De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 4

bron
De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 4. Henri Claes, Antwerpen 1887-1888

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_nie244188701_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

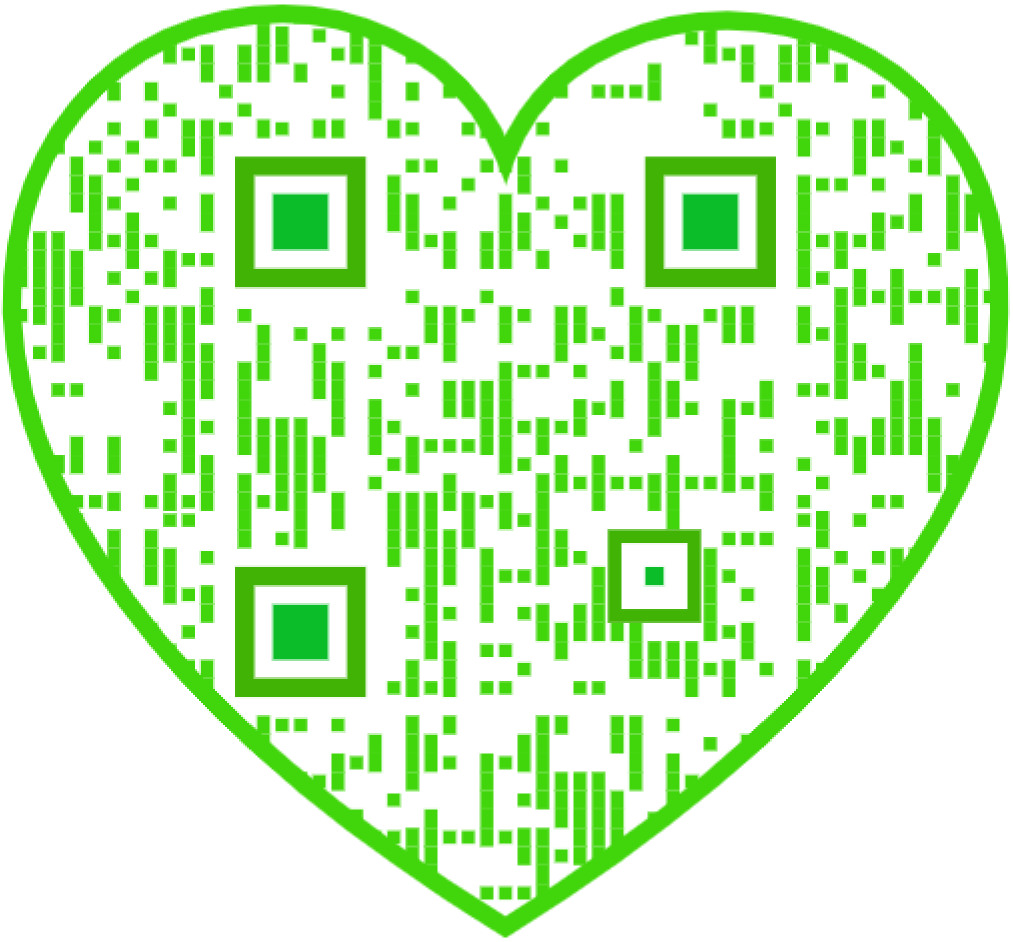

[Nummer 1]

Breydel en De Coninck

HET STANDBEELD VAN BREYDEL EN DE CONINCK TE BRUGGE.

't Gaat weer feest zijn in Vlaanderland!

Geen feest, alleen in den eigenlijken zin des woords, waar onbetoomde vreugd en gulle hartelijkheid zich aan schitterende pracht en kwistig schattenwisselen paren.

Neen, bij den Vlaming moet elk waar feest, zelfs iedere plechtigheid, het karakter eener betooging aannemen.

Want de Vlaming kent zijn verleden, en in dit verleden heeft hij de plichten geleerd voor het tegenwoordige en put hij de gegronde hoop op den zegepraal der toekomst.

Zijn verleden is niet alleen eene eeuwenlange strijd tegen vreemde dwingelandij, maar hoofdzakelijk een onafgebroken verzet tegen de overweldiging der taal en

zeden van den wuften Gal, - eene verdediging van eigen sprake, denken en leven, - een kamp om het bestaan van een klein, maar roemrijk volk, tegen eene machtige en overmoedige natie.

Zijn plicht van het tegenwoordige is dien hardnekkigen kampdervaderen met heilige overtuiging en mannenmoed, met verstandig beleid, maar zonder aanzien van personen voort te zetten.

In de toekomst daagt de zege onloochenbaar op. Reeds is hij als eene glansrijke zon boven de kim gestegen en klimt naar zijn middagpunt. De Vlaamsche beweging wint met machtige schreden veld: zij bedelt niet meer, zij eischt; zij smeekt niet meer, zij gebiedt; weldra zal zij heerschen.

Het feest te Brugge zal daarvan eene prachtige getuigenis geven.

Niet alleen de inhuldiging van des beeldhouwers meesterwerk, niet enkel de dankbare erkentenis van den nazaat jegens twee zijner koenste vaderlanders gaat in Vlaanderens oude hoofdstad gevierd worden; neen, de geest, die uit die beide beelden spreekt, doet alle ware Vlaamsche zonen aan hunnen voet samenstroomen: het is de vlag met den blauwen Leeuw, die de Brugsche helden zegevierend in de hoogte heffen, het is hun vertrappende voet op de zinnebeelden van Frankrijks macht, het is hun kreet: *Wat Walsch is*, *valsch is*, die de strijders uit alle Vlaamsche gouwen tot eeu ontzaglijk en indrukwekkend leger oproept.

En al moge misschien de bloedige eeuwenreeks, die van den Groeningerkouter tot het Waterloosche veld reikt, onherroepelijk voorbij wezen, al zou ook Breydel's heldenmoed ons in de toekomst niet meer te stade komen, daarom is de strijd niet minder hevig en verderfelijk; integendeel, daarom juist zou hij met meer kans van welgelukken kunnen gevoerd worden, indien ons niet De Coninck's schranderheid, geesteskracht en welsprekendheid ten voorbeelde gebleven ware en navolgers gevonden hadde.

De helden van 1302 vochten met het zwaard, wij voeren nog slechts den kamp met het woord. Schier zes eeuwen zijn heen; nog is de strijd niet opgegeven, hij is alleen van aanzien veranderd. Maar, zooals Breydel en De Coninck elkaar in vaderlandsche vervoering de hand drukten na de stoffelijke verplettering van Frankrijk's heerschappij, zoo hopen wij dat Vlaanderens tegenwoordige strijders in eene nabijzijnde toekomst elkaar juichend geluk wenschen mogen over de eindelijke zedelijke overwinning van hunne moederspraak op Romaansche taal en Gallischen geest.

Tot bevechting van dien zege mag echter geene enkele gelegenheid verwaarloosd worden.

En daarom zullen alle ware Vlamingen ten optocht naar Brugge gaan; want nog zullen zij den vijand in die aloude veste vinden; niet in de gedaante van den Franschman, maar in die van den Leliaart. Breydel en De Coninck hebben wel den Franschman den kop kunnen indrukken, maar den Leliaart vermochten zij niet te overmeesteren. En zijn zaad heeft zich sinds zes honderd jaren met woeker vermenigvuldigd. Edoch, slechts schijnschoone bloemen, geene krachtbarende vruchten mochten op zijne uitspruitsels groeien; want alleen eigen gewas gedijt weldadig op eigen grond. Daarvan schijnt de Leliaart zich bewust te worden en zijn zelfvertrouwen en eigenwaan beginnen te wankelen. Nog verdedigt hij echter zijne eenigste verschansing; maar de Klauwaart staat er eischend voor de deur en klopt met machtige hand om binnengelaten te worden: hij vergt zijne plaats en zijn recht in de *school*, in die kweekplaats van den Leliaart.

Neen, de praalstoet hunner helden uit het verleden, hoe verblijdend voor het hart en hoe prachtig hij ook wezen moge, zal voor de Vlamingen niet de belangrijkste plechtigheid der Brugsche feesten zijn, maar de Landdag, waar zij hunne grieven ontvouwen, hunne eischen stellen en den kamp der Klauwaarts tegen Fransche overmacht voortzetten zullen, is voor hen de schoonste verheerlijking dier groote vaderlanders.

De tijden wisselen af: machtige steden vervallen en hunne bewoners worden als ontzenuwd, doch de geest, die hun eens grootheid en bezieling schonk, sterft niet uit, maar gaat elders zijn opwekkend werk vernieuwen.

Brugge was eens, naast Londen en Novogorod de grootste koophandelsstad van Westelijk Europa, het Venetië van het Noorden, de bakermat onzer kunst, het bolwerk der Dietsche moedersprake en onzer gemeentevrijheden.

Antwerpen, in de XIV^{de} eeuw nog weinig aanzienlijk, erfde niet alleen al den luister en rijkdom der beroemde gravenstad, maar ook haren fieren Vlaamschen en onafhankelijken zin. Het Antwerpen der negentiende eeuw is het Brugge van weleer, en als op 22 Augusti de keur der Scheldezonen zich in de veste van Breydel en De Coninck bevindt, dan zal ook dezelfde geest van vóór zes honderd jaren weer in die aloude muren heerschen, en met dezelfde overtuiging en opgetogenheid dier tijden zal het er klinken:

Wat Walsch is, valsch is.

De Gulden-Sporenslag.

Geen letterkundige, geen geschiedschrijver heeft beter het leven van Breydel en de Coninck in het licht gesteld dan kanonik Duclos. Dank aan hem zijn de moeilijke en duistere punten van hun leven klaarlijk opgehelderd. Zijn werk *Onze helden van* 1302 is voor ons, Vlamingen, een merkwaardig en kostbaar boek, en het zijn vooral deze bladzijden, welke wij zullen volgen, nu wij onzen lezers, bij gelegenheid onzer gravure van het gedenkteeken, kortbondig de voornaamste feiten uit het leven der twee groote vaderlanders in het geheugen roepen willen.

De Franschen heerschten oppermachtig in onze Vlaamsche gouwen; zij heerschten daar met geweld en willekeur. Gent was Leliaarts-gezind; de kleinere steden waren

machteloos. Jacques de Châtillon, de Fransche landvoogd van koning Philips den Valschmunter, lag met een aanzienlijk leger te Kortrijk. Brugge hield geruimen tijd stand; doch door vele omstandigheden gedwongen, sloot men ten laatste eene overeenkomst met de Châtillon, waarin bepaald werd dat er een onderzoek zou worden gedaan over de misdrijven der Bruggelingen tegen het koninklijk gezag. Al degenen, die daaraan plichtig waren, zouden door den Franschen koning gestraft worden; doch men zou de plichtigen den tijd laten de stad te verlaten.

Jacques de Châtillon zou ten slotte met 300 ongewapende ruiters, dus als vriend, binnen Brugge mogen komen.

Den 16 Mei kondigde de overheid van Brugge af dat zij, die geen vertrouwen mochten hebben in het onderzoek, den 17 Mei voor het aanbreken des dags de stad moesten verlaten. En ze hadden geen vertrouwen! Vijf duizend Klauwaarts trokken de stad uit, naar Damme. Breydel was aan hun hoofd. Te Damme was door de Franschen een ruime voorraad bijeen gebracht. De Vlamingen overweldigden weldra al wat zij vonden, en sloegen zelfs de Franschen dood, die met de bewaking belast waren. Die daad maakte de Châtillon woedend, en niet zonder reden; doch hij wilde dit feit op Brugge wreken en den 17^{n} verscheen hij voor de stad en zou met 1700 ruiters en 2 tot 3000 voetknechten, in weerwil der gesloten overeenkomst, de stad binnentrekken.

Te vergeefs vaardigde Brugge eene groep mannen van aanzien af, om den Franschen landvoogd het onwettige zijner handelwijs voor oogen te brengen. Brugge sidderde en zelfs het magistraat, dat Franschgezind was, wantrouwde den vreemden soldaat. Breydel werd te Damme, de andere Klauwaarts te Aardenburg en Oostburg, met het gebeurde bekend gemaakt, en allen, beducht voor vrouw en kinderen, ijlden naar Brugge terug. Breydel, als ook de Coninck, die uit Zeeland was weergekomen, waarheen hij uitgeweken was, stonden aan het hoofd van deze kloeke schare.

Brugge's muren waren geslecht en juist dit feit, hetwelk zooveel protest had doen ontstaan, was nu de oorzaak dat de hulp, die zoo machtig opdaagde, zonder veel moeite de stad kon binnentreden.

Jacques de Châtillon was Donderdags in Brugge aangekomen en teerde er 's avonds vroolijk op aan, met zijnen kanselier, den sluwen Pierre Flotte - dien Paus Bonifacius eenen *Belial* noemde - een wezenlijke duivel! Middelerwijl kwamen de bannelingen langs verschillende kanten opzetten: Breydel hield aan op de Speipoort; De Coninck op de Kruispoort.

‘Sta op! zonne der rechtvaardige, bloedige wrake!’ schrijft Duclos ‘Nog een oogenblik, burgers, en uwe vrijheid en uw leven zelf waren verloren! Ja, sta op, zonne van Vrijdag 18 Mei 1302 en verlicht het bloedig tooneel der *Brugsche Metten!*’

Breydel verscheen aan de Speipoorte: ‘Burgers van Brugge,’ riep hij uit, ‘het oogenblik is gekomen koen te zijn gelijk onze voorouders waren; dan zult ge niet meer moeten ballingloopen in 't land en heden zal, met Gods hulp, onze gemeente vrij zijn! *Vlaanderen den leeuw*, *schild en vriend*, *wat walsch is*, *valsch is*, *slaat al dood!* die kreten weergalmden alom. De Klauwaarts klepten de metten op ketels en riepen alzoo al de gewapende broeders op ten strijd op leven of dood.

De Coninck overrompelde de Kruispoort en stormde met zijne benden naar de Groote Markt. Al wat Fransch was, al wie niet kon zeggen gelijk de Vlaming *schild ende vriend*, werd een kind des doods. De Vlamingen hadden al te lang onder den Franschen overmoed gebukt; zij hadden al te veel en te wreed geleden, en nu - nu waren hunne vrouwen en kinderen, nu waren hunne bloedverwanten door Châtillon met den smadelijken dood bedreigd!

'*Schild ende vriend*, roepen de vrouwen,' zegt Duclos, 'die in de straten stormen; *schild ende vriend* roept het kind op moeders arm; *schild ende vriend* klinkt het uit de vensters, die opengaan en het davert door markt en straat. *Wat walsch is*, *valsch is*, en die kreet moet Jacob van Maerlant, "den uitvinder van het woord" in zijn graf te Damme hebben doen trillen.'

Het bloed stroomde ten allen kante; doch er was tegen den aanval der Bruggelingen geen kop te houden. Fransche edellieden streden wel is waar moedig op de Groote Markt; doch de schrik sloeg de Fransche benden in het hart en zij namen de vlucht, terwijl hun overal het verpletterende *schild ende vriend* nadonderde. 1500 Franschen waren gesneuveld bij het opgaan der zon; 100 waren krijgsgevangen genomen. Châtillon en Flotte ontkwamen slechts met levensgevaar aan het bloedbad, door het vergramde volk aangericht.

De klokken luidden en verkondigden de vrijheid der Brugsche gemeente, en die jubeltoon klonk den overweldiger nog in de ooren, toen hij halverwege Kortrijk gekomen was.

Ter gedachtenis van die verlossing werd later eene processie ingesteld, bij bulle van Paus Clemens V, en deze ging voor den eersten keer uit in het jaar 1303, dus het jaar na den Sporenslag.

Châtillon versterkte zich te Kortrijk; hij dacht niet anders of de Vlamingen zouden hem opvolgen en tot in Frankrijk willen terugdrijven. Te Brugge werd, na de terugkomst der bannelingen, het magistraat uit Klauwaarts saamgesteld; de kleuren van het gravenhuis werden andermaal hersteld. Willem van Gulick keerde in Brugge terug en men maakte zich kloek gereed tot den verderen strijd; want men wist wel dat men Frankrijk's macht te duchten had.

Duclos geeft, in een belangrijk kapittel, de beschrijving van het toenmalige leger, dat, zooals men weet, was saamgesteld uit de ambachten en neringen. Men vond tusschen deze de volders, de smeden, de lakenscheerders, de meters, enz. Deze ambachten waren in onderafdeelingen gesplitst en allen geplaatst onder hunne hoofdmans. De ambachten en neringen telden 7368 mannen, dus het derde van het Vlaamsche leger, dat op het Groeningerveld 20,000 man sterk was.

De kosten van het leger vielen deels ten laste van de gemeentekas, deels ten laste van het ambacht zelven. Naar gelang der omstandigheden leverde ieder ambacht een bepaald getal manschappen; doch werd er landstorm uitgeroepen, dan kwamen allen op, van 15 tot 60 jaar, met hunne eigen wapens of met die, welke de baljuw hun leende.

Ook waren er huurtroepen, gewoonlijk piekeniers of boogschutters, die het soldaat-zijn tot een ambacht maakten en eindelijk de ridders en baroenen, gekend om hunne dapperheid. Het leger was voortreffelijk voorzien van allerhande oorlogstuigen, die, te dien tijde, in gebruik waren; men voerde tenten en paviljoenen mee, voorraadwagens, alle soort van gereedschappen, keukengerief, eetwaren in overvloed: boter, kaas, erwten, boonen, vleesch van allen aard, visch - onder ander haring en stokvisch - groenten, wijn en bier. Het brood werd ter plaatse gebakken, doch het koren vooraf daarheen gezonden, waar het moest verwerkt worden.

Reeds in de maand Juni stond Robert d'Artois met 10,000 ruiters en 50,000 voetknechten te Atrecht. De Vlamingen waren uitgetogen en hadden zich bij Kortrijk neêrgeslagen. In Juli lagen de twee legers tegenover elkander; doch de krijgskundige positie der Vlamingen was ten slotte beter dan die der Franschen. De 11 Juli brak aan; de groote dag was daar.

‘'t Is al stille en iedereen zwijgt in het Vlaamsch leger,’ zegt Duclos, ‘elkeen is bezig met het groot gedacht, dat hij 't lot van het vaderland in zijne handen houdt. Daarom willen onze voorouders den dag beginnen met God. Geschikt in hunne gelederen en geleund op hunne pijken, op hunne goedendags of op hunne kruisbogen, spreken zij hunne biecht... Nu beklimt een priester een verhoog, zoo dat gansch het leger hem zien kan. De aanvoerders van onze benden ontvangen de Heilige Communie; de priester heft over de gebogene hoofden het Hoogweerdige, en elkeen dezer neergeknielde mannen neemt eene grepe van de gebenedijde aarde, die zoo even door Jezus-Christus en zijn H. Sacrament is gezegend en kust met eerbied dien Godgewijden grond des vaderlands, voor hetwelk hij zijn bloed zou vergieten.’

Dan at men een stuk; 't was een dag van vleeschderving. De rekeningen van den tijd spreken van visch, mosterd en zurkel - voorwaar, eenvoudig genoeg! Pieter de Coninck

en anderen werden tot ridder geslagen, vóór zij den strijd aanvingen.

Duclos geeft eene zeer juiste beschrijving van den stand, die door de twee legers ingenomen werd. De eerste aanval had plaats door de Fransche schutters van Jean de Burlas, met zijne zeer geoefende soudeniers uit Lombardië. Het was in den aanvang een pijlengevecht; doch weldra viel men elkander met het zweerd en de piek aan. Men vocht lijf tegen lijf en de Vlamingen plooiden eenigszins onder den hevigen aanval der soudeniers.

Dit zag de Fransche adel en afgunstig dat de mannen van de Burlas den zege alleen zouden behalen, stormde de ridderschap vooruit onder den wapenschreeuw *Montjoie et Saint-Denys.* Zoo jaloersch waren die ridders, dat zij de pezen der bogen van de soudeniers doorhakten, om alzoo den roem van den zegepraal voor zich alléén te behouden.

Met eene bewonderenswaardige snelheid had het Vlaamsche leger zijne positiën veranderd. Toen 2 tot 3000 Fransche ruiters aankwamen, hadden zij eene voortreffelijke positie ingenomen langs den weg naar Gent, van aan de Groeninger-beek tot omtrent bij de stad Kortrijk. Was de aanval hevig, de tegenstand was dit niet minder. Raoul de Nesle viel onder de hand der Gentenaars; Jean de Burlas sneuvelde onder de slagen der Bruggelingen.

Vele ridders streden te voet met den goedendag, en velden de Franschen in grooten getalle neer. Gedurig heviger werd de strijd. Vele Vlaamsche edelen vielen; doch het leger hield stand; men deed wonderen van dapperheid. Gui de Nesle bezweek; Jan Borluut wilde hem het leven schenken; doch de Fransche ridder wilde de oneer niet dat hij zich had overgegeven. Godevaart van Brabant, de held van Woeringen, werd uit den zadel gestooten en stierf in eene gracht langs den weg. Zeger Loncke, die den standaard van Gent droeg, werd viermaal neêrgeslagen, doch viermaal richtte hij zich op.

In het klooster van Groeninge was ieder in het gebed; men smeekte om redding voor het bedreigde Vlaamsche vaderland. Dat gebed werd verhoord. De Fransche legerbenden, een legioen Fransche ridders lagen ten slotte verslagen. Vooral het einde van den veldslag was verschrikkelijk. Toen vooral vocht Willem van Saeftinghe, een leekebroer uit de abdij van Ter Doest. Het was deze stoute man, die den graaf d'Artois uit den zadel stiet.

‘Ik ben de graaf d'Artois,’ riep de Franschman uit; ‘spaart mijn paard Morel en ontvangt mijn zwaard!’ Maar de gemoederen waren te zeer opgehitst. ‘Spreek Vlaamsch,’ gaf men hem ten antwoord, als wilden de Vlamingen zeggen, dat hij die taal zeer wel kende, aangezien hij te Kortrijk was opgevoed.

Vòòr dat Guy van Namen, die d'Artois wilde redden, was toegesneld, was deze reeds onder de slagen bezweken. Zoo eindigde hij, die de bulle van den Paus uit de handen van den gezant rukte en deze in het vuur smeet. Ook de Châtillon, de beul der Vlamingen, werd doodgeslagen, even als Pierre Flotte, de booze geest van ons Vlaanderen.

Het Fransche leger nam de vlucht; doch velen versmoorden nog in de moerassen. Sommige Franschen wilden roepen *Vlaanderen den leeuw* en zich zoo door list redden; doch men hoorde wel aan de uitspraak wie zij waren en het eindlot ontging hun dan ook niet. *De bloedmeersch* - zoo heet de plaats nog, waar de slachting het vreeselijkste was.

Op het slagveld lieten de Franschen 4000 ruiters, waaronder 60 baanderheeren, 350 ridders en 1100 ruiters van hooge afkomst. Men noemt onder de dooden 61 hertogen, graven en prinselijke baanderheeren; 700 gouden sporen van Fransche ridders werden op het veld gevonden. De gouden spoor toonde den ridder aan; de zilveren den wapenjonker.

De gouden sporen werden, als zegeteekens, in de kapel opgehangen.

Het is die glorierijke verlossing van het Vlaamsche land, welke Brugge deze maand vieren zal. Ieder Vlaming zal aan dit feest gaan deelnemen en vooral met het oog hierop, brachten wij de geschiedenis der twee volkshelden in breede trekken weer in aller herinnering.

Een Bruidsstoet in de middeleeuwen.

Deze prachtige schilderij, ofschoon geen geschiedkundig feit voorstellende, mag niettemin een historisch tafereel genoemd worden, omdat zij eene getrouwe weergeving is van het dichterlijkste, weelderigste en kunstrijkste tijdperk der christene maatschappij. In de XIV^{de} en XV^{de} eeuwen hadden handel en nijverheid in vele steden en gewesten eenen ongewonen bloei verspreid. In Brugge zag de vorstin Joanna van Navarre, volgens hare eigene spijtige uitdrukking, *niets dan koninginnen* in prachtkleedij en schoonheid, om haar bij heure intrede te begroeten. Venetië was de koningin der Adriatische zee; Rome, de kunstmetropool, waar Rafaël en Michel-Angelo, onder de bescherming der pausen, schitterden; in Florencië moest Savonarola de stem tegen het overdreven prachtvertoon verheffen; in Duitschland regeerde Maximiliaan, de eerste ridder van zijn ridderlijk volk. Overal heerschte welvaart en weelderigheid, poëtische geest en kunstzin, geloof en dapperheid. Toen kwam de Hervorming en blies snel haren ijskouden adem over dat zonnige, levenslustige tafereel, deed de bloemen van poëzij en kunst verwelken, verbande de gulle vreugd en de bonte weeldedracht, doodde den ridderlijken heldengeest der middeleeuwen en sneed van den boom des geloofs zooveel bloeiende takken af, om die in dorren grond over te planten.

De kunstvolle samenstelling van Hendrik Hein vertoont ons het maatschappelijke leven der middeleeuwen in eene zijner hoogste, dichterlijkste en schilderachtigste uitingen. Zijn tafereel verbeeldt eenen bruidsstoet, omringd van al den rijkdom en praal dier tijden. Onder een met bloemen versierd, geborduurd zijden gehemelte verlaat de edele bruidegom met zijne vorstelijke bruid het slot, om zich naar den tempel te begeven, wiens torens zich in het verschiet verheffen. Als ongevoelig voor al de eerbetuigingen, die hem aangedaan worden, is hij geheel verdiept in den aanblik zijner toekomende gade, die ondanks haar koninklijk prachtgewaad, als een toonbeeld van zedigheid aan zijne hand voortschrijdt. Vrienden en verwanten bevinden zich met kostbare geschenken op de trappen des kasteels; wapenbroeders en volk van den burchtheer juichen hem geestdriftig toe; de muziek laat hare opwekkende galmen hooren en lieflijke maagden met zijden blonde vlechten op hunne lichtkleurige feestkleedij strooien frissche geurige rozen en sierlijke groene palmtakken voor het edele bruidspaar.

Het is een veelbewogen en rijkgeschakeerd tafereel, waarop het oog zich met ongewoon welgevallen vermeit, de weerschijn van een tijdperk, dat Brugge in het kort door zijnen praalstoet ter eere van Breydel en De Coninck weer voor weinige uren uit het stof der eeuwen levend oproepen gaat.

Menschelijke schoonheid.

Het is van algemeene bekendheid, dat de bewoners van de gematigde gewesten over 't algemeen welgemaakter en meer verstandig ontwikkeld zijn, dan de volksstammen van de poolstreken, en de ontzenuwde bevolking van de heete klimaten. De vruchtbare, wel bebouwde landen, die hunnen bewoners een gezond en overvloedig voedsel opleveren, zijn zeer gunstig voor de menschelijke schoonheid, terwijl de dorre, ongezonde landstreken een hinderpaal voor hare ontwikkeling zijn en haar vernietigen. De volken, bij wie zedelijkheid en vrijheid heerschen, waar de gymnastiekscholen bezocht worden, munten uit door kracht en physieke schoonheid, door moed en andere deugden. Zoodanig waren de Grieken en de Romeinen, aan wie wij onze moderne beschaving verschuldigd zijn. Vooral bereikten de Grieken, ten tijde van hunne roemrijke gemeenebesten, het toppunt van schoonheid. Het was Solon, de beroemde wetgever, die het eerst de grondslagen van een onderwijs legde, dat geschikt was om den mensch te veredelen. De wetten, die hij ten dien opzichte maakte, hadden tweederlei doel, eensdeels om door matigheid en gymnastiek de gezondheid te bevorderen en den organen kracht en sterkte te schenken; anderdeels om den geest te versieren, en de zeden te bevorderen door welsprekendheid en zedelijkheid. De marmeren standbeelden, die van dit kunstenaarsvolk tot ons zijn gekomen, doen ons de menschelijke vormen in hunne bijna denkbeeldige schoonheid zien. De Egyptenaren daarentegen, blinde slaven, gekromd onder het juk van eene neerdrukkende beheersçhing, overschreden nooit de grenzen van hunne oorspronkelijke physieke organisatie, zij bleven altijddurend leelijk, terwijl de Grieken, wier voorvaderen zij waren, groot, schoon en verheven werden. Dit was insgelijks het geval met andere volken, die met de liefde voor de kunsten, tevens die voor de vrijheid paarden.

Aldus heeft de natuurlijke geschiedenis van den mensch aan 't licht gebracht, dat de eigenaardige gelaatsuitdrukking, den verschillenden volken der aarde eigen, haar oorsprong heeft in den aard van het klimaat, van den grond, het voedsel en den meer of min volmaakten toestand der beschaving. Een geheel zinnelijk leven, op de wijze der dieren, en dit gedurende geheele eeuwen werd geleid in streken, door de zon verbrand, heeft het gelaat van den neger misvormd en zijne kakebeenen als een snuit verlengd. De buitengewone koude van de poolgewesten heeft even zoo het aangezicht van hunne bewoners afgeplat, en de ontwikkeling van hun beendergestel tegengehouden. Het beschaafde leven in de gematigde hemelstreken, op eenen vruchtbaren grond, schenkt aan de menschen een recht en regelmatig aangezicht, een welgemaakt lichaam en uitstekende verstandelijke vermogens. Nadat eene lange gewoonte de oorspronkelijke organisatie gewijzigd en de verkregene bestendigd had, bleef de gelaatsuitdrukking van de verschillende menschenrassen voortaan onuitwischbaar. Niettemin ondervond het gestel altijd den zeer bepaalden invloed van het voedsel, de woonplaats en de zeden; ook zijn de bewoners van het gelukkige klimaat van Spanje, Italië, zuidelijk Frankrijk, enz., voorzeker schoon, levendig en vlug, terwijl de volken, die moerassige valleien bewonen of onophoudelijk eene vochtige, dikke lucht inademen, over 't algemeen traag van aard zijn. Een zacht, niet afwisselend klimaat, drukt op de trekken zijne zachtheid en gelijkmatigheid; de volken, die de prachtige vlakten van Azië bewonen, geven er een voorbeeld van. De frissche en zuivere lucht der bergen maakt den mensch krachtig, behendig, moedig, ruw en wild; de Spartanen, de Helvetiërs, de volken van de Pyreneeën, den Caucasus, enz. voegen bij eene groote physieke veerkracht eene onoverwinnelijke liefde tot de

vrijheid. Door den invloed van het klimaat ontstaat grootendeels het verschil in het karakter der volken, en dit verschil is te meer in 't oogvallend, naar mate de invloed van het klimaat machtiger is Vandaar hebben die spreekwoorden hun oorsprong, welke de eigenaardigheid van een volk kenschetsen: - de Franschman is, evenals de oude Griek vlug, levendig, onstandvastig, maar geestig, beminnelijk en bovenmate beleefd. - De Engelschman is koel, standvastig, groot en edelmoedig en vol zelfopoffering, wanneer het de belangen van zijn land geldt; - de Spanjaard doet zich deftig en trotsch voor; - de Hollander is flegmatiek; - de Duitscher afgetrokken, peinzend, volhardend; - de Turk is deftig, bezadigd en van eene spreekwoordelijk goede trouw; - de Arabier is droog, prikkelbaar,

wantrouwend, driftig, enz. enz. Het voedsel en de drank oefenen een onmetelijken invloed op de organisatie uit, omdat zij het zijn, die het leven onderhouden, door het verlies te vergoeden, dat het lichaam onophoudelijk door de uitscheidingen ondergaat. De leer van het voedsel maakt daarom een van de wezenlijke bestanddeelen van de gezondheidsleer der vormen uit; want door middel van het voedsel en den leefregel kan men geheel en al de vormen veranderen, vermeerderen, verminderen; men kan de voeding naar een bepaald weefsel, een bepaald orgaan, leiden, dit of een ander er van berooven, het leven werkzamer maken, het doen versnellen of vertragen.

(*Wordt voortgezet.*)

De Slachtoffers der Wetenschap.

Met hoevele veroveraars, helden en overwinnaars zijn wij niet van kindsbeen af bekend geworden! Wij kennen hen bij name. Wij mogen hunne groote daden vooral niet vergeten. Wie kent dan ook Alexander, Caesar, Richard Leeuwenhart, den Cid, Hendrik IV, Lodewijk XIV, Wallensteyn, Napoleon niet? Hunne namen vervullen de wereld en stonden met groote letters gedrukt in onze geschiedboeken. Ach, wat weten wij van die andere helden, veroveraars en overwinnaars, die dikwijls in vergetelheid weggescholen kunstenaars, onderzoekers, arbeiders, die op hunne wijze het aanzien der wereld veranderd hebben?

Hebben wij niet aan hen en aan de trouwe arbeiders en onderzoekers aller hemelstreken en aller tijden de beschaving te danken, die wij thans genieten? Inderdaad. Wat zijn wij anders dan de gelukkige, erfelijke bezitters van dat groote gebied, dat zij, de eeuwen door, hebben ontgonnen en bebouwd, en wie plukken er de vruchten van, zoo wij het niet zijn?

Welk een onderricht, welke voorbeelden verschaft ons het verhaal van hun leven, hunne inspanning, hun strijd!

Willen wij weten op welke wijze groote dingen tot stand komen, dan moeten wij hen aan het werk zien, hunne veerkracht, volharding en onverzettelijkheid met eigen oogen kunnen waarnemen.

Hooren wij Newton, hij zal ons zeggen, dat hij zijne ontdekkingen heeft gedaan ‘door er maar altijd aan te denken.’ Buffon roept: ‘Genie? - Genie is geduld.’ Allen spreken bovendien een en dezelfde taal. Arbeid en volharding is hunne gemeenschappelijke leuze.

EEN BRUIDSSTOET IN DE MIDDELEEUWEN, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN HENDRIK HEIM.

Met den tijd wordt, als men maar geduld heeft, het moerbezieblad in zijde veranderd, leert een Indisch spreekwoord. Newton schreef zijne ‘Chronologie’ vijftienmaal over, voordat hij voldaan was. Michel Angelo werkte voortdurend door, stond dikwijls 's nachts op, om te werken en at in der haast. Veertig jaren lang zat Buffon dagelijks vijf morgenuren en vijf avonduren aan zijn lessenaar te schrijven. Montesquieu zeide eens van een zijner werken: ‘Gij zult het zeker binnen eenige uren uitlezen; maar ik verzeker u dat mijn haar grijs geworden is van den arbeid, dien ik er aan besteed heb.’

‘Zij, die meenen dat men slagen kan zonder arbeid, moeite en strijd, - zoo heeft Franklin gezegd - moeten vast giftmengers zijn.’

Maar welk doel de mensch ook najage, hij moet zich niet alleen tot den arbeid schikken, hij moet ook leeren bezwaren te overwinnen, struikelblokken weg te ruimen. Wat hij ook onderneme, hij moet worstelen om te slagen en te overwinnen in het strijdperk zijn levens. En wie van strijd spreekt, spreekt van gevaar en ongeluk.

Wil de landontdekker nieuwe, onbekende streken doorreizen, zeeën en meren oversteken, het gebied der aardrijkskunde uitbreiden, de planten- of bloemenwereld van vergelegen landen onderzoeken, dan zullen zich allerlei gevaren voor hem opdoen. Storm en vreemdelingschap, menschen en dieren, honger en dorst, verraad en vervolging zullen zijne vijanden [z]ijn

***

Hoevele weetgierige onderzoekers, van PLINIUS DEN OUDE af, hebben niet den dood gevonden, sneuvelende voor de wetenschap, gelijk anderen 't deden voor vorst, eer of vaderland, en martelaars 't deden voor het geloof! De geschiedenis van Plinius is de eeuwige geschiedenis van den door de wilde natuurkrachten verbrijzelden mensch. Hij is te Micene, en daar ziet het opmerkzaam o g des onderzoekers eene wuivende pluim van rook boven uit den top van den Vesuvius te voorschijn komen. Hij scheept zich in en begeeft zich naar de huizen, die aan den voet des kraters liggen, ten einde daar het grootsch natuurverschijnsel meer van nabij te bezien en te bestudeeren. De schepen worden door een gloeienden aschregen overvallen, die

heeter wordt naarmate men nadert. Gloeiende steenen komen hier en daar in zee neder. De verschrikte stuurman wil den boeg wenden en de gevaarlijke plek ontvluchten. Maar Plinius antwoordt met die bekend geworden spreuk: 'De fortuin staat hen bij, die durven.' De natuuronderzoeker stapt aan wal en beschouwt van verre de dreigende vuurbrakingen van den krater. Hij legt zich te rusten in eene woning, maar de aardbeving en een regen van steenen nopen hem bij het aanbreken van den dag te vertrekken. Plinius en zijne metgezellen leggen zich kussens op het hoofd, om zich zoo te beveiligen tegen de steenen, doch de lavastroomen, die van alle kanten tot in zee nedervloeien en de lucht met vlammen en gassen vervullen, worden hun te machtig en het wordt eene algemeene vlucht. Plinius echter houdt stand aan de kust: daar staat hij in eene wolk van zwaveldampen. Hij voelt zich benauwd, laat zich door zijne slaven vasthouden en valt bewusteloos neer. Twee dagen later vond men zijn lijk, ongeschonden, zonder wond, gansch gekleed. Hij scheen eerder te slapen, dan den dood gevonden te hebben.

Sedert dat merkwaardige voorval hebben dorst naar kennis, liefde voor de natuur, toewijding aan de wetenschap nog wel andere slachtoffers gemaakt.

***

Op elk gebied zelfs op dat der sterrenkunde zijn helden opgestaan en martelaars gevallen. De abt JEAN CHAPPE d'AUTEROCHE, een der jongste leden van de Fransche Academie, werd door dit lichaam naar Tobolsk in Siberië gezonden, om den doorgang van Venus waar te nemen, die er op den 6den Juni van het jaar 1761 te zien zou zijn. Hij kwam gemakkelijk te St. Petersburg; maar vandaar naar Tobolsk was de reis vrij wat moeielijker. In twaalf dagen moest de sterrenkundige meer dan

drie duizend kilometers per slede afleggen, en dat onder allerlei hindernisssen. Het vervoer zijner werktuigen kostte hem duizend vreezen. Maar, dank zijner geestkracht en zijn ijver, bereikte hij nog bijtijds de plaats zijner sterrenkundige waarnemingen. Den 5den Juni verschool de zon zich achter een dikken wolkensluier en gedurende den nacht werd deze onheilspellende sluier niet opgelicht. Onze abt verkeerde in de grootste spanning ‘Op dit hemelverschijnsel toch,’ zoo kon hij getuigen, ‘werd nu al eene eeuw gewacht; het verlangen aller sterrenkundigen strekte er zich naar uit. In Frankrijk terug te komen en het doel van mijne reis gemist te hebben, het loon te derven van zooveel vermoeienis, die alleen de hoop van goed te slagen mij deed trotseeren; in mijne waarnemingen gestoord te worden, op het beslissend oogenblik, door eene wolk en den kostelijken duur van het verschijnsel en de gelegenheid om het te bespieden met iedere minuut te zien inkrimpen, ziedaar een lijden, dat men moet ondervonden hebben om het te begrijpen.’

Met zonsopgang dreven de wolken weg. Had Chappe slechts het allereerste gedeelte van het verschijnsel gemist, hij kon het verder rustig opnemen.

De sterrenkundige had echter op zijne reis niet alleen naar de sterren gekeken. Zes jaren na zijne terugkomst in Frankrijk, gaf hij een verhaal uit van zijne ontmoetingen en deelde daarbij allermerkwaardigste bijzonderheden mede omtrent Aziatisch Rusland. Hij maakte openbaar wat de groote Catharina zoo zorgvuldig verborgen hield, onthulde de ellenden van het barbaarsch bestuur harer landen en bepleitte welsprekend de zaak der onderdrukte bevolking. De keizerin, die den sterrenkundige hare hooge bescherming verleend had, voelde zich bitter gegriefd. Zij wreekte zich door, op hare beurt, een werk uit te geven. De Semiramis van het Noorden liet te Amsterdam een Fransch werk drukken: ‘*Tegengif of onderzoek omtrent het slechte boek, getiteld: Reis door Siberië in* 1761 *door Chappe d' Auteroche.*’ Men had, na het lezen van dezen titel, niet noodig te vragen, wat wel de strekking van dit geschrift mocht zijn en in welken geest het geschreven was.

In 1769 zou het hemelverschijnsel, dat Chappe in Siberië was gaan zien, in Californië zichtbaar zijn. Chappe, wiens geestdrift nog geenszins was uitgedoofd, maakte zich gereed, om zich nogmaals voor de wetenschap op te offeren, en trok naar Californië, eene landstreek, die toen ter tijde onbekend was en voor volkomen woest en onbeschaafd doorging. Californië behoorde destijds aan Spanje. Chappe vertrok den 18^{den} September 1768 van Cadix en werd vergezeld van twee officieren in den dienst van Karel III. De overtocht duurde zeven en veertig dagen. Na de grootste vermoeienissen doorstaan, de zwaarste beproevingen geleden te hebben, wist de gelukkige onderzoeker zijne instrumenten in het onbeschaafde land te stellen en werden zijne onderzoekingen met een gunstigen uitslag bekroond. Den 6^{den} Juni 1769 was de lucht zeldzaam zuiver en geen enkel deel van het grootsche verschijnsel ontsnapte aan zijne waarneming.

Ten tweede male dus was Chappe d'Auteroche geslaagd maar Californië werd destijds met zware epidemische koortsen geteisterd. Ook hij werd er door aangetast, en stierf. Hij stierf te midden zijner sterrenkundige berekeningen. Het papier, waarop hij schreef, viel hem uit de hand, en hij was niet meer. ‘Ik weet dat ik nog maar eenige uren levens voor mij heb,’ zei Chappe; ‘maar ik ga tevreden heen; ik heb mijne taak volbracht!’

(*Wordt voortgezet.*)

Onweders.

De electrische ontladingen geschieden soms zonder gerucht tusschen twee wolken. Zij kunnen ook met gerucht geschieden: dan is er een onweder, maar dat zonder gevaar is voor de menschen of voor levenlooze lichamen.

Gebeurt de ontlading tusschen eene wolk en de aarde, dan valt de bliksem en vernielt dikwijls, hetgeen hij treft.

De bliksem valt meestal in zigzagvormige straal; heel zelden ziet men hem onder vorm van vuurbollen, die met eene groote traagheid vooruitgaan en met geweld losbarsten bij de eerste aanraking.

Sommige schrijvers spreken van bliksemstralen zonder duidelijke begrenzing; er is bestatigd dat zij niets anders zijn dan de weerglans van hevige bliksems losberstende in eene wolk, die ten opzichte van den waarnemer verder is dan de verlichte wolk.

Het is zeker, dat de electrische ontlading kan geschieden zoowel van den grond naar de wolken als van deze naar den grond, en in het een en het ander geval, als zij door een hoofdorgaan van een levend wezen gaat, zal dit wezen doodgebliksemd zijn.

In de hevige onweders ziet men talrijke voorbeelden van aardsche voorwerpen of levende wezens die in hooge graad geëlectriseerd zijn. Gedurende een dier onweders hadden de werklieden van eene fabriek, die over eene vloer gingen met platen belegd in gegoten ijzer in het plat van den voet een onophoudend gekraak gevoeld. Na het onweder heeft men in de nabijheid van dit gesticht eenen populier gezien, wiens schors van onder tot boven afgerukt scheen, terwijl de kruin bijna onbeschadigd was; de verbinding van deze twee meteengaande daadzaken doet besluiten dat deze populier getroffen is geweest door de electriciteit, die uit den grond zich naar de wolken ontloste

De schrik van vele menschen voor de bliksemslagen wordt door sommige als eene bijgeloovige vrees gehouden. Al te talrijke voorbeelden hebben getoond dat in volle lucht de personen gevaar loopen van door den bliksem getroffen te worden.

In de woningen bestaat er bijna geen gevaar, vooral als men zich verwijderd houdt van vensters en schouwen. Een onfeilbaar middel om tegen den bliksem bevrijd te zijn is van zich op een bed uit te strekken.

In het veld moet men zich verwijderd houden van de groote boomen, alsook van vijvers of waterloopen. Men moet ook vermijden van onder daken of tegen muren te schuilen. Is het onweder heel hevig dan zal men op den grond hurken en van zich verwijderen alle voorwerpen, die van metaal voorzien zijn, zooals gaanstok, regenscherm, enz., tot dat het onweder voorbij zij.

Als men drie, zes, negen.... kloppingen telt van den pols tusschen het verschijnen van den bliksemstraal en den donderslag, dan mag men besluiten dat de electrische ontlading heeft plaats gehad op 1, 2, 3 kilometers afstand. Zoo kan men gemakkelijk zien of het onweder nadert of wegtrekt.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.

I.
De terugkeer.

Voor het kleine huis, dat met zijne blinkende spiegelruiten en het fraaie voorhofje een ongemeen vriendelijken indruk maakte, stond een reeds tamelijk bejaard heer, die van de verre wandeling vermoeid scheen te zijn.

Hij liet den blik eenige seconden lang op de porseleinen plaat rusten, waarop de naam: 'Weymar Winterfeld, med. Doctor' te lezen stond en trok eindelijk schuchter aan den blinkend koperen schelknop.

Waarschijnlijk droeg hij tengevolge van de hitte, die ook thans bij het begin van de avond schemering nog niet afgekoeld was, den breedgeranden stroohoed in de hand. Zijne eenigszins kale kleeding vertoonde de sporen van vroegere voornaamheid gelijk ook zijn rustige blik getuigde, dat hij tot de betere standen behoorde; eveneens toonde de licht roode kleur van zijn opgeruimd, door een kort geknipten ringbaard omlijst aangezicht, dat hij een goeden dronk en eene welbezette tafel niet versmaadde.

Een meisje van ongeveer drie en twintig jaar opende de huisdeur. Diepblauwe oogen vol zachtmoedigheid en goedhartigheid blikten den bezoeker aan. Het voorkomen van het eenvoudig, maar zeer net gekleed meisje mocht terecht leelijk genoemd worden. Zij had een krommen rug, zoodat de eene schouder veel hooger was dan de andere; de mond was scheef en door een litteeken ontsierd, maar niettemin moest men het meisje liefkrijgen als men in het trouwhartige gelaat zag.

'Ik kus uwe hand, Martha!' had de binnentredende gezegd en de vroolijke, zorgelooze toon zijner stem kwam voortreffelijk overeen met de opgeruimde uitdrukking van zijn gelaat. 'Is papa te huis?'

'In zijne studeerkamer, oom Hendrik.'

'Zeer goed; gij zijt toch welvarend, hoop ik?'

'Dank u, oom, ik klaag nooit!'

'Allerliefst van u. En uwe zuster Hildegarde?'

'Zoo vlug als een visch in het water!'

'Het verheugt mij dat te hooren!' zegde oom Hendrik, terwijl hij op de aangewezen kamerdeur klopte.

Eene krachtige stem noodigde den aankloppende op eenigszins barschen toon uit om binnen te treden. Oom Hendrik knikte het meisje nogmaals vriendelijk toe en opende dan zacht de deur.

Het was een licht en tamelijk ruim vertrek, waar de reuk van spiritus den binnentredende tegenkwam. Aan de wanden - voor zoo ver de goedgevulde boekenkasten ze vrijlieten - hingen korte en lange pijpen, verroeste degens en eenvoudig omlijste photographieportretten; in een hoek stond eene smalle kas, door welker glazendeur men eene electriseermachien, chirurgische instrumenten van allerlei aard beschouwen kon, en op de ronde tafel voor de oude met wasdoek overtrokken sofa lagen dagbladen, boeken en brochuren bont dooreen.

Dicht bij het venster, door hetwelk de laatste stralen der ondergaande zon hunnen purperkleurigen weerschijn wierpen, stond de groote zware schrijftafel, door een grijnzend doodshoofd gesierd en voor deze schrijftafel zat - het grijze hoofd door eene wolk van tabaksrook omhuld - een kleine, magere heer, die bij het binnentreden van oom Hendrik omzag en daarbij den bril dichter voor de oogen schoof.

Eene schaduw van misnoegen gleed zoo vluchtig over zijn goedig aangezicht, dat de bezoeker die niet gewaar kon worden.

'Zoo, zoo, laat gij u ook weer eens hier zien, Zwanenberg?' vroeg hij op een toon, die ietwat spottend klonk. 'Wij hebben uw aanblik lang moeten missen; ik hoop dat gij ons ditmaal eens goede tijdingen brengt.'

Hendrik Zwanenberg had zijn hoed op tafel gelegd en in een ouden leunstoel plaats genomen, die naast de schrijftafel stond; hij streek met beide handen over het kort geschoren haar en zuchtte daarbij diep en zwaar.

'Is dat eene hitte!' sprak hij, en de gulle glimlach speelde nog steeds om zijne lippen. 'Voor u een gezegende tijd; niet?'

'Hm! dat kan ik juist niet zeggen!' antwoordde de dokter schouderophalend, terwijl zijn oog vol bedaarde afwachting op Zwanenberg's gelaat rustte. 'Veel moeite en arbeid en karig loon gelijk een armendokter niet anders verwachten kan.'

'Kom! gij hebt toch ook andere patiënten, die een goed honorarium betalen kunnen en ook gaarne betalen.'

'Gaarne betalen?' spotte dokter Winterfeld. 'Hebt gij dit zeldzame soort van menschen reeds leeren kennen? Ik in mijne praktijk nog niet!'

Oom Hendrik streek met den zakdoek eenige malen over zijn nat voorhoofd, zijn blik zwierf met een zweem van verlegenheid door het vertrek.

'Het geld is vandaag zeer schaarsch; deze bedroevende ervaring moet ik, helaas! ook maken,' zuchtte hij. 'Ik heb een grooten verkoop in uitzicht; als hij tot stand komt, verdien ik op eenmaal over de duizend thaler.'

'Gij geluksvogel!' antwoordde de dokter spottend, terwijl hij een sigarenkistje opende, dat voor hem stond. 'Zoo gemakkelijk wordt het mij niet gemaakt. Mag ik u eene sigaar aanbieden, Hendrik? Het is niets fijns....'

'Geef maar op, ik ken uwe soort!'

'Dat denk ik ook; in den nood eet de duivel vliegen!'

'Hoe zoo?'

'Gij rookt toch gemeenlijk eene fijnere soort.'

'Nu ja, zoo als het valt!' antwoordde Zwanenberg, het puntje van zijne sigaar afsnijdende. 'Gij kunt mij waarlijk niet ten laste leggen, dat ik een verkwister ben. Een arme agent, die slechts van de hand in den tand moet leven....'

'Gij spraakt zoo even nog van een grooten verkoop, waaraan gij duizend thalers wildet verdienen!'

'Dat is zoo, maar die koop heeft nog zijn beslag niet gekregen! De kooper kan niet tot een besluit komen, wij zijn het nog niet over een klein verschil in den prijs eens kunnen worden en de concurrentie biedt goedkooper aan; wel is waar zijn ook de waren slechter, maar wat zien tegenwoordig de menschen daarnaar?'

'En als gij deze duizend thalers werkelijk in klinkende munt uitbetaald kreegt, hoe spoedig zouden uwe zakken dan weer ledig zijn,' spotte de dokter.

'Ik zou mijne schulden afdoen....'

'En met het overschot den grooten heer spelen; ja, ja, wij kennen dat, Hendrik!'

'Als ik dezen verkoop sluit, is dit te gelijk ook het begin van een beteren tijd....'

'Ja, als!' onderbrak de dokter hem wederom, en de toon, dien hij thans aansloeg, klonk ernstiger en barscher. 'Met dit *als* hebt gij destijds eene eigene huishouding begonnen en u sedert van jaar tot jaar getroost. Ik heb er God menigmaal voor gedankt, dat mijne zuster u geene kinderen heeft nagelaten, de arme schepsels zouden geene benijdenswaardige jeugd gehad hebben.

'Lieve hemel, Weimar, gij zijt vandaag weer in eene slechte luim!' zeide Zwanenberg schouderophalend, doch vermeed daarbij den blik zijns zwagers te ontmoeten. 'Ik heb dat dikwijls van u moeten hooren, en ik moet het mij, helaas! laten welgevallen, daar ik uw schuldenaar ben; maar het is onbillijk, zeer onbillijk. Ik ontzie geene moeite, ik loop den ganschen dag van Herodus naar Pilatus, ik handel met alles, wat mij aangeboden wordt - het is zeer stellig mijne schuld niet, dat ik niet meer verdien.'

'Uwe schuld niet?' herhaalde de dokter, die opgestaan was en nu wrevelig zijn bril rechtzettende, met groote schreden op en neder ging. 'Gij hadt moeten blijven, wat gij voor uw huwelijk waart.'

'Kantoorbediende!' merkte oom Hendrik schamper aan.

'Ja wel, kantoorbediende!' zegde zijn zwager, hem een toornigen blik toewerpende. 'Iedere stand is eervol als men zijn plicht naar geweten vervult, en kantoorbedienden moeten er ook zijn; alle menschen kunnen niet bevelen. Gij hadt eene goede plaats als boekhouder, hadt geene zorgen, als gij de tering naar de nering hadt willen zetten; maar uw hoovaardig karakter kon zich daarmede niet verzoenen. Gij wildet zelfstandig zijn, den grooten heer spelen; het beviel u niet, den geheelen dag aan den lessenaar te staan. Het slenteren langs de straten, het ontbijten des voormiddags en de partij

domino des namiddags in het koffiehuis bevielen u beter. Met het woordje *als* hebt gij altijd het mislukken uwer schoonste plannen en ontwerpen verontschuldigd en zoo zal het wel blijven tot uw uurwerk afgeloopen is.'

Met gebogen hoofd, den blik op het vuur zijner sigaar gevestigd, had Hendrik Zwanenberg dezen storm over zich laten heengaan.

'Waarom doet gij mij heden weder deze verwijten?' vraagde hij.

'Waarom? Omdat ik het doel van uw bezoek zeer goed ken en er mij over erger, dat gij niet verstandig wilt worden. Kom maar voor den dag met uw verzoek! Gij zit weder eens in het nauw en nu moet ik helpen gelijk ik reeds zoo dikwijls moest doen.'

Zwanenberg hief het hoofd op - de gulle lach speelde weder om zijne lippen.

'Met uwe menschenkennis vereenigt gij eene bewonderenswaardige scherpzinnigheid, Weimar,' zegde hij vroolijk, 'en daar gij ook rechtvaardig zijt, zult gij niet ontkennen, dat ik ondanks alles een goede kerel ben. Welnu ja, ik ben eenigermate in verlegenheid; de huur van mijne eenvoudige woning is vervallen en het gaat mij gelijk zoovele anderen. Legers kan ik niet uit den grond stampen en een korenveld groeit ook mij niet op de vlakke hand. Ik zou wel naar eene andere woning omzien, maar de huisheer was reeds zoo verachtelijk zijne plompe hand op mijne meubels te leggen; zij zullen overmorgen verkocht worden, als ik niet vóór dien tijd mijne schuld afdoe.'

Dokter Winterfeld was voor zijne schrijftafel blijven staan; onthutst zag hij den zwager aan.

'Is het dezen keer reeds zoover gekomen?' vraagde hij. 'Hendrik, Hendrik, op den duur kan dat niet goed gaan...'

'Als de bedoelde verkoop doorgaat....'

'Och kom! laat mij met uw *als* met rust! Hoe groot is de som?'

'Dertig thalers.'

'Veel geld voor een armendokter.'

'Ik geef het u onverwijld terug, zoodra ik het heb!'

'O! daaraan twijfel ik niet; maar tegen gij het hebt zal mij wel geen tand meer pijn doen,' sprak de dokter, terwijl hij eene schuiflade opentrok en een zeer klein, uit stroo gevlochten korfken er uit nam. 'Dertig thalers! lieve hemel, hoeveel bezoeken moet ik daarvoor maken!'

'Denkt gij ook daaraan, als gij aan uwe arme patiënten uwe beurs opent?' antwoordde oom Hendrik, in wiens oogen het vroolijk schitterde, terwijl hij de banknoten aannam, die zijn zwager hem toereikte. 'In het weldoen en aalmoezen geven kent gij geene grenzen....'

'En gij zoudt de laatste zijn, wien ik veroorloofde mij zulke grenzen te stellen,' viel de dokter hem scherp in de rede. 'Daarin laat ik mij geene voorschriften maken, want het is mijn eerlijk verdiend geld. En zoo ik mijne arme patiënten ondersteun, dan zijn dit menschen, die niets verdienen kunnen, en ik vermeen, dat dit een geheel ander geval is! want gij kunt arbeiden en verdienen als gij slechts den trotschen, eigenzinnigen kop wildet buigen.'

'Aha! daar krijg ik weder mijn vet!' lachte Zwanenberg, die de banknoten ineengevouwen en in zijn vestzak geschoven had. 'Maar ik neem het u niet kwalijk, ik ken uw goed, edel hart, aan hetwelk ik enkel verwijt dat het te week is; ik weet toch, dat gij het niet zoo boos meent als uwe woorden luiden. *Apropos!* hoe staat gij met den overste van Grüttner?'

'Waarom vraagt gij dat?' vorschte de dokter, bevreemd opziende. 'Ik sta met iedereen op een goeden voet. De overste en hoofdinspecteur van Grüttner is de zwager

van onzen zwager Rüdiger van Weniger, zijne vrouw is eene geborene freule van Rüdiger....'

'Dat weet ik wel, ik meen mij echter te herinneren, dat de toenmaals nog niet gepensionneerde overste de verloving van Rüdiger met uwe zuster niet goedgekeurd heeft.'

'Dat kan wel zijn, later evenwel was juist dit huwelijk de aanleiding tot eene breuk tusschen den overste en den vader van Rüdiger, die, gelijk gij weet, zijn zoon verstooten had.

'Zoo, zoo! men is uit al die geschiedenissen destijds niet goed wijs kunnen worden,' hernam Zwanenberg, nadenkend de rookwolkjes zijner sigaar naziende. 'Grüttner heeft slechts één zoon, niet waar?'

'Ja; den bouwmeester Gustaaf van Grüttner zult gij toch wel kennen?'

'Natuurlijk; ik heb hem reeds dikwijls ontmoet. Hij komt zeker wel veel bij u aan huis?'

'Wat vraagt gij dat op zonderlingen toon! Hij is een studiemakker van mijn zoon, dus kan het niemand verwonderen, dat zij elkander bezoeken.'

'Hm! zou het u onaangenaam zijn als hij iets meer voor uw zoon werd dan alleen zijn vriend?'

'Hoe moet ik dat verstaan?' vraagde de dokter, terwijl hij den bril tegen zijn voorhoofd opschoof en den zwager een ongeduldigen blik toewierp.

'Ik zag over eenige dagen Hildegard met den bouwmeester in het stadspark,' antwoordde oom Hendrik met gedempte stem en zijn blik zweefde daarbij schuins naar het open venster, alsof hij vreesde, dat men zijne woorden afluisteren kon; 'zij waren alleen en gingen daar wandelen.'

'Nu? En wat verder?' vroeg de armendokter koel.

'Wel, ik meen dat als u deze schoonzoon niet aangenaam mocht zijn...'

'Zoover zijn wij nog niet, Hendrik! Hildegard heeft mij de ontmoeting medegedeeld; daaruit kunt gij opmaken hoe overbodig uwe waarschuwing is.'

'Neen, dat was eigenlijk mijne bedoeling niet, antwoordde Zwanenberg verlegen.

'Dat weet ik beter,' ging de dokter wrevelig voort. 'Gij meent mij daarmede een dienst te bewijzen, waarvoor ik u inderdaad niet dankbaar kan zijn. Ik ken mijne Hildegard door en door: zij heeft geene geheimen voor mij en zij weet zeer goed, hoever zij in den omgang met den vriend haars broeders gaan mag. Maak u derhalve over haar niet ongerust en mocht uwe veronderstelling later werkelijk gegrond blijken, kunt gij u overtuigd houden, dat de bouwmeester Grüttner mij als schoonzoon welkom zal zijn, want hij is een bekwaam en ijverig jonkman, en op zijn braaf, eervol gedrag weet ik niets aan te merken.'

'Welnu! dan meen ik u reeds thans geluk te kunnen wenschen!

'Och! daar is voorloopig nog geene reden voor....! Weet gij reeds, dat Rüdiger terugkomt?'

'Onze zwager?' vroeg Zwanenberg verrast.

'Jonker Rüdiger van Weniger, juist,' bevestigde de dokter. 'Ik heb u sinds eenige weken niet gezien, anders had gij het reeds vroeger vernomen. Hij schreef mij, dat hij zijn oud vaderland nog eens terug wilde zien en naar mijne berekening moet hij nog deze week hier aankomen. Kent gij hem niet?'

'Slechts van aanzien,' antwoordde oom Hendrik, uit het kistje wederom eene sigaar nemende, die hij met blijkbare zenuwachtigheid aanstak. 'Hij was, toen ik Hilda huwde, reeds lang naar het buitenland vertrokken.'

'Juist,' knikte de armendokter, zijn bril afnemende om de glazen af te vegen. 'Zijn vader wilde in die *mèsalliance* niet toestemmen. Rüdiger wilde van mijne zuster niet afzien en Marie was van eene moedige geaardheid; zij verklaarde zich bereid haren man in de wijde wereld te volgen. Mijne familie kon er niets aan doen, hoe fier zij ook den eigenen burgerlijken trots aan den adellijken hoogmoed van den ouden vrijheer tegenover stelde. Marie liet zich van haar voornemen niet afbrengen; wij moesten beiden laten wegtrekken.'

'En Rüdiger is in Amerika een rijk man geworden?'

'Ja, na lang heen en weer trekken begon hij in Buenos-Ayres eene zaak en het geluk heeft hem gediend.'

'En Marie is daarginds gestorven...!'

'Niet in nood en ellende, Hendrik,' ging de dokter voort, terwijl hij de bril[l]eg[l]azen druk afwreef; 'zij heeft vóór haar dood nog menig gelukkig jaar aan de zijde haars mans geleefd. Wij kunnen niet eeuwig leven - de dood treft ieder: den eene heden den andere morgen, en de gele koorts vraagt er niet naar, of haar

slachtoffer jong of oud is. Het was een tijd van zware beproeving voor Rüdiger, want met de geliefde echtgenoote verloor hij te gelijk twee kinderen; hem bleef slechts een zoon overig, die thans ginds het beheer voert.'

'Een broeder moet er hoofdzakelijk de schuld van geweest zijn, dat Rüdiger door zijn vader verstooten werd,' merkte Zwanenberg nadenkend aan. 'Hij was ook later de algemeene erfgenaam.'

'De vrijheer Archimbald van Weniger, die nog heden het familiegoed bezit,' hernam de dokter.

'En de oude vrijheer heette Theobald, niet waar? Waren er buiten deze twee zonen nog meer kinderen?'

'Alleen de freule Irma, de tegenwoordige echtgenoote van den overste van Grüttner.'

'En dat Rüdiger verstooten werd en Irma in ongenade viel was wel het werk van Archimbald?'

'Wie heeft u dat gezegd?'

'Men zegt nog meer, Weimar, en dat zult gij ook wel weten. Baron Theobald zou door een zelfmoord een einde aan zijn leven gemaakt hebben, heette het op den dag, waarop hij in zijn bosch doorschoten gevonden werd. Later viel op zijn zoon Archimbald eene vreeselijke verdenking, die heden ten dage nog niet uitgewischt is.'

Dokter Winterfeld had de borstelige wenkbrauwen donker saamgetrokken - hij leunde het hoofd op den arm en zag peinzend door het venster naar buiten in den kleinen hof, die achter het huis lag en welks rijkbeladen vruchtboomen door het avondrood met een gouden gloed overtogen werden.

'Wie heeft u dat gezegd?' vroeg hij nogmaals.

'Het is niet een enkele, het zijn er velen, die daarover spreken.'

'Ik wil dezen eene kennen, die de verdenking tegen u uitgesproken heeft!'

Oom Hendrik sloeg met een zweem van verlegenheid de oogen neder en beschouwde eene geruime poos zijne vingertoppen.

'Een zekere Steinhauer,' zeide hij eindelijk, haperende; 'uit zijne woorden was op te maken, dat hij zeer diep in de zaak ingewijd is en meer weet, dan hij verraden wil.'

'Die schurk!' viel de dokter toornig uit. 'Gij weet zeker niet wat die kerel vroeger geweest is.'

'Makelaar, wat hij tegenwoordig nog is.'

'Och wat! Hij was de rentmeester van den vrijheer Theobald van Weniger en destijds een dief, evenals die waarvan men in het Evangelie leest. Na den dood van den ouden vrijheer moeten zijne bedriegerijen aan het licht gekomen zijn en hij werd door den vrijheer Archimbald weggejaagd - hij en een zekere Godfried Grafhorst, die nu eene brandewijnkroeg van den derden of den vierden rang houdt. Nu weet gij uit welke onzuivere bron de geruchten voortkomen. Indien deze beide schurken slechts een enkel deugdelijk bewijs hadden, zouden zij er gewis gebruik van maken om den vrijheer Archimbald eene groote geldsom af te persen.'

(*Wordt voortgezet.*)

Grootvader en grootmoeder.

GROOTVADER.

Het is geen ongewoon, maar een zeer alledaagsch verschijnsel, dat oudere menschen zich gaarne verjongen, en kleine kinderen er pret in vinden zich als groote menschen voor te doen

Willem en Mina dachten er ook zoo over en spelen nu grootvader en grootmoeder. Hunne nabootsing gelukt zeer goed; want de jongen met grootvaders *bonnet grec* op, gebrild en met eene sigaar in den mond, het gemoedelijk lachje om de lippen, gelijkt sprekend op grootvader, zooals deze na den koffie des namiddags de gazet zit te lezen. Ook Mina bezit veel opmerkingsgave; want in houding en uitdrukking van gelaat volgt zij grootmoeders rustigen, goedigen ernst volkomen na. 't Is of ze een oogenblik de onmisbare breikous laat rusten, om nadenkend te luisteren naar wat grootvader uit het nieuwsblad voorleest.

Aldus gezeten en met den bril en de groote kanten muts op, maakt de schrandere kleine de voorstelling treffend juist.

Er is humor, geest en vooral natuurlijkheid in deze lieve kopjes, die een paar allerfraaiste genrestukjes vormen.

GROOTMOEDER.

Rebus No. 1

ALS PRIJS AAN DE OPLOSSING VAN DEZEN REBUS IS VERBONDEN:

1 Ex. der vier reeds verschenen werken in de nieuwe uitgave van Ch. DICKENS:

David Copperfield, Het verlaten Huis, Nelly en kleine Dora, in keurigen prachtband.

Bovendien hebben alle goede oplossers het recht tegen verminderden prijs te kiezen tusschen boekdeelen, waarvan de lijst hun, na ontvangst hunner oplossing, zal toegezonden worden.

[Nummer 2]

Onze gravures.

O.-L.-Vrouw ter Sneeuw.

DE VIERING VAN O.-L.-VROUW TER SNEEUW IN DE ZWITSERSCHE ALPEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN RAPHAEL RITZ.

Op den top van den Esquilijnschen heuvel te Rome, die in de heidensche oudheid met paleizen en patricische woningen bedekt was, waar Nero zijn Gouden Huis bouwde en de godin Juno haren tempel had, verheft zich thans te midden eener armoedige omgeving, de heerlijke basiliek van Maria de Meerdere, aldus genoemd omdat zij het eerste en voornaamste heiligdom is, door de liefde der geloovigen aan de Moeder des Heeren gewijd.

De stichting van dezen grootschen tempel had plaats volgens de legende onder wonderdadige omstandigheden, waarvan de herinnering nog wordt bewaard in de liturgische gebeden, alsmede in den naam der basiliek zelve, die ter gedachtenis aan het gedenkwaardig feit, dat tot hare stichting aanleiding gaf, ook *Santa Maria ad Nives* of Onze-Lieve-Vrouw ter Sneeuw genoemd wordt.

Ten tijde van paus Liberius woonde namelijk te Rome een senator, met name Joannes, wiens echtgenoote, eene edele en rijke matrone, hem geene kinderen geschonken had. Berustend in de wil Gods en niet minder godvruchtig dan met aardsche goederen gezegend, besloot het kinderlooze paar de H. Maagd tot erfgename

te nemen en zij smeekten haar iederen dag, hun hare toestemming alsook het gebruik, dat zij van hunne rijkdommen moesten maken, te willen openbaren. Op hun aanhoudend gebed verscheen de koningin des Hemels beiden in een droom gedurende den nacht van den 4^{en} Augustus 352. Maria nam de erfenis aan, op voorwaarde dat zij den volgenden dag naar den Esquilijnschen heuvel zouden gaan, en dat zij daar, op eene plek, die zij met sneeuw bedekt zouden vinden, te harer eere eene kerk zouden bouwen. Zoodra de dag aanbrak, deelden de echtgenooten

elkander hunnen droom mede en gingen den Paus raadplegen, dien zij reeds door de H. Maagd zelve onderricht vonden van hun visioen. Na den pauselijken zegen ontvangen te hebben, begaven zij zich, door een grooten stoet van priesters en eene menigte volks vergezeld, naar den Esquilinus, waar zij inderdaad een gedeelte van den bodem bedekt vonden door eene sneeuwlaag, die op wonderdadige wijze in dit heete jaargetijde gevallen was Zij bepaalden nu de plaats, waar de kerk, die zij wilden bouwen, verrijzen moest, en gaven haar, toen zij geheel op hunne kosten was voltooid, den naam hunner hemelsche erfgename.

Het was de eerste tempel, te Rome onder de aanroeping van de Moeder des Heeren aan den Allerhoogste gewijd; later volgens een veel grootscher plan herbouwd, werd hij de prachtige basiliek van Maria de Meerdere, een der heerlijkste gedenkstukken van het katholieke Rome.

De legende van Onze-Lieve-Vrouw ter Sneeuw heeft den beroemden Spaanschen schilder Murillo de beide meesterlijke schilderstukken ingegeven, die onder den naam van *De droom van den Romeinschen patriciër* in het museum te Madrid bewaard worden, en waarvan wij in dit nummer eene afbeelding geven. Toen hij die schilderijen vervaardigde, stond Murillo juist op de grootste hoogte zijner kunst en was hij vooral het geheim der kleuren meester geworden; algemeen is dan ook de bewondering der kunstkenners voor deze beide meesterwerken, en een hunner, de geleerde Viardot, maakt zelfs de opmerking: ‘Deze twee heerlijke, bewonderenswaardige schilderstukken, wier gezicht betoovert en meesleept, worden gewoonlijk *Los Medios puntos* (de halfronden) van Murillo, of het wonder van den Romeinschen edelman, *el Milagro del caballero romano* genoemd. Ik stel voor dat men die beide benamingen tot één samensmeltende, ze voortaan moge noemen het wonder van Murillo.’

Het feest van Onze-Lieve-Vrouw ter Sneeuw wordt nog jaarlijks op den 5^{en} Augustus door de Kerk gevierd, en niet alleen te Rome, maar in de geheele katholieke wereld wordt dan het wonderdadig feit herdacht, dat oorzaak was van de stichting der eerste Mariakerk. Vooral in de Zwitsersche Alpen is de godsvrucht tot Onze-Lieve-Vrouw ter Sneeuw bijzonder populair en talrijk zijn daar de kapellekens onder dien titel aan de Moedermaagd geheiligd.

Het voornaamste dier heiligdommen is ontegenzeggelijk het kleine, eenvoudige kerkje, drie uren boven Zermatt in het kanton Wallis te midden eener woeste Alpen-omgeving gelegen. De Duitsche kunstenaar Raphael Kitz heeft ons in zijne schilderij, waarvan wij in dit nummer eene gravure geven, een treffend tafereel opgehangen van de feestviering ter eere van Onze-Lieve-Vrouw ter Sneeuw, die daar jaarlijks honderden geloovigen samenroept.

De kleine, uit ruwen bergsteen opgetrokkene kapel, die meer van eene eenvoudige Alpenhut heeft dan van eene kerk, en alleen door het houten voorportaal en het kruisje op het dak als zoodanig te herkennen is, ligt 2558 meters boven den zeespiegel, dicht onder de grens van den eeuwigen sneeuw. Daarnaast strekt zich het zwarte meer uit met zijn helder, donker water, omgeven door karig begroeide hellingen en de rotsblokken aan den voet van den reusachtigen Furggen-gletscher, die zich op den achtergrond verheft. Het is een woest, verheven tafereel, dat het gemoed tot ernstige overwegingen stemt.

Hier wordt, gelijk reeds is opgemerkt, jaarlijks op den 5^{en} Augustus het feest van Onze-Lieve-Vrouw ter Sneeuw gevierd. Op dien dag trekt eene groote processie uit Zermatt naar de kapel aan het zwarte meer, waar voor het nederig altaar met het Mariabeeld eene Mis gelezen wordt, gevolgd door een predikatie, die van uit het voorportaal tot honderden buiten in het rond geschaarde geloovigen gehouden wordt. Die eenvoudige, doch in deze omgeving hoogst treffende plechtigheid, wordt niet alleen door de bewoners van Zermatt en omstreken bijgewoond, maar tot zelfs uit Piëmont stroomen langs de gletscherpassen de geloovigen toe, om op de grens van het rijk des eeuwigen sneeuws het feest van Onze-Lieve Vrouw ter Sneeuw te komen vieren.

Ook in ons vaderland is de godsvrucht tot Maria onder dien titel niet onbekend; getuige daarvan, dat hier verschillende tempels, onder andere de oudste parochiekerk van Borgerhout, onder den naam van Onze-Lieve-Vrouw ter Sneeuw gewijd werden.

Brugge.

Al onze voorname Vlaamsche steden bezitten kerken, raadhuizen en andere bouwgewrochten, die van de welvaart en den kunstsmaak, zoowel als van de godsvrucht en den vrijheidszin onzer voorzaten getuigen.

Geene enkele stad heeft echter zoo in haar geheel een middeleeuwsch karakter bewaard als Brugge.

Onder dit opzicht mag zij nog ten huidigen dage aan Venetië vergeleken worden, zooals men haar ten tijde van Filips den Goede voor haren handelsrijkdom in éénen adem met de Dogenstad noemde.

Brugge bezit nog altoos dezelfde uitgestrektheid als toen bijna 200,000 inwoners binnen zijne muren huisden. Het is omringd van wallen, die in eene aangename wandeling herschapen zijn. Zeven poorten geven toegang tot de stad en elk hunner had vroeger zijn godshuis, dat den behoeftigen vreemdelingen kosteloos herbergzaamheid schonk. Eene onzer fraaie teekeningen vertoont de *Oostendsche Poort*, ook St. Jakobspoort en Ezelspoort genoemd.

De voormalige zeehaven en nijverheidsstad bevat vele schoone en breede straten, die met oude en schilderachtige huizen prijken. Sinds 1830 echter zijn vele trapgevels van groote bouwkundige waarde, door de smaaklooze, platte, vierkante voorgevels onzer eeuw vervangen. Andere zijn op eene ongelukkige wijze gemoderniseerd of dragen Fransche opschriften, die als eene vlek hun fier en schoon Vlaamsch uiterlijk ontsieren.

Ook het *Stadhuis* is in 1854 op eene wijze gerestaureerd, die niet alleen van het oude gebouw slechts schaarsche deelen overliet, maar ook dezes kunstkarakter grootendeels weggenomen heeft. Het oorspronkelijke gebouw dagteekende van 1376. Het Brugsche stadhuis is wel een klein, doch in zijn geheel, ook thans nog, sierlijk monument, van 26 meters breed en 19 meters hoog. Het is bekroond met zes achthoekige torentjes en heeft in zijnen hoofdgevel 49 nissen, waarin men nu nieuwe beelden geplaatst heeft. De oude beeltenissen van heiligen en graven van Vlaanderen, alsook de geschilderde en vergulde blazoenen, die vroeger den voorgevel opluisterden, werden in 1792 door de Fransche Republikeinen neergehaald en op de Groote Markt met de galg, het rad en andere marteltuigen verbrand. Het Brugsche Gemeentehuis bevat schoone zalen, merkwaardige geschilderde glasramen, eenige meesterlijke schilderijen en een aantal historische kunstgewrochten.

Aan den Oostkant van het Raadhuis bevindt zich de oude Greffie der stad, een schilderachtig gebouw in Hergeboorte-stijl, (1534-37) waarvan de gelijkvloers thans tot Vredegerecht en de verdieping tot Archievenzaal ingericht is.

Het karakteristiekste monument van Brugge is echter de Halle, met haren majestatischen toren. In 1282 begonnen, werd dit gebouw waarschijnlijk voltooid in 1296. De Halletoren is 80 meters hoog en helt 43 centimeters naar het Zuid-Oosten over. Van zijnen top, die bij middel van 402 trappen beklommen wordt, kan men, als 't helder weer is, gemakkelijk Oostende, Blankenberghe, Vlissingen, Gent, Kortrijk, enz. ontwaren. De Halletoren bevat eene groote klok, wegende omtrent dertien duizend ponden en een beroemd beiaardspel van 48 klokken.

De andere merkwaardige monumenten van Brugge zijn: het Gerechtshof, eene verbouwing van het paleis der voormalige graven van Vlaanderen; de hoofdkerk van St. Salvator, met onderscheidene kostbare schilderijen; de Lieve-Vrouwe-Kerk, met eenen toren van 72 meters hoogte, voortreffelijke schilderijen en de praalgraven van *Karel de Stoute* en *Maria van Burgondië.*

Tegenover de O.-L.-V.-kerk bevindt zich het St. Jans-gasthuis, dat in de XII^{de} eeuw gesticht werd voor zieken der beide kunnen, geboortig van Brugge. Dit eerwaardige gebouw, dat in 1856 eenige veranderingen onderging van zeer slechten smaak, beantwoordt tot op onze dagen nog schier geheel aan zijne oorspronkelijke bestemming. Gezegd ziekenhuis bevat 240 bedden en wordt bediend door Augustijner-nonnen.

In de oude Kapittelzaal bewaart men eene rijke schilderijverzameling, die jaarlijks het bezoek van duizenden liefhebbers uitlokt. Zij bevat vijf voortbrengsels van den beroemden Hans Memling. Deze groote schilder, wiens levensbeschrijving vroeger door allerlei legenden opgesierd werd, was waarschijnlijk afkomstig uit de oude stad Memelinck, thans Medemblick, in Gelderland. In 1478 was hij volgens de stads-oorkonden te Brugge gevestigd, alwaar hij drie huizen in eigendom had. Hij stierf in deze stad, ten jare 1495, en liet drie kinderen na uit zijn huwelijk met eene Brugsche vrouwe.

Eene onzer gravures stelt het meest bekende dier vijf meesterstukken voor: de met geschilderde paneelen versierde relikwiekas der H. Ursula.

Deze beroemde eiken reliekkist is 0,87 M. hoog, 0,91 M. lang en 0,33 M. breed. Zij was voltooid vóór den 24 October 1489, want Gillis de Baerdemaekere, bisschop van Sarepta, bracht er dien dag uit eene andere beschilderde kas de relikwieën van genoemde Heilige in over. De zes paneelen, die de zijden der kas versieren, stellen de volgende tooneelen uit de legende der 10,000 Maagden voor: 1. *Hunne aankomst te Keulen.* In het verschiet bemerkt men eenen engel, die de H. Ursula haar martelaarschap aankondigt; de bijzonderste gebouwen der stad, met eene groote getrouwheid weergegeven, zijn gemakkelijk te herkennen. 2. *Hunne ontscheping te Bazel.* In de verte bemerkt men de bedevaartgangers, die de Alpen beklimmen. 3. *Hunne aankomst te Rome en de ontvangst bij den Paus.* Op den achtergrond ontwaart men de H. Ursula, die de H. Communie ontvangt uit de handen des Pausen, terwijl eenige van hare gezellinnen ter biecht gaan en andere gedoopt worden. Deze samenstelling is de schoonste der reeks; het koloriet is hier van eene uitstekende frischheid en de groepeering der figuren bewonderenswaardig. 4. In het verschiet, *De terugkeer langs de Alpen;* op het voorplan, *De inscheping te Bazel.* 5. *De aankomst der Maagden te Keulen en hun martelaarschap.* 6. *De marteldood der H. Ursula*, *in het kamp van het opperhoofd der Hunnen.* De paneelen der uiteinden stellen voor: *Twee nonnen aan de voeten der H. Maagd*, en *De H. Ursula*, die tien van hare

gezellinnen onder heuren mantel beschermt. Het dak der relikwiekas bevat aan elke zijde een groot medaillon, tusschen twee kleinere geplaatst, doch deze schilderingen zijn blijkbaar niet van Memling's hand.

De overige kerken en kloosterkapellen van Brugge bezitten insgelijks een aantal kunstschatten, en ook de Academie van Schoone Kunsten bevat twee zalen met uitmuntende schilderijen.

Bij zulke prachtige getuigenissen van vroegeren kunstbloei baart het inderdaad verwondering dat het kunstleven in Brugge schier geheel uitgedoofd is.

Edoch, het geestesleven in het algemeen is in de oude wereldstad vervallen, en daarvan dragen noch de burgeroorlogen, noch de ondergang van handel en nijverheid de schuld, maar de overwoekerende verfransching, reeds vóór *Philippe le Bel* begonnen, onder het *Huis van Burgondië* voortgezet en tot op onze dagen vooruitgeschreden.

Kloeke stemmen zijn echter in den laatsten tijd opgegaan, die Brugge door de heerlijke herinneringen van zijn grootsch verleden tot het bewustzijn van zijne zelfwaarde en tot een eigendommelijk leven pogen op te beuren.

Zullen zij gelukken? Wij hopen het voor de schoone, middeleeuwsche doode; want alleen de liefde tot eigen taal en zeden kan haar doen verrijzen. De moedertaal alleen is de band, die eene bloeiende toekomst aan haar schitterend verleden hechten kan.

Dobbelaars.

Dit schoone tafereel draagt heel en al de type eener oude schilderij. In het malen der hartstochten op wezenstrekken en in houding waren Quinten Massys en zijne volgers onovertrefbare meesters, en Claus Meyer, de schilder der *Dobbelaars*, schijnt die school met vrucht bestudeerd te hebben. Zijne groep spelers vormt een welgelukt genrestuk, dat van meer dan gewone menschenkennis, opmerkingsgeest en weergevingsvermogen getuigt.

Onbewust de bierkan vasthoudende, volgt de oudste dobbelaar, met de aandacht en ingenomenheid van een echten liefhebber, het spel zijner makkers. Onrustig vorscht hij, die aan de beurt is, de rammelende dobbelsteenen na, die hij met drift uit den beker over tafel komt te werpen. De twee andere slaan met dezelfde belangstelling het wisselen van den worp gade. Het zijn alle oude, verharde tuischers, die ergens in eene achterbuurt eene kroeg bezoeken om hunne speelwoede bot te vieren. Duidelijk laat het zich aanzien, dat hunne geheele ziel bij het spel is. Twee steenen zijn reeds stil gevallen en tellen een aantal oogen, zonder echter te beslissen; de laatste steen kantelt nog en kan een hoog of een laag getal punten te zien geven. Hier is het werkelijk: *alea jacta est;* de steen is geworpen. Dit is het gewichtig oogenblik, dat al hunne zenuwen doet trillen.

Men ziet, dat de schilder zijne modellen naar het leven geteekend heeft; geene beweging is hem ontsnapt, met juistheid is de houding en de gezichtsuitdrukking weergegeven van elk dier mannen, wien de speeldrift tot eene tweede natuur geworden is. En om zijn tafereel nog meer waarheid bij te zetten, verplaatst de kunstenaar het in eene eeuw, toen de hartstocht tot het spel en de woekerwinst eene uitgebreidheid genomen hadden, waarvan wij ons thans, in onze meer geordende maatschappij, moeielijk een denkbeeld maken kunnen.

Claus Meyer heeft eer van zijne welbestudeerde samenstelling: het is een werk met ernstige hoedanigheden.

Menschelijke schoonheid.
(*Vervolg.*)

Volgens het algemeen gevoelen is de schoonheid de volmaakte overeenstemming van de deelen met het geheel, en van het geheel met de deelen. Uit deze harmonische verbinding tusschen de vormen, de evenredigheden, het verband en de kleuren,

ontstaat de schoonheid volgens de kunst. Maar volgens den smaak van ieder mensch en de zeden van de verschillende volken, is de schoonheid niets anders als de vereeniging van die eigenschappen, welke geschikt zijn om op eene aangename wijze op de zinnen en de ziel te werken; dat is te zeggen: de oogen te bekoren en een gevoel van genegenheid of bewondering op te wekken.

Het denkbeeld, dat de ouden van de schoonheid hadden, was groot en verheven; zij beschouwden haar bij den mensch niet alleen als eene symetrische vereeniging van stoffelijke volmaaktheid, maar ze maakten haar volkomen door de zedelijke volmaaktheid er aan toe te voegen. Inderdaad, de schoonheid bestaat niet in bepaalde vormen en evenredigheden, maar in de overeenstemming en het verband van die vormen, met de som der verrichtingen en hoedanigheden van een mensch, 't geen logisch tot de gevolgtrekking leidt, dat de schoonheid de waarneembare uitdrukking is van de volmaaktheid van het wezen.

Verscheidene wijsgeeren van de oudheid meenden, dat de ware schoonheid over 't algemeen de ondeugden en booze hartstochten uitsloot, en dat de leelijkheid het tegendeel deed vermoeden. Wat schoon is, is goed, de uitzonderingen er buiten gelaten, en zonder twijfel heeft de welbekende waarheid van dit grondbeginsel te weeg gebracht, dat de schoonheid ten allen tijde eene onwederstaanbare macht op de menschen heeft uitgeoefend.

Vooral in Griekenland behaalde de schoonheid schitterende overwinningen. In geen land ter wereld ontving zij meer schitterende hulde, en boezemde zij een meer blakenden geestdrift in. De kunstenaars beijverden zich om marmeren standbeelden te vermenigvuldigen, die de schoonheid en volmaaktheid van het menschelijk lichaam voorstelden en zoodanig was bij het volk de heerschappij der schoonheid, dat men de kunstenaars onder strenge straffen verbood, leelijke personen of onnatuurlijke onderwerpen voor te stellen; terwijl van den anderen kant de wetgevers, door het opwekken van naijver en belooningen, de liefde tot het schoone zochten te ontwikkelen; zij stelden namelijk feesten in, waar de beide geslachten naar den prijs der schoonheid dongen. Hij of zij, die te Lesbos, te Tenedos, te Maegara, en in andere steden van Peloponnesus den prijs behaalde, werd in triomf rondgedragen, en ontving bijna goddelijke eer.

En dat men niet geloove, dat die belooning alleen aan de schoonheden van het omhulsel werden toegekend: de Grieken waren veel te juiste beoordeelaars en te verlichte rechters om zoo te handelen. We lezen immers de uitspraak, gewezen door den rechter, toen hij den overwinnaar bekroonde:

'*Hij heeft den prijs der schoonheid verdiend, die eene deugdzame ziel in een lichaam vol kracht en schoonheid omdraagt.*'

'*Zij alleen is de prijs waardig, die met de schoonheid des lichaams die der ziel paart.*'

We voegen ons bij de meening van hen, die leeren, dat de schoonheid in 't algemeen, onafscheidelijk van de gezondheid en goedaardigheid is; dat een schoon persoon, in de volle beteekenis des woords, de physieke en moreele hoedanigheden in zich moet vereenigen, geschikt om de bewondering, de toegenegenheid en de liefde tot zich te trekken.

Plaatselijke schoonheid.

Ieder voorwerp, ieder wezen, hetzij voortgebracht door de natuur of de kunst, kan een harmonisch geheel zijn: eene bloem, een gebouw, een dier, zij hebben allen eene

soort van schoonheid, die hun eigen is. Bij de schoonheid in den menschelijken vorm moet gelet worden op de samenvoeging der kromme of golvende lijnen, op de evenredigheid en het verband, op de kleur en tinten. Inderdaad, indien men uitgaat van eene type dat deze harmonisch vereenigt, zooals de marmeren standbeelden van Apollo, om af te dalen tot de leelijkste type, die van Vulkanus en de Gorgonen, dan ziet men de kromme lijnen trapsgewijze afnemen en wijken om aan de rechte lijnen hunne plaats in te ruimen; hierdoor ontstaan droge, hoekige, koddige, karikatuurachtige vormen. De schilder Hogarth beweert in zijne *Analyse van de Schoonheid*, ontdekt te hebben waarin de schoonheid der vromen bestaat. Volgens hem ontstaat de schoonheid of mismaaktheid van het lichaam uit de verbinding van de rechte lijnen met de kromme. Deze vereeniging vormt de golvende of buigingslijnen, die ieder hare eigenaardige soort van schoonheid bezitten.

Betrekkelïjke schoonheid.

Kenteekenen der schoonheid verschillen naar den leeftijd, het geslacht, het klimaat, en het ras. De kindsheid, de jeugd, de mannelijke leeftijd, de ouderdom, hebben ieder hunne betrekkelijke schoonheid. - De vrouwelijke schoonheid verschilt geheel en al van de mannelijke. De blanke, gele, gebronsde, zwarte rassen hebben ieder een aan hunne type eigenaardige schoonheid, waaruit voortvloeit, dat, wat schoon voor den een, leelijk voor den ander zal zijn. Zoo beschouwt de Europeaan de blankheid als eene eigenschap van schoonheid, de neger ziet niets liever dan eene zwarte huid. De eerste schildert den duivel zwart, terwijl de tweede, om hem afgrijselijk te maken, hem met eene witte huid omhult. Voor ons is de ovale vorm van het aangezicht schoon, voor de Kalmukken moet het rond zijn. De goed geopende en horizontaal liggende oogen zijn voor den Europeaan volmaakt, de Chinees veracht ze diep en houdt slechts schuins staande, half geopende oogen voor schoon, enz.

Dit verschil van gevoelen kan gemakkelijk verklaard worden; het is natuurlijk, dat ieder ras, ieder volk van zijne physieke meerderheid overtuigd moet zijn, en dat is zóó waar, dat alle volken den goden, welke zij afbeelden, de gelaatsuitdrukkingen en zelfs de kleeding geven en gegeven hebben, die bij hen zelven eigenaardig is en was. De liefelijke Olympische godheden doen een kunstenaarsvolk vermoeden, in 't welk de schoonheid der vormen een hoogen graad heeft bereikt. De gedaante van de Goden der Scyten en andere barbaarsche volken verraadt eene lagere organisatie dan die der Grieken. De Ethiopiër, de Kaffer en het geheele negerras vormen hunne goden naar eigen beeld, met een platten neus, dikke lippen en vooruitstekende jukbeenderen, enz.

De Chineesche goden zijn zwaarlijvig, in navolging van den diksten mandarijn; de godinnen daarentegen zijn mager, omdat in China zwaarlijvigheid voor een man, en magerheid voor eene vrouw eerste voorwaarden zijn. Zoo is het overal: de nationale type moet de schoonste zijn, de vorm die er van afwijkt, is onvolmaakt.

Als we nu de betrekkelijke schoonheid uit een tweede oogpunt beschouwen, dan zien we dat ze nog afhangt van de wijze, waarop een persoon een indruk, hem zelven eigen, ontvangt, dat is te zeggen, dat hij in eene physiognomie eene bekoorlijkheid vindt die hem aantrekt, die hem tot bewondering en tot liefde dwingt, terwijl een ander er niets in ontdekt, dat dusdanige gewaarwordingen bij hem zou kunnen opwekken. Deze twee soorten van aandoening hebben hunnen oorsprong in eene wijze wet der natuur, want indien voor alle menschen de eigenschappen der

schoonheid dezelfde waren en denzelfden indruk op hem maakten, dan zouden er slechts enkelen, die deze hoedanigheden in zich vereenigden, bewonderd en bemind worden; de natuur heeft integendeel gewild, dat alle wezens elkander onderling zouden aantrekken, om elkander te beminnen en te behagen.

De Slachtoffers der Wetenschap.

CHRISTOPHORUS COLUMBUS schreef op het einde zijner dagen aan den Koning van Castilië: 'Van mijne jeugd af voer ik ter zee en ik ben er mee voortgegaan tot heden. Dezen weg moeten zij kiezen, die de geheimen dezer wereld willen leeren kennen.'

De groote Genuees had gelijk. De geheimen dezer wereld, de waarheden der wetenschap hebben hun oorsprong in de kennis der natuur. Zoo moeten wij dan in onze herinnering allereerst aan die mannen eene eereplaats geven, die hun leven hebben gewijd aan het veroveren van den aardbol.

En geen heldhaftiger voorbeeld kunnen

BRUGGE.
Reliekkas der H. Ursula van Hans Memling. - Stadhuis. - Oostendsche Poort. - Eene straat aan het kanaal. - Eene hoofdstraat.

DOBBELAARS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CLAUS MEYER.

wij daarvan kiezen dan dat van den heldhaftigen man, die ten koste van een hardnekkigen strijd tegen de ongenade van het lot en de vooroordeelen der menschen een gansch halfrond aan onze planeet als toevoegde.

Christophoro Colombo werd geboren te Genua omstreeks 1436. Hij was de zoon van een wollenkaarder en had twee broeders, Bartholomeus en Jacob. Na te Genua eene degelijke opvoeding ontvangen te hebben, begon hij op zijn veertiende jaar zich als zeeman te bekwamen. Hij deed een tocht naar Tunis en in 1477 eene reis naar IJsland. Hij had zich toen reeds te Lissabon gevestigd en trad daar in het huwelijk met Felipa Monis de Palestrello, de dochter van een zeevaarder. Geene plek ter wereld kon hem zoo bekoren als deze, want sedert eene eeuw verbaasde Portugal de wereld met zijne ontdekkingstochten. Reeds rijpten stoute plannen in zijn brein. Hij bestudeerde nauwkeurig al de nieuwe wegen, die de zeevaarders voor het verkeer geopend hadden en vatte weldra het grootsche voornemen op dier onderneming, die zijn naam de onsterfelijkheid zou geven. Zijn doel was geenszins, zooals men soms heeft gemeend, eene nieuwe wereld te vinden; maar wel om, dwars over den Atlantischen Oceaan, Indië op te sporen en westwaarts opzeilende het Oosten te ontmoeten.

Dit plan dat geenszins nieuw was, vervulde destijds vele gemoederen. De wijze Toscanelli en anderen hadden er al over gedacht, maar Colombus wijdde er zich geheel aan en maakte er zijn onherroepelijk levensdoel van.

Columbus was arm en zijn werk onmetelijk. Allereerst wendt hij zich tot zijne vaderstad, maar de stad Genua staat hem de middelen niet toe, die hij van noode heeft, wil hij zijn plan verwezenlijken. Hij draagt zijn plan vervolgens voor aan den koning van Portugal, Joan II, die het deed onderzoeken door eene commissie van twee beroemde aardrijkskundigen Deze lieden hielden het denkbeeld van den zeevaarder voor eene hersenschim en hemzelven voor een dwaze. De koning echter kon dit oordeel niet billijken en gaf zich een tijd lang over aan den invloed van een man van vooruitgang en kennis, Pierre de Noronha, die te recht begrepen had dat men om de rijkdommen van Portugal te vermeerderen, zeeën moest oversteken, nieuwe wegen zoeken en nieuwe volken hechten aan de kroon.

Maar Joan II, weifelend van aard en zwak van wil, koos weldra de partij van Columbus' vijanden en wees niet alleen het aanbod af van den kundigen man, die voor Portugal een nieuwen zeeweg zou zoeken, maar pleegde jegens hem het zwartste verraad. De trouwelooze vorst knoopte onderhandelingen met Columbus aan, vroeg zijne kaarten te zien, liet hem zijn plan ontvouwen in tegenwoordigheid van zijne raadslieden, en toen hij al zijne geheimen bezat, ontzag hij zich niet eene kleine vloot uit te rusten, die in de door Columbus aangewezen richting den Atlantischen Oceaan opvaren en den argeloozen zeevaarder berooven zou van de vrucht zijner overpeinzingen.

Nauwelijks was de kleine vloot vier dagen ver den Oceaan ingevaren of de zeelieden door storm beloopen, werden door schrik overmand en keerde met schade en schande in de haven terug.

Toen besloot Christophorus Columbus een land te verlaten, waar hij niets dan de bitterste teleurstellingen ondervond. Ten tweeden male begaf hij zich naar Genua. Hij hernieuwde er zijne voorstellen, maar vond even weinig gehoor als vroeger. Hij liet zich echter door niets ter wereld ontmoedigen. Nog eens klopte hij aan bij de

grooten, de hand ophoudende - maar ook het hoofd, als iemand die in 't belang der menschheid de ontdekking eener nieuwe wereld komt afbedelen.

Hij verkeerde nu in den uitersten nood en had slechts lompen om zich te kleeden. Daarbij verloor hij zijne gade en moest zelf zijn jongen, een knaap van elf jaren, verzorgen. Eens zwierf hij, in beklagenswaardige omstandigheden, door de omstreken van Palos de Mogues, eene stad in Andalusië en kwam bij toeval voor de poort van een Franciscaner klooster. Hij klopt aan en vraagt een weinig brood en water. De prior Juan Perez de Marchena noodt den vreemdeling bij zich, ondervraagt hem, wordt getroffen door de waardigheid van zijne houding en is heel en al verbazing, wanneer Columbus hem zijne geschiedenis verhaalt, zijne verwachtingen mededeelt.

De gastvrijheid van den prior ging over in eene warme vriendschap en, dank zij dezen machtigen beschermer, kreeg hij toegang tot het hof van Spanje en gehoor bij Ferdinand en Isabella.

Columbus begeeft zich nu naar Cordova, waar de koning verblijf houdt en met kracht de vijandelijkheden voortzet tegen de Mooren. Na maanden lang gewacht te hebben, werd hij eindelijk toegelaten. Bescheiden, maar vrijmoedig vertoont hij zich, wetende dat hij een gunsteling des Hemels is, uitverkoren om diens groote doeleinden te verwezenlijken. Ferdinand echter ziet in de plannen van Columbus een middel om ter zee met Portugal te wedijveren en neemt het besluit, bevoegde beoordelaars over deze plannen te raadplegen.

De door den koning in Salamanca samengeroepen raad verwierp echter Colombus plan als ongerijmd en onmogelijk. Deze geleerden beweerden dat de aarde plat was en den vorm had van eene groote schijf; men zeide verder dat de aarde, ware zij bolvormig, onbewoonbaar zou zijn beneden de keerkringen, wegens de overmaat van warmte, die daar heerschen zou. Zoo zag Columbus zich opnieuw aan de ellende ten prooi.

Zich niet latende ontmoedigen, schreef de toekomstige wereldontdekker aan den koning van Engeland; vervolgens in Mei 1489 zocht hij Ferdinand en Isabella weder op, die van hun tocht tegen Malaga naar Cordova teruggekeerd waren. Er was sprake van dat de samenkomsten betreffende Columbus' plannen zouden hervat worden; maar jaren lang bleef de beslissing uit, totdat eindelijk, in den Winter van 1491, de raad van Salamanca een verslag uitbracht, hetwelk het ontwerp van den zeevaarder voor ijdel en onuitvoerbaar verklaarde terwijl het verder heette: een groot vorst paste het niet op zulke zwakke gronden, als bij deze gelegenheid te berde waren gebracht, zich in zoodanige groote ondernemingen te steken.

Wij zullen de verdere stappen van den onvermoeiden man niet volgen; wij willen niet verhalen hoe hij zich ook tot den Franschen koning Karel VIII wilde wenden; liever spoeden wij het oogenblik te gemoet, waarop zijne volharding en zijn ijver ten laatste bekroond werden. In Februari 1492 kreeg Columbus op nieuw gehoor bij koningin Isabella en wel door tusschenkomst van Louis de Saint-Angel, ontvanger der kerkelijke inkomsten van Arragon, tevens een van des zeevaarders warmste aanhangers. Eenige vrienden, die medegekomen waren, bepleitten zijne zaak met zooveel aandrang dat de koningin zich liet overhalen en beloofde zich persoonlijk met de uitvoering te zullen belasten.

Zoo dan mocht Columbus eindelijk, na twintig jaren van volhardenden strijd, in zee steken met den titel van admiraal en met de belofte van onderkoning of gouverneur te zullen zijn van al de landen, die hij ontdekken mocht. Drie schepen werden uitgerust, met wakker volk aan boord. 't Waren zonderling gebouwde schepen, met hooge voor- en achtersteven, gelijk wij ze dikwijls op oude platen hebben gezien.

Men ijst bij de gedachte dat met zulke schepen en zulke eenvoudige hulpmiddelen een zoo gewaagde tocht over gansch onbekende zeeën ondernomen werd; maar men voelt dan ook des te meer bewondering voor den man, die op vijftigjarigen leeftijd - een leeftijd, waarop zoo menigeen zijne loopbaan heeft volbracht - de zijne eerst begint en door de ontdekking van een tweede halfrond een nieuw tijdperk zal openen voor de geschiedenis der menschheid.

Columbus verliet den 3^{den} Augustus 1492 de haven van Palos, en na zoolang gestreden te hebben tegen de onkunde der menschen had hij nu te strijden tegen de bijgeloovige vrees der schepelingen, de angsten, die de groote Oceaan hun veroorzaakte; en daarbij had hij al de zorgen, moeiten en onzekerheden te torsen van eene eerste proefreis.

(*Wordt voortgezet.*)

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

‘Nu ja, er is reeds menige misdaad gepleegd, die niet bewezen kan worden,’ merkte Zwanenberg schouderophalend aan, terwijl hij het losgemaakte dekblad zijner sigaar weder poogde vast te rollen. ‘Zoo geheel ongegrond schijnt in het onderhavige geval de verdenking niet. Archimbald had zijne familie verdrongen, maar het beoogde doel lag nog ver van hem verwijderd. De opvliegendheid en de eigenzinnigheid zijns vaders maakten hem zelven het leven zuur; het was natuurlijk dat hij zijn eigen meester wenschte te worden. En wat de zaak nog waarschijnlijker maakt, is de scherpe woordenwisseling, die kort voor het plotselinge uiteinde.....’

‘Laat het nu genoeg zijn, Hendrik!’ viel de dokter zijn zwager met toenemend ongeduld in de rede. ‘Men schijnt u zeer nauwkeurig onderricht te hebben, maar gij moogt ook niet vergeten, dat boosheid en wraakzucht overal schuilen onder hetgeen er van die zijde gezegd is. Ik ken al deze geruchten, heb ze reeds destijds gekend, toen zij ontstonden en voor zooveel het mij mogelijk was, heb ik de zaak onderzocht. Ik vond niets wat mij voor de waarheid der verdenking eenig steunpunt kon bieden. Maar het is goed, dat de zaak heden tusschen ons ter sprake komt,’ ging hij na eene korte poos voort en de rookwolken omhulden weder dichter zijn grijs hoofd; ‘ik kan van deze gelegenheid gebruik maken, om u te waarschuwen. Met onzen zwager Rüdiger moet gij over deze verdenking niet spreken, ik verbied het u bepaald; er bestaat tweedracht genoeg in zijne familie en ik veronderstel, dat Rüdiger komt om weder vrede te stichten.’

‘Er is mij ook niets verder aan gelegen...’

‘Neen, ons beiden gaat de zaak niets aan en de rol van een twiststoker en aanhitser is altijd ondankbaar. Pas dus op uwe tong, Hendrik, en als gij nogmaals den lasteraar ontmoet, keer hem dan den rug toe. Wilt gij heden avond onze gast zijn?’

‘Als ik niet tot last ben.....’

‘Onzin,’ hernam de dokter, die thans weder een hartelijken toon aansloeg. ‘Ga maar in den hof, gij zult de beide meisjes in het priëel vinden. Lodewijk kan ook niet lang meer op zich laten wachten, als hij niet de wacht heeft in het ziekenhuis. Ik volg u zoodra ik hier gedaan heb.’

Oom Hendrik was reeds opgestaan, nam zijn hoed en knikte zijn zwager toe, daarop verliet hij het vertrek.

De armendokter schudde verdrietig het hoofd, werktuigelijk bladerde hij in het boek, dat voor hem lag.

‘Hij is een groot kind en zal dit tot aan zijn dood blijven,’ bromde hij. ‘Een doodgoede man, maar zonder vastheid van karakter en eerzucht. Hij moest in Luilekkerland wonen, waar hem de gebraden duiven in den mond vliegen Nu, *habeat sibi!* Zoo lang ik leef, zal ik hem wel op mijn armenlijst houden.’

De klank der huisschel onderbrak zijne alleenspraak. Luisterend hief hij het hoofd op, zijn blik rustte vol ongeduldige verwachting op de deur.

‘Daar komt weer arbeid,’ mompelde hij, ‘ik kan wel met Leporello zeggen: Geene rust bij dag of nacht! - Binnen!’

De deur werd haastig geopend. Een lange, knappe man in een grijs reiscostuum stond op den drempel, met hoed en stok in de hand. Het mannelijk schoone gelaat was door de

zon gebruind en door een langen, zwarten baard, die reeds vele zilverdraden telde, omschaduwd. De donkere, vurige oogen rustten met vreugdevolle uitdrukking op den dokter, die met een uitroep van blijde verrassing uit zijn zetel opsprong.

'Rüdiger!'

Hoed en stok van den vreemdeling vielen op den grond en diens armen hielden den mageren man vast omsloten.

'Daar ben ik weer terug, Weimar,' zeide hij met bevende stem. 'Wat heb ik naar dit wederzien verlangd!'

'Ik ook, ik ook!' antwoordde de dokter diep bewogen, terwijl hij hem met een blijden lach in het gelaat zag. 'Ik had u vandaag nog niet gewacht; naar mijne berekening kondet gij eerst overmorgen hier zijn.'

'Wij hebben een zeer goeden en voorspoedigen overtocht gehad,' antwoordde Rüdiger, in den leuningstoel plaats nemende, waarin kort te voren Zwanenberg gezeten had. 'Voor een uur ben ik hier aangekomen; ik kon mijn verlangen naar u niet bedwingen.'

'Zijt gij nog niet bij uwe zuster geweest?'

'Bij Irma? Neen! Ik vreesde, dat zij mij niet goed zou ontvangen, als ik mijn eerste bezoek bij haar in reiscostuum aflegde; zij zag vroeger zeer streng op zulke nietigheden.'

'Daartoe heeft zij nu wel geene reden meer,' zegde de dokter. 'Mag ik u een glas wijn en eene sigaar aanbieden?'

'Ik dank u, ik heb iets in het hotel gebruikt. Maar als ik u niet stoor, wenschte ik wel eenige vragen aan u te richten.'

'Ik ook aan u,' antwoordde dokter Winterfeld.

'Uwe vragen zullen spoedig beantwoord zijn,' ging Rüdiger glimlachend voort. 'Ik heb aan gene zijde des Oceaans in financieel opzicht geluk gehad, ik ben een rijk man geworden. De zaak, die ik vestigde, wordt thans door mijn zoon bestuurd; ik heb ze aan hem overgedragen en daar hij ijverig en talentvol is, behoef ik mij omtrent hem niet ongerust te maken. Ik ben echter zwaar bezocht geworden.....'

'Ik weet het, ik weet het,' viel de dokter hem in de rede; 'gij schreeft het mij immers en aan mijne hartelijke deelneming zult gij wel niet getwijfeld hebben. Dat zijn smartelijke herinneringen, en wij zullen ze vooreerst laten rusten. Blijft gij voortaan hier?'

'Voor altijd, bedoelt gij? Neen!' antwoordde Rüdiger. 'Ik heb ginds dertig jaren geleefd, mijn zoon woont nog in Buenos, daar zijn ook de graven mijner geliefden. Op den duur zou ik mij hier niet meer kunnen gewennen. Ik wilde het oude vaderland en u allen nog eens wederzien en er bestaat ook nog een andere grond, dien ik u later zal mededeelen. En thans van u? Hebt gij eene goede praktijk?'

'Gelijk men het nemen wil!' schertste de dokter. 'Veel arbeid maar geringe ontvangst: ik ben armendokter, dat verklaart alles!'

'En naar ik u ken, was het gewis uw eigen wil en verlangen, deze zware en ondankbare taak op u te nemen,' hernam Rüdiger, de hand op den arm des zwagers leggende. 'Gij hadt altijd een medelijdend hart en eene geopende hand voor de armen en ongelukkigen; gij wenschtet alleen daarom rijk te zijn om de tranen van anderen te kunnen drogen.'

'Jeugdige dwaasheden,' antwoordde de dokter schouderophalend, maar de opgeruimde lach speelde nog steeds om zijne lippen. 'Als men ouder wordt, denkt

men verstandiger. Maar schrander en verstandig word ik nooit, de waarde van het geld leer ik nooit naar behooren schatten.'

'Dat hebt gij ook eigenlijk gezegd niet noodig! Zoo veel dat gij zonder zorgen leven kunt, zal uwe praktijk toch wel afwerpen.'

'God zij gedankt, zorgen voor het onderhoud heb ik nog niet leeren kennen, maar als zorgvuldig en verstandig huisvader moest ik wat ernstiger aan de toekomst mijner kinderen denken.'

'Gij hebt er drie, niet waar?'

'Ja, mijn zoon is reeds hulpdokter in het ziekenhuis, - hij zal zich later hier vestigen. Zijne toekomst baart mij geene zorg, want hij is een bekwaam dokter en hij heeft ook een goed voorkomen, dat dadelijk vertrouwen inboezemt. Mijne dochter Hildegard, de zonneschijn van mijn huis, is zeer lief en beminnelijk; zij zal mettertijd wel een man krijgen. Maar mijn goed, braaf huismoedertje, mijne Martha, veroorzaakt mij zorg: zij is misvormd en heeft in haar uiterlijk niets wat een man zou kunnen boeien. Zoo lang ik leef, zal zij natuurlijk bij mij blijven, maar als zij na mijn dood van de genade van haar broeder en zuster zou moeten afhangen, ware zulk een treurig lot. Bah! de tijd baart raad; een klein sommetje heb ik voor alle gevallen ter zijde gelegd.'

'Is uwe vrouw reeds lang dood?' vraagde Rüdiger vol warme deelneming.

'Zij stierf voor vijf jaren - het was voor ons allen een zwaar verlies.'

'En uwe zusters? Wat is uit deze geworden? Zij waren beiden nog jong, als ik Maria huwde. Waren er geen twee? Hulda en Mina? Broeders hadt gij immers niet?'

'Neen, broeders had ik niet,' zegde doktor Winterfeld en wreef met een peinzend voorkomen zijnen bril af. 'Hulda is ook reeds lang dood; zij huwde een boekhouder, Hendrik Zwanenberg; hij leeft nog, gij zult hem leeren kennen. Een goed man, maar lichtzinnig. De eerste domme streek, die hij na zijn huwelijk beging was, dat hij zijne betrekking opzegde, om den grooten heer te kunnen spelen. Hij wilde zelfstandig zijn; dat is hij als agent ook geworden, maar schraalhans werd keukenmeester bij hem en is het sinds ook gebleven. Gelukkig bleef dat huwelijk kinderloos. Zwager Hendrik heeft slechts voor zich alleen te zorgen en dat valt hem somwijlen zeer moeilijk.'

'Is hij niet vlijtig?'

'Dat wil ik niet beweren; hij werkt onverdroten, doch hij heeft geene goede agentschappen; zijne zaken bepalen zich altijd slechts tot kleinigheden, dus is de provisie ook niet hoog.'

'Misschien kan ik hem wel in de gelegenheid stellen zich betere verdiensten te verschaffen.'

'Daarmede zoudt gij een goed werk doen?'

'Wij zullen zien, Weimar, eerst moet ik den man leeren kennen. Zeg er hem voorloopig nog niets van, de hoop zou hem tegen over mij tot huichelarij kunnen verleiden. En uwe zuster Mina?'

'Die leeft nog,' antwoordde de dokter en zijn trouwhartig gelaat nam thans eene spottende uitdrukking aan. 'Zij huwde een man, die veel ouder was dan zij zelve - Grube heette hij; van beroep was hij juwelier en men zeide algemeen, dat zij eene zeer goede partij deed. Wat wij allen echter niet wisten, was dat de man zeer druk ijzeren halsbanden maakte, met andere woorden dat hij een woekeraar was. Wij vernamen dat eerst later; een toeval maakte er Mina mede bekend en tusschen haar en den echtgenoot kwam het nu tot heftige tooneelen. Dat duurde evenwel niet lang; weldra kreeg Mina schik in den winstgevenden handel; zij leefde voortaan weder in

vrede met haren man, dien zij nu zelfs tegen onze verwijten in bescherming nam. Ook dit huwelijk bleef kinderloos en toen Grube voor eenige jaren stierf, liet hij zijne weduwe een aanzienlijk vermogen achter. Men zou gedacht hebben, dat Mina nu een behaaglijk leven zou hebben gaan voeren; maar zij verkocht alles, deed de juwelierszaak over, inde alle uitstaande vorderingen met onverbiddelijke gestrengheid en betrok in de Waterstraat eene eenvoudige woning. Zij was schandelijk gierig geworden en is het heden nog. Elken penning keert zij tienmaal om eer zij dien uitgeeft; zij wantrouwt iedereen, heeft voor eens anders leed geen medelijden en bidt den Mammon als haar God aan.'

'Dus is zij voor ons verloren?' vroeg Rüdiger.

'Geheel en al: niettemin moet gij haar een bezoek gaan brengen; zij zou mij anders verwijten dat ik u tegen haar opgezet heb.'

Baron Rüdiger streek met zijne hand, waaraan een groote briljant fonkelde, langzaam langs zijn baard; zijn oog rustte vorschend, vol ongeduldige verwachting op het gelaat des dokters.

'En nu van mijne familie!' sprak hij. 'Van haar heb in de dertig jaren, dat ik ginds leefde, weinig vernomen. Er bestond toch voor mij geene aanleiding om met haar in verbinding te blijven; mijn vader had mij verstooten en onterfd, omdat ik een burgermeisje gehuwd had. Irma was destijds reeds met George van Gruttner getrouwd - geen van beiden stonden aan mijne zijde, nog minder mijn broeder Archimbald, dien ik nog heden verdenk, mijn vader tegen mij opgezet te hebben. Diensvolgens kon ik van mijne familie geene vriendschap verwachten en ik schreef haar dan ook niet. De eerste tijding, die ik van huis ontving, was het bericht van den dood mijns vaders. Archimbald deelde mij mede, dat onze vader op de jacht verongelukt was en zijne zaken in een geheel ontredderden toestand bevonden waren. Hij schreef mij verder, dat de overledene ook met Grüttner in onmin geleefd had. Nadat ik dezen brief gelezen en er over nagedacht had, kwam het vermoeden bij mij op, dat mijn vader zelf de hand aan zijn leven geslagen kon hebben Ik vond later in uwe brieven de bevestiging van dit vreeselijk vermoeden, maar dewijl ik nog steeds boos was op mijn broeder, beantwoordde ik zijn brief niet; ik meende natuurlijk met mijne familie voor altijd gebroken te hebben en daarom vroeg ik u ook nooit naar haar. Vijf en twintig jaren is een lange tijd - zoo lang rust mijn vader toch reeds in het graf - mijn wrok bekoelde van lieverlede en met het verlangen naar het vaderland werd ook de wensch in mij levendig mijne familie nog eens terug te zien. Het plan tot deze reis was reeds bij mij opgekomen, doch ik maakte geen haast met de uitvoering toen het toeval, - of liever gezegd de Voorzienigheid - mij in Buenos een man deed ontmoeten, die kort te voren uit mijne geboorteplaats aangekomen was en zijn geluk bij ons beproeven wilde. Ik had een lang gesprek met hem - hij kende mijne familie slechts oppervlakkig, niettemin waren zijne mededeelingen voor mij nieuw en belangwekkend Archimbald had kort na den dood zijns vaders eene rijke jodin gehuwd en met het geld van den schoonpapa de schulden gedelgd; Grüttner was sinds lang geen officier meer, maar inspecteur van eene brandverzekering-maatschappij. Verrasten mij deze tijdingen, mijne verrassing maakte plaats voor ontzetting, toen ik de verdenking vernam, die sinds den dood mijns vaders op Archimbald rust. Dat was het wat mij bewoog mijne afreis te bespoedigen; ik moest zekerheid hebben, ik wilde mijne rust terugbekomen. Al moge deze verdenking ook hier slechts heimelijk uitgesproken worden, het is genoeg, dat zij bestaat; of zij ongegrond is, zal ik weten, als ik Archimbald in de oogen gezien heb.'

'En dan?' vraagde de dokter scherp.

‘Wat er dan gebeuren zal, weet ik nog niet; over de vraag wil ik niet nadenken. Het was mij tot dusverre niet mogelijk aan deze gruwzame misdaad te gelooven. Kent gij de verdenking?’

‘Ik ken ze,’ bevestigde de dokter.

‘En gij gelooft er aan?’

‘Neen, nooit! Boosheid en onverstand hebben zich hier weer eens verbonden, om een sprookje te verzinnen, dat aan de zucht naar schandaal voedsel geeft; maar hoe gaarne men het ook zou doen, men waagt het niet er openlijk mede voor den dag te treden, daar elk bewijs ontbreekt. Dat Archimbald niets ge daan heeft om den vader met u te verzoenen, wil ik niet bestrijden, overigens moeten wij hier ook de waarheid niet te kort doen, en de omstandigheden beschouwen gelijk zij toen bestonden. Uw vader was een opvliegend, hartstochtelijk man. Archimbald echter - eene schuchtere angstvallige natuur - bezat den moed niet den wil uws vaders te trotseeren. Men heeft hem het verwijt gemaakt, dat hij broeder en zuster verdrongen heeft om zich

de geheele nalatenschap te verzekeren; ook daaraan geloof ik niet. Hij liet aan de dingen hun beloop, omdat hij er niets aan veranderen kon. Het was ook niet zijn werk, dat uw zwager Grütner met uw vader in onmin geraakte; Grüttner wilde zich niet naar den wil zijns schoonvaders schikken en na meerdere botsingen kwam het tot ernstige woorden. Grüttner liet zich naar een ander garnizoen overplaatsen en daarmede was de breuk voltooid. Kort daarop vestigde uw vader zijne woonplaats in de stad. Het goed liet hij over aan den rentmeester, onder wiens leiding Archimbald de landhuishoudkunde zou leeren. Uw broeder was destijds nog jong, ernstige bezigheid kon hem slechts dienstig zijn, daar hij toch later de bezitting erven en dan ook bestieren moest. Maar dat was de ware drijfveer niet, die uw vader bewoog zijn zoon op het goed achter te laten. Archimbald moest met de verkeerdheden zijn vaders onbekend blijven; baron Theobald was een hartstochtelijk speler!'

'Een speler?' riep Rüdiger onthutst uit.

'Heeft Archimbald u dat niet te gelijk met het doodsbericht medegedeeld?' vraagde de dokter.

DE DROOM VAN DEN ROMEINSCHEN PATRICIER, NAAR MURILLO.

DE PATRICIER EN ZIJN ECHTGENOOTE VOOR DEN PAUS NAAR MURILLO.

‘Neen?

‘Welnu! men heeft zulks destijds willen verheimelijken; maar het kwam toch aan den dag toen iedereen er zich over verwonderde, dat de vrijheer Archimbald de dochter van een jood huwde. Er bestond hier eene geheime speelclub; de heeren kwamen elken avond bij elkander. Ieder hunner was op zijn eerewoord tot de strengste geheimhouding verplicht. Het moet een zeer gemengd gezelschap geweest zijn, maar van bedriegerij en valsch spel heeft men niets vernomen, ook later niet als de club door de politie gesloten werd. En daar had uw vader zijn gansche vermogen verloren. Men dacht algemeen, dat hij een rijk man was; maar hij was het niet; eerst na zijn dood vernam men welk eene zware hypotheek er op zijne bezitting rustte. De onmogelijkheid om deze schuld te dekken, de onbeteugelbare speelwoede, die hem verteerde en nu geene bevrediging meer vond; de oneenigheid met zijne kinderen en de vrees voor het onteerende bankroet - dat alles mag het misdadige besluit van aan zijn leven een einde te maken in hem tot rijpheid gebracht hebben. Na een hevig tooneel met zijn rentmeester en uw broeder Archimbald ging hij met zijn geweer het bosch in. Den volgenden morgen vond de boschwachter zijn lijk. Uit de geneeskundige lijkschouwing moet gebleken zijn, dat hij zelfmoord gepleegd had; maar ter wille der familie werd dit verzwegen. Men gaf een ongeval op de jacht als oorzaak van den dood op.’

Rüdiger zag somber voor zich.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 3]

Onze gravures.

Keizer Maximiliaan en Albrecht Durer.

KEIZER MAXIMILIAAN EN ALBRECHT DÜRER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ALBRECHT DÜRER.

Albrecht Dürer is een heldendichter in kleuren, in wiens stukken men naast de laatste sporen der naïeve middeleeuwsche kunst, de stoute vlucht der veldwinnende Renaissance vindt. Deze stichter der nieuwere school, wiens levensgeschiedenis en kunststukken eene geheel afzonderlijke studie zouden eischen, genoot de gunst van vorsten en hooggeplaatste tijdgenooten. Tot onderwerp van zijne schilderij koos Koller het bezoek van keizer Maximiliaan aan Dürers werk, bij welke gelegenheid gebeurde wat de moderne schilder ter eere van zijn oudere en meerdere in de kunst op het doek bracht. Dürer stond op eene ladder en was bezig met de fresco's eener kerk, toen de keizer met gevolg binnentrad om zijn arbeid te bewonderen. Als de vorst dicht bij den schilder, die met zijn werk voortging, genaderd was, wilde het ongeluk dat de trap wankelde, waarop de meester stond. Met eigen hand behoedde toen de keizer den gevierden kunstenaar voor een val, door met vasten greep de ladder tegen te houden. Koller heeft dezen trek, die Albrecht Dürer zoozeer als Maximiliaan vereert, uitstekend voorgesteld. De schilder is door zijne standplaats, maar vooral door zijn zoo dikwijls afgebeeld portret gemakkelijk herkenbaar. Ook Maximiliaan is ons uit de geschiedenis eveneens niet vreemd. De hoofdgroep met de edelingen van het gevolg en de vrouwen ter rechterzijde vormen te zamen eene

episode uit het begin der Renaissance, die uitmunt door lokale kleur en juiste teekening.

Vischmijning te Blankenberghe

In onze groote openbare Museums kan men opmerken dat onze oude schilders, als zij eene vischmarkt tot onderwerp van hun tafereel kozen, meer op het oog hadden naast eene of twee goedbehandelde figuren zeer veel en erg aanlokkelijken visch te schilderen. Zoo werden hunne doeken of paneelen veeleer kramen met vetten zalm of blanken rog, zilveren spiering of kabeljauw, afgemaaid om van te water-

tanden, en vanwaar de vischlucht u tegen kwam.

Franz Skarbina, een hedendaagsche schilder, heeft zich hoogere eischen gesteld. Hij heeft de wereld in het klein, die men eene vischmijning noemt, aanschouwelijk willen voorstellen en het is hem volkomen gelukt. De visch, het hoofddeel der compositie, is volop aangebracht en vele prachtexemplaren van de meest gewilde soorten liggen er te spartelen, terwijl de bruingebrande Vlaamsche visschers nog met manden vol nieuwen voorraad aandragen. De hoofdpersoon van het tooneeltje is de roeper, die zijn vak verstaat en zijn eentonig opdreunen met de noodige kwinkslagen weet te kruiden. Hij kent zijn volk zoo goed van binnen als van buiten. Die dikke rentenier met zijne klak op het hoofd, in hemdsmouwen, en met de handen vastberaden in de broekzakken, is gewoon op vastendagen zelf zijne inkoopen te doen; want dan houdt hij van wat goeds. De roeper weet echter dat hij een half franksken als een stuksken zijner ziel aanziet, en de klerk heeft er inwendig pleizier in, dat die lekkerbek naast hem zich staat te ergeren over de duurte van den visch. Al de personen van het woelig marktpleintje volgen met aandacht den loop der vischprijzen, die soms erg wispelturig zijn, zelfs op eene plaats als Blankenberghe. Zij, die er hun dagelijksch brood uit moeten halen, haken naar het oogenblik dat zij een zootje voor kleingeld bemachtigen kunnen en lukt de koop, dan dragen zij hem snel in triomf weg om er zoo gauw mogelijk een goed winstje van te maken.

De meesten hebben belang bij hetgeen er omgaat en ieder zoekt op zijne manier zijn voordeel, zoowel de opkoopers als de huismoeders, die met eene kleine partij tevreden zijn. De echt Vlaamsche typen, waaronder vooral die van 't visschersvolk zelf, zijn goed weergegeven op ons levendig markttooneel, waarvan het ouderwetsche vischverkoophuis een recht eigenaardigen achtergrond vormt. Franz Skarbina heeft het volksleven ten onzent met het oog van een scherp waarnemer afgekeken.

Speckbacher.

'Speckbacher' is de titel van Defreggers meesterstuk, waarmee hij voor goed zich zelven voor alle tijden een monument stichtte. Dit heerlijke doek vereeuwigt eene episode uit den vrijheidsoorlog van Tirol in het jaar 1809. De koene bergbewoners, in de krachtige lucht hunner hooglanden opgegroeid tot ernstige mannen, met stalen spieren en ruime vrije harten, wilden niets weten van overweldiging. Al boog zich Europa onder den ijzeren hiel van den Corsikaan, de bergbewoners van het hooge en vrije Tirol verzetten zich tegen overmachtig geweld, onder aanvoering hunner helden. De besten onder hen, Andreas Hofer en Speckbacher, worden nog steeds met bewondering genoemd als de worsteling der weinige dapperen tegen de reuzenmachten van den veroveraar in herinnering worden gebracht.

Over Andreas Hofer hebben we reeds vroeger gesproken. Speckbacher werd geboren op eene hofstede van de gemeente Tersens, tusschen Innsbrück en Hall. Zijne ouders waren vermogend. Hij bracht zijne jeugd door met het jagen op gemzen en bergwild en maakte zich beroemd door zijn scherpen blik, zijne vaste hand, kracht en behendigheid. Sinds jaren reeds een vertrouweling van Hofer stond hij deze ter zijde bij den opstand. Op den 12^{n} April van 't jaar 1809, den dag waarop de opstand moest losbarsten, overviel hij het Beiersche garnizoen van de stad Hall en nam hij,

met behulp van Jos. Staub, een inwoner van Hall, de van Innsbrück gevluchte cavalerie gevangen. Hij muntte echter bijzonder uit in het gevecht van 25 en 29 Mei, waardoor Innsbrück en geheel Tirol opnieuw werd bevrijd. Zijn tienjarige zoon bleef hem gedurig ter zijde. Niet minder moed en groote bekwaamheid legde hij bij de blokkade van Küsstein aan den dag.

Toen de Oostenrijkers, ten gevolge van den wapenstilstand van Znaim, Tirol ontruimden, en dit toch voortging den vijand te bestoken, vocht Speckbacher in de eerste rijen bij de gevechten, die op den 4^{n}, 6^{n} en 7^{n} Augustus geleverd werden. Ook aan den slag bij Innsbrück op den 13^{n} Augustus, die maarschalk Lefebvre dwong Tirol geheel te verlaten, nam hij een werkzaam deel. Na de derde bevrijding van zijn land, sloot Speckbacher zich met zijne Tirolsche vrijheidshelden aan bij de verdedigers van het Salzburgsche bergland. De 16^{n} September behaalde hij bij Loser en Lüdenstein verscheidene voordeelen. Hij werd echter den 16^{n} October bij Melleck verslagen en zijn zoon werd gevangen genomen. Hij zelf ontkwam met de grootste moeite. De afkondiging van den vrede van Weenen verontrustte het zoo vaak misleide Tiroolsche volk. Ook Speckbacher liet zich niet bedriegen en geloofde weder aan het hervatten van den strijd. Hij vluchtte van Alp tot Alp, verborg zich geruimen tijd onder sneeuw en ijs in een hol, bleef daarna zeven weken lang als vogelvrij verklaarde verborgen in zijn eigen stal, tot dat hij eindelijk in Mei 1810 over het gebergte naar Weenen vluchtte. Hier ontving hij een pensioen als overste en de opdracht om eene voor de Tirolers gestichte kolonie te besturen.

Bij het uitbreken van den oorlog in 1813 wist hij zijn geboortegrond weer te bereiken en ofschoon het tot geene beslissende wapenfeiten kwam, bewees hij toch gewichtige diensten. Hij werd tot majoor benoemd en deed na den vrede eene reis naar Londen. Speckbacher stierf na zijn terugkeer in het vaderland te Hall in het jaar 1820. In Tirol leven nog twee zijner kinderen, een zoon en eene dochter, beiden diep in de tachtig jaar oud.

De bij uitstek Tiroolsche schilder Franz Defregger is zelf een zoon der bergen, die tusschen Alpenrozen en gemzen is groot geworden, en tot zijne jongelingsjaren de geiten hoedde op de hellingen der geliefde bergtoppen Hij kent zijn land, met zijn heden en verleden, en de voortbrengselen van zijn frisch penseel zijn meer populair dan die van welken Duitschen schilder ook. Eerst op latere jaren wijdde de geboren kunstenaar, die zich vroeger uit liefhebberij alleen met houtsnijden bezig hield, zijn leven onder degelijke leiding aan de schilderkunst. Nooit echter kwam hij onder den invloed zijner meesters. Als schilder is hij geheel zich zelf. Kracht, frischheid, eenvoud, humor, ernst en waarheid tintelen om beurte uit de verven, die vloeien van zijn veelkleurig palet.

Speckbacher is een van Defreggers best geslaagde tafereelen. Dit doek is een der weinige, die den schilder met een slag wijden tot meester en zijn naam wereldberoemd maken.

Het verdient dit ten volle. Want al de geestdrift van den patriot, van den man, die zijn land liefheeft en kent, is neergelegd in zijne stukken, maar vooal in dit levendig tafereel. Van teekening en kleur is het onberispelijk. De groepeering munt uit door juiste opmerking en onverbeterlijke keuze in de voorgestelde karakters. Wat zegt ge wel van de trouwhartige bergmannen, met ruig behaarde gezichten en breede schouders en teekenend gelaat? In de forsche trekken dier mannen spreekt de liefde tot hun geboortegrond, de haat tegen den tiran en de belangstelling in het woord, dat hen boeit. De hoofpersoon is eene prachtige figuur, een schoone kop met adelaarsneus, doordringend oog, eene flinkgebouwde herculische gestalte met breede borst. Zoo

stelt men zich een heldentype, een volksman, een kloek strijder, een trouwhartig vaderlander voor, die kampt voor eene eerlijke zaak. Defregger verdient de populariteit, die hij geniet; het is een kunstenaar, die nooit zijn talent heeft misbruikt en die beurtelings de edelste en zachtste gevoelens opwekt door zijne kunst. Hij heeft recht op onze hulde, want hij vereeuwigt de eenvoudige zeden van zijn land, waar godsdienstzin en eerlijkheid heerschen; hij kweekt er liefde voor het huisgezin en trouw aan oude gebruiken, die de kracht uitmaken van zijn volk.

De ramp te Zug.

Ieder die ooit het voorrecht heeft gehad een reisje door Zwitserland te maken, kent ongetwijfeld het bekoorlijke stadje Zug, dat zich zoo schilderachtig langs den noordoostelijken oever van het Zugnermeer uitstrekt. De hoofdstad toch van het kleinste der Zwitsersche cantons, dat denzelfden naam draagt, vormt met hare eenvoudige kerken, kapellen en kloosters, het ouderwetsche raadhuis en de ringmuren met de zware ronde wachttorens, die het plaatsje een echt middeleeuwsch voorkomen geven, een der belangwekkendste punten van het aantrekkelijke land.

Ook de verdere omgeving met hare oude heerenhuizingen en schoone villa's, te midden van welige boomgaarden, maakt een bijzonder vriendelijken indruk; achter de stad verheft zich de Zugerberg met de beide prachtig gelegen herstellingsoorden Schöutels en Felsenegg en de zoogenaamde Hochwacht, vanwaar men het heerlijkste schouwspel geniet.

Wie van Zürich uit den Rigi bezoeken wil, verlaat te Zug de spoorbaan en slaat den schoonen, rijk afwisselenden straatweg in, die dicht langs den oever van het meer kronkelt, of maakt op een der groote stoomschepen den tocht over het meer tot Arth, de aanvangstatie van de Rigi-tandradbaan.

Het idyllische beeld echter, dat de toerist in zijne herinneringen van het bevallige, vredige Zug bewaart, is in de laatste dagen wreed verwoest door de schrikwekkende tijding van de ramp, die den 5^{en} Juli ll, geheel onverwacht op de stad neerkwam. Terwijl alles daar, gelijk overal in dit schoone jaargetijde, zich in feesten en vermakelijkheden van allerlei aard, muziek-, turn- en schietwedstrijden verlustigde, werd het bekoorlijke oord op eens in diepen rouw gedompeld.

Het meer verzwolg namelijk eene geheele rij huizen in de voorstad, waarbij ook een aantal menschenlevens verloren gingen. Volgens geloofwaardige mededeelingen van ooggetuigen droeg de ontzettende ramp zich volgenderwijze toe.

In den namiddag van den 5^{en} Juli, omstreeks half vier, bemerkten eenige arbeiders der stoombooten, dat de nieuw aangelegde kaaimuren zich begonnen te bewegen en te scheuren, waarop de werklieden zich natuurlijk zoo spoedig mogelijk uit de voeten maakten. Het buitengedeelte van de kade spleet midden door en verdween opeens voor een gedeelte in de diepte, een stuk land ter lengte van 80 en ter breedte van 30 voet met zich meesleepend.

Verschrikt kwam eene menigte menschen toegeschoten om te zien wat er plaats had; een dier nieuwsgierigen verdween onvoorziens in de diepte, terwijl de overigen zich slechts met de uiterste krachtsinspanning konden redden. Met luid gekraak verdwenen nu eene scheepstimmerloods, een bewoond huis en eene schuur; de kabels der stoombooten werden met éénen ruk vaneengereten en een vaartuig ver het meer ingeslingerd, juist op het oogenblik dat de passagiers aan boord wilden gaan. De

reddingskorpsen ijlden naar de plaats des onheils en vormden eene keten om de aandringende menschenmassa tegen te houden. Uit verscheidene andere bedreigde huizen der voorstad werden intusschen vee en huisraad in veiligheid gebracht; de andere gebouwen achtte men niet meer bedreigd.

Ongelukkig bleek dit vertrouwen al zeer bedrieglijk, want om zeven uur had de grootste instorting plaats. Een wagen met huisraad begon plotseling te verzinken en op hetzelfde oogenblik verdwenen onder vreeselijk gekraak vijftien huizen met een tiental bijgebouwen: het groote hotel *Züricherhof*, een gebouw van vijf verdiepingen, viel geheel omver, zoodat e[r]

nog slechts een hoek van den muur op den oever van te zien bleef. Een gebouw, dat er voor stond, verzonk loodrecht, terwijl de overige belendende huizen van den oever naar links overhelden.

Om elf uur volgde de derde instorting, waarbij weder drie huizen in het meer verdwenen, omstreeks anderhalf uur later door nog een gebouw gevolgd.

In het geheel zijn er een en twintig huizen verzwolgen en vier gedeeltelijk verwoest, terwijl elf personen verdronken en nog verscheidene vermist worden. De beide huizenrijen der voorstad liggen met de straat als puinhoopen in het meer, dat ongeveer 150 meters in lengte is toegenomen, zoodat afgebroken muren en daken, balken en kruinen van boomen boven het water uitsteken. De nieuwe kaaimuur, die zich tusschen de beide aanlegplaatsen der stoombooten uitstrekte, is aan de westzijde ongeveer voor de helft verdwenen, ofschoon de westelijke pier geheel ongedeerd is gebleven. De rechtstreeksche en zijdelingsche schade moet meer dan een millioen franks bedragen, terwijl over de zeshonderd menschen van hun dak werden beroofd.

Over de oorzaken der ramp heeft de beroemde geoloog, professor Heim, die onmiddellijk uit Zürich ontboden werd, met eene commissie van deskundigen, na grondig onderzoek het volgende verklaard: De instorting geschiedde niet doordat de bodem ondermijnd was, gelijk men aanvankelijk meende, maar door eene verschuiving van het slijk op den bodem van het meer. Het in den loop der eeuwen door natuur en menschenhand aangehoogde terrein van den oever rust namelijk op den onveiligen slijkbodem en zoodra deze begint te verschuiven, moet natuurlijk de oever met de huizen, die er op staan, in het meer verzinken.

Volgens het gevoelen van professor Heim dreigt er dan ook nog voortdurend gevaar, wijl de scheuren in den bodem en in de huizen zich op sommige plaatsen vermeerderd hebben, zoodat er nog negen en dertig verdere huizen moesten worden ontruimd. Beslissende voorteekenen van groote instortingen bestaan er echter gelukkig niet. De bevolking is allertreurigst gestemd, want het ongeluk is des te grooter wijl de verzonkene huizen wel tegen brand, maar niet tegen eene dergelijke ramp verzekerd waren.

Overigens is Zug reeds tweemaal door een dergelijk onheil getroffen; want op den 6^{en} Maart 1435 verzonk de *Niedere Gasse* met zes en twintig huizen, bijgebouwen, ringmuren en torens onder vreeselijk gedruisch in het meer, waarbij zestig menschen om het leven kwamen, en in het jaar 1494 stortten andermaal een aantal huizen in het water. Wanneer men dus de poëzie van het bergland roemt, moet men in dit geval toegeven, dat die van een verschrikkelijken aard is, en zoo de Zwitser het voorrecht heeft, op een heerlijk vaderland te kunnen bogen, moet hij het dikwijls maar al te duur betalen.

Menschelijke schoonheid.
(*Vervolg.*)

Schoonheid van overeenkomst.

Deze soort van schoonheid, die eenigszins met de betrekkelijke overeenkomt, is aan het klimaat, de zeden, de gewoonten, den graad van barbaarschheid of beschaving gebonden; ieder volk is onderworpen aan de zonderlingheden van die schoonheid uit overeenkomst. Alle volken, van de tengerste onzer dames af, die hare gestalte door den druk van het keurslijf bederft, tot aan de dikke Hottentotsche vrouw, die zich den neus verplettert, den mond grooter en de ooren langer maakt, betalen hare schatting, 't geen we door eene vluchtige schets willen aantoonen.

Het is een onheugelijk gebruik onder de inboorlingen van verschillende gewesten, van Azië en Amerika, om de schedelbeenderen van de zuigelingen zoodanig te bewerken en te kneden, dat hunne hoofden den schoonst gezochten nationalen vorm aannemen. Dit is de reden, waarom vele volken en volksstammen het hoofd als eene meloen verlengd hebben, vierkante of piramidale hoofden met scherpe of stompe punten dragen, terwijl de slaapstreken monsterachtig uitsteken.

De Europeanen houden van een breed, hoog, niet te veel behaard voorhoofd, terwijl de Peruanen geen ander dan een smal en laag voorhoofd schoon vinden; om deze soort van schoonheid te verkrijgen, gebruiken hunne vrouwen, van de prilste jeugd af, geweldige werktuigelijke middelen en bereiken aldus hun doel.

De groote en ronde oogen in 't zelfde vlak van het aangezicht liggende, zijn in sommige landen eene schoonheid; de Laplanders en Eskimo's daarentegen houden integendeel van halfgesloten oogen. Bij de Chineezen worden de schuins staande oogen met een lang en neerhangend bovenst ooglid, zoo als reeds gezegd is, voor de schoonste gehouden.

Een vooruitstekende neus is zeer leelijk bij de Tartaren en Mongolen, daarom dragen de moeders zorg, dien bij hunne zuigelingen plat te drukken. De negers en de roetkleurige rassen beschouwen een platten en afschuwelijk breeden neus, als eene volmaaktheid. De Perzen doen zijne schoonheid in eene edele lengte bestaan. Verscheidene volken en volksstammen doorboren het middenschot van den neus, en hangen er versierselen, juweelen in, even als zulks bij ons met de ooren gebeurt. De voorwerpen, die zij er in hangen, zijn soms zoo zwaar, dat het neus-middenschot langer wordt en de bovenlip bereikt; deze afschuwelijke verlenging is voor die volken eene schoonheid. In andere streken heeft de onderlip het voorrecht van doorboord te worden, om er de verschillende sieraden door te steken, die de mode verplicht te dragen.

Witte en recht geplaatste tanden schijnen ons het voornaamste sieraad van den mond toe, maar alle volken denken er niet zoo over; zoo zijn zwarte tanden voor de Siameezen een waar sieraad, zij zorgen er voor ze alle dagen zwart te maken. Te Macassar winnen de roode en gele tanden het van de zwarte. De Macassaarsche vrouwen brengen een gedeelte van hunnen dag door met de tanden rood en geel te schilderen, zoodanig, dat een roode op een gele volgt, en omgekeerd. Bij de Jagga's is de afwezigheid van twee bovenste snijtanden eene voorwaarde van schoonheid. De vrouw, die den moed niet zou bezitten, om ze te laten trekken, zou veracht worden en niemand vinden om haar te huwen. Vele vrouwen, gedreven door behaagzucht, doen er vier in plaats van twee uitrukken, en zijn aldus verzekerd aanbidders te zullen vinden, - sommige volken zien gaarne kleine ooren, verschillende an ere verkiezen ze afschuwelijk lang. De bewoners van het Paschen eiland trekken aan de oorschelp van hunne kinderen, maken haar zoo lang mogelijk, en slaan haar om, op de wijze van een opgevouwen vleugel van een vogel. De Ethiopiërs zoeken platte, breede ooren, ze moeten tegen de schedelbeenderen geplakt zijn als een leiboom tegen een muur. De Nieuw Zeelanders doen de schoonheid van het oor in de verbazende

ontwikkeling van de lel bestaan. Deze lel, die soms eene hand breed is, wordt door een langwerpig gat doorboord, dat bestemd is, om er houten pinnen van de dikte van eene vuist, stukken been, of steen, en brokken ijzer van eenige ponden zwaar, door te steken.

Hier waardeert men een dikken, zeer korten en tusschen de schouders verscholen hals, - daar zoekt men een langen en dunnen. In sommige streken der Alpen beeft een monsterachtig kropgezwel zijne bekoorlijkheden, eene vrouw zonder kropgezwel wordt er niet ten huwelijk gevraagd.

Ten opzichte der schoonheid van de gestalte is er geene volmaakte overeenstemming. De Turken en Duitschers zoeken bij de vrouwen de zwaarlijvigheid, de Japaneezen en Chineezen eischen magerheid. De eersten zijn op dikke en breede gestalten verzot, de anderen op schrale en magere. Overigens mogen we ons over die volken niet vroolijk maken, want wij, Westersch-Europeesche volken, die meenen volleerde meesters te zijn, wat den goeden smaak betreft, hebben we niet de schoonheid nu eens in breede gestalten gezocht, nagebootst door een gordel, even onder de oksels vastgehecht, dan weder in een wespengedaante, wier bespottelijke lengte tot op het bekken afdaalt?

Dikke buiken waren eertijds bij de Engelschen gezien, in hetzelfde tijdstip waren in Frankrijk de platte buiken in de mode. Verscheidene natiën waardeeren lange en dunne beenen, anderen korte en massieve. Zoo gaat het ook met de armen en handen.

In China is men schoon met een dikken en korten voet, in het Oosten verkiest men hem niet anders dan breed en plat. De Franschen zijn ingenomen met een smallen en kleinen voet, de Engelschen met een smallen en langen. Wat de schoonheid der huid aangaat, ieder ras, iedere natie, geeft de voorkeur aan die kleur, welke haar het schoonst toeschijnt, of aan die kunstmiddelen, welke zij gebruiken om haar te verbeteren. Zoo is bij het negerras de schoonheid der huid gelegen in de kleur van ebbenhout, bij de Kaffers, de Papoeas, de Zembliërs, enz. in eene roetkleur.

De inboorlingen van Amerika, de volken van de poolgewesten, de Tartaarsche en Mongoolsche rassen, vinden geen andere dan eene gele huid schoon. De Indianen houden slechts van eene bruine huid, terwijl de Europeanen al deze kleuren uitsluiten, en alleen de blanke huid, verlevendigd door een roodkleurigen tint, als de eenig ware schoonheid verkondigen.

Eene menigte barbaarsche volken en volksstammen verbergen den natuurlijken tint van hunne huid onder een smeersel van verschillende kleuren, anderen onder de onuitwischbare teekens van eene algemeene tatoueering. De Groenlandsche vrouwen schilderen, om schooner te schijnen, het aangezicht geel en wit - de vrouwen uit Decan geel, wat meer is, zij maken de handen en voeten rood. De Zemblische vrouwen trekken blauwe lijnen over het voorhoofd en kin, de Japansche verwen de oogleden en lippen blauw. De geheele bevolking van Oceanië en Polynesië kent bijna geene andere schoone huid, dan eene getatoueerde. De huid van het aangezicht, de borst, armen, beenen, van het geheele lichaam, is met meer of min zonderlinge, maar zeer regelmatige teekeningen bedekt; zij worden door middel van scherpe keisteentjes of stalen punten gemaakt, zoodat de geheele huidoppervlakte eene geheel bonte kleurmengeling van het hoofd tot de voeten vertoont.

(*Wordt voortgezet.*)

De Slachtoffers der Wetenschap.
(*Vervolg.*)

Den 12den October 1492, na zeventig dagen varens, bespeurde hij voor de eerste maal land, het kustland van Indië, zooals hij waande. Op een eiland, dat hij San Salvador noemde, trad hij het eerst aan wal. De inboorlingen ontvingen en begroetten hem met vreugdebetuigingen en plechtig nam hij, namens den koning en de koningin van Spanje, het land in bezit. Later ontdekte hij nog drie eilanden. Den 28sten October landde hij op Cuba, eene maand later op Hispaniola (Haïti). Hij bouwde daar het fort *Natividad*, waar hij een bevelhebber met eenige manschappen achterliet, en toen keerde hij naar Spanje terug.

Deze gedenkwaardige reis en deze gansche onderneming is zeker een der grootste heldendaden, die de menschheid heeft verricht ter

EENE VISCHMIJNING TE BLANKENBERGHE.

SPECKBACHER. - EENE EPISODE UIT DEN TYROOLSCHEN BEVRIJDINGSOORLOG.

ontdekking van nieuwe wegen en ter verovering van nieuwe wereldstreken.

De schok, dien deze ontdekking in de harten en op de verbeelding teweegbracht, was verbijsterend. Men rekende er niet meer op dat de drie schepen zouden terugkeeren. Met vele vreezen had men de zeelieden zien vertrekken, die dezen gewaagden tocht hadden ondernomen. De groote Oceaan, die door de Arabieren als de ‘donkere zee’ was aangeduid, had zich niet anders voorgedaan aan den geest, dan als een grenzenlooze afgrond. Nauwelijks had men dan ook vernomen dat Columbus weergekeerd was en land gevonden had, of de geestdrift steeg ten top. Toen de admiraal te Barcelona aankwam, waar de koning en de koningin hem opwachtten, zag hij een talrijk en deftig gezantschap naderen, hetwelk hem de stad binnenleidde. Zes Indianen, die Columbus had meegenomen, openden den optocht. Daarna volgde eene verzameling levende papegaaien en nog onbekende opgezette dieren van allerlei soort, planten, aan welke men geheime krachten toekende, en gouden kronen, die een denkbeeld moesten geven van den rijkdom der nieuw gevonden wereldstreken. Columbus zelf zat te paard en een soort van eerewacht omstuwde hem. De straten waren opgepropt van menschen, op de balcons en voor de vensters zaten en stonden tal van dames, en de daken zelfs waren bezet. Men voerde den held in eene groote zaal, waar hij den koning en de koningin omringd vond van een schitterend gevolg. Toen hij binnentrad stonden Ferdinand en Isabella op. Columbus boog de knie, kuste de vorsten de handen en deed hun het verhaal van zijne reis. De eerbied en de bewondering, die men voor den edelen man gevoelde, vermochten nauwelijks de aandoening te beteugelen, die het verhaal bij allen opwekte. Toen hij echter zijn verhaal geëindigd had, knielde de gansche vergadering neder en vereenigden zich aller stemmen tot een plechtig *Te Deum.*

Aller zielen werden dronken van de zonderlingste en meest overdreven droomen en verwachtingen. Ieder had den mond vol van het ontdekte goudland, ieder droomde van een nieuw paradijs, een wonder- en tooverland. En Columbus zelf hield het er voor dat de schatten dier streken inderdaad onuitputtelijk waren.

Hij stond nu op het toppunt van glorie en voorspoed, doch het genot, dat hij nu ondervond, was ook zoo goed als het eenige loon, dat hem zijn leven lang ten deel viel.

Den 25sten September 1493 ondernam hij zijne tweede reis. Hij was nu commandant van zeventien schepen. Een groot aantal edelen maakten de reis mee, en in het geheel bedroeg de bemanning der vloot 1200 koppen. Nu werden Guadeloupe en Jamaica ontdekt en St. Dominique en Cuba doorreisd.

Columbus kwam in 1496 in Spanje terug. Hij bracht 225 passagiers en 30 Indianen met zich te huis. Maar deze thuiskomst verschilde veel van de vorige. De Spanjaarden, die met hem wederkeerden, waren ontmoedigd, ter neergeslagen en verbitterd tegen hem. Heengegaan met de onzinnigste verwachtingen en weergekeerd in ziekelijken en ellendigen toestand, hielden zij niet op de bitterste klachten te uiten tegen den man, die hen op zulke groote rijkdommen had doen hopen. Waar was dat tooverland, dat paradijs, dat beloofde land? In plaats van voorspoed hadden de landontdekkers slechts beproevingen gevonden. Zij hadden van niets te gewagen, dan van strijd tegen de inlanders, van moeite en ontbering. Te vergeefs was het dat Columbus den geestdrift trachtte aan te wakkeren; er was nu eenmaal asch gestrooid op den gloed; de bewondering was vervangen door smaad.

De Spaansche koning en de koningin begroetten den admiraal met belangstelling, maar te gelijk met zekere koelheid, en toen hij het voorstel deed een derden tocht te ondernemen, werd hij maar te duidelijk gewaar dat de geheime tegenwerking en de laaghartige ijverzucht zijner vijanden al vruchten begonnen te dragen.

Den 30[n] Mei 1498 vertrok hij weder met zes schepen. Nog eens hadden zijne onvergelijkelijke wilskracht en zijn kloeke en onbedwingbare geest het pleit gewonnen. Hij ontdekte nu Trinidad, betrad het vasteland van Amerika, en vond de golf van Para, de eilanden Conception en Assumption. Maar hij had te strijden met opstand onder degenen, die hij te Sint Dominique had achtergelaten, en onder velerlei moeite en tegenwerking, die hij van de zijde zijner landgenooten ondervond, deed hij vijf schepen naar Spanje vertrekken, en met deze verzond hij brieven aan den koning, in welke hij zijne klachten en grieven blootlegde.

Tengevolge van de kuiperijen aan het hof vaardigde Ferdinand naar St. Dominique geen overheidspersoon en rechter af, zooals Columbus verzocht had, maar een beul, don Francisco de Bobadilla, voorzien van brieven van volmacht, waarin hij tot gouverneur der ontdekte gewesten aangesteld en met een onbeperkt gezag bekleed werd. Te St. Dominique aangekomen trad Bobadilla er als heer en meester op, vestigde zich in het huis van den admiraal en gaf hem een afschrift van de brieven, waarbij hem (Bobadilla) het oppergezag werd verleend. Vervolgens deed hij den admiraal, zonder hem te hooren, in eene vesting opsluiten, te gelijk met zijne broeders, die in de nieuwe wereld waren achtergebleven. Aan zekeren Alonzo de Villejo werd de taak opgedragen hem naar Spanje over te brengen. Columbus onderwierp zich, zonder eene klacht te slaken; zoowel hij zelf als zijne broeders werden als misdadigers, met ketenen beladen, naar een schip gevoerd, dat spoedig zee koos. Villejo, die medelijden had met zijn gevangene, wilde zijne ketenen los maken, maar de admiraal verzette zich hiertegen, ‘Ik wil ze dragen,’ zeide hij, ‘als een bewijs van het loon, waarmee men de diensten betaalt, die ik het land bewezen heb.’ ‘Deze boeien,’ zoo verhaalt ons Fernando Colombo, ‘heb ik steeds in mijns vaders kamer zien hangen en hij beval ons dat wij ze bij hem zouden leggen, als hij begraven werd.’

Toen de zeereiziger in Spanje aanlandde, gebood de koning, die zich waarschijnlijk schaamde over Bobadilla's gedrag, dat de gevangenen vrijgelaten zouden worden.

Columbus was nu diep ter neer geslagen. De wereld walgde hem. ‘De wereld heeft mij meer dan duizendmaal slag geleverd,’ schreef hij, ‘en ik heb altijd weerstand weten te bieden tot op dezen dag, nu ik mij niet verdedigen kan, noch met de wapenen, noch met beleid. Met welk eene uitgezochte barbaarschheid hebben zij mij in de diepte doen nederzinken!’ Maar staande gehouden door dien godsdienstigen zin, die het kenmerk uitmaakt zijner eeuw, vervuld van het denkbeeld om later het Heilige Graf te bevrijden, vatte de onvermoeide man het plan op tot eene vierde reis, die nu werkelijk, zooals hij meende, Spanje rijk zou maken.

Hij vertrok van Cadix op den 9den Maart 1502, vergezeld van zijn broeder Bartholomeus. Op deze reis ontdekte de zes en zestigjarige het eiland Guanaga, zeilde de kusten van Honduras en Mosquito langs, bereikte Porto Bello op de landengte van Panama, zette op Veraguas voet aan wal en ontdekte de rijke goudmijnen dezer gewesten. Hij trachtte verder eene volksplanting te vestigen aan de rivier de Belen; maar de meesten van die hij er achterliet werden door de inboorlingen vermoord, en toen hij de overigen ter hulp snelde werden zijne schepen door storm beloopen en zoo goed als uit elkander geslagen.

Zijn gestel, door ouderdom, moeite, zorg en lijden ondermijnd, was tegen deze nieuwe beproevingen niet opgewassen. Wel slaagde hij er in de ongelukkigen te

bevrijden en streed hij nog een tijd lang tegen geweldige stormen en gedurigen opstand van zijn volk; maar ziekte en uitputting wierpen hem neder. Dank zij de tegenwoordigheid van geest, door zijn broeder betoond, ontsnapte hij aan het gevaar van door zijne eigene schepelingen vermoord te worden. In dien treurigen toestand viel hij te St. Dominique binnen, en den 7^n November 1503 keerde hij naar Spanje terug. Hij was negen en zestig jaren oud.

In Spanje aangekomen, vernam Columbus dat zijn 'goed gesternte', de koningin Isabella, overleden was. De koning wilde hem geen recht verschaffen. Doch de dood was niet verre meer. Eene wreedaardige ziekte sleepte hem onder het lijden van vele martelingen ten grave. Den 20sten Mei van het jaar 1506 ontsliep hij met de woorden: 'Vader, in Uwe handen beveel ik mijn geest.'

Zoo stierf deze martelaar. Hebben zijne tijdgenooten het hunne gedaan om zijn roem te verkleinen, de toejuiching van het nageslacht heeft reeds lang het brommen van den haat en den nijd gesmoord. Het groet met geestdrift den veroveraar, die den sluier heeft opgelicht, waarachter, duizenden van jaren, eene halve wereld in 't verborgen sluimerde. Humboldt is de tolk van dien geestdrift, waar hij uitroept: 'Columbus heeft zich verdienstelijk gemaakt ten opzichte van de gansche menschheid, wijl hij een oneindig aantal nieuwe dingen aan hare nasporing heeft onderworpen. Het menschelijk denken heeft zich door zijne ontdekking uitgebreid. Aan den aanvang van een nieuwen tijdkring, op de grens waar de oude wereld en de nieuwe elkander ontmoeten, staat deze edele en kloeke geest, de eeuw beheerschend, die hem den stoot gaf en die op hare beurt van hem het leven kreeg.'

(*Wordt voortgezet.*)

Gods molen maalt langzaam; maar fijn. (*Vervolg.*)

'Hebt gij het lijk gezien?' vraagde hij.

'Neen, maar ik sprak later met den collega, die het bezichtigd had, over het geval; hij zeide mij uitdrukkelijk, dat hij de mogelijkheid eener misdaad verwierp.'

'Het was zeker onze huisdokter, die u dit zegde?

'Juist.'

'Dan kan hij bij zijne verklaring ook wel de familie hebben willen sparen.'

'Het ware beter geweest, dat hij zulks niet gedaan had,' zegde de dokter ernstig; 'want juist dit zette later de deur open voor den leugen en den laster. Als men van de benarde omstandigheden hoorde, die uw vader achterliet, begon men ook over de oorzaken van zijn dood na te denken en van deze stemming maakten de vijanden uw broeders gebruik om verdenking op hem te werpen. Toen hij de erfenis aanvaardde, vond hij, gelijk ik reeds bemerkte, slechts schulden. Een rijke Jood, Abraham Kern, was de voornaamste schuldeischer. Deze Kern had eene beeldschoone dochter - zij heette Wanda en was evenals haar vader, zeer ijdel en heerschzuchtig. Mevrouw de barones van Weniger te worden, was voor haar het toppunt van alle aardsch geluk, en Abraham Stern bracht voor de ijdelheid van zijn kind gaarne elk offer. Uwen broeder mag dit offer wel eenigszins zwaar gevallen zijn; zijne bezitting was verpand, het huis zou boven zijn hoofd verkocht worden, hij kon niets meer zijn eigendom noemen, als Abraham Stern met klem tegen hem optrad. Ik veronderstel, dat Stern hem dit onder het oog gebracht en hem het huwelijk voorgeslagen heeft, want reeds kort na den dood uws vaders werd het huwelijk in alle stilte gevierd, nadat Wanda Stern kort te voren tot het Catholicisme overgegaan was.'

‘Was het een gelukkig huwelijk?’ vraagde Rüdiger, met blijkbaar misnoegen aan de punten van zijn baard draaiende.

‘Dat kan ik niet gelooven; de barones was trotsch, behaagziek, zij wilde pronken en heerschen en daarbij bezat zij ook niet de noodige beschaving, om met geschiktheid de rol eener voorname dame te kunnen spelen. En dan

kan haar familienasleep uw broeder niet aangenaam geweest zijn; die lieden zijn hem op zijn goed stellig zeer dikwijls tot last geweest.'

'Maar hij werd door dat huwelijk een rijk man!' merkte Rüdiger met bijtenden spot aan.

'Zijne bezitting werd daardoor van den schuldenlast bevrijd; dat was alles, geloof ik! Abraham Stern leeft nog en na zijn dood zal uw broeder een aanzienlijk kapitaal erven, gesteld, dat de schoonvader niet zijn geheele vermogen aan de armen nalaat.'

'Staat zijn schoonvader niet met hem op een goeden voet?'

'Dat wel; maar de oude heer speelt gaarne de weldoener, wanneer hij als zoodanig in de dagbladen pronken kan,' spotte de dokter; 'hij kan wel denken, dat zijn schoonzoon nu geld genoeg heeft.'

'Heeft mijn broeder kinderen?'

'Slechts een zoon, die even als zijn vader landhuishoudkundige is en een bekwaam man zijn moet.'

'Leeft zijne vrouw niet meer?'

'Zij is voor eenige jaren gestorven.

'En hoe staat hij met Irma en haren echtgenoot?'

'Niets minder dan vriendschappelijk,' ging de dokter schouderophalend voort. 'Beiden beschuldigen hem van erfenisjagerij en dit met des te grootere verbittering, omdat zij naar alle waarschijnlijkheid bepaald op een erfdeel gerekend hadden. Uw zwager moest, als hij ontslag nam of ontving, enkel van zijn pensioen leven en uwe zuster leefde op grooten voet; zij hadden het geld goed kunnen gebruiken.'

'Dus zullen zij het ook nu nog niet bijzonder breed hebben?'

'Hm! ik kan u daaromtrent niets met zekerheid zeggen; naar den schijn te oordeelen, leven zij in onbekrompenheid. Als hoofdopzichter der Brandverzekeringmaatschappij heeft uw zwager behalve zijn pensioen een goed inkomen; zijn zoon, die reeds bouwmeester is, wordt ook niet meer door hem onderhouden en dus zou men meenen, dat zij met hun beiden onbezorgd kunnen leven. Nu, u zullen zij wel klaren wijn inschenken; mij laten zij niet in hunne kaarten zien.'

'Zijt gij hun huisdokter?'

'Ja, ik heb die eer,' antwoordde de dokter met een beteekenisvollen lach; 'ik geloof dat ik dit minder te danken heb aan mijne bekwaamheid dan wel aan de nieuwsgierigheid van uwe zuster, die nauwkeurig omtrent u ingelicht wilde zijn.'

'Welk doel kan zij daarbij hebben?'

'Daarover heb ik zelf nog niet nagedacht - het zal wel enkel nieuwsgierigheid geweest zijn! - Aha! daar hebben wij het al, ik word gehaald,' liet de dokter er geërgerd op volgen, want er liet zich een zacht kloppen aan de deur vernemen. 'Gij blijft toch van avond bij ons?'

De deur was schuchter geopend geworden - een armoedig gekleed, lang opgeschoten meisje, een kind nog in jaren, uit welks gelaat verdriet en zorg spraken, trad binnen.

'Welnu! wat schort er aan?' vroeg de dokter goedig, wiens ergenis bij den eersten oopslag op dit uitgeteerd gelaat verdwenen was.

'Mijn broertje is reeds eenige dagen ziek, en nu meende vader, dat ik eens naar u toe moest gaan....'

‘Had reeds eerder moeten gebeuren,’ gromde de armendokter. ‘Maar zoo gaat het altijd: er wordt tot aan het laatste oogenblik gewacht en als de dokter dan niet meer helpen kan, noemt men hem een ezel. Waar woont gij?’

‘In de Waterstraat No. 16.’

‘Dat is het huis mijner zuster, juffrouw Grube.’

‘Ja, bij deze wonen wij boven op de zolderkamer,’ zegde het meisje, en de groote oogen zweefden daarbij nieuwsgierig door het vertrek.

‘Hoe heet uw vader?’

‘Paul Reimer.’

‘En wat is hij?’

‘Schilder, maar hij heeft geen werk.’

‘Leeft uwe moeder ook nog?’

‘Neen, maar nog drie kleine broertjes en zusjes; ik ben het oudste kind.’

‘Zoo! ga maar vooruit, ik kom dadelijk. - Vier kleine kinderen en geen werk. Honger en gebrek zijn slechte ziekenoppassers. Ik zal u nu naar mijne familie brengen, Rüdiger; de Waterstraat is niet ver van hier, ik ben spoedig weer terug en ik hoop dat men mij dan verder van avond met rust zal laten.’

Rüdiger nam zijn hoed en volgde zijnzwager in den hof, waar nog altijd de warmte van den heeten zomerdag zich deed gevoelen. Uit het priëel klonk hun echter vroolijk lachen tegen; het verstomde als zij binnentraden.

De eerste oogslag van Rüdiger viel op Hildegard en haar broeder - twee nette, slanke figuren, wier uiterlijk een innemenden indruk maakten, die nog verhoogd werd door de warme, ongekunstelde hartelijkheid, waarmede beiden hem dadelijk ontvingen.

Martha was bezig met het schillen van eenige perziken, welker verdere bestemming de kristallen punchkom verried, waarvan oom Hendrik het deksel in de hand hield.

‘Goed zoo,’ sprak de dokter op zijne opgeruimde manier, nadat de voorstellingen afgeloopen waren; ‘perziken moeten gedronken en niet gegeten worden. Brouwt maar een geurigen punch, oom Rüdiger zal de edele godendrank niet versmaden. In een halfuur zal ik wel weer terug zijn; tot weerziens dus! Hendrik, een woordje, als ik u verzoeken mag?’

Zwanenberg stond op en volgde hem met zijn gullen glimlach.

‘Ik wilde u alleen aan mijne waarschuwing herinneren,’ zegde de armendokter zacht, terwijl zij langzaam op het huis toegingen. ‘Baron Rüdiger kent reeds de geruchten, die omtrent zijn broeder en den dood zijns vaders uitgestrooid werden en ik heb mijn best gedaan om ze te weerleggen. Onthoud het dus wel: wanneer bij de eene of andere gelegenheid het gesprek daarop zou komen, wees dan voorzichtig en zeg niets wat gij niet bewijzen kunt; men zou u alleen daarvoor verantwoordelijk stellen.’

‘Ik zal er mij voor wachten,’ verzekerde oom Hendrik en keerde naar het priëel terug.

II. Waterstraat No. 16.

Het was geen zeer groot huis maar niettemin eene huurkazerne, waarvan iedere kleinste ruimte bewoond werd. De juwelier Grube had een half dozijn dergelijke huizen aan zijne weduwe nagelaten en de inhalige vrouw verstond het voortreffelijk er partij van te trekken.

Als zij den decoratieschilder Paul Reimer met zijn gezin opnam en hem de beide dakkamers inruimde, was hij nog een vlijtig man, die dagelijks aan den arbeid ging en de huurpenningen stipt betaalde. Sedert den dood zijner vrouw was dit anders geworden. Reimer werkte niet meer. Wanneer hij uitging was dit niet overdag maar des avonds en hij keerde dan eerst na middernacht weer naar huis. Van de meubelen verdween het eene stuk na het andere en van de betaling der huur was sinds lang geene sprake meer geweest; niettemin waagde de weduwe Grube het niet hem de huur op te zeggen, want zij vreesde den haat van den opvliegenden man, die haar reeds meermalen booze woorden toegevoegd en vreeselijke bedreigingen tegen haar uitgestooten had.

En die man stond nu den armendokter tegenover. Deze zag uitvorschend in het beenderig gelaat, dat door een donkeren, stoppeligen baard omlijst werd en in de diepliggende, gloeiende oogen; daarna liet hij zijn blik door de kale, morsige ruimte gaan, die behalve eene tafel en eenige armelijke stoelen nog slechts twee stroozakken bevatte, op welke gescheurde wollen dekens lagen.

Op een dezer stroozakken lag het zieke kind, ter nauwernood met eenige lompen bedekt. Twee andere kinderen zaten in een hoek op den vloer. Het grootste meisje stond naast den vader en aller oogen waren vol vrees en verwachting, maar ook vol honger en ellende, op den dokter gericht, die snel naar het venster liep en het opende.

‘Versche lucht, beste man, kost niets!’ zegde hij.

‘Maar zij maakt de kinderen nog hongeriger!’ antwoordde Reimer met schorre stem.

De dokter had hoed en stok op de tafel gelegd, ging zwijgend naar den stroozak en boog zich over den zieken knaap.

‘Hoe lang ligt dat kind reeds?’ vraagde hij, nadat zijn onderzoek afgeloopen was.

‘Vier dagen,’ antwoordde het meisje.

‘Stil, Grietje!’ bevool Reimer. ‘U wordt niets gevraagd!’

‘Vier dagen!’ sprak de dokter misnoegd. ‘Waarom hebt gij niet den eersten dag naar mij gezonden?’

‘Omdat ik geene ondersteuning van de armen wil,’ viel de schilder toornig uit. ‘Gij begint ook al dadelijk met verwijten.....’

‘En dat met volle recht!’ viel hem de dokter in de rede en nu ook een barschen toon aanslaande. ‘Wilt gij uwe kinderen laten verhongeren?’

‘Zoo ver zijn wij nog niet - brood hebben zij nog altijd gehad. Ik ben tot dusverre nog een eerlijk man gebleven; het zal ook nog wel eens weer beter worden.’

‘Met zulke praatjes en verwachtingen kunt gij de kinderen niet verzadigen,’ viel de armendokter hem andermaal in de rede. ‘Dat hadt gij reeds lang moeten inzien en daarom het armbestuur om ondersteuning moeten verzoeken.’

De magere man schudde het hoofd, en trok aan zijne vingers, dat zij in de gewrichten knakten, maar hij vermeed het den scherpen blik des dokters te ontmoeten.

‘Als ik het doe, dan komen de wijze heeren en snuffelen in alle hoeken rond,’ smaalde hij; ‘zij weten niets van het gebrek, honger en ellende, zij weten niet hoe een arme duivel te moede is; maar dat belet hun niet scherp en beleedigend te oordeelen en dat wil ik mij niet laten welgevallen.

‘Ook dan niet, wanneer het leven van dit kind er door gered kan worden?’ vroeg de dokter verontwaardigd. ‘Als ik u zeg, dat gebrek aan krachtig voedsel de hoofdoorzaak van deze ziekte is, moet gij dat van mij gelooven en als gij ook dan nog niet den eigenzinnigen kop wilt buigen, voel ik mij verplicht aangifte bij de

politie te doen, opdat ten minste uwe kinderen het leven behouden. Het was wel het beste, dat zij in het weezenhuis opgenomen werden....'

'Heer dokter!' riep Reimer in woest opflikkerenden toorn 'Er gebeurde een ongeluk als men mij van mijne kinderen wilde scheiden; laat u dat gezegd zijn!'

De dokter opende de deur, die in het aangrenzende vertrek voerde en trad binnen. Dit lokaal bevatte eene bank, eene kachel en eenig slecht aardewerk.

'Kom mede,' sprak hij bevelend. 'Kinderen hebben scherpe ooren en het is nooit goed als zij de achting voor hun vader verliezen. Met welk ongeluk wilt gij dreigen? Zijt gij misschien voornemens uwe kinderen het leven te benemen?'

Paul Reimer had zich op de bank nedergezet. Hij steunde het borstelige hoofd op beide armen en zag somber voor zich uit.

'Als wij allen mijne vrouw in het graf volgden, zou ons niets kunnen overkomen,' sprak hij met gesmoorde stem.

'Lafaard! Ja, dan had de duivel er pleizier van!' antwoordde de dokter met snijdenden hoon. 'Zegt mij dit een gezond, krachtig man, die werken kan? Hoe komt het, dat gij geen arbeid vindt? Als gij ernstig wildet, waart gij zeer zeker niet zoo veel achteruitgegaan; arbeid is er altijd....'

'Daar hebben wij weer een proef van de wijsheid der heeren, die oordeelen willen over dingen, waarvan zij geen verstand hebben,' onderbrak Reimer hem spottend. 'Werk is er altijd, jawel; jammer dat er meer handen zijn dan werk. Toen mijne vrouw nog leefde, heer dokter, ging alles goed. Onze lieve Heer weet, hoe gaarne ik gearbeid heb en ook nooit een penning onnut uitgaf. Kwam ik 's middags of

's avonds te huis, dan vond ik alles in orde, voor mij en de kinderen was gezorgd. Schulden kenden wij niet. Een ding baarde ons echter kommer, namelijk, dat wij niets voor den tijd van nood konden wegleggen. Intusschen hoopten wij op de toekomst en zoo werkten wij onvermoeid verder. Waarom moest mij deze brave vrouw ontnomen worden? Wat had ik met mijne onschuldige kinderen bedreven, dat wij zoo vreeselijk bezocht werden? Zes maanden lang was de arme vrouw ziek en ik zat daar met de kleine, hulpelooze kinderen. Wat ik verdiende, moest ik aan den dokter en den apotheker geven en kwam ik van den arbeid te huis dan vond ik hier niets dan gebrek en ellende. En gij vraagt nog hoe ik zoo achteruit gegaan ben? Als men 's nachts aan het ziekbed waken moet en het hoofd vol zorgen heeft, dan gaat het werk niet meer zoo vlug van de hand en ik kan het geen meester kwalijk duiden, als hij zulk een werkman ontslaat. Heeft men echter eenmaal geen werk meer, dan kan men lang zoeken eer men ander vindt. Dat echter begrijpen de heeren niet en daarom moesten zij ook niet zoo scherp oordeelen.'

'En als u nu werk aangeboden wordt, zoudt gij dan weer met lust en liefde aan den arbeid gaan?' vraagde de dokter, die thans den bril dicht voor de goedhartige oogen schoof en den schilder ernstig doch goedig aanzag. 'Gij zijt verbitterd en op God en de menschen vertoornd, dewijl Hij eens Zijne hand op u bezwaard heeft. Hebt gij er nooit aan gedacht, dat het ook nog erger gaan kon?'

DE RAMP TE ZUG.

'Ik geloof, dat het genoeg is, wat ik dragen moet,' antwoordde Reimer hoofdschuddend. Daarop voegde hij er toornig bij: 'ik kon het langs oneerlijke wegen beproeven. Menigeen vaart er toch wel bij en mij is de duivel ook reeds op zijde

getreden; maar een eerlijken naam zou ik mijne kinderen willen achterlaten; dat is het minste wat zij verwachten mogen.'

'Nu is het genoeg, man,' sprak de dokter geërgerd, terwijl hij een recept schreef. 'Wat uw kind schort, weet gij nu. Voor den eersten tijd wil ik zorgen. Uwe dochter kan het drankje in de apotheek halen en dan bij mij komen; ik zal haar wat meegeven... verdeel het onder de kinderen en eet ook eens genoeg. Gij zult wel tot betere gedachten komen als de maag niet meer jeukt. Gij zijt dus schilder?'

'Ja, decoratieschilder,' antwoordde Reimer, wiens verstoord gelaat zich ook thans nog niet opgehelderd had.

'Goed, ik zal moeite doen om u werk te verschaffen, en als gij dan niet uw plicht volbrengt gelijk een eerlijk man en rechtgeaard vader, dan spreken wij op een anderen toon met elkander.'

De armendokter was bij de laatste woorden in de andere kamer teruggekeerd. Hij ging nog even naar het zieke kind en wendde zich daarop tot het meisje, dat hem met hare groote oogen vreesachtig aanstaarde.

'Hebt gij een kleinen korf?' vraagde hij, terwijl hij hoed en stok van de tafel nam.

'De Wilferts hebben er een; ik kan dien daar leenen.'

'De Wilferts? Wie zijn dat?'

'Menschen, die op de verdieping onder ons wonen,' antwoordde Reimer; 'ik spreek ze niet gaarne om een dienst aan.'

'Waarom niet?'

'Omdat zij zelve niets hebben. De man is muziekant en wat hij verdient brengt hij naar de kroeg. De vrouw moet door grof naaiwerk voor den kost zorgen.'

'Natuurlijk zijn er een hoop kinderen?' vraagde de dokter.

'Slechts een; eene volwassene dochter - zij zoekt eene betrekking als onderwijzeres.'

'Sapperment! is zij zoo geleerd?'

'Zij moet in de zusterschool geweest zijn, Engelsch en Fransch kunnen spreken,' knikte Reimer, schouderophalend. 'God weet, hoe de menschen dat aangelegd hebben.'

'Welnu! kom over een uur met den korf bij mij,' dus wendde de dokter zich weder tot het meisje. Hij ging heen en Paul Reimer vergezelde hem door den donkeren gang tot aan den trap.

'Er is dus geen gevaar bij mijn kind?' vraagde de schilder zacht.

'Als het tengevolge van goed voedsel weder tot krachten komt, neen!' antwoordde de armendokter. 'Denk na over hetgeen ik u gezegd heb; het kan alles weer goed worden als gij een verstandig en vastberaden man zijt.'

'God vergelde het u!' sprak Reimer terwijl de dokter den trap afging.

Deze had nog niet het portaal der lagere verdieping bereikt, als hij eene luide, toornige stem vernam, die vloeken en verwenschingen uitstiet; te gelijk ging er eene deur open en het oog des dokters viel op een beelschoon meisje, dat naar buiten kwam. Zij was eenvoudig doch met smaak gekleed. Blond, licht gekruld haar omgaf in rijke volheid het voorhoofd, op hetwelk misnoegen en verdrietelijkheid te lezen stonden.

Zij zag naar den dokter op: - in dien blik, die hem uit de diepblauwe oogen trof, lag iets als eene bede om hulp en deze bede vond hare rechtvaardiging in de ruwe woorden, die den ouden heer uit de geopende kamerdeur tegenklonken.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 4]

Onze gravures.

Kardinaal Rampolla.

KARDINAAL RAMPOLLA, Staatssecretaris van Paus LEO XIII.

Kardinaal *Marchese* Rampolla del Tindaro, de opvolger van kardinaal Jacobini als staatssecretaris van den Paus, werd den 17ⁿ Augustus 1843 te Palizi op Sicilië geboren. Hij voltooide zijne theologische studiën in het Collegium Capranica en aan de *Academia dei nobili ecclesiastici* te Rome. In het jaar 1875 vergezelde Mgr. Rampolla den aartsbisschop-kardinaal Giovanni Simeoni, die tot pauselijk nuntius te Madrid benoemd was, en hij bleef in de hoofdstad van Spanje als zaakgelastigde van den H. Stoel, nadat Simeoni reeds in 1876 kardinaal Antonelli als pauselijk staatssecretaris was opgevolgd. In 1877 eveneens naar Rome teruggeroepen, werd Mgr. Rampolla belast met het secretariaat der aangelegenheden van den Oosterschen ritus en later vereerd met het nog gewichtiger secretariaat der buitengewone kerkelijke aangelegenheden. In 1882 werd hem de nun ciatuur in Madrid toevertrouwd, die hij

bekleedde tot Leo XIII hem den 16^n Juni ll., in plaats van den overleden kardinaal Jacobini, tot zijn staatssecretaris benoemde.

Lang had de nederigheid van den waardigen prelaat zich verzet tegen de hooge eer en groote verantwoordelijkheid, die hem te beurt vielen. De ware verdienste wantrouwt dikwijls eigen kracht. Eindelijk besloot hij uit geest van gehoorzaamheid, zooals hij uitdrukkelijk verklaarde, de zware lasten van het secretariaat op zich te nemen. Inderdaad, de post, dien hij bekleedt, is zwaar en de verantwoordelijkheid er van is vooral allergewichtigst in deze dagen, waarin de invloed van den H. Stoel met den dag aangroeit en de Paus als scheidsrechter wordt opgeroepen in de gewichtigste algemeene staatkundige vraagstukken. Geen wonder dus zoo kardinaal Rampolla lang geaarzeld heeft de hoogste bedieningen aan het hof des Pausen te aanvaarden. De kardinaal bevond zich nog te Madrid, toen de H. Vader hem de eerste maal de aanbieding deed van de hooge waardigheid. Mgr. Rampolla verontschuldigde zich, en met zooveel meer grond omdat zijne gezondheid op dat oogenblik inderdaad te wenschen overliet. De Paus heeft zijn aanzoek herhaald, getrouw aan zijne gewoonte om een voornemen, dat hij rijp overwogen en vastgesteld heeft niet op te geven. Ook heeft de kardinaal Rampolla, wiens gezondheid een gunstiger keer nam, zich gewonnen gegeven.

De keuze van den H. Vader is in alle opzichten zijne hooge wijsheid en schrander doorzicht waardig. Al is de last zwaar, men moet erkennen dat Zijne Eminentie kardinaal Rampolla buitengewone hoedanigheden bezit, die hem in staat stellen zich goed te kwijten van de gewichtige taak. Door zijne geboorte en zijne opvoeding is hij een volmaakt toonbeeld van den waren edelman: het is een man van aangenamen en hoogst beschaafden omgang. De betrekkelijk jeugdige leeftijd, waarin hij een werkkring aanvaardt, die frissche krachten vereischt, belooft veel voor de toekomst. Kardinaal Rampolla neemt bij zijne verschijning iedereen in; zijn mannelijk gelaat teekent scherpzinnigheid en bescheidenheid. Aan deze uiterlijke hoedanigheden, voor iemand in zijne omstandigheden reeds van groote waarde, vereenigt hij de hoogste gaven van geest en hart, gerijpt door ondervinding en studie. Men kan deze lofspraak voltooien door te zeggen dat, zoo er iemand is, die hem deze eigenschappen niet toekent, hij dit zelf is.

Men beweert dat de keuze van Leo XIII vooral op kardinaal Rampolla viel, nadat deze door zijne bemiddeling in de zaak der Carolinen-eilanden zulke sprekende bewijzen van staatm[a]nskunst had gegeven bij de tusschenkomst des Pausen in dit vraagstuk.

Leo XIII waardeerde bovendien in kardinaal Rampolla zijn ongewonen ijver om de politieke partijen in Spanje tot elkander te brengen.

Dankbaar is dan ook de herinnering, die deze in Madrid heeft nagelaten. Hij heeft er den eerbied voor het koninklijk gezag bevestigd, het episcopaat is meer dan ooit in eenheid verbonden, de vrede en eendracht onder de oprechte katholieken zijn er grootendeels zijn werk.

Dit alles maakt kardinaal Rampolla tot een waardig helper bij de verheven plannen van den H. Vader.

De H. Rochus.

Op den 16^{en} Augustus viert de katholieke Kerk den feestdag van den H. Rochus. Naar aanleiding hiervan geven we de afbeelding van dezen heilige naar de teekening van Yan d' Argent.

De H Rochus werd geboren te Montpellier in het zonnig Zuiden van Frankrijk ten jare

1295. Hij behoorde tot eene rijke familie. Op den leeftijd van 20 jaar werd hij door de genade getroffen, gaf zijne goederen aan de armen, nam het kleed der pelgrims aan en vertrok naar Italië. Dit land werd in de middeleeuwen dikwijls door den pest geteisterd. Ook nu verwoestte die schromelijke plaag deze landstreek. Rochus wijdde zich geheel aan de verpleging der pestlijders, en genas op zijnen weg vele zieken door zijne opoffering en zelfverloochenende toewijding. Vooral te Rome was hij een reddende engel, en genezend, vertroostend en biddend ging hij rond in de bezochte stad. Toen hij te Placentia zelf door de vreeselijke ziekte was aangetast, ging hij zich verbergen in de woestijn om de besmetting niet te verspreiden. Rochus zou zonder hulp gestorven zijn, indien de hond van een reizend edelman zijn meester niet tot hem hadde gevoerd. Deze, Gothard genaamd, gedachtig aan het voorschrift der christelijke liefde, kwam tot den heiligen man, verpleegde hem even liefderijk als hij de kranken had verzorgd en slaagde er in zijn herstel te bewerken. De H. Rochus keerde eenige jaren later in zijn vaderland terug, dat toen onder de rampen van een burgeroorlog zuchtte, - in de dertiende eeuw werd het Zuiden van Frankrijk in rep en roer gebracht door de Albigensen, eene dweepzieke sekte.

Rochus werd door zijne landgenooten met ondank beloond, gevangen en als spion gekerkerd. Hij stierf kort daarna in zijne gevangenis ten jare 1327.

Het graafschap Zutfen.

Evenals België in Brugge, Leuven en Yperen zijne steden heeft, wier monumenten en kunstschatten van voormalige grootheid en bloei getuigen, zoo heeft bijna elk land zekere gemeenten of streken, die in het verleden in staatkunde, handel of nijverheid uitschitterden. Ook Zutfen was in den tijd der *Hanse* eene vermaarde plaats, wier handelswelvaart haar het *rijke Zutfen* deed noemen. Thans is het een stadje van derden rang, maar nog verrijkt met kenteekens van vervlogen bloei en gelegen in dit gedeelte van Nederland, dat zich het meest door bevallige natuurtafereelen onderscheidt. De inwoners hebben daar een gansch eigenaardigen tongval, door Cremer in zijne Betuwsche novellen tot over Hollands grenzen bekend gemaakt. Wij hebben gemeend, na de gezichten van Brugge, den lezer niet ten onpas eenige fraaie teekeningen te kunnen aanbieden van de stad, die in de weelderige middeleeuwen aan de oevers van den Ysel en de Berkel, eene gelijke, ofschoon dan ook minder belangrijke rol, als Vlaanderens hoofdstad vervulde. Voorname historische bijzonderheden zijn wel is waar niet verbonden aan de plaatsen, door onze fraaie samenstelling voorgesteld, maar ieder zal het met ons eens zijn de aantrekkelijkheid te roemen van die welgeslaagde groep schilderachtige gezichten.

De kanonnen koning Alfred Krupp.

Onze tegenwoordige tijd, die het voorrecht heeft zijne spoorwegkoningen en zijne mijnkoningen te bezitten, telde tot voor weinige dagen ook een kanonnenkoning,

den vermaarden fabrikant Alfred Krupp, eigenaar van de uitgestrekte werkhuizen te Essen, waarin het oorlogstuig van het beschaafde Europa wordt vervaardigd.

Van welke groote beteekenis heden ten dage de nijverheid is, tot welke verbazende hoogte die tak van bestaan door noeste vlijt en wilskracht kan worden gebracht, bewees deze wereldberoemde fabrikant, die in het begin van Juli overleed. Fabelachtige cijfers worden genoemd bij de statistieken zijner kanonnenfabrieken, onwillekeurig komt de wensch bij ons op, als we op deze overgroote getallen staren, dat die schatten mochten worden besteed aan de kunsten en gaven des vredes. Maar als het waar is dat de oorlog een noodzakelijk kwaad blijft, dan zullen we zonder meer een vluchtigen blik slaan in de monsterinrichting van den grooten industriëel.

Vooreerst bieden we onzen lezers zijn portret aan; daaruit spreekt reeds een geheel karakter: de man van ijzer en staal, de onvermoeide arbeider. Eene treffende vergelijking van hetgeen die man was en van wat hij alleen door eigen wilskracht en wonderbare vasthoudendheid werd, toont ons zijn geboortehuis, waarvan we mede eene afbeelding geven en de prachtige ‘Hugel’ het huis, waarin hij stierf, en dat hem door zijn vriend, den keizer van Duitschland, werd geschonken. Krupp's vader liet de kleine fabriek zonder werk en met schulden bezwaard achter; wat hij van de nalatenschap maakte, bewijst de fabriekstad, die tot enkele jaren voor zijn dood onder zijne leiding stond en waarvan twee onzer gravures een denkbeeld geven.

Zijn zoon Frederik, die hem voor een paar jaren opvolgde in het bestuur van wat Alfred Krupp zijne stichting kon noemen, van wat hij met zwoegen en tobben en een stalen geduld na slapelooze nachten tot stand had gebracht, vond heel wat meer dan het eenvoudige huisje, waarin vijftig jaar geleden de zaak met twee werklieden was opgezet; want niet minder dan 25.000 werklieden vinden thans in de fabriek arbeid en brood. Met zelfvoldoening moet de krachtige vader in de laatste dagen zijns levens van uit de villa ‘Hugel’ die tegenover vermeld gebouwtje staat, neergezien hebben op het werk zijner handen. Geen wonder dat de man, die zoo geslaafd had in zijn leven, maar noode ter ruste ging en aan Bismarkcs lijfarts Schweniger een millioen Mark bood, zoo hij zijn geknakt leven voor tien jaren verlengde. Maar de onverbiddelijke dood, nog krachtiger werkman dan hij, heeft hem niet gespaard.

Slaan we thans in 't voorbijgaan een blik op zijne stichting. Essen is gelegen aan de lijn van Keulen naar Berlijn, en ieder reiziger ziet met verbazing naar de ontzaggelijke bergen steenkolen, verroest ijzer en erts als hij er langs spoort. Achter die sombere hoogten ligt de uitgestrekte fabriek. Een dikke rook hangt dag en nacht over de landstreek, alles wordt bezoedeld door het roet, en men denkt zich eensklaps verplaatst in eene der fabriekswijken van het nevelige Londen, zoo grauw ziet de lucht, zoo benauwd is de dampkring, waar de cyclopen der moderne reuzenwereld hunne smidse hebben opgericht.

De ondoordringbare sluier van steenkolendamp en stofdeeltjes zou voldoende zijn om den toerist af te schrikken van een bezoek aan de fabrieken maar de voorzichtige Krupp, die er ook eene soort van staatkunde op na hield, had nog een beter middel, om het rijk, waarvan hij koning was, voor spionnen te bewaren, want hij liet zich niet gaarne in de kaarten zien en was bevreesd voor concurrentie als de kleinste winkelier. De geheele fabriek is van muren omringd, als was het een echt Klein-China. De werklieden komen een voor een binnen en gaan voorbij vertrouwde portiers; heeft men geen bewijs van toegang, wat daarenboven niet wordt afgegeven dan aan de vaste werklieden, waarvan er veel binnen de muren der fabriek wonen, dan is het onmogelijk de fabriek te bezoeken. Krupp vreesde zoozeer dat men hem het geheim van zijne fabriek zou afzien, dat wanneer een zijner vorstelijke klanten de fabriek

kwam bezoeken, hij dien zelfs verzocht alleen binnen te gaan; het vorstelijk gevolg, waaronder hij altijd een technicus of mechanicus verborgen meende, kon dan feestelijk aan de poort blijven staan.

Maar toch was er wel een middeltje op, want wat blijft er verborgen voor een echten reporter, den argus onzer dagbladenwereld? Sprak zoo'n verslaggever dan bovendien nog vloeiend Duitsch en had hij er slag van zich des noods te vermommen als een smidsgezel, dan had hij kans. Hij trachtte dan het werkpak en de toegangskaart van een der arbeiders te krijgen en: Krupp had geene geheimen meer. Eerst jaren later kwam dan het bedrog door eigen bekentenis uit. Voor een pot bier en een paar Mark op eens geïmproviseerd tot machinist, heeft menig handig dagbladcorrespondent op zijn gemak de verborgenheden van dezen nieuwerwetschen Etna kunnen bespieden. Later lag de schuldige, die hem geholpen had, natuurlijk altijd op het kerkhof.

Twee reusachtige stoomhamers doen den grond aanhoudend dreunen: de eene heet *Unser Fritz*, de andere *Max. Unser Fritz* een hamer, ter hoogte van 60 meters, weegt niet minder dan 1000 ton en valt neer op een blok, die ten volle 20.000 ton gewicht haalt. Op een der pijlers, die den hamer ondersteunen, staat: *Fritz nur immer druff*, wat men het best kan vertalen door: Frits, sla er maar op. Dit opschrift dagteekent van het bezoek des Duitschen keizers, dat deze in 1877 aan de fabriek bracht.

De anecdote aan dien naam verbonden is aardig genoeg om hier verteld te worden. Zij kenmerkt drie menschen: den keizer, den fabrikant en den werkman. De keizer had alles bezichtigd en vooral de reusachtige stoomhamer, die slechts door één man werd bestuurd, maakte grooten indruk op den vorst, die wist wat er soms van de bekwaamheid van een persoon in het besturen van groote machines, zooals ook de machine van het Duitsche rijk, wordt gevergd. De handige machinist, die zich bij het hooge bezoek weinig op zijn gemak gevoelde en de klak verlegen in de handen ronddraaide, werd door Krupp aldus voorgesteld: ‘Ackerman, sire, bestuurt den hamer met zooveel vastheid, dat men zonder vrees de hand of een klein broos voorwerp op het aanbeeld kan leggen, wanneer hij den hamer laat vallen. Hij is er zeker van éène streep boven het voorwerp te blijven, want die gezel heeft een juist oog en nog vaster hand aan den hefboom.’

‘Met eene menschenhand zullen we de proef maar niet nemen,’ meende keizer Wilhelm, ‘maar we zullen het wagen met mijne horloge.’ De keizer reikte toen zijn kostbaar uurwerk aan den bescheiden werkman, die nog meer verlegen werd door den lof, waarmede men van hem sprak. De machinist aarzelde, maar Krupp moedigde hem aan met de woorden: *Fritz nur immer druff:* ‘Ga uw gang, Frits.’

Daar trilden en knetterden en glommen de drijfriemen, de stoom stampte bruisend en sissend door den cylinder, de reusachtige stoomhamer verhief zich eenige meters, daalde toen met duizelende snelheid naar beneden en.... hing op een paar millimeters afstands van het uurwerk, in zijn centenaarszwaren val gestuit, door een gevoelloozen druk van 's werkmans bekwame hand.

Ackermann wilde de horloge aan den keizer teruggeven. ‘Neen,’ sprak deze, ‘het uurwerk is uw eigendom tot herinnering aan dit bewijs van uwe bekwaamheid.’ De verbaasde werkman wist niet hoe zijn dank te betuigen en hield het geschenk in de uitgestoken hand. ‘Ik zal het zoolang voor u bewaren,’ sprak Krupp. Een uur na 's keizers vertrek bracht hij de horloge weder aan den machinist terug, maar gewikkeld in eene banknoot van duizend Mark. Zoo wist hij als patroon zijne mannen te winnen; maar meer nog pleit het voor den fabrikant, dat hij na zijn dood 100.000 Mark aan zijn werkvolk vermaakte

De tweede hamer '*Max*' draagt ook een opschrift; het klinkt laconischer: 'Werk!' is het krachtige woord.

Naast deze twee reuzen van hunne soort bewaart men nog de eerste voorhamers, te Essen misschien wel door den patroon zelf als voorslaander enkele malen gebruikt, al was het maar om zijn werkvolk voor te gaan, want ieder meester moet het best zijn vak verstaan, en desnoods zijne ondergeschikten een lesje kunnen geven. Bovendien heeft men eene prachtige verzameling kanonnen in de fabriek.

In eene galerij vindt men de modellen van alle bestaande kanonnen, wat verder eene geheele retrospectieve verzameling mortieren, die in 1884 een bitter slecht figuur maakte, naast een kanon van 10 meters lengte. Sinds is men nog vooruitgegaan, want in 1886 werd er nog een grooter kanon gegoten, een stuk namelijk van 15 meters lang. Weer eene andere merkwaardige galerij bevat de modellen der *luxe*-kanonnen, die te Essen gegoten worden op last der regeering en die door den keizer aan de vreemde vorsten ten geschenke werden gegeven.

Als de kanonnen gegoten zijn, worden zij gepolijst en beproefd in tegenwoordigheid van Duitsche officieren. De stukken, die het verst dragen, ondergaan dit onderzoek in Dulmmeln, waar de inrichting eene schietbaan bezit van meer dan 7 kilometers.

Voor andere stukken van kleiner kaliber heeft men een tunnel gegraven; de proeven er van geschieden onder den grond. Elke drie maanden moet het onderaardsch terrein opnieuw betimmerd worden, en niettegenstaande men die maatregelen volhoudt, vreest men eerstdaags eene instorting. Het kannonen gieten is een der voornaamste takken der industrie te Essen, maar er worden ook spoorstaven gemaakt, wielen en plaatijzer voor pantserbekleeding.

Krupp heeft veel gedaan om het lot zijner werklieden te verbeteren, hij heeft hen in de gelegenheid gesteld eigenaar te worden van een huisje; daarvoor houdt hij een zeer klein deel van hun werkloon af. Kleederen, voorwerpen van dagelijksche behoeften en eetwaren zijn tegen den inkoopprijs in de werkplaatsen verkrijgbaar gesteld.

De bloei der fabrieken verzekert het bestaan van minstens 60.000 personen. Krupp werd door den koning van Pruisen tot geheim-handelsraad benoemd. In 1864 weigerde hij in den adelstand verheven te worden.

Als bijzonderheid dient nog gezegd dat Krupp voor eigen rekening ten behoeve der werklieden heeft opgericht: verscheiden ververschingslokalen, een hotel, drie bierhallen, een seltserwaterfabriek, een stoommolen en bakkerijen. De bruto ontvangst der ververschingslokalen bedraagt nagenoeg 225.000 mark in de maand.

In 1873 stelde de fabriek reeds 8000 arbeiderswoningen beschikbaar. Een ziekenhuis bevat 100 en een lazareth voor besmettelijke ziekten 120 bedden. De brandweer der fabriek bestaat uit 70 man en de wacht wordt waargenomen door 166 man. Het eigen telegraaf telt 35 staties!

Cijfers als hier worden aangehaald zijn welsprekend. De hooge vlucht, die de werkplaatsen genomen hebben, is vooral te danken aan de geestkracht van den stichter. Of men 't al betreurt dat zulke krachten op zoo'n wijze dienstbaar gemaakt worden aan het vernielingselement bij uitnemendheid, het moordend geschut, men moet bekennen dat de inrichting dezer werkplaatsen inderdaad voorbeeldig is en zich troosten met de gedachte, dat zij duizenden een bestaan geven.

In alle geval was Alfred Krupp, die van niet veel meer dan gewoon werkman het zoover bracht als wij zagen, in zijne soort een groot man, die onze hulde verdient.

Menschelijke schoonheid.
(*Slot.*)

Ten slotte verschaffen de volgende mededeelingen ons een laatst bewijs voor de veranderlijkheid van de schoonheid bij overeenkomst.

In de hoofdstad van Ethiopië vindt men het standbeeld van eene vrouw, wier overweldigende schoonheid haar eene koninklijke en goddelijke eer verschafte. Dit beeld, door verscheidene reizigers beschreven, heeft een vierkant hoofd met achteruitwijkend voorhoofd, groote jukbeenderen, een platten neus, een verbazend grooten mond, hangende en zeer lange borsten en een zeer grooten omvang.

In de stad Canton vindt men eene schilderij, die de aandacht der Chineezen levendig trekt; deze schilderij stelt drie vrouwen voor, modellen van schoonheid, volgens den smaak van het land; hunne voornaamste bijzonderheden zijn: kleine oogen, die schuins geplaatst zijn, en bedekt worden door een groot bovenst ooglid; het aangezicht is plat, breed, en de neus weinig vooruitstekend, de buik komt goed vooruit, terwijl het overige gedeelte van het lichaam afschuwelijk mager is; de voeten zijn zoo kort als ze dik zijn, en de vingers zijn met monsterachtige nagels gewapend. In onze oogen zou die schilderij drie teringachtige, of door lange en pijnlijke ziekten vermagerde vrouwen voorstellen; voor de Chineezen is het integendeel de schoonheid in hare ideale volmaaktheid.

Rubens heeft voorzeker in zijn *Oordeel van Paris* wel het voornemen gehad, om de schoonheid in haren aanlokkelijksten vorm voor te stellen, maar in de oogen der Zuiderlingen gelijken de drie Godinnen, die elkander den gouden appel betwisten, meer op dikke Vlaamsche burgervrouwen, omdat de schilder een Vlaming was, en hij de schoonheid uit hetzelfde oogpunt beschouwde als zijne landgenooten van dien tijd.

Kan men nu, na het voorafgaande gelezen te hebben, beweren dat er eene wezenlijke, volstrekte schoonheid bestaat, die men de plaats van eene andere kan doen innemen? Is die wezenlijke schoonheid, die de kunst en goede smaak hebben ontdekt, de eenig ware? Of wel, heeft de schoonheid geen bepaalden vorm en hangt zij alleen af van de wijze, waarop ieder ras, ieder volk, ieder persoon zijne indrukken ontvangt?

Nemen wij bij voorbeeld een menschelijken vorm, door de eene helft van de wereld als volmaakt schoon aangezien en geacht, terwijl de andere helft hem als afschuwelijk leelijk beschouwt: welke van die twee begrippen is de ware, en welke zijde moet men kiezen om de schaal te doen overslaan? Het vraagstuk wordt nog ingewikkelder, en men kan het niet logisch oplossen, zonder tot verwijderde oorzaken op te klimmen.

Ieder volk heeft een eigenaardig kenmerk, een overheerschend instinct, dat het naar eene bepaalde richting, een bepaald doel drijft. De Pheniciërs, de Tyriërs, de Karthagers legden zich uitsluitend op den koophandel toe, zij waren de kooplieden der oude wereld; Indië en Perzië beoefenden den landbouw; de Scyten waren krijgs- en herdersvolken. De Egyptenaar groef hypogeeën of graven, bouwde tempels, en vervaardigde meer of min grove goden. De Grieken waren zoowel in 't moreele als in het physieke het meest begunstigde volk, zij waren bij uitnemendheid de dichters en kunstenaars van hun tijd. Begaafd met eenen juisten en doordringenden geest en eene schitterende verbeeldingskracht, overtroffen zij alles, wat vóór hen gemaakt was, en brachten de kunsten, vooral de beeldhouwkunst, tot dien graad van volmaaktheid, dat de beschaving van lateren tijd niets in de plastische kunst te verbeteren vond; zij kon slechts de meeste stukken van die meesters evenaren, maar nooit overtreffen. Het genie in de plastiek en de dichtkunst maakt het uitmuntendste en schitterendste lichtpunt van de Grieksche beschaving uit, en aan dat genie danken

we die standbeelden, die door de eeuwen geëerbiedigd schijnen te zijn, om ze door onze eeuwen te doen bewonderen.

Toen de grootste kunstenaars van dat tijdvak waarnamen, dat de volmaakte schoonheid niet bij een persoon bestond, ontleenden zij aan verschillende modellen de volmaaktheden, die zij er bij ontdekten, om er een volmaakt model van te vormen, waaraan de naam van schoonheids-verzameling werd gegeven; zoo koos Zeuxis, door de inwoners van Agrigentum aanzocht om eene Venus te schilderen, uit honderd jonge meisjes der stad zeven modellen, bij wie hij afzonderlijke volmaaktheden waarnam, om een volmaakt geheel samen te stellen. De schoonste dochters van Griekenland dienden Skopas en Praxiteles tot modellen. De Venus van Medicis en de Apollo van Belvedère, die men niet moede wordt te bewonderen, zijn evenzoo het product der volmaaktheid van twintig modellen. Eindelijk bepaalde de beeldhouwer Polykletos, die bij den beroemden wedstrijd der standbeelden van de Amazonen den eersten prijs op Phidias behaalde, beslissend de regelen der evenredigheid en van het verband, die de schoonheid volgens de kunst samenstellen. Het standbeeld, dat hij als bewijs voor dit beginsel, en om als model te dienen, vervaardigde, werd door alle kunstenaars NORMA of richtsnoer genaamd, en van dat tijdstip, tot op onze dagen, is het richtsnoer, door Polykletos vastgesteld, niet veranderd; alles wat er mede overeenkomt, wordt als schoon aanzien, alles wat er van afwijkt, als gebrekkig.

Voor hij dat beroemde standbeeld vormde, wilde Polykletos beproeven, of de waardeering van het schoone eene hoedanigheid van de ziel, een aangeboren gevoel was, zooals zekere idealistische wijsgeeren beweerden. Hij ontwierp derhalve twee standbeelden, een volgens het inzicht der menigte, het andere volgens de regelen der kunst. Hij hoorde naar de raadgevingen van ieder die zijne werkplaats betrad; hij wijzigde, veranderde, hervormde, volgens de opmerkingen die men hem maakte, en voegde zich naar de verschillende smaken. Toen het werk gereed was, stelde hij zijne twee standbeelden ten toon; het eene wekte de bewondering van het publiek op, het andere was een voorwerp van bespotting. Toen nam Polykletos het woord op en zeide: 'Het standbeeld dat gij bedilt, is uw werk, dat, wat gij bewondert, is het mijne.'

De groote Camper, zoo bekend door zijne werken over vergelijkende ontleedkunde, en door zijne studiën over de gelaatkunde, bewijst oordeelkundig, dat de waardeering van het schoone somtijds wel kan afhangen van eene bijzondere geschiktheid van den geest, welke men *gevoel*, *smaak*, *tact* noemt, maar dat zij over 't algemeen door de opvoeding ontwikkeld wordt en vermeerderd door de studie van de beste kunstvoorbrengselen. Winkelman en Raoul Rochette, de geleerde archeologen, bevestigeninsgelijks, dat eene beredeneerde studie van de meesterwerken der oudheid en van den nieuweren tijd het gevoel voor het schoone doet ontstaan of er eene vroegtijdige ontwikkeling aan geeft. De kunstenaars van ons tijdvak, en allen die zich met de kunst bezig houden, zijn van dit gevoelen. Wij besluiten dus met de geleerden in de aesthetika, dat het denkbeeld der wijsgeeren over de waardeering van het schoone als *aangeboren gevoel*, geheel een dwaalbegrip is, dat de gave, om een gezond oordeel over de wezenlijke schoonheid, of over die volgens de kunst te vellen, aan de meeste menschen ontbreekt, en de ondervinding alle dagen bevestigt, dat deze gave slechts bij weinige bevoorrechte personen ontwikkeld is.

De Slachtoffers der Wetenschap.
(*Vervolg.*)

Nu er een begin gemaakt was, ging men ijverig voort den boeg naar de nieuwe wereld heen te wenden, maar nog steeds kostte die voortgaande beweging moeite en verdriet.

Welk loon ontving FERNANDO CORTEZ voor de uitstekende diensten, die hij bewees? Hetzelfde loon, dat Columbus gewonnen had. De veroveraar van Mexico werd blootgesteld aan al de pijnigingen van een ellendig rechtsgeding. Aan het einde van zijne roemrijke loopbaan, leidde hij aan het hof van Karel den Vijfde een droevig bestaan. Men vertelt dat hij geen gehoor bij den keizer kunnende krijgen en hem toch willende spreken, met geweld door de menigte drong, die het keizerlijke rijtuig om-

DE H. ROCHUS.

HET GRAAFSCHAP ZUTFEN.

ringde. Op de vraag van Karel wie dit mocht zijn, zou hij geantwoord hebben: ‘Ik ben de man, die u meer koninkrijken heeft geschonken, dan uwe voorouders u steden hebben nagelaten.’

Nadat Amerika ontdekt was, maakte de Portugees FERNAM MAGALHAENS voor het eerst de reis om de wereld. Ook hij had hierbij veel te strijden, reeds vóór hij uitzeilde.

Portugees van geboorte, en door zijn vaderland miskend, had hij in Spanje troost gezocht. Hij vond dien bij Karel V; maar de ambtenaren van het ministerie der koloniën waren kwalijkgezind jegens hem. Den 22sten October 1518, toen hij bezig was zijne vloot van het noodige te voorzien, werd het volk tegen hem opgeruid, omdat hij het wapen van Castilië verwijderd en door dat van Portugal vervangen zou hebben, terwijl hij alleen zijn eigen wapenbord aan boord had gebracht. Het scheelde weinig of hij werd gedood.

Karel V gaf zijn ongenoegen te kennen over deze bejegening, en zorgde dat de tocht spoedig kon aangevangen worden. Maar onder welke treurige vooruitzichten begon deze eerste reis om de wereld! Magalhaens moest, om aan den wensch van den koning te gemoet te komen, onder zijne schepelingen een man opnemen, die bijna evenveel gezag had als hij zelf. Dit was Juan de Carthagena, die den titel van ‘Inspecteur Generaal’ droeg en gezagvoerder was over het derde schip der vloot. Hij was door een machtig beschermer aanbevolen en haatte Magalhaens. Nog een ander vijand moest hij aan boord van zijn eigen schip dulden, en wel een landgenoot, Estevan Gomez. Zoo vond de groote zeereiziger zich omringd, niet van trouwe vrienden en medearbeiders, op wie hij rekenen kon, maar van naijverige mededingers, die een stillen wrok tegen hem koesterden.

Nauwelijks was de vloot uitgezeild - dit geschiedde den 20sten September 1520 - of Juan de Carthagena begon het gezag van den opperbevelhebber te ondermijnen. Hij sprak Magalhaens op vrijpostige wijze, als zijn gelijke, aan en werd van dag tot dag aanmatigender. Eens zelfs waagde hij het, in tegenwoordigheid van eenige matrozen, Magalhaens met dreigende woorden aan te vallen. Toen begreep deze dat hij handelen moest. Hij greep zijn tegenstander in de borst en sloeg hem in de boeien, als den minsten matroos.

Men was toen nog op de kust van Guinea. Magalhaens stak den Oceaan over, wendde den boeg naar Brazilië en kwam in December 1520 in de baai van Rio de Janeiro. Vervolgens zeilde hij langs de Amerikaansche kust voort, in de hoop van den doortocht te vinden, dien hij in het Zuiden verwachtte en die later voor altijd zijn naam zou dragen. Het koude seizoen was in aantocht en Magalhaens wilde in de haven van San Julian overwinteren; maar nu begon de bemanning te morren. Te midden van de kale, sombere, koude gewesten, waarin zij zich bevonden, werden velen moedeloos en gaven hun verlangen te kennen, om den boeg naar Spanje te keeren. Magalhaens stond als eene rots. Geen bidden, geen dreigen vermochten hem aan het wankelen te brengen. Hij gaf te kennen dat hij liever sterven wilde, dan met schande naar Sevilla wederkeeren, en met zijne veerkracht en moed wist hij de weerbarstige schepelingen te bedwingen.

Het openlijke gemor nam een einde; maar in stilte bleef de tegenwerking woelen en weldra brak zij geweldig los, onder voorgang van een paar officieren, Luiz de Mendoza en Gaspard de Quesada. Een bloedig tooneel volgde. Magalhaens, aan zich

zelven overgelaten, moest, zou hij niet als slachtoffer vallen, de oproerigen vellen. Hij besloot tot het laatste, en zond op Luiz de Mendoza een welvertrouwd man af, Gonzalo Givet de Espinoza. Deze overhandigde den officier een brief waarin de opperbevelhebber hem voor zich daagde. Luiz de Mendoza weigerde te verschijnen en spotte met dit bevel. Maar toen wierp Espinoza zich op hem en stiet hem zijn delk in den hals.

Magalhaens ging met zooveel kracht, bekwaamheid en stoutheid op den ingeslagen weg voort, dat hij de oproerige bemanning der *Victoria* en *Trinidad* spoedig tot gehoorzaamheid dwong. Gaspard werd onthoofd. De lijken der samenzweerders werden, ten aanschouwen van al het volk, aan wal gebracht, en daar las één der officieren hun vonnis.

Toen deze daad van hoog gezag volbracht was - eene daad, die, hoe verdedigbaar ook, de nagedachtenis van den bevelhebber niet tot eere strekt - werd San Julian verlaten. Na den opstand van menschen te hebben doorstaan, had hij met dien der elementen te doen. Met veel moeite en onder groote gevaren bereikte hij Vuurland en ontdekte de zeestraat, die zijn naam draagt en den doortocht, waarvan hij gedroomd had. Den 27sten November 1520 zette hij koers naar het Noord-Oosten en dreef in die groote wijde zee, die toen zoo kalm was, dat men haar de Stille Zuidzee noemde. Hier ontdekte hij de Marianen en zette eindelijk op het eiland Zeboe voet aan wal, om er de schepen van leeftocht te voorzien. De vorst van dit eiland ontving de vreemdelingen met alle teekenen van toegenegenheid. Magalhaens zocht de inboorlingen tot het Christendom te bekeeren en bouwde zelfs eene kerk, maar hij beging de groote fout van den vorst van Zeboe aan te stellen tot hoofd en leenheer van al de andere vorsten van het eiland. Deze wilden niets weten van die Europeesche aanmatigingen; één van hen, de koning van Mactan, bracht een leger op de been van niet minder dan zes duizend man, en verzette zich daarmee tegen de vreemde indringers.

Magalhaens moest nu krijg voeren. Met een handvol volks trok hij tegen den koning van Mactan op, maar vond het gehucht, waar deze zijn residentie had, verlaten en stak het in brand. Nu kwamen de Indianen opzetten en begroetten de Spanjaarden met steenen en pijlen, en dat wel met zooveel hevigheid en met zulk eene overmacht, dat Magalhaens den terugtocht aannam en de schepen opzocht. Juist zou hij zich met de zijnen in de sloepen begeven, toen een steenworp hem het been verbrijzelde en hem neervelde. Een Indiaan maakte met eene speer een einde aan zijn leven. (17 April 1521.)

Zoo stierf Magalhaens; maar zijne taak was volbracht. De groote vraag hoe de reis te maken om de wereld was opgelost.

(*Wordt voortgezet.*)

De kus.

Schiller, een van Duitschlands edele dichters, had op zekeren dag eene reuzengedachte, waaraan Beethoven eene niet minder grootsche uitdrukking gaf; hij riep in zijn gedicht aan de vreugde: ‘Diesen Kuss der ganzen Welt!’ (Dezen kus geef ik aan de geheele wereld!) En Beethoven, de groote toondichter, werd door die woorden bezield; hij voegde niet alleen dezen regel maar Schiller's geheele gedicht als koorgezang in een zijner onsterfelijke werken, de 9e symfonie; beide kunstgewrochten, aldus tot één saamgesmolten, werken overweldigend op den hoorder.

In vroegere tijden gaf men den feodalen kus als een symbolisch teeken van trouw en gehechtheid; natuurlijk strekte die kus zich niet uit tot de châtelaine, slechts de leenheer mocht hem in ontvangst nemen. De trotsche Rollon, hertog van Normandië, de afstammeling van Robert den Duivel, was genoodzaakt den voet van Karel den Eenvoudige te kussen, en hij deed het met zulk een geweld dat de koning het evenwicht verloor en toen in zijne volle lengte op den grond viel.

Volgens de eerste kronijken heeft een graaf van Hohenlohe een aanzienlijke lap gronds voor een kus afgestaan. Die geschiedenis kan waarheid bevatten, maar de kronijkschrijver zwijgt over de nadere omstandigheden.

Eertijds was het de gewoonte elkander in de kerk, nadat de priester de woorden had uitgesproken: ‘De Heer zij met u allen’, den vredekus te geven.

Men heeft nog den kus van geveinsdheid en berekening; de Trojaansche vrouwen kenden dien reeds, en ook nu wordt hij gegeven, wanneer echtgenooten geen zuiver geweten tegenover elkander ronddragen.

Den kus, dien de Romein aan zijne vrouw gaf, om te weten of zij wijn gedronken had, kan men gevoegelijk den ‘politiekus’ noemen.

Den ‘slavenkus’ drukten de slaven op de handen en voeten der voornamen; in sommige landen wordt hij nog ten teeken van onderwerping geëischt.

De ‘godsdienstige kus’ geven de Russen elkander in de Paaschdagen, terwijl zij elkander begroeten met de woorden: ‘Chrikus woskress’ (Christus is opgestaan), er dan als tegengroet bij voegend; ‘Wo iskinnä woskress’ (Ja, hij is waarlijk opgestaan).

Een Gaskonsche boer kuste vol aandoening den staart van zijn ezel, terwijl hij uitriep:

‘Met dezen staart heeft het goede dier de vliegen van mijn gescheurden, versleten jas afgehouden.’

Onder deze categorie kan men ook de kussen rekenen, die men op den lederen handschoen of de gerimpelde handen van oude erfooms en tantes drukt.

De ‘akademische kus’ gaf de domdeken aan de jonge doctoren, ten teeken, dat hij hen van nu aan als zijne broeders beschouwde.

De kus, dien de prinsen van het regeerende huis van Habsburg volgens den ‘prakt-thesaurier,’ Von Bessalt gaven, en die de macht had stotteraars te genezen, kan men den ‘geneeskundigen kus’ noemen.

Den ‘beleefdheids- of ceremoniëelen kus’, dien men elkander geeft bij aankomst of vertrek, bij het opstaan en naar bed gaan, mogen wij niet vergeten.

Men zal zich herinneren, dat de schoone Margaretha van Schotland, de echtgenoote van den dauphin, later Lodewijk XI, toen zij den dichter Alain Chartier, den geleerdsten en leelijksten man van zijn tijd, op zekeren dag slapend vond, hem een kus op het voorhoofd gaf, zeggende, dat dit de betuiging van haren eerbied was, die zij op den zetel, waar zoovele schoone gedachten ontsproten, uitte.

Ten slotte deelen wij nog mede, dat, wanneer de Grieken zich aan deze liefkoozing overgaven, zij elkander bij de ooren pakten, evenals men een pot bij de hengsels neemt.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

‘Als de oude woekeraarster diensten van onze Helena verlangt, dan moet zij er ook voor betalen!’ riep eene heesche stem. ‘Van de huur wordt mij geen penning

kwijtgescholden en zij maakt het ons nog lastig bovendien, zoodat ik mij iederen dag boos maak.'

'Spreek niet zoo luid, Jacob!' vermaande eene vrouwelijke stem. 'Ons kind doet het gaarne, het leert er mede....'

'De duivel hale al den onzin, dien het kind uit de oude folianten haalt!' viel de muziekant uit; maar eensklaps brak hij af, want hij ontwaarde den dokter, die op den dorpel stond.

Den armendokter bood zich geen verkwikkelijk tooneel aan. In de zeer eenvoudig gemeubleerde maar zeer zindelijke kamer zat eene reeds bejaarde vrouw met uitgeteerde wezenstrekken aan het venster voor de naaitafel; de anders zoo vlijtige handen lagen werkeloos in den schoot, haar blik rustte met eene kommervolle uitdrukking op een kleinen, mageren man, die zwaar op de tafel leunde, en wiens glazige oogen duidelijk te kennen gaven, dat hij beschonken was. Zijne kleeding, zijne gansche uitterlijke verschijning, van het kale baardelooze hoofd tot aan de rossige laarzen was haveloos;

een gedeukte hoed van moeielijk te onderscheiden kleur lag naast de viool op de tafel.

'Kijk! wat wilt gij hier?' vraagde hij, terwijl hij eene vergeefsche poging deed om rechtop te staan. 'Hier is mijn departement en voor zoo veel ik weet, ben ik u niets schuldig!'

'Gij zijt zeker de muziekant Wilfert?' antwoordde de dokter met ijskoude bedaardheid.

'Juist geraden! Waarmede kan ik u dienen?'

'Met u wat bedaard te houden; boven ligt een ziek kind.'

'Daar, hoort gij het,' zegde de vrouw; 'ik heb u immers ook om stilte verzocht. Wilt gij uwe eigene schande dan met alle geweld aan de groote klok hangen?'

Jacob Wilfert streek met de hand over zijn gelaat en wierp een blik op zijne dochter, die naast den dokter stond.

'Schande?' herhaalde hij. 'Ik zie er geene schande in; een fatsoenlijk man mag wel eens een roes hebben. Zijt gij niet dokter Winterfeld? Juist, nu ken ik u weder. Hier is mijne vrouw en daar mijne dochter Helena - een braaf meisje; zij zal nooit van de schande haars vaders spreken.'

Hij wilde eene buiging maken, doch de poging mislukte; had hij zich niet nog op het laatste oogenblik aan de tafel vastgegrepen, dan ware hij voorover gevallen.

'Neem mij niet kwalijk,' ging hij voort. 'Als ik mij boos gemaakt heb, is reeds een enkel glas bier genoeg om mij onvast op de beenen te doen staan. Het gebeurt niet dikwijls, maar ik ontken niet dat het voorkomt; men heeft toch in het leven zooveel ergernis!'

'En menigmaal ergert men zich zonder reden,' merkte de dokter aan. 'Gij deedt beter daar wat minder aan toe te geven, daar het u verleidt tot eene levenswijze, die noch voor uwe eer, noch voor uwe gezondheid dienstig kan zijn.'

'Zeer waar,' hernam Wilfert, terwijl hij den goedkeurenden blik zijner vrouw met een hoonenden lach beantwoordde; 'als mijne huisgenooten zich deze leer maar in wilden prenten! Maar altijd wordt tegen mij partij gekozen, hoe goed ik het ook meenen mag. Er woont beneden eene vrouw Grube, een gierige draak, die bij voorbeeld de aardappelen eene geheele week lang in hetzelfde water kookt om het zout uit te sparen. Zij is de eigenares van het huis en wij wonen hier niet goedkoop, daar kunt gij verzekerd van zijn. Wij hebben nooit eenigen dienst van haar te verwachten; maar zij verlangt van ons, dat ons kind haar elken avond uit een of ande[r]e foliant urenlang zal voorlezen. En wat krijgt onze Helena daarvoor? In het geheel niets! Niet eens eene tas thee of koffie, ter nauwernood een woord van dank.'

'Ik doe het toch gaarne, vader!' merkte Helena aan.

'En het zijn goede boeken, heer dokter,' hernam de moeder; 'het kind leert er veel uit.'

'Ja wel, liefdehistories!' gromde Wilfert. 'Als een meisje haar examen als onderwijzeres gedaan heeft, dan heeft zij, meen ik, genoeg geleerd! En voor die draak daar beneden heeft ons kind het examen niet gedaan. Als de dame zelve niet lezen kan, moet zij er haar halfverhongerd dienstmeisje maar aanzetten en die den foliant in de handen geven. Moet men zich daarover niet ergeren?'

'Neen,' hernam de dokter barsch, 'Als gij het niet wilt toestaan, kunt gij het immers verbieden? in geen geval is het echter eene reden om zich te bedrinken.

'Hoe dikwijls heb ik hem dat reeds gezegd!' zuchtte de vrouw. 'Wanneer hij nuchteren is, laat hij zich leiden als een kind.'

Dokter Winterfeld ging heen. Een jong, armelijk gekleed en daarbij zeer onzindelijk dienstmeisje kwam hem beneden in het voorhuis tegen; hij bleef staan en beschouwde haar met een afkeurenden blik.

'Is er dan geene zeep meer in de wereld?' vraagde hij norsch. 'Gij moest u schamen, Cilla; zoo morsig en haveloos als gij mag een jong meisje er nooit uitzien.'

'Als wij zeep hadden, zou ik ze misschien opeten,' spotte het meisje, maar de spottende toon klonk bitter. 'Brood ware mij aangenamer.'

De dokter lette niet op het antwoord - hij had reeds na een kort aankloppen eene deur geopend. Snel trad hij de kleine, lage kamer binnen, waaruit hem eene dompige lucht te gemoet kwam. Het meubleering van deze kan er vertoonde nog eenige sporen van vroegere netheid, maar de kleuren waren verbleekt, de gordijnen en tapijten op vele plaatsen met lappen van andere stoffen versteld.

Op de ouderwetsche sofa lagen drie vette katten, daartegenover zat voor de tafel met eene breikous in de hand, eene dorre, behoeftig gekleede vrouw, die den binnentredende met een stekenden, wantrouwigen blik ontving.

'Dat is hier in uw huis een fraaie boel, Mina,' gromde de dokter, nadat hij haar met een hoofdknik begroet had; 'hier beneden en boven onder het dak verhongeren de lieden, en naar het schijnt ziet gij dat alles met de grootste gemoedsrust aan.'

De weduwe wreef met hare breipen haren spitsen neus en vraagde met scherp krijschende stem:

'Wie verhongert?'

'Uwe eigene dienstbode!'

'Heeft zij u dat voorgelogen?'

'De honger grijnst haar uit de oogen!'

'Wat kunt gij alles goed zien! Het meisje is in het geheel niet te verzadigen; dom, lui en gulzig is zij en besteelt mij langs alle kanten. Gij zijt altijd de voorspreker van dat soort van volk geweest, Weimar; maar op de ergernis en de schade, die zij ons veroorzaken, slaat gij geen acht.'

'De schade en de ergernis zouden aanmerkelijk verminderen, indien gij den menschen wildet geven wat hun toekomt,' antwoordde hij barsch. 'Maar gij hebt slechts een hart voor uwe katten; zij stikken bijkans in hun vet!'

'De dieren zijn trouwer dan de menschen. Gij hebt dit niet ondervonden, omdat gij niet van dieren houdt.'

'En gij houdt niet van de menschen,' antwoordde hij, zijn bril verschuivende. 'Weet gij, hoe het er boven bij den schilder Reimer uitziet?'

'Hoe zou het er daar uitzien?' antwoordde zij, de schouders ophalende. 'De man is een deugniet, hij wil in het geheel niet meer werken, aan zijne schulden denkt hij niet, en als men er hem aan herinnert, wordt hij onbeschoft. Het is een schandaal, dat de politie zulks duldt; zij moest den man in een verbeterhuis en de kinderen in een weezenhuis plaatsen, dan was ik dien troep kwijt.'

'Drinkt de man?'

'Ik weet het niet, het kan wel zijn. Hij brengt den avond buitenshuis door. Ik had hem reeds lang willen wegjagen, maar hij dreigt mij met moord en doodslag en ik ben eene oude hulpelooze vrouw, die geen vriend en geen beschermer heeft. Ja, als mijn man zaliger nog leefde! Die kon met zulke deugnieten, die niet betalen wilden, in een ommezien gereed komen....'

‘En daarvoor rust nu ook menige vloek op zijne nagedachtenis,’ viel haar broeder haar met stijgende gramschap in de rede. ‘Beklaag u er niet over dat gij geen enkelen vriend hebt; gij zijt er zelve de schuld van. Wie geene menschenliefde kent, kan die ook niet vorderen. De kinderen zijn op het punt van te verhongeren, een daarvan is dientengevolge reeds ziek geworden; gij kondet een goed werk doen.’

‘Waarvoor ik slechts ondank zou inoogsten.’

‘Voor den drommel, Mina, als het de redding van een menschenleven geldt, vraagt men niet lang naar dank; men doet alleen zijn christenplicht. Als gij 's middags en 's avonds eene krachtige soep naar boven wildet zenden.....’

‘Eene krachtige soep?’ viel zij hem met eene krijschende stem in de rede en haar spitse neus werd daarbij krijtwit. ‘Als ik die had, at ik ze zelve!’

‘Bah! zij kost niet zoo veel als het voeder voor uwe katten!’

‘Die arme dieren! Hun gunt men in het geheel niets; ik zal ze moeten wegdoen.’

‘Het was inderdaad beter, dat gij uw hart voor de arme menschen opendet!’

‘De menschen kunnen werken; die niet werkt, behoeft ook niet te eten.’

‘Het gebrek der kinderen roert u dus niet?’

‘Kan ik alle menschen helpen? Ik ben niet rijk; ik moet met mijn geld spaarzaam zijn, als ik rond wil komen. Dat ontbrak er nog aan! Geen huur en daarbij nog ondersteuning uit eigen zak! Hoe kunt gij dit nu van mij eischen? Voor zulke lieden bestaat het armbestuur.’

‘Toen wij nog in het ouderlijke huis waren, had ik nooit geloofd, dat gij zoo hardvochtig kondet worden. Nu, u te willen beteren, zou water in de zee dragen zijn; maar ook eenmaal zal de tijd komen, waarin uw geweten gericht over u zal houden.’

‘Het heeft mij niets te verwijten,’ antwoordde zij spottend; ‘ik leef afgezonderd en doe niemand opzettelijk kwaad Dat ik de menschen spijzen zou, die niet willen werken, kan men toch niet van mij verlangen, en wanneer de leeglooper daarboven niet spoedig zijne schuld betaalt, ga ik naar de politie.’

‘Hebt gij ook niet eenige oude kussens en dekens voor het zieke kind?’ vroeg hij norsch.

‘Als ik ze had, zou ik ze toch niet geven; de liederlijke schilder verkoopt alles, wat niet nagelvast is.’

‘Ik had het vooraf kunnen weten,’ zeide de dokter, terwijl hij opstond en met zijn Spaanschrieten rotting een harden slag op de sofa gaf, zoodat de katten er verschrikt van afvlogen. ‘Op de tweede verdieping heeft men ook over u geklaagd. Als gij de menschen geene voorkomendheden bewijzen wilt, moet gij ook geene diensten van hen verlangen.’

‘Diensten?’ vraagde zij hoonend, en uit de staalgrijze oogen trof hem weder een stekende blik. ‘Ik verlang van geen mensch eenig dienstbewijs.’

‘Het meisje moet u elken avond voorlezen!’

‘Ah zoo!.... Helena Wilfert? Wat gaat u dat aan?’

‘Mij niets, maar de vader wil het niet....’

‘De dronkaard moest verheugd zijn, dat ik hem ter wille zijner dochter in mijn huis duld. Ik kan betere huurders bekomen, die niet zoo veel gerucht maken en goed betalen. De eerste verdieping heb ik sinds eenige dagen aan een zekeren heer Steenhouwer verhuurd. Hij is een rijk man zonder huisgezin en zelden te huis. Zoodra ik nog zulk een huurder vind, die de tweede verdieping neemt, moet dat muziekantengezin wegtrekken. Dat krassen op de viool daarboven hindert mij.’

‘Steenhouwer?’ vraagde de armendokter, zich aan de deur nog eens omkeerende. ‘Wat doet die man?’

‘Makelaar in huizen en vaste goederen.’

‘Peter Steenhouwer?’

‘Juist!’

‘Nu, dan wil ik u toch dezen goeden raad geven: wees voor hem op uwe hoede. Ik weet bij ondervinding dat hij een kwaadspreker is. Apropos, onze zwager Rüdiger is heden namiddag aangekomen. Wellicht brengt hij u ook een bezoek; zorg, dat gij geen al te slechten indruk op hem maakt. Goeden avond!’

Hij wilde juist de hand aan den knop leggen, toen de deur geopend werd en Helena Wilfert binnentrad. Zij ontroerde bij het zien van den ouden heer, die haar zichtbaar verbaasd in het schoone aangezicht staarde.

‘Hebt gij den tegenstand van uw vader overwonnen?’ vraagde hij op een toon, die half misnoegd, half schertsend klonk.

‘Het was slechts eene voorbijgaande opwelling,’ antwoordde zij; ‘vader had buitenshuis ongenoegen gehad.’

‘Dat schijnt wel dikwijls het geval te zijn?’

‘Gij moet hem niet verkeerd beoordeelen, dokter; hij is niet zoo erg als gij wel denkt.’

‘Dat gij hem in bescherming neemt, is braaf van u,’ zeide hij schouderophalend; ‘maar als hij zoo voortgaat kan het niet goed met hem afloopen. En gij zelve moest hier den tijd niet

zoo nutteloos verspillen; mijne zuster verdient het niet, dat men haar de verveling verdrijft - zij kon dat doel beter met werken van barmhartigheid bereiken, maar daar heeft zij geen begrip van!'

Onthutst zag Helena den ouden heer na, die op zijne levendige manier met haastige schreden de kamer verlaten had.

'Let toch niet op zijne domheden,' spotte de weduwe; 'hij is een kribbebijter, wien iedere vlieg aan den muur hindert.'

Helena nam van een kleine kas eene lamp en stak die aan.

'Ik heb gehoord, dat het een doodgoede man is,' zeide zij bedeesd.

'Lichtzinnig is hij!' antwoordde de weduwe, in wier dorre handen de breipennen thans weer vlijtig klepperden. 'Hij denkt er niet aan om voor zijne kinderen een spaarpenning op zijde te leggen; wat hij verdient, geeft hij aan de liên, die hij als dokter om niets behandelt Na zijn dood zullen zijne kinderen in het geheel niets bezitten.'

'Den armen wel te doen.....'

'Och wat! onzin! Voor de armen wordt door de stad gezorgd; mijn broeder moest aan zich zelven en aan zijn gezin denken Voor zijne weldaden dankt hem niemand; de menschen lachen hem achter zijn rug uit.'

Helena had het kastje geopend - het bevatte eene kleine bibliotheek.

GEZICHTEN OP DE FABRIEK TE ESSEN.

'Maar gij komt er niet verder mede!' hernam de weduwe, met een liefdevollen oogslag op de katten, die weder op de canapé lagen te slapen. 'Als uw vader plotseling sterft - en dat kan zulk een man licht overkomen - wat dan? Gij kunt niet ontkennen, dat de oude man een dronkaard is en deze loopen altijd gevaar plotseling aan eene beroerte te sterven. Het was licht mogelijk, dat gij dan ook uwe moeder moest onderhouden; de vrouw wordt met elken dag ouder en zij verdient toch reeds tegenwoordig niet veel meer met haar naaiwerk.'

'Waarom reeds aan deze mogelijkheden te denken?' hernam Helena, zacht het blonde hoofd wiegelende. 'De lieve God is er toch ook nog, die in nood en droefheid bijstaat. En dan kan ook eensklaps het blaadje zich ten beste keeren,' ging zij met gedempte stem en een schuinschen blik op de deur voort; 'kent gij den bankier Stroombeek?'

‘Naar den naam kent hem ieder kind!’
‘Is hij werkelijk zoo rijk?’
‘Dat moet hij wel zijn; met een klein kapitaal kan men geen bankier zijn.’
‘Wat zal ik van avond lezen?’ vraagde zij.
‘In het geheel niets,’ zegde de weduwe met een afwijzend gebaar. ‘Ik ben buitendien niet in eene stemming om rustig te luisteren; laat ons liever wat praten. Vader heeft dus weder eens een roes aan?’

GEBOORTEHUIS VAN ALFRED KRUPP.

‘Helaas!’ zuchtte het meisje. ‘Hij is altijd zoo opgewonden en moeder prikkelt hem dan nog meer door aanmerkingen, die hem ergeren moeten.’
‘Ik kan het haar niet kwalijk nemen; aangenaam is het niet zulk een man te hebben.’
‘Dan weet ik niet waarom vader zoo weifelend is. Hij moet een geheim kennen, dat voor den bankier groote waarde heeft en met welks onthulling hij veel geld verdienen kan. Moeder sprak voor eenige dagen met hem daarover en raadde hem aan er heen te gaan, dan waren wij allen geholpen, maar hij weigerde dit en als zij nog meer aandrong, verbood hij haar er nog verder van te spreken.’
Nieuwsgierigheid en hebzucht flikkerden in de wijd geopende oogen der oude vrouw.
‘Wat is dat voor een geheim?’ vroeg zij haastig.
‘Ik weet het niet.’
‘Weet gij ook niet, waarop het betrekking heeft?’
‘Neen; ik kan alleen vermoeden dat er iets vreeselijks achter steekt; want er was ook van eene misdaad daarbij sprake.’
‘Lieve hemel, dat is toch verschrikkelijk!’ sprak de weduwe, die reeds lang de breipennen liet rusten en zich nu over de tafel naar het meisje boog. ‘Gij moet dit geheim uitvorschen, lieve Helena, tot elken prijs!’
‘Als vader nuchteren is, is hij zoo zacht en zoo schuw als een lam. En hij heeft mij zeer lief - hij heeft groote offers voor mij gebracht; al werd mij ook de helft van het schoolgeld geschonken, bleef er toch nog genoeg te betalen.’
‘Destijds verdiende uw vader veel meer?’
‘Ja, dat is waar; hij was lid van een uitstekend muziekkorps, welks concerten goed bezocht werden. Later ging dit korps uiteen en sinds gaat het met ons achteruit!’
De weduwe draaide het licht lager en wreef haar langen neus met de breipen.
‘Gij moest ijveriger naar eene betrekking zoeken,’ sprak zij. ‘Als gij niet als onderwijzeres aan eene school geplaatst kunt worden, gelukt gij er toch misschien

in als gouvernante bij eene voorname familie te komen. Gij leidt wel bij uwe ouders een zeer treurig leven!'

'O! zeg dat niet!'

'Het is de waarheid. Als het grove huiswerk u niet bezighoudt, moet gij naaien om geld te verdienen en aan sparen voor de toekomst kunt gij ook niet denken.'

Helena streek met de hand over het voorhoofd; wederom ontsnapte een lichte zucht aan hare borst.

'Ik heb lang naar eene plaats gezocht, maar ik had geene voorspraak, dus bleven mijne pogingen vruchteloos. Voor het tegenwoordige woon ik toch nog goed bij mijne ouders en wat mijn onderhoud kost, verdien ik zelve.'

ALFRED KRUPP.

'En als het mij mocht gelukken, waartoe zou het mij dan nog dienen?'

'Om het geld te verdienen, dat uw vader niet hebben wil. Als men het geld op de straat ziet liggen en men wil het niet opnemen, dat is men rijp voor het zinneloozenhuis.'

'Het geheim kan mijn vader zelf ook benadeelen.'

'Dan zou hij er niet in uw bijzijn van gesproken hebben!'

'Het gebeurde ook niet in mijne tegenwoordigheid, ik was in de zijkamer,' antwoordde Helena. 'Spreek er met mijne ouders geen woord over; de verwijten zouden hageldicht op mij neerregenen en ik begin te gelooven, dat ik ze verdiend zou hebben.'

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 5]

Onze gravures.

Een paar teekeningen van William Hogarth.

EEN HANENGEVECHT, NAAR WILLIAM HOGARTH.

William Hogarth is de humoristische teekenaar van de dwaasheden zijner eeuw, een soort van Jan Steen of David Teniers der Engelschen. Hij geeselt door zijne satirieke teekeningen de verkeerdheden van zijn tijd, die ook thans nog min of meer de gebreken van het Engelsche volk zijn. De achttiende-eeuwer, die zoo geestig en vinnig den spot dreef met de ijdelheid zijner medeburgers, heeft vooral als teekenaar grooten naam gemaakt. Zelfs de geringste zijner schetsen werden na zijn dood voor fabelachtige prijzen verkocht, terwijl zijne schilderijen in vergetelheid geraakten. Meermalen, zoo ook bij de kopergravures, waarvan we hier een paar afdrukken geven, grenst zijn humor aan de karikatuur. Als Dickens en Hogarth tijdgenooten waren geweest, dan hadden zij elkaar aangevuld. Op de werken des teeke-

naars zijn verscheidene verklaringen, bij wijze van bijschriften en toelichtingen geleverd. Nemen we eens aan dat Dickens die had geschreven, of omgekeerd, dat een opmerker als Hogarth den nieuweren en besten Engelschen humorist met teekeningen had toegelicht. Welk een kostelijk boek had daaruit kunnen voortspruiten! Hogarth's werk is altijd volgeestig; een blik op onze gravures zegt daaromtrent genoeg. De politieker - op bladz. 35 - uit den pruikentijd, die met knijpbril en steek, met korte broek en degen, kant en klaar een *Spectator* dier dagen zit te lezen, bewijst door zijne hangende lip en stroeve blikken duidelijk, dat ook toenmaals niet elk tevreden was met den gang der zaken.

Hoe dicht benaderen elkander de *satires*, waarmede Hogarth zijn potsierlijken, hoogsternstigen politieker voorstelt en Dickens zijn edelachtbaar gezelschap in '*Het verlaten Huis*' over de *groote* en *wijze* Engelsche staatkunde laat redetwisten:

'Lord Boodle, een vrij aanzienlijk man in zijne partij, vertelt sir Leicester Dedlock na den maaltijd met grooten ernst, dat hij waarlijk niet ziet waar het in dezen tijd naar toe moet. Eene discussie is niet meer wat eene discussie placht te zijn; het Parlement is niet meer wat het Parlement placht te zijn; zelfs een Kabinet is niet meer wat het vroeger was. Bij ziet met verbazing dat, indien het tegenwoordig ministerie eens mocht vallen, de keus der kroon, om een nieuw ministerie te vormen, tusschen Lord Coodle en Sir Thomas Doodle zou beperkt zijn - het onmogelijk achtende, dat de hertog van Joodle met Goodle zou willen samenwerken, hetgeen te denken is wegens de verwijdering, uit de zaak met Hoodle ontstaan. Dan het ministerie van Binnenlandsche Zaken en de leiding van het Huis der Gemeenten aan Joodle geven, de schatkist aan Koodle, de Koloniën aan Loodle, en de Buitenlandsche Zaken aan Moodle, wat zal men dan met Noodle doen? Men kan hem het voorzitterschap van den Raad niet aanbieden; dat blijft voor Poodle bewaard. Men kan hem niet in de wouden en bosschen zetten, dat is nauwelijks genoeg voor Quoodle. Wat volgt daaruit? Dat het land verloren is, schipbreuk lijdt, vergaat, omdat men Noodle niet weet te plaatsen!

Aan den anderen kant bespreekt de edelachtbare William Buffy met iemand anders over tafel heen, dat de schipbreuk des lands - waaraan geen twijfel is, alleen over de manier er van kan nog getwist worden - aan Cuffy is toe te schrijven. Als men met Cuffy had gedaan, wat men had moeten doen, toen hij pas in het Parlement kwam, en hem had verhinderd zich bij Duffy te voegen, zou men hem in verband met Fuffy gebracht hebben, zou men den invloed hebben gehad van zulk een knap redenaar als Guffy, zou men bij verkiezingen op den schatrijken Huffy hebben kunnen rekenen, zou men voor drie graafschappen Juffy, Kuffy en Luffy er in hebben gekregen, en zou men zijne administratie gesteund hebben door de practische kundigheden en bekwaamheden van Muffy, zoo zou dat alles zijn geweest, in plaats dat men nu van eene enkele gril van Puffy afhankelijk is.

Over dit punt, gelijk over eenige andere min beduidende onderwerpen, bestaat verschil van gevoelen; maar het is den geheelen schitterenden en gedistingueerden kring volkomen duidelijk, dat er van niemand spraak kan zijn dan van Boodle en zijn aanhang en van Buffy en zijn aanhang. Deze zijn de groote acteurs - voor wie het tooneel moet worden opengehouden. En volk is er, zonder twijfel - zeker getal (een groot getal) van figuranten, die nu en dan moeten worden aangesproken, en waarop men voor eerekreten en koren moet kunnen rekenen, even als op het theatrale

tooneel; maar Boodle en Buffy, hunne aanhangers en familiën, hunne erfgenamen, executeuren, administrateuren en rechtverkrijgenden, zijn de geboren eerste acteurs, directeurs en hoofdpersonen, en geene andere kunnen ooit en in alle eeuwigheid ten tooneele verschijnen.'

Kan het aristocratische Engelsche Parlementarism Hogarthachtiger gekenteekend worden?

De andere gravure stelt een hanengevecht voor, de oude nationale dwaze liefhebberij der Engelschen. Dat was de sport van Hogarth's tijd en het publiek, welks vermakelijke typen ons aan Jan Steen doen denken, zijn de *dandy's* en leegloopers van de toenmalige *haute volée*, die even gretig weddenschappen aangingen op de kemphanen, als de tegenwoordige bezoekers der wedrennen op hun lievelingspaard.

De snuifdoos, de pijp en de karwats speelden eene groote rol bij die heeren. Dat zij met hart en ziel deelnemen in de kansen, bewijzen hunne gezichten, of liever tronies, die de meeste verscheidenheid van koddige uitdrukking en allerlei karakters vertoonen.

Beide teekeningen geven een zeer juist denkbeeld van Hogarth's talent. Zijne manier is altijd fijn, meer echter wat de gedachte dan wat de uitvoering betreft. Hogarth werd te Londen geboren in 1697 en stierf aldaar in 1764.

Koningstijgers in hun leger.

Het kan overbodig heeten hier nog eens de natuurlijke geschiedenis van den tijger te gaan ophalen; onze lezers hebben daarvan reeds zoo dikwijls gehoord, dat zij er weinig belang meer in zouden stellen. Velen zullen zelfs het verschrikkelijkste van alle verscheurende dieren wel door eigen aanschouwing kennen; want wie tegenwoordig heeft niet minstens eenmaal in zijn leven eene groote diergaarde bezocht?

En toch, of men den reuzensterken en lenigen koning der wouden al duizendmaal in zijne enge kooi van nabij op en neer heeft zien drentelen, - om den tijger recht te leeren kennen, zou men de gewaarwording van verlammenden angst moeten ondervinden, die de geheele bezielde natuur in zijn jachtgebied aangrijpt, zoodra zijn vreeselijk gebrul door de beklemmende stilte weerklinkt en hij in wilde, verraderlijk stille sprongen op zijne lang beloerde prooi toeschiet,

Die gewaarwording in werkelijkheid te ondervinden, zal zeker niemand verlangen; maar toch danken wij den kunstenaar, die ze nu door de toovermacht van zijn penseel in verbeelding doet gevoelen. De schilder Paul Meyerheim heeft het onbetwistbare talent om ons geheel in de schuilplaats van den koningstijger te verplaatsen. Een blik op het woeste schouwspel onzer gravure, op die verscheurende dieren, welke zich kennelijk zoo geheel *te huis* gevoelen op hun bed van afgekloven beenderen, is voldoende om ons tot de overtuiging te doen komen: dit zijn echte, wezenlijke tijgers en zulke kunstige schilderij verdient inderdaad door de gravure alom bekend gemaakt te worden.

Uit de schoolwereld te Stamboel.

De jonge Muzelman onzer gravure gaat vandaag voor het eerst naar school. Deftig zit de zesjarige Turk te paard, zorgvuldig door den *hamal* vastgehouden, opdat hem op den langen tocht geen ongeval moge overkomen. De eerste schoolgang is in Stamboel met vrij wat meer plechtigheid gepaard dan ten onzent. Met gezang wordt de nieuwe scholier door zijne toekomstige schoolkameraadjes afgehaald. Een der grootsten stapt in een langen toga gehuld, ernstig voor het paard uit en draagt op zijn hoofd het kussen, dat den nieuweling tot zitting moet dienen, als hij straks met over elkaar geslagen beenen op het tapijt neergehurkt, aandachtig naar zijn *miam* of leermeester zal moeten luisteren. Deze leidt den stoet en verzoekt thans de achterblijvende meisjes met een gebiedend handgebaar, wat sneller door te stappen.

Zij zijn overigens niet ver meer van de school verwijderd. Het gebouw, welks versierde muren den achtergrond onzer gravure vormen, is eene moskee, en vlak om den hoek ziet men reeds de school, die eigenlijk een deel van het tempelgebouw uitmaakt, een bewijs dat zelfs de Turken begrijpen, hoe de opvoeding der jeugd op den godsdienst moet steunen en de school eigenlijk het voorportaal behoort te zijn van de kerk.

Als wij de jonge schaar in het schoolgebouw volgen, zullen wij zien hoe allen in een halven kring op den met tapijten belegden vloer neerhurken, ieder met zijn kussen onder zich. De onderwijzer zet zich te midden der oplettende groep neer en begint de les, waarvan wij natuurlijk niets verstaan. Toch kunnen wij wel merken, dat het koorgezang een loflied tot Allah is, want nu en dan buigen al de hoofden zich eerbiedig neder zoodat het voorhoofd den grond raakt. Het is de vrome oefening, die het eigenlijke onderwijs voorafgaat. Later wordt er geschreven en gerekend, waarbij de kinderen echter geene lessenaars voor zich hebben, maar hun schrijfboek eenvoudig in de hand houden en er op schrijven met eene soort van pen, die uit riet gesneden is en de *Kalem* genoemd wordt.

Over het algemeen genomen zijn de jonge Muzelmannen vlijtig en in het geheel niet van schranderheid ontbloot; zoo zij niet veel meer leeren dan gebrekkig lezen, schrijven en rekenen, moet dit niet aan hunnen aanleg, maar eenvoudig aan het opvoedingsstelsel geweten worden. Van de overlading, die op de Europeesche scholen zoovele slachtoffers eischt, kan op de Turksche school geene sprake zijn; men bepaalt er zich gewoonlijk tot hetgeen de koran voorschrijft, en dat is niet veel. Met het oog op de oorspronkelijke taal der heilige boeken, die niet alleen de leer van den Islam, maar ook de rechte beginselen der Muzelmannen bevatten, wordt behalve de Turksche taal gemeenlijk ook het Arabisch aangeleerd, terwijl men zich in den laatsten tijd ook op enkele Europeesche talen toelegt.

Achan, sultan Bajazet I en verscheidene zijner opvolgers, inzonderheid Mohammed II, die met den schepter ook de wetenschap van Pruisen naar de nieuwe hoofdstad des rijks trachtte over te brengen, deden veel voor het onderwijs, inzonderheid in de steden. Maar langzamerhand gingen de academiën, de *imareten*, de herbergen voor arme studenten en andere inrichtingen van onderwijs, door hem in het leven geroepen, weer ten gronde, zoodat per slot van rekening alleen de *medrese* of moskeeschool overbleef.

In den allerlaatsten tijd heeft echter in het Turksche schoolwezen eene groote omwenteling plaats gehad. Naast de van ouds bekende inrichtingen voor onderwijs, ontstonden te Constantinopel en in eenige andere groote steden achtereenvolgens eene handelschool, gemeentescholen, ja zelfs meisjesscholen, alle naar Europeeschen trant ingericht.

Kindertuinen.

De tijden zijn voorbij dat de zoogenaamde kinderscholen eigenlijk niets waren dan bewaarplaatsen of pakhuizen, waar de kleuters zaten opeengepakt om tegen betaling van eenige centen per week gedurende een paar uren bewaard te worden, gelijk men de pakken in den Berg tegen staangeld te bewaren geeft.

Als onze kleinen later de herinneringen hunner kindsheid raadplegen, zullen zij slechts de heugenis vinden aan ruime, frissche, helder verlichte lokalen, uitziende op eene uitgestrekte speelplaats met lommerrijke kastanjeboomen, waar zij naar hartelust konden dartelen en stoeien onder het moederlijk opzicht van vriendelijke onderwijzeressen of liefdezusters. Want de kinderen worden thans niet meer in hunne eerste school aan hun lot overgelaten, maar gestadig bezig gehouden met allerlei oefeningen en spelen, bij regenachtig weer met het zingen van liedjes en het opzeggen van gedichtjes, bij zonneschijn met marcheeren, paardspelen, koordspringen, kortom met geregelde, doch ongedwongen lichaamsoefeningen. En zoo behoort het ook: de bewaarschool moet niet dienen om de kinderen te bewaren, maar om ze te ontwikkelen en spelend voor te bereiden tot de school, die op hare beurt weer voorbereiding en vorming voor het leven moet wezen.

De kinderen moeten niet alleen stil, maar vooral bezig gehouden worden; al de zintuigen moeten worden geoefend, opdat geen enkel der vermogens, die zij later als mensch zullen

ontwikkelen, blijve sluimeren, maar alle vroegtijdig worden gewekt en op het goede gericht.

Dat heeft de groote kindervriend Pestalozzi begrepen, en na hem heeft vooral Fröbel zijne aandacht aan het allereerste onderwijs der jeugd gewijd. Aan dezen laatste heeft men het inzonderheid te danken dat tegenwoordig elke bewaarschool haren koer of tuin heeft, waar het kind vrijelijk kan spelen, want 'het spel,' zegt hij in een zijner geschriften, 'is de hoogste trap der ontwikkeling van het kind, daar het de vrije, actieve uiting is van zijn binnenste, het zuiverste, geestelijke voortbrengsel op dezen trap zijner ontwikkeling.'

Vroeger beschouwde men het kind maar al te veel als een uitsluitend opnemend wezen; Pestalozzi en Fröbel hebben daarentegen op de naar buiten werkende, scheppende kracht van het kind gewezen en de hulpmiddelen aan de hand gedaan, waardoor die kracht het best kan worden gewekt en geleid. Ongelukkig is Fröbel, vooral in Duitschland, maar ook ten onzent, maar al te dikwijls verkeerd begrepen, zoodat het woord *fröbeln*, waardoor men zijne oefeningen en spelen, zijn knippen en vouwen, zijn planten en begieten aanduidt, eene ver van gunstige beteekenis gekregen heeft. Maar dat neemt niet weg dat hij op het gebied der bewaarschool menig goed denkbeeld aan de hand heeft gedaan en dat vooral zijne kindertuinen eene hooggewaardeerde uitvinding zijn. In de groote steden, waar zoovele kinderen der armen anders de frissche lucht en het genot der vrije natuur zouden moeten ontberen, geven zij duizenden dier kleinen gelegenheid om zich zoo goed als de kinderen der rijken aan groen en bloemen, aan licht en lucht te verkwikken; zij wekken den zin voor natuurschoon en leeren de jeugdige burgers al vroeg de plantsoenen en parken eerbiedigen, waarin zij als volwassen stedelingen later zullen wandelen.

De *Volkskindergarten* te Berlijn, geheel volgens de voorschriften van Fröbel ingericht, wordt door omstreeks tweehonderd kinderen tuschen de twee en een half en negen jaren bezocht, wier ouders voornamelijk tot den kleinen ambtenaars- en werkmansstand behooren. Toch hebben dikwijls ook meer bemiddelde gezinnen hunne kinderen aan de instelling toevertrouwd en er zich heel goed bij bevonden.

Het schoolgeld bedraagt van 50 *pfennig* tot drie *mark* per maand, naar gelang het vermogen der ouders; slechts in heel dringende gevallen laat men de kinderen kosteloos toe, daar het billijk is dat de ouders voor de vorming hunner kinderen althans een klein offer brengen.

De kleine kweekelingen zijn in acht of negen luchtige lokalen verdeeld en blijven van des voormiddags negenen tot twaalven en des namiddags van tweeën tot vier uur in de inrichting. Op elke vijftien of twintig kinderen heeft men eene opzichteres, zoodat zooveel mogelijk het beginsel van Fröbel wordt toegepast, volgens hetwelk bij het heele onderwijs de moederlijke leiding tot voorbeeld moet worden genomen. Er kan dus hier ook geene sprake zijn van 'kinderdressuur,' die onvermijdelijk is, zoodra aan één persoon de leiding van een groot aantal leerlingen wordt toevertrouwd.

Naast de stelselmatig geregelde oefeningen van Fröbel, die reeds vroegtijdig de ontwikkeling van zintuigen en ledematen bevorderen en waarin men duidelijk de eerste beginselen van het handwerk en de kunst herkennen kan, houdt men de kinderen ook met gymnastische oefeningen, muziek en zang, vrije spelen, huis- en tuinarbeid onledig. Bij al die bezigheden, zooals met de bouwdoos, de vlechtwerken, het paarlenrijgen enz. is het eene vaste wet der instelling, dat de kinderen wel allereerst

de aanwijzingen der onderwijzeres moeten volgen, maar daarna eenigen tijd aan zich zelven dienen overgelaten te worden, om zich volgens eigen vinding met de verschillende voorwerpen bezig te houden.

DE POLITIEKER, NAAR WILLIAM HOGARTH.

Onze afbeelding stelt ons de kinderen druk aan den tuinarbeid voor. Eerst hebben zij onder leiding der onderwijzeres met eigen handen gezaaid en geplant; nu moeten zij ook voor hunne kweekelingen zorgen, de planten begieten, het onkruid uitwieden en de bedjes met behulp van schelpen en steentjes zoo versieren, dat zij er net uitzien. Voor stadskinderen is het ongetwijfeld een niet te versmaden voordeel, dat zij zoodoende gelegenheid hebben den wasdom van de meest gewone tuin- en sierplanten gade te slaan en door eigene werkzaamheid eene grootere belangstelling in het leven der hen omringende natuur verkrijgen.

Worden de kinderen in den tuin gewend de paden en bedden te ontzien, van den anderen kant is hun op eene aangrenzende zandvlakte ruime gelegenheid gelaten om naar hartelust met schop, spade en kruiwagen te spelen, zoodat de orde en zorgvuldigheid, waartoe zij al vroeg worden aangezet, volstrekt geen afbreuk doet aan de vrijheid hunner bewegingen en niet in angstvallige netheid ontaardt, welke in een kind slechts onnatuurlijk zou wezen.

Dergelijke kindertuinen worden tegenwoordig in de meeste groote steden van ons land aangetroffen. Ongelukkiglijk heeft de godsdiensthaat onder het masker der

onzijdigheid vermomd, hier ook weer de hand in het werk en worden in vele officiëele kindertuinen alle godsdienstig onderricht en gebed met opzet ter zijde gelaten. Wie voor zijne kinderen eene christelijke opleiding verlangt en het gewicht der eerste indrukken op het gemoed kent, kan dus in geweten zijne kleinen niet aan dergelijke inrichtingen toevertrouwen. Gelukkiglijk komen thans ook stilaan kindertuinen tot stand, die onder dit opzicht volledige bevrediging schenken en onder paedagogisch oogpunt met de beste scholen van dien aard wedijveren mogen.

De Slachtoffers der Wetenschap.
(*Vervolg.*)

Hoe nader wij komen aan den nieuweren tijd, des te meer zien wij deze ontdekkingen den stoot geven tot nieuwe onderzoekingstochten.

Eerst opent Amerika, van het Noorden tot het Zuiden der wereld, eene breede baan; straks doemt het groote vasteland van Australië op, met de eilanden der Stille Zuidzee, en ook het geheimzinnig Afrika, het groote vraagstuk van zoovele eeuwen, opent zijne poorten voor de beschaafde wereld. Eindelijk zijn het slechts de twee polen, die, ten Zuiden en ten Noorden door ondoordringbaar ijs versperd, alle menschelijk onderzoek tarten.

De Poolstreken, die als het ware de spil der aarde aan hare uiteinde omgeven, maken thans een punt uit van volhardend onderzoek. Engeland, Zweden en Nederland stoomen en zeilen er heen om land en zee te onderzoeken. Met name is het de noordpool, dien men meer en meer zoekt te naderen. Thans heeft Nordenskjöld een weg gevonden noordwaarts naar China. Eeuwen reeds geleden is deze met zelfverloochening en moed gezocht.

De weg, die naar den noordpool voert, is omzoomd met de lijken der helden, die gestorven zijn. Ook de Nederlanders behooren tot de eerste Noordpoolvaarders en hebben er hunne helden bij verloren, martelaren voor het vaderland en voor den vooruitgang. Balthazar Moucheron, van Middelburg, vatte het plan op - een plan reeds door de Engelschen geopperd, maar opgegeven - om den noordelijken doortocht te zoeken naar China en Indië. Zijn plan leidde tot het uitrusten van een klein eskader onder CORNELIS CORNELISZ NAY, van Enkhuizen, en WILLEM BARENTZ. Zij zouden beproeven benoorden Novaja Zemlya een open vaarwater te vinden. De schepen scheidden zich van elkander en Barentz verkende de westkust van het genoemde eiland tot aan kaap Nassau. Hier stiet hij op het ijs en keerde terug. Nay was voortgedrongen door de zeestraat bezuiden Waigatsj, die hij ‘Straat Nassau’ noemde, en zeilde de Kara-Zee in; in de meening dat hij het open vaarwater naar China al gevonden had, keerde hij met de blijde tijding naar het vaderland terug, te gelijk met Barentz, dien hij op den terugweg ontmoette. Na een mislukten tocht in 1595, werd in 1596 door de stad Amsterdam een derde tocht uitgerust onder JACOB VAN HEEMSKERK, WILLEM BARENTZ en JAN CORNELIS RIJP. Op dezen tocht ontdekten onze zeevaarders Spitsbergen, 't welk zij voor Groenland hielden en zeilden westelijk op tot 79° 30'; maar al spoedig gingen de twee schepen elk zijn eigen weg. Rijp wilde rechtstreeks naar het Oosten doordringen, Barentz Novaja Zemlya aandoen, doch Rijp keerde onverrichter zake naar het vaderland terug. Barentz bereikte zijn doel en voer de westkust van Novaja Zemlya in noordelijke richting langs en de Noordkaap

om. Toen hij verder oostwaarts op wilde, werd hij door het drijfijs genoodzaakt aan de Oostkust van hef eiland een bocht binnen te

loopen, waar hij overwinterde. Hier verduurden de reisgenooten de bitterste koude. 't Was de eerste poolwinter, die door Europeanen werd doorgebracht. Één der tochtgenooten, Gerrit de Veer, heeft al dit lijden beschreven, en niemand zal zonder aandoening het eenvoudig en verheven naïeve verhaal dezer overwintering lezen. Zij bouwden zich eene houten hut, het zoogenaamde 'Behouden Huijs', sleepten er in wat hun dienstig kon zijn, rookten er hunne pijp, aten er hun smakeloos geworden proviand of de met levensgevaar geschoten beren, maar verloren, onder al den kommer, hunne goede luim niet, al zaten zij ook acht maanden lang in duisternis en al hoorden zij ook niets dan het doffe, sombere gehuil van den storm. De ontbering klom dag aan dag. Eindelijk, den 14^{den} Juni, braken de reizigers in twee open booten, die zij zelven gebouwd hadden, door het ijs, zeilden de open zee in en ontmoetten Rijp, die in November met hen in het vaderland terugkwam.

KONINGSTIJGERS IN HUN LEGER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PAUL MEY RHEIM.

Den 20sten Juni was Barentz overleden, het oog op de kaart en de plannen van den terug-

VOOR DE EERSTE MAAL NAAR SCHOOL TE STAMBOEL, NAAR DE SCHETS VAN B. TSCHOBANTAN.

tocht met zijne mannen besprekend. ‘Mij dunkt, het zal met mij niet lang meer duren!’ Zoo sprak eenige oogenblikken voor zijn dood de moedige man, - man niet van woorden, maar van daden, eenvoudig in zijne plichtsbetrachting en in zijn sterven. 't Leek dit kloeke geslacht volkomen natuurlijk, dat het tot in Juni schip en lading in het ijs bleef bewaken en zijn leven er voor zette. Het sterft niet als een held in een melodrama, maar gaat stil heen in de groote rust, held door moed, en nog eens, held door zijn eenvoud.

Bij het vertrek uit het ‘Behouden Huijs’ had Barentz een stuk opgesteld, een klein cedelken, waarop echter meer stond dan in menig boek. Het bevatte het korte verhaal van de lotgevallen der reisgenooten Men deed het in een kruithoorn en hing het op in den schoorsteen, ‘op avontuer offer yemant na hen quame, dat dien weten mocht, wat hun bejegent was en hoe 't hen gegaan hadde.’

Barentz' ‘Behouden Huijs’ bleef op het strand van de IJshaven niet minder dan 278 jaren verlaten en onopgemerkt staan. Doch den 7^{den} September 1871 kwam er ‘yemand na hen’, - het was de Noorsche kapitein Carlsen. Hij vond de overblijfselen van het huis nog overeind staan: de slaapplaatsen, de hollandsche klok, hellebaarden, musketten, tafelgereedschap, alles, zooals De Veer het beschreven had. Met eerbied trad de Noor de eenzame hut binnen, waarboven zooveel storm was heengegaan, waarbinnen zulke moedige en trouwe harten geklopt hadden. Carlsen nam eenige zaken mee, die door een Engelschman, later door het Nederlandsche gouvernement werden overgenomen. Vijf jaren later kwam Charles Gardiner, een Engelschman, op Novaja Zemlya en bracht eene tweede lading voorwerpen mee, die de edelmoedige vinder aan Nederland ten geschenke gaf. Thans prijken deze onwaardeerbare overblijfselen in Den Haag, in de modelkamers der koninklijke marine, blijvende lijdens- en zegeteekenen van Hollands voorgeslacht, blijvende vingerwijzingen voor het nageslacht.

In den aanvang van de zeventiende eeuw zeilde een Engelsch zeevaarder, HENRY HUDSON genaamd, met een klein vaartuig de oostkust van Groenland langs, en kreeg een deel van Spitsbergen, door hem Nieuw-Land genaamd, in het gezicht. In Amerika ontdekte hij de rivier en de baai, die thans zijn naam dragen. Ontzettend was zijn levenseinde. Hij was nauwelijks eene nieuwe baai van Noord-Amerika ingevaren, of, ten gevolge van den langen duur der reis, begonnen de levensmiddelen te ontbreken. Het scheepsvolk kwam in opstand en de kapitein werd, met zijn zoon en een paar matrozen, in eene sloep aan de golven prijs gegeven. Men heeft nimmer iets van de ongelukkigen vernomen, die laaghaartig verzaakt en verraden werden.

(*Wordt voortgezet.*)

Buiksprekers.

Dit woord geeft de kunst te kennen, om met de stem tonen voort te brengen, die van verder of naderbij schijnen te komen dan waar zich de persoon bevindt, die ze heeft voortgebracht. Dit verschijnsel, dat voor menschen, die de oorzaak niet kennen, zeer merkwaardig is, wordt natuurlijk voor hen, die met de mekaniek bekend zijn.

De verklaring van het buikspreken kan in het volgende samengevat worden. De buikspreker stoot de lucht der longen tegen de luchtspleet, terwijl de mondopening bijna geheel gesloten is; het gehemelte wordt nedergedrukt, de drukking der lucht is

nu eens zwak, dan weer sterk, al naar mate het effekt, dat men te voorschijn wil brengen. De uitgestootene tonen stooten tegen 't gehemelte aan, en onderwijl trekken zich de spieren van de opening der luchtpijp, van het keelgat en van het middenrif te zamen, en werken op eene zich gelijk blijvende en krachtige wijze voort. De mond is bijna niet geopend, om de tonen te modereeren, de tong en de lippen voeren bijna niet de noodzakelijke bewegingen uit, om de woorden te articuleeren. Men begrijpt, dat zoodoende de stem geen vrijen uitweg vinden kan en door de stempijp gedempt achter het gehemelte in den mond blijft. De tonen zijn veel doffer en minder helder, omdat de stem zwakker is; deze zwakte hangt af van de uitademing, die teruggehouden, ja zelfs onderdrukt moet worden. De stem is niet zeer klankvol, omdat de lippen der stempleet zeer gespannen zijn; de uitspraak is minder helder, omdat de spraakorganen bij den buikspreker weinig in werking zijn. Daar de lucht gedurende het ademhalen onder in de keel teruggehouden wordt, en niet naar buiten stroomt, zooals gewoonlijk, schijnt de stem van verre te komen.

De onwetendheid, waarin men zich vroeger ten opzichte van het buikspreken bevond, gaf dikwijls gelegenheid tot bedriegerijen en ook aanleiding tot vroolijke tooneelen.

Louis Brabant, kamerdienaar van koning Frans I, maakte van zijne buiksprekers-kunst gebruik bij eene weduwe, om haar over te halen, dat zij hem hare dochter tot vrouw geven zou; hij bootste namelijk de stem na van haar sinds lang overleden man.

De abt La Capelle, die een geheel boekdeel over 't mechanisme van het buikspreken schreef, verhaalt de volgende anecdote, die in zijne tegenwoordigheid plaats vond. ‘Een zekere Saint-Gille, iemand van een buitengewoon vroolijke natuur, en de beste buikspreker zijns tijds, noodigde mij uit om in zijn achteraf gelegen magazijn te komen ten einde getuige van zijne kunst te zijn. Wij namen in een hoek aan den haard plaats, waar ik hem niet uit het oog verloor, en hem altijd in zijn gelaat kon zien. Nadat hij mij verschillende zeer komieke tooneelen verhaald had, die hij door zijne kunst in 't leven had geroepen, hoorde ik mij eensklaps duidelijk bij mijn naam noemen, maar op zulk een verren afstand en met zulk eene vreemd klinkende stem, dat ik er verbaasd over stond.

‘Daar ik er op voorbereid was, zeide ik dat hij zulks deed; hij antwoordde met een glimlach, en in 't volgende oogenblik, hoorde ik mij nogmaals bij mijn naam noemen, maar nu uit eene geheel andere richting. Het klonk alsof de stem boven uit het dak kwam. Hij deed meer dergelijke proeven, en zijne stem huppelde in den volsten zin des woords heen en weer, waar zij maar wilde, en de illusie was volkomen.

‘Nu nog een ander tooneel van denzelfden buikspreker, dat ik zelf bijwoonde en mij hartelijk deed lachen.

‘Saint-Gille ging op zekeren dag met een oud militair wandelen, die het lichaam bijzonder stijf en het hoofd in de hoogte droeg en de borst vooruit zette. Deze sprak over niets anders dan over veldslagen, regimenten, garnizoenen, duels enz.; over andere zaken kon men niet met hem spreken. Om hem van dit lastig gebrek, om altijd van zijn handwerk te spreken, eenigszins te genezen, besloot Saint-Gille, om hem een staaltje van zijne kunst te toonen. Niets geneest den mensch meer van een bespottelijk gebrek, dan hem belachelijk te maken.

Toen zij aan een hoek van het bosch van St. Germain gekomen waren, meende onze militair de volgende woorden boven uit den boom te hooren: ‘Men weet zich niet altijd van den degen te bedienen, dien men draagt.’

‘Wie is die onbeschaamde?’ vroeg terstond onze soldaat.

‘Zeker een herder, die vogelnesten uithaalt.’

‘Hij is een lompert, een domkop,’ zeide de andere met eene barsche stem, terwijl hij dreigend het hoofd schudde.

‘Nader, als gij durft!’ vervolgde de stem, die nog altijd van boveu uit den boom klonk; ‘gij zijt bang!!’

‘Ha, voor u niet,’ schreeuwde onze dappere, terwijl hij zijn hoed vaster op 't hoofd drukte, en zich gereed maakte tot den strijd.

‘Wat wilt gij?’ zeide Saint-Gille, terwijl hij hem tegen hield, ‘men zal u bespotten.’

‘Groote en blufferige woorden zijn niet altijd kenmerken van moed,’ liet de stem zich weer hooren.

‘Dat is niet de stem van een herder,’ brulde de militair, die woedend werd; ‘ik zal hem spoedig zijne onbeschaamdheid verleeren.’

‘Zooals Hector, vluchtende voor Achilles!’ riep de stem, die nu van onder den boom klonk.

Onze soldaat kon zijn toorn niet meer beteugelen, trok zijn degen, en boorde dien eenige malen in de dichte struiken, die om den voet van den boom groeiden... Een haas sprong er uit te voorschijn, die ijlings de vlucht nam.

‘- Dat is Hector,’ zeide Saint-Gille, ‘en gij zijt de dappere Achilles.’

Deze scherts was voldoende, om den woedenden militair te ontwapenen en wij lachten hartelijk om het vroolijke avontuur.’

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

‘Neen, neen,’ betuigde de weduwe, ‘ik kan zwijgen, ik ken menig geheim, dat bij mij veilig bewaard is. Maar als uwe moeder beweert, dat de rijke bankier Stroombeek eene groote som zou betalen, dan moet deze bewering ook waar zijn, en zulk eene som gelds mag men niet op de straat laten liggen. Gij weet hoe goed ik het met u meen, en gij zoudt ook moeten weten dat ik in geldzaken zeer ervaren ben; ik heb bij mijn man zaliger veel geleerd. Welnu! vorsch het geheim uit, dan zullen wij samen overleggen, hoe er in het belang uwer ouders het meeste voordeel van te trekken is.’

In Helena's gemoed ontwaakte het wantrouwen. De hebzucht, die zich in de oogen der oude vrouw afspiegelde, kon haar niet ontgaan; het berouwde haar thans, haar die mededeeling gedaan te hebben

‘Wien zou ik er naar vragen?’ antwoordde zij ontwijkend. ‘Vader en moeder zullen mij op zulke vragen toch niet antwoorden.’

‘Wacht dan de gelegenheid af, dat beiden er weer over spreken.’

‘En dan zou ik luisteren?’

‘Waarom niet?’

‘Dat kan ik niet.’

‘Och kom! Gij hebt er immers eene goede bedoeling mede, dus is het geene schande!’

‘Ik zou de achting voor mij zelve verliezen.’

‘Welnu! als gij dat niet wilt, trek dan maar de stoute schoenen aan, zoodra uw vader weder zijn roes heeft. Overigens geloof ik, dat uwe moeder u gaarne haar hart zou openen, om den eigen last te verlichten Gij moet het echter sluw aanleggen om geen argwaan op te wekken. Oude menschen zijn onpractisch. Als zij zich aan mij

wilden toevertrouwen, kon ik hun gewis goeden raad geven, maar ik wil mij niet opdringen.'

'Laat ons er niet verder over spreken,' zeide het meisje beschaamd; 'ik heb geen recht mij in de geheimen mijner ouders te dringen en ik had er eigenlijk niet over moeten spreken. Den bankier Stroombeek ken ik in het geheel niet.'

'Wat is uw vader vroeger geweest?' vroeg de weduwe haastig. 'Is hij altijd muziekant geweest?'

'Neen, hij is bij het boschwezen aangesteld geweest.'

'Houtvester?'

'Dat niet; jachtopzichter of boschwachter, ik weet het niet.'

'Was hij in staatsdienst?'

'Neen, op eene groote grondbezitting.'

'Hm! hoe komt hij dan in het bezit van een geheim, dat den bankier Stroombeek gevaarlijk kan worden?' vroeg vrouw Grube in gedachten voor zich ziende.

'Dat het voor hem gevaarlijk worden kan, heb ik niet gezegd.'

'Dat moet men veronderstellen, indien......'

'Ik verzoek het u nogmaals, vergeet de geheele geschiedenis,' zegde Helena haastig. 'Ik zie thans in hoe dwaas het van mij was daarop verwachtingen te bouwen. Verraad er ook geen woord van - gij zoudt mij in groote ongelegenheid brengen en vader verbood mij dan stellig alle verkeer met u.'

De weduwe was opgestaan - zij legde de breikous op de tafel en stak de magere hand naar de lamp uit.

'Wacht mij een oogenblik,' zeide zij, 'de afkeer van uw vader tegen mij zal ik spoedig overwinnen.'

Zij ging in de naaste kamer en als zij na eenige minuten terugkeerde, droeg zij een klein kistje in de hand. Helena moest onwillekeurig lachen, toen zij dat kistje op de tafel zag staan, hetwelk de gierige vrouw haar juweelkistje noemde. Dikwijls genoeg toch had zij den inhoud moeten bewonderen, die uit de nalatenschap van den juwelier Grube afkomstig was en uit tamelijk geringwaardige gouden sieraden bestond.

'Gij zult u wel den schoonen ring herinneren, dien ik u voor eenige avonden liet zien,' dus nam juffrouw Grube het woord op, nadat zij weder was gaan zitten. 'Een diamant, omzet met amethysten; hij beviel u zoo zeer, niet waar?'

Helena knikte stilzwijgend.

'Nu, tot erkentelijkheid er voor, dat gij mij zoo menig uur opgeofferd hebt, wil ik u dezen ring schenken; hij is het schoonste en kostbaarste stuk van mijne geheele verzameling. Gij zult hem dragen tot eene gedachtenis aan mij.'

'Gij zijt wel goed,' sprak Helena met een lichten zweem van spot, 'maar ik hecht inderdaad geene waarde aan opschik. Ik ben altijd gaarne bij u gekomen.'

'Dat weet ik wel,' antwoordde vrouw Grube, terwijl zij den inhoud van het kistje uitpakte en de dunne sieraden voorzichtig op de tafel legde; 'maar uw vader zal mij niet verwijten, dat ik ondankbaar ben. Geld heb ik niet; ik kan u niets anders geven, dan een ring of eene broche. Gij ziet hier alles wat mijn man zaliger mij uit zijne juwelierszaak heeft nagelaten. Maar waar is toch de ring?'

Hare magere handen begonnen te sidderen en woelden met zenuwachtigen drift tusschen de sieraden.

'Dat is zonderling,' sprak zij na eene poos met schorre stem, 'eergisteren hebben wij hem toch nog gezien! Was het niet eergisteren? Herinnert gij het u niet meer?'

'Wel zeker! het was eergisteren avond,' antwoordde Helena bedaard.

'Gij bewonderdet hem nog!'

'Dat ontken ik niet.'

'En nu ligt hij niet meer in het kastje!'

'Gij zult hem op eene andere plaats gelegd hebben.'

'Neen, mijne sieraden hebben altijd in dit kistje gelegen,' zegde juffrouw Grube, de stekende oogen op Helena vestigende. 'Het kistje heeft zijne plaats in mijne commode in de slaapkamer. Hoe kan de ring er uit gekomen zijn?'

In Helena's oogen flikkerde het toornig op; de toon, waarop deze vraag aan haar gericht werd, ergerde haar.

'Dat kan ik toch niet weten,' antwoordde zij.

'Hm! de verdenking kon op Cilla vallen; ik weet, dat het meisje mij besteelt. Maar kistje en commode waren gesloten en Cilla zou waarschijnlijk alles genomen en zich

daarmede uit de voeten gemaakt hebben. Weet gij wel, Helena, dat dit raadselachtige verdwijnen van den ring zeer verontrustend voor mij is?'

'Gij zult hem waarschijnlijk ergens anders terugvinden,' zegde Helena schouderophalend.

'Dat geloof ik niet, ik ben in zulke dingen zeer ordelijk,' antwoordde de magere vrouw, wier spitse neus weder zeer in het oogvallend wit geworden was. 'Waar zou dat kunnen wezen?'

'Denk er eens over na; misschien hebt gij den ring in uw zak zitten.'

Juffrouw Grube tastte haastig in haren zak en schudde het hoofd; een nijdige blik trof thans het nog steeds niets kwaad vermoedende meisje.

'Ik ken slechts ééne mogelijkheid,' zegde zij met scherpte; 'de ring is weg - uit dat kistje kan hij niet verdwenen zijn - dus is hij er destijds niet in gelegd geworden. Gij hebt hem het laatst in de hand gehad, sedert zag ik hem niet weder; het is mogelijk, dat ik mij heb laten ontvallen, dat ik hem u later wilde schenken. Bezin u eens goed; ik zal er u verder geen verwijt over maken als ge hem voorgisteren avond bij u gestoken hebt.'

'Niet verder!' riep Helena met doodsbleek gelaat van haren stoel opspringende. 'Het is toch alles slechts comediespel, of ziet ge mij voor zoo dom aan, dat ik zulks niet zou kunnen doorzien? Gij wilt u den schijn van dankbaarheid geven, doch kunt van dien ring niet scheiden; nu verzint gij dat sprookje, zonder te bedenken, hoe diep gij mij daarmede beleedigen moet!'

Met hare bevende handen had de weduwe de gevonden sieraden weer in het kistje gelegd en het gesloten. Zij legde er beide armen op, terwijl de blik, dien zij op het jonge meisje vestigde, van woede, haat en hebzucht fonkelde.

'Gij zijt zelve eene comediespeelster,' schreeuwde zij met schorre stem; 'neemt het voorkomen van gekrenkte onschuld aan en meent mij daardoor te kunnen misleiden. Ik zeg het u in het aangezicht, gij hebt den ring weggestoken en gehoopt dat ik dien niet zou missen!'

'God moge u deze leugen vergeven!' antwoordde Helena, de hand op de onstuimig kloppende borst drukkende. 'Gij moest mij genoeg kennen om niet aan mijne eerlijkheid te twijfelen. Uwen dorpel overschrijd ik niet meer en mijn vader zal ik met deze beschimping bekend maken; het is zijn plicht daarvoor rekenschap van u te vorderen.'

Deze bedreiging scheen op de weduwe een verontrustenden indruk te maken; zij schudde heftig het beenderige hoofd en sprak haastig:

'Met uw vader heb ik niets te maken; voor het overige zult gij er wel aan doen de zaak voor hem te verzwijgen, hij mocht er eens anders over oordeelen dan gij! Ik wil u niet ongelukkig maken, behoud den ring en verantwoord die zonde voor uw geweten. Indien gij openhartig en eerlijk de daad bekend haddet, zou ik u vergeven hebben; ik weet toch hoe zwaar het een arm meisje valt om aan de verzoeking te weerstaan.'

'Ik heb niets te bekennen en het is aan u om vergiffenis te vragen,' antwoordde Helena met tranen in de oogen. 'Ik verwacht dat gij het doen zult, zood a gij den ring zult gevonden hebben; maar in ieder geval hebben wij voortaan niets meer met elkander gemeen. Verzwijgen zal ik het gebeurde voor mijn vader niet; ik bezit niets buiten mijne eer en deze zal ik niet laten bezoedelen.'

De magere vrouw staarde strak op de deur waarachter het meisje verdwenen was; hare knokkelige handen hielden het juweelkistje omklemd.

‘Bedelvolk!’ gromde zij. ‘Ik ken de menschen beter en laat mij niet bij den neus vatten. Wat zal ik nu aanvangen? Met de politie wil ik niets te doen hebben - zij steekt haren nieuwsgierigen neus in alles - men heeft slechts kosten en moeielijkheden en bekomt ten slotte toch niets. Komaan, ik wil morgen den heer Steenhouwer eens raadplegen, die zal mij wel een goeden raad kunnen geven.’

Zij stond met een diepen zucht op en bracht het kistje in de slaapkamer terug. Zoodra zij daaruit weder in de woonkamer trad, lichtte zij luisterend het hoofd op en de uitdrukking van haar gelaat verried bekommering; maar geen gedruisch liet zich buiten hooren. Een boosaardige lach speelde nu vluchtig om de smalle lippen der gierige vrouw.

‘Zij zal er zich wel voor wachten,’ morde zij, ‘de dronkaard slaapt waarschijnlijk reeds zijn roes uit; morgen heeft het meisje den moed niet meer, haar vader de zaak te verhalen. En al zou hij komen, wat was er dan nog aan gelegen? Ik ben in mijn recht, ik kan hem de woning opzeggen en er den geheelen troep laten uitwerpen.’

Haar vermoeden was juist; Jacob Wilfert lag reeds in bed en Helena wilde hare moeder niet met het verhaal van het voorgevallene bedroeven. Het diep gekrenkte meisje begaf zich dus naar haar eigen slaapkamertje en weende heete tranen.

III.
Eene duistere geschiedenis.

Dokter Winterfeld zou dien avond geen enkel vroolijk en genoeglijk uur genieten. Bij zijne tehuiskomst vond hij het gezin om de geurige punchkom verzameld. Er heerschte eene zeer opgeruimde stemming. Rüdiger scheen zich in den vertrouwelijken kring ongemeen wel te gevoelen - hoe gaarne had de oude heer met de vroolijken geschertst en gelachen! Maar er was reeds weder van verschillige zijden om hem gezonden, waaronder van patiënten, die hem dringend noodig hadden, zoodat hij weder terstond weg moest; hem bleef ternauwernood de tijd eenige minuten uit te rusten.

‘Zoo gaat het dag aan dag,’ dus wendde hij zich met een droevigen lach tot Rüdiger, nadat hij een gevuld glas uit de hand van Zwanenberg aangenomen had. ‘Het is een moeitevol beroep, en menigmaal verwondert het mij zelven dat mij de gal niet overloopt. Komaan! welkom in het vaderland, Rüdiger! Ik hoop, dat gij u bij ons op uw gemak bevindt.’

‘Gij hebt prachtige kinderen, Weimar,’ antwoordde de baron, met hem aanstootende; ‘in uw huis moet men zich wel op zijn gemak gevoelen.’

‘En ik ben toch ook nog een prachtige kerel,’ liet oom Hendrik zich hooren, ‘een weinig luchthartig, maar altijd trouw en eerlijk!’

‘Wilde de fortuin u toch maar eens toelachen!’ merkte Hildegard schertsend aan, terwijl zij hem bij het vullen der ledige glazen hielp. ‘Zoo lang zij u hardnekkig den rug keert.....’

‘Mijn goed humeur kan zij mij toch niet ontnemen,’ onderbrak hij haar, ‘en zoo lang ik dit behoud, ben ik tevreden. Men moet de feesten vieren, gelijk zij vallen, lief kind; en als nu de zon niet schijnen wil dan zet men welgemoed zijn regenscherm op en laat Gods water over Gods land loopen.’

‘Indien men een regenscherm bezit!’ meende Martha bedaard.

‘Welnu! ook dan geen nood,’ hernam Zwanenberg, den dokter toeknikkende, die het volle glas onderzoekend onder den neus hield. ‘Het moge gaan hoe het wil, na regen moet toch altijd eenmaal zonneschijn volgen.’

‘Niet altijd!’ antwoordde de armendokter ernstig. ‘Menschen zonder hart kennen geen zonneschijn.’

‘En ik ken geen mensch zonder hart,’ schertste oom Hendrik met een onderzoekenden blik op Rüdiger, die zich fluisterend met Lodewijk onderhield.

‘Onze zwagerin Mina behoort tot deze soort: ik heb nog geen uur geleden het bewijs daarvan gehad. Ik geloof, dat als zij niet voor hare katten te zorgen had, zij zelve op hare geldzakken zou verhongeren. Doch eer ik het vergeet, Martha! hebben wij nog koud vleesch in huis?’

‘Ja, papa.’

‘Gij kunt er ook een goed stuk hesp, een groot brood, eenige eieren, wat boter en dergelijke bij doen; ook een flesch rooden wijn, begrepen? Een klein meisje zal straks komen en den geheelen voorraad halen; zij heet Grietje Reimer, onthoud den naam goed. Vier hongerige kinderen en de vader zonder werk, daar wordt snelle hulp vereischt. Tante Mina, in wier huis die arme menschen wonen, heeft

bepaald geweigerd iets voor hen te doen; ik zal morgen wel goede menschen vinden, die zich die arme lieden aantrekken, tot de man weder werk gevonden heeft.'

Rüdiger bracht zijn brieventasch te voorschijn en nam eene banknoot, die hij zijn zwager overhandigde.

'Mag ik u verzoeken, dit voor uwe beschermelingen te besteden?' zeide hij. 'Ik wil het als een gunstig voorteeken beschouwen, dat mij reeds den eersten dag van mijn terugkeer de gelegenheid tot een goed werk aangeboden wordt; hebt gij meer noodig, zeg het dan vrij; mijne kas staat steeds ter uwer beschikking.'

'Gij zijt een goed, braaf mensch gebleven,' betuigde de dokter, hem de hand drukkende: 'de rijkdom heeft uw hart niet versteend. Als gij het mij vergunt, geef ik de banknoot aan mijn huismoedertje - Martha heeft de beschikking over de armenkas; gereed geld geven wij den lieden niet, alleen levensmiddelen, kleedingstukken en beddegoed. Eenige kussens en dekens kunt gij morgen koopen, Martha; de kinderen, waarvan er een nog daarbij ziek is, liggen op dunne stroozakken. Maar nu moet ik u, helaas! weder verlaten.'

'Kan ik het van avond niet van u overnemen, papa?' vraagde Lodewijk, aan de punten van zijn bruinen snorbaard draaiende.

'Neen, beste jongen, dat gaat niet; het zijn patiënten, die ik reeds lang in behandeling heb. Daarbij zult gij ook in het hospitaal werk genoeg gehad hebben.'

'Eenige operatiën.....'

'Welnu! dat is voldoende.' meende de dokter opstaande. 'Ieder moet zijn eigen werk doen zoolang hij gezond en krachtig is. Zie ik u straks nog, Rüdiger?'

'Waarschijnlijk niet,' antwoordde de baron; 'ik voel mij namelijk door de reis een weinig vermoeid en zou daarom gaarne spoedig naar huis gaan.'

'Waar zijt gij afgestapt?'

'In het *Hotel de France.*'

'Een klein maar goed hotel,' sprak de armendokter, zijn zwager de hand reikende; 'doe uwe gevoelens geen geweld aan, wij zien elkander binnen een paar dagen weer. Gij gaat zeker morgen uwe zuster bezoeken?'

'Morgen ga ik naar Irma en Mina en overmorgen bezoek ik Archimbald. Kunt gij mij een goeden bankier opgeven?'

'Een bankier?' vroeg de dokter verbaasd.

'Ik heb wissels en effecten meegebracht, die ik hier gedeeltelijk te gelde wil maken en in deposito geven.'

'Zoo, zoo! ik geloof, dat de firma Herman Stroombeek een zeer goed huis is, maar daarover kan onze zwager Hendrik u beter inlichting geven. Ik ben nog niet in den benijdenswaardigen toestand geweest van de diensten eens bankiers gebruik te moeten maken Dus in alle gevallen tot weerziens! Drinkt en weest vroolijk, kinderen!' Zoo sprekende ging de dokter heen en Martha volgde hem om haar post van spijsuitdeelster te gaan uitoefenen.

'Herman Stroombeek is een zeer rijk en solied bankier,' dus wendde Zwanenberg zich tot den baron. 'Gij kunt hem uw volle vertrouwen schenken.'

'Ik ken zijne dochter Erna,' zegde Hildegard; 'zij was met mij in het pensionaat - een zacht, goedhartig en beminnelijk meisje; zij voelt zich niet zeer gelukkig in het vaderlijke huis, ofschoon zij als eenig kind elken wensch vervuld ziet, dien zij slechts te kennen geeft.'

‘Haar vader is een ernstig, stilzwijgend man,’ merkte Lodewijk aan; ‘als ik hem zie, dringt zich menigmaal onwillekeurig de overtuiging aan mij op, dat hem een zware last op het geweten drukt, dien hij niet afschudden kan.’

‘Hoe kunt gij nu zulke vermoedens koesteren?’ vermaande Zwanenberg wrevelig, en ook Hildegard wierp haren broeder een verwijtenden blik toe. ‘Wat zou hij op zijn geweten hebben? Over vijf en twintig jaren was hij directeur van eene groote bankierszaak en zeide toen vrijwillig die betrekking op, om een zeer bescheiden wisselkantoor te openen en zelfstandig te worden. Welnu, uit een geringen geldwisselaar is een rijk bankier geworden, en ik heb nooit gehoord dat hij van de geringste oneerlijkheid beschuldigd werd. Ik herhaal het, wat zou hij op zijn geweten kunnen hebben?’

IN EEN DUITSCHEN KINDERTUIN.

‘Ik weet het niet,’ antwoordde Lodewijk, over wiens open gelaat een zweem van verlegenheid gleed; ‘ik uitte slechts een vermoeden, waartoe ik mij door het sombere en terughoudende voorkomen van den bankier gerechtigd achtte.’

‘Somber en terughoudend - hm, 't kan zijn!’ zegde Zwanenberg na eene poos, waaronder hij de ledige glazen nogmaals gevuld had; ‘ik meen daarvoor een beteren grond te kunnen aanvoeren. Kort nadat Herman Stroombeek zijne kleine zaak geopend had, huwde hij, en als ik mij niet vergis, bracht zijne vrouw hem een aanzienlijk vermogen aan; anders ware hij wel niet zoo spoedig een groot bankier geworden. Na een tien- of twaalf jarigen echt moest zijne vrouw in een krankzinnigengesticht gebracht worden, zij is daar ook gestorven. Ik vind het natuurlijk dat Stroombeek dit voor zijne kinderen verzwegen heeft,’ dus besloot oom Hendrik.

‘En wat was de oorzaak van hare krankzinnigheid?’ vraagde Lodewijk.

‘Dat weet ik niet; zij liet twee zonen en ééne dochter na, en de beide zonen moeten zeer talentvol geweest zijn. Een daarvan verdronk op eene pleizierreis in Zwitserland, bij een tochtje op het meer van Geneve. De tweede zoon werd officier. Nauwelijks droeg hij den degen of een duel maakte een einde aan zijn leven: hij bleef bij de eerste wisseling der kogels op de plaats dood.’

‘Dat waren ontzettende slagen van het noodlot,’ zegde Rüdiger vol innige deelneming. ‘Als een man na zulke wederwaardigheden ernstig en afgetrokken is, laat zich dit gemakkelijk verklaren.’

‘Van al die ongelukken heb ik nooit iets geweten,’ hernam Lodewijk.

‘Het ongelukkig uiteinde van hare broeders heeft Erna mij verhaald,’ zegde Hildegard; ‘zij verontschuldigde daarmede ook de stilzwijgendheid en koelheid haars vaders.’

Baron Rüdiger was opgestaan en nam afscheid met de belofte, spoedig en dikwijls terug te komen. Oom Hendrik wilde hem vergezellen Toen zij de kamer verlieten, vonden zij in den gang het arme kind, welks korf door Martha gevuld werd. Zij zag hen zwijgend met hare groote oogen aan, waarin tranen schemerden. Rüdiger voelde zich diep bewogen, terwijl Zwanenberg het kind met een vriendelijk lachje toeknikte.

‘Zoo is Weimar - hij kan alles weggeven, aan zich zelven denkt hij nooit,’ sprak oom Hendrik, nadat zij het huis verlaten hadden.

‘Is dat niet edeler en schooner dan de zelfzucht, die voor het lijden en de bekommernissen van een ander geen gevoel heeft?’ antwoordde Rüdiger, wien deze lichtvaardige toon ergerde. ‘Wilt gij onzen zwager hiervan een verwijt maken?’

‘Neen, zeker niet, hij heeft een hart van goud!’

‘En er zijn weinig menschen, waarvan men dat zeggen kan.’

‘Ik geloof, dat gij ook tot hen behoort!’

‘Wilt gij dit reeds daaruit opmaken, dat ik een penninksken van mijn overvloed tot de goede werken van Weimar bijgedragen heb? Gij kondet u vergissen, heer zwager; deze overvloed moet u juist bewijzen dat ik ginds een geweldig fortuinzoeker geweest ben.’

‘Hm! mijnheer uw broeder heeft het gemakkelijker gehad,’ zegde Zwanenberg met een onderzoekenden oogslag op zijn begeleider, op wiens gelaat het volle schijnsel der maan viel.

‘Kent gij hem?’ vroeg Rüdiger haastig.

‘Enkel van aanzien. Gij zegdet straks dat gij hem bezoeken wildet; ik kan niet veronderstellen, dat het een aangename gang voor u is.’

‘Dat wil ik ook niet beweren; evenwel hangt het geheel en al af van de ontvangst, die mij te beurt zal vallen, en het zal mij oprecht verheugen, als daarbij de nevelen opgeklaard worden, die ons thans nog scheiden.’

‘Hm, aan deze mogelijkheid geloof ik niet; gij zult uw scherpen blik niet door zoete woorden laten misleiden.’

‘Dus kent ook gij de zware verdenking, die op mijn broeder rust?’ vroeg Rüdiger onthutst.

‘Ja, maar ik spreek er niet gaarne over,’ antwoordde Zwanenberg na eene korte aarzeling.

‘Voor mij behoeft gij er geen geheim van te maken.’

‘Weimar zou mij verwijten, dat ik u had willen opstoken; hij gelooft van alle menschen slechts goed.’

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 6]

INGANG DER AMSTERDAMSCHE DIERGAARDE.

Onze gravures.

De Diergaarde van Amsterdam.

PLANTENHUIS DER AMSTERDAMSCHE DIERGAARDE.

Onze lezers zullen niet zonder belangstelling kennis maken met eenige gezichten uit de diergaarde, welke wij zoo dikwijls als vergelijkingspunt met de Antwerpsche Zoölogie hebben hooren aanhalen. En inderdaad de Amsterdamsche dierentuin komt in zijn geheel vrij wel met den onze overeen; maar hem b e h o o r t h e t eerstgeboorterecht en voor zooveel hier navolging in het spel wezen kan, behoort die eerder aan onze zijde. Het geheele feit ligt echter slechts hierin dat de eerste bestuurder en stichter van den Antwerpschen dierentuin een boezemvriend was van den heer Westerman, insgelijks oprichter en thans nog bestuurder der Amsterdamsche diergaarde, en uit beider voortdurende gedachtenwisseling natuurlijk eene zekere eenvormigheid van plannen ontstaan moest. Daarenboven moeten uit den aard der zaak zelve alle diergaarden min of meer op elkander gelijken, omdat al hunnen bewoners een voor hun slach en levenswijzegeschikt verblijf dient bezorgd te worden en uit deze doelmatige inrichting alleen eene groote gelijk vormigheidontspruit. De algemeene aanblik der beide tuinen is dus slechts in zooverre verschillend als het meer uitgestrekt terrein in Amsterdam, door zijne hellingen en natuurlijken waterloop, gemakkelijke middelen aan de hand heeft gedaan om fraaie uitzichten te bekomen, wat te Antwerpen meer door groote verscheidenheid en schilderachtigheid in den uitwendigen bouw der dierenverblijven verkregen is.

De Amsterdamsche diergaarde prijkt met den

geleerden en wel iets of wat pronkerigen naam van *Natura artis magistra* (de natuur is de meesteres der kunsten); maar wordt door de Amsterdammers eenvoudig en zeer oneigenlijk *Artis* genoemd, zooals het Antwerpsche volk zijnen dierentuin algemeen als de *Jolozie* kent. Tot zulke onzinnigheden leidt versmading van eigene sprake en pedante of blufferige woordenpronk.

Al aanstonds valt in het oog dat de ingang van onzen dierentuin, ofschoon dan ook minder ruim, vrij wel op dien der Amsterdamsche diergaarde gelijkt, wat waarschijnlijk niet meer het geval wezen zal als binnenkort, door de herbouwing van de spoorwegstandplaats, aan onze Maatschappij van Dierkunde de gelegenheid zal geschonken worden om den langbegeerden monumentalen toegang op te richten.

Bij ons bezoek aan *Artis* werden wij door een onzer Hollandsche lettervrienden al dadelijk voorgesteld aan den heer bestuurder Westerman, dien wij reeds te Antwerpen, bij gelegenheid der 25jarige jubelfeesten van onze *Zoölogie*, hadden leeren kennen.

Wij vonden den waardigen grijsaard in zijn ruim bureel, gezeten voor eene schrijftafel met heele stapels paperassen, te midden van kasten vol wetenschappelijke werken, met opgezette dieren of zeldzame schelpen als sieraden bekroond. Hij ontving ons met dien beminnelijken eenvoud, welke gewoonlijk ware verdienste kenmerkt.

Evenals aan den heer Kets schier uitsluitend de eer toekomt door zijn *initiatief* en zijne werkdadigheid, uit zijn bijzonder en klein museum van levende en opgezette vogels den prachtigen Antwerpschen dierentuin te hebben ontwikkeld, zoo mag de heer Westerman met volle recht de Amsterdamsche diergaarde zijne stichting noemen. En het moet den zoo krassen ouderling, wanneer hij te midden zijner heerlijke schepping den blik in 't rond laat weiden, een streelend gevoel zijn te bedenken, hoe hij zich dit uitgestrekt gebied, waar hij als koning regeert, voet voor voet heeft veroverd en hoe hij het door onvermoeiden arbeid gestadig heeft uitgebreid, verrijkt en verfraaid.

Het is een genoegen hem er zelf over te hooren, als hij met nog jeugdigen geestdrift verhaalt van den tijd toen hij, een eenvoudig boekverkooper, die zich uit liefhebberij met natuurlijke historie bezighield, de eerste het denkbeeld opperde, Amsterdam te begiftigen met eene instelling, waarop toen nagenoeg het groote Londen alleen bogen kon.

Men moet hem hooren vertellen wat al voeten het in de aarde had, eer hij alle tegenkantingen had overwonnen, de noodige medehelpers aangeworven, de vereischte gelden bijeengebracht had, en eindelijk zijn ideaal verwezenlijkt zag.

'Ik zal u den koninklijken weg wijzen,' zei hij glimlachend, toen hij mij langs den ingang, waardoor niet alleen de koning van Holland, maar menig buitenlandsch vorst indertijd zijne intrede deed, den lusthof binnenleidde, die niet minder dan elf hectaren beslaat.

Waarheen zich het eerst wenden? Overal openen zich schaduwrijke lanen, overal steken nette gebouwen boven het geboomte uit, overal schijnen de meest uiteenloopende roepstemmen tot een bezoek te nooden.

Echt indringerig zijn in dit opzicht de bonte papegaaien en kakatoes, die evenals te Antwerpen, aan weerszijden van den gewonen ingang in hunne ijzeren schommels hangen te slingeren en om strijd door vriendelijke buigingen of woeste sprongen, door een vleiend 'kopje krauwen' of een oorverdoovend geschreeuw de voorbijgangers tot zich trachten te trekken. Wat eene rijke verscheidenheid van kleuren in dit

gevederde en gekuifde volkje, waarvan nagenoeg driehonderd soorten bekend staan, die bijna alle in Artis vertegenwoordigd zijn

Die bontgeschakeerde, welke het eerst het oog van den binnentredende trekken, zijn Zuid-Amerikaansche raven, met hun Braziliaanschen naam *araras* genoemd; het schoonst van allen zijn ongetwijfeld de blauwe raaf *arara hyacinthina*, uit de bosschen van de Amazonen-rivier afkomstig, en haar landgenoot, de *arara glauca.*

Van de papegaaien, die apen onder de vogels, naar de eigenlijke apen, is de afstand - althans in deze diergaarde - niet groot. Dat beweeglijke, luidruchtige volkje bewoont er een apenhuis niet ongelijk aan dat onzer Zoölogie, maar minder sierlijk, waar zij ook naar hartelust in de buitenlucht kunnen rondspringen, klauteren en slingeren. Een dier vierhandige kunstenmakers schijnt zich hier op de wetenschap der gymnastiek toe te leggen; men heeft hem ten minste een paar ringen en een rekstok verschaft, waaraan hij een reuzenzwaai maakt, zooals geen ‘voorwerker’ onzer turnmaatschappijen hem zal nadoen. Niet ten onrechte prijkt dan ook op zijn naambordje de titel van ‘gymnastische aap.’

De apen zijn in alle diergaarden ongeveer wat de clowns met August aan het hoofd in het paardenspel zijn, en zij hebben dus ook overal de meeste bekijkers. In vergelijking met de overige verzamelingen is de apengalerij van den Amsterdamschen tuin voorzeker de volledigste niet. Op eenige uitzonderingen ziet men in *Artis* grootendeels oude bekenden, zooals eenige fraaie *maki's* en de bevallige Zuid-Amerikaansche *Kinkajoe*, met zijn langen slingerstaart.

De meeste exemplaren, die het prachtige Hertenkamp uitmaken, zijn Amsterdammers van geboorte, ofschoon hunne afkomst overigens nogal uiteenloopt. Naast den gewonen, witten en zwarten Nederlandschen damhert graast hier toch de Axis-hert uit Indië, de Japansche hert, de reehert uit Suriname, de zwijnhert uit Bengalen en de zoogenaamde hert van Kuhl, van de Baviaan-eilanden.

Ook van de lama's, ofschoon wat schuwer van aard, werden in de Amsterdamsche diergaarde meermalen jongen gekweekt, onder anderen van de wilde lama of guanaco, die zich anders in onze lage landen wel misplaatst moet gevoelen, daar hij op het Andesgebergte zoo wat 8 à 10,000 voet boven den grond thuis hoort; men kweekt ook van de auchenia-lama, die in dezelfde streken, maar in tammen staat wordt aangetroffen en vooral in hooge bergpassen als lastdier gebezigd wordt, en eindelijk van de alpaca, wier naam, als die eener uitmuntende wolsoort, aan onze lezere sen beter bekend zal zijn, dan het dier zelf. Ter wille van dien wol heeft de Peruaansche regeering sedert 1846 den uitvoer dezer nuttige dieren verboden, zoodat de alpaca sindsdien in weinig Europeesche verzamelingen meer wordt aangetroffen. Ook de vigogna, een om haren wol bekende lamasoort, treft men weinig in den dierentuin aan; de schuwe aard en verbazende vlugheid van dit dier, dat alleen in de hooge gebergten van Chili en Bolivia in wilden staat wordt aangetroffen, is waarschijnlijk de reden, waarom zoo weinige exemplaren levend naar Europa overgebracht worden.

Terwijl wij de vreedzaam grazende lama's gadeslaan, die in zekeren zin de kameelen van Amerika kunnen genoemd worden, zien wij wat verder den echten, aartsvaderlijken kameel der Oude Wereld den zonderling gevormden kop boven de omheining van zijn perk beuren.

Het schonkerige, vreemdsoortige dier, dat ons met zijn schrander, goedig oog zoo vertrouwelijk aankijkt, is een al te oude en goede bekende, om er ons lang mede bezig te houden. Reeds voor wij hem in den dierentuin mochten aanschouwen, was hij voor ons geen vreemdeling meer: wij kennen hem immers uit onze kinderjaren, toen wij voor het eerst met gretig oor de verhalen opvingen van Rachel, die Eliëzers

kameelen drenkte, en van de Wijzen uit het Oosten, die op hunne kemels naar Bethlehem kwamen, om hunne schatten neer te leggen aan de voeten van het nieuw geboren Koningskind. En waarlijk als wij den kameel daar zoo aartsvaderlijk ernstig voor ons zien staan, is het of wij de karavanen van het Oosten, die eenmaal onze jeugdige verbeelding zoo boeiden, weer zagen voorbijtrekken.

Maar als wij van het Oosten droomen willen, moeten we naar het Plantenhuis. Daar kunnen we in de zwoele atmosfeer, onder de groene waaiers der palmen of de slanke stengels der agaven, in de zoete bedwelming der exotische geuren en kleuren ons nevelig klimaat vergeten. Hier is het heerlijk! en meer dan ooit betreuren wij het thans, dat de Antwerpsche Dierentuin tot nog toe een voor het publiek toegankelijk Plantenhuis mist.

(*Wordt vervolgd.*)

De longobarden.

De Longobarden (Langbaarden) waren een dapper Germaansch volk, dat tot den stam der Suèven behoorde. Het woonde, volgens de oudste berichten, bij den aanvang onzer jaartelling, aan den benedenloop der Elbe, waarschijnlijk op den linkeroever, in het hedendaagsch Lüneburg. In den loop der vierde eeuw zijn zij vermoedelijk, na veelvuldige oorlogen met hunne naburen, verhuisd naar de oevers van den Donau, waar zij met het Oost-Romeinsche Rijk in aanraking kwamen en het christendom volgens de Ariaansche geloofsbelijdenis aannamen. Na geweldige worstelingen, wierpen zij zich eindelijk op tot beheerschers van Pannonië en vormden een machtig en welvarend volk. Hun koning *Alboin*, nog langen tijd in liederen gehuldigd en, evenals *Chlodwig* en *Theodorik*, met staatsmanswijsheid begaafd, vestigde het oog op Italië, dat door een oorlog tegen de Gothen uitgeput was. In 569 viel Alboin in Italië en zijne ordelooze benden overstroomden weldra het noordelijk gedeelte, sedert dien tijd Lombardië geheeten. De kustgewesten en de versterkte steden, zooals Padua, Cremona, Mentua, Ravenna, Rome, Genua en Venetië wisten den veroveraar weerstand te bieden. Dit verzet werd vergemakkelijkt door de onderlinge verdeeldheid der aanvallers, uit onderscheidene volkeren bestaande, zooals Boelgaren, Sarmaten, Pannoniërs, Noricers, Alemanven, Suèven, Gepiden en Saksers, die veelal met elkander twist voerden of ook door de Longobarden met zulke minachting behandeld werden, dat onder anderen 20,000 Saksers naar hunne haardsteden terugkeerden, omdat het hun niet vergund werd volgens hunne eigene wetten te leven. Ook koning Alboin werd het slachtoffer van deze verdeeldheid, en onze gravure vertoont de daad van barbaarschen en driesten overmoed, die over zijn lot besliste.

In 567 had hij namelijk het rijk der Gepiden overweldigd, hun koning Cunimond eigenhandig in den krijg gedood en zich uit diens hersenpan eene met zilver beslagene drinkschaal laten vervaardigen. Rosamonde, Cunimond's dochter, had hij gewelddadig tot zijne gemalin genomen. Met verbetene woede verbeidde Rosamonde de gelegendheid om zich op den moordenaar haars vaders en haren dwingeland te wreken, tot de onmenschelijke en tragische gebeurtenis, die in de volgende regels[1] verhaald wordt, haar den haat onstelpbaar uit het harte vloeien deed.

‘Op zekeren dag zat Alboin, de koning der Longobarden met zijne hertogen en grooten aan den feestdisch in het schitterend paleis, dat eenmaal de Gothenkoning Theodorik zich buiten de muren van Verona had gebouwd. De woeste Longobard behoefde zich geene praalgebouwen te stichten; daarvoor hadden de vroegere meesters

1) Ontleend aan het historisch-romantisch verhaal *Twee Veroveraars*, door J.R. van der Lans.

des lands gezorgd, en overal vond de overweldiger de marmeren vorstenverblijven gereed om hem te ontvangen.

Het paleis van Verona, waarvan op eene oude munt nog eene afbeelding bestaat, was een grootsch gebouw, omringd van portieken, rustende op slanke kolommen, door ronde bogen verbonden. In de grootste en rijkste zaal, schitterend van marmer en verguldsel, schilderwerk en mozaïken, was de feestdisch aangericht. Gouden lampen, in den vorm van kronen met flonkerende gesteenten ingezet en met glinsterende hangers versierd, hingen van de hooge zoldering af, en de walmende vlam-

men wierpen een rossen gloed over de woeste, gebaarde aangezichten der forsche Longobarden, wier krijgshaftig uiterlijk in schrille tegenspraak was met al de omringende pracht, die van een beschaafder tijdperk getuigde.

Schilden, zwaarden en speren, tot tropeeën samengeschikt, prijkten langs de wanden, en aan het hoofdeinde der tafel troonde Alboin onder een hemel van purperkleurig fluweel op zijn hoogen zetel, terwijl de schilddrager achter zijn stoel stond, bij den minsten wenk gereed om de drinkschaal van den vorst te vullen of zijne bevelen te vernemen.

De wijde, met hermelijn gevoederde koningsmantel, met een gouden gesp op den schouder vastgehecht en achteloos opgeslagen, hing in breede plooien aan weerszijden van den stoel af en liet het roode wambuis zien, waarop de gouden gordel, met het lange, rechte zwaard, schitterend afstak. Witte hozen, met gouden banden omwonden, omsloten, volgens de gewoonte der Longobarden, de beenen des konings, en zijne voeten staken in fijne schoenen van rood leder, waarvan de randen met diepe insnijdingen waren versierd.

Alboin strekte zich achterover in zijn zetel uit, zoodat de forsche welving zijner borst het roode wambuis spande, lei de eene knie over de andere, wierp het hoofd trotsch in den nek, en liet, met de hand op het zware gevest van zijn zwaard geleund, den blik met voldoening over de lange tafel weiden, die met den keur der fijnste vruchten in zilveren schotels prijkte. Druiven, vijgen, oranjeappels en amandelen, al wat het zonnig Italië heerlijks biedt, spreidde daar onder den gloed der lampen zijne frissche kleuren en mollige rondingen ten toon.

Als roofdieren vielen de woeste gasten aan op deze spijzen en op het dampende wildbraad, in kunstig gedreven schotels binnengedragen; de korte, breede messen flikkerden in hunne grove knuisten bij het snijden van het vleesch en het vet sijpelde hun langs den baard, als zij de brokken met de vingers aan den mond brachten. Het eene gerecht na het andere verdween in de gulzige magen der krachtige Germanen en achter hunne banken en zetels deden de honden zich te goed aan de achteloos weggeworpen beenderen.

Het geurig ooft van Italië, gewoon fijnere gehemelten te streelen, scheen te schreien en te bloeden onder de verscheurende tanden der barbaren, welke zich vooral de zoete, tintelende Italiaansche wijnen goed lieten smaken. Bij geheele stroomen plengden zij het gouden vocht en laafden daaraan bij volle teugen de dorstige, heesch geschreeuwde kelen.

De schilddragers en dienaren, die af en aan liepen met de groote aarden schenkkannen, waarin de wijn al zijne koele frischheid behield, hadden geene handen genoeg om de feestelingen te bedienen, die telkens luidruchtiger hunne bekers en drinkhoornen ophieven, om ze opnieuw te doen vullen. En Alboin, hun aanvoerder in den strijd, toonde zich ook aan den feestdisch de koning der Longobarden. In éénen teug ledigde hij slag op slag den vollen drinkhoorn, terwijl de schildknaap onophoudelijk gereedstond, om dien telkens weer tot den rand te vullen.

De edelste wijnen, die jarenlang zorgvuldig in de kelders van senatoren en patriciërs waren bewaard, werden door de ruwe Germanen uitgestort met eene onverschilligheid of het gerstebrouwsel gold; maar het verraderlijke nat wreekte zich over die miskenning en werd in de aderen der zwelgers als tot vloeibaar vuur, dat telkens nieuwen dorst opwekte, de hoofden verhitte, het brein benevelde, de oogen deed fonkelen en de tongen deed ratelen.

Met klimmende opgewondenheid praatten, lachten en zongen allen door elkander tot op het laatst niemand meer de woorden van zijn naasten buurman verstond.

Alleen Alboin wist als Demosthenes aan het zeestrand met zijne forsche keel dat rumoer te overstemmen en aandacht af te dwingen voor hetgeen hij zeide. Door den wijn verhit, haalde hij met hoogrood gelaat van zijne wapenfeiten en heldendaden op en snoefde er op hoe hij de Gepiden, de oude mededingers der Longobarden, door zijn zwaard had ten onder gebracht.

En bij alle goden,' riep hij op eens in woeste opgewondenheid uit, 'waar is de drinkschaal, die ik mij uit de hersenpan van hun koning heb laten smeden?'

De schildknaap was reeds heengeijld om het afschuwelijke drinkvat te halen en werd, toen hij met de schaal in de opgeheven hand terugkeerde, door de geheele zaal met donderende toejuichingen begroet.

'Zoo zal het allen vergaan, die Alboin weerstreven!' sprak de koning, terwijl hij, uit zijn zetel opgestaan, de met zilver beslagen hersenpan ophief, die de dienaar met schuimenden wijn had volgeschonken.

'Zoo zal het al den vijanden van Alboin vergaan,' bulderde de gansche zaal en allen hieven de gevulde bekers omhoog. Alboin lekte zich als een roofdier de bloedroode, vleezige lippen, opende den breeden mond, als de muil van een verscheurend dier met vreeselijke tanden gewapend, en ledigde in één teug de ontzaglijke drinkschaal, terwijl de gasten als één man de bekers en drinkhorens aan den mond zetten.

Waggelend van dronkenschap viel Alboin in zijn zetel terug en zag eene wijle met een blik vol opgeblazen hoogmoed de zaal rond: hij bedacht met titanischen trots hoe al die reuzen, die geheele steden onder hun ijzeren voet vertrapten, deemoedig als kinderen bogen, wanneer hij, de groote Alboin, de wenkbrauwen fronste. Nog was echter zijn verwaten trots niet verzadigd.

Daar vlamde op eens als een bliksemstraal in zijn oog; er schoot hem eene gedachte door het benevelde brein, zoo vreeselijk als slechts de duivel der dronkenschap, met den demon van den hoogmoed in verbond, een overweldiger als Alboin kan ingeven.

Terwijl hij die fiere Longobarden zoo onderworpen zag aan zijne bevelen, bedacht hij hoe eene zich toch verstoutte hem te weerstaan: het was de dochter van den smadelijk verslagen Cunimond. Rosamonde, de koningin, had het gewaagd, dien avond zijne uitnoodiging te versmaden.

'Breng ons de koningin hier, opdat zij met mij drinke,' sprak hij kortaf, zich naar den schilddrager omwendende.

Verbaasd zag de slaafsche volbrenger van Alboins bevelen zijnen meester aan, doch diens blik duldde geene tegenspraak, en zonder het te wagen een woord tegen 's konings verlangen in te brengen, verwijderde hij zich, om weinige oogenblikken later terug te komen, door de vorstin gevolgd.

Het was eene echt koninklijke verschijning te midden van dit woeste dronkemanstooneel: statig omgolfde haar de purperen mantel en liet op het hooge, blanke voorhoofd den flonkerenden diadeem, de rijke gouden borduursels op de borst en de boordsels van het onderkleed zichtbaar. Zij trad recht op den koning toe, die haar, zonder van zijn zetel op te staan, reeds van verre met door dronkenschap belemmerde tong toeriep:

'Ha, volschoone Rosamonde, ge hebt u hedenavond tevergeefs laten noodigen, maar eindelijk begrepen dat de tafelvreugd mijner mannen zonder u niet volkomen zou zijn. Kom en drink met uw heer vader de gezondheid van koning Alboin.'

Dit zeggende reikte hij haar met uitgestrekten arm den afgrijselijken beker toe en zag haar met een beschonken lach aan, terwijl zijne oogen schitterden van duivelsche voldoening over de uitwerking zijner bloedige scherts.

Rosamonde stond daar op eens als in een marmerbeeld veranderd; doodsbleek staarde zij den koning aan met oogen zoo wijd geopend als de gapende holten in den schedel, dien hij haar voorhield. Eene koude rilling doorliep haar van het hoofd tot de voeten en zij moest zich aan den zetel achter haar vastgrijpen, om niet te bezwijken. Dàt was het dus, waarvoor Alboin haar had laten roepen!

De overweldiger, dien de dronkenschap tot een verfijnden wreedaard had gemaakt, verlustigde zich eene wijle in de vernietiging der trotsche vrouw, barstte daarop in een dommen schaterlach uit en zei toen met tergenden spot:

'Hoe nu, Rosamonde, gij weigert met koning Cunimond te drinken?'

Maar in zijne bedwelming onmiddellijk van den spot tot blakende woede overslaande, maakte hij eene ongeduldige beweging, zoodat zijn zware degen, van het voetkussen schuivend, met den punt rinkelend op de zerken stootte en Rosamonde van den schok sidderde. Zijne oogen schoten bliksemstralen en reeds wilde hij de drinkschaal, die in zijne hand schudde, neerzetten, om zijn zwaard te trekken, toen Rosamonde zich vermande en de uitbarsting voorkwam.

Hare lippen plooiden zich op eens tot een glimlach, al klapperden hare tanden nog van woede en ontzetting, en de sidderende hand naar de drinkschaal uitstekende, sprak zij:

'Voorzeker zal ik met koning Cunimond drinken... op Alboins dood,' voegde ze er fluisterend bij, maar reeds had zij het afschuwelijk drinkvat aan de lippen gezet, zoodat de koning hare laatste woorden niet verstond.

Opnieuw barstte hij in een schaterlach uit en moedigde haar onder de toejuichingen zijner beschonken tafelgenooten aan, den beker tot den laatsten druppel te ledigen, doch toen zij zich verontschuldigde onder voorwendsel dat de wijn haar niet smaakte, drong hij niet verder aan en liet haar vertrekken.

'Nauwelijks was het zware voorhangsel achter haar dichtgevallen of als een masker, dat men buiten de balzaal afrukt, wierp zij hare kalmte af en gaf lucht aan de verbeten woede, die haar tot stikkens toe benauwde. Dreigend de vuisten ballend schreed zij met hortende stappen voort door de lange marmeren gangen, en begaf zich naar de zaal, die tot verblijfplaats diende aan eenige Gepidische opperhoofden.'

Reeds lang was Rosamonde met de krijgers van haar volk, die in het leger van Alboin dienden, in geheime verstandhouding getreden om haren verdrukker op een gunstig oogenblik te treffen. Die wraak wilde zij thans geen stond meer uitstellen en toen dus Alboin van de dierlijke slemppartij ter ruste getogen was, werd hem door zijn Gepidisch gevolg, op bevel der koningin, in zijnen slaap het hart doorstoken.

Zijn opvolger Kleph werd insgelijks, na eene regeering van anderhalf jaar, door zijne onderdanen omgebracht en de verwarring werd nog grooter, toen de vijf en dertig hebzuchtige hertogen van de verbondene volkeren zich van de koninklijke goederen meester maakten, zonder een nieuwen vorst te kiezen. Gedurende tien jaren (575-585) zwierven de Longobarden plunderend door het land en strekten hunne tochten uit tot in Beneden-Italië en Gallië, tot dat gevoelige nederlagen en dreigende gevaren hen dwongen om weder een koning te kiezen. De nieuwe vorst, Authari genaamd, vervormde zijn rijk tot een geregelden staat. Van lieverlede en naarmate zij in beschaving wonnen, gingen ook de Longobarden tot de Roomsche Kerk over. Het Longobardische rijk beleefde nog tal van wederwaardigheden tot dat Karel de Groote ten jare 773, ter bescherming van den Paus, dit land binnenrukte en door de

verovering van Pavia een einde maakte aan de heerschappij der Longobarden in Italië, die 205 jaren had bestaan.

De wildstroopers.

Onder de gewelven van het oude slot hebben de vier stoute mannen de wijk genomen, om hunnen buit te verdeelen. Het is een moeilijk werk geweest zoo buiten bereik

DE LONGOBARDEN. - Koning Alboin dwingt zijne gemalin uit den schedel haars vaders te drinken.

DE WILDSTROOPERS, NAAR DE TEEKENING VAN ANT. SEITZ.

van de boschwachters het wild onder schot te krijgen. Maar toch is het hun uitstekend gelukt, want een wel doorvoede reebok werd door hen geveld. Die buit thans rechtmatig te verdeelen is de bezigheid van het oogenblik. Reeds is het geschoten dier gedeeltelijk het vel afgestroopt en wordt nu beraadslaagd welk gedeelte elk te beurt zal vallen. Dat bij de oplossing van zulk gewichtig vraagstuk pot en flesch onontbeerlijk zijn, hoeft nauwelijks aanschouwelijk gesteld te worden. Ernstig, als gold het een Salomons-oordeel, kijken de drie stroopers, die wij te zien krijgen, elkander aan; en zoo mannelijk en karaktervol is hunne uitdrukking, dat men, enkel daarop afgaande, allicht veronderstellen zou dat zij voor edeler doel in deze wijkplaats vergaderd waren. Maar niet enkel de gevelde reebok, ook de vierde strooper, die met geladen buks aan den ingang de wacht houdt, laat over den aard van hun bedrijf en samenkomst geen den minsten twijfel. Wees zeker dat het karakteristieke in hun gelaat slechts de vastbeslotenheid is om alles weg te ruimen, wat hun in de baan treedt, en de boschwachter te beklagen is, die met zulke stoutmoedige kerels tot een treffen komt.

De Slachtoffers der Wetenschap.
(*Vervolg.*)

Wie kent den naam niet van JOHN FRANKLIN en ten minste niet eenigszins zijne treurige geschiedenis? In 1800 bij de Engelsche marine in dienst getreden, woonde Franklin onder Nelson den zeeslag bij Koppenhagen bij en nam deel aan een onderzoekingstocht in Australië, op welken hij in 1803 bij eene schipbreuk dreigde om te komen. Bij Trafalgar streed hij met moed en beleid. In 1804 werd hij gewond bij het beleg van Nieuw-Orleans, hetwelk door Jackson met heldenmoed verdedigd werd. Sinds 1818 wijdde Franklin zich aan de Noordpoolvaart, en in 1819 deed hij, in gezelschap van Richardson, Hood, Back en Hepburn, te voet en onder ongehoorde ellende, een verkenningstocht langs het Noorderstrand van Amerika, en wel over eene lengte van niet minder dan 900 kilometers.

De moedige reizigers vorderden niet dan langzaam over de uitgestrekte sneeuwwoestijnen, die hier en daar door diepe ravijnen doorsneden werden. Zij waren zoo uitgeput, dat sommigen er het bewustzijn bij verloren. Back werd met drie man vooruitgezonden, om de hulp in te roepen van de bezetting van het fort ‘Enterprise,’ bij het Slavenmeer. Ondertusschen toog ook Franklin, die zich hersteld gevoelde, met de rest der tochtgenooten verder voort door den sneeuw. Hij kon daags maar 5 of 6 mijlen vooruitkomen. Twee mannen van Canada bezweken en men deelde onder elkander de schoenzolen. Richardson, een Engelsch matroos, en een der Iroqueezen, die deel namen aan den tocht, moesten in eene tent achterblijven. Franklin zette zijn wanhopigen tocht voort. Eindelijk kreeg men het fort in het gezicht. Helaas! het was ontruimd geworden, en er was niets te vinden. Zoo vervloog alle hoop, op het oogenblik dat de moedige onderzoekers zich gered waanden. Zij zagen elkander aan en zonder te spreken barstten de helden in tranen uit. Met drie man bleef Franklin in het fort en kookte soep van eenige beenderen, die onder een hoop vuilnis waren achtergelaten. Twee dagen later zag hij dokter Richardson met den matroos Hepburn

naderen, die onder weg vernomen hadden, dat de Iroquees Michel den heer Hood had vermoord, en die nu op hunne beurt den Iroquees hadden gedood. Zoo voegde zich ook nog de misdaad bij alles wat zij leden: honger, kou, ellende en verlatenheid! Den 1ˢᵗᵉⁿ November stierven nog twee Canadeezen. Eindelijk, op den 7ᵈᵉⁿ November, terwijl Franklin zich reeds trachtte te gewennen aan het denkbeeld, dat hij met het overblijfsel zijner tochtgenooten van honger zou moeten sterven, zie, daar kwamen Indianen aan, beladen met overvloed van levensmiddelen, gezonden door den heer Back. Men moet in het verslag van Franklin's reis het eenvoudig en hartverscheurend verhaal van dezen ganschen tocht lezen, om den moed, de grootheid van ziel, de zelfverloochening te bewonderen, bij dit alles toen ten toon gespreid - neen, in het verborgen geofferd. En wil men weten wat deze mannen waagden, dan moet men zich eenigszins eene voorstelling kunnen maken van de kusten van Noord-Amerika, zooals die toen ter tijde waren.

Eene Engelsche Maatschappij, ruilhandel willende drijven met de Esquimo's, had zich in deze gewesten gevestigd, in ellendige houten hutten, boven welke de Engelsche vlag woei. De verschillende posten van deze maatschappij bevonden zich hier en daar langs die onmetelijke keten van meren, die zulk een eigenaardig karakter leenen aan dit gedeelte van Noord-Amerika. Sneeuw, koude, al de ongenade van het Noorden, heerschen hier in deze groote ijswoestenijen. Hier hadden Franklin en de zijnen soms niets anders dan wat *pemmican* te eten, eene soort van geperst vleesch, dat zij, om de maag te vullen, gebruikten met eene soort van mos. Hoe is het mogelijk dat mannen, die eens zulke martelingen hebben ondergaan, zich ten tweede male aan zulke gevaren wagen! Maar Franklin behoorde tot die menschen, die zich door niets laten afschrikken.

In 1825 ondernam Franklin een tweeden en vruchtbaarder tocht. In 1845 waagt hij zich nog eens in de onbekende oorden en raakt verdwaald of gevangen te midden van ijsbergen, die hem den weg versperren. Althans hij is in 1845 voor altijd verdwenen. Men weet met welke toewijding, welke bezorgdheid, welke onvermoeide volharding Lady Franklin, gesteund door haar land, achtereenvolgens eene gansche reeks van onderzoekingstochten heeft uitgerust ter nasporing van haar man. Heldhaftige pogingen zijn in het werk gesteld om hem te vinden, maar zij zijn te vergeefs geweest. Eerst in 1857 en 1859 heeft men op Koning Willems Land de lijken en andere overblijfselen van de moedige mannen mogen vinden.

Franklin was een man van grooten moed, maar ook van groote goedheid. Zijn vriend Parry zeide van hem: ''t Was een man die het gevaar nimmer den rug toekeerde en daarbij zulk een week hart had, dat hij geene mug zou gedood hebben.'

Op dergelijke wijze is de Franschman JULES DE BROSSEVILLE verdwenen en omgekomen. In 1833 scheepte hij zich in op *La Lilloise*, waarmee hij als commandant de reis naar Groenland deed. Hij teekende de kaarten van het zuidelijk gedeelte van dit land, waar hij bovendien belangrijke waarnemingen deed ten opzichte van den magneet. Het laatste wat men van hem vernomen heeft is, dat hij, door het ijs gedwongen, ergens te Vapna Fjord was binnengevallen. Men heeft noch van hem, noch van zijne bemanning ooit iets vernomen of een spoor gevonden.

(*Wordt voortgezet.*)

Een en ander uit de geschiedenis van den landbouw.

De landbouw was overal en ten allen tijde het eerste begin eener geregelde menschelijke samenleving; het bebouwen toch van den bodem dreef den mensch het

eerst aan zich eene vaste woonplaats te kiezen, gaf aanleiding tot het ontstaan van grondbezit en eigendom en de inrichting eener burgerlijk maatschappij, tot verzachting der zeden en daardoor tot beoefening van wetenschap en kunst.

Gelijk Mozes ons heeft opgeteekend, bouwden de kinderen van den eersten landbouwer zich de eerste vaste woning en beoefenden de kunsten des vredes Toen de eerste mensch veroordeeld werd in het zweet zijns aanschijns zijn brood te eten gaf de vaderlijke Rechter hem het graan daartoe mede in de ballingschap; want zonder dit rechtstreeksche geschenk uit Gods hand had het jonge menschelijk geslacht niet kunnen groeien of bloeien. Het behoud van den mensch was met het behoud der graangewassen verbonden, doch zoo, dat wij voor die gewassen nog onontbeerlijker zijn dan zij voor ons. Zonder menschelijke cultuur kunnen zij niet bestaan.

De bebouwing van den bodem door de eerste menschen en - na den Zondvloed - door Noach zal intusschen wel hoogst gebrekkig zijn geweest, ten minste zoolang tot de krachten van huisdieren daartoe werden aangewend en er geschikte gereedschappen waren uitgedacht.

In de oudheid was de landbouw hoog geëerd en zelfs de eerste staatsmannen achtten het niet beneden hunne waardigheid, achter den ploeg te loopen, evenals de groote Gladstone zich op het oogenblik niet ontziet ter verpoozing van zijn politieken arbeid op zijn buitengoed boomen om te hakken; menig machtig vorst heeft ook aan den avond van een veel bewogen leven getracht in landelijke afzondering het geluk en de tevredenheid te vinden, welke het vruchteloos streven van zijn jongelingschap en rijperen leeftijd hadden uitgemaakt. Nog op den huidigen dag brengt de keizer van China hulde aan den landbouw door jaarlijks bij den aanvang der lente met de prinsen en grooten des rijks eenige voren te ploegen. Op dezelfde wijze eert de keizerin de zijdeteelt, door het kweeken van den moerbezieboom aan te moedigen en zich met hare hofdames aan de verpleging van zijwormen te wijden.

De oude Grieken, Romeinen, Carthagers enz. beoefenden den landbouw reeds volgens een redelijk stelsel en hebben ons daaromtrent verscheidene leerrijke geschriften nagelaten, die wel verdienden ook nu nog in overweging genomen en bestudeerd te worden. Gelijk de geschiedenis ons leert, kende men reeds vroeg in Azië, Egypte en Griekenland de voornaamste gereedschappen tot den akkerbouw benoodigd, zooals den houten ploeg en de egge, zij het al niet in hunne tegenwoordige gedaante. De samenstelling der egge is trouwens zeer eenvoudig en heeft dan ook tot in den laatsten tijd weinig verandering ondergaan, maar de ploeg heeft duizenden jaren noodig gehad om tot haren tegenwoordige volkomenheid te geraken en bestond oorspronkelijk slechts uit een min of meer gefatsoeneerden boomtak. De Egyptische, oud-Grieksche en Sardinische ploeg was zonder strijkbord. Welk een verschil met den ingewikkelden en doelmatigen stoomploeg van tegenwoordig! en nog schijnt de reeks der uitvindingen en verbeteringen met betrekking tot dit nuttige landbouwwerktuig niet afgesloten.

Ten allen tijde was het van het grootste gewicht, de bebouwing van den bodem zoodanig fe regelen, dat deze in staat was het noodige graan en de verdere gewassen te leveren, die voor de voeding des volks gevorderd werden. Voor de rijken verbouwde men in de oudheid tarwe, terwijl de geringere volksklassen gerst zaaiden. Beiden graansoorten leverden een smakelijk en gezond brood en nog tegenwoordig is hunne verbouwing in het Oosten algemeen.

De heidensche volken - zooals de Grieken, de Romeinen en de oude Germanen - hadden bijzondere goden voor den landbouw: de Grieken eerden Demeter, de Romeinen Saturnus, en onze Germaansche voorouders Thor of Donar als beschermer

van den landbouw. Bij genoemde volken en ook bij de Chineezen bestond het gebruik een plechtigen, godsdienstigen omgang door de velden te houden, waarbij een afgodsbeeld werd rondgedragen. In katholieke landen heeft nog tegenwoordig jaarlijks eene processie door het veld plaats, waarbij in de plaats van een afgodsbeeld het zegeteeken des kruises wordt rondgedragen om Gods zegen over de vruchten der aarde en afwending van onweer en hagelslag af te smeeken.

Onze Germaansche voorvaderen hadden geene bijzondere voorliefde voor den landbouw. Bij

hen, evenals nog bij de tegenwoordige onbeschaafde volksstammen, waren jacht, visscherij en oorlog de gewone bezigheid der mannen, terwijl de landbouw aan de vrouwen en de slaven werd overgelaten. De landbouw had trouwens niet veel te beduiden; want daar het klimaat in het oude Germania vrij wat strenger was dan in het tegenwoordige Middel-Europa, nu in den loop der eeuwen zooveel moerassen en poelen drooggelegd en zooveel bosschen gerooid zijn, kon er van wintergraan geene sprake zijn, terwijl als zomervrucht alleen gerst en haver tierden.

De gerst leverde bier en paardenvoeder, terwijl de haver het noodige brood verschafte en ook tot eene soort van brij bereid werd. Melk, kaas en vleesch vormden overigens het hoofdvoedsel en de drank bestond hoofdzakelijk uit het reeds genoemde gerstebier en uit meede, die uit honing en water toebereid werd.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

‘Hoe Weimar daarover denkt weet ik reeds,’ hernam Rüdiger met zichtbare ontroering; ‘hij neemt mijn broeder in bescherming, maar daarmede kan hij de verdenking zelve niet uit den weg ruimen. Indien gij mij bewijzen kunt leveren, zijt gij verplicht dit te doen, en verlangt gij daaromtrent geheimhouding, dan wil ik u die gaarne toezeggen. Ik ben hier gekomen, om de waarheid te doorgronden en ik zal niet rusten vóór ik mijn doel bereikt heb.’

‘Ik vrees, dat gij het nooit bereiken zult, want bewijzen zijn heden, na zoovele jaren, nog moeielijk te vinden,’ antwoordde Zwanenberg. ‘Wat ik weet, steunt hoofdzakelijk op de mededeelingen van een man, dien gij waarschijnlijk kennen zult. Hij was vroeger rentmeester op de bezittingen uws vaders.’

‘Steenhouwer?’

‘Juist, Peter Steenhouwer.’

‘Leeft hij nog?’

Hij en een vroegere bediende uws vaders, een zekere Godfried Grafhorst. Beiden werden spoedig na den dood uws vaders ontslagen, naar het heette wegens oneerlijkheid; maar ligt het vermoeden niet voor de hand, dat het ontslag eene andere reden had? Beiden beweren zulks, en ik ben zeer geneigd, het te gelooven.’

‘Kunnen zij dat vermoeden bewijzen?’

‘Dat wel niet, maar zij zullen veel gezien en gehoord hebben, wat den lateren bezitter van het goed onaangenaam was.’

‘Wonen beiden hier?’

‘Ja, Steenhouwer is als makelaar een vermogend man geworden; Grafhorst heeft eene brandewijnkroeg, waarvan hij goed schijnt te kunnen leven.’

‘Ik moet met beiden spreken,’ zeide Rüdiger na eene lange poos met een diepen zucht. ‘Kunt gij mij een onderhoud met hen verschaffen?’

‘Gaarne, maar Weimar zou er niets van mogen weten.’

‘Ik zal het hem niet verraden.’

‘Goed, Steenhouwer komt dikwijls in het *Hôtel de France*, waar gij uw intrek genomen hebt. Hij speelt daar 's avonds met andere heeren kaart; mogelijk vinden wij er hem heden avond.’

‘Des te beter; wilt gij mij het genoegen doen, daar eene flesch wijn met mij te drinken?’

‘Zeer graag!’ knikte Zwanenberg. ‘Weimars wijn is dun en zijne sigaren slecht. Ik kan mij maar niet met zulke goedkoope waar behelpen als hij; wat ik gebruik moet goed zijn, of ik zie er liever van af.’

‘Dan zult gij er wel menigmaal van verstoken moeten blijven.’

‘Helaas ja! De Hemel weet, hoe gaarne ik arbeid, maar arbeid zonder zegen is zeer afmattend. Ik heb voor het oogenblik uitzicht op eene groote bestelling, waaraan ik eene schoone som verdienen kan, doch met deze schoone verwachting, al is zij ook nog zoo gegrond, kan ik mijn huisheer niet betalen, die mij wegens achterstallige huur op de straat wil zetten. Is dat niet eene laagheid? Bah! er komt nog wel een andere tijd; de wereld is rond en moet draaien.’

Op den zwaren zucht, waarmede deze woorden gepaard gingen, volgde in het naaste oogenblik een hartelijke lach en met dezen lach ging oom Hendrik het *Hôtel de France* binnen. In de eetzaal brandden de lampen nog lustig. Het aantal aanwezige gasten bestond nog uit zes heeren, die aan eene ongedekte tafel zaten en met kaartspelen bezig waren.

Rüdiger en Zwanenberg namen in den tegenovergestelden hoek der zaal plaats. De baron bestelde eene flesch Rijnwijn en bood zijn zwager eene sigaar aan.

‘Hij is hier,’ fluisterde Zwanenberg met een wenk op de kaartspelers, terwijl hij de sigaar aanstak. ‘Misschien herkent gij hem wel - hij zit bovenaan rechts in den hoek. Drommels, dat is een heerlijk kruid!’ voegde hij er bij, nadat hij eenige rookwolken door den neus uitgeblazen had. ‘Weimar zou het niet op prijs weten te stellen - hij heeft inderdaad niet het geringste verstand van sigaren; notenboomen- en havanah-dekblad kan hij niet van elkander onderscheiden. Natuurlijk echt ingevoerd?’

‘Medegebracht!’ antwoordde Rüdiger laconisch.

‘Ja, ja, rijke menschen hebben veel voor!’ zuchtte oom Hendrik, terwijl hij de sigaar onder zijn neus hield. ‘Als ik met Kersmis mij zelven eens zulk eene sigaar vereer, maakt het terstond een gat in den geldbuidel.’

‘Ik zal u morgen een kistje van deze soort zenden.’

‘O! gij zijt wel goed; ik neem dit zeldzame geschenk dankbaar aan en wil maar hopen, dat mijn huisheer er niet de morsige hand op legt. Zooals gezegd, als ik de schitterende bestelling krijg, die ik in uitzicht heb, dan ben ik uit alle verlegenheid gered; het leven is tegenwoordig duur, wees er zeker van.’

Rüdiger had zijne brieventasch weder uitgehaald en nam er eenige banknoten uit, die hij zijn zwager in de hand drukte.

‘Over uwe zaken en agentschappen zullen wij binnen eenige dagen uitvoerig spreken,’ sprak hij zacht en hartelijk; ‘waarschijnlijk zal ik u aan een bestaan kunnen helpen, waarnaar gij zoo lang verlangd hebt. Voorloopig verzoek ik u, dezen kleinen onderstand van mij aan te nemen.’

Zwanenberg schoof de banknoten in zijn vestzak, legde zijne hand vertrouwelijk op Rüdigers arm, en het scheen bijna, alsof er tranen in zijne oogen schemerden.

‘Ik zegde het immers wel, dat gij tot die zeldzame menschen behoordet, die een gouden hart bezitten,’ fluisterde hij met trillende stem. ‘Gij hebt mij een zwaren last van het hart genomen. Maar ik verzoek u dringend, zeg er Weimar niets van; hij zou het mij ten kwade duiden, dat ik mij niet tot hem gewend heb. Natuurlijk zal ik u het geleende teruggeven, zoodra het mij mogelijk is; alleen onder deze voorwaarde neem ik het aan.’

Rüdiger knikte zwijgend. Zijn oog rustte op den hem aangewezen man, waarin hij ook nu weder den vroegeren rentmeester zijns vaders herkende.

Peter Steenhouwer kon omtrent zestig jaren oud zijn. De smalle bakkebaard en het altijd nog dikke kortgesneden haar waren reeds zilvergrijs. Evenals zijne gestalte was ook zijn gelaat knokkig en hoekig; er lag een listige trek om de mondhoeken. Zijne stem klonk luid en pralend, zijn lach ruw. Uit de rustelooze oogen loerden list en geveinsdheid. Zijne kleeding was die van een vermogend man. Zware ringen sierden de magere handen, op de borst flikkerde eene briljanten speld, en eene zware gouden ketting bommelde op zijn vest.

De kellner had intusschen den wijn gebracht. Oom Hendrik nam met een opgeruimd lachend voorkomen het glas op en noodigde zijn zwager uit met hem te klinken.

'Wij zullen wachten tot het spel uit is,' zegde hij; 'ik loods dan onzen man hierheen; wij zullen er hem wel toe weten te brengen dat hij uwe vragen beantwoordt.'

'Zijne luidruchtige manieren bevallen mij niet', antwoordde de baron; 'hij schijnt een bluffer te zijn.'

'Bah! als ongemanierde menschen geld hebben, pralen zij er gaarne mede,' spotte Zwanenberg. 'Ik lach daarmede!'

Steenhouwer wierp toevallig onder het spelen een oogslag naar hun kant; zijne oogen werden grooter, en de uitdrukking van zijn gelaat verried, dat ook hij den baron herkende. Hij fluisterde een anderen heer eenige woorden toe en stond op. Met haastige schreden naderde hij het tafeltje, waaraan Rüdiger zat.

'De heer baron Rüdiger?' vraagde hij. 'Dat ik u nog eenmaal zou wederzien, had ik waarlijk niet kunnen droomen; des te meer verheugt het mij nu!'

'Gij hebt mij terstond weder herkend,' antwoordde de baron, een ongedwongen toon aanslaande, 'dat bewijst mij, dat ik weinig veranderd ben. Mag ik het genoegen hebben u een glas wijn aan te bieden? Mijn zwager, den heer Zwanenberg, zult gij wel kennen?'

'O zeker, heer baron, ik heb de eer met hem bevriend te zijn,' beijverde Steenhouwer zich te zeggen, terwijl hij een stoel nam en zitten ging. 'Gij herinnert u nog wel, mijnheer Zwanenberg, dat ik dikwijls met u over het onrecht gesproken heb, den heer baron Rüdiger van Weniger aangedaan!'

De garçon had een glas gebracht - Rüdiger vulde het en bestelde eene tweede flesch.

'Zijt gij reeds sinds lang geen rentmeester meer op ons goed?' vraagde hij met schijnbare onverschilligheid.

'Ik nam mijn ontslag, als uw broeder baron Archimbald de nalatenschap aanvaardde.'

'Om bijzondere redenen?'

'Ja, om zeer gegronde redenen,' antwoordde Steenhouwer, met zijne gouden ketting spelende, en zijn oog bespiedde daarbij loerend het gelaat des barons.

'Mag ik deze gronden weten?'

'Ik spreek er niet gaarne van. Na uw vertrek is er veel in uwe familie veranderd, heer baron.'

'Ik weet het.'

'Zijt gij met de familie in schriftelijke gemeenschap gebleven?'

'Neen, daartoe had ik, gelijk gij wel weet, geene aanleiding.'

'Volstrekt geene,' bevestigde Steenhouwer, die thans aan zijne ringen draaide en den gluiperigen blik rusteloos van het eene aangezicht op het andere deed zweven. 'Gij hebt uwe familie stellig ook nog niet bezocht?'

‘Ik ben eerst heden namiddag aangekomen. Denkt gij dat ik eene onvriendelijke ontvangst te wachten heb?’

‘O neen,’ antwoordde Steenhouwer met een schamperen lach; ‘integendeel, uw broeder zal u met de grootste beminnelijkheid bejegenen, opdat gij alles, wat hij u zegt, ten volle geloof zoudt schenken. En mevrouw van Grüttner zal in u een bondgenoot tegen den broeder zien....’

‘Zijn beiden zoo vijandig gezind?’

‘Als kat en hond, heer baron! De heer van Grüttner heeft sinds den dood zijns schoonvaders den dorpel van uw broeder niet meer betreden, niettegenstaande de zonen der beide heeren met elkander bevriend zijn.’

‘Wellicht wegens de nalatenschap?’ vraagde Rüdiger, terwijl zijn zwager het ledige glas van den makelaar weder vulde.

‘Ook nog om eene andere reden.’

‘Dan gelooft mijne zuster aan de verdenking, die op mijn broeder rust?’

‘Kent gij deze verdenking reeds?’ vraagde Steenhouwer zichtbaar verrast.

‘Zij werd mij eerst sinds kort daar ginds in mijn nieuw vaderland medegedeeld.’

‘En hoe denkt gij daarover?’

‘Ik kan niet oordeelen, zoolang ik niet over

de toenmalige gebeurtenissen nauwkeuriger onderricht ben, zegde de baron. 'Daarom zou ik u om nadere inlichtingen willen verzoeken.'

'Die mij mogelijk eene aanklacht wegens laster op den hals zouden halen.'

'Gij zult er toch, hoop ik, niet aan twijfelen dat gij op mijne stilzwijgendheid kunt rekenen?'

'Neen, maar ik weet ook, dat in den drift van den toorn menig woord onbedacht wordt gesproken, en baron Archimbald is mij niet vriendschappelijk gezind; als hij een haak kon vinden, waarmede hij mij vatten kon, zou hij het met het grootste genoegen doen; hij heeft mij reeds dikwerf daarmede doen dreigen.'

'Ik ben aan gene zijde des oceaans kalm, zeer kalm geworden,' antwoordde Rüdiger. 'De zaak is derhalve voor u niet gevaarlijk. Ik wil de waarheid weten, mijnheer Steenhouwer; van eene gerechtelijke vervolging van mijn eigen broeder kan toch geene sprake zijn.'

De makelaar wierp een snellen blik op het speelgezelschap, dat zich gereed maakte om heen te gaan; daarop streek hij met de hand langzaam over voorhoofd en oogen, alsof hij zijne gedachten verzamelen wilde.

'Wat zal ik u zeggen?' vraagde hij. 'Ik kan u geene bewijzen verschaffen. De uitkomsten van mijne eigene waarnemingen zal men slechts boosaardige vermoedens noemen en zoo valt ten slotte op mij het verwijt, dat ik een lasteraar ben.'

'Mijn zwager zal u dit verwijt niet doen,' zegde Zwanenberg. 'Gij hebt er immers geen belang bij om zijn broeder te belasteren?...'

'Neen, niet het geringste,' viel Steenhouwer hem haastig in de rede. 'Dat hij mij destijds ontsloeg op eene wijze, die voor mij beleedigend zijn moest, wil ik hem niet verder kwalijk nemen; mijn ontslag was voor hem eene noodzakelijkheid en voor mij een geluk. Ik ben daardoor een vermogend man en mijn eigen meester worden.'

'Wilt gij mij eenige vragen beantwoorden?' nam Rüdiger weder het woord op.

'Als het in mijne macht staat, gaarne, mijnheer de baron.'

'Wat was de oorzaak der oneenigheid tusschen mijne zuster em mijn vader?'

'Babbelarijen,' antwoordde de makelaar, 'De heer van Grüttner en zijne echtgenoote zouden zich in verschillige kringen zeer scherp over uwe verstooting uitgelaten hebben; dit werd met eenige opsieringen aan den ouden heer overgebracht en tengevolge hiervan kwam het tot eene hevige woordenwisseling, die met de breuk eindigde.'

'Had Archimbald die bewerkt?'

HERTENKAMP.
LAMA-PERK IN DE AMSTERDAMSCHE DIERGAARDE.

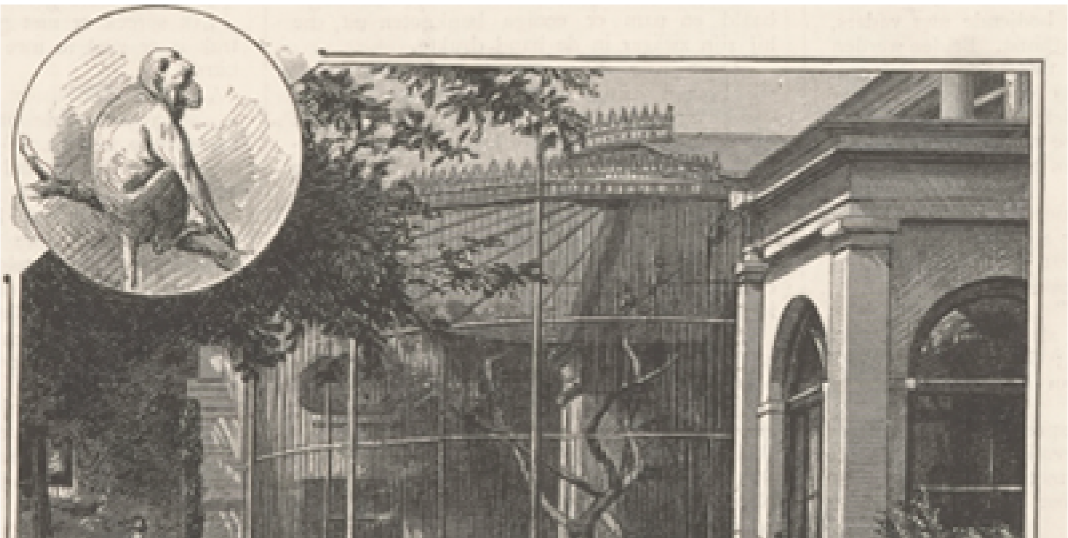

APENKOOI IN DE AMSTERDAMSCHE DIERGAARDE.

APENKOOI IN DE AMSTERDAMSCHE DIERGAARDE.

'Vergeef mij, deze vraag kan ik niet beantwoorden, daar mij dit zelven nooit duidelijk geweest is. Baron Archimbald was overigens niet de zachtzinnige, schuchtere natuur, die hij wilde schijnen; dat kan ik u uit menigvuldige waarnemingen verzekeren. Hij onderwierp zich schijnbaar aan den wil van zijn heerschzuchtigen vader, maar achter den rug van den ouden heer flikkerden toorn en haat menigmaal vreeselijk op en dan geschiedde meestentijds juist het tegendeel van datgene wat baron Theobald bevolen had.'

'Mijn vader woonde in den laatsten tijd voor zijn dood hier in de stad?'

'In de laatste jaren, ja.'

'Hij zou hier eene speelbank bezocht hebben.'

'Weet gij ook dat reeds? Wij, baron Archimbald en ik, wisten het destijds niet. Wij wisten alleen, dat de oude heer veel, zeer veel geld noodig had; maar van den schuldenlast, die bij zijn dood op het goed rustte, hadden wij geen vermoeden. Ik moest aanhoudend geld verschaffen en kon het niet; nog daags voor zijn dood had ik daarover een grooten twist met hem'

'Mijn broeder zou dien dag ook eene hevige woordenwisseling met hem gehad hebben?' vraagde Rüdiger met klimmende zenuwachtigheid.

Peter Steenhouwer nam zijn glas op en dronk het langzaam uit. Zijne hand beefde, toen hij het weder neerzette.

'Ik kan heden nog slechts met ontsteltenis aan dien vreeselijken twist denken,' zegde hij, 'Laat mij u dat in zijn geheelen samenhang mededeelen, heer baron; het ligt mij nog scherp in het geheugen. Baron Theobald was des morgends uit de stad naar den buiten gekomen. Zijn eerste woord was: geld! Ik kon het hem niet geven. De reeds opgewonden man ontstak hierdoor in blakende gramschap. Hij gelastte mij, hem de boeken voor te leggen; ik deed het. Hij zag ze door en moest toegeven dat zij in orde waren. Gelijk uit zijne woorden bleek, verwachtte hij met klimmend ongeduld den bankdirecteur Stroombeek; maar wat hij van dezen man wilde, zegde hij niet. Het scheen mij toe, dat hij hem geld schuldig was en daarom zijn bezoek vreesde, maar er naar vragen durfde ik niet. Tegen baron Archimbald was de oude heer ook verstoord. Hij had uit de boeken gezien, dat wederom niet alles geschied was, gelijk hij het bevolen had. Vooral wekten eenige nieuwigheden, die uw broeder op het goed ingevoerd had, den toorn op van den ouden heer, die alle nieuwigheden als de pest haatte. Na het middagmaal brak de storm los. Baron Archimbald verdedigde zich en daar het eene woord het andere uitlokte en zijn toorn alle grenzen te buiten ging, noemde hij zijn vader een verkwister. Hij dreigde zelfs hem onder curateele te doen stellen.....'

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 7]

Onze gravures.

In de haven van Oostende.

IN DE HAVEN VAN OOSTENDE, NAAR DE TEEKENING VAN TH. WEBER.

Dit tafereel wekt droevige herinneringen bij mij op.

Het brengt mij als van zelf de beklagenswaardige slachtoffers te binnen van de ongeregeldheden, die door de mededinging der Engelschen over eenige dagen onder de visschersbevolking van Oostende uitborsten.

Het is een schoon en dichterlijk schouwspel als de lichte vischsloep, aan eene zwevende meeuw gelijk, met open zeilen over de wijde watervlakte wegscheert, langzaam voor het oog verkleint, eindelijk verdwijnt en zich als het ware in de nevelen van den horizon schijnt op te lossen.

Het is een grootsch en aangrijpend vertoog als die nietige notendop den strijd waagt met de machtige golven, als de brooze hulk door de bruischende waterbergen opwaarts gevoerd en dan in een gapenden afgrond neergesmakt wordt; als het dwergje door het reuzenelement geschokt, geslingerd en elken stond met verdelging bedreigd wordt, en toch zoo

moedig en zegevierend den vreeselijken heerscher tarten blijft.

Ingrijpend schoon zijn die tafereelen voor den beschouwer, die ze rustig van den wal staat gade te slaan als tooneelen, die alleen de Godheid in het leven roepen en bestieren kan.

Maar zij, die aan het verraderlijke element hun brood ontwoekeren moeten; zij, die van den oever den echtgenoot, den vader, den zoon op den onzekeren weg vertrekken zien of met beangsten boezem bij stormweder staan af te wachten; - zij aanzien dit heerlijke of grootsche golvenspel met geen dichterlijk oog, maar met een nimmer rustig en steeds bekommerd gemoed, als het veld waar zij gestadig hun nooddruft aan den dood zelven betwisten moeten.

Is het wonder dat die onafgebrokene strijd eene ernstige en weemoedige uitdrukking spreidt over de gebronsde gezichten, en naarmate hij de handen vereelt ook het hart niet tot meerdere zachtheid stemt?

Is het wonder dat die kloekste kampioenen van den levensstrijd verontwaardigd opbonsen als de vreemdeling zijne woekerende hand uitsteekt naar het karig stuk brood, dat zij ten prijze van hun leven voor moeder, vrouw en kinderen aan de ongenadige zee ontrukken gaan.

Voor nog geen twee franks per dag leveren die ongelukkigen hun lichaam ten speelbal aan de moordende golven. Hoort gij het, Majesteit, ministers en wetgevers, grooten en rijken der aarde, die nu aan de zoele en versterkende zeelucht verkwikking en uitspanning zoeken komt en u thans verlustigt in de bedrijvigheid van wroeters, die nimmer verpoozing, zelfs niet altijd de weldadige zondagsrust, genieten mochten; - hoort gij het, voor nog geen twee franks per dag, een weinig meer dan gij in het Kursaal aan den Franschen *garçon* of den Duitschen *kellner* toesmijt, gaan uwe landgenooten en broeders met levensgevaar ter jacht om uwe rijkbeladen tafels van het lekkerste en kostelijkste zeebanket te voorzien.

Voor nog geen twee franks per dag, ten prijze zijns levens het dagelijksch brood moeten zoeken en dat dan nog door den overmoedigen vreemdeling uit de hand zien slaan.

Wie begrijpt niet, dat billijke rechtsverkrachting, weerlooze prijsgeving der eerbiedwaardigste volksnijverheid, zelfs nationale trots hier die verdrukte, beroofde en getergde lieden het hoofd heeft doen opheffen, den mond doen openen en de hand uitslaan?

Zij krenkten geen haar op iemands hoofd, zij eischten niet eens verbetering van hun hard lot, zij vroegen slechts wat ieder schepsel onder de zon, van het geringste tot het edelste, in rechte is te vergen: levensonderhoud.

En men schoot hen dood!

Verdienen onderdanige kinderen, die den vader te vergeefs om bescherming tegen hunne belagers gebeden hebben, dan straf, als zij moegebeden en ten einde raad zelf tot eigen verdediging optreden?

Zij vroegen den vaderlande om hulp in hunne verdrukking; maar het vaderland was in jubelende feestvreugde, en gestoord, omdat men het in dien zwijmelroes aan armoede en aan zijne plichten herinneren durfde, wendde het zich in onredelijke gramschap om en joeg zijne smeekende kinderen neerbliksemend lood in de borst.

Dit is schande, o, mijn vaderland! En die vlek kunt gij niet tijdig genoeg u van het voorhoofd wisschen.

De Diergaarde van Amsterdam.
(*Vervolg.*)

Na eenige oogenblikken in het Plantenhuis verwijld te hebben, zetten wij onze wandeling voort. Bij het buitentreden trof mij de practische en kundige aanleg van den tuin, die hier goed waar te nemen is.

In wat bevallige natuurlijkheid kronkelen de paden tusschen het wel onderhouden plantsoen met zijne verrassende afwisseling van lommer en open grasperken, van heesterboschjes en bloembedden!

Maar de schilderachtigste plek vormt ongetwijfeld de omgeving van den vijver met zijne bochtige oevers, die hier vlak in de zon vooruitspringen en ginder ver onder de schaduw van het geboomte wegschuilen. Het is een genot, zich op een der banken onder het lommer van den oever neer te vleien en vandaar den blik in het rond te laten weiden of het leven op het water gade te slaan. Tusschen de kwetterende bergeenden en de snaterende ganzen bemerken wij eene groote pelikaan, die met den breeden rooskleurigen snavel op de borst gebogen, als in ernstig gepeins dat gewoel gadeslaat.

Deze pelikaan is de oudste bewoonster der Diergaarde, waar zij in 1839 hare intrede deed.

De sierlijkste figuur van de ‘vlottende bevolking’ is ontegenzeglijk de statige zwaan, wier onderscheidene soorten hier goed vertegenwoordigd zijn.

De wilde zwaan, de groote Amerikaansche zwaan, de zwartnekzwaan uit Chili en de tot dusver hoogst zeldzame roodbekzwaan, - ze vertoonen zich hier alle in hare eigenaardige schoonheden; maar het schoonst van alle blijf toch de gewone zwaan (*cygnus olor)*, die in fierheid van houding en edele bewegingen boven alle de kroon spant.

Van den vijver begeven wij ons naar het museum-gebouw met zijne rijke verzameling van opgezette beesten, en daarop naar de roofdierengalerij, die hier in verre na niet zoo prachtig gebouwd is als het Antwerpsche leeuwenpaleis. Daarin huizen ook, behalve den leeuw en den koningstijger, de jaguar of Amerikaansche tijger, de Javaansche luipaard, de panter, de gevlekte, gestreepte en bruine hyena en eindelijk eenige wolven.

De verschillende leden der koninklijke leeuwenfamilie dragen heel eigenaardig de vorstelijke namen van Sophie, Emma, Wilhelmina, enz.

Vlak naast de roofdierengalerij woont de Afrikaansche olifant, in alle Diergaarden de lieveling van de jeugdige bezoekers. Wij waren hier getuigen, welk groot pleizier het voor de Hollandsche jeugd is den goedaardigen reus eene noot of een appel, eene sigaar of een cent in den langen snuit te werpen die hun kronkelend tusschen de ijzeren staven door wordt toegestoken, en dan te zien, hoe het schrandere dier de voor hem bestemde versnaperingen handig in den bek werpt, terwijl hij de centen trouw in het bakje doet, dat tegen den muur is aangebracht, en de sigaren er boven op legt. Vooral bij warm weer, als de olifant door zijn oppasser uit den hoogen ruimen stal in het buitenperk geleid wordt en hij de omstanders bezighoudt door zijne aardige kunstjes, zooals bijvoorbeeld door met zijne zware pooten op eenen omgekeerden tob te gaan staan en ze één voor één op te lichten, dan heerscht er rondom het zware ijzeren hek eene vroolijkheid en gaan er toejuichingen op, waarin het goedige dier zelf pleizier schijnt te hebben. Dit geeft ons alweder de gelegenheid van aan te merken ‘*Tout comme chez nous.*’

(*Wordt voortgezet.*)

'Bijt hij?' - 'hij bijt!'

Een paar aardige en lieve teekeningen.

Een Zwitsersch landschap, met zware, donkere rotsbonken en een helderen, klaterenden waterval daartusschen.

In bevallige houding ligt een jonge knaap op den zoom eener rots te visschen. Aandachtig slaat hij het aas aan den top zijner hengelroede gade. Een vischje moet dan ook op het punt zijn zich door het lokaas te laten verschalken; want de kleine zuster achter den visscher vraagt met van ongeduld tintelende verwachting, op fluisterenden toon: Bijt hij?

Een gansch idyllisch tafereeltje!

Op zijn tegenhanger is de kaart gekeerd.

De vangst is afgeloopen en met den buit in eenen doek geknoopt keert het kleine meisje in gezelschap van den broeder naar huis. Daar wordt hun op eens de rechte weg naar hunne woonst versperd door eenen grimmigen bandhond. Nog lang niet overmoedig geworden door zijne reeds ten toon gespreide kunst in de verschalking der dieren, nadert de jonge visscher slechts schoorvoetend, terwijl zijn zusterken zich vol angst aan hem vastklemt en met bevend stemmeken vraagt: Bijt hij?

Er ligt in die twee bevallige tafereelen misschien wel een diepere zin verborgen dan men oppervlakkig oordeelen zou.

Leeren zij ons niet dat wij in de samenleving beurt om beurt verschalkers en verschalkten, aanvallers en aangevallenen zijn?

In waarheid, zij zijn als een herdersdicht op het '*Heden ik, morgen gij!*'

Vondel.

> Opstel van den Heer H. De Vroey, primus in Vlaamsche taal uit St. Ignatius-gesticht, voorgedragen op het feest door de Antwerpsche Afdeeling van het Davidsfonds ingericht ter eere van de prijswinners in de Moedertaal, uit onze katholieke middelbare scholen.

Binnen eenige dagen zal men in ons Antwerpen, de bakermat van zoovele kunstenaars, het derde eeuwfeest van een zijner grootste zonen vieren. Vondel zal verheerlijkt worden door de stad, die hem niet tot geboorteplaats mocht dienen, maar die hem wegens oorsprong, familie en godsdienstige strekking immer nauw aan het hart lag. Die omstandigheid is het, die mij de gelukkige gelegenheid verschaft eenige woorden te zeggen over Vondel, Nederlands grootsten dichter.

Joost Van den Vondel werd geboren op den 17^{den} November 1587 te Keulen, van Antwerpsche uitwijkelingen, die evenals de ouders van onzen grooten Rubens, voor reden van geloofsbelijdenis hun vaderland ontvlucht waren. Langs moederzijde was Vondel nauw verwant met den Antwerpschen dichter Kranen, immers zijn vader had diens dochter Sara, als hij uitwijkelinge, te Keulen gehuwd en de glorierijke dichter was hun eerste telg.

Toen de jonge Joost zijn 12de jaar bereikt had, verliet hij de aloude fiere Rhijnstad, met gansch het huisgezin, dat zich eerst te Utrecht, en later te Amsterdam vestigde, waar de vader, te voren hoedenstoffeerder, een' kousenhandel begon. Het was dan ook tot dit laatste vak dat hij zijn zoon opleidde. Doch spoedig reeds gaf deze blijken eener buitengewone liefde tot de letteren, en welhaast kon de weinige schrijf- en rekenkunde, die zijn vader hem tot het uitoefenen van zijn nederig bedrijf had aangeleerd, dien aangeborenen drift niet meer bevredigen. De jeugdige Vondel nam dan ook elke gelegenheid te baat, om zich meer en meer met de letter- en bijzonder met de dichtkunde zijns tijds eigen te maken. In kennis gekomen met verscheidene Zuid-Nederlandsche vluchtelingen en Brabantsche rederijkers, mocht het hem gelukken zich reeds min of meer in dicht- en versmaat te bekwamen. Eenigen tijd nadien geviel het den jongen dichter zelfs als rederijker aangenomen te worden in de oude Brabantsche Kamer De *Eglantier* '*In liefde bloeijende*,' die in 1583 van Antwerpen naar Amsterdam was overgebracht. Hier kwam hij in voortdurende betrekking met mannen als Roemer Visscher, die waardige katholieke koopman en scheepsreeder, die zich als dichter-liefhebber een' zeer goeden naam wist te maken; verder met Spieghel, koopman en katholiek als Visscher, wiens boezemvriend hij was; alsook met Hooft, den sierlijken minnedichter en grooten geschiedschrijver.

Zulk uitgelezen gezelschap kon niet dan Vondels ingeborene geesteskrachten uitbreiden en versterken; van dat oogenblik dan ook richt

hij die krachten, met verdubbelden ijver, uitsluitend op het beoefenen der letterkunde. Welhaast verschijnt zijn eerste gewrocht: *Passcha ofte de Verlossinghe der kindren Israëls uit Eghypten*, dat, alhoewel het ten zijnen tijd veel ophef maakte, tamelijk zwak was en nooit in den jeugdigen beginneling den lateren dichterenvorst hadde kunnen doen gissen. Langzamerhand nochtans verbeterde zijn dichttrant, verkregen zijne gedachten meer klaarte en juistheid, wierden zijne spelen beter verdeeld en breeder behandeld. Tot dit alles droeg zijn gelukkig huwelijk, in eene groote mate bij: op 23jarigen leeftijd immers huwde hij Maria de Wolff, zooals hij van Zuid-Brabantschen oorsprong. Die moedige en scherpzichtige vrouw nam den kousenhandel, welke Joost door zijnen vader achtergelaten was, gansch op zich en liet alzoo den opkomenden dichter toe, zich uitsluitend met het beoefenen zijner geliefde kunst bezig te houden.

Doch dit begin van studie deed hem welhaast beseffen, ja, overtuigde hem volkomen, dat hem meer uitgebreide en grondigere kennissen gansch onontbeerlijk waren, wilde hij als treurspeldichter gelukken. Van dit oogenblik studeert hij onafgebroken de Latijnsche taal- en letterkunde en herhaalde malen vertaalt hij uitgebreide Latijnsche dichtwerken in 't Nederlandsch, zoo in dichtmaat als in proza. Op meer gevorderden leeftijd nog, legde hij zich zelfs op de studie der Grieksche taal toe. Terzelfdertijd nochtans verschenen van hem groote en wel behandelde dichtwerken, als *Lof-Ghesangh van de Scheepvaert*, *de Warande der Dieren*, *de Helden Godes*, *Hierusalem verwoest*, *enz.*

Middelerwijl had zich in de Noord-Nederlanden eene scheuring, door partijtwist veroorzaakt, voorgedaan. Arminius, een hoogleeraar van Leiden, had met het doel Oranje's macht te verminderen, het Calvinisme, den toenmaligen staatsgodsdienst, aangevallen; een zijner collega's aan dezelfde hoogeschool nam den strijd op en stelde zich aan het hoofd der Calvinisten, die het met de stadhouders hielden. Vondel, zooals ieder edel karakter doen zoude, sloot zich bij de eersten aan, die veel grootere vrijheid van eeredienst op hun programma schreven, en meer tot de katholieken overhelden. Hierin ligt de kiem eener reeks schriften van gansch anderen aard als zijne eerste geestesvoortbrengselen. Het waren de puntige Letterstrophen, die hij onder de titels van *Roskam*, *Het sprookje van Reintje de Vos*, *de Harpoen*, *Rommelpot van 't Hanekot* enz., tegen de Gommaristen, de tegenovergestelde staatspartij richtte, en die in hunnen tijd eenen onbetwisten bijval verwierven.

Enkele weken nadien eindigt hij '*Palamedes of de vermoorde Onschuld*' dat zijnen roem als treurspel-dichter uitnemend inhuldigt. Dit treurspel, eene verbloemde voorstelling der veroordeeling van den moord van Oldenbarneveld, een der hoofdmannen zijner partij, maakte ongelooflijk veel ophef en trof zoo goed zijn doel dat het den dichter, zelfs een oogenblik met ter doodveroordeeling bedreigd, eene zware boete kostte.

Kort nadien stichtte Dr. Coster zijne vermaarde Academie, waar onder de eerst opgevoerde stukken, Vondels *Hierusalem verwoest* werd opgenomen en waar deze welhaast eene schitterende toekomst als treurspel-dichter te gemoet kon zien. Eenige jaren later, bij het openen van een nieuw schouwspelgebouw, was het nogmaals een zijner gewrochten dat ter inhuldiging werd opgevoerd. '*Gijsbrecht van Amstel*' was de titel van dit werk, dat men zegt opzettelijk voor de inwijding van het nieuw gebouw gemaakt te zijn, doch geenszins slechts daartoe diende, want de bijval, dien het verwierf, was zoo groot en zoo duurzaam dat het tot heden toe, nog elk jaar, rond

Kersmis, te Amsterdam gespeeld wordt. Van dan af toont zich in kleurigen glans het wonderlijk genie des meesters. Klein en eenvoudig in zijne eerste werken, stijgt hij steeds hooger en hooger, nooit zijnen roem voorloopend. '*Hierusalem verwoest*' was voor hem een groote stap; '*Palamedes*' voerde hem nog verder; '*Gijsbrecht van Amstel*' liet den genialen dichter van *Lucifer* vermoeden.

Na *Gijsbrecht van Amstel* komen '*de Maeghden*,' '*de Gebroeders*' en eindelijk '*Peter en Paulus*,' dat zijnen overgang tot het katholiek geloof uitnemend kenmerkt. Dit merkwaardig feit van Vondels leven viel voor omtrent 1640, dus in het 53e jaar zijns ouderdoms. Veel werd er over de oorzaken dier volkomene bekeering gesproken, veel werd er over geschreven; eenigen willen er den oorspong van vinden in zijnen gedurigen omgang met zijnen vriend van der Wiele, met pastoor Marius, met pater Laurentie; anderen in de pogingen zijner katholieke moeder of zijner teergeliefde dochter; althans zeker is het, en hierover zijn het allen, zoo protestantsche als katholieke schrijvers eens, dat die overgang innig en welgemeend was, zonder dat eenige wereldsche reden, welkdanige dan ook, hem daartoe hadden kunnen aanzetten. Verre van daar, bij die bekeering - Vondel wist het maar al te goed - moest hij een groot deel zijns invloeds op het volk verliezen en zouden de meerderheid zijner lettervrienden hem verlaten. Niets kon hem nochtans wederhouden: zijn geniale geest had het ware, het schoone, het goede ontdekt - zijn edel karakter was groot genoeg om er zich aanstonds voor immer aan vast te kleven. Overigens die bekeering was van geenen invloed op Vondels politieke meeningen: trouw bleef hij hardnekkige tegenstander van iedere zoo stoffelijke als zedelijke verdrukking; nog immer bezong hij de heldendaden der Calvinistische Nederlanden, ofschoon hij hunnen opstand tegen Spanje geenszins goedkeurde.

Omtrent den tijd zijns overgangs tot den Roomschen eeredienst schreef Vondel nog de '*Brieven der Heilige Maeghden*' en zijne verhevene '*Altaergeheymnissen*' die, zijne bekeering voorafgaande, hem vele moeilijkheden van wegens verscheidene zijner vrienden berokkenden. In 1646 schreef hij *Maria Stuart*, eene hartroerende tooneelelegie en bij 't sluiten van den vrede van Munster een toepasselijk treurspel, in hetwelk hij den strijd tusschen België en het tegenwoordige Nederland voorstelt, en waarin zijne, alsdan zeer aangegroeide voorliefde tot het vaderland zijner ouders, tot het katholieke België, voortreffelijk uitschijnt.

Vondels genie, nu in gansche rijpheid pralend, en met een grooten werklust en eene stevige gezondheid gepaard gaande, scheen onuitputtelijk. Honderden van hekeldichten, sonnetten, seghe-, bruilofts-, geboorte-, lijkdichten, grafschriften, herderszangen, klink-, lier-, lofdichten, enz. zien het licht, terzelfdertijd als verscheidene groote en beroemde treurspelen.

Nu reeds was Vondels roem als treurspeldichter algemeen verbreid, al zijne lettervrienden, ten minste die, welke niet door afgunst of partijzucht verblind waren, allen, zeg ik, erkenden hem als hun meester. Verre overtrof hij nu door zijn geniaal geestesvernuft, zijne vroegere genooten. Evenals de machtige dagvorst den glans der zilveren nachtvorstin en dien der kleinere hemellichten doet verdwijnen, zoo deed ook Vondels oprijzen den luister zijner lettergenooten tanen. Zijn roem was zoo stevig bevestigd, dat hij nog vóór het opvoeren van *Lucifer* op een groot feestmaal, juist door hen, wier naam hij zoo verminderde, met lauweren bekroond werd. Waardige, doch nooit voldoende belooning voor een wondervol genie, voor een edel karakter!

Op 67jarigen ouderdom komt eindelijk des meesters verhevenste schepping; op 67jarigen leeftijd schrijft Vondel dat grootsche, nooit geëvenaarde gewrocht, met

name '*Lucifer.*' Dit was als de kroon van zijn letterkundig leven, want hier toonde zich de nu jeugdige grijsaard in al zijn fijn, doch machtig gevoel, in al zijnen zwier en glans, in al de macht zijner grootsche verbeelding, in een woord in zijn volkomen genie! Verhevene eenvoudig heid des onderwerps, juistheid en kracht der uitdrukkingen, talentvolle en volgehoudene afschildering der karakters, rijkdom, pracht en schoonheid des algemeenen stijls en der verdeeling; alles is hier vereenigd om het ware meesterstuk te vormen; alles werkt hier mede om het gewrocht op eene bijna ongenaakbare hoogte te plaatsen, om het overtreffen, misschien wel het evenaren, inderdaad onmogelijk te maken!

En nochtans wat al wederwaardigheden wachten nog den eerbiedwaardigen grijsaard, vorst der Nederlandsche dichters! Op 70 jarigen ouderdom bevindt hij zich genoodzaakt om in zijn nederig onderhoud te voorzien, eene plaats bij de Bank van Leening te Amsterdam te aanvaarden, waar hij als jaarwedde 650 gulden ontving. Tien lange jaren sleet de grijze dichter daar, gebogen over boeken en cijfers, die zijn al te verhevene geest toch immer ontsnapten; eindelijk werd hij juist voor deze laatste reden afgewezen.... doch met behoud zijner jaarwedde, welke groote genade hem te beurt viel door tusschenkomst eens hoogen beschermers. Uit dankbaarheid droeg de groote man, het edel karakter, zijn laatste treurspel '*Jephta*' aan de vrouw zijns edelmoedigen beschermers op.

Nadien sleet de dichter nog eenige jaren van een werkeloos leven, lang martelaarschap voor een genie als Vondel! Eindelijk, op den 5den Februari 1679 sluimerde de afgeleefde grijsaard voor eeuwig zacht... zeer zacht in. Die wonderbare geest had zich van het stramme lichaam gescheiden, om zich te verheffen tot de hoogte, die hem eigen scheen. 14 Dichters droegen het dierbare lijk ter laatste rustplaats in Amsterdam; eene menigte van lijkschriften en dichten verheerlijkten welhaast zijne gedachtenis en zelfs werd er een zilveren gedenkpenning ter zijner eer geslagen, met het opschrift: '*'s Lands oudste en grootste poëet.*'

Nederland, zoo Noord als Zuid, vindt in Vondel eene schitterende sterre, eene glansrijke zonne, die zijnen letterkundigen hemel, langen tijd voor dien van andere volken, in volkomen luister hult. Duitschlands Klopstock, Schiller, Goethe, waren nog met geboren; Engeland had wel reeds zijnen Shakespeare, doch onbekend waren dezes werken als zijn tegenwoordige roem; Frankrijk had nog geen Racine of Corneille, die overigens geenszins bij Vondel kunnen vergeleken worden, zelfs kon '*la grande nation*' zich niet op haren onvergetelijken *rijmer Boileau* beroemen, toen Nederland reeds Vondel bezat.

En nochtans in deze laatste jaren werd hier eene letterkunde, die zulke schatten bevat, miskend en misacht; gaf men de voorkeur aan eene andere, laag beneden haar in waarde, aan eene uitheemsche letterkunde, die bijna nog niet bestond, toen de onze reeds in vollen luister prijkte. Gelukkig wint nu weder de miskende moedertale grond: lang genoeg verdrukt, richt zij nu weder het liefelijke, eerbiewaardige hoofd met fierheid op; zij heeft voorstanders, verdedigers gevonden, kloekmoedige zonen die, als het bloeiende Davidsfonds, immer op de bres staan en werken om haar beter te doen kennen, haar te doen eeren en beminnen, en die, naar wij hopen, haar welhaast gansch en voor altijd in eere zullen hersteld hebben.

4 September 1887.

Wetenswaardigheden.

Mieren als politiemacht.

Dat heb ik nog nooit gehoord, zal menig lezer zeggen. Wij gelooven het gaarne, maar 't is toch zóó; verneem slechts hoe men het aanlegt om de mieren zoodanig te dresseeren.

In die streken, waar men bij voorbeeld vele oranjeboomen aantreft, hebben deze dikwijls veel te lijden van de wormen. Men had al velerlei middelen aangewend om de plaag te bestrijden, doch niet één bleek doeltreffend. Eindelijk beproefde men het met mieren; de groote moeielijkheid bestond nu echter in 't vangen der diertjes, tot men op den gelukkigen

inval kwam, open varkensblazen boven hunne nesten te spannen.

De mieren kwamen nu afgezet en men bracht de blazen naar de oranjeboomen, waar men ze tusschen de takken der boomen hing. Door aldus te werk te gaan, kan men er zeker van zijn, dat de wormen binnen korten tijd zijn opgeruimd, want de nijvere diertjes zijn erg op deze prooi belust.

,

Tegen onvruchtbaarheid van oude vruchtboomen.

Met leede oogen ziet de eigenaar van een boomgaard vaak op naar een boom, die het laatste stadium is ingetreden. Aan een boom meer of minder is hem niet gelegen, maar *dien* boom zou hij niet graag missen, want niet een in heel zijn tuin die lekkerder vruchten voortbrengt, of beter uitgedrukt, voortgebracht heeft De verdorde takken, welke nog het eenige sieraad zijner kruin uitmaken, toonen genoegzaam aan, dat hij bijna al zijne vruchtbaarheid heeft verloren.

Die onvruchtbaarheid wordt echter doorgaans verholpen, - althans wanneer de grond arm en uitgeput is, - door in de maand Augustus of September kuilen van een meter vierkant op anderhalven meter van den stam te graven en deze te vullen met goede aarde, vermengd met beer of dergelijke meststoffen, welke speciën dan de uiteinden der wortelvezelen bereiken en ze nieuwe groeikracht schenken.

DIERGAARDE VAN AMSTERDAM. - MUSEUM VAN OPGEZETTE BEESTEN.

BIJT HIJ? NAAR DE TEEKENING VAN BEVER.

Het kan evenwel ook zijn, dat de grond te vet is en de boom te sterk zou wassen; in dit geval strooit men wat kalk in de gegraven opening en steekt met eene scherpe spade eenige wortelen door. Dit laatste mag evenwel alleen geschieden bij kernooftboomen en nooit bij steenooft en dan nog bij voorkeur in het voorjaar.

De Slachtoffers der Wetenschap.
(*Vervolg.*)

Van de Noordpoolstreken, met hun eeuwigdurend ijs en sneeuw, met hun eeuwig grijs en wit, hunne kou en hun klappertanden, naar Afrika's tropische gewesten, met hun bonten dos en weelderigen groei en stikkende hitte, is zeker een geduchte overgang. Maar de menschelijke onderzoekingsgeest en moed vinden wij er op gelijke wijze vertegenwoordigd.

Een der eersten, die Europa verlaten heeft om de streken van Midden-Afrika te onderzoeken, is RENÉ CAILLÉ geweest. Hij werd in 1799 te Maugé, in Frankrijk,

geboren. Spoedig wees, werd hij door een oom opgevoed en naar school gezonden. Op vijftienjarigen leeftijd viel hem een exemplaar van Daniël de Foe's ‘Robinson Crusoe’ in handen, en dit boek wekte zijne verbeeldingskracht in zulk eene mate op, dat de zucht naar avonturen en reizen hem geene rust liet. Zijne levensroeping was gevonden, zijne toekoms afgebakend. Hij had hooren zeggen en gezien dat de kaarten van Afrika groote oningevulde vakken toonden, waar landen lagen, die nog ontdekt moesten worden. Hij was 16 jaar, hij had 60 franks op zak - en vertrok.

Te Rochefort lagen twee schepen gereed, de *Loire* en de *Medusa*, beiden naar Senegal bestemd. Had hij zich op de *Medusa* inge-

scheept, hij zou met zoovele anderen omgekomen zijn bij een der vreeselijkste tooneelen, die de zee ooit heeft opgeleverd. De schipbreuk der *Medusa* behoort tot die verschrikkingen, die niet licht uit het geheugen der menschen zullen verdwijnen.

Op de *Loire* kwam Caillé goed en wel te Senegal. Hij trok naar Saint Louis, bezocht Guadaloupe en nam als vrijwilliger deel aan den tocht van Partarrieu door de gewesten van Gjolof, Foutah en Bondoe. Hierna kwam Caillé naar Frankrijk terug, om zich te laten genezen van de koorts. Maar nauwelijks was hij de schade, door zijne ondernemingszucht aan zijne gezondheid toegebracht, te boven, of hij vertrok weder naar Senegal en bood baron Roger zijne diensten aan. Roger was een groot bevorderaar van ontdekkingsreizen. Niet zonder moeite kreeg Caillé eenige koopwaren mede en met deze begon hij de reizen onder de Mooren van den stam Berâkerah. Al verder dwalende, van kamp tot kamp, kwam hij na 8 maanden meer dan 200 kilometers ten noordwesten van Polos. Nauwelijks was hij te Saint-Louis terug of hij ondernam eene reis naar Tomboctoe.

René Caillé was een man van aanzien en had evenmin aanbevelingsbrieven in zijn zak. Zijn persoon boezemde slechts het vertrouwen in, dat ieder avonturier zou inboezemen. 't Was tevergeefs, dat hij om eenige koopwaren vroeg. Men weigerde hem zelfs een paspoort naar de Engelsche nederzettingen van de Gambie. Van ontmoediging wist deze kloeke volhouder niet. Hij vertrok te voet, bereikte Gorea Sierra Leone en wendde zich tot den gezaghebber van Freetown. Na de vernedering eener nieuwe weigering te hebben ondervonden, werd Caillé nu koopman in indigo, nam het Arabisch kostuum aan, gaf zich uit voor een jong Egyptenaar van Alexandrië, en ondernam gansch alleen, zonder hulp, zonder bescherming, zonder andere hulpmiddelen middelen dan die van zijn eigen geestkracht en wil, een tocht, waarvoor zoovele andere reizigers met de beste aanbevelingen en hulpmiddelen waren teruggedeinsd

DIERGAARDE VAN AMSTERDAM. - DE OLIFANT.

HIJ BIJT! NAAR DE TEEKENING VAN BEVER.

René Caillé vertrok den 19den April 1827 van Kakouty en werd spoedig vergeten. Maar omstreeks het midden van het volgende jaar werd de geheele wereld door een belangrijk feit in beweging gebracht. Een Franschman, die te Toulon ontscheept was, was doorgedrongen in de nog onbezochte en geheimzinnige streken van Midden-Afrika. Hij kwam van Tomboctoe. 't Was Caillé. Zijne aankomst was eene ware gebeurtenis. Ieder ondervroeg den reiziger, die geheel op zich zelf dit groote vraagstuk der landontdekking had opgelost, en het Aardrijkskundig Genootschap van Parijs kende hem den prijs toe, bestemd voor den reiziger, die Tomboctoe zou hebben bezocht Toen men vernam op welke wijze Caillé er in geslaagd was zulke uitkomsten te verkrijgen, werden zijn moed en volharding om het zeerst geroemd - wat zij verdienden. Na het land van Inanke, Touta, Gjalo, Baleija, en Amana te zijn doorgetrokken, was hij den Niger overgestoken, wat nog niemand gedaan had, en zoo in onbekende streken gekomen te midden van negerstammen, bij welke hij vijf maanden verblijf hield. Hij leed de vreeselijkste smarten. Het vreemde, ongezonde en karige voedsel, dat hij gebruikte, deed hem scheurbuik en koorts krijgen; hij verloor een paar beenderen uit het verhemelte, doch kwam alleen door zijne groote

wilskracht en zijn sterk gestel dit alles te boven. Den 9[den] Januari 1828 had Caillé zijne gezondheid herkregen en zocht nu langs een geheel nieuwen weg den Niger op bij Gjeny. Na eene maand lang duizend gevaren te hebben doorgestaan, kwam hij te Tomboctoe aan. Maar om terug te keeren

wilde hij de woestijn door. Ondertusschen tot ellende, ja tot den bedelstaf vervallen, schoot hem niets anders over dan zich bij eene karavaan aan te sluiten en een paar maanden lang ten doel te staan aan allerlei smaad en kwade bejegening.

In Frankrijk teruggekomen, kreeg hij zijn verdiende loon. Hij werd ridder van het legioen van eer; het verhaal zijner wonderbare reizen werd op last van het gouvernement uitgegeven, en men bezorgde hem een jaargeld en een ambt bij de administratie van het land van den Senegal. Maar zijne rust en glorie duurden kort. De ziekte, die hij in Afrika had opgedaan, greep hem met dubbele woede aan en maakte hem tot een martelaar te meer van den grooten arbeid der ontdekking. Hij overleed op negen en dertigjarigen leeftijd, op den 17den Mei 1838.

(*Wordt voortgezet.*)

Een en ander uit de geschiedenis van den landbouw. (*Slot.*)

Eerst in de achttiende en negentiende eeuw gelukte het den landman, onafhankelijk en zelfstandig te worden. Aanzienlijke mannen stelden hem in staat, zich vooruit te werken en de bijna onoverkomelijke hinderpalen, welke hem in den weg stonden, te overwinnen. Groote natuurvorschers en ijverige staathuishoudkundigen hielpen den omzichtigen landman uit zijne ellende en leerden hem van de hulpmiddelen voor den landbouw gehruik maken: zij beschreven hem den invloed van lucht, water, warmte en licht op de ontwikkeling der planten en op het organische leven in het algemeen; zij leerden hem het onderscheid tusschen de verschillende grondsoorten en maakten hem nader met de bewerking van den bodem bekend.

Men leerde de doelmatige behandeling en de heilzame werking der meststoffen bij den akkerbouw kennen, terwijl de bouw en het leven van de planten in het algemeen en de verschillende landbouwgewassen in het bijzonder niet lang verborgen bleven. Het oude twee-akkerstelsel, volgens hetwelk de eene helft van een akker met halmgewassen beplant werd en de andere onbebouwd bleef, kende men nog slechts als eene nalatenschap der oude Romeinen. Het daarop gevolgde Frankisch Ale mannische drie-akkerstelsel, met zomer- en wintergraan, waarna de akker het derde jaar braak lag, was in zijn tijd wel voldoende voor de toenmalige behoeften, doch ook daaraan kon op den duur niet worden vastgehouden.

Tegen het einde der middeleeuwen werd in Italië de landbouw weer degelijk beoefend, en in de nieuweren tijd volgden - met Engeland aan de spits - Oostenrijk, België, Nederland, Duitschland, Zwitserland en Frankrijk. De wetgeving der Fransche republiek en van het keizerrijk hief in de verschillende landen, waarover de Fransche overheersching zich uitstrekte, de laatste overblijfselen van het leenstelsel en de heerendiensten op en bevrijdde aldus den landbouw van een zijner drukkendste lasten.

De invoering der aardappelen en van den klaverbouw had eene verbetering van het drie-akkerstelsel ten gevolge en bracht den landbouw alzoo weer eene nieuwe schrede voorwaarts, terwijl door het in den laatsten tijd in zwang gekomen stelsel van de verwisseling der vruchten de bebouwing van den bodem zoo doelmatig kon plaats hebben, dat zij de rijkste productie opleverde. De invoering der *drainage* of drooglegging, van de guano, het beendermeel en de kalizouten waren daarbij van onberekenbaren invloed. Door het afwisselend telen van verschillende vruchten na

elkander op denzelfden grond werden al de voedingsstoffen van den bodem stelselmatig gebruikt en tevens verschoond, ten einde op den duur den grond niet uit te putten. De hoofdzaak was en bleef goede bemesting, in verband met de veeteelt, en degelijke kennis zoowel van de behandeling van den bodem als van de verschillende gewassen. De groote vorderingen in de natuurwetenschappen en de bijzonder gewichtige verbouwing van klaver en ander veevoeder hebben in den landbouw eene volslagen omwenteling en wezenlijke verbeteringen teweeggebracht.

Amerikanen en Engelschen trachten de stoomploeg en alle mogelijke stoomwerktuigen aan den landbouw dienstbaar te maken, terwijl ook de overige volken er op uit zijn, de verschillende landbouwgereedschappen te verbeteren en zooveel mogelijk den kostbaren menschelijken arbeid uit te sparen. De tegenwoordige productie heeft in de landbouwerswereld eene geheele omkeering teweeggebracht, waartoe de scheikunde, het gebruik van machines, steenkolen, spoorwegen en groote kapitalen elk het hunne hebben bijgedragen.

De voortdurende uitbreiding van het spoorweg- en telegraafnet, die op alle takken van menschelijk bedrijf haar invloed heeft doen gevoelen, is ook op den landbouw niet zonder uitwerking geweest. Was deze te voren van de plaatselijke omstandigheden der afzonderlijke landen afhankelijk, thans zag hij voor zijne voornaamste voortbrengselen de wereldmarkt geopend. Maar thans regelde zich ook de prijs naar den gezamenlijken aanvoer uit alle landbouwende streken, zonder dat op de bijzondere omstandigheden van elk land afzonderlijk acht werd geslagen. De gevolgen dezer verandering zijn nauwelijks te overzien. Zoodra bij voorbeeld de Donaulanden en Rusland voor het wereldverkeer werden geopend, zoodra de overzeesche graanlanden, vooral in Noord-Amerika, door spoorwegen toegankelijk werden en het verkeer tusschen de Oude en de Nieuwe Wereld zoo aanmerkelijk werd vergemakkelijkt, moest de graanovervloed dier landen, die wat bodem en klimaat betreft in veel gunstiger omstandigheden verkeerden, de Europeesche productie als vanzelf overvleugelen. De Europeesche landbouwer kreeg dus te worstelen met eene concurrentie, waartegen hij lang niet altijd is opgewassen, en vooral de Belgische landbouwer weet er van te spreken hoe de binnenlandsche markt gedrukt wordt door den ontzaglijken invoer van buiten, die dank zij het vrijhandelstelsel ons kleine vaderland met vreemde producten overstroomt.

Tegenover de veel gunstiger omstandigheden waarin zich de Amerikaansche graanbouw verheugt, kan de Europeesche zich alleen handhaven door van al de hulpmiddelen gebruik te maken, welk eene eeuwenlange ondervinding, eene dichter bevolking en al de eigenaardigheden van bodems- en luchtsgesteldheid aan de hand doen. Wat ons vaderland betreft, het ligt misschien voor hand dat dit op den duur de bescherming van den landbouw, door middel van een billijk invoerrecht, niet zal kunnen missen.

Het ligt in den aard van den landbouwersstand dat elke verandering in het heerschende stelsel slechts langzaam en geleidelijk plaats heeft. Graat men echter de ontwikkeling van den Europeeschen landbouw sedert het midden dezer eeuw tot op onze dagen na, dan ontwaart men grooten vooruitgang, zoowel wat de doelmatiger bebouwing betreft als wat aangaat het streven naar fijner en kostbaarder voortbrengselen, waarvoor door de ontwikkeling van het spoorwegnet steeds nieuwe afzet verkregen wordt.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

‘En wat zegde mijn vader hierop?’

‘Een oogenblik geduld, mijnheer, Baron Archimbald vorderde eene opheldering tot welke doeleinden de groote sommen uitgegeven waren, hij sprak daarbij ook van u en zijne zuster en verlangde ten slotte, dat baron Theobald het goed aan hem overdragen en zich voortaan met een jaargeld vergenoegen zou. Zoo woedend als in dien stond heb ik mijnheer uw vader nooit gezien. Hij hoorde zijn zoon zwijgend aan. Zijne oogen echter gloeiden, zijne gelaatstrekken verwrongen zich, zijn geheele lichaam trilde.’

‘Waart gij bij dit tooneel tegenwoordig?’ viel Rüdiger in de rede.

‘Ja, ik was ontboden geworden om de bevelen des ouden heers betrekkelijk die nieuwigheden te ontvangen; ik moest blijven, dewijl men er in de opgewondenheid niet aan dacht, mij te doen heengaan. Als baron Archimbald geëindigd had, zegde zijn vader geen woord, maar hij trad op hem toe en sloeg hem in het aangezicht. Ik sprong tusschen beiden en nu noemde de oude heer zijn zoon een gemeene deugniet en een erfenisjager, hij gelastte hem het huis te verlaten en den dorpel daarvan nooit weder te overschrijden. Baron Archimbald zag hem aan met een blik, dien ik nooit vergeten zal; hij zegde alleen, dat het zijn vader bitter zou berouwen. Daarop ging hij heen, de oude heer raasde nog een geruimen tijd en nam eindelijk eene buks van het wapenrek. “Ik ga naar het bosch,” zegde hij tot mij; “mocht de directeur Stroombeek komen, laat hem dan wachten. Morgen zal ik bepalen, wat er verder moet geschieden.” Zoodra hij het kasteel verlaten had, zocht ik baron Archimbald op. Het was mijn vaste voornemen, vader en zoon weer met elkander te verzoenen. Destijds was Godfried Grafhorst nog kamerdienaar van den ouden heer. De bediende uws broeders heette Christiaan - hij is nog op het goed. Toen ik de bediendenkamer binnenkwam, staken beiden de hoofden bijeen; ik hoorde, dat Christiaan tot zijn kameraad zegde, dat er een ongeluk zou gebeuren; baron Archimbald was met eene verwensching voortgestormd en had hem vooraf bevolen de beste kleedingstukken en het linnengoed in te pakken. Daar viel dus voorloopig voor mij niets te doen. Beide heeren hadden het kasteel verlaten; hen op goed geluk af na te loopen, ware nuttelooze moeite geweest. Nu, ik bedacht, dat zij beiden hun verhit bloed zouden afkoelen en wachtte geduldig op hun terugkeer. Ik wilde baron Archimbald dan pogen te bewegen zijn vader om vergeving te bidden. Hij kwam des avonds weder te huis, maar kalmer was hij niet geworden; hij verlangde wijn en begaf zich naar zijne kamer. Hij wilde geen avondmaal gebruiken. Baron Theobald keerde niet terug; doch dit verontrustte mij niet bijzonder. Ik veronderstelde dat hij den weg naar de stad ingeslagen had en daar gebleven was; den volgenden ochtend kon hij toch verwachten zijn zoon niet meer op het goed aan te treffen.’

‘En de directeur Stroombeek?’ vraagde Zwanenberg vol ongeduldige spanning. ‘Was hij gekomen?’

‘Neen, hij heeft ook later niets van zich laten hooren. Hij kan wel slechts eene kleine vordering gehad hebben, die hij na het ongelukkig uiteinde van zijn schuldenaar niet wilde doen gelden. Ik ging derhalve naar boven bij baron Archimbald en vond hem bezig met inpakken. Van verzoening wilde hij niets weten; mijn raad den ouden heer om vergiffenis te verzoeken, wees hij barsch van de hand. Hij was vreeselijk opgewonden en verward; nu eens vraagde hij dit, dan weder dat, maar een antwoord op zijne vragen wachtte hij niet af. Zoodra de dag aanbrak, wilde hij afreizen. Het was in den Herfst; te zes uur moest het rijtuig gereed staan. Van een hernieuwd onderhoud met zijn vader, waartoe ik dringend aanraadde, wilde hij niets hooren. Om zes uur des anderendaags was hij reeds beneden - maar het rijtuig was niet gereed;

in den nacht was een paard ziek geworden en de knecht, de eenige op het goed, die rijden kon, was naar den veearts gegaan.'

'Vraagde mijn broeder niet, of vader weer tehuis gekomen was?' vorschte Rüdiger.

‘Met geen enkel woord. Hij verlangde er slechts naar om weg te komen. Er moest een ander paard ingespannen worden; ik had eigenlijk wel kunnen rijden, doch wilde mij daartoe niet gaarne leenen. Wij beraadslaagden daarover, als de boschwachter mijne kamer binnenstormde en ons meldde, dat hij zoo even het lijk van den baron Theobald in het bosch gevonden had. Het gelaat uws broeders was doodsbleek, zijn blik strak geworden. Hij staarde den boschwachter aan, alsof er eene schim aan hem verschenen was. “Moord?” vraagde hij, en ook zijne stem herkende ik niet, zoo schor was zij geworden. “Ik weet het niet,” antwoordde de boschwachter; “het heeft al den schijn alsof hij zich zelven doorschoten heeft.” Nu was het alsof den jongen heer een zware last van de borst gewenteld was; hij zonk op een stoel neder en hield de handen voor de oogen. En daarop werd hij kalm, zeer kalm. Hij verzocht ons ter wille van de familie en zijn naam te zwijgen; geheim houden liet het ongeluk zich niet, maar men kon toch zeggen, dat de buks door een ongelukkig toeval op de jacht afgegaan was en den ouden heer gedood had. Ik werd naar den huisdokter gezonden, de boschwachter moest naar het bosch terugkeeren en daar de wacht houden. Van het vertrek van baron Archimbald was geene sprake meer.’

‘Hebt gij het lijk op de plaats van het ongeval gezien?’ vraagde Rüdiger haastig.

‘Ja, het lag op den rug, de buks naast de rechterhand. De kogel was onder het rechteroog in het hoofd gedrongen. Wij dachten eerst aan een roofmoord, maar wij vonden horloge, beurs en brieventasch in de zakken; deze veronderstelling verviel derhalve. De oude huisdokter was een zeer inschikkelijk mensch en baron Archimbald had reeds vooraf een afzonderlijk onderhoud met hem gehad; hij liet de mogelijkheid van een ongeval gelden en zoodoende werd de zaak gesmoord.’

‘Had mijn vader, geen vijand die door deze daad wraak op hem zou hebben kunnen nemen?’

‘Ik zou niet weten wie, heer baron! Hij heeft niet veel vrienden gehad, maar waardoor had hij met iemand in zulk eene vreeselijke vijandschap kunnen geraken?’

‘Door zijne blinde opvliegendheid.’

‘Ik geloof toch niet dat hij iemand anders zoo behandeld zou hebben als hij zijnen zoon behandeld had,’ antwoordde de makelaar, terwijl hij het glas aan de lippen zette en over den rand daarvan een loerenden oogslag op den baron wierp. ‘Ik heb u nu alles medegedeeld. Ik klaag niemand aan, maar mijn oordeel staat vast. Ik was de eerste niet, die de verdenking uitsprak; anderen hebben het gedaan. De kamerdienaar Godfried en ik gingen baron Archimbald sinds dien dag uit den weg; hij werd dit gewaar en vond spoedig een voorwendsel om ons te ontslaan. Indien wij oneerlijk geweest waren, gelijk hij beweerde, waarom leverde hij ons dan niet aan het gerecht over? Omdat hij onze onthullingen vreesde,’ ging Steenhouwer voort, als de baron op deze vraag zweeg; ‘omdat hij wist, dat hij zijne aanklacht tegen ons niet bewijzen kon. In de oogen der menschen wilde hij ons vernederen en verachtelijk maken, opdat onze woorden hem niet zouden kunnen schaden, en toch hadden wij beiden die verdenking niet uitgesproken; zij was door onbekenden verspreid geworden.’

‘Nochtans schijnt niemand den moed gehad te hebben openlijk tegen Archimbald op te treden,’ zegde Rüdiger met een wantrouwenden blik op het boosaardige gelaat van den makelaar. ‘En welke redenen hadden mijn broeder tot die vreeselijke misdaad kunnen bewegen? Het goed was overbelast.....’

‘Dat wisten wij te dier tijde nog niet, heer baron,’ viel Steenhouwer hem in de rede. ‘Redenen? Men kan ze licht vinden als men ze zoeken wil. Denk aan den haat,

die in het gemoed uws broeders gloeien moest, nadat hij den slag van de hand zijns vaders ontvangen had.'

'Gij beweert dus, dat hij in den achtermiddag of den avond van dien dag mijn vader in het bosch ontmoet heeft.'

'Ik beweer niets,' betuigde de makelaar haastig. 'God zal mij voor eene aanklacht bewaren, zoolang ik niet zeker ben van mijne zaak! Maar als gij over den toenmaligen staat van zaken nadenkt, zult gij waarschijnlijk tot dezelfde slotsom komen als ik, heer baron. Al waren ook de geldelijke omstandigheden van uw vader zeer benard, bleven hem toch altijd nog hulpbronnen over; hij behoorde niet tot de zwakke naturen, die zoo snel den moed verliezen en de handen in den schoot laten zinken'

Rüdiger stond op en reikte zijn zwager de hand.

'Wij zien elkander morgen wel weder,' zegde hij. 'Ik wil mij thans ter ruste begeven. Waar woont gij, mijnheer Steenhouwer?'

'In de Waterstraat No. 16,' antwoordde de makelaar, die eveneens van zijn stoel opgestaan was.

'Ik zal u misschien komen bezoeken; goeden nacht!'

Oom Hendrik schonk het overschot uit de flesch in de glazen.

'Het is ook mijn tijd,' sprak Steenhouwer, zijn glas uitdrinkende; 'gaat gij een eindje weegs mede?'

'Och ja!' knikte Zwanenberg, die nog eens naar de banknoten in zijn vestzak tastte en daarna zijn frak toeknoopte, 'Ik misgun mijn zwager den nacht niet, dien hij hebben zal; gij hebt hem dingen gezegd, die hem veel stof tot denken moeten geven.'

'Bah! ik zou hem nog veel meer kunnen zeggen, maar hij gelooft er immers toch niet aan,' meende de makelaar. 'Hij wil zulk een vlek niet op zijn naam laten vallen.'

'Daar hebt gij gelijk in; nochtans is mijn zwager herwaarts gekomen, om de waarheid op te sporen.'

'Is uw zwager thans een rijk man?'

'Een zeer rijk man.'

'Heeft hij zijn vermogen meegebracht?'

'Dat juist niet, maar hij kan ook hier met één pennetrek over aanzienlijke sommen beschikken. Waarom vraagt gij dat? Hebt gij wellicht bewijzen, die gij hem verkoopen wilt?'

'Ik niet.'

'Maar een ander?'

'Mogelijk wel.'

Beiden hadden het hotel verlaten, Zwanenberg bleef staan en zag zijn begeleider uitvorschend aan.

'Godfried Grafhorst?' vraagde hij.

'Gij kunt niet verwachten, dat ik u mijne geheimen zal prijs geven,' antwoordde de makelaar. 'Grafhorst zal dat ook niet doen. Of en welke bewijzen voorhanden zijn, dat weet ik buitendien niet met zekerheid; maar ik veronderstel het, en het kon zijn, dat men geneigd ware ze aan uw zwager te verkoopen.'

'Als zij deugdelijk zijn, zal hij ze koopen,' zegde oom Hendrik haastig; 'de eisch mag echter niet overdreven zijn.'

'Goed, wij zullen zien. Zwijg voorloopig tegenover uw zwager en laat de geheele zaak aan mij over; als ik iets te weten kom, zal ik wel spreken. Het kan geen kwaad, als baron Rüdiger eerst zijn broeder bezoekt en zich met eigene oogen overtuigt, hoe somber en menschenschuw de man geworden is.'

‘Woont gij bij mijne zwagerin, juffrouw Grube?’ vraagde Zwanenberg, nadat zij een eind weegs zwijgend naast elkander voortgegaan waren. ‘Dat wist ik ook nog niet.’

‘Ik woon daar nog niet lang,’ antwoordde de makelaar. ‘Is die gierige vrouw uwe zwagerin?’

‘De zuster mijner overledene vrouw.’

‘Haar man moet een rijke woekeraar geweest zijn.’

‘Dat is zoo.’

‘Dus moet zij eene rijke weduwe zijn.’

‘Hebt gij plan haar te huwen?’ schertste Zwanenberg.

‘Och! als men slechts wist of het de moeite loont!’ antwoordde Steenhouwer in denzelfden toon.

‘Uit een geldelijk oogpunt stellig, maar.....’

‘Bah! men kan een tijger temmen! Overigens denk ik daar niet aan; met grijze haren moet men niet meer huwen, en zonder u te willen beleedigen moet ik u toch ronduit zeggen, dat uwe zwagerin mij te leelijk zou zijn.’

‘Ik kan uw smaak niet gispen.’

‘Juffrouw Grube heeft stellig haar geheele vermogen uitgeleend?’

‘Toch niet, zij heeft de zaak van haar achtenswaardigen man niet voortgezet. Zij zag te recht in, dat zij het verstand en de kennis daartoe niet bezat.’

‘Dus hypotheken?’

‘Op hypotheken heeft zij slechts een gering gedeelte van haar vermogen uitgeleend.’

‘En het overige?’

‘Is deels in staatspapieren belegd, deels bestaat het uit edelgesteenten en geld. Het geld te tellen en de edelgesteenten te beschouwen, is de eenige vreugde haars levens; bovendien verpleegt zij nog hare katten, de eenige schepsels, wie zij toereikend voedsel gunt.’

‘Edelgesteenten en geld?’ vraagde de makelaar loerend. ‘Zulke dingen pleegt men in eene stevige ijzeren brandkast te bewaren en zulk een meubel heb ik in hare woning niet gezien.’

‘Als het geene kas is kan het toch ook eene ijzeren kist zijn,’ spotte Zwanenberg.

‘Waarom niet eene kist met zware sloten en veiligheidsgrendels?’

‘Eene ouderwetsche, ijzeren kist, welker sleutel men bij dag in den zak draagt en 's nachts onder het hoofdkussen legt.’

‘Het komt er slechts op aan, waar de kist staat!’

‘Onder het bed.’

‘Daar staat zij in ieder geval zeker,’ grinnikte Steenhouwer. ‘Nu, mij is dat alles onverschillig, geachte heer. Ik bezit genoeg, om behaaglijk te kunnen leven.’

‘Dat wil ik gaarne gelooven.’

De makelaar was aan den hoek eener straat blijven staan en bood zijn begeleider de hand.

‘Dus den mond houden!’ sprak hij met nadruk. ‘Ik zal mijn best doen het verlangen uws broeders te bevredigen; geluk ik er in dan kom ik bij u. En nu goeden nicht!’

Oom Hendrik beantwoordde den groet en ging verder. De makelaar zag hem nog eene poos na.

‘Domkop?’ morde hij. ‘Aan uwe praatzieke tong kan men alles ontlokken wat men vernemen wil.’

Zacht lachende en zich vergenoegd de handen wrijvende, zette ook hij nu zijn weg voort.

IV.
Een beleedigde vader.

Als den makelaar Steenhouwer den volgenden morgen zijn ontbijt volgens gewoonte door Cilla gebracht werd, berichtte hem het meisje, dat juffrouw Grube hem verzocht haar een bezoek te komen brengen, daar zij iets met hem te bespreken had.

Hij knikte en gebruikte met een nadenkend voorkomen zijn ontbijt. Hierop trad hij voor den spiegel om een onderzoekenden blik op zijn toilet te werpen, dat hij volkomen onberispelijk vond. Eenige minuten later trad hij de woonkamer der weduwe binnen, die hem met kruipende hoffelijkheid ontving en hem een stoel aanbood.

‘Ik bid u duizendmaal om vergeving, dat ik u met een verzoek lastig val,’ sprak zij met blijkbare zenuwachtigheid. ‘Ik sta zoo geheel alleen en heb in eene onaangename aangelegenheid den raad van een ervaren man noodig.’

‘Dien ik u gaarne geven zal,’ antwoordde hij.

Zij verhaalde hem de verdwijning van den ring en de verdenking, die zij koesterde; hij hoorde zwijgend toe en knikte herhaaldelijk toestemmend.

‘Er is nauwelijks nog twijfel mogelijk,’ antwoordde hij, als zij zweeg. ‘Hoe heet de vader van het meisje?’

‘Jacob Wilfert; het is een muziekant.’

‘Wilfert? Ik meen mij dezen naam te herinneren. Ja, ja, een arm jong meisje kan de bekoring slechts moeielijk weerstaan; maar zou het niet mogelijk kunnen zijn, dat iemand anders den ring gestolen had?’

‘Dan kan het slechts mijn dienstmeisje zijn,’ zuchtte de magere vrouw, terwijl hare dorre handen de kat streelden, die in haren schoot lag. ‘Lieve hemel, ik word elken dag bestolen, dat weet ik wel, maar wat kan ik daartegen doen? Neem ik een ander dienstmeisje, dat besteelt mij eveneens.’

‘En wat wilt gij nu doen?’

‘Ik weet het niet; gij moet mij raden.’

‘Hm! als gij bij de politie aangifte doet, wordt hier huiszoeking gedaan en dat zou ik u niet aan raden.’

‘Dat wil ik ook niet,’ antwoordde zij haastig; ‘zoo lang ik het vermijden kan zal de politie haar nieuwsgierigen neus niet in mijn huis steken.’

‘Zeg den menschen de huur op!’

‘Wilfert zal naar de reden der opzegging vragen, en dan zijn de poppen aan het dansen,’ antwoordde zij angstig. ‘Meent gij dat hij die smet op zijne dochter zal laten rusten? Een dronkaard is in zijne woede tot alles in staat. Neen, ik wil hem onder een ander voorwendsel de woning opzeggen en ook Reimer moet verhuizen - hij betaalt sinds lang geen huur meer en ik kan de beide woningen beter gebruiken. Als ik slechts een vastberaden vriend had, die mij met raad en daad ter zijde wilde staan!’ zuchtte zij, de grijze oogen vol verwachting op den makelaar vestigende en met duim en wijsvinger den spitsen neus wrijvende. ‘De advocaten vertrouw ik niet - zij eischen ook te veel voor de weinige moeite.’

‘Indien gij mij als uw vriend beschouwen wilt, wil ik u gaarne bijstaan,’ zegde hij met eene diepe buiging. ‘Ik vorder daarvoor niets - ik beschouw het als eene eer de raadgever en ridder eener dame te zijn.’

(*Wordt voortgezet.*)

DIERGAARDE VAN AMSTERDAM. DE VIJVER DER WATERVOGELS.

Iets over de Rat.

De rat is een groote vraatal, en toch zoo gulzig niet als zij lijkt. Den geheelen dag zijn hare kaken in beweging, maar meer dan den halven tijd hiervan heeft die beweging geen ander doel dan om den groei der snijtanden voor te komen, die, zonder deze beweging, zich zeer spoedig tot zoogenaamde ‘olifantstanden’ zouden ontwikkelen: ronde naar binnen omgebogen tanden, die het knagen geheel onmogelijk maken. In het museum van het koninklijk geneeskundig college te Londen wordt zulk een olifantstand bewaard, die eerst tot een volslagen cirkel en daarna nog tot een cirkelsegment is vergroeid.

Zooals de musch onder de vogelen, de vlieg onder de insekten, is de rat onder de viervoeters het meest cosmopolitische, maar het minst populaire dier. Afgezien nog van de groote schade, die het vraatziek dier aanricht, hebben de meeste menschen er een natuurlijken afschrik van. Geen regel echter zonder uitzondering.

In Bankok, de hoofdstad van Siam, worden tamme ratten als huisdieren gehouden; men ziet ze heel vertrouwelijk tegen huns meesters knie opklouteren en door dezen als jonge honden gestreeld worden. Ook in Duitschland placht men vroeger in sommige streken eene rat tam te maken, die men dan eene bel om den hals bond, wier getingel, dus meende men, de andere ratten verjoeg. Het dooden van ratten en muizen door vergif heeft eene zeer bedenkelijke zijde. De dieren, achter behangsel, of in een hoek onder den vloer stervende, verspreiden eene onuitstaanbare lucht; of wel, het kan in zijn doodstrijd, terwijl het zich aan water of melk tracht te lesschen, het ingezwolgen vergif in deze vloeistoffen braken, die daarna den dood door vergiftiging van nuttige huisdieren kunnen teweegbrengen. De val is nog steeds het beste middel om ze te vangen, de kat om ze te verjagen.

De vruchtbaarheid der ratten is verbazingwekkend. Pas zes maanden oud, werpen zij reeds, en herhalen dat viermalen 's jaars, waarbij het gemiddeld getal jongen acht bedraagt. Eene kleine berekening zal toonen, dat een enkel paar ratten slechts weinig jaren noodig hebben om tot een stam van millioenen aan te groeien. Maar, nu eens de schraalheid van het voedsel, dan weder strenge vorst, en altijd de vervolging van den mensch en natuurlijke vijanden van dat knaagdier onder de andere dieren: katten, fretten, vossen, uilen enz. steken bij dit schrikbarend vermeerderingsproces eene spaak in het wiel. Aan den moed der rat kan niet getwijfeld worden; dat het haar in oogenblikken van gevaar niet aan beleid ontbreekt, moge het volgende voorbeeld bewijzen. Een heer liet eens eene groote rat en een fret gelijktijdig in eene kamer los. Onmiddellijk liep de rat de kamer rond om een uitweg te zoeken. Toen dit onderzoek vruchteloos bleef, stiet ze een schellen schreeuw uit en koos, snel beslist, hare standplaats in het licht, dat uit het eenig venster op den vloer van het vertrek viel. Het fret had intusschen den kop omhoog gestoken en begon, na eenige oogenblikken rondgezien te hebben, onbevreesd op de rat af te gaan. Nauwelijks was het echter zoover gevorderd, dat het licht van het venster zijn kop ten volle bescheen, of de rat liet hare afwachtende houding varen, snelde, onder een scherp gepiep op den aanvaller los, en bracht dezen eene ernstige wonde toe tusschen den kop en den nek; zij was hierbij zoo snel in hare bewegingen, dat het fret den tijd niet had, ze met de scherpe klauwen aan te grijpen. Het fret scheen verwonderd over dezen onbesuisden aanval, en blies met zichtbare teleurstelling den terugtocht, terwijl de

rat zich haastte, hare voordeelige standplaats onder het venster weer in te nemen. De gewonde aanvaller was weldra van zijne verrassing bekomen en naderde voor den tweeden keer; doch ondanks de groote omzichtigheid, welke het dier thans aan den dag legde, kon het een tweeden beet niet ontgaan, en gedurende de twee uren, dat het gevecht aanhield, bleef de rat bestendig in het voordeel. Eerst toen de heer haar dwong van standplaats te verwisselen, verloor zij zichtbaar haar vertrouwen, terwijl de moed van het fret in gelijke mate klom, zoodat de strijd ten slotte ten gunstë van laatstgenoemde beslist werd.

[Nummer 8]

Onze gravures.

Frans Martinus'
Reis naar Vlissingen en Middelburg.

NAAR VLISSINGEN EN MIDDELBURG. - EEN LANDSCHAP IN ZEELAND.

Sedert eenigen tijd zijn de pleiziertochten naar Vlissingen fel in de mode geraakt. Nu, daar ligt het dan ook meestal slechts in bij de menschen: als gij de behendigheid hebt iets in de mode te brengen, dan is uw broodje gebakken. Als de Vlamingen er in gelukken het sierlijk Vlaamschspreken bij de hoogere klassen *à la mode* te maken - en waarom zou dit niet kunnen? - dan is de zegepraal hunner zaak verzekerd. De mensch is nu eenmaal zoo, en zonder te beweren - God beware er mij van - dat Darwin den nagel op den kop slaat, als hij ons voor geciviliseerde apen doet doorgaan, moet ik toch bekennen dat er in den mensch in vele opzichten, en onder andere in zijne navolgingszucht, heel wat aapachtigheid voorhanden is. En het ergste van al is, dat zelfs de verstandigste menschen, of ten minste die, welke zich zooals ik daar min of meer voor houden, soms het meest van die kwaal zijn aangetast.

Ik moest dus ook, een paar Zondagen geleden, naar Vlissingen. De andere menschen gingen er heen, ik wilde er bijgevolg ook naartoe, en ik vertrok.

Ik vertrok, ja, maar niet zonder een ontroerend afscheid genomen te hebben van mijne vrouw, in wier gedachten eene reis van vier uren op het water en naar de zee

er vrij angstwekkender uitzag, dan de tocht naar Jeruzalem aan de Kruisvaarders zal toegeschenen hebben.

Nu, zoo iets is te vergeven aan een mensch, wier ervaring van scheepvaart niet verder gaat dan van Antwerpen naar Sint-Anneken. En waarom zou ik het verblauwen? Ook ik had den ganschen nacht slechts onrustig geslapen, door het vooruitzicht van mijne eerste reis met dien vermaarden *Telegraaf*, dien ik als

kind reeds om zijne snelle vaart had hooren roemen. Doch mijne onrust kwam niet voort uit vrees voor mogelijke ongevallen op den tocht, maar uit louter pleizier, omdat ik voor het eerst in mijn leven eindelijk eens de Opper-Schelde bevaren ging, dien voor mij nog zoo geheimzinnigen weg, langs waar de reusachtige zeekasteelen de welvaart in mijne geboortestad brachten. Ik kwam maar juist in tijds aan boord; achter mij werd de brug omhoog gehaald. Zoo plots gevallen te midden van een talrijk en onbekend gezelschap, op het oogenblik dat de touwen werden losgeworpen, de bevelen langs alle zijden klonken, de machien floot, de raderen in het water begonnen te plonsen en de muziek hare schetterende tonen aanhief, stond ik een oogenblik als verbluft rond te kijken. Snel verwijderde zich de boot, het schilderachtig panorama van Antwerpen verzwond langzaam voor onze oogen en wij waren achter den hoek, waar de reusachtige toren ons nog van verre als een afscheidsgroet scheen toe te werpen. Toen eerst sloeg ik een onderzoekenden blik in het rond, om te zien of er mogelijk ook kennissen van mij aan boord waren, met wien ik van tijd tot tijd op de vrij lange reis een praatje zou hebben kunnen voeren. Want, alhoewel ik nu juist van geene eksterachtige natuur ben, heb ik toch ook nooit de minste roeping gevoeld voor het Trappisten-leven, en lachte mij het vooruitzicht van eenen ganschen dag alleen te zijn en dus zoolang schier geheel te moeten zwijgen al zeer weinig toe Het geluk had mij begunstigd: daar stond mijn vriend Bron. Als ik zeg *mijn vriend*, dan is dit zoo maar bij manier van spreken en al weer uit navolgingszucht, omdat iedereen op de Beurs den trouwhartigen Duitscher *vriend* noemt. Ik had den gullen man, die ook een dweepend kunstliefhebber is, slechts bij twee gelegenheden leeren kennen: eerst op eene vertooning van *Rossi*, waar hij mij van louter *enthousiasme* twee blauwe blekken in den arm genepen had, en daarna op een Wagner-concert, waar hij ten gevolge zijner onbedwingbare en ontijdige uitroepingen van bewondering en geestdrift, verzocht werd de zaal te verlaten. Dit overdreven en naïeve kunstgevoel had mij voor den man ingenomen, en wij waren zoo wat bekenden gebleven.

Bron stond hijgend met eenen grooten rooden foulard zijn zweet af te vagen: hij ook was schier te laat gekomen, door aan wal te wachten op eenen vriend, die hem tot de reis aangespoord had en die, naar hij zegde, nu *selb achtergeplifen was.* Hij was tevreden op het schip zoo'n halve kennis als ik te ontmoeten en praatte onvermoeid in zijn Fransch-Duitsch-Vlaamsch dialekt over alles, wat wij voorbijvaarden.

Wie nog nooit de Wester Schelde opgestoomd is, heeft zich nog eene verrassing voorbehouden, die ik hem aanraad zoo spoedig mogelijk te genieten. Op een uur varensafstands van Antwerpen is de plas reeds ontzagwekkend door zijne breedte, en deze verruimt zich van lieverlede dermate, dat de stroom eindelijk aan eene wezenlijke zee begint te gelijken. Van tijd tot tijd doemt een dorp aan de groene zoomen uit het nevelig verschiet op, en schijnt van verre wel een steedje uit eene Neurenbergsche speeldoos, dat daar met smaak en schik neergesteld is. Vooral Calloo met zijnen sierlijken kerktoren levert een schilderachtigen aanblik op De voorbijvarende schuiten en schepen breken de eentonigheid der reis en doen gedurig stof tot praten aan de hand. Daarbij is het een fraai schouwspel zoo'n groot schip, een landverhuizersstoomboot bij voorbeeld, in de verte, klein als een pleizierjachtje te zien opkomen, en dan te bemerken hoe hij langzamerhand aangroeit, naarmate hij naderstoomt, om hem eindelijk als een reusachtige Leviathan snuivend en zuigend voorbij te zien snorren. Wij waren schier ongemerkt tot aan Baths gevaren; hier werd

een oogenblik halt gehouden voor het bezoek der tolbeambten en werd mijn vriend Bron door de onredelijke vrees bekropen, dat hij voor zijn persoon ook inkom- of paspoortrecht tot het Hollandsche gebied zou moeten betalen hebben, doen zijne vrees bleek geheel en al ongegrond te zijn, vereenigde hij zich van harte en geestdriftig met het '*Wien Neerlands bloed*,' door de muziek aan boord ter begroeting der Hollandsche overheid aangeheven. Zijne opgetogenheid was zoo groot, dat hij zich zijnen schoonen rooden foulard, waarmede hij aan het zwaaien geraakt was, door een rukwind uit de hand waaien liet; een ongeval, dat aanleiding gaf om zijnen goeden dunk van de Hollandsche politiemacht niet weinig te verhoogen, toen de douanen hem namelijk eenige minuten later zijnen kostbaren zakdoek in de gedaante eener natte schotelvod weder te hand stellen konden. Hooger op werden de zandbanken talrijker en kregen wij zeehonden te zien, die zich daar rustig op die kleine eilanden in de zon lagen te koesteren. Hier gaf *mijn vriend* Bron een voor zijne jaren verrassend bewijs van volslagen onkunde wat afstandsberekening en *zoölogie* betreft, door den zeehonden op nagenoeg twee honderd meters afstands een broodje te willen toewerpen. Die dwaze onderneming trok de aandacht van schier al de passagiers op den naïeven man, en eer een half uur verloopen was, telde hij aan boord, evenals op de Beurs, niets meer dan vrienden: *Mijn vriend* Bron was voor goed in *onze vriend* veranderd.

De scherpe lucht had intusschen onzen eetlust opgewekt en wij gingen naar beneden in de kabien, om iets te gebruiken. Het was goed en goedkoop, en het smaakte ons overheerlijk. Waarlijk, de *Telegraaf* haalt van alles eer: snelle vaart, aangenaam passagiers-gezelschap, beleefde en voorkomende bejegening van wege het personeel en een uitmuntend *restaurant.* Zulk reisje heeft slechts prettige kanten.

Na drie uren varens dreunde het eindelijk: Vlissingen! En ja, waarlijk, daar kwam zoo iets aan den gezichteinder op, dat naar eene grootere plaats geleek, dan die wij reeds voorbijgestoomd waren. Een weinig later legden wij aan en stapten aan wal.

En dat waren nu die veelbesprokene havens van Vlissingen, die aan Antwerpen de *concurrentie* konden doen: die groote, eenzame waterplassen, met kaden zoo mogelijk nog treuriger! Men had ze wel voor zwemdokken in den besloten tijd kunnen nemen, indien niet een half dozijn schepen tegen de kaaimuren aangeduid hadden, dat het waarlijk handelshavens waren. Zij mogen echter van goeden en doelmatigen bouw genoemd worden, en zijn ruim genoeg om meer schepen te herbergen, dan voor den bloei eener vijfmaal grootere stad dan Vlissingen noodig zijn. Iets dat naar koopwarenstapels, hangars, lossings- en ladings-materiëel gelijkt, zoekt men natuurlijk op de kaden nagenoeg te vergeefs. Het was alles zoo verlaten en eenzaam, dat al de passagiers van den *Telegraaf* niets spoediger wisten te doen, dan zoo gauw mogelijk die waterwoestenij den rug toe te keeren en zich naar de stad te begeven; want de eigenlijke stad ligt ongeveer wel tien minuten van de dokken verwijderd. Met kleine stoombootjes vaart men van de aanlegplaats tot in Vlissingen, ten minste zoo men niet verkiest zich te voet daarheen te begeven. Voor de aardigheid namen wij ook, naar het voorbeeld der meeste reizigers, op zoo'n soort van *sleperken* plaats, en reeds was de brugplank ingehaald, toen *onze vriend* Bron daar nog hijgend aangewaggeld kwam en met veel geroep en gebaar uit de verte beduidde, dat hij meewilde. Niet zonder moeite werd hij door eenige dienstwillige medereizigers aan boord getorscht, bij welke hulpvaardige, maar onkundige pogingen, hij echter met den eenen voet in het water geraakte, wat ten gevolge had, dat hij, zooals men dat op zijn Antwerpsch zegt, een paar uren lang met sop heeft moeten loopen.

Toen het bootje ons op de bestemmingsplaats bracht, stond daar juist de stoomtram naar Middelburg vertrekkens gereed, en mits men ons zegde, dat deze trein de geschiktste gelegenheid aanbood, om zonder tijdverlies even over en weder naar Zeeland's hoofdstad te rijden, nam ik met een dozijn reisgenooten al dadelijk in een tramrijtuig plaats. De weg liep door een frisch en aangenaam landschap en was hier en daar bezoomd met lieve, kleine burgerwoningen, die er voor het meerendeel zoo kraakproper, zoo helder en kleurig geschilderd uitzagen, dat zij schier iets popperigs hadden, maar toch duidelijk getuigden van de spreekwoordelijke zindelijkheid onzer noorderburen. De onmiddellijke omgeving van Zeeland's hoofdstad is zelfs prachtig en echt schilderachtig van uitzicht te noemen. Op een klein half uur waren wij in Middelburg en wel in het merkwaardigste gedeelte dezer oude stad; want de tram houdt stil te midden der Groote Markt, vlak voor het schoone Gothische stadhuis.

In den voorgevel van dit eerwaardige gebouw prijken de beelden van 25 Graven en Gravinnen van Holland en Zeeland. Het bevat onderscheidene hoogst bezienswaardige zalen, met oudheden en schilderijen. Dit alles werd ons met veel bereidwilligheid en voorkomendheid getoond. Wij bezochten ook de vergaderzaal der Provinciale Staten, waarvan de wanden versierd zijn met vermaarde tapijten van *Jan de Maecht* (1561-1599), de heldendaden ter zee van de Zeeuwen voorstellende. Deze zaal is gelegen in de dusgenoemde *abdij*, een voormalig klooster, dat thans hoofdzakelijk tot woning hervormd is voor den Commissaris des konings, en waarin tevens ook de provinciale bibliotheek en archievenverzameling ingericht zijn. De abdijtoren, gewoonlijk door de Zeeuwen *Lange Jan* genoemd, is met het Raadhuis het voornaamste bouwgewrocht der plaats.

Het aanzien van dit geschiedkundige steedje met fraaie, zindelijke pleinen en straten, en zijne ouderwetsche, naar Hollandschen trant gebouwde huizen, is tamelijk karakteristiek; maar die kenmerkende aanblik werd voor ons oneindig vermeerderd door wat wij op de markt te zien kregen Het was bij twee ure: de tijd, dat de namiddagsdienst in den Protestantschen tempel begint, en langs alle kanten daagden de buitenlieden op, om zich ter kerk te begeven. Tot nog toe hadden wij in Middelburg slechts menschen gezien, wier kleederdracht niet merkelijk van de onze verschilde, maar daar waren zij nu, die oud-vaderlandsche Zeeuwen, in het vermaarde nationale kostuum der voorouders. Mannen, met driekantige hoeden, waarvan de zijde tegen draad opgeborsteld was, of met ongewoon hooge hoeden, van een schier onmerkbaar randje voorzien; met ringetjes in de ooren, die even onder het horizontaal afgesneden haar uitpiepten; met vesten, zoo eng, dat het onbegrijpelijk was hoe zij niet van hun lijf borsten, en broeken zoo breed, dat de twee beenen hunner eigenaars gemakkelijk te zamen in eene pijp hadden kunnen steken. Maar, wat nog veel aardiger was, de kleine jongens, zelfs kleuters van vier, vijf jaren waren op dezelfde wijze aangetakeld en deden onwillekeurig aan onzen *Vaderkensdag* of *Allerkinderen* denken. Ditzelfde was ook het geval voor de kleine meisjes, die evenals hunne moeders platen en oorijzers droegen, pakjes met engsluitende bovenmouwkens, waaruit de bloote armen paars en blauw te voorschijn kwamen, en rokken, zoo buitensporig breed, dat zij elke *galante* poging om zoo'n Zeeuwsche schoone den arm te bieden wel nutteloos maken. Vol strengen ernst en onverstoorbare bedaardheid togen de mannen daarheen, en zedig voor zich ziende, den dikken bijbel met zilveren sloten in de beide handen dragende, volgden de vrouwen. Het geleek waarlijk aan eene verschijning uit lang vervlogen tijden en leverde een schouwspel op, dat alleen de reis dubbel waard is.

Inmiddels was de stoomtram weer op de Groote Markt aangekomen en het uur des vertreks verschenen. Wij haastten ons in te stappen en weinig tijds later waren

wij terug in Vlissingen. Wij hadden onzen tijd te Middelburg niet willen verbeuzelen met in een koffiehuis te gaan en trokken daarom bij het afstappen een '*Restaurant*' binnen - want

ook Vlissingen *coquetteert* zoo wat met Fransche uithangborden - om de noodige verversching te bekomen. Daar vonden wij tot onze niet geringe verbazing den vriend Bron in de keuken zitten, op zijn dood gemak bezig met zijne kous aan de *cuisinière* te drogen, terwijl hij onder deze bezigheid met de oude, dikke keukenmeid als een andere *Sancho Pansa*, eene soort van conferentie hield over de kookkunst.

Hij was niet naar Middelburg geweest en toonde er spijt over, toen hij van ons vernam, hoe wij dit daar gevonden hadden; maar hij had een bezoek gebracht aan een der nieuwe stoombooten van de maatschappij 'Zeeland', die thans dagelijks de reis van Vlissingen naar Queensborough doen en nu ook in verbinding gebracht zijn met Antwerpen, door een der Telegraaf-booten. Op zijn aanraden gingen wij insgelijks naar de dokken, om dien stoomboot te bezichtigen. Wij werden er als vreemdelingen zeer heusch ontvangen en overal rondgeleid. Uitwendig gelijken die stoombooten geheel aan al de flinke schepen van dien aard, die wij in Antwerpen te zien krijgen; maar van binnen zijn zij inderdaad koninklijk ingericht. Zoo prijkt de ruime eetzaal er onder andere met mahoniehouten wanden, door vergulde pilasters afgedeeld en met een allerkeurigst plafond, in het midden van eene opening voorzien, waardoor de etenslucht een gemakkelijken uitweg vindt. De salon daarboven is langs de kanten en rondom de voornoemde ovale opening met sierlijke en gemakkelijke divans bezet, en opgeluisterd met kunstrijke paneelen van Nederlandsche meesters, die tusschen de raampjes zijn aangebracht. In den fraaien rooksalon troffen wij tafeltjes aan, die er op ingericht zijn om den liefhebbers een partijtje domino, schaak, of bak te laten spelen. Maar het rijkst en smaakvolst van alles waren de twee voorbehoudene kleine kajuiten, die inderdaad aan alle mogelijke eischen van gemak, geriefelijkheid en weelde beantwoorden. Daarenboven wordt het geheele schip bij middel van elektrische lampen verlicht. Deze prachtige stoombooten werden te Glasgow, door de firma John Elder gebouwd. Zij doen den overtocht van het Kanaal in hoogstens acht uren, en ik houd het er voor dat zij den Belgischen reizigers- en postdienst met den tijd ernstig benadeelen zullen.

Na een vriendelijk afscheid op dien boot genomen te hebben, begaf ik mij eindelijk naar de stad Vlissingen, waar ik om zoo te zeggen nog niet geweest was. Veel merkwaardigs is in dit bekende steedje eigenlijk niet te zien, maar het is toch een fraai en aardig plaatsje. Ik zag er aan den waterkant een bronzen standbeeld van admiraal DE RUYTER, op een bijzonder laag voetstuk. Zooals men weet, werd deze beroemde vlootvoogd te Vlissingen geboren, waar ook andere befaamde mannen, de zeehelden EVERTSEN en de dichter BELLAMY, het levenslicht zagen. Een klein Hollandsch steedje heeft ondertusschen voor den opmerker altijd iets aantrekkelijks en recht eigenaardigs. Die ouderwetsche huizen met hunne trap- en puntgevels, vensters en deuren, schier effen met den voormuur, steenen trappen en stoepen, veelal van ijzeren leuningen voorzien groote vooreeuwsche kelderdeuren en andere voor ons ongewone dingen, trekken onweerstaanbaar de aandacht. En hoe wel passen bij dit uiterlijk, als een portret van Wappers in een zwart ebbenhouten kader, de bewoners van die ouderwetsche huisjes, zooals ik ze hier en daar voor het raam van het *salonnetje* in stemmigen ernst bij hun kopje thee zag Zondag houden: hier, een deftigen rentenier of eerzamen kleinhandelaar, met een paar haarblessen voor de ooren gestreken, dichte bakkebaarden, glad geschoren kin, hooge tipbanden en dikken zijden halsdas; daar, eene ernstige, stijve burgerdame met het voorvaderlijke effen

zijden kleed, de korte, gefraniede mantille en krollen als koningin Louisa-Maria. Onwillekeurig meent men zich soms bij zulk gezicht teruggevoerd tot het jaar 30.

Dit alles kon ik slechts in het voorbijgaan waarnemen, want ik had nog maar juist den tijd om een uurtje aan de zee door te brengen. Daar is dan ook de eigenlijke *physionomie* van Vlissingen en heerscht zooveel bedrijvigheid, ten minste bij fraai weder, als het in de binnenstad rustig is.

Vlissingen bezit thans insgelijks, sinds luttel tijd, een schoon *Kurhaus*, ruimer gebouwd, daar het als hôtel moet dienen, doch niet zoo sierlijk van aanblik als onze smaakvolle Kursaal op het Vlaamsch-Hoofd. De badinrichting is er echter nog slechts op een zeer geringen voet tot stand gebracht en het uitzicht op de zee niet zoo onbelemmerd als in Oostende of Blankenbergh. Toch heeft de zee, waar men haar ook beschouwt, altijd haar grootsch opzicht en heure ingrijpende poezij. Ik wandelde reeds eenigen tijd droomerig in het mulle zeezand, luisterend naar de geheimzinnige en weemoedige stem der rustelooze golven, toen het mij toescheen eensklaps van uit den onmetelijken waterplas mijn naam te hooren klinken. Bevreemd keek ik op, en waarachtig! daar, tusschen een half dozijn baders, herkende ik, niet zonder eenige moeite, onzen vriend Bron. Hij scheen een kinderlijk en dol pleizier in het water te vinden, en maakte zulke lustige gebaren en bokkensprongen als voor de stoutste verbeelding, bij zijn welgevleesd figuur en eerbiedwaardigen ouderdom, maar denkbaar waren. Toen ik hem opmerkzaam gemaakt had dat het uur van het vertrek nabij was, deed hij onoverdacht eene plotse en allergekste beweging om zijne horloge voor den dag te halen, waarop hij in grooten haast uit het water geplonst kwam, eerst in eene vreemde kabien binnen wilde, maar eindelijk terecht gewezen en als een druipende beer in zijn badkoetsken gestuwd werd.

Ik kuierde intusschen reeds naar de aanlandingsplaats, waar ook Bron en de overige passagiers, allen gelukkig bij tijds, aankwamen.

Juist op het bepaalde uur werd de terugtocht aanvaard, die zoo mogelijk nog aangenamer was dan de opvaart, daar wij nu het genoegen hadden één voor één de plaatsen te herkennen, die wij des morgens voorbijgevaren waren. Langzamerhand viel de avond, duizenden flikkerende sterren verschenen aan den wolkeloozen hemel en de volle maan wierp haar zacht en geheimnisvol schijnsel op de breede en licht kabbelende waterbaan.

Het was een prachtige en indrukwekkende avondstond en allen, zelfs de vriend Bron, genoten stil redekavelend, het overschoone en tooverachtige schouwtooneel.

Daar daagde eindelijk, als met een aureool van zacht, geelachtig licht omstraald, het prachtige panorama der Scheldestad in het verschiet op. Uit den fieren toren, die zich als een reuzenwachter boven de donkere huizenmassa verhief, klonk ons de plechtige galm der groote bronzen klok opwekkend tegen. Dichterbij begonnen wij de ontelbare gasvlammen der kaaien te onderscheiden, die ons als het ware verwelkomend tegenpinkten. Nog eenige stonden en ik was weer in de geboortestad, wel is waar hoogst tevreden over mijne reis, maar nog gelukkiger weer den grond te betreden van mijn eenig, geliefd en roemvol Antwerpen.

Ik heb u mijn pleiziertochtje verteld, beminde lezer, op de eenvoudige en ongekunstelde wijze, waarmede ik het nog denzelfden avond aan mijne nieuwsgierige wederhelft en des anderendaags aan mijne vrienden in de *IJzeren Schuit* verhaald heb. Zij waren allen, naar het mij toescheen, met mijn praatje in hunnen schik en ik hoop dus, dat het u ook eenig genoegen gedaan heeft. In alle geval weet ik zeer goed dat mijne reisvertelling u slechts een gering deel van het vermaak schenken kan, dat gij zelf bij een gelijk tochje smaken zult, en wensch u, als gij even als ik, door den

algemeenen stroom aangelokt, met den *Telegraaf* een tochtje naar Zeeland waagt, een hartelijk en welgemeend: Goede reis!

David Teniers.

David Teniers is een der onvermoeibaarste meesters geweest onzer Vlaamsche school. Te recht staat men verbaasd over de vruchtbaarheid van Rubens, doch men vergete daarbij niet, dat de vorst onzer schilders geenszins al de tafereelen geheel afwerkte, welke zijnen naam dragen. Vele dezer werden alleen door hem ontworpen en daarna door zijne leerlingen in zoo verre voltooid, dat de meester slechts met eenige penseelstreken er de laatste hand aan hoefde te leggen. Teniers echter werkte zijne tafereelen alleen af, en desniettegenstaande heeft hij zooveel stukken gemaald, dat eene galerij van twee mijlen lang nauwelijks voldoende wezen zou, om al zijne schilderijen te plaatsen. Weinige dier schilderstukken bleven in ons vaderland: het Antwerpsche Museum onder andere bezit slechts 5 tafereelen van den stichter onzer Academie. De galerij der Ermitage van St. Petersburg echter pronkt met 30 Teniersen. Vele zijner puikste stukken vindt men alsmede in de koninklijke galerij van Buckingham Palace Naast Rusland en Engeland bezitten Frankrijk en Duitschland de meeste schilderijen van dien grooten Vlaamschen meester.

Als er van Teniers gesproken wordt, denkt men aanstonds aan zijne Vlaamsche kermissen en herbergtooneelen, waarmede hij zijne wereldvermaardheid hoofdzakelijk vestigde, en sommigen vermeenen wel eens ten onrechte dat 's meesters talent zich bij dit eigenaardig genre bepaald heeft. De twee tafereelen, waarvan wij in dit nummer fraaie gravuren geven, zijn met die verkeerde gedachten geheel in tegenspraak. Teniers was een der keurigste landschapschilders, en weinige buitenlandsche meesters hebben hem in dit vak overtroffen. Daarbij had hij in het landschap evenals in alles wat van zijn palet kwam, eene onnavolgbare oorspronkelijkheid. De doorschijnendheid zijner luchten en het zilverachtige zijner lichttintelingen grenst aan het wonderdadige Het groen zijner boomen en struiken is zoo helder en versch, dat men er onwillekeurig den dauw meent op te ontwaren. Verrassend zijn de blauwgrijze tonen, door de terugkaatsing van het licht in de schaduw ontstaan. Elk gedeelte is doorwrocht, overal vloeien de fijnste toetsen onmerkbaar in elkander, alles getuigt van flinke en keurige penseeling. Wel is waar zijn de landschappen van Teniers weinig afgewisseld, maar deze eentonigheid toont aan dat de meester slechts naar de natuur schilderde; hij maalde alleen wat hij zag, zonder die tooneelen door eene vrucht zijner verbeelding te willen opsieren en daarom ook zijn zijne natuurtafereelen zoo vol sprekende waarheid. Ook de buitenzichten uit ons nummer zijn stalen van die ongekunstelde maar kunstrijke trouwe weergeving der natuur; twee meesterstukken van grootschen eenvoud

De Diergaarde van Amsterdam.
(*Vervolg.*)

Na de viervoetige roovers bezocht te hebben, gaan we thans de gevleugelde eens opnemen. In twee groote volières, door middelschotten elk in een zestal kooien verdeeld, zitten die onverbeterlijke wildstroopers hier getralied; ter rechterzijde de arenden, welke zich slechts met levend wild voeden en zich alleen in de

gevangenschap met dood vleesch behelpen; links de gieren, die zich ook met levenlooze prooi vergenoegen.

'Niet waar, het is wel een vreemd schouwspel,' merkte mijn geleider aan, 'die koninklijke adelaar, de onbeperkte heerscher in het luchtgebied, gevangen in eene enge kooi! Is het wonder dat hij, onbeweeglijk op een stuk rots of een boomtronk gezeten, trots en somber voor zich uitstaart als een Napoleon op St. Helena? Hij doet zelfs geene poging om de kracht der traliën, die hem gekerkerd houden,

NAAR VLISSINGEN EN MIDDELBURG. - Een der nieuwe stoombooten van de Maatschappij *Zeeland.*

DE REGENBOOG, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN DAVID TENIERS.

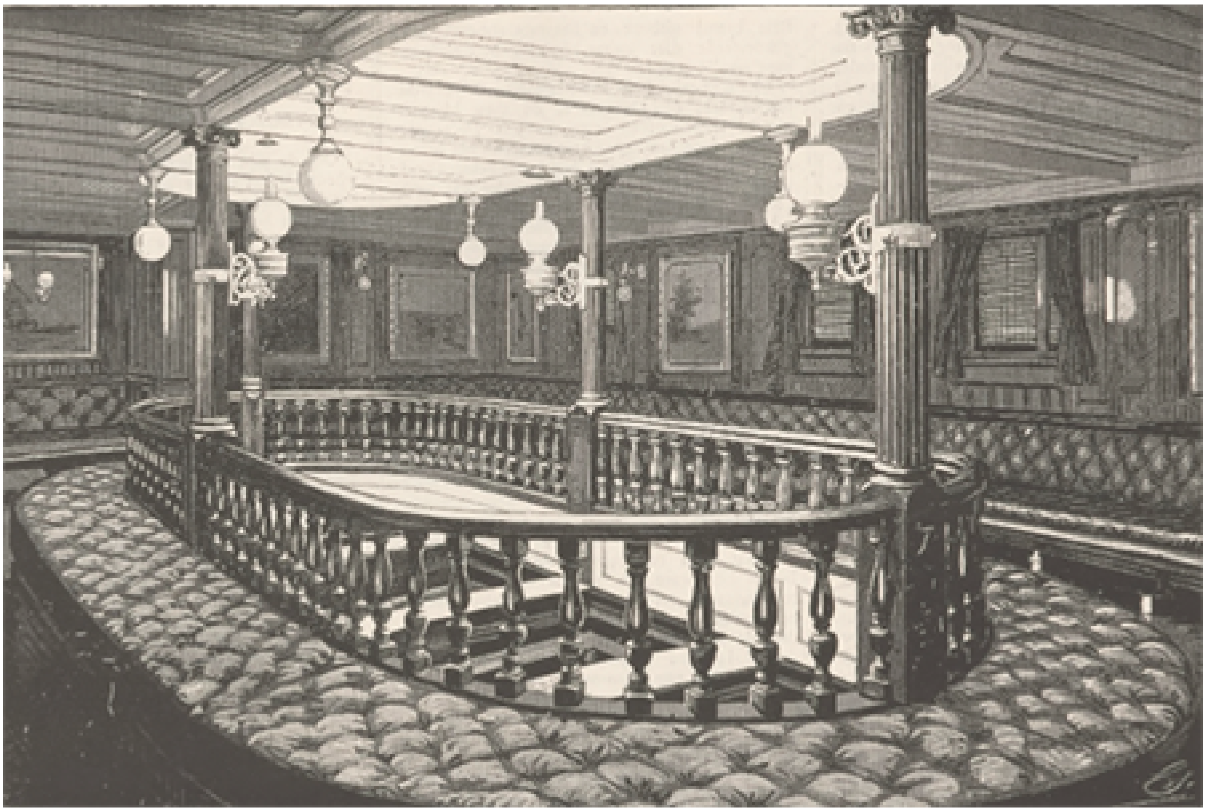

NAAR VLISSINGEN EN MIDDELBURG. - Salon van de stoombooten der Maatschappij *Zeeland.*

EEN VLAAMSCH LANDSCHAP, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN DAVID TENIERS.

te beproeven; in stomme berusting draagt hij zijn lot van onttroonden koning, slechts nu en dan de breede vleugelen wijd uitslaande, als onder den invloed eener plotselinge opwelling van heimwee naar de vrije lucht en de woeste bergtoppen van zijn vaderland.'

Wij vinden in *Artis* den steenarend, den Afrikaanschen arend, den Nieuw-Hollandschen arend, den vischarend uit Australië, den gekroonden arend, den witkop-arend uit Noord-Amerika en den staartloozen arend; terwijl wij onder de gieren den kamgier, den prachtigen condor der Cordilleras, den grauwkoppigen gier, den Indischen gier, den monnik-, ooren baardgier, den zwarten en den bontkopgier aantreffen.

De eene kijkt al barscher en stuurscher dan de andere en het is duidelijk dat deze gekerkerde roovers zich nog minder op hun gemak gevoelen dan de leeuwen en tijgers, die ten minste van tijd tot tijd nog in dartel spel en vroolijke sprongen hunne gevangenschap schijnen te vergeten.

Een vrij wat opwekkender gezicht bieden dan ook de meer vreedzame leden der vogelenwereld, die de volières van *Artis* bevolken. Welk eene vroolijke beweging bij voorbeeld in die reusachtige traliekooi, die geheele boschjes en hooge boomen omvat en waarin eene bonte mengeling van allerhande pluimgedierte gezellig samenwoont! In de vijvertjes en waterloopjes tusschen het groen plassen bevallige kleine reigers rond, terwijl de slanke ibis in haar deftig, fijn grijs pakje het bedaard aanziet; ginds pikken kleurige purperhoenders bedrijvig in het zand of stapt eene pauw, statig en nijgend als eene prinses, met den langen goudkleurigen sleepstaart vlak langs de tralies, als om de bezoekers haren schitterenden vederbos te laten bewonderen; de levendige parkieten huppelen en springen tusschen het groen, terwijl de kleine woudzangers liefelijk in de boschjes kwinkeleeren.

De vogelkooien zijn te Amsterdam, evenals in den Antwerpschen Dierentuin, overal in den hof verspreid, en elk oogenblik treffen we op onze wandeling grootere of kleinere volières aan; hier zijn het duiven, ginder fazanten, elders eene heele verzameling klein gevogelte in de rijkste verscheidenheid van kleuren; langhalzige kraanvogels, rooskleurige flamingo's, slanke reigers en hoogpootige ooievaars trekken beurtelings onze aandacht.

Maar het wordt tijd dat we van de vogelen afscheid nemen. Brengen we thans een bezoek aan een bewoner, die de grootst denkbare tegenstelling vormt met het luchtige, gevederde volkje: aan het plompe, reusachtige Nijlpaard. In dubbelen zin is die heer een gewichtig personage; vooreerst om den ontzaglijken vleeschklomp, dien zijn lichaam vertegenwoordigt, en ten tweede om de hooge waarde, die aan het dier moet gehecht worden van wege de moeielijkheid om het in bezit te krijgen. Het moet ver uit de binnenlanden van Afrika gehaald worden; en de overbrenging van zoo'n gevaarte levert even als zijne opvoeding haast onoverkomelijke bezwaren op. Daar heeft men ten onzent evenals in *Artis* ondervinding van. 'Nadat de Amsterdamsche Diergaarde,' zoo verhaalde men mij, 'in 1860 een paar Nijlpaarden had kunnen aankoopen, die nog zeer jong te Triëst waren aangebracht en door middel van een vernuftig bedachten reiswagen, die bij dag tot bad en des nachts tot stalling diende, in verschillende steden van Oostenrijk en Duitschland waren ten toon gesteld, mocht het bestuur de voldoening smaken, dat het wijfje meermalen een levend jong ter wereld bracht. Maar dat was altijd eene korte vreugd; want de zorgvuldige moeder, die haar lieveling voor elken onbescheiden blik wilde verbergen, sjouwde het dier

onophoudelijk van den eenen hoek naar den anderen, met het gevolg dat het spoedig bezweek. Slechts eenmaal mocht men er in slagen een jong Nijlpaardje zoo ver te brengen, dat het voor een aanzienlijken prijs aan een ondernemenden Amerikaan kon verkocht worden, die het in het Kristallen Paleis van Sydenham ten toon stelde. Het ongeluk wilde echter dat in dit gebouw een felle brand uitbrak, en het met zooveel zorg gekoesterde dier kwam, helaas, in de vlammen om.'

Thans bezit de Amsterdamsche Diergaarde nog slechts één Nijlpaard, en men behoeft niet te vragen of zij er zuinig op is. De groote moeielijkheid om dezen kostganger in het leven te houden zit hierin dat hij steeds gelegenheid moet hebben zich te baden in water, dat naar gelang van jaargetij en weer kunstmatig kan verwarmd worden. Het voedsel, dat hij noodig heeft, zal de duurte niet aanbrengen; want zoolang hij maar gras en versche klaver krijgen kan, verlangt hij niets anders.

Als men het monsterachtige beest daar zoo in het ruime bekken ziet plassen en plonsen, dat het water aan weerszijden over den rand stroomt, zou men het niet voor zoo gewillig en handelbaar aanzien als het in werkelijkheid is. De reusachtige kop, met den ontzaggelijken muil, maakt inderdaad eene vervaarlijke vertooning, wanneer hij de wijde neusgaten brieschend uit het water beurt.

Toch staat de oppasser bedaard op den rand van het waterbekken naar het geploeter van het gevaarte te kijken, zonder dat hij er blijkbaar de minste vrees voor behoeft te koesteren.

'Laat hem er eens uitkomen!' klinkt het buiten het zware hek, waarom zich een groepje toeschouwers verdringt, en de oppasser neemt eenvoudig een stuk hout, waarmee hij het gedrochtelijk monster als een koe den kant opdrijft. Log en langzaam beurt het gevaarte den breeden rug, glimmend van het nat, boven het water uit en klimt plonsend en druipend tegen de schuine helling op, den vormloozen kop, die wel een derde van het heele lichaam beslaat, vooruitgestrekt.

'Doe je bek eens open,' zegt de oppasser en nu wordt de ontzaglijke muil opengesperd, zoo ver alsof het heele logge gevaarte in tweeën zou splijten.

Tot loon voor zijne gewilligheid werpt de oppasser hem een bundeltje klaver in den mond en al kauwend wendt zich onze dikhuid weer naar het water om, waarin hij blijkbaar het liefst vertoeft.

'Ge hebt er nog al niet veel moeite mee, vriend' merkte ik op.

'O mijnheer, het is zoo'n gezeglijk beest, en schrander, dat zou u niet kunnen gelooven. Hij en zijn kameraad, die nu dood is, waren nog geen dag hier of ze wisten al hoe de deur van het hok en de toegang tot het bad opengingen, en als er niet op gelet was, zouden zij die handig opengemaakt hebben.'

Zooveel slimheid zou ik zeker in zoo'n plomp dier niet verwacht hebben, als ik niet bij ondervinding wist hoe soms dieren, die op het oog voor niets vatbaar schijnen, toch bewijzen van de meest verrassende schranderheid geven. Zoo bij voorbeeld, hebben wij in Antwerpen de zeeleeuwen, wier kunsten en tuimelsprongen bij hunne voeding altijd een grooten drom toeschouwers doen samenstroomen.

Ik was in Amsterdam getuige van een in al zijne deelen gelijkvormig schouwspel, wat bewijst dat men zich in zake van zeeleeuwendressuur nog slechts tot navolging bepaalt en geenszins de geheele schranderheid dezer dieren op de proef gesteld heeft.

Zoo luidruchtig en beweeglijk als het eene dier is, zoo kalm en stil is het andere. De hooge giraffe bij voorbeeld kan uren lang in dezelfde houding staan of zonderling in elkaar gevouwen op den grond liggen, alleen den langen nek maar in het rond zwaaiend en met naïeve verbazing de bezoekers aankijkende.

Wij toefden daar slechts een oogenblik om een geruimeren tijd te kunnen doorbrengen in het museum van land- en volkenkunde, dat wij zeer leerrijk vonden. Zulk eene inrichting kan in eene haven- en koophandelsstad schier niet gemist worden.

(*Slot volgt.*)

Wetenswaardigheden.

Verzachting van brandwonden.

Om de pijn van brandwonden te verzachten, wordt als het doelmatigste middel aanbevolen, het gebrande deel flink onder water te dompelen en het daarna met een penseel met pepermuntolie te bestrijken. Al zeer spoedig zal men dan verlichting van de pijn gevoelen, en men heeft evenmin te vreezen voor het ontstaan van een blaar.

***

Tegen zenuwachtigheid.

Er zijn een aantal menschen, - ook buiten hen die zich verbeelden zenuwachtig te zijn - die met zenuwachtigheid zijn geplaagd. Het beste middel daartegen, hebben wij altijd gehoord, is eene kalme, geregelde levenswijze voeren en alles vermijden wat op ons gestel sterk inwerkt of ons onze nachtrust ontrooft. Het bijwonen van vermakelijkheden, die groote inspanning vergen of erg op de verbeelding werken, alsook prikkelende spijzen en hoog opgevoerde alcoholische dranken zijn mede voor den zenuwlijder alles behalve aan te bevelen.

In weerwil van al deze voorzorgen gebeurt het toch nog, dat een zenuwlijder menigen slapeloozen nacht doorbrengt. Voor hem zij dus het volgende middel, dat bij ondervinding gebleken is deugdelijk te zijn, aanbevolen:

Telkens als men 's nachts niet slapen kan, neemt men een paar eetlepels honing met een stuk brood en spoedig slaapt men dan rustig in. Het middel is zeker te eenvoudig om het niet eens te probeeren.

***

Het knabbelen van hazen en konijnen aan jonge boomen tegen te gaan.

't Is ongetwijfeld allesbehalve pleizierig voor den planter, als hij ondervindt dat hazen en konijnen een voorliefde hebben voor zijn jonge boomen en struiken. Daarvoor heeft hij toch waarlijk al die kosten niet gemaakt; wist hij slechts een middel om van die wilddieven bevrijd te blijven.

Maak u niet bezorgd, vriend, volg den raad eens, dien wij u hier geven.

Neem een stuk spekzwoord en strijk dit met den vleeschkant eenige keeren tegen den stam op en neer. Ge zult ondervinden, dat de hazen en konijnen uw plantsoen voor taan ongemoeid zullen laten.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.

(*Vervolg.*)

'Wilt gij dat inderdaad?' vraagde de weduwe verbaasd. 'Zijt gij werkelijk zoo onbaatzuchtig?'

'Lieve Hemel! dat heeft niet veel te beduiden, als men geld genoeg heeft!' lachte hij. 'Maar als mijn raad en mijne diensten u van nut zijn zullen, moet ik ook uw volle vertrouwen bezitten.'

'Dat bezit gij reeds!' antwoordde zij, hem de magere hand reikende, die hij hoffelijk aan zijne lippen bracht. 'Ik ben u zeer dankbaar; gij neemt mij een zwaren last van het hart.'

'Bah! het is der moeite niet waardig. Om op den diefstal terug te komen, moet ik nog eenmaal de vraag opperen of niet een ander persoon de daad gepleegd kan hebben. Wilt gij mij de plaats toonen, waar gij den ring bewaard hebt?'

'Ik zegde het u reeds - in mijne slaapkamer.'

'Mag uw dienstmeisje deze kamer betreden?'

'Zij komt er elken dag in om ze in orde te brengen.'

'Dus is het ook mogelijk....'

'Neen, mijnheer, de ring lag in een juweelkistje en dit stond in de gesloten commode....'

'Die wellicht gemakkelijk te openen is, mejufvrouw: maar daarvan wensch ik mij te overtuigen.'

'Volg mij,' sprak zij na eene korte aarzeling, stond op en voerde hem in de aangrenzende kamer - haar slaapvertrek. In hare zenuwachtigheid bemerkte zij niet den zegevierenden lach, die om zijne lippen speelde, als hij den onderzoekenden blik in alle hoeken der zeer eenvoudig gemeubelde kamer liet zweven.

Hij nam haar den sleutel der commode uit de hand.

'Welke schuiflade?' vraagde hij.

'De bovenste.'

De makelaar beschouwde den sleutel opmerkzaam en stak hem in het slot; hij liet de veer eenige malen spelen en trok daarop de schuiflade uit.

'Hier staat het kistje,' zegde de weduwe. 'Als het meisje zoo onbeschaamd geweest was met valsche sleutels het slot te openen, had zij meer dan den enkelen ring genomen.'

'Geld bewaart gij hier niet in?'

'Neen, ik heb ook niet zooveel, dat ik het niet gemakkelijk in den zak zou kunnen dragen; ik leef, gelijk men pleegt te zeggen, van de hand in den tand.'

Steenhouwer duwde de lade langzaam weder dicht en liet nogmaals de veer spelen, daarna trok hij er den sleutel af.

'Het slot is in orde,' zegde hij; 'dit zou niet het geval zijn als het met een valschen sleutel of een ander werktuig geopend ware geworden.'

Hij wilde haar den sleutel teruggeven, doch liet dien - schijnbaar door onhandigheid - vallen en als hij zich nu bukte om hem op te rapen, wierp hij een snellen, sluikschen oogslag onder het ledikant, waar de ijzeren kist stond.

'Gij zijt dus nu overtuigd, dat mijne verdenking gegrond is?' vraagde juffrouw Grube, als zij in de woonkamer teruggekeerd waren. 'De ring is bij de laatste bezichtiging teruggehouden geworden, zonder dat ik zulks bemerkte.'

De makelaar had nog den tijd niet gehad een antwoord op deze bemerking te geven, als de deur onstuimig geopend werd en Jacob Wilfert met een verhit gelaat verscheen. Zonder den makelaar met een blik te verwaardigen, ging hij op de weduwe af, wier aangezicht doodsbleek werd.

'Gij hebt gewaagd mijn kind van een diefstal te beschuldigen?' dus bruiste hij op. 'Welke bedoeling hebt gij daarmede? Meent gij u daardoor het beste van den dank te kunnen ontslaan, dien gij mijne dochter schuldig zijt? Wij hebben nooit dank van u verwacht; het was ook enkel eene komedie van u, dat gij mijne dochter den ring wildet schenken. Hoe durft gij het wagen de eer van mijn kind aan te tasten, gij, die zelve geene eer kent? Ik zal u aanklagen.... gij zult mij voor het gerecht rekenschap geven.....'

'Wees bedaard,' viel Steenhouwer den opgewonden man kalm in de rede; 'juffrouw Grube zal de zaak niet verder vervolgen - de eer uwer dochter wordt dus op geenerlei wijze bedreigd.'

‘Maar u heeft zij de geschiedenis verhaald, niet waar?’ ging Wilfert woedend voort. ‘Zij zal ze aan iedereen verhalen en daarbij zou ik den mond houden?’

‘Gij zult wel moeten zwijgen,’ antwoordde de weduwe, die hare tegenwoordigheid van geest weer herkregen had, hoonend. ‘Als hier huiszoeking gedaan wordt, zou de ring in uwe woning gevonden kunnen worden en dan is het met uwe verontwaardiging uit. Mij is de zaak even onaangenaam als u, want ik heb Helena zeer lief gehad en haar nooit tot eene slechte daad in staat geacht; mijn vertrouwen is bitter bedrogen geworden.’

‘En dat durft gij mij in het gelaat zeggen?’ riep Wilfert, de vuist opheffende. ‘Gij, Godvergeten wijf! Als ik met u onder vier oogen was.....’

‘Bedaar, bedaar!’ vermaande de makelaar, die haastig tusschen beiden getreden was. ‘Met scheldwoorden en bedreigingen kunt gij de eer uwer dochter niet verdedigen. Juffrouw Grube heeft den ring vermist en gelooft nu, dat het niet mogelijk is, dat iemand anders hem weggenomen heeft. Ik ken u en weet, dat gij altijd een eerlijk man geweest zijt; ik zal de zaak onderzoeken en ik hoop, dat ik er in gelukken zal den dief te ontdekken. Vooreerst hebt gij derhalve geene reden om zulk een geweld te maken; wacht geduldig den uitslag van het onderzoek af.’

Jacob Wilfert hield den blik strak op hem gevestigd - hij scheen in zijne herinneringen na te vorschen, waar hij dezen man reeds zou kunnen ontmoet hebben.

‘Waart gij niet de rentmeester van den baron van Weniger?’ vraagde hij na eene poos.

‘Ja, en gij waart destijds boschwachter.’

‘O, dan.....’

‘Stil! geen woord meer! Wij hebben hier met het verleden niets te maken!’

‘Vraag den praalhans toch naar zijne geheimen!’ spotte de weduwe. ‘Hij beweert een geheim te kennen, dat hem rijk maken kan; als het waar was, had hij al lang het geld opgenomen, dat hem voor de voeten ligt.’

‘Wat gaan u mijne geheimen aan?’ bulderde Wilfert ‘Gij hebt mijne dochter willen uithooren, en daar u zulks niet gelukt is, spuwt gij nu uw venijn op het arme meisje. Gij moest van schaamte in den grond verzinken, als gij natuurlijk nog schaamtegevoel bezat! Wilt gij uwe beschuldiging terugnemen?’

‘Ik heb niemand beschuldigd! Ik uitte een vermoeden, meer niets. Als Helena zich daardoor getroffen gevoelt dan....’

‘Gij zoekt thans uitvluchten, omdat gij de gevolgen vreest. Laat huiszoeking doen..... gij zult in mijne woning niets vinden wat oneerlijk verkregen is!’

‘Dat geloof ik ook,’ zegde de makelaar op een toon, die beiden verzoenen moest. ‘Laat ons er niet meer over spreken; ik wil trachten licht in de zaak te brengen en ik hoop, dat ik er in gelukken zal. Wij allen willen ons voorloopig tot geheimhouding verplichten, dan kan de eer van het meisje niet benadeeld worden.’

‘En wee de tong, die haar belasteren wil!’ riep Wilfert, de magere vrouw met van woede vlammende oogen aanziende. ‘Ik stel u voor alles verantwoordelijk, vrouw. Gij hebt het eerst de verdenking uitgesproken.....’

‘En opdat ik niet in de noodzakelijkheid zou kunnen komen zulk eene verdenking nogmaals te moeten uitspreken, zeg ik u de woning op!’ viel zij hem krijschend in de rede. ‘Op het einde dezer maand vertrekt gij!’

‘Zoodra ik eene andere woning gevonden heb, zal ik dit drakenhol verlaten,’ antwoordde hij. ‘Maar geloof daarom niet dat alles tusschen ons afgedaan is.’

‘Nu geene bedreigingen meer,’ vermaande de makelaar. ‘De waarheid moet aan den dag komen; maar het is noodig dat gij u naar mijne orders schikt, anders blijven mijne bemoeiingen zonder vrucht.’

Een tamelijk luid kloppen op de deur belette Wilfert een antwoord te geven; op hetzelfde oogenblik verscheen Rüdiger op den dorpel.

De weduwe herkende hem terstond - zij snelde hem te gemoet alsof zij bij hem bescherming wilde zoeken. Vol verwondering rustte zijn blik op de beide mannen.

‘Ik wilde u een kort bezoek brengen,’ sprak hij. ‘Weimar zal u reeds gezegd hebben, dat ik gisteren middag aangekomen ben. Maar als ik u stoor, dan.....’

‘Neen, neen, in het geheel niet, Rüdiger,’ antwoordde zij haastig, terwijl zij hem beide handen reikte. ‘Deze heeren wonen in huis; wat ik met hen te bespreken heb, heeft geenen haast.’

‘Neen, volstrekt niet, heer baron!’ zegde de makelaar met eene buiging. ‘Gaat gij mede, Wilfert; wij willen hier niet storen?’

De muziekant volgde werktuigelijk den makelaar, die langzaam den trap opklom; de plotselinge ontmoeting van den baron scheen Wilfert geheel in de war gebracht te hebben.

‘Gij woont een trap hooger?’ vraagde Steenhouwer, als zij de eerste verdieping bereikt hadden.

‘Ja. Gij woont dus ook in dit drakennest?’

‘Sinds eenige dagen,’ antwoordde de makelaar, terwijl hij de deur zijner woonkamer opende. ‘Treed binnen, ik zou nog wel een paar woorden met u willen spreken.’

Wilfert schudde wel het kale hoofd, maar hij voldeed toch aan de uitnoodiging en nam ook plaats op den stoel, dien Steenhouwer hem aanbood.

‘Bekommer u niet verder om die geschiedenis met den ring,’ dus nam de makelaar het woord, nadat hij uit eene kas eene dikbuikige flesch en twee glazen genomen had; ‘de zaak zal in ieder geval tot klaarheid komen en juffrouw Grube zal u en uwe dochter verschooning moeten vragen.’

‘Dat verachtelijke wijf!’ viel de muziekant weder uit. ‘Zij heeft mijne dochter als gezelschapsjuffrouw gebruikt, om zich den tijd te verdrijven, en er nooit aan gedacht, zich daarvoor erkentelijk te toonen. Ik heb haar van den beginne af niet mogen lijden, doch naar mijne waarschuwing werd niet geluisterd!’

‘Scheld toch niet langer op die vrouw,’ vermaande Steenhouwer, terwijl hij de glazen vulde; ‘want ik ben overtuigd, dat zij den ring werkelijk vermist.’

‘En nu kan alleen mijn kind dien gestolen hebben?’

‘Zij weet niet, wie zij anders verdenken kan; maar ik zal er voor zorgen dat de eer uwer dochter van dezen smet gezuiverd wordt. Hebt gij den baron Rüdiger van Weniger weder herkend?’

Jacob Wilfert nam het glas op en hield het onderzoekend onder zijn glimmenden, lichtrooden neus.

‘Echter Jamaïca-rum,’ mompelde hij.

‘Echt en onvervalscht! Maar ik vraagde u..’

‘Wel natuurlijk heb ik hem weder herkend. Wat wil hij hier?’

‘Nu, als men dertig jaren in het buitenland geweest is, ziet men gaarne eens zijn vaderland terug,’ antwoordde Steenhouwer, met zijne gouden ketting spelende. ‘En voornamelijk dan als men het buiten tot iets gebracht heeft.’

‘Dat was toenmaals een booze tijd,’ merkte Wilfert nadenkend aan.

‘Vijf jaren later was het nog erger gesteld,’ antwoordde de makelaar, wiens blik doordringend op het gelaat van den muziekant rustte. ‘Herinnert gij u nog den dag, waarop baron Theobald doorschoten werd?’

Jacob Wilfert hief haastig het hoofd op.

‘Hebt gij het gezien, hoe hij doodgeschoten werd?’

‘Neen, maar gij kent den man, die de daad begaan heeft!’

Angst en ontsteltenis spiegelden zich eensklaps zoo duidelijk op het gelaat van den muziekant af, dat Steenhouwer aan de gegrondheid van zijn vermoeden niet meer twijfelen kon.

‘Wie heeft u dat gezegd?’ riep Wilfert. ‘Hoe komt gij aan die veronderstelling?’

‘Bah! hebt gij zelf niet destijds het eerste het gerucht in omloop gebracht?’

‘Welk gerucht?’

‘Dat de zelfmoord van den baron eene leugen was.’

‘Het was ook eene leugen.’

In de oogen van den makelaar flikkerde eene straal van blijdschap, en zijne hand beefde, terwijl hij het glas van Wilfert weer vulde.

‘Als gij dat zoo stellig verklaart, moet gij toch ook den dader kennen!’ zegde hij.

De muziekant streek met de hand eenige malen over de oogen; zijn spotachtige lach bewees, dat hij thans de bedoeling van Steen-

houwer doorzag en niet van plan was hem daarin ter wille te zijn.

'En wat verder?' vraagde hij.

'Dat zal ik u zeggen, als gij mij den naam genoemd hebt.'

'Hoe sluw!' spotte Wilfert. 'Denkt gij een ezel voor u te hebben, die zich op glad ijs laat voeren?'

'Ik zie hier geen glad ijs,' antwoordde de makelaar met gedwongene kalmte; 'ik wil u slechts behulpzaam zijn om het geld te verdienen, dat uw geheim waard is. Ik ken den dader ook, mijn waarde; ik geloof, dat wij allen hem haten. Gij hebt eveneens reden er toe.'

'Ik? Waarom zou ik hem haten?'

'Wel! gij waart destijds boschwachter en werdt kort na den dood van den ouden baron zonder grond ontslagen.'

'Zonder grond? Dat is eene dwaling,' antwoordde Wilfert hoofdschuddend. 'Het was destijds eene erbarmelijke betrekking, die ter nauwernood zoo veel opbracht dat ik genoeg kon eten. En gelijk gij weet, verkeerde ik met Broni, die ook op het goed diende; wij wilden trouwen, doch dit was onmogelijk, zoolang ik geen beter inkomen had. En ik bespeelde reeds destijds goed de viool, had het van mijn vader geleerd en wilde sinds lang reeds weder muziekant worden. Dat was de voornaamste reden, waarom ik mijn ontslag nam. Terzelfder tijd erfde ik ook van een ouden oom een klein kapitaal; daardoor zag ik mij in staat gesteld om te trouwen. Het geld is natuurlijk opgeteerd, de opvoeding mijner dochter heeft veel gekost.....'

'En nu kunt gij weder eene ronde som verdienen, als gij ronduit voor den dag komt met hetgeen gij weet,' viel Steenhouwer hem ongeduldig in de rede. 'Gij behoeft baron Archimbald van Weniger toch niet te ontzien, daar gij niet meer in zijn dienst zijt.'

'Wat praat gij daar van den baron Archimbald?' vraagde Wilfert, hem met wijd geopende oogen aanstarende.

'Hij heeft toch de daad gepleegd?'

'Gelooft gij dat?'

'Iedereen gelooft het!'

'Welnu! houd u dan aan dit geloof,' gromde Wilfert, die zijn glas andermaal uitgedronken had en intusschen opgestaan was. 'Maar zeg niet, dat ik deze bewering zou kunnen bewijzen; gij zoudt u bitter teleurgesteld zien.'

'Heeft de baron u reeds afgekocht?' vraagde Steenhouwer geërgerd. 'Hebt gij hem reeds uwe stilzwijgendheid toegezegd? Het zou u weinig baten als gij uwe getuigenis met een eed bevestigen moest; of meent gij een meineed voor uw geweten te kunnen verantwoorden?'

DIERGAARDE VAN AMSTERDAM. - MUSEUM VAN LAND- EN VOLKENKUNDE.

DIERGAARDE VAN AMSTERDAM. - HET HOK DER GIRAFFEN.

‘Wat heb ik met den baron te maken?’ antwoordde Wilfert, nog altijd spottend. ‘Beweerde ik, dat hij de daad gepleegd heeft? Het zou een meineed zijn, als ik dit bezweren wilde.’

‘Dus is het een ander geweest?’

‘Mogelijk wel!’

‘De duivel hale u met uwe flauwe antwoorden!’ viel de makelaar toornig uit. ‘Zult gij eindelijk bekennen? Wie was het?’

‘Dat is mijn geheim,’ antwoordde Wilfert kalm. ‘Vijf en twintig jaren lang heb ik het trouw bewaard; nu is het verjaard. Ik zou mij belachelijk maken, als ik thans nog spreken wilde.’

‘Baron Rüdiger zou u gaarne.....’

‘Laat mij met rust met de geheele geschiedenis, ik wil er niets meer van hooren!’

‘Wacht nog een oogenblik!’ riep de makelaar zenuwachtig, als Wilfert met haastige schreden naar de deur ging. ‘De zaak is toch iets ernstiger dan gij wel meent. Bedenk wel, dat het lot uwer dochter thans in mijne handen berust. De weduwe Grube luistert naar mijn raad, zij schenkt mij ten volle vertrouwen en gij zult moeten toegeven, dat de verdenking, die op uw kind rust, schijnbaar volkomen gegrond is.’

‘Dat is zij niet; mijne Helena.....’

‘Dat is zij wel, Wilfert! Ik beweer niet, dat uwe dochter den diefstal begaan heeft, maar de waarschijnlijkheid der daad moet ieder onbevooroordeelde erkennen, en gelooft de onderzoeksrechter aan de schuld dan stelt hij ook alles in het werk, om die te bewijzen. Ik raad u goed; ik bied u een bondgenootschap aan: gij verraadt mij uw geheim, en ik trek er zooveel mogelijk partij van in ons beider belang; de opbrengst deelen wij. Dan ook zal Juffrouw Grube het niet meer wagen een steen op uwe dochter te werpen; ik zal haar dat wel aan het verstand brengen.’

Wilfert legde de hand op den knop van de deur en keerde zich nog eenmaal om.

‘Dat ware eene smerige zaak!’ zegde hij met een verachtenden blik. ‘De eer van mijn kind is mij te lief dan dat ik die van zulk een verdrag afhankelijk zou willen maken. Recht moet recht blijven, en als gij u nu met het booze wijf tegen mij verbinden wilt, bewijst dit enkel, dat de beschuldigingen, die baron Archimbald destijds tegen u uitgebracht heeft, zeer gegrond waren. Doe wat gij niet laten kunt; maar wacht u wel iets te doen, wat mij een recht geeft u tot verantwoording te roepen.’

Dit gezegd hebbende ging hij heen en klom met zware treden de trappen op. (*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 9]

Onze gravures.

De spoorwegramp in Illinois.

DE SPOORWEGRAMP TE ILLINOIS.

De beschouwing der aldus getitelde gravure in dit nummer is wel geschikt om eenigermate een denkbeeld te geven van het hartverscheurend tafereel, dat de noodlottige bergkloof aan den Illinois-spoorweg, over eenige weken aanbood, toen daarin, tijdens een vreeselijken nacht, een geheele pleiziertrein met 950 personen verongelukte. De bijzonderheden dier ontzettende ramp, indertijd door de dagbladen uitvoerig meegedeeld, liggen ieder nog versch in het geheugen. Door het instorten der brug over de bergkloof, die een paar uren voor de trein er aankwam in brand

moet geraakt zijn, plofte bijna de geheele trein met de twee locomotieven en 600 passagiers plotseling in de ijzingwekkende diepte. Van de vijftien groote waggons, uit welke de trein bestond, vielen er tien in de kloof op elkander en vormden eene akelige opeenstapeling van brokstukken en dooden en gewonden, die de lucht met hunne afgrijselijke jammerkreten vervulden. En dat geschiedde in het holle van den nacht bij eene dikke duisternis, waarin de vlammen der brandende brug het eenige lichtpunt vormden. Tot overmaat van ramp tastte het vuur ook de torenhoog opgestapelde wagens aan, daar de gloeiende kolen der locomotief weldra de hooger liggende goederen en personenwaggons in vlam zetten.

Onbeschrijfelijk was de verwarring, die de verschrikkingen van dit ontzettend tooneel van ellende nog vermeerderde. Ofschoon er spoedig personen ter hulp toesnelden, was het in de duisternis nagenoeg onmogelijk iets te redden. Aarde was het eenige middel om het vuur te bestrijden. Er was geene spade om mee te graven, geene mand om de aarde in te vervoeren, alles moest met de handen gedaan worden, tot men er eindelijk na harden strijd in slaagde de vlammen uit te dooven.

Eerst toen de dag over dit tooneel van verwoesting opging, kon men zich een juist denkbeeld maken van de uitgestrektheid der ramp: er waren 161 dooden en 377 gewonden, waarvan vele in hopenloozen toestand. De lijken en stervenden werden in de omliggende korenvelden gelegd, waar van twee uren in den morgen af de regen bij stroomen op de ongelukkigen nederviel. Toen bleek het ook hoe in de duisternis en verwarring verscheidene ellendelingen, onder voorwendsel van hulp te brengen, de dooden en gekwetsten schandelijk hadden beroofd en uitgeschud. Er waren lijken, ja zelfs lichamen van stervenden, die niets meer om of aan hadden, waaruit hunne identiteit kon worden opgemaakt; anderen had men de kleederen opengescheurd om zich van geldbeurs of brieventasch meester te maken.

Vreeselijk was het schouwspel der verminkten, der afgescheurde en vermorzelde ledematen, die van onder de brokstukken der verpletterde waggons werden te voorschijn gehaald, en hartverscheurend het gejammer der overlevenden, die in de puinhoopen naar de lichamen hunner dierbare betrekkingen zochten.

De passagiers in de vijf waggons, die niet in den val van den trein waren meegesleept, zijn ongedeerd gebleven: zij waren nagenoeg de eenigen, die zonder letsel terugkeerden van dezen jammervollen tocht, die eene pleizierreis had moeten zijn!

Bernard Palissy.

Wie kent den naam en het leven niet van Bernard Palissy, den Franschen plateelbakker, die op het gezicht eens bekers van Italiaansch aardewerk de gedachte opvatte van eene nieuwe kunst, die hij wilde uitvinden, en waardoor zijn naam beroemd werd? Het leven van dezen man, die een sprekend voorbeeld is van hetgeen wilskracht en vertrouwen op zich zelven vermogen, is merkwaardig genoeg om, naar aanleiding onzer gravure, in het kort te worden verhaald. Het leven van Palissy was een aanhoudende strijd, gestreden met een heldenmoed, welks grootheid een romanesken glans werpt op zijne lotgevallen.

Hij werd geboren in 1510 te Chapelle Biron, een klein dorpje tusschen de Lot en de Dordogne. Zijn vader was ongetwijfeld een glaswerker, want in dat bedrijf werd Bernard grootgebracht. Zijne ouders waren zeer behoeftig, te arm zelfs om hem maar het minste schoolonderwijs te kunnen laten genieten. Toch leerde hij op glas schilderen en teekenen, en later lezen en schrijven. Op achttienjarigen leeftijd trok hij de wijde wereld in. Hij reisde op zijn ambacht door Frankrijk en Vlaanderen en in Duitschland. Na een jaar of tien trouwde hij en vestigde zich in het stadje Saintes. Daar hij een groot gezin kreeg, had hij veel te kampen met huiselijke zorgen; want zijne verdiensten waren gering, en soms was hij zonder werk. Maar hij voelde zich tot beter in staat dan zijn gewoon handwerk en hij legde er zich op toe eene kunst uit te vinden, die aan zijn handwerk verwant was, de kunst om aardewerk te beschilderen en te emailleeren. Om die kunst te vinden moest nog de eerste schrede gedaan worden. Eerst kon hij niet meer doen dan gissingen maken en moest hij allerlei proeven nemen Hij had zich alle grondstoffen verschaft, die hij noodig meende te hebben. Daarvoor kocht hij gewone aarden potten, sloeg ze aan stukken, en na de scherven met verschillende stoffen, die hij had klaargemaakt, bedekt te hebben, onderwierp hij ze aan de hitte van een oven, dien hij voor dit doel had gebouwd. Hij slaagde niet in zijne proefnemingen, die slechts een hoop gebroken potten en groot verlies van brandhout, chemische preparaten, tijd en werk verwekten. Zijne vrouw was, zooals men begrijpen kan, weinig ingenomen met zijne pogingen, die het luttel geld, dat zoo hoog noodig was voor het huishouden, in rook deden opgaan. Maar zij moest zich wel schikken in haar lot. Palissy handelde onder den drang van een eenmaal opgevat voornemen, dat hij voor niets ter wereld opgaf. Hij moest en zou het geheim van de brandverf vinden. Maanden en jaren lang zette hij zijne proeven voort. Ontevreden over zijn eersten oven, bouwde hij een tweede buiten zijne woning. Daar brandde hij ander hout, verknoeide andere hulpmiddelen en potten en verloor weer zoo veel tijd en geld, dat hij met zijn gezin ter prooi verviel aan de diepste armoede.

In de tusschenpoozen oefende hij zooveel hij kon zijn eerste werk uit; hij schilderde op glas en teekende portretten, wat hem echter bitter weinig opbracht. De kosten van de brandstof waren zoo groot dat hij zijn eigen oven niet meer kon gebruiken. Hij ging voort gebroken potten op te koopen, ze evenals vroeger in stukken te slaan, en

ze met de noodige saamgestelde preparaten te vermengen. Daarvoor ging hij naar Saintes om ze in een gewonen oven te doen smelten. Hij bespiedde de uitkomst, maar tot zijn groot verdriet was weder alles vergeefs, nog eens mislukte het. Teleurgesteld, maar onoverwinnelijk besloot hij onmiddellijk alles opnieuw te beginnen. Dat is de onweerstaanbare volharding, waaraan men het genie, den held herkent.

Eerst trachtte hij door onvermoeiden arbeid het noodige geld bijeen te krijgen, om daarna zijn levensdoel weer na te jagen. Maar hoe heet hij zijn oven ook stookte, hoe hij nacht en dag zocht en zwoegde en zweette, hij vond geen spoor van email.

Twee jaren nog zette hij zijne proeven voort zonder eenige uitkomst. Toen zijne hulpmiddelen waren uitgeput en hij weer met armoede werd bedreigd, besloot hij eene uiterste poging te wagen en bracht zooveel mogelijk gebroken potten naar den smeltoven. Vier uren gingen voorbij en hij sloeg met angst en spanning de werking zijner proeven gade. Men opende den oven. Op de driehonderd stukken potscherven was er slechts een gesmolten. Toen hij het koud liet worden werd het wit,... wit en glad! Dit stuk potscherf was inderdaad bedekt met een email dat door Palissy ‘bijzonder schoon’ werd genoemd. En hij moest het wel schoon vinden, nadat hij er zoo lang en met zooveel inspanning naar had gezocht. Hij liep naar huis om het te toonen aan vrouw en kinderen, en hij gevoelde zich zooals hij zelf zegt ‘een ander mensch.’ Toch had hij alle moeielijkheden niet overwonnen, want op dezen goeden uitslag, die hem maar gedeeltelijk bevredigde, volgde nog eene reeks van mislukte proeven en bittere teleurstellingen.

Om in vrijheid en in 't geheim te werken aan de voltooiing van zijne uitvinding, die op een practisch gebruik moest uitloopen, besloot hij om weer voor zich zelven dicht bij zijne woning een oven van ijzer te bouwen, en terstond toog hij eigenhandig aan het werk. Zelf ging hij steenen halen in de bakkerij, droeg ze op zijn rug, legde ze zelf, en was te gelijk metselaar en smid. Nadat hij aldus achttien maanden had doorgebracht, was de oven gereed en kon hij gebruikt worden. In den laatsten tijd had hij met de grootste moeite hout bijeengehaald, zooveel als hij noodig meende te hebben. Het vuur werd aangelegd en de proefneming, die met zorg in gereedheid gebracht was, begon. Palissy verloor zijn oven niet uit het oog.

Zoo bracht hij den dag en den nacht door; hij bleef waken en altijd door wierp hij nieuw voedsel op het vuur. Maar het email smolt nier. Nog eens ging de zon op over zijn werk, zijne vrouw kwam hem eten brengen, - voor niets ter wereld had hij zijn oven verlaten - onophoudelijk wierp hij brandstof op het vuur zonder goeden uitslag. De zon neeg ten Westen, maar Palissy dacht aan geene rust. Een derde dag en derde nacht gingen zoo voorbij, een vierde, een vijfde, een zesde eindelijk... ja, gedurende zes lange dagen en doodelijke nachten, waakte en werkte Palissy, niettegenstaande zijne hoop werd vernietigd en nog smolt het email niet.

Toen kwam de gedachte in hem op, dat hij mogelijk niet slaagde, omdat de vermenging niet goed geschied was, en nog eens begon hij nieuwe grondstoffen klaar te maken om eene andere proef te wagen. Twee of drie weken gingen dus voorbij, maar waar zou hij geld vinden om nieuwe potten te krijgen voor zijn email? Die hij had gemaakt voor de vorige proefneming waren door de langdurige hitte geheel onbruikbaar geworden. Hij moest andere hebben en Palisay had geen geld. Hem bleef maar een middel over: het te leenen. Ofschoon zijne vrouw en zijne kennissen hem beschuldigden dat hij zijn geld in nuttelooze proeven verspilde, genoot hij een goeden naam.

Hij vond dus gemakkelijk de som, die hij noodig had om andere potten te koopen, en weldra was alles voor eene nieuwe proef gereed. Toen de potten goed ingestreken

waren met het preparaat en zorgvuldig in den oven geplaatst, werd het vuur opnieuw ontstoken.

De proefneming was inderdaad de laatste, 't was eene wanhopige poging. Palissy zag dus het vuur opflikkeren, maar het email smolt niet. Hij kreeg gebrek aan hout. Hoe tot het einde toe die hel van vuur onderhouden? Palissy kijkt rond zich en zijne blikken vallen op de palissaden van den tuin, droog hout, dat flink brandde. Wat was zoo'n offer in vergelijking met den prijs van de groote ontdekking, wier welslagen van spaanders brandhout afhankelijk was? De palissaden worden afgerukt en in het vuur geworpen. Maar het was te vergeefs. Nog smelt het email niet. Tien minuten lang diezelfde hitte nog zouden mogelijk voldoende zijn! Hout, hout moet hij hebben tot elken prijs. Liever zijne meubelen verbranden, dan ook deze laatste proefneming nog te zien mislukken.

Men hoort een ontzettend leven in huis, en onder het geschrei van vrouw en kinderen, die ernstig gelooven dat Palissy krankzinnig is geworden, komt deze aan beladen met stukken van tafels en gebroken stoelen, die hij in het fornuis werpt. En toch smelt het email nog niet. Er blijven slechts eenige planken over. Wat kunnen hem die planken schelen.

Hamerslagen en het gekraak van houtwerk doen zich opnieuw hooren in zijne woning en weldra volgen die planken de meubelen in het vuur Vrouw en kinderen loopen nu wanhopig het huis uit, overal in de stad rondroepend, dat de arme Palissy krankzinnig is geworden en hij zijn huis verbrandt om zijne potten te bakken.

Palissy intusschen, die in geene maand uit de kleeren was geweest, was geheel uitgeput van vermoeienis, angst, vasten en waken. Tot over de ooren in de schulden, was hij tot den laatsten trap van ellende afgedaald, zou men denken. Welnu, integendeel: hij had het geheim gevonden, de laatste overmatige hitte had het email gesmolten. De grove aarden potten, die bruin en ruw in de oven waren gezet, werden er met een glanzend wit email overtrokken, uitgehaald. Nu mocht Palissy met opgeheven hoofd de verwijten, de beleedigingen en de verachting het hoofd bieden. De geniale man had, dank aan de volharding van zijne inspraak, de overwinning behaald hij had de natuur een harer geheimen ontrukt, en mocht nu rustig betere dagen verwachten, die hem in staat zouden stellen partij te trekken van zijne ontdekking.

Veel deed de werkman, want die naam mag hij dragen, om zijn werk te volmaken. Nog ondervond hij menig ongeluk op zijne loopbaan, maar het groote doel zijns levens was bereikt, wat hij had gezocht, was gevonden en zijne bevinding werd eene weldaad en een sieraad voor de nijverheid.

Legende der H. Odilia
(1287-1887.)

Eene heilige maagdenschaar verliet omtrent de helft der vijfde eeuw het nog bijna heidensch Engeland, om in meer katholieke gewesten haar hemelschen Bruidegom geruster te dienen.

Aan haar hoofd stond de H. Ursula. Hare koninklijke geboorte, schitterende deugd en voorbeeld hadden dezen maagdenstoet om haar heen geschaard. Eene menigte andere personen wilde hen vergezellen en voer tot voor de poorten van Keulen.

Terwijl de H. Ursula zich in de nabijheid van Keulen bevond, had de wreede Attila, de vorst der Hunnen, verwoed over zijne in Frankrijk geleden nederlaag, deze stad

omsingeld, haar dreigend met verwoesting en ondergang. Als een rijken buit namen Attila's soldaten deze onschuldigen gevangen. Alle krachten werden ingespannen om hen in hun geloof te doen wankelen of hunne zuiverheid te ontrooven. Maar God versterkte hen en allen ondergingen blijmoedig den dood om in den hemel de kroon der maagden en den palm der martelaren te ontvangen.

Eene der beroemdste onder hen is de H. Odilia, die door de Orde der Kruisheeren als bijzondere patrones wordt vereerd. Volgens oude schrijvers was zij de dochter van een

Engelsch vorst Maromeus. Om hare maagdelijke reinheid te bewaren, sloot zij zich bij de H. Ursula aan en verkoos liever armoede en ballingschap dan eer en rijkdom. Men verhaalt dat zij, in Attila's handen gevallen, als bruid werd geschonken aan een krijgshoofd der Hunnen, met name Africanus. Daar zij echter voor niets ter wereld hare deugd wilde prijsgeven en liever haar leven wilde verliezen dan haren hemelschen Bruidegom ontrouw worden, viel ook zij evenals hare medezusters onder de pijlen der barbaren, en hare engelreine ziel steeg naar den troon des Heeren om daar de eeuwige belooning te ontvangen. (Zie onze gravure no. 1.)

Kort daarna trokken Attila's soldaten af en snelden de inwoners van Keulen hunne geredde stad uit om de lichamen der HH. Martelaressen eene christelijke begrafenis te bereiden (gravure no. 2). De H. Odilia werd met nog twee andere bloedgetuigen begraven ter plaatse ongeveer, waar later de St.-Gereon's kerk verrees. Vele jaren vloden heen, zonder dat de H. Maagdenschaar de verdiende hulde en vereering ontving. Door de ongelukkige tijden, die volgden, ging zelfs te Keulen de gedachtenis der omstandigheden van hun leven en hunnen dood verloren. God gedoogde echter niet, dat voorbeelden van zulk een geloof en deugd aan de vergetelheid werden prijsgegeven.

Wonderbare mirakelen deden den roem dezer maagden herleven en hunne vereering toenemen, zoodat men tegen het einde der dertiende eeuw den feestdag der H. Ursula en gezellinnen te Keulen plechtig vierde. De vereering dier maagden en de godsvrucht tot hen werd nog vergroot door de vinding der heilige overblijfselen van de H. Odilia.

Omtrent dien tijd (1287) leefde er in het Kruisheeren-klooster te Parijs een godvruchtig en eenvoudig leekebroeder, Joannes de Eppa, ook wel Novelan genoemd. Eens met waken en bidden den nacht doorbrengend, voelde hij zich door vermoeienis gedwongen rust te nemen. Eensklaps verschijnt hem eene maagd van bovenaardsche schoonheid (gravure 3). Eene heerlijke kroon sierde haar hoofd, haar gelaat was vriendelijk, geheel haar wezen straalde van hemelschen luister, en in hare hand droeg zij een vaandel, waarop het Kruis der Orde prijkte. Verrukt over deze verschijning en van eene nederige vrees bevangen, verlangt Joannes de reden van hare komst te vernemen. ‘Ik ben Odilia,’ zoo sprak zij hem toe, ‘dochter van Maromeus, vorst in Engeland. In gezelschap der H. Ursula vluchtte ik en onderging met haar den marteldood... Gij moet mijn lichaam te Keulen opgraven en naar het hoofdklooster uwer orde te Hoey overbrengen. Door God ben ik aangewezen als bijzondere patrones uwer Orde. Ga dan en volbreng mijn verlangen.’ Na deze woorden verdween zij, terwijl een heerlijke geur en een hemelsch licht nog eenigen tijd de arme kloostercel vervulde.

Gelijk te voorzien was, wilde de prior aan deze verschijning geen geloof slaan en wees het verzoek van den broeder met strengheid af. Eene tweede verschijning (zie gravure no. 4) deed hem beloven het vertrek naar Keulen toe te staan als er duidelijker teekenen van den Hemel kwamen. Eindelijk verschijnt Odilia ten derde male (zie gravure no. 6). Eene strenge berisping moest Johannes nu uit haren mond vernemen, en als zij verdween, werd hij zwaar gekastijd. De helsche vijand tuchtigde hem, het scheen dat God hem door deze zware beproeving voor de vinding der H. Overblijfselen meer waardig wilde maken.

Op zijn nederig gebed aanschouwde hij de H. Odilia voor het laatst, de satan vluchtte, en hij ontving van zijn overste, toen deze de bloedige teekenen zag, de verlangde toestemming. In gezelschap van den Eerw. Pater Lodewijk van Kampen

verliet hij kort daarop Parijs (zie gravure no. 7), begaf zich naar Hoey bij den Hoogw. Generaal Johannes de Rijck, (grav. no. 8 en 9), verhaalde hem de verschijning en nam onder zijn zegen, begeleid door de heilwenschen zijner medebroeders, de reis naar Keulen aan.

Te Keulen aangekomen, was zijn eerste werk de aangewezen plaats op te zoeken. Deze lag onder een pereboom in den tuin van een voornaam burger, Arnulphus geheeten. Een knaap wees hem diens woning aan, in de nabijheid der St-Gereons-kerk gelegen (zie gravure no. 10). Hij verhaalde den heer des huizes, welke schat er in zijn hof verborgen lag en drong er op aan dezen te mogen opgraven. Arnulphus meende in den beginne hun geen vertrouwen te moeten schenken en beschouwde hen als bedriegers. Doch zijne brave echtgenoote had medelijden met hun kloosterkleed, zij wist haren man te overreden, en nu togen beide kloosterlingen vol vreugde aan hun heiligen arbeid.

Hoe verheugde zich Arnulphus bij de vinding der H. Reliquieën! Eerst delfde Joannes eenige kleinoodiën op, teekenen van de godsvrucht der vroegere Christenen; vervolgens vond hij eene vaas, waarin aarde met bloed vermengd; eindelijk vond men het lichaam zelve der H. Odilia (zie grav. no. 11). Een hemelsche geur verspreidde zich; alle aanwezigen vielen op hunne knieën om God voor deze onverdiende weldaad te bedanken.

Men haastte zich den aartsbisschop Sigfridus van het gebeurde verslag te geven, met verzoek alles kerkelijk te onderzoeken en na rijp beraad de H. Reliquieën te verheffen.

Den 1sten Sept. van het jaar 1287 was alles beslist. Gevolgd door zijne geestelijkheid en eene geheele schaar volks, begaf zich de aartsbisschop naar Arnulphus' woning, verhief onder lofzangen en gebeden de H. overblijfselen der Maagd uit de aarde (zie grav. no. 12) en bracht deze in plechtige processie over naar de kerk van den H. Petrus. Een stervende, wiens woning niet ver van die van Arnulphus was, bij de H. Reliquieën gebracht, vereert dezelven en voelt zich terstond door de voorspraak van Odilia genezen. Blinden, dooven en lammen herkregen bij deze indrukwekkende ceremoniën het gebruik hunner leden of zintuigen. God wilde door deze gunsten de godsvrucht tot de H. Odilia in het leven roepen en de echtheid der Reliquieën bevestigen. Overeenkomstig de belofte der H. Maagd, had men in haar graf eenige aanteekeningen haar leven en dood betreffende, gevonden. Zij waren geplaatst in eene vaas; waarom men dan ook gewoonlijk naast hare beeltenis eene vaas geplaatst ziet, waarin een perkament met opschrift S. Odilia. Door deze hemelsche gunsten, alsook door de vinding van nog twee andere heilige lichamen, was de geestdrift der Keulenaars zoozeer opgewekt, dat het onmogelijk scheen de H. Reliquieën naar Hoey te vervoeren. Zeker zouden zij het Joannes belet hebben, hadde deze van den bisschop geen verlof bekomen in het geheim te vertrekken (zie grav. no. 13) Beladen met zijne kostbare schatten en voorzien van de authentieken der vinding en verheffing, verliet Joannes tegen het vallen van den nacht de stad en haastte zich naar Hoey. Weldra was hij met zijne gezellen het Cistercienser nonnenklooster Vivignies genaderd. Besloten hier te overnachten, deelde hij aan de godvruchtige zusters de geheele zaak mede. Hoe rijkelijk werd de hun daar bewezene gastvrijheid vergolden! Eene der zusters, die langen tijd aan het ziekbed gekluisterd lag, liet zich vol vertrouwen naar de kapel dragen, waar de H. Overblijfselen waren neergezet. Zij vereert de H. Reliquieën, roept Odilia's voorspraak bij God in en ziet zich eensklaps genezen en gezond (zie grav. no. 13). Met eene heilige blijdschap verlieten de Kruisheeren 's

morgens het gastvrije oord, trokken in stilte door Luik en zagen tegen den ondergang der zon de torenspitsen van Hoey.

De Generaal der Orde met de vier definitoren en de overige kloosterlingen, door Lodewijk van Kampen, die zijne gezellen was vooruitgesneld, van hunne aankomst onderricht gingen de H. Overblijfselen in processie te gemoet en plaatsten deze, daar de avond gevallen was, in de kerk van den H. Petrus nabij de Veste.

Den volgenden dag, het feest van Kruisverheffing, sloten zich de minorieten, de reguliere kanunniken, de geestelijken der collegiale kerk, alsmede de stedelijke overheid bij de Kruisheeren aan (zie grav. no. 14). Onder een ontzaglijken toeloop van volk werd het H. Gebeente in plechtige processie naar de toenmaals nog onaanzienlijke kerk van Clair-lieu overgebracht (zie grav. no. 15). Het Generaal-kapittel, dat door den Generaal juist te Hoey bijeengeroepen was, kon in naam der geheele orde de H. Overblijfselen zijner patrones ontvangen, haar de eerste hulde brengen en hare vereering in de orde verbreiden. De vreugde en opgewektheid des volks, (zie grav. no. 15 en 16) laten zich gemakkelijk begrijpen, daar God tijdens deze processie twee groote wonderen verrichtte door de tusschenkomst en voorspraak der H Odilia.

Dagen achtereen stroomden scharen pelgrims naar het altaar der H. Martelares. Weldra bleek de kloosterkerk te klein en werd zij door de mildheid der geloovigen in eene prachtige bedevaartskerk veranderd. Menigvuldige mirakelen deden den toeloop des volks vermeerderen, ook in de andere kerken der orde, waar gedeelten harer overblijfselen werden overgebracht. Zelfs te Aken en te Luik, waar de Kruisheeren zich na de Fransche revolutie niet konden herstellen, wekt de toevloed en de godsvrucht der geloovigen, op den Zondag onder het Octaaf der H. Odilia, verbazing.

De houtgravure, die wij in dit nummer op de helft verkleind weergeven, is zeer oud en verdient daarom te meer onze bijzondere oplettendheid, dewijl zij de geheele geschiedenis der H. Odilia getrouw weergeeft.

De Diergaarde van Amsterdam.
(*Slot.*)

Artis mag ook roemen op eene welvoorziene en fraaie boekenzaal. Wij verwijlen er eenige stonden en bevinden ons thans weder onder de opene lucht.

Waar nu heen? Vogels en viervoeters van den meest uiteenloopenden aard hebben we reeds achtereenvolgens bezichtigd, en ofschoon we er nog veel meer hebben overgeslagen, die niet minder op onze belangstelling mochten aanspraak maken, wordt het toch tijd, dat we onze wandeling besluiten door nog een bezoek af te leggen aan de kruipende dieren en visschen. Bij deze vluchtige wandelingen a l l e s af te zien, daar is toch geen denken aan: we dienen ons te vergenoegen met het voornaamste of hetgeen bij toeval het meest onze aandacht trekt.

Behalve de waterboa, deze reuzin onder de slangen, treft men in *Artis* verscheidene Indische pythons en verschillende exemplaren aan van den *boa constrictor* of afgodslang, waarvan er een, na een achtjarig verblijf in de verzameling niet minder dan 26 levende jongen te gelijk voortbracht.

De overige hokken van de galerij der amphibieën en slangen worden ingenomen door een paar reuzensalamanders, eenige alligators van verschillende grootte, die reeds jaren in dit verblijf leven, een aantal land-, zoetwater- en zeeschildpaden,

waaronder de *cheloniae*, die den fabriekant en kunstenaar het eigenlijk schildpad leveren, en eindelijk eene menigte hagedissen, - de levendigste en aardigste leden van dit geheimzinnig gezelschap, dat meestal doodsch en somber, gluiperig stil in elkaar gedoken ligt.

Aan de galerij der amphibieën en slangen grenst de inrichting voor kunstmatige vischteelt, bestaande uit rijen gootvormige bakken, door middelschotjes in afdeelingen verdeeld, die bestemd zijn om de vischjes in de verschillende tijdperken hunner ontwikkeling te bevatten. Op het oogenblik zijn die bakken droog; want het geschikte tijdstip voor het uitbroeien der eitjes van zalmen en forellen valt op het laatst der wintermaanden. Dan worden de eitjes

BERNARD PALISSY, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ATTANASIO.

op glazen roosters aan den zachten stroom van helder water blootgesteld, en na weinige dagen ontwikkelen zich daaruit kleine vischjes, die vrij zwemmende door de roosters heenglippen. In het eerst zijn zij nog aan het kiemblaasje verbonden, en niet voordat het voedsel, daari vervat, is opgeteerd, behoeft in hun onderhoud voorzien te worden. Later moet hun voedsel worden toegediend, bestaande uit fijn verdeelde hersens van kalveren, schapen of geiten, dat langzamerhand door vaster dierlijk aas vervangen wordt.

LEGENDE DER H. ODILIA, NAAR EENE OUDE GRAVURE.

Daarbij moet natuurlijk gezorgd worden voor behoorlijke temperatuur en toereikende stroomkracht van het water, alsmede voor verschillende andere vereischten, en wordt aan al die voorwaarden voldaan, dan ontwikkelen de jonge vischjes zich betrekkelijk spoedig, Reeds verscheidene malen heeft men in *Artis* op die wijze jonge zalmen en forellen kunnen telen, waarvan de eerste op zekeren leeftijd in groote rivieren, de andere in helder stroomende beken werden losgelaten.

Willen we de vlugge waterbewoners in al de vrijheid hunner bewegingen gadeslaan, dan hebben we daartoe eene uitstekende gelegenheid in het prachtige Aquarium, waarmede de Diergaarde sinds 1880 verrijkt is. Het is een trotsch gebouw, dat zich aan het uiteinde van den tuin verheft. Is men langs den breeden trap binnengetreden, dan komt men al spoedig in eene ruime zaal, met een twaalftal hooge en breede vensters, die als het ware uitzicht geven in de diepten der zee. Het is als bevond men zich in een onderzeesch paleis, waar de kabeljauwen en tongen, de kreeften en krabben, in plaats van vogels of vlinders, langs de ramen fladderen of met de lange sprieten en scharen tegen het glas krabbelen. Bij nadere beschouwing blijkt het echter niet ééne groote zee te zijn, die deze zaal omgeeft: voor ieder venster aanschouwt men een afgescheiden vak, door grotwerk, steenen en schulpen schilderachtig ingesloten, zoodat de bewoners van het eene ook niet met hunne buren in aanraking kunnen komen. Het zou dan ook voor de vroolijk dartelende goudvischjes bij voorbeeld lang niet gewenscht zijn, als gindsche kolossale snoek hun nu en dan een bezoek kon brengen; en daarbij wonen hier buren naast elkaar, die elk een afzonderlijk element noodig hebben om in te leven. De zoetwatervisschen, zooals het vlugge voorntje of de plompe zeelt, zouden het niet lang uithouden in gezelschap van den platten schol of den zonderling gevormden rog, die alleen in zeewater kunnen ademen.

Het is een verrassend schouwspel, dat deze levendige, dicht bewolkte waterwereld aanbiedt. Wie den zilverblauwen schelvisch of den bruinen roodgestippelden schol, groen getijgerden snoek of den fluweelen glanzenden paling nooit anders gezien heeft dan op de vischmarkt, levenloos en dof van kleur, met uitgedoofde oogen en slap hangende vinnen, kan zich geen denkbeeld maken van de betooverende pracht, die deze geheel nieuwe wereld hem op eens ontsluit. 't Is eene mengeling van goud en zilver, parelmoer, rozerood, ambergeel en parelgrijs in de kleurigste verscheidenheid, met de verrassendste lichtspelingen, telkens afwisselend, naarmate het vlugge watervolkje zich wendt en draait, pijlsnel omhoog schiet of statig voortzweeft, nu kalm tegen het glas ligt te ademen en dan bij heele groepjes toeschiet op de stukjes vleesch, die plotseling van boven als uit de lucht komen gevallen.

Prachtig vooral zijn de kreeften, die wij ons anders niet konden voorstellen dan als gedrochtelijke grauwzwarte beesten, gelijk we ze meermalen voor het raam van een vischwinkel hebben zien woelen en kruipen. Hier prijken ze met alle kleuren van den regenboog en vertoonen in hunne zonderlinge bewegingen eene bevalligheid en fijnheid, waarvan we niet hadden kunnen droomen.

Niet minder belangwekkend zijn de kleine vlugge zeepaardjes, juist levende paardjes van een schaakboord, terwijl het vak met de zeerozen of *actinea's* ons in den waan brengt, dat we voor een tuinbed van lichte hortensia's of gele theerozen staan, in plaats van voor eene verzameling zeedieren. Deze bewonderenswaardige wezens vormen dan ook om zoo te zeggen den overgang tusschen het dieren- en plantenrijk. Terwijl zij in vorm volkomen op kleurige bloemen gelijken, moeten zij als dieren met vleesch gevoed worden. Op het oogenblik dat wij ze vol bewondering

gadeslaan, zien wij op eens als een bliksemstraal, die van de oppervlakte van het water plotseling in het hart van een dier breed ontloken rozen schiet, waarna ze onmiddellijk hare blaadjes sluit. Daar herhaalt zich het verschijnsel bij eene andere, ginds bij eene derde. Het is de oppasser, die door middel van eene pen zijne pleegkinderen de portie vleesch toesteekt, waarop ze een dag of tien kunnen teren.

In een volgend lokaal zien we in verschillende kleine aquariums nog eene menigte waterdiertjes, visschen, kikvorschen en insecten, waarna een tweede trap ons naar een uitgebreid museum voert van alle mogelijke gedroogde of opgezette zee- en zoetwaterdieren, schelpen, koraalgewassen, van de monsterachtige reuzenkrab af tot microscopisch fijne schaaldiertjes toe.

Hier eindigden wij ons overzicht, ten hoogste tevreden over het genotene en vol bewondering voor den doelmatigen aanleg des tuins en de ervarene praktijk in de behandeling der onderscheidene diersoorten.

Met de vernieuwde betuiging der aangename verrassing en belangstelling, die het Aquarium bij mij verwekt had, nam ik afscheid van den kundigen Westerman, wien de stad Amsterdam, evenals Antwerpen zijnen wakkeren Kets deed, wel in de benoeming eener straat dankbaar vereeuwigen mag.

'Voorzeker,' zeide ik bij het heengaan tot mijnen Hollandschen lettervriend, 'wij hebben in onzen Dierentuin veel prachtigs en daarbij menig gebouw en rijke verzameling, die volstrekt voor die der Amsterdamsche Diergaarde niet in de schaduw hoeven te staan; maar onder andere bezitten wij tot nog toe geen Aquarium, en ik hoop wel, dat de Heer Vekemans, onder wiens bestuur in onze Zoölogie reeds zooveel heerlijks tot stand kwam, zijne verdienstelijke loopbaan niet zal voleinden, alvorens ook onzen Dierentuin met een Aquarium verrijkt te hebben.'

Met dien wensch zullen allen instemmen, wien de verfraaiing en de bloei van onzen Dierentuin, een der pronkjuweelen van Antwerpen, ter harte gaan.

De slavenhandel.

Over eenige weken deed Mgr. Lavigerie, aartsbisschop van Algiers, eene omreis door Europa, en wel voornamelijk door Belgie, ten einde geestelijke zusters aan te werven, om de negervrouwen van Midden Afrika tot het ware geloof te bekeeren. Om in zijn plan des te beter te gelukken, heeft Zijne Doorluchtige Hoogheid op verschillende plaatsen een hartroerend tafereel opgehangen van het treurig lot dier negerinnen. Aanhoudend wordt er op deze ongelukkigen en op hunne kinderen jacht gemaakt door onmenschelijke Arabieren, niet zelden sneuvelen er in den ongelijken strijd om het leven vele mannen, terwijl gansche dorpen worden overrompeld, en al de overlevenden gevangen weggevoerd en als slaven verkocht. Een tafereel uit zulken handel in negers en negerinnen is in het hiervolgende zangdicht voorgesteld.

I.
Recitatief.

In 't lustpriëel de zon ontweken,
  Ligt Sultan Azis sluimrend neer;[(1)]

Twee negerslaven wuiven koelte
   Op 't aanzicht van hun grooten heer;
Toch schijnt hij niet gerust te slapen:
   Grijnslachend woelt hij heen en weer.

Sultan Azis (*droomend*).
Vermoord!..... mijn zoon vermoord!....
Gewroken moet die hoon!....

(poos stilte)

Mijn zoon!... Waar is mijn zoon?....
Hij was zoo jong, zoo schoon!....
....
Daar ligt hij, 't hart doorboord!

(Plotselings ontwakend en opspringend.)

      Te wapen! te wapen!
   Op! mannen, grijsaards, knapen!
    Mijn vijand moet verplet!
    Deez' degen scherp gewet,
      Doorrijge Hameds lijf
      Voor 't snood bedrijf!

Een Bode (*tot den Sultan*).
Met schatten komt de karavane;
   Uw jagers keerden met hun buit:
Verruil nu mannen, vrouwen, kindren
   Voor paarden, zinkroer, lood en kruit![2]

De Sultan (*met wilde vreugd*).
Ja, wapens zijn mij schatten:
   Wee, wee den moordenaar!
Ha! 'k zie zijn bloed al spatten...
   Ik houd zijn hoofd bij 't haar!...
Zoo wordt mijn eer gewroken!
   Tiran, dat is uw loon:
Uw gansche volk doorstoken
   Voor 't leven van mijn zoon!

II.
Beurtzang.

Groep negermeisjes en knapen.
Ach! waar gaan wij, armen, zwerven?....
   Ziek zijn, dorst en honger lijden!
Vader, moeder, alles derven!
   Menschen, hebt toch medelijden!
Waka, Waka! laat ons sterven![3]

Groep vrouwen (*aan elkander gebonden).*
Laat ons toch genâ verwerven!
   Brengt ons bij onz' mans en kindren!
Moesten zij het leven derven?...

Of zijn ze ook als wij, gevangen?
Waka, Waka! laat ons sterven!

GROEP MANNEN (*met ketens beladen*).
Welk een lot wij thans verwerven!
Ver van huis, van vrouw en kindren,
Moeten wij de vrijheid derven
Zuchten onder slavenketens....
Waka, waka! laat ons sterven!
Allen samen.
Ginds in 't zicht der blauwe bergen,
Aan den zoom der groote meren
Leefden wij, zoo vrij van zorgen,
Van onz' velden, van onz' koeien!
Maar toen kwamen Arabieren
En verbrandden onze dorpen,
Roofden al wat wij bezaten
Klonken ons in slavenboeien!
Waka, Waka! laat ons sterven!

SULTAN AZIS (*tot de slavenwachters*).
Mannen, doet die buffels zwijgen:
Mij verveelt dat naar gebrom.
Laat ze van de zweepen krijgen,
Wijl uw zang hun' klacht verstom'.

Samen.

ARABIEREN.

(Onder begeleiding van hoorngeschal.)

Groot is Allah, onze God!
Hem zij glorie, lof en eer!
Zegen geeft Hij onzen heer!
Zij Muhammed macht en roem;
Allah, Allah, lof en eer!

SLAVEN EN SLAVINNEN.

(Onder de zweepslagen der wachters.)

Vrij als dartele antilopen,
Die door groene oasen zwerven,
Leefden wij in onze wouden;
Maar, ach! hard is 't lot der slaven!...
Waka, Waka! laat ons sterven!

SULTAN AZIS

(tot de kooplieden).

Ruilt mij paarden, ruilt mij wapens
Voor die mannen flink gebouwd,
Lood en kruit voor gindsche vrouwen,
Voor de kinders kleedren, goud!...

KOOPLIEDEN.

Onnoodig is 't hier lang te dralen;
Wij komen om uw vangst te halen.
Gij neemt onz' waren, wij uw' slaven,
En trekken wel tevreê ter haven.

Bij het henentrekken der karavaan.

Allen samen.

De Sultan en Arabieren.
Vooruit, vooruit! den vijand tegen!
Wij hebben paarden, wapens, kruit:
Geef, Allah! geef ons heil en zegen!
Muhammed, leid ons op onz' wegen,
En schenk ons 's vijands rijk ten buit!

De Kooplieden.
Voorwaar, die koop zal ons niet rouwen:
Wij hebben mannen, kloek gebouwd;
Gezonde kindren, jonge vrouwen;
Ja, 't is een lust, die groep te aanschouwen:
Wij ruilen die voor klinkend goud!

Slaven en Slavinnen.
Wij moeten voort naar vreemde streken:
   Wij zien ons dorpen nimmer meer.
Gelukkig die alreê bezweken!
   Hoor, Waka, hoor uw kindren smeeken,
Zend over ons uw bliksem neer!

III.
Hemelgeesten.

Gerechte God, dat roept om wrake! De menschheid zoo verkocht als vee, Ten buit aan haat, aan heersch- en hebzucht De hemel heeft er deernis meê. Bestaat er dan geen deugd op aarde, Geen eergevoel, geen recht, geen plicht! Op! christenvolk van Europa, Ten strijd! ten strijd! voor Gods gericht!

Stemmen uit Europa.
Wij hebben uwen roep gehoord:
   Wij komen, wij komen
Om 't kwaad te betoomen.
   Gelijk de zon door de nevelen boort,
Zoo schiete 't reine waarheidslicht
   Met vollen luister
Door 't dikke duister
   Des Heidendoms - en leer er plicht!

Slotkoor.

Hemelgeesten en stemmen uit Europa.

Het groote werk moet ja volvoerd,
   Gedempt de gruwel in zijne ader!
De menschen van wat kleur of stam,
   Zijn kinderen van denzelfden Vader.
God schiep hen allen door zijn macht,
   Gaf allen lijfs- en zielenkracht,
Een hart om eeuwig Hem te minnen!
   Aan allen zij dus 't waarheidslicht,
De wetenschap van eer en plicht,
   En 't vrij gebruik van ziel en zinnen!

HET KOOR DER VOLKEN.
Ja, 't groote werk moet thans volvoerd,
   Gedempt de gruwel in zijn ader!
De menschen van wat kleur of stam,
   Zijn kinderen van denzelfden vader!
Geen slavernij meer op onze aard!
   Wie mensch heet is de vrijheid waard!

WILLEM RAETS.

Eindnoten:

(1) De Arabieren hebben zich gevestigd in Oostelijk Afrika en vormen daar verschillende Staten, welke onder elkaar dikwijls oorlog voeren. De opperhoofden dezer staten dragen den titel van Sultan, evenals de keizer van het Turksche rijk. Zij volgen de leer van Mahomet.
(2) Het is bekend door de verhalen der reizigers, dat de Arabieren hunne gevangenen meestal verruilen tegen paarden, wapens, kleederen, armbanden, enz. welke door andere Araische kooplieden worden aangebracht. Nog onlangs hebben de Italianen op de kust der Roode Zee eene karavaan negerslaven uit de handen der Arabieren verlost en vrijgemaakt.
(3) *Waka* is de naam van het Opperwezen bij sommige negerstammen, vooral bij degene, welke verblijven ten oosten van 't groote meer Ukerewe of Victoria Nyanza.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

‘Welnu?’ vraagde zijne vrouw bezorgd, als hij de woonkamer binnengetreden was. ‘Gij hebt geen recht gekregen! Ik kan het aan u zien en ik heb het u vooruit gezegd....’

‘Zwijg!’ viel hij haar barsch in de rede. ‘Waar is het kind?’

‘Uitgegaan, om afgemaakt naaiwerk af te leveren.’

‘Ik zal vandaag nog naar eene andere woning omzien; zoodra ik die gevonden heb, verhuizen wij.’

‘En de verdenking blijft op Helena rusten?’

‘Ik kan er niets aan doen, Broni. Maar ik sla die draak alle beenderen in het lijf stuk, als.....’

‘Dat ware het allerdomste! Gij zoudt er in de gevangenis voor moeten boeten en de eer van ons kind werd er niet door hersteld. Ik wil straks ook rog een woordje met de vrouw spreken en naar gelang zij mij antwoordt, ga ik naar een advocaat.’

‘Dat zal u weinig baten!’

‘Dat zullen wij zien; ik geloof niet, dat ik het mij moet laten welgevallen, dat men mijn kind belastert!’

Jacob Wilfert liep met groote schreden op en neer - de planken van den vloer kraakten onder zijne voeten:

'Weet gij, wie beneden ons woont?' vraagde hij.

'Een bejaarde heer, die kortelings de kamer betrokken heeft; ik heb hem nog niet gezien. Wat gaat hij ons aan?'

'Niets, maar wij gaan hem aan. Het is de vroegere rentmeester - de schurk, die den baron bedrogen en bestolen heeft en daarom weggejaagd werd.'

'Die?' vraagde zij minachtend. 'Wat wil hij van ons?'

'Hij zou graag mijn geheim doorgronden?'

'En hoe weet hij...'

'Helena moet beneden bij de draak gebabbeld hebben en Steenhouwer is thans de raadsman der oude. Dan ook is baron Rüdiger teruggekeerd; hem wil Steenhouwer mijn geheim verkoopen.'

De vrouw liet den pas hervatten arbeid weer rusten - zij vestigde den blik vol ongeduldige verwachting op haren man.

'Dat is veel nieuws op eens,' sprak zij. 'Is baron Rüdiger teruggekeerd? Hebt gij hem gezien?'

'Hij kwam, terwijl ik bij de heks was: zij is immers zijne zwagerin?'

'Heeft hij u herkend?'

'Ik geloof niet, dat hij zich mijner nog herinnert; hij heeft mij indertijd zelden gezien.'

'Kunnen wij zelve hem niet dat geheim verkoopen?' vraagde zij zenuwachtig. 'Hij moet daar ginds toch rijk geworden zijn.'

'Neen, Broni, de geschiedenis is thans te oud geworden!'

'Dat zie ik niet in, Jacob.'

'Maar ik wel! Kan ik iets bewijzen? Neen, ik kan alleen verklaren wat ik gezien heb en wie zal mij, den armen sukkelaar, geloof schenken? Men zal mij vragen, waarom ik niet destijds reeds gesproken heb; wat zal ik daarop antwoorden? Gij weet, waarom wij toenmaals gezwegen hebben; wij vreesden dat men mij een lasteraar noemen en ten slotte de geheele schuld op mij werpen zou.'

'Ja, toenmaals lag de zaak geheel anders,' knikte zij. 'Wanneer de arme man met den rijken kampt, moet hij het onderspit delven.'

'Daarbij heeft ook de dokter gezegd, dat baron Theobald zich zelven het leven benomen had,' voegde hij er bij, terwijl hij zijne wandeling op den krakenden vloer voortzette; 'hoe kon ik daartegen opkomen? Niemand zou mij geloofd hebben - ik had slechts onaangenaamheden gehad en dat zou vandaag nog het geval zijn.'

'Baron Rüdiger was steeds een goede heer,' zegde zij; 'hij zal u gelooven en u ook wel eene goede belooning schenken.'

'En de andere? Hij zal mij vervolgen met zijn haat en zijne wraak, tot wij allen zoo ellendig zijn als een mensch slechts worden kan.'

'Als wij het geld hebben verlaten wij deze stad, Jacob; hier bloeit voor u toch geen koren meer. Helena kan weder naar eene betrekking zoeken en wij gaan in een klein dorp wonen, waar het leven zeer goedkoop is. Wellicht geeft de baron ons eene kleine lijfrente - dat ware wel het beste; wij konden dan ook onze laatste levensdagen zonder zorgen slijten.'

Hij was blijven staan; in gedachten staarde hij lang voor zich uit.

'Neen, het gaat niet!' sprak hij eindelijk met een diepen zucht. 'Baron Rüdiger is de mededeeling niet zooveel waard als gij denkt en den haat van den andere durf ik niet op mij laden.'

‘Zoo laat u dan door den andere voor uw zwijgen betalen,’ gaf zij verdrietig ten antwoord

‘Als ik bij hem daarmede aan boord wilde komen zou hij mij de deur wijzen. Dat zou vroeger hebben moeten gebeuren, thans is het te laat.’

Een zacht kloppen aan de deur maakte aan dit onderhoud een einde. De baron trad binnen.

‘Gij zijt immers de heer Wilfert, niet waar?’ vraagde hij.

‘Om u te dienen!’ bevestigde de muziekant, hem vol nieuwsgierigheid en verwachting aanziende.

‘Is uwe dochter te huis?’

‘Wat verlangt gij van haar?’ vroeg Broni, in wier gemoed de toorn der diepbeleedigde moeder weer fel opflikkerde.

‘Niets kwaads,’ antwoordde Rüdiger op bedarenden toon. ‘Mijne zwagerin, juffrouw Grube, heeft haar groot onrecht aangedaan, dat alleen wilde ik haar en u zeggen. Ik hoop dat gij de oude vrouw hare dwaling zult vergeven. De vermiste ring is teruggevonden - hij lag onder de sofa, eene kat heeft er mede gespeeld.’

‘Ik dank u, mijnheer,’ sprak eene stem achter hem. ‘Het is gelukkig, dat gij bij deze ontdekking tegenwoordig waart.’

Rüdiger keerde zich om - vol bewondering rustte zijn oog op het gelaat van Helena, die door de half openstaande deur onbemerkt binnengetreden was.

‘Mejuffrouw Wilfert?’ vraagde hij.

‘Ja, en ik betuig u nogmaals mijn dank, want ik geloof niet, dat juffrouw Grube u gezonden heeft om mij dit eerherstel te geven.’

‘Waarom twijfelt gij daaraan?’

‘Dewijl ik van den beginne af overtuigd was, dat zij slechts eene komedie gespeeld heeft, om de lastige schuld van erkentelijkheid op eenmaal van zich af te wentelen.’

‘Dat is eene zware aanklacht, mejuffrouw,’ zegde hij ernstig. ‘Gij beschuldigt die vrouw moedwillig uwe eer aangetast te hebben!’

‘Ik moet deze aanklacht handhaven,’ hernam Helena ernstig. ‘Wat is de zelfzuchtige vrouw aan mijne eer gelegen? Zij kende mij lang en goed genoeg om te weten dat ik tot geen diefstal in staat ben; hoe kon zij dus eene dergelijke afschuwelijke verdenking op mij werpen?’

‘Vergeef het haar, mejuffrouw,’ verzocht de baron. ‘Ik kan u verzekeren, dat mijne zwagerin het voorgevallene levendig betreurt en u door mij laat verzoeken den ring als geschenk aan te nemen.’

‘Niet voor al het goud der aarde!’ riep Helena. ‘Ik koester slechts één wensch, juffrouw Grube nooit weer te ontmoeten.’

‘Ik heb mijne zending vervuld,’ hernam hij met eene lichte buiging; ‘ik kan uw antwoord niet misprijzen, maar ik verwacht, dat gij u met de ontvangen genoegdoening tevreden zult stellen en mijne zwagerin geen haat zult toedragen.’

Hiermede ging hij heen. Helena drukte achter hem de deur in het slot.

Hij wilde den trap weder afgaan, als hij boven zich de luide kijvende stem zijns zwagers vernam; dadelijk daarop kwam de armendokter naar beneden.

'Gij hier?' vraagde hij verbaasd.

'Diezelfde vraag kon ik tot u richten,' antwoordde Rüdiger,

'Ik heb den schilder Reimer bezocht, van wien ik u gisteren verhaalde.'

'En ik bezocht onze zwagerin Mina.'

'Maar die woont toch niet hier boven?'

'Neen, maar hier boven woont een meisje, dat door Mina ten onrechte verdacht werd....'

'De schoone dochter van den muziekant?'

'Ja hare onschuld kwam straks aan het licht; de vermiste en zoogenaamde gestolen ring werd door eene kat van onder de sofa te voorschijn gehaald. Ik nam op mij het meisje de verschuldigde eerherstelling over te brengen.'

'Zoo iets ligt geheel in den aard onzer zwagerin,' bemerkte de dokter geërgerd. 'Zij is schandelijk gierig en daarbij zoo rijk dat zij rijtuig en paard zou kunnen houden.'

'Mij klaagde zij, dat haar gering inkomen ter nauwernood voldoende was, om hare eenvoudige behoeften te bestrijden.'

'Gij hebt toch niet dadelijk in den zak getast?'

'Neen, ik wilde u eerst raadplegen.'

'Iedere penning ware weggeworpen, dien gij haar zoudt willen geven. Waar gaat gij heen?'

'Naar Irma, ik wil dat nog heden doen en morgen Archimbald bezoeken. Kent gij misschien toevallig een zekeren makelaar Steenhouwer? Hij was in vroegere jaren rentmeester op ons goed.'

'Of ik hem ken!' antwoordde de armendokter, zijn zwager bevreemd aanziende. 'Hoe komt gij tot die vraag?'

'Ik ontmoette hem gisteravond.'

'Het ware beter geweest, dat gij bij mij gebleven waart.'

'Ik ontmoette hem in mijn hotel, het *Hotel de France.*

'Dus wist hij reeds, dat gij daar afgestapt waart en heeft hij u opgewacht,' zegde de dokter geërgerd, met den stok heftig op het plaveisel stootende. 'Was het niet zoo? Heeft hij u niet de ooren volgeblazen en uw broeder belasterd?'

'Ik kan dat juist niet bevestigen,' antwoordde Rüdiger schouderophalend. 'Aanvankelijk wilde hij er zelfs niet over spreken, daarop verhaalde hij mij in tamelijk algemeene omtrekken hetgeen er na den dood mijns vaders voorgevallen was. Wel is waar was een zeker streven blijkbaar om Archimbald verdacht te maken; maar deze verdenking ontstond reeds door de gebeurtenissen, en ik moet u ook rondborstig bekennen, dat Steenhouwer zelf mij geen vertrouwen kon inboezemen.'

'Hij is door en door een schurk!'

'Hij schijnt mij een vermogend man toe.'

'Dat kan wel zijn, maar of hij zijn vermogen eerlijk verworven heeft, dat is eene andere vraag. Hij werd destijds wegens verduistering ontslagen.'

'Dat loochent hij.'

'Dat spreekt van zelf? Er kan hem niets meer bewezen worden!'

'Gij moogt zeggen; wat gij wilt, Weimar, een lichte verdenking blijft toch altijd nog op Archimbald rusten,' antwoordde Rüdiger na eene poos. 'De smaad, die hem in tegenwoordigheid des rentmeesters door zijn vader aangedaan werd, heeft gewis haat en woede wild in zijne borst doen ontbranden....'

‘Welken smaad?’ vraagde de dokter haastig.

‘Hij heeft de verkwisting zijns vaders gelaakt, daarvoor sloeg vader hem in het gelaat.’

‘Als het waar is, Rüdiger!’

‘Ik zal het Archimbald vragen’

DIERGAARDE VAN AMSTERDAM. - HET AQUARIUM.

DE DIERGAARDE VAN AMSTERDAM. - DE BOEKERIJ.

‘Nu, en al zou het ook waar zijn, zoo is het toch moeielijk aan te nemen, dat een zoon zijn vader om zulk een reden zou doodschieten. Ja, als dat nog op het oogenblik der beleediging geschied ware! Maar vele uren later - neen, Rüdiger, dat kan en zal ik nimmer gelooven. Spreek onbevangen met uw broeder en oordeel niet voorbarig; luister niet naar den lasteraar en vergeet niet, dat Archimbald een vreemde voor u is, maar een broeder. Komaan, hier woont uw zwager Grüttner,’ ging de dokter voort en wees met den stok op een groot huis. ‘Op de tweede verdieping - ik verzoek u

hem van mij te groeten, hem en ook zijne familie. Zie ik u vandaag nog eens? - Als ik u in het *hotel de France* heden nog geen tegenbezoek breng, moet gij mij dit niet kwalijk nemen.'

'Hoe kunt gij u verbeelden, dat ik dit verlang?' antwoordde Rüdiger, hem de hand reikende. 'Wij willen vertrouwelijk, doch niet vormelijk met elkander omgaan. Ik zal wel bij Irma moeten blijven, als zij het verlangt; heden namiddag ga ik den bankier bezoeken. Stoor ik u van avond niet?'

'Gij stoort nooit,' verzekerde de dokter. 'Ben ik niet te huis, dan zullen mijne kinderen u gezelschap houden. Ik heb vandaag de handen nog vol - in de allereerste plaats moet ik den schilder Reimer werk verschaffen; de man neemt eene aalmoes voor zijne kinderen slechts met weerzin aan - een teeken, dat hij ondanks allen nood zijn eergevoel nog niet verloren heeft.'

'Hoe gaat het met het zieke kind?'

'Van eene beterschap kan er in dat korte tijdsverloop nog geene sprake zijn, ik hoop evenwel het beste van de artsenij, waartoe gij ook zoo mild hebt bijgedragen. Nu, vaarwel; ik verwacht u van avond!'

V.
Onder rozen.

De dienstbode, die de glasdeur van den gang geopend had, zag den baron vorschend en naar het scheen eenigszins wantrouwend aan, als hij de vraag aan haar richtte, of haar meester te huis was.

'Alleen de genadige vrouw,' antwoordde zij aarzelend.

'Dien mij dan aan!' bevool hij.

'Wil u zoo goed wezen uw naam op te geven en te zeggen wat u verlangt?'

Rüdiger nam een naamkaartje uit zijne brieventasch en reikte dat aan het meisje. Deze opende nu eene hooge vleugeldeur en verzocht hem binnen te treden.

Rüdiger stond in een prachtig en smaakvol gemeubeld salon. Hij had nauwelijks den tijd gehad de olieverfschilderijen, de vazen en beeldjes op de marmeren consoles vluchtig te beschouwen, als hij onder de *portière* eene lange slanke dame ontwaarde, die met een vreugdekreet op hem toesnelde.

'Eindelijk hebben wij u weder!' zegde zij, nadat zij hem omhelsd had. 'Dokter Winterfeld vertelde ons reeds voor eenigen tijd, dat gij aan uwe geboorteplaats dacht, maar wij konden dit niet goed gelooven. Gij zijt weinig veranderd, gij zijt alleen wat grijs geworden en naar uw uiterlijk te oordeelen moet het u zeer goed gaan.'

'Ik dank u, Irma, ik ben tevreden,' antwoordde hij glimlachend, terwijl zijn blik haar hoogst elegant toilet monsterde; 'ik geloof, dat gij van u hetzelfde kunt zeggen.'

'Waaruit maakt gij dat op?' vraagde zij, met de smalle hand licht over het aschblonde haar strijkende, dat haar hoog voorhoofd omlijstte, en eerst nu ontwaarde hij den ontevreden trek, die om haren mondhoek lag.

'Wel, gij zijt ingericht als eene vorstin!'

'Niet beter, dan het met het oog op onzen stand past,' antwoordde zij zuchtend. 'Het zijn de overblijfselen van mijn uitzet, aan nieuwe aankoopen hebben wij slechts een enkelen keer kunnen denken. De schijn bedriegt menigmaal, Rüdiger; ook hier.'

Hij had haar naar den divan gevoerd en tegenover haar plaats genomen; hij zag nogmaals in het elegant gemeubelde salon om zich heen.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 10]

REMBRANDTS PORTRET, NAAR ZIJNE EIGENE SCHILDERIJ VAN 1635.

Onze gravures.

Rembrandt.

REMBRANDT, eigenlijk REMBRANDT HARMENZ. VAN RIJN, de beroemdste der Hollandsche schilders, werd geboren te Leiden, den 15 Juli 1607, in een huis der Weddesteeg bij de Witte Poort. Hij was de zoon van den bemiddelden molenaar HARMEN GERRITZ, en ontving het eerste onderwijs van den schilder JACOB IZAäKSZ VAN SWANENBURG en vervolgens van PIETER LASTMAN te Amsterdam.

Zijn eerste bekende stuk, een 'PAULUS' (thans te Stuttgart), van 1627, is in den trant van Lastman geschilderd. Geruimen tijd oefende Rembrandt te Leiden zich zelven, doch in 1630 vertrok hij naar Amsterdam. Hier kreeg hij vele bestellingen en trad reeds in 1634 in het huwelijk met de schoone SASKE VAN ULENBURGH, eene dochter van den burgemeester en pensionaris van Leeuwarden.

De weinige jaren van zijn echt met deze beminde vrouw behoorden tot de gelukkigste zijns levens. Saske overleed reeds in 1642 en liet haren echtgenoot één zoon en het vruchtgebruik van haar vermogen na.

Hoewel aan Rembrandt voor zijne stukken groote sommen werden uitbetaald en hij van elk zijner leerlingen een jaargeld van 100 gulden ontving, geraakte hij in 1653 in geldelijke ongelegenheden, zoodat hij hypotheek moest nemen op zijn huis in de Breedstraat. Zijn geldgebrek nam zoozeer toe, dat zijn boedel in 1656 in staat van kennelijk onvermogen verklaard en bij vonnis verkocht werd. Ten onrechte heeft men daaruit opgemaakt, dat hij een verkwistend leven leidde, terwijl anderen hem zelfs van schraapzucht en inhaligheid hebben beschuldigd. Veeleer moet de oorzaak van die ongelegenheid gezocht worden in de ongunstige tijdsomstandigheden, alsmede in zijn tweede huwelijk met CATHARINA VAN WIJK, dat hem de verplichting oplegde om het vermogen zijner eerste vrouw aan haren zoon uit te keeren. Tevens was hij een hartstochtelijk verzamelaar van kunstwerken, prenten, enz., waaraan hij veel geld besteedde. Tot overmaat van ramp bracht zijn inboedel, te voren op 40.000 gulden geschat, niet meer op dan een vierde gedeelte dier som, zoodat de kunstenaar niets anders overhield dan de macht van zijn genie. Na dien tijd zonderde hij zich af van het gezellig verkeer en overleed den 8sten October 1669 te Amsterdam, waar op een naar hem genoemd plein in 1852 een standbeeld te zijner eer verrees.

Rembrandt is een oorspronkelijk kunstenaar, die zijne onderwerpen ontleende aan zijne omgeving. De merkwaardigste, vaak de zonderlingste figuren uit het volk gaven hem aanleiding tot eene studie en verkregen onder zijne hand eene indrukwekkende, karakteristieke werkelijkheid, waaraan een zeker dichterlijk waas niet ontbrak. De studie naar het leven had invloed zelfs op zijne Bijbelsche tafereelen. Hij stelde JOZEF EN MARIA voor in Nederlandsche kleederdracht en met een vrij leelijk, ingebakerd kind. Hij schilderde echter voor zijn volk, en wat aan de schoonheid der lijnen ontbreekt, vergoedt hij door treffende waarheid. Bovenal weet hij te tooveren met licht en bruin. Met schaduw en duisternis doet hij de merkwaardigste gedeelten van zijn stuk door een krachtig licht op eene grootsche wijze te voorschijn treden. De lichaamsvormen doet hij vermoeden, zonder ze nauwkeurig af te teekenen. Alleen de koppen zijn uitvoerig geschilderd. Niettemin lette hij op de schijnbaar geringste omstandigheden, waardoor hij aan menig stuk eene ongemeene bekoorlijkheid wist bij te zetten.

Intusschen ziet men gedurende zijn leven eene groote verandering in zijn schildertrant. Eerst schilderde hij met een fijn penseel en met helder daglicht, zooals men ontwaart in zijne '*Anatomische les* (1662)', in het Mauritshuis te 's Gravenhage. Opmerkelijk is hier de waarheid in alle bijzonderheden, vooral in de koppen, en de verwonderlijke werking van het lichtperspectief.

Na dien tijd koos hij de beperkte verlichting, waarbij de breede, maar toch heldere massa's schaduw eene prachtige tegenstelling vormen met het scherp invallende licht, dat slechts enkele deelen beschijnt. Dit ziet men in '*De nachtwacht* (1642)', op het Rijksmuseum te Amsterdam. Over deze zoogenaamde 'Nachtwacht', eigenlijk het uittrekken der schutters tot het prijsschieten, zegt professor Alberdingk Thym: 'Rembrandt heeft niet kunnen droomen, dat men in de XVIIIe Eeuw dit schutterstuk: eene Uittocht, op klaarlichten dag, van Kapt. Banningh Cocqs burgervendel, met den naam van Nachtwacht' zou aanduiden. Men moet trouwens bekennen, dat bij al den luister der kleuren, het bruin zegeviert over de tusschentonen. Men schrijft dit wel toe aan de lagen vernis, waarmeê men het stuk *onderhonden* heeft. Het lot is de schilderij niet gunstig geweest, want de jongste onderzoekingen hebben geleerd, dat men ter linker zijde van den toeschouwer en ook van den voorgrond een strook heeft wechgesneden. Rembrandt heeft, als alle groote kunstenaars, ebbe en vloed in zijn faam beleefd. Reeds vóor zijn dood begon men de in 1642 gemaakte schilderij minder mooi te vinden; men keerde zich van Rembrandt af ter gunste van Van der Helst; en Rembrandts leerling Govert Flinck ging van het bruine in het blanke over. Samuel van Hoogstraten, een leerling van den Meester, zegt er intusschen van: 'Het is zoo schilderachtig van gedachte, zoo zwierig van sprong, zoo krachtig, dat alle andere schutterstukken daar als kaarteblâren nevens staan.'

'De geestdrift van sommige vreemdelingen over dit stuk kent geen grenzen. Zij ondergaan letterlijk een betoovering, en het is gewaagd iets ter tempering van den kwistig geschonken lof aan te voeren. Men zoû anders kunnen vragen waarom er zoo veel duisters in het ontwerp gevonden wordt. Eenheid van handeling is te vergeefs in die ordeloos saamgebrachte lieden te zoeken. De Kapitein redeneert, de kleine Luitenant loopt en luistert, de tamboer trommelt zonder doel. Een schutter laadt zijn geweer, een ander schiet het af. Een rijk gekleed jong meisjen heeft een kip aan haar ceintuur hangen en loopt schichtig voort. Heeft dat meisjen nog iets anders te doen, dan als receptakel voor het sterkste licht op te treden? Ontegenzeglijk maakt het stuk een geheimzinnigen indruk en het moet niemant verwonderen, dat de practische zin onzer XVIIe-Eeuwers hierin geen aanleiding vond om Rembrandt nog andere schutterstukken te bestellen.'

Intusschen bewijst Rembrandt's '*Simeon in den Tempel* (1631),' door ons vroeger in gravure gegeven, thans in het Mauritshuis aanwezig, dat hij reeds veel vroeger de beperkte verlichting koos. Na 1653 werd de goudachtige, lokale toon van het vleesch nog dieper, terwijl soms die toon overging in een minder helder bruin, en hij grauwe en zwartachtige schaduwen aanbracht. De behandeling van het penseel of liever van den borstel werd daarbij verbazend vrij en breed, zooals blijkt uit zijn '*Staalmeesters* (1656),' waarvan pr. Alberdingk Thym insgelijks schrijft:

'Negentien jaar later schilderde Rembrandt zijn *Staalmeesters*, waaraan ik den palm reiken zoû. Die vier mannen, in hun Regentenbedrijf om een tafel gezeten: terwijl de pedel de boodschap van een gildebroeder schijnt over te brengen, die wellicht in persoon aan dezen kant van de tafel staat, en wien door den Praeses een officieel register wordt opgeslagen, - deze groep is, in alle opzichten, bewonderenswaardig. De charakters der vier "Heeren," zijn met groot meesterschap

uitgedrukt. De belichting is rijk en krachtig. De donkerste schaduwen blijven doorzichtig. Al had Rembrandt nooit iets anders geschilderd. hij zoû tot de kunstenaars van den eersten rang behooren.'

In Rembrandt's Bijbelsche tafereelen, waartoe de jodenwijk hem vaak onbehagelijke figuren leverde, heerschen eenvoudigheid, waarheid en diep gevoel. Het verhevene en gemoedelijke treden hier op den voorgrond. Daartoe behooren '*De Afneming van het Kruis* (1633)', thans te München. Heerlijk van koloriet zijn wijders '*De Gelijkenis van den Wijngaard*', te Petersburg - '*Christus en Magdalena na de Opstanding* (1638)', in Buckingham palace; - '*De aankondiging aan Maria* (1640)', in het Grosvenor-Museum; - *De H. Familie* (1642)', in den Louvre, en '*De overspelige Vrouw* (1644)', te Londen. Fraai is vooral ook zijne *H. Familie* (1645)', in de Hermitage te Petersburg. welk stuk door eene meesterlijke behandeling en door de samenvoeging der kleuren een betooverenden indruk maakt op den beschouwer. Voorts vermelden wij zijne '*Familie van Tobias*, *den vertrekkenden Engel vereerend* (1637)', in den Louvre; *Jacob*, *de zonen van Jozef zegenend* (1656)', te Cassel; - '*De barmhartige Samaritaan* (1648)', in den Louvre, en '*De gelijkenis van den Wijngaard* (1637)', wier hoofdpersonen vol leven en uitvoerig geschilderd zijn.

Tot zijne genrestukken behooren: '*De Philosophen* (1635)', in den Louvre en '*De Houthakker en zijn Gezin*', te Cassel.

Rembrandt was afkeerig van mythologische onderwerpen. Men heeft slechts van hem eene '*Danae*', in de Hermitage te Petersburg en eene '*Ganymedes*', te Dresden.

Uit het vermelde volgt reeds, dat hij een uitstekend portretschilder was. Trouwens zijne portretten onderscheiden zich door een eigenaardig licht, een bepaald koloriet en eene oorspronkelijke behandeling. Zelfs voor zijne leerlingen bleef hij in dit opzicht onnavolgbaar. Het aantal der door hem vervaardigde portretten is dan ook verbazend groot. Meermalen schilderde hij zijn eigen portret.

Dat, op onze eerste bladzijde in gravure weergegeven, is gedagteekend van 1634. De rijk gekostumeerde '*Bojaar*,' uit de Petersburger galerij, welke afdruk in het volgende nummer voorkomen zal, is een schilderstuk uit zijnen hoogsten bloeitijd.

Het Antwerpsche Museum bezit thans ook, sinds luttel tijd, een allerprachtigst portret van Rembrandt's hand, dat men naast portretten van Rubens, van Van Dijck en van Frans Hals opgehangen heeft, om aldus de vergelijkende studie dier grootmeesters der portretschildering te vergemakkelijken.

Rembrandt heeft ook enkele landschappen geschilderd, zooals: *De Ruïne van een oud Kasteel*,' te Cassel, - '*Een bergachtig Landschap*,' te Dresden, - *Twee dichterlijke Landschappen*,' te Brunswijck, - *Een Watermolen*, in het bezit van den markies *van Landsdowne*, - '*Eene Hollandsche vlakte*,' het eigendom van Lord *Overstone*, - en een warm geschilderd zeestuk in de Hermitage te Petersburg.

Uit bovengestelde mededeelingen blijkt reeds, in welke kunstverzamelingen de voornaamste stukken van Rembrandt worden aangetroffen. Wijders vindt men in vele andere Museum's teekeningen van Rembrandt, welke uitmunten door fijn gevoel en door de geniale wijze, waarop hij door vluchtige en weinige lijnen het hoofdkarakter van zijn onderwerp wist aan te duiden.

Niet minder dan op het gebied der schilderkunst was hij op dat der etskunst een wonder van zijn tijd. Met wit en zwart wist hij tooverachtige effekten voort te brengen, terwijl daarin zijn zin voor compositie in vollen glans schittert.

Van die etsen, ten getalle van ongeveer 400 en door verschillende kunstenaars verzameld en beschreven, vermelden wij op de eerste plaats '*Christus*, *de Zieken genezend*,' (de zoogenaamde *Honderd-guldens-prent*,) waarvan hier eene nabootsing

gegeven wordt, en die tegenwoordig allicht 1800 gulden opbrengt. Het op de rechter hand leunende kopje onzer derde bladzijde is eene etsproeve van 1635.

De invloed van Rembrandt beheerschte de geheele XVIIe eeuw. Een fijn gevoel voor het schilderachtige, een fraai en warm koloriet en

eene uitmuntende techniek zijn de voornaamste kenmerken van zijne school.

Rembrandt was kortom '*de Hollandsche Rubens*,' de kunstvorst van een der beide volkeren, die door een ervaren kunstkritieker de grootste schilders der wereld genoemd worden.

De Slachtoffers der Wetenschap. (*Vervolg.*)

Maar grootere mannen wachten ons, mannen, die omdat zij beter geslaagd zijn dan anderen, ook grootere plaats innemen. DAVID LIVINGSTONE behoort zeker onder deze gerekend te worden. Hij speelt de hoofdrol op het tooneel der aardrijkskundige onderzoekingen en is tevens een der edelste karakters onzer nieuwe beschaving, een voorbeeld van toewijding zoowel waar het de wetenschap als waar het de menschheid geldt. Livingstone werd den 19den Maart 1813 te Blantyre in Schotland geboren. De beroemde reiziger heeft zelf zijn leven beschreven en spreekt met trots van zijne voorvaderen, die de eer van het geslacht nimmer verzaakten. 'Wees eerlijk!' was hun devies en het was het zijne. Maar hij was meer dan het devies van hem eischte: hij was edelmoedig, hij was goedhartig en groot door de kracht van zijn wil. Van zijn tiende jaar af moest David Livingstone met zijn arbeid voorzien in de behoefte van het gezin, waartoe hij behoorde. Hij deed het nederige werk van een arbeider in eene katoenfabriek te Blantyre. Des avonds wijdde bij zich aan zijne studiën. Overdag legde hij zijne boeken geopend in zijne nabijheid, en bij het dreunen der machines las hij wat hij er van lezen kon. 'Hieraan,' zegt hij, 'dank ik het vermogen om mij gansch en al te onttrekken aan al het leven, dat men om mij heen maken mag, en rustig te zitten lezen of schrijven te midden van spelende kinderen of wel van een troep dansende en huilende wilden.'

Hij was reeds negentien jaar en nog was hij maar wever op een fabriek. Zijn loon, dat ondertusschen wat verhoogd was, stelde hem in staat, 's avonds een zekeren cursus van geneeskunst en godsdienst bij te wonen. Hij werd een door en door godsdienstig man, met een kloek, mannelijk, gezond geloof. Zijn vaderland droeg hij eene innige liefde toe en niets kwam hem zoo benijdbaar voor als zich toe te wijden aan de leniging van menschelijke ellende. Ondertusschen promoveerde hij, na volh[a]rdende studie, in de genees- en heelkunde.

Livingstone had deze kennis opgedaan, met het doel haar dienstbaar te maken aan het heil der Chineezen, onder wie hij als zendeling en geneeskundige arbeiden wilde. Hij bood zijne diensten aan bij het zendingsgenootschap te Londen, juist op denzelfden tijd waarop Moffat in Engeland terugkwam, na lange jaren onder de Afrikanen te hebben doorgebracht. Livingstone won goeden raad in bij dezen uitnemenden zendeling, en ondernam op den leeftijd van zeven en twintig jaren een zendingstocht naar Afrika.

VROUWELIJKE STUDIEKOP, NAAR REMBRANDTS ETS VAN 1635.

Na eene lange zeereis gemaakt te hebben, landde hij aan de Kaap, waar hij eenige jaren doorbracht en met Moffat's dochter in het huwelijk trad. Eene waardigere levensgezellin, eene vrouw met meer moed, liefde en toewijding, zou hij nergens gevonden hebben. Livingstone drong tot het land der Bechuranas door, een volkje dat nog door niemand bezocht geworden was. Van den aanvang van zijne nieuwe loopbaan af nam hij zich voor de Europeesche levenswijs vaarwel te zeggen en zich tegen alle vermoeienis te verharden. Zoo ondernam hij eene reeks van reizen, van meer dan 130 kilometers lengte, 't zij te voet, 't zij in een met ossen bespannen wagen. De inboorlingen hadden hem eerst uitgelachen wegens zijn weinig indrukwekkend voorkomen. ‘Hij is zwak,’ zeiden zij, ‘hij houdt het niet lang uit.’ Maar Livingstone, die dit oordeel gehoord had, reisde met versnelden pas voort, en dwong zijne reisgenooten te volgen, die weldra eerbied kregen voor zijne kracht en volharding. Een gevecht met een aantal leeuwen, die voor zijne geweerschoten op de vlucht gingen of gedood werden, maakte bovendien een diepen indruk. Een dezer dieren greep hem bij den bovenarm en verminkte dien zoo, dat het den reiziger na dien tijd

steeds moeielijk viel het geweer te schouderen, en na zijn sterven zijn lijk herkend werd aan de sporen, die van de wonden overgebleven waren.

Eerst in 1849 besluit Livingstone naar het Noorden van Afrika te trekken. Met de heeren Murray en Oswel volgt hij de Zoega en bereikt het Ngani-meer, na een afstand van 4800 kilometers te voet afgelegd te hebben.

In 1851 waagt Livingstone zich in de nog niet doorreisde gewesten van de Mekalode. Hij trekt door Sebitoane, de hoofdplaats van dit gebied, dringt dieper door en staat versteld van de schoone natuurtooneelen, die zich voordoen aan zijn oog: weelderige landouwen, besproeid door rivieren en stroomen, rijke, vruchtbare dalen en schoone meren, bewoond door eene rustige, nijvere bevolking. Nu gaat het van ontdekking tot ontdekking. Na groote gevaren, ongehoorde vermoeienissen, steeds nieuwe krachtsinspanning, komt hij in 1852 aan de westkust van Afrika, te Saint-Paul de Loande, eene Europeesche statie. Hoe voortvarend ook, hier moet hij een tijd lang vertoeven en uitrusten van zijne vermoeienissen. Hij wordt ernstig krank, en maanden lang strijdt hij met den dood. Maar het leven behoudt de overhand, hij herstelt en zijne krachten keeren weder. Maar in plaats van nu zich zelven te sparen en op rust te zinnen, vat hij onmiddellijk zijne oude reisplannen weder op. Hij wil Afrika in zijne gansche breedte doorreizen, vat den tocht moedig aan en komt in 1856 te Quilimane aan Afrika's Oostkust.

Na dezen prachtigen zegetocht komt Livingstone rijk aan ontdekkingen in Londen terug. Overal juicht men hem toe en de gouden eerepenningen van de Aardrijkskundige Genootschappen, zoo van Parijs als van Londen, worden hem toegekend. Het verslag van deze reis heeft Livingstone zelf opgesteld onder den titel van ‘Zendingsreizen en onderzoekingen van Zuid Afrika.’

Na dit boek afgewerkt te hebben, trekt hij weder naar het Zuiden en gaat op nieuwe ontdekkingen uit. Zijne reis naar de Zambesi zal steeds merkwaardig blijven Verrassing op verrassing valt den reiziger te beurt bij de talrijke stroomen, die deze rivier voeden, en de merkwaardige streken, die er door worden besproeid. Maar dit vruchtbare land werd voor Livingstone eene plaats der beproeving. Hij verloor er zijne trouwe en moedige vrouw, die de kracht en den moed gehad had zijne levensgezellin en reisgenoote te zijn.

Na op nieuw naar Engeland te zijn teruggekeerd, wil hij de bronnen van de Zaïre zoeken, en hij verlaat zijn vaderland om het nimmer weder te zien.

Weder nieuwe veroveringen! Hij is in geheimzinnige oorden verdwenen, maar wordt door Stanley, den kloeken verslaggever van de *New-York Herald* te Oudjidji, bij het meer Tanganyka, wedergevonden. Stanley biedt hem de noodige hulp en geeft der wereld bericht aangaande den moedigen onderzoeker. Zijne krachten zijn uitgeput. Toch acht hij zijne taak niet volbracht en wil hij die ten einde toe afwerken. In 1872 verdwijnt hij, en meer dan een jaar verloopt er, voor men iets van hem verneemt. Eindelijk weerklinkt plotseling het bericht dat hij niet meer is, en gansch Europa, dat het oog op hem gevestigd hield, verschrikte bij de mare.

In het eind van April 1873 was de groote reiziger ju st de moerassen doorgetrokken, die de Loeapoela van het bergvlak van Lobisa scheidt, toen de noodzakelijkheid hem dwong aldaar te blijven. Zijn geest was onvermoeid, maar zijn gestel was ondermijnd, zoo door koorts als door vijf en twintig jaren van afmattenden arbeid en ontbering. Den 4^{den} Mei van genoemd jaar blies hij, omringd van eenige getrouwe dienaren, op het bergvlak van Lobisa den laatsten adem uit. Hij was 57 jaren oud.

De vierde expeditie die ter opsporing van Livingstone was uitgezonden, kwam ongeveer eene maand voor zijn dood te Zanzibar aan. De luitenants Cameron en

Murphy en dokter Dillon, die den tocht leidden, namen zijn lijk in ontvangst. Den 16[den] April 1874 werd het op Engelschen bodem ontscheept. Naar Londen overgebracht, werd het door William Fergusson onderzocht en het been van den bovenarm, dat voor dertig jaren door leeuwentanden was gekneusd, stelde den dokter in staat, de iden-

titeit van de kostbare overblijfselen te bewijzen.

Op Zaterdag 18 April 1874 bereikte het lijk, te midden van eene ontelbare en eerbiedig gestemde menigte zijne laatste rustplaats, de abdij van Westminster.

Wanneer men de vorderingen nagaat, die de wetenschap aan Livingstone dankt, wordt men van bewondering en eerbied vervuld. Vóór hem bestond er in Afrika eene gansch onbekende oppervlakte van niet minder dan 3 millioen vierkante kilometers. 't Was een eenvoudigen jongen werkman van Glascow voorbehouden er de bakens te planten voor de groote wegen der toekomst en er te arbeiden aan de bevrijding der inboorlingen, voor welke hij zoo goed als een profeet en weldoener was

Zijn dood is voor de gansche maatschappij een waar verlies geweest. Niet elken dag ontmoet men zulke uitverkorenen, die alle deugden bezitten en te gelijk alles durven, en maar al te zelden gaat inspanning, strijd, doodsverachting en ontbering gepaard met eene toewijding, die alleen het belang van de wetenschap en de menschheid op het oog heeft.

(*Wordt voortgezet.*)

De vurige draad
naar
Wilkie Collins

Er was eens... Maar, dames en heeren, laat ik u liever, ter bekorting, eenvoudig vertellen hoe ik bijkans door eene lont en eene kaars het leven heb verloren. Dit droeg zich aldus toe:

Ik was niet veel grooter dan een wandelstok toen men mij als scheepsjongen aan boord van een schip plaatste, en ik paste zoo goed op, dat ik 't op mijn vijf en twintigste jaar toch al tot den rang van tweeden stuurman had gebracht. Het was in 't jaar 1818 of '19 dat weet ik zoo juist niet meer, dat ik genoemden leeftijd bereikte. Gij zult 't mij zeker niet kwalijk nemen als ik u zeg, dat mijn geheugen mij dikwijls in den steek laat, wat datums, namen, cijfers, plaatsen enz. betreft. Maar wat de feiten aangaat, die ik zal mededeelen, daar kunt gij staat op maken; ze staan mij allen duidelijk voor den geest en 't is mij alsof ik ze eerst gisteren heb beleefd. Maar over mijn geheele vroegere leven en over al hetgeen mij later is overgekomen, ligt een dikke mist gespreid, die waarschijnlijk op mijn ouderdom niet meer zal optrekken.

DE NACHTWACHT, NAAR REMBRANDTS SCHILDERIJ IN HET RIJKS-MUSEUM TE AMSTERDAM.
Met toestemming van de uitgevers F. BUFFA & ZOON, vervaardigd naar een staalgravure van J.W. KAISER.

In 1818 of '19 dus, toen ons werelddeel den vrede genoot, - het was dan ook tijd! zult gij zeggen - streed men met groote verwoedheid op dat oude slagveld, bij ons zeelieden bekend onder den naam van 't Spaansche vasteland. De Spaansche bezittingen in Zuid-Amerika waren in opstand gekomen en hadden zich reeds jaren te voren onafhankelijk verklaard. Moord en doodslag hielden niet op tusschen de oude en de nieuwe regeering; maar de nieuwe had meestentijds de overwinning behaald onder zekeren generaal Bolivar, die in zijn tijd zeer beroemd was, hoewel hij later uit het geheugen zijner landgenooten verdwenen schijnt te zijn. De Engelschen en Ieren, die gaarne van vechten hielden, volgden nu, daar er voor hun land niet meer te vechten viel, den generaal als vrijwilligers, en eenige onzer handelaren vonden er hun voordeel bij, aan de volkspartij levensmiddelen over den Oceaan heen te zenden. Dit was zeker een eenigszins gevaarlijk waagstuk; maar wanneer er tegen twee ondernemingen die mislukten, eene was die goed uitviel, stelde deze ruimschoots schadeloos voor de verliezen. Dit is het beginsel van den waren handel, zooals ik het op mijne reizen door de wereld heb leeren kennen.

Onder de Engelschen, die in deze Spaansch-Amerikaansche zaken gewikkeld waren, speelde ook de ondergeteekende zijne nederige rol. Ik was toen tweede stuurman op eene brik, toebehoorende aan zeker Londensch huis, dat eene soort van algemeenen handel dreef, voornamelijk op de verafgelegen, zooveel mogelijk van ons verwijderde streken. In het jaar, waarvan ik spreek, werd de brik met eene lading buskruit voor general Bolivar en zijne vrijwilligers bevracht. Niemand, behalve de kapitein, wist iets van de gegeven instructies toen men onder zeil ging, en de kapitein

scheen daarover slechts half voldaan. Ik weet niet juist hoeveel vaatjes buskruit wij aan boord hadden en hoeveel kruit ieder vaatje bevatte; alles wat ik weet is, dat wij geene andere lading hadden. De naam der brik was '*Het goede Voornemen*,' - een wonderlijke naam, zult gij zeggen, voor een vaartuig met buskruit beladen en tot ondersteuning eener revolutie uitgezonden! Ik ben 't ook volkomen met u eens, ten minste wat die reis betreft.

'*Het goede Voornemen*' was echter het ellendigste, het meest vervallen van al de oude karkassen van schepen, waarmêe ik ooit de zee heb bevaren, en in alle opzichten het slechtst ingericht. Zij had een inhoud van twee honderd tachtig tonnen - het juiste cijfer heb ik vergeten - en eene bemanning van acht koppen, allen bij elkander gerekend, hetgeen bespottelijk was, vergeleken bij de bemanning, waarop de brik aanspraak maken mocht. Daar wij echter goed en geregeld werden uitbetaald, beklaagden wij ons daarover niet al te zeer; ik moet zeggen dat wij ons loon wel verdienden, daar wij ditmaal, behalve de gewone kansen van te zinken, nog bovendien de kans beliepen van in de lucht te springen. Uithoofde van den aard onzer lading, werden wij met nieuwe verordeningen bezwaard, die alles behalve in onzen smaak vielen; eene pijp rooken, onze lantarens aansteken was een duivelsch werk, en zooals het in dergelijk geval meer gaat, preekte de kapitein, die deze reglementen maakte, hetgeen hij zelf niet opvolgde. Zoo bijvoorbeeld mocht niemand onzer met een eindje kaars naar beneden gaan;

maar de kapitein, daarentegen, nam licht mede naar bed of om, zooals hij gewoon was, op de tafel van de kajuit zijne kaarten eens te begluren. Zijn licht bestond in eene gewone smeerkaars, zooals men er acht of tien in een pond verkoopt, in een ouden, platten, verbogen en gedeukten kandelaar gestoken, waarvan het tin zeer duidelijk onder het versleten verlaksel zichtbaar was. Het zou waardiger en in alle opzichten passender voor een zeeman zijn geweest, als hij eene lamp of lantaarn had genomen, maar hij had een zwak voor zijn ouden kandelaar. Welnu! - neem mij niet kwalijk als ik dikwijls *welnu*! zeg; het is een woord, dat iemand zoo gemakkelijk in zijn verhaal voorthelpt - en wij waren dus onder zeil gegaan, en wij hadden eerst koers gezet naar de H. Maagd-eilanden in de West-Indiën, vervolgens onder den wind naar de Antillen; daarop hadden wij zuidwaarts gestuurd, totdat de wacht in den mast uitriep: ‘Land!’ Het was de kust van Zuid-Amerika. Wij hadden tot hiertoe eene uitmuntende reis gehad, zonder in 't minst iets van onze uitrusting te verliezen, en zonder dat één man zich zelfs bij het pompen had verrekt. Het gebeurde niet dikwijls dat de brik ‘*Het goede Voornemen*’ zulk eene reis maakte dat verzeker ik u.

Ik werd op den uitkijk in den mast gebonden om mij te overuigen, dat men wel degelijk land in 't gezicht had; dit was ook werkelijk het geval. Toen ik den kapitein mijne bevindingen had medegedeeld, ging hij naar beneden om een oogje te slaan in zijn instructie-brief en zijne kaart. Daarna kwam hij op het dek terug, om onze koers iets of wat naar 't Oosten te sturen; ik heb de juiste streek van 't kompas vergeten, maar dat is van minder belang. Al wat ik mij herinner is, dat het nacht was toen wij aan wal kwamen. Wij hadden het dieplood op vier of vijf voeten diepte geworpen; ik paste op dat het schip niet afdreef, daar niemand onzer met de stroomen aan die kust bekend was. Wij verwonderden ons allen dat de kapitein het anker niet liet werpen, maar hij zeide: ‘Neen, ik moet boven in den mast een licht ophangen en wachten totdat een licht mij van de kust beantwoordt.’ - Wij wachtten; er kwam geen licht. Het was heldere maneschijn en geen windje bewoog zich. Het koeltje dat wij nu en dan voelden, kwam bij tusschenpoozen van den wal. Ik geloof dat wij, een weinig naar 't Westen drijvende, wel een uur lang hadden gewacht; na verloop van dien tijd zagen wij, in plaats van een licht, een vaartuig dat ons, met slechts twee roeiers bemand, naderde.

Wij praaiden ze, en zij antwoordden: ‘Goede vrienden!’ - terwijl zij ons bij onzen naam noemden. Zij kwamen aan boord. Een van hen was een Ier, de andere een inlandsche koffiekleurige stuurman, die een weinig Engelsch brabbelde. De Ier toonde aan onzen kapitein een briefje, dat hij mij liet zien. Dit briefje bevatte de waarschuwing, dat het gedeelte der kust waar wij ons bevonden, niet veilig was om onze lading te lossen, en dat er de spionnen van den vijand, dat wil zeggen van het oude bestuur, die den vorigen avond in den omtrek waren geweest, gevangen genomen waren en gefusilleerd, - dat wij de brik aan den inlandschen stuurman konden toevertrouwen, en dat hij last had ons naar een ander punt der kust te voeren. Dit schrijven was behoorlijk onderteekend, zoodat wij den Ier alleen in zijn bootje lieten terugkeeren, en al het wettelijke gezag op de brik aan den stuurman werd toevertrouwd. Hij verwijderde zich hoe langer hoe verder van wal, tot den volgenden middag, daar zijne instructies waarschijnlijk luidden, dat hij ons buiten 't gezicht van het strand moest houden. Wij veranderden eerst in den namiddag van koers, zoodat wij kort vóór middernacht weder onder den wal kwamen. Deze stuurman was de

boosaardigste kerel, dien ik ooit ontmoet heb, een duivel in menschelijke gedaante, een twistzoeker, die dadelijk in plat, gebroken Engelsch tegen het volk begon te vloeken, zoodat allen grooten lust gevoelden om hem in zee te gooien. De kapitein vermaande hen zich rustig te houden en ik stond hem daarin ter zij, want daar wij eenmaal van den stuurman afhankelijk waren, moesten wij 't zoo goed mogelijk met hem zien te stellen. Tegen het einde van den dag had ik echter, ondanks mijn goeden wil, 't ongeluk met hem in twist te geraken. Hij wilde, met zijne pijp in den mond, den trap afgaan, en ik hield hem tegen omdat dit strijdig was met de voorschriften. Daarop wilde hij mij op zij duwen, maar ik hield hem tegen met mijne hand; mijn doel was echter niet hem op den grond te werpen; en ik weet waarlijk niet hoe het kwam dat hij viel. De schelm stond echter pijlsnel op, en trok zijn mes, dat ik hem, met eene geduchte oorvijg op zijne moordenaarstronie, afhandig maakte en in zee slingerde. Onder 't heengaan wierp hij mij een kwaadaardigen blik toe. Op dit oogenblik sloeg ik geen acht op dien blik, maar later herinnerde ik mij dien des te beter.

Wij kwamen op nieuw onder den wal, juist toen de wind was gaan liggen, tusschen elf uur en middernacht, en lieten, volgens de bevelen van den stuurman, het anker vallen. Het was stikdonker, en er heerschte volslagen windstilte. De kapitein hield de wacht op het dek met twee onzer beste manschappen. De anderen waren beneden, behalve de stuurman, die zich veeleer als eene slang dan als een christenmensch in het ruim van het schip ineenrolde. Om vier uur 's morgens zou 't mijne wachtbeurt zijn, maar ik hield niet van 't gezicht der duisternis noch van dat van den stuurman, noch van den stand van zaken in 't algemeen, en ik ging op dek liggen om te slapen ten einde onmiddellijk bij de hand te zijn, wat er dan ook gebeuren mocht. Het laatste, wat ik mij nog herinner was, dat de kapitein mij zachtjes influisterde, dat hij ook den loop dien de zaken namen niet pluis vond, en dat hij naar beneden ging om zijne instructies te overlezen. Dat nu is 't laatste dat ik mij herinner vóor dat ik, door het zware en regelmatige slingeren van de oude brik bedwelmd, in slaap viel.

Ik werd gewekt door een gedruisch, dat van den voorplecht kwam, het geluid van een worsteling, en ik voelde dat men mij eene prop in den mond stopte. Een man lag zwaar op mijne borst, een ander op mijne beenen: in minder dan een halve minuut was ik reeds aan handen en voeten gebonden. De brik was in handen der Spanjaarden; het wemelde er van op het dek. Zesmalen achter elkander hoorde ik het water zwaar opspatten, ik zag mijn kapitein in 't hart getroffen, toen hij ijlings den trap der kajuit kwam oploopen, en daarop hoorde ik een zevenden plomp van een lichaam dat in zee werd gesmeten. Behalve mijn persoon was iedereen vermoord. Waarom spaarde men juist mij? Ik begreep er niets van, totdat de stuurman, met een lantaarn in de hand, zich met een helschen lach over mij heenboog, mij met het hoofd een wenk gaf, alsof hij zeggen wilde: - ‘Gij zijt de man, die mij op den grond geworpen, in 't gezicht hebt geslagen, en nu zal ik op mijne beurt eens het spel van de kat en de muis met u spelen.’

Ik kon mij niet bewegen of spreken. Ik zag hoe de Spanjaarden zich door het groote luik naar beneden begaven, en de lading begonnen te lossen. Een kwartier later hoorde ik een geluid als van een bootje of eenig ander licht vaartuig in 't water. Dit vreemde vaartuig klampte zich bij ons aan, en nu begonnen de Spanjaarden er onze lading op over te brengen. Allen werkten ijverig mede, behalve de loods; hij kwam van tijd tot tijd met zijn lantaarn naar mij toe om mij aan te kijken met hetzelfde veelbeteekenende hoofdknikje en denzelfden duivelschen glimlach. Ik ben nu oud genoeg om mij niet

meer te schamen voor de waarheid uit te komen, en ik beken ronduit dat de loods mij vrees aanjoeg.

De angst, de banden, de prop, de onmogelijkheid om een voet of hand te verroeren hadden mijne krachten bijna uitgeput, toen de Spanjaarden met hun werk gereed waren. De dag begon aan te breken, zij hadden een aanzienlijk gedeelte van onze lading aan boord van hun schip overgebracht, maar niet alles, dat scheelde nog veel, en zij wenschten zich voordat het dag werd met hun buit uit de voeten te maken. Ik behoef u wel niet te zeggen, dat ik mij op 't ergste hield voorbereid. De loods moest een spion van den vijand zijn geweest, die zich in het vertrouwen had weten in te dringen. Hij of waarschijnlijk degenen, waarbij hij in dienst stond, hadden onze komst in den neus gehad en den aard onzer lading vermoed; men had ons het anker laten werpen op de plaats, waar men ons het gemakkelijkst kon overrompelen en wij hadden de gevolgen ondervonden van het gebrek aan eene voldoende bemanning, en dus ook eene voldoende scheepswacht. Dit alles was duidelijk genoeg; maar wat wilde nu de loods met mij uitvoeren? Op mijn woord, nog krijg ik er kiekenvleesch van als ik er aan denk wat hij deed. Toen alle anderen de brik hadden verlaten, behalve de loods en twee Spaansche matrozen, namen deze laatsten mij, gebonden en met de prop in den mond, op, en sleepten mij naar beneden in het ruim, alwaar ik zoodanig werd vastgebonden, dat ik mij op zij kon wenden, maar niet vrij genoeg om van plaats te kunnen veranderen; daarop lieten zij mij alleen. Beiden schenen mij toe te diep in 't glaasje te hebben gekeken, maar die duivelsche loods was goed bij zijne zinnen, net zoo goed als ik op 't oogenblik.

Ik bleef een tijd lang in de duisternis uitgestrekt liggen; mijn hart bonsde alsof het wilde barsten. Na verloop van tien minuten kwam de loods alleen naar beneden. Hij hield den verwenschten gebogen kandelaar van den kapitein en eene timmermansboor in de eene hand, in de andere een langen en fijnen draad van geolied katoen. Hij zette den kandelaar met eene aangestoken kaars er in, op twee passen afstand van mijn gezicht, tegen den wand van het schip aan. Het licht was zwak, maar toch voldoende om mij een dozijn of meer vaatjes kruit te doen onderscheiden, die rondom mij in het ruim waren gelaten. Zoodra ik die vaten gewaar werd, begreep ik reeds zijn voornemen. Ik begon van top tot teen te beven, en het angstzweet liep mij van 't gelaat. Nu zag ik hem naar een der vaatjes gaan, die tegen den wand van 't schip stonden, op dezelfde lijn als de kaars en ongeveer op drie passen afstand. Met de boor maakte hij een gat in het vaatje, en het afgrijselijke kruit begon er langzaam uit te loopen, zoo zwart als de hel, in de holte van zijne hand, die hij er onder hield om het op te vangen. Toen hij er eene goede handvol van had, stopte hij het gat weder dicht, met een einde van zijn geolied katoen, daarop bestreek hij den draad over zijne geheele lengte met kruit, totdat hij geheel en al zwart zag; - hetgeen hij vervolgens deed, zoo waar als ik hier voor u zit, en zoo waar als de hemel boven ons is - was dien langen, dunnen, zwarten, vreeselijken vurigen draad bij de brandende kaars dicht bij mijn gezicht te brengen, hem daar eenige malen omheen te wikkelen, op een derde gedeelte ongeveer van hare hoogte van de vlam tot aan den rand van den kandelaar gerekend. Toen dat gedaan was, verzekerde hij zich nogmaals dat de touwen mij stevig omklemden, waarop hij, met zijn afschuwelijk gelaat bijkans tegen 't mijne aangedrukt, mij in het oor fluisterde: ‘Spring nu met de brik in de lucht!’

(*Slot volgt.*)

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

‘Om uiterlijken glans geef ik niets,’ zegde Rüdiger; ‘ik heb mij in mijn blokhuis even gelukkig gevoeld, als later in mijn paleis, indien ik mijn huis in Buenos zoo noemen mag.’

‘Hebt gij uwe familie niet meegebracht?’

‘Ik heb nog slechts een zoon - hij moest ginds blijven, om de zaak te besturen.’

‘Wij hebben ook slechts een zoon,’ hernam zij, met hare vingerringen spelende, waarvan

eenige onecht waren, gelijk Rüdigers geoefende, scherpe blik terstond ontdekte. 'Ik dank er den Hemel voor, dat Hij mij niet meer kinderen geschonken heeft; deze eene heeft mij zorg genoeg gekost.'

'Hebt gij reden over uw zoon te klagen?'

'O neen,' hernam zij met levendigheid, 'hij is een ijverig jonkman, in alle opzichten, braaf en prijzenswaardig. Hij is bouwmeester en ik hoor van allen, dat hij talent bezit en zijn vak grondig verstaat; maar ik had liever gezien, dat hij officier geworden was. Het is toch eene geheel andere loopbaan; ik weet niet, een adellijke bouwmeester.....'

'Heeft in ieder geval meer kans een rijk man te worden dan een officier. Waarom heeft uw man reeds zoo vroeg zijn ontslag uit den dienst genomen?'

'Dewijl hij tweemaal over het hoofd gesprongen werd,' zuchtte zij, terwijl een vuurstraal van verbittering uit hare lichtbruine oogen schoot. 'Men mocht hem van hoogerhand niet gaarne lijden - hij hekelde te scherp en verstond het niet waarnemingen voor zich te houden. Men hoort de waarheid niet altijd gaarne en in dit opzicht is George steeds te openhartig geweest. Hij zal dadelijk komen, en Gustaaf zal ook niet lang meer uitblijven. - Gij blijft toch bij ons eten?'

'Als ik u niet stoor....'

'Zonder plichtplegingen, Rüdiger! Gij neemt voor lief hetgeen wij hebben; wij voeren eene zeer eenvoudige tafel.'

'Zoo ben ik het ginds ook gewoon. George heeft nu toch een goed inkomen, niet waar?'

'Het is toereikende,' antwoordde zij, andermaal zuchtende; 'groote sprongen kunnen wij natuurlijk niet maken. Wij moeten ons menigmaal wat behelpen. En George is, helaas! gierig geworden, en daardoor verbittert hij ons beiden het leven.'

'In hoeverre?' vroeg Rüdiger bevreemd.

'Nu, in zoo verre dat hij mij niet de noodige middelen voor mijn toilet wil toestaan,' klaagde zij. 'Ik kan mij toch niet kleeden zooals de vrouw van een handwerksman! Ik moet mijne maatschappelijke stelling ook op straat ophouden - George wil dat niet inzien; hij meent, dat ik nog slechts de vrouw van een inspecteur ben en mijn omgang met mijne vroegere adellijke standgenooten niet meer voor mij deugt. Hij bezit in het geheel geen trots, het geld gaat bij hem boven alles.'

'Nu, mij schijnt het toe, dat uwe kleeding elegant genoeg is.... zelfs voor eene geborene barones van Weniger!' schertste Rüdiger.

'Tegenover u kan ik er wel voor uitkomen,' antwoordde zij, terwijl zij hare hand op zijn arm legde en hem met een smeekenden blik in de oogen zag. 'Ik heb schulden moeten maken om mij overeenkomstig mijn stand te kunnen kleeden; nu vallen mij de schuldeischers lastig - zij dreigen reeds zich tot mijn man te zullen wenden. En als dat gebeurt, dan breekt hier een storm los, waarvoor ik nu reeds beef. Daaruit kunt gij opmaken, dat ik niet op rozen wandel!'

Rüdiger schudde afkeurend het hoofd en streek eenige malen met de hand door zijn langen zwarten baard.

'Borgen baart zorgen,' sprak hij ernstig; 'ik kan u het verwijt niet sparen, dat gij onvoorzichtig geweest zijt.'

'Dit zeg ik ook tot mij zelve en het zal ook niet weder gebeuren; maar daarmede bevrijd ik mij niet uit de tegenwoordige drukkende verlegenheid.'

‘George moet toch ook uwe elegante toiletten zien. Vraagt hij dan nooit, waar gij de middelen daartoe vandaan haalt?’

‘Neen; hij zal vreezen, dat ik hem daarop met klachten antwoord; daarom wiegt hij zich zelven met den waan, dat ik de kunst versta met de geringe som, die hij maandelijks geeft, rond te komen.’

‘En is dat de eenige schaduw op uw leven?’

‘De eenige!’

‘Dan wil ik die verdrijven,’ zegde Rüdiger lachend, terwijl hij zijne brieventasch opende. ‘Hoe groot is het geheele bedrag?’

‘Gij zijt nog altijd de goede edele man!’ juichte zij. ‘Wij allen hebben u miskend.’

‘Geene complimenten, Irma. Dus hoeveel?’

‘Helaas zeer veel, Rüdiger. Als ik alles bijeenreken, zullen er wel vijfhonderd thaler noodig zijn.’

‘Hier zijn zij, maar wees in het vervolg verstandiger. Borgen is een glibberige weg, waarop men met reuzenschreden dan ondergang te gemoet gaat.’

Irma had de banknoten haastig ineengerold en in den zak geschoven; dan reikte zij den broeder beide handen.

‘Gij hebt mij van een drukkenden last bevrijd,’ zegde zij met trillende stem; ‘ik dank u van ganscher harte. Zijt gij reeds bij Archimbald geweest? Of zult gij hem niet bezoeken?’

‘Ik denk er morgen heen te gaan. Gij staat wel op geen goeden voet met hem?’

‘Dat is licht te begrijpen!’ antwoordde zij schouderophalend ‘Heeft hij niet u en mij ons erfdeel ontfutseld?’

‘Onze vader zou niets dan schulden nagelaten hebben.’

‘Hij heeft ook een testament nagelaten, waarin hij uitdrukkelijk bepaalde, dat Archimbald de universeele erfgenaam zou wezen. Gij hadt u door uw verzet tegen zijn wil en door uwe *mèsalliance* van hem losgemaakt, schreef hij in dat stuk; gij waart derhalve niet gerechtigd eenige aanspraak te doen gelden Met betrekking op mij verklaarde hij, dat ik met de ontvangen uitzet afbetaald was en ook door mijne latere handelingen alle recht op zijne liefde verloren had. Het zal toch ook wel bij u aan geen twijfel onderhevig zijn, dat Archimbald dit testament heeft ingeblazen?’

‘Ik wil zoo scherp niet oordeelen, Irma; wij kennen toch beiden de stijfhoofdigheid en de blinde drift van vader. Wat hij eenmaal besloten had, werd doorgezet, al had er ook de wereld om ten gronde moeten gaan.’

‘Daar komt George!’ zegde Irma, opstaande.

Rüdiger's blik vestigde zich op de deur - hij rustte eenige seconden op den ineengedrongen heer, die op den dorpel staan bleef en met zenuachtige onrust aan de punten van zijn langen blonden knevel draaide.

‘Kent gij Rüdiger niet meer?’ vraagde Irma op verwijtenden toon.

‘Duizend bommen! zijt gij het inderdaad?’ riep de voormalige overste, die nu met uitgebreide armen op zijn zwager toesnelde. ‘Gij hadt ons wel vooraf een regeltje kunnen schrijven en uwe aankomst melden.’

‘Waartoe?’ schertste Rüdiger, den warmen groet even hartelijk beantwoordende. ‘Kransen zoudt gij toch niet voor mij gevlochten hebben?’

‘Neen,’ lachte Grüttner, ‘dat ware verkwisting geweest, en een arm verzekeringsbeambte moet het zijne bijeenhouden. Maar dat gij ons van harte welkom zijt, zult gij, hoop ik, niet betwijfelen, al waren wij het destijds omtrent uwe verloving en de daaruit voortvloeiende gevolgen niet met elkander eens Ach! wij hebben later ook nog daaronder moeten lijden - maar ga toch zitten. Heeft Irma u niets aangeboden?

Rooken mogen wij wel is waar in dit heiligdom niet, maar een glas wijn had zij u kunnen voorzetten....'

'En gij hebt den sleutel van den wijnkelder in uw zak?' bemerkte Irma, haar broeder een beteekenisvollen blik toewerpende.

'O ja, ik heb vergeten u dien terug te geven,' zegde hij, den sleutel op de tafel leggende. 'De meid moet eene flesch Portwijn halen. Blijf maar hier, ik zal schellen'

'Ik moet buitendien weg om in de keuken en de eetkamer een en ander te regelen,' antwoordde Irma. 'Stof aan onderhoud zult gij wel zoo veel vinden, dat gij mij niet zult missen.'

'Een uitmuntende vrouw,' sprak de overste, haar naziende. 'Jammer, dat zij zich maar niet met haar tegenwoordigen stand verzoenen kan. Zij kan het niet vergeten, dat zij eene geboren baronesse is en vergeeft het mij niet, dat ik opzichter van een verzekeringsmaatschappij geworden ben. Ziet gij, den sleutel van den wijnkelder draag ik altijd in den zak; ik heb daar beneden nog menige fijne flesch liggen - eene goede flesch wijn en eene fijne sigaar gaan bij mij boven alles - en slingert de sleutel hier rond, dan zijn de dienstboden al spoedig op de hoogte, waar de beste soort ligt. Nu, u gaat het goed en ik heb ook geen reden tot klagen,' ging hij voort, met beide handen aan zijn knevel draaiende; 'met klagen verandert men niets, men lokt slechts leedvermaak uit. Maar gij hadt ons nu en dan wel eens kunnen schrijven.'

'Inderdaad, ik zou het hebben kunnen doen en het ware ook wel mijn plicht geweest, maar wat zou ik schrijven?' antwoordde Rüdiger. 'De toestanden hier boezemden mij, om u de waarheid te zeggen, niet het minste belang in en ik kon niet vermoeden dat gij in mijn lot eenig belang zoudt stellen. Docter Winterfeld, mijn zwager, is immers uw huisdokter; met hem onderhield ik briefwisseling - hij kon u alles mededeelen.'

'Zoo is 't ook gegaan,' knikte Grüttner; 'Irma heeft hem met hare vragen dikwijls genoeg lastig gevallen. Archimbald heeft u toch te zijner tijd den plotselingen dood van uw vader medegedeeld?'

Uit den blik, die deze vraag vergezelde, begreep Rüdiger terstond, dat zijn zwager omtrent dat punt goed onderricht was.

'Hij zond mij slechts een kort bericht,' antwoordde hij; 'het verdere omtrent dit zonderlinge sterfgeval vernam ik eerst hier.'

'Zeer zonderling inderdaad,' zegde de overste schamper. 'Gij kent derhalve de verdenking, die op Archimbald rust?'

'Gelooft gij daaraan?'

'Natuurlijk.'

Onthutst zag Rüdiger zijn zwager aan, wiens aangezicht zich donkerder kleurde. Dit beslissende antwoord had hij blijkbaar niet verwacht.

'Het ware een ontzettende misdaad,' sprak hij met een twijfelachtig voorkomen.

'Bah! wie zijne broeders en zuster door lasteringen en andere kuiperijen uit het hart huns vaders verdringen kan om hun erfdeel machtig te worden, dien acht ik tot alles in staat.'

'Is het waar, dat vader kort voor zijn dood Archimbald geslagen heeft?'

'Wel zeker is dat waar; jammer genoeg heeft hij het karakter zijns zoons te laat leeren kennen!'

'Archimbald zou hem wegens zijne verkwistingen verwijten gedaan hebben.'

'Gij zijt ongemeen goed onderricht,' meende de overste met een verbaasden en vorschenden blik. 'Uw zwager zal u dat niet gezegd hebben. Van allen met wie ik over dit voorval gesproken heb, is hij de eenige, die Archimbald verdedigt. Gij zult

derhalve ook weten dat uw vader in den laatsten tijd zijns levens een hartstochtelijk speler geweest is.'

'Dit vertelde men mij.'

'Hij was het vroeger reeds, ik wist het al lang; Archimbald geeft voor het eerst na het overlijden vernomen te hebben. Duizend donders! hij zou niet geweten hebben, waar de groote sommen bleven, die zijn vader verspilde. Hij zou hiernaar geen onderzoek gedaan hebben! Dat kan hij anderen wijsmaken, ik geloof het niet. Het kon hem niet onbekend zijn, dat het einde nabij was en hij slechts van den dood zijns vaders redding kon verwachten. Ik geloof zelfs, dat hij toen reeds met Stern de overeenkomst gesloten had, die aan de dochter van den hoogmoedigen jood de baronnenkroon verzekerde. En nu kwam plotseling baron Theobald tot het inzicht welke slang hij aan zijn boezem groot gebracht had. Hij verstiet den zoon gelijk hij toenmaals u verstooten had, en hij had het plan opgevat om het goed te verkoopen, ten einde met het laatste overschot van zijn fortuin nogmaals het geluk aan de groene tafel te beproeven. Gij zult begrijpen, dat Archimbald daardoor in een neteligen toestand geraakte. Wanneer hij het goed verlaten en in den vreemde zijn steun moest gaan zoeken, bleef hem wel niets anders over dan zoo mogelijk een betrekking als rentmeester te vinden, en den geheel verarmden, verstooten en ont-

erfden baron gaf Abraham Stern zijn dochter niet. Ik wil niet volstrekt beweren, dat Archimbald opzettelijk eene ontmoeting met zijn vader in het woud gezocht heeft; een toeval kan die veroorzaakt hebben, en de woordenwisseling is voortgezet geworden en .. nu, wij willen er niet verder over spreken. Hij mag voor zijn geweten die daad verantwoorden als hij kan.'

Rüdiger zag ernstig en nadenkend voor zich. Iedereen, slechts Weimar uitgezonderd, veroordeelde zijn broeder; er moest derhalve toch iets waars aan deze vreeselijke beschuldiging zijn.

'Hebt gij Archimbald sedert nog gesproken?' vraagde hij.

REMBRANDTS PORTRET, NAAR ZIJN EIGEN [E]TS VAN 1634.

'Ik? Neen! Irma en ik hebben zijn dorpel niet meer overschreden; ik heb hem ook op andere plaatsen niet meer ontmoet. Onze zonen gaan met elkander om - ik kan het mijn jongen niet verbieden ofschoon het mij onaangenaam is, Ik weet ook, dat Archimbald ons zeer vriendelijk ontvangen zou, als wij onzen afkeer van hem overwinnen konden; ja, dat hij vurig deze verzoening wenscht. Maar daartoe zal ik nimmer besluiten.'

'Ik ga Archimbald bezoeken!'

'Waarom ook niet! Laat u slechts niet door schoone praatjes om den tuin leiden; hij is altijd een huichelaar geweest, hij zal het ook heden nog zijn.'

'Kent gij den bankier Stroombeek?' vraagde Rüdiger, het glas opnemende, dat de overste uit eene bestofde flesch gevuld had.

'Natuurlijk!' knikte Grüttner. 'Een rijk man. Staat gij met hem in verbinding?'

'Nog niet, maar ik wil hem heden bezoeken.'

'Gij kunt hem onbeperkt vertrouwen schenken.'

CHRISTUS GENEEST DE ZIEKEN, NAAR DE 'HONDERD-GULDENSPRET' VAN REMBRANDT.

'Daarom vraag ik het niet; er is mij gezegd geworden dat mijn vader hem op zijn sterfdag met ongeduld verwachtte.'

'Daar weet ik niets van.'

'Men beweert verder, dat Stroombeek een vordering op mijn vader gehad, maar zich bij de regeling der nalatenschap niet aangemeld zou hebben.'

'Hij zal mogelijk gedacht hebben, dat er voor hem toch niets zou uitkomen en wilde hij zich dus de moeite besparen.'

'Zoo licht ziet men van geen vordering af.'

'Hm! het kan eene speelschuld geweest zijn.'

'Behoorde Stroombeek tot de speelclub?'

'Dat weet ik niet; ik woonde destijds nog niet hier en als ik hier kwam was de club reeds ontbonden. Men heeft mij later eenige namen genoemd, maar ik herinner mij niet dat de naam Stroombeek daaronder was.'

'Ik begrijp maar niet hoe vader het bezoek van dien heer met zooveel ongeduld verwachtte.'

'Misschien heeft Stroombeek het goed willen koopen!' meende de overste schouderophalend. 'Dat baron Theobald den verkoop van zins was, weet ik uit geloofwaardige bron; houden kon hij het niet meer. Hij woonde ook sinds eenigen tijd in de stad.'

'Dat kan zijn,' zegde Rüdiger nadenkend. 'Ik zal er Archimbald zelf naar vragen.'

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 11]

Onze gravures.

Edward Gailliard.

EDWARD GAILLIARD, LID DER KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE.

Wij hervatten de reeks portretten van de leden der Koninklijke Vlaamsche Academie, die wij in den vorigen jaargang aanvingen, met het welgelukt afbeeldsel van den H.E. Gailliard, den verdienstelijken archivaris der stad Brugge.

Edward Gailliard werd geboren te Brugge, den 4 Juli 1841, en is de zoon van wijlen J. Gailliard, die als een der ijverigste en keurigste geschiedschrijvers der Breydelstad bekend staat.

Reeds vroeg begon de jonge Edward zijne humaniteiten op het atheneum zijner geboortestad, en voleindde die op het St. Lodewijks-collegie aldaar, waar hij het geluk had den dichter en beroemden taalkundige L de Bo tot leeraar te hebben.

Na volbrachte studie vestigde Edward Gailliard zich alsboekdrukker-uitgever in zijne stad. De drukkunst stond toen te Brugge op zeer lagen trap. Ook sloeg de nieuwe

meester een geheel anderen weg in dan zijne voorgangers en legde er zich op toe zijne uitgaven, zoowel onder opzicht van juistheid als onder dat van typographische uitvoering, voorbeeldig te verzorgen. Zoo werden onder andere in Gailliard's werkhuis ter pers gebracht: de Bo's *Idioticon*, het *Inventaire des archives de Bruges*, de *Histoire de Menin* door Dr. Bembry en de groote *Hagiographische studie* van Kanonik Bembry over Sint Gillis. Deze werken en menigvuldige anderen, die bij Gailliard gedrukt werden, getuigen duidelijk van dezes kennissen en smaak als drukker-uitgever.

Intusschen verzuimde de kundige nijveraar de letterlievende en historische studiën niet. Hij stond zijnen vader ter zijde, die toenmaals reeds door de ziekte getroffen was, welke hem zoo vroegtijdig naar het graf moest slepen, bij het uitgeven der *Inscriptions funéraires de la Flandre Occidentale* en wel bijzonderlijk der twee laatste deelen van die prachtige verzameling. Het lijvige boek, de Onze-Lieve-Vrouwe-kerk van Brugge betreffende, werd grootendeels door hem onder leiding en toezicht zijns vaders geschreven.

In 1867 stichtte Gailliard met de heeren L Gilliodts van Severen, W.H. James Weale en Em. Van den Bussche het maandschrift *La Flandre*, in welks vijf eerste jaargangen verscheidene artikels van zijne hand aangetroffen worden.

Ten jare 1870 kwam alsmede in zijne drukkerij het welbekende weekblad tot stand '*La Plume au Service des Arts et des Lettres*' dat zich weldra als een der bestgeschrevene en pittigste kunstbladen bekend maakte. Dit tijdschrift stond aanvankelijk onder de redactie van den heer Gailliard, van zijnen vennoot Jacq. Lambrechts en van eenige hunner letterkundige vrienden, als Alph. Ronse en Karel Versnaeyen, welke vier genoemden als de ware stichters van dit kunstblad dienen aanschouwd te worden. Alhoewel onder een Franschen titel verschijnende, mocht *La Plume* nochtans tusschen de vrijzinnigste en ijverigste verdedigers der Vlaamsche zaak en der Vlaamsche kunst gerekend worden, en was het vooral de verdediging en verheerlijking dezer laatste die Gailliard meest er in behartigde. Met medewerking van zijnen boezemvriend, wijlen den bouwkundige Karel Verschelde, schreef hij in *La Plume*, onder verschillende handteekeningen, eene lange reeks artikelen, waarvan als de bijzonderste mogen gelden: '*A travers Bruges*,' - *L'architecture officielle*, *Hae sutor ultra crepidum*, enz. scherpe aanvallen tegen de officiëele bouwkunst, die weleer in België den schepter voerde en nog heden zooveel kwaads verricht, en eene '*Studie*

over Hans Memlinc en zijne werken,' geschreven ter gelegenheid van de inhuldiging des standbeelds, dat ter eere van den grooten Vlaamschen schilder in September 1871, te Brugge opgericht werd.

Later, namelijk in 1874, stichtte Gailliard met de heeren Lambrechts, professor Julius Sabbe, Leo van Gheluwe, professor Nelis, adv. van der Meersch en Karel Deflou het maandblad: *De Halletoren, voor het oprichten van een monument aan de Brugsche Volkshelden Jan Breydel en Pieter de Coninck.* In dit blad zette hij, naast andere verdienstelijke artikelen, zijne kunststudiën van *La Plume* onafgebroken voort.

Den 12 Januari 1873 werd Edward Gailliard bestuurlid van het oudheidkundig genootschap van Brugge benoemd en den 6 Maart 1882 tot secretaris van dien kring verkozen. Hij was archivaris van het Taal- en Letterkundig Congres, te Brugge in Augustus 1884 gehouden, en nam met de heeren de Pauw, Julius Sabbe en Adv. Thooris een zeer werkzaam deel aan de inrichting van deze geleerde vergadering.

In December 1884 werd hij tot hulp-archivaris van den Staat te Brugge benoemd.

Edward Gailliard is lid en secretaris der bestendige commissie voor het uitgeven van Middelnederlandsche werken en het bevorderen van de studie der gewestspraken. Gezamentlijk met Jhr. de Pauw is hij gelast met de uitgaaf der *Historie van Troyen* van Jacob van Maerlant, en in samenwerking met den heer Gezelle eerst met de uitgave der *Chirurgie* van Bonfranc en vervolgens met die der *Chirurgie* van Yperman.

De voornaamste werken van den geleerden taal- en oudheidkundige zijn: *Glossaire flamand à l'Inventaire des Archives de Bruges*, in 4° van 840 blz., en *Table analytique à l'Inventaire des Archives de Bruges*, in 4° van 820 blz.

Vele bladen en tijdschriften hebben zich met het hoogst merkwaardig Glossarium beziggehouden en het allen gunstig beoordeeld.

In *De Nederlandsche Spectator* van 21 April 1883 werd aan dit werk door prof. Verdam, den geleerden uitgever van het Middelnederlandsche Woordenboek, hoogen en welverdienden lof toegezwaaid, en de zoo befaamde Haarlemsche letterkundige Joh. Winkler schreef er in *De Amsterdammer* een breedvoerig verslag over, waaruit wij het volgende, als de bestgeschikte besluiting van onze korte levensberichten willen overnemen:

'Het *Glossaire flamand* is een woordenboek op de middeleeuwsche, in het Vlaamsch geschrevene oorkonden der stad Brugge in Vlaanderen, die onder den titel *Inventaire des Archives de Bruges* zijn uitgegeven door M.L. Gilliodts van Severen. Als men bedenkt hoe Vlaanderen in de laatste middeleeuwen, onder de beschaafde landen van Midden- en Noord-Europa, wat wetenschap en kunst betreft, wat handel en nijverheid aangaat, zeker bovenaan stond - als men nagaat dat Brugge toen was wat Londen nu is uit het oogpunt van handel en verkeer, wat Parijs of Weenen, Dusseldorf of Rome nu is uit het oogpunt van schoone kunsten, wat Luik of Aken, Crefeld of Elberfeld-Barmen, Birmingham of Manchester nu is uit het oogpunt van nijverheid - dan kan men zich de belangrijkheid voorstellen van de oorkonden der stad Brugge in dit tijdvak van haar grooten bloei en luister. Daarbij herinnere men zich hoe de volkseigene taal juist van dat deel van Vlaanderen, waarin Brugge gelegen is, de oudst beschaafde, toen ook de meest ontwikkelde, toen en later en ook nu nog de schoonste en welluidendste, altijd een der belangrijkste en merkwaardigste is van

alle onderdeden der Nederlandsche, ja der geheele Nederduitsche taal - en de groote waarde, de hooge belangrijkheid dezer Brugsche oorkonden, zoowel voor den oudheid- en geschiedkundige als voor den taalvorscher, blijkt ten duidelijkste. En niet minder duidelijk blijkt de hooge waarde en de groote belangrijkheid van het woordenboek op deze oorkonden, dat tot stand werd gebracht door den onvermoeibaren vlijt en de stalen volharding des heeren Edw. Gailliard, bezield als deze geleerde en bekwame Vlaming is voor de oude eere en luister zijner vaderstad Brugge.

Het *Glossaire flamand* bevat de bijzondere woorden en uitdrukkingen in de Brugsche oorkonden voorkomende, met de verklaringen van de beteekenis dier woorden, opgehelderd door allerlei voorbeelden uit die oorkonden zelve, of uit andere middeleeuwsche geschriften, van Maerlant, b.v. En dit is het juist wat de waarde van het Glossaire, niet slechts voor den taalgeleerde, maar eveneens voor den oudheidkundige en den geschiedvorscher zoo bijzonder verhoogt. Het geheele oud-Vlaamsche volk toch, groot en klein, voornaam en gering, rijk en arm, stedeling en dorper, edelman en daglooner, boer en burger, koopman en schipper, kunstenaar en handwerksman, jager en visscher, allen treden in Gailliards geleerde bladen op, en zeggen ons, elk op zijne beurt, wat zij natuurlijk het beste van allen zullen geweten en verstaan hebben, de verklaring hunner eigene woorden, die ze dagelijks bij 't behartigen hunner eigene belangen gebruikten.

En niet alleen uit Brugge neemt Gailliard zijne getuigenissen; neen, - maar uit alle betrouwbare bronnen, uit geschriften en woordenboeken van allen aard, middeleeuwsche en ook van lateren tijd, overal waar maar ooit iemand iets geschreven of geboekt heeft dat aan de woorden der Brugsche oorkonden eenige helderheid kan geven, daar put de schrijver met voorzichtige, kiesche hand.

Men wane ook niet, dat het *Glossaire flamand* uitsluitend, of ook maar hoofdzakelijk, slechts voor den Vlaamschen taalkundige, voor den Zuid-Nederlandschen oudheid- en geschiedenisvorscher van belang zij. Neen, maar voor alle Nederlanders - in ruimeren zin nog voor alle Nederduitschers, - voor allen, die in Neder-Germanië langs de zuiderstranden van Noorden Oostzee wonen, en taal, geschiedenis en oudheidkunde van hun land en volk beoefenen, is het Glossaire van even veel waarde. Immers hebben de andere Nederduitschers en Nederlanders in 't algemeen, en de Hollanders en Zeeuwen in 't bijzonder, niet een groot deel van hunne oude beschaving te danken aan de middeleeuwsche Vlamingen en Brabanders? Of staan de hedendaagsche Noord-Nederlanders, in menig opzicht, vooral wat kunst en nijverheid aangaat, en ook wat handel en nering betreft, niet als op de schouders van hunne broeders in 't Zuiden? En waren de Noord-Nederlanders in het beste tijdvak van hun volksbestaan, waren de zestiende- en zeventiende-eeuwsche mannen van Amsterdam en Enkhuizen, van Haarlem en Leiden, van Rotterdam, Dordrecht en Middelburg niet de erfgenamen en opvolgers der vijftiende- en veertiende eeuwsche mannen van Brugge, Gent en Antwerpen, van Leuven en Brussel, van Mechelen, Kortrijk en Iperen? Ook is onze hedendaagsche algemeene Nederlandsche taal als opgebouwd op den grondslag van 't middeleeuwsche Vlaamsch, terwijl het Hollandsch in de zestiende en zeventiende eeuw den beschavenden invloed van het Vlaamsch in hooge mate genoot. Er was een tijd, te weten de eerste helft der zestiende eeuw, en vroeger, en ook nog wel later, dat alle beschaving, alle kennis en bekwaamheid ons Noord-Nederlanders uit Zuid-Nederland toekwam. Den opmerkzamen navorscher blijkt dit bijna uit elke bladzijde van Gailliards woordenboek.

Waar we dus aan Edw. Gailliard, die zich zelven in 't voorbericht van zijn woordenboek een leerling noemt van de bekende West-Vlaamsche taalgeleerden de Bo en Guido Gezelle, den naam geven van een nieuwen Kiliaen, van een Nederlandschen Ducange - waar we zijn werk eene waardige weerga noemen van onzen Verdam's prachtigen arbeid op dit gebied, van de woordenboeken van Schiller en Lübben, Oudermans, enz., daar geven we geenszins te grooten lof....'

De kruidkundige in de Alpenhut.

Hoe het mogelijk is, dat die oude heer uren lang in 't gebergte ronddoolt, alleen om die onooglijke plantjes en kruiden te zoeken, die een ander nog niet eens beziet, is voor het schalksche Tyroler meisje een raadsel. Ook haar vader lacht er mee, want hij weet op de bergen wel wat beters te vinden, dan varens, edelweis en alpenrozen. Toen hij nog jong was, kon hij in 't voorbijgaan wel een takje afplukken en op zijnen hoed steken en zoo iets doet zijne dochter thans ook, want eene kleurige bloem staat goed in heur donker haar; maar ze zouden het toch niet in het hoofd krijgen er zooveel werk van te maken, als de oude professor. Ieder jaar komt hij zijne vacantie in de bergen doorbrengen, en telkenmale als dan het geluk wil, dat hij een plantje vindt, waarmee zijn herbarium nog niet is verrijkt, geraakt de anders zoo stemmige man in de hoogste verrukking. Als hij met zijn alpenstok er 's morgens vroeg op uitgaat, dan zou hij voor een exemplaar van ik weet niet welke rariteit uit de alpenflora zijn leven wagen. Zijne blikken bus bevat soms weinig; want niet elken dag heeft hij het buitenkansje zijne verzameling, die al zoo rijk is, nog met iets zeldzaams aan te vullen.

Vandaag echter is hem zoo'n geluk te beurt gevallen en trotsch toont hij aan zijne herbergers den gevonden schat, te innig vergenoegd om zich te ergeren aan den ongeloovigen, schier medelijdenden glimlach, waarmede die onkundigen zijne mededeelingen aanhooren.

'Onwetende eenvoud en eenvoude wijsheid' zijn hier bevallig samengebracht.

De Slachtoffers der Wetenschap.
(*Vervolg.*)

Afrika is het tooneel geweest van de grootste zelfopoffering en toewijding op het punt van landontdekk[i]ng. Daar zijn: Mungo Park, vermoord of verdronken te Bousa aan den Niger, in 1805; Nightingale, overleden aan de koorts, 1841; Duranton, overleden in 1843; Eduard Vogel, verraderlijk vermoord in 1856 door den sultan van Ouadaï; en wij mogen onder degenen, die zich op dit gebied verdienstelijk hebben gemaakt, ook ééne onzer taalgenooten tellen en dat wel eene vrouw: de welbekende Hollandsche freule ALEXANDRINA TINNE. Het reizen was van hare kindsheid af haar element. Haar vader bekleedde ambten in Engeland en Suriname, was koopman te Liverpool, en reisde sinds 1842 met zijne vrouw en zijn zevenjarig dochtertje Europa door. Na den dood van den heer Tinne zetten zijne vrouw en hare dochter het reizend leven voort. Zoo trokken zij samen in 1853 naar Spanje, Noorwegen, Italië, Egypte, Palestina en Nubië. Hier vond freule Tinne het terrein, waarop zij zich te huis gevoelde. Afrika had haar steeds aangetrokken. 'Zij vloog er heen als een vlinder in de kaars,' zoo zeide zij. Helaas, zij zou er zich de vleugels zengen. Doch vóór haar dood zou zij eerst den slavenhandel zoeken te keer te gaan en onbekende streken

bezoeken, de wetenschap aan menschenliefde parende. Zij doorkruiste het Noorden van Afrika, zij volgde den Nijl; waar was zij niet?

Hare moeder bezweek in 1862, maar haar geest hield stand. Eindelijk zou zij een lievelingsdenkbeeld verwezenlijken. Zij zou de Algerijnsche Sahara door, en tot in het hart van Afrika dringen. Daar, waar haar als kind reeds de ledige plek op de kaart zoo gehinderd had, daar wilde zij heen. Eens mislukt de tocht. Zij keert na eene zware en moeielijke reis van Marokko naar Alexandrië en Egypte terug Maar zij geeft het niet op, zij wil naar de Toearegs en Bornoe. Zij trekt er heen met een gezelschap Arabieren, negers, Soedaneezen en twee blanken. De afpersingen der Toearegs

deden meer dan eens oneenigheid ontstaan in de karavaan, en toen de eischen der gidsen en der roovers, die zich bij het reisgezelschap aansloten, niet meer konden ingewilligd worden, werden de Hollanders met freule Tinne jammerlijk vermoord. Freule Tinne gaf op al hare reizen blijk van grooten moed, van onvermoeiden onderzoekingsgeest. De eene tocht was nog niet afgeloopen of de andere werd uitgerust. Een werk, '*Plantae Tinneanae*,' waarin de tropische planten worden beschreven, die zij verzamelde, blijft getuigen van haar wetenschappelijken zin, en in het hart van menigen vrijgekochte, ja, bij allen, met wie zij in aanraking kwam, zal zij blijven leven om hare liefde en haar groot karakter.

Niet alleen het ijs van de Noordpool en de zandwoestijnen van Afrika, neen, ook andere streken zijn getuigen geweest van wat ondernemingsgeest en dorst naar kennis vermogen. Overal lokt het onbekende den mensch aan, ja, het schijnt hem toe te wenken om te komen en zich zelven te offeren.

De eer van het eerst Australië te hebben betreden, komt aan de Nederlanders toe, die het dan ook Nieuw-Holland doopten.

In 1642 zeilde Abel Tasman het 'groote Zuidland' om, zooals het ook werd geheeten, en ontdekte van Diemens Land, zoo genoemd naar den toenmaligen gouverneur van Neerlands Indië. Eerst in 1770 verscheen er weder een landontdekker van naam, de beroemde Engelsche zeereiziger JAMES COOK. Hij bereikte het eiland aan de oostelijke kust, waar het zoo goed als geheel onbekend was.

James Cook werd in 1728 te Morton in Engeland geboren. Hij was de negende spruit van een boerenknecht, werd achtereenvolgens winkelbediende en scheepsjongen en leerde zichzelven de beginselen van het teekenen, de mathesis en de sterrenkunde. Drie malen deed hij de reis om de wereld en telkens bracht hij een oogst van nieuwe ontdekkingen mee. Op zijne eerste reis, in 1768, was hij vergezeld van twee geleerden, Banks en Solander, die op Otaiti den doorgang van Venus voorbij de zon zouden gadeslaan, en deed hij een verkenningstocht langs de kust van Nieuw-Zeeland.

Cook kwam over de Oost-Indiën naar Europa terug en het Zuiden van Australië omzeilende, dreigde zijn schip, de *Endeavour*, te stranden. Cook trad echter behouden aan land, nam de kust namens koning George III in bezit en noemde het gebied 'Nieuw Wales.'

Na zijn tweeden tocht, eene reis van drie jaren, volbracht te hebben, werd hem opgedragen een nader onderzoek in te stellen naar de landen van Australië. Twee schepen werden te zijner beschikking gesteld de *Resolution* en de *Adventure.* Hij ontdekte Nieuw-Caledonië, na eerst de Nieuwe Hebriden te hebben bezichtigd, en bracht een aantal belangrijke wetenschappelijke mededeelingen mee over de streken, die hij bezocht en de inwoners, dieren en planten, die hij er gevonden had.

In 1776 zeilde hij voor de derde maal uit. Nu gold het de vraag, of er, door het Noorden van Amerika heen, een weg bestond van Europa naar Azië. Hij maakte eene reis om de nieuwe wereld, bereikte de Noordwestkust van Amerika en zocht nu door de Behringstraat de Hudsonsbaai te bereiken; maar eene groote ijsvlakte stelde zich in den weg der reizigers, zoodat zij terug moesten keeren Cook ging weder langs de kust van Amerika, begaf zich naar de Sandwich eilanden, om er te overwinteren, bereikte Owahaï en liet in een der baaien van dat eiland het anker vallen. Helaas, hij zou het er niet weder lichten.

Cook en zijne reisgezellen knoopten al spoedig betrekkingen aan met de inboorlingen. Nooit nog, zoo verklaarde de groote zeevaarder, heb ik wilden

gevonden, die zoo weinig wantrouwend en zoo vrijmoedig waren als deze. Zij zonden de waren, die zij verkoopen wilden, naar de schepen, en kwamen vervolgens zelven op de schepen om den prijs te bepalen. Ook moet tot hunne eer gezegd worden dat zij bij dezen ruilhandel geene enkele maal hebben gepoogd de Engelschen te bedriegen.

Maar dit vriendschappelijk verkeer zou spoedig door twist en strijd worden afgebroken. De inboorlingen wapenden zich met steenen en zochten hunne landgenooten te verhinderen de Engelschen bij het inschepen hunner gevulde watertonnen bij te staan. Cook liet vuren; maar nu volgde er zulk eene jacht van steenen, dat de Engelschen op de vlucht gedreven werden, en zich al zwemmend in veiligheid zochten te brengen, terwijl de eilanders de sloep overmeesterden. Cook, vreezende dat zijn gezag een al te gevoeligen knak zou krijgen, besloot den volgenden dag aan land te gaan en den koning met de voornaamste hoofden des lands gevangen op het schip te brengen en hen als gijzelaars bij zich te houden, zoolang totdat de sloep zou zijn teruggegeven. Nauwelijks echter was hij geland, of hij zag zich met de zijnen van wilden omringd; weder dreigden zij, en Cook schoot er een neer; maar nu volgde eene groote verwarring. De wilden gunden de Engelschen den tijd niet hunne geweren te laden, zij vielen op hen aan, zoodat Cook hun ried ordelijk terug te trekken. Hij zelf stelde zich tusschen zijne makkers en den vijand; zoo lang hij hen in het oog hield, durfde zij hem niet aan, want zij hadden eene bijgeloovige vrees voor hem; maar nauwelijks had hij zich omgekeerd, om aan de manschappen zijne bevelen te geven, of hij werd met een dolk in den rug getroffen, en zonk neder met het aangezicht in de zee. Nu zetten de eilanders het op een schreeuwen en juichen, en koelden hunne woede aan het deerlijk verminkte lijk van den moedigen zeeheld, die stierf op het veld van eer.

Na Columbus is Cook zeker de meest gevierde en geliefde zeereiziger. Geen wonder, Cook was als geschapen voor de roeping, die hij volgde. Hij had eene herculische lichaamskracht, zijn geest en karakter waren als uit metaal gegoten, en zijne koelbloedigheid evenaarde zijn geestdrift en zijn ijvervuur. Cook had eene buitengewone lengte. Hij mat 1 meter en 79 centimeters. Zijn gelaat was streng van uitdrukking. Hij was stilzwijgend, gehard en hardvochtig; maar rechtvaardig in den hoogsten graad.

(*Wordt voortgezet.*)

De vurige draad
naar
Wilkie Collins.
(*Slot.*)

In het volgende oogenblik bevond hij zich reeds op 't dek; hij en de beide anderen sloten het valluik boven mijn hoofd; aan 't verst van mij verwijderde uiteinde, hadden zij het niet goed gesloten, en wanneer ik die richting uitkeek, zag ik eene lichtstraal schemeren. Ik hoorde het bootje afhouden... plas! plas! het verwijderde zich tijdens de windstilte, ten einde in het ruime sop den wind af te wachten! Plas! plas! Dit geluid vernam ik, al zwakker en zwakker wordende, gedurende ruim een kwartier uurs. Terwijl het mij nog in de ooren klonk, vestigde ik den blik op de kaars. Daar het eene nieuwe kaars was, kon zij, aan zichzelve overgelaten, zes of zeven uren branden; de vuurdraad was er op een derde gedeelte van de hoogte omheen gewikkeld bijgevolg had de vlam twee uren noodig om hem te bereiken. Ik lag daar met eene

prop in den mond, gebonden, aan den grond van het schip vastgeklonken - het kwam mij voor alsof mijn leven met de kaars tegelijk brandde - ik lag daar geheel alleen, op zee, ten prooi aan een wreed en onvermijdelijk lot, dat iedere seconde zichtbaar naderde. Deze marteling moest twee uren duren; ik was niet in staat mij er aan te onttrekken, evenmin als om hulp te roepen; het is een wonder dat ik de vlam, het kruit, de lont niet noodeloos heb gemaakt, door van angst en akeligheid den geest te geven, voor dat er nog een half uur was verloopen.

Ik kan u niet precies zeggen hoelang ik het bewustzijn behield, nadat het geklots der roeispanen had opgehouden. Ik kan mij alles herinneren wat ik gedaan en gedacht heb tot op zeker punt; maar na dat oogenblik verwar ik alles en gaan mijne herinneringen teloor, gelijk ook mijne gewaarwordingen meer en meer verflauwden. Op het oogenblik toen het valluik boven mij dichtviel, begon ik, zooals ieder ander in mijne plaats zou hebben gedaan, eene bovenmenschelijke inspanning aan te wenden om mijne handen vrij te krijgen. In den vreeselijken angst, die mij bezielde, sneed ik mij in 't vleesch met de touwen, alsof het penne-messen waren geweest, maar het mocht mij niet gelukken ze los te maken. Er bestond nog minder kans om mijne beenen los te maken, of mij van de touwen te bevrijden, die mij op den grond hielden uitgestrekt; half bedwelmd viel ik achterover; de prop was, zooals gij begrijpt, niet de minste van mijne vijanden, ik kon alleen adem halen door mijn neus, en dat is niet veel wanneer 't er op aankomt alle lichaamskrachten in te spannen.

Ik viel achterover, bleef stil liggen en herkreeg mijn adem, terwijl mijne oogen onafgewend en als aan de kaars geklonken waren. Terwijl ik er naar keek, kwam de gedachte bij mij op om te probeeren of ik ze door mijn neus zou kunnen uitblazen; maar ze was te hoog boven mij geplaatst en te ver om haar op die wijs te kunnen bereiken. Ik probeerde en probeerde nog eens en nog eens, toen gaf ik 't op en bleef weder stil liggen; het kwam mij voor alsof mijne gloeiende oogen op de kaars moesten schijnen, zooals de kaars mij bescheen. De roeispanen van het bootje maakten nog slechts een bijna onhoorbaar geluid: plas! plas! en nog eens zachter: plas! plas!

Zonder geheel en al het bewustzijn te verliezen, voelde ik toch dat mijne zinnen langzamerhand geheel beneveld werden. De pit der kaars werd gedurig langer en het eindje kaarsvet tusschen de vlam en den draad, de maatstaf van mijn levensduur, daarentegen gedurig korter. Ik berekende dat ik minder dan anderhalf uur had te leven. - Anderhalf uur! Bestond er in dit tijdsbestek eenige kans, dat er van het strand een schip aan de brik te hulp zou komen? Hetzij dat het land, waarbij het schip ten anker lag, ons toebehoorde, hetzij dat het 't eigendom was van den vijand, begreep ik toch dat de brik vroeg of laat moest worden gepraaid, al was 't ook maar alleen omdat zij in die streken onbekend was. Het was slechts voor mij de vraag te weten of men haar tijdig genoeg zou praaien. De zon was nog niet opgegaan, ik kon 't zien door de reet van het valluik; langs de kust was er geen dorp, dat wisten wij allen voor dat de vijand zich van de brik had meester gemaakt, daar wij langs het strand nergens licht hadden gezien. Ik hoorde geen wind, die eenig vreemd schip in mijne nabijheid kon voeren. Als ik zes uren had te leven gehad tusschen het opgaan der zon en den middag, zou ik nog hoop hebben gehad; maar in anderhalf uur, dat gedurende mijne overpeinzingen reeds tot vijf kwartier was verminderd, zoo vroeg in den morgen, aan een onbewoond strand, en dan nog met windstilte, zou het eene dwaasheid zijn geweest de minste hoop op redding te koesteren.

Toen ik daar de overtuiging van kreeg, worstelde ik op nieuw om mijne handen los te krijgen, eene worsteling die nergens anders toe diende dan om mijne polsen nog dieper in te snijden. Ik gaf het weder op en bleef stil liggen luisteren of ik ook

nog het geplas der roeispanen hoorde; maar alles was stil geworden. Ik hoorde niets anders meer dan de visschen, die van tijd tot tijd boven het water dartelden, of het kraken der oude versleten masten van de brik, die zachtjes heen en weer schommelde, door de lichte deining, die de oppervlakte van 't stille water deed rimpelen.

Vijf kwartier.... de pit werd schrikkelijk lang, terwijl er een kwartier verliep, en het uitgebrande snuitsel, aan den top verkoold, begon, al dikker wordende, den vorm van een paddestoel aan te nemen Het kon niet langer meer

duren of het zou er afvallen. Zou het, op zij vallende door de deining der brik, op den vuurdraad neerkomen.... In dat geval, had ik nog tien minuten in plaats van een uur te leven.

Deze mogelijkheid gaf mijn gedachtenloop eene geheel nieuwe richting. Ik begon mij af te vragen welke soort van dood het in de lucht springen wel mocht zijn. Was 't een pijnlijke dood? - Wel neen, daartoe was de tijd te kort. Een vreeselijk geraas in mij of rondom mij, misschien wel beide, en niets meer. Misschien wel in het geheel geen geraas..... De ontploffing onmiddellijk gevolgd door den dood; dat levende lichaam dat mij toebehoorde, in een millioen vonken uiteengespat, alles in een oogenblik. Zou het mogelijk zijn? - Ik kon de vraag niet oplossen, ik deed mijn best, maar het oogenblik van kalmte verliet mij voordat ik nog half tot een besluit was gekomen, en mijn denkvermogen begon mij op nieuw in den steek te laten.

EEN RUSSISCH BOJAAR, NAAR DE SCHILDERIJ VAN REMBRANDT, IN DE HERMITAGE TE ST. PETERSBURG.

Toen ik weder tot bewustzijn kwam, was de pit vreeselijk lang; de vlam verhief zich in een rookzuil, de pit was zwaar en rood, het kon niet lang meer duren of zij moest er afvallen Toen ik dat gevaar gewaar werd, maakten de wanhoop en de angst zich van mij meester onder een nieuwen vorm, die beter was ten minste met het oog op mijne ziel. Ik trachtte in stilte te bidden, zooals van zelf spreekt, want de prop maakte de beweging mijner lippen onmogelijk; ik deed mijn best, maar het was alsof die verwenschte kaars het gebed in mij scheen te verbranden Te vergeefs wilde ik het gelaat afwenden van die trage vlam, die mij duizend dooden deed uitstaan, en mijne oogen opslaan naar de spleet in 't luik, in 't gezegende daglicht. Ik beproefde het eenmaal, tweemaal, toen gaf ik 't op. Daarop beproefde ik mijne oogen te sluiten en ze gesloten te houden, - eenmaal, tweemaal, de tweede maal gelukte het toch.

'- God zegene u, oude moeder! God zegene u, zuster Liza! God behoede u beiden en zij mij genadig! -' Dat was alles wat ik den tijd had om in gedachten te zeggen, voor dat mijne oogen zich ondanks mijzelven ontsloten en de

vlam ontwaarden, die eene nog dreigender gedaante had aangenomen en in een oogwenk al mijne gedachten verdreef. Ik hoorde niet langer de visschen spartelen, ik hoorde de masten niet meer kraken, ik kon niet meer denken, ik gevoelde niet langer het koude zweet op mijn voorhoofd, ik zag niets anders dan de verkoolde pit. Zij zwol op, wankelde, boog zich op zij, viel gloeiend rood op 't oogenblik van haar val, doch werd reeds zwart en onschadelijk voordat de beweging der brik haar onder in den kandelaar had doen vallen.

DE KRUIDKUNDIGE IN DE ALPENHUT. NAAR DE SCHILDERIJ VAN ALBERT MÜLLER LINGKE.

Ik begon te lachen; ja, ik lachte over den gelukkigen val van dat stukje pit. Zonder de prop zou ik luidkeels hebben gelachen; in den toestand, waarin ik mij bevond, schokte dat ingehouden lachen mij zoo hevig, dat het bloed mij naar 't hoofd steeg en ik naar adem snakte. Ik had nog juist zooveel gevoel om te begrijpen, dat dit ijselijke lachen in een dergelijk oogenblik een bewijs was van de verbijstering van mijn verstand; ik had nog juist genoeg begrip om eene wanhopige poging aan te

wenden voordat mijn denkvermogen, dat mij ontvlood als een hollend paard, mij geheel had verlaten. Deze uiterste poging was een blik, die troost zocht door de kleine lichtende spleet van het luik; maar de lange worsteling, die ik had doorstaan, om mijne oogen van de kaars af te wenden en ze op het daglicht te vestigen, was waarschijnlijk mijne krachten te boven gegaan. Eindelijk was ik dan toch overwonnen. De vlam hield mijne oogen onverbiddelijk geboeid, evenals de touwen mijne handen geboeid hielden; ik kon er mij niet meer van afwenden, het gelukte mij zelfs niet mijne oogleden te

sluiten, toen ik het voor de tweede maal beproefde te doen. De pit werd al weer lang, het eindje kaarsvet tusschen de vlam en den vuurdraad werd al korter en korter; er was nog slechts ten hoogste een duim tusschenruimte. Welken levensduur vergunde die duim kaarsvet mij nog? Drie kwartier? een half uur? vijftig minuten? twintig? Wel! een duim kaarsvet brandt langer dan twintig minuten. Een duim kaarsvet! Verbeeld u eens dat het lichaam en de ziel van een mensch nog vereenigd blijven door een duim kaarsvet. 't Is toch wonderlijk, de grootste koning van de wereld, omringd door al den glans zijner majesteit, kan de ziel van een mensch niet in zijn lichamelijk hulsel houden, en hier vermag een eindje kaars wat den koning onmogelijk is! Is dat geen merkwaardig feit om thuis te vertellen als ik zal teruggekeerd zijn, en waarover mijne moeder meer verbaasd zal staan kijken dan over al mijne andere reisavonturen te zamen! Daarop begon ik weer innerlijk te lachen, ik schudde mij, ik zette mij op, ik stikte bijna, totdat het noodlottige schijnsel mij op nieuw in de oogen straalde, mijn lichaam deed ophouden, alles in mij deed verstijven, en mij op nieuw koud, onbeweeglijk en gevoelloos maakte.

Moeder..... Liza! ik weet niet wanneer ze kwamen; maar toch kwamen zij, en niet alleen in mijn geest, maar in werkelijkheid naar 't mij toescheen, dicht bij mij, onder in het ruim. Ja, zeker, daar is Liza! welgemoed als naar gewoonte en lachende.... Lachende! - Welnu! Waarom niet? Wie kan 't Liza kwalijk nemen dat ze zich verbeeldt dat ik beschonken in den kelder op mijn rug lig met de vaten bier rondom mij? Geef acht! nu schreit ze; zij draait en warrelt in een vlammenden mist; zij wringt de handen, zij roept om hulp; maar haar geroep wordt al zwakker en zwakker, evenals het geplas der roeispanen van het bootje. Weg! Plotseling is ze in den vlammenden mist verdwenen! Vlammen? Mits! niets daarvan. Het is mijne moeder die al dat vuur voortbrengt, mijne moeder, die met tien vlammende punten aan de toppen harer vingers breit, terwijl vurige draden rondom haar gezicht afhangen in plaats van hare grijze krullen, mijne moeder in haar ouden armstoel, terwijl de lange, ontvleesde handen van den stuurman, waaruit het kruit stroomt, op de leuning van haren stoel rusten. Neen! Geen kruit, geen armstoel, geene moeder meer, niets dan het gelaat van den stuurman, gloeiend rood als eene zon en een vlammende mist, dat zich in dien mist 't onderst boven wentelt en draait, vooruit, achteruit loopende op den vuurdraad in den gloeienden damp, om zichzelven rondwentelend, hoe langer hoe kleiner wordende, totdat er eindelijk niets van overblijft dan een vonk, en die vonk slaat mij tegen 't voorhoofd als een werptuig, zij dring er in door, en toen.... werd alles vuur en damp, ik hoorde, ik zag, ik dacht, ik voelde niets meer..... de brik, de zee, ik zelf, de geheele aardbol was tegelijk in 't niet verzonken!

Van dat oogenblik af weet ik niets meer en kan ik mij niets meer herinneren. Op zekeren morgen ontwaakte ik in een goed bed, waarnaast, aan beide kanten van mijn kussen, een ruwe en ferme kerel was gezeten; en een heer, die mij aan het voeteneind gadesloeg. Het kon ongeveer zeven uur zijn. Wijn slaap, of hetgeen mij een slaap had toegeschenen, had langer dan acht manden geduurd. Ik bevond mij te midden mijner landgenooten op het eiland Trinidad. De mannen aan beide zijden van mijn bed waren mijne oppassers, zij waakten beurt om beurt bij mij; de heer was de dokter. Wat ik in die acht maanden deed of zeide ben ik nooit te weten gekomen, en zal ik nooit weten. Ik ontwaakte als uit een zwaren slaap, dat is alles wat ik er van weet.

Er verliepen voor 't minst nog twee maanden eer de dokter het raadzaam oordeelde mijne vragen te beantwoorden. De brik had het anker geworpen zooals ik ook dacht, dicht bij een gedeelte der kust dat verlaten genoeg was om den Spanjaarden bijkans de zekerheid te geven, dat zij, onder bedekking van den nacht, niet in hun misdadig werk zouden worden gestoord. De hulp was gekomen, niet van het strand, maar wel van den zeekant. Een Amerikaansch schip, in het ruime sop door de windstilte overvallen, had bij het opgaan der zon brik ontwaard, en daar de kapitein, tengevolge van de windstilte, den tijd voor zich had en buitendien een schip ten anker zag liggen op eene plaats waar nooit eenig schip aanlegde, zond hij een zijner booten af om een onderzoek te doen naar de oorzaak van dit vreemde verschijnsel. Hij belastte den tweeden stuurman om den staat van zaken op te nemen. Hetgeen de stuurman en de matrozen, die hem vergezelden, aan boord van het verlaten schip zagen, was eene kleine lichtstraal door eene spleet van het luik. De vlam was nog slechts op een haar afstand van het vuurdraad, toen de stuurman in 't ruim kwam, en als hij niet de tegenwoordigheid van geest had gehad om den draad met zijn mes midden door te snijden, voor dat hij de kaars aanraakte, zouden hij en zijne lieden zeker te gelijk met mij in de lucht zijn gesprongen. De draad ontvlamde en spuwde vuur toen hij de kaars uitdoofde, maar de verbinding met het kruit was afgesneden; God weet wat er anders zou zijn gebeurd!

Ik heb nooit meer iets vernomen van het Spaansche schip en den stuurman. Wat de brik aangaat, de *Yankees* namen ze met mij mede naar Trinidad, alwaar zij de belooning voor de redding eischen, die men hun, hoop ik, niet beknibbeld. Ik werd aan wal gebracht in den toestand, waarin men mij had gevonden, dat wil zeggen buiten kennis, en er verliep geruimen tijd eer ik ontwaakte; doch geloof mij op mijn woord, daf men mij volkomen genezen terugzond. Ik ben Goddank tegenwoordig zeer welvarende, gelijk iedereen kan zien; toch doet het mij nog een weinigje aan, heeren en dames, als ik mijne geschiedenis moet vertellen..... een weinigje. Dat is al.

Moederdroomen.

Arme moeder, als gij 's avonds
Bij uw open venster zat,
En in diepe, stomme mijmering,
Biddend droomdet, droomend badt;
Wen uwe bleeke magere hand
Nu weer eens den rozenplant
Op het plintje, dan den blozer
Koosdet, streeldet, op uw kniên,
Ha! hoe dikwijls, door het loover,
Heb ik 't heimlijk afgezien.

Eenzaam als de kleine sterre,
Zwervend aan het firmament,
Scheent ge op 't wereldplein geslingerd,
En van God alleen gekend....
Uwe wangen waren mat
Als 't verschoten rozenblad,
Doch uwe oogen, wier mijsteries
'k Nooit verstaan noch raden kon,
Schenen bleek soms als de mane,
Dan weer helder als de zon.

Ledig is uw zolderkamer,
Koud en naakt haar gele muur,
't Klein schapraaiken zonder brood soms,
En het haardje zonder vuur.
En nochtans het slaapt zoo zacht
't Lieve diefje, dat soms lacht
In zijn droomen, als uw vingren,
Donz'ger dan de donzen veer
Van den Zephier 't beekje streelend,
Op zijn kaakjes strijken neer.

'k Zag uw fiere blikken dwalen,
Langs den hemel, over de aard,
Juist alsof van al de rijken,
Gij toch, gij, de rijkste waart.
Blij als 't koninksken dat zong,
Bij zijn blind en pluimloos jong,
Als de grasmusch de eikens tellend
In het dichtste van het hout,
Als de tortel die heur tweeling
Hooger schat dan kroon en goud.

'k Zag hoe de adem van de koeltjes
Door uw bruine lokken vloog;
'k Zag den hellen appel beven
Van uw gitzwart moederoog.
Zoo, zoo broeit het vogellijn
Op zijn mossen nestekijn,
En, wen onder zijne vleugels
Stil der kleinen hertjes slaan,
Laat het lodderig zijne oogskens
Droomend heen en weder gaan.

Zalig scheent gij zòò te luisteren
Naar der wouden grootsch akkoord,
Naar het klagen van de baarkens
Smakkend op hun mossen boord;
Naar het windjen in het zwerk
Zuchtend als een vredevlerk
Naar de tortel, bij heur gaaiken
Kirrend op een dorren tak,
Wen van min heur vleuglen beefden,
En heur keel van snikken brak.

Doch die duizenden van s[t]emmen,
Rondgedragen door den wind,
Smolten als in *eenen* naam weg,
't Was de name van uw kind!
En uw bleek maar schoon gelaat,
Zuiver als de dageraad,
Scheen dan als een reine spiegel,
Waar de teerheid van uw hert, -
Als de hemel in het water -
Voor mijn oog in leesbaar werd.

En in droomen weggevoerd dan,
Dwaaldet gij in zaalger sfeer.
Verder dan de dampen klimmen,
Hooger dan het sterrenheer;

Om dan week weer neer te zien
Naar den blozer op uw kniên.
Zoo, zoo ziet, de teedre zonne,
Als met tranen op 't gelaat
Na den regen, op 't viooltje
Dat in 't gras te sluimren staat.

Arme moeder, ha! hoe dikwijls,
Als gij bij uw venster zat,
En, uw blozertje op uw knieën,
Biddend droomdet, droomend badt,
Stond ik onder 't loof te zien
Om u heimlijk af te spiên.
Maar beschrijven, wat ik voelde,
Dit, dit kon ik niet, o neen!
Moedermin naar waarde prijzen
Kan een moeder slechts alleen.

God, die in een tenger graspijl,
In den kleinen druppel nat,
Gansche werelden van wondren
En van grootheên heeft bevat,
Gaf aan d' enklen liefdezucht
Die een moederhert ontvlucht,
Diepere bediedenisse,
Dan de dichters allegaar
Zongen ooit, of zingen zullen,
Ware 't op een englensnaar!

LOD. MERCELIS.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

Irma liet de heeren op dat oogenblik melden, dat de soep opgedragen was. De overste geleidde zijn zwager naar de eetzaal en stelde hem hier zijn zoon voor, die even voor hem te huis gekomen was.

Gustaaf was een groot en slank jonkman; eene mannelijke verschijning.

Een lange blonde bakkebaard omschaduwde het gebruinde aangezicht. Openhartigheid en wilskracht spraken uit zijne donkerblauwe oogen.

In den loop van het gesprek, dat nu over de avonturen van Rüdiger in Amerika en ten deele ook over de toekomst van Gustaaf liep, gaf de jonkman blijk van gezonde levensbeschouwingen; hij sprak klaar, bedaard en met

een zekeren nadruk en juist dit was het dat hem snel de gunst won van Rüdiger, die met dezelfde zich zelfbewuste kalmte en geestkracht zijn doel vervolgd had.

Irma was van den haar drukkenden schuldenlast bevrijd en de overste verheugde zich over den terugkeer van zijn rijken zwager, die hem het uitzicht op menig heerlijk diner of souper opende. Er heerschte derhalve eene vroolijke stemming aan de kleine tafel, waartoe de voortreffelijke wijn het zijne bijdroeg. Des te meer betreurde het de overste, dat hij reeds dadelijk na den maaltijd weder moest opbreken, om eene brandschade te gaan opnemen.

'Uitstellen kan ik dat, helaas, niet meer,' sprak hij verdrietig; 'de andere zaakkundigen zijn dezen namiddag uitgenoodigd, en ik kan dus onmogelijk wegblijven. Wanneer zien wij u weder, Rüdiger?'

'Na mijn bezoek bij Archimbald,' antwoordde de baron; 'ik rijd er morgen heen.'

'Dus morgen avond?'

'Dat kan ik niet vast beloven.'

'Duizend bommen! Gij zult toch niet bij hem overnachten?'

'Als hij het mij verzoekt, zal ik het hem niet kunnen weigeren,' zegde Rüdiger bedaard, terwijl hij zijn zwager eene sigaar aanbood.

De overste Grüttner beschouwde de sigaar met een kennersblik en sneed voorzichtig de spits af.

'Gij kunt u daarvan verontschuldigen met te zeggen, dat gij door ons uitgenoodigd zijt,' hernam hij.

'In het geheel niet; ik zal gaarne blijven om te kunnen waarnemen. Ik wil tot elken prijs de waarheid weten, zij mag luiden zoo als zij wil.'

'Gij zult ze nooit vernemen.'

'Ik hoop het toch.'

'Bah! gij kent dezen sluwen vos nog niet,' spotte Grüttner met een zijdelingschen blik op zijn zoon, wiens voorhoofd bewolkte. 'Hij zal u overladen met voorkomendheden en over eenige dagen zijt gij even wijs als te voren; achter het masker laat hij u niet zien!'

'Wees niet al te grof, papa!' verzocht Gustaaf. 'Oom Archimbald is veel belasterd geworden....'

'Kind, gij begrijpt dat niet,' dus onderbrak hem Irma. 'Gij hebt dien tijd niet bijgewoond en dat uw vriend Erwin zijn vader in bescherming neemt, is braaf en schoon; maar beslissend kan zijn oordeel niet zijn. Oom Rüdiger zal juist oordeelen gelijk wij, wanneer hij zijne waarnemingen gedaan heeft. Van eene verzoening tusschen ons en oom Archimbald kan geene sprake meer zijn.'

'En toch streef ik naar dit doel, vooropgesteld dat Archimbald zonder schuld is,' zegde Rüdiger, terwijl zijn zwager met zichtbaar genot de fijne, geurige lucht zijner sigaar inademde. 'Ik zou hier gaarne, als ik weder vertrek, vrede achterlaten.'

'Bewijs ons overtuigend zijne onschuld en dan zullen wij verder daarover spreken,' bemerkte de overste. 'Ik vrees echter dat gij er nooit in zult gelukken. Maar nu moet ik gaan.'

Gustaaf moest ook opbreken. Rüdiger nam afscheid van Irma om hem een eind weegs te vergezellen.

'Ik ga den bankier Stroombeek een bezoek brengen,' zegde hij, nadat zij het huis verlaten hadden; 'het voorwendsel om eenige geldzaken met hem te willen regelen,

biedt mij de gelegenheid aan ook eenige vragen, die op het verleden betrekking hebben, tot hem te richten.'

'Vragen, die oom Archimbald betreffen?' vraagde Gustaaf met een onderzoekenden blik op zijn begeleider, die met een peinzend voorkomen toestemmend knikte. 'Gij moet uw oordeel niet door den haat van papa laten benevelen, beste oom; de toedracht der zaak is in het geheel niet zoo als hij die schildert. De haat is een doffe bril.'

Rüdiger was blijven staan en reikte zijn neef de hand.

'Zoover ik u nu heb leeren kennen, geloof ik, dat gij een voortreffelijk verstand hebt,' zegde hij op zijne bedaarde trouwhartige manier. 'Laat ons alle stijfheid tusschen ons verbannen. Ik ben de broeder uwer moeder, dat geeft ons beiden het recht vertrouwelijk met elkander om te gaan.'

'Het zal mij eene ware vreugde zijn om van dit recht met uw vriendelijk verlof gebruik te maken,' antwoordde Gustaaf. 'Nog nooit heb ik iemand ontmoet tot wien ik mij in het eerste uur zoo onweerstaanbaar aangetrokken gevoelde als tot u.'

'Dan stemmen wij ook daarin met elkander overeen, en ik hoop dat gij mij in mijne pogingen ondersteunen zult, om uwe ouders met Archimbald te verzoenen.'

'Van harte gaarne; die verzoening is toch ook mijn wensch.'

'Gij zijt met uw neef Erwin bevriend, niet waar?'

'Reeds sinds jaren.'

'Is hij landhuishoudkundige?'

'Daar hij de eenige zoon is en het vaderlijke goed hem eenmaal toevallen moet, kon hij wel geen beter vak kiezen. En wat hij is, dat is hij met hart en ziel; aan hem heeft zijn vader een sterken steun.'

'Hoe is de verstandhouding tusschen hem en zijn vader?'

'De beste van de wereld,' antwoordde Gustaaf; 'ik geloof niet, dat Erwin ooit van zijn vader een hard woord gekregen heeft. En hij zelf heeft zijn vader lief - hij zou met vreugde elk offer voor hem brengen, als hij daardoor de schaduw verdrijven kon, die zijn leven verduistert.

'Dus kent hij ook de verdenking.'

'Ja, maar hij gelooft er niet aan.'

'Het zou ook onmogelijk zijn, dat hij daaraan gelooven kon,' hernam Rüdiger. 'Hoe leeft Archimbald?'

'Zeer teruggetrokken. Wie hem slechts oppervlakkig leert kennen, houdt hem voor een somber, menschenhatend man; maar duldt zijn mistrouwen, dat men vertrouwelijker met hem wordt, dan ontdekt men spoedig zijne waarheidsliefde, zijn billijkheidsgevoel en zijne goedhartigheid. De opvliegendheid en de hardheid, die hij soms toont, zal hij van zijn vader overgeërfd hebben, maar nooit heeft zijn zoon daaronder te lijden gehad.'

'Dat luidt anders dan de oordeelvellingen, die ik tot dusverre over hem vernam,' sprak Rüdiger nadenkend. 'Het is aangenaam de meeningen van twee verschillige kanten te leeren kennen; ik zal daardoor in staat gesteld zijn onpartijdig te oordeelen.'

'Het is zonderling, dat die hatelijke verdenking zoovele jaren lang voortbestaan kan. Ik vind de verklaring daarvoor slechts in het vermoeden, dat oom Archimbald vijanden hebben moet, die het vuur van den haat altijd weer aanwakkeren als het dreigt uit te dooven.'

'Dit zal wel het geval zijn,' meende Rüdiger, 'en een dezer vijanden meen ik reeds te kennen.'

'Papa?'

‘Neen, hij zal er zich wel voor wachten den naam zijns broeders openlijk aan de kaak te stellen. Maar daar is de vroegere rentmeester van het goed...’

‘Steenhouwer! Kent gij hem ook?’

‘Gisteravond leerde ik hem kennen.’

‘Een gevaarlijk mensch zonder eer of geweten. Des te gevaarlijker, daar men hem niet ter verantwoording roepen kan. Slechts met halve woorden maakt hij toespelingen, die men niet misverstaan kan, en evenwel geen grond geven tot eene aanklacht wegens laster.’

‘Zoo sprak hij ook tot mij,’ bevestigde Rüdiger. ‘Dus ik zal mijn broeder goed in de oogen zien en dan wel spoedig weten, hoe ik het met hem heb. Gij zijt met dokter Lodewijk Winterfeld bevriend?’

‘Wij werden boezemvrienden op de universiteit,’ antwoordde Gustaaf. ‘Lodewijk en zijn vader zijn voortreffelijke menschen.’

‘En de dochters niet minder,’ zegde Rüdiger, en als hij bij deze bemerking zijn metgezel aanzag, bespeurde hij op diens wangen een verraderlijken gloed, waarvan hij de oorzaak terstond begreep.

‘Dat kan niemand bestrijden!’ antwoordde Gustaaf. ‘Vooral Martha, de barmhartige zuster met haar edel hart, is een parel, gelijk men zelden vindt’

‘En Hildegard?’ vraagde Rüdiger schertsend.

‘Die kent gij immers; wat zal ik nog tot haar lof zeggen?’ antwoordde Gustaaf met blijkbare verlegenheid de oogen nederslaande. ‘Dokter Winterfeld noemt haar den zonneschijn van zijn huis, en dat is zij in den schoonsten zin des woords.’

‘En dezen zonneschijn zoudt ge wel aan uw eigen haard willen zien?’

‘Als het van mij afhing, oom!’ hernam Gustaaf na een kort zwijgen met een diepen zucht.

‘Nu, met den tijd, komt raad,’ zegde Rüdiger glimlachend.

Op dat oogenblik kwam hen een jong mensch in een eng rijcostuum, met de karwats in de hand, te gemoet.

‘Neef Erwin?’ zegde Gustaaf zacht.

Rüdiger zag onderzoekend in het ernstige, met een bruinen ringbaard gesierde gelaat van zijn neef, die hem door Gustaaf voorgesteld werd; daarop drukte hij hem met warme hartelijkheid de hand.

‘Wij zullen elkander leeren kennen,’ zegde hij. ‘Ik kom u morgen bezoeken. Breng uwen vader voorloopig mijne groeten over.’

Erwin was verbijsterd door deze geheel onverwachte ontmoeting.

‘Het zal papa veel genoegen doen,’ antwoordde hij, zijn oom vrij in het aangezicht ziende. ‘Uw terugkeer zal naar ik hoop eene lichtstraal werpen in den nacht, dien hij zich zelven gemaakt heeft Verontschuldig mij thans; eene dringende zaak voert mij in de stad. Alzoo, tot weerziens, morgen voormiddag! Gij zult ons van harte welkom zijn.’

Hij nam met een handdruk afscheid en spoedde zich weg en kort daarop trad hij het huis van den bankier Herman Stroombeek binnen. Een bediende in eenvoudige livrei had hem de huisdeur geopend; met een schalkschen lach zag hij den jongen heer aan.

‘Het is nog te vroeg, heer baron,’ sprak hij zacht; ‘mijnheer Stroombeek slaapt nog boven op zijne kamer.’

‘En mejuffrouw?’ vraagde Erwin met gedempte stem.

‘Is in den hof zooals gewoonlijk om dezen tijd.’

Erwin knikte tevreden en stapte door den breeden, koelen gang, over de plaats, de stalling en het koetshuis voorbij en ging den lommerrijken, goed onderhouden hof in.

De kleurenpracht der bloeiende rozen schitterde hem uit de verte tegen. Derwaarts richtte hij zijne schreden en zag zich in zijne verwachting niet teleurgesteld; achter de rozen zag hij in een schommelstoel een blond, slank meisje in de schaduw van een zwaren beuk zitten. Toen zij hem zag stond het meisje met een aanminnig lachje op en bood hem de kleine hand.

‘Geldt uw bezoek mij of papa?’ vraagde zij schalks.

‘Beiden, mejuffrouw Erna!’ antwoordde hij. ‘Met uw papa heb ik eenige zaken te regelen en ik wensch slechts, dat hij zijn slaapje niet al te spoedig afbreke.’

‘Als hij wist, dat gij hier zijt zou hij zich in ieder geval haasten u te begroeten,’ schertste zij, terwijl zij eene donkerroode roos afplukte. ‘Zou u dat niet aangenaam zijn, heer baron?’

‘Mag ik u om de roos verzoeken!’ zegde hij, zonder hare vraag te beantwoorden.’

‘Ik zou gaarne aan uw verzoek voldoen, maar ik vrees, dat de roos eene verraderes zou kunnen worden.’

‘In hoeverre?’

‘Papa kent elke roos in zijn hof - zij zijn zijne eenige vreugde; zag hij nu deze roos in uwe handen, dan zou hij gewis vragen wie ze u gegeven heeft,’ antwoordde Erna, en hare wangen verfden zich plotselings donkerder als zij den vorschenden blik van Gustaaf ontmoette.

‘Dan zou ik hem antwoorden, dat ik ze uit uwe hand ontvangen heb.’

'En weet gij, wat de gevolgen zouden zijn?'

'Nu?'

'Hij zou in het vervolg niet meer zoo lang slapen,' antwoordde zij met een schelmschen lach.

'En nu wil ook ik vragen: zou u dat onaangenaam zijn?'

Zij sloeg de lange zijden wimpers voor zijn blik neder en een donkere blos overtoog haar schoon gelaat.

'Ik wil eerlijk zijn en uwe vraag met ja beantwoorden, heer baron,' zegde zij: 'gij kent toch mijn eenzaam, vreugdeloos leven in dit huis. De gezellige uurtjes met u bieden mij de eenige afwisseling daartoe aan.'

'God zegene u voor deze openhartigheid,' antwoordde hij met bevende stem, 'gij geeft mij moed eene vraag aan u te richten, van welker beantwoording het geluk mijns levens afhangt. Erna, wilt gij mijne levensgezellin worden? Wat ik u aanbieden kan, weet gij, doch wellicht heeft het geene bekoorlijkheid voor u, de echtgenoot van een handelaar te zijn, die zich met geheel zijne kracht aan zijn beroep wijden moet; doch de trouwe liefde eens mans....'

'Genoeg!' onderbrak zij hem zacht. 'Verklein uwe waarde niet. Waar het hart spreekt, zijn de woorden overtollig.'

'Ik zal u dankbaar zijn zoo lang ik leef,' zegde hij met diepe aandoening. 'Was uw leven tot dusverre eenzaam en vreugdeloos, zoo zal nu mijne reine liefde u rijkelijk schadeloos stellen.

DE STAALMEESTERS, NAAR REMBRANDT.

'Eenzaam en vreugdeloos,' hernam zij, peinzende op de rozen starende, voor welke zij nog altijd stonden. 'Hoe kon het ook anders zijn! Vreeselijke beproevingen hebben

mijn vader somber en zwijgend gemaakt. Nooit zag ik een vroolijk gezelschap in onze vertrekken. Mijn vader verbood mij niet schouwburgen en concerten te bezoeken, doch nooit ging hij met mij mede; onze bediende bracht er mij in het rijtuig heen en haalde mij weder af en zeer zelden vroeg mijn vader mij, of de voorstelling mij bevallen was. Slechts eene vriendin heb ik: Hildegard Winterfeld; ook zij kwam niet dikwijls. De stilte in ons huis mag haar wel verdreven hebben; mijne schuld was het zeker niet, dat onze vriendschapsband losser werd. Als ik u leerde kennen - het was over eenige maanden, mijn vader wilde u eenige zeldzame planten in onze broeikas toonen - daar ontmoetten wij elkander, daar klopte reeds in het eerste uur mijn hart voor u.'

'En nu zal ik met deze roos voor uw vader treden en om uwe hand verzoeken, Erna.'

'Volstrekt niet; wacht, tot gij de toestemming uws vaders hebt,' zegde zij haastig en bezorgd; 'mijn vader zal daar het eerste naar vragen en deze vraag moet gij met zekerheid kunnen beantwoorden.'

'Welnu, het zij zoo,' antwoordde hij na kort beraad. 'Ik zou liever nog heden mijn geluk aan de geheele wereld verkondigen, maar uw eerste verzoek mag ik niet afslaan. Doch morgen kom ik en vraag om uwe hand. Gij zijt toch niet beducht voor eene weigering van uw vader?'

'Onmogelijk is deze weigering niet,' antwoordde zij met een zucht.

'Wat zou hij tegen mij kunnen inbrengen?'

'Niets, en toch vertrouw ik niet al te vast.'

'Wees maar gerust; ik vrees geene afwijzing. Maar ik geloof dat wij thans moeten scheiden,' voegde hij er met een oogslag op zijne horloge bij. 'Mag uw vader heden nog niets vernemen, dan kan ik niet langer vertoeven - hij zal reeds in zijn kabinet zijn. Wees vroolijk en welgemoed.'

Erna bleef bij de rozen achter; de jonge baron echter ging met een nadenkend voorkomen op het huis toe.

Aan de toestemming van zijn eigen vader twijfelde hij niet. En wat kon Stroombeek tegen hem inbrengen? Op zijn persoon rustte geene smet. Allen, die hem kenden, betoonden hem achting. Zijne geldelijke omstandigheden waren in orde; de bankier wist zulks. Derhalve waren ook in dat opzicht alle zorgen ongegrond. Slechts moed gehouden!

Hij streek met de hand eenige malen over het voorhoofd, klopte dan aan de deur van het kabinet en in het naaste oogenblik stond hij tegenover Erna's vader.

De magere heer met het baardelooze, door tallooze rimpels doorploegd gelaat ontving hem met een gedwongen lach; deze lach maakte reeds na eenige seconden weder plaats voor de ernstige stuursche uitdrukking, die zijne trekken bijna altijd vertoonden.

Hij klemde het gouden lorgnet op den scherp gebogen neus en wierp een snellen, scherpen blik op de roos, die Ervin naast de karwats op de tafel gelegd had.

'Naar ik hoop is mijnheer uw vader welvarend?' vraagde de bankier.

'Hij laat u vriendelijk groeten,' antwoordde Erwin, die zijne brieventasch uitgehaald en er een pakje banknoten uitgenomen had. 'Ik breng u weder vijf duizend thaler - papa wenscht ook dit geld in vier percents staatspapieren te beleggen.'

'Ik zal er ten spoedigste voor zorgen,' knikte de bankier; 'wees zoo goed het geld aan de kas af te geven - of wij kunnen het hier ook wel afdoen.'

Hij drukte op de knop eener elektrische schel en weldra verscheen de kassier, die het geld in ontvangst nam.

‘Bovendien wenscht papa uw oordeel omtrent de nieuwe Russische leening te vernemen,’ zegde Erwin.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 12]

Onze gravures.

Drinkend vee.

DRINKEND VEE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN BAISCH.

Zoo ge wel eens met een landschap- of veeschilder gewandeld hebt langs onze malsche Vlaamsche beemden, voor den kunstenaar eene streek vol licht en kleur, dan heeft hij stellig meer dan eens verrukt stilgestaan, om u te wijzen op het glanzige vee, dat onder wilgen of witte berken in de schaduw stond te druilen of aan eene beek zijn dorst kwam lesschen. Gij hebt hem zijne bewondering hooren uitspreken over de kleur, de teedere tonen, die over het landschap lagen uitgegoten, zilverig onder grijzen hemel of schitterend blank onder opene lucht. Zijne verrukking over

het licht, dat er glansde op de melkwitte huid van het vee, waartegen de lucht in nog teerder wit afstak, heeft u verbaasd. Hij had zoo'n groep zoo dikwijls reeds met aandacht bestudeerd, dat hij al de fijnheden kende, waarop de speling der tinten hem vergastte. Voor hem was het water der kreek dieper en blauwer. Koeien waren in zijn oog geene lompe dieren, maar heerlijke meesterstukken van Gods schepping, met eene fijnheid van lijnen en vormen, met kleuren roodbruin, roodwit of wollig glanzig zwart, zooals zij voor ons niet bestaan.

Zooals de schilder het vee in de weide ziet, zoo tracht hij het op zijn doek weer te geven, maar van de opvatting tot de gewenschte uitvoering ligt een afstand, dien alleen kunstenaars als een Baisch afschrijden kunnen.

Het drinkend vee van dien schilder is een stuk, dat van eene meesterschap in het vak getuigt, die enkel door langdurige studie verkregen wordt. Met zijn indruk van rust en landelijkheid, van licht en kleur is het een zoo bekoorlijk en dichterlijk, als kunstrijk tafereel.

Op de fazantenjacht.

Als het jachtseizoen geopend is, hebben de liefhebbers geen oogenblik rust. 's Morgens voor dag en dauw wordt de weitasch omgeworpen, het geweer van het wapenrek genomen en de jager gaat het pad op. Zijn hond snelt hem uitgelaten voorbij en legt tienmaal denzelfden weg af, dol van pleizier dat zijn goede tijd weer is aangebroken. Al is het frisch in

den vroegen morgen en soms nat van den regen, de jager is goed geschoeid en heeft voor niets oog dan voor wild. Platzak thuiskomen is eene ramp voor hem. Spoedig is het jachtveld bereikt, liefst in de duinen of langs de heide, waar het korte hout welig en dicht opgroeit. Daar zitten patrijzen en als de jager eene vlucht in 't vizier heeft, weest maar gerust, dat hij het konijntje, dat soms voor zijne voeten opspringt, genadig het leven zal schenken. Hij mag zijn wild niet schuw maken, het is al moeilijk genoeg het onder schot te krijgen. Is daarom de fazantenjacht juist zoo aantrekkelijk? De patrijshond - die onzer gravure is van 't echte ras - brengt het wild dat de jager neerschiet, getrouw aan, zonder het te beschadigen. Voor een goed woord van zijn meester, een echten Engelschen sportman, vliegt hij. De jager laadt zijn geweer opnieuw. In het gelende, half ontbladerde beukenboschje, daar ginds, vliegen juist weer twee schoone geparelde fazanten op. Eene minuut slechts en de diertjes verdwijnen met gebroken oogen en bloedend, nog warm van 't leven, ook in de weitasch van den jager, die zelden zijn schot mist. Arme vogels, het is thans een harde tijd voor u.

De kaartziener.

Och, die oom Jakob toch! Zooveel grijze haren zijn er niet aan zijnen stekeligen baard als hij fratsen onder zijne ruige muts zitten heeft. Iedere maal als hij van eene zeereis terug is en het huisgezin van zijnen broeder Wim bezoeken komt, heeft hij iets nieuws voor de hand om het gezelschap te onderhouden en op te vroolijken. Nu weer heeft hij in het land van herwaarts over van eene vermaarde waarzegster de kaart leeren leggen en komt nu bij de familie zijne nieuwe kunst vertoonen. Nicht Mina is het *sujet* en *Ruiten Heer* de voorspellende kaart. Nu, voor zoo ver ons aller ervaring van het kaartzien reikt, weten wij ook dat bij dit spel voor het schoone geslacht altijd de *Ruiten* en de *Heeren*, en voor de Adamszonen altoos de *Harten* en de *Damen* de hoofdpartij spelen moeten. Wanneer en met wie men trouwen zal is eigenlijk de eenige vraag, die het jonge volkje gewoonlijk door de uitgelegde kaarten wenscht beantwoord te zien. Doch, om aan die voorzegging een schijn van waarheid te geven, moet zij door den geluksprofeet of de kaartzienster met geest, *humor*, geveinsden ernst en goedgespeelde overtuiging voorgedragen worden. En dat oom Jakob in dit moeilijkste gedeelte der ondernomen rol volkomen slaagt, is aan zijn *auditorium* gemakkelijk te bemerken. Waar die aardige oom is te weten gekomen ‘dat Mina in het kort zal verloofd worden aan eenen jeugdigen, blonden en rijken jongen, die haar bekend is van kindsbeen af,’ is voor ieder een raadsel, behalve voor de babbelzieke Martha, die oom Jakob al aanstonds bij zijne komst in het oor gefluisterd heeft, dat er tijdens zijn afwezen zoo iets met hare zuster en neef Karel uit de stad op het getouw gezet is. En nu lacht de kleine verraderes met al de anderen en verlustigt zich in de ernstige verwondering van zuster-lief, die er blijkbaar nog geheel onwetend van is, dat het groot geheim der kaartleggerij alleen bestaat in het behendig napraten van uitgehoorde babbeltongen.

Hoe eene klappei in de middeleeuwen gestraft werd.

Men moge van den ‘goeden, ouden tijd’ zooveel kwaad spreken als men wil, ieder zal toch erkennen dat onze vaderen over het algemeen vrij wat verstandiger wisten om te springen met misdadigers, die een gevaar opleverden voor de samenleving, dan onze hedendaagsche maatschappij, die er weinig beters op weet dan de veroordeelden op hare kosten in deftige staatsgebouwen te onderhouden.

De middeleeuwen beschikten over eene menigte hoogst doelmatige straffen, die een heilzamen schrik voor de misdaad onderhielden en zoodoende veel bijdroegen tot beveiliging der rustige burgerij: oneindig meer dan de tegenwoordige manier om misdadigers als belangwekkende wezens te beschouwen, waardoor overspannen hoofden maar al te vaak tot navolging geprikkeld worden En nu behoeft men hier niet juist aan geeselen, radbraken, hangen of brandmerken te denken; neen, onze vaderen hadden nog honderd andere middeltjes om den schuldige zijn vergrijp te doen boeten en af te leeren, zonder hem nu juist aan lijf of goed te beschadigen. Zoo zetten zij bijvoorbeeld een luiaard, die in plaats van te werken voor den kost, liever uit bedelen ging, in eenen put, die vol water liep, zoodat hij onophoudelijk moest pompen, wilde hij niet verdrinken, met het gevolg dat zijne trage armen weer aan de gezonde beweging van den arbeid gewoon werden.

Vooral was het middeleeuwsche strafwezen rijk aan kastijdingen, die op het eergevoel werkten, en daaronder was de meest gebruikelijke het te pronk stellen aan de kaak, waardoor de misdadiger aan de beschimpingen en den spot zijner medeburgers werd prijsgegeven. Eene dergelijke strafoefening was ook het gebruik om vrouwen, die hunnen man geslagen hadden, ruggelings op een ezel gezeten, de stad rond te leiden. Gaven wij daarvan in den vorigen jaargang eene afbeelding, ditmaal laat de gravure op de laatste bladzijde van dit nummer den lezer getuige zijn van eene strafoefening, die in Engeland werd toegepast op vrouwen, die zich aan achterklap en kwaadsprekerij hadden bezondigd.

Zulk eene klappei werd door de gerechtsdienaars onder geleide van eenige magistraatspersonen naar een naburig water geleid, aan welks oever een zoogenaamde ‘duikstoel’ in gereedheid gebracht was. Natuurlijk had zich daar reeds de heele bevolking van het dorp of het stadje verzameld om de strafoefening bij te wonen. De kwaadspreekster werd nu vastgebonden op den duikstoel, die aan het uiteinde van een balk bevestigd was, waarna deze zoover werd omgedraaid dat de stoel boven het water hing. Thans werd de klappei eenige malen, naar gelang zij zich meer of minder bezondigd had, flink onder water gedompeld, en men behoeft niet te vragen of zij in het vervolg hare lastertong ook in bedwang hield.

In alle geval bleek de straf zoo doelmatig, dat het gebruik zelfs naar Amerika werd overgebracht. Daar werd in het jaar 1634 in den staat Virginia nog zekere Betsy Tucker in tegenwoordigheid der overheid en van alle buren en bekenden behoorlijk in het water ged[o]mpeld, hetgeen misschien wel het laatste historische geval van dien aard zal geweest zijn.

De Slachtoffers der Wetenschap.
(*Vervolg.*)

De groote Stille Zuidzee heeft nog meer martelaars aan te wijzen. LA PEROUSSE, een Fransch zeeofficier, werd omstreeks 1780 door zijne regeering uitgezonden, om de reizen van Cook voort te zetten en eene doorvaart te zoeken langs het Noorden van Amerika. Met De Langle zou hij ongekende oorden verkennen, een onderzoek instellen naar de walvischvangst in het Zuiden, en naar de pelterijen in het Noord Westen van Amerika, de nog weinig bezochte Westkust van dit werelddeel bezoeken, de zeeën van China en Japan bezeilen, Australië aandoen, en in al die streken planten en metalen zoeken, de inboorlingen bestudeeren, handelsverkeer openen.

Twee fregatten, de *Boussole* en de *Astrolabe*, lagen te Brest gereed. La Perousse zou over het eerste, De Langle over het andere bevel voeren. La Perousse vaarde kaap Horn om, zeilde noordwaarte op naar den berg van St. Hélie en ontdekte onder anderen de baai van Monti. Verder ging het langs de Sandwich-eilanden naar de Filippijnsche eilanden, naar Japan en de Oostkust van Azië. Daar werd De Langle, wijl hij de schepen van versch regenwater liet voorzien, bij het instappen van de sloep door prauwen met inboorlingen omringd, die hem met knuppelslagen vermoordden. Robert de Paul Lamanon, die als natuurkundige de reis medemaakte, werd met elf matrozen aan zijne zijde gedood.

La Perousse verliet dit noodlottig oord en landde den 26sten Januari 1783 te Botany baai. Hij schreef een langen brief aan den minister van marine, waarin hij den uitslag zijner ontdekkingstochten en het verlies zijner reisgenooten mededeelde, met bericht dat hij naar Frankrijk onder zeil ging.

Dit was La Perousse's laatste brief. Men hoorde niets, noch omtrent hem zelven, noch omtrent zijne schepen, totdat in 1826 de Engelsche zeekapitein Peter Dillon op de klippen der Hebriden de overblijfselen vond der schepen, met een paar kanonnen en ankers Dit was alles wat van de *Astrolabe* en de *Boussole* overig was; maar het waren welsprekende getuigen van het vreeselijk einde van dezen roemruchtigen zeetocht.

Doch wij willen naar Australië terugkeeren. Een Duitsch onderzoeker, LEICHARDT, vatte in 1848 het plan op de binnenlanden te bezoeken van het vasteland van Australië. Eerst slaagde hij er in, dit onbekende land in noordwestelijke richting te doorsnijden, daarbij een weg afleggende van 3000 kilometers. Hierdoor aangemoedigd, vatte hij het plan op het eiland in zijne grootste breedte, van het Westen naar het Oosten, te doorkruisen. Hij vertrok in het begin van 1848 van Brisbane en bereikte de rivier de Cagoon, die 480 kilometers van de zee ligt. Maar sedert ontving men geene tijding van den moedigen reiziger. Tien jaren later vonden de gebroeders Gregory eenige sporen van deze expeditie bij de rivier Victoria.

Omstreeks dienzelfden tijd deed een Australisch volksplanter KENNEDY zijn best de oostelijke kusten van Carpentaria te verkennen.

Hij drong zoolang voort tot zijne levensmiddelen uitgeput raakten. Al zijne reisgenooten verlieten hem, op een inboorling na, die 't moest aanzien hoe de ongelukkige Kennedy door de afschuwelijke menscheneters der binnenlanden doodgeslagen werd. Zelf ontkwam de getrouwe ter nauwernood, om de treurige tijding over te brengen.

Het vreeselijk uiteinde van Kennedy en Leichhardt weerhield noch de gebroeders Gregory, noch anderen de woeste binnenlanden te doorkruisen, en onder deze is Burke de eerste geweest, die het vaste land van Australië, van Melbourne tot de golf van Carpentaria is doorgetrokken. Ook hij heeft dezen roem met zijn leven betaald.

De Ier THOMAS O'HARA BURKE vertrok uit Melbourne, op den 20sten Augustus 1860, aan het hoofd van een volledig uitgerust gezelschap, waaronder de

sterrenkundige WILLS. Op het einde van September bereikte hij, tusschen 25° en 26° zuiderbreedte, de groote steenwoestijn, waar vóór 15 jaren de reiziger Start zes maanden in de grootste moeilijkheden had doorgebracht en zijn reismakker Poole van dorst was omgekomen. Burke en de zijnen waren gelukkiger. Zij kwamen ongedeerd aan de andere zijde van de groote woestijn, die door de juist gevallen regenbuien overal meren en oazen vertoonde. De tochtgenooten drongen in de vallei van Yappar door, en hunne veerkracht werd niet weinig versterkt toen zij aan gewisse teekenen ontdekten dat de zee niet verre meer wezen kon. Burke en de zijnen hadden nog maar eene vlakte door te trekken, en zij waren er; maar ongelukkig was die vlakte met ondoordringbaar struikgewas bezet. De reizigers waren zwak, de paarden en kameelen waren voor het grootste gedeelte gestorven, en die overgebleven waren weigerden verder te gaan. De levensmiddelen begonnen schaarscher te worden. Onder die omstandigheden terug te keeren was eene moeielijke zaak, doch er schoot niets anders over, en bij dezen terugtocht stierven

Burke en Wille van vermoeienis en uitputting in de vallei van Cooper.

Zij hadden hunnen weg geteekend. Een kleurling, John Mac Douall Stuart gelukte het, eenigen tijd later, denzelfden tocht tot zijn einddoel voort te zetten en de zee te bereiken, die Burke alleen van verre had hooren ruischen.

Zoowel door deze heldhaftige pogingen, als door zoo menige onderneming van jonger datum en gelukkiger uitslag, zooals die van Landsborough, Mac Kinlay, Hardwicke, Cowle, Gilles, Warburton, begint Nieuw-Holland, evenals Afrika, meer bekend te wordën. Toch blijft er nog genoeg te doen over. Ten Noord-Westen levert het land van Tasman, ten Noorden het land van Arnhem, ten Noord-Oosten het land van Carpentaria en het schiereiland van York nog altijd een ruim veld op, waar toekomstige landontdekkers roem behalen en kennis vermeerderen kunnen. Men rekent dat van de 6,353.000 vierkante kilometers, die de oppervlakte van dit eiland uitmaken, een derde gedeelte nog nader onderzocht moet worden. Zoo blijkt wel dat het werk van den enkelen mensch weinig beteekent, en de verovering van den aardbodem een arbeid is voor de eeuwen, die zeker maar langzaam voltooid wordt.

(*Wordt voortgezet.*)

De huzarentrompetter en de kleermakersgezel.

Beiden waren dood. De huzarentrompetter was dood, en de kleermaker was dood. De trompetter had ‘een schot in de borst gekregen,’ en van den kleermaker zeiden zijne kameraden: ‘Hij had zich weggespuwd: hij was aan de tering gestorven.’

Beiden waren ook in 't zelfde huis gestorven, op denzelfden morgen, en zouden op 't zelfde kerkhof begraven worden.

Deze dooden-geschiedenis viel voor in 't stadje Hohenrauchheim, in 't gezegende land der boekweitvelden en onder de zwijgend hun schelvisch kauwende bewoners der Noordzeekusten.

Hohenrauchheim had niet alleen, behalve de onontbeerlijke kazerne, een stads-geneesheer, maar, omdat het dien stads-geneesheer had, ook een hospitaal. Dat hospitaal was zoowel voor burgers als voor militairen. Zoo kwam het, dat kort na den oorlog in éen nacht een gewonde huzarentrompetter en een teringzieke kleermaker daar hunne rekening met den hemel gesloten en deze wereld vaarwel gezegd hadden.

Drie dagen later zouden ze begraven worden.

Die morgen was daar. Van half acht tot acht uur kwamen langzamerhand, bevend van koude, de kleermakersgezellen in gekeerde rokken met echt fluweelen kragen, en hoeden op, die sinds jaren uit de mode waren, allen, netjes gecold, hoewel 't voor het meerendeel papieren cols waren. De meesterknecht alleen had geen gekeerden frak aan, maar een die des namiddags moest afgeleverd worden. Toen hij aankwam, sloeg 't juist acht uur. Dat was de tijd waarop zij besteld waren.

De hoofddeur van 't hospitaal werd geopend; zes kleermakers gingen naar binnen. Na eene korte poos kwam éen weder de deur uit, om nog twee man te halen, want de zes levenden konden den éenen doode niet dragen.

Eindelijk kwamen ze er weer uit, met hun negenen: acht levenden en een doode.

De stoet zette zich in beweging, langzaam maar zeker, want telkens moesten de dragers elkander afwisselen. Daardoor kwam het dat allen weinig spraken; ze dachten echter des te meer.

Hoofdzakelijk dachten ze aan hunne zittende levenswijs en aan de tering. Eén echter dacht aan geheel iets anders: hij zou des namiddags naar Wilhelmus-haven gaan; daar had hij een oud liefje, die vroeger ook bij 't vak was geweest, maar nu buffetjuffrouw was. Ze had beloofd, te zullen zorgen dat hij te Wilhelmshaven werk kreeg; derhalve dacht hij meer aan Wilhelmshaven en aan zijn liefje dan aan zijn dooden kameraad.

Zoo kwamen ze op het kerkhof.

De dominee hield eene lijkrede, die even goed voor een schoenlapper of straatkeerder had kunnen dienen. Eindelijk riep hij: 'Amen!' 't graf werd dichtgeworpen, en de doode was begraven. Hij rustte zacht, want hij lag bij zijne gelijken. De kleermakers van Hohenrauchheim hadden namelijk een zieken- en begrafenisfonds en ook eene eigen begraafplaats, waar alle kleermakers werden ter aarde besteld.

***

Te half negen uren zou de huzarentrompetter begraven worden. Vijf minuten vóor dien tijd kwam het eskadron aanmarcheeren, niet te paard, maar te voet - trap, trap, trap, trap. Vóor het hospitaal kommandeerde de ritmeester: 'Halt! Front!'

Vijf minuten 'op de plaats rust.'

Toen het half negen geslagen had, werd de deur van 't hospitaal weer geopend.

Zes huzaren en een onderofficier gingen naar binnen. Toen ze terugkwamen, waren ze met hun achten, want de doode trompetter was er ook bij.

Een hunner zei tot zijn nevenman: 'Nu, Karel, daar zullen we straks een slok op nemen.'

Dit waren de eenige woorden, die er bij gesproken werden, en nog wel heel zacht.

De stoet zette zich in beweging. Vooraf ging het muziekkorps, dat eene treurmarsch in mi-bemol blies. Daarop volgde het lijk, door zes huzaren gedragen. Naast iederen huzaar liep een andere huzaar, om hem te vervangen. Maar dat behoefde niet, de huzaren waren geene kleermakers.

Achter het lijk liep de ritmeester.

Hij had vreeselijk lange beenen, die men echter nu niet zien kon, daar hij zijn langen mantel had omgedaan.

Kwaadsprekende lieden zeiden: Hij had zulke lange beenen en eene zoo korte romp, dat hij zijne broek aan zijn halsdas vastknoopte en nooit bretelles gebruikte.

De ritmeester zette een gezicht alsof hij zeggen wou: 'Daar wordt alweer een kerel van mijn eskadron begraven. 't Is jammer van den vent: hij dronk wel eene stevige borrel, maar hij blies goed en zat ferm in den zadel.'

De heeren luitenants, die nu volgden, waren te flink uitgedost, om aan den dooden trompetter te kunnen denken; zij lachten en lonkten tegen de in grooten getalle aanwezige dames. Wat ging hen een doode trompetter aan? 't Was immers slechts dienst-doen.

Als vijfde nommer van den stoet kwam volgens voorschrift het eskadron. Alles is doodstil. Allen zwijgen - volgens voorschrift. Langzaam wordt gemarcheerd - volgens voorschrift. Alleen de rekruten houden de pas niet - dat konden ze ook niet, want ze waren pas sedert een paar dagen in dienst.

Het slot van den stoet vormden de marketentster en de wachtmeester, een klein, dik ventje met een snorbaard, 't opschrijfboekje onder den arm en niet geheel nuchter

meer. De wachtmeester was bedroefd; de doode trompetter was zijn beste vriend geweest.

De kleermakers stonden juist gereed het kerthof te verlaten, toen 't eskadron met den dooden trompetter kwam aanmarcheeren.

‘Komaan,’ dachten zij, ‘'t is toch een verloren dag, we kunnen dus wel blijven kijken hoe de huzaren hun kameraad begraven.’ Bovendien hoorden ze een stukje muziek, hoewel slechts een koraal in mi-bemol, maar dat hindert een kleermaker niet.

De soldaten hadden ook eene eigen begraafplaats, waar alleen soldaten lagen, en midden tusschen de graven stond het krijgsteeken. Daar was het graf voor den trompetter gegraven.

Zoodra de kist in 't graf was neergelaten, ging het eskadron er om heen staan. De dominee hield de lijkrede. 't Was wel de tweede rede, welke hij dien morgen hield, doch 't was geene andere, maar dezelfde, die hij bij het graf van den kleermaker had uitgesproken. De kleermakers merkten 't niet op, ze hadden te veel aandacht op de uniformen der huzaren.

Die zaten allen slecht en vol plooien op den rug.

Eensklaps klinkt 't: Krak - bom! Dat was 't eerste saluutschot.

De huzaren knipten even met de oogen, de kleermakers sprongen van schrik in de hoogte. Zoo ging het ook bij 't tweede en 't derde salvo.

Vervolgens speelde de muziek een koraal; toen volgde een stil gebed - eene lange poos, waarin niet 't minste geluid werd vernomen. De luitenants baden niet mee, maar ze deden alsof ze 't deden.

De kleermakers baden ook niet; ze waren sociaal-demokraten, en die houden zich niet met bidden op. Maar zij ergerden zich in stilte er over, dat een kleermaker zoo eenvoudig begraven werd, en een huzaar met zooveel staatsie.

Hunne ergernis zou echter weldra in vreugde veranderen.

Plotseling ontstaat op 't kerkhof een vreeselijk rumoer. Een kerel met opgestroopte hemdsmouwen komt aanstormen, ijlt naar den geestelijke, naar den ritmeester, naar de doodgravers en naar den meesterknecht met den uitroep: ‘'t Is te laat! 't Is te laat!’ en zakt uitgeput ineen, want dat was zelfs voor een gasthuisknecht wat al te erg.

‘Maar wat is te laat? Wat is er aan de hand?’ vragen allen.

‘Wat er aan de hand is?’ zucht de gasthuisknecht. ‘'t Is eene schoone geschiedenis. Ze hebben de lijken verwisseld. De kleermakers hebben den trompetter begraven, en de huzaren den kleermaker.’

‘Wat?’ roept de ritmeester met de lange beenen, ‘die hier in 't graf ligt, is....’

‘Ja, ja, dat is de kleermaker.’

‘Dat zal de donder halen,’ schreeuwt de ritmeester met een ontzettenden vloek. ‘Hij moet er uit, hij moet opgegraven worden.’

‘Dat gaat niet, beste heer,’ antwoordde de dominee, wien het vloeken zeer ergerde; ‘wat eenmaal onder den zegen der Kerk aan de aarde is toevertrouwd, blijft daar ongehinderd liggen. - Zacht ruste hunne asch!’

De huzaren barstten in een luid gelach uit, omdat bij de krijgslieden de kleermaker en bij de kleermakers de trompetter rustte.

En de zestien kleermakers, die den trompetter naar het kerkhof hadden gedragen, zeiden tot elkander: ‘Ziet ge, daarom lag de kerel ons zoo zwaar op de schouders!’ Ze hadden ook niet kunnen begrijpen hoe een kleermaker zoo zwaar kon zijn.

Europa's bloemenparadijs.

Dank aan de uitvindingen van onzen tijd zijn er tegenwoordig om zoo te zeggen geene afstanden meer en tusschen de verst verwijderde punten zijn middelen van verkeer tot stand gebracht, waarvan voor weinige jaren de stoutste verbeelding niet had durven droomen. Door middel van de bliksems der electriciteit en de vleugelen van den stoom spreken en verkeeren wij met de geheele beschaafde wereld.

In onze noordelijke streken genieten wij de versche druiven door de zon van Zuid-Frankrijk, Italië of Hongarië rijpgestoofd; Amerika zendt ons zijn overvloed van veldvruchten en de zee verschaft ons haar smakelijk banket tot ver op het vasteland, zonder dat wij er ons nog over verwonderen; wij vinden dat heel natuurlijk en denken er niet aan, dat dit voor een vijftigtal jaren volslagen onmogelijk was.

Maar ook de bevallige kinderen van Flora, de welriekende bloemen, maken tegenwoordig ontzaglijke reizen en brengen ons in den guren wintertijd, als sneeuw en ijs onze velden bedekken, de geurige groeten van zonniger streken; zij verhalen ons in hunne sprakelooze,

OP DE FAZANTENJACHT, NAAR DE TEEKENING VAN ALFRED W. STRUTT.

maar welsprekende taal sprookjes van eeuwige Lente en zomervreugd en troosten ons in de korte, donkere dagen en bij lange avonden.

DE KAARTZIENER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. KRICHELDORF.

Een tuiltje bloeiende rozen en viooltjes om Kerstijd is tegenwoordig in de groote steden niets zeldzaams meer; wij bedoelen natuurlijk niet de ziekelijke, verwende kinderen der broeikassen, maar frissche, krachtige bloemen in de volle pracht hunner gezonde ontwikkeling

Gaf men vroeger aan Hongarië den naam van Europa's korenschuur, dan verdient de landstreek, die zich van Monaco tot Toulon

langs de kust der Middellandsche Zee uitstrekt en door de Alpen voor de gure winden van het Noorden is beschut, ten volle den naam van Europa's bloementuin. Nizza, Grasse en Cannes zijn de steden, beroemd om hun zacht klimaat, die op hunne manier stapelplaatsen geworden zijn van een wereldhandel, waarvan de bloemen, met geurige oliën en reukwaters, die daaruit vervaardigd worden, het hoofdartikel uitmaken.

In watten gewikkeld, in gevlochten mandjes of lichte kistjes maken de bloemen, hetzij los, hetzij tot prachtige ruikers saamgebonden, de reis en komen, dank zij het snelle vervoer, bijna zonder uitzondering in ongeschonden staat op de plaats hunner bestemming in noordelijk Europa aan. Om zich een denkbeeld van die wezenlijk ontzagwekkende snelheid te maken, gelieve men te bedenken, dat een bouquet in Keulen per telegraaf te Nizza besteld, reeds binnen 44 uren in de handen der gelukkige ontvangster in de Rijnstad wezen kan. Uitgestrekte vlakten, die vroeger olijfboomen en wijngaarden droegen, zijn achtereenvolgens aan de bloementeelt gewijd, voornamelijk in de onmiddellijke omgeving der groote steden Nizza, Cannes, Grasse en Menton. De hoofdafnemers voor de versche bloemen zijn de Duitsche bloemisten of zoogenaamde *bouquet-binder*, en van den grooten omvang, dien de bloemenverzending van Italië naar Duitschland heeft aangenomen, kan men zich het best een denkbeeld maken door het nagaan der volgende cijfers:

Te Nizza werden van het begin van November 1884 tot het einde Mei 1885 - deze zeven maanden zijn de voornaamste verzendingstijd - niet minder dan 70.000 bezendingen bloemen, elk tot een gewicht van hoogstens tien kilo, aangegeven en verzonden, waarvan de waarde niet minder bedroeg dan 2 100.000 *lire.* Cannes verzond in dien zelfden tijd 55.000 pakken met bloemen tot eene gezamenlijke waarde van 581.200 *lire.*

Bij deze bergen bloemen komen dan nog de onnoemelijke vele niet te berekenen verzendingen tot een gewicht van ten hoogste 250 grams, die in kleine houten doozen tegen een port van 25 centiemen met den gewonen brievenpost verzonden worden.

Ongetwijfeld is de Fransche *Riviera* voor het noordelijke Europa met recht een waar bloemenparadijs te noemen, maar van aanmerkelijk grooter beteekenis is de bewerking der bloemen tot parfumerieën of tot grondstoffen voor reukwerken; want door dezen tak van nijverheid is de heerlijke streek tot een bloemenhof voor de geheele aarde geworden.

Voornamelijk de stad Grasse heeft zich door die fabrikatie een wereldberoemden naam verworven, en men kan gerust zeggen dat er ternauwernood een stuk geparfumeerde zeep of een fleschje reukwater denkbaar is - zelfs de echte *eau de Cologne* niet uitgezonderd - waaraan niet de nijverheid van deze stad en hare omgeving is te pas moeten komen.

Het groeien en bloeien harer weelderige flora heeft de bevoorrechte streek hoofdzakelijk aan haar buitengewoon zacht en gelijkmatig klimaat te danken; want men kan aannemen dat de gemiddelde temperatuur van het geheele jaar van 15 tot 16 graden Celsius, en die des winters 9 graden C. bedraagt. Daaraan is het ook toe te schrijven dat dit benijdenswaardige plekje Provençaalsche aarde het gezondheidsverblijf is geworden van de bevoorrechte standen in Europa.

In vele gevallen gaat het winnen der vluchtige reukstoffen uit de bloemen zeer gemakkelijk in zijn werk; want door middel van een eenvoudig distillatie-proces worden de reukstoffen met de waterdampen overgehaald en verdichten zich vervolgens in eene afgekoelde slangvormige buis tot eene vloeistof, waarin de bloemengeur

voor een gedeelte is opgelost, terwijl echter het grootste gedeelte, op de vloeistof drijvend, zich eveneens vloeibaar afscheidt.

Letten wij thans op de bloemen zelven, waaruit al deze geuren verkregen worden, dan vinden wij daarin meestal goede, oude bekenden, die van oudsher het sieraad onzer tuinen uitmaken. Wel groeien zij aan de kusten der Middellandsche Zee bij ontzaglijke hoeveelheden in het wild, maar in kleur en vorm zijn ze niet minder schoon, dan onze met zorg gekoesterde exemplaren, ja aan scherpte en fijnheid van aroma winnen zij het meestal verreweg van hunne geciviliseerde zusteren.

Het zijn vooreerst de lavendel, vervolgens de thijm en rozemarijn, alle drie planten, welke reeds in het volksleven en de poëzie der middeleeuwen eene groote rol speelden en waaraan nu nog hier en daar door het landvolk eene symbolische beteekenis gehecht wordt.

Van de eerstgenoemde plant kan men zeggen dat zij ontzaglijke uitgestrektheden lands en vooral bergland overdekt. Op hoogten van vierhonderd tot over de elfhonderd meters boven den zeespiegel tieren nog deze lieflijk geurende bloempjes, welke gedeeltelijk op vervoerbare distilleertoestellen, gelijk door het landvolk op de bergen, deels in de fabrieken der steden tot welriekende lavendel-olie verwerkt worden.

Naar schatting bedraagt de hoeveelheid der jaarlijks gesneden lavendelbloesems omstreeks een en drie kwart millioen kilos en de gewonnen olie van tachtig tot honderd duizend kilos. Bij deze reusachtige massa's blijft de reukwerk-fabrikatie uit andere bloemen verre ten achter, maar toch vertegenwoordigen deze nog aanzienlijke cijfers, zoodat zij eene jaarlijksche opbrengst van 40.000 kilos thijm- en 25.000 kilos rozemarijn-olie leveren.

De waarde der bloesems bedraagt ter plaatse, waar ze groeien, onderscheidenlijk acht, vier en elf franken voor de honderd kilos lavendel, rozemarijn en thijm in verschen toestand.

Van de opzettelijk geteelde bloemen dient vooreerst het viooltje genoemd te worden, dat in dezelfde verscheidenheden als bij ons onder de olijfboomen welig tiert, en met het groen der bekoorlijke landstreek vermengd, een betooverend gezicht oplevert en een overheerlijken geur verspreidt. Van deze bloemen worden jaarlijks 80.000 kilos gewonnen, terwijl de prijs op ongeveer drie franken per kilo berekend wordt. Op de velden wordt in zoo kort mogelijk afgesneden en dicht op elkaar geplante boschjes de jasmijn verbouwd, en evenzoo de reseda, de ook bij ons zoo geliefkoosde tuinplant. Vermelding verdient verder nog de teelt van tuberozen, cassiabloesem (een soort van acacia), jonquille (een soort van narcissus), geraniums en rozen, - bloemen die zich allen door een eigenaardigen geur kenmerken. Werkelijk kolossaal is echter de teelt van oranjebloesem, zoowel die der zoete als der bittere oranjes, met eene jaarlijksche opbrengst van ongeveer twee millioen kilos, waarvan de prijs voor de eersten 30, voor de anderen 70 centiemen bedraagt.

Bij zulk een ontzaglijken rijkdom van bloesems valt er niet aan te denken, ze in verschen toestand te verzenden, waarom dan ook deze dichterlijke, geurige kinderen van Flora onvermijdelijk in de fabrieken een prozaïschen dood moeten vinden. Doch de geur blijft leven en vindt als olie, reukwater, pommade of extract, in fleschjes, potjes of doosjes verpakt, haren weg naar alle oorden der aarde. Niet tevergeefs heeft de rijke natuur ze voortgebracht, niet tevergeefs zijn zij verwelkt, daar waar natuur en menschenhand samenwerkten om ze in kwistigen overvloed te doen tieren; zij zijn het gemeengoed van alle menschen geworden en brengen in Noord en Zuid, in Oost en West, als *eau de Cologne*, reukzeep, pommade enz. hunne geurige groeten van den Provençaalschen bodem - uit het paradijs der bloemen.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

‘De nieuwe Russische leening?’ herhaalde de bankier, nadat de kassier zich verwijderd had.

‘Ja, als het een zeker solied papier is, zou hij wel geneigd wezen tot een aanzienlijk bedrag daarvan te koopen.’

‘En staatspapieren daarvoor te verkoopen?’ vraagde de bankier.

‘Ja, onze rente zou daardoor aanzienlijk vermeerderen.’

‘En de zekerheid der belegging van het kapitaal in dezelfde mate verminderen,’ antwoordde Stroombeek. ‘Wie kan met zekerheid zeggen of dit nieuwe Russische papier na een half jaar nog dezelfde waarde heeft? Het is een speculeer-papier; men kan daarbij winnen, maar ook veel verliezen. Voor uw papa is dat niets waard; hij zal rustig willen slapen en dat kan hij niet meer, als hij dagelijks het beursbericht moet raadplegen.’

‘Ik dank u; papa zal buitendien in den naasten tijd gemoedsaandoeningen genoeg hebben.’

‘Waardoor?’ vraagde de bankier haastig, en er lag eene zekere spanning in den oogslag, waarmede hij den jonkman aanzag.

‘Zijn broeder is uit Zuid-Amerika teruggekeerd.’

‘Baron Rüdiger van Weniger?’

‘Kent gij hem persoonlijk?’

De bankier wendde het aangezicht af en zag naar buiten in den hof; ontkennend schudde hij het grijze hoofd.

‘Ik heb de eer niet,’ zegde hij. ‘Hij was reeds sinds langen tijd ginds?’

‘Dertig jaren.’

‘Dan zal de vreugde des wederziens groot geweest zijn!’

‘Hij komt ons morgen eerst bezoeken; ik moet mijn papa dit bericht overbrengen, waarvan hij nog niet het geringste vermoeden heeft.’

‘Zoo, zoo!’ zegde Stroombeek onverschillig en zijn blik zweefde andermaal over de donkere roos. ‘Neen, ik heb hem niet gekend.’

Erwin was opgestaan; de koelte en terughoudendheid van den ouden heer bevreemdde hem: vroeger was de bankier hartelijker jegens hem geweest.

‘Ik zal u de staatspapieren binnen eenige dagen zenden,’ dus nam Stroombeek nog eens het woord op, terwijl hij hem de hand tot afscheid reikte. ‘Verzoeke mijne komplimenten aan uw vader, heer baron.’

‘Ik geloof dat het beter geweest ware als ik deze handelsverbinding van de hand gewezen had,’ mompelde hij. ‘Waarom deed ik het niet? nu zal de vloek in vervulling gaan, die mij zoolang vervolgd heeft.’ Hij legde de handen op den rug en ging langzaam op en neder. Het trekken der vast op elkander geklemde lippen verraadde de ontroering, die in zijn binnenste heerschte.

‘De roos was uit mijn hof,’ ging hij na eene poos in zijne alleenspraak voort. ‘Ik kan niet gelooven, dat hij ze eigenmachtig geplukt heeft. Zou Erna ze hem gegeven hebben? Knoopen zich daaraan verwachtingen die.... O! dat ware wederom de venijnige slag van het onverbiddelijke noodlot, dat mij geen enkele blijde stonde meer gunnen wil! Ik moet zekerheid hebben, moet die verwachtingen in de kiem verstikken.’

Hij trad op de deur toe, maar hij had ze nog niet bereikt, als zij geopend werd en Rüdiger binnenkwam. Vorschend en blijkbaar vol bange verwachting rustte zijn blik op den deftigen man, die hem met eene hoffelijke buiging ontving.

'Waarin kan ik u van dienst zijn?' vraagde de bankier, terwijl hij den baron door eene handbeweging uitnoodigde om plaats te nemen.

'Ik kom van Buenos en ben voornemens eenigen tijd hier te blijven,' antwoordde Rüdiger, zijne brieventasch uithalende. 'Mag ik u verzoeken deze aanwijzingen en wissels te

ontvangen en mij voor het bedrag te crediteeren? Ik zal over het geld achtereenvolgens beschikken - zulke groote sommen draag ik niet gaarne altijd bij mij.'

Stroombeek had zijn lorgnet op den neus gezet en een korten, onderzoekenden blik op de papieren geworpen; hij was verbaasd over het hooge bedrag der som.

'De percenten van het inkasseeren bedragen 1/16 commissieloon, voor het in bewaring nemen en uitkeeren van het deposito ¼ percent,' zegde hij.

'Aangenomen!' knikte Rüdiger.

'Ik vergoed u twee en een half percent rente... of verlangt gij dat ik het geld in rentegevend papier beleg? Welligt ware dat laatste voordeeliger voor u.'

'Ik laat dat alles aan u over,' antwoordde de baron, met de hand door zijn baard strijkende; 'verdienen wil ik niets aan deze zaak..... Met mijne familie zult ge waarschijnlijk bekend zijn?'

De bankier wendde den blik af, legde de papieren voor zich en nam eene pen op, om een ontvangstbewijs te schrijven.

'Met mijnheer uw broeder, den baron Archimbald van Weniger, ben ik reeds sinds jaren in betrekking,' zegde hij op koelen toon.

'Mijn broeder had destijds het goed onder zeer drukkende lasten aanvaard....'

'Hij is tegenwoordig een zeer vermogend man.'

'Het huwelijk redde hem, niet waar?'

'Ja, zijn schoonvader was de voornaamste schuldeischer. Door het huwelijk werd deze schuld gedelgd. Overigens ware het onbillijk, als ik hier niet bijvoegen zou, dat de baron het grootste gedeelte van zijne opkomst te danken heeft aan zijn eigen rusteloozen vlijt. Ik weet wel dat hij vijanden heeft, die anders over hem oordeelen; gij zult dat wellicht ook vernemen.'

'Ik weet het reeds.'

'Aha! ik kon het wel vermoeden!' ging de bankier voort. Hij wierp daarbij een loerenden blik op Rüdigers aangezicht. 'Gij zijt wel om die reden in het vaderland teruggekeerd?'

'Daarom alleen niet; intusschen loochen ik niet, dat deze grond mij bewoog mijn langgenomen besluit sneller te volvoeren.'

'Dan kan ik u slechts raden aan de booze tongen geen geloof te schenken,' zegde Stroombeek, de pen nederleggende. 'Mijnheer de baron Archimbald is door en door een man van eer.'

'Ik dank u, het kan mij slechts genoegen doen dit oordeel te vernemen. Gij hebt ook mijn vader gekend?'

De bankier zag den vrager strak aan; het papier dat hij den baron wilde overreiken, ritselde in zijne hand.

'Slechts oppervlakkig,' antwoordde hij.

'Waart gij niet bevriend met hem?' vraagde Rüdiger, wien de ontsteltenis van den ouden heer niet ontgaan kon.

'Neen, hoe zou ik deze eer gehad hebben?' antwoordde Stroombeek, zijn zijden zakdoek uithalende om de glazen van zijn lorgnet af te vegen, 'Ik was destijds nog directeur van eene bankvereeniging en uw vader zou elke vriendschappelijke toenadering van mijne zijde wel zeer beslist afgewezen hebben - het was een zeer trotsch man.'

'Men zeide mij dat hij op zijn sterfdag met groot ongeduld uw bezoek verwacht heeft'

‘Dat moet eene vergissing zijn, heer baron.’
‘Het werd mij bepaald verzekerd.’
‘Door wien?’
‘Door den toenmaligen rentmeester, een zekeren Steenhouwer, die tegenwoordig hier als makelaar in vaste goederen metterwoon gevestigd is.’
Stroombeek wiegelde ongeloovig het grijze hoofd, terwijl hij rusteloos de glazen afwreef. ‘Ik herinner het mij niet,’ zegde hij. ‘Heeft de rentmeester u misschien medegedeeld waarom uw vader mij verwacht zou hebben?’
‘Hij wist het niet; derhalve kon hij slechts gissingen uitspreken.’
‘En hoe luidden deze gissingen?’
‘De rentmeester gelooft, dat mijn vader uw schuldeischer geweest is en gij bij hem aangedrongen zoudt hebben om de schuld af te doen.’
‘Dit vermoeden is valsch,’ antwoordde de bankier met een diepen zucht, ‘ik heb nooit eene vordering op mijnheer den baron gehad.’
‘Een andere gissing luidt, dat gij ons goed zoudt hebben willen koopen,’ zegde Rüdiger, die den bankier scherp gadesloeg.
‘Wilde uw vader het goed dan destijds verkoopen?’
‘Ook daarover kon ik mij geene zekerheid verschaffen, de mogelijkheid wil ik echter niet ontkennen. Hij was totaal geruïneerd; behouden kon hij het goed niet meer. Daarom mag hij toen wel het plan gehad hebben het onderhands te verkoopen, om zooveel mogelijk uit de schipbreuk te redden.’
‘Welnu, ik heb van dit plan tot op den dag van heden niets geweten,’ hernam Stroombeek schouderophalend; ‘dus kan ik ook destijds niet op den aankoop van het goed bedacht geweest zijn, waartoe mij trouwens ook de middelen zouden ontbroken hebben.’
‘Dan begrijp ik niet, hoe de rentmeester beweren kan, dat mijn vader u dien dag zou verwacht hebben,’ antwoordde Rüdiger, in wiens trekken zich nu het wantrouwen afspiegelde dat hij niet langer onderdrukken kon.
De bankier had zijne oogen weder met het lorgnet gewapend - hij keek eene geruime poos nadenkend in den hof en de rimpels op zijn voorhoofd verdwenen langzamerhand.
‘Ik meen u nochtans eene verklaring daarvoor te kunnen geven,’ dus verbrak hij eindelijk het zwijgen. ‘Of ze u bevredigen zal, weet ik inderdaad niet, maar ik vind geene andere. Ik herinner mij dat uw vader mij op zekeren dag vroeg of de bank, waarvan ik directeur was, geld op hypotheek uitleende. Ik beantwoordde die vraag bevestigend. Daarop gaf hij zijn verlangen te kennen een kapitaal van ons te bekomen en ik beloofde hem, wanneer de bestuurraad vergaderde, de zaak ter sprake te brengen. Natuurlijk moesten er inlichtingen ingewonnen worden en uit deze bleek, dat het goed reeds overbelast was. De bestuurraad gaf dus een weigerend bescheid. Dat mocht ik mijnheer den baron niet vlakweg zeggen, want hij was een zeer opvliegend en hartstochtelijk man. Ik herinner mij nu ook, dat hij, misnoegd over mijne ontwijkende verklaringen, mij verzocht zijn goed te bezichtigen en daarbij de plannen, koopakte en taxatiën in te zien. Ik kan hem toen wel beloofd hebben, dat ik hem juist dien dag een bezoek zou brengen, doch ik weet het niet meer. De redenen, waarom ik deze belofte niet hield, zijn u nu bekend. Ik zou mij in ieder geval eenige dagen later schriftelijk verontschuldig l en het weigerend antwoord van den raad van bestuur in verschoonende termen medegedeeld hebben. Gelijk ik zeide, is het mogelijk dat ik juist beloofd heb op denzelfden dag te komen, waarop de baron zoo plotseling stierf; maar met zekerheid kan ik dit niet zeggen.’

‘Deze verklaring klinkt volkomen geloofwaardig,’ antwoordde Rüdiger. ‘Het doet mij genoegen, dat gij u de zaak nog herinnert; zij werpt eene lichtstraal in de duisternis, die tot dusverre over den dood mijns vaders zweefde. Ik meen daarom openhartig met u te mogen spreken. Gij, de bankier mijns broeders, zult de omstandigheden onzer familie kennen; dit verraden toch ook de woorden, waarmede gij ongevraagd mijn broeder in bescherming naamt.’

‘Mij dunkt, dat hetgeen toenmaals gebeurd is, u thans geene zorg meer moet baren,’ zegde Stroombeek, een warmeren toon aanslaande, en hij zag nu den baron met een rustigen oogslag vlak in het gelaat. ‘Er is een lange tijd over heengegaan, baron Archimbald is vermogend geworden.....’

‘Maar, helaas, sinds dien tijd bestaat er geene hartelijkheid, geene eendracht meer in de familie,’ viel Rüdiger hem in de rede, terwijl hij opstond. ‘Ik heb mij voorgenomen den vrede weder te herstellen, en om dit te kunnen, moet ik de oorzaken der oneenigheid uitvorschen en bijleggen.’

‘Ik vrees slechts dat gij geen dank zult inoogsten.’

‘Als ik in mijn voornemen geluk, dan beloont mij het bewustzijn eene goede daad volbracht te hebben rijk genoeg.’

‘En meent gij dat gij er in gelukken zult?’

‘Ik hoop het.’

‘Ik ken den inspecteur van Grüttner en ook zijn afkeer tegen zijn zwager. Hij heeft een hard hoofd, dat gij waarschijnlijk vergeefs zult pogen te doen buigen.’

‘Ik ontken dat niet, maar ik moet het beproeven.’

‘Dan raad ik u de mededeelingen van den vroegeren rentmeester met de grootste voorzichtigheid aan te hooren; het schijnt mij toe dat deze man er belang bij heeft het vuur van den haat aan te blazen.’

‘Dat vermoed ik ook; niettemin moet ik de waarheid nemen, waar ik ze vind.’

‘Van zulke menschen zult gij nooit waarheid vernemen,’ zegde Stroombeek, den handdruk des barons beantwoordende. ‘Gij bereikt uw doel niet, als gij u een valsch oordeel over den staat van zaken vormt. ‘Als ik u ondersteunen kan, zal ik het gaarne doen; wilt gij mij uw volle vertrouwen schenken, dan zal ik u wellicht menige vingerwijzing kunnen geven, die u van nut zal zijn.’

Rüdiger nam zijn hoed en dankte voor het vriendelijk aanbod, dat hij gaarne aannam; ook beloofde hij zijn bezoek spoedig te zullen herhalen. Dan ging hij heen.

‘Ik wenschte, dat hij nooit hier gekomen ware,’ mompelde de bankier met een diepen zucht. ‘Wat hij gezegd heeft, zal hij doen en zoolang onderzoeken tot hij alles vernomen heeft. Wie is deze makelaar Steenhouwer? Waarom heeft deze man hem mijn naam genoemd en wat weet hij bovendien? Wanneer hij.... bah, hij zou zoolang niet gezwegen hebben; hij zal toch ook hebzuchtig en gewetenloos zijn - hij zou zich reeds lang voor zijn zwijgen hebben laten betalen. Als ik destijds gesproken had! Wat kwaads zoude er voor mij uit voortgevloeid zijn?’

Hij steunde het hoofd op beide handen en staarde strak voor zich. ‘Ik durfde het niet,’ dus nam hij na een lange poos zijne alleenspraak weder op, ‘ik had mij zelven in het verderf gestort. En heden is het te laat. Wat zal ik thans nog zeggen en bekennen? Waar zou ik geloof vinden? Ik heb ook benijders en vijanden, gelijk ieder mensch, wien het geluk begunstigde; zij zouden op mij aanvallen en mij verscheuren. Waarlijk! ik heb zwaar geboet en al het goud, waarmede het geluk mij overlaadde, kan mij niet schadeloos stellen voor de vreeselijke slagen, welke het noodlot mij toebracht. Ik had niet moeten huwen - het ware beter geweest.’

Hij was van zijn zetel opgestaan. Met groote schreden ging hij in de kamer op en neder.

'Ik moet mijn geheim mede in het graf nemen,' zegde hij zacht, terwijl hij met de hand over de oogen streek; 'het ware te gevaarlijk het thans nog te onthullen, en buitendien zou het geen mensch voordeel aanbrengen.' Hij bleef voor het venster staan, en zijn blik viel op Erna, die uit den hof kwam en in huis terugkeeren wilde. Daar herinnerde hij zich de roos, die hij in Erwin's hand gezien had. Hij wenkte zijne dochter en weinige oogenblikken later trad zij bij hem binnen.

'Ga zitten, lief kind,' zegde hij op vriendelijken toon. 'Ik heb eenige woorden met u te spreken. Hebt gij den baron van Weniger heden middag gezien?'

'Hij kwam bij mij in den hof, omdat gij nog sliept,' antwoordde Erna, en haar blik rustte vol bange verwachting op het gelaat haars vaders.

'Gij hebt hem eene roos gegeven?'

'Hij verzocht er mij om. Hoe had ik ze hem kunnen weigeren, daar hij zag dat wij er zulk eene menigte van hadden?'

'Het was niet verstandig,' antwoordde hij hoofdschuddend. 'Is de baron vroeger wel eens meer om dezen tijd in den hof geweest?'

Erna sloeg voor den strengen, vorschenden blik de oogen neder.

'Ik kan dat niet ontkennen,' antwoordde zij schuchter.

'En is dat dikwijls gebeurd?'

'Zoo dikwijls hij 's namiddags bij u geweest is.'

De rimpel tusschen de wenkbrauwen kwam scherper te voorschijn, en in zijne donkere oogen flikkerde het vuur der gramschap op,

'Verberg mij niets,' zegde hij barsch, 'ik wil de volle waarheid weten. 'Heeft baron Erwin van Weniger u eene liefdesverklaring gedaan?'

'Hij deed het van middag,' antwoordde Erna, het bevende hoofd nog dieper op de kloppende borst latende zinken.

'En gij? Wat hebt gij hem geantwoord?'

'Ik bemin hem, papa! Hij wilde reeds vandaag om uwe toestemming tot onze verloving vragen - ik raadde hem aan tot morgen te wachten en zich eerst van de toestemming zijns eigen vaders te verzekeren, waaraan hij evenwel niet twijfelt. Als gij mij gelukkig wilt zien, geef ons dan uwe toestemming. Erwin is een edel jonkman....'

'Genoeg!' viel de bankier haar met eene heftige handbeweging in de rede. 'Gij behoeft mij zijn lof niet te verkondigen; ik ken hem nauwkeurig genoeg; evenwel kan ik mijne toestemming niet geven.'

'Gij kunt niet?' vraagde Erna ontsteld. 'Waarop grondt gij uwe weigering?'

'De gronden mag ik u niet noemen.'

'Gij *moet* ze noemen, papa; Erwin zal zulks eveneens van u vorderen. Het geldt hier geene gril, maar het levensgeluk van twee menschen....'

'Wij zullen ons alle verdere besprekingen sparen,' viel hij haar andermaal in de rede, en zijne stem klonk thans week en goedig: 'zij kunnen in mijn besluit geene verandering brengen. Ik weet wel, dat gij nu zeggen zult, dat ik u niet liefheb; maar wees verzekerd dat geen menschenhart u meer beminnen kan dan het mijne. Eisch alles van mij, zelfs mijn leven.... ik zal het ten offer brengen, als ik daardoor uw geluk duurzaam bevestigen kan. Slechts dit ééne moet gij niet van mij vorderen.... de echtgenoote van dezen man kunt gij niet worden!'

HOE EENE KLAPPEI IN DE MIDDELEEUWEN GESTRAFT WERD.

‘En de gronden voor dit wreede besluit zal ik nooit mogen vernemen en bestrijden?’

‘Neen, zij moeten mijn geheim blijven!’ antwoordde hij met een diepen zucht. ‘Er zijn geheimen die men niet onthullen mag, wil men zijne eigene eer niet in het stof vertreden. Meer zal en kan ik u niet zeggen. Maar wees overtuigd, mijn lief dierbaar kind, dat dit besluit aan mijn eigen hart eene wonde toebrengt, die eerst dan genezen zal, als gij aan de zijde van een anderen man gelukkig zijn zult.’

‘Dit zal nooit het geval zijn!’

‘Zoo moet ik ook dit op mij nemen en het dragen zoo goed ik het vermag. Wellicht zou ik dezen slag hebben kunnen voorkomen, indien ik voorzichtiger en waakzamer geweest was; maar ik kon niet vermoeden dat de baron u in het geheim bezocht en gij zijne bezoeken aannaamt. Waart gij openhartig jegens mij geweest, Erna, zou ik u reeds na het eerste bezoek hebben gewaarschuwd en verdere samenkomsten verhinderd hebben. Nu is het uwe eigene schuld, wanneer de verzaking u zwaar valt.’

Erna had het hoofd opgeheven. Haar gansche voelen en denken kwam in opstand tegen deze machtspreuk, waarvoor zij geen grond, geene verklaring vinden kon.

‘Verzaken zonder gronden?’ vraagde zij in hartstochtelijke opgewondenheid.

‘Het rampzalige geheim is de grond,’ antwoordde hij dof en streek met de hand over voorhoofd en oogen.

‘Kent ook Erwin's vader dit geheim?’

‘Neen!’

‘Welnu! als hij zijne toestemming tot onze verloving geeft, durft gij dan nog bij uwe weigering volharden?’ vraagde zij verstoord. ‘Als gij mij uw geheim onthullen wilt, kan ik mij overtuigen of het u de macht geeft scheidend tusschen ons te treden; is dit het geval, dan zal ik beproeven mij in het onvermijdelijke te schikken. Maar zoolang ik het geheim niet ken, zoolang bestrijd ik de noodzakelijkheid mijn levensgeluk ten offer te brengen.’

Herman Stroombeek was voor zijne dochter blijven staan. Zijne donkere oogen zagen haar vol kommer en teederheid aan.

'Ik mag u niets onthullen,' sprak hij. 'Gij moet mijnen woorden geloof schenken.'

'Erwin zal morgen uw antwoord eischen, papa; ik bid u nogmaals te bedenken dat het geluk mijns levens er van afhangt en dit leven tot dusvere eenzaam en vreugdeloos geweest is. Ik wil u daarmede geen verwijt doen; ik weet dat gij daar geene schuld aan hebt. Nu echter wordt u de mogelijkheid aangeboden mij onbeschrijfelijk gelukkig te maken; ik wil derhalve op uwe liefde vertrouwen, die er wel in gelukken zal de mij onbekende hinderpalen uit den weg te ruimen.'

Na deze woorden ging Erna met wankelende schreden heen - en hij liet haar gaan, zonder haar een antwoord te geven; maar nauwelijks had de deur zich achter haar gesloten, of hij zonk in zijn zetel neder en bedekte het aangezicht met beide handen.

'Gods molens malen langzaam; maar fijn,' morde hij en een hevig snikken paarde zich aan deze klacht.

(*Wordt voortgezet.*)

Allerlei

Koning door Gods genade.

De uitdrukking: 'Koning door Gods genade' ontstond op den Rijksdag, die in 't jaar 829 onder koning Lodewijk den Heilige gehouden werd. In de oorkonde leest men; 'Koning door Gods genade heet men alleen dáárom, dat men rechtmatig regeere. Iedere koning zij daarbij indachtig, dat hij zijn rijk van God ontvangt, en niet van zijne voorgangers erft.'

***

Een bewonderenwaardig kort leerdicht van den Perzischen dichter Saadi:

'Ik heb mij,' zeide hij, 'nimmer over mijne armoede beklaagd vóór den dag, waarop de nood mij drong, barrevoets rond te loopen. Dien zelfden morgen ontmoette ik echter een man zonder beenen, en toen voelde ik mij genoopt, om der Voorzienigheid mijn dank te betuigen voor al de weldaden, die Zij mij bewezen had.'

[Nummer 13]

Onze gravures.

De Waag te Alkmaar.

DE WAAG TE ALKMAAR, NAAR DE TEEKENING VAN ADOLF VAN DIJK.

Eene schilderij op eene schilderij biedt even als een tooneel op het tooneel, bij welgeslaagde uitvoering, den beschouwer eene dubbele aantrekkelijkheid aan. De Hollandsche schilder van Dijk leidt ons op zijn tafereel in een hoekje van zijn atelier, waar tusschen eene smaakvolle gegroepeerde en echt schilderachtige wanorde een fraai stadsgezicht op den ezel staat. Dit paneel verbeeldt de '*Waag*' Van Alkmaar, te recht als een der schoonste modellen van Oud-Hollandschen bouwstijl beroemd. Alkmaar, de hoofdstapelplaats van den kaashandel des lands, draagt even als de

meeste Hollandsche steden een zeer eigenaardig karakter en ziet er met zijne oude trapgeveltjes en enkele huizen met luifels nog bewonderenswaardig ouderwetsch uit. De *Waag* van Alkmaar is het eigenlijke brandpunt van den kaashandel, en de massa's, die daar op elken marktdag gewogen worden, klinken fabelachtig. In één jaar werden er niet minder dan bij de vijf millioen kilogrammen kaas in de schaal gelegd. Het spreekt dus van zelf dat in en rondom de *Waag* op marktdagen eene ongewone en vooral voor den vreemdeling niet onbezienswaardige drukte heerschen moet. Rondom het ruime voorplein, aan een levendig water gelegen, staan dan ontelbare helder geschilderde boerenwagentjes, en te midden daarvan geeft het handelend buitenvolk een veelbewogen tafereel, met den hupschen toren tot achtergrond, dat ook ieder ander schilder dan een Hollandsch kunstenaar zou doen watertanden.

De aanstaande wereldtentoonstelling te Brussel

De schitterende bijval, die der Antwerpsche Wereldtentoonstelling van 1885 mocht te beurt vallen, heeft aan onze hoofdstad tot spoorslag gestrekt om eene dergelijke tentoonstelling in te richten. Brussel is er sinds eenigen tijd onvermoeid op bedacht om door allerlei feestelijkheden landgenoot en vreemden weer binnen zijne muren te lokken; want door voortdurende politieke woelingen heeft die schoone stad het vertrouwen der rustige bezoekers en *touristen* wel eenigszins verbeurd. Daarbij heeft Brussel zijn oud Brabantsch karakter, dat zijne grootste eigenaardigheid uitmaakte, schier geheel opgeofferd aan de zucht om een *klein Parijs* te zijn. En men verloochent niet straffeloos eigen taal, aard en zeden: het afwerpen der eigendommelijkheid sleept altoos het verlies van alle belangstelling na zich. Hopen wij intusschen dat de ondernomen wereldtentoonstelling weer machtig bijdragen moge om de kwijnende hoofdstad op te beuren.

Op het oogenblik worden reeds groote toebereidselen voor deze onderneming gemaakt. De regeering verleende de som van 2.500.000 franken voor het oprichten der gebouwen en 700.000 franken voor de Belgische afdeeling, terwijl zij tevens aan de inzenders kosteloos vervoer toestaat op de staatsspoorwegen. Dat er overigens ook onder de inrichters bijzondere geestdrift voor de onderneming bestaat, kan hieruit blijken, dat de heer Somzée, een onzer voornaamste bouwkundigen en voorzitter van het bestuur der Tentoonstelling, alleen uit eigene middelen een millioen franken daarvoor heeft beschikbaar gesteld.

Wij zijn in de gelegenheid onzen lezers reeds nu de officiëele afbeelding te verschaffen van het geheel der terreinen, zooals die zich na voltooiing der gebouwen en afhankelijkheden zullen vertoonen: men zal zich daarnaar reeds eenigszins een denkbeeld kunnen maken van hetgeen deze nieuwe wereldtentoonstelling worden zal.

De gezamenlijke gebouwen van den ‘Grooten Internationalen Prijskamp voor Wetenschappen, Nijverheid en Schoone Kunsten,’ zooals de officiëele titel der Tentoonstelling luidt, beslaan het gansche oude excercitieplein, ter grootte van meer dan 32 hectaren, niet inbegrepen de voorbehouden terreinen links van den *Avenue de la Renaissance*, bestemd voor de bijzondere prijskampen van land- en tuinbouwkunde, jacht en wedrennen, militaire feesten, gymnastiek enz.

Het tentoonstellingsgebouw bevindt zich recht over de Wetstraat en heeft eene oppervlakte van 80.000 vierkante meters. De eigenlijke wereldtentoonstelling omvat 63.000 vierkante meters, terwijl de tuinen 170.000 vierkante meters beslaan, van welke uitgestrektheid men zich eenigszins een denkbeeld kan maken als men nagaat dat het Park te Brussel slechts 123.400 vierkante meters groot is. De gezamenlijke gebouwen hebben eene voorgevellengte van 2000 meters, terwijl de deelen der voornaamste galerij eene breedte hebben van 75 meters op 500 meters lengte.

Deze cijfers bewijzen voldoende dat de wereldtentoonstelling van Brussel althans in omvang voor hare talrijke voorgangsters niet zal behoeven onder te doen.

Wij wenschen haar denzelfden bijval toe als de Antwerpsche tentoonstelling genieten mocht!

Een praatje over spinnen.

Om al de eigenaardigheden, die deze diertjes kenmerken, op te noemen, is een vergrootglas en veel ontleedkennis en liefhebberij noodig, maar 't is geene ontleedkundige les, slechts een praatje over de spinnen, wat we voorhebben.

De bek van de spin is kunstig samengesteld bij wijze van twee schaarvormige kaken, die er op gemaakt zijn om wat er tusschen komt geducht vast te pakken. In de bovenkaak, die in een grijpklauwtje eindigt, bevindt zich de zoogenaamde giftklier. Daaruit vloeit als het dier nijdig is - niet waar, men zegt ‘nijdig als eene spin?’ - een wit vocht dat zuurachtig is, zeggen de natuuronderzoekers, en die zullen het wel weten. Die geleerde heeren beweeren ook, dat dit vocht de vliegen bedwelmt. Zoo is een hap genoeg om de flinkste vlieg, die onbesuisd in het net van eene kruisspin terecht komt, flauw te doen vallen; men kan het dagelijks opmerken, vooral in den schoonmaaktijd, waarin men zeker wel eene spin ontmoet: want waar dient anders het schoonmaken voor?

De spin is niet gulzig, zij is recht zuinig, want als zij geen appetijt heeft dan wordt het bedwelmde vliegje tot later bewaard en soms eerst na een paar dagen met smaak opgepeuzeld.

De zuinige mier van de fabel had dus evengoed eene spin kunnen zijn.

Hoeveel oogen denkt ge dat eene spin heeft? Daar moet het vergrootglas bij te pas komen. Die kleine stipjes die ge met goed toekijken op den rand van den kop waarneemt zijn de oogen. Ge telt er acht als ge goed gezien hebt. Men zou haast zeggen dat ‘hij kijkt als eene spin’ zou beduiden: hij kijkt ferm uit zijne oogen en toch beteekent het wat anders, en 't is geen compliment.

Met zooveel oogen is het geen wonder dat het dier niet houdt van fel licht. In donkere hoekjes vindt men er meer dan in het volle licht. Of zou dat ook al komen, omdat de zorg der huismoeders ze meedoogenloos verbant, waar zij zich durven vertoonen op zichtbare plekjes?

Houdt eens eene kaars bij een spinnenweb, ver genoeg verwijderd om het uitwerksel niet aan overgroote hitte toe te schrijven, en of ge ze beenen zult zien maken met hunne vier paar lange pooten.

Spinnen zijn ook muzikaal, zegt men. Men verhaalt dat Pellisson, die lotgenoot van Fouquet's ongenade, in de Bastille eene spin vond, die een goede maat werd met dien verlaten gevangene. Zij kwam eten uit zijne hand als hij floot, en als er buiten op den doedelzak werd gespeeld, dan kroop zij te voorschijn. Men heeft dit geval trouwens meer opgemerkt en men verhaalt zelfs dat eene spin zich op een concert te Leipzig geregeld neer liet zakken en bleef luisteren naar een viool-solo, om zoo gauw als eene spin naar boven te klauteren wanneer het volle orkest weer speelde.

Van al de zintuigen is echter het gevoel bij deze dieren het sterkst ontwikkeld. Blaas eens tegen een web en vinnig zal zij de pootjes klauwen. ‘Zij is kriegelig als eene spin.’

Hare wonderlijkste hoedanigheid is echter de kunst, waarmede zij haar web spant. De halfmaan vernietigt menig kunststuk, dat door duizend menschenhanden niet is na te bootsen. Toch willen we ze niet in de ‘stofnesten’ laten zitten. Dit zou ons elke huisvrouw kwalijk nemen.

Het vergrootglas moet er weer bijgehaald worden. De organen, die men spinselklieren noemt, bevinden zich in het achterlijf van de spin. Het zijn kleine buisjes met eene taaie lijmachtige stof gevuld, draadfijn, neen ragfijn, want het is

rag; die vloeibare stof wordt hard, bevriest in zekeren zin zoodra zij aan de lucht is blootgesteld.

Het web zelf bestaat uit ontelbare draadjes. 't Is ongeloofelijk wat de natuuronderzoekers beweren. Elke draad van het web zou bestaan uit 6000 nog dunner draadjes. Geen wonder dus dat ‘zoo fijn als rag’ eene spreekwijze is, die niet spoedig wordt toegepast en dan nog gaat de vergelijking evenals de meeste volstrekt niet op, want er kunnen nog andere cijfers spreken; de poriëndraadjes vormen bij tienduizenden nog niet de dikte van een menschenhaar. Er is zelfs een natuuronderzoeker, die beweert dat er vier millioen dier draadjes noodig zijn, om de dikte te bereiken van een hoofdhaar.

Er is nog zeer veel merkwaardigs te vertellen van de spinnen, maar langdradig te worden bij het behandelen der spinnen komt niet te pas.

In hoever het zien dezer dieren van invloed is op de dingen die komen zullen, kan elk het best zelf beslissen, de wetenschap heeft zich met dat allerbelangrijkst vraagstuk nog niet bezig gehouden. Of het geluk of ongeluk beduidt, dat zijn maar bijgeloovige praatjes, die vrij onschadelijk zijn, omdat elk er mee lacht. Onthoude wie wil: *'s morgens druk*, *'s avonds geluk.*

De oude sage van het ontstaan der spin mag nog wel eens herinnerd worden, mogelijk vermurwt dat het hart der lezeressen wel, die maar steeds huiveren van de ‘akelige spin!’

Arachne, de dochter van Idmon, een purperverver te Colophon, had het zeer ver gebracht in de kunst van weven. Toen de nymfen van de Tmolus en Pactolus haar werk bewonderden was zij vermetel genoeg om Pallas, hare meesteres, tot een wedstrijd uit te dagen. De godin, zoo verhaalt de fabelleer, verscheen in de gedaante van een oud vrouwtje en toen zij aan het werk van Arachne kwam, vernielde zij het weefsel van Idmons dochter. Deze, radeloos over dien onrechtmatigen toorn, wilde door ophanging een einde maken aan haar leven, maar Pallas sneed de koord door en veranderde Arachne in eene spin (*araignée*). In deze gedaante houdt zij zich nog altijd met weven bezig als om het vernielde werk te herstellen.

De Slachtoffers der Wetenschap.
(*Vervolg.*)

De hoogere luchtstreken, waar de meteoren gloeien, waar regen, hagel en bliksem geboren worden, hebben steeds de nieuwsgierigheid der menschen gaande gemaakt; maar eeuwen lang zijn de bergen het eenige hulpmiddel geweest om deze luchtstreken te bereiken. Bovendien waren de toppen der bergen, met hun sneeuw en ijs, voorheen voorwerpen van hevigen afschrik. De reizigers, die de stoutheid hadden gehad het zoo hoog te wagen, hadden zulk groot ongerief ondervonden, ten gevolge van de ijle lucht en de kou, dat men zich van een berg een vreeselijk denkbeeld maakte. Toen Petro de Alvarado in 1534 de verovering van Peru ondernam, moest hij de Andes overtrekken over eene hoogte van 4800 meters: een gedeelte van zijn leger bezweek te midden dezer hooge gewesten, en zij die den tocht overleefden, hadden in die mate geleden van den ijlen dampkring en de lage temperatuur, dat velen de vingers afgevroren waren en allen er als lijken uitzagen.

Tot aan het einde der vorige eeuw hield men de bestijging van den Mont-Blanc voor iets onmogelijks. Toen een Engelschman, Windham geheeten, in 1741, besloot

de ijsbergen der Alpen te beklimmen en zich tot Montanvers te wagen, waren de bewoners van Chamounix overtuigd, dat hij niet slagen zou. De voorzorgsmaatregelen, die hij nam, zouden onze tegenwoordige toeristen hartelijk doen lachen.

Eenige dagen na Windham's onderneming scheen het jammerlijk uiteinde van Plantade diegenen in het gelijk te stellen, die nog altijd een zwaar hoofd hadden in het bestijgen van bergen. *Plantade*, een sterrenkundige van Montpellier, wel bekend wegens zijn ijver voor de wetenschap, had eenige onderzoekingen in het werk gesteld naar den barometerstand op de hoogste bergen der Pyreneeën. Den 26sten Aug. 1741 viel hij in onmacht bij de 'Hourquette des Cinq Ours', op den Pic du Midi en stierf aan de zijde van zijn quadrant, op eene hoogte van 2400 meters, in den ouderdom van niet minder dan zeventig jaren.

Een der eersten, die de vlag der wetenschap op meer dan 4800 meters boven het oppervlak der zee geplant heeft, was een eenvoudige gids der Alpen, *Jacques Balmat*, die aldus den weg baande voor de roemrijke daden van de Saussure. Was Balmat van geringen stand, hij was groot door het hart, groot van moed, krachtig van wil, onwrikbaar waar hij zich een groot doel voor oogen stelde. Nadat *de Saussure* te

vergeefs beproefd had den top van den Mont-Blanc te bestijgen, besloot Balmat bij zich zelven het met den reus der Alpen te wagen. Hij verlaat de zijnen en is dagen lang afwezig, Hij beklimt gletschers, werkt zich over spleten heen, trotseert den sneeuwval, klautert onvermoeid voort, en blijft verkleumd van de kou drie nachten in den sneeuw zitten, om niet in den afgrond te storten, staat honger en dorst manmoedig door, komt afgemat en uitgeput thuis, herstelt zich, vangt weder aan met onverwinbaren moed en smaakt eindelijk, den 9den Augustus 1786, de voldoening den ijzeren punt van zijn Alpenstok te slaan in den hoogsten bergtop van Europa.

Nog vóór Balmat was zekere *Bourrit* door de hooge bergtoppen aangetrokken geworden. Hij was schilder op email, maar had dat vak vaarwel gezegd, om zich gansch te wijden aan het bestijgen en verkennen dier hoogten, die het onderwerp hadden uitgemaakt zijner schilderingen. De Saussure heeft hem eene welverdiende hulde betoond, wanneer hij zegt 'Bourrit legde voor de verovering van den Mont-Blanc nog meer ijver aan den dag dan ik. In 1812 kwam Bourrit op tachtigjarigen leeftijd, van zijn laatsten tocht, met verstijfde beenen terug.'

Ellendiger was het lot van Balmat, die den dood te midden van het ijs vond Soms bracht hij een of twee weken buitenshuis door. Eens, in September 1834, vertrok hij weder naar het gebergte, maar men zag hem niet wederkomen. De krachtige man, door Alexander Dumas de Christophorus Columbus van den Mont-Blanc genoemd, was in een onbereikbaren afgrond neergestort.

Na Balmat en de Saussure zijn nog andere bergbestijgers naar de hoogere luchtstreken opgeklommen. De hoogste hoogte is hierbij bereikt door twee Beieren, de gebroeders *Slag intweit.* Den 19den Augustus 1856 hebben deze stoutmoedige mannen den Ibi-Gamim in Thibet beklommen, op wier top zij eene hoogte van 6810 meters bereikten boven het oppervlak der zee. Een paar jaren later werd een der drie broeders, Adolf, te Kasghar door Muzelmannen vermoord, toen ter tijd in oorlog met China.

De luchtreizigers stellen zeker, bij het onderzoek naar de hoogere luchtlagen, een veiliger en gemakkelijker hulpmiddel onder ons bereik. Doch ook de luchtreis telt hare schipbreuken en hare slachtoffers.

De broeders Montgolfier vonden op het einde van de 18de eeuw het luchtschip uit. De proeven genomen te Annonay, op het Champ de Mars, op een der pleinen van de Tuileriën, te Versailles, Lyon, Dijon en Milaan, deden overal van den luchtballon spreken, en *Pilâtre de Rozier* vatte het plan op de straat van Calais met het luchtschip over te steken. De zucht om iets grootsch te doen, de wetenschap te dienen, het door hem in 1781 gesticht Lyceum in eere te brengen en zelf naam te maken, dreven hem tot dat waagstuk. Hij liet dus den controleur-generaal van finantiën, den heer Calonne, weten, dat zoo de staat de expeditie wilde bekostigen, hij de uitvoering er van op zich nam Zijn verzoek werd ingewilligd en 42000 fr. werden hem toegewezen.

Romain, die toen ter tijde met zijne ballons veel eer inlegde, hielp Pilâtre. Hij verbond zich een luchtballon te vervaardigen van 30 voet middellijn voor eene som van 6000 fr. Van het gouvernement verkreeg Pilâtre de zaal der garden met nog een ander vertrek, beiden in de Tuileriën, tot zijne beschikking

Op het einde van Augustus werd het werk begonnen; na zes weken was het gereed. Zeven honderd ëllen witte taf waren er voor gebruikt en het snijden der banden werd

door Sigaud en Lafond bestuurd Met de meeste zorg ingepakt, kwam de ballon goed en wel te Boulogne aan, waar de opstijging zou plaats vinden.

Pilâtre kwam den 20sten December 1784 aan, en twee dagen na zijne aankomst aldaar, vernam hij welke toebereidselen door Blanchard in Engeland gemaakt werden tot eene dergelijke luchtreis als die, welke hij in den zin had. Hij ging naar Dover, sprak met Blanchard, voedde een oogenblik de hoop dat diens reis niet zou doorgaan; maar werd spoedig door de oude vrees bekropen en kwam naar Boulogne terug, waar hij Romain en zijn broeder achterliet, om zelf, diep ongelukkig, zich naar Parijs te begeven.

Ondertusschen stegen Blanchard en de Engelsche dokter Jefferies, den zevenden Januari 1785, van het kasteel van Dover op en kwamen ongedeerd en wel in het bosch van Guines neder, na niet weinig gevaren te hebben doorstaan.

Zij kwamen te Parijs, waar Pilâtre hen minzaam begroette en zich goed hield, ofschoon hij de eer van het eerst de zee te zijn overgestoken aan zijn mededinger moest afstaan. Hij vroeg nu verschoond te mogen blijven van de reis, en de minister onthief hem van zijne verplichting; maar verlangde het geld terug, dat hij nog niet aan zijn ballon had besteed. Ongelukkig had Pilâtre, toen hij nog zeker was van zijne zaak, dit geld reeds uitgegeven. Hij begaf zich dus naar Boulogne, vast besloten zijn stoutmoedig opzet tot elken prijs door te zetten.

Pilâtre begon zich nu bezig te houden met zijn aanstaande vertrek. Er werden proeven genomen met kleine losgelaten ballons, die echter voortdurend landwaarts dreven. Ondertusschen ging de tijd voort en werd de ballon er niet beter op, die, in een hoek der vestingwerken geborgen, te lijden had, niet alleen van het weder, maar zelfs van de ratten.

Eindelijk scheen de langverwachte tijd aangebroken. Het weder was fraai, de wind was gunstig en den 15den Juni zou de opstijging plaats vinden. Men begon, wegens de hitte, de toebereidselen bij het krieken van den dag en om half acht was men gereed. Romain en Pilâtre de Rozier stegen in. De markies de Maisonfort wilde hen vergezellen, maar werd door Pilâtre ter zijde genomen: 'Wij kunnen geen staat maken noch op het weer, noch op den ballon!' voegde hij hem toe; en zoo vertrokken zij. Een salvo van de artillerie begroette dit heugelijke feit. Trotsch en statig verhief de ballon zich loodrecht tot zijn hoog te punt, berekend op 600 vamen, vervolgens richtte hij zich naar het Noorden, tot boven de klippen van la Crèche, waarna hij door den hoogen luchtstroom langzaam naar het vaste land begon af te drijven. Nog trilden de bijvalsbetuigingen der onafzienbare schare door de lucht en oogde men bewonderend en deelnemend het luchtschip na, toen een ontzettende kreet, uit duizenden monden opgegaan, maar al te duidelijk liet vermoeden wat er gebeurd was. De ballon rimpelde, viel ineen en met eene onbeschrijfelijke en telkens toenemende snelheid plofte het gansche samenstel met de twee ongelukkigen naar de aarde. Hartverscheurend was het de beide al te stoutmoedige reizigers daar te zien nederliggen, meer dan verpletterd door den ongehoorden val.

Zoo kwamen Pilâtre de Rozier en Romain om. Pilâtre was nog maar 28 jaren oud. Hij was te Metz geboren en naar Parijs gekomen, waar hij zich door zijne toewijding voor de wetenschap onderscheidde.

(*Slot volgt.*)

Enkele voorbeelden van hoogen ouderdom.

‘Mozes stierf en werd begraven in het dal van het land der Moabieten. Hij was 120 jaren oud; zijn gezicht had niet aan kracht verloren en zijne tanden waren nog niet wankel geworden.’

Honderdtwintig jaren dat is ongetwijfeld een eerbiedwaardige ouderdom; doch men behoeft niet noodzakelijk tot de oud-testamentische tijden op te klimmen om voorbeelden van dien hoogen, ja nog hoogeren leeftijd aan te treffen. Ook in de christelijke tijdrekening komen verschillende gevallen voor van menschen, die het tot de honderdtwintig jaren en nog verder brachten; wij willen daarvan enkele, die te onzer kennis gekomen zijn, hier laten volgen:

Piast, die in 841 tot koning van Polen gekozen werd, alsmede de beroemde Arabische geneesheer Rhases, die na tachtig jaren lang zijne medische praktijk te hebben uitgeoefend, in het jaar 980 stierf, en zijn landsman, de wijsgeer Averrhoes, in 1198 gestorven, werden allen honderdtwintig jaren oud.

Over den Italiaan Jean Mindinelli, die in de kerk der Jacobieten te Toulouse begraven werd, lezen wij op zijn gedenkteeken het volgende: ‘Sta een oogenblik stil, wandelaar! Hier rust Mindinelli, die 120 jaren geleefd heeft en 70 jaren met zijne vrouw, die hem 24 kinderen geschonken had, vereenigd was. Hij stierf in het jaar 1565. Dat is wat ik u zeggen wil. Ga nu verder en bid.’

Een dergelijk, maar vrij wat oneerbiediger grafschrift leest men op de laatste rustplaats van een Ierschen boer, die in 1660 in het graafschap Cornwallis stierf: ‘Onder dezen steen rust Brown, die door de bijzondere eigenschap van het sterke bier 120 jaren leven kon. Hij was steeds dronken en in zijne dronkenschap zoo verschrikkelijk, dat zelfs de dood bang voor hem was. Op zekeren dag, toen hij zich toevallig in nuch eren toestand bevond, kreeg de dood meer moed, vatte hem bij de haren en zegepraalde over dezen onvergelijkelijken drinkebroer.’

Het is jammer dat het grafschrift het recept niet vermeldt van de biersoort, waaraan onze boer die buitengewone levenskracht te danken had; het zou in onzen tijd van biervervalsching goede diensten hebben kunnen bewijzen.

Een andere Ier, Patrick O'Neil, in December 1764 in Ierland gestorven, had alle veldtochten van Willem III meegemaakt, was tot zijn 96e jaar in dienst gebleven en was zevenmaal getrouwd. Zijne levenswijze was hoogst eenvoudig; hij dronk maar gewoon bier, voedde zich met groenten en gebruikte alleen vleesch, als hij bij vrienden of kennissen middagmaalde. Hij had zich gewend, vroeg met de zon op te staan en zich des avonds met haar te ruste te leggen; hij was nooit ledig en ging iederen Zondag, van zijne zonen, kleinzonen en achterkleinzonen vergezeld, haar de kerk.

Omtrent zekeren Jean Maubry, een anderen hondertwintiger, lezen wij in 's mans doodacte:

‘Zijne verwanten hebben mij gezegd, dat hij gestorven is, zonder zich ooit over eenig gebrek beklaagd te hebben en tot het laatste oogenblik heeft hij zijn geheugen en zijne geestvermogens behouden.’ De president der provincie voegt er bij, dat deze patriark nog een zeer goed gezicht en gehoor en bij zijn dood (den 21en December 1757) nog al zijne tanden bezat. Zijne levenswijze was hoogst eenvoudig.

Dr. Dufournel, die in 1810 stierf, had reeds tijdens het Schrikbewind den leeftijd van honderd jaren overschreden; genoodzaakt te vluchten en zich in de bosschen te verbergen, had de ongelukkige door een val zijn been gebroken, dat zelf verbonden en zonder vreemde hulp weer gezet. In den ouderdom van 110 jaren huwde hij met eene jonge dame van 26 en leefde nog meer dan 10 jaren in gelukkigen echt.

Een even gezegenden ouderdom bereikte Ant. Delpuch, een grondeigenaar in de gemeente St. Cernin, die onder de bevelen van den hertog van Saksen in den

Oostenrijkschen successie-oorlog gediend had en in Maart 1840 stierf. Den 11en Mei 1745 streed hij bij het dorp Fontenoy tegen de vereenigde Engelschen en Hollanders en bleef als de vijfde man van zijne geheele compagnie over. De herinnering aan dezen gedenkwaardigen dag had hij trouw bewaard en in zijne laatste jaren sprak hij nog over de bijzonderheden van dat moorddadig gevecht met een vuur en eene nauwkeurigheid, alsof het pas kort geleden voorgevallen was. Weinige jaren voor zijn dood hield hij zich met den zwaarsten veldarbeid bezig. Ofschoon het naaste vlek meer dan eene mijl van zijn dorp verwijderd lag, begaf zich

WERELDTENTOONSTELLING TE BRUSSEL 1888.

de grijsaard iederen Zondag te voet daarheen, om mis te hooren, en was tot aan zijn dood in het volle bezit zijner geestvermogens.

Ofschoon wij het aantal van dergelijke gevallen nog aanmerkelijk zouden kunnen vermeerderen, vergenoegen wij ons ditmaal met het aanvoeren van een voorbeeld om te doen zien, dat somwijlen ook hoogbedaagde grijsaards eene tweede jeugd doorleven. Christiaan Menzel, de lijfarts van den keurvorst van Brandenburg, verhaalt ons daaromtrent een merkwaardig feit. Toen deze in 1666 den keurvorst naar Kleef vergezelde, ontmoette hij een grijsaard van 120 jaren, die zich voor geld liet zien: ‘De kracht zijner stem verried eene voortreffelijke gezonde borst; want als hij al de tonen der chromatische toonladder doorliep, was hij meer dan honderd schreden ver duidelijk te hooren. Daarop opende hij den mond en liet ons twee rijen van de blinkendste tanden zien. Hij verhaalde ons bij deze gelegenheid, dat hij twee jaar te voren naar Den Haag gereisd was en daar een Engelschen grijsaard van honderd een en twintig jaren ontmoet had; toen hij dezen zijn nood klaagde, dat hij sedert eenigen tijd aan hoofdpijn en groote pijnen in de kinnebakken leed, verzekerde hem de Engelschman, dat dit het teeken van n i e u w e t a n d e n was; hij wist dit bij eigen ondervinding, daar hij zich in hetzelfde geval had bevonden. Dit vermoeden werd ook aan hem bewaarheid, want spoedig daarop vertoonde zich de eene tand na den anderen totdat hij zijne rijen tanden even voltallig had als in zijne jeugd.’

Dit laatste voorbeeld bewijst dat de ouderdom van 120 jaren nog volstrekt de uiterste grens des levens niet vormt. Om nog slechts van een enkel feit te gewagen, verwijzen wij naar het bewezen geval van Thomas Parr, die meer dan 150 jaren geleefd heeft. In onzen tijd van prikkeling en overspanning der zenuwen bestaat er weinig kans zulk een gezegenden leeftijd te bereiken en dan nog een nieuw, blinkend gebit te krijgen. Intusschen is er door eene geregelde, eenvoudige, bedaarde levenswijze wel iets aan te doen, onze dagen op aarde zooveel mogelijk te verlengen, en het leven is ongetwijfeld wel waard, dat men het in eere houdt.

Uit de geschiedenis der briefkaarten.

Wie maakt er tegenwoordig geen gebruik van briefkaarten? Voor iemand, die zich niet geheel en al van de wereld aftrekt, gaat er zeker haast geen dag voorbij, waarop hij er niet minstens één ontvangt of verzendt. 't Is dan ook zulk een uiterst gemakkelijk middel van correspondentie, waartoe men het materiaal overal gemakkelijk voorhanden heeft.

Te Londen zijn reeds op verschillende plaatsen zoogenaamde automatische briefkaarten-verkoopers aangebracht: eene soort van kaskens, van eene kleine sleuf voorzien, waarin men slechts een stukje van een halven *penny* behoeft te steken, om aanstonds het verlangde correspondentie-middel voor den dag te zien komen, op dezelfde wijze als men aan verschillende onzer groote staties chocolaadkoekjes en dergelijke kleinigheden verkrijgen kan, door een tiencentiemenstuk in een sleufje te steken. Daarbij levert eene briefkaart nog dit gemak op, dat men er kort en beknopt op mag wezen, hetgeen in een brief niet licht vergeven wordt. Een brief, zorgvuldig in een omslag gesloten, schijnt den geadresseerde altijd iets van belang te beloven en stelt hem, zoo het schrijven wat kort is uitgevallen, licht te leur. Van eene briefkaart verwacht men zooveel niet, en dat is eene reden te meer, waarom men eerder zal

overgaan tot het verzenden van eene briefkaart dan dat men plechtig de pen opneemt tot het schrijven van een brief.

Bij het drukke gebruik, dat tegenwoordig van briefkaarten gemaakt wordt, zal menigeen zich wellicht al eens afgevraagd hebben, aan wien wij toch die nuttige uitvinding te danken hebben. Mag men den Berlijnschen postbeambte Unger gelooven, die voor eenigen tijd eene uitvoerige geschiedenis der briefkaarten heeft uitgegeven, dan is de man, bij wien het eerst de gedachte aan dit correspondentie middel is opgekomen, niemand anders dan de bekende directeur van het Duitsche Rijkspostwezen, de schrandere Dr. Stephan Zijn voorstel tot het invoeren van briefkaarten dagteekent van 1865 en kwam het eerst ter tafel op de vijfde postconferentie te Karlsruhe, waar zij de bijzondere belangstelling gaande maakte van den sectieraad Kolbersteiner, den lateren Oostenrijkschen generaal post- en telegraaf-directeur.

Door zijn invloed werd den 1en October de briefkaart voor de Oostenrijksch-Hongaarsche monarchie ingevoerd, en dat het nieuwe correspondentie-middel onmiddellijk in den smaak viel, kan hieruit blijken, dat er al aanstonds niet minder dan 2,930,000 stuks briefkaarten per kwartaal gebruikt werden. In Juni 1870 volgde Duitschland het voorbeeld van Oostenrijk en alleen op den eersten dag werden er te Berlijn niet minder dan 45.468 stuks afgeleverd.

Binnen nog geene twee maanden tijds waren er reeds twee millioen afgegeven.

Voor de Duitsche staten kwam het nieuwe correspondentie-middel juist te rechter tijd in zwang: gedurende den Fransch-Duitschen oorlog toch bewezen de briefkaarten aan duizenden gewichtige diensten. Niet minder dan tien millioen gingen er uit het land naar het leger en omgekeerd.

De Fransche regeering volgde den 29n September 1870 het voorbeeld van Duitschland; doch na den oorlog raakten de Fransche briefkaarten in onbruik, tot zij eerst in 1873 weer voorgoed werden ingevoerd.

Inmiddels hadden reeds andere staten het nieuwe correspondentie middel aangenomen, en weldra kreeg men bij de gewone briefkaarten, die met vooruit betaald antwoord. Op het oogenblik correspondeeren 73 landen der aarde op briefkaarten, terwijl 44 staten briefkaarten voor het wereldpostverkeer hebben. In Europa worden, volgens de berekening van den heer Unger, thans jaarlijks 350 millioen briefkaarten verzonden; in Amerika bedraagt de verzending alleen voor de Vereenigde Staten eene ronde 250 millioenen stuks. Van alle volken der aarde maken dan ook de bedrijvige en practische Yankees het drukst van briefkaarten gebruik.

Wetenswaardigheden.

Brandnetels als veevoeder.

De landman zit dikwijls met de handen in het haar, niet wetende, wat hij zijn vee zal te eten geven. Reeds vroeger is er op gewezen, dat er in dat geval een eenvoudig middeltje bestaat, om zich op eene gemakkelijke en goedkoope wijze veevoeder te verschaffen.

Dat middeltje bestaat in de brandnetelcultuur, welke in Duitschland sinds de laatste jaren voortdurend toeneemt. Brandnetels moeten een zeer geschikt voedsel voor het vee leveren; hij, die ze verbouwt, kan driemaal per jaar oogsten en van elken bunder 2800 Kg. stengels en 1150 Kg. bladeren bekomen. Men kan de brandnetels ook evenals gras drogen en dan wordt de voederwaarde met die van rooden klaver

gelijkgesteld. In Denemarken worden brandnetels en haver als een voordeelig paardenvoeder gebruikt. Het is, dunkt ons, de moeite wel waard om de proef eens op de som te nemen.

$_*$

Om bloemen te behouden.

Aan liefhebbers van bloemen baart de moeielijkheid om schoone bloemen te krijgen of deze te behouden, heel wat zorg. Er worden wel is waar middelen genoeg aan de hand gedaan om bloemen in potten hunne levenskracht niet te doen verliezen, maar meestal met twijfelachtigen uitslag. Een onzer lezers, in het bezit van eene uitgezochte verzameling bloemen, deelt ons het volgende recept mede, dat hij sinds jaren met het beste gevolg heeft toegepast.

Elke maand moet men de aarde der potten begieten met eene oplossing van eene kleine handvol salpeter in een emmer of gieter water. Voor mest verdient de voorkeur beendermeel; niet alleen dat dit in voedingsgehalte het gewone mest overtreft, maar de onreinheid, die het gebruik van gewone mestspecie veroorzaakt, wordt hierdoor vermeden. Daarenboven behoeft de bemesting met beendermeel slechts éénmaal, in 't voorjaar, te geschieden.

Op dezelfde wijze gaat men te werk met sierboomen en uitheemsche bloemsoorten; men heeft slechts te zorgen voor het zuiver houden van stof en vocht en men zal verbaasd staan over den voorspoedigen groei der planten. Ook voor aardbeziën, asperges en gras kan men geen doelmatiger middel aanwenden.

Het recept is te eenvoudig, gemakkelijk en goedkoop, om er de proef niet eens mede te nemen.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

VII.
Op duistere paden.

'De drommel hale de tocht bij zulk eene hitte!' mompelde Christiaan verdrietig, als hij na het middagmaal in den wagen stapte om het koffer van Rüdiger uit de stad te halen. 'Daarmede kon een ander belast worden, mij, ouden man, had men thuis moeten laten.'

De koetsier sloeg met de zweep over het paard, dat langzaam aantrok en slechts ongaarne voortdraafde. Christiaan legde de met een zilveren band geboorde klak naast zich en woelde met beide handen door zijn dun haar.

'Als nu toch eens uit al die schoone plannen en beloften iets werkelijks voortkwam!' dus vervolgde hij zijne alleenspraak, terwijl de wagen traag door de notenboomenlaan rolde. 'Kon ik er slechts zooveel uit slaan, dat de rente mij een onbezorgd leven verzekerde; meer verlang ik toch niet. Maar het is alles louter onzin. Steenhouwer wil mij gebruiken om de gebraden kastanjes voor hem uit het vuur te halen en dien Godfried vertrouw ik ook niet.'

De wagen had den zonnigen landweg bereikt. Christiaan haalde eene volle wijnflesch uit den zak van zijn frak en zette die aan de lippen. De koetsier had het geklok vernomen - hij keerde zich om en zag zijn passagier met een verlangenden blik aan.

'Wel bekome het u!'

'Dank u!' antwoordde Christiaan droogweg. 'Het vocht is zuur, maar het verslaat den dorst.'

'Zuur maakt vroolijk,' schertste de koetsier, de hand naar de flesch uitstekende.

''t Kan wel zijn, ik heb het nog niet ondervonden. Neen, goede vriend, voor twee is er te weinig en wie door dorst gekweld wordt, denkt het eerst aan zich zelven.'

'Nu! betaalt hebt gij den wijn ook niet!'

'Met mijn eigen zweet, dat is een hooge prijs,' antwoordde Christiaan, terwijl hij de flesch dichtkurkte. 'Gij denkt misschien dat men als bediende bij een baron een genoeglijk leven heeft? Misgeschoten, beste man! Ik zou liever op den bok zitten en rijtoertjes maken.'

'Daarmede zoudt ge ook niet tevreden zijn'

'Er zijn menschen die nooit tevreden zijn, en tot dat slag schijnt gij ook te behooren.'

'En gij tot het slag die niets kunnen laten staan of liggen,' gromde de koetsier. 'Hale u de duivel! Ik wou dat uw heer met mij teruggereden was, dan kon ik ten minste op

een drinkgeld hopen. Maar verder dan tot de stad rijd ik u niet, dat zeg ik u nu reeds.'

'Tot aan het *hotel de France.*'

'Daar zal ik wel voor oppassen; gij hebt mij niets te bevelen. Mijn last luidt slechts dat ik u meenemen zou.'

'Ik zal mij over u beklagen - het nommer van uw rijtuig ken ik.'

'Doe het; dan zal ik uw heer vragen of de flesch wijn voor u alleen of voor ons beiden bestemd geweest is; ik geloof, dat de klacht u leelijk zou kunnen opbreken.'

De koetsier lachte na deze woorden schamper en legde de zweep over het paard. Christiaan leunde geërgerd in een hoek en kruiste de armen over de borst. 'Gemeen volk!' mompelde hij, daarop verzonk hij in gepeinzen. Het rijtuig had de stad bereikt. De koetsier gelastte bij de eerste huizen zijn passagier om uit te stijgen. Christiaan moest gehoorzamen. De ledige flesch wilde hij in het rijtuig achterlaten; de koetsier verplichtte hem echter die mede te nemen. Christiaan schoof ze in den zak en verwijderde zich met rasse schreden.

Na eene tamelijk lange wandeling door nauwe stegen, bleef hij voor eene kleine brandewijnkroeg staan. Hij bezag het uithangbord boven de half geopende huisdeur, dat den naam 'Godfried Grafhorst' droeg; trad den donkeren, morsigen gang in en wierp door de glazen deur een bespiedenden blik in de lage gelagkamer.

Er was niemand in. Hij trad nu binnen; uit de aangrenzende zijkamer, waarvan de deur openstond, klonk hem dadelijk eene schorre, krassende stem in de ooren: 'Daar komt hij ook, die Christiaan Lam!' Terstond daarop verscheen op den dorpel der kamer een oude man, wiens puisterig, opgeblazen gelaat door een rooden ringbaard omlijst was.

'Gij hebt u in langen tijd niet laten zien, Christiaan,' ging hij voort. 'Mijnheer Steenhouwer is ook juist gekomen; dus kunnen wij eens eene beraadslaging houden.'

Christiaan trad in de kamer. De rentmeester, die een flesch met water voor zich had staan, ontving hem met een hoogmoedigen groet.

'Wat is er voor nieuws?' vraagde hij.

'Baron Rüdiger is teruggekomen.'

'Dat weet ik reeds'

'Wie! baron Rüdiger?' riep Grafhorst, terwijl hij met eene brandewijnflesch en een paar glazen binnenkwam. 'De vagebond, die destijds met zijn liefje naar Amerika vertrok.'

'Wel ja,' zegde Steenhouwer ongeduldig, 'ik kom daarom juist hier. Hij is teruggekeerd, niet als een vagebond maar als een rijk man, en ik denk dat de dans nu zal aanvangen. Met mij heeft hij reeds gesproken - hij kent de verdenking en wil zekerheid hebben; wellicht betaalt hij ons eene aanzienlijke som, wanneer wij ons als getuigen aan hem aanbieden. Het plan is spoedig ontworpen: ik ben baron Archimbald nagegaan. Godfried heeft dien dag de bedreigingen gehoord, gij, Christiaan, kunt getuigen dat de baron sinds dien geen rustig uur meer gehad heeft. Wanneer wij dat alles fijn uitwerken, zoodat er geene tegenstrijdigheid in onze verklaringen kan gevonden worden, moeten wij het spel winnen.'

'Wat zal daarbij voor ons het loon zijn?' vraagde de hospes.

'Niets,' antwoordde Christiaan spottend; 'de beide broeders zijn één hart en éene ziel, zij gaan reeds arm in arm.'

'Werkelijk?' vraagde de makelaar met zijne gouden horlogeketting spelende. 'Och! dat was vooruit te zien. Baron Archimbald was van oudsher een huichelaar; hij zal

eenige tranen vergoten en daarmede den broeder verteederd hebben. Maar dat beteekent niets....'

'Het beteekent zooveel, dat baron Rüdiger thans bij ons blijft,' onderbrak hem de bediende; 'ik moet zijn koffer uit het *hotel de France* halen.'

'Drommels, wanneer men wist wat er in het koffer is,' zegde Grafhorst, den makelaar met wijd geopende oogen aanstarende. 'De baron kan zijn geheele vermogen aan goud en edelgesteenten er in hebben. Daardoor waren wij alle drie in eens geholpen.....'

'Zijt ge gek!' viel Steenhouwer hem in de rede. 'Zoo lichtzinnig is men niet, wanneer aan ieder geldstuk een zweetdroppel kleeft. Moet gij maar een koffer halen?'

'Een klein handkoffer.'

'Dan blijft hij ook niet lang bij zijn broeder,' ging de makelaar voort; 'eenige dagen misschien om te bespieden en uit te vorschen. Zorg slechts dat hij iets vindt, Christiaan, één woord te rechter tijd gesproken, kan het wantrouwen nieuw voedsel geven, en wantrouwen koestert baron Rüdiger, dat weet ik. Zijne zwagers hier zijn geen van beiden zijnen broeder genegen. Zij zullen ons plan ondersteunen zonder te weten en te willen. Wij moeten slechts wachten tot baron Rüdiger weder in de stad is.'

'Plannen! plannen!' spotte Christiaan. 'Kom toch eens met iets beters voor den dag. Ik blijf niet lang meer op het goed - men heeft mij heden morgen reeds met ontslag gedreigd, omdat ik den schoonpapa een oude jood genoemd heb.'

'Is die ook buiten?' vraagde de makelaar.

'Van morgen gekomen.'

'En hoe lang blijft hij?'

'Slechts tot van avond,' antwoordde Christiaan minachtende. 'Hij had in het prieël zijne brieventasch geopend voor zich liggen, zij was vol banknoten - ja, wanneer men zijn geld had!'

Steenhouwer en de waard wisselden ter sluiks een veelbeteekenenden blik met elkander. 'Dat is een vrome wensch!' lachte de makelaar.

'Baron Archimbald heeft zeker ook veel geld in huis?'

'Ik geloof het niet; zoodra eene groote som is ingekomen, rijdt de jongeheer naar de stad, om ze den bankier te brengen, opdat de rente niet verloren zou gaan.'

'Rijdt de schoonvader ook?'

'Welk een inval!' lachte Christiaan. 'Ik zou den oude wel eens op een paard willen zien! Neen, neen, die rijdt in een oud huurrijtuig. Als ik het goed gehoord heb, zal er van avond bij ons eene verloving gevierd worden.'

'Eene verloving?' vraagde Steenhouwer verrast. 'Wie? met wie?'

'De jonge heer met de dochter van den bankier Stroombeek.'

'Die slimmert!' zegde Grafhorst, de glazen weder vullende. 'Stroombeek moet veel geld hebben en daarbij heeft hij slechts dat eene kind. Baron Erwin zal daar ook wel spoedig een gat in maken.....'

'Dat geloof ik niet,' onderbrak hem Christiaan. 'Die draait ook iederen penning zesmaal om, eer hij hem uitgeeft!'

'Dus is het van avond verloving,' zegde de makelaar nadenkend, en zijn blik rustte daarbij stekend op den bediende. 'De schoonvader viert zeker ook mee feest?'

'Natuurlijk,' knikte Christiaan spottend. 'Bij een familiefeest mag de grijze vader niet ontbreken. Wel beschouwd is toch de oude jood de man, die alles weer aan elkander gelijmd en gesmeed heeft. Ik echter ben dat leven moede,' ging hij voort,

nadat hij zijn glas weder uitgedronken had; ‘breng uwe plannen toch eindelijk eens ten uitvoer, opdat wij zien kunnen wat er van te halen is!’

‘Geduld!’ antwoordde Steenhouwer, thans een barschen toon aanslaande. ‘Met het hoofd kan niemand door den muur breken als hij geen schedel van ijzer heeft. Gij moet voorloopig op het goed blijven en bespieden wat daar voorvalt. Kunt gij wantrouwen en tweedracht zaaien, dan moet gij het niet nalaten; maar doe het zoo, dat men de bedoeling niet merkt. Gij zijt de laatste bediende uit den toenmaligen tijd; baron Rüdiger zal u stellig willen uithoorén gelijk hij het ook bij mij gedaan heeft. Spreek dan slechts met halve woorden, laat hem raden dat gij meer weet dan gij zeggen wilt en wanneer hij dan dringend wordt, zegt gij hem, dat hij zich tot mij en den ouden Godfried moet wenden, omdat wij beiden alles weten.’

‘Goed,’ zeide Christiaan, ‘ik wil mijne rol wel spelen als ik maar met zekerheid wist, dat ik er zelf door geholpen werd.’

‘Ik sta er u voor in, als gij u naar mijne voorschriften gedraagt,’ antwoordde de makelaar. ‘Baron Rüdiger moet ons eene groote som uitkeeren.’

Christiaan dronk zijn glas uit, groette en ging heen; de makelaar luisterde met uitgerekten hals naar het wegstervende geluid der schreden.

‘Ik wenschte, dat gij nog op het goed waart,’ zegde hij, ‘met dezen domkop is niet veel aan te vangen. Ik vrees, dat hij onze zaak door zijne domheid meer nadeel doet, dan voordeel aanbrengt.’

‘Zoo dom is hij toch niet,’ antwoordde de waard schouderophalend; ‘ware hij het, dan was hij destijds ook weggejaagd. Hij heeft dadelijk het lieve kind gespeeld en ons uitgelachen, als wij met pak en zak moesten aftrekken. Zijn klagen is eerst begonnen, toen baron Erwin begon mee te spreken; door den jongeheer wil hij zich niets laten bevelen. Wat is er heden avond aan de hand?’

Peter Steenhouwer draaide aan zijn massieven zegelring - zijn blik rustte loerend op de deur.

‘Ik kan er niet bij zijn,’ zegde hij met gedempte stem. ‘Komt er iemand van onze lieden nog van avond hier?’

‘Natuurlijk.’

‘Zoo doe hem het voorstel. Een oude man en een koetsier - de straatweg is eenzaam - de jood is lafhartig - zijne brieventasch moet met banknoten gespekt zijn. Wanneer Kaspar komt, kan hij het ondernemen.’

‘Juist hem verwacht ik.’

‘Des te beter; ik zal morgen hier komen om naar den afloop te vernemen.’

‘En uw aandeel te halen!’ spotte de waard.

‘Wilt gij soms van het uwe afstand doen?’

‘Daar heb ik volstrekt geen plan op.’

‘Welnu! neem dan, als ik u verzoeken mag, wel in aanmerking, dat ik het geheel bijeen houd en bestuur. Binnen kort zal er weder eens een groote slag geslagen worden - Kunt gij juweelen en gouden voorwerpen verkoopen?’

‘Ik kan alles verkoopen,’ antwoordde Grafhorst, zijn rooden neus wrijvende; ‘ik geloof, dat gij nog geene reden gehad hebt om over mij te klagen.’

‘Goed, de zaak is nog niet rijp; later zult gij het nadere vernemen. Zijn er geene zaken gemaakt?’

‘Kleinigheden!’ zegde de waard, terwijl Steenhouwer wat brandewijn in zijn half met water gevuld glas schonk. ‘Gij weet toch, dat groote aanslagen altijd te voren hier overlegd en vastgesteld moeten worden.’

‘En deze kleinigheden breken ons eenmaal den hals,’ antwoordde de makelaar barsch. ‘Om een ellendigen neusdoek of een frak wordt er een gevat en kan hij dan niet zwijgen.....’

‘Wees niet bevreesd,’ onderbrak hem de waard. ‘Onze lieden zijn allen trouw en stom, zij hebben er immers zelf het meeste belang bij. De anderen hebben ook niet geklapt. Eenigen zitten nog achter de Zweedsche gordijnen. - Zij weten, dat wij hen niet in den steek laten, als zij er uit komen.’

‘Maar ik *wil* deze kleinigheden niet!’ viel Steenhouwer uit. ‘Zeg dat aan Kaspar. Iedereen is niet in staat om een scherpzinnigen onderzoeksrechter bij den neus te leiden en heeft deze eens een spoor gevonden, dan volgt hij het ook, tot.....’

‘Dan is het immers nog tijd onze schaapjes in veiligheid te brengen,’ viel Grafhorst hem spottend in de rede.

‘Daar verlaat ik mij niet op. Hoe staat gij met de politie?’

‘Op den besten voet!’

‘Komt zij niet bij u in huis?’

‘Dat kan ik haar niet verbieden,’ lachte de waard; ‘integendeel, het doet mij genoegen, dat zij nu en dan een glaasje bij mij vatten. Zij kunnen zich dan met eigen oogen overtuigen, dat hier slechts fatsoenlijke lieden verkeeren. Gelijk gezegd is, maak u niet ongerust. Mocht het

weer soms eens omslaan, dan zou ik terstond weten, uit welken hoek de wind waait.'

SCHADUWBEELDEN.

'Goed, houd de oogen maar open! Herinnert gij u nog den vroegeren boschwachter Wilfert?'

'Die met Toni huwde? Natuurlijk!'

'Hij is nu een muziekant.'

'Ik weet het; hij is reeds dikwijls bij mij geweest,' bevestigde de waard. 'Hij ziet gaarne diep in het glas, doch als het op betalen aankomt, hapert het menigmaal.'

'Heeft hij u nooit verraden, dat hij het geheim beweert te kennen, hetwelk den dood van den baron omsluiert?'

Grafhorst staarde den makelaar verrast aan.

'Wat weet hij daarvan?' vroeg hij zacht.

‘Dat wil hij niet verraden; ik heb hem uitgenoodigd heden hier te komen. Ik verwacht hem nu. Wij moeten hem goed onderhanden nemen; het is mogelijk dat zijn geheim ons van nut kan zijn.’

‘Als hij natuurlijk iets weet,’ meende Grafhorst; ‘hij is altijd een grootspreker geweest.’

‘Als hij komt, laat dan zijn glas geen oogenblik leeg staan; kinderen en beschonkenen kunnen niets zwijgen.’

‘Hola, hospes!’ liet zich eene heldere stem in het voorhuis hooren.

‘Dat is Zwanenberg, de zwager van baron Rüdiger,’ fluisterde Steenhouwer zijn makker toe, die eenigzins waggelende opstond; ‘die komt juist van pas.’

Oom Hendrik stond reeds in de geopende deur - met zijn gullen lach knikte hij de beide mannen toe.

‘Hier schijnt wel raadsvergadering gehouden te worden?’ sprak hij schertsend. ‘Sapperloot, hoe kan men het in deze lucht uithouden?’

DE SPIN.

‘Ik heb er reeds vijf en twintig jaren in geleefd,’ antwoordde de waard, die zijn gast van het hoofd tot de voeten monsterde; ‘als het u niet bevalt, dan kunt gij er buiten blijven!’

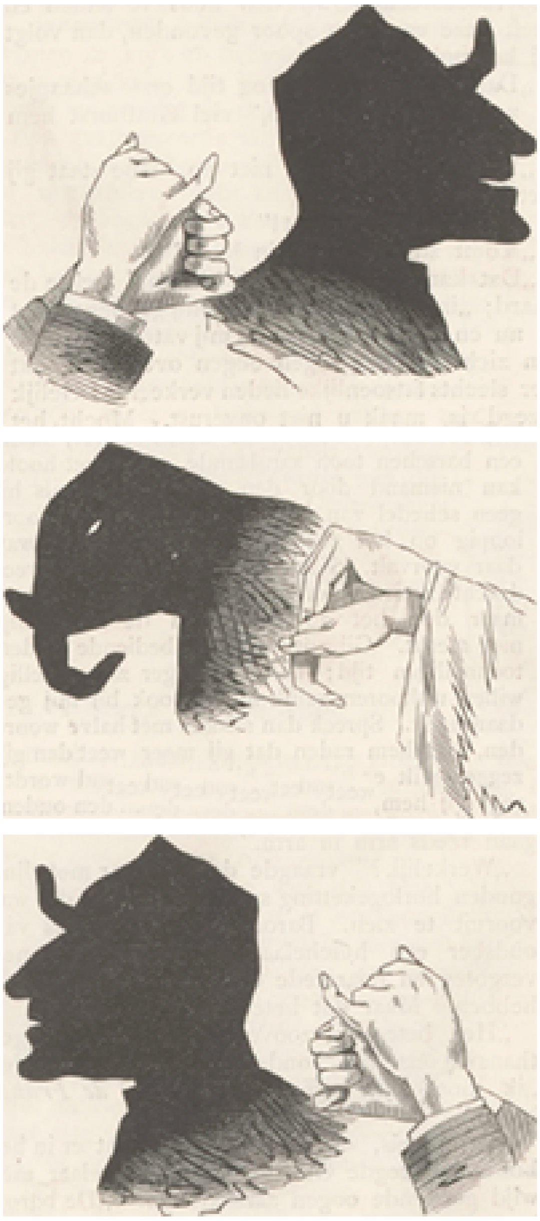

SCHADUWBEELDEN.

‘Kom, nu niet dadelijk grof worden!’ hernam Zwanenberg, terwijl hij met zijn neusdoek den stoel afveegde, waarop hij wilde gaan zitten. ‘Wie een openbaar lokaal houdt, moet er zich een oordeel over laten welgevallen. Wat hebt gij te drinken?’

‘Schnaps en dun bier, gelijk het de arme lieden begeeren, die hier komen.’

‘Kom! er zal ook nog wel eene flesch wijn in uw kelder liggen,’ merkte Steenhouwer aan.

‘Ouden Rijnwijn,’ knikte de herbergier; ‘ik heb hem voor jaren moeten koopen toen mijne vrouw zaliger ziek was. De flesch kost echter een thaler.’

‘Naar den prijs heb ik niet gevraagd,’ zegde oom Hendrik; ‘haal twee flesschen boven.’

‘Wat zoekt gij hier?’ vraagde de makelaar, als Grafhorst heengegaan was ‘Heeft uw zwager u hierheen gezonden?’

‘Dat juist niet,’ antwoordde Zwanenberg, wien deze rechtstreeksche vraag eenigszins in verlegenheid scheen te brengen; ‘maar gij hebt gister avond gezegd, dat de waard hier ook veel wist.....’

‘Wat hij weet, dat weet ik ook,’ merkte Steenhouwer aan; ‘hij kan mijne mededeelingen slechts bevestigen.’

‘En wat gij weet, wilt gij niet zeggen.’

‘Omdat het in vele gevallen gevaarlijk is de waarheid te zeggen, beste heer.’

‘Ook in dit geval?’

‘Al naar gelang, antwoordde de makelaar schouderophalend. ‘Een ooggetuige, die geene bewijzen heeft, kan stoutweg van leugen beschuldigd worden.’

‘Mijn zwager zal de waarheid van de leugen kunnen onderscheiden.’

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 14]

Het 50-jarig jubelfeest

Der priesterwijding van Z.H. Leo XIII.

BRONZEN MEDAILLON, DOOR J.H. BROM, VAN UTRECHT.

De gewichtigste gebeurtenis, die voor de katholieke wereld ophanden is, blijft voor het oogenblik nog altoos het gouden Jubileum der priesterwijding van Z.H. den Paus. Uit de verste hoeken der christenheid komen bewijzen van verkleefdheid en eerbied naar Rome toegevloeid, die een sprekend bewijs geven van de levenskracht en eensgezindheid der Katholieke Kerk. Maar niet alleen van de kinderen, voor wien hij een geestelijke Vader is, ook van de afgescheidenen zijner Kerk ontvangt de wijze Paus blijken van toegenegenheid en hoogachting. Broederlijk geeft de Protestant de hand aan den Katholiek, om hulde te brengen aan de hooge wijsheid en den zielenadel van het tegenwoordig Opperhoofd der Roomsche Kerk. Dit feit vol beteekenis is

misschien zonder voorgaande in de kerkelijke geschiedenis. Het kenmerkt eene onloochenbare toenadering der nog geloovige Protestanten tot de oorspronkelijke godsdienstleer, die zich door de stormen der eeuwen onveranderd gehandhaafd heeft, en als de rechtstreeksche vijandin van alle afdwalingen alleen bij machte bleef het ongeloof uit haren schoot te bannen. En die algemeene waardeering van den Opperherder onzer Kerk is niet alleen uitgelokt door de verhevene deugden en de hooge geestesgaven van Leo XIII, maar zij is tevens de erkenning door de vereerders des gezags van het Pausdom als opperste macht tegen de revolutionaire grondbeginselen en als de krachtigste hefboom ter opbeuring van de burgerlijke samenleving.

Ontelbaar zijn de offergaven, die den H. Vader uit alle oorden der wereld, zoo van vorsten als van de nederigste zijner kinderen, toegezonden worden. De meeste dier geschenken zijn kunstjuweelen en velen mogen als eenig en van onschatbare waarde worden genoemd.

Ook het katholieke Nederland bereidt zijne giften voor den geliefden Paus, en onze lezers zullen voorzeker niet zonder belangstelling door de gravure kennis maken met eenige dier talrijke geschenken, welke onze Noorderburen te Amsterdam in eene *Vaticaansche Tentoonstelling* vereenigden.

De plaat op onze eerste bladzijde is de afbeelding van een bronzen medaillon, door den heer J.H. Brom te Utrecht vervaardigd. Het krachtige portret des Pausen spreekt van karakter en zijn misschien de trekken in het oog van sommigen wat sterk uitgedrukt, men vergete daarbij niet dat het brons juist geen smijdig was is. Voor het overige spreekt er leven, bezieling en gloed uit die beeltenis.

Ook de omlijsting is verdienstelijk. In den binnenrand van de cartouche, in renaissance stijl staan de jaartallen van geboorte, priesterwijding, Pausverheffing en jubilé van Z.H. Leo XIII. In de lijst staan zeer toepasselijk de bekende woorden van Horatius, die nooit beter zijn gekozen dan hier voor den jubilaris. '*Aere perennius.*' Onvergankelijker dan metaal! Ook worden 's Pausen encyclieken door de beginwoorden herdacht. Boven in de cartouche bevindt zich in email het pauselijke wapen, onderaan de woorden: *Petrus per Leonem locutus.* 'Petrus heeft door Leo gesproken.'

De twee beeldhouwwerken, door ons in gravures vertoond, zijn: eene *Piéta* in marmer, naar het voorbeeld der grootste meesters, doch geheel zelfstandig en kunstvol uitgevoerd door den Haarlemschen beeldhouwer F.L. Stracké Jzn., en het bronzen statuette van Paus Adriaan VI, de eenige in Nederland geboren Paus, dat aan den beitel van den befaamden Joh. Th. Stracké, beeldhouwer des konings van Holland, te danken is.

Op onze laatste bladzijde geven wij de teekening van eene kruisweg-statie, door den heer Van der Geld van 's Hertogenbosch ontworpen. Zoo als men ziet, heeft de kunstenaar zijne statie opgevat in 15e-eeuwsche motieven en met kleederdrachten uit dien tijd. Zij mag aanspraak maken op eenvoud, uitmuntende groepeering en juiste beweging.

Over het algemeen bevatte de Vaticaansche Tentoonstelling te Amsterdam veel goeds en schoons, en gaf onbetwistbaar getuigenis zoowel van de offervaardigheid en het godsdienstig gevoel der Nederlandsche katholieken als van hunnen goeden smaak en kunstzin.

De opwekking der dochter van Jairus.

Ziehier een onderwerp, dat dikwijls door de groote meesters der kunst in behandeling genomen is en ook alleen door hen met goed gevolg kan afgebeeld worden. Hoogst tragische toestanden vragen eene geoefende hand, geleid door een fijngevoeligen en verheven geest, om met indrukwekkende waarheid weergegeven te worden. Waar die vereischten ontbreken, wordt niet alleen de verlangde indruk totaal gemist, maar de lijn, die het hoog dramatische van het lachwekkende scheidt, wordt licht door overdreven krachtsinspanning overschreden. En dan ontstaat een misgewrocht, dat zich zoo dicht bij de karikatuur bevindt als een al te geestdriftige heldenzang bij *bombast.*

De groote Fransche schilder Paul Hippolyte Flandrin, vooral bekend om zijne meesterlijke muurschilderingen in het Pantheon en de kerk van St. Germain te Parijs, is een kunstenaar, die wel opgewassen is om de moeilijkste onderwerpen der gewijde en profane geschiedenis met uitstekend welslagen weer te geven. Het tafereel, waarvan wij heden eene gravure mededeelen, bewijst zulks. Met sobere lijnen en eenvoudige drapeering weet de schilder een samenstel van personen voort te brengen, vol verhevene statigheid en aangrijpende majesteit, waarin de minst bevoegde aanstonds de hand eens meesters ontdekt.

Gedichten van A.J. Janssens.
Gent, S. Leliaert, A. Siffer en C° 1887.

> Als 't vonksten opgestoven
> Uit mijnen dierbren heerd
> Dat glinsterend daarboven
> Het sterrental vermeert....

Voorwaar, deze gedachten zijn als zoovele hellichtende starren opgeschoten uit den huiselijken haard van een vroom en gemoedelijk Vlaming; ja, het bovenstaande vers zou als kenmerkend opschrift voor het vriendelijke boek mogen dienen.

Wij hebben hier niet te doen met dwepende zelfbeschouwing, weekelijke gevoeligheid, nevelachtige bespiegelingen, gehuld in ongenietbaren en duisteren woordenpraal.

Men vage eens en vooral het letterveld rein van al die zieke jongelingen, teringachtige meisjes en wanhoopkrijtende Werthers. Ons volk met zijn nuchteren kop en gezonde maag walgt van dien waterachtigen en zouteloozen kost, het is tijd dat het wat meer hart- en zenuwversterkend voedsel worde voorgedischt.

Zouden wij dan den voorkeur geven aan een ruw, ondichterlijk, dierlijk realisme? - Verre zij van ons! Het Vlaamsche volk is steeds even vroom, eenvoudig, gemoedelijk

als vroeger, en al wat aandruischt tegen deze hoedanigheden vindt geenen ingang bij ons lezend publiek.

Gewrochten van blijvende waarde zijn steeds eene weerspiegeling, misschien beter gezegd, een getrouwe afdruk van het echte volkskarakter. Weinige dichtwerken beantwoorden in zoo ruime mate aan deze hoofdvereischte als degene van den heer Janssens; helder en vloeiend als het water der beken, munten zij uit door vinding, verbeelding, oorspronkelijkheid; zij zijn vooral een weerklank van den aard, de gevoelens, den godsdienstzin onzer Vlamingen.

Zal ik nu het ontleedmes in ieder dichtstuk steken, om de welgevormde rondheid, de gespierdheid, de evenredigheid der lidmaten, door nauwkeurige ontleding, beter te doen uitschijnen? - Zeker neen. Evenmin wil ik in die geurige en bloemrijke dichtgaarde rondwandelen met snoeimes en hak in de hand, scherp toeziende of ergens geen wild uitspringenden twijg is weg te kappen, of eenig woekerend onkruid uit te wieden.

Ik ben geen bewonderaar van rechtlijnige, nette tuintjes met fijn besneden boompjes en porseleinen bloembedden, veel liever ga ik mij vermeien in het welige, lommerige woud, bevloerd met welriekende kruiden en veelkleurige, wilde bloemen of in 't woest en eenzaam veld, begroeid met ruigte en heggen en op het gevaar af den voet wel eens te bezeeren aan braamen doornstruik.

Overigens vele wijze kunstrechters meenen, dat gedichten meer met het hart dan met het hoofd moeten beoordeeld worden - en wie zoo denkt zal het reinste zielsgenot smaken bij de lezing der gedichten, welke wij zoo onvoorwaardelijk aanprijzen.

Men veroorlove ons eenige dezer dichtstukken hier af te schrijven, om een voorsmaak te geven van de afwisselende, verrassende en aangrijpende schoonheden, die zoo overvloedig in dit boek worden aangetroffen.

Voor den Vlaamschen lezer is over het algemeen de naam van dichter Janssens nog onbekend; men bedriege zich echter niet, het is geen beginneling, voor de eerste maal zijne vlerken openspreidend, wel een reeds geoefend en ervaren schrijver. Tusschen deze gedichten treffen wij er aan, over meer dan dertig jaar vervaardigd! - hoe is het mogelijk dat zulk een talent zoolang verborgen bleef? -

Moeten wij het aan eene zonderlinge schuchterheid toeschrijven, ofwel aan laakbare werkeloosheid? Wat er van zij of niet; wij hopen dat de dichter het ernstig meent met het *Méa Culpa* tot zijnen dichterengel gericht:

  Ik heb u versmaad en verzonden,
  Ondankbaar met duizenden vonden;
Mijn vadsige luiheid vermend in de plicht,
Sprong voor en ze snauwde U in 't smeekend gezicht:
  'Geen tijd nu, kom later eens wêer!'
  O Engel van goedheid,
  Van geestdrift en zoetheid,
  Het spijt mij zoo zeer!...

Doch men zegt, dat de heer Janssens een nijveraar is, welke slechts eenige snippeluren aan de beoefening der poëzij kan toewijden. - Is het wel eene reden om zoo zelden de dichtlier te bespelen?

De Nederlandsche Apollo is niet vijandig aan handel en nijverheid, integendeel, hij wandelt meermaals broederlijk, hand in hand, met Mercurius. In onze groote handelssteden, als Antwerpen, Amsterdam, Rotterdam schijnen de zanggodinnen bij voorkeur hunnen zetel te vestigen en somtijds op de Beurs hunne lievelingen te

zoeken. En om van geene geringere namen te gewagen, herinneren wij slechts aan den *kousenhandelaar* Vondel, den *makelaar* Helmers, den *koopman* Tollens.

Het voorbeeld dezer beroemde mannen diene den heere Janssens tot een spoorslag, om hetzelfde voetspoor te drukken, en wij durven dezen dichter eene glansrijke loopbaan voorspellen.

L.M.

Op wacht.

't Is nacht. - De wachten slapen,
Gesloten is de poort;
Ik leun op 't lieve wapen
En mijmer ongestoord.

De sterren, die weerglimmen
In 't blanke sabelstaal,
Doen zacht mijne oogen klimmen
Naar 's hemels pracht en praal.

Hoe staat ge lief te blikkeren,
Te blaken, avondster!
Waarom dit pinkend flikkeren,
Die vriendengroet van ver?

Wel, zeg wat u believe;
Wat wilt ge, sterrekijn?
O, 'k raad het al, mijn lieve,
Gij ook zult schildwacht zijn.

Ja, rond de hemelzalen
Houdt gij getrouw de wacht;
Uw gulden wapens stralen
Door 't duister van den nacht.

Geen laat ge binnenkomen
Der heiige Stede onweerd;
Gij wacht het hemelsch Roomen;
Ik 't Sion dezer eerd.

En daarom blikt ge neder
Op mij met vriendenoog,
O sterrelichtje teeder,
Dat pinkelt daar omhoog.

Och, kom ik, op uw wenken,
Eens kloppen aan uw poort,
Wil dan uw maat gedenken
En doe voor hem het woord.

Licht heb ik veel vergeten
En zeg het wachtwoord mis;
Laat dan Sint Pieter weten,
- Uw korporaal gewis -

Dat hij me zonder schroomen,
Mag laten binnengaan;
Dat ge aan de poort van Roomen,

Mij zaagt op schildwacht staan.

Zeg vrij: ‘'t was een der zwaven
En, lijdt dees poort geweld,
Dan moet ze voor die braven
Wel open zijn gesteld.’

Ik wed dat, zonder dralen,
Hij opent voor uw maat,
En hem, al mocht hij falen,
Den Hemel binnenlaat.

Wat vreugde ginds te blinken!
In ster- en engelschaar!...
Ik hoor... ik hoor al klinken
Het gouden sleutelpaar.

Neen... 't is het staalgeklater
Der wisselende wacht.
Lief sterreken, tot later,
'k Ga rusten... goeden nacht!

Roomen 1868.

Lief duifken.
Op zijn toskaansch.

Lief duifken, gij, die piept door 't hout
Uw nestje bouwend in de linde,
O vlucht niet weg en zeg me stout:
Hebt gij gezien mijn welbeminde?
Waar is zij heen? Wien noemde zij?
Lief duifken, kom en zeg het mij.
Wien noemde zij? waar is zij hene?
Lief duifken, zeg het mij alleene.

Lief duifken, gij, die klaagt zoo teer
Uw nestje bouwend in de linde,
Geef me uit uw vleugelkens een veêr!
Ik schrijf 'nen brief aan mijn beminde.
Als hij zal schoon geschreven zijn,
Krijgt gij uw veêrken, duifken mijn;
Als 't zal gezegeld zijn mijn briefken,
Krijgt gij uw veêrken weer, mijn liefken.

Lief duifken, gij, die vliegt zoo snel
Uw nestje bouwend in de linde,
Kom eens beneen en staak uw spel,
Dees briefken is voor mijn beminde.
O draag haar gauw uw zoete vracht,
Lief duifken, want mijn herte wacht;
O draag het gauw en blijf niet lange,
Lief duifken, of mijn hert wierd bange.

Kinderkens en verzekens.

Kinderkens, kinderkens, die zoo blij
Huppelt aan uw vaderkens zij,
Met de oogskens, die alles zien,
Met dat tongsken, dat bovendien
Altijd babbelt en altijd vraagt
Wat uw schuldeloos hert behaagt;
Och, hoe liefelijk is uw stem
En wat doet gij al goed aan hem,
Die, in zorgen bijna verstikt,
Door uw tateren wordt verkwikt,

Verzekens, verzekens, vroeg en laat
Die rond mij al dansende gaat,
Altijd zoekende langs de baan
't Schoone en 't aardige ga te slaan;
Die gedurig op wat ge zaagt,
Juiste woorden en rijmkens vraagt;
Uw getater en kinderspel,
Spijt mijn zorgen, behaagt me wel,
Ja, ik min u als kindjes zoet,
Om de deugd die ge aan 't hert me doet.

Verzekens, kindjes, is 't waar ge wilt,
Van mijn hand af, springen in 't wild?
Weest voorzichtig mijn vriendjes teer,
Of ge doet onderweg u zeer.
Ziet, ik troetelde u toch zoo lang
Dat ik worde van 't scheiden bang,
Wilt ge toch in de wereld gaan?
Zal de wereld u wel verstaan?
Wie zou stuur zien op 't lachend kind?
Gaat dan verzekens wel bemind.

Als mijn dochterken Grietje vertrokken was.

Ik zag ze komen, 'k zag ze gaan;
Ik staarde ze in verrukking aan;
Ik heb met vaderlonken
Haar liefheid ingedronken.

Ik hong gekluisterd aan heur mond,
Als zij verzaakte bij de vont
En als ze wispelturig
Aan tafel sprak gedurig.

En nu dat hare stemme zweeg,
Nu werd mijn huis en herte leeg;
Haar beeld is heengevlogen;
't Is al duister voor mijn oogen.

En 'k mocht mijn spijt niet laten zien,
Toen ze vertrekken moest... Aan wien
Zal ik mijn hertzeer klagen,
Aan wien vertroosting vragen?

't Is immers reden dat ze gaat
En dat we scheiden vroeg of laat.
Na rijpelijk dooorgronden,
Zoo is het goed bevonden.

't Is tijd dat zij wat wijzer wordt,
't Is tijd dat men haar tongsken kort,
En dat de regelroede
Haar driftjes richt in 't goede.

En toch, ik min haar lijk zij is;
Met al heur kinderlijk gemis,
Met menig kleine grille,
Met grooten goeden wille..

Haar oogslag lijk een spiegel blinkt,
Haar stemmeken lijk de echo klinkt
Om 't zieleken te ontvouwen
In waarheid en vertrouwen.

Niets schuilt er achter, niets er in;
't Gedachte schiet, van in 't begin,
   Nog vóór het overleggen
   In 't snelgewiekte zeggen.

Gelijk het plantje slank van leest
Schiet op, gewonnen uit de keest,
   Gelijk het rozenkopken
   Puilt uit het mossig knopken;

Zoo, uit haar tengren lichaamsbouw,
Ontwikkelt 't schoonheidsbeeld der vrouw,
   En 't eerste maagdenblozen
   Uit wilde kinderrozen.

Ze en is geen kind en nog geen maagd;
Lijk beide saam ze 't hert behaagt,
   Om langgenoten zoetheid
   En nog te smaken goedheid.

Zij is de schoone dageraad,
Die blozend in het Oosten staat,
   Den sterrenschemer doovend
   En 't zonnelicht belovend.

Zij is de tooverstraal der Hoop,
Die, door den ganschen levensloop,
   Tot in het verste duister
   Haar licht zendt en haar luister.
En daarom is mijn hert verblijd
In 't smaken van dien kindertijd,
   Zoo lieflijk en zoo vlugge
   Die nooit en keert terugge.

En daarom, ondanks al 't gemis,
Min ik mijn Grietje lijk zij is;
   Met menig kleine grille
   Met grooten goeden wille.

Lied des nevels.

Ik ben de blanke bruid van 't licht,
   Zijn teedre hertsvriendin,
Die zijner oogen liefdeschicht
   Verwacht in trouwe min;
Ik ben 't, die droef op 't weiland waar,
   Den langen winternacht,
En in 't gemoed des minnaars vaar,
   Zoodra zijn aanschijn lacht.

Ik ben de wondre lieflijkheid
   Die, als een wasem zoet,
Op zijne ruwheid neergespreid,
   Ons Noorden minnen doet.
Ik ben zijn kuische schoonheidstooi,
   De sluier die 't bedekt,

Die, in 't geheim der dichtste plooi,
En hert èn oogen trekt.

Ik ben 't, die blauwer diepte geef
Aan fjord en bergenspleet;
Ik, die d'azuren mantel weef
Waarmee de rots heur kleedt.
Ik ben de zee van damp en doom,
Waar 't licht in smelt als goud
En waar de dichter, in zijn d oom,
Zijn phantasieën bouwt.

NOOD GODS, DOOR F.L. STRACKÉ JZN.

De Slachtoffers der Wetenschap
(*Slot.*)

Na de beide genoemde martelaren volgt de Italiaansche graai *Zambeccari.*

Volgens het stelsel van de Rozier werd de ballon met lucht gevuld, die door middel van een stroovuur verwarmd werd, en al naarmate zij meer of minder verwarmd werd, den ballon rijzen of dalen deed. Dit stelsel van verwarming werd door Zambeccari ook op het waterstofgas toegepast en in dit geval niet onjuist een stelsel van vuur en kruit genoemd. Meer dan eens trachtte hij te Boulogne op te stijgen; doch de proef mislukte telkens. Het publiek begon hem uit te jouwen en hem voor waanzinnig of lafhartig uit te maken. Nog eens zou hij de proef nemen. Wel hadden er bij het vullen van den ballon weer een paar ongelukken plaats gehad; maar thans moest hij opstijgen, wilde hij niet door de hartstochtelijke menigte gesteenigd worden.

Eindelijk steeg de luchtreiziger op, te middernacht. ‘Uitgeput van vermoeienis en vasten,’ zoo verhaalt hij ons, ‘bitter gestemd, de wanhoop in het hart, steeg ik op, zonder iets anders te verwachten dan dat mijn ballon, die veel geleden had, maar kort zou leven.’ Zambeccari was vergezeld van twee getrouwe vrienden, Andreoli en Grassetti. In de dichtste duisternis gehuld, samengescholen in het schuitje, hadden zij de bitterste koude te verduren. Ten twee ure meenden onze reizigers het gedruisch van water te hooren en een uur later zweefden zij eenige ellen boven de zee, het was de Adriatische. Zij wierpen ballast uit en stegen weder omhoog, zoodat zij veel te lijden hadden van kou, neusbloedingen, brakingen, verstijving enz. Des morgens

zweefden zij weder boven de zee. Zambeccari ziet van verre land; maar de luchtstroom keert en drijft hen opnieuw naar de volle zee, de wanhoop en het graf heen. Er naderen schepen, maar de schepen wijken. Toch niet - één der kapiteins overwint zijn schroom bij het nog altijd ongewone schouwspel, en neemt onze vrienden aan boord. Grassetti geeft nauwelijks teekenen van leven, Zambeccari en Andreoli liggen zoo goed als in onmacht.

In het jaar 1812 is de ongelukkige graaf op eene ellendige wijze omgekomen. Genoopt zijn opstijgen te bespoedigen en zich te haasten is hij boven in de lucht met zijn ganschen toestel in brand gevlogen, en half verminkt, half verkoold nedergekomen. Hij heeft vele zijner lotgevallen eigenhandig beschreven, en die geschriften dragen overal de sporen van de grootste toewijding en waarheidsliefde. Zijn leven was eene aaneenschakeling van ongelukken. Hij diende bij de marine en werd in 1787 door

de Turken gevangen genomen. In 1790 zat hij in het bagno van Toulon, en in dit vreeselijk verblijf van ellende was het, dat hij besloot zich aan de luchtvaart te wijden en door de vrije hemelen te vliegen.

In 1802 kwam *Olivari*, te Orleans, op dezelfde wijze als Zambeccari om het leven. In 1806 stortte *Mosment* te Rijssel van boven uit den ballon, en in 1812 vatte *Bittorf's* ballon vlam boven Mannheim en werd hij zelf op de daken der stad verpletterd. In 1819 stak mevrouw *Blanchard* te Parijs vuurwerk in haren ballon af. Onder het gejuich en het handgeklap der menigte vloog haren ballon in brand, hetgeen voor eene nieuwe kunstvertooning gehouden en met nieuwe en daverende toejuichingen begroet werd. De ballon daalde, als door een wonder, langzaam neder en gleed af langs een huis. 'Gered!' riep de moedige vrouw; maar de mand, waarin zij zich bevond, bleef aan den muur haken, en de wonbaar geredde werd naar omlaag uitgeworpen. Op dergelijke wijze kwam *Sadler*, de beroemde Engelsche luchtschipper, in het jaar 1824 om, bij een storm. In 1846 werd *Arban*, te Triëst, schoon nog niet gereed met het vullen van zijn ballon, door het ongeduldig en woedend geworden volk zoo bedreigd en aangevallen, dat hij, om zich te redden, het schuitje loshaakte ten einde daarmee den ballon te ontlasten, en op eene touw gezeten naar boven steeg, zonder anker, zonder lijn. Hij drijft al verder en verder en als hij daalt, bevindt hij zich boven de zee. De ballon sleept hem door de golven, maar houdt hem boven, terwijl hij zich krampachtig aan het touwwerk vastklemt. Een paar visschers nemen hem op, meer dood dan levend Later, van Barcelona opgestegen, is hij voor goed verdwenen.

Nog zij hier meegedeeld het ongeval van *Spinelli* met den *Zenith.* Den 10den Juli 1845 werd onze luchtreiziger te Montbazillac geboren. Hij was een der beste leerlingen van de *École centrale des Arts et Manufactures.*

OPWEKKING DER DOCHTER VAN JAIRUS, NAAR DE SCHILDE[R]IJ VAN PAUL HIPPOLYTE FLANDRIN.

Crocé-Spinelli had reeds eenige proefstukken van werktuigkunde geleverd en eenige goede bijdragen van kritisch wetenschappelijken inhoud geschreven, toen hij opgenomen werd in den kleinen kring van eenige wetenschappelijke mannen, die de eerste kern uitmaakten van te *Société Française de navigation aérienne.* In het midden van dezen kring ontmoette hij Sivel.

Theodore Sivel, in 1834 geboren, had lang ter koopvaardij gevaren en vreemde landen bezocht. Toen de Oceaan geene geheimen meer voor hem had, werd hij aangetrokken door de groote luchtzee. Sivel was hartstochtelijk van aard, buitengewoon sterk en van een vastberaden karakter. Zijne rechtschapenheid, zijne degelijkheid, zijne goedhartigheid, zijne beschaving, maakten van hem een buitengewoon man. Theodore Sivel had zich met hart en ziel aan de luchtvaart overgegeven. Na meer dan tweehonderd malen in den vreemde en meer bepaald in Denemarken met den luchtballon te zijn opgestegen, was hij even volleerd lucht- als zeereiziger geworden.

Sivel en Crocé-Spinelli moesten, eens met elkaar in aanraking gebracht, elkander onwederstaanbaar aantrekken. Zij besloten de handen ineen te slaan, om samen de wetten der hoogere luchtstreken op te sporen en het voorbeeld te volgen van zoovele edele voorgangers. De *Sociéte Française de navigation aérienne*, voor wier ontwikkeling zij zoo veel hadden gedaan, stelde hen in 1874 in staat eene luchtvaart te ondernemen en bij dezen tocht stegen zij tot 7300 meters.

De heer Tissandier, mede een luchtreiziger van naam, werd later de vriend van beiden en de derde in hun verbond. Na in hun gezelschap met den *Zenith* de langste luchtreis gemaakt te hebben, welke ooit gedaan was, ondernam hij met hen den tocht, die aan Sivel en Spinelli het leven kostte.

Hier vinde de heldendood dezer beide reizigers eene plaats. Den 15den April 1875, 's namiddags ten half twee ure, dreef de *Zenith* in de hoogere luchtstreken. Reeds waren de ijzige hoogten bereikt waar eeuwige stilte en doodsche eenzaamheid heerschen. De drie reizigers, door de ijle, koude lucht bevangen, vielen één voor één in dien vreeselijken slaap, tegen welken de wil te vergeefs worstelt. Na tot 8600 meters te zijn opgestegen, daalde de ballon in de lagere lucht neder - één van de reizigers, Tissandier, ontwaakte om de zwart gevroren lijken van zijne reisgenooten naar de aarde terug te voeren en aan haren schoot toe te vertrouwen.

Gansch Europa voelde zich bewogen bij den dood dezer martelaars, en oogde hen na in het graf. Maar zij sterven niet. Zij

laten den lichtglans en de schoone, bezielende heugenis achter van hunnen moed en hunne zelfopoffering.

De slachtoffers der wetenschap blijven eeuwig leven in den geest en in het hart van het menschdom.

Hoe men in Afrika regen maakt.

In Zuid-Afrika is het regenmaken een bepaald beroep, en elke stam heeft een of meer van die wonderdoeners; maar volgens de stelling, dat een profeet in zijn eigen land niet wordt geëerd, oefenen zij hunne kunst altijd slechts bij ver verwijderde stammen uit en worden uit verre plaatsen te hulp geroepen.

Kan de regenmaker den regen niet doen vallen, dan heeft hij dezelfde uitvluchten als andere beoefenaars van de zwarte kunst: hij geeft voor dat er een geheime vijandige invloed, een tegenwerkende toovenaar in de lucht is, die zijne anders onfeilbare middelen krachteloos maakt. Onder anderen moet ivoor in hooge mate de kracht bezitten, den regen te verdrijven.

Een stam der Betschuanen had reeds eenigen tijd door de aanhoudende droogte geleden, en eindelijk werd in eene volksvergadering er over beraadslaagd hoe het kwaad zou te verhelpen zijn. Men nam het besluit een beroemden regenmaker uit eene ver verwijderde plaats te hulp te roepen.

Door schitterende beloften aangelokt, kwam hij. Tot dusver was de hemel gloeiend geweest, maar op den dag van de aankomst des regenmakers, en toen hij nauwlijks zijne verschillende zaken, als asch van verbrande vleermuizen, uitwerpselen en ingewanden van verschillende dieren, haarvlokken van koeien, stukken vel en gewrichten van slangen enz., had uitgepakt, werden donkere wolken zichtbaar, bliksemstralen doorkliefden de lucht en de donder ratelde ontzettend; ook vielen eenige regendroppels. De vreugde van 't volk was groot, en de regenmaker werd onbeschaamd en vermetel; hij zeide dat de vrouwen in dat jaar hunne tuinen op de heuvels moesten aanleggen, omdat de vlakten overstroomd zouden worden; hij vertelde hoe hij de dorpen van de vijanden van zijnen stam verwoest had, door de wolken te bevelen, zich daarboven te ontlasten; hoe hij eene groote legermacht had tegengehouden, door zooveel regen te doen vallen, dat op hun weg een geweldige stroom ontstond, dien zij niet konden doorwaden, enz. Er verliepen echter weken voordat de Betschuanen regen kregen; in weerwil van alle hokus pokus van den regenmaker kwam geene enkele donkere wolk opdagen.

Eindelijk viel eene zachte regenbui; in hunne blijdschap liepen de mannen naar de hut van den toovenaar, om hem voor het goed gevolg van zijne kunsten hulde te bewijzen. Hij was juist wakker geworden en wist niet wat er gaande was. Daarover verwonderd riepen de mannen:

‘We dachten dat ge aan 't regenmaken waart!’

De slimme toovenaar bemerkte dat zijne vrouw een melkzak schudde, om voor haar toilet wat boter te verkrijgen, en antwoordde dadelijk:

‘Ziet ge niet dat mijne vrouw regen schudt zoo veel zij kan?’

Men was met dit antwoord volkomen tevreden, en het nieuws dat de regenmaker door zijne vrouw den regen uit een zak had laten schudden, verspreidde zich als een loopend vuurtje. Maar weder volgde week op week zonder een droppel regen De

regenmaker werd hoe langer zoo meer met de zaak verlegen en moest telkens nieuwe uitvluchten zoeken.

Zoo beval hij eens dat men een baviaan voor hem moest vangen; hij wist dat dit niet gemakkelijk ging en maakte er nog de voorwaarde bij, dat het dier geheel zonder gebreken moest zijn. Met de grootste moeite en inspanning werd men er een meester. Hij werd in triomf naar den regenmaker gebracht, maar nauwelijks had deze hem gezien, of hij riep:

'Mijn hart wordt door droefheid verscheurd, ik ben diep bekommerd. Heb ik u niet gezegd dat ik geen regen kon maken, als aan 't dier ook slechts een haar ontbrak!'

Daarbij wees hij op het rechter oor van den baviaan, waarop eene plek was kaal gekrabt, en op den staart, waaraan insgelijks eene kale plek was.

PAUS ADRIANUS IV, DOOR JOH. TH. STRACKÉ

Om opnieuw tijd te winnen, verlangde de bedrieger toen niets minder dan het hart van een leeuw, want alleen een sterk middel kon nu nog baten. Aan dat verlangen te voldoen, was voor de onnoozele schepsels geene kleinigheid; het toeval wilde echter dat zij spoedig een leeuw versloegen, en hunne vreugde was groot. De toovenaar stak zijn vuur aan en sprak zijne krachtigste bezweringen, bedreigingen en bevelen

uit tegen de in de verte drijvende wolken, maar tot de grootste verwondering en teleurstelling der toeschouwers kwamen zij niet nader. De toovenaar moest dus weer iets nieuws bedenken.

Hij had nu de ontdekking gedaan dat bij eene begrafenis, die voor korten tijd plaats gehad had, het graf niet behoorlijk was begoten geworden; het lijk moest dus opgegraven, gewasschen en opnieuw begraven worden. De regenmaker wist hoeveel afschuw de Betschuanen van lijken hebben, en verwachtte dus dat zij er niet toe zouden kunnen besluiten te doen wat hij van hen verlangde; maar hij had misgerekend; zij overwonnen hun afkeer en voerden het afschuwelijk werk behoorlijk uit.

Nu was de toovenaar radeloos, totdat 't hem inviel, de in de nabijheid wonende missionarissen als de oorzaak van het uitblijven des regens te noemen.

‘Hun wit gezicht en hun klokgelui verdrijven de donkere wolken,’ zeide hij.

Nu hadden de zendelingen 't een geruimen tijd hard te verantwoorden, totdat een der Betschuanen op de gedachte kwam, dat die blanke mannen het beter wisten dan de inlandsche toovenaar. Hij leidde dit uit het volgende af:

Zoodra een koude, ruwe wind begon op te steken en met regen dreigde, trokken de missionarissen bij 't verlaten van hunne woning hun overjas aan. Zij hadden alle zwarte overjassen, en niets kon de Betschuanen doen wankelen in 't geloof dat die zwarte jassen een zoo krachtigen invloed op het weder hadden, dat de regen niet kon uitblijven.

Van dit oogenblik hadden de inlandsche regenmakers alle krediet verloren.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

‘Bah! dat zijn schoone woorden, die voor mij geene waarde hebben,’ zegde Steenhouwer, terwijl hij den weder binnentredenden hospes een veelbeteekenenden wenk gaf. ‘Baron Archimbald blijft altijd de broeder van uw zwager en den broeder zal hij eerder geloof schenken dan den vreemde.’

‘Waarover hebt gij het?’ vraagde Grafhorst, terwijl hij de bestofte flesschen en drie wijnglazen op tafel zette.

‘Over de oude geschiedenis,’ antwoordde de makelaar achteloos. ‘Gij weet, wat ik destijds in het bosch gezien heb!’

‘Pst..... niets zeggen!’ waarschuwde de hospes, den morsigen wijsvinger op de dikke lippen leggende. ‘Verbrand uw mond niet, wij hebben er al eens door moeten lijden!’

‘Ik zal wel oppassen,’ spotte Steenhouwer, naar het glas grijpende, waarin de wijn als vloeiend goud fonkelde. ‘Gezien heb ik het, maar bewijzen kan ik het niet Wel! hoe smaakt u dat vocht?’

Oom Hendrik had met het voorkomen van een kenner aan het glas gegluurd - hij hield het nu onder den neus en uit elken trek van zijn gelaat sprak tevredenheid.

‘Wat moet de wijn kosten?’ vraagde hij den waard.

‘Een thaler.’

‘En hoeveel hebt gij er nog van in uw kelder?’

‘O! een dozijn flesschen zullen er nog wel zijn.’

‘Die neem ik, als gij ze mij verkoopen wilt?’

‘Ik dank u, ik drink ook nu en dan gaarne een goed glas wijn.’

‘Die u dezen wijn zoo goedkoop verkocht heeft, moet er hoegenaamd geene kennis van hebben, of hij had hem gestolen....’

‘Met uw verlof, ik koop geen gestolen goed!’ stoof de waard op, en ook uit de oogen van Steenhouwer schoot eene dreigende straal op oom Hendrik. ‘Zulke woorden wil ik niet weder hooren!’

‘Lieve hemel! ik rand uwe eer niet aan,’ zegde Zwanenberg vergoelijkend; ‘ik wilde alleen zeggen, dat de wijn het dubbele waard is.’

‘Het doet er niet toe,’ gromde de waard; ‘de wijnhandelaar kan een ezel geweest zijn of zich vergist hebben; maar men zal hier niet van gestolen goed spreken.’

‘Zoo laat ons over iets anders praten,’ ging Zwanenberg voort. ‘Kom eens rond voor den dag, mijnheer Steenhouwer! wat hebt gij destijds in het woud gezien?’

‘Wat geeft gij mij, als ik het u zeg?’ hernam de makelaar loerend.

‘Zoo, zoo! gij wilt er geld mede verdienen, hoewel gij volgens de wet verplicht zijt alles te zeggen, wat gij weet’

‘De wet kan mij niet dwingen een geheim te onthullen, dat ik bewaren wil,’ bracht Steenhouwer daartegen in.

‘Welaan! hoeveel vordert gij?’

‘Ik?’ spotte de makelaar, met zijn kameraad een knipoogje wisselende. ‘In het geheel niets! Men zal niet van mij zeggen, dat ik er op uit ben om geld af te persen en familiegeheimen te verkoopen; ik ben altijd een eerlijk man geweest en wil dat ook blijven zoolang ik leef.’

Zwanenberg had eene sigaar aangestoken en keek verdrietig de rookwolkjes na.

'Indien gij het geheim niet verkoopen wilt, spreek er dan ook niet van,' merkte hij wrevelig aan.

'Gij hebt mij wederom niet begrepen,' verklaarde Steenhouwer; 'ik zegde alleen, dat ik geen prijs noemen wilde. Het is geheel iets anders, als er een goed bod gedaan wordt Wilt gij daarover met uw zwager spreken, dan komen wij wellicht tot een vergelijk; houd daarbij echter wel in het oog, dat drie personen hunne verklaringen moeten afleggen en dat deze drie personen de belooning moeten deelen.'

'Dat is zoo?' bevestigde de waard, opstaande om naar de gelagkamer te gaan, waar een gast binnengetreden was. 'Het moet dus eene groote som zijn; want dat die verklaringen ons nadeel zullen veroorzaken, is wel te voorzien.'

'Dat spreekt van zelf?' ging Steenhouwer zacht voort, toen de waard heen was. 'Hebben wij eenmaal den mond opengedaan, dan kan de zaak niet meer verborgen blijven en de gansche stad zal het ons ten kwade duiden.'

'Indien gij de waarheid aan het licht brengt, kan niemand u dit tot een verwijt maken.'

'Ja, als ik onomstootelijke bewijzen kon bijbrengen dat het de waarheid is! Men zal mij ten laste leggen, dat ik boosaardig en wraakzuchtig ben, om den achtenswaardigen aangeklaagde tegen mij in bescherming te kunnen nemen; en dat zulks mij en mijne zaken geen voordeel aanbrengt, zult gij best begrijpen Spreek derhalve met uw zwager, en als gij zijn antwoord hebt, kunnen wij verder beraadslagen; laat het voor heden genoeg zijn.'

Oom Hendrik trok de tweede flesch open en vulde de glazen.

'Zoodra ik hem weerzie, zal ik hem met uw voorslag bekend maken,' zegde hij. 'Dit huis is toch eene erbarmelijke kroeg....'

'Bah! goed genoeg voor de gasten, die haar bezoeken. Wij beiden zijn wel bij uitzondering hier; of zult gij nu menigvuldiger hier komen?'

'Ik zeker niet!'

'Ik dacht, dat de goede wijn u aanleiding kon geven....'

'De beste wijn smaakt niet in zulk eene lucht. En daarbij de onzindelijkheid hier, de grofheid van den waard....'

'Dat alles moet gij voor lief nemen. Overigens zou ook het gezelschap u hier niet bevallen.'

'Vagebonden?' vroeg Zwanenberg.

'Neen, eerlijke arbeiders, maar die veel rumoer maken en afschuwelijken tabak rooken.'

'Dat kan ik mij voorstellen. De man had wijzer gedaan met kamerdienaar te blijven.'

'Baron Archimbald heeft hem immers juist om dat geheim ontslagen.'

'Dan had hij eene andere plaats moeten zoeken!'

'Om zijn geheele leven lang slaaf te blijven?' spotte de makelaar. 'Hij is nu ten minste zijn eigen heer; hij heeft buitendien een klein vermogen vergaard en kan dus zonder zorg de toekomst te gemoet zien; dat is genoegelijker, dan het vooruitzicht van een vergrijsden dienaar op een karig genadebrood. Uwe zwagerin heb ik nu ook leeren kennen.'

'Geluk er mede! Ik gun u deze lieve bruid!'

‘Kom, kom, zoover zijn wij nog niet,’ lachte Steenhouwer. ‘Zij heeft mij enkel om raad verzocht en ik heb haar dien ook gegeven. Overigens geloof ik niet, dat zij zoo rijk is, als gij beweert.’

‘Ik weet, wat zij bezit,’ antwoordde Zwanenberg met een snellen, vorschenden blik op de listige vossentronie van den makelaar, die luisterend naar de deur der gelagkamer keek: ‘zij klaagt altijd, dat zij niet rondkomen kan, maar zij laat niemand in het ijzeren koffer zien, dat onder haar bed staat.’

‘Hebt gij er al eens in gezien?’

‘Eens.. maar slechts bij toeval!’

‘Dan zult gij niet veel gezien hebben?’

‘Genoeg! Diamanten, klinkende munt en papieren van waarde. De oude Grube nam het van de levenden... hij verstond de kunst, ijzeren halsbanden te smeden.’

‘En nu zit de weduwe den ganschen dag in hare dompige kluis bij hare katten en bewaakt den schat,’ grijnsde Steenhouwer. ‘Zij heeft zeker met niemand omgang?’

‘Wie zou met haar omgaan?’

‘Hare familie!’

‘Wij komen zelden bij haar, wij weten allen, dat wij niet welkom zijn; in ieder van ons ziet zij een erfenisjager. Wij zullen er geen van allen iets tegen hebben als zij weer trouwt; gij behoeft dus wegens ons geene zwarigheid te maken.’

‘Ik zou een gek zijn als ik deze dwaasheid beging!’ sprak de makelaar met een afwerend handgehaar. ‘Ik wil mijn ouden dag in rust doorbrengen; daarbij heb ik genoeg en behoef niet door zulke middelen mijn vermogen te vermeerderen,’

Oom Hendrik had zijn glas nog eens gevuld en langzaam uitgedronken. Hij legde nu met een lichten zucht twee thalers op de tafel en stond op.

‘Ik kan het in deze lucht niet langer uithouden,’ zegde hij; ‘gaat gij mede?’

‘Neen, ik blijf nog eene poos, mijn beroep voert mij dikwijls in zulke kroegen. Een arme boer, die zijn goedje verkoopen wil, heeft geen geld, om die zaak in een hotel van den eersten rang te bepraten. Alzoo, wanneer gij met uw zwager gesproken hebt, komt gij bij mij; ik ben overtuigd, dat hij aan mijn geheim geene waarde meer hecht, zoodra hij bij zijn broeder geweest is.’

‘Wij zullen zien,’ antwoordde Zwanenberg; in ieder geval ontvangt gij in de naaste dagen bericht van mij.’

Hij groette kortaf en ging de gelagkamer door. Daar zag hij den waard in een fluisterend, vertrouwelijk gesprek met een goed gekleed, breedgeschouderd man, naar den schijn een handwerkman, wiens voorkomen echter geen bijzonder vertrouwen kon inboezemen.

‘Hm, hm!’ mompelde hij onder het naar buiten gaan. ‘De voormalige rentmeester heeft in mijne oogen veel verloren; hij zit niet voor niets in deze spelonk en zijne vragen naar het vermogen mijner zwagerin zijn mij ook niet naar den zin.’

Kort daarop verliet ook de andere gast de herberg. Grafhorst keerde naar den makelaar in de achterkamer terug.

‘Afgedaan!’ zegde hij.

‘Weet het Kaspar?’

‘Jawel, hij keurt het plan goed en gaat zijne vrienden opzoeken’

‘Goed!’ knikte de makelaar; ‘daar ligt uw geld voor den wijn.’

‘Gestolen goed!’ gromde de waard, terwijl hij het geld in den zak stak. ‘De kerel heeft een fijnen neus!’

‘De wijn is te goed voor het geld; dit moet iedereen opvallen. Hebt gij geene slechtere soorten?’

‘Neen.’

‘Bied dan uwen gasten geen wijn meer aan. Als de argwaan eenmaal opgewekt is, laat de huiszoeking niet lang meer op zich wachten.’

‘Zou de zwager van den baron niets bemerkt hebben?’

‘O neen, maar hij is nieuwsgierig en praatziek. Om zelf het geheim te leeren kennen, zal hij nu zijn zwager geene rust laten.’

‘Indien de baron ons eene goede som biedt....’

‘Dan zal hij alles vernemen, wat hij verlangt te weten,’ bevestigde Steenhouwer; ‘intusschen moeten wij zorgen, dat de muziekant geene streep door onze rekening maakt. Hij weet mogelijk meer dan wij....’

‘Stil! ik hoor hem komen.’

Grafhorst ging haastig de gelagkamer binnen en keerde met Wilfert terug. De muziekant volgde hem met onvaste schreden - hij was weder beschonken. Met wezenloozen blik zag hij den makelaar aan en liet zich dan met een schorren lach op een stoel neervallen.

‘Wat wilt gij van mij?’ vraagde hij schamper. ‘Gij hebt mij gedreigd de eer van mijn kind te willen vernietigen; als gij het nog niet zoudt weten, dan wil ik het u zeggen, dat de leugen aan het licht gekomen is....’

‘Wind u niet op,’ viel Steenhouwer hem in de rede; ‘ik heb u niet gedreigd, maar uwe dochter in bescherming genomen en het doet mij genoegen, dat de ring teruggevonden is. Wat ik van u wil? De waarheid, anders niets. Gij beweert op den sterfdag van den ouden baron iets gezien te hebben, dat op de raadselachtige geschiedenis licht kan werpen....’

‘Dat is zoo!’ knikte Wilfert, naar het brandewijnglas grijpende, dat de waard gevuld had. ‘Ik heb iets gezien, maar ik ben geene ekster, die er alles uitflapt.’

‘Gij beweert, met dit geheim geld te kunnen verdienen?’

‘Als ik dat wilde zou het mij waarschijnlijk gelukken; maar ik wil niet’

‘Hij wil niet!’ spotte Grafhorst. ‘Zulk een arme stumpert, die voor een paar centen uren lang op zijne viool moet krassen, wil voorgeven, dat het geld hem onverschillig is. Zulken onzin heeft mij nog geen mensch verteld.’

‘Wat weet gij daarvan?’ antwoordde Wilfert op denzelfden smalenden toon. ‘Ik heb nog eer in mijne borst en die wil ik niet onder de voeten treden!’

‘Dat is wederom onnoozelheid!’

‘Neen, dat is geene onnoozelheid, maar de denkwijze van een eerlijk man!’ stoof Wilfert op, wiens oog steeds wezenloozer werd. ‘Indien ik spreken wilde, had het toenmaals moeten gebeuren; kwam ik er nu mede voor den dag dan zou het heeten, dat ik er geld mee wilde verdienen en reeds dat is genoeg, om mij van laster te doen beschuldigen.’

‘Nu, daarover kunnen wij immers beraadslagen?’ hernam Steenhouwer sussend. ‘Wij beiden, Grafhorst en ik, weten ook veel, ook wij hebben tot hiertoe gezwegen: thans echter na den terugkeer van baron Rüdiger is de tijd gekomen om te spreken. U zal de baron natuurlijk geen geloof schenken; sta ik evenwel voor de geloofwaardigheid van uwe verklaringen in, dan is het iets anders en het loon voor onze onthullingen zal ik wel zoo weten te bedingen, dat er voor ons ieder een aardig sommetje uitkomt. Denk aan vrouw en kind, Wilfert; gij kunt hun het leven aangenaam maken; het kost u slechts eenige woorden. Gij zelf behoeft dan misschien ook niet meer te strijken; ik geloot dat dit u toch bewegen moet mijn raad te volgen, gezwegen nog, dat het uw plicht is de waarheid aan den dag te brengen.’

Jacob Wilfert had het glas reeds tweemaal geledigd - hij steunde het kale hoofd op den elleboog.

'Mijn plicht!' herhaalde hij met zware tong. 'Indien het mijn plicht is had ik dien destijds reeds moeten volbrengen; nu heb ik te lang gewacht. En als ik spreken wilde, had ik u niet noodig als tusschenpersonen. Mijnen woorden zal men geloof schenken.'

'Uwe woorden?' spotte Grafhorst. 'Durft zulk een schavuit, die elken dag dronken is, geloof verlangen?'

'Zeg dat nog eens!' riep Wilfert woedend, de bevende hand naar de flesch uitstekende. 'Zeg het nog eens, en de flesch vliegt u naar het hoofd! Wie is hier een schavuit? Denk aan uw verleden; zonder gegronde redenen zijt gij niet weggejaagd geworden. Nu wilt gij u op den baron Archimbald wreken. Gij zoudt hem gaarne van eene misdaad betichten om hem in het tuchthuis te brengen. Maar ik zeg u, dat u dit niet zal gelukken, zoo lang ik leef!'

'Bedaar, bedaar!' zegde Steenhouwer, die snel de flesch weggenomen en het ledige glas weer gevuld had. 'Waarom stuift gij zoo op? Wij willen toch allemaal geld verdienen; gij kunt er mij slechts dankbaar voor wezen, dat ik de bemiddeling op mij wil nemen. Wilt gij de zaak alleen behandelen, dan scheept men u met een drinkgeld af, of men wijst u de deur. Met mij daarentegen kan men niet zoo te werk gaan. Wat spreekt gij van wraaknemen op baron Archimbald? Elke schuld moet geboet worden, om het even, of de schuldige een arme drommel of een rijke grondbezitter is!'

'Daar zit juist de knoop; gij kent den schul-

dige niet en wilt de straf aan een onschuldige opleggen,' antwoordde Wilfert, die weder bedaard geworden was. 'Ik alleen ken de waarheid. Gij weet beiden in het geheel niets - u drijft slechts haat en wraakzucht!'

De beide spitsbroeders hadden ter sluiks een beteekenisvollen blik met elkander gewisseld.

'Wie anders dan baron Archimbald zou de schuldige kunnen zijn?' vraagde de makelaar, terwijl hij den blik doordringend op Wilfert vestigde. 'Ik ken niemand....'

'Denk er dan ook niet verder over na, gij zult het niet te weten komen,' viel de muziekant hem in de rede. 'Gij wilt mij uitpersen als eene citroen en uit mijn leder riemen snijden.'

KRUISWEGSTATIE VAN H. VAN DER GELD TE 'S HERTOGENBOSCH.

'Louter onzin!' bromde Grafhorst, in wiens oogen haat en woede schitterden. 'Baron Archimbald is het geweest, hij heeft den deugniet reeds voor zijn zwijgen betaald.'

‘Klaagt hem dan aan als gij er den moed toe bezit,’ antwoordde Wilfert, ‘ik zal voor hem tegen u getuigen.’

‘Omdat gij omgekocht zijt!’ riep Steenhouwer woedend. ‘Gij zult een valschen eed zweren. Thans wordt mij alles duidelijk! Gij waart destijds een arme boschwachter, en Broni bezat ook geen penning; van waar kreegt gij het geld voor uw huwelijk? Zonder geld kan men geene huishouding inrichten, al is zij nog zoo klein, en gij hebt dat terstond na den dood van den ouden baron gedaan. Gij hebt aan uwe dochter eene opvoeding gegeven, die veel geld kostte en voor uw stand niet past; van waar kreegt gij het?’

‘Ik had geërfd,’ antwoordde Wilfert, met de hand over het voorhoofd strijkende. ‘Wat gaat dat alles u aan?’

‘Geërfd?’ spotte de waard. Kan zulk een schooier rijke bloedverwanten hebben?’

‘Gij zijt zelf een schooier!’

‘Met uw verlof, ik ben tegenwoordig hospes en een welgezeten burger, die zijne belastingen betaalt; vroeger was ik adellijk kamerdienaar. Zoolang ik leef, heeft iedereen den hoed voor mij afgenomen. Wat zijt gij thans en wat waart gij voorheen? Altijd een schooier, die voor iedereen den rug buigen, voor iederen schop danken moet.’

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 15]

Onze gravures.

Een ganzentroep.

EEN GANZENTROEP, NAAR AD. LINS.

't Schijnt een welvarend dorp te zijn, het vriendelijke plekje, waarin de schilder ons vergund een blik te slaan. Wel zijn de huizingen eenvoudige boerenwoningen, die niet bijzonder van weelderigheid getuigen, maar de bedrijvigheid, die in de groote dorpsstraat heerscht, getuigt van een nijverig en bijgevolg welstellend plaatsje. Die levendigheid wordt niet weinig verhoogd door de ganzenkudde, die kwakend en waggelend op den voorgrond komt aangedribbeld.

‘Zoo worden de boeren ook naar de stembus gedreven!’ zegt een politieker op norschen toon.

‘Of uw troep ambtenaars!’ wedervaart zijn tegenstrever vinnig.

‘'t Is het eeuwig beeld van het kortzichtig en onnoozel publiek, dat zich door slimmeriken van allerlei soort laat drijven en pluimen,’ spot de wijsgeerige opmerker.

‘'t Gelijkt eenen uittocht van de burgerwacht,’ roept een welgezette vijftiger uit, die van ondervinding spreekt en in zijnen *garde-civiektijd* niet weinig uit het gelid geloopen heeft.

‘'t Is een troep ferme spekganzen, die mij het water al in den mond doen komen!’ zegt eenvoudig de lekkerbek, voor wien die beeldspraak maar gekheid is, en die niet verstaat, waarom eene onnoozele gans nog al voor iets meer moet dienen dan om in den pot gestoken en opgepeuzeld te worden.

En waarlijk, wij zijn half geneigd om naar de meening van den smullebroêr over te hellen, als wij bedenken, hoe die arme gans in onzen modernen tijd nog alleen tot eene smadelijke rhetorijke figuur dient, zij, - die eens het Capitool redde, de gezellin der godin Juno was, en wier vederen de pennen geleverd hebben, waarmede schier al de meesterstukken der christene maatschappij geschreven werden.

Zoo drijft onze sceptieke eeuw met al de grootheden van voormalige tijden den spot.

‘Wat meer eerbied dus voor de gans!’ roepen wij het ondankbare menschdom toe, op gevaar af van zelf voor eene gans uitgekreten te worden.

Wat belachelijks heeft zij eigenlijk aan zich? Dat zij wat waggelt?.... Wel heel de samenleving waggelt en bijna ieder *individu* is tegenwoordig zoo waggelachtig in zijne beginselen, dat de schranderste opmerker niet meer weet wat hij aan zijn eigen broêr heeft.

Dat zal het dan ook zijn, wat de beklagenswaardige gans zoo tot *décadence* heeft doen komen: de menschheid bespot in de gans hare eigene gebreken.

Wat zou de goedaardige vogel zich gewroken achten als hij dit ontdekte.

Maar het eenvoudige pluimdier weet niet eens dat hij door den heer der Schepping in een belachelijk daglicht beschouwd wordt, zoomin als hem bekend is dat hij eens het machtige Rome redde en met Juno vereerd werd.

Gedwee laat hij zich door de hand van een kind tot zijne bestemming leiden: zich vet te mesten om des te gauwer door zijne meesters binnengespeeld te worden.

Waarachtig, ondanks ons zelven zijn wij genoopt uit te roepen: *Wat eene gans!*

Najaarslandschap.

Op het oogenblik, dat ik dit schrijf, trommelen groote regendroppels tegeu de ruiten en doet een geweldige rukwind de vensters dreunen; de groen-gele bladeren worden met honderden van de boomen in den tuin gerukt en rennen als vervolgde kiekens over de paden, tot zij zich in hoek of keldermond aan den boozen vervolger onttrekken kunnen. Het najaar spoedt met rassche schreden ten einde: de winter is daar! Bij zulk een weder is het aangenaam nog een blik te kunnen slaan op het landschap, dat weldra geheel aan ons gezicht zal onttrokken zijn. Men geniet nooit beter de waarde van iets, dan als men op het punt staat dit te verliezen. Zoo is de herfst het aangenaamste jaargetijde, omdat hij ons zoo levendig aan al de genotene weelde van den zomer herinnert en ons aanspoort dezes laatste schoonheden onverwijld en volop te smaken. Met genoegen laat ik dus mijn oog weiden over het boschrijke *Najaarslandschap*, met zijne hertengroep in het nevelige verschiet, zooals ik het nog over luttel dagen in de natuur aanschouwen mocht, en zooals het zich op dezen stond nog slechts als eene schaduw van zich zelven vertoont. Vaarwel, milde droomerige herfst, of beter, met God, tot wederziens! Als Beets bemin ik u boven uwe zusteren en met dien dichter zing ik u na:

't Is zoet in 't blijdste der seizoenen
  't Ontwakend landschap te bespiên,
Der beuken toppen te zien groenen,
  De amandeltakken rood te zien;
't Is zoet op 't rozenblad te staren,
  Wanneer, door 't haar omzwachtlend mos,
  De scheemring doorbreekt van den blos,
Die schittren zal op duizend blâren.
  't Is zoet des zomeravonds 't haar
Aan 't lauwe windjen bloot te geven,
  Van weelderige geurstof zwaar,
Die uitwaait van de lindendreven,
  Te dwalen tot het donker wordt,
En achter 't lommer van de boomen,
  De maan weêr vriendlijk op zal komen,
Die zilver op hun toppen stort,

En door hun takken goud doet stroomen.
Maar, o! aan 't najaar hangt mijn hart;
Dan is 't me een lust door 't bosch te dwalen,
Verdiept in zoete stille smart,
Waarbij geen lentevreugd kan halen,
En die des zomers weelde tart.
'**t** Behaagt me dan aan 't hart te dragen,
Die ik mijn blauwe lievling noem,
De nagebleven korenbloem,
Schaarsch purper in die gele dagen!
Dan zie ik gaarne 't bloedrood licht
De tinten hoogen van de bladen,
En glinstren op de najaarsdraden.
Die dwarlen voor mijn aangezicht,
Door onnaspeurbre kunst gesponnen;
De gouden bloemen, die dien glans.
Weerkaatsen op hunn' stralenkrans,
En schitteren als kleine zonnen;
Of staar den wondren nevel aan,
Die grijzende oprijst in de verte,
En voel de neiging tot een traan,
En heel de volheid van mijn harte.
- O vraag mij niet wat mijn gemoed
In zulke stonden zuchten doet,
Of wat gedachten zich verdringen
In dees mijn najaarsmijmeringen?
Wat denkbeeld, in dit zacht verdriet,
Mij langst, en liefst, en zoetst kan boeien,
Wat mij het hart doet overvloeien,
En meest mij roert.... ik weet het niet,
Het is een onbestemd ‘gevoelen,’
Een toestand donker en verward....
Wij voelen dus als op 't concert
De tonen op iets treurigs doelen;
Een algemeen besef van smart,
Waarbij we, zonder orde of reden,
In toekomst dwalen en verleden...
't Is menig, menig lief ontmoeten,
En menig, menig droef vaarwel
't Zijn vrienden, die mijn zij begaven
Van wie mij zee en afstand scheidt,
Of die ik in den nacht der graven
Ter sluimering heb weggeleid.
O, ernstig najaar! dorre blâren!
O, grijze nevel! lage zon!
Indien ook ik niet sterven kon,
Ik zou u koel in 't aanzicht staren.
Maar nu, uw troost is veel en groot,
Gij predikt zulk een schoonen dood!
O, rustig, vredig, kalm te sneven,
Gelijk in 't najaar de natuur,
Eerwaardiger van uur tot uur,
Ziedaar wat groot is en verheven!

De pest te Rome.

Ten jare 590 werd Rome door eene vreeselijke pestziekte geteisterd. Om door den bijstand des Hemels den verschrikkelijken geesel af te wenden, werd door Paus Gregorius eene boetprocessie bevolen, die op Paaschmorgen uit de basiliek der Godsmoeder, op den Esquilijnschen heuvel, vertrekken moest. De Opperherder zelf nam aan deze plechtigheid deel door het ommedragen in de wreedbezochte stad van het mirakuleuze beeld der Moedermaagd, dat volgens de overlevering door den evangelist Lucas tijdens Maria's leven geschilderd was. Statig, maar somber als een lijkstoet, zette de onafzienbare processie zich in beweging. Vooraan gingen de monniken, in hunne bruine of witte pijen, dan kwamen de mannen in rouwgewaad, daarna de vrouwen in zwarte mantels en vervolgens de maagden in witte sluiers. Sommige droegen brandende toortsen in de hand; andere olijftakken, als om Gods rechtvaardigheid te gemoet te gaan met het zinnebeeld van verzoening en vrede, of palmtwijgen, ten teeken der hoop, dat de Heer Zijn volk over den booze zou laten zegepralen. De processie werd besloten door de priesters, in witte kleederen, de geschoren kruin met asch bestrooid en brandende waskaarsen in de hand.

Te midden dezer priesterschare en omringd door de zeven diakenen van Rome, schreed Paus Gregorius voort, niet in plechtgewaad, maar zooals zijne onderhoorigen in eenvoudige linnen kleedij, zonder eenige versiering, die zijne waardigheid verraadde. Barrevoets trok de Opperherder zijne stad door, met de heilige beeltenis der Moeder van barmhartigheid in de handen.

Als eene reusachtige slang kronkelde deze stoet voort, tusschen de verwaarloosde huizen, de vervallen paleizen en tempels der eeuwige stad, die eenmaal de gebiedster der wereld geweest was, maar door de herhaalde verwoestingen der barbaren in de laatste eeuwen tot een puinhoop was gemaakt.

Overal waar de boetprocessie voorbijtoog, kwamen de bewoners met pestzieken uit de huizen aangedragen, opdat de ongelukkigen door de voorbede der priesters genezen of althans door hunnen zegen in den doodstrijd gesterkt mochten worden. Op de pleinen, die de stoet moest overtrekken om de St. Pieterskerk te bereiken, stonden de bedden en draagzetels op heele rijen geschaard. Daar lagen edelen en patriciërs op hunne zijden kussens en onder purperen gordijnen naast half naakte bedelaars, die niets bezaten dan het vunzige strooleger, waarop zij zich wentelden in de stuiptrekkingen des doods. Want de Engel der verwoesting maakte geen onderscheid: hij trof den senator als den daglooner, den prinselijken telg zoowel als het kind der arme weduwe.

Zoo geweldig heerschte de geesel, dat tijdens de processie zelve niet minder dan tachtig personen er door getroffen werden. Maar de maat der wreede beproeving was thans vol: de Barmhartige ontfermde zich over Zijne lijdende kinderen en langzaam week van dan af de verschrikkelijke ziekte, wier naam alleen tot nu toe nog altoos het menschdom met ijzing vervult.

De angelus.

De beeldende kunst heeft hare troetelkinderen, die zij altijd met bijzondere voorliefde behandelt. Zulk een dankbaar onderwerp, waaraan de schilder en dichter zoo gaarne zijne krachten besteedt, is het weergeven van het oogenblik, waarop het Angelusklokje luidt. Als door de stille avondlucht de zilverige tonen van het verwijderde dorpsklokje trillen, dan rust de werkman op zijne spade en de landman aan de ploeg ontbloot het hoofd en bidt aandachtig zijne korte bede, de groetenis des Engels. Ook de goede

oude vrouw, die weet dat zij werken en bidden moet, staakt voor een oogenblik haren arbeid en bidt met vol gemoed hare dagelijksche bede. Haar kleinkind volgt het voorbeeld van grootmoeder, houdt zich rustig en stamelt zijn *Wees gegroet* mede. De kalmte en rust van het Alpenlandschap wordt niet verstoord door het verwijderde klokje, welks tintelende galmen ineensmelten met de onbestemde geluiden van den avond De stemming, die W. Marc heeft willen opwekken door zijn keurig landschapje, doet weldadig aan en we zijn er hem dankbaar voor.

Désiré Delcroix.
23 September 1823. 3 October 1887.

Toen wij in nr. 51 van den vorigen jaargang het portret en de levensschets van den verdienstelijken Vlaming Désiré Delcroix mededeelden en deze laatste besloten met den zoo gemeenden wensch ‘den onvermoeiden en welwillenden man nog lang totwelzijn der Vlaamsche belangen en ondersteuning onzer letteren in het ministerie werkzaam te zien,’ waren wij er eilaas! ver van af te verwachten onze betrachting zoo spoedig ongenadig door den dood vernietigd te zien. Te midden van zijnen nog onvoltrokken arbeid, schijnbaar vol gezondheid, onloochenbaar vol levenslust, kracht en hoop, viel de werkzame strijder onder één enkelen, gansch onvoorzienen zeisslag. De levensschets, door ons over eenige weken in het licht gegeven, is thans, jammer genoeg, volledig. Nog mochten wij den gullen man de hand drukken op het Vondelsfeest, waar hij zich, bij het aanschouwen der opvoering van ‘De Leeuwendalers,’ met ons verblijdde over den zoo merkbaren vooruitgang, dien de Nederlandsche tooneelspeelkunst in de laatste jaren, vooral te Antwerpen, gemaakt heeft. Nog mocht hij het genoegen smaken den Vlaamschen Schouwburg van Brussel, tot welks oprichting hij mede zoo zeer geijverd had, door zijn schoon drama *Lena* te zien inhuldigen. Het werd Delcroix gegeven den dageraad der eer- en rechtherstelling zijner moedertaal in vollen glans te zien oprijzen; als Mozes stierf hij, na in het opperste uur het zoo lang betrachte beloofde land van verre, maar in al zijnen luister, aanschouwd te hebben. Zacht ruste zijne asch! Zijn aandenken blijve in zegening bij zijne taalbroeders!

Wat Delcroix had kunnen worden in de letterkunde, tot welke hoogte hij het in de romanlitteratuur hadde kunnen brengen, zoo hij niet, als de meeste onzer Vlaamsche schrijvers, zijne beste krachten ten bate van den taalstrijd aangewend hadde, zal elken bevoegde volkomen blijken uit zijn *eersteling*, dien wij als eene

hulde aan zijne nagedachtenis in ons tijdschrift overnemen. Zuiverheid van taal, poëtisch gevoel, karakterkennis, diepte van gedachten, niets dan het zich wat meer eigenmaken van het vak ontbrak Delcroix, om naast Conscience en A. Snieders eene onbetwistbare eereplaats in de romanlitteratuur te kunnen innemen. 'Geld of Liefde' zal dan ook, wij zijn er verzekerd van, met zooveel genoegen als dankbaar herdenken door al onze lezers gevolgd worden.

Geld of liefde.
Zedenroman
door
Désiré Delcroix.

> De winter, die grijze vorst der eeuwen, sloeg zijne tenten op ons gewest, stolde den plas en versteende de aarde.
> ED. MICHELS. (Twee Zusters.)

Het was in de laatste dagen der maand Januari 18... Sinds lange jaren had de winter in de Vlaamsche gewesten zoo schrikkelijk niet gewoed als te dezen tijde; armoede en ellende tot haar toppunt gestegen, heerschten over het land met onverbiddelijke strengheid, en zweepten onbarmhartig de ontzenuwde kinderen des onheils, door lijden en ontberingen uitgeteerd, tot aan den eindpaal des tijdelijk en levens; tot aan den kuil van vergetelheid en vernietiging.

De liefdadigheid, deze van oudsher echt Vlaamsche burgerdeugd, was nochtans niet werkeloos gebleven; en gelukte het de menschlievendheid niet den rampspoeddes hongersnoods geheel en al te keer te gaan, toch mocht zij in grootere en kleinere middenpunten van bevolking duizenden slachtoffers aan 't onheil ontrukken.

Ten platte lande bleef echter de arme veldbewoner aan al de ijselijke gevolgen van handel en nijverheidstremming ten prooi.

Van alle zedelijke gemeenschap met zijne Fransch verlichte broeders verstoken, blijft de Vlaamsche boer in zijne schamele hut en op zijn met zweet besproeid land als op een stip geboeid; hij voelt de beschaving vooruitgaan en ziet elken dag de gaping, die hem van de stedelingen scheidt, immer wijder en wijder worden.

Deze toestand verwekt meestal in den beginne bij hem een gevoel van eerbied voor zijne gelukkige landgenooten, doch bij steeds meer en meer klimmende teistering des noodlots, gebeurt het niet zelden, dat dit gevoel allengs in bitteren weemoed verkeert, om, bij ergere rampen nog, tot vervreemding of wrevel en haat over te slaan.

Dan, bij de akelige gedachte dezer verlatenheid, omkleedt hij zijn bloedend hart met den mantel van miskende menschenwaarde; zijne verbitterde ziel treedt in opstand tegen de gansche natuur, en de menschheid vloekende, die hem op het spoor der eeuwen als basterdkind des geluks, zonder troost achterliet, geeft hij zich zonder tegenweer aan zijn noodlot over.

Is hij eenmaal tot dezen schrikkelijken staat van zielsverbittering en wanhoop gebracht, dan moge vrij het onheil zijne slagen verdubbelen, het broos lichaam ter neêr slaan en ontkrachten, de ziel echter blijft door hare fierheid tegen zulke bestorming bestand, en met het oog tot God alleen gericht, veracht de arme lijder allen menschelijken troost en wacht geduldig den genadeslag des doods.

Geen wonder dus, dat in die dagen van volksellende, en ondanks de zelfopoffering van meer bedeelde en door fortuin begunstigde standen, de schrikkelijke hongerdood nog slachtoffers maken kon in het zoo godsdienstig en menschlievend Vlaanderen!......................

In een armzalig, met stroo gedekt hutteken, omtrent een halfuur gaans van het kleine stadje Deinze verwijderd, lag, op eenige busselen hooi, koud en verstijfd, eene lange magere vrouw. Hol stonden haar de beenderige wangen en hare groote zwarte oogen blikten strak en stijf naar de zwart berookte planken der zoldering op.

Een zevenjarig kind zat in den hoek des uitgedoofden haards, tusschen vorm- en kleurlooze lompen ineengekropen. Overigens was er meubel noch huisraad in die droevige woning te zien, en men hoorde er niets, dan het gieren des winds tusschen de reten der halfverrotte deuren.

Het kind stond eensklaps uit zijn schuilhoek op, naderde de uitgestrekte vrouw, en hare handen in de zijne nemende, sprak het klappertandend van koude:

- Moeder, ik heb honger.

Doch niets antwoordde hem dan het akelige gehuil des winds, die met verdubbelde woede de vensterramen, de deuren en het dak der arme woning schudde, als wilde hij deze tot in hare grondvesten verdelgen; nu zuchtte hij pijnlijk en langzaam door de naakte boomen van 't naburige bosch, als ware hij de klaagstem der onder de aarde rustende geslachten; dan weer huilde en tierde hij als de spottende stemme van den ongeluksgeest, die, den kaalkoppigen adelaar gelijk, met bebloeden snavel en van vreugde dansend, een zegelied aanheft op de trillende prooi, welker ingewand hij met zijne klauwen verscheurt.

- Moeder, ik heb honger en koude, en ik ben zoo benauwd, herhaalde het arme knaapje. Moeder, lieve moeder, word toch wakker.

Een rukwind tilde op dit oogenblik de deur der hut uit hare verroeste hengsels, en plofte ze met geweld in het midden der plaats neder.

Het verschrikte en bevende kind, geen antwoord verkrijgende, ontvlood het huis zonder te weten waarheen het zijne stappen richtte, tot dat het hijgend en afgemat bij den grooten weg te zamen zonk.

De avond daalde, en een zwart wolkgevaarte van sneeuw en hagel zwanger, strekte zich, als een onmetelijk baarkleed, over het gansche veld uit.

Welhaast scheurde de wind dit somber rouwdoek aan flarden; sneeuw en hagel stoven langs de barre velden heen, en toen eindelijk de maan van uit den hoogen hare zuster mocht toelachen, werden hare stralen teruggekaatst door het blanke deken, dat Gods hand over de aarde had gespreid om de in haren schoot ontkiemende zaden tegen de strengheid des winters te beveiligen.

Een rijtuig kwam den weg opgereden; de koetsier hield eensklaps stil, sprong van den bok, en hief het ongelukkige kind uit den sneeuw, waaronder het reeds ten halve begraven lag; terwijl eene vrouwenstem hem uit het rijtuig angstig vraagde wat er gaande was? De medelijdende dienaar droeg het knaapje tot aan het koetsportel, tranen van medelijden rolden langs zijne wangen en nokkend sprak hij:

- Zie, mevrouw!

Meer kon hij niet uitbrengen.

- Groote God, een dood kind! riep zij schreiend uit.

- Neen, mevrouw, dood is het niet, antwoordde de koetsier: ik voelde het knaapje beven, toen ik het uit zijn sneeuwbed opnam; doch indien gij het arme schaap niet genadig zijt, zal het niet lang meer lijden

- Ik het kind niet genadig zijn! Waar zijn uwe gedachten, Jan? Neem deze beurs en draag ze naar de ouders van het kind, die zonder twijfel gindsche hut bewonen; zeg hun, dat zij niet ongerust moeten zijn over het arme kind, dat ik hun morgen warm gekleed en gansch hersteld terugzenden, en daarenboven niet vergeten zal.

- Mag ik u hier met de peerden alleen laten, Mevrouw? sprak Jan.

- Ja, ga maar en haast u; God, die over het kind waakte, zal ook mij behoeden.

Jan gaf het kind over aan zijne meesteres, die het spoedig in haren reismantel wentelde en trachtte zijne blauwe handjes onder haren adem te verwarmen. Zij was er nog niet in geslaagd den kleine tot zijne zinnen terug te roepen, toen reeds de oude man haar de beurs terugbracht en verhaalde dat hij in de hut slechts het lijk eener van koude en gebrek gestorvene vrouw had gevonden................,...

Eenige uren later lag het weesje in eene rijkgestoffeerde kamer op een gemakkelijk rustbed. Eene jonge vrouw bewaakte met deelneming zijne minste bewegingen, terwijl een klein aardig meisje van vreugd in de hand klapte en, stoeiend rond zijne moeder huppelende, gestadig zingend uitriep:

- Wel, moeder, wat ben ik toch blijde, dat gij mij een broertje hebt medegebracht.

(*Wordt voortgezet*)

In groot gevaar.

Ik had eenige vrienden bij me genoodigd, en onder hen bevond zich een persoon, die door al mijne gasten met buitengewone belangstelling beschouwd werd: een ijverig lid van onze policie. Natuurlijk werd hij door allen bestormd, om iets te verhalen uit zijn levensloop, die waarschijnlijk rijk aan avonturen geweest was.

‘Ge vraagt mij, of ik me wel eens in gevaar heb bevonden?’ aldus begon mijn vriend. ‘Ik moet u zeggen dat dit me meermalen is overkomen; mijne betrekking brengt dit mede. Een der ergste gevallen was echter zeker dat, wat ik u wil mededeelen.

't Was een slechte tijd, de zaken stonden bijna stil, de levensmiddelen waren duur; diefstal, inbraak, straatrooverij en moord waren aan de orde van den dag; we hadden dus de handen vol. En in dien voortdurenden strijd met het uitvaagsel der maatschappij moesten we menigmaal ons leven op het spel zetten, en meer dan een van de onzen moest het met den dood boeten. Zoo hadden we kort na elkander het verlies van twee der bekwaamste, ijverigste en schranderste kameraden te betreuren. Zij waren op zulk eene raadselachtige wijze verdwenen, dat niet het minste spoor werd ontdekt, hetwelk tot leiddraad kon dienen, om uit te vorschen door welke misdaad zij het slachtoffer van hunne trouwe plichtsbetrachting waren geworden. Zij hadden des avonds op 't bureel verslag gedaan van hunne verrichtingen gedurende den dag en zich toen naar hunne woning begeven. Den volgenden morgen verschenen zij echter niet op den gewonen tijd op 't bureel, en toen hunne oversten naar de reden daarvan lieten vragen, vernam men dat zij nog niet waren thuis gekomen. We lieten, zooals ge begrijpen kunt, niets onbeproefd, om uit te vorschen wat hun wedervaren was; alle moeite was te vergeefs. We werden daarom tot de meeste voorzichtigheid aangemaand, 't geen trouwens geheel overbodig was, daar wij allen de aan onze betrekking verbonden gevaren reeds meer of minder hadden leeren kennen en onze waakzaamheid verdubbelden. Niettemin verloren we een weinig later een derden kameraad op dezelfde geheimzinnige wijze en zonder dat ook hij het geringste spoor had achtergelaten. Ge zult beseffen, mijne heeren, dat dit ons niet aangenaam stemde, doch er was niets aan te doen. 't Was klaarblijkelijk, dat hij evenals de beide andere

kameraden het slachtoffer was geworden van een sluwen en goed overlegden moordaanslag.

Zoo stonden de zaken, toen ik des avonds na een moeitevollen dag den weg naar mijne eenvoudige woning insloeg. Ik spoedde me zooveel ik kon, want behalve de behoefte aan rust dreef ook een hevig onweder me aan om te maken dat ik onder dak kwam.

Toen ik de deur mijner woning zou openen, kwam eensklaps eene gestalte, die waarschijnlijk tegen den muur van een huis aan de overzijde had gedrukt gestaan, naar mij toesnellen. Die gestalte was dicht in een mantel gewikkeld, doch uit de kleine figuur en de bewegingen

bemerkte ik dadelijk dat het eene vrouw of meisje was. Niettemin tastte ik onmiddellijk in den zak, waarin ik mijn revolver had geborgen.

'Zijt ge mijnheer Marritz?' vroeg de gestalte met zachte, bevende stem.

'Ja! Verlangt ge iets van mij?'

'O, sir, ik had een gewichtig, zeer gewichtig verzoek aan u.'

'Ga dan mee naar mijne kamer; 't is geen weer om buiten te blijven staan.'

NAJAARSLANDSCHAP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. KESSLER.

'Daar is geen tijd toe,' hernam zij angstig. 'Ik wilde u namelijk verzoeken, mij dadelijk naar een stervende te vergezellen, die er vurig naar verlangt u eene bekentenis te doen.'

'Mij? Wie is hij dan?'

'Ik zal 't u onderweg zeggen; volg me nu, want we moeten den grootsten haast maken. O God! als we hem nog maar levend aantreffen! Het is iets zeer gewichtigs, wat hij u te openbaren heeft.'

'Waarom verlangt hij juist mij te spreken?'

'Dat zal hij u wel zelf zeggen. Kom mede, kom mede, de tijd vervliegt.'

Besluiteloos zag ik haar aan: zij deed den doek van haar gelaat weg, en bij het licht van den in onze nabijheid staanden lantaarn zag ik een beeldschoon gelaat, terwijl de oogen met eene smeekende uitdrukking op mij gericht waren.

'Welaan, ik zal met u gaan,' zei ik, snel een besluit nemend. Ik had reeds een paar schreden aan de zijde van het haastig voortloopende meisje gedaan, toen plotseling uit mijne woning een lang gerekt gehuil en een hevig gestommel tegen de deur mijn oor troffen. Mijn hond Bold veroorzaakte dat leven. Hij had zeker mijne stem gehoord en gaf nu door blaffen en springen tegen de deur te kennen dat hij bij me wilde zijn.

DE PEST TE ROME, NAAR DE SCHILDERIJ VAN HIRSCHL, GETEEKEND DOOR G.B.M. SÜHL.

Aan eene plotselinge ingeving voldoende, keerde ik terug, opende de deur en liet den hond naar buiten, die nu vroolijk blaffend tegen mij opsprong, maar op mijn gebiedend ‘Stil!’ dadelijk bedaarde en, nadat hij het meisje, dat was blijven staan, beroken had, mij met zijne verstandige oogen nieuwsgierig aankeek.

't Was een groot, sterk dier, dat me reeds in verscheidene gevallen goede hulp had betoond en als zoodanig in 't geheel niet te versmaden was; evenwel kon ik het op al mijne tochten niet medenemen en had het dan ook dien dag thuis gelaten.

Het meisje wees op den hond en vroeg, of ik hem wilde medenemen.

‘Ja, miss,’ was mijn antwoord.

‘Maar we gaan een stervende bezoeken,’ hernam zij.

‘Ik weet dat het ongepast is, daarbij een hond mee te brengen,’ antwoordde ik, ‘maar de omstandigheden zijn eene verontschuldiging voor mij.’

‘O, sir, ge hebt niets te vreezen. Ik bid u, breng dat dier weer naar huis.’

Zij sprak op zulken zachten, vleienden toon, dat ik een oogenblik aarzelde.

‘Hoe heet de man, die mij wenscht te spreken?’ vroeg ik.

‘John Stockton!’ was haar antwoord.

‘John Stockton, de valsche munter?’

‘Dezelfde, sir! Ik ben zijne dochter. Mijn vader zeide dat hij niet kan sterven vóordat hij tegen u zijn geweten van een drukkenden last heeft bevrijd.’

Ik dacht even na. John Stockton had tien jaren gevangen gezeten en was een half jaar geleden als een lichaamlijk gebroken man uit de gevangenis ontslagen. Hij had toen aan mij zijn nood geklaagd, en ik had hem eenige kleedingstukken gegeven, waarvoor de man me nu zeker uit dankbaarheid eene gewichtige mededeeling wilde doen.

Ik was reeds voornemens terug te keeren en den hond weer op te sluiten, toen 't mij inviel dat daardoor opnieuw tijd zou verloren gaan, waarom ik tot het meisje zeide:

‘Laat den hond maar mee gaan. Ik zal hem voor uwe woning buiten laten staan, zoodat hij ons bij den stervende niet zal hinderen.’

Zij scheen daartegen nog iets in 't midden te willen brengen, doch zich plotseling te bedenken, althans zij stapte weer haastig voort, terwijl ik en Bold aan hare zijde bleven.

Zonder een woord te spreken, liepen we snel door een doolhof van straten en stegen, totdat het meisje eindelijk in een nauw steegje voor een armoedig huis bleef staan.

‘Hier moeten we wezen,’ sprak zij en opende de huisdeur.

Ik staarde in eene diepe duisternis.

‘Jaag nu den hond weg, sir, en geef me de hand, ik zal u geleiden.’

Ik aarzelde weer een oogenblik.

‘Zijt ge bang voor een zwak meisje?’ vroeg zij.

‘Weg, Bold!’ riep ik en hief de hand op, zoodat de hond een paar schreden terugweek.

In 't zelfde oogenblik werd mijne hand door het meisje gegrepen en ik in het voorhuis getrokken, terwijl de deur achter me werd dichtgeslagen.

Een gevoel van vrees overviel me eensklaps, toen ik de deur hoorde toevallen, en waarschijnlijk had mijne hand in die van mijne geleidster gebeefd, want zij sprak weer met hare zachte, vleiende stem:

‘Wees onbevreesd, sir, u zal niet 't minste leed geschieden.’

Een poosje liepen we in de duisternis voort; eindelijk werd aan mijne rechterhand eene deur geopend, en terwijl het meisje mijne hand losliet, fluisterde zij:

‘Ga hier binnen, sir, in dat ledikant ligt mijn vader.’

't Was eene armzalige kamer, die door eene kleine lamp, welke bovendien door eene kap bedekt was, flauw werd verlicht. Tegen den muur stond een ledikant en uit dat ledikant vroeg eene zwakke stem:

‘Zijt gij 't, Maggy, en hebt ge hem meegebracht?’

‘Ja, vader!’

‘God dank! 't is hoog tijd, ik voel dat mijn einde nadert. - Zet u hier bij me, sir Marritz!’

Ik voldeed aan zijn verlangen, terwijl het meisje door eene zijdeur verdween.

De zieke had, naar 't mij toescheen, het hoofd geheel met doeken omwonden. Nauwkeurig kon ik 't niet zien, daar de lampenkap zoo geplaatst was, dat niet het minste licht op 't ledikant viel.

‘Ik wilde u gewichtige bekentenissen doen,’ begon de man, nu en dan als van pijn kermend; ‘bekentenissen, die u bij 't onderzoek naar menige nog in 't diepste geheim gehulde misdaad van 't grootste nut kunnen zijn. Wilt ge naar mij luisteren?’

‘Zeker; met dat voornemen ben ik uwe dochter hierheen gevolgd.’

‘Nu dan, drie uwer kameraden zijn spoorloos verdwenen....’

Ik sprong op van den stoel, waarop ik juist had plaats genomen. Wat deed mijn hart eensklaps zoo geweldig kloppen? Was het de mededeeling, die de man mij deed, of de zonderlinge toon, waarop hij sprak?

‘Dat is zoo,’ stamelde ik.

‘Ik kan u zeggen waar ze gebleven zijn.’

‘Gij?’

‘Ze zijn vermoord geworden door eene bende, die 't zich tot taak heeft gesteld, alle voor haar gevaarlijke policiebeambten op dergelijke wijze uit den weg te ruimen. Ook u bedreigt dat gevaar.’

Ik sidderde. Ge zult u over die zwakheid niet verwonderen, heeren, als ge bedenkt waar en onder welke omstandigheden ik die mededeeling kreeg. Dadelijk was ik dien aanval van vrees echter weer meester, en op tamelijk vasten toon gaf ik ten antwoord:

‘Men zal me niet onvoorbereid vinden.’

De zieke deed een spottenden lach hooren.

Die lach joeg me eene koude rilling door de leden. Goede hemel, dacht ik, als ik nu ook in een valstrik ben gelokt en men mij insgelijks van kant maakt? Mijn dood bleef dan ook altijd in het geheim gehuld.

‘Ge zoudt niet te redden zijn,’ mompelde de man in 't ledikant, ‘als ik 't niet goed met u meende. Ga naar die kast; ge zult daarin aan uwe rechterhand een pak papieren vinden; breng het me hier.’

Ik deed eene schrede naar de aangeduide kast, die tegenover het ledikant tegen den muur stond.

Plotseling bleef ik staan.

Achter de deur, door welke ik was binnengekomen, hoorde ik een zonderling gekerm. Ik herkende de stem dadelijk: 't was die van mijn hond; het dier was zeker gewond.

Rondziende verschrikte ik nog heviger.

De gewaande zieke had zich in zijn bed opgericht en keek evenals ik in de richting van waar het gekerm werd gehoord.

Nu wist ik genoeg. Zonder den man, die zijne rol vergeten had, uit 't oog te verliezen, was ik met een sprong aan de deur, liet mijn hond binnen en sloot toen weder, waarna ik den sleutel in mijn zak stak.

Toen op den nog in bed zijnden schurk, die echter reeds de dekens van zich geworpen had, mijn revolver richtend, riep ik met eene donderende stem:

'Verroer u niet, of ge zijt een lijk!'

En altijd met het wapen dreigend, nam ik de kap van de lamp en ging naar hem toe.

Nu zag ik dat de man geheel gekleed te bed lag.

'Weg met die doeken!' gebood ik.

Bevend gehoorzaamde hij. Een met kort donkerrood haar bedekt hoofd, een afschuwlijk, door een verwilderden baard omgeven gelaat kwamen te voorscijn. Dadelijk herkende ik den man.

'Ha, Frits Stuckler, tref ik u hier!' riep ik op spottenden toon.

De kerel stiet een afgrijselijken vloek uit.

'Reik me eens uwe handen toe!' beval ik.

Een woedend gebrom van mijn hond deed me eensklaps zwijgen, en snel me omkeerend, ontdekte ik dat hij mijn leven had gered. Hij hing aan den hals van een door de zijdeur binnengeslopen reusachtigen kerel, die in zijne rechterhand een dolkmes zwaaide. Juist wilde hij het op mijn trouwen helper doen nederdalen, toen een kogel uit mijn revolver hem den arm verbrijzelde. Ik zag den kerel nog eene geweldige poging doen om zich op mij te werpen, daarna, genadige God! verdween hij plotseling uit mijne oogen, en mijn hond had nog even den tijd zijne keel los te laten, anders zou hij door eene dicht bij de kast zijnde valdeur naar beneden gestort zijn.

Ik begreep dadelijk wat mijn lot zou zijn geweest, als ik naar de kast was gegaan, en van welken duivelschen aanslag mijne drie verdwenen kameraden het slachtoffer waren geworden.

'Hier uwe vuisten, kerel!' gebood ik nogmaals op donderenden toon; doch ook nu weder kwam ik niet zoo ver hem te boeien, want in dat oogenblik stormde, eene helsche furie gelijk, in elke hand een revolver, het schepsel binnen, dat me hierheen had gelokt.

Een kogel floot langs mijn hoofd, een tweede kwam in den muur terecht, den derde was het verraderlijke schepsel echter niet in staat af te vuren, want mijn hond was weder tusschenbeide gekomen en had het razende meisje met zooveel kracht tegen den grond geworpen, dat beide revolvers haar uit de handen vielen.

In een oogwenk had ik ze opgeraapt, en daarna gelastte ik den nog in bed zijnden schurk, terwijl ik hem mijn wapen voor het voorhoofd zette, voor de derde maal, mij zijne handen toe te reiken, die eene seconde later met een paar prachtige armbanden waren versierd.

Het meisje was, zooals me bij onderzoek bleek, geheel bewusteloos; uit voorzichtigheid legde ik niettemin ook haar een paar handboeien aan.

Daarna overlegde ik wat me te doen stond. 't Was waarschijnlijk dat zich op dit oogenblik niemand van 't gespuis meer in huis bevond, daar hij anders zijne kameraden zou zijn te hulp gekomen. Ik moest dus trachten zoo spoedig mogelijk bijstand te verkrijgen, om de gevangenen weg te voeren voordat hunne makkers hen konden verlossen.

Maar in welk gedeelte van de stad was ik? 't Kon niet ver van de rivier zijn, ik had toch reeds toen het meisje me door het huis leidde gemeend, dat ik water in de nabijheid hoorde kabbelen.

Een blik op mijne gevangenen overtuigde mij dat beiden vooreerst onschadelijk waren; bovendien zou ik mijn hond achterlaten, om hen te bewaken. Hij vestigde zijne vurige oogen nu eens op den kerel in 't ledikant, die zich zoo lang hij was op 't bed had uitgestrekt, dan weer op het op den grond liggend meisje, dat oogenschijnlijk nog bewusteloos was.

Ik onderzocht den hond en ontdekte dat hij aan 't achterhoofd eene slechts ondiepe wond had, die ook maar weinig bloedde. Ongetwijfeld had men hem die, toen men hem in huis liet, in 't voorbijsnellen toegebracht, en had men het dier willen vermoorden, uit vrees dat hij op het spoor van den aanslag zou brengen.

Ik stak het waslichtje aan, dat ik altijd bij me draag, zei tot mijn hond: ‘Goed opgepast, Bold!’ en ging toen, het licht in de eene, den revolver in de andere hand, naar de aangrenzende kamer. In die kamer bevond zich niemand, zooals ik trouwens verwacht had; maar er was nog eene deur, die toegang gaf tot eene andere, insgelijks ledige kamer, waar ik, tot mijne aangename verrassing, weder het kabbelen van 't water hoorde, en wel zoo duidelijk, dat ik begreep dat het water onmiddellijk langs het huis moest vloeien. Toen ik weder eene deur opende, sloeg de regen me in 't gelaat en blies de wind mijn licht uit, nadat ik nog even een houten trap, die naar het water leidde, en aan zijn voet een bootje had ontdekt. Ik sprong in 't bootje, maakte het los, greep de riemen en was weldra in 't midden van den stroom.

Ik was gered!

Op de aan den oever glinsterende lichten

aanhoudend, had ik dien weldra bereikt; ik ijlde naar den 't dichtst bij zijnden policiepost, vroeg hulp en keerde daarmede naar het huis terug, waar we alles nog in denzelfden toestand vonden. Het onderzoek der spelonk, waarin we eene wacht achterlieten, tot den volgenden dag uitstellend, namen we de gevangenen mede en brachten hen in verzekerde bewaring. Reeds het eerste verhoor bevestigde mijn vermoeden. De drie verdwenen kameraden waren op dezelfde wijze als ik naar het huis gelokt en ook naar de kast verwezen, om er de papieren uit te halen, waarbij zij op de valdeur waren gekomen, door welke zij in het onder het huis loopende water waren gevallen en een ellendigen dood hadden gevonden.

Frits Stuckler gaf in de hoop op verzachting van straf de namen op van al zijne medeplichtigen: een groot aantal, die ook allen gevangen genomen werden. Ze werden evenals hij opgehangen, terwijl het meisje onthoofd werd.

In het huis, dat de bende tot magazijn had gediend, vonden we eene groote menigte gestolen goederen, die natuurlijk aan de rechtmatige eigenaars werden teruggegeven.

Wijsgeerige opmerkingen en gedachten.

Nimmer moest men de handelwijze van een mensch jegens ons, al ware zij nog zoo koel, tot maatstraf zijner waarde gebruiken. Hoeveel rijke zielen gaan niet voor ons door onzen hoogmoed verloren!

***

De moed van den mensch wast lichtelijk op, zoo hij maar eens ontkiemd is.

***

Vrouwen beminnen de sterkte, zonder haar na te volgen; mannen zachtheid, zonder die te beantwoorden.

***

Kinderen en vrouwen worden het meest in ziekte bedorven: de eerste door te groote toegevendheid, de laatste zoowel door deze, als door te groote hardheid.

***

Bij het koopen, niet bij het verkoopen, zijn vrouwen minder grootmoedig en veel kleingeestiger dan mannen; omdat zij meer argwaan koesteren en meer aan kleine uitgaven gewoon zijn dan aan groote.

***

Geheimen in het huwelijk zijn altijd gevaarlijk: hunne scheede bedekt eenen dolk, welken de tijd eindelijk ontbloot, door de scheede te verslijten.

***

Betere wetten brengen de zedelijkheid niet terug, doch banen voor haar den terugweg, indien zij op weg is.

***

De oorlog is de versterkende ijzerkuur der menschheid. Het krijgsgeschreeuw wekt de krachten op.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

'Geërfd?' beet Steenhouwer hem op zijne beurt toe. 'Liegt dat anderen voor, die uw verleden niet kennen; ik weet het beter. Van baron Archimbald hebt gij het geld bekomen en daarvoor geheimhouding beloofd; wij voor ons zullen er echter voor zorgen, dat gij den mond open doet en wee uwer, als gij een valschen eed zweert.'

'Welnu! volgt dan het valsche spoor, waarop gij zijt,' spotte Wilfert, beiden met glazige oogen aanziende. 'Als ik genoodzaakt word om te spreken, dan verneemt gij wel de waarheid, waarvan gij op dit oogenblik niet het geringste vermoeden hebt.'

'Als gij dan nog leeft,' hernam de makelaar schouderophalend. 'Het leven van een dronkaard neemt dikwijls plotseling een einde en als gij dood zijt, kunt gij uw baron niet meer redden.'

Jacob Wilfert had zich met moeite opgericht - hij steunde op de tafel en streek wederom met de hand over het voorhoofd; zijne zinnen schenen zich te benevelen.

'Ook daarvoor is gezorgd,' sprak hij met haperende stem. 'Ik heb alles opgeschreven, de geheele geschiedenis gelijk zij zich op dien dag toegedragen heeft. Mijne vrouw zal het papier vinden en niet dulden dat een onschuldige man aangeklaagd wordt.'

'Voor den drommel! zeg dan wie de schuldige is!' stoof de waard op.

'Dat is juist mijn geheim.'

'Dus staat het vast dat baron Theobald zich zelven niet van het leven beroofd heeft,' hernam Steenhouwer met schijnbare bedaardheid, terwijl hij zijn makker een waarschuwenden blik toewierp.

'Dat moet deze man getuigen.'

'Dat geeft hij toe,' ging de makelaar diep ademhalende voort; 'maar de moordenaar heeft hem omgekocht en daarom durft hij met de waarheid niet voor den dag komen.'

'Mis!' lalde Wilfert, die zijn kaal hoofd met den gedeukten hoed bedekt had en nu nog eens naar het glas greep. 'De belanghebbende weet heden nog niet, wat ik destijds gezien heb. Hoe kan er dus van omkooping sprake zijn? Ja, ziet elkander maar aan! Ik weet wel dat dit eene groote misrekening voor u is; doch geeft u maar verder geene moeite meer; gij zult nu zelf wel inzien, dat gij op een valsch spoor zijt.'

Hij wankelde met denzelfden schorren lach, waarmede hij gekomen was, weder de kamer uit. De waard wilde hem tegenhouden, maar Steenhouwer zeide:

'Laat hem loopen. Vandaag is er niets meer met hem aan te vangen. Wat hij in deze stonde verbabbeld heeft zal hem later den hals breken.'

Jacob Wilfert was zich zijnen roes bewust - hij raapte het laatste overschot van zijne wilskracht bijeen en hield zich zoo mogelijk rechtop om ten minste op de straat geene ergernis te geven.

'Zoo geslepen zijn beiden nog lang niet, dat zij mij vangen zouden,' mompelde hij. 'Ik geloof het wel, dat zij gaarne zonder moeite geld willen verdienen. Die schurken, zij roemen op hunne eerlijkheid en zijn daarbij de grootste spitsboeven onder de zon. Gelijk gieren zouden zij hem overvallen als zij alles wisten.'

Hij bleef staan en zag naar de jongens om, die hem joelende en schreeuwende achtervolgden.

'Gespuis!' bromde hij. 'Als zij ouder zijn, zullen zij eveneens doen; drinken moet men om zijne ellende te vergeten. Ik ben toch een erbarmelijk mensch. Thans doe ik mijn arm kind weder schande en verdriet aan! Ik moest een steen om mijn hals binden en in het water springen; meer ben ik niet waard. Dat ik het ook niet laten kan! Honderdmaal neem ik mij voor mij te beteren, en altijd ga ik weer de kroegen binnen. Maar ik kan het toch niet veranderen,' zuchtte hij, en er rolden tranen langs zijne wangen; 'het is mijne broodwinning, ik moet in de kroegen spelen. Lieve God! lag ik toch maar onder den grond! Mijn lief, arm kind zou gemakkelijker eene betrekking vinden, en Broni - nu, die moet maar weten of zij het geheim verkoopen kan. Slechts jaarlijks eene kleine rente, dat ware genoeg voor beiden.'

Hij zwaaide uit eene steeg eene hoofdstraat in. Hij bleef wederom staan. Menschen, karren en rijtuigen dansten voor zijne oogen; hij hoorde het schelle luiden van den paardentram; verdoofd en beneveld zette hij zijn weg dwars over de straat voort.

'In Godsnaam,' mompelde hij, 'het zal vandaag de laatste maal geweest zijn, dat zweer ik.'

'Houd op, ho! ho! Uit den weg!' riepen verschillende stemmen. In het naaste oogenblik stortte Jacob Wilfert, door een vreeselijken stoot getroffen, neder. Van alle kanten snelde men toe. Bloedend lag de oude man op de rails van den paardentram. De raderen van den zwaren wagen waren over zijne borst gegaan. Koetsier en conducteur scholden op den ongelukkige, het publiek koos partij voor hem; politiebeambten mengden er zich tusschen en lieten den bewusteloozen man in een naburig huis brengen.

Na eenigen tijd opende hij de oogen, maar kon de tot hem gerichte vragen niet beantwoorden. De stem weigerde hem haren dienst. Daar niemand omtrent hem inlichting kon geven, werd hij naar het ziekenhuis vervoerd.

VIII.
Schaduw en licht.

Dokter Lodewijk Winterfeld had zoo even zijn laatsten rondgang door de zalen van het ziekenhuis gedaan. Hij stond op het punt naar huis terug te keeren, als men den verongelukten muziekant binnenbracht. Geduldig volgde hij de oppassers, die den man in eene kamer droegen en hem ontkleedden; daarop onderzocht hij de verwonding en de uitkomst was, dat het leven van den man verloren was.

Lodewijk gaf zijne voorschriften, die de oppassers nauwkeurig moesten opvolgen.

'Weet men, wie de verongelukte is?' vraagde hij. 'Is zijn naam genoemd geworden?'

'De lieden, die hem hier brachten, kenden hem niet,' antwoordde de oppasser; 'smoordronken is hij onder een wagen van den paardentram geraakt. De politie heeft hem hier laten brengen.'

‘Zie dan eens na of hij iets in zijne zakken heeft, wat eenige inlichting omtrent hem verschaffen kan,’ gelastte Lodewijk, en kort daarop overhandigde de oppasser hem eenige papieren, die hij in een jaszak van den verongelukte gevonden had.

In deze papieren vond Lodewijk den naam en de woonplaats van zijn patiënt en hij herinnerde zich nu de mededeelingen, die zijn vader hem omtrent de familie Wilfert gedaan had, die met den armen schilder Reimer in het huis zijner tante Mina woonde. Aan de familie moest het bericht van het ongeval gebracht worden. Lodewijk wilde zulks aan geen vreemde overlaten, die mogelijk onvoorbereid met de jobstijding in huis zou vallen. Hij was voornemens er zelf heen te gaan.

‘Mocht in mijne afwezigheid iemand naar den verongelukte vragen of hem willen zien, moet gij zeggen, dat dit zonder mijne toestemming niet geschieden mag,’ dus wendde hij zich tot den oppasser, eer hij het ziekenhuis verliet. ‘Morgen middag ben ik hier tot elke inlichting bereid.’

‘Er bestaat zeker geene hoop meer, dokter?’

‘Naar menschelijke berekening niet; evenwel kan de man nog wel tot morgen avond leven.’

Het was een zware gang voor Lodewijk; al waren de menschen hem ook vreemd, hij voelde met hen den harden slag. Hij steeg derhalve in

het huis zijner tante met loome schreden den trap naar Wilfert's woning op. Helena en hare moeder keken verbaasd op, als zij den net gekleeden heer zagen binnentreden; hare kalmte bewees hem, dat zij nog geene kennis droegen van het voorgevallene.

Op eene vriendelijke, bedaarde manier maakte hij hun langzamerhand met het ongeval bekend.

Helena wilde terstond naar de lijdenssponde van haar vader snellen.

'Het doet mij leed, dezen wensch niet te kunnen vervullen, mejuffrouw,' zegde de jonge dokter. 'Al ware het ook in ons hospitaal geoorloofd, dat naastbestaanden de verpleging van patiënten op zich nemen, zou ik het toch in dit geval niet durven toestaan; ten minste heden nog niet,' ging hij met blijkbare aandoening voort, als hij in het diepbedroefde aangezicht van het meisje blikte. 'Uw aanblik zou hem te hevig schokken en alle hevige ontroering moet hem bespaard blijven.'

'Dan is het erger met hem dan gij zegt,' antwoordde de oude vrouw, die zich nog niet van hare onsteltenis hersteld had. 'Wanneer wij hem niet zien mogen, dan....'

'Dan moet u zulks als bewijs dienen, dat hij nog leeft. Overigens kunt gij gerust zijn, mejuffrouw; gij kunt hem niet beter verplegen dan hij bij ons verpleegd wordt. Ik heb alles gedaan om hem in het leven te behouden.'

'Zult gij het kunnen?' vraagde Helena in angstige spanning.

'Daaromtrent is voor het oogenblik nog niets met zekerheid te zeggen.'

'Dus is er geene hoop!' klaagde Helena. 'Arme vader!'

'Ik verzoek u dringend, mejuffrouw, wees bedaard,' sprak Lodewijk met hartelijke deelneming. 'Wilt gij morgen voormiddag in het hospitaal komen, dan zal ik u, indien ik dit met mijn plicht vereenigen kan, bij uw vader brengen; in ieder geval echter beloof ik u, u onmiddellijk te zullen laten verwittigen indien het ergste gebeuren mocht.'

'Zoo zal ik wel geduld moeten hebben,' zuchtte Helena, met de hand over de oogen strijkende. 'Dokter, ik weet nu, dat wij geene hoop meer mogen voeden. Ontvang mijn dank voor hetgeen gij gedaan hebt en nog doen zult; ik erken, dat gij deelneemt in onze zware beproeving.'

'Een oprecht aandeel,' antwoordde hij ontroerd, terwijl hij de kleine hand vasthield, die zij hem toegestoken had. 'Ik verberg u niet, dat de toestand uws vaders bedenkelijk is, maar geef alle hoop nog niet op. Ik zal u morgen verwachten.'

'Ware hij slechts niet zoo ellendig om het leven gekomen,' klaagde de oude vrouw, maar Lodewijk luisterde niet meer daarnaar. Hij nam met eene lichte buiging afscheid en klom de trappen af.

Het lag niet in zijne bedoeling zijne tante een bezoek te brengen; maar toen hij hare woonkamer voorbij wilde gaan, werd de deur geopend en met den ronden hoornen bril op den neus verscheen de magere vrouw op den dorpel.

'Wilt gij mijne deur voorbijgaan?' vraagde zij verwijtend. 'Dat is niet schoon van u, Lodewijk. Uw vader zou het gewis niet goedkeuren.'

'Ik meen toch van wel,' antwoordde hij bedaard, haar in de kamer volgende; 'mijn hoofd is zeer zwaar en bij u heerscht altijd eene tropische warmte, ook nu weder. Ik begrijp niet hoe men het in zulk een atmospheer uithouden kan.'

'Ik gevoel mij daar zeer wel in,' hernam zij met een oogslag op de katten, die op den sofa lagen, 'en blijkbaar gevoelen mijne lievelingen er zich ook uitstekend wel in. Wat hebt gij op dit uur hier in huis te doen? Vervangt gij uwen vader bij den

schilder daarboven? De luiaard is het niet waard, dat men zich zooveel aan hem laat gelegen liggen.'

DE ANGELUS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN W. MARC.

'Ik ken hem niet en ben ook niet bij hem geweest; maar papa oordeelt toch eenigszins anders over hem,' sprak hij ontstemd. 'De kinderen van den armen man hebben het niet zoo goed als uwe katten.'

'Wat zegt gij daar?' krijschte de weduwe. 'Die schooiersfamilie daarboven leeft overheerlijk - wijn en alle mogelijke lekkernijen worden hun gebracht - ik bezit de middelen niet om zoo te kunnen leven. Uwe zusters zullen het wel uit hunnen mond moeten sparen; nu, zij zijn het gewoon, dat uw vader zich voor hen niet ontziet.'

'Daarover kunt gij niet oordeelen,' antwoordde Lodewijk; 'het edele hart van papa begrijpt gij niet - gij denkt slechts aan u zelve.'

'Wie zijn bed weggeeft, meet op het harde stroo slapen. Dat zult gij ook nog eenmaal ondervinden, Lodewijk, gij hebt ook dien lichtzinnigen karaktertrek van uwen vader geërfd.'

'Laten wij daarover zwijgen, tante; dat is een hoogst onverkwikkelijk onderwerp.'

'Voor mij ook! Indien gij den schilder niet bezocht hebt, bij wien zijt gij dan geweest?'

'Bij de familie Wilfert. Den man is een ongeval overkomen en hij ligt in het ziekenhuis.'

‘Een ongeval? Hij zal zich doodgedronken hebben. Hoe noemt men dat toch? Dronkemanswaanzin, niet waar?’

‘Toch niet,’ antwoordde Lodewijk, de magere vrouw vast aanziende, in wier stekende oogen boosaardig leedvermaak schitterde; ‘hij is overreden geworden.’

‘Hij was stellig dronken! De familie mag God danken, dat zij hem kwijt is; wat hij verdiende, verdronk hij, vrouw en dochter moesten door eigen arbeid hun brood verdienen.’

‘Door eigen arbeid?’ vraagde Lodewijk getroffen opziende.

‘Nu ja, de vrouw naait zakken en dergelijke; zeer bekwaam is zij niet, maar vlijtige handen kunnen veel tot stand brengen.’

‘En de dochter?’

‘Heeft een examen als onderwijzeres gedaan, kan echter, naar zij beweert, geene plaats vinden; nu levert zij aan magazijnen hier ter stede fijne borduursels, en wat deze arbeid opbrengt, kan elke winkeljuffrouw u voorrekenen.’

‘Wat bedoelt gij met deze bemerking?’ vraagde hij scherp.

‘Zij bevestigt slechts een vermoeden, dat ik sinds lang koester.’

‘En dat is?’

‘Hm! van hun arbeid alleen kunnen die beiden daarboven niet zoo ruim leven als zij doen,’ ging de dame schouderophalend voort. ‘Ik ben dikwijls bestolen geworden en ik laat het mij niet uit het hoofd praten, dat het meisje mijn vertrouwen misbruikt heeft.’

‘Is dat eene toespeling op de geschiedenis met den ring?’

‘Kent gij deze geschiedenis?’

‘Oom Rüdiger heeft ze ons gisterenavond verhaald.’

‘Hij heeft den verdwenen ring hier ontdekt en neemt natuurlijk het meisje in bescherming,’ antwoordde zij met een vernieuwd schouderophalen; ‘maar de zaak heeft zich toch anders toegedragen. Het meisje had den ring en meende dat de diefstal niet ontdekt zou worden. Als dit nu evenwel gebeurde, vreesde zij natuurlijk voor de huiszoeking en wierp dan den ring hier onder den sofa, zonder dat ik het bemerkte. Ik zeg u, dat dit bedelpak geslepen is en....’

‘Laat het thans genoeg zijn, tante,’ viel Lodewijk haar toornig in de rede. ‘Gij wilt niet bekennen dat gij u vergist hebt, omdat gij u over de valsche beschuldiging schaamt en voor de gevolgen vreest; gij vernietigt liever den goeden naam van een onschuldig meisje, dan dat gij uw ongelijk bekent. Is dat christelijk gehandeld? Denkt gij niet aan de zware verantwoording, die gij daardoor op uw geweten laadt? Het ware edeler als gij het diepgekrenkte meisje om vergiffenis verzocht en nu de zwaar beproefde menschen de behulpzame hand boodt!’

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 16]

Joost van den Vondel.
17 November 1587 - 17 November 1887.

DE AANKOMST DER FAMILIE VAN DEN VONDEL IN NEDERLAND, NAAR H. TEN KATE.
Met welwillende toestemming van de uitgevers GEBR. BINGER te Amsterdam, overgenomen uit de groote Vondel-editie.

Aan de boorden van Schelde. Rijn en Amstel werd het derde eeuwfeest van Vondel's geboortedag met geestdrift en luister gevierd.

Antwerpen, de stad der herkomst van onzen dichtrenvorst en de toongeefster van zooveel grootsch en schoons op kunst- en lettergebied, had het zich ten plicht gerekend die feestelijkheden op koninklijke wijze te openen.

Reeds in de maand September werd, zooals men weet, Vondels's derde eeuwgetij in de Scheldestad herdacht. Het stedelijk bestuur plaatste het borstbeeld van den beroemden dichter in de wandelzaal van den Nederlandschen schouwburg; een feestelijke optocht van duizenden vereerders van Vondel trok door Antwerpen's straten, om het beeld des grooten meesters in het *Paleis voor Nijverheid*, *Kunst en Handel* plechtig te gaan bekronen; de bijzonderheden uit het leven van den zoo zwaar beproefden genialen man werden door de vertooning van Van Peene's schoon drama ‘*Vondel*’ aanschouwelijk gesteld aan ons Vlaamsche volk; terwijl de tooneelisten van onzen Nederlandschen schouwburg alsmede. op den eigenlijken feestavond, in bijwezen van den minister van Schoone Kunsten, een aanzienlijk getal hooge overheidspersonen en voorname letterkundigen, het heerlijke landspel ‘*De Leeuwendalers*’ op eene hoogst verdienstelijke wijze voordroegen.

Practisch en luistervol huldigde de eerste stad van Zuid-Nederland den grooten zanger, die in Noord-Nederland voor de beide zustergewesten zijne heerlijke liederen aangeheven had.

Op hunne beurt hebben thans Keulen, de geboortestad van Vondel, en Amsterdam, de stad zijner inwoning, den beroemden schepper van den *Lucifer* op het derde eeuwgetij zijner geboorte plechtig herdacht. Zij deden dit op den eigenlijken verjaardag, 17 November 1887, en wij ook hebben dit tijdstip als meer gepast beschouwd, om door een sierlijk feestnummer het onze bij te dragen ter verheerlijking van den grootsten onzer dichters.

Daar wij echter in N^r^. 7 van dezen jaargang onzen lezers reeds eene levensschets van Vondel gaven, zoo kunnen wij ons thans bevredigen met die te volledigen door eenige merkwaardige bijzonderheden uit 's meesters loopbaan, die tevens ook meer in betrekking tot Antwerpen en tot onze gravures staan.

***

'Vondel's ouders en grootouder,' zegt de Eerw. Heer H.J. Allard, 'waren herkomstig uit Antwerpen, en de Antwerpsche stadsarchivaris, P. Génard, heeft onlangs voldingend aangetoond, hoe talrijk het geslacht der Vondelëiden in de poortersboeken der Scheldestad vertegenwoordigd was tegen het einde der 15e en in het begin der 16e eeuw. Zijn vader, de oude Joost van den Vondel, was aldaar vóór zijn vertrek naar Keulen hoedenstoffeerder van beroep, een beroep dat in een tijd toen de hoeden min of meer *opgetoomd*, en ook de mutsen met galons, steenen en gespen versierd werden, zijne eigenaardige belangrijkheid had. Al werd de in Noord-Nederland uit Keulen overgehuisde vader des dichters ook wel Joost van Duitschland' genoemd, toch stond hij te Amsterdam ook nog bekend als 'Joost van Antwerpen.' blijkens het poortersboek der Amstelstad: 'Joos van den Vondel *van Antwerpen* is op huyden den 27 Martii 1597, poorter dezer stede geworden; gedaan hebbende zijn poortereedt en voldaen tresorieren.

'Vondel's Moeder, Sara Kranen, de dochter des Antwerpschen rederijkers Peter Kranen, werd insgelijks in de Scheldestad geboren en, ofschoon hare ouders Mennoniet of Doopsgezind waren, aldaar Katholiek gedoopt. Ook deze Antwerpsche afkomst van moederlijke zijde werd te Amsterdam niet vergeten. 'Dat gij een rijmer zijt - placht Pieter Cornelisz Hooft tot Vondel te zeggen - hebt gij van uwen grootvader Kranen.' 't Is bekend dat de 17e-eeuwers het woord 'rijmer' niet bezigden in de minder eervolle beteekenis, waarin het thans somwijlen gebruikt wordt.

'Menigwerf moet de nog jeugdige, maar reeds wakkere Muzenzoon met kinderlijke weetgierigheid en gespannen aandacht geluisterd hebben naar 't gesprek zijner ouders, koutend over hun verblijf te Antwerpen, en den prachtigen Scheldestroom en hunne Antwerpsche lotgevallen, vrienden en betrekkingen. Kinderlijke indrukken gaan zelden verloren, vooral niet bij een zalig kind, gelijk de kleine Joost was, in wiens levendige ziel de toekomstige dichter sluimerde. Het vaderlijke en moederlijke Antwerpen heeft dan ook de tot man gerijpte knaap in zijne verzen niet onvermeld gelaten.

'De fabelachtige legende van den Antwerpschen reus Antigonus, die tol vorderde van de voorbijvarende schippers en hun, die betaling weigerden, de *hand* afhieuw om ze in de Schelde te *werpen*, wordt meermalen door hem herdacht. Onder andere in den prachtigen "zegezang ter eere van Frederik Hendrik," wees hij daarop, toen hij den "Boschdwinger en Wezelwinner" op zijn krijgstocht volgde:

De sterke steên, hoe vast bemuurd,
   Van Maas en Rijn en Scheld geschuurd,
Gevoelen 't bange zweet uitbreken,
Hij houdt ze in twijfel met zijn treken,
   En Handwerp wacht zijn heer aan boord
   In 't harrenas...'

***

Op de vraag of de dichter de stad zijner herkomst 'de markgravin des Rijks,' gelijk hij ze noemde, ook persoonlijk bezocht heeft, geeft de Eerw. Heer H.J. Allard het volgende antwoord:

''k Geloof niet, dat men zedelijken twijfel mag koesteren.

‘Zeker is 't, blijkens de onderteekening van een zijner gedichten, dat Vondel ten jare 1631 door de zuidelijke Nederlanden reisde. Ter gelegenheid van de wijding der bisschoppen van Brugge en Roermond, Carolus van den Bosch en Andreas Creusen, meende hij, die sedert het verlaten zijner winkelneering ruimte van tijd over had, die grootsche plechtigheid te mogen bijwonen. Hij reisde dus naar Brugge en bezong de feestelijkheid in een schoon gedicht, getiteld, “bisschoppelijke staatsie der E. Heeren Karolus en Andreas gewijd tot bisschoppen van Brugge en Roermond.” De Bosschenaar Gaspar Nemius, die met den vicaris der Hollandsche zending, Jacobus de la Torre, den wijdenden kerkvoogd, Antonius Triest, ter zijde stond, wordt als bisschop van Antwerpen, door den dichter “het hoofd van 't Schelt” genoemd. Het gedicht zelf is geteekend: MDCLI. Te Brugge op S. Apollinarisdagh of 23 Juli.’

‘Misschien,’ zegt Jacob van Lennep, ‘moet op dit jaar het bezoek gebracht worden, door Vondel bij den Jezuïet-leekebroeder Daniël Seghers, den Antwerpschen fenix der bloemschilders’ afgelegd. Herhaaldelijk had de dichter-staatsman Constantin Huygens, op last van Frederik-Hendrik, den ‘bloemschepper onder God,’ in geestige verzen bezongen, en ten jare 1648 was hij gulhartig door de Antwerpsche Jezuïeten ontvangen, ja zelfs aan hunne tafel genoodigd. Ook Vondel, wiens vriendschaps-betrekkingen, vooral na 1641, met de katholieke vermaardheden in de Spaansche Nederlanden zoo innig waren, ook hij zocht de vriendschap van- en persoonlijke kennismaking met broeder Daniël Seghers in de Scheldestad.

‘Nu gebeurde het - althans zoo luidt de te Antwerpen steeds voortlevende overlevering - dat Neêrlands grootste dichter aldaar kwam, toen broeder Seghers zich met een of ander kunstgewrocht onledig hield. Vurig verlangend met den fenix der bloemschilders in kennis te geraken, begaf zich de fenix der dichters naar het professenhuis der Jezuïeten, maar hoorde tot zijne niet geringe teleurstelling, dat de broeder-schilder afwezig was. Vriendelijk werd nu de dichter verzocht zijn naam bekend te maken; hij daarentegen verklaarde, dien niet te zullen openbaren eer hij in des kunstenaars eigen werkplaats was aangekomen. Daar toegelaten nam hij eerst de aanwezige bloemtafereelen in oogenschouw en vervolgens een stuk houtskool in de hand, waarmede de geestige dichter op den witgekalkten muur de navolgende versregels schreef:

Bijschrift voor Daniel Seghers, fenix der bloemschilderen.

De geest van Seghers is een bij
Waarop de Nederlanders roemen;
Zij zuigt haar honiglekkernij
En geur uit allerhande bloemen.
Een bij kwam op zijn schilderij
En geur en kleuren aangevlogen
En riep: Natuur, vergeef het mij,
Dat bloempenseel heeft mij bedrogen.’

‘De Jezuïet, zoo zegt men, die Vondel begeleidde, had het keurig bijschrift nauwelijks gelezen, of den vreemdeling verbaasd aanstarende, riep hij uit: ‘Gij moet de duivel zijn of... Vondel.’ En nu bleek het dat het de duivel niet was, maar de engelachtige zanger van 't ‘Constantijntje, zalig kijntje, Cherubijntje.

‘De Antwerpsche Bollandist, Daniël Papenbroch, verhaalt dat deze verzen bestemd waren voor het portret des nederigen broeders, in 't geheim geschilderd door Jan Lievens van Leiden.

‘Vermoedelijk schreef Vondel bij opgemelde gelegenheid ook het volgende, zeer vereerende bijschrift op de markgrafelijke stad, de koopstad rijk van waren.’

Antwerpen.

Alias inter caput liet extulit urbes

Antwerpen liet den droom van Reus en handtol varen
En 't werpen van de hand, aan d'oevers van het Schelt,
De markgravin des Rijks en Koopstad, rijk van waren,
Haar beurs en zenuw steef met in- en uitheemsch geld.
Een paarle aan Flippus' kroon en zelfs de kroon der steden
Van gansch Europe, en als een lamp voor 't hoog altaar,
Verlicht ze met haar glans, godvruchtigheid en zeden
En kunsten, en bewaakt de landgrens in gevaar,
Hoewel de stroom en muur en burgerwacht haar sterken,
Haar sterkste burg is God, zijn Moeder en haar kerken.

‘Die zoo aanschouwelijk het Antwerpen der 17e eeuw wist te beschrijven,’ zegt de Eerw. Heer H.J. Allard, ‘moet het met eigen oogen gezien hebben.’

En ja, voegen wij er bij, Vondel moet zich in zijnen mannelijken leeftijd wel getrokken gevoeld hebben naar het land en inzonderheid naar de stad zijner herkomst. Immers, de tijden waren sinds zijne kindsheid wel veranderd. Zijne ouders hadden de Zuid-Nederlanden verlaten als vervolgden om hunne geloofsbelijdenis; in Vondel's mannenjaren heerschten de religietwist en de protestantsche onverdraagzaamheid daarentegen in zijn aangenomen vaderland. Antwerpen bereikte onder het bestuur van Albert en Isabella eenen schitterenden bloei van kunst en weelde, die een vriend van vrede en kunstheerlijkheid wel moet aangelokt hebben. En, was de kleine Vondel, als tienjarige knaap, wellicht, zooals Ten Kate het ons afschildert, zijn nieuw vaderland lachend en bloemengarend binnengetogen, het waren al geen rozen en zulke schaarsche lauweren, die er hem als man waren weggelegd. Zijn genie vond tijdens zijn leven meer miskenning dan waardeering, en vergeten wij niet, dat hij door de Republiek, die uit een vrijheidsoorlog ontsproten was, om het vrije woord, ter verdediging van onschuld gesproken, beboet en met kerkerstraf bedreigd werd. In den avond zijns levens vielen zelfs den grijsaard nog alleen de doornen van den onspoed ten deel. Eenvoudig, maar treffend verhaalt ons Jan ten Brink, in eene voordracht vroeger te Antwerpen gehouden, het rampvolle eindtijdperk van 's dichters loopbaan, dit tijdperk, waarin ook de schilder Van Trigt ons verplaatst met zijn keurig tafereel, dat niet ten onpas den gevangenisachtigen Berg van Barmhartigheid tot achtergrond had kunnen hebben.

***

‘Vondel's zorgen waren licht,’ zegt ten Brink, ‘en het noodlot drukte hem niet neder, zoolang zijne getrouwe gade hem ter zijde stond, om ze met hem te dragen en hem de rimpels van het voorhoofd te vagen, wanneer verdriet en smart in zijn boezem kropen.’

Die gade, die liefdevolle helpster in den nood - was zijn engel, was zijn alles.

En hoe hij haar was toegedaan, hoe innig zijn leven aan 't hare was verknocht, vinden wij terug in den overheerlijken reizang, dien hij in zijn Gijsbrecht van Amstel, ter eere der huwelijksliefde zingt:

Waer wert oprechter trou
Dan tusschen man en vrou
Ter weerelt oit gevonden?
Twee zielen, gloênde aan een gesmeet
Of vast geschakelt en verbonden
In lief en leedt.

De bant, die 't harte bint
Der moeder aen het kint,
Gebaert met wee en smarte,
Aen haere borst met melck gevoedt,
Zoo langh gedraeghen onder 't harte,
Verbint het bloet.

Noch stercker bint de bant
Van 't paer, door hant aen hant
Verknocht, om niet te scheiden,
Na datze jaeren langh gepaert
Een kuisch en vreedzaem leven leidden,
Gelijck van aert.

Daer zoo de liefde viel,
Smolt liefde ziel met ziel,
En hart met hart te gader.
Die liefde is stercker dan de doot.
Geen liefde koomt Godts liefde nader.
Noch is zoo groot.

Geen water blusch dit vuur,
Het edelst, dat natuur
Ter weerelt heeft ontsteecken.
Dit is het krachtighste ciment,
Dat harten bint, als muuren breecken
Tot puin in 't endt.

Door deze liefde treurt
De tortelduif, gescheurt
Van haer beminde tortel.
Zij jammert op de dorre ranck,
Van eenen boom, verdrooght van wortel,
Haer leven langh.

Zoo treurt nu Aemstels vrou,
En smilt, als sneeuw, van rou
Tot water en tot traenen.
Zy rekent Gijsbrecht nu al doot,
Die om zijn stadt en onderdaenen
Zich geeft te bloot.

O Godt, verlicht haer kruis,
Dat zy den helt op 't huis
Met blijdschap mag ontfanghen,
Die tusschen hoop en vreeze drijft,
En zucht en uitziet met verlanghen
Waer Aemstel blijft.

Daar trof hem plotseling de onherstelbare slag van zijn gades dood. Wat hij onder dien slag leed - hoe diep het den anders zoo moedigen man schokte, om dat met woorden te malen is niet mogelijk.

Gansch zijne ziel stortte hij uit in de dichtregelen:

Marie! al laat gij mij alleen,
Uw vriendschap, uwe genegen heen
Zijn eenwig in mijn hart geschreven.

Kort voor den dood zijner gade, verloor hij ook zijn jongsten zoon, een lieftallig wicht, 't welk hij den naam van zijn onvoltooid heldedicht '*Konstantijn*' had gegeven.

Die dubbele slag ontnam hem voor een oogenblik allen levenslust. Hij besloot zijne zaken te verlaten en deed ze over aan zijnen zoon, hopende thans zijn verloren geluk in de beoefening der letteren te kunnen terugvinden, het onderstane leed te kunnen vergeten.

De groote dichter bedroog zich - zijn zoon was een slecht mensch, die schulden maakte, zijne zaken verwaarloosde en zich en zijn ouden vader aldra aan den rand van een dreigenden afgrond had gebracht. Eene nieuwe ramp kwam hem over het hoofd.

De 70-jarige grijsaard zag zich genoodzaakt om zijn altijd eerlijk gehandhaafden naam voor schande te bewaren, het laatste wat hem nog van vroegere stoffelijke welvaart was overgebleven te verkoopen. Hij betaalde de schulden zijns zoons en redde zoodoende hem voor de schande. Zijn zoon zond hij naar Indië - dat was toen zoo de gewoonte om lastige lieden kwijt te raken - en de grijze dichter stond nu alleen op de wereld.

Stelt u dien toestand voor. De deftige, eerlijke poorter, wiens ziel blaakte van poëzie en verhevene gevoelens - ten prooi aan al de harde kansen van 's levens noodlot, worstelende met de armoede, verplicht op nieuw te gaan arbeiden, om in zijne dagelijksche behoeften te kunnen voorzien, want men was het toen evenmin als thans nog gewoon, de voortbrengselen van het dichterlijk genie rijk met zilveren schijven te betalen.

Door tusschenkomst van een der burgemeesteren van Amsterdam, den heere van Vlooswyck, verkreeg Joost van den Vondel de plaats van boekhouder bij de bank van leening, waaraan een salaris van f 650 verbonden was. Vondel moest van in den morgen prompt te negen uren op de bank van leening aanwezig zijn, om de panden der ellende in 't register aan te teekenen. Verbeeldt u die vernedering voor den reeds zeventigjarigen grijsaard. - Hij, die altijd meester was geweest van zijn tijd, meester in zijn huis - en nu gedwongen werd dien tijd als in een kerker te gaan doorbrengen.

Maar 't was niet voor zichzelven, neen, hij moest voor zijne kleinkinderen zorgen, voor die onnoozele kleinen, die hem zoo na aan 't harte lagen en al zoo vroeg leerden ondervinden wat 's levens ellende is.

Vondel kon soms moeielijk de uitspattingen van zijn dichterlijken geest beteugelen en liet zich wel eens verleiden, verzen bij het boeken der panden te schrijven.

Dit werd ten laatste ontdekt door zijne superieuren, die er hem over onderhielden en later een beklag indienden bij de heeren burgemeesteren.

Dit gaf aanleiding, dat Vondel op zekeren dag van de heeren burgemeesteren een kort bevelend briefje ontving, om zich ten stadhuize te willen vervoegen.

Dat was reeds zoo veel als de aankondiging van zijn ontslag.

De tachtigjarige grijsaard ging.

Het was hem bang te moede en angstig klopte het in zijn binnenste. 't Duurde lang aleer men hem ontving. De heeren burgemeesteren hadden ook zoo veel te doen.

Eindelijk wordt hij binnengeleid en voor de vier machtige burgemeesteren gebracht, die daar met streng gelaat, half weggescholen onder groote pruiken achter eene lange tafel zaten. Vondel stond voor zijne vierschaar.

Burgemeester van Vlooswijck nam het woord en zeide: ‘Kom nader, Sinjeur Vondel!’

Bevende voldeed de dichter aan het bevel.

‘De reden waarom wij u hier ontboden hebben, ging de burgemeester voort, is om u te zeggen, dat zich de klachten over het boeken der panden bij de bank van leening herhaald hebben. Wij zijn derhalve tot het besluit gekomen uw ontslag te geven.’

Een der andere burgemeesteren, een edelgevoelend man, werd bewogen, toen hij de ontroering van den ouden boekhouder zag en haastte zich er bij te voegen:

VONDEL'S GEBOORTEHUIS.
naar eene teekening welwillend verstrekt door Mevr. LINA SCHNEIDER.

‘Ja, uw ontslag, Vondel! maar met het behoud van het vol salaris als pensioen.’

Dankbaarheid schitterde er nu uit de oogen van den ouden man.

Hij was thans vrij - verlost uit zijnen kerker en behoefde de armoede niet te duchten.

Vrij! O, wat groote beteekenis had zulks voor Vondel, die de vrijheid zoo liefhad en hoogschatte.

En dat hij van zijne vrijheid een nuttig gebruik heeft gemaakt, bewijzen de meesterwerken, die hij in den laten avond zijns levens, met een nog altijd als verjongd

kloppend harte vervaardigde. Doch het hoogste toppunt zijner dichterglorie had hij reeds bereikt in 1654, toen hij zijn *Lucifer* voltooide.

Wie kent zijn *Lucifer* niet? - dat meesterlijk gewrocht! - Treffend, krachtig is het schoone lied der Engelen tot den Alhooge.

Wie is het, die zoo hoogh gezeten,
   Zoo diep in 't grondelooze licht,
Van tijdt noch eeuwigheit gemeten,
   Noch ronden, zonder tegenwight,
Bij zich bestaet, geen steun van buiten,
   Ontleent, maer op zich zelven rust,
En in zijn wezen kan besluiten
   Wat om en in hem, onbewust
Van wancken, draeit, en wordt gedreven,
   Om 't een en eenigh middelpunt;
Der zonnen zon, de geest, het leven;
   De ziel van alles wat gy kunt
Bevroên, of nimmermeer bevroeden;
   Het hart, de bronaêr, d'oceaen
En oirsprong van zoo veele goeden
   Als uit hem vloeien, en bestaan
By zijn genade en alvermogen,
   En wijsheid, die hun 't wezen schonck
Uit niet, eer dit in top voltoogen
   Palais, der heemlen hemel, blonck;
Daer wy met vleuglen d'oogen decken,
   Voor aller glanssen Majesteit.
Terwyl ze 's hemels lofgalm wecken,
   En vallen, uit eerbiedigheit
Uit vreeze, in zwijm op 't aenzicht neder?
   Wie is het? noemt, beschrijft ons hem,
Met eene Serafijne veder.
   Of schort het aen begrijp en stem?

Tegenzang.

Dat 's GODT. Oneindig eeuwig Wezen
   Van alle ding, dat wezen heeft.
Vergeef het ons, ô noit volprezen
   Van al wat leeft, en niet en leeft,
Noit uitgesproken, noch te spreecken;
   Vergeef het ons, en schelt ons quijt
Dat geen verbeelding, tong, noch teken
   U melden kan. Ghy waert, ghy zijt.
Ghy blijft dezelve. Alle Englekennis
   En uitspraeck, zwack en onbequaem,
Is maer ontheiliging, en schennis:
   Want ieder draeght zijn' eigen naem,
Behalve ghy. Wie kan u noemen
   Bij uwen Naem? wie wort gewijt
Tot uw Orakel? wie durf roemen?
   Ghy zijt alleen dan die ghy zijt,
U zelf bekent en niemant nader,
   U zulx te kennen, als ghy waert
Der eeuwigheden glans en ader;

Wie is dat licht geopenbaert?
Wien is der glanssen glans verschenen?
Dat zien is noch een hooger heil
Dat wy van uw genade ontleenen,
Dat overschrijdt het perck en peil
Van ons vermogen. Wij verouden
In onzen duur; ghy nimmermeer.
Uw wezen moet ons onderhouden,
Verheft de Godtheit, zingt haer eer.

Toezang.

Heiligh, heiligh, noch eens heiligh,
Driemael heiligh, eer zij Godt.
Buiten Godt is 't nergens veiligh.
Heiligh is het hoogh gebodt.

***

'De man die zoo schreef is voor ons, Nederlanders, de dichter wien de Godheid velerlei zangen in het gemoed stortte,' zegt A.M.E. van Cooth. 'Als dichter bij de gratie Gods braveert hij de hoogst bevoorrechte en onuitputtelijk is de rijkdom die in zijne dichtwerken tot de heerlijkste harmoniën samenvloeit. Niet alles in zijne poëzie is onvergankelijk. Door alles even hoog te willen opvijzelen zouden wij slechts van hem vervreemden. Maar afgezien van de onvolkomenheden, die ieder menschenwerk aankleven, wat rijkdom en hoogheid van ideën in plastische vormen uitgedrukt betreft, heeft hij al de schatten van die taal blootgelegd: haar onwrikbare vastheid en veerkracht, haar bevallige lenigheid en zwier, de verrassende stoutheid harer wendingen, de schoonheid harer muziek, heel den rijkdom van hare vormen en zangwijzen. Waarlijk: tooveren met de taal is het ware woord van Vondels kunst. Allen die sedert in Neerlands gouwen hebben gezongen, allen die eenige meesterschap over Nederlands taal hebben verkregen zijn bij Vondel in de leer geweest en erkennen het luide. En zoolang er in de lage landen aan zee een volk woont, dat zijn eigen taal spreekt en liefheeft, zoolang zal iedere nieuwe eeuw in Vondels eigen taal een verschen lauwerkrans vlechten voor 's lands oudsten en grootsten poëet.'

En P.F. Th. Van Hoogstraten volledigt deze lofspraak met de woorden:

'Vondel had eene edele, eene schoone ziel en hij was met die gansche ziel dichter. Daarom is zijne poëzie de heerlijke weerglans van zijn verheven gemoed. Men kan zijne dichtwerken niet lezen zonder zich verhoogd en veredeld te gevoelen naar den geest.

'Vondel leefde in de hoogste wereld der ge-

dachte en las tevens met een zoo helderen blik in het menschelijk gemoedsleven, dat zijne gedichten ons al de aandoeningen der ziel, maar de grootsche, edele, verheffende in de eerste plaats, als toespiegelen.

VONDEL EN ZIJNE DOCHTER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H.A. VAN TRIGT.

Hij was voor alles lierdichter. Een even zacht en teeder als krachtig en aangrijpend gevoel gebood bij hem over eene grootsche en onuitputtelijk rijke verbeeldingskracht. Het bezielde de taal zijner poëzie; die taal, wier bekoorlijke geurigheid, indien wij aldus mogen spreken; wier rijkdom en pracht - een weelderig lichtspel in tallooze stralen - wier zachte lenigheid in kinderlijke gevoelsuiting door geen Nederlandsch dichter ooit kon geëvenaard worden. Het bezielde tevens dien meesterlijken versbouw, waarin Vondel nog de onovertroffen meester bleef, dien meesterlijken versbouw met zijne muzikale verscheidenheid in maat- en rijmschakeering, in rijzing en daling, in forsche vaart en zwevende vlucht, in nadruk en roering,

NIEUWE BELGISCHE ILLUSTRATIE.

ontzetting en streeling, in felle hevigheid en smeltende teederheid.

Men heeft Vondel herhaaldelijk bij Milton vergeleken en het valt niet te loochenen, dat er tusschen beide dichters vele punten van overeenkomst bestaan. Maar in hooger mate dan van Engelands grooten zanger toont onze hoofddichter zich een geestverwant van den dichter der *Divina Comedia.* Beide dichters bezingen de katholieke geloofswaarheden; Dante met een ongeëvenaarde scheppingskracht, Vondel met een zoo verheven geestdrift, dat er uit zijne ziel hymnen stroomen, die door alle eeuwen heen harten zullen doen gloeien van heilige liefde

Vondels poëzie strooit menigmaal bloemen op de wegen dezer aarde. Zij bewondert de schoonheden der natuur en vangt gaarne tonen op van het lied der nachtegalen. Maar haar stralend oog staart naar boven, waar de Engelen het ‘driemaal heilig’ zingen. Haar vaderland is het eeuwige Koninkrijk Gods.

Geld of liefde. Zedenroman door Désiré Delcroix. (*Vervolg.*)

I.

In des levens rampwoestijn,
Vrienden, groeijen Rozen,
Rozen, die welriekend zijn,
Groeijen in den zonneschijn.
Bloeijen er en blozen.

H. TOLLENS. C.Z.

- Wat schiep de goede God toch schoone dingen! sprak een zacht engelachtig meisje met blauwe oogen en open gelaat, terwijl hare hand e[e]ne roos van den stengel rukte.

- Ik denk, voer zij voort, dat, waren de menschen minder aan de schoonheden der natuur gewoon, zij dezelve hooger zouden schatten. Denkt gij ook niet zoo, kozijn Arthur?

- Wel zeker, beste *cousine*, antwoordde deze, ik stem gereedelijk in uw gevoelen mede, ten minste wat het *principe* betreft, en dit wel om verscheidene redens: eerstens, omdat men onmogelijk ongelijk hebben kan, wanneer men jong, schoon en verstandig is zoo als gij; tweedens, omdat...

- Spaar toch, om Godswil, de tweede en volgende redenen, onderbrak schalks lachend het lieve meisje: ik houd weinig *principen*, redekunde en andere studentenharrewarrerij. Kortom, deelt gij mijn gevoelen, ja of neen?

- Maar, beste *cousine*, *permettez.....*

- Wel, jongen lief, moet gij mij met Fransche drogredenen paaien, dan verliest gij uwen tijd. Het zijn toch immers maar aangeleerde spreuken, die gij zult uitkramen, hoogdravende en holklinkende woorden, die ik niet eens verstaan zal.

- Maar laat mij toch mijne *distinctie* daarstellen, beste *cousine*, ik verzeker u, dat gij mij gelijk geven zult, antwoordde de jongeling eenigzins onthutst. Ik zegde, dat uwe overtuiging de mijne is, wat het *principe* betreft, en ik wilde er bijvoegen, dat er in de natuur grootere en schoonere *merveiljen* zijn dan de roos die uwen uitroep *motiveerde.* Wij hebben, bijvoorbeeld, de *majestueuse* zon, de *gracieuse* maan en die ontelbare sterren, die aan het *firmament* schitteren. *Voilà ce qui vaudrait la peine et l'honneur d'une exclamation!* Maar eene roos!

- Ja, zoo zijt gij, lieve heerkens van de verlichte negentiende eeuw, antwoordde de jonge juffer, terwijl zij voortging en bloemen plukte: gij bewondert slechts het grootsche en verhevene, maar gij vertrapt onverschillig de gaven, die de Schepper onder uw bereik heeft gesteld Daarenboven bezit gij eene redeneerwijze waaruit een onnoozel meisje als ik, niet wijs wordt.

WOONHUIS VAN VONDEL OP DEN N.Z. AOHTERBURGWAL,
naar een oude gravure welwillend door de uitgevers GEBRS. DIEDERICHS te Amsterdam ter reproductie afgestaan.

Sedert acht dagen gaaft gij mij wel vijftig verschillige namen, nu ben ik eene *sylphide*, dan eene *sirène*, wat later *une ange* en andere schoone dingen meer. Onze paarden zijn, *grâce à vous*, *mon beau cousin*, *deux coursiers fougueux*, de oude

Annemie, eene *concierge* en de grimmige, maar goedhartige Jan, een *laquais* geworden.

Het is om zich stapelzot te lachen, kozijn.

En het vroolijke, schertsende meisje lacht inderdaad zoo hartelijk en zoo onbedwongen, dat kozijn Arthur, alhoewel weinig in zijnen schik bij dezen onverwachten uitval, zich niet langer bedwingen kon en zich mede vroolijk stemde.

Toen de lachziekte een weinig bedaard was, zetteden beide jonge lieden hunne wandeling voort en vonden op hunnen weg eenen anderen jongeling van ernstig, ja eenigszins droefgeestig voorkomen, die met een boek in de hand eene zijlaan naar het kastaal had ingeslagen. Hij was zoodanig in zijne lezing verdiept, dat hij de twee aankomenden niet bemerkte, vooraleer Arhurs hand op zijnen schouder daalde, en het reeds driemaal herhaalde: *Bonjour*, *mon cher artiste*, *comment vouz portes-vouz?* aan zijne ooren weêrklonk.

Arthur noemde hem *artiste*, omdat de jongeling, alhoewel geen kunstenaar van beroep, de toonkunst met voorliefde bestudeerde en als een zeldzaam en uitmuntend pianist bekend stond.

De lezende stak de hand tot den sprekende uit, doch scheen eerst uit zijne mijmering te ontwaken, toen een hartelijk - goeden dag. Lodewijk - hem overtuigde dat Arthur niet alleen was.

Een vluchtig rood bedekte zijne bleeke wangen, en met den grootsten eerbied groette hij de jonge juffer, die, door deze koude beleefdheidsvormen uit het veld der kinderachtige en onschuldige onbezonnenheid geslagen, voor de eerste maal haars levens scheen te merken, dat de gemeenzame liefderijke toon, waarmede zij den jongeling groette, niet met hunnen wederzijdschen maatschappelijken toestand strookte.

Immers zij was de eenige dochter eens voornamen koopmans, die sedert weinige jaren den handel had verlaten om op een fraai buitengoed zijne dagen in rust en vrede te slijten.

Hij daarentegen was een arme ouderlooze jongeling, dien hare moeder, veertien jaren te voren, op de groote baan van eenen zekeren dood redde. Hare ouders hadden hem als hun eigen kind zorgvuldig verpleegd en opgevoed en later was hij, door de tusschenkomst van 'smeisjes vader, als boekhouder in een groot handelshuis der naburige stad geplaatst.

Nauwelijks welde deze gedachte in haren geest op of de vroolijke scherts, die den grond haars karakters vormde en die op haar minzaam en lachend gelaat uitblonk, maakte plaats voor eene verlegenheid, welke zij nauwelijks verbergen kon.

Om er zich aan te onttrekken, wendde zij een verzuimd werk voor, en liet de beide jongelingen alleen.

Arthur ziende, dat Lodewijks blikken het meisje met deelneming volgden, vroeg hem, wat hij van de lieve *cousine* dacht, en, hoezeer de ondervraagde jongeling in den gemoede zijnen medespreker voor een onbeduidend en onverstandig mensch hield, kon hij het zich niet ontzeggen, de lofspraak te maken van haar, die, bekennen wij het in zijne plaats ronduit, sedert lang het ideale beeld verwezenlijkte dat elk gevoelvol jongeling in zijne ziel, tusschen het beeld der Godheid en het beeld des geluks zich als eene hemelbode voorstelt.

En hoe kon het anders?

Te zamen met het meisje grootgebracht, hadden dezelfde spelen, dezelfde vermaken, dezelfde lessen hen dagelijks vereenigd. Afgezonderd, zonder eenige

familie stond hij ter wereld; de erkentenis, die hij zijnen pleegouderen en zijner pleegzuster had toegezegd, maakte plaats voor een nog warmer gevoel.

Toen echter het verstand met de jaren aangroeide en hem al het hopelooze zijns toestands deed beseffen, was dit gevoel zoodanig gerijpt en zoo diep ingeworteld, dat het den jongeling onmogelijk was, die neiging door eerbiedige onverschilligheid of koude erkentenisbetuiging te vervangen.

En toch, hij had gestreden, de arme jongeling, moedig tegen zijne eigene ziel gestreden: en misschien ware zijn geest verwinnaar over zijn hart gebleven; maar in het heetste zijns zelfstrijds wettigde een ongelukkig toeval eenigszins de neiging zijns harten en ontvlamde de glimmende vonk, die in zijn boezem gloeide, tot een vernielend vuur. Het was namelijk iets meer dan anderhalf jaar geleden, dat Mijnheer van Stralen, zoo heette Lodewijks pleegvader, met vrouw en dochter op een feestmaal waren genoodigd bij eenen ouden vriend der familie, wiens zomerhuis omtrent een half uur gaans van het hunne, aan den overkant eener wijde en snelstroomende rivier gelegen was.

Mijnheer Van Stralen, door eene lichte onpasselijkheid te huis gehouden, had beide vrouwen toevertrouwd aan de zorg eens bedienden, die gelast was haar met eenen boot aan gene zijde van het water te brengen, waar zij een openbaar rijtuig wachten zouden, dat haar tot aan de deur haars gastheeren brengen moest.

Tot dus verre liep alles wel af. Mevrouw en jufvrouw Van Stralen waren behouden aangekomen, en hadden zich ten uiterste wel vermaakt in het uitgelezen gezelschap, meestal uit oude vrienden en kennissen samengesteld; maar het gebeurde, bij den terugkeer, dat de bediende met den overzet belast, afwezig was, en dat een andere, min met het varen bekend, zijne plaats had vervangen.

Stien Wevers, de nieuwe veerman, had eenige maanden te voren zijne liefste, door den paardesmid van het dorp ten altare zien leiden, iets dat, volgens zijn zeggen, hem van alle vrouwen afkeerig maakte. Men geloofde hem te meer, daar hij de dosis liefde, die hem thans tot overlast diende, aan de schoone oogen eener geneverkruik had geschonken.

Ongelukkig voor Mevrouw Van Stralen en hare dochter, zag Stien van verre den rooden halsdoek, het blawen schort en de gele jak zijner ondankbare wederhelft, op eene doornhaag te drogen hangen en dit zicht werkte zoodanig op zijn zenuwstelsel, dat hij genoodzaakt was door eenige buitengewone glazekens gemoed en hart te sterken. Hij was *redelijk wel gedaan* toen de oude Jan hem het bevel bracht met den boot over te steken, om mevrouw en jufvrouw Clara naar huis te brengen.

Stien wankelde naar den boot, stak moedig van kant en kwam, wel is waar eenige boogscheuten lager, dan hij gerekend had, maar toch gelukkig aan land.

Toen hij echter beide vrouwen aan boord had, kreeg hij het in den kop geene streep verder te willen aanlanden dan rechtover de dreef, die van de rivier naar het kasteel leidde.

Dewijl hij echter bij de afvaart tamelijk wijd van daar door den stroom was medegesleept, had hij bij de terugreis tegen denzelven te kampen.

Hij stelde uit eigenliefde al zijne zedelijke en lichamelijke kracht in 't werk om zijn oogwit te bereiken, maar alles was vruchteloos, en het gelukte hem slechts eenen roeiriem te breken.

De toestand der drie reizigers werd netelachtig: het was immers niet te denken, dat Stien met éénen roeiriem zou volvoeren, wat hem met twee niet gelukt was; men mocht niet hopen op zulk een afstand in het kasteel gehoord te worden, en tot overmaat van ongeluk, ontwaarde men reeds in de verte eene balksluis waar men groot gevaar

liep over geworpen te worden. Het toeval nochtans wilde, dat de boot bij het afdrijven eene schuinsche richting nam, die hem nader en nader tot den oever bracht, zoodat men hoopte te landen eer men de dreigende balksluis nabij kwam. Inderdaad, men was maar zoo ver meer van den kant verwijderd, dat de angstige vrouwen zich reeds hadden opgericht om van den boot te springen, toen deze eensklaps op eenen onder het water afgebroken paal geraakte; de schok, die hierdoor ontstond, deed beide vrouwen haar evenwicht verliezen. Mevrouw Van Stralen viel gelukkig in den boot, maar hare dochter schoot er over en werd, angstig schreiend, door den stroom medegesleept.

Het hulpelooze meisje was reeds verre weggedreven en worstelde reeds met eenen akeligen dood, toen een jongeling, op het geschreeuw harer moeder, uit een nabijliggend bosch toesnelde, zich moedig in het water wierp, en er in gelukte, haar behouden op den oever te brengen.

Deze jongeling was niemand anders dan Lodewijk, die alzoo zijnen pleegouderen een gedeelte der schuld betaalde, hem opgelegd door de zorgen, die zij aan zijne opvoeding hadden besteed.

Van dit oogenblik af, werden de betrekkingen tusschen Lodewijk en Clara inniger dan ooit. Het meisje nochtans had nimmer haar onschuldig hart zoo diep doorpeild, om er klaar in te zien en het was noodig dat de tegenwoordigheid eens vreemden haar de oogen opende, om haar te doen begrijpen, dat zij, ten opzichte haars redders, misschien wel een geheel ander gevoel dan bloote erkentenis en vriendschap in haar binnenste voedde.

Ware Arthur met meer opmerkzamen geest begaafd geweest, hij had al spoedig uit Lodewijks woorden den waren grond der zaak verstaan; maar hij behoorde tot het getal dergenen, die slechts het oppervlakkige der dingen zien en zoo weinig menschenkennis bezitten, dat zij meestal hunne eigene gewaarwordingen niet ontleden kunnen.

Hij antwoordde dus aan Lodewijks warme uitboezeming slechts met den vroolijken uitroep: ‘Des te beter! des te beter! dat hoor ik gaarne!’ sprong luchtig een voetpad in, en verdween tusschen het koorn. De onthutste Lodewijk kon die laatste woorden uitleggen naar goeddunken maar zonder twijfel op eene voor zijne liefde onheilvoorspellende wijze

Toen hij vertrokken was, zette Lodewijk zijnen weg voort en vond, eenige stappen verder, de roos die Clara in haastige verlegenheid liet vallen.

Hij stak die zorgvuldig in zijn zakboek, en werd aan de deur van het kasteel hartelijk verwelkomd door zijne pleegmoeder, die over de uitmuntende hoedanigheden en de uitstekende bekwaamheid haars aangenomenen zoons even fier was, als ware hij haar eigen geweest.

(*Wordt voortgezet.*)

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

‘Zou ik hun niet alles moeten geven wat ik bezit en zelve om opneming in het armhuis smeeken?’ riep juffrouw Grube uit. ‘Gij zijt allen hetzelfde, gij, uw vader en Rüdiger. Gij zoudt dat gespuis wel met gouden lepels willen voeden en in fluweel en zijde kleeden. Ik wil u eens wat anders zeggen, Lodewijk. Ik heb den Wilferts reeds de woning opgezegd. Wanneer nu de man sterft, jaag ik zijne vrouw en dochter de straat op en de schilder Reimer met zijne kinderen volgt hen denzelfden dag. Ik ben vandaag

niet meer hulpeloos zoo als vroeger; ik heb een vriend gevonden, die met dit gespuis korte wetten zal maken.'

Lodewijk had zijn hoed opgenomen. Fier opgericht stond hij tegenover zijne tante, terwijl zijne oogen van eene edele verontwaardiging schitterden.

'Dat kunt gij doen gelijk gij wilt; gij zijt immers de eigenares van dit huis,' zeide hij met nadruk. 'Maar ik zal niet dulden, dat gij het meisje belastert. Wees eerlijk en beken uw ongelijk; gij zelve gelooft niet aan de schuld van het meisje. Ik wist wel, dat ik hier geen aangenamen indruk ontvangen zou; daarom wilde ik ook uwe deur voorbijgaan. Gij zijt er zelve de schuld van, wanneer uwe familie u niet meer bezoekt.'

'Dan zal mijn familie ook na mijn dood geen last van het tellen mijner nalatenschap hebben!' riep zij toornig.

Lodewijk keerde zich aan de deur nog even om en liet zijn oog doordringend op het roofvogelgezicht zijner tante rusten.

'In onze familie zijn er, Goddank, geene huichelaars en erfenisjagers,' sprak hij en ging heen.

Hij wist zelf niet waarom hij het hem tot dusverre volkomen vreemd geweest meisje zoo warm verdedigd had; hij dacht er ook niet verder over na. Hij was verontwaardigd over de laaghartige handelwijze zijner tante. Zonderling! dat hij Helena niet meer vergeten kon.

Eene bekende stem wekte hem uit zijne overpeinzingen. Hij keek op en zag zich tegenover zijn vriend Gustaaf van Grüttner.

'Ik ben op weg naar u,' zeide de bouwmeester, zijn vriend de hand drukkende; 'doch het is mij lief, dat ik u reeds hier ontmoet.'

'Wat hebt gij op het hart?' vroeg Lodewijk.

'Veel,' antwoordde Gustaaf met eenige verlegenheid, 'laat ons eene stillere straat ingaan, dan zal ik het u mededeelen. Vooraf moet ik u zeggen, dat mij de bouw opgedragen is van de stedelijke slachtplaats, waarvan ik u onlangs sprak.'

'Daar wensch ik u van harte geluk mede,' zegde Lodewijk met warme deelneming; 'nu zijt gij op den weg...'

'En ik denk nu ook ernstig aan de vestiging van eene eigene huishouding. Komaan, kort en bondig, ben ik u als zwager aangenaam?'

Lodewijk bleef staan, zag zijn vriend ernstig aan en reikte hem daarop beide handen met de woorden:

'Ik ken niemand, wien ik boven u de voorkeur zou geven.'

'Uitmuntend!' knikte de bouwmeester. 'Hoe echter denkt uw papa over mij?'

'Ik ben overtuigd, dat hij u hartelijk welkom heeten zal; dit zal u wel genoeg zijn?'

'O zeker, ik dank u,' hernam Gustaaf, terwijl zij arm in arm verder gingen. 'De beslissing berust derhalve alleen bij Hildegard.'

'Hebt gij deze beslissing nog niet?'

'Neen; de Hemel weet wat mij zoo moedeloos maakt, zoodra ik tegenover uwe zuster sta. Als zij mij aanziet, breng ik er geen woord uit en een weigerend antwoord uit haren mond te moeten vernemen, ware ontzettend voor mij.'

'Zijt gij er bevreesd voor?'

'Hm! ik weet het niet; ik heb wel eens hooren zeggen dat een vrouwenhart ondoorgrondelijk is.'

'Nu, het zal u wel niet moeilijk vallen daaromtrent zekerheid te bekomen,' antwoordde Lodewijk schertsend.

‘Gij kent dat niet, Lodewijk; voor een goed vriend zou ik een aanzoek kunnen doen, maar voor mij zelven eene beslissing uit te lokken, daartoe ontbreekt mij de moed.’

Lachend schudde Lodewijk het hoofd.

‘Ja, beste vriend, wanneer gij geen moed bezit, wie zal u dan helpen?’

‘Gij, en ik hoop, dat gij het doen zult. Indien gij Hildegard vragen wildet of zij mijne vrouw wil worden, zou zij daarop moeten antwoorden en ik wist dan met zekerheid, waar ik aan toe was. Zegt zij: neen, dan moet ik mij in het onveranderlijke schikken - het leven heeft dan zijne schoonste bekoorlijkheid voor mij verloren. Maar bevestigt zij uwe vraag, dan....’

‘Nu?.... dan?....’ vraagde Lodewijk, als zijn vriend eensklaps ophield.

‘Dan kan heden avond nog de verloving gevierd worden,’ antwoordde Gustaaf.

‘Parbleu, gij zoudt willen stormloopen, maar de hoofdzaak, de moed ontbreekt u!’ lachte Lodewijk. ‘Heden avond nog? Ik wil het gaarne gelooven: Hildegard is een parel. Ik kan den man slechts gelukkig noemen die haar tot vrouw krijgt!’

‘Martha niet te vergeten, die heeft ook een

hart van goud evenals uw vader.... Gij allen hebt het van hem geërfd.'

'Kom, laat mij buiten het spel,' schertste Lodewijk, 'voor vleitaal ben ik niet vatbaar. Dat prijs ik in mijne tante Mina, die mij zoo even zegde, dat ik de lichtzinnigheid mijns vaders overgeërfd had.'

'Oude wijvenpraatjes?'

'Er ligt een greintje waarheid in.... wij zijn zoo lichtzinnig geweest geene kapitalen af te zonderen, dus zal ook de uitzet van Hildegard eenigszins mager uitvallen.'

'Dat zijn bijzaken!' antwoordde Gustaaf.

'In de oogen uwer ouders wellicht niet. Hebt gij ook reeds daaraan gedacht?'

'Natuurlijk; papa is met mijne keuze tevreden.'

'En uwe mama?'

'Zij zal aanvankelijk wellicht op haren adel pochen, maar toegeven moet zij toch; daarvoor zal oom Rüdiger wel zorgen, wanneer ik het met mijne gronden niet klaar speel. Hij heeft het mij reeds beloofd.'

'Met hem hebt gij dus ook reeds een verbond gesloten?' ging Lodewijk opgeruimd voort. 'Met zulk eene reserve in de achterhoede staat gij toch aan de spits van een machtig leger! En ondanks dat alles geen moed!'

'Neen, ondanks dat alles niet! Geeft Hildegard mij het jawoord, dan mag op mij afkomen wie wil; ik zal aan allen het hoofd bieden. Maar uit deze onzekerheid wil ik gered worden.'

Zij waren voor de straat blijven stilstaan, waar Lodewijk woonde. Hij reikte zijn vriend de hand met de woorden:

'Dan zal ik wel verplicht zijn de kastanjes voor u uit het vuur te halen. Gij zult heden avond nog zekerheid hebben. Kom over een half uur en vraag naar mij; zegt u de meid dat ik niet te huis ben, dan verwacht ik u morgen ochtend in het ziekenhuis om verder te overleggen'

'Dan ware het aanzoek dus afgewezen?' zuchtte de bouwmeester.

VONDEL IN ZIJN STUDEERVERTREK MET ZIJNE DOCHTER ANNA EN JAN DE WOLFF.

DE BANK VAN LEENING TE AMSTERDAM, NAAR EENE OUDE GRAVURE.

'Voorloopig ja; maar een boom valt niet bij den eersten houw. Daarmede kunt gij u troosten. Overigens geloof ik niet, dat de meid u zal afwijzen; behoud dus goeden moed. Drink ergens een glas wijn en lees het nieuwste dagblad; in een half uur verwacht ik u.'

Lodewijk knikte zijn vriend nog eens met een bemoedigenden lach toe, en sloeg de straat in en als het dienstmeisje hem zegde, dat de familie in het prieel in den hof was, ging hij er regelrecht heen. De laatste stralen der ondergaande zon speelden nog om de toppen der boomen, in het prieel heerschte reeds schemering.

De armendokter zat met het dagblad in de hand voor de wijnflesch, een glas voor Lodewijk stond reeds op de tafel gereed; de beide meisjes hadden hun naaiwerk weggelegd en praatten zacht met elkander.

'Zoo zoo, zijt gij daar?' zegde de dokter op zijne bedaarde opgeruimde wijze, terwijl hij over het blad een vriendelijken blik op zijn zoon wierp; 'neem plaats en schenk u in. Een frissche dronk is eene ware lafenis bij deze warmte.'

Lodewijk volgde den raad. Het glas rinkelde zoo sterk als hij het weer nederzette, dat allen hem bezorgd aanzagen.

'Is u iets onaangenaams bejegend?' vraagde Martha.

'Dat hangt er van af!' antwoordde hij.

'Ongenoegen met den eersten dokter?' vraagde de oude heer.

'O neen, wij staan op den besten voet met elkander, Gustaaf heeft mij om iets verzocht, dat ik hem wellicht niet verschaffen kan.'

'Mijnheer van Grüttner?' vraagde Hildegard haastig.

'Ja, hij betreedt mogelijk nooit meer dit huis.'

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 17]

TWEE DORPSFILOSOFEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. KOTSCHENREITER.

Onze gravures.

Twee dorpsfilosofen.

Rob, de smid, en Tom, de kuiper, zijn de filosofen van het dorp. Hunne *academie* is in het kuipershuis en hunne leerstof is de gazet. Zoodra de dag ten einde spoedt, spoedt ook Rob zich naar zijnen vriend Tom en de conferentie begint. De beide wijsgeer en zijn van de school van Democritus, den Griekschen filosoof, die met alles lachte. Niet dat de inhoud der gazet, die tot onderwerp hunner bespiegelingen dient, uit zich zelf zoo bijzonder geestig en opvroolijkend is, och Heere! neen, maar

twee spotzieke dorpsfilosofen als Rob en Tom vinden zelfs aan de ernstigste zaken, zooals de onrustwekkende oorlogstijdingen en het belangwekkend nieuws der gazet, eenen belachelijken kant.

'Zeg eens, Rob,' zoo begint Tom, 'hoe is het vandaag met den prins van Bulgarië?'

'Laat eens zien,' beantwoordt Rob, 'ha! hier heb ik het: *Men heeft op dit oogenblik de zekerheid dat prins Ferdinand de genegenheid der Bulgaren nooit verwerven zal. In stilte wordt dus ook reeds alles voor zijne afreis in gereedheidgebracht.*'

'Ha! ha! ha!' onderbreekt Tom luidkeels lachend, 'wat was het gister weer, Rob? Hier ligt het blad nog.'

En de smid herleest: '*De Bulgaren scharen zich met innige liefde rond hunnen jongen vorst en zijn bereid met*

hem hun bloed voor 's lands onafhankelijkheid te vergieten.'

'En morgen zal het zijn,' bemerkt de kuiper: '*Een gewapende inval der Russen in Bulgarië is thans onvermijdelijk geworden;*' en overmorgen: '*De czaar zal zich thans wel wachten, na het drievoudig verbond tusschen Duitschland, Oostenrijk en Italië, den vrede van Europa in gevaar te brengen.* Rob, we gaan ook journalist worden: in geen bedrijf ter wereld kan men de menschen zoo met den neus leiden. Als ik tegen een klant moest zeggen: "Uwe tonnen zijn af, ge kunt ze komen halen," en hem, als hij er om zond tot bescheid gaf: "Ik zal er morgen vast aan beginnen," dan verloor ik zeker zijne praktijk, maar een dagbladschrijver verspeelt bij zoo iets niet het minste van zijn krediet. Bij het publiek, wel te verstaan, bij ons, dat is wat anders,' lacht Tom. 'En nu de keizer van Duitschland, Rob; gister hebben wij hem eindelijk voor goed dood gelaten.'

'Wacht wat,' merkt Rob grinnekend aan: 'Hier heb ik het: *Duitschland. Keizer Willem heeft zich vandaag aan het historisch geworden hoekvenster vertoond, en werd door eene ontelbare menigte warm toegejuicht. De oude vorst heeft er in lang niet zoo gezond uitgezien.*

'Niet alleen verrezen, maar de man schijnt thans niet eens ongesteld geweest te zijn,' spot de kuiper.

'Wel, dat wisten wij immers op voorhand, Tom.'

'Als de mensch eens waarlijk zal overleden zijn, zal het niemand meer willen gelooven. En wat nieuws is er uit het binnenland, Rob?'

'Och, niet veel bijzonders; een brand, een diefstal en een ongeluk op den ijzeren weg, Dat is alles, zie ik.'

'Niets over onze nijverheid, den landbouw, den handel, he?' vraagt de kuiper, alsof hij de pleizierigste vraag van de wereld deed.

'Maar waar zijn uwe gedachten, Tom? Zie eens hier.' En de smid wijst zijnen gezel drie goedgevulde kolommen aan.

'Frankrijk, he?' mompelt Tom, eenige smakelijke trekken aan zijne pijp doende. 'Laat hooren. Groeien de tijgerkens van Sarah Bernhardt goed op? Of neen, liever van Boulanger, mogelijk staat er vandaag wel in met hoeveel nagelen de rechtervoorpoot van zijn zwart paard beslagen is. Dat is belangrijk voor uw vak, Rob,' lacht de kuiper.

'Neen, Boulanger wordt thans voor een oogenblik gerust gelaten; de Franschen spelen immers nooit met twee verschillige marionetten te gelijk. Zijt ge dan de Limousin vergeten, Tom?'

''t Is waar ook! Die grappige Franschen; vroeger waren ze verzot op jong en schoon vrouwvolk, nu laten zij zich door een oud, leelijk wijf bedodden. Ze mogen wel veranderziek genoemd worden, he, Rob?'

'Dat is maar eene kwestie van smaak, Tom. De Egyptenaren aanbaden wel eene krokodil.'

'Drie volle kolommen over dat oud verneuteld ding en haren aanhang, Rob?'

'Drie kolommen.'

'Vooruit dan maar, en alles lezen, hoor. Dat is nu eens recht belangrijk nieuws voor den Vlaamschen lezer,' zegt de kuiper schalks, het hoofd met den gespierden arm onderleunende, om op zijn gemak toe te luisteren.

En de smid begint; maar bij iederen nieuwen regel wordt hij door eene vinnige opmerking van den kuiper onderbroken, en hij zelf doorkruidt zijne lezing met een aantal bijtende tusschenzinnen.

De beide dorpswijsgeeren hebben eene ongelooflijke pret aan die gazet.

Hoe toch door dwarskijkerij de helste en flikkerendste fakkel onzer beschaving in een ellendig nachtpitje kan veranderen.

Maar alleen leerlingen van Democritus zijn in staat te gekscheren met het eenige geestesvoedsel van de helft onzer huidige beschaafde wereld.

Dat doet geen man van zijne eeuw, en Rob en Tom zijn nog van den ouden tijd: dit ziet men bij den eersten oogslag.

Adel verplicht.

'Noblesse oblige, adel verplicht,' heeft Otto Fikentscher de dierenfabel onzer gravure genoemd. Het edele, krachtige paard, dat na harden arbeid aan den haverbak staat, misgunt den kleinen haan de korrels niet, die hij op komt pikken. Zij zijn goede kameraden, want de haan huist gewoonlijk in den stal en beweegt er zich even vrij als op het erf. Het paard is veel te fier en te goedig om den jongen haan een dozijn haverkorrels te betwisten. Dat over zulke kleinigheid niet dient gemaald te worden, hiervan zijn beide dieren overtuigd. Zij leven daarom in den volmaaktsten vrede naast elkaar, elk in het bewustzijn zijner eigen waardigheid.

Het zou niet kwaad zijn zoo de menschen ook soms wat meer bedachten, dat 'adel verplicht.'

De kroning der H. Elisabeth.

Zoo ooit eene gouden eerekroon door een leven van strijden en lijden, van de edelste zelfopoffering en de roemrijkste deugden is verdiend, dan was het ongetwijfeld de kostbare kroon, die keizer Frederik II van Duitschland op den 1^{en} Mei van het jaar 1235, in de tegenwoordigheid van talrijke bisschoppen en priesters en eene ontelbare volksmenigte, plechtig nederlegde op het stoffelijk overschot der heilige vorstin Elisabeth van Hongarië.

Van hare vroegste jeugd af tot aan haren dood, die in den bloei harer jaren een einde maakte aan dat leven, geheel aan God en den naaste gewijd, had de vorstelijke heilige steeds met miskenning, verdachtmaking en vervolging te kampen gehad. Als kind diep gegriefd door de ruwe bejegening der hardvochtige landgravin Sophia, die haar berispte, omdat zij voor het afbeeldsel van den met doornen gekroonden Heiland de diamanten prinsessekroon aflegde, zag zij als vorstin en weldoenster haars lands hare toewijding aan de armen en ongelukkigen met snooden ondank vergolden en hare milddadigheid als verkwisting uitgekreten. Zoodra haar echtgenoot, ter kruistocht uitgetogen, in Italië plotseling aan eene besmettelijke ziekte bezweken was, maakten hare vijanden van de verlatenheid der zwaar beproefde weduwe gebruik om haar, onder voorwendsel dat hare aalmoezen het land uitputten en haar zoontje nog den leeftijd niet had om zijnen vader op te volgen, van den Wartburg te verjagen en de hooge landsvorstin met hare drie kinderen als een landloopster de stad uit te drijven. Eerst toen de gezellen haars echtgenoots met diens gebeente terugkeerden, vermocht zij voor zich en hare arme kinderen recht te verkrijgen en werd haar de Wartburg

weer geopend. Maar het lijden en de ontberingen, de opofferingen en verstervingen hadden de kracht van haar jeugdig lichaam gebroken en reeds na drie jaren bezweek zij, eerst vier en twintig jaren oud, als eene martelares der naastenliefde en het slachtoffer van ondank en ongerechtigheid.

Paus Gregorius IX stelde haar reeds vier jaren later onder het getal van de heiligen der Kerk, en zoodra de bulle der heiligverklaring in Duitschland aankwam, bepaalde aartsbisschop Siegfried van Mentz den 1^en^ Mei van het jaar 1235 als den dag voor de feestelijke verheffing van haar gebeente. Hij stelde aldus die plechtigheid nagenoeg een vol jaar uit, opdat ze alom bekend mocht worden en de toevloed der geloovigen op het feest des te grooter zou zijn.

De verwachting van den prelaat werd nog verre overtroffen. Toen de gestelde dag aanbrak, stroomde er zulk eene tallooze menigte menschen naar de stad Marburg, dat men in geene eeuwen zooveel geloovigen had bijeen gezien: de kroniekschrijvers spreken van niet minder dan een millioen menschen. Niet alleen uit Hongarië, maar uit geheel Duitschland, Boheme, Frankrijk en andere landen stroomden de pelgrims toe. Behalve een onnoemelijk getal priesters, kloosterlingen en abten, worden er twaalf kerkvorsten genoemd, die het feest bijwoonden: de aartsbisschoppen van Mentz, Keulen, Trier en Bremen, en de bisschoppen van Hamburg, Halberstadt, Mersebrug, Bamberg, Worms, Spiers, Paderborn en Hildesheim. Aan het hoofd der tallooze hertogen, vorsten en graven zag men den keizer van het Heilige Roomsche Rijk, Frederik II, den hoogsten en machtigsten monarch der aarde.

De broeders der Duitsche Orde maakten de eerste toebereidselen tot de verheffing van het heilig lichaam. Daartoe begaf hun prior Ulrich zich des nachts met zeven ordebroeders in de kerk, waar het dierbaar gebeente rustte; zij sloten de deuren en openden het graf.

Hooger steeg hunne verwondering en hunnen eerbied, toen zij het lijk, met de handen over de borst gekruist, nog geheel gaaf en ongeschonden vonden, ofschoon het reeds meer dan vijf jaren aan de aarde was toevertrouwd. De broeders bekleedden het lichaam met een purperen gewaad, legden het in eene nieuwe looden kist, die zij meegebracht hadden, en lieten het graf ongedekt.

Reeds bij het aanbreken van den dag verzamelde zich zulk eene volksmenigte rondom de kerk, dat zelfs de keizer zich slechts met moeite een doortocht naar het heiligdom kon banen. Hij daalde in het grafgewelf af, kuste eerbiedig de kist en hief die, door de bisschoppen bijgestaan, uit het graf. In plechtige processie, onder muziek en gezang, droegen de keizer, de vorsten en bisschoppen het lijk thans tot midden in de kerk, om het ter vereering der geloovigen ten toon te stellen. Uit eerbied voor de heilige armoede, die Elisabeth bij haar leven zoo ijverig had beoefend, had de keizer zich van alle sieraden ontdaan en alleen het teeken der keizerlijke majesteit, de rijkskroon, op het hoofd gehouden. Evenals Elisabeth droeg hij een eenvoudig grijs kleed en ging blootvoets. Achter hem volgden de keurvorsten en grooten des Rijks met gouden kronen op het hoofd en daarna de bisschoppen en abten in plechtgewaad.

Terwijl de stoet zich langzaam tusschen de scharen der geloovigen voortbewoog, ging er een eindeloos gejubel uit de menigte op. ‘O, heilig, zalig lichaam,’ riep men, gelijk de Dominicaner Dietrich van Thuringen heeft opgeteekend, ‘o heilig, zalig lichaam, dat bij God zooveel vermag en onder de menschen zooveel wonderkracht bezit! Zij, die men voor dwaas heeft gehouden, heeft door hare dwaasheid de wereld te schande gemaakt. De Engelen hebben haar graf bezocht: thans stroomen alle volken toe en de keizer zelf buigt zich neder om haar hulde te brengen. Zij, die bij haar leven den roem der wereld heeft veracht en zich aan het gezelschap der grooten heeft

onttrokken, wordt nu verheerlijkt door de hoogste majesteit des Pausen en des keizers; zij die steeds de laagste plaats heeft gekozen, zich op aarde in het stof heeft nedergezet, die arm en veracht in het stof heeft geslapen, wordt nu door vorstelijke handen tot de hoogste eer verheven En wel heeft zij dit verdiend, want zij heeft zich arm gemaakt en alles verkocht wat zij bezat om daarvoor in te ruilen de kostelijke parel der eeuwigheid.'

Zoo zong het volk, en terwijl aartsbisschop Siegfried van Mentz een plechtig misoffer, opdroeg, trad keizer Frederik, op het oogenblik der offerande, op de lijkbaar toe en zette het hoofd der heilige eene gouden kroon op, zeggende: 'Daar ik haar op aarde niet als keizerin mocht kronen, zoo wil ik haar nu vereeren met de kroon als eene eeuwige koningin in het Rijk Gods.'

Nu geleidde hij het zoontje der heilige, den jongen landgraaf Herman, ter offering, terwijl keizerin Isabella de beide dochtertjes Sophia en Gertrudis naar de baar leidde der moeder, die zij bij hun leven zoo bitter hadden zien lijden en die zij thans voor de oogen der geheele wereld zoo hoog zagen vereerd. De rechtvaardige God had blijkbaar gewild dat de kroning Zijner dienares als een zegefeest der nederigheid zou zijn: want aan hare verheer-

lijkte lijkbaar knielden ook zij, die tijdens haar leven hare bittere vijanden geweest waren: de oude landgravin Sophia, die haar als kind zoo vaak door hare ruwe bejegening had gepijnigd en Elisabeths beide schoonbroeders Hendrik en Koenraad, die de weduwe met hare onnoozele kinderen zoo onbarmhartig van huis en haard hadden verdreven. Zoo werd dan bij de kroning dezer wreed miskende heldin der naastenliefde schitterend het woord gestaafd dat de trotschen en goddeloozen zullen vernederd en de nederigen heerlijk zullen verheven worden.

Z. H[W]. de aartsbisschop Seghers.

Het is nagenoeg een jaar geleden dat Z. Hw. de aartsbisschop Seghers, zoo bemind door al het volk van Van-Couver-eiland, in Alaska (Noord-Amerika) werd vermoord. Met apostolischen ijver trok hij naar het verre Noorden om den heidenen het geloof te brengen. De laatste brieven, die van hem ontvangen werden, verhaalden nog van de moeielijkheden der reis. Die geschiedenis van zijne reizen was zeer merkwaardig en de beschrijving van dat onbekende land vond zeer veel belangstelling, maar op eens kwam van San Francisco de treurmare van Mgr. Seghers dood.

De aartsbisschop was een zeer beminnelijk man; zijn hart was als dat van een kind en zijne ziel was zuiver als vlekkelooze sneeuw. Hij had een machtig groot verstand, en er waren weinig mannen in Canada, die zich met hem konden meten in kennis; vooral als taalkundige was hij inderdaad eenig. Hij kende al de verschillende dialecten van de Westkust en de Alaska-Indianen, zong hunne volksliederen en wist hunne overleveringen te verhalen. Met al zijne groote gaven naar lichaam en ziel was hij toch de nederigheid in persoon.

Hij werkte vroeg en laat in zijn diocees, dat hij lief had; hij bedankte voor het aartsbisdom van Oregon om in het veel armere Van-Couverland met minder hoogen titel werkzaam te blijven. Al het goede, dat hij voor zijn bisdom heeft gedaan, is als een gedenkteeken voor zijne nagedachtenis.

Verscheidene liefde- en opvoedingsgestichten werden door hem opgericht, maar zijn grootste werk was de bekeering der Indianen. Na den terugkeer van zijne groote missiereis was hij voornemens eene prachtige kathedraal te gaan stichten. Vijf jaren zou er aan den bouw besteed worden; het geld zou hij vinden in eene opnieuw ontworpen reis door Europa, waar hij voorlezingen hield over Alaska Dat zou een heerlijk monument zijn geweest ter herinnering aan dat leven van arbeid en plichtsbetrachting. De last of liever het genot om die kathedraal op te richten valt nu op andere schouders.

Groot was de verslagenheid in zijn bisdom, toen men den ontijdigen dood vernam van den beminnelijken man.

Eerst in Juli van dit jaar ontving men het bericht van zijn treurigen dood, door den pater Jezuïet Tossi. De manslag had reeds op den 28en November van 't vorig jaar plaats gehad. Men moet zich niet verwonderen dat het zoo lang duurde eer de tijding van de plaats des onheils doordrong tot beschaafde streken; want het tooneel van den moord is ver van elk verkeer verwijderd en dicht bij den noordpool gelegen. Pater Tossi heeft den aartsbisschop op zijne missiereis naar het hooge Noorden vergezeld, maar was niet bij zijn dood tegenwoordig. Hij geeft alleen het verhaal

zooals hij het gehoord heeft uit den mond van een ooggetuige, een jongen Indiaan, die het volste vertrouwen verdient.

Tegen half Juli van het vorig jaar hadden de aartsbisschop, de Jezuïeten Tossi en Robault Victoria verlaten om zich per stoomboot *Ancon* naar Alaska te begeven, met het voornemen daar eene missiestatie op te richten. Zij waren vergezeld van een zekeren Frank Fuller, die dienst deed bij hen als gids en bediende.

Vroeger was deze Fuller horlogemaker in Portland geweest en daarna in dienst der missie getreden. Zij reisden samen tot aan eene statie aan de Stewart-rivier, waar Mgr. Seghers de beide Jezuïeten achterliet ten einde zelf verder op te reizen en eene missie op te richten voor de Stickeen-Indianen. De reis werd den 8en September in gezelschap van Fuller en eenige Indianen gedeeltelijk in booten en gedeeltelijk in hondensleden voortgezet en den 23en October bereikten zij het dorp Nutlkayet aan de monding van de Tananahrivier in den grooten Yukon-stroom, waar de aartsbisschop, die er goed bekend is, door blanken en Indianen vriendelijk werd ontvangen.

Na een kort verblijf van eenige weken besloot de aartsbisschop nog verder naar het Noorden een paar honderd Engelsche mijlen ver tot Noulata, den Yukon op, door te dringen. Na een tocht per slede, die verscheidene dagen duurde, bevond de karavaan zich ongeveer op 30 mijlen van Noulata verwijderd. Hier ontstond een verschil van gevoelen tusschen den aartsbisschop en Fuller. De aartsbisschop wilde nog verder trekken om eene geschiktere plaats te vinden en raadpleegde zijne Indiaansche gidsen over dit punt. Dit beviel Fuller niet, die te kennen gaf dat hij had gedacht dat Mgr. zijn raad zou vragen en niet dien der Indianen. Mgr. Seghers antwoordde, dat de Indianen als gidsen recht van spreken hadden en dat hij hun raad wenschte te volgen. Dit besluit verstoorde Fuller en hij begon te beproeven, de inboorlingen tegen den aartsbisschop op te zetten.

Toen het reisgezelschap rondom het vuur gezeten was, duurde de woordenwisseling tusschen Fuller en den aartsbisschop nog voort. Daar het gesprek in het Engelsch gevoerd werd, konden de Indianen, die alleen hunne moedertaal en een weinig Russisch spraken, er geen woord van verstaan: van hun onderhoud is dus niets bekend

Het was hun echter opgevallen dat Fuller er norsch en somber uitzag, terwijl de aartsbisschop geneigd was om te schertsen en telkens gedurende den avond had gelachen.

Na het avondmaal maakte men zich gereed om den nacht zooals gewoonlijk door te brengen rondom het vuur. Het weder was buitengewoon koud, de thermometer daalde dien nacht tot op 20 graden beneden nul. De jonge Indiaan, die het verhaal deed, verklaarde dat Fuller dien nacht meermalen opstond en zeer gejaagd en zenuwachtig was. Fuller lag naast Mgr. Seghers, en de Indianen hadden zich aan den anderen kant van het vuur op den grond uitgestrekt. De aartsbisschop sliep tusschen Fuller en de Indianen De honden, die de slede trokken, lagen aan het hoofdeneind van elk bed. Tegen het aanbreken van den dag - het was Zondag 28 November - zag de reeds genoemde jonge Indiaan, hoe Fuller van zijn leger opstond en zich midden in de tent nederzette, met zijne buks onder den mantel en met het gelaat naar den slapenden aartsbisschop gekeerd. Plotseling hief hij zich op en riep hij zijn slachtoffer toe, dat het tijd was om op te staan. Mgr. Seghers hief het hoofd in de hoogte, zag den geweerloop op zijn hart gericht, kruiste de handen over de borst en boog het hoofd De kogel was boven het linkeroog in de hersens gedrongen en was er aan het achterhoofd weer uitgekomen. Mgr. Seghers was onmiddellijk dood. Het schot was van zoo nabij gelost dat het gelaat van den vermoorde door kruitdamp was verzengd.

Toen de moordenaar opnieuw wilde laden, sprong de Indiaan op hem af, greep het wapen, en riep de andere Indianen toe, dat Fuller hen allen wilde dooden. Deze riep echter: ‘Neen, ik wilde alleen den aartsbisschop dooden.’

Het lijk van Mgr. Seghers werd op eene slede geplaatst en naar Noulata gevoerd. Eenige dagen voor Kerstmis kwam het met de slede te St. Michaël aan.

Bij de aankomst was het lijk geheel stijf gevroren; het werd in dien toestand gehouden door middel van stukken ijs.

De houding van den moordenaar is zeer zonderling en raadselachtig. Hij heeft het lijk naar St. Michaël vergezeld en zich daar als dader aangegeven. Toch werd hij niet in hechtenis genomen, omdat er geene bevoegde overheid bestaat, die er het recht toe heeft.

Fuller leeft thans eenzaam en verlaten, door iedereen gemeden, in eene hut. Hij lijdt aan vervolgingswaanzin en verkeert in angst voor zijn leven. Ook moet hij bitter berouw hebben over zijne daad en zegt dat de aartsbisschop een veel beter mensch was dan hij en het beter ware zoo hij zelf was gestorven. Pater Tossi meent dat hij half krankzinnig is, maar de menschen in St Michaël beweren dat hij wel degelijk goed bij het hoofd is en verant woordelijk voor zijne daad. Toch was hij reeds voor jaren hoogst prikkelbaar en meermalen had hij zijne vrees te kennen gegeven dat men hem zou vermoorden. Aan vluchten schijnt hij niet te denken. Als er een bevel tot inhechtenisneming wordt gegeven, zal men Fuller waarschijnlijk naar Sitka overbrengen alwaar hij gevonnisd zal worden.

De vermoorde prelaat, die als belooning voor zijn verdienstelijk echt apostolisch leven de kroon der martelaars verwierf, was den 26en December 1834 te Gent geboren. Hij voltooide zijne studiën te Leuven, ontving in 1863 de priesterwijding en werd in 1873 tot bisschop van Van-Couver benoemd. In 1878 werd hij coadjutor van den aartsbisschop Oregon-City en twee jaar later diens opvolger. Maar de liefde voor zijn eerste bisdom was te groot en dit had te veel behoefte aan zijn volhardenden ijver en zijne opoffering. Den 6en Maart 1886 werd hij op zijn uitdrukkelijk verlangen weer naar Van-Couver verplaatst, tot hij eindelijk als slachtoffer van zijn ijver viel.

Moge zijn bloed zegening brengen over het land waar hij werkte, en het geloof, dat hij er plantte, welig doen opbloeien.

De almanak.

Reeds spoedt het oude jaar met rassche schreden ten einde, en het nieuwe klopt aan de deur, ongeduldig om binnen te treden. De toonbanken der boekhandelaars zijn bedekt met veelkleurige boekjes en kaartjes, van allerlei vorm en grootte, het cijfer van 1888, als een welkomsgroet, in het schild voerende.

Welk een aantrekkelijk boekje is een Almanak, hoe wekt hij de leeslust op van jong en oud! Wie nooit een boek, roman, of dagblad in de hand neemt, weerstaat toch de lust niet een nieuwsgierig kijkje te werpen in den Almanak. Het geringe en nietige schriftje baant zich een' weg tot in het ver afgelegenste hoekje des lands; men vindt het in het paleis des Konings en in de nederige hut des arbeiders.

Het is een voortreffelijk voertuig ter verspreiding van verderfelijke beginselen of van beschavende zedelessen onder het volk. Neen, gewis, men mag met zooveel minachting op den Almanak niet neerzien, zoozeer niet verwaarloozen hem tot een goed einde dienstig te maken.

Want eigenlijk de almanak, kalender of tijdtafel is heden slechts eene vlag om de lading te dekken: gezonde of vergiftige waar, bestaande uit vertellingen, liederen, kluchten, raadgevingen en wat dies meer.

Deze tijdtafels klimmen tot eene hooge oudheid op. Al de beschaafde volkeren der oudheid, de Egyptiërs, de Grieken, de Romeinen hadden Calendariums. Doch het waren bloot dagregisters; maanden, dagen, feesten aanduidende. Slechts in de middeleeuwen eerst werden dezen tijdtafels sterrekundige waarnemingen toegevoegd.

Sommigen leiden het woord *Almanak* van het Arabisch af, *al li manach* hetwelk *tellen* zou beteekenen; anderen beweeren dat het afstamt van het oudduitsch *ale monat*, zooveel als, *al de maanden!* Zeer lief, maar deze woord-

afleiding schijnt mij geweldig bij de haren getrokken en even onwaarschijnlijk als de vorige.

'ADEL VERPLICHT' NAAR DE SCHILDERIJ VAN OTTO FIKENTSCHER.

Weinig tijds na de uitvinding der drukkunst verschenen er gedrukte tijdtafels. De eerste gedrukte calendarium, waarvan de geschiedenis gewag maakt, is degene van Georg von Peurbach, die om het jaar 1460, te Weenen eenen almanak liet drukken *Pro annis pluribus.* In 1474 stelde Johan Regiomontanus, op last van Mathias Corvinus, koning van Hongarië, eenen almanak op, die in de Duitsche en in de Latijnsche taal gedrukt werd. Sinds 1491 gaf de boekdrukker Engel te Weenen regelmatig eenen almanak uit.

Men beweert, dat de oudste gedrukte almanak in Vlaanderen door Jan de Laet, van Borchloon, in 1481, te Oudenaarde werd uitgegeven, onder den zonderlingen titel: *Hier zijn volmaect praenosticaten Johannis Laet van Borchloon vutghegheven des jaers XXXI. Gheprendt Taudenaerde.*

Volgens eene wetenswaardige tafel, opgemaakt door den geleerden heer Frans de Potter en medegedeeld in het jaarboek van het Davidsfonds 1885, had Leuven zijn gedrukten

almanak in 1490, Antwerpen in 1491, Gent in 1545, Brugge in 1550 en Luik in 1556.
Sedert dit tijdstip werd de almanak een volksboek, versierd met allerlei weervoorzeggingen, raadgevingen, kronijken en later nog met vertelsels, kluchten en liederen.

DE KRONING DER H. ELISABETH VAN HONGARIË, NAAR DE SCHILDERIJ VAN HERMANN KAULBACH.

Van de zestiende eeuw dagteekenen in ons land de plakalmanakken; ten tijde van Lodewijk XIII verschenen in Frankrijk de geïllustreerde plak- en muuralmanakken. Weldra waren de regeeringen genoodzaakt streng toezicht te houden over de kalenders en alma-

nakken, waarin meermaals de godsdienst of het staatsbestuur hevig beknibbeld en aangevallen werden.

Ook sedert meer dan eene eeuw speelt de almanak eene voorname rol in de literarische wereld. Vooral in Duitschland en Frankrijk zijn de almanakken wezenlijk jaarboeken voor letterkunde en wetenschap en somtijds wel voertuigen van zedeloosheid, ongodsdienstigheid en oproer.

Men heeft allerlei aanlokkende vormen uitgedacht om deze waar aan den man te brengen.

Heden is vooral de zoogenaamde *Scheurof Plukalmanak* het meest verspreid; in kantoor en huiskamer vindt men den scheuralmanak tegen den wand. De meeste dezer almanakken komen ons uit Frankrijk toe, en daar, onder ieder dagcijfer, doorgaans eene spreuk, of eene herinnering uit de geschiedenis is aangebracht, dienen zij veeltijds om ongodsdienstige en anti-nationale begrippen onder het volk te verspreiden. Deze Fransche prulschriften, om ze door geen strenger woord te brandmerken, moeten zorgvuldig geweerd worden uit onzen Vlaamschen huiskring.

Het was dus een lofwaardig werk van den onvermoeibaren Westvlaamschen dichter Guido Gezelle eenen scheuralmanak voor den katholieken Vlaming op te stellen.

Deze Almanak mag daarbij geprezen worden als eene schatkamer van zedespreuken en vaderlandsche herinneringen. En wat aan den degelijken inhoud niet schaadt, het is eene voorraadschuur van wetenschap en taalkunde. Wij moeten dus het werkje, dat sierlijk gedrukt is bij Leliaert, Siffer en Co. te Gent, en ook bij onzen uitgever H. Claes verkrijgbaar gesteld is, onvoorwaardelijk bij onze lezers aanbevelen.

Het eigenaardig opschrift van het lieve werkje luidt als volgt:

‘Dit is de nieuwe Vlaamsche DUIKALMANAK ofte PLUKALMANAK, voor 't schrikkeljaar O.H.J.C. 1888.

‘Zegge *Duikalmanak*, omdat al de bladeren ervan op malkaar liggen, en 't een het andere verbergen, op de wijze van den *duik*, van den *dos*, of van den *dooboek*, in het kaartspel.

‘Zegge *Plukalmanak*, omdat men van dien *duik* ieder dag pleegt een bladtjen af te *plukken*, tot dat geheel 't jaar, geplukt, gepluimd, weg geplunderd, en naar de eeuwigheid is.’

v.R

Geld of liefde.
Zedenroman
door
Désiré delcroix.
(*Vervolg.*)

II.

> J'ai connu, reprit une troisième fois mon oncle Bertrand, j'ai connu quelqu'un qui disait: Pour être heureux, il faut avoir riche épargne, mauvais coeur et bon estomac.
>
> S. HENRY BERTHOUD. (L'ami de mon oncle Bertrand.)

Het kon zoo omtrent vijf ure 's morgens zijn, toen de oude Jan met een mes voorzien, en zoo ras als hem zijne *zeventigjarige* beenen toelieten, den stoep van het kasteel aftrad en zijne stappen naar den hof richtte.

Stien Wevers, dezelfde die, anderhalf jaar vroeger, zijnen meesters bijna een groot ongeluk berokkende, volgde met eene mand onder den arm, den ouden dienaar op de hielen.

Stien, die eens duchtig onder handen genomen geweest was, beloofde Mijnheer Van Stralen hoegenaamd geenen genever meer te drinken. Daar hij bovendien een goedhartige jongen was, die alles wat hij won aan de verpleging zijner oude arme en ziekelijke moeder besteedde, had men hem het gebeurde vergeven.

Maar Stien vergaf het zich zelven niet, en had zich beloofd, nooit anders dan in de uiterste noodzakelijkheid, eenen roeiriem in handen te nemen. Dat hij deze tweede belofte meer getrouw bleef, dan de eerste, hoeven wij wel niet te zeggen: maar als men de menschelijke zwakheid gadeslaat, en dat moet men toch doen, al ware het maar uit christelijke liefde, dan moest men bekennen, dat Stiens inbreuken te gering waren om het hem ten kwade te rekenen.

Onze twee vrienden trokken dan gezamenlijk den bloemhof in,

- Maar, Jan, zegde Stien, toen zij eenige stappen verder stilhielden, wat mag er vandaag op het kasteel omgaan, dat Mijnheer Lodewijk gisteren avond niet weder naar de stad keerde en hier van den nacht bleef slapen, en dat Madame ons dezen morgen al die schoone bloemen doet afsnijden? 't Is waarlijk eene zonde Gods en een steek in mijn hart, als ik al die schoone rozen, pioenen en leliën daar zoo moet zien in mijne mand werpen.

- Zwijg, Stien, zegde Jan, gij kent daar niets van, jongen.

- Ik weet het, Jan, ik en ben maar een onnoozel schaap, en het is mogelijk, dat gij gelijk hebt, maar mijn hart rechtuit gesproken, ik vind het aardig, heel aardig, en Madame doet ons daar wat verrichten, dat ik niet gaarne doe, zoo veel te min, omdat ik niet en weet waartoe het dienen moet.

- Kunt gij zwijgen, Stien?

- Ja, ik, Jan, dat kan ik.

- Welnu, gij moet weten, dat Juffrouw Clara vandaag namiddag, juist om drie nre, achttien jaar oud wordt. Mijnheer en Madame willen dien dag vieren, en het gaat groot *trektement* zijn. Juffrouw Clara en weet er geen zier van, en daarom moeten wij zoo vroeg al die bloemen afsnijden, en dat zal een spelleken zijn van den achternoene! Maar dat blijft altemaal tusschen ons, verstaat gij, Stien?

- Wel jandoore, wat dat ge zegt. Laat ons maar snijden, Jan! de schoonste de eerste; wel! het is voor dien engel op de wereld, die aan mijne moeder zaliger zoo veel goeds gedaan heeft, en die altijd zoo beleefd en zoo braaf is. Nu spijt het mij niet meer, Jan, laat ons maar snijden. En een mes uit den zak nemende, ging Stien er zoo hard op los, dat Jan gedwongen was zijnen drift te matigen, want in zijne opgewondenheid sneed Stien geheele struiken in eens af.

Jan vervolgde:

- Het schijnt dat geheel het dorp t' avond zal komen dansen, want Maantjen Debeer moet met zijne *fiole* en zijn Jan met zijne *klarionette* komen spelen.

- Zoo, zoo, Jan, hoe langer hoe beter, ik zal, hoop ik, t' avond op de gezondheid van Juffrouw Clara ook een fijn beentjen doen, antwoordde Stien, die uit tevredenheid reeds zijne handen wreef. Maar eene gedachte schoot hem schielijk te binnen, de welgezindheid verdween van zijn gelaat en zijne trekken namen eene ernstige plooi aan.

- Jan, zegde hij, peinsde gij, dat Cies de paardensmid zal komen dansen? 'T en is maar, dat ik niet gaarn en zou zien, dat een valsch wijf mee komt.

- Onnoozele Sul! wat ware dat nog. Integendeel in uwe plaats zou ik wenschen dat zij mee kwame om haar te tooneu, dat gij om haar niets geeft, en dat gij alreeds getroost zijt over hare ongetrouwigheid

- Gij hebt gelijk, Jan, ik zal zoo zot, zoo wild en zoo geestig zijn, dat zij zal dansen van spijt. Ja, dat zal ik doen; zal ik het doen! Maar *à prepo* van Cies den paardensmid en zijne valsche Madame, het dunkt mij wel, Jan, dat Mijnheer Arthur daar *eene oog op zijne nicht geslagen heeft* en dat wij hier, geheel in 't kort, een huwelijk zullen zien.

Jan schudde bedenkelijk het hoofd, kuchte eens en antwoordde:

- Ja, jongen, dat heb ik ook al gedacht, maar, indien het zoo ware, zou het mij straf spijten.

Stien, die niet begrijpen kon, waarom het Janne zoo erg spijten zou, bezag hem met zulk een ondervragend en verwonderd gelaat, dat Jan vervolgde:

- Ja, Stien, jongen, bezie mij maar, het is toch zoo. Gij denkt zeker in uw eigen: wat mag de oude Jan toch tegen Mijnheer Arthur hebben? Hoegenaamd niets, Stien! hoegenaamd niets, mijn goede man. Mijnheer Arthur is een braaf ordentelijk mensch, maar ik zeg voor mijne reden, dat men niet voor niet zeventig jaar de wereld bewandeld heeft, en dat er in het boek mijns levens vele lessen geschreven staan.

Stien scheen nog niet te begrijpen.

- Hoor, jongen, vervolgde de grijsaard, over acht en dertig jaren, heb ik Mevrouw weten geboren worden; ik heb haren vader en hare moeder, haren broeder en hare zuster naar het graf zien dragen; ik heb Mevrouw weten trouwen, juffrouw Clara ter wereld komen, en het is mij gelijk als of ik van de familie deel maakte, zoodanig ben ik haar genegen. Toen, over twintig jaren, Mijnheer bij Mevrouw ter vrijinge kwam, zei ik tot mij zelven: Mocht het toch den goeden God believen, dat hij afgewezen werd! want het hing in mij en ik las het in zijne oogen, dat zij met hem niet gelukkig wezen zou; maar God schikte het anders en Mijnheer trouwde met haar.

Stien liet van verbazing de mand uit zijne handen vallen: al de bloemen lagen in den wegeling(1) verspreid, terwijl hij geruimen tijd met opgesperden mond blijkbaar spreken wilde en niet een enkel geluid hem uit den gorgel kwam.

- Mevrouw ongelukkig met Mijnheer! sprak hij eindelijk, toen de verbijstering over was, wel, Jan, gij lacht met eenen armen Sul als ik!

- God gave, dat gij gelijk hadt, Stien, maar zeg mij, arme sukkelaar, wat gij eigenlijk voor geluk rekent?

- Wel, zeide Stien, men moet niet geheel slim zijn om op deze vraag te kunnnen antwoorden, ten eerste eene goede gezondheid, ten tweede eene goede geldkasse, ten derde eene goede keuken, daarbij een koppel schoone paarden en eene fraaie koets, het dunkt mij, dat dat zoo allemaal dingen zijn, die 'nen mensch nog al gelukkig kunnen maken.

- Arme bloed! onderbrak Jan, toe! voeg er nog eene potflesch genever bij, en zeg dat het al is. Neen, Stien, neen, vriend, gij en zijt er niet; buiten de gezondheid is al de rest dwaasheid wat gij verteld hebt, en goed om aan de hinnen te worden voorgebrokkeld, jongen. Later zult gij dat wel begrijpen, als gij wat ouder geworden zijt.

(1) In de omstreken van Deynze beteekent weg een groote weg, wege! een kleinere weg en wegeling een voetpad.

- 't Is mogelijk, Jan, heel wel mogelijk, dat gij gelijk hebt, maar ik houd toch nog altijd staande, dat eene goede keuken veel doet vergeten; doch met dat al weet ik nog niet, waarom gij wenschen zoudt, dat Mijnheer Arthur zijne nicht niet trouwde.

- Wel juist daarom, jongen, omdat mijnheer Arthur te wel zijnen oom gelijkt; ook al in de wereld geen ander geluk kent, als veel vijffrankstukken te bezitten, eene goede keuken te doen, op de jacht te gaan, wijn te drinken en zoo voorts. Omdat hij ook een lichaam zonder ziel is, die zijne vrouw ongelukkig maken zou: één van die menschen die, zonder het te willen, ja, zelfs zonder het te weten, het leven van een ongelukkig vrouwmensch verwoesten en haar eindelijk aan een steenen beeld zouden gelijk maken, indien de armen en de ongelukkigen haar niet herinnerden, dat de mensch een hart hebben moet. Ja, Stien, jongen, het is niet al goud dat blinkt.

Jan stak het mes in zijnen zak; Stien raapte zorgvuldig de gevallene bloemen op, en onze twee wijsgeeren verlieten den hof, terwijl Stien in zich zelven zeide:

- 't Is verloren, ik heb geen woord verstaan van al hetgene Jan daar gezegd heeft, en ik begin te gelooven dat hij kindsch wordt. Kijk, kijk, het wordt ook precies zijn tijd, maar het ware toch spijtig, want hij is een braaf man en hij heeft zoo veel verstand gehad.

(*Wordt voortgezet*)

Aan de Keyser, Lord-Mayor van Londen.

Three cheers for de Keyser! zoo klinkt het in Londen
Aan de oevers der Teemsche, den mayor ter eer,
En jubelend melden er duizenden monden
Met geestdrift den aanvang van 't nieuwe beheer.
Het volk dat zijn roem kon door schranderheid vesten,
Bij wien nooit de glans van 't vernuft werd verdoofd,
Verkoos in de hoofdstad der Britsche gewesten
Een KEYSER uit Vlaandren tot stedelijk hoofd.

De *city* beroemd, waar de handel blijft bloeien,
Waar 's menschelijke geest geen' belemmering kent,
De scheepvaart den luister des landes doet groeien
Geen vreemde geaardheid 't verledene schendt,
Heeft in haren schoot eenen hoofdman gevonden,
Die mild met verstand en met kunde is bedeeld,
Eene edele borst en een naam ongeschonden,
Een KEYSER op Belgischen bodem geteeld.

Zijn wiege stond daar, waar in Vlaanderens streken
De Dender in 't Scheld zijne wateren giet,
Daar minde hij Vlaanderens beemden en beken
En sprak hij de taal, die van Maerlant ons liet,
Daar zoog hij de wilskracht, die manlijke waarde,
De kiem van een leven zoo rustloos als vrij
Uit zijn moeders borst en geen Keizer vergaarde
Als KEYSER meer achting en eerbied daarbij.

Three cheers for de Keyser! zoo klinkt het in Londen,
Lang leve! weêrgalmt het aan Dender en Scheld,
En luid zal de faam aan de wereld verkonden
Hoe hoog weer een Vlaming op prijs werd gesteld.
Daar rolt hij naar Guildhall in Stadszegewagen
De KEYSER, wijl Albion roemt zijn verstand,
Maar Belgie blijft fier van zijn zone gewagen,
Die nog over zee is de trots van zijn land.

WILLEM VAN RIJSWIJCK.

Borgerhout, *November 1887.*

Wijsgeerige opmerkingen en gedachten.

In den vrede kruipt een burger met weeke slapheid voort en dekt zich tegen gevaren, gelijk men in eene belegerde sterkte zich onder den grond voor bommen dekt; maar de oorlog roept den ongewapenden burger tot den tweestrijd tegen geweld en regeeringloosheid en ieder oogenblik heeft hij een mannenhart en een mannenoog noodig.

***

De wetenschappen bewaren de edelste krachten van den geest van den mensch en kweeken die aan, even als het aanhoudende of in een brandglas zaamgevatte zonneligt warmte kweekt, die de levenskracht der natuur is.

,

Gelijk in lange dagen in Zweden het avondrood zonder tusschenkomenden nacht in het morgenrood zich oplost, zoo smelten vrees en hoop dikwijls in elkander.

,

De oude Gallen hielden Pluto voor hunnen stamvader; voor zoover nu de oorlog het meest het rijk van dezen uitbreidt, zoo hebben zij en hunne nakomelingen, de Franschen, hunnen algemeenen vader, zooals het kinderen betaamt, geed bedacht.

,

Wanneer men denkt, dat eens de Romeinen zich in de begraafplaatsen van Hadrianus met heerlijke standbeelden tegen de Gothen verdedigden, welke zij op hunne belegeraars wierpen, zoo verheugt het ons des te meer, dat wij ons tegenwoordig zooveel goedkooper kunnen verdedigen, daar wij slechts levende standbeelden, namelijk menschen, op de vijanden behoeven te werpen.

,

Elke staat moest, als Censor der staatkundige en godsdienstige gevoelens, zich de spin Caijba herinneren, die doodelijk vergiftigt als men haar aangrijpt en drukt, doch welke geen leed doet, als men haar van de huid wegblaast.

,

Even als visschen in de vijvers, bij groote koude of warmte, zich in het slijk verbergen, zoo doet ook te veel geluk en te veel ongeluk beide, zoowel menschen als volken in het slijk der onzedelijkheid verzinken.

,

Wetenswaardigheden.

Het geboortehuis van den Paus.

Onder de bijna tallooze geschenken, welke de katholieken uit alle landen onzen H. Vader Leo XIII op zijn aanstaande Jubileum, in het Vaticaan zullen aanbieden, is er een dat misschien meer dan vele anderen, 's Pausen aandacht zal trekken.

Het is namelijk het geboortehuis van den H. Vader te Carpinetto, dat hier kunstig naar opzettelijk ter plaatse vervaardigde photografieën, is nagebootst. Het zijn de welbekende fabrikanten van Anker-Steenbouwdoozen Ad. Richter & Co. te Rotterdam en Rudolstadt, welke Z.H. den Paus de verrassing bereiden. Naar wij vernemen wordt tegen de aanstaande feestdagen eene Steenbouwdoos in den handel gebracht, waaruit elkeen zich dit geboortehuis van onzen grooten Paus naar natuurgetrouwe modellen

zal kunnen opstellen. Gewis een schoon geschenk voor de kinderen in onze katholieke families.

***

Invloed van licht op boter.

De invloeden van het licht op de boter zijn grooter dan men zou meenen. De ondervinding heeft geleerd dat zuivere, echte roomboter na betrekkelijk korten tijd geheel den smaak van slechte kunstboter aanneemt, wanneer men haar in 't volle daglicht laat staan.

Hoogst belangwekkend zijn daarom de proeven door prof. Soxhlet genomen bij gelegenheid van de zuiveltentoonstelling te Munchen, om de oorzaak van het talkachtig worden van de boter onder inwerking van het licht na te gaan.

Bij die proeven bleek het, dat bij de 40 graden gesmolten en gefiltreerd vet van zuivere versche uit koemelk bereidde boter, dat in drie porties onder klokken van rood, geel en groen glas werd geplaatst, doch zoo, dat de buitenlucht niet afgesloten werd, bijna volkomen onveranderd bleef. Daarentegen bleek een proefje, onder eene blauw glazen klok geplaatst, volkomen talkachtig geworden te zijn. Hieruit is de gevolgtrekking te maken, dat de sterk breekbare lichtstralen van korte trillingen - de blauwe en violette - het talkachtig worden veroorzaken, terwijl de minst breekbare lichtstralen met lange golflengte - de gele en roode - slechts eene zeer geringe verandering in het vet te weeg brengen.

Daaruit volgt, dat men boter en ook room zooveel mogelijk voor de inwerking der sterk breekbare stralen van het zonlicht beschutten moet; kamers of kelders, die voor bereiding of bewaring van melk en boter moeten dienen, mogen dan ook niet te sterk verlicht zijn.

Bij het verkoopen van boter in de open lucht is het bedekken met groene bladen, zooals dit trouwens reeds veelvuldig geschiedt, zeer aan te raden, omdat de groene kleurstof der bladen (het chloropyl) de lichtstralen, die het meest breekbaar zijn en schadelijk op de boter inwerken, verandert in stralen van mindere breekbaarheid en die slechts eene geringe scheikundige werking uitoefenen.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn. (*Vervolg.*)

‘Kom, kom, wat is er dan gebeurd?’ vraagde de armendokter met een doordringenden blik op Hildegard, in wier bleeke trekken zich ontsteltenis spiegelde.

‘Nog niets, maar het kan nog komen,’ antwoordde Lodewijk, zijn glas weder vullende. ‘Zoo als ik zeg, wanneer ik hem niet datgene verschaffen kan, wat hij verzocht...’

‘Voor den dag er mede!’ onderbrak hem de oude ongeduldig ‘Wat is het?’

‘De hand van Hildegard!’

Met een lichten kreet was Hildegard van haren stoel opgesprongen. Een purpergloed bedekte hare wangen.

De oude heer legde het blad neder en schoof den bril dicht voor de oogen. Een glimlach speelde om zijne lippen, terwijl Martha haren arm om de zuster sloeg en haar met innigheid aan haar hart drukte.

'Heeft hij u opgedragen om dat te zeggen?' vraagde hij. 'Een zeldzame vorm om een huwelijksaanzoek te doen.'

'Hem zelven ontbreekt de moed, hoewel hij door de vereerende opdracht, die hij ontvangen heeft, thans een zelfstandig man is,' schertste Lodewijk. 'Zijn papa keurt zijne keuze goed en ik heb hem onvoorwaardelijk als zwager aangenomen; nochtans wil hij liever in den vuurmond eener vijandelijke batterij, dan in de oogen van Hildegard staren.'

'Welnu? Hildegard wat zegt gij daarop?' dus wendde zich de armendokter tot zijne dochter.

'Dat Lodewijk een slecht mensch is,' antwoordde zij met gekunstelde misnoegdheid.

'Ik? waarom?' vraagde Lodewijk verbaasd.

'Wanneer gij hem reeds als zwager aangenomen hebt, hoe kan ik dan neen zeggen?'

'Bravo!' riep de dokter. 'Kom in mijne armen, mijn lieve kind; mijn zegen blijve steeds op u rusten!'

'Moget gij zoo gelukkig worden als gij het met uw goed hart verdient,' fluisterde Martha, met diepe aandoening hare zuster kussende, en uit de armen van Martha zonk Hildegard aan de borst haars vaders.

'Maak spoedig toebereidselen voor een perzikenbowl!' riep Lodewijk vroolijk. 'Ik verwacht de komst van een lieven gast.'

Daarbij zag hij Hildegard veelbeteekenend aan.

'Ik ga terstond de perziken plukken,' zegde Martha lachende.

Nauwelijks had zij het prieel verlaten of oom Hendrik kwam den hof binnen.

'Daar komt er nog een te rechter tijd om aan onze vreugde deel te nemen,' zegde de armendokter. 'Ik wenschte dat Rüdiger nu ook hier was!'

'Wat is er aan de hand?' vraagde oom Hendrik benieuwd. 'Ik verblijd mij gaarne met de blijden en u gun ik alle schatten der aarde; ik weet, dat ik daarbij niet met ledige handen zou blijven zitten. Hebt gij den hoofdprijs gewonnen?'

'Neen, oude jongen,' schertste de dokter. 'Er werd mij eene grootere vreugde beschoren. Hildegard wordt de vrouw van een braven en arbeidzamen man.'

'Daar wensch ik u geluk mede!' riep Zwanenberg en reikte allen de hand. 'Welnu! wie is het?'

'De bouwmeester van Grüttner!' antwoordde Lodewijk, die aan den ingang van het priëel stond. 'Daar komt hij reeds aan!'

De armendokter nam Hildegard bij de hand en ging met haar den jonkman te gemoet, die door geluk en vreugde als bedwelmd - met wankelende stappen ijlings nader kwam.

'Wij behoeven niet veel woorden te gebruiken,' sprak de vader op zijne trouwhartige wijze, terwijl hij de hand zijner dochter in die van Grüttner legde. 'Wees gelukkig met elkander en God zegene u!'

De armendokter keerde in het priëel terug en nam haastig den bril af om de vochtig aangeslagen glazen af te wisschen.

Na eene poos vraagde hij: ‘Welk nieuws, Hendrik?’

Zwanenberg verhaalde met eenigen omhaal, dat hij en Rüdiger voorgisteren avond in het *Hôtel de France* Steenhouwer ontmoet hadden, en dat de makelaar ook van de verdenking gesproken had, die op baron Archimbald kleefde. Oom Hendrik voegde er bij, dat hij zelf om redenen, die hij voorloopig nog verzwijgen moest, volkomen overtuigd was, dat deze Steenhouwer een doortrapte schurk, zoo niet een misdadiger was, dien hij zou trachten te ontmaskeren. ‘Kon ik nu maar om dit doel te bereiken, terstond eene woning in Mina's huis bekomen,’ dus besloot hij zijne uitvoerige mededeeling.

‘Dat kan waarschijnlijk gemakkelijker gaan, dan gij wel denkt,’ dus nam Lodewijk het woord op. ‘In dit huis woont eene familie Wilfert - de man is heden namiddag verongelukt; hij ligt in het ziekenhuis reddeloos verloren. Tante Mina heeft mij reeds gezegd, dat de vrouw en de dochter van den verongelukte terstond moeten vertrekken.’

‘Is Wilfert verongelukt?’ vraagde zijn vader deelnemend. ‘Hoe kwam dat?’

‘Hij is in zijn roes onder een wagen van den paardentram geraakt, de wielen gingen hem over de borst...’

‘Die ongelukkige drank! Hij is een ontzettend werkzame leverancier der krankzinnigengestichten en kerkhoven! Ieder beschonkene, zonder uitzondering, moest men gevangen zetten en straffen, maar onze menschlievende strafwetten zien zelfs in de dronkenschap eene verzachtende omstandigheid; ik begrijp dat niet. Na den dood van den muziekant moeten wij ons het lot der achtergeblevenen aantrekken. Lodewijk, help mij daaraan denken. Wellicht kan ik het brave meisje eene goede betrekking en aan de vrouw werk verschaffen.’

‘Wanneer zal het met hem gedaan zijn?’ vraagde oom Hendrik.

‘Ik denk, morgenavond,’ antwoordde Lodewijk.

‘En dan wil Mina de menschen dadelijk buiten de deur zetten.’

‘Dat heeft zij mij nadrukkelijk verklaard.’

‘Dat strookt volkomen met hare schraapzuchtige geaardheid,’ sprak zijn vader verontwaardigd. ‘Ik zal haar nog eens goed onderhanden moeten nemen; maar helpen doet het eigenlijk toch niet. In dat versteend menschelijk hart is geene plaats meer voor edele gevoelens. Maar nu genoeg daarvan; daar komt Martha met den bowl. Het bruidspaar zal nu ook wel verschijnen.’

Oom Hendrik stond op en ging het bruidspaar te gemoet om het zijne gelukwenschen aan te bieden. Eenige minuten later zat de familie in het prieel bijeen. Martha vulde de glazen en oom Hendrik bracht op grappige manier in warme woorden den eersten toast op de verloofden uit.

IX.
Eene bliksemstraal uit den helderen hemel

Trillende van drift, stond Erwin voor den bankier.

‘Met dit eenvoudige neen kan ik mij niet vergenoegen, mijnheer Stroombeek,’ sprak hij met gesmoorde stem. ‘Gij hoort, dat Erna mijne neiging deelt en naar ik

hoop, weet gij ook, dat ik de man ben, die uwe dochter gelukkig kan maken. Wat hebt gij dus tegen mijn persoon?'

'Niets, volstrekt niets, heer baron,' antwoordde de bankier, den blik van Erwin ontwijkende.

'Welnu! mijne geldelijke omstandigheden zijn u bekend; ik kan en wil gaarne van allen bruidschat afzien...'

'Hoe kunt gij gelooven, dat ik zoo kleingeestig denk. De man, die mijn eenig kind ten huwelijk krijgt, heeft ook ten volle recht op mijn vermogen; en wat uwe geldelijke middelen aangaat, deze zijn mij genoegzaam bekend, zij kunnen mij geene bezorgdheid inboezemen.'

'Dan is het mij ten eenemale onbegrijpelijk, dat gij mij de hand uwer dochter niet geven wilt.'

'En nochtans moet ik u de gronden verzwijgen, die mij tot deze weigering dwingen,' zegde Stroombeek, terwijl hij de handen op den rug legde en langzaam op en neer ging. 'Deze gronden moeten mijn geheim blijven.'

'En het geluk van Erna?' hernam Erwin met scherpte. 'Heeft dat voor u in het geheel geene waarde?'

ZIJNE HOOGW. DE AARTSBISSCHOP SEGHERS.

'Heer baron, ik geloof niet, dat gij het recht hebt mij dit verwijt te doen,' hervatte de bankier. 'Mij zelven bloedt het hart, omdat ik den wensch van mijn dierbaar kind niet vervullen kan en ik maak er mij bittere verwijten over, dat ik niet waakzamer

geweest ben en het zoover komen liet. Het gebeurde laat zich, helaas! niet meer ongedaan maken. Erna weet, dat zij er van afzien moet en gij moet het eveneens.'

'Moeten?' antwoordde Erwin, het hoofd uitdagend in den nek werpend. 'Gij bezit de macht niet om onze harten te dwingen. Hebben uwe geheimzinnige gronden misschien betrekking op mijn vader?'

Stroombeek was bij het raam blijven staan. Hij kruiste de armen over elkander op de borst en staarde met een bekommerd voorkomen naar buiten in den hof, waar zijne dochter vol bang ongeduld zijne beslissing verbeidde.

'Neen!' zegde hij met een diepen zucht. 'Hoe komt gij op deze veronderstelling?'

'Moet ik niet naar de gronden zoeken, die gij voor mij tracht te verbergen?'

'Gij zult ze nooit leeren kennen!'

'Nooit? Gij spreekt dat zeer kalm uit, maar gij kunt ons beiden niet bevelen, om van elkander af te zien, mijnheer Stroombeek. Onze verbintenis is gesloten, alleen de dood kan die verbreken.'

'Moet ik daarin eene bedreiging zien?' vraagde de bankier, zich naar Erwin omkeerende. 'Ik mag wel verwachten, dat gij steeds en derhalve ook in deze zaak als man van eer handelen zult. Wanneer ik u verklaar, dat er zeer gewichtige gronden zijn, die mij dwingen, tusschen u en Erna te treden, dan moet u de noodzakelijkheid der verzaking duidelijk worden....'

'Neen, want ik kan over deze gronden niet oordeelen, zoolang ik ze niet ken,' viel Erwin hem in de rede, terwijl hij zijn hoed opnam. 'En zoolang bestaan ook deze gronden voor mij niet,' ging hij voort; 'ik beschouw ze slechts als een voorwendsel, waarachter gij uwe weigering verschuilt. Gij hebt mogelijk reeds den toekomstigen echtgenoot voor Erna gekozen - deze keuze mag wel aan handelsbelangen vastgeknoopt zijn - gij kunt of wilt nu niet meer op dit plan terugkomen..'

'Niet verder, heer baron!' onderbrak hem Stroombeek, de hand als tot afwering opheffende. 'Gij doet mij verwijten, die mij diep beleedigen moeten. God gave, dat ik die gronden uit den weg kon ruimen! Met blijdschap zou ik aan deze verbintenis mijn zegen schenken. Geen offer zou mij te groot zijn, kon ik daarmede den scheidsmuur verbreken, die zich tusschen u en mij verheft. Ik vermag het niet; geloof mijne woorden en vorsch niet verder na. Onderneem eene reis, bezoek vreemde landen en poog dezen droom van lieverlede te vergeten: Gij kunt het als gij wilt; op bittere teleurstellingen moet een ieder gevat zijn, zij blijven geen mensch bespaard.'

'Uitvluchten?' zegde Erwin en nogmaals trof een toornige blik den bankier, die zijne rustelooze wandeling weder hervat had. 'Ik laat mij daarmede niet afschepen, mijnheer Stroombeek. Erna heeft mijn woord, en ik bezit het hare, wij zullen het gestand doen. Ik zeg niet vaarwel, maar - tot weerziens.'

Hij verliet met een korten groet het kabinet. De portier, die in den gang op hem wachtte, wees hem zwijgend op de deur van het vertrek, dat hij bewoonde.

Erwin trad binnen. Met een doodsbleek gelaat kwam Erna op hem toe.

'Wat heeft hij u geantwoord?' vraagde zij met bevende stem.

'Een kort neen! Zijne gronden wil hij niet noemen,' antwoordde Erwin toornig. 'Kent gij ze?'

'In de verste verte niet.'

'Mij is de zaak geheel onbegrijpelijk.'

'Het moeten vreeselijke gronden zijn, die mijn vader tot deze weigering noodzaken, want ik weet hoe gaarne hij mij gelukkig zou willen zien!'

'Mogelijk bestaan die gronden slechts in zijne verbeelding,' hernam Erwin. 'Geene macht der aarde kan onze verbintenis weder verbreken.'

‘Wat wilt gij nu doen?’ vraagde zij angstig.

‘Mijn vader moet thans ook voor mij om uwe hand aanzoek doen!’

‘En indien hij hetzelfde antwoord bekomt?’

‘Dan blijft u slechts de keuze tusschen uw vader en mij.’

‘Eene smartelijke keuze!’ zuchtte zij. ‘Maar mijn hart zal zegevieren.’

‘Het zal u nimmer berouwen! Onder ons dak zult gij een nieuw schoon tehuis vinden en ik wil u op mijne handen door het leven dragen?’

‘Maar de vloek mijns vaders zal zich aan onze schreden hechten; bedenk dat ook?’

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 18]

Onze gravures.

Gerard Dou.

GERARD DOU, NAAR ZIJNE EIGENE SCHILDERIJ.

Onder de groote meesters der Hollandsche schilderschool bekleedt Gerard Dou eene bijzondere plaats. Zijne schilderijen zijn meest van kleine afmeting, maar munten uit door eene fijnheid van behandeling, die aan 't wonderbare grenst. De paneeltjes van Gerard Dou worden door echte liefhebbers nooit anders dan met een vergrootglas bekeken. Zijne binnenhuisjes, meest al gestoffeerd met een enkel figuurtje, dat sterk tegen een donkeren achtergrond of in eene nis uitkomt, zijn kunstjuweeltjes, die tegen fabelachtige prijzen worden opgekocht, omdat zij onovertroffen zijn in de wijze van behandeling, die het toppunt van detailleering en afwerking bereikt. In eene gordijn of een tafelkleed van zijne genrestukjes kan men de draden van het weefsel tellen. Zijn keurig penseel gelijkt op eene graveernaald, zoo gevoelig van

toets, zoo fijn is iedere streek. Zijn speelsch tooveren met licht doet hem gelijken op een Rembrandt in het klein, want hij heeft volstrekt de grootsche opvatting van Neerland's schildervorst niet.

Onze gravure, voorstellende het portret van den schilder door hem zelven, kan een denkbeeld geven van zijn werk en zijn persoon. Rust de schilder uit van zijnen inspannenden arbeid? Want al heeft men dien wel eens kunstvaardig knutselwerk eer dan kunst genoemd, met gemak werkte hij in al zijne uitvoerigheid stellig niet.

Gerard Dou werd den 7^{en} April 1613 te Leiden geboren en aldaar den 9^{en} Februari 1675 begraven. Leerling van zijn vader en van Pieter Couwenhorn en vooral van Rembrandt, overtrof hij weldra zijne meesters, behalve den grooten koning van het licht, die altijd een grooten invloed op hem bleef uitoefenen. Dou staat aan het hoofd der zoogenaamde Leidsche school, dat is der schilders, die zich onderscheiden door hunne uitvoerig gepenseelde binnenhuisjes, waartoe Van Mieris. Slingelandt, Schalcken, Brekelenkam, Van Staveren en nog veel anderen behooren.

Evenals Rembrandt, heeft ook Dou zijn eigen portret meermalen tot onderwerp van eene schilderij gekozen: zoo bestaat er van zijne hand een alleruitvoerigst paneel waarop hij zich zelf heeft afgebeeld met de hand op een doodshoofd; weer een ander stelt hem voor als een lustig gezel met den drinkbeker in de hand. Hij was gewoon zijne portretten altijd door eenig bijwerk, waaraan hij niet minder zorg besteedde, te omringen. Onze gravure stelt hem voor in zittende houding, het hoofd met eene schildersbarret gedekt en eene pijp in de hand houdende. Men moet erkennen dat al zijne portretten meesterlijk ‘gedaan’ zijn. Het meest afgewerkte van zijne paneelen is eene schilderij, voorstellend Karel II, koning van Engeland, staande voor eene tafel, behangen met een fluweelen, met paarlen geborduurd kleed, waarop de kroon ligt, rijk met edelgesteenten bezet. Er zijn weinig schilders, die hem evenaren in het-

schilderen van stoffen; zijne fluweel en zijde is smijdig of krakend, zacht of glinsterend; bont of wollen stoffen, alles bootst zijn vaardig penseel onnavolgbaar schoon na. Dou heeft te veel nagelaten om elk zijner stukken te bespreken; de naam dien hij zich heeft verworven in het rijk der kunst is een der eerste te zijn van eene school, die onder de beste en grootste wordt gerangschikt.

‘Ik zal u visschers van menschen maken.’

‘In dien tijde,’ zoo luidt het evangelieverhaal in zijn treffenden eenvoud, ‘wandelde Jezus langs de zee van Galilea, en zag twee broeders: Simon, die Petrus genoemd wordt, en Andreas, diens broeder, het net in zee werpen; want zij waren visschers. Hij zeide hun nu: Volgt mij, en ik zal u visschers van menschen maken. Zij verlieten dan terstond de netten, en volgden Hem. Van daar nu voortgaande, zag Hij twee andere broeders, Jacobus, den zoon van Zebedeus en Joannes, diens broeder, in het schip met hunnen vader, die hunne netten verstelden. Hij riep ze dan, zij verlieten nu terstond de netten en hunnen vader en volgden hem.’ Zoo wordt ons de roeping der apostelen beschreven in het Evangelie van den H. Mattheus, Hoofdst. IV, van vers 18 tot 22, dat op den feestdag van den H. Andreas, den 30 November, wordt voorgelezen. Prof. Zimmermann, geheel doordrongen van den geest en den tekst der H. Schrift, die de beste verklaring is voor zijne schilderij, geeft ons een schoon tafereel te zien. Welk een heilig vertrouwen straalt er uit de blikken dier mannen, die op het eerste woord aan de roepstem des Heeren gehoorzamen en den Heiland volgen. Er ligt treffende waarheid in deze voorstelling.

Eerste kunstproeve.

Zou de knaap, die met zooveel hart en toewijding de laatste hand legt aan een vlieger voor den wedstrijd, niet met evenveel voldoening op zijn werk neerzien als de gevierde schilder, die een tafereel, voor de tentoonstelling bestemd, met eenige laatste penseelstreken voltooit? Ja, voorzeker, want geen meester, in welke kunst ook, kan zijn gewrocht met zooveel ongeveinsde bewondering beschouwd en geprezen zien, als deze decoratieschilder voor eigene rekening. Met hoeveel zorg heeft hij ook de lijnen getrokken, die een gelaat moeten beduiden, maar die eigenlijk meer aan eene volle maan gelijken, waarin we gaarne een guitig of treurig gezicht meenen te zien. Het portret op den vlieger munt niet uit door uitdrukking, maar toch is het in de oogen der drie ondernemers echt kunstwerk, en als de vlieger wil opgaan, dan kan het zelfs ‘hooge kunst’ genoemd worden.

De Chineezenwijk te San Francisco.

Verbeeld u dat gij den vorigen dag te San Francisco zijt aangekomen, en dat gij bij eene heldere zon de stad doorwandelt, en alle bijzonderheden nauwkeurig opneemt.

Bedenk, dat voor ongeveer dertig jaar slechts enkele hutten stonden op de plaats, waar de stad nu verrijst, en gij zult toegeven dat de hoofdstad van Californië zich in niets onderscheidt van de andere groote Amerikaansche steden dan door hare spoedige opkomst.

Het zijn dezelfde huizen, dezelfde magazijnen, dezelfde voorbijgangers. Gij maakt al de opmerking, dat het schilderachtige totaal ontbreekt en dat het de moeite niet waard was om daarvoor den Oceaan over te steken en eene verre reis door het vasteland te maken, om straten en gebouwen te zien, zooals in elke groote stad.

Maar gij loopt eene straat ten einde, nog eene en nog eene en daar bevindt gij u op eens op een der merkwaardigste plekjes van de wereld. Zoo pas, zaagt gij u omringd van de meest alledaagsche, moderne gebouwen, de rechte lijnen en de grauwgrijze kleuren, in optima forma, op eens is uwe omgeving als bij tooverslag veranderd, 't is of gij u in China bevindt; gij ziet voor u de zonderlingste opeenhooping van houten balcons, buitentrappen, winkels en tempels.

Even te voren hebt gij niets ontmoet dan *businessmen* met hooge hoeden en zware horlogekettingen, nu ziet gij u onverwachts omringd door eene bonte menigte, allerzotst aangekleed, van zoo ongewone verschijning, alsof zij pas de sprookjes der Duizend en een Nacht ontloopen is.

Het toeval heeft uwe schreden naar China-Town, het Chineezenkwartier geleid, waar een liefhebber van vreemde tafereeltjes zich dagen lang vergasten kan.

Dertig duizend Chineezen leven daar opeengetast in eene ruimte, niet grooter dan tweemaal de *Place de la Concorde* te Parijs, dat is tweemaal ongeveer 700 meters lang en 300 à 400 meters breed. Men weet dat de Chineezen bijzonder dicht op elkaar wonen en dooreen krioelen als tamme konijnen in de fokkerij. Woning en kost komen den zoon van het Hemelsche Rijk op weinig geld te staan. Den geheelen dag arbeiden zij met tien of twaalf te gelijk in één klein, vuil vertrekje opeengehoopt, en voor vijf stuivers rijst voorzien zij in al hunne behoeften aan voedsel. Als het avond wordt, draaien zij zich, gekleed en wel, in flanellen dekens, en zij slapen op den kalen vloer van het vertrek, waar zij zich bevinden.

Met het krieken van den dag zijn zij weer op de been en beginnen met frisschen moed hetzelfde leven, alleen met het doel om de noodige gelden te verzamelen, ten einde zich in hun geboorteland te kunnen laten begraven.

Met zijne zoo talrijke bevolking neemt China-Town het middelpunt in van de Amerikaansche stad, gelijk een verloren eilandje te midden van een meer.

Als men den weg niet kent, die er heen voert, zou men lang rond dit ghetto kunnen dwalen, zonder het te ontdekken. Bevindt men er zich eenmaal in, dan herinnert niets den wandelaar meer, dat hij zich in de Vereenigde Staten bevindt. Overal ziet hij de kleeding en den bouwstijl, waardoor het hemelsche rijk zich bijzonder kenmerkt. Aan alle kanten lantaarns, wimpels en uithangborden. De dertig duizend Chineezen van China-Town krioelend door de straten, èn winkels, èn werkplaatsen tot stikkens toe vullend, zijn kalme, bedaarde lieden die niemand kwaad doen. Uiterst bescheiden en beleefd, hinderen zij niet in het minste de bewegingen der nieuwsgierigen, die gekomen zijn om hen te bezoeken. Zij zijn matig, somber, teruggetrokken, zij glimlachen zelden en zijn nooit uitgelaten vroolijk.

Het onaangename van de wijk bestaat vooral in de lang niet frissche geuren, die er altijd hangen. Het is onmogelijk die onhebbelijke lucht te ontleden, het heeft iets van een vuil konijnenhok, maar het is vrij wat erger. Toch gewent men er spoedig aan.

Hoe zal men het beste een ontdekkingstocht ondernemen? Wel, door op zijn Chineesch te gaan dineeren in een van de talrijke restaurants, die in het kwartier als gezaaid zijn, en die men gemakkelijk herkent aan hun reusachtig uithangbord. De keuken van ons restaurant was beneden aan de straat. Het zag er alles zindelijk uit daarbinnen, droog, schoon, glimmend zelfs van boven tot beneden. De casserollen, van uitstekend gesmeed brons, glinsteren als spiegels, alles is beter gereinigd dan hun eigen persoon bij die Chineezen. Toch, bij het klaarmaken van de spijzen, moet men niet al te nauwlettend toekijken. Het is een kooksel zonder naam, dat er ook niet altijd even aantrekkelijk uitziet, al brengen de kok en zijne maats dat alles in gereedheid volgens de geheimzinnigste recepten.

Op de eerste verdieping vindt men eene zeer groote zaal, met losse ronde tafeltjes. Daar is de ‘garcon’ een Chinees, dat spreekt; hij draagt een donkerblauwen kamerjapon en een langen staart. Eenige woorden mompelend in het onmogelijkste Engelsch, vraagt hij u of gij soms niet hooger wilt gaan. Hooger gaan, waarvoor? om minder te betalen? Juist niet, het schijnt dat in een Chineesch restaurant, de rekening hooger stijgt met de verdieping. Wonderlijk volk, die Chineezen. Zij weten van hooge prijzen, dat moet gezegd worden. Vooruit, laten wij nog een trapje hooger gaan, des te meer zijn we welkom Gaan we zitten op een der krukjes, voor het tafelkleed en smullen van de lekkernijen uit China, besproeid met likeuren, bereid in het Hemelsche Rijk. 't Smaakt niet slecht en het wordt goed opgediend. Het heeft echter een gebrek: het is bijna ongenietbaar sterk gekruid en gezouten. Maar wij zijn op de bovenste verdieping, op zolder, wij hebben dus niet te klagen.

De Chineesche restaurateurs verstaan de kunst om van allen, behalve van hunne landgenooten, fabelachtige prijzen te vragen.

Na het eten, past het de goden van China te gaan bezoeken in een *joss house* of tempel.

Die tempel is een soort van kleine pagode, zeer laag van zoldering en opgevuld met alle mogelijke afgodsbeeldjes. Aan de muren ontelbare sieraden (waaronder zeer schoone) alles in Aziatischen geest

De meeste bezoekers (Chineezen) dragen offergaven aan ‘in natura,’ bij voorbeeld rijst, waarmede het heet, dat de *joss* zijn maal doet. Hij moet al vrij wat eetlust hebben, en niet weinig dorst, om alles te verteren, wat men hem in eene week komt brengen. Misschien krijgen de goede magen der bewakers van den tempel een niet te versmaden deel, - want men maakt de opmerking dat zij er weldoorvoed uitzien.

Eene andere merkwaardigheid van het *joss-house:* de bewaker biedt u een staf aan, rond aan den eenen, en plat aan den anderen kant; op zijne uitnoodiging werpt gij den stok voor u uit. Komt hij op de platte zijde terecht, dan zal u alles goed gaan, maar rolt hij op den ronden kant, dan zal het u tegenloopen.

Gij begrijpt dat eene goede voorspelling den gelukkigen, wien zoo'n buitenkansje ten deel valt, in zijne vreugd milde gedachten inboezemt, en wie zou dan niet scheutig zijn en geene fooi overhebben voor den goeden Chinees. Logisch gevolg: het aanbieden van dien stok is een winstgevend baantje, want het is nagenoeg onmogelijk dat het instrument blijft liggen op den niet-betalenden kant.

Men heeft mij echter verteld, dat de proef met den stok niet lukte aan een jong Amerikaansch officier, die bij toeval de straten van China-Town bezocht. Ziehier hoe het toeging:

Hij komt het *joss-house* binnen: men biedt hem als naar gewoonte de stokken aan en tracht hem aan het verstand te brengen, hoe hij er zich van moet bedienen. De Amerikaan, bepaald een liefhebber van schermen en boksen, meent dat hij op den

afgod moet losbeuken. Hij deed het met genoegen, maar het bracht hem zoo weinig geluk aan, dat men hem bijna in stukken gescheurd had als een heiligschennend beeldstormer.

In China-Town vindt men natuurlijk ontelbare toko's, waar de voornaamste Chineesche artikelen te koop zijn, vooral thee, zijde en het bekende porselein. Een China-Towner zal nooit zijne inkoopen buiten de wijk doen. Er zijn er in dienst bij de blanke bewoners van San-Francisco, maar 's avonds trekken allen naar hun welriekend kwartier. De wijk, men ziet het, is dus waarlijk een Peking in 't klein, waar niets ontbreekt wat in eene Chineesche stad wordt gevonden. Het behoeft dus niet gezegd te worden dat de opium er hoog staat aangeschreven Van misbruik, zooals men in overdreven reisbeschrijvingen leest, echter geen spoor. De meeste Chineezen gaan eene pijp opium rooken, zooals wij een bittertje of eene sterke kop koffie met genoegen gebruiken. Het schijnt hun geen kwaad te doen. Men versta ons wel, niemand wil hier den opium-

handel verdedigen, waarmede de Engelschen, ofschoon zij er het meeste kwaad van spreken, dapper voortgaan. Maar behoudens misbruik - waarom zou een Chinees niet evenveel recht hebben om zijne dosis opium met gepaste matigheid te gebruiken, als wij onzen tabak

Het is niet gewaagd om vol te houden, dat de ellende en misdaden, veroorzaakt door het misbruik van alcohol in Europa, veel grooter zijn dan de gevolgen van het opiumrooken, zooals het hier plaats heeft. Hij, die op verkenning uitgaat in de China-Town, zal veel huizen aantreffen, waar opiumrookers bijeenkomen, maar als hij zich de moeite wil geven van een onpartijdig onderzoek, zal hij spoedig bevinden dat de personen, die hij hier ontmoet, lang niet verdierlijkt zijn, en dat hun gestel volstrekt niet zoo ondermijnd is, als men gewoonlijk beweert. Des te beter!

Een onontbeerlijk beroep, dat in de wijk veel handen werk geeft, is dat van kapper. De Chineezen - hunne vrouwen vooral - zouden liever hunne portie rijst missen dan niet behoorlijk gecoiffeerd te zijn.

De China-Townsche dames onderscheiden zich, zooals men weet, door hoogopstaande kapsels, niet geheel ongelijk aan hetgeen men bij ons ‘Fedora’ noemt. Hun glinsterend, dik en donker haar, zwart als git, in zware vlechten omhoog gestoken, verheft zich soms meer dan een voet boven hunne hoofden, welke niet nader beschreven behoeven te worden, daar een ieder ze kent van de blauwe porseleinen vazen of borden, die men, echt of nagemaakt, al eens ontmoet. Maar als de Chineesche vrouw trotsch is op haren haartooi en hem in massa's ten toon draagt, haar man doet zijn best om het zooveel mogelijk te doen wegscheren, maar de lange vlecht, die op zijn rug afhangt, is hem heilig, en een zoon van het Hemelsche Rijk zou zich onteerd achten, zoo hij dat hoofdsieraad moest missen; van daar dat men verhaalt, dat eene moeder, om haar zoon te beletten dat hij te veel uitging en om hem te beteren van zijn slecht gedrag, hem onverhoeds de vlecht afsneed, welk middel probaat hielp, daar de verloren zoon eergevoel genoeg bleek te bezitten om zich dus gemerkt niet in het openbaar te vertoonen.

De Chineezen zijn groote liefhebbers van tooneelvoorstellingen; China-Town bezit niet minder dan drie schouwburgen. Alle dagen, van drie uur af tot middernacht, speelt men er eindelooze stukken, die soms weken en maanden lang duren. De geschiedenis van een geheel vorstenhuis ziet men aldus ten tooneele gevoerd. Voor een vreemdeling is er natuurlijk geen woord van te verstaan. Sinds hunne taal en letterkunde meer bekend is, zijn er belangrijke studies geschreven over dit punt.

Hunne voorstellingen onderscheiden zich bijzonder door overdreven gesticulatie en grof realisme.

De toeschouwers verraden niet de minste deelneming, juichen nimmer toe, en spreken geen woord, niemand verroert zich zelfs. Men zou meenen, dat de rijen van bezoekers, die daar roerloos zitten, versteend zijn of uit was geboetseerd.

Men gaat een Chineeschen schouwburg binnen, wanneer en hoe men wil. De prijs der plaats vermindert naar gelang de voorstelling ten einde loopt

De acteurs, mannen en vrouwen komen nooit buiten hunnen schouwburg. Achter het tooneel hebben zij geriefelijke vertrekken, waarin zij geheel afgetrokken leven. Het zijn rechte paria's, die tooneelspelers; geen Chinees, zelfs de geringste niet, zou met hen in aanraking willen komen. Daarentegen verdienen zij een aardig duitje; de besten onder hen maken 's jaars de ronde som van 40,000 franks.

Er is maar ééne plaats, waar de Chinees zijne statige deftigheid aflegt, namelijk in het speelhuis. Treed een der talrijke speelholen van China-Town binnen, en gij zult er een aantal liefhebbers van het hazardspel bijeenvinden, die als eksters om eene met goudgeld overdekte tafel trippelen. De *croupier* ziet er uit als een beulsknecht, de eigenaar heeft het voorkomen van een struikroover.

In spijt van hunne ellendige *hygiène*, blijven de Chineezen goed in hunne morsige wijk goed gezond, er sterven er niet meer dan elders. De geneeskunde heeft weinig krediet bij hen. Zij hebben wel is waar een hospitaal, de Chineezen zelf noemen die plaats de 'Laatste Hoop,' maar het is niets meer dan een ruime kelder, waar de patiënten op den grond liggen uitgestrekt, met eene kruik water en een stuk brood als voeding, versterking en geneesmiddel.

Zoo zij genezen des te beter, zoo zij sterven des te erger. Men zal zonder verbazing vernemen, dat de zieken van de 'Laatste Hoop' niet dikwijls beter worden.

Op den dag, dat ik China-Town bezocht, trof ik het juist zóó, dat ik eene Chineesche begrafenis, eerste klasse, kon bijwonen. De overledene was een rijk man geweest en bij gevolg zeer gezien.

Een soort van lijkwagen, getrokken door negen schimmels, allerschilderachtigst opgetuigd, droeg de baar. Een troep Chineesche muzikanten volgde, vergezeld, om de plechtigheid meer luister bij te zetten, van een Amerikaansch muziekkorps, opzettelijk besteld voor deze gelegenheid. Verbeeld u het uitwerksel van zulke verschillende muziek.

De weduwe volgt de lijkstaatsie. Zij is van het hoofd tot de voeten in het wit gekleed (de rouwkleur der Chineezen is wit, zooals men weet); met een blinddoek voor de oogen, wordt zij door vier familieleden gesteund en voortgeduwd. Er was ook eene soort van bonze bij tegenwoordig, die kleine met spreuken beschreven papiertjes rondstrooide, met het doel om den duivel te bezweren, de ziel van den overledene met vrede te laten. Ten laatste, om den trein te sluiten, komen nog eenige wagens, volgeladen met levensmiddelen, achteraan, waarvan een gedeelte met den gestorven rijkaard wordt begraven; het overige wordt rondgedeeld aan de armen en de priesters. Het kerkhof van China-Town ligt op een half uur afstands, zoodat de geheele trein zich in zijne volle lengte kan ontwikkelen.

Volgens een kortelings uitgevaardigd decreet is emigratie der Chineezen naar de Vereenigde Staten verboden. Van den anderen kant keeren de Chineezen vroeg of laat, dood of levend naar hun land terug, dat is zoo hunne manier om zich van de zaken terug te trekken, als zij hunne schaapjes op het droge hebben. Op die wijze kan de bevolking van China-Town slechts af nemen, en in eene niet verwijderde toekomst zal hunne wijk uitsterven en geheel verdwijnen. De Amerikanen van San Francisco zullen er met om treuren, maar zich haasten al die onooglijke duiventillen op te ruimen, om ze te doen vervangen door hunne gala-gebouwen. De beschaving zal er zeker bij winnen; de reiziger, die er op uit is een schilderachtig plekje te zoeken, kan er slechts bij verliezen.

Geld of liefde.
Zedenroman
door
Désiré Delcroix.
(*Vervolg.*)

III.

> Ordineert ende schickt alle dingen naar uwen wille, ende na uwen goet duncken, en gy sult anders niet vinden, dan dat gy altyd wat lyden moet, 't zy u lief ofte leed: ende alsoo sult gy altyd eenig Cruys vinden: want gy sult eenige pynen gevoelen in uwen lichame ofte gy sult eenig lyden hebben in uwen herte.
>
> THOMAS A KEMPIS. (Het XII Capittel van den tweeden Boecke der navolginge.)

Mijnheer Van Stralen, Clara's vader, was een man van rond de vijftig jaren, van ongemeen deftig voorkomen, groot van gestalte en eenigszins zwaarlijvig. De levendigheid zijner zwarte oogen verspraken vast karakter en onbuigzamen wil. Grijze haren en een lange ruige baard gaven hem een indrukwekkend uitzicht; en al zijne wezenstrekken staafden het gezegde, dat het gezicht de spiegel der ziel is: want zijne geaardheid kwam volslagen overeen met de uiterlijke kenteekenen, die ze verrieden.

Hij was eenige zoon eens koopmans, en had van zijnen vader groote goederen en eene ongemeene mate zelfzucht geërfd. Andere dan stoffelijke belangen kende hij niet. Vriendschap, liefde of medelijden stonden in het *woordenboek zijns levens* niet aangeschreven, en nochtans was hij geen kwaad mensch.

Men prees zijne voorzichtigheid, zijne nauwgezetheid in zaken van recht en eerlijkheid.

De armen roemden vooral zijne liefdadigheid, want niet één bedrukte verliet ooit ongetroost zijn kasteel, en in menige hut werd zijn naam met zegeningen genoemd. Dit ontstond hierdoor, dat zijne vrouw en zijne dochter, beiden uiterst liefdadig, het zoo wisten te schikken, dat al het goede door haar aangericht, haren man en vader gedeeltelijk werd toegeschreven.

Trouwens Mevrouw Van Stralen was van een geheel tegenovergesteld karakter.

Daar zij thans met haren gemaal aan de ontbijttafel zit, zullen wij dit oogenblik te baat nemen om zoo wel haar lichamelijk als haar zedelijk conterfeitsel, zoo als onze voorouders het noemden, te maken.

Zij is eene vrouw van middelbare gestalte en tengeren leest. Uit hare blauwe oogen stralen goedheid en zachtmoedigheid. Op haar blank voorhoofd teekenen zich reeds eenige rimpels, welke eerder aan knagend verdriet zijn toe te schrijven, dan aan de acht en dertig winters, die sinds hare geboorte vervlogen zijn. Overigens ligt er zooveel gelatenheid, zooveel deemoed over haar gansch wezen verspreid, dat men alras begrijpt dat deze vrouw, indien zij niet altijd rozen op haar levenspad vond, toch in de beseffing en in de strenge volvoering harer plichten als gade en moeder, gepaard met den troost, welken zij in het uitoefenen harer menschlievendheid vinden mocht, kracht genoeg putte, om te beletten dat de wind des ongeluks, die haar over het hoofd woei, haar in de ziel drong en heur hart verdorde.

En zoo was het ook.

Met eene teedere, gevoelvolle ziel begaafd werd zij, jong en onervaren, voor geheel haren levensloop verbonden aan een koud en ongevoelig wezen, dat hare edelste gewaarwordingen dwaasheden noemde, en onbarmhartig den spot dreef met alles, wat zij tot hier toe eerbiedigde of bewonderde.

Haar man had ze nooit bemind, en hun echt was van zijnen kant niet anders geweest, dan eene handelszaak die zijn kapitaal verdubbelde, en hem dus toeliet zijne zaken eene grootere uitbreiding te geven.

Zwaar had de ongelukkige vrouw in de eerste jaren van haren echt te kampen om aan de plichten eener liefhebbende gade getrouw te blijven. Meer dan eens trachtte zij in den roes der wereldsche feesten en vermaken eene verpoozing te vinden voor het knagend verdriet, dat de koude onverschilligheid en stelselmatige vitterij des echtgenoots haar berokkenden. Doch te vergeefs: want bevond zij zich na de uren der bedwelming weder met heur hart alleen dan bloedde de diepgeslagene wonde sterker dan ooit.

Zoo stonden de zaken in den tweeden jare hunner vereeniging.

Sedert eenigen tijd leed Mevrouw aan eene borstziekte, hare kleur verging, hare ziel was geheel en al terneer geslagen en haar leven in gevaar.

De anders zoo ongevoelige en verharde echtgenoot scheen nu voor het eerst te begrijpen, dat de vrouw in den huize wel iets meer is, dan een meubel of een werktuig; en in zijn binnenste werd hij diep geroerd over de smarten der lijdzame en verduldige gade.

Echter ontging zijne begrippen de ware oorzaak der inwendige kwaal, die haar verteerde

en daar zijn misgrijpen ten haren opzichte eigenlijk minder aan eene kwade inborst, dan wel aan de verkeerde richting zijner opvoeding toe te schrijven was, verzachtte zijne doenwijze van lieverlede en scheen zijn tyranische geest buigzamer naarmate de lichamelijke krachten der vrouw afnamen.

Van stuursch en dwingend werd hij liefderijk en verplegend: de spotlust verdween van zijne lippen en innige deelneming nam de plaats in, waar te voren zelfzucht en bekrompen stoffelijk eigenbelang gebiedend en zielverdelgend troonden.

Zulke onverhoopte verandering was heilzamer voor het gemoed der arme lijderes dan de voorschriften der geneesheeren voor haar lichaam: want gelijk de lamp uitdooft bij gebrek aan olie zoo ook verging haar leven slechts bij gebrek aan geluk.

De liefderijke zorgen haars gemaals, ondersteund door de hoop, welke haar in het verschiet toelachte, van eindelijk den liefdevollen droom haars levens verwezenlijkt te zien, werkten zoo heilzaam op haar zwak maar jeugdig en levenrijk gestel, dat zij weinige maanden later in staat was de sombere ziekenkamer te verlaten, en op den arm van haren man geleund, wederom onder het onmeetbare blauwe gewelf van Gods lieven hemel, bij het streelende gejubel der vogelen en onder de koesterende stralen der zonne, met vernieuwde longen en verblijd hart, de frissche zuivere veldlucht met volle teugen in te ademen.

Hoe blij gevoelde zij zich en hoe gelukkig!

Het scheen haar toe, als ware tot op dit oogenblik de natuur overhangen met een rouwfloers, dat eensklaps door eene onzichtbare en weldoende hand weggeschoven werd. Nooit vond zij het gezang der gevleugelde luchtbewoners zoo bekoorlijk, nooit warmden de stralen der zonne zoo zacht en zoo koesterend hare tengere leden; nooit scheen haar het water der beken zoo helder, dan thans bij de wedergeboorte der zoo lang onder kommer en zedelijke miskenning diep gebogene vrouw.

Hoe verheugd was zij en hoe dankte zij God, niet alleen voor het tegenwoordige heil, maar ook voor het doorgestane wee: want de dagen van beproeving en ellende werken veredelend op de gulden harten der goeden, en werpen in hunne ziel zaden van deugd en liefde tot den Schepper, welke het vuur van Gods genade doet ontkiemen, en ten voorbeelde van den booze, ten trooste van den ellendige, tot bladerrijke stammen doet opwassen in de brandende woestenij van zielsvertwijfeling en moedeloosheid.

En echter duurde het niet lang of Van Stralen hernam zijne vorige levenswijze.

'IK ZAL U VISSCHERS VAN MENSCHEN MAKEN,' NAAR DE SCHILDERIJ VAN ZIMMERMANN.

Toen alle gevaar voor zijne vrouw voorbij was, werd hij wederom de zelfzuchtige, onsprekelijke meester des huizes, en zijne vrouw, de verlatene en verdrongene, was nog eens zonder troost aan de eenzaamheid overgelaten. Ditmaal echter leed zij minder van die vervreemding, want gedurende hare ziekte had de krachtvolle stem van den godsdienst tot heur hart gesproken, en het gesterkt tegen de aanvallen der zwakke natuur; zij had begrepen, dat de mensch meestal in zich zelven, dat is in het betrachten zijner plichten, de voornaamste bron van zijn geluk moet vinden, al werd hij ook door zijne natuurgenooten met ondankbaarheid beloond of met smaad beladen.

Van toen af aan was haar besluit genomen: haar levensplan ontworpen. Alle bedrukten werden hare lievelingen en zij kende geene grootere vreugde dan de tranen der bedroefden onder den smeltgloed harer menschenliefde te drogen. Zij werd minzamer dan ooit ten opzichte haars gemaals en verdroeg verduldig de onredelijke trotschheid, waarmede hij de opofferingen bejegende, welke zij aan den huiselijken vrede zoo ruimschoots en zoo gelaten deed. Echter maakte dit voorbeeldige gedrag geene andere uitwerking op zijn gemoed, dan een zeker gevoel van eerbied te doen ontstaan voor de treffende deugden, die haar zoo ver verhieven boven de bekrompen bemoeiingen, waaraan de vrouwen uit hoogere standen, vooral in deze eeuw van ongeloof en kinderachtige tijdverkwisting, hare dagen verspillen. En als wilde de Algoede haar het doorgestane wee vergoeden, zoo zond Hij den Engel der vertroosting uit den hoogen tot haar, en zij werd moeder.

Van dit oogenblik begon voor haar een nieuw leven. Zij stortte over het lieve meisje, dat God haar schonk, den schat der liefde, die in hare verengde borst als in een graf besloten, met zoo veel geweld buitenwaarts wilde, dat hij reeds eenmaal

zijne aardsche gevangenis had ondermijnd, om met hare ziel tot beider goddelijken oorsprong terug te keeren.

De ternêergeslagene verhief het hoofd: zij geloofde wederom aan geluk, want zij stond niet meer alleen en verlaten ter wereld, en eene blijde toekomst lachte haar uit de blauwe oogen hare kleine lieve Clara tegen.

En alsof het kind begreep, dat zijne liefde, als een hemelsche dauw, het harte der moeder opbeuren en verfrisschen moest, gaf het haar, van zijne vroegste kindschheid af, ondubbelzinnige blijken van hetgeen het later voor haar worden zou. Verre van door haar geluk te verminderen, werd de menschenmin der goedaardige moeder er door vergroot, en vast besloot Mevrouw Van Stralen hare dochter in denzelfden geest van menschlievende zelfverloochening op te kweeken.

Zoo verliepen de eerste kinderjaren van Clara tusschen de liefkoozingen der moeder en de zegeningen der armen; want Mevrouw van Stralen begeerde,

dat het kind haar altoos in hare armenbezoeken vergezelde.

Zoo is de moederliefde: zij is bijgeloovig en ongerust, zij vreest en hoopt alles; het scheen haar toe dat de zegeningen der vertrooste bedrukten haar kind tegen kommer, ziekte en dood zouden beveiliger, en meer dan eens, toen het begon de armkens te bewegen, legde zij den penning in zijne kleine handekens en was zoo tevreden, als het de aalmoes aan de armen overbracht, dat tranen van geluk hare oogen bevochtigden.

En God beloonde de moeder in haar kind, want het wies op, zonder ziekte of tegenspoed, als eene blanke lelie tusschen de doornen des huiselijken levens.

Het meisje was vier jaren oud, toen hare moeder Lodewijk van eenen gewissen dood redde, en hem als haar eigen kind aannam en verpleegde.

Van Stralen wierp in den beginne wel eenige tegenkantingen op, doch de anders zoo goede en verdraagzame vrouw vond moed en kracht genoeg om de belangen van het arme weesje te verdedigen en haren echtgenoot tot een goed werk over te halen, iets waarin zij echter des te gemakkelijker slaagde, daar Van Stralen, alhoewel weinig liefdadig, zijnen hoogmoed gestreeld vond door de loftuigingen, welke de menschlievendheid zijner vrouw inoogsten mocht, en in welke hij, hoe onverdiend ook, immer zijn aandeel verkreeg.

Lodewijks aanneming bracht dus in het gezin slechts onbeduidende woordenwisseling mede, die na weinige dagen gestild en welhaast, door de dagelijksche bezigheden verdrongen, van weêrskanten vergeten werd.

IV.

> Ja Gott möge über dir walten, meine geliebte Einzige.
> THEODOR HELL (Muttergefühle).

Het ontbijt was geëindigd. Mijnheer zat in eenen rijkversierden armstoel en las het dagblad, terwijl Mevrouw zich ontledigde met het breien van een rood zijden beursje. Behalve den *goeden dag*, welken Mevrouw nooit naliet haren man te wenschen, en het onverstaanbare gebrom, dat de beleefdheid der vrouw beantwoordde, werd er tusschen de twee echtgenooten geen enkel woord gewisseld. Mevrouw, sinds lang aan deze afzonderende levenswijze gewoon, scheen bijzonder vroolijk en wel tevreden.

De opkomende zon wierp hare gulden stralen op de roode venstergordijnen, stoeide door de opene ramen en verlichtte zoo lieflijk de rijkgestoffeerde zaal, als nam zij deel aan het ophanden zijnde feest.

En de vogelen in den hof orgelden reeds den lofzang hunner schitterende godin, terwijl eene gevangene vink, van uit de zaal door de vergulde stangetjes harer kooi, schetterend hare gelukkigere vrije broeders en zusters begroette.

Ook in het harte der vrouwe scheen de zonne des geluks met vernieuwde pracht. Zij verwarmde er de verdokenste plooien, en streelde zacht de edelste snaren, welke het onheil niet had kunnen verbreken.

De goede teêrgevoelige vrouw zag op dit oogenblik haren ganschen levensloop voor den geest zweven.

Zij droomde zich in de dagen harer kindsheid terug; zij herzag de gespelen, die zij had bemind en welke haar eens beminden; zij herzag zich zelve, vlug als eene hinde, met waaiende haren, zwevend en stoeiend over het met witte, gele, roode en blauwe bloemekens doorweven groene tapijt der weiden zweven en stoeien; zij hoorde zich lachen met dien kinderlijken helderen lach, dien men later niet meer wedervindt en het scheen haar toe, alsof de zilveren klanken van het dorpsklokje, dat haar zoo vaak ten gebede riep, wederom aan hare ooren weêrgalmden.

Weder gevoelde zij die koesterende warmte der zonne, welke haar kinderlijk gemoed vervroolijkte en opbeurde, en die, helaas! veel van haren luister en pracht verliest, als de jaren den mensch aan de natuurwonderen hebben gewend, of poëzij-doodende kennis hem van de beschouwing derzelve heeft verzadigd.

Toch was het niet alles vreugde, waarin zij zich terugdroomen mocht; menige plaats werd in de rij der vroegere vrienden en vriendinnen ingenomen door een naar geraamte of door een nog akeliger met lompen bedekt of in tranen badend verschijnsel; de dorpsklok had niet alleen den angelus geklept, zij had ook nog de doodpoos van vader en moeder, van zuster en broeder geluid!

En als zij al die dingen bij zich zelve had overwogen, werd de lijdzame vrouw meer over haar lot tevreden; zij smeekte als laatste gunst van God, dat Hij hare dochter, hare teêrgeliefde Clara, voor het onheil zou bewaren, waaronder zij zelve bijna bezweken was.

Door deze bespiegeling, als het ware van alle aardsche banden ontslagen, zweefde haar geest van het verledene naar de toekomst, en zij zag haar kind als gelukkige vrouw en moeder, van allen bemind, door allen geërbiedigd, het voor haar met bloemen bestrooide pad des levens, als een weldoende en vertroostende geest, glimlachend doortrekken.

Als ik er niet meer zijn zal, dacht zij, wil ik in mijn kind herleven, en wordt mijn lichaam der nietigheid ten prooi geworpen, toch blijft mijn aandenken in het geheugen mijner dochter bewaard en zullen de liefdesprankels mijner ziele zich met de hare versmelten en louteren, tot op het oogenblik, dat het Begin en Einde van alles dezelve tot den algemeenen gloed zal terug voeren.

En hemelsche vreugde verhelderde haar gelaat, dat thans door de morgenzon beschenen, zich in stralen scheen te baden, even als het poëzijvolle hoofd eener Moedermaagd, door Murillo geschilderd, in den luchtkrans smelt die het omringt............

- Mevrouw, sprak eensklaps Van Stralen - de beide echtgenooten noemden elkander nooit anders dan Mijnheer en Mevrouw - zend aanstonds door eene uwer meiden dezen brief naar het dorp en draag zorg, dat hij weldra besteld zij, want het eischt spoed.

De in gepeinzen verzonkene, uit haren troostvollen droom tot de prozaïsche en weinig aantrekkelijke wezenlijkheid teruggeroepen, nam stilzwijgend den brief en was gereed den gegevenen last te volbrengen, maar, zich bezinnende, vroeg zij of het niet beter ware eenen knecht hiermede te gelasten, daar de meiden het thans zeer druk hadden om alles tegen middag in orde te brengen. Van Stralen was wederom gansch in de lezing van zijn dagblad verdiept en antwoordde niet, zoodat zijne gemalin nogmaals de vraag herhaalde, waarop hij dan dadelijk, ruw en bits antwoordde:

- Mevrouw, gelief te doen, wat ik zegde.

Dit bevel leed dus geene tegenspraak meer, en eene meid, die op dit oogenblik de kamer binnentrad om de ontbijttafel af te dienen, spaarde hare meesteres de moeite

den brief in de keuken te dragen. Een weinig later kwam de oude Jan zijnen heer verwittigen, dat het rijtuig voorstond.

Van Stralen volgde hem, stapte de koets in, vertrok zonder een enkel woord over zijne plannen te reppen, en liet zijne vrouw aan eene onbepaalde, maar daarom niet minder folterende ongerustheid over. Het werd haar zoo bang om het hart, en zij kon nochtans geene redenen vinden, die dezen toestand wettigden: want niets in haars mans gedrag was dezen dag buitengewoon, ten zij zijn vroeg vertrek en ook dit kon licht voor zijne dochter eene aangename verrassing ten doel hebben.

Zoo dacht de door haren gemaal miskende teerhartige vrouw, en toch wilde de drukkende last niet van hare ziel, en hare mistroostigheid groeide steeds meer en meer aan, toen zij eensklaps twee zachte handen over hare wimpers voelde glijden en ter zelfder tijd eene fijne heldere stemme aan hare ooren sprak:

- Raad, raad, wie ben ik?

Doch de handen trokken zich aanstonds terug; zij hadden tranen gevoeld en met innige deelneming sprak Clara:

- Om Godswil, beste moeder, zeg mij, waarom gij geweend hebt?

Het meisje, moeders beide handen vattende, zoende de laatste sporen weg der gestorte tranen, en bezag haar zoo goedig en glimlachte haar zoo minzaam toe, dat het welhaast de wolk had verdreven, die het licht der hoop één oogenblik voor de oogen harer moeder verdoken hield.

Ook was deze weldra zoo opgeruimd en zag er zoo vergenoegd uit, als ware er niets gebeurd. Blijmoedig nam zij den arm harer dochter en sprak:

- Kom, kind lief, laat ons de buitenlucht scheppen, ik zal u de oorzaak mijner droefgeestigheid verhalen; en gij zult weten of ik ongelijk had, mij er aan over te geven.

Met den glimlach op de lippen, trokken moeder en dochter den huize uit, en verdwenen traagzaam tusschen de goudgele golven der koornlanden, die van weêrskanten den kerkweg begrensden.

(*Wordt voortgezet*)

Wijsgeerige opmerkingen en gedachten.

De Chineesche keizers brengen vóór elke gewichtige handeling aan hunne oude voorkeizers offers, te gelijk als gebeden om hulp en als geloften om hen na te volgen, Zien onze Europeesche vorsten hunne groote voorgangers niet in het verleden staan, die als met de hand hun aanwijzingen doen en wenken geven? Vorsten! hunne graven zijn uwe altaren en op deze moest gij niets afleggen dan onrecht; hunne zerken zijn uwe reliekenkasten, en op deze kunt gij niets bezweren dan rechtvaardigheid.

***

Vele mannen van hoogeren stand huwen niet om te beminnen, maar om van de liefde uit te rusten. Zoo zuigt de bie geen honing uit de roos (waarom men geloofde dat zij haar haatte), maar rust met haren honinglast beladen op haar uit, voordat zij tot nieuwe bloemen vliegt.

***

De zon van hoogere vreugde teekent zich in den onrustigen levensstroom slechts onduidelijk en verward af, maar spiegelt zich daarentegen in de stille zee des noods zachter en duidelijker - en terwijl wij over den steilen rand aan het einde van onzen levensweg naar beneden zien, schittert de toekomst als een zacht en liefelijk maanlicht.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

'Zulk een vloek ware machteloos, ik vrees hem niet,' antwoordde Erwin; 'ook de gehoorzaamheid van het kind heeft hare grenzen. Wacht slechts af, wat mijn vader hier bewerken zal; voor alles moet gij echter de raadselachtige gronden pogen uit te vorschen, opdat wij ze bestrijden kunnen. En nu vaarwel, ik hoop op een spoedig, vroolijk wederzien!'

'Dat geve God!' snikte zij zacht. 'Wij moeten op God vertrouwen, voor wiens aangezicht wij onze verbintenis gesloten hebben. Vaarwel!'

Met een hart vol bitterheid verliet hij het huis, dat hij in zulk eene hoopvolle stemming betreden had.

Hij had het rijtuig naar eene stalling gezonden, omdat hij overtuigd geweest was, dat de bankier hem ten eten zou noodigen. Hij overlegde, terwijl hij den weg naar de stalling insloeg, bij zichzelven of hij terstond naar huis

zou terugkeeren. Hij kon daartoe echter niet besluiten. Daarom bestelde hij in het hotel een middagmaal en eene flesch wijn en dacht er in een hoek der eetzaal zittende over na, van welken aard de geheimzinnige gronden van Stroombeek wel konden wezen.

Hadden zij betrekking op de verdenking, die nog altijd op zijn vader rustte? Erwin kon aan dezen grond niet gelooven; Stroombeek zou toch in dit geval ook de aanknooping van geldelijke relatiën van de hand gewezen hebben en daarbij zou hij de daarop betrekkelijke vraag openhartig hebben kunnen beantwoorden. Zijn eigen vermoeden, dat Stroombeek reeds over de hand zijner dochter tegenover iemand anders zou beschikt hebben, verviel eveneens bij kalm nadenken. De rijke bankier behoefde naar geen rijkdom te zien en Erwin was ook overtuigd, dat Stroombeek zijne dochter lief had en voor haar geluk gaarne een offer zou gebracht hebben Des te onverklaarbaarder was hem het eigenzinnige 'neen' van den bankier, hoe langer hij er over nadacht. Het moest een vreeselijk geheim zijn, dat Stroombeek niet durfde onthullen.

Uit zijne overwegingen ontwakende, zag hij zich in de eetzaal alleen. Hij had op het komen en gaan der overige gasten geen acht gegeven. Zijne flesch was ledig, zijn hoofd zwaar, zijne polsen sloegen koortsachtig. De drukkende warmte in de zaal maakte hem onbekwaam om helder te denken.

Hij betaalde zijne vertering en liet inspannen.

Hoe geheel anders keerde hij nu naar huis terug dan hij het gehoopt en met zekerheid verwacht had! Hoe beschamend was voor hem de bekentenis, dat de bankier zijn aanzoek afgewezen had en daarbij op geheel onbekende gronden! - Maar Stroombeek mocht willen of niet, Erna zou zijne vrouw worden om het even welk offer het ook zou kosten.

Zoover was Erwin in zijn gedachtenloop gekomen, als zijn blik op eene wankelende gestalte viel, die met een klein reiskoffer op den schouder langzaam langs den boord van den steenweg voortsukkelde. Aan de livrei herkende hij den bediende zijns vaders - hij riep hem aan. Christiaan bleef staan en zag hem met een verstoord gelaat aan.

'Van waar? waarheen?' vraagde Erwin verwonderd. 'Wien behoort dat koffer?'

'Aan den heer baron Rüdiger,' antwoordde de bediende op bitsen toon; 'heb het uit het *Hôtel de France* moeten halen.'

'Ga bij den koetsier op den bok zitten,' bevool Erwin, wien de tijding, dat de hem nog onbekende oom zich op het landgoed ingekwartierd had, onaangenaam trof. 'Overigens schijnt het mij toe, dat gij te veel gedronken hebt.'

Christiaan gaf geen antwoord Eerst als hij op den bok zat en het rijtuig zich weder in beweging gezet had, gaf hij zijne ontevredenheid over die laatste aanmerking lucht.

'Schijnt!' gromde hij 'Er schijnt menigeen iets, dat in werkelijkheid anders is! Wanneer men het werk van een pakezel moet verrichten, moet men er zich niet over verwonderen, dat men ook als een pakezel behandeld wordt. Als de voorname heeren in een rijtuig zitten, kan men niet zien dat zij een roes aan hebben; die hebben dus goed berispen en schelden; - zij moesten liever hunne dienstboden beter behandelen, die voor hen hun zweet moeten vergieten.'

'Zeg niet te veel!' waarschuwde de koetsier.

‘Wat kan het mij schelen!’ ging Christiaan met toenemende verbittering voort. ‘Dank heb ik buitendien toch niet te verwachten; bij ons worden de oude dienaren op staanden voet weggejaagd, als zij een woord zeggen, dat den heeren niet bevalt.’

‘Zwijg!’ gelastte Erwin, die elk woord verstaan had.

‘Daar hebben wij het al! Zwijg - zoo klinkt het altijd; zwijg, omdat gij niets bewijzen kunt. Er is geen kwaad zoo fijn gesponnen of het komt eenmaal aan het licht. Gods molen maalt langzaam, maar zeker en vreeselijk fijn.’

‘Ellendeling, wat is uwe bedoeling met die taal?’ riep Erwin. ‘Behoort gij ook tot de boosaardige lasteraars? Wij maken korte wetten met deze schurken!’

‘Korte wetten! Dat geloof ik gaarne, heer baron!’ spotte Christiaan met een schorren lach. ‘Korte wetten zullen ook eenmaal gemaakt worden met andere lieden, die het sinds lang verdiend hebben!’

‘Koetsier, halt!’ riep Erwin, die nu zijn toorn niet langer bedwingen kon. ‘De kerel moet afstappen en te voet gaan, het koffer blijft in het rijtuig. Zorg, dat gij nuchteren zijt als gij tehuis komt, Christiaan; zeer waarschijnlijk zult gij nog heden uw goed moeten inpakken.’

‘Dan heeft de pakezel ten minste eenmaal gedaan,’ spotte de bediende, terwijl hij langzaam van den bok klauterde. ‘Er rust buitendien geen zegen op uw huis. Het zal binnenkort nog wel anders gaan; ga uw gang maar, heer baron! Het geheim, dat het woud daar ginds reeds zoo lang verbergt, komt nu ook aan den dag; de getuigen zullen spreken, zoodra het rechte oogenblik gekomen is.’

‘Rijd voort, koetsier!’

Het rijtuig rolde voort. Eene poos nog hoorde Erwin het schorre hoongelach van Christiaan.

Hij kon zich niet verheelen dat de bedreigingen van den bediende hem met bezorgdheid vervulden. Zoo onbewimpeld had tot dusverre nog niemand op de schandelijke verdenking durven zinspelen. Wie waren die getuigen, waarmede de onbeschaamde dreigde en wat zouden zij verklaren? - Aan de mogelijkheid, dat er evenwel schuld op zijn vader drukken kon, dacht Erwin niet; maar hij had de erge gevolgen der akelige geruchten genoegzaam leeren kennen om geene nieuwe lasteringen te duchten. Hij begreep ook zeer spoedig, dat de bedreigingen van Christiaan met den terugkeer van zijn oom Rüdiger in verband moesten staan; wellicht wilden de aanklagers dezen nu inlichtingen geven, om tweedracht tusschen de broeders te zaaien. - Oom Rüdiger had hem immers reeds te kennen gegeven, dat hij teruggekeerd was om vrede te stichten en de familieleden weder met elkander te verzoenen; maar dit goede voornemen kon afstuiten op den laster, als hij zoo onbeschaamd en zeker optrad en zich gehoor wist te verschaffen. - Het was wel aan geen twijfel onderhevig of er was tegen zijn vader een nieuw komplot gesmeed, waaraan nu ook de oude, tot dusverre trouw bevonden kamerdienaar deelnam, en was dat het geval, dan moest Christiaan dadelijk ontslagen worden.

Toen het rijtuig voor de ouderlijke woning stilhield, begon de avond reeds te vallen De schaduwen der boomen lagen reusachtig op het gras.

De heeren waren in de eetzaal, werd Erwin op zijne vraag geantwoord Erwin vond hen in het koele vertrek, welks deuren aan den hofkant openstonden, bij een glas wijn zitten. Baron Archimbald was haastig opgestaan, zijn blik rustte met spanning op Erwin.

‘Welnu?’ vraagde hij ongeduldig ‘Waar is uwe bruid? Brengt gij ze niet mede?’

‘Neen, vader,’ antwoordde Erwin, zijn oom Rüdiger met eene buiging groetende; ‘maar ik breng eene afwijzing mede.’

‘En gij zeidet mij, dat juffrouw Stroombeek...’

‘Geene afwijzing van haar, doch van haar vader....’

‘Hoe zegt gij?’ riep Abraham Stern verbaasd. ‘Stroombeek wil u zijne dochter niet geven?’

‘Neen, grootpapa!’

‘Gronden?’ vraagde Archimbald.

‘Werden niet genoemd!’

Aller oogen rustten vol spanning en ongeduld op Erwin, die op een stoel nedergevallen was en met bevende hand naar een glas tastte.

‘Wilt gij u niet wat duidelijker verklaren?’ dus brak baron Archimbald eindelijk het stilzwijgen af. ‘Oom Rüdiger is onze hartelijke vriend, voor hem behoeft gij niets te verzwijgen.’

Erwin zag zijn oom vorschend in het trouwhartige gelaat en reikte hem daarna de hand.

‘Goede vrienden hebben wij noodig,’ zegde hij; ‘onze vijanden zijn er reeds op uit, u wantrouwen tegen ons in te boezemen.’

Hij gaf nu verslag van zijn onderhoud met den bankier, zijne ontmoeting met Christiaan en diens bedreigingen.

Baron Archimbald, die intusschen het vertrek met groote schreden op en neer geloopen had, trok onstuimig aan de schelkoord.

‘Zoodra Christiaan terugkomt, moet gij hem hierheen zenden,’ gelastte hij de binnentredende meid. ‘Met hem zal ik spoedig gereed zijn,’ voegde hij er bij als de meid heengegaan was.

‘Gij zijt buitendien reeds al te lang te toegevend geweest, heer zoon!’ merkte Abraham Stern aan. ‘Uwe dienstboden waren niet zoo overmoedig geworden als gij ze met strengheid behandeld hadt.’

‘En wat heb ik met mijne vroegere strengheid gewonnen?’ antwoordde baron Archimbald. ‘De lieden, die ik uit mijn dienst ontsloeg, zijn mijne bitterste vijanden geworden.’

‘Gij hadt ze in de gevangenis moeten laten zetten! Lasteraars moet men onschadelijk maken.’

‘Dat is ook mijn gevoelen,’ zegde Rüdiger. ‘Had de rentmeester u bestolen, dan moest zulks door zijne veroordeeling openlijk blijken; dan ware zijne booze tong onschadelijk gemaakt.’

‘Dat geef ik altemaal toe,’ betuigde Archimbald met een diepen zucht; ‘maar de verwijten en goede raadgevingen komen nu te laat - - ik moet mij den laster laten welgevallen. Er tegen optreden kan ik niet; daartoe heb ik te lang gewacht.’

‘Dan wensch ik van harte, dat de valsche getuigen zich tot mij wenden,’ ging Rüdiger voort; ‘ik zal hen zoo goed bijlichten, dat zij het niet zullen wagen, hunne poging tot aftruggelarij te herhalen. Want daaropalleen draait het toch uit - zij willen uit hunne leugens geld slaan en verbeelden zich dat ik gewillig mijne beurs openen en de leugens voor waarheid aannemen zal’

‘Wel natuurlijk,’ bevestigde Stern. ‘Voor geld hebben zij alles veil. Inzonderheid die Steenhouwer, van wien buitendien niemand weet wat hij verdient en waarvan hij leeft.’

‘Is hij geen makelaar in vaste goederen?’ vraagde Rüdiger.

‘Wat zou hij zijn? Een schurk is hij, dat wil ik hem op schrift geven als hij het verlangt. Al sluit hij ook nu en dan een zaakje met een boer, het is de moeite niet waard om er van te spreken, en ik weet, dat hij leeft als een man van geld; maar

spreken wij daar niet meer van,' ging de oude man met een deelnemenden blik op Erwin voort, die strak voor zich zat te zien. 'Wat mag de bankier Stroombeek tegen ons hebben dat hij ons dezen smaad aandoet? Waarom wil hij zijne dochter niet aan mijn kleinzoon geven? Erwin is toch in elk opzicht een schoonzoon, met wien ook de rijkste en aanzienlijkste man eer kan inleggen; hoe kan Stroombeek dus spreken van gronden, die hij niet noemen mag?'

'Het is mij onverklaarbaar, grootvader,' antwoordde Erwin. 'Op al mijne vragen gaf hij steeds hetzelfde antwoord: hij werd er toe genoodzaakt door gronden, die hij mij niet kan noemen. Nu schiet er niets anders over dan dat papa met hem spreekt en eene verklaring vordert, die ons voldoen kan.'

Baron Archimbald had weder in zijn leunstoel plaats genomen. Duistere wolken overschaduwden zijn voorhoofd en de harde trek, die gewoonlijk om zijn mond lag, kwam scherper uit.

'Verlang dat niet van mij,' zegde hij met een afwerend gebaar; 'ik bezit de geschiktheid niet om eene verklaring af te dwingen, die niet vrijwillig gegeven wordt. Daarbij vrees ik, dat deze verklaring tegen mijn eigen persoon gekeerd zou zijn; ik kan mij niet anders voorstellen, dan dat de lasteraars ook hem tegen mij opgezet hebben.'

'Neen, papa,' verklaarde Erwin; 'ik heb mij ook daarover zekerheid willen verschaffen - hij heeft mijne vraag ontkennend beantwoord.'

'Gij kondet niet verwachten, dat hij die be-

vestigend beantwoorden zou,' merkte zijn vader aan; 'zulk een antwoord ware toch krenkend en beleedigend voor u geweest!'

'Maar als hij door onze vijanden zoozeer overtuigd zou zijn geworden, zou hij dan met ons handelsrelatiën aangeknoopt hebben?'

'Let op, of hij deze verbindingen niet dezer dagen zal afbreken. Ik kan u geen anderen raad geven dan van het meisje af te zien.'

'Dat is mij ten eenemale onmogelijk!' riep Erwin in hartstochtelijke opgewondenheid uit. 'Aan de zijde van Erna zoek ik mijn levensgeluk, daar slechts kan ik het vinden, zij vertrouwt op mijn woord. Niet mijn hart alleen, ook mijne eer gebiedt mij het gestand te blijven. En als het niet anders is, dan moet Erna tusschen mij en haar vader kiezen en ik koester niet den minsten twijfel, of hare keuze zal op mij vallen.'

'Wij willen hopen dat het niet tot dit uiterste zal komen,' sprak Abraham Stern vergoelijkend. 'Mijn woord geldt ook nog iets bij den bankier, hij heeft mij reeds leeren kennen als een eerlijk man, toen hij nog een kleine geldwisselaar was. Ik wil met hem spreken; hij zal mij zijne gronden noemen; dan kan men er met hem over spreken. Laat den moed niet zinken, Erwin, alle boosheid en arglistigheid moet te schande gemaakt worden door onze eerlijke openhartigheid.'

'Als gij het op u nemen wilt, is het goed,' verklaarde Archimbald; 'ik kan het niet. Zoo ben ik vervolgd en gekweld geworden sinds den dood mijns vaders, Rüdiger,' dus wendde hij zich zuchtend tot zijn broeder, die nadenkend de rookwolkjes zijner sigaar nazag. 'Elke dag bracht nieuwe ergernis, en buiten deze twee hier koos niemand voor mij partij. Waarheen ik ook den blik wendde, overal zag ik vijanden, ik stond weerloos tegenover hen. Irma zelfs, mijne eenige zuster, zeide mij met ronde woorden, dat ik mij de moeite om mij te verdedigen wel kon sparen, daar zij mij geen geloof kon schenken.'

'Dat alles zal, naar ik hoop, nu wel veranderen,' verzekerde Rüdiger op hartelijken toon; 'ik rust niet voor ik mijn doel bereikt heb.'

'Waart gij slechts vroeger gekomen,' klaagde zijn broeder. 'Thans zal het te laat zijn.'

'Te laat nog niet, hoewel ik toegeef, dat het vroeger wenschelijker geweest ware. Ik wist toch niet hoe de dingen hier stonden, en ik kon mijne zaken daar ginds niet verlaten, zoo lang mijn zoon niet met de noodige bekwaamheid toegerust was, om de leiding daarvan op zich te nemen. Thans echter ben ik hier en wij weten reeds, dat de strijd tegen u wederom begonnen is en ik er in verwikkeld zal worden. Dus wordt mij de gelegenheid aangeboden voor u op te treden, en meer kunnen wij voorloopig niet verlangen. Ik heb over uwe mededeelingen nagedacht, Archimbald, en beken u rondborstig, dat ik nu ook aan den zelfmoord twijfel. Er moet inderdaad een duister geheim achter schuilen, dat ik aan het licht brengen wil. Alleen daardoor kan de verdenking geheel van u weggenomen worden.'

'Zoo denk ik er ook over,' knikte Abraham Stern. 'Wat het ook kosten moge, heer baron, mijne kas is ter uwer beschikking.'

'Ik hoop met den onderzoekingsrechter meer te bereiken dan met geld,' ging Rüdiger voort. 'Voor geld worden ons slechts leugens verkocht, die ons van den rechten weg afbrengen, want op geldafpersing is het ongetwijfeld gemunt.'

'Dus gelooft gij, dat Steenhouwer de waarheid kent?' vraagde Archimbald twijfelend.

‘Ik geloof het.’

‘Dan had hij mij gewis gevraagd, hoeveel zij mij waard was.’

‘Dat belette hem zijn haat, die eene bevrediging in de zwaar op u drukkende en uw leven vergiftigende verdenking vond.’

‘Ik geloof ook nu nog niet, dat uw vermoeden gegrond is, Rüdiger,’ sprak baron Archimbald met een droevigen lach. ‘Ik heb nooit aan den zelfmoord van papa getwijfeld!’

‘Dan mag de oorzaak van zijn dood aan een ongelukkig toe val te wijten zijn - ik wil deze mogelijkheid niet bestrijden - maar de overtuiging aan het bestaan van een geheim heeft zich zoo vast in mij geworteld, dat zij niet geschokt kan worden.’

Het onderhoud werd op dit oogenblik onderbroken door het binnentreden van Christiaan. Hij was nog steeds beschonken.

Baron Archimbald stond op en zijn van toorn vlammende blik rustte doordringend op het roode gelaat van den bediende.

HALT! NIET TE VEEL! NAAR EENE SCHILDERIJ VAN IGLER.

‘Gij hebt met getuigen gedreigd, die een geheim aan den dag brengen zullen, dat mijn bosch sinds lange jaren verbergt,’ sprak hij met gestrengheid ‘Wie zijn deze getuigen?’

De strenge toon miste zijne uitwerking op Christiaan niet; hij streek met de hand over het klamme voorhoofd alsof hij zijne gedachten verzamelen wilde, en antwoordde daarop:

‘Menschen, die het gezien hebben.’

‘Wie zijn die menschen?’

‘Personen, die het weten kunnen, omdat zij destijds hier in dienst waren.’

‘Derhalve Steenhouwer en de vroegere kamerdienaar Godfried?’

‘Het kan wel zijn!’ antwoordde Christiaan ontwijkend, terwijl zijn onzekere blik over de aanwezigen gleed.

‘En wat willen deze menschen gezien hebben?’

‘Ik weet het niet!’

Baron Archibald stampte toornig met den voet op den vloer.

‘Zoo zijt gij deugnieten allen!’ riep hij uit. ‘Iemand achter zijn rug belasteren en verdacht maken en met onthullingen dreigen, daarin schept gij behagen; maar ziet men u onder de oogen, dan durft gij niet met uw aanklacht voor den dag komen en trekt u lafhartig terug! Ik heb tot dusverre aan uw trouw geloofd en veel door de vingers gezien; voor mijne goedheid betoont gij u nu dankbaar door met die schurken gemeene zaak te maken.’

‘De heer Steenhouwr is een eerlijk man,’ gaf Christiaan op uitdagenden toon ten antwoord; ‘beiden is destijds ook onrecht aangedaan gelijk thans mij. En dat de tijd eenmaal komen zou, waarop het geheim onthuld moest worden, kondet gij vooruitzien, heer baron. Gij hebt het recht niet mij een verwijt te doen; ik heb voor het loon, dat ik ontving, trouwen dienst betoond.’

Rüdiger was haastig tusschen zijn vreeselijk opgewonden broeder en den bediende getreden om eene mishandeling te voorkomen, die Archimbald later berouwd zou hebben.

‘Is dat de taal van een man, die dertig jaar lang in dit huis gewoond heeft?’ zegde hij. ‘Bezit gij dan geene vonk eergevoel meer, dat gij het over u verkrijgen kunt uw heer te verraden? Wat heeft men u voor dit verraad beloofd? Bedrieg u niet; men zal u gebruiken er u daarna een schop geven. Gij zijt ten slotte de bedrogene.’

‘Dat weet ik beter,’ spotte Christiaan. ‘Gij zult later ook anders spreken, heer baron, wanneer u de oogen geopend zullen zijn.’

‘Voor dezen liefdedienst verlangen uwe makkers natuurlijk eene gepaste belooning?’ antwoordde Rüdiger op denzelfden spottenden toon. ‘Zeg hun, dat ik hun die belooning door den rechter zal doen uitbetalen.’

‘Laat den rechter maar buiten het spel,’ ging Christiaan schamper voort, ‘schiet geen kogel af, die op u terugkaatsen kan! Er bestaan gevaarlijke geheimen, heer baron...’

‘Voor mijne familie niet!’

‘Gij beweert dit omdat gij verkeerd onderricht zijt.’

‘En wie zal mij beter onderrichten?’

‘Degenen, die het geheim kennen!’

‘Leugens!’

‘Wat men met eigen oogen gezien heeft, is geen leugen.’

‘Wanneer ik dat gelooven zal, moet ik eerst verlangen dat gij openhartig spreekt.’ hernam Rüdiger, die zijne kalmte behield; ‘halve woorden en dubbelzinnige toespelingen hebben voor mij geene waarde. Voor den dag er dus mede!’

‘Niet hier!’ antwoordde Christiaan, nu weer den uitdagenden toon aanslaande. ‘Gij zult wel vernemen wanneer en waar u het geheim zal geopenbaard worden.’

‘Wat wilt gij er voor hebben?’ vraagde Stern.

‘Geen onderhandelingen met dezen kerel,’ sprak Rüdiger misnoegd, eer de bediende een antwoord op die vraag kon geven; ‘wij zouden ons zelven onteeren! Geen penning geef ik hem, zelfs dan niet, als zij plechtig bezweren de waarheid te spreken; want het is voor mij aan geen twijfel onderhevig, of zij zouden een meineed zweren. Zeg dat uwen gezellen en wacht u verder voor bedreigingen, die u bitter zouden berouwen.’

‘En nu voort met u!’ riep baron Archimbald, naar de deur wijzende. ‘Nog dezen avond verlaat gij mijn huis, ik duld u geen nacht meer onder mijn dak!’

Christiaan wierp het hoofd trots in den nek en nog eenmaal gleed zijn blik dreigend over de aanwezigen.

‘Terugkomen doe ik toch nog eens,’ zegde hij tergend. ‘Gij allen zult het dan berouwen...’

Verder bracht hij het niet... Rüdiger had de deur geopend en den onbeschaamde naar buiten geworpen, zoodat hij een eind weegs over den steenen vloer in den gang voortrolde. Hij stond op en ging zonder verder iets te zeggen naar zijne kamer om zijn goed in te pakken.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 19]

[Onze gravures]

P. Paul Alberdingk Thijm,
hoogleeraar aan de Universiteit van Leuven, en lid der Koninkl. Vlaamsche Academie.

P. PAUL ALBERDINGK THIJM.

Petrus Paulus Maria Alberdingk Thijm werd geboren te Amsterdam, den 21 October 1827. Met zijne broeders Josephus en Lambertus ontving hij het eerste letterkundig onderricht van zijnen vader J.F. Alberdingk Thijm, een niet onverdienstelijk letterbeoefenaar, die vele jaren medearbeider van Anton Cramer's spectatoriaal tijdschrift '*De arke Noach's*' was. De oud-Amsterdamsche naam van Thijm werd in 1835, met machtiging des Konings, door de familie Alberdingk aangenomen. De drie zonen van den ouden heer J.F. Alberdingk Thijm, die in zijne geboorteplaats Amsterdam als welstellend fabrikant en koopman gevestigd was, onderscheidden zich al vroeg op het veld der vaderlandsche letteren. Lambertus echter werd het niet gegeven daarop zooveel befaamdheid als zijne broeders te oogsten: reeds op 31 jarigen leeftijd werd hij aan de zijnen door den dood ontrukt. De oudste der broeders

Alberdingk Thijm, Josephus Albertus, thans hoogleeraar aan de Academie van beeldende kunsten in Hollands hoofdstad, is door zijne talrijke schriften van allerlei aard in de geleerde wereld der beide Nederlanden allergunstigst bekend. Zijne drie kinderen, waaronder de ook hier te lande zeer gewaardeerde Jonkvrouw Catharina Alberdingk Thijm, volgen op eene waardige wijze het spoor huns vaders op het litterarisch gebied.

Petrus Paulus, wiens portret wij het genoegen hebben in de rij der leden van onze Koninklijke Vlaamsche Academie te mogen opnemen, studeerde aan het Atheneum van Amsterdam en promoveerde in de letteren te Utrecht. Van 1864 tot 1870 was hij leeraar aan het gymnasium en de Hoogere Burgerschool te Maastricht. Zijne bijzondere bekwaamheden deden hem in laatstgenoemd jaar tot hoogleeraar benoemen aan de Leuvensche *Alma-Mater*, waar hij, vooral door de Vlaamschminnende studenten, zeer bemind en hooggeschat wordt. Zoo talrijk als verdienstvol zijn de schriften door den heer P.P. Alberdingk Thijm in het licht gegeven. Aanvankelijk legde hij zich op de lichtere litteratuur toe en leverde in dit genre '*Een studiebeeld in omtrek*' (1852), en *Louis en Jan*, (1855), maar zijne meer ernstige geaardheid trok hem weldra tot de geschied- en letterkundige studiën, in welk vak zijne veelzijdige en grondige kennissen en zijne groote belezenheid ook beter te stade komen. In 1857 verscheen van hem: '*Iets over Magn. Aur: Cassiodorus Senator en zijne eeuw;*' welk werk gevolgd werd door de '*Geschiedenis der Kerk in de Nederlanden* als: 1 *Willibrordus*, *apostel der Nederlanden*' (1861) en II '*Karel de Groote en zijne eeuw*' (1867). In 1870 gaf hij in het licht eene '*Schets der algemeene geschiedenis*, *voor scholen*, *systematisch opgesteld*,' en eene verhandeling: '*De geschiedschrijver Gfrörer en zijne werken.*' Als hoogleeraar onzer Katholieke Universiteit liet hij verschijnen: '*Een blik op de aloude Vlaamsche Lettervruchten* (1875) en als bestuurlid van het Davidsfonds '*De vroolijke Historie van Marnix van St. Aldegonde en zijne vrienden*, *eene zedeschets*, *opgedragen aan alle zijne bewonderaars*' (1876). Daarna bracht hij ter pers: '*Iets over Vlaamsche Kunst en Nijverheid*'

(1876) '*Spiegel van Nederlands the letteren, bijzonder bestemd voor Belgische scholen*' (1877). Met zijn wetenswaardig werk: '*De gestichten van liefdadigheid in België, van Karel den Groote tot aan de XVIe eeuw* werd de geleerde schrijver in 1883 door de Koninkl. Academie te Brussel bekroond. Zijne kunde en werkzaamheid openbaarden zich verder in een aanzienlijk getal artikels van letterkundigen, aesthetischen en historischen aard, die verschenen in de *Spektator*, *Dietsche Warande*, *Onze Wachter*, *De Vlaamsche School*, *het Belfort*, in eenige inlandsche, Fransche en in verscheidene buitenlandsche tijdschriften.

De werken van P.P. Alberdingk Thijm onderscheiden zich zoowel door het veelomvattende der stof en dezer geleerde behandeling, als door taalkennis en gespierden stijl. Zijne plaats was van eerst af als aangewezen in onze Koninklijke Vlaamsche Academie, waar hij als bevoegd kunstbeoordeelaar en studierijk historieschrijver, maar vooral als grondig kenner onzer oud-Nederlandsche letterkunde overgroote diensten bewijzen kan.

De schuttersmaaltijd.

'*Het schoonste portretstuk der wereld*,' zooals het meesterlijk paneel van Barth. van der Helst in zijnen tijd niet geheel ten onrechte geheeten werd, is een dier talrijke zoogenaamde schutterstukken, door de Nederlandsche gildebroeders van Rembrandt's eeuw aan voorname kunstschilders besteld, om den naam der gilde, maar meer nog den hunnen en hunne beeltenis tevens te vereeuwigen. Het oudste schuttersgild, waarvan men in Holland melding vindt, is dat van Leiden (1266). Ieder schuttersgild had, toen de boog nog als oorlogswapen werd gebruikt, zijne doelen, waar het zich oefende, en stond onder het bevel van hopmans, die weder onderworpen waren aan den deken. Het zorgde voor de veiligheid der stad, trok ter heervaart en diende tot eerewacht bij den intocht van vorstelijke personen. Bij de invoering der vuurwapenen gingen de schuttersgilden langzamerhand te niet. Dat eene zekere pronkzucht, maar voornamelijk de liefhebberij voor vroolijke partijen en goeden sier het hunne hebben bijgedragen, om de ontbinding der schuttersgilden zoolang mogelijk te verhinderen, wordt ook door de schilderij van Barth. van der Helst voldoende aangetoond.

De beroemde 'Schuttersmaaltijd,' welke zich bevindt in het Rijksmuseum te Amsterdam, werd geschilderd ter gelegenheid van het sluiten van den Vrede van Münster in 1648. Dit *portretstuk* telt 25 figuren, wier namen onder aan het doek geplaatst zijn. Het is allergelukkigst van samenstelling, schier onberispelijk van teekening, levendig van koloriet en breed maar tevens uitvoerig geschilderd. Vooral ook munten de stoffen, zooals kleeding, metaal, drinkglazen, uit door een natuurlijken toon, terwijl het geheel een treffend tafereel oplevert van het voorkomen en het leven der Hollandsche burgerij in de zeventiende eeuw.

Een zusterken en een broertje.

Blonde Bertha heeft zich te goed gedaan aan de zoete, lekkere melksoep, maar er was zoo almachtig veel pap in de groote aarden teil, dat zij geene kans zag om die

alleen te ledigen en Jan-Klaas ter hulp geroepen heeft, om van het zoete sop zijn deel te nemen. Het schijnt echter, dat Hansworst onwillig geweest is, om het overschot der pap te nutten. Maar kleine Bertha wist daar wel raad op en dompelde den ongehoorzame geheel in het witte vocht. Daar zit Jan nu in zijn ongezocht bad en steekt in machtelooze woede de vuist uit naar zijne kleine dwingelande, die in ernstige overwegingingen haar slachtoffer staat aan te staren en zelve verbijsterd schijnt over het uitwerksel harer stoutmoedigheid.

Haar broertje Hendrik, die van de meisjesachtige melkpap niet veel hebben moet en zich liever aan groentesoep vergast, wordt in zijn avondmaal gestoord door eene groote vlieg, die zijnen molligen arm tot pleisterplaats heeft uitgekozen. Aandachtig beschouwt de kleine het vlugge insektje en verdiept zich daarbij als een volslagen natuurvorscher zoozeer in bespiegelingen, dat hij zijn lievelingskost geheel en al vergeet.

De kinderwereld is vol van die naïeve, half ernstige, half comische tooneelen. Alleen een eenvoudig gemoed merkt die echter op en schept er behagen in, en enkel een groot kunstenaar als G. Bregenzer gelukt er in die tafereeltjes naar waarheid weer te geven.

Tijl Uilenspiegel.

Wie was toch eigenlijk Tijl Uilenspiegel? Ziedaar de vraag, die ons bij de beschouwing zijner afbeelding in dit nummer allicht voor den geest komt, maar waarop het antwoord niet gemakkelijk te geven is. Evenals Homerus, geniet Tijl Uilenspiegel de eer dat verscheidene steden er zich op beroemen, zijne bakermat te zijn geweest.

Nog kort geleden deed door de bladen een bericht de ronde, volgens hetwelk het uitgemaakt zou wezen, dat hij een Vlaming van geboorte was. Het kan met die ontdekking intusschen wel eveneens gesteld wezen als met die van zijn grafzerk, welke men in het laatst der zeventiende eeuw te Damme meende gevonden te hebben.

Daar lag namelijk sinds eeuwen in de kerk, onder het klokhuis, een afgesleten grafsteen, waarop een scherpzinnig oudhedensnuffelaar een uil meende te herkennen. Na den zerk zorgvuldig afgepoetst te hebben, ontwaarde hij onder den vogel iets, wat volgens hem, niets anders dan een spiegel kon zijn. Een uil op een spiegel dus: het kon niet anders of dit moest het onfeilbaar kenteeken van het graf van Tijl Uilenspiegel wezen. Die gewichtige ontdekking bracht de heele streek in beweging en van alle kanten kwamen de nieuwsgierigen toegeloopen om in de kerk van Damme het graf van den grappenmaker te zien.

De pastoor, wien die onstichtelijke drukte geweldig hinderde, wist met destukken in de hand aan te toonen, dat de zoogenaamde zerk van Tijl Uilenspiegel niets anders dan de grafsteen van Jacob van Maerlant was en dat de gewaande spiegel niets anders dan de afgesleten afbeelding kon wezen van een middeleeuwschen schrijflessenaar. Hij gaf daarover zelfs een boekje in het licht, maar het baatte niets; men bleef volhouden dat te Damme het graf van Tijl Uilenspiegel ontdekt was, tot de pastoor, om aan al die praatjes een einde te maken, den zerk liet wegnemen. Sedert lag de steen meer dan anderhalve eeuw vergeten en omgekeerd in een afgelegen hoek der kerk, tot hij in 1829 met vijf andere aan een steenhouwer werd verkocht. Dit belette intusschen niet dat 23 jaren later nog de *Navorscher*, den steen te Damme in verband

brengende met een anderen te Möllen in Lauenburg, tot het besluit kwam, dat er twee Uilenspiegels, vader en zoon, moesten bestaan hebben.

Volgens eene oude Saksische kroniek, zou hij inderdaad te Möllen en wel reeds voor meer dan vijfhonderd jaren begraven zijn. De kroniek voegt er bij, dat toen men de kist in de groeve afliet, de touwen braken met het gevolg dat de kist overeind kwam staan en Tijl Uilenspiegel dus in staande houding den jongsten dag moet afwachten. Ter eere zijner nagedachtenis werd tegen den kerkmuur een steen aangebracht, waarop als zijn wapen een uil met een spiegel is afgebeeld.

Mag men die kroniek gelooven, dan zou de grappenmaker op het einde der dertiende eeuw te Kneiflingen bij Schöppenstadt in het Brunswijksche zijn geboren. Maar wij dienen er aanstonds bij te voegen dat dit plaatsje in Duitschland ongeveer eene zelfde vermaardheid geniet als Abdera bij de ouden. Misschien werkte dat wel mede om Uilenspiegel tot dien spotboef te maken, als hoedanig hij wereldberoemd is geworden. Hij reisde naar Polen en volgens de kroniek zelfs naar Rome; overal waar de gelegenheid zich aanbood wedstrijden houdende met de befaamdste hofnarren. Vervolgens zwierf hij door een groot gedeelte van Duitschland rond en moet aan de hoogeschool te Erfurt de professoren hebben beschaamd gemaakt door een ezel zoover te brengen, dat hij duidelijk de vocalen I en O kon uitspreken.

De kunstenaar onzer gravure heeft hem dan ook niet ten onrechte als een zwerver voorgesteld. Met den uil op den schouder en den spiegel aan de zijde, stapt de grappenmaker, welgemoed zijn deuntje fluitend, langs den ongebaanden weg.

Het verhaal van Uilenspiegels snakerijen is waarschijnlijk het eerst in Platduitschen tongval uitgegeven en daaruit in het Hoogduitsch vertaald. De oorspronkelijke uitgaaf van 1483 schijnt thans niet meer voorhanden te zijn, zoodat als de oudste bestaande wordt aangemerkt die van Augsburg uit het jaar 1540.

Overigens zijn er in de talen van alle naburige volken overzettingen, bewerkingen of navolgingen van dat verhaal geschreven en nog altijd doet hij met zijne grappen in volks- en kinderboeken de ronde, gelijk hij bij zijn leven als poetsenmaker rondzwierf.

Geld of liefde.
Zedenroman
door
Désiré Delcroix.
(*Vervolg.*)

V.

> Et les maux qu'on endure, et les maux qu'on soupçonne,
> Et ceux que j'ai chantés, n'empêcheront personne
> D'aimer comme on aimait hier.
> EMILE DESCHAMPS.

De blikken eens jongellngs volgden van uit een der kasteelvensters den gang der beide vrouwen op het kronkelend voetpad. Lodewijk, die reeds sedert eenige uren door een naren droom uit den bedde gejaagd, zich met een boek in de studeerkamer had gezet, sloeg met het hoofd op de hand geleund, Clara's minste bewegingen gade.

Wat er in zijn gemoed omging, wist de arme jongeling zelf niet. Zijn hoofd brandde, zijn hart klopte bijna hoorbaar; en een inwendige gloed zweepte zijn bruisend bloed door de zwellende aderen.

Van het prachtige tooneel, dat hem omringde, zag hij niets dan zijne weldoenster en hare dochter; krampachtig ontbladerde hij eene half verwelkte roos, en scheen de doornen niet te gevoelen, die reeds twee kleine bloeddruppelen op de toppen zijner vingeren deden perelen. Zijn gelaat was bleeker dan ooit, en de zwarte oogen, door de koorts verlevendigd, schoten vlammende blikken uit het venster, en getuigden van den geweldigen strijd, die in zijn binnenste omging.

Zoo stond hij daar trillend en bevend, in al de ijselijke schoonheid zijner verkropte woede, met samengekrompen bleeke lippen, als wilde hij woorden van haat of vervloeking in den gepijnigden gorgel terughouden.

Wat hij leed is onbeschrijfelijk.

Jaren lang had hij strijd gevoerd tegen zijn eigen hart, had hij gepoogd zijne liefde te onderdrukken: hij had zich in studiën verdiept, zijnen geest het ongetemde ros gelijk, onder den spoorslag der wanhoop dag noch nacht rust verleend, doch bij elke nieuwe te verwinnen hinderpaal, bij elke nieuwe verovering in het veld der kunst, verzette het hart zich tegen den wil, riep het lichaam tot de ziele: Nu eisch ik, tot loon mijner marteling, vrede, rust

en geluk. Dit werd hem echter niet geschonken, en van den strijd vermoeid en afgemat, had hij zich eindelijk aan den stroom zijner natuurlijke neiging overgegeven; den toevalle zijn geluk en Gode zijne rust aanbevolen.

Hij leefde dus eenigen tijd in dien staat van onverschilligheid en ongevoeligheid, welke door sommigen voor den vrede zelven genomen, en als een wenschelijk lot aangeprezen wordt, doch die niets anders is, dan eene lafheid der ziel of eene luiheid des geestes, welke den mensch tot den stand der redelooze dieren vernedert en zoo zeer verschilt van den zachten, inwendigen vrede als zege op de driften behaald, als de rookende vlam eener aarden lamp van het gloeiende licht der zomerzon.

Met een karakter als dat van Lodewijk, kon dit sluimerend leven niet lang duren, en de woorden door Arthur den vorigen dag gesproken, gevoegd bij andere ondubbelzinnige betuigingen, waarmede Lodewijk hem dien dag zijne nicht zag overladen, waren de sprankels, die het vuur des minnenijds in de verscheurde borst des jongelings hadden aangestoken.

Hoe schrikkelijk was niet dit ontwaken voor den armen kunstenaar! Het kostte hem weinig moeite om den grond van het karakter zijns medeminnaars te kennen, en niets had hij er in ontdekt dan zelfzucht, waan en trots door de fortuin gerugsteund.

En wat kon hij, stand- en haveloos kind des onheils, uit medelijden opgebracht, de schitterende uiterlijke hoedanigheden des onbezonnen students tegenoverstellen?

Niets dan kunst, onwrikbare wilskracht en liefde; doch in deze eeuw van stoffelijke, oppervlakkige beschouwingen was dit alles niet genoeg. Daarenboven kende Lodewijk te wel den eerzuchtigen aard zijns pleegvaders om niet te weten dat bij het eerste woord over deze zaak gerept, een verachtende blik zijne tong met geraaktheid slaan en zijne overige dagen verbitteren zou; immers hij begreep te wel de heiligheid zijner plichten om zich bloot te stellen aan de schrikkelijke keus of zijne dankbaarheid in haat te zien verkeeren, of zijne fierheid ongestraft en ongewroken te laten met voeten treden.

Tot Clara spreken, haar zijne liefde kenbaar maken en voorts den tijd met de oplossing der bestaande moeielijkheden gelasten, daaraan viel ook niet te denken; want Lodewijk, gelijk meest al diegenen, die in de school des ongeluks grootgebracht en zelfdenkers werden, besefte te wel zijne innerlijke waarde om zijn fieren geest en lichtgeraakte eigenliefde aan minachting en misschien aan spotlust prijs te geven. Had hij dit zelfs niet gevreesd, dan nog hadden zijne strenge grondstelselen hem belet, Clara's onervarenheid te baat te nemen om haar, buiten ouderlijk voorweten, tot den gevaarlijken, hoe onschuldigen stap ook, der verpanding haars harten te verleiden, en aldus ter belooning der ontvangene weldaden, het meisje van hare kinderlijke plichten af te keeren. Neen, om zich aan zulke trouwloosheid schuldig te maken, was hij te gewetensvol en te edelhartig.

Al deze denkbeelden gisten in zijne verwarde en gloeiende hersenen; en toen beide vrouwen uit zijn gezicht verdwenen, stilde van lieverlede de bovenmatige spanning zijns geestes. Van weedom vervuld, viel hij afgemat en roerloos in eenen leunstoel neder: zijn boezem hijgde naar lucht en zijne ziel naar troost.

Eensklaps werd er hevig aan de deur geklopt en zonder antwoord te wachten, sprong Arthur luidruchtig de plaats binnen, vatte den onthutsten Lodewijk, die zich geweld aandeed en de meeste wilskracht verzamelde om zijne moedeloosheid niet te verraden, forsch bij den arm en schreeuwde hem met allerlei dolzinnige gebaarden toe:

- *Allons*, *mon cher artiste*, *debout* en aan 't werk; maak mij daar zoo eens iets *gracieus* op! En een rol papier op de tafel werpende vervolgde hij:

- Wensch mij geluk, jongen lief, ik ga trouwen! 't is vast, ik zeg vaarwel aan het jongmansleven en word zoo in eens een *geposeerd* proprietaris in afwachting dat men mij tot *représentant* kieze.

Wat zegt gij van dit nieuws? is het niet verbazend?

Lodewijk had werktuigelijk het papier opgenomen, doch er nauwelijks de oogen op geslagen of de grond scheen onder zijne voeten te wankelen; hij stortte bedwelmd voor Arthur neder, die hem alle mogelijke zorg toediende, zonder de ware oorzaak dezer schielijke onpasselijkheid te gissen.

- *Diable!* zegde hij, het schijnt dat onze lieve artiste ziek is; 't is nochtans spijtig voor mijne *Stances à ma fiancée*! hij zou daar een zoo lief accompagnement op gemaakt hebben.

Gedurende deze alleenspraak bleef hij niet werkeloos en weldra gelukte het hem den bezwijmde tot bewustzijn terug te roepen. Nauwelijks was deze weder bij zinnen gekomen, of hij begreep al het akelige van zijnen toestand en de gevolgen welke zijne zwakheid hebben kon. Maar zijne kunstenaarsziel tegen den aanval der brooze natuur met fierheid harnassend stond hij moedig, schoon met bloedend harte, tegenover hem, die als een ongeluksbode met één woord al zijne geluksdroomen verijdeld en al zijne hoop op de toekomst onder den machtigen voet zijner fortuin had verbrijzeld; want het was niet te betwijfelen, Arthur, hoe loszinnig ook, had, dacht Lodewijk, niet met zoo veel zekerheid gesproken en gehandeld, indien hij niet reeds Clara's jawoord en de toestemming harer ouders bekomen had.

Met eene kalmte, die slechts uiterlijk en het gevolg was der zielskracht, welke hij door eenen langen en pijnlijken zelfstrijd verkregen had, reikte Lodewijk Arthur de hand, bedankte hem met vaste stem voor de toegediende zorg en trachtte zijne ontsteltenis aan andere dan aan de ware oorzaak toe te schrijven.

Het kostte hem weinig moeite de verdenkingen des onbezonnen jongelings, - indien hij al verdenkingen had, - van het rechte spoor af te leiden; want reeds in het midden zijner rede, werd hij door Arthur met deze woorden onderbroken:

- *Enfin*, doe wat gij kunt, en zijt gij niet geïnspireerd, laat dan de zaak maar steken; ik zal in dat geval mijne verzen declameeren.

Met een *au revoir*, *mon cher*, stoof onze kandidaatvertegenwoordiger de kamer uit, daalde daverend den trap af, onder het zingen van:

> Amis, la matinée est belle,
> Sur le rivage assemblez-vous: enz.

Toen hij vertrokken was nam Lodewijk met bevende hand den achtergelatenen rol papier op, waar hij bovenaan in groote versierde letteren lezen kon:

A ma fiancée, *Mademoisclle Claire Van Stralen*, *le jour anniversaire de sa naissance*.

Hierop volgden een veertigtal wanluidende en holklinkende Fransche verzen, welke op de vertaling van Clara's naam (*Claire de Rayons*) zinspeelden en die wij liefst den Nederlandschen ooren onzer lezers en lezeressen willen sparen.

- Zoo veel schoonheid, zoo veel deugd moet dus aan de dwaasheid door fortuin begunstigd opgeofferd worden! - sprak de diepgewonde jongeling, en zijn duizelig hoofd zonk krachteloos naar zijne kloppende borst; want met Arthur waren zijn moed en schijnkracht verdwenen.

Lang bleef hij in dezen toestand, doch eensklaps het hoofd verheffende en de betraande oogen ten hemel richtende, sprak hij in de droefheid zijns harten:

- Het moet zoo zijn, niemand kan zijne lotbeschikking veranderen. Aan den rijken dwaze de gevoelloosheid en het geluk; aan den armen slave op den velde der verstandelijkheid, de doornen der eenzaamheid en der smart. - Dwaas is hij, die uit den volke geboren juichen durft over de veredeling zijns geestes en zich boven zijnen stand verheffen wil. Indien het hem gelukt met de ziele boven den zwadderpoel der stoffelijke bemoeiingen te zweven, blijft hij niettemin met het lichaam aan de aarde vast, en wee hem, indien hij andere goden dan het kalf aanbidt! Armoede en ellende, haat en verachting blijven zijn aandeel op aarde, en de gier des onheils verknaagt de edelste snaren zijns harten en verbittert de zuiverste aandoeningen zijns gemoeds. - Welaan, schep moed, diep ter neer gedrukte! - Men heeft uwe ziel aan het hemelsche voedsel der genegenheid gewend, en in uwe waanzinnigheid hebt gij de aarde een paradijs genoemd en met woorden gedweept. Thans slaat het uur van beproeving en onttoovering.

Deze laatste woorden zintuigelijk bekrachtigend zond een op de marmeren schouw geplaatst slingeruurwerk zeven heldere zoetklinkende tonen door de zaal, die in 's jongelings ruischende ooren klingelden als de doodsklok zijner stervende hoop.

Hij legde bevend Arthur's rijmelarij op de tafel en zich in sombere gepeinzen verdiepende, zette hij zich neder voor het klavier, dat in eenen hoek der kamer stond.

Weldra zweefden zijne handen onwillekeurig over het gladde speeltuig, en welluidende klanken vervulden de plaats.

Zijne vingers volgden in hunne bewegingen de schokkende verandering zijner gedachten en de onregelmatige kloppingen zijns harten.

Nu waren het klagende tonen, die uit het snarentuig opwelden, en de ruimte met treurigheid bezwangerden, of kreten van smart en jammer, die scherp en snijdend door het oor gilden, gelijk het vreugdegekras der raven op het ontvleesde rif eens armen zondaars; dan volle heldere klanken, die als de bronzen, den godsdienste gewijde stemme, onder het hooge helklinkende gewelf krachtvol weergalmden, of verhevene verzuchtingen die, als hemelsche tonen eener engelharp, het kokende bloed des spelers koelden en zijne gistende driften stilden.

Door de begeestering medegesleept, deed Lodewijk nog lang het speeltuig onder de krampachtige beweging zijner vingers zuchten en trillen. - Toen de laatste toon eindelijk ophield door de ruimte te zweven en ze te bezielen, verviel de jonge kunstenaar wederom in eene diepe moedeloosheid Zijne scheppingskracht verzwond onder de koude hand der droefenis en met haar de verrukking, die hem in het hemelluchtige, en buiten het bereik der aardsche jammeren had vervoerd. En als of dezen dag niets aan zijne kwellingen ontbreken moest, verschenen plotseling voor hem zijne pleegmoeder en Clara, die van hare wandeling teruggekeerd, eenen geruimen tijd aan de deur der zaal naar zijn spel hadden toegeluisterd, en door al het schoone er van als het ware verrukt en vervoerd, binnen traden, om hem hare bewondering en voldoening te betuigen.

Op het zien van 's jongelings bleekheid en afmatting, vergaten beiden waarom zij binnen kwamen, en Mevrouw Van Stralen's eerste woorden waren woorden van deelneming over zijnen gezondheidstoestand en eene recht moederlijke vermaning over de geestinspanning, die volgens haar, de eenige oorzaak zijner ontsteltenis was.

Lodewijk, die vreesde zijn geheim tegenover haar te verraden, trachtte al spoedig eene andere wending aan het gesprek te geven, want, ondanks de wanorde en verwarring, die, ten gevolge van Clara's onverwachte verschijning, in zijne

denkvermogens heerschten, hield zijn geest zich natuurlijkheidshalve schuil achter de fierheid van inborst, die edele onafhankelijkheid van karakter, welke de wijze Voorzienigheid den rampzalige geeft, opdat hij, door haar gerugsteund, onder de slagen des noodlots niet bezwijke, of opdat zijn genie, indien hij er heeft, door beide aangevuurd en voortgezweept, niet door het lijdende lichaam worde onderdrukt, maar reuzenwerk voortbrenge.

Het gelukte hem inderdaad, dit onheil af te keeren en reeds was hij druk bezig met zijne pleegmoeder die, zoo wel als hare dochter, eene goede toonkunstenares was, over muziek-saangelegenheden te praten, toen Clara, welke op de tafel tusschen de papieren naar de laatst verschenen romance zocht, haastig de kamer verliet.

Mevrouw Van Stralen, met den rug naar de deur gekeerd, had die spoedige verwijdering niet gadegeslagen, maar Lodewijk had ze bemerkt, en zij had hem zoo veel te meer bevreemd daar het hem toescheen, als of het meisje tranen in de oogen had, en hem bij het uitgaan met eenen gansch ongewonen, om niet te zeggen verteederden blik had aangezien, die door zijn hart was gedrongen, en als eene zachte zonnestraal er den grond van had verlicht en verwarmd. Eene gedachte schoot hem, snel als de bliksem, door den geest, en spreidde een vluchtig rood over zijne bleeke wangen; maar zoodanig was 's jongelings meesterschap over zijne gemoedsaandoeningen, dat dit schier onmerkbaar was. Mevrouw Van Stralen bemerkte het althans niet, en was, toen zij zich omkeerde, grootelijks over Clara's spoedige verdwijning verwonderd. Zij haastte zich dus ook, de zaal te verlaten, maar zij was nog niet uit Lodewijks oogen verdwenen, toen deze reeds bij de tafel was, waar hij aanstonds al de papieren en muziekboeken vruchteloos onderzocht, want Arthur's rijmelarij was er niet meer tusschen te vinden.

(*Wordt voortgezet.*)

De Londensche markt.

Wanneer een proviandm ester op eens met de taak belast werd, een leger van over de vier millioen man van levensmiddelen te voorzien, zou hij het ongetwijfeld voor een groot gedeelte moeten laten verhongeren, want geen beambtenpersoneel zou talrijk, geene inrichting sterk genoeg zijn om deze reuzentaak te volbrengen. Volkomen hetzelfde lot zou Londen beschoren zijn, wanneer zijne vier en een half millioen inwoners hunne voeding aan een korps van betaalde ambtenaren moesten toevertrouwen. Aan zich zelf overgelaten, verschaft thans ieder, zonder dat daarbij van hoogerhand op eenigerlei wijze wordt ingegrepen, zich dagelijks vleesch, visch, groenten en vruchten, versch uit weiden en stallen, uit zeeën en rivieren, uit velden en tuinen thuis bezorgd.

Behalve Schotland en Engeland zenden Amerika, Duitschland en Nederland hun slachtvee levend of dood, versch of gezouten te Londen ter markt. Drie zeeën voorzien de wereldstad van visch, twee werelddeelen leveren haar koren, terwijl de kustlanden der Middellandsche Zee voor vruchten zorgen. Het Noorden van Frankrijk is met Vlaanderen, Denemarken en Nederland altijd in de weer, deze enkele stad van boter en eieren te voorzien, Noorwegen, welks rijkdom aan visch in staat zou zijn de behoefte der geheele wereld te dekken, zend uit zijne havens Bergen en Christiaansund viermaal in de week zwaar beladen stoomschepen af, die de Britsche hoofdstad de tallooze menigte kreeften toevoeren, waaraan de Engelsche lekkerbekken hun hart ophalen. En welk eene massa oesters komen daarbij niet van de Schotsche kusten en Schotsche eilanden, van de banken der Noord- en Oostzee, zoodat zelfs de werkman ze aan kraamkens op straat kan opslurpen!

De invoer van vleesch van Illinois en Kentucky, van Missouri en Collumbia met hunne middelpunten Chicago, Cincinati en St. Louis is nog aanmerkelijk gestegen, sedert door middel van ijs het slachten, zouten en verpakken ook in de zomermaanden kan blijven doorgaan. Aan *bacon*, dat is spek, hetwelk zelden bij een Engelsch ontbijt ontbreekt, verzendt eene enkele Amerikaansche firma jaarlijks tachtig millioen pond, waarvan eenige honderduizenden ponden hunnen weg naar de Londensche markt vinden.

EEN ZUSTERKEN
NAAR DE SCHILDERIJ VAN G. BREGENZER.

En hoeveel vruchten verslindt die markt niet! Het is een door de statistiek bewezen feit, dat niet minder dan 280 millioen stuks sinaasappelen uit Algiers, Spanje, Italië en andere landen naar Engeland komen; en dat daarvan te Londen zelf eene ontelbare menigte verbruikt wordt, dat getuigen de schillen, waarmee niet zelden de straatsteenen bezaaid zijn. Zelfs ananassen komen bij zulke groote hoeveelheden te Londen aan, dat nergens elders ter wereld iets dergelijks wordt waargenomen. Wat zou dus wel het gevolg zijn, als plotseling de groote spoorweglijnen, die naar Londen voeren, bij voorbeeld door een sneeuwstorm werden afgesneden? Men heeft wel eens gezegd dat de heele wereld voortdurend slechts twee maanden van een hongersnood verwijderd is; wanneer echter slechts eenen dag de loop der Londensche melktreinen gestaakt werd, zou al aanstonds op de helft van de theetafels der reuzenstad de melk ontbreken en bleven gedurende drie dagen de vleeschtreinen weg, dan waren alle inwoners gedwongen zich met spek en eieren te behelpen. Zulk eene mogelijheid is geene hersenschim eener ontstelde verbeelding, maar zou best te eeniger tijd kunnen voorkomen.

DE SCHUTTERSMAALTIJD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN BARTH. VAN DER HELST.

Wilt gij, lezer, mij eens op de Londensche markten vergezellen, dan dient gij vroeg op te staan of, zoo ge wilt, in het geheel niet naar bed te gaan. Want den geheelen nacht door zijn de vleeschkarren en sleeperswagens vol proviand in de weer. Beginnen we onze wandeling onder den grooten toren van het Parlementsgebouw.

Het torenuurwerk *Big Ben* heeft juist drie geslagen en van de torenspits verkondigt het electrisch licht aan de Engelsche metropool, dat de vertegenwoordigers des lands nog voor het welzijn van het Vereenigd Koninkrijk waken en arbeiden. Op de Theems is alles nog stil; slechts een politieboot stoomt voorbij en eene beladen schuit, op welker dek de stuurman bedaard zijne pijp rookt, glijdt langzaam stroomafwaarts. Op de Westminsterbrug worstelen de gaslantaarns te vergeefs met den dikken nevel, die hen omgeeft, een half dozijn zwaar beladen karren sleepen met moeite eene vracht kolen of spruitjes naar de groenmarkt van Covent-garden.

Wij volgen hen en komen langs Trafalgar-Square, waar de oude Nelson ons van zijn 160 voeten hooge zuil vriendelijk groet, terwijl de vier kolossale, door Landseer gemodelleerde leeuwen, welke hem bewaken, den dauw van hunne manen schijnen te schudden. Hadden wij geene andere gidsen, dan behoefden wij hier slechts op den reuk af te gaan om de markt te vinden, want de lucht in het rond is bezwangerd met een samenstel van verschillende geuren, waaronder hyacinthen en vuile eieren, rozengeur en rioolstank, aroma van sinaasappelen en kroeglucht om den voorrang strijden.

Hoe meer wij het vierhoekig plein naderen, hoe dichter de belendende straten met allerlei voertuigen gevuld zijn, wier stapels manden hoog in de lucht oprijzen, tot ten laatste eene volslage blokkade het verkeer geheel en al stremt. Want thans sluiten zich hier bijwijze van karavanen de wagens der fruit- en groentehandelaars aan, om voorraad voor hunne winkels op te doen. Ook de tallooze, met ezels bespannen karren der straatventers (*costermongers*) mengen zich daaronder, om zich vervolgens zwaar beladen in alle richtingen naar de afgelegen voorsteden te verspreiden, waar de koopwaar met luid geroep aan den man gebracht en den huismoeders derhalve de tocht naar de markt bespaard wordt.

EN EEN BROERTJE
NAAR DE SCHILDERIJ VAN G. BREGENZER.

Wij dringen niet zonder levensgevaar door die opeenstapeling van voertuigen heen en bereiken eindelijk ten koste van eenige stompen en ribbestooten het marktplein.

Hoe geheel anders moet Coventgarden er voor 600 jaren hebben uitgezien, toen het nog de kloostertuin van de vrome monniken der Westminster-abdij was, gelijk de naam nog aanduidt. Men meent de olmen te hooren ruischen, waaronder zij

gewandeld hebben, en den klank van het kloosterklokje te vernemen, dat hen tot de vesperen riep; een der monniken buigt zich over een tuinbed neder om voor den abt een handje salade te snijden; andere broeders plukken bloemen, om het beeld der Moeder Gods daarmee te sieren.

Doch de beruchte Hendrik VIII, die aartsvijand der kloosters, ontroofde hun alles. De tuin werd aan de hertogen van Bedford geschonken, en dezen behoort nog op den huidigen dag de markt met hare omgeving, mijlen in het rond. Inderdaad het was een vorstelijk geschenk! Toenmaals wierp de tuin slechts eene jaarlijksche rente af van 72 gulden, doch tegenwoordig trekt de hertogelijke eigenaar, de rijkste man van heel Engeland, uit de markt alleen een jaarlijksch inkomen van f 60.000: er is zelfs eene uitstalling, waarvoor alleen f 4800 huur betaald wordt. Maar er gaat dan ook op die markt heel wat om.

In de plaats der monniken staan thans afslagers met den hamer in de hand op hooge stellages gereed, geheele rijen van manden en kisten aan de meestbiedenden toe te wijzen. Rondom hen heerscht onophoudelijk een helsch concert van geschreeuw en gelach, gebabbel en gekrakeel, van loven en bieden. Boordevolle manden waggelen op de hoofden en schouders der dragers op en neer, om in de gereedstaande wagens afgeladen te worden. Het plaveisel is met koolbladen, knollenschillen en dergelijken afval bedekt. Vettige, vuile wijven en verwilderde kinderen zijn voortdurend bezig als hyenas deze overblijfselen te verzamelen. In het rond onder de zuilengangen en op de stoepen op ledige kisten en manden, zitten vrouwen en meisjes, welke de gekochte bloemen tot ruikertjes samenbinden, die zij aan de leden van het sterkere geslacht verkoopen om er de knopsgaten mee te versieren.

Men stelle zich volstrekt niet voor dat het feeën zijn, die met sylphidenhanden deze heerlijke gaven der natuur verdeelen. Het lijkt er niet naar! Dikwijls zijn het smerige, echt verloopen meisjes, die zich met dezen tak van nijverheid bezighouden.

Het wordt eenigszins mogelijk zich een begrip te vormen van de kolossale zaken, die op de markt van Coventgarden gemaakt worden, als men weet, dat daar alleen 40 millioen koolen 's jaars worden verkocht, en dat voor die markt alleen 12000 *acres* moestuin en boomgaard worden bebouwd, waarop acht-

en-dertig duizend arbeiders een middel van bestaan vinden.

Wie tegen den vruchtenoogst het Westen van Londen bereist, ziet mijlen in het rond tallooze vrouwen en kinderen, die aan hunne eigenaardige kleederdracht kenbaar, met het plukken van vruchten bezig zijn. Alle werken slechts voor deze markt, waarop in alle jaargetijden de zeldzaamste voortbrengselen van de meest afgelegen landen te krijgen zijn, wel is waar soms tegen fabelachtige prijzen. Zoo betaalt men omstreeks Kersmis voor een liter groene erwten van vier en twintig tot zes en dertig franks en voor een pond edele Malaga-druiven dertig franks.

Doch het wordt tijd dat wij verder gaan; want wij moeten ook nog een kijkje nemen op de groote Londensche veemarkt, die omstreeks hetzelfde uur gehouden wordt. Wij wenden ons noordwaarts naar het kwartier Islington en behoeven niet lang in twijfel te staan, waar wij de markt vinden zullen. Het loeien, blaten en knorren van zoovele duizenden beangstigde dieren, waarmee zich het onophoudelijk geblaf der honden en het dolle geschreeuw der drijvers vermengt, vormen te zamen een oorverdoovend geraas, dat zoo al geene steenen vermurwen, dan toch een mensch razend kan maken. Eene vloot van dertig snelle stoomschepen is gestadig met eene kostbare lading onderweg, om deze markt te voorzien. Het is eene ware internationale tentoonstelling van slachtvee, waarop niet alleen ieder graafschap van Engeland, maar bijna elk land van Europa vertegenwoordigd is. Wij vinden hier toch rundvee uit Bessarabie, Hongarië, Polen en Nederland, uit Italië, Spanje en Turkije.

De gebouwen, welke voor deze veemarkt nu ongeveer vijf en twintig jaren geleden werden opgetrokken, hebben niet minder dan twaalf millioen franks gekost, maar zijn dan ook wat de doelmatigheid en grootschheid der inrichting betreft onovertroffen. De gezamenlijke groote spoorwegmaatschappijen hebben toegang tot deze reuzenveemarkt, en het meerendeel der Londensche banken hebben er surcursalen. Meer dan 7000 runderen en 25000 schapen kunnen er gemakkelijk onder dak gebracht worden, maar het is meermalen voorgekomen dat er op één dag meer dan 32000 stuk schapen werden verkocht,

Doch het oorverdoovend geloei en geblaat begint ons hinderlijk te worden; wenden wij ons van het levend vleesch ditmaal tot het doode. Uit het brandpunt van den wereldhandel, de City van Londen, voeren verscheidene kleine straten naar het middelpunt van den vleeschverkoop. Op het Smithfield-plein, waar vroeger geharnaste ridders zich met het edele steekspel vermeiden, aanschouwt men thans een minder ridderlijk tornooi tusschen reusachtige kerels, met zware bijlen op den rug, en het arme ter dood gedoemde slachtvee, terwijl andere reuzen de gekochte waar op de gereedstaande wagens laden. Hier verheft zich een kolossaal gebouw, dat met zijne luchtige, hoog opstrevende bogen de grootste vleeschmarkt der wereld omgeeft. De reusachtige vleeschhal, die bestemd is om alle Londensche keukens te voorzien, heeft aan opbouw niet minder dan 49 millioen franks gekost.

Vóór de laatste morgennevels zijn opgetrokken, is het vleesch voor vier en een half millioen menschen naar duizenden vleeschwinkels verspreid; een eindeloos gewoel van wagens en karren wacht onophoudelijk buiten het gebouw op de kostbare lading. De koopers wandelen in lanen van ossenribben en schapenbouten, die, aan haken bevestigd, boven hunne hoofden hangen, terwijl ossenharten uitlokkend om hunne neuzen bengelen. Een handgebaar in de richting dier vleeschmassa, - en op hetzelfde oogenblik is een koop van veertig of vijftig duizend franks gesloten.

Men moet zich hier in acht nemen; want nu eens krijgen wij een oorveeg van het achtereind van een Aberdeenschen os, dan worden wij door de scherpe ijskoude pooten van een varken in den nek gepakt of door de horens van een ram in den rug gestooten. De hoogste roem van de vleeschhal bestaat echter in hare wezenlijk bewonderenswaardige onderaardsche spoorwegen. Onder het plaveisel der woelige markt strekt zich een reuzengewelf uit, dat door een spinneweb van spoorwegen doorkruist wordt. Hier komen onafgebroken de vleesch-treinen uit de groote Londsche slachthuizen aan; jammer maar dat de neus niet lang het genoegen deelen kan, dat het oog door de aanschouwing van dit wonderwerk der menschelijke vindingrijkheid verschaft wordt.

Wij besluiten onze morgenwandeling met de groote vischmarkt in Billingsgate. Al de straten in de buurt zijn van 's morgens klokke vieren af opgepropt met de wagens der Londensche vischhandelaars, welke de lekkere tongen hunner klanten hebben te bevredigen. Aan de waterzijde van de vischmarkt liggen in dichte rijen de stoombooten, welke den oogst der zeeën te Londen hebben aangebracht. De golven der Theems bespoelen de steenen trappen, die naar de markt voeren, ja plassen zelfs onophoudelijk het steenen plaveisel af, dat daardoor echter niet veel zindelijker wordt.

Met klokslag van vijven begint de markt. De afslagers bestijgen hun gestoelten. Bevroren zalmen uit Australië, tarbot, makreel[1], schol, tong, schelvisch, aal, rog, oesters, kreeften en - *last not least* - haring worden in kisten en manden voor hun tribunaal gesleept en aan den meestbiedende verkocht. Er is haast bij dit werk; want versche visch, goede visch. Vooreerst komen de visch handelaren van het deftige *Westend*, en de heksluiters zijn wederom de *costermongers*, welke met hunne ezelskarren de straten afloopen en alles opkoopen wat de anderen hebben overgelaten. Alle straten van *Thames-street* en *Tower street* af tot de rivier en de vischmarkt toe, maken een bijzonder vischachtigen indruk; al wat men ruikt is visch, al wat men ziet is visch, waarheen men gaat overal visch. Ieder huis is een vischwinkel, ja tot zelfs de menschen, die hier wonen, doen aan visschen denken: zij hebben kleine, sluwe visschenoogen en hebben altijd een lucht bij zich van gekookte schelvisch.

Ten slotte moeten wij nog aan ééne markt een bezoek brengen, het is die waar de huishoudster haar voorraad gaat opdoen voor keuken en provisiekamer. Daar wachten onafzienbare rijen van vogels het oogenblik af, dat zij, met juinen of andere specerijen gebalsemd, in de maag van den echten liefhebber hun graf zullen vinden. In geheele regimenten ziet men hier de legers van hoenders en kalkoenen, van al de bewoners van plassen en moerassen, van weiden en heiden, van bergen en dalen op trekken, van de eenvoudig bruine patrijs af tot den kolosalen korhaan uit Noorwegens duistere wouden toe.

Natuurlijk zijn ook alle vleeschsoorten vertegenwoordigd, en voor de vleeschbanken staan lustige kerels, die hunne blinkende messen en bijlen zwaaien en zich de keel heesch schreeuwen om den voorbijganger aan het verstand te brengen, welk eene buitengewone gelegenheid zich nu juist aanbiedt om koopjes te doen.

1) De makreelen, van anderhalven tot drie voeten lang, houden zich, ofschoon gezouten, ten gevolge van hun week vleesch, niet zoo lang goed als de haringen. De bewoners van Dieppe en Boulogne, maar ook de Noord-Amerikanen drijven een belangrijken handel in gezouten makreelen. Hoofdzakelijk van makreelen moeten de Ouden hun beroemden g a r u m , een dikke vischsaus, bereid hebben. De makreelen vertoonen zich van Maart af aan de kusten en zijn dan tot April bij voorbeeld in het Kanaal zoo talrijk, dat hun kuit als zeepschuim de golven bedekt. In het jaar 1821 leverde de makreelenvangst aan de kustvisschers van Suffolk binnen weinige weken 13000 pond sterling zuivere winst op.

‘*Buy*, *buy*, *buy*, koopt, koopt!’ zoo klinkt met fabelachtige radheid van tong het geschreeuw dezer moorddadig uitgeruste koopluie.

‘Voor eene kleinigheid maar, *madam*,’ fluistert zulk een bijlman eene voorbijgaande dame toe; ‘gaat op zij, maakt ruimte, kinderen! heerlijke qualiteit; het spijt me wezenlijk dat ik het voor eene kleinigheid van de hand moet doen.’

‘Wat zal ik u wegen?’ spreekt hij eene bleeke vrouw aan, die een bleek kind bij de hand heeft en een bleeken zuigeling op den arm draagt, terwijl zij met schuchtere begeerigheid naar een ossenhart kijkt.

‘Vier *pence* het pond, strijk uwe hand maar eens over uw hart.’

Daarbij houdt hij haar het vleesch onder den neus - de vrouw gaat voorbij; het is meer dan zij betalen kan. Hij loopt haar na:

‘Ga niet door; ik wed om honderd pond dat ge op de heele markt geen goedkooper vleesch vind. Daar, ik geef het u voor drie en een hal ven *penny*,’ fluistert hij haar in het oor, ‘omdat gij het zijt; maar zeg het niet aan uw buurvrouw.’

Daarop steekt hij het vleesch in hare mand. De vrouw zoekt hare weinige *penny*-stukjes bijeen en geeft ze hem. Onmiddellijk ijlt hij naar zijne uitstalling terug en schreeuwt en tiert zoo den geheelen avond door.

Waarlijk, aan de vleesch-, groente- en vischkoopers van Londen ligt het niet, zoo niet ieder Londenaar zijn hoen in den pot, zijn biefstuk in de pan of zijn visch in den ketel heeft! En dan te moeten bedenken, dat er bij al dien overvloed nog menschen zijn, die in de straten van Londen van honger omkomen!

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

Intusschen was de avond gevallen.

Als Christiaan zijn koffer naar beneden droeg, zat de familie reeds aan het avondmaal. De koetsier ging juist naar den stal om in te spannen; want dadelijk na het avondmaal wilde Abraham Stern naar huis rijden. In het eerste oogenblik dacht Christiaan er aan, dat hij van deze gelegenheid wel kon gebruik maken om gemakkelijk met zijne bagage in de stad te komen, maar hij was te hooghartig om het te vragen. Hij zegde derhalve tot een knecht, dat hij den volgenden dag zijn goed zou laten halen; daarop ging hij in den maneschijn weg.

Een uur later brak Abraham Stern op.

Baron Archimbald maakte hem opmerkzaam op het late uur en bood hem een nachtverblijf aan.

‘Neen, neen, ik zal spoedig te huis wezen,’ antwoordde de oude heer. ‘Ik rust nooit beter dan wanneer ik in mijn eigen bed slaap en mijn hoofd moet morgen helder zijn, om de gronden van Stroombeek te kunnen begrijpen en weerleggen.’

‘Gij komt altijd nog vroeg genoeg bij den bankier als gij morgen na het ontbijt van hier wegrijdt,’ meende Erwin, terwijl de oude man zijne handschoenen aantrok.

‘Wel, lieve hemel, wat zou mij dan kunnen overkomen?’ vraagde Stern lachende. ‘De avond is helder en de weg veilig, de rit zal mij goed doen; ik heb toch heden in de opgewondenheid meer gedronken dan ik gewoon ben. Goeden nacht! Ik kom morgen na het eten weer naar buiten en ik hoop goede tijding mede te brengen.’

Daarop nam hij afscheid en eenige minuten later rolde het rijtuig met hem voort.

Op den eenzamen straatweg doken na eene poos plotseling eenige donkere gedaanten op, die haastig weder verdwenen. De koetsier had ze niet gezien - en Abraham Stern sluimerde in het rijtuig, welks paard tamelijk langzaam voortdraafde.

Reeds vertoonden zich in de verte de eerste huizen der stad, als de koetsier eensklaps opsprong - in het naaste oogenblik viel het rijtuig om. Abraham Stern lag, als hij de oogen opende, in de sloot naast den weg. Een man knielde op zijne borst en hield hem de hand op den mond; andere handen doorzochten zijne zakken.

'Schreeuw niet, of gij hebt uw laatste woord gesproken!' fluisterde eene schorre stem.

De oude man verroerde zich niet; met zijne zwakke krachten kon hij niets uitrichten en het ware dwaasheid geweest, had hij zijn leven nutteloos in gevaar willen stellen. Er bleef hem ook geen tijd om na te denken over het-

geen hij zou kunnen doen, om zijn eigendom voor de roovers te beveiligen: in een omzien waren zijne zakken geplunderd. Als de schurken weg waren, stond hij kreunend op. Hij zocht in al zijne zakken: horloge, brieventasch, beurs waren verdwenen; zelfs den zwaren gouden zegelring hadden de roovers van zijn vinger geschoven.

'Komaan, het is nog een geluk, dat mijn oud lichaam geen letsel bekomen heeft,' zegde hij, terwijl hij uit de sloot klauterde en weder vasten voet op den weg zette. 'Ik zag het mes in de hand van den goddelooze blinken. Groote God! ik zou nu reeds een stom mensch hebben kunnen zijn.'

De koetsier stond weeklagende op den weg bij zijn paard; het omvallende rijtuig had het paard nedergetrokken en gelijk Abraham Stern thans gewaar werd, was het ongeval veroorzaakt geworden door een boomstam, die tusschen de raderen lag.

Aan de vereenigde pogingen van beiden mocht het eindelijk gelukken wagen en paard weder op te richten. Het dier liep kreupel en de koetsier had eene buil aan het voorhoofd bekomen. Van de roovers was niets meer te zien.

Den volgenden morgen voelde de oude man zich eenigszins afgemat. Hij had slecht geslapen en de schrik van den vorigen avond zat hem nog in de leden. Al kon hij ook geene hoop voeden zijn verloren eigendom terug te bekomen, dacht hij zich evenwel verplicht van den roofaanval aangifte te doen en hij begaf zich derhalve kort na het ontbijt op weg naar den commissaris van politie zijner wijk.

Eene aanzienlijke som was hem ontroofd geworden. Van eenige banknoten kon hij de nummers opgeven; desgelijks beschreef hij zijne horloge en zijne sieraden. Maar de roovers kon hij niet nader aanduiden: hij had slechts een hunner gezien en ook deze in de onzekere schemering slechts voor een oogenblik. Nochtans dacht hij hem bij eene toevallige ontmoeting te kunnen herkennen.

De commissaris had het relaas opgeteekend en het adres van den koetsier opgeschreven om ook deze te verhooren.

'Gelooft gij dezen man vertrouwen te kunnen schenken?' vroeg hij.

'Volledig,' antwoordde Stern; 'de man rijdt mij reeds sinds vele jaren. Ik heb hem altijd nuchter en ordelijk gevonden. Verkeerde ook zijn leven niet in gevaar? Hij heeft geluk gehad, dat hij er met eene buil afgekomen is; hij had evengoed den hals kunnen breken.'

'Gij hebt op het oogenblik van het ongeval geslapen,' zegde de commissaris hoofdschuddende, 'derhalve kunt gij niet oordeelen. Ik zal den man verhooren. Het is eindelijk tijd, dat de bende ontdekt worde, die hier sinds geruimen tijd de stad onveilig maakt. Tot openbare struikrooverij op zulk eene vermetele wijze is het tot dusverre nog niet gekomen; wij hadden enkel zware inbraken op te teekenen. Maar het is voor mij ontwijfelbaar, dat de inbrekers ook dezen roof begaan hebben.'

'Daarin ben ik het met u eens,' antwoordde Abraham Stern; 'maar dat mijn koetsier niet tot hen behoort, daarop zou ik een eed kunnen zweren.'

'Draagt gij altijd zulk eene groote som bij u?'

'Niet altijd. Het trof gisteren toevallig zoo: ik had dat geld ontvangen kort voor ik naar mijn schoonzoon ging en daar het slechts uit banknoten bestond, nam ik het in mijne brieventasch mede.'

'Wie wist dat buiten u?'

'Alleen de postbode, die mij het geld gebracht had.'

'Verder niemand?'

Abraham Stern legde de hand op het voorhoofd en verzonk in nadenken.

'Wacht eens, daar schiet mij iets te binnen,' zegde hij. 'Ik zat gisteren voormiddag bij mijn schoonzoon, den baron van Weniger, in het priëel en had de brieventasch voor mij liggen, om den brief nog eens te lezen en de banknoten te tellen. Onderwijl verscheen de kamerdienaar van den baron, die mij water en wijn bracht, en deze kamerdienaar is gisteren avond wegens brutaliteit ontslagen.'

'Op staanden voet ontslagen?'

'Ja.'

'Heeft hij gisteren avond vóór u het goed verlaten?'

'Hij ging reeds vóór het avondmaal.'

'En gij?'

'Omstreeks een uur later. Ik wil overigens geene verdenking op dien man werpen..'

'Hoe heet hij?'

'Christiaan Lam.'

'Was de baron vroeger met hem tevreden?'

'Hij heeft dikwijls over hem geklaagd; maar hij vond daarin geene reden om hem zijn afscheid te geven. - Lieve hemel, men moet geduld hebben met die menschen!'

'Gij kent dien man,' zegde de commissaris; 'houdt gij er hem voor in staat zulk een vermetelen straatroof te begaan?'

De grijsaard dacht eene poos na; daarna schudde hij met een twijfelend voorkomen het witte hoofd en antwoordde:

'Ik kan u op deze vraag niet antwoorden; ik wil geen mensch in het ongeluk storten op wien wellicht geene schuld rust. Dit echter kan ik verklaren, dat Christiaan Lam niet de man is, die op mijne borst geknield heeft.'

'Goed, goed!' knikte de commissaris; 'ik zal den onderzoekingsrechter bericht geven en naar den ontslagen kamerdienaar laten zoeken. Mij komt deze man toch niet zoo onschuldig voor als gij veronderstelt, en of gij uw eigendom terug zult krijgen staat nog zeer te bezien.'

'Ik reken daar ook in het geheel niet op,' antwoordde Stern, zijn hoed nemende; 'met mijne aangifte had ik enkel de bedoeling, de roofgezellen onschadelijk te maken.'

Daarmede verliet hij het bureel van den commissaris en een half uur later trad hij het kabinet van Stroombeek binnen, die hem met een somber, zwaarmoedig voorkomen ontving.

'Vermoedelijk raadt gij reeds, waarom ik kom,' zegde Abraham Stern, den bankier de hand aanbiedende: 'ik heb mijn kleinzoon beloofd, een goed woord voor hem bij u te zullen doen.'

'Dat is onnoodig,' antwoordde de bankier bedaard; 'ik acht den heer baron hoog en wanneer ik dan evenwel zijn mij vereerend aanzoek van de hand moet wijzen, behoef ik u wel niet te zeggen, dat gegronde redenen mij daartoe noodzaken.'

'Goed, maar deze gronden kunnen wij niet billijken, zoolang gij ze niet openbaren wilt,' antwoordde Stern met vasten blik. 'Uwe verklaring, dat deze gronden een geheim moeten blijven, is eene beleediging voor ons'

'En nochtans kan ik u geene andere verklaring geven,' zegde Stroombeek met een diepen zucht.

'En dat zegt gij tegen mij?' ging de grijsaard misnoegd voort. 'Herinnert gij u de vriendschap niet, die ik u steeds bewezen heb en waarvoor gij mij erkentelijk wildet blijven zoo lang gij leeft? En hoe dankt gij mij nu? Ik heb slechts dezen eenigen kleinzoon; hem gelukkig te zien is de eenige wensch, dien ik nog voed. Gij echter wilt mij deze vreugde niet gunnen, gij maakt mijn kleinzoon en met hem ook uw

eenig kind ongelukkig. En waarom? Groote God, om redenen, die gij zelf onhoubaar vindt, daar gij ze niet durft noemen.'

'Acht gij mij werkelijk daartoe in staat?' antwoordde Stroombeek gekrenkt. 'Indien deze gronden onhoubaar waren, zou ik ze voorzeker niet in het geringste doen gelden, want ik ben mij de gevolgen van mijne weigering zeer goed bewust. Ik verklaar u nogmaals dat deze gronden niet op den persoon van uw kleinzoon betrekking hebben....'

'Maar op den persoon van mijn schoonzoon?'

'Evenmin; vorsch niet verder na. Gij zult het nooit te weten komen.'

'En u is het onverschillig, of gij ons allen door deze zonderlinge verklaring beleedigt?' zegde Abraham Stern, die zijne verontwaardiging nauwelijks bedwingen kon.

'Hoe kan mij dat onverschillig zijn?' antwoordde de bankier, die rusteloos heen en weer ging. 'Gij kent de vreeselijke slagen, die mij in den loop der jaren getroffen hebben en die nog heden hunne duistere schaduwen op mijn vreugdeloos leven werpen. Mijne geliefde echtgenoote stierf in het krankzinnigenhuis, mijne beide veelbelovende zonen verongelukten. Gelooft gij, dat zulke slagen vergeten kunnen worden?'

'Neen, en juist daarom....'

'Juist daarom moet het mijn vurigste wensch zijn, het mij overgebleven kind gelukkig te zien. Als nu de vervulling van dien wensch mij aangeboden wordt en ik *moet* neen zeggen; waar ik zoo gaarne ja zou zeggen, gelooft gij ook dan nog niet dat mijne gronden deugdelijk en dringend zijn? Ik kan en mag ze niet noemen; ik moet het mij laten welgevallen, wanneer ik mij door mijne weigering uwe vijandschap op den hals haal.'

'En daarmede houdt gij de zaak voor afgedaan?' vraagde Stern, wiens oogen elke beweging van Stroombeek volgden. 'Ik zal u niet het verwijt doen, dat gij onder zulke omstandigheden uw huis niet voor mijn kleinzoon hadt moeten openen; maar dat zeg ik u, dat gij hen beiden thans niet meer scheiden kunt, want hier is de grens, waar uw kind de gehoorzaamheid zal weigeren.'

'Mijne dochter zal dit niet doen en ik verwacht van de rechtschapenheid des jongen barons, dat hij zich in het onveranderlijke schikken en de rust van mijn huis eerbiedigen zal.'

'Gij begeert, dat deze beide jonge menschenharten hun gansche levensgeluk zullen ten offer brengen en zulks om gronden, die zij niet eens kennen en nooit vernemen zullen? Gij hebt geen recht om dit te vorderen en als beiden zich daartegen verzetten, zult gij u dit moeten laten welgevallen, want zij handelen gelijk hart en geweten het hun gebieden. En daar gij derhalve zelf de rust van uw huis verstoort, kunt gij iemand anders daarvan geen verwijt maken. Ik denk, dat het laatste woord nog niet gesproken is,' voegde Abraham Stern er bij, terwijl hij zijn hoed nam en den bankier ernstig en vast in de oogen keek. 'Gij zult alles nog wel eens bij u zelven overleggen en dan tot het besluit komen, ons uwe gronden mede te deelen.'

'Indien ik dit kon, ware het gisteren reeds geschied; want ik erken zoo goed als gij de scheeve verhouding, waarin ik door mijne weigering geraak.'

'Ik wil het afwachten,' knikte de grijsaard; 'ik geef de hoop nog niet op, dat gij tot betere gedachten zult komen.'

Daarmede ging hij heen. De bankier liep nog lang heen en weer en als hij eindelijk voor zijne schrijftafel ging zitten bewees zijn somber, vastberaden voorkomen, dat hij geen ander besluit nemen kon.

X.
Een onverwachte mededeeling.

Lodewijk drukte den dooden muziekant de oogen dicht en verliet de ziekenzaal. De oppasser volgde hem.

'Laat het lijk naar beneden brengen,' sprak de dokter zacht; 'er moet echter wel aan gedacht worden, dat de familieleden het wellicht nog gaarne zullen willen zien.'

De oppasser knikte en Lodewijk verliet het ziekenhuis, om de achtergeblevenen de doodstijding te brengen, waarop zij sinds den voormiddag voorbereid waren. Helena en hare moeder hadden aan de lijdenssponde van Wilfert gestaan, maar tevergeefs gehoopt, dat hij hen herkennen zou. Zijn bewustzijn was niet teruggekeerd.

In deze droevige omstandigheid had Lodewijk weder het diepe weeke gemoed en het edele hart van Helena leeren kennen; daarbij waren hem door hare moeder de vroegere, zoowel als de tegenwoordige omstandigheden der familie medegedeeld geworden.

Hij had hun zijne vriendschap aangeboden en hen verzocht op zijne bescherming en zijne

hulp te vertrouwen; met woorden van den hartelijksten dank was dit aangenomen geworden en hij verheugde zich daarover; al verheelde hij zich ook aan den anderen kant niet, dat er nu een last op zijne schouders rustte, die hem wellicht drukkend worden kon.

Met hare kundigheden kon Helena gewis de plaats eener leermeesteres vervullen, en haar zulk eene plaats te verschaffen moest thans eene zijner eerste zorgen zijn. Voor de moeder zou wellicht eene betrekking in het ziekenhuis te vinden zijn; Lodewijk wilde daarover met haar en den eersten dokter na de begrafenis van den verongelukte beraadslagen.

Het begon reeds te schemeren als de jonge arts in het huis zijner tante de trappen besteeg. Men moest hem gewacht hebben, want Helena opende hem de deur en ontving hem met een bekommerden blik.

‘Hij heeft uitgeleden,’ sprak hij zacht, terwijl hij de hand vasthield, die zij hem gereikt had. ‘De doodstrijd was lichter dan ik het verwacht had.’

‘En is het bewustzijn niet teruggekeerd?’ vraagde Helena.

‘Neen, ik was bij hem tot aan het laatste oogenblik.’

‘God geve hem de eeuwige rust! Hij heeft wel is waar nooit veel verdiend, maar hij was toch onze kostwinner en in weerwil zijner gebreken een doodgoede man. Wij moeten hier uittrekken en hebben geene woning.’

‘Eene andere woning moet gij zoo spoedig doenlijk hebben,’ hernam Lodewijk. ‘Ik zal er naar uitzien, laat voorloopig aan mij alle noodige beschikkingen over en poog uwe droefheid en uw rouw zoo goed te verzetten als mogelijk is.’

‘Wat God ons overzendt, moet met berusting gedragen worden,’ antwoordde Helena. ‘U echter, dokter, dank ik uit den grond mijns harten voor uwe goedheid en vriendschap; ik zal deze verplichting van erkentelijkheid nimmer vergeten.’

‘Ik heb als geneesheer van het ziekenhuis slechts mijn plicht gedaan,’ sprak hij met diepe aandoening; ‘bovendien acht ik mij gelukkig, dat gij toestaat, mij uw vriend te noemen. Indien gij betreffende de begrafenis iets te verlangen hebt, verzoek ik u het mij mede te deelen; kan ik daaraan voldoen dan zal het gaarne geschieden.’

‘Ik zou niet weten, wat ik zou kunnen verlangen?’ antwoordde zij, voor zijn trouwhartigen blik blozend de oogen nederslaande. ‘De zaak is aan goede handen toevertrouwd en wij bezitten, helaas! de middelen niet om persoonlijk te kunnen handelen. Wij hebben ook geen vrienden, die eene groote lijkstaatsie verlangen; dan is het wel het gepaste, als de begrafenis in alle stilte plaats heeft. Uw papa was zoo straks ook nog hier om zijne deelneming in uw ongeluk te betuigen; ik verzoek u hem nogmaals uit onzen naam te bedanken.’

Hij drukte haar de hand tot afscheid en ging heen. Als hij hen verlaten wilde, liep hij bijna tegen zijn vader aan, die met hoogroode wangen en zichtbare opgewondenheid uit de woonkamer zijner zuster kwam.

TIJL UILENSPIEGEL, NAAR TH. FOCHOL.

'Sapperloot,' sprak de oude heer, driftig zijn bril verschuivende, 'men moet engelengeduld hebben, om bij deze vrouw niet woedend te worden.'

'Wat hebt gij weder met haar gehad?' vraagde Lodewijk.

'Zij wil het meisje daarboven volstrekt voor een diefegge uitmaken!'

'Dat zal zij laten of ik ga zelf naar den eommissaris, en verzoek hem om bescherming tegen deze laaghartigheid,' viel Lodewijk uit.

De armendokter bleef staan en zag zijn zoon uitvorschend aan.

'Ho, ho! zacht wat! de tijden der ridderlijke minnezangers zijn voorbij,' sprak hij schertsend; 'men zou bijna gelooven, dat gij den handschoen der jonge dame op uw hart draagt! Is de oude man dood?'

'Voor een groot uur gestorven!'

'Hm! dat ongeluk is zoo groot niet; de vermindering van de verdiensten zal zeer gering wezen en veel vreugde heeft de dronkaard de zijnen niet bereid.'

'Indien er slechts voor de achtergeblevenen voldoende gezorgd kan worden, zullen zij het verlies lichter dragen.'

'Het meisje moet een betrekking zoeken; zij heeft immers haar examen afgelegd?'

‘Dat is ook een zuur stuk brood, vader!’

‘Dat is waar, maar werken moeten wij allen; een dokter slaapt ook niet op rozen!’

‘Maar hij eet toch zijn eigen brood?’

‘Ik ken collega's die niet veel te bijten hebben.’

‘Vreest gij, dat zulks ook met mij het geval zou kunnen zijn?’

‘Sapperloot! hoe komt gij aan die vraag?’

‘Om zeer gegronde redenen,’ antwoordde Lodewijk met een nadenkend voorkomen. ‘Ik ben nu een jaar lang hulpdokter in het ziekenhuis; ik kan het niet altijd blijven en geloof nu ook genoeg geleerd te hebben, om gerust mijne eigene praktijk te durven beginnen.’

‘Zeg slechts openhartig de ware beweegredenen,’ antwoordde de vader. ‘Gij zijt verliefd en zoudt willen huwen. Is het niet zoo?’

‘Ik wil het niet ontkennen; ik weet zelf niet hoe het zoo spoedig en plotseling komen kon. Er is natuurlijk van het standpunt van het koel oordeelend verstand veel tegen mijne keuze in te brengen: de armoede der bruid, de geringe stand harer ouders en mijne tegenwoordig nog onzekere toekomst; maar het hart luistert niet naar deze waarschuwende stem en ik geloof, dat ik slechts langs dezen weg gelukkig kan worden.’

‘Hm! men gelooft wat men hoopt en wenscht,’ zegde de armendokter, het grijze hoofd wiegende. ‘Intusschen daar gij zelf al deze bedenkingen reeds opgeworpen en beantwoord hebt, zal ik het verdere wel geduldig moeten afwachten. Gij zijt oud en verstandig genoeg om de gevolgen uwer handelingen te kunnen overleggen. Alleen voor overijling zou ik u willen waarschuwen, Lodewijk.’

(*Wordt voortgezet*)

[Nummer 20]

Onze gravures.

Eene zeventiende-eeuwsche school

'DE SCHOOL', VAN JAN STEEN.

Conscience heeft ons in zijn '*Schoolmeester ten tijde van Maria-Theresia*' een geestig en koddig tafereel opgehangen van de school, zooals zij zich voordeed op het keerpunt van den weg, die haar tot de hedendaagsche hoogte geleid heeft.

Wat zij nog eene eeuw vroeger was, beeldt Jan Steen in zijn woelig en lachwekkend schilderstuk af, dat algemeen als '*de school*' van dien joligen meester bekend is, en alles wat ons omtrent het schoolwezen van voor een paar honderd jaren staat opgeteekend, bewijst dat hij die oefenplaats der 'jonge jeugd' inderdaad naar het leven heeft afgemaald.

De schoolmeester hier is blijkbaar een gemoedelijk man, die door zulk eene kleinigheid als het rumoer rondom hem nog volstrekt niet uit zijn humeur te brengen is.

Zijne vrouw, die als 'matres' in den katheder naast hem zit, is waarschijnlijk minder gemakkelijk uitgevallen, want zij heeft de roede in de hand, gereed om er den jongen,

die zijne les komt opzeggen, bij den eersten flater eene veeg mee om de ooren te geven.

Daar waren de oude schoolmeesters overigens vrij mild mee en de schoolmeesteressen niet

het minst, hetgeen ook hieruit blijken kan dat er vóór de aanvaarding van hun ambt plechtig op vele stadhuizen van hen gevorderd werd, dat zij niet ‘kyfachtig, noch oppronckerigh, noch een bytebauw’ zouden zijn. Overigens was het gebruik van roede en plak algemeen gewettigd en het spreekwoord zeide niet ten onrechte: ‘'t is geen goed schoolmeester-man, die de roede niet zwaaien kan.’

Het andere, vrij wat geduchter strafwerktuig, de plak, worden we op de school van Jan Steen niet gewaar. Anders lag dit geregeld op 's meesters lessenaar of ten minste onder zijn onmiddellijk bereik en was schier geen oogenblik uit 's meesters handen. Het waren soms inderdaad ‘instrumenten van grouwelijcke torture,’ die plakken, bestaande uit een steel, met een rond plankje, waarmee deugnieten op de vingers getikt werden. Voor de kleine vergrijpen waren de ‘sachte placxkens’ en ‘propere grauwen;’ wie zich grovelijk had misdragen. kreeg ‘harde placken’ en ‘felle grauwen.’ De meesters beschikten namelijk over plakken in soorten: nu eens waren ze sierlijk met een gedraaiden steel, dan weer ruw en lomp van maaksel; het plankje was soms met ruiten besneden om den indruk der straf te versterken, van gevlochten koperdraad of met ijzeren puntjes voorzien.

De meester op de school van Jan Steen weet zijne handen blijkbaar tot iets beters te gebruiken dan onbarmhartig de plak te hanteeren. Waarschijnlijk behoort hij tot de meesters, ‘uitermate constich met de pen,’ die door de dichters als ‘fenixen in de schrijfcunst’ werden bezongen en wier meesterlijk gepenteekende ‘exempelen’ als zoovele zegeteekenen de wanden der school sierden.

Een bekwaam schoolmeester behoorde zulk een ‘caerte of monster,’ door hem eigenhandig geschreven voor de schooldeur te hebben hangen, en daarop dienden tevens vermeld te zijn de ‘dinghen, die hem toegelaten waren om te leeren en daartoe hij bequaem was,’ en dat wel ‘om niemant te bedrieghen en alle abuysen te verhoeden op boete van twaelf guldens.’

In de school zelve hing, even keurig in ‘crulen treckletters’ geschreven, de schoolordonnantie, behelzende de voorschriften hoe de leerlingen zich in de school, op straat en in de kerk hadden te gedragen; hoe zij moesten zitten, opstaan, buigen en nijgen, terwijl er tevens in verboden werd, in de school met de voeten te schoffelen, zich te krabben, ongedierte te vangen, hard te ‘snoffen’ en te snuiten, te proesten, te snappen, elkander te slaan of te schoppen, enz. enz.

Uit dit laatstvermelde ziet men, dat de schooljeugd van voor een paar honderd jaren over het algemeen niet veel beter of slechter was dan de hedendaagsche, maar ook dat ze vrij wat strenger dan tegenwoordig werd nagereden; want onverbiddelijk luidt het slot van het reglement:

> Wat scholiers dees poincten voorsz [n]iet en onderhouwen, Sellen twee placken hebben, oft het met roeden clouwen.

Nog eens, de schoolm[ee]ster van Jan Steen schijnt het met de tucht zoo nauw niet te nemen; hij merkt zelfs niet eens, dat in een hoek van het schoolvertrek twee van de grootste jongens tegen alle schoolordonnanties in met elkaar aan het plukharen zijn, terwij een paar andere zich vlak achter zijn rug met de sprekende ekster vermaken, die ook al tot de geregelde schoolbevolking schijnt te behooren. Hij is blijkbaar den grondregel toegedaan dat men den geest der jeugd niet te veel aan

banden moet leggen, en daar kon hij bij slot van rekening nog wel groot gelijk in hebben.

De schipbreuk der W.A. Scholten.

In dit nummer zal de lezer eenige afbeeldingen zien betreffende de ontzettende ramp, die in den laten avond van Zaterdag den 19 November het Nederlandsche stoomschip *W.A. Scholten* getroffen heeft en waardoor binnen een groot kwartier tijds niet minder dan honderd dertig menschen in de ijskoude golven hun dood vonden. De voornaamste dier afbeeldingen stelt het vaartuig voor op het rampzalige oogenblik, dat het met het grootste gedeelte zijner bevolking in de diepte zonk. De teekening is vervaardigd naar eene schets, door een der geredden, den Engelschman Robinson van dat hartverscheurend tooneel gegeven. De beschouwer kan er zich eenigermate een denkbeeld uit maken, hoe de ongelukkige opvarenden te moede moeten geweest zijn, toen zij des avonds tusschen tienen en half elf, terwijl de meeste reeds gerust in de kooien lagen en andere zich met gezelligen kout, met lezen of spelen den tijd kortten, plotseling door den geweldigen schok der aanvaring werden opgeschrikt.

Des morgens om zeven ure waren zij bij gunstig weer welgemoed uit Rotterdam vertrokken om de reis naar de Nieuwe Wereld te ondernemen: het waren meerendeels landverhuizers, Duitschers, Hongaren en Poolsche joden, menschen in den bloei der jaren, die in Amerika een beter vaderland gingen zoeken; alleen de bemanning bestond uit Nederlanders, meerendeels huisvaders. Zonder stoornis had het vaartuig de reis voortgezet tot 's avonds halfnegen, toen het te mistig werd om door te varen en het stoomschip eene mijl of zes beoosten South Sandhead ten anker kwam. Nadat het daar ongeveer een uur had stilgelegen, klaarde het weer op, ofschoon het altijd nog eenigzins nevelig bleef, en werd het anker gelicht. De gezagvoerder - zoo verklaarde later de geredde tweede stuurman voor den *coroner* te Dover - de opperstuurman, de derde stuurman, de kwartiermeester, die aan het roer stond, en hij zelf waren op de brug, toen hij bijna recht vooruit twee witte lichten ontdekte. Het eene scheen een ankerlicht te zijn en het andere een licht achter aan het schip, dat zich naar gissing op vier of vijf scheepslengten afstand bevond.

Onmiddellijk werd bevel gegeven: ‘hard bakboord het roer’ en nu waren de lichten spoedig uit de koerslijn der *Scholten*. Naar die vuren te oordeelen, meende men te moeten besluiten dat het vreemde schip stil voor anker lag; helaas, weldra bleek de vreeselijke vergissing: de *Rosa Mary* was in beweging en binnen twee minuten volgde de ontzettende botsing, die in den wand der *Scholten* een gat boorde, waardoor wel een wagen met paard had kunnen binnenrijden.

Wie beschrijft het tooneel, dat op dien schok volgde? Het onheilspellend gekraak dreef alle passagiers uit hunne kooien naar het dek, waar eene verschrikkelijke verwarring ontstond en de ongelukkigen elkaar jammerend verdrongen. Moeders knelden hunne kinderen in de armen en liepen als waanzinnig van angst op het dek rond; angstkreten en weeklachten weerklonken door de stilte van den duisteren avond; luid biddend wierpen sommigen zich op de knieën, terwijl anderen elkaar de reddingsgordels betwistten. De bemanning verloor echter het hoofd niet en bracht ondanks den overstelpenden schrik de booten in orde, maar kon er slechts twee van de acht uitzetten, daar het schip onmiddellijk ter zijde overhelde. Zoodra deze uitgezet en bemand waren, begon het vaartuig te zinken en verdween zoo snel in de diepte, dat er aan de redding der overigen niet gedacht kon worden.

Behalve de zeven en vijftig gelukkigen, die ondanks den onstuimigen aandrang naar de booten, daarin een toevluchtsoord hadden kunnen vinden, lagen al de opvarenden weldra in het ijskoude water met den dood te worstelen. Helaas, wat baatte het of velen van reddinggordels waren voorzien, daar zij het toch van koude en uitputting moesten besterven? Anderen wisten zich niet behoorlijk van de reddingmiddelen te bedienen en toch - aandoenlijke bijzonderheid! - hadden eenigen zich dien middag nog vermaakt met het aanpassen van die gordels, niet gissende dat zij ze denzelfden avond nog in ernst zouden noodig hebben. Zelfs zij, die in de booten waren, verkeerden nog voortdurend in doodsgevaar, daar de ongelukkige drenkelingen daarbuiten zich aan de boorden vastklampten op gevaar af van ook die al te zwaar bemande, ranke vaartuigjes te doen zinken.

Intusschen had de gezagvoerder, kapitein Taat, zijn post niet verlaten, en hij ging dan ook met zijn schip ten gronde als een slachtoffer van zijn plicht, betreurd door allen, die hem kenden, daar hij als een bekwaam zeeman in hoog aanzien stond. Tevergeefs liet hij noodseinen geven en de stoomfluit werken; de *Rosa Mary*, die de botsing veroorzaakt had, was doorgestoomd alsof er niets gebeurd was. Het luide gejammer en gegil der schipbreukelingen trok echter de aandacht van een ander schip, de *Ebro*, dat zich haastte het zinkende vaartuig ter hulp te snellen. Helaas, het had de *Scholten* nog niet bereikt, toen deze onder eene vreeselijke ontploffing met den voorsteven naar beneden loodrecht in de diepte verdween.

Het eenige wat de bemanning der *Ebro* doen kon, was zooveel mogelijk de drenkelingen te redden, die hetzij van een gordel voorzien, hetzij aan stukken hout vastgeklampt, op de zwarte golven dobberden. Vele dier ongelukkigen waren te zeer van koude verkleumd, dan dat zij de lijnen, die men hun toewierp, konden grijpen; anderen waren zoodanig uitgeput, dat zij zelfs aan boord van het reddende schip nog bezweken; de meesten vonden dan ook nog den dood in de golven en hunne lijken spoelden, met de reddinggordels om, den volgenden morgen te Dover en op andere kustplaatsen aan land. De twee sloepen van de *Scholten* brachten hunne vracht naar de ***Ebro*** en keerden toen terug om nog anderen op te visschen.

Acht en zeventig drenkelingen mocht de *Ebro* opnemen; dun gekleed, blootvoets, uitgeput van koude en doodsangst konden die ongelukkigen slechts met moeite worden bijgebracht en waren niet in staat eenig voedsel te nuttigen. Te Dover aan wal gezet, werden zij daar met de liefderijkste zorgen opgenomen in het Zeemanshuis, dat te klein was om hen allen te bergen, zoodat sommigen in naburige hotels en in een schoollokaal onder dak werden gebracht. De bevolking van Dover gaf van hare innige deelneming blijk door om strijd kleedingstukken en andere benoodigdheden voor de half naakte schipbreukelingen aan te dragen. Hartverscheurende tooneelen deden zich ook daar nog voor; eene dame, die haren man en beide kinderen verloren had, was als waanzinnig van smart; eene andere jonge vrouw was van haren echtgenoot beroofd, met wien ze eerst voor een paar dagen in den echt was verbonden.

Geene moeite werd gespaard om de ongelukkigen bij te helpen, te troosten en van al het noodige te voorzien; de aangebrachte lijken, aanvankelijk ter herkenning in eene loods neergelegd, werden met passende plechtigheid begraven.

Groot is ook de stoffelijke schade door de schipbreuk der *Scholten* aangericht; ze wordt op anderhalf millioen geschat, daar het schip, behalve de 160 passagiers, eene kostbare lading aan boord had. Gelijk meestal in dergelijke gevallen geven beide partijen elkander wederkeerig de schuld; de *Rosa Mary* beschuldigt de *Scholten*, haar den boeg te hebben afgesneden en inderdaad is zij met groote avarij te Dover binnengeloopen. De overgeblevene bemanning der *Scholten* verzekert echter dat van

haren kant alles is gedaan om den schok te voorkomen, doch dat zij misleid is door de lichten der *Rosa Mary*, waaruit moest opgemaakt worden dat deze voor anker lag, terwijl zij volgens hen in beweging was. Te recht wees daarom de *coroner* van Dover bij het onderzoek op de noodzakelijkheid, dat in gevaar verkeerende schepen noodsignalen bezigen, welke elk misverstand uitsluiten, en het is te hopen dat de ramp der *Scholten* aanleiding tot verbetering in dit opzicht moge geven, opdat in de toekomst dergelijke noodlottige botsingen, zooveel maar eenigszins mogelijk is, worden verhoed.

De ingestorte toren van Geldrop. (Noord-Brabant.)

Niet zonder spijt zal menig oudheidliefhebber in dit nummer de afbeelding van den gevallen steenen patriarch van Geldrop aanschouwen, een bouwgewrocht, dat vijf eeuwen over zijne kruin zag heengaan en als het offer van de woede der elementen moest bezwijken.

Bij den storm van 30 October ll., welke zulke schromelijke verwoestingen aanrichtte, is ook de Geldropsche toren, die reeds zoovele stormen had getrotseerd, meedoogenloos vernield. Tevergeefs had men hem nog in den afgeloopen Zomer, bij gelegenheid dat de belendende kerk werd gesloopt, door zware ankers trachten te verzekeren. Bij het wegruimen van de breede en diepe fondamenten der kerk werden de scheuren in de wanden van den steenen reus en vooral die onder aan het muurwerk van den traptoren slechts te meer zichtbaar. En de groote drukking, die het gewicht daarop uitoefende, had ten gevolge dat er allengs schilfers en brokstukken naar beneden kwamen, tot eindelijk, bij den bewusten storm, de drukking zoo sterk werd, dat des namiddags om twee ure het zwakke gedeelte van den traptoren begon te bezwijken. Deze verloor zijn standpunt, schoof met eene kleine wenteling af, drukte den westelijken muur naar buiten en sleepte het noordelijk gedeelte met zich mede, waarop de spits met een akelig gekraak naar beneden stortte en klokken en uurwerk onder de puinen begroef.

Zoo was hij dan gevallen, de trotsche reus, die vijf eeuwen lang als een trouwe wachter den blik over heide en bosch, over dorpen en gehuchten had laten rondweiden. In den omtrek kende hij geen mededinger, daar hij, bij eene hoogte van ruim 39 en eene breedte van 10 meters op muren ter dikte van 1.25 tot 2.10 centimeters kon bogen. Omstreeks het einde der veertiende of het begin der vijftiende eeuw uit rooden baksteen opgetrokken, vierkant en zwaar, en van een even hoogen steenen traptoren voorzien, had hij niet alleen de woede der elementen, maar ook den storm der eeuwen moedig het hoofd geboden. Wat thans nog van het eerwaardige gebouw overblijft, zal natuurlijk weldra geheel gesloopt worden en de middeleeuwsche christene bouwkunst zal dan, jammer genoeg, weer een vertegenwoordiger minder tellen.

Don Giacomo Margotti.

In dezen begaafden schrijver en scherpen polemist, die te recht de Italiaansche Veuillot genoemd is, verloor den 7^{en} Mei ll. de katholieke pers van Italië een harer wakkerste strijders.

De groote godgeleerde en journalist was de zoon van een rechter en werd den 11^{en} Mei 1823 te San Remo geboren uit eene deftige familie, die in het begin der zeventiende eeuw de Kerk zelfs een kardinaal geschonken heeft. Hij genoot zijne eerste opleiding in zijne geboorteplaats en ging van daar naar het seminarie te Ventimiglia, waar hij het geestelijk kleed aannam. Reeds op 22-jarigen leeftijd won hij den lauwer der theologie aan de hoogeschool van Genua en voltooide in 1845, op uitnoodiging van Mgr. Biale, bisschop van Ventimiglia, zijne hoogere studiën in de geestelijke academie te Soperga.

De jonge Margotti openbaarde al spoedig zijn scherp verstand en een vluggen, levendigen geest. De gebeurtenissen in Italië, zooals de verkiezing van Pius IX in 1846, de hervormingen door Karel Albert het jaar daarna toegestaan, en de beweging, die er het gevolg van was, ontvlamden de geestdrift van den jongen godgeleerde.

In 1848 stak de nieuwe en gevreesde macht van het journalisme het hoofd op Mgr. Moreno, bisschop van Ivrea, de markies Birago di Vische, de godgeleerde Audisio en don Margotti richtten onder den titel *l'Armonia della Religione colia Civiltà* (overeenstemming van den godsdienst en de beschaving) een godsdienstig politiek dagblad op.

Dit blad verkreeg de medewerking van de degelijkste katholieke letterkundigen uit die dagen. Het had ook onmiddellijk gezag en eene buitengewone verspreiding, wat het vooral te danken had aan de vruchtbare en krachtige pen van Margotti, die, hoewel eerst vijf en twintig jaren oud, eigenlijk de ziel was van de geheele uitgave. Vooral de polemiek trok hem aan en hij voerde die zoowel met jeugdigen aandrift als machtige geleerdheid.

In 1857 werd Margotti tot lid der Piëmonteesche Kamer gekozen, doch behield zijn zetel slechts kort. Daarentegen ontwikkelde hij als schrijver omstreeks dien tijd eene buitengewone kracht in het boek *Roma e Londra*, waarin hij een vergelijking maakte tusschen Rome en de Engelsche hoofdstad, naar aanleiding der woorden van Pius IX, welke als motto in dat merkwaardige boek voorkomen: ‘Onder de tallooze drogredenen, welke de vijanden der Kerk plegen aan te voeren om het katholiek geloof bij de Italianen gehaat te maken, is een der verraderlijkste de bewering, welke zij zich niet schamen te bevestigen en overal met grooten ophef te verspreiden, dat namelijk de katholieke godsdienst een hinderpaal zou zijn voor de glorie, de grootheid en de welvaart van het Italiaansche volk, en dat men bijgevolg, om Italië den luister der oude, dat wil zeggen der heidensche tijden terug te geven, in plaats van den katholieken godsdienst, de leerstellingen van de protestanten moet invoeren, vestigen en verbreiden.’

Het boek van Margotti is eene doorloopende weerlegging dezer ongerijmde bewering, die door den schranderen en geleerden schrijver letterlijk onder een berg van feiten en wetenschappelijke gegevens verpletterd wordt. Het heeft eenige overeenkomst met den arbeid van Louis Veuillot, die in zijn *Parfums de Rome* en *Odeurs de Paris* eene dergelijke vergelijking tusschen Rome en Parijs uitwerkte, maar als letterkundig werk staat het in de schatting van sommigen hooger.

Tijdens den oorlog van 1859 werd de *Armonia* door Cavour geschorst en de schrijvers zetten nu hun arbeid voort in de *Piemonte*, die tot ondertitel voerde: ‘dagelijksche samenlezing van dingen om te lachen en dingen om te weenen.’ Zoodra echter de oorlog geëindigd was, werd de uitgave der *Armonia* hervat en tot den 25[en] December 1863 voortgezet.

Van dien dag af verscheen zij onder een gewijzigden titel, namelijk als de *Unità Cattolica*, een staatkundig en godsdienstig tijdschrift, door Margotti op raad van Pius IX opgericht.

Thans geheel vrij om aan dit blad de richting te geven, welke met zijne persoonlijke denkbeelden strookte, wijdde de onvermoeide penvoerder zich daaraan met al de kracht van zijn buitengewonen geest. Zijne nooit onderbroken studiën en zijne bekendheid met bijna al de politieke mannen van zijn tijd maakten hem het werk zeer gemakkelijk, en van toen af begon hij dien dagelijkschen strijd, waarbij hij noch zich zelven noch zijnen tegenstanders een oogenblik rust gunde.

Vijf en twintig jaren achtereen trad hij iederen dag met eene nieuwe bewijsvoering op ten gunste der noodzakelijkheid van de onafhankelijkheid des Pausen en trachtte die door de getuigenissen zijner tegenstanders zelven aan te toonen. Hij wijdde zich met hart en ziel aan het journalisme en bracht het daarin dan ook tot het meesterschap. Hij beminde het als een kunstenaar zijne kunst, en niet zelden waren zijne artikelen ook kunstwerken, die in elken volzin den kunstenaar verrieden.

Hoezeer Margotti aan zijn blad gehecht was, waarvan hij alle inmenging van derden uitsloot, bewijst zijn bestendig afwijzen van al de waardigheden, waartoe men hem had willen verheffen. Pius IX had hem met het purper der kardinalen willen bekleeden, maar hij slaagde er zelfs niet in hem den titel van *Monsignore* te doen aannemen.

Het laatste artikel, dat hij schreef en dat in de *Unità Cattolica* van den 4en Mei verscheen, handelde over de bekeering van den H. Augustinus, naar aanleiding van het vijftiende eeuwfeest dier gebeurtenis, en aver de verzoenende beweging te Rome. Wegens eene lichte ongesteldheid moest hij daarop te bed blijven en na drie dagen openbaarde zich eene zoo hevige *bronchíte*, dat de krachtige man daardoor binnen zeven uren aan het leven ontrukt werd. Hij ontving op zijn sterfbed het bezoek van kardinaal Alimonda, zijn ouden strijdbroeder, en bewaarde tot het laatste oogenblik zijne opgeruimdheid van gemoed en helderheid van geest.

Thans rust hij te San Remo, waar hij geboren werd, in het familiegraf. Zelfs de liberale bladen hebben hulde gebracht aan het bewonderenswaardig talent van dezen kampioen der Kerk, die de pen voerde met evenveel moed en geestdrift, als waarmede hij eenige eeuwen vroeger ter verdediging der goede zaak den degen zou hebben gehanteerd.

De Sterrenkundige Filippo Cecchi.

De man, wiens beeltenis wij in dit nummer geven, is eene nieuwe logenstraffing van de bewering, als zou het Geloof moeilijk te vereenigen zijn met de vrije beoefening der wetenschappen en de studie der natuurkrachten. Evenals de beroemde pater Secchi, wiens naam met den zijne zulke groote overeenkomst vertoont, behoorde pater Filippo Cecchi tot de vermaardste sterrenkundigen van zijn tijd en heeft de wetenschap aan hem groote verplichting.

Hij was den 31^{en} Mei 1822 te Ponte Buggianese geboren en trad op zeventienjarigen leeftijd in de congregatie der *Scuole Pie*, waar hij studeerde onder de leiding van wetenschappelijke mannen als Giorgi, Tanzini en Antonelli In 1848 volgde hij Tanzini als professor in de natuurkunde op, nadat hij reeds twee jaren als leeraar in hetzelfde vak aan een ander instituut was werkzaam geweest.

Zijn wetenschappelijke arbeid was zoo omvangrijk en zoo verscheiden, dat wij er ons toe bepalen moeten, slechts het merkwaardigste aan te stippen. Zoo is men aan hem verschuldigd de balansbarometer en de thermometer onder de *logge dell Orgagna* te Florence, eene nieuw soort van electrisch compas, een regulator voor het electrisch licht, een electromagnetischen motor, een inductie-electriseermachine, dat in vermogen alle andere overtreft, en verscheidene toestellen voor proefnemingen ten dienste van het onderwijs.

Hij herstelde den zonnewijzer, verbonden aan den koepel van het observatorium Ximeniano, bij welke gelegenheid hij de beroemde proefnemingen van Foucault

herhaalde. Ook voor de vervaardiging en plaatsing der bliksemafleiders werden door hem belangrijke verbeteringen aan de hand gedaan.

Toen in 1872 pater Antonelli stierf, volgde Cecchi hem als bestuurder van het observatorium op, en daar hij zich van dat tijdstip meer aan de meteorologie wijdde, vond hij ook daarvoor verschillende werktuigen uit en bestudeerde de samenstelling van een nieuwen volledigen meteorograaf, die met goed gevolg de al te ingewikkelde en kostbare bestaande werktuigen van dien aard zou kunnen vervangen.

In de laatste jaren legde hij zich bijzonder toe op de seismologie, waarin hij binnen korten tijd gezaghebbend geworden was onder de meest bevoegden; zijn seismografen, welke de geringste aardschokken aangeven, hebben zich spoedig in de observatoriums van Italië en daarbuiten verspreid en verschaften hem de gouden medalie op de laatste Nationale Tentoonstelling te Turijn.

Hij stierf den 1^en^ Mei ll. te Florence, in den ouderdom van 65 jaren.

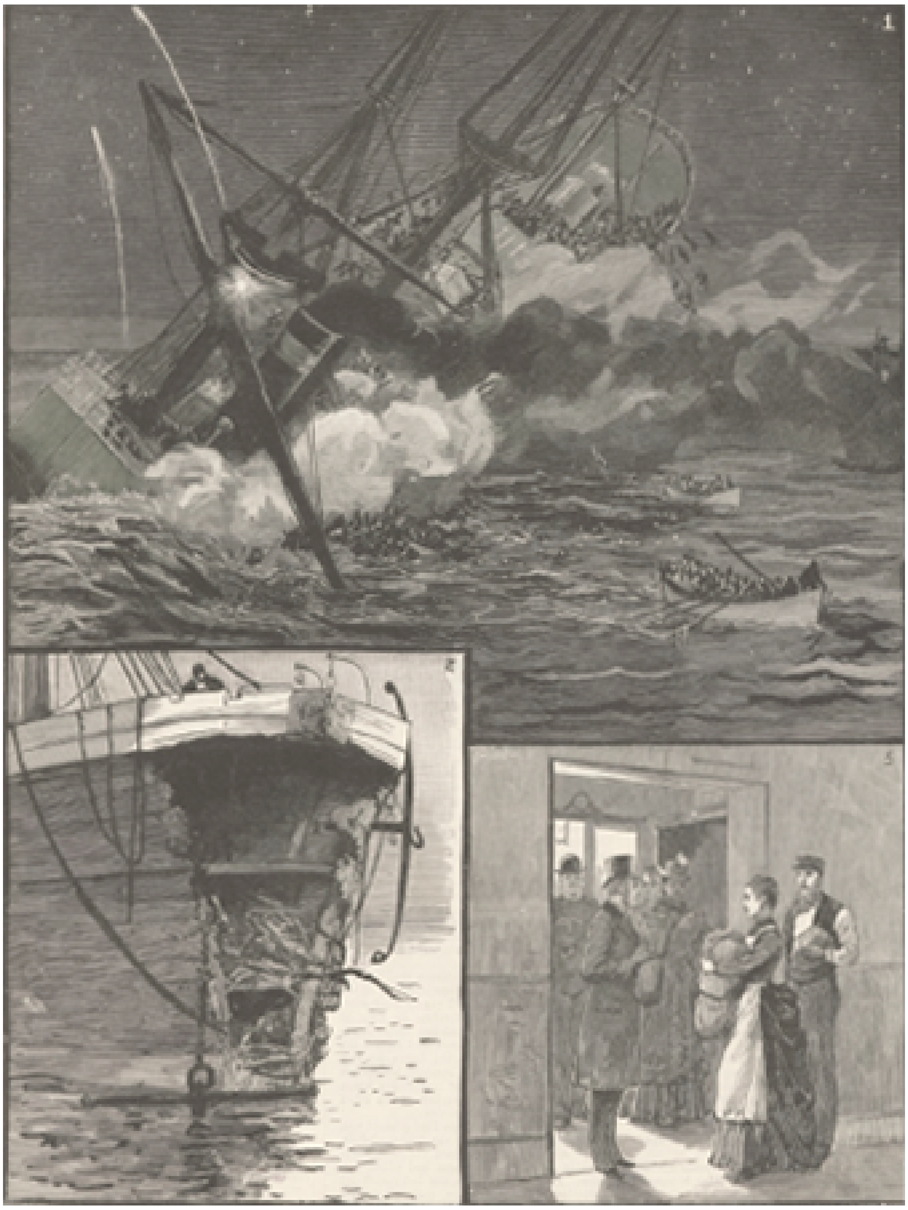

DE SCHIPBREUK DER W.A. SCHOLTEN.
1. De W.A. Scholten juist voor zij zonk, naar een schets van een der geredden. - 2. De boeg der Rosa Mary na de aanvaring. - 3. Het aanbrengen van kleedingstukken voor de schipbreukelingen te Dover.

DE INGESTORTE TOREN VAN GELDROP, NAAR DE TEEKENING VAN J. RIJCKEN.

Geld of liefde. Zedenroman door Désiré Delcroix. (*Vervolg.*)

VI.

> Mais vous, pour en parler, vous y connaissez-vous?
> BOILEAU. (Satire III.)
> Et la grande raison, c'est que j'en suis l'auteur.
> MOLIÈRE. (Les Femmes Savantes.)

Toen Mevrouw Van Stralen, na vruchteloos geheel het huis doorzocht te hebben, eindelijk in den hof kwam, vond zij Clara diep zuchtend met rood bekretene oogen in een priëel zitten.

- Lieve, wat is er gaande, en waarom weent gij? vroeg de verontruste moeder verwonderd.

Clara wees haar den rol papier, die, van haren schoot gevallen, voor hare voeten op den grond lag, en borst wederom in tranen los. Mevrouw las de verzen en kon nog niet begrijpen, hoe Clara voor een zoo gering iets zooveel verdriet maakte.

- Bemint gij uwen kozijn niet, sprak zij. Wel, kind lief, dat is geene reden om zoo droefgeestig te zijn; gij hoeft het hem slechts te zeggen en spoedig zal hij zich over dat blauwtje getroosten. Gij weet zoo wel als ik, dat zijne lichtzinnigheid hem voor geen verdriet vatbaar laat; daarom wees niet treurig en tracht de geheele zaak in scherts te trekken. Ook zal ik wel bewerken, indien gij het volstrekt wilt, dat hij u dit rijmken van *coeur* en *bonheur*, *amours* en *toujours*, *belle* en *éternelle* niet aanbiedt.

- Wel meisje - wel meisje! voer zij voort, lachend den vinger opstekend, met u is het net als in de verkeerde wereld; van tien jonge meisjes zouden er negen zijn, die zich zeer gevleid vonden op rijm en maat, en dat nog wel in Fransche alexandrijnen, bezongen te worden, en gij weent er om! Wilt gij ooit opgang maken, dan moet gij immers met uwe eeuw voortgaan, kind, en u zoo niet bekommeren en ontstellen om eene nietige zaak als deze.

Buiten verwachting der moeder, bracht deze lachende vermaning weinig bedaren in Clara's gemoed, want snikkend antwoordde zij:

- Om Godswil, moeder, spot niet met mijne tranen; de zaak is ernstiger, dan gij wel denkt: deze verklarlng is slechts de voorbode van een onheil, dat ik reeds lang gevreesd, ja zelfs voorgevoeld heb. Sedert veertien dagen liet Arthur zich menig bedenkelijk woord ontvallen, dat ik alsdan niet begreep, maar welks beteekenis thans voor mij ten volle is opgehelderd. Hij heeft tot vader gesproken; tusschen beiden is, daar valt niet aan te twijfelen, de zaak reeds besloten, en uwe ongelukkige dochter zal het slachtoffer zijn van koude geldelijke berekeningen. Want onder voorwendsel van haar geluk en fortuin te verzekeren, zal men haar opofferen aan eenen man, dien zij nooit lief had en nooit kan noch zal beminnen.

- Dit zal niet gebeuren, Clara, neen, dit zal nooit gebeuren! mijne dochter moet en zal gelukkig zijn, sprak Mevrouw Van Stralen, en zij sloot met krampachtige beweging het meisje tegen hare borst; neen, dit zal niet gebeuren, al wilde het uw vader.

Meer dan hij, heb ik recht over de toekomst mijns kind te waken, en ik wil, dat mijne Clara gelukkiger zij dan hare....

Het laatste woord des volzins wilde haar volstrekt niet over de lippen; een tranenvloed stelde een einde aan hare opgewondenheid. Trouwens zij kende haren echtgenoot maar al te wel, en zij wist, dat wat hij eenmaal wilde, zóó zijn moest, en dat opstand tegen het mannelijke gezag niets anders zou te weeg brengen, dan twist en tweedracht, en misschien nog [e]rgere gevolgen.

Toen Clara haar weenen zag, vergat zij welhaast haren eigen angst, want zij had de laatste woorden harer moeder begrepen en den volzin voltooid.

Het floers der kinderlijke zorgeloosheid ontviel in eens hare oogen, en met verbijsterde zinnen zag zij het verledene in al zijne akeligheid: zij las, om zoo te zeggen, in het hart harer moeder, zij begreep de bleekheid harer wangen, en de rimpelen haars voorhoofds spraken verstaanbaar tot de oogen haars geestes.

En als of een troostende engel haar moed influisterde en hare tranen droogde, sprak zij thans met eene beradenheid, die genoegzaam getuigde, dat niet alleen de stille huiselijke deugden en de minnende ziel der moeder, maar ook de krachtdadigheid des vaders heur zedelijk erfdeel geworden waren:

- Waarom ons toch ook bedroeven in de vrees van een ongeluk, dat ons misschien niet overkomen zal? Kom, beste moeder, vergeten wij dit alles, en wil Arthur mij zijne rijmelarij voorlezen, dat hij het in Godsnaam maar doe....

- Rijmelarij! rijmelarij! dat valt u gemakkelijk te zeggen, juffrouw! donderde eensklaps de verbolgene stentorstem van Van Stralen, die aan de kleine hofdeur uit zijne koets gestapt en onbemerkt genaderd was. - Ik heb die rijmelarij gezien, en zelfs hier en daar, waar het mij noodig scheen, heb ik ze gewijzigd. Het schijnt mij ook voor vrouwen hoogst verwaand zoo lichtzinnig over literarische aangelegenheden te spreken, en vooral met den spotnaam *rijmelarij* een werk te bestempelen, dat men ter harer inzicht vervaardigde.

Clara verbleekte, zweeg en vertrok, maar Mevrouw Van Stralen bleef, en haar man vervolgde:

- Wat beteekent de dwaze uitval uwer dochter, Mevrouw, en hoe kreeg zij kennis van het voorhanden zijnde feest en van Arthur's bedoeling?

Mevrouw Van Stralen vertelde het gebeurde en haar echtgenoot scheen zich met deze uitleggingen te bevredigen; althans zonder verder ondervragen, haalde hij een dun met der hand beschreven boeksken uit den zak, doorliep het nog eens vluchtig, maakte er eenige kantteekeningen op, en overhandigde het aan zijne vrouw, met de woorden: Lees dit en geef Clara kennis van den inhoud.

Hierop ging hij in huis.

Mevrouw opende het boeksken en viel schier in bezwijming, toen zij het opschrift las. - Arm, arm meisje! snikte zij en wankelend verliet zij den hof.

VII.

> Doen begost de oude Man (syn misnoegen verbergende) te glimlachen; ende te segghen (O myn kint), ick en wil u niet benyden ofte misgunnen 't gene dat ghy begeert: ten is niet dan uit medelyden dat ik u soeck op te houden.

DON FRANCISCO DE QUEVEDO. (Seven wonderlyke Gesichten.)

Buitengewone drukte heerschte in de keuken van het kasteel; twee meiden en drie knechten, waaronder onze vriend Stien Wevers, waren gestadig bezig met het bereiden van allerhande keurige spijzen. De oude Anne-Mie had zich als eerste kookster aangesteld en Jan de koetsier was door Mevrouw met den dienst des wijnkelders belast, tot groote spijt van Stien, die, in het belang van Jans oude stijve beenen, voorstelde, zelf in dezen moeilijken post te voorzien; doch, daar gelijk het spreekwoord zegt, aangeboden dienst dikwijls versmaad wordt, werd Stiens aanbod, hoe vriendelijk en hoe belangeloos ook, in den wind geslagen, en Jan in zijne bediening van keldermeester behouden; Stien moest zich dus in die van telloorwasscher, aardappelschiller en houtkliever schikken.

Dat hij er groot verdriet in vond, is juist wel niet waar, doch hij had te wel het besef zijner talenten om niet onder deze gedwongen onderhoorigheid te lijden; hij bevond zich dus in den nijpenden toestand van een onbegrepen genie, en men zal gereedelijk toestemmen, dat deze miskenning alles behalve aangenaam is.

- Pas op, Stien, riep de oude Anne-Mie, die Jan met eene welgevulde mand den trap zag opklimmen, en die, niet alle dagen zoo veel volks onder haar gebied hebbende, nog al gaarne haar tijdelijk gezag misbruikte. - Pas op, jongen, en steek een handeken toe, anders zullen Jan en zijne mand wel een weinig sneller naar beneden terugkeeren dan zij boven kwamen.

- Daar is geen gevaar voor, vrouwmensch, antwoordde Jan; pas gij zelve maar op, anders zullen vleesch en groentens nog aanbranden.

Dit gezegd hebbende, was hij tot boven op den trap geraakt, en hij zette zich brommend en blazend op de mand.

- Ja, Anne-Mie, ging hij voort, toen zijne gekwetste eigenliefde weder op hare plooien gekomen was, gij meent zeker, dat Jan begint te sukkelen omdat hij zeventig jaren oud is; maar het is zoo niet. Ik ben nog zoo flinks te been, en zoo kloek op de borst, als de beste die er zijn, en ware het niet, dat het gebit zoo niet meer meê en wil, als toen ik nog maar vier kruiskens achter den rug had, ik zou bij mijne ziel gelooven, dat ik nu in de tweede jongheid kom.

- Hoort hem daar eens stoffen, zegde Anne-Mie lachend; zou men niet zweren, hij gaat het eene jonkheid te kwaad doen?

- Het is toch altijd zeker, zegde Stien, dat men weinig menschen van Jan's ouderdom vindt, die nog zoo wel te beene zijn en zich nog zoo keersrecht houden.

- Dat is waar, sprak thans een kort, dikgehalsd en kleingeoogd ventje, dat wortelen schrapte, en dat men *Pierken den hersenpikker* noemde, uit hoofde zijner welbekende spot- en tergingszucht; dat is waar, Jan is kloek en gezond, maar gij hebt nog de voornaamste zijner goede hoedanigheden vergeten.

- Te weten, Pierken? vroeg Stien.

- Ah jongen! dat is zijne goede maag en zijn eetlust. Ik zag Jan altijd dapper in de telloor werken, en de tafel eer aan doen, en dat is item zoo veel voor de gezondheid.

- Daar zijt gij 't mis, Pierken, hervatte Jan, eene goede maag is vast een groot geschenk van God, en dank den Heere, ik had daar nooit over te klagen. Maar, zoo genomen, gij bezit eene maag zooals gij ze wenschen zoudt; als gij u niet in acht neemt, niet regelmatig uwen nooddruft neemt, of u aan slemperij en overdaad, aan genever of allen anderen helschen drank overgeeft, dan is de maag al gauw verknoeid. Ik at altijd wèl, maar nooit te veel, en alzoo werd ik al stillekens een oud man, en blijft het nog te zien, mannekens, hoe verre gij het zult brengen, al hebt gij het *air*

van met mij te lachen.... Ja, kijk maar, Stien, voer hij voort, als gij zoo voortgaat, jongen, met genever te drinken, zult gij geenen ouden top scheren, en ik zal misschien nog met uwe beenen noten klippelen. Daarom mijdt den drank, want hij is een langzaam vergift.

- Ik heb het hem ook al lang gezeid, onderbrak Anne-Mie, maar die jonkheden! Kijkt, spreekt er mij niet van, dat peinst op niets, en zij gaan maar altijd hunnen gang tot zoolang het te laat is.

- Zoo zoo, Stien! gaat het er zoo grof naar toe? vroeg Pierken de hersenpikker: hoeveel glazekens drinkt gij wel daags dan, vriend?

- Een halt dozijn zonder die, welke men niet en ziet, antwoordde lange Trees, die geen goed oog op Stien had, omdat hij, volgens de dorpskronijk, weinig geneigd scheen haar zijne hulde te bieden.

Gedurende deze woordenwisseling was Stien, gelijk men wel denken kan, geenszins op zijn gemak, hij draaide en keerde als wilde hij ergens een ontsluipmiddel vinden, maar er viel aan geene ontsnapping te denken: Pierken bewaakte de eene deur en lange Trees de andere.

Er bleef hem dus niets over, dan moedig de spotbui te trotseeren; doch daartoe was hij de man niet, want, gelijk bijna al de liefhebbers van geestrijke dranken, was hij zeer teergevoelig en uiterst krijschensgeneigd. Het water klom dus hoog, tot Pierkens groot genoegen, die zich reeds de handen wreef in de hoop van een drollig partijtje te zien.

- Ja, zegde Stien, ge hebt gijlie allen goed te praten; een mensch moet wat doen om zijn verdriet te vergeten, en ik zeg voor mijne reden dat het beter is zijn *sagrijn* in te drinken, dan het op te kroppen.

- Ja, in wat pompwater of anderen natuurlijken drank, sprak Jan, maar niet in genever. Hoor, Stien, en gij allegader luistert ook: ik ga u eens mijne historie vertellen, en gij zult hooren en zien, dat de genever het beste middel niet is om verdriet af te spoelen.

Ieder, die voor het oogenblik een weinig verpoozing had, schaarde zich met het werktuig van zijn ambt en zijne waardigheid om den ouderling, en Jan begon:

- Toen ik zoo omtrent zeventien of achttien jaar telde, was ik een zoo onnoozel schaap als gij, Stien.

Mijne moeder zaliger, te dien tijde weduwe, had zoo nog al een schoon stuiverken door dagelijkschen arbeid bijeen gescharreld; ik was eenig kind, en voor wat de schoonigheid betreft, ik mocht nog al met mijne soort gaan.

- Ge zijt, gij, nog niet leelijk, Jan, onderbrak Pierken.

- Zwijg, melkbaard, zei Jan, of ik en vertelle niet meer.

Anne-Mie gaf met haren vetten schuimspaan eene duchtige klap op Pierken's bolle kaken, en Jan hernam:

- 'T en is maar, dat ik wil zeggen, dat ik in dien tijd nog al een goed huwelijk had kunnen doen...

- Dat zou misschien nog wel kunnen lukken, is 't niet waar, Anne-Mie? mompelde het onverbeterlijke Pierken.

Allen, Anne-Mie uitgenomen, borsten in luidruchtig gelach uit, en de verbolgene keukenmeid een bezem ontwarende, wapende er zich mede, om alle verdere onderbrekingen staanden voets en zonder genade, gewelddadig te bestraffen.

Jan vervolgde:

- Maar daar woonde nevens ons eene oude groenselvrouw, in de wandeling onder den naam van Ciesca-Trine Paling's bekend. Dit was eigentlijk haar naam niet, zij hiet Francisca Vandenperre, weduwe Debie; maar hare moeder, Katrien genaamd, was de dochter eens zekeren Antonius Jakobs, die in dien tijd schout geweest was bij den hoogbailluw van Deinze. Deze Antonius Jakobs gestorven zijnde, hertrouwde diens weduwe met eenen visscher, wiens naam mij ontvlogen is, en dewijl deze man gemeenlijk met palingen de stad doorliep, wierden hij, zijne vrouw en hare voorkinderen, paling genoemd, en is deze naam tot nu toe, in de wandeling, aan de afstammelingen van Antonius Jakobs gebleven.

Nu tot daar; ik wilde u slechts doen verstaan, dat die vrouw van eene zeer treffelijke familie was, die, door den loop der wereld tot verval geraakt, langen tijd in armoede en ellende verkeerde. De oude Cieska had, na den dood haars zoons en diens vrouw, hunne eenige dochter opgekweekt. Mietje, zoo heette deze dochter, was een meisken van mijne jaren, zeer godvruchtig en uitermate verstandig. Gelijk het onder geburen nog al dikwijls gaat, waren onze twee huishoudens om zoo te zeggen maar één. Ik zat koud en lauw in den groenselwinkel, en Mietje, zoo wel als hare grootmoeder, kwamen ook al somwijlen eens bij ons koffie drinken. Gij begrijpt wel, dat het niet lang duurde, of ik zag Mietje geerne, en ik wierd welhaast gewaar dat, van haren kant, Mietje mij ook wel lijden kon. Om 't kort te maken, toen dat spelleken zoo twee jaren geduurd had, trouwden wij.

Ik zal noch kan u zeggen, hoe gelukkig wij beiden waren. Onze zaakskens gingen goed, en ik had met geenen koning van lot veranderd.

Mijne vrouw was niet alleen een beeld van schoonheid, zij was daarbij nog braaf en deugdzaam, oppassend en werkzaam; het scheen als ware het geluk van geheel de wereld voor mij alleen geschapen.

Hier nam Jan eenen snuif, en wreef zich de oogen als of er tabak ingevlogen ware.

- Een jaar na dien lag zij op het kerkhof, en van al mijn vervlogen geluk bleef er mij niets over dan het kind, dat zijne moeder in het graf had geleid.

- Die duivelsche snuif pikt 'nen mensch in zijne oogen, dat het zeer doet. - Na deze tusschenrede vervolgde hij:

- Die slag viel mij zoo hard, dat ik er bijna zinneloos van werd; ik gevoelde mij een verloren man, en zoo als Stien nu doet, zocht ik troost, niet in den genever maar in den uitzet. Ik schonk en dronk zonder ophouden, doch het was al verloren, er bleef daar toch altijd iets aan mijn hart knagen, en eindelijk werd ik ziek.

Zes maanden lang, lag ik ijlhoofdig in het hospitaal, en, toen ik eindelijk genezen was, vernam ik in eens, dat mijn kind gestorven, en mijn gering vermogen nauwelijks toereikend geweest was, om de kosten der ziekte te dekken.

Doch ik had den dood van te nabij gezien, om in slemperij mijn leven te slijten. Ik wapende mij met moed, zocht dienst, en had het geluk bij den vader van Mevrouw als koetsier te worden aanveerd.

Anne-Mie, die den ouden heer ook heeft gekend, weet hoe braaf hij was: hij kende mijne ongelukken en, mij eerder als eenen broeder dan als eenen knecht aanziende, vond hij troost voor mijne droefheid en balsem voor de wonden mijns harten.

Geduld, gelatenheid en betrouwen op God, zegde hij dikwijls, zijn de beste hulpmiddelen tegen de kwalen der ziel.

Ik aanhoorde zijne redenen, volgde zijne vermaningen, en ben hem de rust en den vrede mijns levens verschuldigd.

Toen Jan geëindigd had, liepen Stien heete tranen langs de wangen, doch Pierken scheen het niet te zien, en Anne-Mie zocht wel vijf minuten lang naar eene muskaatnoot die niet gevallen was.

De ouderling richtte de blikken ten hemel en zoools hij daar zat, met gevouwen handen en vochtige oogen, was hij de volmaakte beeltenis des braven, die aan het einde der loopbaan gekomen, den zwaarbeladen slaaf gelijk, op het laatste der baan eene poos zijnen last neêrlegt, eenen blik terugwerpt op de rozen en doornen des doorloopenen pads en, met eenen traan vol hoop en liefde, het Jerusalem der rust, den dood des Christenen, begroet.

Allen werden uit de spanning getrokken, waarin dit verhaal hen gebracht had, door de binnenkomst van Lodewijk, die Jan wenkende, met hem tot aan het hek des voorhofs ging, en, na aldaar lang met den grijsaard te hebben gesproken, hem de hand reikte en snel verdween.

Als Jan wederom ter keuken kwam, vroegen hem vier verschillige stemmen wat dit alles beteekende en hij antwoordde:

- Mijnheer Lodewijk ziet gij naar alle waarschijnlijkheid nooit weder; hij heeft mij gelast u allen te bedanken voor de genegenheid, die gij hem altijd betoondet.

Meer vermocht de goede Jan niet te zeggen, en als men zich herinnert, dat hij het was, die veertien jaren vroeger op den grooten weg den armen jongeling uit zijn sneeuwgraf had geholpen, zal men licht 's mans aandoening en verdriet begrijpen.

De andere dienstboden waren niet minder door dit onverwacht nieuws geroerd, want Lodewijk's goede en minzame aard had hem bij allen bemind gemaakt, en Stien liet zich, in de bitterheid zijns harten, de volgende woorden ontvallen:

- Ik durf mijn hoofd verwedden dat die vreemde sprinkhaan van B..., hiermede bedoelde hij Arthur, de schuld van alles is. Wist ik het zeker, en kwam ik hem eens tusschen vier oogen tegen, ik zou het hem duur doen betalen.

Meer uitleggingen en veronderstellingen zouden gevolgd zijn, maar, dewijl mevrouw zich in het verschiet vertoonde, hielden alle tongen stil, en vielen alle handen aan het werk.

(*Wordt voortgezet.*)

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

'Wees onbezorgd, vader, ik zal ernstig wikken en wegen,' antwoordde Lodewijk, verruimd ademhalende; 'ik vreesde slechts, dat gij uwe toestemming zoudt weigeren. Daaromtrent wilde ik in de allereerste plaats zekerheid hebben.'

'Ik schat den mensch naar zijn karakter en niet naar zijn vermogen. Ik heb het meisje voorheen nog gezien en met haar gesproken en ik zeg het met oprechtheid, dat ik haar gaarne als schoondochter zal begroeten, als uw bestaan verzekerd is. Om harentwege was ik ook bij mijne zuster; zij mag in huis niet blijven en er moet zoo spoedig mogelijk naar eene andere woning voor haar gezocht worden.'

'Die naar ik hoop niet moeilijk te vinden zal zijn,' antwoordde Lodewijk, die nu weder zijne opgeruimde stemming bezat. 'Oom Hendrik wil toch de woning hier huren.'

'Diens plannen willen mij ook niet bevallen,' bromde zijn vader; 'in zijne hersens verjaagt de eene hersenschim de andere - het zal hem nooit goed gaan.'

'Indien oom Rüdiger zich zijner aantrekt....'

'En dan geloof ik het nog niet. Kom! wat helpen bij hem alle woorden; ik heb hem mijne meening dikwijls en scherp genoeg gezegd. De schilder Reimer moet met zijne kinderen eveneens verhuizen; ik ben er in gelukt hem goed betaalden arbeid te verschaffen. Ik hoop dat hij nu woord houden en goed zijn best doen zal.'

'Daar komt oom Hendrik aan!' zeide Lodewijk en inderdaad kwam de luchthartige man juist voor hen den hoek van eene straat om. 'Beknor hem niet; ik vermoed, dat zijn plan goed is. Als hij den vroegeren rentmeester.....'

'Nu goed, mijnentwege!' viel de armendokter hem zacht in de rede, terwijl hij staan bleef om zijn zwager de hand te reiken. Waarheen gaat uw weg?'

'Naar Mina!' antwoordde Zwanenberg. 'Hoe gaat het met den verongelukten muziekant?'

'Dood,' zegde Lodewijk ernstig.

'En gaan de menschen werkelijk verhuizen?'

'Voor den dag der begrafenis van den man zal er wel eene woning voor hen gevonden zijn.'

'Dus zou ik ze binnen weinige dagen kunnen betrekken?'

'Als tante Mina ze u verhuren wil, stellig.'

'Bah! waarom zou zij weigeren? Wat zij vraagt, betaal ik. Wij zullen elkander vandaag wel niet meer zien - ik moet straks nog eene boodschap doen..... Apropos! is Rüdiger nog niet van zijn zwager teruggekeerd?'

‘Hij heeft mij heden middag doen weten dat hij eenige dagen buiten blijven zou,’ antwoordde de armendokter. ‘Ik begroet deze tijding als een goed teeken; zijn de broeders eerst verzoend, dan zal ook wel onder de geheele familie de vrede terugkeeren.’

‘Indien de vroegere rentmeester het vergunt,’ antwoordde Zwanenberg; ‘zoo lang deze man niet onschadelijk gemaakt is, kan er aan geen vrede en verzoening gedacht worden. En daarom heb ik het mij ten taak gesteld, hem den mond te snoeren; ik bewijs u allen daarmede een dienst.’

‘Als gij u maar niet de strop om uw eigen hals slaat’ schertste de oude heer. ‘Wees op uwe hoede; de man is van alle markten te huis.’

Oom Hendrik ging lachend weg; hij meende reeds van zijne zaak zeker te zijn. Het was hem opgevallen, dat Steenhouwer zoo nauwkeurig naar de geldelijke omstandigheden en de levenswijze van de weduwe Grube gevraagd had; hij kon er toch niet in ernst aan denken, die oude vrouw te willen huwen? En als dit niet in zijne bedoeling lag, met welk oogmerk poogde hij hem dan uit te hooren? Waarom wilde hij weten, waar de gierige vrouw haar geld bewaarde en op welke wijze zij haar vermogen

belegd had? - Als hij verder aan de vriendschap van hem met den kroeghouder Grafhorst dacht en diens kroeg met de gezellen bevolkte, die er in behoorden, dan kon het niet anders of zijn wantrouwen tegen den vroegeren rentmeester moest versterkt worden.

'Pas is de eene weg, of de andere komt,' krijschte tante Mina, als haar zwager binnentrad. 'Waarom gunt men mij geen rust!'

'Is u mijn bezoek zoo onaangenaam?' zegde Zwanenberg, die een stoel nam zonder eene uitnoodiging af te wachten.

'Ik ben niet gewoon dat uw bezoek mij iets aangenaams brengt,' antwoordde zij wrevelig; 'geld om te leenen bezit ik niet.....'

'Wie spreekt dan daarvan? Ik heb geld genoeg, ik wil u zelfs geld brengen.'

'Gij? Mij?' spotte zij.

'Ik wil eene woning in uw huis huren.'

DON GIACOMO MARGOTTI.

'In dit huis?' vraagde zij, en haar blik richtte zich thans stekend op hem. 'Wie heeft u gezegd, dat hier eene woning ledig komt?'

'Uw broeder.'

'Weimar? Die moet ook alles verbabbelen.'

‘Hij weet dat ik eene woning zoek; nu heeft hij mij gezegd, dat er binnen weinige dagen hier eene open komt.’

‘Zij is te groot voor u!’

‘Hoeveel kamers?’

‘Drie en eene keuken.’

‘Deze keuken kan ik als schrijfvertrek gebruiken; blijven nog twee woon- en eene slaapkamer.’

‘Dus eene woonkamer te veel voor u.’

‘Dan richt ik mij anders in; ik kan ook van de keuken een voorraadmagazijn maken.’

‘Dank u, ik wil geen ongedierte in mijn huis hebben.’

‘Ik breng er geen in.’

‘Waar waren liggen, huist altijd ongedierte.’

‘Dan zou ik toch wel eens willen weten, van welke soort het ongedierte zijn zou, dat zich met stalen pennen, lak en bindgaren voedt. Gij hebt in dit opzicht niets te vreezen. Daarbij ben ik een zeer rustig bewoner, en voor de huur behoeft gij ook niet bezorgd te zijn; ik betaal vooruit.’

‘Waarvan?’ spotte zij. ‘Van hetgeen gij verdient?’

‘Ik denk, dat u dit onverschillig zijn kan, als gij slechts uw geld stipt ontvangt,’ antwoordde hij barsch; ‘ik ben goed op weg om een vermogend man te worden.’

De magere vrouw wreef met duim en wijsvinger over haar spitsen neus en haar loerende blik rustte nog altijd op zijn gelaat.

‘Maak mij maar niets wijs, Hendrik, ik ken u te lang. Gij hebt altijd gepocht en gepraald. Neen, ik kan u geene woning verhuren.....’

‘Voor den drommel, mijne meubels zijn u toch ook borg.....’

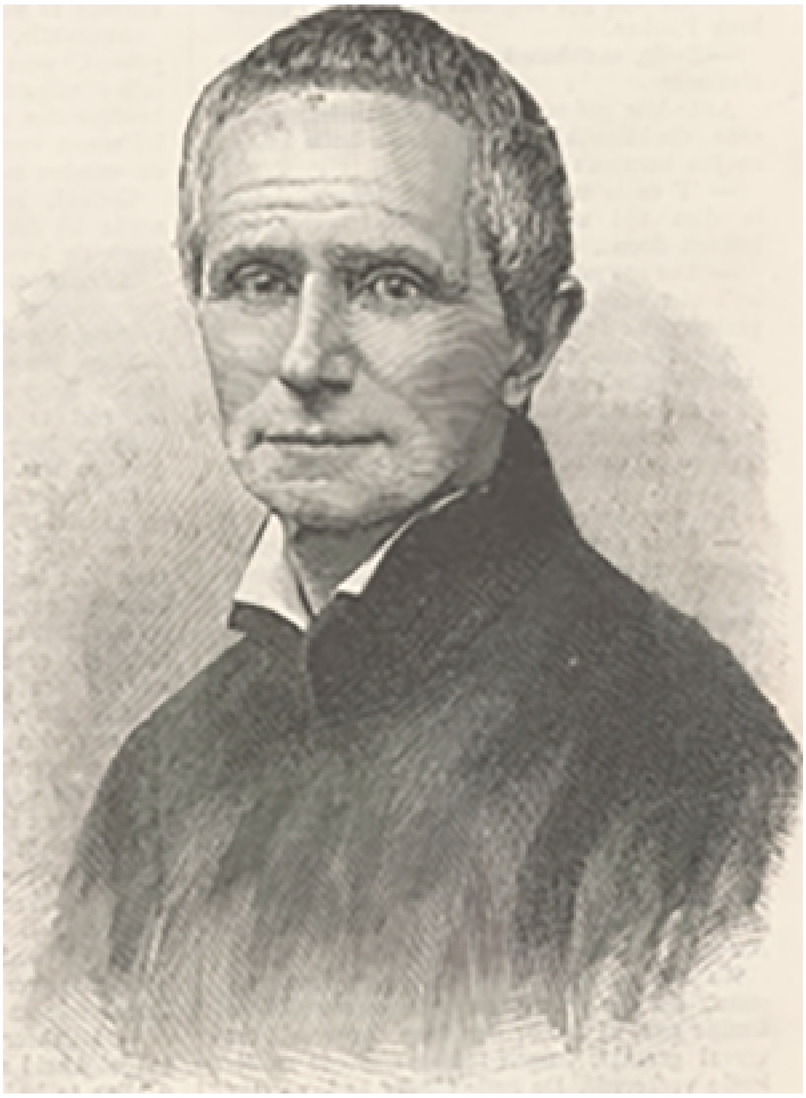

DE STERRENKUNDIGE FILIPPO CECCHI.

'Praatjes! Als het zoover gekomen was, zou ik toch niet durven wagen uwe meubels in beslag te nemen; de geheele familie zou mij te lijf willen. En daar ik weet dat gij niet betalen kunt, is het beter dat wij niet met elkander in aanraking komen. Ik heb daarvoor ook nog een anderen grond; ik zou u niet gaarne uw neus in mijne aangelegenheden zien steken.'

'Ik zou uwe kamer in het geheel niet betreden, indien gij het niet uitdrukkelijk zoudt verlangen.'

'Ik ken uwe nieuwsgierigheid en weet ook, dat ieder van u in het bijzonder hoopt van mij te zullen erven!'

'Ik zeker niet.'

'Gij juist het allermeeste,' sprak zij met snijdenden hoon. 'Maar noch gij, noch een ander lid mijner familie zal zijne hoop vervuld zien.'

'Mijnentwege moogt gij uw vermogen aan den makelaar Steenhouwer laten erven,' spotte hij; 'hij is toch uw vriend en raadsman geworden.'

'Wat gaat u dat aan?'

'In het geheel niet; ik geloof evenwel, dat gij u in dezen man zoudt kunnen bedrogen zien.'

'Dat gij dezen twijfel te kennen geeft, vind ik begrijpelijk; u moet deze man een doorn in het oog zijn, gelijk iedereen, die zich mijn vriend noemt. Dat is echter voor

mij niet geldig; een goed, onbaatzuchtig vriend is mij dierbaarder dan mijne familie, dan mijn eigen broeder. En indien ik dezen man alles wilde nalaten, zoudt gij er niets tegen kunnen doen.'

'Wij zouden het ook niet beproeven,' antwoordde oom Hendrik met een gullen lach, die met den ernst zijner woorden slecht overeenkwam. 'Ik zou u in dit geval slechts aanraden den man niet te openbaren, dat gij een testament ten zijnen gunste gemaakt hebt.'

'Waarom niet?'

'Omdat uw leven dan iets vroeger kon eindigen dan u lief ware.....'

Wederom trof hem een stekende blik gepaard met een boosaardigen lach.

'Gij beoordeelt hem naar u zelven,' sprak zij; 'ik bezit echter ook menschenkennis. De heer Steenhouwer heeft zich niet aan mij opgedrongen..... hij is niet nieuwsgierig en schrijft mij niet voor hoe ik mij te gedragen heb; hij wil mij raden en van dienst zijn zonder er een penning voor te willen ontvangen. Dus.....'

'Houd maar stil!' dus onderbrak hij haar, terwijl hij geërgerd opstond; 'die naar geen goeden raad en geene welgemeende waarschuwing wil luisteren, die moet door schade wijs worden. Wilt gij mij de woning verhuren?'

'Neen!' antwoordde zij met beslistheid.

'Des menschen wil, is des menschen leven,' hernam oom Hendrik schouderophalend. 'Vaarwel!'

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 21]

Onze gravures.

De laatste toespraak.

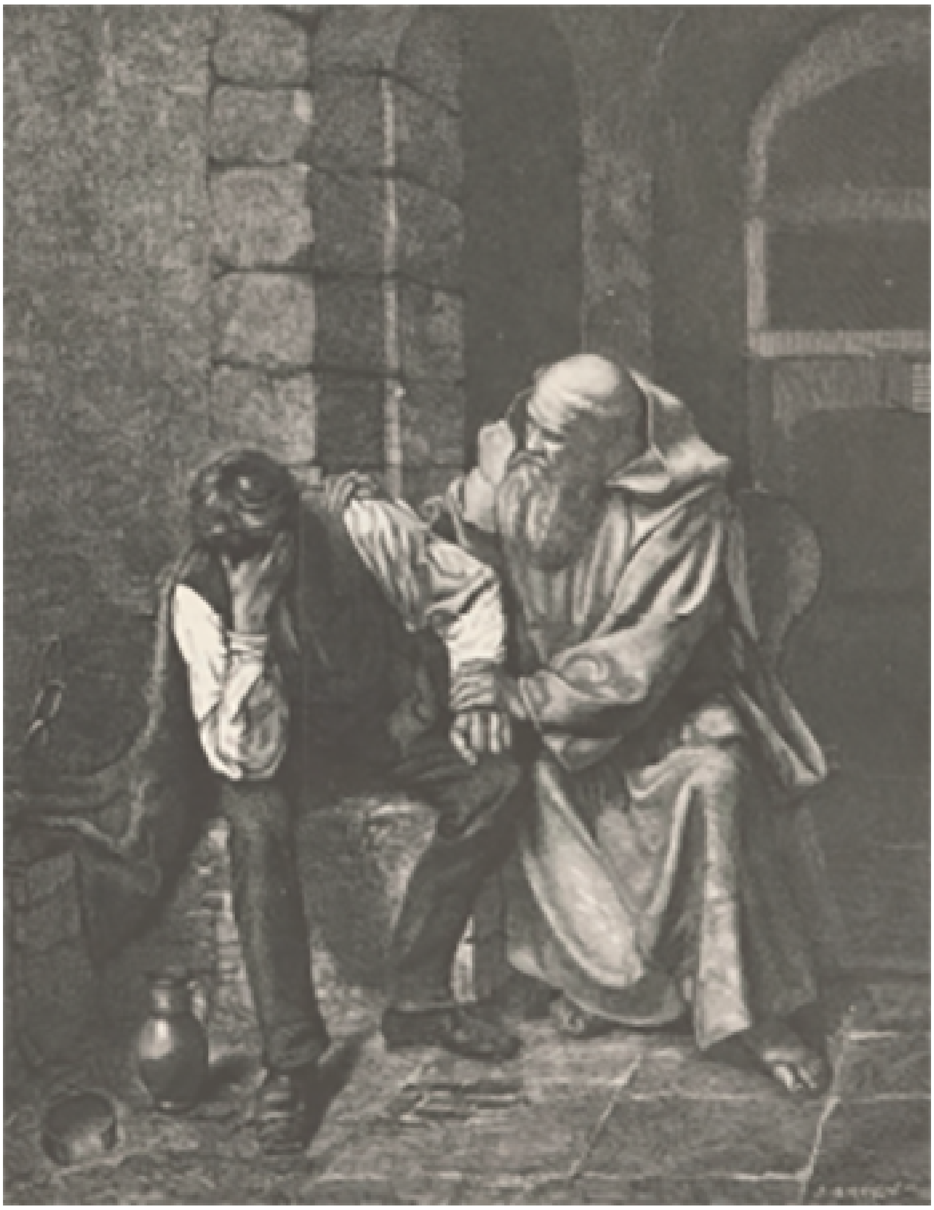

DE LAATSTE TOESPRAAK.

Het is Kerstmis.

Blijde verkondigen de torenklokken allerwegen het heuglijk geboortefeest des Verlossers.

In aller gemoed heerscht zaligheid, in aller hart vreugde, op aller gelaat glanst een glimlach van ingetogene opgewektheid.

Bij allen? - Neen, slechts bij degenen, wien de heilige geboorte ten zegen strekte, alleen bij hen, *die van goeden wille zijn.*

Niet bij den rampzalige, die op den gedenkdag van des Verlossers komst in den kerker de doodstraf te verbeiden zit.

Hij was niet *van goeden wille:* geen vrede, maar strijd heeft hij gezocht. In den woesten maalstroom der hartstochten wierp hij zich roekeloos neder, en overmeesterd en gebroken werd hij tot aan den voet des schavots gespoeld

Zijne hand vergoot het bloed eens medebroeders. Voor hem is thans het liefderijke woord des zoeten Meesters: '*Bemin uwen vijand*,' een wraakeischend gebod geworden.

Doch de godsdienst, wiens leer hij versmaadde en wiens wetten hij met voeten trad, verlaat hem niet: eene moeder blijft steeds hare kinderen beminnen, hoezeer zij haar ook verongelijkten.

In den persoon van den eerwaardigsten en opofferendsten zijner dienaars treedt de godsdienst troostend nader: een grijze monnik komt den veroordeelde tot het noodlottig oogenblik voorbereiden.

Hij spreekt den beklagenswaardige van het goddelijk Kindje, dat in den Bethlehemschen stal tot delging van 's menschen zondenschuld ter wereld kwam. Hij spreekt hem van zijne eigene kindsheid,

de dagen zijner reine onschuld, toen hij als een veelbelovende knaap het nog onbezoedelde voorhoofd aan den warm kloppenden boezem eener beminde moeder nedervlijde.

En het verstokte gemoed wordt vermurwd; langzaam zinkt dat voorhoofd, thans met eene onuitwischbare bloedvlek geschandvlekt, in de schuldige hand.

En onder 's monniks woorden dagen weldadige tafereelen uit zijne prille jeugd voor zijnen geschokten geest op.

Hij ziet zich terug over vele jaren op dien zelfden heiligen Kerstdag in het ouderlijke huis, zoo schilderachtig gelegen met zijn watermolen aan de klaterende beek. Eene onmetelijke sneeuwtapijt omringde dan doorgaans de woning, en de ijzel glinsterde als diamant op de naakte takken der boomen. Maar rond den vroolijk knetterenden haard heerschte dan feestvreugde en vrome blijheid; want allen daar waren *van goeden wille.*

En zij voorzeker niet het minste, zijne eenige en geliefde zuster, de trouwe speelgenoote zijner kinderjaren, die het kleed van de bruiden des Heeren aantoog, als voorzag zij welken schat van verdiensten zij zou moeten vergâren, om te vergoeden voor zijne afschrikwekkende onwaarde. En schitterend als het beeld eener heilige rijst hare schoone figuur voor zijnen geest op, gelijk hij haar in zaliger tijd zoo dikwijls aanschouwen mocht, als zij in het gestoelte der oude kerk, uit haar groot gebeden boek opblikkende, de vroomste onder hare medezusters door hare godsvrucht stichtte.

En tranen ontwellen zijne oogen en rollen langs zijne vingeren, glinsterend als parelen in de oogen van Dengene, wiens geboortefeest heden gevierd wordt, en die in Zijn stervensuur aan den berouwhebbenden moordenaar vergiffenis schonk.

En is voor hem op aarde geen heil meer te hopen, omdat hij niet *van goede wille* was en het Kindje versmaadde, dat uit den Hooge wilde nederdalen, om den menschen vrede te brengen, daarboven toch, waar het Kind als zijn Verlosser troont, kan hij op zijne beurt geboren worden voor een leven van eeuwig heil en vrede.

Glorie aan God in den Hooge: nog eens heeft het Kind over den man gezegevierd.

De nieuwe president der Fransche republiek.

De man, wiens portret wij in dit nummer geven, had stellig voor een half jaar niet kunnen droomen, dat hij tot de hoogste waardigheid in Frankrijk zou worden verheven. Tot dusver had hij nog slechts weinig van zich doen hooren en enkel eene ondergeschikte plaats bekleed in een paar van de talrijke kabinetten die elkander in de laatste jaren te Parijs hebben verdrongen. Het eenige, waarop hij zich beroemen kon, was dat zijn vader en grootvader vurige republikeinen en anti-clericalen geweest waren: waarom hij dan ook bij zijne geboorte geen christelijken voornaam verkreeg, maar met den Turkschen naam van Sadi werd versierd.

Aan dien Turkschen naam paart Sadi Carnot eene echt Oostersche onverschilligheid, zoodat niemand zeggen kan tot welke partij hij eigenlijk moet gerekend worden. Die onzijdigheid, of wil men, die onbeduidendheid was echter juist de grootste aanbeveling voor zijne verkiezing tot opvolger van Jules Grévy. Men verlangde niets anders dan een soort van sultan, die rustig en kalm op het *Elysée* zou tronen en wiens eenige bezigheid zou bestaan in het onderteekenen der besluiten, die de ministers der Republiek hem zouden voorleggen. Ook Grévy heeft zich nooit

verder met de zaken des lands ingelaten en zich negen jaren vergenoegd met de millioenen zijner bezoldiging op te strijken, daarbij oogluikend toelatende, dat zijne betrekkingen verder munt sloegen uit zijne hooge positie. Dit laatste alleen heeft hem ten val gebracht; anders had hij zijn ja-knik-tactiek waarschijnlijk nog jaren lang kunnen uitoefenen.

De eenige lof nu, dien de republikeinen hun nieuwen president kunnen toezwaaien, is zijne onbesproken eerlijkheid. Men voegt er echter bij dat hij als *particulier* niet minder dan fr. 200.000 jaarlijksch inkomen heeft. Bij zulke overgroote fortuin is de eerlijkheid waarachtig geene deugd meer, die nog veel lof verdient.

Sadi Carnot is thans vijftig jaar oud. Hij werd aanvankelijk opgeleid tot ingenieur en bezocht daartoe de polytechnische school te Limoges, waarna hij zijne opvoeding voltooide aan de *Ecole des ponts et chaussées.* Spoedig reeds verkreeg hij eene betrekking als ingenieur te Annecy, doch de Duitsch-Fransche oorlog leidde hem in geheel andere richting.

M. SADI CARNOT, PRESIDENT DER FRANSCHE REPUBLIEK.
Naar de photographie van Antony & Co. te Parijs.

Gambetta benoemde den jeugdigen ingenieur tot prefect der Beneden-Seine en droeg hem in 1870 de organisatie der Nationale verdediging in Normandië op. Sedert dien tijd bleef Carnot zich meer op staatkundig gebied bewegen. Zoodra de derde republiek gevestigd was, werd hij door het departement Côte d'Or, de bakermat zijner familie, tot lid der Nationale Vergadering en in 1876 tot lid der Kamer gekozen. In beide vergaderingen sloot hij zich steeds aan bij de linkerzijde der republikeinen. In 1878 werd hij onder-secretaris bij het departement van Openbare Werken en toen het ministerie De Freycinet in 1880 moest aftreden, aanvaardde hij in het kabinet Ductere de portefeuille van Openbare Werken, die hij tot 1882 behield.

Intusschen had hij zich ook meermalen als een goed financier doen kennen; als lid der Kamer was hij meermalen tot rapporteur der begrootingscommissie benoemd, en Freycinet koos hem dan ook tot zijn minister van Financiën. Als zoodanig heeft hij echter weinig bijval behaald, daar hij er niet in gelukken mocht de financiën der Republiek in evenwicht te brengen.

Er valt dus in de loopbaan van Sadi Carnot niets schitterends aan te wijzen, hetwelk hem aanspraak kon geven op de eerste plaats in Frankrijk, maar de toestanden daar zijn dan ook van dien aard, dat zij ons onwillekeurig aan het spreekwoord doen denken van eenoog, die koning is in het land der blinden, of liever nog aan de fabel van de kikvorschen, die een blok hout tot koning hadden.

De marteldood van den H. Stephanus.

Nog in hetzelfde jaar, waarin Jezus Zijne aardsche loopbaan door den kruisdood eindigde, stierf volgens het gevoelen der kerkvaders de diaken Stephanus, als bloedgetuige voor zijnen geliefden Meester, den marteldood. Het was de eerste martelaar der Kerk; het voegde dat zijne gedachtenis zou worden gevierd op den eersten dag na het geboortefeest van haren Stichter, op tweeden Kerstdag. Overigens wil ook de overlevering, dat hij juist op dien dag, den 26n December van het jaar 33 zijn bloed ter bezegeling der waarheid vergoot.

Gelijk Petrus de prins der Apostelen was, zoo wordt Stephanus de eerste der diakenen genoemd. Al aanstonds bij de eerste ontwikkeling der jeugdige christengemeente deed zich de behoefte gevoelen aan mannen, die de zorg voor de armen op zich namen. De eerste christenen leefden namelijk als broeders, die slechts één hart en ééne ziel hadden. De rijken verkochten hunne goederen en de apostelen gebruikten de opbrengst daarvan tot ondersteuning der behoeftigen. Maar nu rezen er klachten over onbillijke verdeeling der liefdegaven, waarop de Apostelen tot de geloovigen zeiden: ‘Het betaamt niet dat wij de verkondiging van het woord Gods achterlaten om zorg te dragen voor de tafels. Kiest dus, broeders, uit uw midden, zeven mannen van erkende rechtschapenheid, vol van den Heiligen Geest en van wijsheid, aan wie wij dit ambt mogen opdragen. Wij echter zullen ons uitsluitelijk toeleggen op het gebed en de bediening des Woords.

Deze toespraak behaagde aan de schare en zij koos Stephanus met nog zes anderen tot eerste diakenen. De Apostelen legden hun, na over hen gebeden te hebben, de handen op en deelden hun daardoor den H. Geest mede, opdat zij de uitoefening van hun verheven ambt waardig mochten worden. Want dat ambt bestond niet alleen in de uitdeeling der aalmoezen, maar ook in de bediening des Altaars bij de viering der heilige Geheimen en de prediking des Evangelies. Stephanus, die waarschijnlijk tot de twee en zeventig eerste volgelingen des Heeren behoord had, verkondigde, vol van den H. Geest, onverschrokken de blijde boodschap te Jeruzalem en bevestigde de waarheid zijner woorden door tal van mirakelen, zoodat de kleine christenkudde in de Heilige Stad snel aanwies en weldra zelfs onder de Joodsche priesters talrijke aanhangers telde.

Dat ergerde de Joden en ‘eenigen van de synagoge, die genoemd wordt der vrijgelatenen, en van die van Syrene en van Alexandrië, en degenen die van Cilicië en Azië waren, verhieven zich tegen Stephanus om met hem te redetwisten; maar zij konden de wijsheid en den geest, die uit hem sprak, niet wederstaan. Toen hebben zij mannen gelast, die zeggen zouden dat zij hem lasterwoorden hadden hooren spreken tegen Mozes en tegen God. Aldus hebben zij het volk en de oudsten en schriftgeleerden opgeruid en, zich op Stephanus werpend, hebben zij hem gebracht voor den Raad. En zij hebben valsche getuigen gesteld, die zeggen zouden: Deze mensch houdt niet op woorden te spreken tegen de heilige plaats en de wet. Want wij hebben hem hooren zeggen dat Jezus van Nazareth deze plaatsen zal verderven

en de instellingen, die Mozes ons gegeven heeft, zal veranderen. En allen die in den Raad zaten, hem aanziende, hebben zijn aangezicht gezien als het aangezicht van eenen engel.'

De overste der priesters vroeg nu Stephanus of hetgeen tegen hem ingebracht werd waar was en Stephanus rechtvaardigde zich onverschrokken in eene lange toespraak, waarin hij ten slotte den Joden hunne hardnekkigheid verweet.

'Wien van de profeten,' vroeg hij, 'hebben uwe vaderen niet vervolgd? Zij hebben degenen gedood, die hun de komst voorzeiden van den Rechtvaardige, dien gij hebt verraden en wiens moordenaars gij geweest zijt. Gij zult door de beschikking der engelen de wet ontvangen en gij hebt ze niet gehouden.'

Die verwijten verbitterden de Joden en zij knarsten de tanden van woede tegen den dienaar des Heeren. Maar Stephanus sloeg er geen acht op; want hij aanschouwde reeds de heerlijkheid des hemels, die hem was weggelegd en, de oogen omhoog geslagen, riep hij uit: ‘Ik zie de hemelen open en den Zoon des menschen staande aan de rechterhand Gods.’ Dat gezicht vervulde hem met nieuwen moed, maar zijne woorden voerden de woede der Joden ten top; zij stopten hunne ooren, om ze niet te hooren, grepen hem aan en dreven hem buiten de stad, om aan hem de straf der godlasteraars, de steeniging te voltrekken. De getuigen, die, volgens de Joodsche wet, den eersten steen op hem moesten werpen, legde hunne kleederen aan de voeten van Saulus, die aldus medeplichtig werd aan hunne misdaad. Terwijl men hem steenigde, bad Stephanus, zeggende: ‘Heer Jezus, ontvang mijnen geest.’ Vervolgens op de knieën zinkende, riep hij met luider stem: ‘Heer, reken hun deze zonde niet toe.’ En nadat hij deze woorden gezegd had, ontsliep hij in den Heer.

De geloovigen namen het lichaam en droegen het schreiend ten grave. In de vijfde eeuw werd het gebeente van den eersten martelaar op wonderdadige wijze ontdekt, en de priester Lucianus, die deze gebeurtenis heeft te boek gesteld, voegde er bij, dat Stephanus begraven was op ongeveer twee mijlen afstands van Jeruzalem, door de zorgen en op kosten van Gamaliël.

De jeugdige christen Kerk leed een groot verlies in den dood van den eersten harer diakenen; maar zijn martelaarschap verschafte haar eenen beschermer in den hemel, aan wiens voorbede, gelijk de H. Augustinus opmerkt, Saulus het te danken had, dat hij een Paulus werd.

De kerstboom.

't Was avond; helder scheen de maan
En blonk in volle pracht;
De sterren tooiden 't firmament
En glansden in den nacht.

't Was winter, en de blanke sneeuw
Had alles overdekt;
Als was er over 't gansche land
Een lijkkleed uitgestrekt.

Doch was het winter, was het nacht,
De vreugde heerschte alom,
En mengde blij haar jubeltoon
Bij 't statig klokgebrom.

De gansche schepping vierde feest
Op 't heilig hooggetij,
En zong het blijde Gloria
Met Bethlem's englenrei.

Uit 't schoon paleis, het rijk hotel,
Uit huis en burgerwoon,
Ja, uit der armen schaamte stulp
Klonk zang en jubeltoon.

De kerstboom stond er opgesierd
En blonk in hellen gloed,
Behangen met zoo menig fraais,
Met ooft en suikergoed.

De kleinen huppelden van vreugd
Bij 't zien van al die pracht,
En dankten 't Godlijk Kindje, dat
Dit alles had gebracht.

***

Eén juichte niet; met schuwen tred
Sloop zij de straten rond
Of ze ergens in een arme buurt
Een luttel hoekje vond.

Voor haar geen kerstboom, geen geschenk,
Voor haar geen helder licht;
Slechts honger, lijden en gebrek
Was 't deel van 't arme wicht.

Hoe anders was 't verleden jaar!
Toen zat ze op moeders schoot
En sprong en juichte bij het schoon,
Dat haar de kerstboom bood.

Toen was heur lieve vader daar
En kwam haar vruchten biên;
En hief haar bij den kerstboom op,
Dat ze alles goed zou zien.

En nu!... reeds lang was vader weg;
Ook moederlief ging heen.
En 't kind, hun beider lieveling,
Hun Anna bleef alleen.

Alleen van alle hulp beroofd,
Uit vaders huis verjaagd;
Door vriend en maagden afgesnauwd,
Als ze om een aalmoes vraagt.

Verkleumd en bibberend van koû
Doorkruist ze gansch de stad,
Doch nergens troost en onderstand
Vindt ze op haar droevig pad.

Ze schreit van hónger en verdriet
En dwaalt door straat bij straat,
Tot ze uitgeput en afgemat
Op 't eenzaam kerkhof staat.

't Is alles stil en doodsch in 't rond;
Geen leven, geen gerucht,
Dan 't snikken van het arme kind,
Haar smartelijk gezucht.

‘Ach, moeder!’ nokt ze en zinkt op 't graf,

'Och, lieve moeder mijn!
Och roep me, moeder, laat me toch
Weer spoedig bij u zijn.

Uw Anna heeft zoo'n bittre kou,
Ze heeft zoo'n honger, moe;
En hoe zij smeekt, men werpt haar zelfs
Geen enkel stukje toe.

Ge zijt nu in den hemel, moe,
Het is daar toch zoo schoon;
Gij hebt het mij zoo vaak verteld
Van Jezus' hemelwoon.

O, daar zal wel een kerstboom zijn
Voor ieder deugdzaam kind,
Dat braaf en wijs is, en als ik
Zijn dierbare ouders mint.

Die sterren zijn de lichtjes vast,
Die hangen aan den boom;
O, lieve moeder, roep me toch,
Opdat ik spoedig koom!' -

Zij heft de weenende oogjes op
En ziet den hemeltrans,
En hoe de mooie sterren staan
In schitterenden glans.

Zij voelt geen kou, geen honger meer;
Zij meent bij moe te zijn,
Den schoonen kerstboom daar te zien
In hellen glorieschijn.

En juichend zweeft ze naar omhoog
En rust op moeders schoot....
En toen de graver 's morgens kwam,
Lag de arme kleine dood.

Antwerpen.

BELGA.

Kerstnachtverhaal.

Wat ik u ga vertellen is over vele jaren gebeurd.

Toen waren er ook al, zooals nu, armen die God zegenen in hunne ellende, en rijken, die Hem in hunne weelde vergeten.

De armen, dat waren een drietal ongelukkige weezen met hunne bleeke, ziekelijke moeder. Vroeger had deze een groot huis in de Huidevettersstraat bewoond, maar door tegenspoed ten ondere gebracht, had zij met hare kinderkens de stad verlaten, in de hoop van elders met den geringen overschot haars fortuins op kleineren voet te kunnen leven. Doch nieuwe tegenspoed had haar thans weer sedert weinige dagen terug naar de geboortestad gedreven.

Zij was nu doodarm, en gelijk Maria en Jozef in het stalleken van Bethlehem, had zij in een oud verlaten gebouw, in de Jodenstraat gelegen, haren intrek genomen.

Een werkman met zijne vrouw, menschen zonder kinderen, ook gering, maar godsdienstig en goedhartig, hadden het over hun gemoed niet kunnen krijgen de ellendige moeder met hare kleintjes van de hand te wijzen, en haar toegelaten, in afwachting van betere tijden, op een zolderkamerken te verblijven... tot dat de Heer haar iets beters zou beschikken.

Want zoo deftig zag zij er uit en zoo onderworpen was zij aan haar lot, dat God, naar zij meenden, niet lang dulden zou, dat de beklagenswaardige in zulke armoede bleve.

Dewijl nu genoemde man en vrouw dagelijks uit werken gingen, zoo had het arm gezin geene andere huisgenooten dan de *bibberende koude* en het *bevende gebrek.*

Ellendige huisgenooten voorwaar, doch die aan de Christene harten altijd goeden raad geven, met hun den Hemel aan te wijzen, als het huis waar zij zonder twijfel ter goeder uur troost en hulp zullen vinden, en het gebed als de sleutel om de poort dezer woonst te openen.

De rijke was ook maar onlangs in Antwerpen gekomen.

Over een twintigtal jaren had hij de stad verlaten, als zeekapitein van een aanzienlijk zeilschip, op vaart naar Australië.

Van jongs af was hij een waaghals geweest, verzot op het gevaar en vooral verzot op de zee.

Vader Welvaarts, een schatrijke koopman, had schoon ook eenen handelaar van zijnen zoon te willen maken, het hoofd van dezen laatste stond er niet naar: hij wou en hij zou naar de zee, en vader moest hem wel laten begaan.

Na verscheidene kleine reizen, klom hij op tot den graad van zeekapitein, en waagde hij een tocht van lange omvaart.

Hij kon toen ongeveer 30 jaar oud zijn.

Vader Welvaarts zag zijnen zoon met anstig hart vertrekken.

De goede man was sedert lang ziekelijk en hij had er het smartelijk voorgevoel van, dat hij zijnen altijd dierbaren zoon niet zou terug zien.

Dit voorgevoel werd bewaarheid.

Lang bleef men zonder tijding over het vertrokken schip: eindelijk kwam de droeve mare, dat het met man en muis vergaan was.

Die slag was te zwaar voor den zieken vader, en zijn afsterven volgde kort op dat van zijnen zoon.

Het groot handelshuis Welvaarts bleef echter bestaan, onder de bestiering van den schoonzoon, Vondelings-Welvaarts.

Twintig jaren zijn er sedert verloopen, en de betreurde schipbreukeling komt weer gezond en schatrijk te Antwerpen aanlanden.

Maar de dierbare wezens, die hij er meende te omhelzen, zoekt hij vruchteloos.

Eene aaneenschakeling van rampspoeden heeft sedert zijn vertrek zijne bloedverwanten getroffen.

Het huis Welvaarts bestaat niet meer.

Zijn schoonbroeder is dood.

Zijne zuster, de weduwe Vondelings, in armoede gedompeld, is met hare kinderen spoorloos verdwenen.

Een vriend zijner jeugd, die juist het oude huis der Welvaartsen bewoont, heeft hem herkend, gulhartig de gastvrijheid in zijne woning aangeboden en leent hem ijverig de hand om de verdwenene zuster op te sporen.

Edoch, tot heden toe zijn alle pogingen ijdel gebleven, en daar reeds al gedaan is, wat kon gedaan worden, zitten de twee vrienden moedeloos over den toestand te spreken.

't Is de 24ste December, en de bloemen, die de vorst op de ruiten schildert, ondanks het hevig vuur, dat in den haard brandt, duiden genoeg aan wal weer het buiten is.

Het gezicht dier bebloemde ruiten wekt bij den rijken vreemdeling de droevige gedachte op, dat op dit uur zijne arme zuster hier of daar met hare kleintjes van koude zit te sidderen.

Droefgeestigheid trekt de onschuld nader.

De strenge blik des ruwen zeemans had in de eerste dagen de kinderen van zijnenvriend met zekere vrees vervuld, en ofschoon er sinds zijne aankomst geen dag voorbij gegaan was, zonder dat hij hen met eenig klein geschenk had verheugd, waren zij tot nu toe in zijne tegenwoordigheid niet op hun gemak en trokken zij zich liever bescheiden achteruit dan hem dicht bij te naderen.

IN GEBED, NAAR DE SCHILDERIJ VAN M. THEDY.

EEN KERSTLANDSCHAP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ANDERSEN-LUNDBRY.

Doch thans met hunne moeder voor het avondmaal binnengekomen, zagen zij tranen in de oogen van den vreemden heer en dit maakte hen kloeker.

Beurtelings waren zij hem nabij gekomen, en terwijl het meisje zijne handen streelde, klauterde het jongsken achter zijnen rug op de sporten van zijnen stoel, om wat later schrijdelings op zijne knie te kruipen en er heerlijk op paard te rijden.

En dan vragen zonder uitscheiden!

‘Zijt gij ook te Jeruzalem geweest?

Hebt gij het stalleken van Bethlehem gezien?

Hebt gij ook het kindeken Jezus gezien?

Zult gij eens vertellen van 't Kindeken Jezus?

En van de Herderkens?

En van de drij Koningen uit het Oosten?

En van den goeden moordenaar?’

Het gevraag en gebabbel der twee kinderen was zonder einde; maar ook, 't was morgen Kerstmis en zij verwachtten het Kindje Jezus met allerlei schoone dingen.

De moeder liet de kleinen, maar niet zonder inzicht, hunnen gang gaan.

Zij had den vriend van haren echtgenoot nog van geene kerk of van geen bidden hooren spreken.

Zij had al ras geraden, dat hij zijne godsdienstplichten vergeten had, en zij hoorde nu geerne hare kleintjes den weg openen om hem een woord toe te sturen, dat reeds lang op haar hart lag te branden.

‘Ja, mijnheer Welvaarts,’ kwam zij er tusschen met zachte stem, ‘wij mogen het Kindje Jezus morgen niet vergeten, want wat wij met de hulp der menschen al lang vruchteloos zoeken, kan de vinger Gods ons zoo gemakkelijk aanwijzen. Wij hebben nog niet genoeg onzen toevlucht tot het gebed genomen,’ voegde zij er bij.

Die woorden waren raak.

Mijnheer Welvaarts, diep ontroerd, bekende zonder omwegen dat hij sedert lange jaren gebed en godsdienstplichten geheel verwaarloosd had.

Hij vertelde rechtuit, doch niet zonder ernstig beweenen, hoe de godsvrucht, die toch nooit zeer diepe wortels in zijn hart geschoten had, ten gevolge van zijn ongestadig en bedrijvig leven in den vreemde, heel en gansch uit zijn gemoed verdwenen was.

‘En nu,’ eindigde hij met te vragen, zijn oog op zijnen vriend en dezes vrouw gericht, ‘mag ik weten hoe gij morgen het Kindje Jezus gaat vereeren?’

‘Met den Kerstnacht te gaan bijwonen,’ antwoordde de dame, ‘ons Hoogtijd te houden, en eene milde aalmoes te schenken aan de behoeftigen, die de hand Gods tot ons zal geleiden.’

Mijnheer Welvaarts aanzag eene wijl met strakken blik zijnen vriend, die met goedhartigen glimlach hoofdknikkend het gezegde zijner vrouw bevestigde.

‘Welnu dan,’ zegde hij met een zwaren zucht, ‘'t is lang geleden!... doch ik ben zoo niet opgebracht;... ik wil zoo niet sterven;.... ik wil maar aanstonds van leven veranderen.... Mevrouw en Mijnheer, 't zal mij toegelaten zijn, niet waar, u dezen nacht te vergezellen?...’

En de kinderen eenen kus op de wangen drukkende, eindigde hij met stil aan de moeder te zeggen: ‘Zij hebben mij bekeerd, ik mag hen morgen ook wel beloonen, niet waar?’

Zij wilde *ja* antwoorden, maar stokte en borst in tranen los.

Vreugdetranen! tranen van geluk!

Zij dacht aan de belooning van hier boven. Zij dacht er aan hoe de Engelenkoren, die thans jubelden in den Hemel om de bekeering van dezen zondaar, voortaan met liefde op hare kinderen zouden waken.

Mijnheer Welvaarts ging dien avond ter rust, even als al de andere huisgenooten met zijne gedachten op het Bethlehem en het Kindje Jezus gevestigd, en in zijn hart de hoop koesterend van het goddelijk Kind de weldaad te zullen bekomen, zijne arme zuster met hare kleintjes weder te vinden.

En des nachts droomde hij van het stalleken van Bethlehem.

Hij zag een bouwvallig, verlaten huis; daarin een arm zolderkamerken, en daar zag hij 't Kindje in zijn kribbeken op het stroo uitgestrekt; en Maria en Jozef in zalige aandoening het Kind beschouwende, terwijl de os en de ezel hetzelve met hunnen adem verwarmden.

En hij zelf zat nedergeknield voor het goddelijk Kind en legde het goud, dat hij uit het Oosten had medegebracht, aan Zijne voeten.

Het Kindje hief Zijn handje op, zegende de schatten, wenkte met Zijne vingertjes; waarop drij arme kleintjes met hunne behoeftige moeder verschenen, aan welke het Kindje Jezus de schatten aanbood.

In deze arme moeder herkende hij zijne dierbare zuster; bleek, wel is waar, en vervallen! maar toch... zij is het!

Hij slaat zijne armen open om haar te omhelzen; maar schiet wakker uit zijnen slaap.

‘Droomen is bedrog,’ zucht hij bij zich zelf, ontgoocheld en teleurgesteld.

Toch blijft er eene teedere aandoening en een zoet betrouwen in zijnen boezem over.

Hij herinnert zich het kerstliedje, dat de kleinen zongen bij 't slapen gaan en dat hem zoo diep had ontroerd:

Consolamini!

Troost u, troost u, lijdend hart!
Uw Verlosser uit de smart,
Uw Vertrooster in het wee
Nadert reeds met rassche schreê!
Die uw tranen stelpen zal
Daalt reeds weder in den stal!
  Consolamini!

Deze woorden komen hem weder in het geheugen, vervullen hem met zoete hoop en schijnen hem als eene gelukkige voorzegging.

Een paar uren later zat hij met zijne godvruchtige huisgenooten op de Communiebank geknield en ontving er met vurigheid het Kindje Jezus onder nog nederiger gedaante dan in het stalleken van Bethlehem, doch even waarachtig, liefdevol en vertroostend!

En nog een uur later weerklonk de rijke woning in de Huidevettersstraat van de vreugdekreten der blijde kinderen, want het Goddelijk Kindje Jezus had nog nooit zoo veel lekker en zulke schoone geschenken gebracht.

Het gelukkig huisgezin, ouders, kinderen, mijnheer Welvaarts, waren wederom in de ruime, warme eetzaal vereenigd om het ontbijt te gaan nemen.

Gelukkig huisgezin, ja, want men had, om 't Kindje Jezus te vereeren, niet slechts Hoogtijd gehouden, maar ook de tweede taak was reeds gekweten: de milde aalmoes voor de armen was reeds geschonken, en dit gaf hun de aangename hoop dat de Kerstdag voor hen gelukkig en gezegend zou wezen.

Aan de Heilige Tafel, waar de hemelsche Vader Zijne uitgenoodigden ontvangt zonder onderscheid van rang of stand, den arme nevens den rijke, het katoenen kleedje nevens den fluweelen mantel - daar had mevrouw nedergeknield naast eene arme vrouw, die toch zoo vurig bad met klapperende tanden, dat zij aanstonds vermoedde: onder die arme kleeding is een lijdend hart verborgen, dat van diepe wonden moet bloeden.

Zij hield de vrouw in het oog, en na de Kerstmis ging zij er bij en sprak met haar eenige stonden, ondervroeg haar met goedheid en belangstelling, doch zij moest haar aandringend pramen en al hare lieftalligheid in 't werk stellen, om de woning der schamele vrouw te leeren kennen.

Te huis gekomen, had mevrouw aanstonds hare dienstmaagd gezonden naar het bouwvallig huis in de Jodenstraat, met eene goede vracht eetwaren en kleergoed van wegens haar en mijnheer Welvaarts.

Ja, in het vervallen huis der Jodenstraat was het ook Kerstnacht.

De Engel der hemelsche droomen was er ook voorbij gevlogen.

De kleintjes hadden er ook gedroomd van het Kindje Jezus, van een schoon paleis, van eene warme zaal, van allerlei lekkernijen en geschenken.

Doch wakker geworden, hadden zij zich bevonden op de koude zolderkamer, en aan moeder er over geklaagd.

Moeder had hen getroost en gezegd dat het Kindje Jezus nog kon komen, vermits het nog geen morgen was.

De arme moeder had zich dan gekleed en was naar de Nacht-Mis gegaan om troost te zoeken bij Hem, die de bedroefden tot zich roept om hen te verkwikken en die niemand ongetroost laat heengaan.

Ondertusschen hadden de kinderen niet opgehouden over het Kindje Jezus te spreken en gissingen te maken over Zijn komen of niet komen.

‘Zou Het wel komen?’ zegde het eene.

‘Zouden wij wel wijs genoeg zijn?’ zegde een andere.

‘Zou Het ons wel weten wonen?’ sprak het derde.

Dat ware zware vraagpunten.

‘Ik ga iets doen,’ zegde op beslisten toon het oudste der kinderen, dat reeds kon schrijven en lezen; want de arme moeder Vondelings verwaarloosde niet zich zelve bezig te houden met de opvoeding en geleerdheid harer kinderen.

En het kind ging eenen brief schrijven aan het Kindje Jezus, bij het lichtje dat moeder voor het Lieve-Vrouwenbeeldje had aangestoken. En met helderklinkende stem las het den brief aan 't Kindje Jezus voor, juist toen de dienstmaagd met hare vracht goeds de trappen van 't zolderkamerken beklom.

Deze had alles gehoord en verstaan en de tranen vloeiden over haar gelaat, toen zij het kamerken binnenkwam.

Daar was hare aandoening nog grooter geworden, bij het zien der arme bloedjes en van al de ellende, die daar heerschte.

Zij had den brief van het kind genomen, zeggende: ‘Ik zal hem aan 't Kindje Jezus bestellen;’ met het gedacht hem aan hare goedhartige Mevrouw te geven, en zoo de arme bloedjes nog eens wel te doen varen.

De meid komt door de eetzaal binnen met de tranen in de oogen.

Men ondervraagt haar, doch zij kan ter nauwernood eenige woorden zeggen, - zij stikt in hare tranen.

Intusschentijd geeft zij den brief aan hare Mevrouw, die hem luidop begint voor te lezen.

Lief Kindje Jezus,

Kom ook eens, als 't U belieft, op ons kamerken. Wij zijn drij kinderkens. Moeder zegt dat wij wijs zijn. Maar gij zult ons niet weten wonen. Moeder is ziek en arm. Het is zoo koud op onze kamer, er is geen vuur.

Uwe kinderen....

Zoo verre leest Mevrouw, dan ontsnapt haar een kreet van verbazing en zij aanziet, zonder te kunnen spreken, mijnheer Welvaarts.

‘Lees dien naam,’ gilt zij eindelijk en steekt hem het papier toe.

‘Vondelings!’ roept deze, na het papier een stond bezien te hebben.

Hij slaat eerst de handen voor zijne oogen, die vol tranen schieten, en dan zucht hij, met de blikken dankend ten hemel gericht: ‘God! heb ik ze eindelijk gevonden? zal mijn droom waarheid zijn!.. Dank! eeuwig dank!’

Een donderslag had niet meer verrassing te weeg gebracht dan het lezen van dien naam! Maar wat zoete verrassing!

Een oogenblik later gaat mijnheer Welvaarts, wankelend van aandoening, aan den arm van zijnen vriend de Jodenstraat in, naar het bouwvallig huis.

Hij herkent het stalleken van Bethlehem van zijnen droom.

‘Zuster! lieve zuster! - Lieve broeder!’ klinkt het schielijk terug op de arme zolderkamer. En broeder en zuster liggen in elkanders armen.

Dan kust en zoent de gelukkige broeder de lieve kinderkens zijner zuster.

Hij heeft er nog niet mede gedaan, wanneer reeds de vrouw van zijnen vriend binnenkomt, met hare kinderkens, gevolgd van een paar dienstboden, met allerlei geschenken.

De hemelsche droom der arme kinderkens begon zich nu ook te verwezenlijken, en eer het licht werd was hij reeds ten volle bewaarheid!

Dan zaten zij in de warme zalen van het prachtig paleis, van het groot huis in de Huidevettersstraat.

Geheel den dag weerklonk het daar van den zang en de blijde kreten der vijf gelukkige kinderen, en gewis werden er nooit meer vreugdetranen gestort dan in dat huis, op dien Kerstdag.

Het jaar daarna zou men vruchteloos het vervallen huis in de Jodenstraat gezocht hebben.

Het had plaats gemaakt voor eene prachtige woning met eene koetspoort, door mijnheer Welvaarts en zijn zuster bewoond, alsmede door den armen werkman en zijne vrouw, die er in een klein achtergebouwken een stil renteniersleventje leidden.

Eenigen tijd later zag mijnheer Welvaarts al zijne wenschen voldaan worden, door een kruishuwelijk, dat het huisgezin van zijne zuster en dat van zijnen vriend, reeds zoo warm door de vriendschap verbonden, tot eene familie samensmolt.

Terwijl zijn oudste nichtje, juist die welke den brief aan 't kindje Jezus geschreven had, de liefderijke gezellin en bezorgster bleef van moeder en oom, en tevens de liefderijke bemiddelaarster tusschen de woningen der armen en het Kindje Jezus, dat hare smeekingen ontving in den persoon van den schatrijken en goedhartigen oom, die ze telkens milddadig beantwoordde.

Want de gelukkige heer Welvaarts begreep nu dat het Kindje Jezus al degenen, die Het met rijkdommen overlaadt, tot Zijne Engelen uitkiest, om die schatten aan Zijne liefste vrienden, de armen, over te dragen; dat zij, die deze zending niet volbrengen, ongehoorzame Engelen zijn; en hij smaakte in de milddadigheid het zoete van den *goeden en getrouwen dienaar*.

J. VERBEECK, Pr.

Antwerpen, *December* 1887.

Geld of liefde.
Zedenroman
door
Désiré Delcroix.
(*Vervolg.*)

VIII.

> Hoor mij, want voor het eerst in geheel mijn leven heb ik moed gevonden om tot u te spreken, en een uur als dit keert voor mij niet ligt weder. En toch wacht ik daarvan alles. Daarom hoor mij, heer!
> Jufvrouw A L.G. TOUSSAINT.
> (Vergelding.)

Van Stralen wandelde met onregelmatige stappen de weidsche kasteelzaal op en neder. Blijkbaar was hij inwendig sterk aangedaan en zijne gefronste wenkbrauwen

lieten duidelijk zien dat eene groote gramschap in zijn binnenste broeide. Zijn overheerschende aard had 's mans geest zoodanig overweldigd, dat zijn gansch leven een gestadige strijd was, niet alleen tegen de werkelijke hinderpalen, welken hem tegenstuitten, maar zelfs tegen de ingebeelde, of die, welke zich nog zoo duister in het verschiet afteekenden, dat een min klaarziend oog dan het zijne ze niet zou hebben ontwaard.

De woorden waarmede Clara het werk van haren kozijn bestempelde, en vooral de toon, waarop zij deze woorden uitsprak, brachten haren vader dus in eene zeer kwade luim, en op voorhand beraamde hij middelen om de tegenkanting, die er voor hem reeds klaar en duidelijk in besloten lag, te vermeesteren en te vergruizen, voor aleer ze zich openlijk toonde.

Het zou hem weinig moeite kosten, dacht hij, want zijne dochter was van jongs af aan blinde, lijdelijke gehoorzaamheid gewoon; doch hij ontveinsde zich niet, dat Clara's moeder, indien zij niet met hem samenspande, zijne plannen, zoo niet geheel verijdelen, ten minste de onmiddellijke uitvoering er van door haren allesvermogenden invloed verschuiven kon.

Ook had hij bij Clara sinds lang de kenteekenen eener sterke ziel en eenen ongemeen vasten wil opgemerkt, die slechts de gelegenheid afwachtte zich van de luiers der kinderlijke zorgeloosheid te ontdoen, en zijne krachten tegen elke welkdanige dwingelandij te beproeven. Hij vreesde, wel is waar, geene openlijke verzetting tegen het vaderlijk gezag, daarvoor was Clara te godsdienstig, te edeldenkend, te braaf; maar zijne scherpe blikken hadden het hart zijner dochter doorgrond en gezien, dat de ontworpene verloving er hoegenaamd geenen bijval in gevonden had; ook wist hij dat Mevrouw Van Stralen ondanks hare volkome zelfverzaking ten aanzien harer persoonlijke belangen, en in weerwil aller mogelijke beweegredens, nooit van hare moederlijke rechten afstand doen, maar het zich moedig voor hare dochter tegen hem aantrekken zou, bijaldien zij 's meisjes geluk voor 't minst in gevaar achtte.

Thans kon hij afmeten wat oneindig verschil er bestaat tusschen een op liefde en vertrouwen gegrondvest gezag, dat alles, tot zijne gestrengheid zelve, in eenen liefderijken vader beminnen doet, en de stijve afgeperste, en enkel op vrees steunende gehoorzaamheid, uit aanhoudende knelling geboren, die de zuiver opschietende aandoeningen der kinderen knot, de edelste drijfveeren hunner jonge, teedere zielen verlamt en, onder haren ijskouden adem, geest en denkingskracht, die schoonste gaven van God, onderdrukt en verstijft.

Al deze overwegingen, verre van zijnen inwendigen toorn te verminderen, verhitteden nog meer het verbitterde gemoed des gramstorigen mans; hij vatte met koortsachtige beweging de zijden koord eener dienstbodenbel en schelde met zooveel geweld, dat de oude Jan, bleek en ontroerd, de zaal binnenstoof, in den waan dat er een ongeluk gebeurd was.

- Zeg aan mijnheer Arthur dat ik hier op hem wacht, snauwde hem zijn meester toe.

Jan mompelde binnensmonds eenige onverstaanbare woorden en vertrok.

Kort hierop trad Arthur binnen. Zijn oom wees hem zwijgend een armstoel aan, en wandelde voorts de zaal op en neder; het scheen als wist hij zelf niet op welke wijze het gesprek te beginnen.

Onze praatzuchtige student was geheel en al door deze werktuigelijke handelwijs uit het veld geslagen.

Zijne oogen volgden elke beweging zijns ooms en hij wist niet hoe zich te stellen of te zetten om eene gepaste houding aan te nemen.

Dit duurde zoo een geruimen tijd; eindelijk vraagde van Stralen kort af:

- Arthur, waar zijn de verzen, die gij voor Clara geschreven hebt?

- Bij Lodewijk, *mon oncle.*

- Gij zult die zingen noch lezen.

- Goed, *mon oncle.*

- Wat zegde Lodewijk, toen gij ze hem ter hand steldet?

- Niets, *mon oncle*, de arme jongen was *geïndisposeerd* en nauwelijks had hij het *En tête* gelezen of hij viel voor mijne voeten op den grond.

- Zoo, zoo! zegde Van Stralen en hij verdiepte meer en meer in zijne gepeinzen, terwijl Arthur thans beter op zijn gemak, onachtzaam met de vingers eene krijgsmarsch op de tafel trommelde.

Duizend verschillige gissingen verdrongen zich in Van Stralen's hoofd, en vermoeiden zijne gespannene hersenen. Zijn hoogmoed ware te zeer gekrenkt geweest, had hij ooit vermoed, dat Lodewijk zijne liefde op de dochter zijns weldoeners dorst vestigen. Alleen de gedachte dat ditmaal zijne opmerkzaamheid verschalkt en zulk geheim hem ontsnapt ware had daarenboven aan de eigenliefde des laatdunkenden vaders eene geweldige afbreuk gedaan.

Echter dit viel niet te betwijfelen, Lodewijk beminde Clara, en dat alles voorspelde den zelfzuchtigen man, dat zijne dochter, indien zij dit gevoel niet deelde, het ten minste gedoogde.

Bij mannen van zulken aard is een besluit spoedig genomen: hij keerde zich tot Arthur, die nog altijd op tafel trommelde, en met een toon, welke bij sommige menschen verzoek tot bevel maakt, verzocht hij zijnen neef, Lodewijk aanstonds tot hem te zenden.

Arthur boog het hoofd ten teeken van gehoorzaamheid en verliet zwijgend de plaats, want de arme jongen begreep niets van den steeds meer en meer aangehitsten toestand zijns ooms.

- En *hij* ook heeft niets gezien! dacht Van Stralen en toch zegt men, dat niets aan 's minnaars oog ontgaat.

Zou ik mij bedriegen? Doch neen, als ik het verledene goed overdenk, en duizenden kleinigheden in het geheugen terugroep, blijft het mij vast en zeker, dat ik, of liever mijne dweepzuchtige vrouw, eenen ondankbare in huis heeft gekoesterd.

Dwaas die ik was, mij door schoone woorden en verouderde begrippen te laten verblinden en omsingelen; thans komt wijsheid te laat, en indien mijn vermoeden gegrond is, dan komt het den vermetelen vondeling duur te staan. Doch handelen wij met behoedzaamheid in deze gewichtige zaak.

De binnenkomst van Lodewijk stelde een einde aan deze alleenspraak.

Van Stralen wees den ontzetten en door een somber voorgevoel beangstigden jongeling eenen stoel, en toen beiden gezeten waren, ving de pleegvader het gesprek aan:

- Ik liet u roepen, Lodewijk, om van u eenige uitleggingen te erlangen, welke ik zoo klaar en zoo duidelijk eisch, dat hoegenaamd geen twijfel wegens uwe bedoelingen mogelijk blijve; zijt gij bereid aan dit verlangen te voldoen?

Lodewijk verbleekte geweldig. Hij begreep niet waarover zijn pleegvader hem toetsen wilde; hij verzamelde echter al de krachten zijner ziel, en, den dood in het hart, antwoordde hij met vaste stem:

- Nooit heb ik gelogen, Mijnheer, en nimmer zal ik het doen. Ondervraag mij en ik zal u de verborgenste plooien van mijn hart ontvouwen.

Hij sprak deze weinige woorden met zooveel edelheid uit, dat zijn pleegvader zich niet ontveinzen kon, dat de arme jongeling, in vergelijking van den rijken Arthur, verre weg de palm der innerlijke waarde en verstandelijke macht behalen moest.

Dit oogenblik van begoocheling was echter kort van duur en Van Stralen vervolgde op gestrengen toon:

- Wij zullen aanstonds hooren, hoe verre gij waarheid spreekt, en welke inwendige voorbehouding er in uw fier antwoord besloten ligt.

- Ik ben onbekwaam mijn eigen geweten te verschalken, was 's jongelings kort bescheid.

Zijn pleegvader had zelden met hem gesproken en hem altijd voor zeer schuchter en bedeesd gehouden; hij was dus grootelijks over die ge paste en tevens waardige taal verwonderd, en naarmate de jongeling won in vastheid en toon en juistheid van bewoordingen, verloor zijn rechter kalmte en zelfvertrouwen; want het is den driftigen menschen eigen, dat zijn oploopende geest alle overtuiging weigert, en zijn ongelijk of zijne onmacht achter het masker eener geveinsde verontwaardiging verschuilt.

- Wat beteekent deze oneerbiedige redeneerwijze, Mijnheer? sprak hij thans met donderende stem: ik vraag u ophelderingen ten opzichte uws weldoeners en gij antwoordt met machtspreuken, waarmede men slechts dwazen paait.

- Ik bid u om verschooning, Mijnheer, indien mijne woorden u hebben mishaagd, want mijne inzichten waren noch beleedigend noch

uitdagend, maar ik kan u geen uitleg geven, vooraleer ik wete, waarover gij mij beschuldigt.

- Luister dan en huichel niet met mij:

Alles wat gij zijt is het werk mijner goedheid.

Toen Mevrouw u aan eenen gewissen dood ontrukt had, werdt gij door ons beiden niet als vreemdeling, maar als ons eigen kind verzorgd en niet slechts werd er aan uwe lichamelijke behoeften voldaan, maar ook uw geest mocht zich aan de bron der wetenschap laven. Ik herhaal het: wij strekten onze weldaden over u, als waart gij ons eigen kind geweest.

- Mijnheer, ik bezweer u bij alles wat heilig is, houd op, want gij verscheurt mij het hart! snikte de jongeling door droefheid overmand.

- Uwe woorden getuigen tegen u, ondankbare! Wee den ellendeling, wien de weldaden zoo drukkend zijn!

Als had een brandende wind eensklaps des jongelings tranen in zijne oogen opgedroogd, zoo stond hij thans met opgeheven hoofd en gloeiend aangezicht tegenover zijnen aanklager; de onrechtvaardigheid van diens laatste woorden had ze als kokend lood op zijn verscheurd hart gestort, en op eenen toon, waarin men den strijd van verontwaardiging tegen erkentelijkheid duidelijk ontwaarde, antwoorde hij:

DE MARTELDOOD VAN DEN H. STEPHANUS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PROF. CESARE MARIANI.

- Mijne woorden getuigen, Mijnheer, dat ik mij zelf den laagste en den verachtelijkste der menschen noemen zou, indien het noodzakelijk ware, dat mij uwe weldaden herinnerd werden of verweten om in mijn hart dankbaarheid op te wekken. Ik moet wel laag in uwe achting gedaald zijn, Mijnheer, om zoo diep gegriefd te worden door hem, dien ik in mijn hart als mijn eigen vader eerbiedig en bemin.

- Woorden! woorden! sprak Van Stralen op gemelijken toon, ijdele woorden, die niet door daden gestaafd zijn; ik zeg meer: die door daden geleugenstraft worden.

DE BEGRAFENIS VAN DEN H. STEPHANUS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PROF. CESARE MARIANI.

- Om Godswil, Mijnheer, houd mij niet langer onder den folterenden last uwer verdenkingen, en verklaar mij ronduit waarover men mij bij u heeft beschuldigd.

- Ondervraag uw eigen geweten, jongeling.

Lodewijk bedacht zich eenen oogenblik; toen antwoordde hij bedaard en plechtig:

- Mijn geweten verwijt mij niet ééne schanddaad, maar spreekt getuigenis dat ik uwer achting waardig bleef, zoowel door mijn gedrag als door mijne meeningen.

Van Stralen was zoozeer getroffen door deze vaste en bedaarde houding, dat hij in zijn vermoeden begon te wankelen; voor de eerste maal zijns levens misschien, trof hij iemand aan, die, alhoewel in eenen minderen en onafhankelijke stand tegenover hem geplaatst, zich door zijne grootschheid niet liet overbluffen en zich op eene zoo waardige wijze wist te verdedigen, dat zijn twist- en bedilzieke geest voor de ongekunstelde redeneering eens jongelings moest onderdoen.

Echter verkreeg 's mans heerschende karaktertrek weldra de overhand op datgene, wat hij innerlijk als onvergeeflijke zwakheid beschouwde Hij toch behoorde tot dat slag van menschen die geen ongelijk hebben willen, en wier geloof aan hunne onfeilbaarheid zelfs voor de klaarblijkelijkheid nimmer de vlag strijkt.

(*Wordt voortgezet*)

[Nummer 22]

Onze gravures.

Goede vrienden.

GOEDE VRIENDEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN LEINWEBER.

De hond is overal een vriend des huizes, dus zonder twijfel ook in de jagerswoning. Hij maakt daar zelfs deel uit van het gezin. Hij is opgegroeid met de kinderen, die goedige Castor. Dat zijne jongen voor hen alleraardigst speelgoed zijn dat weet hij wel en hij is er fier op, want ze zullen goed behandeld worden, zooals hij dat altijd ondervonden heeft.

Het is een alleraardigst gezicht, zoo'n nest jonge keffers, waarvan de een al speelscher is dan de andere. Zij maken allerlei sprongen en brommen en keffen, en

weten van dartelheid niet wat beginnen. Men ziet echter reeds dat het jachthonden van zuiver ras zijn. Het zoontje van den jager heeft dan ook veel schik in het goedje. Hoe natuurlijk is de houding dier hondjes, hoe juist zijn de bijzonderheden, zooals de zwakke achterpootjes, weergegeven.

Eenvoudig en ongezocht van onderwerp, maakt deze schilderij, door hare keurige uitvoering, een recht lief tafereel uit.

De bakermat van Leo XIII.

Naar aanleiding onzer afbeelding van het geboortehuis des Heiligen Vaders, laten wij hier eenige bijzonderheden volgen omtrent het stadje Carpineto en het oude paleis der Pecci's aldaar, dat wij ontleenen aan het Leven van Leo XIII, door Dr. O'Reilly. Wij lezen daar in het tweede hoofdstuk als volgt:

Carpineto is een volkrijk plaatsje van 5.000 inwoners, gelegen in eene opening der Monti Lepini, dicht bij Velletri. ‘Het is een adelaarsnest voor de veiligheid hoog boven den grond geplaatst, tusschen twee reusachtige rotsen.’[1)]

In vroegere tijden was het versterkt, zooals de overblijfselen van wallen en torens nog heden aanduiden. In de nabijheid lag ook de Volskische stad Cuentra, door de Romeinen verwoest en de andere sterkte Pruni, volgens plaatselijke overlevering in de zestiende eeuw door de soldaten van Alva omvergehaald. De overblijfselen worden den bezoeker nog aangewezen.

De middeleeuwsche plaats werd eene feodale bezitting der Aldobrandini. Kardinaal Pietro Aldobrandini, neef van Paus Clemens VIII (1593-1605), bouwde daar op eigen kosten een klooster voor gereformeerde Franciskaner monniken.

Vier parochie-kerken, waaronder eene collegiale kerk, gesticht door Paus Clemens XIV, zelf een Franciskaan, voorzagen in de geestelijke behoeften der bevolking. Twee van deze kerken waren in gothieken bouwstijl opgetrokken in de vijftiende eeuw, en dagteekenden van het Pontificaat van Calixtus III (1455-58). Zij waren alle in het jaar der genade 1810 in een treurigen staat van verval. De Fransche republikeinsche soldaten hadden ook daar hunne heiligschennige plunderingen en verwoestingen aangericht; en de toch reeds karige inkomsten der parochie-geestelijken waren door de keizerlijke regeering te Rome tot een armoedig beetje verminderd.

De hooge ligging van Carpineto, en de moeilijkheid om het uit de vallei van Latium daarbeneden te bereiken, zijn tot op deze dagen bezwaren, die slechts enkele reizigers, studenten en kunstenaars de moeite waard vinden om te overwinnen. De spoorweg, die langs de oostelijke zijde der Volskische bergketen loopt, laat den hoogen bergtop met zijne weinige stadjes en gehuchten ver af liggen. En toch is, in den nazomer of bij liefelijk lenteweer, een tocht van het naastbijgelegen station - Legni - door deze bergengte, met zijne schuimende wateren, een onvermengd genot. Het woeste, tooverachtige en steeds afwisselend schouwspel, dat deze bergstreek aanbiedt, met hare hooge rotsmuren, hare boomen en heestergewassen, de wilde bloemen langs den weg, de lichtende wasem, die zoowel in November als in Maart en April, de lucht vervult, en als ge naar beneden ziet in de vallei of een blik werpt op de vergelegen heuvelen, ieder voorwerp in de verte in een doorzichtigen sluier hult, de krachtige, versterkende berglucht, - alles vervult de ziel met hooge vreugde.

Omstreeks eene mijl van het hoogste punt toont uw *vetturino* u tegen de glooiende groene vlakte tusschen twee hooge hellingen het landhuis van de familie Pecci, te midden van rijzige kastanjeboomen. Het ligt daar zeer schoon; en men kan zich voorstellen, hoe goed de ouders, omringd van vroolijke kinderen hun geest en hart konden ontwikkelen, dáár onder gindsche schaduwen, en op die grazige vlakte, waar men het oog kan laten weiden over die grootsche vergezichten.

Hier zijn wij dan op het oneffen rotsig plateau van Carpineto, - inderdaad een adelaarsnest opgehangen tusschen twee ontzaggelijke rotsen. Geen wonder, dat de vroegere Pelasgen of Etrusciërs, die van het oosten hierheen togen om eene veilige, duurzame woonplaats te zoeken, zich op dit schier onbereikbaar en onneembaar punt zouden hebben gevestigd. De middeleeuwsche huizen en straten slingeren zich schilderachtig over den oneffen grond. En het duurt lang eer een rijtuig, naar het hoogste punt opgeklommen, u eindelijk brengt voor een prachtig vijftiende-eeuwsche

1) Dit was de schilderachtige uitdrukking, waarmede Kardinaal Joachim Pecci den schrijver de bergwoning zijner familie beschreef.

gebouw, met eene daaraan belendende kerk, die het afscheidt van de woning der parochie-geestelijken.

De bewoners van dit paleis, in 1810, waren Dominico Lodovico Pecci, toen in zijn 41ste jaar, en zijne echtgenoote Anna Prosperi-Buzzi, die in haar 37ste was. Hun echt was gezegend met zes kinderen, vier jongens en twee meisjes, en het jongste kind, dat pas gedoopt was, had de namen ontvangen van Joachim Vincent Raphael Lodovico (en zou eenmaal als Paus den roemrijken naam dragen van Leo XIII).

Het Gouden Priesterfeest Van Leo XIII.

De heuglijke jubeldag, sedert maanden door de geheele katholieke wereld met verlangen te gemoet gezien, is eindelijk aangebroken.

Het was den katholieken eene behoefte des harten hunnen Opperherder dit wereldfeest te bereiden, als eene ontzaglijke huldebetooning aan den Vader, die gedurende de negen jaren van zijn Pausschap, onder zulke zorgelijke voorteekenen begonnen, de Kerk tot een luister heeft weten op te voeren, als haar in deze tijden niet scheen toegedacht; die haar de zege heeft bezorgd over vijanden, welke reeds juichten in haar nabijzijnden ondergang; die haar het bondgenootschap heeft aangebracht van de grootsten en machtigsten der wereld; haar den heilzaamsten invloed heeft herwonnen op de gansche menschelijke maatschappij; hare grenzen heeft uitgebreid tot de verste uithoeken der aarde; binnen haar gebied alle werken van liefde, van godsvrucht, van veredelende kennis heeft bevorderd, en zich niet alleen de vereering, de dankbaarheid, de toewijding al zijner geloovige kinderen heeft verworven, maar zelfs zijnen bestrijders eerbied en bewondering afdwingt.

Wie ook zou zonder bewondering dien bijna tachtigjarigen grijsaard kunnen aanschouwen, welke van uit het Vaticaan gestadig den blik laat rondweiden over de geheele aarde, met vaste en te gelijk zachte hand het uitgestrekte rijksgebied der Kerk bestuurt, verdragen sluit met koningen en keizers, onderhandelt met hunne gezantschappen, optreedt als scheidsrechter bij hunne geschillen; die in zijne encyclieken de lessen der hoogste wijsheid neerschrijft ter onderrichting der volken en bij dit alles nog tijd vindt om dagelijks met vaderlijke minzaamheid de scharen van pelgrims toe te spreken, welke in ootmoed komen neerknielen aan zijne voeten.

Zij die ooit dat voorrecht genoten, vergeten nimmer den majestueuzen aanblik dier hooge, edele gestalte in het blanke, opperpriesterlijk gewaad, statig verrijzende onder den purperen troonhemel, de bevende hand zegenend uitgestrekt of door een krachtig gebaar klem bijzettend aan het bezielend woord, dat langzaam, duidelijk en met nadruk aan 's Pausen lippen ontvloeit. Zelfs als hij zwijgt, dan nog schijnt hij te spreken door den gloed, die uit de groote donkere oogen straalt, door de gedachte die steeds schijnt te tronen op dat breede voorhoofd, door de geheele uitdrukking van dat fijne en beweeglijke gelaat, streng en minzaam te gelijk als een marmeren borstbeeld, waarop een spelende zonnestraal een glimlach teekent.

Alles is groot en verheven, maar tevens beminnelijk en innemend in deze edele figuur, die daar voor ons staat als een levend ideaal in dezen tijd zonder idealen, als eene verschijning uit eene hoogere wereld in deze eeuw, die verzonken ligt in de aanbidding van het aardsche.

Met volle recht had de profeet hem als een *lumen in coelo* aangekondigd en niet enkel in de rijzende ster van zijn wapenschild vond die profetie hare bevestiging; want inderdaad bleek Leo XIII een licht, dat in de donkere dagen, waarin Pius IX de Kerk achterliet, doorbrak als de dageraad eener lichtere toekomst.

God verwekt naar gelang van de wisseling, der tijden, tot bestiering van Zijne Kerk, telkens mannen, met die eigenaardige gaven toegerust, welke door de bijzondere omstandigheden van ieder tijdsgewricht, in het Hoofd dier Kerk worden gevorderd. Pius IX was geroepen om de schoonschijnende en met dweepzieke geestdrift verkondigde dwalingen der eeuw in zijn *syllabus* te brandmerken, bij alle wederrechtelijke aanspraken van den zoogenaamden tijdgeest, zijn onwrikbaar *non possumus* te doen hooren. Verloochend en verlaten door de vorsten en machtigen, die zich in hunne verblinding tot wegbereiders en sleepdragers der revolutie meenden te moeten verlagen, zag hij zich beroofd en onttroond, en ten volle de droevige profetie van het *crux de cruse* in zich bewaarheid.

Langzamerhand is echter de vrijheidsroes, die tot zelfs de hoogsten bedwelmde, eenigermate bekoeld; de voorzichtigen komen tot bezinning, de misleiden beginnen te wantrouwen, en de koningen, door de uitbarstingen, waarvan hunne tronen schudden, uit den verlammenden waan opgeschrikt, zien den afgrond gapend aan hunne voeten. Van heilzame vrees bevangen, wenden zij thans de blikken naar Rome, erkennen den veiligsten bondgenoot juist in hem, dien zij dwazelijk voor den vijand hadden gehouden, en ziedaar Leo XIII, de vredelievende Opperherder, gereed hun de hand der verzoening te reiken. Zonder het geringste prijs te geven van de rechten, door zijn grooten voorganger zoo scherp afgebakend en zoo onverschrokken verdedigd, weet hij, geboren diplomaat, met onverstoorbare kalmte en onuitputtelijk geduld elk misverstand te verwijderen, alle verschil te beslechten, alle gevoeligheden te sparen, aller vertrouwen te winnen; en terwijl bij zijne troonsbestijging bijna alle regeeringen de betrekkingen met den H. Stoel hadden afgebroken, zien wij thans de keizers en koningen aan de spits hunner volken zich beijveren, om door kostbare geschenken en welsprekende huldeblijken den onttroonde van het Vaticaan als den drager der hoogste souvereiniteit op aarde te verheerlijken

Wel troostrijk, bemoedigend, hartverheffend is die hulde van heel de wereld aan den wijzen Paus, wien God nog menig jaar verleenen moge tot heil der Kerk en tot geluk der volkeren.

De pastoor van Boulogne.

Ziehier eene geschiedenis, die bij de Fransche marine van algemeene bekendheid is, doch die ik zoo aardig en merkwaardig vind, dat ik brand van verlangen, om haar ook aan de *landratten* te vertellen.

Gij zult mij later zeggen, of het verhaal niet de moeite overwaardig is.

***

Op den 14[n] November van het jaar 1766 reed eene open calèche, komende van de *barrière de l'Etoile* en de *avenue de Saint-Cloud* volgende, door het *bois de Boulogne*.

In die calèche zaten drie officieren van de Fransche marine. Op de voorbank zaten twee van hen, en de derde had de achterbank alleen voor zich; waaruit men de gevolgtrekking kon maken, dat hij een veel hoogeren rang bekleedde dan zij, die tegenover hem hadden plaats genomen.

Ter hoogte van het kasteel *la Muette* gekomen, reed het rijtuig voorbij eene kleine zijlaan, waarin een geestelijk heer wandelde, die aandachtig in zijn gebedenboek las.

'Hé! koetsier,' riep de officier, die achter in de kussens van het rijtuig zat gedoken, eensklaps uit, 'houd eens even op als ge wilt.'

De calèche stond stil.

Het spreekt van zelf, dat het plotseling roe-

pen en het inhouden der paarden de aandacht van den geestelijke, aan zijne overpeinzing geschonken, afleidde en deed vestigen op het rijtuig en hen, die daarin waren.

'Ha! ha! ik dacht wel, dat ik mij niet vergiste,' riep hij, die had laten stilhouden. 'Gij zijt wel degelijk mijn beste Remy!'

De priester zag hem verwonderd aan; weldra echter, t[o]en zijne herinnering hem te hulp scheen te komen, veranderde de uitdrukking van verwondering op zijn gelaat in een vroolijk glimlachen.

'Wel!' zeide hij eindelijk, 'admiraal, zijt gij het!?'

'Wat? admiraal?'

'Neen.... gij zijt het, mijn oude Antoine!'

'Ja, juist, ik ben het, zooals altijd, uw Antoine de Bougainville.'

'Mijn God,' vervolgde de pastoor, de oogen ten hemel slaande, 'waar zijt gij toch geweest gedurende de vijf en twintig jaren, waarin wij elkander niet zagen?'

'Waar ik geweest ben, mijn waarde vriend?' zeide Bougainville..... 'kom een oogenblik naast mij in het rijtuig zitten, dan zal ik u dat eens vertellen.'

'Maar....'

De geestelijke zag eenigszins onrustig om zich heen, alsof hij vreesde zich van zijne woonplaats te verwijderen.

Bougainville begreep dit, en vervolgde: 'Maak u niet ongerust, wij zullen zeer langzaam rijden.'

Een lakei steeg af, opende het portier en sloeg de trede omlaag.

'Het is thans kwart over elven,' merkte de pastoor Remy op, 'en Marianne wacht mij met het middageten.'

'Zeg mij dan maar waar gij woont? Doch ga toch een oogenblik zitten!' En Bougainville, den priester aan zijne soutane trekkende, noodzaakte hem als het ware om op de achterbank van de calèche plaats te nemen.

'Mijnheer Rosa en mijnheer Fortuné - mijn oude vriend en speelkameraad, de pastoor Rémy.' De heeren groetten elkander bij deze voorstelling en kennismaking.

'En waar woont gij nu eigenlijk?' vroeg de admiraal.

'In Bolougne.... Ik ben pastoor te Boulogne, mijn vriend.'

'Ah! zoo! Ik maak u mijn compliment; trouwens, met het oog op mijne herinnering van u, verwondert mij uwe gewichtige standplaats niet. Gij hebt altijd roeping gevoeld voor den stand, waarin gij thans zijt, niet waar?'

'Altijd. Ruim vijf en twintig jaren bekleed ik thans daarin eene, moge het zijn, waardige plaats.'

'En gelukkig en tevreden?'

DE SCHATTING

VAN DE

KONINGEN DER AARDE.

Als Isrels koningsstar in 't Oosten blonk,
Maakte ijlings zich de Koningstrits reisvaardig
En toog met schatten, den geboren Koning waardig,
Naar Bethl'em, waar ze aan Jesus' kribbe zonk.

En wat het Morgenland aan gavenpracht
Kon bieden om een koning te begroeten:
Goud, wierook, mirre spreidden ze aan Zijn voeten,
Als nedrige offercijns, hun God gebracht.

Zoo ook nu 't „licht," in Leo opgegaan,
In gouden feestglans flonkert als een sterre,
Stroomt d'Opperpriester-Vorst van heinde en verre
Der koningen en vorsten schatting aan.

Schoon de ongerechtigheid hem kluisters smeedt, —
De koningen van 't wereldrond vertolken
De trouwe liefde en eerbied aller volken
Hem, die des Eeuwgen Konings plaats bekleedt.

J. R. VAN DER LANS.

De schatting
van de
koningen der aarde.

Als Isrels koningsstar in 't Oosten blonk,
Maakte ijlings zich de Koningstrits reisvaardig
En toog met schatten, den geboren Koning waardig,
Naar Bethl'em, waar ze aan Jesus' kribbe zonk.

En wat het Morgenland aan gavenpracht
Kon bieden om een koning te begroeten:
Goud, wierook, mirre spreidden ze aan Zijn voeten,
Als nedrige offercijns, hun God gebracht.

Zoo ook nu 't ‘licht,’ in Leo opgegaan,
In gouden feestglans flonkert als een sterre,
Stroomt d'Opperpriester-Vorst van heinde en verre
Der koningen en vorsten schatting aan.

Schoon de ongerechtigheid hem kluisters smeedt, -
De koningen van 't wereldrond vertolken
De trouwe liefde en eerbied aller volken
Hem, die des Eeuwgen Konings plaats bekleedt.

J.R. van der Lans.

De pastoor van Boulogne. [Vervolg van p. 171.]

‘Volkomen, voor zooverre wij menschen dat kunnen zijn, mijn vriend! De parochiën van Boulogne zijn nu misschien wel de voornaamste niet van Frankrijk, doch zij brengen mij achthonderd livres op, en aangezien ik zeer matig leef, kan ik daarvan ongeveer de helft afzonderen voor de armen.’

‘Mijn beste Rémy!..... He, koetsier, de paarden behoeven niet te kruipen, leg er de zweep maar eens op.... een klein sukkeldrafje, dan zijn wij eerder waar wij zijn moeten.’

De koetsier bracht zijn tweespan in den verlangden gang, die, hoe gematigd dan ook zijnde, onzen goeden pastoor toch zoodanig de vrees om het hart deed slaan, dat zijn gelaat eene verschrikte uitdrukking teekende.

‘Maak u nu toch niet ongerust,’ hernam Bougainville, ‘wij rijden immers in de richting van Boulogne?’

‘Mijn waarde vriend,’ antwoordde de pastoor glimlachend, ‘ik ben sedert twintig jaren te Boulogne, en daarvan is Marianne al vijftien jaren bij mij, en het is mij nog nooit gebeurd dat ik - gevallen dat ik aan een sterfbed zat daargelaten - vijf minuten over twaalf uur ben te huis gekomen; precies klokslag twaalf uur staat het maal op tafel en.... enfin, nu begrijpt gij mij wel?....’

‘Wel zeker, wel zeker; verontrust u niet, ik zou Marianne niet gaarne in ongelegenheid willen brengen.... Precies twaalf uur zult gij tehuis zijn.’

‘Allons, dan ben ik gerust... maar laten wij nu eens een oogenblik over u zelven praten; ik heb immers goed gezien, gij draagt het admiraalsuniform?’

‘Ja, ik bekleed den rang van vice-admiraal.’

‘Hoe komt dat zoo, dat gij bij de marine zijt overgegaan? Ik had eigenlijk gedacht dat gij advokaat waart geworden.’

‘Is 't waar?’

‘Wel zeker; toen gij van het college gingt, zijt ge immers in de rechten gaan studeeren?’

‘Wat zal ik u zeggen, mijn waarde Rémy! gij, de man Gods, weet beter dan wie ook de waarheid van het spreekwoord: ‘De mensch wikt, God beschikt!’ Gij hebt gelijk gehad, want in 1752 was ik nog advokaat te Parijs.’

‘Nu! is mijn geheugen niet goed?’ riep de goede pastoor vroolijk uit, te gelijker tijd zijn vinger terugtrekkende uit het gebedenboek, dat hij, nog altijd in de linkerhand houdende, eindelijk sloot. ‘Dus ge zijt advocaat *geweest!*’

‘Juist. Wellicht zult ge u ook nog kunnen herinneren, dat ik mij destijds heb laten opnemen onder de Mousquetaires, iets dat toch met mijne studiën in de rechtsgeleerdheid kon samengaan.’

‘Zeker weet ik dat nog. Oh, gij hadt altijd lust in het bloedig spel der wapenen, maar ook vooral heel veel aanleg voor wiskunde.’

‘Hoe is het mogelijk! Weet ge dat alles nog?’

‘Maar, mijn beste Antoine.... hoe heb ik het nu met u? Was ik dan in die dagen uw beste vriend niet?’

De admiraal schudde den priester de hand.

‘Zijt gij het, of is uw broeder lid van de Academie?’ vroeg de laatste.

Bougainville glimlachte.

‘Dat is mijn broeder,’ antwoordde hij, ‘of

DE AANBIDDING DER WIJZEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN I. SCHRADER.

Z.H. PAUS LEO XIII.

Justitiam colui; certamina longa, labores,
   Ludibria, insidias, aspera quaeque tuli.
At Fidei vindex non flectar; pro grege Christi
   Dulce mori, ipsoque in carcere dulce mori.
Ter liefde voor het Recht heb 'k jaren lang gestreden,
   Veel schimp en smaad, veel bitterheid geleden;
Maar Rechter van 't Geloof sta 'k pal: 't is zoet, het leven
Voor Christus' kudde, in kerker zelfs, te geven.

MDCCCLXXXIV.

LEO XIII, P.M.

(Naar nevensstaand Latijnsch gedicht, door Z.H. zelf onder een zijner portretten geschreven.)

laat ik liever zeggen: dat was mijn broeder; gij moet namelijk weten dat ik nu drie jaren geleden het ongeluk had, hem te verliezen.'

'Ah! arme Louis.... maar wat zal ik u zeggen, mijn vriend! wij zijn allen stervelingen, en wel hem, die dit leven slechts beschouwt als eene doorreize naar de eeuwigheid...'

'Neem mij niet kwalijk, Antoine.... verbeeld ik het mij, of is het zoo, dat wij Boulogne voorbij rijden?'

Bougainville raadpleegde zijne horloge. 'O!' zeide hij vervolgens, 'wat komt het er eigenlijk op aan, het is nu juist half twaalf, en dus hebben wij nog over een half uur te beschikken. Allons, koetsier, de zweep er over.... een flinke draf.'

'Hoe? nog sneller!?'

'Wel, omdat gij haast hebt, mijn vriend!'

'Bougainville!...'

'Kijk nu eens hier! het verlangen om de verdere geschiedenis van een oud vriend te vernemen, is niet eens zoo sterk, dat het de vrees kan overwinnen, die het denkbeeld veroorzaakt van Marianne vijf minuten hoogstens te laten wachten!.... Oh! oh! en die man durft zich een vriend noemen!'

'Gij hebt gelijk, Antoine.... wat kan het mij ook eigenlijk schelen of ik eens eene enkele maal vijf minuten te laat kom.... Vertel mij uwe geschiedenis.... Als ik straks aan Marianne zeg dat ik u ontmoette, zal zij toch wel niet knorren.' Dit zeggende stak de pastoor zijn brevier in den zak zijner soutane.

'Kent Marianne mij?' vroeg Bougainville.

'Wel stellig kent zij u. Dat geloof ik! Ik heb haar wel twintig malen van u verhaald... Maar mijn waarde, waarlijk, laten wij ons nu haasten en begin met mij te verhalen, hoe het in zijn werk is gegaan, dat gij, na advokaat en mousquetair te zijn geweest, thans den rang van admiraal bekleedt bij onze marine?'

'Die geschiedenis is eenvoudig of ingewikkeld, al naarmate gij haar beschouwen wilt, doch in ieder geval kan ik haar met niet veel woorden zelfs aan u verhalen.

'In 1753 trad ik, dank mijner betrekkingen, als kapitein in het bataljon van Picardië; het volgend jaar werd ik benoemd tot adjudant van Chevest, dat ik weer verliet om het secretaris-ambt bij ons Engelsch gezantschap te aanvaarden en mij te gelijker tijd te zien opnemen als lid van het *Koninklijk Navigatíe-genootschap;* in 1756 vertrok ik echter weer, thans als ritmeester der dragonders, met den markies de Montcalm, wien de verdediging van Canada was opgedragen. Canada...'

'Goed! goed! goed!' viel de pastoor hier den spreker in de rede, wellicht eene beschrijving van Canada vreezende, 'gij zijt te Canada! Ga voort, wat ik u bidden mag.'

Al pratende had Rémy intusschen niet bemerkt, dat de paarden van een gewonen in een gestrekten draf waren overgegaan.

(*Wordt voortgezet.*)

Geld of liefde.
Zedenroman
door
Désiré Delcroix.
(*Vervolg.*)

Daar Van Stralen reeds genoegzaam had ondervonden, dat Lodewijk door geene onbepaalde aantijgingen trefbaar was, veranderde hij zijn aanvalingsplan en na eene poos zwijgens, waarin beide partijen nieuwen voorraad van overwegingen hadden gemaakt, sprak hij met bitsige hardheid:

- Al uwe woorden, Mijnheer, klinken wonderschoon en bewijze ten volle, dat de zorgen niet nutteloos waren, welke wij aan uwe opvoeding hebben besteed; doch gelief mij te verklaren, hoe de eerbied en dankbaarheid, waarover gij u beroemt, samenstemmen met de vermetelheid, die u tot zoo ver verblindt, dat gij de oogen durfdet tot mijne dochter opheffen, en aanspraak maken op hare liefde?

Door dezen onverwachten aanval als door den donder getroffen, bleef Lodewijk, spraak- en roerloos, Van Stralen aanstaren, als had hij hem niet begrepen.

Zijn pleegvader vervolgde:

- Durft gij dit loochenen, Mijnheer?

De jongeling voelde al zijn hloed naar het hoofd stijgen, en het hart klopte hem als wilde het zijne borst verbrijzelen. Deze staat van bedwelming duurde zoo eenige oogenblikken en toen de ontroering een weinig over was, vatte hij weder moed, en antwoordde hij uit de volheid zijns harten:

- Ik heb u de waarheid beloofd, Mijnheer, en zal mijn woord gestand doen. Ik bemin uwe dochter uit al de krachten mijner ziel, en met mijn leven wilde ik haar geluk betalen.

- Bekreun u niet over haar geluk, daarvoor zal ik zorgen, Mijnheer.

Lodewijk gewaardigde zich niet deze schampere tusschenrede te beantwoorden en met steeds vastere stem vervolgde hij:

- Gij beschuldigt mij, Mijnheer, van aanspraak op juffrouw Clara's liefde te durven maken, en nergens in mijne betrekkingen met uwe dochter vind ik de minste oorzaak, die uwe beschuldiging eenigszins wettige. - Daarbij ken ik te wel de macht der vooroordeelen om ooit te hopen, den innigsten, den geliefdsten wensch mijns levens verwezenlijkt te zien. Door mijne geboorte tot nederigheid en minachting gedoemd, beoog ik geen ander geluk, dan den vrede des harten, en ik bejaag geene andere overwinning dan de demping mijner eigene driften.

Indien het mij tot nu toe niet volslagen gelukte, in mij den inwendigen mensch te dooden, o! ik smeek u, verwijt mij mijne zwakheid niet; want het is eene schrikkelijke zaak met eigene handen zijn bloedend hart te doorwroeten, om er de laatste zaden van geluk uit te rukken en te verdelgen.

En dit is mijn leven sedert drie jaren, indien zulke aanhoudende worsteling leven heeten mag; daarom, Mijnheer, haat noch veracht mij; want ik torsch een schromelijken last, en de hand des noodlots weegt loodzwaar op mijnen schedel.

Lodewijk boog het hoofd en zweeg.

Het is een verheven schouwspel de menschelijkheid slaags te zien met haren goddelijken oorsprong, en al de verschillende worstelingen van den reuzenstrijd op te volgen en te begrijpen; ook werd Van Stralen gedurende deze redevoering getroffen door aandoeningen, hem tot op dit oogenblik onbekend: zijn toorn versmolt als sneeuw onder den gloed, die Lodewijks brandende borst verteerde.

Hij, die nooit zijne zedelijke macht had beproefd dan om anderen te verdrukken, stond sprakeloos tegenover zooveel zielskracht.

Na eene korte poos, gedurende welke hij als in den grond geworteld stond, reikte hij Lodewijk de hand en diep geroerd sprak hij:

- Gij zijt een rechtschapen jongeling. Ik dank u voor uwe openhartigheid en heb volkomen vrede met uwe verklaringen. Tot nu toe kende ik u niet zoo als thans. Zij

verzekerd dat ik aan uw lijden innig deelneem; maar ik heb andere inzichten met Clara en heb hare hand reeds versproken.

Zoowel voor hare rust, als voor de mijne en de uwe raad ik u thans, uwe bezoeken eenen tijd te staken; ik zal echter evenals vroeger, over uwe toekomst waken en om u een nieuwen blijk mijner vriendschap te geven, verzoek ik u deze kleingheid ten geschenke te aanvaarden.

Hij nam uit zijn zakboek eene vrij aanzienlijke banknoot en reikte ze Lodewijk over; doch deze wendde het aangezicht af als een teeken dat hij het geschenk niet aanvaardde. De diep vernederde wilde spreken, doch zijne gekwetste fierheid neep hem de keel toe.

- Jongeling, gij zijt trotsch, zeide Van Stralen op spijtigen toon.

- Neen, Mijnheer, dat ben ik *nu* niet meer; gij hebt door uwe verwijtingen de laatste sporen mijner trotschheid verdelgd, maar de wonden mijner ziel zijn met geen geld te heelen, en ik laat mij de vervulling mijner plichten met geen goud betalen. Vaarwel, Mijnheer, tot in betere tijden!

Lodewijk verdween uit de kamer, eer de verbijstering, waarin deze laatste woorden de zinnen zijns pleegvaders gebracht hadden, hem een gevoeglijk antwoord ingaf.

Van Stralen hoorde het gerucht zijner voetstappen op de marmeren vloeren allengs verdooven, en toen het geheel had opgehouden, zeide hij halfluid tot zich zelven:

- Al weer een hinderpaal uit den weg geruimd! Die dweepzuchtige jonge gekken zijn inderdaad gevaarlijker dan ik het dacht, en ik deed wel aan dezen mijn huis te ontzeggen.

Een uur later verliet Lodewijk het kasteel zonder den moed te hebben, zijne pleegmoeder of Clara vaarwel te zeggen; niets anders medenemende dan eene verwelkte roos, eenen scherpen doorn te meer in zijne ziel en eenen drukkenden last van vernedering te meer op zijne verkneusde schouders.

IX.

> Maar bedoelt gij rein genot,
> Huichelt niet om de eer van God,
> Handel met een open oog,
> Wisch uws broeders tranen droog,
> Lach en dartel naar uw lust,
> En hou hoofd en hart in rust.
> TOLLENS. (Vriendenraad.)

Ten één ure stond eene ouderwetsche koets, met twee ouderwetsche schimmels bespannen en door eenen even zoo ouderwetschen koetsier gemend, aan de poort van het kasteel.

Uit het rijtuig kwam een dik ouderwetsch man, eene lange, magere, ouderwetsche vrouw en een klein, grijs, met fonkelende oogen en ietwat nieuwerwetscher manneken.

De dikke heer was Mijnheer Van Stralen's zwager; hij was geheel in gelen nankin gedost, zag er geweldig vermoeid en verhit uit en blies als een getergde kater: geheel zijn voorkomen was dat eens bemiddelden landbouwers. De lange, magere vrouw was Van Stralen's eigene zuster en zij verschilde zoozeer van karakter met haren broeder, dat het scheen als had de natuur met voorbedachtheid gewerkt om eene volkomene tegenstelling te vormen. Tante Treze, zooals men ze noemde, was de

beste vrouw der wereld, lieftallig en spraakzaam met iedereeen, en zielerust kon men op haar altijd vroolijke gelaat lezen.

Zij was meter van Clara, en daar zij zelf geene kinderen had, droeg zij het meisje warme liefde toe en werd ook innig van haar bemind. De derde reiziger was de notaris van A...., die het zeer hoog in den kop had, en zoodanig met gouden ketenen spelden en knoppen versierd was, dat men hem te A..., waar de menschen *schrikkelijk* geestig zijn, het *gouden kalf* noemde.

De *ontkoetsing* geschiedde zonder ongeval, en onder het wisselen van allerhande plichtplegingen met de bewoners van het kasteel, die hunne gasten op den stoep ontvingen.

- Oef! wat onverdragelijke hitte, zeide blazend de dikke heer, ik denk, zwager, dat wij vandaag nog donder zullen krijgen.

- 'T ware wel mogelijk, zwager, antwoordde Van Stralen, maar hij dacht aan een ander onweer dan aan dat, waar zijn schoonbroeder op doelde.

- Wij waren juist één uur en zes en twintig en een halve minuut onder wege, zeide de notaris, die een gouden zakuurwerk had uitgehaald, en het eenige oogenblikken aan het oor hield, min om zich te verzekeren dat het voorttikte, dan om het aan de aanwezigen te laten zien.

Onder deze hoogst belangrijke redekaveling trokken de mannen het kasteel in. Mevrouw Van Stralen en hare schoonzuster haddenzich een weinig achteraan gehouden.

- Waarom zijt gij zoo treurig, beste zuster? vroeg de nieuw aangekomene.

- Zwijg, lieve, men mocht ons hooren:

volg mij in den hof, ik zal u de reden mijner droefheid zeggen.

Toen zij in den hof kwamen, kon Mevrouw Van Stralen hare tranen niet meer weerhouden.

- Zuster, zeide zij, sedert eenige dagen ben ik diep ongelukkig.

Gij kent den heerschzuchtigen aard mijns mans en weet wat al verdriet ik hierdoor heb uitgestaan; thans wil hij Clara even zoo tyrannisch als mij behandelen.

Over weinige weken kwam kozijn Arthur van B... hier aan en, zoo ik ten minste vermoed, was het op uitnoodiging van mijnen man, die Clara volstrekt met hem verloven wil.

De arme Clara, die hem geenszins lijden kan, heeft, voor een uur nog, haren vader gesmeekt en gebeden dit plan te laten varen, of ten minste deze verloving te verschuiven, doch niets mocht helpen, en het arme kind zit thans op hare kamer en weent, dat het pijnlijk om zien en hooren is. Zij zegt - en ik geloof het waarlijk - dat, indien haar vader van deze zaak niet afziet, zij er nog zinneloos van wordt.

- Wel, goede God, zuster, en ik wist er niets van! Wordt uw man zot, een zoo goed kind te kwellen? Wacht maar, ik zal dat spelleken eens anders gaan spelen. Ge zijt veel te goed, gij; leid mij eens tot Clara, wij zullen 't gauw gedaan maken.

- Om godswil, zuster, zeg aan mijnen man niet, dat ik u hiervan kennis gaf.

- Stel u gerust, mijne beste, ik zal alles wel schikken.

- Waar mag toch mijne vrouw gevaren zijn? zegde voor de derde maal de dikke heer, te midden van een staatkundig gesprek tusschen Van Stralen en den notaris, die daarom niet ophielden het proces aan al de gouvernementen van Europa te maken, en hem als een goed aangevet vraagteeken lieten staan blazen.

- Ik ga naar mijne vrouw zoeken, zwager, herhaalde hij, en stelde zich hijgend en morrend op weg naar den hof. Maar toen hij de deur genaakte en wederom de blakende zon in het gezicht kreeg, zonk hem de moed in de schoenen, en vond hij het geraadzaam zijnen nankin binnen te houden.

- Zwager, weet gij niet waar uwe vrouw en de mijne *gevlogen* zijn? vroeg hij nog eens, doch ditmaal met betere uitkomst: want, als schoot eene belangrijke gedachte hem schielijk te binnen, ging Van Stralen haastig naar buiten om de twee schoonzusters op te zoeken.

Toen deze hem van verre zagen opdagen, zegde tante Treze in éénen adem tot hare gezellin:

- Wij zullen ons beiden houden, als of wij niet een woord hadden over Clara gerept: wel, zuster, wat hebt gij daar schoonen bloemkool, zoo zuiver en zoo wit! en die salade ginder, hoe malsch staat zij! Zie, ik zeg het dagelijks aan mijnen Koben. Koben, zeg ik, men kan nooit te veel groensel in den hof hebben, vriend, maar het is percies, als of ik schuifelde; hij is zoodanig op aardappelen verzot, dat hij ze viermaal daags eet en er geheel den hof mee vol plant.

- Alles gaat goed, dacht Van Stralen, die slechts eenige stappen meer verwijderd was, zij heeft nog den tijd niet gehad er over te spreken.

- Treze, sprak hij verder, hoe vindt gij den hof?

- Schoon, geheel schoon, antwoordde zij; ik zegde het daar nog zoo even aan uwe vrouw, het is een *ander paar mouwen* als bij ons. Nu, nu, het kan niet overal gelijk zijn. Maar *à prepo*, wij staan hier zoo in de brandende zon, en mijn vel is al bruin genoeg: laat ons naar binnen gaan, want Koben staat ginder te kijken gelijk eene

hinne die verloren geleid heeft. En daad bij woord voegende, greep zij den arm van Mevrouw en sleepte haar om zoo te zeggen den hof uit.

Eensklaps hield zij stil.

- Wel! zeide zij, waarbij komt het dan, dat ik Clara nog niet gezien heb? ik ben er niet tevreden mee; denkt zij misschien hare meter over het hoofd te zien, omdat zij achttien jaar oud is?

De moeder verbleekte en Van Stralen antwoordde:

- Clara is een weinig onpasselijk, doch zij zal aanstonds beneden komen.

- Het arme kind, laat haar maar boven! Ik ben God dank, mager en taai; met twee wippen en éénen sprong ben ik bij haar. En de zonderlinge tante deed zooals zij gezegd had, stoof het huis in, en den trap op, en vond Clara bleek als een lijkdoek, bezig met zich aan te kleeden. Zij had nauwelijks den tijd hare nicht moed in te spreken, en haar te doen verstaan dat zij haar in deze akelige omstandigheid ter hulp kwam, want de wantrouwige Van Stralen stak bijna op hetzelfde oogenblik zijn hoofd in de kamer.

Hij vreesde de gevolgen eener onderhandeling tusschen zijne dochter en hare meter, en had bijzondere reden om zijne kinderlooze rijke zuster te ontzien, die, hij wist het, zonderling en stijfhoofdig genoeg was, om voor zijnen wil niet te bukken en liever al haar goed aan kerken en kloosters zou vermaken dan het aan hare natuurlijke erven, Clara en Arthur, te laten, bijaldien men niet naar hare pijpen danste.

- *Allons*, *allons*, *onnoozel ding!* zeide zij, begin maar eens wat meerder *couragie* te krijgen en uw klein gezichtje tot lachen te plooien, of ik verloochen u voor mijne nicht, en doe zoo maar seffens mijnen naam uit uwen kerstenbrief krabben. Wat zijn dat voor slechte manieren van ziek te zijn, als het een zoo schoon weer is?

- Treze, waar zit-de gij dan! riep van beneden met heesche stem de dikke, in gelen nankin uitgedoste man.

- Ik kom seffens, antwoordde zij.

- Ja maar, hoor 'en keer - 't en is maar, ik vertelle hier aan mijnheer den notaris, wat voor een vieze pert wij over een jaar met onze pataten hadden, en ik heb vergeten, hoeveel wij per zak wonnen, met twee dagen langer te wachten van ze te verkoopen.

- Zestien en halven, riep Treze, en laat mij nu een beetje gerust, zulde!

- Juist, het is zestien en halven; ik meende, dat het anderhalven frank was. Ja, notaris, dat is gebeurd, vriend; mijne vrouw heeft zelfs geheel de som op éénen centiem na uitgerekend, want gij moet weten, notaris, mijn wijf is allerknapst in 't cijferen, 't is gelijk in wat munte, 't zij in guldens en centimen, of franks en stuivers, of kluiten en oordjes, dat is haar eender, dat gaat er zoo rap als de blaren die waaien, en dat komt altijd perfekt en juist uit.

Een geweldige lach stoorde hem in deze lofspraak; het was zijne vrouw, die met hare nicht van boven kwam en van op de eerste rusting haren man toeriep:

- Wel, Koben lief, zooals gij daar staat, jongens, zijt gij precies een kanarievogel op zijn zondags, en Mijnheer de notaris met zijn zwarten kazak en wit ondervest, gelijkt wondervol aan Thijsken Daelen's klein eksterken.

Niemand stoorde zich aan deze scherts, want Tante Treze was om haren spotlust overlang bekend, en de notaris wist, dat Kwaadheid veinzen, of wezenlijk kwaad zijn, de zaak slechts verergeren kon, en tot eene nieuwe uitbarsting van spotternij aanleiding geven zou.

Men trad dus lachend en jokkend de groote zaal binnen.

Tante Treze, die achteraan kwam, legde, toen Van Stralen binnen wilde, hare hand op zijnen schouder en zegde toen op ernstigen toon:

- Broeder, ik moet u aanstonds zonder getuigen spreken.

Beiden betrokken eene andere kamer, terwijl Mevrouw Van Stralen en Clara, aan eene geweldige onrust ten prooi, haar best deden om de gasten fatsoenlijk te onderhouden.

(*Wordt voortgezet.*)

Gods molen maalt langzaam; maar fijn. (*Vervolg.*)

Toornig verliet hij het huis. Hij had niet geloofd zoo bepaald afgewezen te worden en het ook niet raadzaam gevonden der wantrouwende vrouw zijne verdenking openlijk kenbaar te maken. Indien Steenhouwer haar vertrouwen genoot, gelijk het den schijn had, lag de mogelijkheid voor de hand, dat zij vragen tot hem richtte, die hem alles konden verraden en in dit geval kon Zwanenberg er niet meer aan denken, den schurk te ontmaskeren.

'Wat nu gedaan?' mompelde hij, terwijl hij den hoed afnam om het gloeiende voorhoofd in den plotseling opstekenden wind af te koelen. 'Mijn voornemen geef ik niet op.... Indien ik eens wantrouwen tusschen Grafhorst en Steenhouwer zaaide? De vroegere kamerdienaar schijnt een hebzuchtige schavuit te zijn; hij zal er geene gewetenszaak van maken, zijn kameraad te bedriegen als hij er zijn voordeel bij vindt. Men moet hem slechts de overtuiging doen opvatten, dat Steenhouwer hem bedriegen zal; dan is de zaak reeds half gewonnen.'

Hij zag onderzoekend naar de lucht, die hoe langer hoe meer bewolkte. De wind joeg dwarrelende stofwolken omhoog; er was een onweder in aantocht. Hij verhaastte derhalve zijne schreden. De donder rolde reeds in de verte, als hij de herberg van Grafhorst bereikte.

Alleen de waard was in de gelagkamer aanwezig. Hij stond voor het raam en keek door de morsige ruiten op de straat die door de vliegende stofwolken bijna onzichtbaar was. Met een wantrouwend voorkomen ontving hij den binnentredende.

'Dat zal een zwaar onweder worden,' zegde oom Hendrik; 'gij zult mij toch zeker wel veroorloven de bui hier af te wachten?'

'Natuurlijk!' antwoordde Grafhorst. 'Mijne deur staat voor iedereen open.'

'Kan ik nog eene flesch van dien ouden rijnwijn krijgen?'

'Neen, die is op.'

'Zoo spoedig?'

'Een dozijn flesschen is gauw uitgedronken en daarbij worden in dit huis slechts brandewijn en bier getapt.'

'Geef mij dan een glas rum of cognac.'

'Dat kunt ge hebben,' knikte de waard achter den toog gaande. 'Mijn cognac is voortreffelijk; ik krijg hem van een fijn huis.'

Zwanenberg was op een stoel gaan zitten, streek met den neusdoek over het klamme voorhoofd en luisterde naar het rollen van den donder, dat steeds nader kwam.

'Is Steenhouwer sedert mijn laatste bezoek nog hier geweest?' vraagde hij.

'Sinds gisteren middag? Neen!'

'Gij zijt wel zeer bevriend met hem.'

'In het geheel niet. Hoe komt ge aan die gedachte?'

'Nu ja, ge hebt toch beiden in vroegere jaren bij denzelfden meester gediend!'

‘Bah, we zijn ook toen geene vrienden geweest. Nu en dan bezoekt mij de heer Steenhouwer, wanneer zijn weg hem toevallig eens dezen kant uitvoert; van vriendschap kan er verder geene sprake zijn.’

‘Hm! dan kunt gij er u ook niet over beklagen, wanneer hij zich zelven boven u bevoordeelt,’ zegde Zwanenberg, een klein teugje uit het glaasje nemende, dat hij met blijkbaren afkeer weer neerzette. ‘Ik weet dat gij met hem verbonden zijt; gij hoopt uit het geheim, dat gij aan mijn zwager verkoopen wilt....’

‘Laat mij met vrede!’ viel de waard toornig uit. ‘Ik wil met zulke geschiedenissen niets te maken hebben. Ik ben een eerlijk man, en men zal mij nooit het verwijt kunnen doen dat ik langs onrechtvaardige wegen ooit iets verworven heb.’

Oom Hendrik hield den blik uitvorschend op hem gericht - een bliksemstraal verlichtte

met zijn verblindend schijnsel het half duister vertrek.

'Gij hebt toch aangeboden de onthullingen te bevestigen, die Steenhouwer doen wil?'

'Ik zal zeggen wat ik weet; verder niets.'

'En als deze verklaring eenige waarde heeft, zal Steenhouwer het loon opsprijkeu en er u naar laten fluiten,' antwoordde oom Hendrik. 'Het ware beter dat gij met mij eene overeenkomst sloot; ik zou u bij mijn zwager aanbevelen - gij zoudt daar niet slecht bij varen. In plaats van de herberg hier kunt gij in kort een klein logement opzetten. Baron Rüdiger is een rijk man.

'Lokvogeltjes!' viel Grafhorst hem spottend in de rede. 'Ziet ge mij voor zoo dom aan?'

HET GEBOORTEHUIS VAN Z.H. LEO XIII, NAAR DE TEEKENING VAN G.B.M. SÜHL.

'Integendeel, ik geloof dat gij sluwer zijt dan Steenhouwer, en juist daarom maak ik u op de voordeelen opmerkzaam, die gij uit een verbond met mij zoudt kunnen

trekken. Mijn zwager is niet hierheen gekomen, om met zijne familie in vijandschap te geraken; hij wil slechts de waarheid uitvorschen en vrede onder ons allen stichten. Gelukt hem dit, dan zal hij al degenen die hem daarbij geholpen hebben zijne erkentelijkheid bewijzen, en van die erkentelijkheid zult gij dan ook uw aandeel bekomen.'

'Dat wil met andere woorden zeggen: ik zou de onschuld van den baron Archimbald van Weniger bevestigen,' spotte de waard.

'Gij kunt volkomen bij de waarheid blijven....'

'Wie heeft mij beschuldigd dat ik dat niet doen wil?'

'Maak u maar niet boos.. Mijn hemel! hoe vreeselijk!'

Een dreunende donderslag deed de muren van het huis schudden. Beiden keken een geruime poos zwijgend door het raam langs hetwelk de regen nederstroomde.

Na een kleine pauze ving Zwanenberg weder aan: 'Gij haat baron Archimbald; en uw haat heeft zich verbonden met de wraakzucht van Steenhouwer.'

'Dat is eene leugen!' stoof Grafhorst wederom op. 'Zoo dit waarheid was, dan hadden wij gewis niet tot vandaag gewacht, om op den man, die ons zoo diep beleedigd had, wraak te nemen. Wij hebben hem vergeven, want wij weten dat hij ons ontsloeg, omdat hij ons vreesde.'

'Als gij zoo lang gezwegen hebt, waarom wilt gij dan nu spreken?' vraagde Zwanenberg schamper. 'Toch zeker enkel uit eigenbelang? Ik bied u meer aan dan Steenhouwer en verlang daarvoor slechts waarheid.'

'En indien deze waarheid uw zwager niet aanstaat?'

'Daarop moet hij gevat zijn. Hij verlangt alleen, dat de verklaring hem deugdelijk bewezen worde, zij mag luiden gelijk zij wil. En ruimt gij de hatelijke verdenking die op zijn broeder rust, uit den weg, dan kunt gij met zekerheid op eene hooge belooning staat maken; dat beloof ik u.'

(*Wordt voortgezet*)

[Nummer 23]

Onze gravures.

De oude kleermaker

DE OUDE KLEERMAKER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MULLER-LINGKE.

In het dorp, waar ik geboren ben, woonde, toen ik een jongeling was, een oude kleermaker, Marus Cornelissen geheeten. Zijne woning was echt schilderachtig, want hij verbleef in de bouwvallen van een ouden steenen molen, waarin men, met weinig onkosten, een paar kamerkens gelijkvloers afgeschut had.

Marus was geen *primus* in zijn vak en tusschen hem en zijn sierlijken stielgenoot, den *marchand-tailleur* uit de stad, was zooveel verschil als tusschen de rups en de vlinder. Algemeen werd hij dan ook door de dorpelingen slechts betiteld als *Marus*,

de lapper, wat zeker wel het eerste ontwikkelings-tijdperk is van het proces, dat uit een ellendigen worm, een luchtigen, dartelen en hupschen zomervogel doet groeien. De vakkennis van den ouden Marus ging inderdaad weinig verder dan tot de vervaardiging van wollen ondergoed en diemiten werkbroeken, maar in de verstelkunst had hij zijne weerga niet, want zijn garen was zoo sterk als touw en zijn steek zoo vast als een knoop

Vijanden had Marus niet, want hij was eerlijk in zijn handel en zoo gemoedelijk van inborst als een kind; doch hij had een kleinen kwelduivel, een plaaggeest, die geene gelegenheid liet voorbijgaan, om den ouden man parten te spelen.

Die kleine plager was Felix, het zoontje van den veefokker, die over den ingevallen molen woonde. Er waren geene fratsen uit het rijkste *repertorium* van eene geestige straatvlug, waar de goedhartige Marus het slachtoffer niet van gemaakt werd. Het meest echter had zijne eenige vriendin en huisgenoote, zijne kleine kat, het te misgelden.

Nu eens kwam zij met een rammelend voorwerp aan den staart gebonden, dol verschrikt het huis binnengestormd; dan weer zag de

oude man zijn lieveling in het midden der straat ongehoorde pogingen aanwenden om haren kop uit eene lijnwaden geldbeurs te krijgen; maar meestal werd het beklagenswaardige beest door Felix in de veestallingen opgesloten, waar het dan, doodelijk beangst voor de brullende stieren en loeiende koeien, ergens hoog in de hanebalken onvindbaar verdoken zat.

Als Marus dan lang vruchteloos naar zijn Nelleken gezocht had en heel de buurt in de weer gebracht had, om zijne verlorene vriendin op te sporen, kwam de kleine deugniet ten laatste dikwijls met de kat onzacht omhooggeheven over de omheining zijner woning liggen, en vroeg met zijn lachend, guitig gezicht: *Buurman, is dit uwe kat?* alsof hij het beest thans voor de eerste maal zag en aan zijne verdwijning zoo onschuldig was geweest als de oude Marus zelf.

En toch droeg de getergde man den plaagzieken knaap geen kwaad hart toe; integendeel, hij had hem heimelijk lief en zocht zelfs in zijn binnenste altijd verschooning op te wekken voor de deugnieterijen van den jongen wildzang, die trouwens ook toch nooit van een kwaadaardigen aard getuigden.

De reden, waarom de oude kleerlapper den jongen Felix zoo genegen was, lag niet alleen in 's mans goedhartige inborst en zijne voorliefde voor kinderen, maar grootendeels, omdat hij in den knaap eene sprekende gelijkenis meende te ontdekken met het eenige zoontje, dat hij lang geleden en korts na den dood zijner vrouw verloren had, toen het omtrent denzelfden leeftijd van Felix bereiken ging.

Deze omstandigheid moest den armen braven man rampspoedig, maar Felix heilbrengend zijn, zooals gij nader vernemen zult.

Marus was op zekeren dag naar de naburige stad om rooden baai geweest, dien hij in zijn ambacht noodig had.

Met zijn pak onder den arm stapte de oude kleermaker welgemoed en met nog veerkrachtigen tred huiswaarts, en was op de groote baan reeds dicht het dorp genaderd, toen een ontzettend tooneel plotseling zijne voeten als aan den grond nagelde.

In de verte zag hij een knaap komen aangerend, van nabij door een woedenden stier vervolgd, wien een troep jammerende en radelooze lieden eer aanhitsend dan bedarend achternaliepen.

Nauwelijks van den eersten schok der verschrikking bekomen, herkende Marus in den bedreigden knaap den jongen Felix. De plaagzucht van den kleinen veefokkers-zoon had deze waarschijnlijk nog eens tot eene daad verlokt, die hij ditmaal misschien met zijn leven boeten zou.

Als de bliksem schoot er eensklaps een ge dacht door den geest van den ouden man: hij zou den knaap redden, den ouders een lieveling behouden, wiens verlies hun denzelfden pijnigenden doorn in het hart jagen zou, die zijne ziel reeds zooveel jaren verwondde.

Met een sprong stond hij te midden van den steenweg, en zwaaide daarop met vaste hand den grooten rooden doek boven het hoofd.

Reeds was het hollende en brieschende dier dicht genaderd, en ging onvermijdelijk het vluchtend kind bereiken, toen zijne woede van deze prooi afgeleid en aangetrokken werd door de tergende kleur van den fladderenden doek.

Een stond aarzelt het slechts, en zonder zijne vaart te stuiten, maar dan wendt het zijnen woesten loop zijdewaarts en stormt op het uitdagende voorwerp in.

De knaap is gered, maar zijn redder poogt vruchteloos het zoo grootmoedig uitgetarte gevaar te ontwijken.

Nog een stond en de oude man zinkt stervend aan den voet van een boomstam, wijl gulpen bloed uit zijne doorboorde borst door zijn armoedig plunje dringen en zijn brekend oog nog eene laatste straal, eene vreugdestraal op den geredden knaap schiet, die zoo goed op zijn jongen leek.

***

Ruim vijf en twintig jaren zijn sinds deze ramp verloopen en weinig minder tijd heb ik mijn geboortedorp verlaten. Dikwijls echter ga ik er nog heen en nooit verzuim ik dan een kort bezoek op het kerkhof te brengen: mijne ouders immers liggen daar begraven.

De laatste maal dat ik mij op den doodenakker bevond, zag ik een rijzig officier eene korte bede bij een schoon arduinen kruis storten.

Met bescheidene nieuwsgierigheid naderde ik, doch kon in den krijgsman geen bekende terugvinden. Hij echter herkende mij aanstonds en kwam mij de hand drukken: het was Felix op het graf van Marus Cornelissen.

Met ontroerde stem sprak hij mij van de zelfopoffering van den ouden man, en hoe deze moedige daad hem niet alleen het leven gered, maar een heilzamen en belangrijken invloed op zijn karakter uitgeoefend had. Al het degelijke en het goede dat in geest en gemoed in hem aanwezig was, had hij aan de onvergetelijke en geëerbiedigde nagedachtenis te danken van zijn nederigen, maar grootmoedigen redder.

En wijl hij zoo sprak, rolden tranen van dankbaarheid over zijn mannelijk gelaat en ook uit mijne oogen vielen een paar tranen van bewondering op het graf van den ouden kleermaker.

Gerechtelijke lijkschouwing.

Met doorschoten borst werd de boschwachter in het woud gevonden. Behoedzaam werd het lichaam naar de woning gebracht, en spoedig heeft men geneesheer en overheid van de ramp verwittigd. Is er nog hoop en geldt het hier ongeluk of misdaad? Op de eerste met angst gestelde vraag zal de dokter, die thans den gewonde met nauwkeurigheid onderzoekt, weldra kunnen antwoorden. Over het tweede punt moeten de thans begonnen onderzoekingen des gerechts het licht werpen.

De verwarring, die het ongeluk teweegbracht in de vreedzame woning, is door den schilder Sellmer goed weergegeven. Zeer verschillend is de uitdrukking der gemoedsaandoening en gewaarwording der aanwezige personen De hoofdpersoon, dood of bewusteloos op de baar, is de zoon des huizes; op den achtergrond staat de bedroefde vader en de ontroostbare moeder, De geneesheer is geheel verdiept in zijn arbeid en de jagersjongen, die zijn meester vond, badend in zijn bloed, is nog geheel van streek. De rechter en het hoofd der politie, de griffier en de veldwachter zijn onverschilliger en bespreken onderling de omstandigheden van 't ongeluk. Het geweer van den verslagene is afgevuurd. Er kan dus zoowel aan een ongeluk als aan een strijd met wildstroopers gedacht worden. De plaats, waar de dokter den gewonde onderzoekt, geeft weinig hoop op behoud, want zoo de kogel in de hartstreek is gedrongen, dan is alles vruchteloos. De honden van den kloeken jager sluipen klagend om de doodbaar van hunnen meester. Het geheele tafereel is vol tragische waarheid, door het beeldend vermogen van den kunstenaar tot een volledig verhaal verwerkt.

Carpineto,
De geboorteplaats van Z.H. Leo XIII.

Na hetgeen wij de vorige maal omtrent de geboorteplaats des pauzen mededeelden, zal de lezer ongetwijfeld met belangstelling een blik werpen in de schilderachtige, onregelmatige straten en pleintjes van het middeleeuwsche steedje. Dat Joachim Pecci het naar waarheid heeft afgeschilderd, toen hij het een adelaarsnest noemde, kan de eerste blik op het panorama van stad en omgeving getuigen. Gelijk de schuilplaats van den koning der vogelen op eene ontoegankelijke rots gebouwd, zoo verheft zich Carpineto op zijne woeste bergen en ziet van de steile hoogten neder op het liefelijk dal aan zijne voeten.

Op het hoogste punt, op onze gravure door de letter *a* aangewezen, verrijst het aloude paleis der Pecci's en daarnaast de kerk van den H. Leo, waar de Heilige Vader als koorknaap de mis diende en die hij later geheel heeft doen vernieuwen. Het torentje, dat ongeveer uit het midden der stad zijne spits omhoog steekt, is dat van de hoofdkerk, terwijl de groote stompe toren wat verder de bekroning eener oude sterkte uitmaakt. Een merkwaardig staaltje van Carpineto's schilderachtige omstreken levert, in al zijne woeste bekoorlijkheid, het landschap aan de brug *San Antonio.*

Het gebouwken daarnaast is een oud heiligdom, door den Heiligen Vader eveneens uit zijn bouwvalligen staat opgericht, terwijl de figuren op den voorgrond ons een denkbeeld geven van de kleederdracht der landelijke bevolking, die aan haar roemrijken stadgenoot zoo groote verplichting heeft. Er is haast geene kerk, geene vrome stichting te Carpineto, die haar ontstaan of hare herstelling niet aan Leo XIII te danken heeft. Zoo bouwde hij het gasthuis, op onze gravure door het cijfer 6 aangeduid, en de zusterschool met uitgebreid klooster, waaraan zelfs een stoommolen verbonden is (zie het cijfer 1); terwijl het Franciscanenklooster *San Pietro*, daarnaast afgebeeld, op zijne kosten gerestaureerd werd.

De overige gezichten stellen de voornaamste straten en pleintjes van Carpineto voor, die geheel het eigenaardig karakter vertoonen van een middeleeuwsch Italiaansch stadje.

Onze teekenaar G.B.M. Sühl heeft de verschillende tafereeltjes tot een aantrekkelijk en typisch geheel gegroepeerd.

De pastoor van Boulogne.
(*Vervolg.*)

Bougainville vervolgde:

'Eenmaal in Canada zijnde, had ik, bij wijze van spreken, mijn verder lot en verdere toekomst in handen, het hing slechts van mij af, om tot alles te geraken, wat ik mij eenmaal droomde. De markies de Montcalm belastte mij met de leiding van verschillende expeditiën in het binnenland, die ik zoo gelukkig was om allen tot een gewenscht einde te brengen. Zoo had ik onder anderen het voorrecht, om, na eene marsch van zestig mijlen door bosschen, die men ondoordringbaar waande, over ijsvelden, die onbegaanbaar werden geacht, en over de ijsschotsen van eene Richelieu-rivier, mij een weg te banen tot midden in het meer van *San Sacramento*, alwaar ik de Engelsche flotille verbrandde, die voor het fort, dat haar beschermde, geankerd lag.'

‘Wat!’ riep de pastoor verwonderd, ‘zijt gij het die deze heldendaad hebt volbracht? Oh! ik heb de nauwkeurige beschrijving van die gebeurtenis gelezen, doch nimmer geweten, dat gij er de held van waart....’

‘Hebt gij dan mijn naam niet herkend?’

‘Den naam wel, maar den man niet.... ik dacht aan een ander van uw geslacht. Hoe wilt ge nu, dat ik een pretmaker, dien ik het laatst zag als student in de rechten, en die toen niets anders hoopte dan eenmaal advokaat te worden, terugvinde in den land- en zeeheld, die in het hart van Canada de Engelsche vloten gaat verbranden?... Gij begrijpt toch wel, dat ik aan de mogelijkheid, dat gij dat waart, zelfs niet dacht.’

Op dit oogenblik hield de calèche stil voor een posthuis.

‘Wat is dat nu?’ riep de pastoor. ‘Waar zijn wij, Antoine!?’

‘Wij zijn te Sèvres, mijn vriend.’

‘Te Sèvres!.... en hoe laat is het?’

Bougainville trok zijne horloge.

‘Het is nu precies... tien minuten over twaalf uur’

‘Oh! mijn Hemel!’ jammerde Rémy, ‘ik zal nooit om twaalf uur te Boulogne kunnen zijn.’

'Dat is zelfs meer dan waarschijnlijk.'

'Ruim eene mijl gaans, Bougainville!'

'Dat wil zeggen.... bijna anderhalve, Rémy.'

'Zag ik nu maar een *koekoek*...' ging de brave pastoor klagend voort, zich te gelijker tijd in het rijtuig oprichtende, om te zien, of hij in den omtrek ook een voertuigje van dien naam ontwaarde. Niets van dien aard echter ontdekte zijne zoekende en angstige blikken.

'Enfin,' hernam hij eindelijk, 'dan moet ik maar loopen.'

'Dat zal wel niet waar zijn,' sprak Bougainville.

'Wat? zou ik niet terugwandelen?'

'Volstrekt niet. Denkt gij dat ik de verantwoording op mij durf nemen om u, door mijn toedoen, eene ziekte op den hals te zien halen?'

'Ik zal heel langzaam gaan.'

'Tatata... wij kennen dat; gij vreest het knorren van Marianne... gaat natuurlijk hoe langer zoo sneller loopen en komt eindelijk bezweet te huis... drinkt een glas koud water en wordt zwaar verkouden... een plattelands-kwakzalver laat u purgeeren in stede van u te laten, òf verricht eene aderlating in plaats van purgeermiddelen voor te schrijven, en drie dagen later: wel te rusten... geen pastoor Rémy meer, en ik ben de schuldige!'

'Dat is alles goed en wel, maar ik moet naar Boulogne terug. Hé! hé! koetsier! koetsier! houd op... houd op toch!'

Het geroep hielp intusschen niets, toen het rijtuig, nadat de paarden even gedronken hadden, met nog grootere snelheid weer over den weg rolde.

'Luister eens,' zeide Bougainville, 'dan zal ik u zeggen, wat het beste is dat wij doen.'

'Het beste wat wij doen kunnen, mijn beste vriend, mijn goede Antoine, mijn waarde admiraal, is last te geven dat het rijtuig ophoude, opdat ik uitstijge en mijn weg naar Boulogne kunne teruggaan.'

'Wel neen, zeker niet,' antwoordde Bougainville, 'dat is stellig niet het beste; het beste is, om met mij mede naar Versailles te gaan.'

'Tot naar Versailles!'

'Ja, ja, nu gij het middagmaal van Marianne zijt misgeloopen, zult gij met mij in Versailles dineeren, en terwijl ik bij Zijne Majesteit mijne laatste instructiën ga halen voor de ophanden zijnde reis, zal mijnheer Rosa of mijnheer Fortuné stellig de beleefdheid wel willen hebben om u met een koekoekje naar Boulogne terug te brengen.'

'Waarlijk, mijn goede Antoine, bij eene andere gelegenheid zoude ik niets liever doen, maar....'

'Maar wat dan toch?'

De pastoor betastte zijne zakken, stak de armen in zijn soutane, en zeide daarop zuchtend: 'Maar hoe kan ik dat nu doen; Marianne weet nergens van, en heeft mij bovendien geen stuiver geld in den zak medegegeven.'

'Oh, dat is iets van niet het minste belang, mijn waarde Rémy; zoodra ik in Versailles kom, zal ik den koning honderd kronen voor uwe armen van Boulogne vragen; ik ben overtuigd dat Z.M. ze mij geeft.... ik zal ze u geven.... gij leent daarvan op uwe beurt twee of drie om naar uwe standplaats terug te keeren, en.... wij hebben een prettigen dag gehad.'

‘Hoe? zoudt gij denken dat de koning mij honderd kronen voor mijne behoeftigen zou geven?’

‘Denken? Ik ben er zeker van.’

‘Op uw woord?’

‘Op mijn woord van eer en van edelman!’

‘Mijn waarde, ik ben besloten en neem het aanbod aan.’

‘Goed zoo, en ik dank u zeer! Bij slot van rekening komt ge nu echter niet voor mij, maar voor uwe armen, en is het dus beter, naar het mij toeschijnt, een behoeftige parochiaan van u te zijn, dan uw vriend.’

‘Dat is nu maar gekheid, Antoine; doch gij begrijpt heel goed dat een pastoor, die zoo eensklaps een uitstapje naar Versailles gaat maken, zich moet kunnen verantwoorden.’

‘Zich moet kunnen verantwoorden?... Nu, daar begrijp ik volstrekt niets van; zoo gij een nacht van huis bleeft, in dat geval zou ik eene verontschuldiging nog eenigszins kunnen begrijpen...’

‘Wat zegt gij daar.... een nacht van huis blijven!’ riep de pastoor, vreeselijk ontstellende, uit. ‘Zoudt gij het voornemen hebben mij een nacht van huis te doen blijven? Koetsier! hé, hé, koetsier!’

‘Nu, nu, mijn beste vriend, maak u niet noodeloos ongerust.... Zooals wij nu rijden, zijn wij in een uur te Versailles; wij hebben om twee uur gedineerd en gij kunt bijgevolg om drie uur terugkeeren.’

‘Waarom om drie.... en niet om twee uur?’

‘Wel, omdat ik toch een oogenblik gelegenheid moet vinden om den koning de honderd kronen voor uwe armen te vragen?’

‘Ah! dat is waar ook.’

‘Om drie uur gaat gij dus met een koekoekje uit Versailles; bijgevolg zijt gij om zes uur weer bij Marianne.’

‘Wat zal Marianne zeggen?’

‘Ah bah! als Marianne u regelrecht van den koning ziet terugkomen, met honderd kronen bovendien voor de gemeente armen, zal zij veel te gelukkig en te trotsch op uw invloed zijn, om een woord van misnoegdheid te durven zeggen.’

‘Op mijn woord, ge hebt gelijk.... Gij moet mij woordelijk het antwoord van Z.M. zeggen, dat zal dan een onderwerp voor Marianne worden.’

‘Allons, dus is nu alles geregeld, en wij gaan in Versailles dineeren?’

‘Vooruit, naar Versailles! Doch vertel mij nu intusschen uwe geschiedenis verder!’

‘Ah! dat is waar ook!.... Wij zijn geloof ik in het meer van *San Sacramento* blijven steken. Die goed gelukte expeditie dan bezorgde mij een hoogeren rang, en de onderscheiding om de toenmalige vrij hachelijke positie van den gouverneur van Canada te Versailles te gaan duidelijk maken en daar dringend om versterking van troepen en oorlogsbehoeften te vragen. Ik bleef met die zending twee en een half jaar in Frankrijk heen en weer reizen, en had ten laatste nog niets verkregen van hetgeen ik vroeg. Integendeel, ik kreeg juist wat ik niet had gevraagd, namelijk het kruis van den heiligen Lodewijk en den rang van kolonel in het regiment van Rouerque.

‘Ik keerde eindelijk naar Canada terug, en kwam daar juist op een tijdstip aan, waarop het den markies de Montcalm mogelijk was om mij het commando over de grenadiers en vrijwillige bataljons te geven bij gelegenheid van den beroemden terugtocht op Quebec, dien ik, met die keur-korpsen, belast werd te dekken Onder de muren van de stad aangekomen, geloofde Montcalm een veldslag te kunnen wagen:

de beide generaals sneuvelden; de Montcalm onder de Fransche vlag en in de Fransche gelederen, en de Engelsche generaal Wolf te midden van zijne landgenooten, de Engelschen. Bij den dood van de Montcalm was het gedaan met ons leger en met ons gezag in Canada. Ik keerde naar Frankrijk terug, en maakte eenigen tijd later als adjudant van den generaal-en-chef, M. Choiseul-Stainville, den veldtocht van 1761 in Duitschland mede....'

'Is het dan ook aan u,' viel hem de pastoor hier in de rede, 'dat de koning t[w]ee stukken veldgeschut ten geschenke gaf?'

'Van wien weet ge dat?'

'Wel, dat heeft iedereen kunnen lezen, mijn vriend, in de *Gazette de la Cour*'.... maar ik herhaal wat ik straks zeide; heb ik ooit een oogenblik kunnen denken, dat altijd diezelfde Bougainville mijn oude vriend Antoine was?'

'En wat was wel uwe meening omtrent dat geschenk?'

'Nu, ik heb gedacht, en denk nog, dat het goed verdiend is.... evenwel maakte ik de stille opmerking: de koning had aan dien mijnheer de Bougainville wel iets kunnen geven dat gemakkelijker op reis is mede te nemen; mij dunkt het is nog al lastig zoo overal twee kanonnen te moeten meêsleepen.'

'Er is wel iets waar in hetgeen gij daar zegt,' hernam Bougainville lachende, 'maar aangezien Z.M. mij te gelijker tijd tot kapitein-ter-zee benoemde, en ik de lastgeving ontving, om zoowel voor de bewoners van *Saint-Malo* al voor mij zelven eene kolonie te stichten op de Malouînen eilanden, dacht ik, dat mijne twee kanonnen daar goede diensten zouden kunnen bewijzen.'

'Ah! Dat zal wel waar zijn,' zeide Rémy; 'maar.... wellicht doe ik eene domme vraag, en in dat geval maak ik mijn excuus.... waar liggen de Malouïnen?'

'O, neem mij niet kwalijk, mijn vriend, uwe vraag is volstrekt niet dom, maar wel mijne aanduiding, want ik had dienen te zeggen de *Falkland's-eilanden*, aangezien ik ze, ter eere van de bewoners van Saint-Malo, heb herdoopt in Malouïnen.'

'Ah zoo, nu zijn wij er!' zeide de pastoor glimlachend, 'en onder dien naam ken ik ze ook heel goed. De *Falkland's-eilanden* liggen in den Atlantischen Oceaan.... als ik zoo de kaart voor mij heb, dan zie ik ze hier, dicht bij den zuidhoek van Zuid-Amerika, ten oosten van straat Magellaan.'

'Waarlijk, ik maak u mijn compliment. Strong, die ze ontdekte, zou hunne ligging niet juister kunnen aangeven.... Doet gij veel aan geographie op uwe pastorie te Boulogne?'

'O! mijn vriend, toen ik jong was, wenschte ik niets zoo vurig dan mij een werkkring in Indië te zien geopend.... Ik was een hartstochtelijk reiziger, ik, de geestelijke, en ik weet niet wat ik wel zou gegeven of gedaan hebben om eene reis om de wereld te mogen maken... helaas! vroeger.... thans niet meer.'

'Ja, dat begrijp ik,' zeide Bougainville, onmerkbaar knipoogende tegen de beide officieren op de voorbank, 'zulk eene reis zou u thans minder gelegen komen.... Hebt gij wel ooit gereisd?'

'Mijn vriend, ik ben nooit verder dan Versailles geweest.'

'Dus de zee kent gij volstrekt niet?'

'Neen.'

'Hebt gij nooit een schip gezien?'

'De trekschuit van Auxerre.'

'Enfin, dat is toch iets, hoewel een lastig model, om u een denkbeeld te geven van eene fregat met zestig kanonnen.'

(*Wordt voortgezet.*)

Geld of liefde.
Zedenroman
door
Désiré Delcroix.
(*Vervolg.*)

X.

> God zij dank het uur is daar.
> TOLLENS.
> Laat de eenvoud steeds u heilig wezen,
> De zielrust u uit de oogen lezen.
> Als 't merk der Godheid dat gij draagt.
> F. RENS.

Er ligt in het landelijke leven eene poëzij, waarvan men onbewust blijft, zoolang men er in verkeert.

Slechts dan, wanneer men, door het noodlot op het hobbelige pad des levens voortgezweept, dat zuiver genot ontberen moet, leert men te zijnen eigen koste al de waarde ervan kennen.

Immers zoo is de mensch; door zijne verbeelding vervoerd, maalt hij zich de toekomst in zulke schitterende kleuren, hij werpt zoo veel zonnelicht en zoo weinig schaduw op het doek zijner hoop, dat het wezenlijk tegenwoordige de gelijkenis niet kan doorstaan. Dan, wanneer het geheugen hem het verledene voorstelt in volle waarheid, - het is te zeggen, - niet in vergelijking met hetgene hij er vroeger van verwachtte, maar wel in overeenkomst met hetgene thans werkelijk is, dan

GERECHTELIJKE LÏJKSCHOUWING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN SELLMER.

CARPINETO, DE GEBOORTEPLAATS DES HEILIGEN VADERS, NAAR DE TEEKENING VAN G.B.M. SÜHL.
1. Zusterschool met klooster, door Z.H. Leo XIII gesticht. - 2. Franciscaner-klooster, door Z.H. gerestaureerd. - 3. Het plein L a z o te Carpineto. - 4. Gezicht op de stad. - 5. Voornaamste straat. - 6. Gasthuis, door Z.H. gesticht. - 7. Voornaamste plein. - 8. Brug Sant Antonio. - 9. Oud heiligdom, door Z.H. gerestaureerd.

komt het altijd daarop uit, dat het verledene beter was dan het tegenwoordige, en de toekomst beter zal zijn dan beide anderen.

Deze schijnwaarheid troost van oudsher het menschdom en die herhaalde troost levert telkens een nieuw bewijs, dat de mensch gelukkig zijn zou met weinig, kon hij slechts de onmatige wenschen zijns harten vermeesteren.

Wij bekennen het echter volmondig, ons geluk hangt niet altoos van ons zelven af: cr zijn omstandigheden in 's menschen leven, die rechtstreeks en tyrannisch haren invloed op ons onheil uitoefenen, en welker slagen af te weren het meerendeel der stervelingen niet bestand is; even als er andere zijn die de troetelkinderen des geluks, zonder hunne medewerking, wij zeggen meer, ondanks hun tegenstreven, met een duurzaam heil begunstigen. Doch er bestaan, in welke omstandigheden men ook verkeere, algemeene grondsteenen van geluk: en onder deze zijn stille eenvoud, heilige broedermin en vertrouwelijke gezelligheid de voornaamste en minst betwistbare. Uit de eerste ontkiemt zielerust, uit de tweede ontstaat zelfverzaking, het sterkste schild tegen de klauwen der wanhoop, en de derde, dochter der innige deelneming, is de moeder der vertroosting en de zuster van den moed.

Met deze drie deugden gewapend, kan de mensch vrij den aanval des noodlots tarten: zijne ziel, tegen deszelfs geweld beveiligd, zal hare rust bewaren, en niet door het onheil terneergeslagen worden.

Men beschuldige ons van geen *fatalismus*, want wij verstaan het woord *noodlot* niet in den beperkten wijsgeerigen zin eener onmisbare noodzakelijkheid; wij nemen het aan, niet als eene bovennatuurlijke oorzaak, maar als een uitwerksel der onvolmaakte maatschappelijke inrichtingen, of als een wanschepsel uit de boosheid en de huichelarij der menschen geboren.

Daarom, gij, gelukkige kinderen, buiten het gewoel der groote steden opgebracht, gij, die deze deugden met de moedermelk ingezogen hebt, benijdt de arme slaven der bedriegelijke pracht niet, die in die Capharnaüms van eigenbelang en stoffelijkheid, noodzakelijkheidshalve hunne dagen slijten, en veroordeeld zijn in die stiklucht te ontkleuren en van hunne zielsbestemming af te wijken.

Neen, benijdt hun het schijngeluk der gestadige afwisseling van vermaken, en het grove zingestreel der lichamelijke vreugde niet; want onder die blinkende korst schuilt de geest der vernieling, die het geloof aan God en aan de deugd doodt, met vriendschap en liefde spot, en, als de brandende simoen der woestenij, het harte verzengt en verteert.

Gedenkt steeds uw oorsprong, laat uwe ziel niet door de zelfzucht ontreinigen en ontadelen, en wordt, indien het mogelijk is, in de onverdorvene buitenlucht, met zuiver harte en vromen zin, nederig en welgemoed voor uwe bestemming rijp......................

't Was avond, eene verfrisschende koelte verkwikte de afgetobde longen en het kokende bloed, door de middaghitte afgemat.

Wemelend schitterden de starren aan het donkerblauwe, wolkelooze uitspansel en van uit den hoogen lachte de maan vriendelijk hare beheerschter, de aarde, tegen.

Plechtige rust heerschte over de natuur: niet het minste windje berimpelde de wateren, en de boombladeren hingen beweegloos aan de takken; zwermen kleine muggen dansten kronkelend rond de toppen der beuken in den maneschijn. De schorre stem der krekels steeg, van tijd tot tijd, uit de afgemaaide meerschen op, en het gestapelde hooi spreidde zijnen aangenamen geur over het veld uit.

De inwoners van het vrij groote bevolkte dorp B... in het land van Waas zaten aan hunne deuren in de koelte des avonds vriendschappelijk met de geburen te praten; de ouderen spraken van het betere leven, dat zij eenmaal hadden beleefd, de jongeren van de verbeteringen, die zij verhoopten.

Anderen spraken niet een woord, maar lazen, trots de dalende duisternis, in elkanders oogen, en schenen elkaar daarom niet minder te verstaan.

Nu en dan zong eene maagdenstem eene dier oude Vlaamsche liedjes van *de Roos in 't groene veld* of

Gelijk een schip op zee
Gedreven door de baren....

en meer andere die, alhoewel kunsteloos berijmd, toch van dichterlijkheid getuigen, en wier zachte welluidendheid ons oor streelt, omdat zij zoo vaak aan onze wieg weerklonken, en bij het insluimeren onzer kinderlijke geesten zich als eene hemelsche muziek versmolten met de gedaanten van lachende engelen of spartelende vischjes in de kristalijne golven, of gouden bloemen en blauwe vogelen, terwijl zij onze jeugdige verbeelding in het veld der wonderen wegtooverden en vervoerden.

Soms paarden zich verscheidene vrouwenen mannenstemmen. Als dit gebeurde, zwegen alle andere tongen en alle ooren luisterden naar het ernstige koor, dat in dit statige oogenblik, wanneer de kleine kinderen, die engelen der aarde, geknield en met gevouwen handen tot de engelen des hemels spreken, gelijk een vurig smeekgebed, zoo liefelijk en zoo zoet door het blauwe gewelf heendringt, van starre tot starre weerklinkt en eindelijk voor den troon des Scheppers, als eene verzuchting der lijdende aarde, in de eeuwige dankhymne des heelals versmelt en versterft.

- Liefste Lena, zing eens van het *Roosje in de dalen*, sprak een schoone jongeling tot het nevens hem zittende meisje, ik hoor het toch zoo geerne, en ik slaap zoo zacht als ik uwe liefelijke stemme heb gehoord.

- Vleier, antwoordde Lena, en zij stak dreigende den vinger op: om u te bestraffen, omdat gij heden zoo laat gekomen zijt, moest ik het niet zingen; maar ik wil niet boos worden, en zal aan uw verlangen voldoen.

Het meisje ving zacht en los het schoone lied aan, en alle bijzondere gesprekken rond haar hielden op, want Lena stond bekend als de beste zangster van het dorp.

Toen het laatste *Roosje ach! Roosje in de dalen!* uitstierf, ontstond er een streelend gemurmel van toejuiching, want nooit was Lena's stemme zoo liefelijk, zoo gevoelig en zoo diep in oor en hart gedrongen.

- Arm bloemeken! zuchtte zij met eenen traan in de oogen.

- Liefste Lena, zuchtte de jongeling, en zijne hand drukte de hare zacht en teeder.

Nu liep het op een fluisteren en op een hartkloppen uit, als hadden zij het belangrijkst gesprek der wereld gevoerd, toch deden zij niets meer, dan het tusschen hen reeds duizendmaal besprokene: Lena, ik zie u toch zoo gaarne! - Ik u ook, Jozef! - in de volheid hunner gelukkige, van liefde zwijmelende harten herhalen.

Zij beminden elkander zoo innig, en hunne liefde was zoo zuiver, zoo edel en bovenaardsch. Zij verschilde zoo zeer van die zinnelijke drift, welke eene Fransche schrijfster de *l'égoïsme à deux* noemt, en die in geene vergelijking kan noch mag gesteld worden met het vurige gevoel, dat Gods hand aan den eeuwigen gloed ontnam, en in Zijne genade, te midden der verdorvenheid der wereld strooide, om het menschdom van verdierlijking te redden.

Behalve dit alles, waren zij beiden door hunne reine grondstelsels, voorbeeldig gedrag en vromen christenziu, allen voorspoed waardig. Jozef stond niet alleen als

een goed kunstenaar bekend: hij werd ook als een rechtschapen, minzaam en vriendelijk jong mensch in zijne geboorteplaats door allen geacht en bemind.

Vader- en moederloos, had hij zich één jaar te voren eene oude moei aangetrokken, die in zeer netelachtige omstandigheden verkeerde, en ze met zijne jaarwedde van orgelist en de opbrengst van bijzondere muzieklessen ondersteund.

Jozef had te Gent, waar hij de toonkunst leerde, aan Lodewijk kennis gekregen: de jonge lieden hadden elkander welhaast gewaardeerd en tusschen beiden was eene innige vriendschap ontstaan.

Immers hunne harten waren zoo eensgestemd: beiden beminden de schoone natuur, het gezang der vogelen en het murmelen der beek.

Beiden geloofden aan God en aan deugd, aan geluk en liefde, en als mocht zelfs niet de overeenkomst der vroegste geheugenissen hunner kindsheid aan dien vriendschapsband ontbreken, zoo waren beiden kinderen der armoede, uit den gemeenen volke geboren, en alleen door werken en streven boven hunnen vroegeren stand, tot den eenig waren, eenig waardigen, eenig eeuwigen ziels- en geestes-adel verheven.

Ofschoon thans eenige mijlen van elkander verwijderd, onderhielden zij eene recht hartelijke briefwisseling. Lodewijk kende Jozef's liefde voor Lena, en Jozef wist, hoe het met het hart zijns vriends gesteld was. Hij had hem al de mogelijke gevolgen zijner liefde voor oogen gehouden, en hem in het belang zijner rust, toekomst en geluk bezworen, dit gevoel te bevechten.

In den laatsten brief, dien Jozef ontving en welke geschreven werd in die dagen van ongevoeligheid, waaruit Lodewijk zoo wreed en zoo schielijk werd gewekt, sprak Clara's minnaar zoo weinig en zoo onverschillig van het gevoel dat hem verteerde, dat Jozef zich reeds op voorhand verheugde over de goede uitwerking zijner raadgevingen, en hoopte zijnen vriend geheel en al van die booze ziekte, zoo als hij het noemde, eerlang genezen te zien.

- Jozef, waaraan denkt gij nu? vroeg eensklaps Lena.

- Waar ik aan denk, liefste? Wel, waaraan kan ik anders denken dan aan u?

- Toch niet uitsluitend aan mij?

- Thans ja: zijt gij niet mijn verleden en mijne toekomst? mijn verleden, omdat gij mij uwe liefderijke hand toereiktet wanneer, door weemoed overmand en door vertwijfeling aangegrepen, mijne verbitterde ziel het leven vervloekte, en Gods goedheid lasterde; mijne toekomst, omdat gij mijne bruid zijt, en welhaast een eeuwig onverbreekbare band ons zal vereenigen. Och, Lena, heugt het u nog, dat, door ziekte uitgeput, mijn krachteloos lichaam der vernietiging zoo nabij was, en uwe teedere zorgen, uwe liefderijke waakzaamheid mij opbeurden en tot het leven terugriepen? Zeg, heugt het u nog, hoeveel beter ik werd, toen uwe zachte stemme, als de verdwaalde toon eener engelharp, mij woorden van deelneming en moed insprak, en mij van het schrikkelijkste onheil, den dood der ziele redde? Zeg, lieve, heugt het u nog, hoe ik na lang en pijnlijk lijden, voor de eerste maal tusschen u en Lodewijk in den hof zat, mij zoo gelukkig gevoelde, dat mijn nog verzwakt lichaam onder het geweld zijner aandoeningen bezweek, en ik bedwelmd voor uwe voeten neerstortte? O ja, dit alles herinnert gij u, want de geheugenis werd door den Schepper zoo wel den goede ten loone, als den booze ten straffe gegeven: maar wat gij niet beseffen kunt, is de bron van troost, die in mijn hart ontsprong, de drievoudige heilige fakkel van geloof, hoop en liefde, die eensklaps mijn verstand verlichtte, toen ik in uwe en in Lodewijks armen ontwaakte, en eenen traan, uwen schoonen oogen ontrold, op mijne brandende lippen voelde dalen. Sedert dit oogenblik, Lena, leef ik slechts door

en voor u, want sedert dit oogenblik alleen lacht het leven mij toe. Uwe liefde was de baken, die mij in de haven des geluks leidde, en daarom, liefste, zie ik u zóó geerne, dat buiten uw geluk, niets meer ter wereld mij treffen kan.

- Gij moogt dat niet zeggen, Jozef, want gij doet er groot kwaad mede, zegde Lena.

- Met u geerne te zien, Lena?

- Neen, dat niet, gij zoudt integendeel groot kwaad doen, indien gij mij niet meer bemindet, maar gij moogt niet zeggen, dat er u buiten mijn geluk niets meer raken kan.

- Wel waarom, Lena?

- Hoor, Jozef, ik ben een eenvoudig boerenmeisken en kan zoo verstandig niet spreken als gij; maar ik meen het zeer ernstig en het schijnt mij toe, dat er groot kwaad in gelegen

is zulke dingen te zeggen: want de goede God wil immers, dat wij alle menschen beminnen en het dunkt mij, dat gij den ongelukkigen en den bedrukten met zulke uitsluitende denkwijze te kort doet. Ook meent gij dit niet, niet waar, Jozef, gij zijt te goed en gij zoudt er toch innig om lijden, indien uwe moei, bij voorbeeld, of uw vriend Lodewijk ongelukkig werden?

- Gij hebt gelijk, Lena, en ik dank u voor deze woorden. Het geluk mag ons niet gevoelloos voor het lijden der anderen, of ondankbaar ten opzichte onzer vrienden maken.

Het gesprek werd hier onderbroken door den *goeden avond* van Jozefs oude moei, die ongemerkt genaderd was, en den jongeling eenen brief overreikte.

- Van waar komt die, tante? zegde hij.

- Ik zal het u zeggen, kozijn. Gij moet weten, ik had daar bij Jente Mie een half dozijn schoone palingen gekocht, en was bezig ze af te stroopen, wanneer Jan Vereecke, die, gelijk ge weet, over een jaar moest optrekken, om onder de militaire soldaten te dienen, al met eenen keer de deur open stoot en roept: - is er geen beletje? Ik peinsde, wie mag dat zijn? ik en verstond die spraak niet; want gij moet weten, Jan die spreekt tegenwoordig een beetje op zijn Brusselsch. Als ik zoo wat te dubben stond wie of het zijn mocht, ging ik eindelijk tot in den gang.

- 'T joost, Jan? zij det gij? zei ik alzoo. - Ja ik, bazinne, zeide hij. - Hoe gaat het nog? zei ik alzoo. - Redelijk wel, 'n mensch en mag niet altijd klagen, zeide hij, nog altijd op zijn Brusselsch, wel te verstaan. - Ik heb hier eenen brief voor mijnheer Zef, zeide hij daar achter.

- Goed, Jan, maar mijne handen zijn zoo vuil, zei ik alzoo, leg hem, als 't u belieft, daar nen keer op de tafel.

- Met veel plezier, zeide hij alzoo.

- Van wien is die brief? zei ik alzoo. - Ik en weet niet, zeide hij. - Hoe! zei ik alzoo, gij en weet niet van wien die brief komt? - Neen ik, bazinne, zeide hij alzoo, ik zal u gaan zeggen, hoe dat het in zijn werk gegaan is. Ge moet weten, ik was gister avond nog tot Bergen, en ik logeerde in eene herberge tegen de statie. Ik zat daar te klappen, zeide hij alzoo, met nog twee kameraden, die met mij van Namen gekomen waren en, zeide hij alzoo, recht over ons zat er 'n jongen-heer, alzoo eene specie van een fiesken, die er zeer droevig uitzag. Al met eenen keer dat fiesken, zei hij alzoo, die gehoord had, dat ik naar B.., in verlof kwam, vroeg mij of ik daar geenen zekeren Jozef Van Halle kende? ik zei van ja, zeide hij alzoo, en het fiesken vroeg mij, zeide hij, of ik niet eenen brief zou willen medenemen, omdat het te laat was om hem nog gefrankeerd te krijgen. Ik zei van ja, zeide hij alzoo, en 's anderendaags morgens, als ik om vijf ure opstond, zeide hij alzoo, gaf de meid mij dezen brief en zei mij, zeide hij alzoo, dat het heerken al eene goede ure te voet vertrokken was.

Ik heb Jan Vereecken een glas bier getapt en hem bedankt voor zijne goedheid en hij is welgezind naar huis getrokken. Vermits gij ten achten niet en kwaamt eten, heb ik in mijn eigen gepeinsd, kozijn zal zonder twijfel bij Lena van den bakker zitten. Ik ga hem den brief dragen, zei ik alzoo in mijn eigen, het is schoon weer en uitermate aangenaam voor een klein wandelingken te doen.

- Gij deedt zeer wel, tante, antwoordde Jozef, die reeds den brief had opengedaan en hem poogde te ontcijferen bij het weifelende licht eener lamp, die in den winkel tegen het venster stond.

- Kom binnen, mijnheer Van Halle, en lees den brief op uw gemak, zegde thans Lena's moeder, die, door de welsprekendheid van Jozef's tante uit hare keuken gelokt, welhaast met haar in een ernstig gesprek was gewikkeld over slechten tijd, duurte der aardappelen, groote wasch, sterke boter en andere belangrijke zaken meer, terwijl Jozef en Lena, over den toog geleund, den volgenden brief lazen:

Bergen, 14 *Juli* 184...

‘Beste Jozef,

Wanneer gij deze letteren lezen zult, zal ik reeds verre weg zijn, waarheen weet ik niet. Een schrikkelijke slag heeft dezer dagen mijne ziel verpletterd.

Gij weet, Jozef, wat al moeite ik mij gaf om de hartstochten te stillen, die tegen mij opbruisten.

Reeds verheugde ik mij over den in schijn behaalden zege, maar één enkel ongenblik hield ik op te waken, en de vijand mijner rust nam dit oogenblik te baat om de assche mijns harten in mijne borst om te schudden, en het er onder glimmende vuur wederom lichtelaai aan te blazen.

Clara is aan haren kozijn verloofd, en alhoewel ik geene hoop had ooit met haar verbonden te worden, viel deze slag zoo onverhoeds en zoo geweldig op uwen armen vriend, dat ik zelfs niet recht meer weet, of ik droom of waak, en mij somtijds afvraag, of ik niet zinneloos ben? Sombere denkbeelden vervullen mijnen geest en het schijnt mij toe, alsof alle verder geluk voor mij onmogelijk geworden is. Sedert twee dagen heb ik mij dikwijls gevraagd, waarom de mensch toch zoo wonderlijk geschapen is, dat de edelste zijner gewaarwordingen het vergift kunnen worden, dat hem dooden moet; waarom voor éénen enkelen gelukkige, duizend anderen zoo veel lijden, en in de bitterheid mijner ziel, benijdde ik zelfs uw geluk.

Doch thans is het over, en ik ben weder uwer vriendschap waardig.

Beschuldig mij niet van ondankbaarheid of vergetelheid, omdat ik voor mijn vertrek niet bij u kwam. Ik vreesde te zeer, dat het zicht uws geluks en dat uwer goede Lena, mijne smarten nog vergroot zou hebben; ook wilde ik uwe zaligheid niet door mijne treurnis stooren.

Denkt beiden somtijds aan mij, terwijl ik, arme verworpeling, uit het paradijs der vreugde verdreven, treurig en eenzaam bij de vreemden ronddwaal. Slechts wanneer de tijd mijne wonden zal hebben geheeld ziet gij mij weder en, ik smeek er u om, bewaart getrouw mijn aandenken in uwe ziel, want uwe vriendschap is de laatste bloem, die tusschen de doornen mijner levenskroon prijkt, de laatste star, die aan den hemel mijner toekomst schittert!

Vaarwel, Jozef, en wees gelukkig bij uwe Lena!

Vaarwel en denk somwijlen aan

Uwen ongelukkigen vriend, LODEWIJK.’

Toen zij ophielden met lezen, was de brief op verscheidene plaatsen met hunne tranen besproeid, en Lena, de armen om den hals hares vriends gestrengeld, rustend met het gloeiende voorhoofd op zijne kloppende borst, was onmachtig hare droefheid te bedwingen.

- Jozef! Jozef! O blijft mij toch altijd geerne zien, zeide zij, want hoe wreed moet eene onbeantwoorde liefde zijn! Jozef drukte eenen vurigen kus op hare rozenwang en ijlde de deur uit, terwijl het meisje snikkend in de keuken ging.

- Daar zit iets scheef, geloof ik, zeide Lena's moeder aan Jozef's tante: nu, nu, het is de loop van de wereld, wij zijn ook jong geweest, en weten, hoe het met al die liefdezaken gesteld is,

- Ja zeker, antwoordde deze: er moet zoo van tijd tot tijd een klein schermutselingsken zijn, anders ware het al te eentonig en te vervelend. *Enfing*, wij hebben de wereld alzoo gevonden en zullen ze zoo maar laten. Zoo, goeden avond, bazinne! tot de eere!

- Slaap wel, gebuurvrouwe, tot morgen.

(*Wordt voortgezet.*)

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

Andermaal volgde op dat oogenblik een zware donderslag op een fellen bliksemstraal.

De waard ging achter den toog en dronk in een teug een groot glas brandewijn uit; daarop lachte hij schor en zijn sponsachtig gelaat nam eene onbeschrijfelijk boosaardige uitdrukking aan.

'Gij wilt hier slechts afloeren,' sprak hij met snijdenden hoon. 'Achter u staat baron Archimbald, die zich met uwe hulp gaarne van alle schuld zou willen schoonwasschen. Ik moet omgekocht worden, om te bestrijden wat Steenhouwer weet; en staat hij alleen met zijne beweringen, dan gelooft hem niemand, en het is natuurlijk dat baron Archimbald daarvoor eene aanzienlijke som over heeft. Ik ben er echter de man niet naar, die zich laat omkoopen, mijnheer Zwanenberg; ik houd mij aan de waarheid en zal slechts *dan* spreken als men er mij toe dwingt. Onthoud dat wel!'

Zwanenberg keek weder naar buiten; de regen had opgehouden.

'Gij zult spreken!' hernam hij met stijgende verbittering. 'Overleg dan goed elk woord, dat gij uitspreekt. Leugen en lastertaal zullen wij met alle ons ten dienste staande middelen vervolgen. Denk nog eens na over alles, wat ik tot u gezegd heb; wellicht komt gij nog tot betere gedachten....'

'Het onweder is voorbij!' viel de waard hem in de rede; 'misschien vindt gij de lucht buiten aangenamer dan hier.'

'Wilt gij mij de deur wijzen?'

'Dat juist niet; maar ik heb niet gaarne spionnen in mijn huis en ik weet ook, dat gij u in mijn locaal niet op uw gemak gevoelt.'

Zwanenberg was reeds opgestaan. Hij had ingezien, dat ook deze poging mislukt was.

'Gij spreekt van spionnen - ik kaats u deze beleediging terug, want zij treft mij niet,' zegde hij, den in hem opflikkerenden toorn met geweld pogende te bedwingen; 'gij en uw metgezel zult u....'

Hij brak af - het werd hem eensklaps duidelijk, dat hij de opmerkzaam luisterende tegenpartij bijna te veel ging verraden.

'Wij spreken elkander later nader,' ging hij voort, terwijl hij een geldstuk op de tafel wierp en zijn hoed nam. 'Gij zult u dit uur nog met bitteren rouw herinneren.'

Godfried Grafhorst keek met strakken blik naar de deur, waarachter zijn gast verdwenen was; dan greep hij langzaam naar het glas van Zwanenberg om het leeg te drinken.

‘Gij zijt benauwd,’ mompelde hij; ‘gij vreest den baron Rüdiger. Des te beter voor ons. - Hola! gij komt als geroepen. Zijt gij den pochhans Zwanenberg niet tegengekomen?’

‘Neen,’ antwoordde Steenhouwer, die, druipend van den regen, binnenkwam. ‘Neem mij toch den regenscherm uit de hand. Gij ziet immers dat ik zoo nat ben als eene kat? Zijn wij alleen?’

‘Over vijf minuten was Zwanenberg nog hier,’ antwoordde de waard, die zich thans beijverde, den paraplu naar de aangrenzende kamer te brengen, waarheen de makelaar hem volgde. ‘Gij moet hem tegengekomen zijn.’

‘Ik heb hem niet gezien!’

‘Des te beter,’ zegde Grafhorst, terwijl hij een stoel bij de tafel zette. ‘Hij vertrouwt ons niet - hij wilde mij omkoopen om ons van elkander te scheiden.’

‘Die deugniet! Gij hadt korte wetten moeten maken en hem de deur uitwerpen.’

‘Met woorden is dat ook geschied; overigens wilde ik hem ook geene vrees laten blijken, ik heb hem eenvoudig uitgelachen. Drinkt gij iets?’

‘Ja, wat brandewijn,’ antwoordde de makelaar. ‘Weet gij reeds dat Christiaan Lam gevangen genomen is?’

‘Onmogelijk!’ riep de waard onthutst uit.

‘Hij was hedenochtend nog hier, om mij te zeggen, dat hij op staanden voet ontslagen was.’

‘En heden namiddag is hij in hechtenis genomen, daar hij verdacht wordt den jood Abraham Stern beroofd te hebben.’

‘Dat kan gevaarlijk voor ons worden!’

‘Onzin! Lam weet niets - of hebt gij hem in onze zaken ingewijd?’

‘Ik zou er mij wel voor gewacht hebben; zoo dom zal ik niet zijn!’

‘Dan kan hij ook niets verraden en door zijne gevangenneming wordt het onderzoek op een valsch spoor geleid. Hij mag eenige weken brommen. Waarom was hij zoo dom, dien goeden dienst te verlaten. Wij hadden hem bevolen te blijven: hij wilde slimmer zijn. Nu mag hij zien hoe hij zich uit de klem redt. Waar is het geld? Kasper heeft het toch afgeleverd?’

‘Stipt, gelijk altijd,’ antwoordde de waard, terwijl hij uit den borstzak van zijn frak eene morsige brieventasch te voorschijn haalde; ‘hij is van ochtend hier geweest - de verdeeling heeft op de gebruikelijke wijze plaats gevonden - hier is uw aandeel.’

Peter Steenhouwer telde de banknoten en wierp een snellen, doordringenden blik op het opgeblazen gelaat van zijn metgezel.

‘Eerlijk gedeeld?’ vraagde hij.

‘Eerlijk gelijk altijd; Kasper is een eerlijke kerel!’

‘Zijne eerlijkheid zal hem geen schade doen; wij zullen de naaste dagen een beteren slag slaan.’

‘Nu, dit was ook een goed zaakje!’

‘Dat wil ik niet ontkennen, doch beter is beter. Verontrust u dus niet wegens Christiaan; verraden kan hij ons niet, en wanneer er geen bewijs tegen hem gevonden wordt, moet hij weder op vrije voeten gesteld worden. Middelerwijl is over de geheele geschiedenis gras gegroeid. De muziekant Wilfert is ook dood.’

‘Komaan! gij hebt een geheelen zak vol ongelooflijke nieuwigheden,’ zegde de waard, hem onthutst aanziende. ‘Wilfert zat hier toch gisteren nog zoo gezond als een visch in het water.’

‘Wij beiden hebben ook eenige schuld aan zijn dood,’ ging de makelaar voort; ‘wij hebben hem nog beschonkener gemaakt dan hij reeds was, en in dezen toestand is hij onder den paardentram geraakt.’

‘Wat is er aan hem gelegen!’ antwoordde Grafhorst schouderophalend; ‘zijne familie zal hem niet beweenen.’

‘Maar het geheim, waarvan hij gisteren hier gesproken heeft?’

‘Onzin! Hij wist niets, hij gaf zich slechts veel gewicht.....’

‘Daarmede stelt gij mij en u zelven niet gerust,’ zegde Steenhouwer met een bedenkelijk voorkomen. ‘Hij heeft den moordenaar van baron Theobald gekend.... hij beweerde ooggetuige geweest te zijn van de daad.....’

‘Indien hij het geweest ware, had hij van zijn geheim geld gemaakt.’

‘Herinnert gij u dan niet, dat wij hem verweten, dat hij zich voor zijn stilzwijgen had laten betalen? Hoe heeft hij zijne dochter opgevoed? Vanwaar haalde hij de middelen, om een eigen huishouden op te zetten? Hij sprak van eene erfenis, dat was eene leugen; hij heeft het geld bekomen van dengene, voor wien zijn geheim gevaarlijk worden kon.’

‘Ja, ik herinner het mij; wat hij intusschen ook geweten moge hebben, ons plan kan hij niet meer doorkruisen. Hij zeide dat baron Archimbald onschuldig was, maar den schuldige wilde hij niet noemen.....’

‘Bah! met deze bewering wilde hij ons slechts op een dwaalspoor brengen, dat moet u toch zonneklaar zijn, want alleen baron Archimbald kan de schuldige zijn,’ antwoordde de makelaar. ‘Door hem is Wilfert omgekocht geworden en deze kon dus als getuige niet meer tegen hem optreden.’

‘Dus kunnen wij het slechts als een geluk beschouwen, dat hij dood is,’ hernam Grafhorst.

‘Misschien wel - misschien ook niet; in ieder geval moet ik het geheim uitvorschen!’

‘Kunt gij de dooden in het leven terugroepen?’

BUURMAN, IS DIT UW KAT? NAAR DE SCHILDERIJ VAN CHAMPNEY.

‘Spot niet; de zaak is ernstiger dan gij denkt. Wilfert zegde, dat hij alles opgeschreven had; deze aanteekeningen zou hij achterlaten. Thans komt het er op aan, dat gewichtige geschrift van zijne weduwe te bekomen; ik hoop, dat zij het mij voor een klein sommetje gelds zal verkoopen; want zij verkeert in behoeftige omstandigheden.’

Godfried Grafhorst schudde het kale hoofd en een minachtende lach vertrok zijne lippen.

‘Geef u daar toch geene moeite voor,’ spotte hij. ‘Wat zal dat geschrift bevatten? En in geval het werkelijk voorhanden is, zal dan de weduwe Wilfert het niet lezen en er zelve gebruik van maken?’

‘Dat is het juist wat wij voorkomen moeten. Ik moet zorg dragen, dat zij geen tijd vindt er naar te zoeken en het te lezen.....’

‘Waartoe dat alles?’ viel de waard hem ongeduldig in de rede. ‘Wij moeten snel handelen, dat is nu de hoofdzaak. Zwanenberg heeft mij gezegd, dat zijn zwager vrede wilde stichten in de familie en dengene beloonen, die zijn broeder, baron Archimbald, van alle verdenking zou weten te zuiveren; hij zelf schijnt door Archimbald omgekocht te zijn. Wat is het gevolg daarvan voor ons? Dat baron Rüdiger ons geen cent betalen zal, als wij onze tot dusverre gespeelde rol niet ontrouw willen worden. En doen wij het laatste, dan oogsten wij slechts bespotting in en niemand wijt er ons dank voor. Er blijft ons slechts één uitweg over: wij moeten baron Archimbald vragen, wat hij voor ons zwijgen betalen wil. Hij vreest zijn broeder en ik denk, dat hij wel tot een offer besluiten zal, als hij ons daardoor kwijt kan raken.’

De makelaar bleef lang in nadenken verzonken. Nu eens speelde hij met zijne gouden horlogeketting, dan weder streek hij met de handen over zijn grauwen bakkebaard en hij scheen moeielijk tot een besluit te kunnen komen.

‘Mogelijk hebt gij wel gelijk,’ dus nam hij eindelijk weder het woord op. ‘Wilt gij met den baron gaan onderhandelen?’

‘Ik?’ lachte Grafhorst. ‘Hij zou mij de deur uitsmijten, want hij weet zeer goed, dat ik niets gezien kan hebben. Uwe bedreigingen maken meer indruk, en als de baron u de deur wijst, kunnen wij nog altijd ons geluk bij Rüdiger beproeven.’

‘Ik wil eerst nog eens met Zwanenberg spreken en ook beproeven, mij van de aanteekeningen van Wilfert meester te maken,’ zegde Steenhouwer, na zich wederom eene wijl bedacht te hebben. ‘Mogelijk gelukt het mij. - Nu van iets anders,’ ging hij voort, terwijl hij een pakje uit zijn zak haalde. ‘Hier zijn de afdrukken. De sleutels moeten morgen gereed zijn, wij mogen niet langer wachten. De eenige man, die buiten mij in huis woont, trekt er morgen uit; de vrouwen, op wie de verdenking vallen moet, willen overmorgen of een dag later eveneens verhuizen; in den nacht van morgen op overmorgen moet het gebeuren.’

‘Kasper komt van avond,’ merkt de waard aan, ‘wilt gij niet zelf met hem spreken?’

‘Ik kom niet gaarne des avonds hier,’ antwoordde de makelaar hoofdschuddende; ‘men weet nooit, wien men hier aantreft en gij zult begrijpen, dat het mij niet onverschillig zijn kan, door wien ik hier gezien word.’

‘Ja, ja, gij moet u maar altijd met den rug vrijhouden!’ grijnslachte Grafhorst. ‘Mocht eens een onderneming mislukken, dan kan op u niet de geringste zweem van verdenking vallen. Er behoort niet veel moed toe de gebraden kastanjes door andere handen uit het vuur te laten halen.’

‘Doet gij het dan?’ vraagde de makelaar. ‘Gij blijft ook op den achtergrond en eischt nochtans uw aandeel.

‘In het geheel niet! Ik deel met de andere het gevaar, want ik ben de verheeler.....’

‘En ik lever het plan en in dit geval ook nog de middelen. Ik leid daarenboven later de verdenking af. - Kortom, ik ben het hoofd en onze lieden zijn mijne handen.’

‘Nu, word maar niet boos; het was slechts kortswijl.’

‘Ik houd niet van zulke korstwijl. Wanneer de nieuwe onderneming gelukt, zullen onze lieden sieraden en briljanten hierheen brengen. Hebt gij er een kooper voor, die geen al te slechte prijzen betaalt?’

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 24]

Onze gravures.

Een miskend genie.

EEN MISKEND GENIR, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. BEVER.

Als er geene miskende genieën waren, zouden er ook geene erkende geniëen wezen kunnen Zulk een beklagenswaardig slachtoffer der kunst is kleine Piet. Niet alleen is zijn talent onbegrepen door zijne omgeving, maar als een arme martelaar der edele kunst ziet hij zich op dit oogenblik voor zijne liefde tot de muziek met gevoelige kastijding bedreigd. Telkens als de jeugdige *musicus* de kans klaar ziet, bergt hij zich in een of ander hoekje, om aan zijne liefhebberij den vollen teugel te vieren. Tot dit

doeleinde zijn alle plaatsen voor kleinen Piet even geschikt: de kunst leeft immers zelfs in de woestijn.

Naar hartelust ontlokt hij dan de grilligste fantasieën aan zijn speeltuig, verrukkelijker voor zijn oor dan het wonderspel eener tooverfluit. Maar als hij dan geheel in verrukking weggezonken ligt, komt niet zelden moeder, wier muzikaal gehoor waarschijnlijk geheel onontwikkeld is. den armen *aspirant-virtuoos* onzacht uit zijne tonendromerij opwekken. ‘Speleman, luiaard’, klinkt het dan, ‘leer uwe lessen in plaats van gedurig op dit verwenschte fluitje te zitten blazen!’ En dan wordt gewoonlijk de maatslag, dien kleine Piet bij zijne uitvoeringen nog al eens verwaarloost, geregeld, maar veel te laat en op eene gansch verkeerde plaats geslagen. Arme, kleine Piet, ja, ge zijt wel onbetwistbaar een miskend genie.

Andreas Hofer's afscheid.

Reeds meermalen hebben wij over den grooten vrijheidsheld Andreas Hofer gesproken. De episoden uit zijn

even, zoo rijk aan treffende tooneelen, zijn altijd een dankbaar onderwerp geweest voor den beeldenden kunstenaar. Geen schilder, die den fieren Tyroolschen aanvoerder echter beter begreep dan zijn beroemde landgenoot Frans Defregger. Deze kunstenaar heeft iets van hetzelfde bloed in de aderen, van denzelfden geest in het gemoed, om met zooveel waarheid in lijn en kleuren het heldendicht te zingen van Hofer's leven en streven. Nergens ondervond Napoleon grooter tegenstand dan in de berglanden. De guerilleros van Spanje en de vrijscharen van Tyrol hebben den grooten veroveraar soms meer afbreuk gedaan dan de groote legers, in geregelde slagorde geschaard. Dat is omdat hij niet stond tegenover materie[e]le kracht alleen, maar tegen hooger bewustzijn eener geestelijke macht: het vrijheidsgevoel, ingeademd met de frissche lucht der bergen, met eene liefde voor den geboortegrond, zooals alleen hun heerlijk vaderland het kan kweeken.

Tragisch is het oogenblik, waarop de schilder ons den eenvoudig grooten man voorstelt. Gewerkt, gezwoegd, gestreden en geleden heeft hij voor de verdediging des vaderlands; zijn bloed heeft hij er voor vergoten, niet alleen hij, maar de minste der zijnen; want die hem omringen in het uur der scheiding, zijn strijdmakkers en invalieden, die hunne beste krachten veil hadden voor zijne zaak, die geheel de hunne was. Eindelijk bezweken voor de overmacht, in kluisters geslagen, veroordeeld door den tyran, is het oogenblik gekomen dat hij opgaat ter dood. Waar allen treuren en klagen en in wanhoop de handen in het haar slaan, of diezelfde krachtige vuisten wringen, die de buks hebben gericht op den vijand, waar zij in weemoed knielen en de hand kussen, die hun den weg der overwinning wees, - daar staat hij, fier en sterk in het aangezicht van den dood. Onderwerping, geen overmoed, maar mannelijke sterkte spreekt uit zijne trekken; hij roept zijne getrouwen zijn vaarwel toe, troost hen en staat ongebogen, waar allen gebukt gaan onder de smart van het afscheid.

Een nachtelijk drama.

Het is een heldere winternacht: de sneeuw glinstert op het veld en slechts het dichte bosch vormt voor het oog van den nachtelijken wandelaar de donkere grenslijn van den gezichteinder.

Zie, daar schiet een donker spook uit het kreupelhout op, en een ander ijlt het achterna. Vergeefs tracht de eerste gedaante den vervolger te ontwijken, maar hoe ze zich ook wendt of keert, hij volgt ze als hare schaduw. Nu verdwijnen beide in het donkere bosch; dan duiken zij weder op; een ritselend gedruisch en de beweging der takken van een besneeuwden eik laat vermoeden, dat een der gevleugelde strijders stelling genomen heeft tegenover zijne weerpartij.

Het zijn twee ooruilen, ook bekend onder den naam uhu's, terwijl zij in de wetenschappelijke wereld als *bubones* te boek staan. Maar het zijn in het geheel geene vriendschappelijke betrekkingen, die hen hier hebben samen gevoerd. Het doordringend geschreeuw, het herhaalde kraken van takken en twijgen, het rondstuiven van de sneeuw bewijst voldoende, dat het hier een vinnigen strijd geldt. Nood of afgunst hebben waarschijnlijk den vervolger daartoe geprikkeld, of is hij misschien de rechthebbende eigenaar van den buit, dien de ander in zijne klauwen vast tegen den tak geklemd houdt?

Hoe het daarmee zij, het recht van den sterkste zal waarschijnlijk wel in zijn voordeel beslissen; want de sterkste blijkt hij en dat hij de kracht van zijne klauwen geducht doet gelden is een rechtgeaarden ooruil in dezen schralen tijd van het jaar niet kwalijk te nemen. Een boutje, zooals hij op het oogenblik aan zijne tegenpartij betwist, komt waarlijk tegenwoordig iederen dag niet voor.

In den veestal.

Deze vier kostgangers worden op eene harde proef gesteld en als we eens evengoed konden hooren hoe ongeduldig die gasten zijn, als we dit thans zien, dan zouden we onthaald worden op een weinig harmonisch quartet, dat telkens in luider toon aandringt op vervroeging van het etensuur. De gehoornde gast, die door een houten beschot van zijne gemoedelijkere lotgenooten is gescheiden, is zoo verlangend naar zijn rantsoen, dat hij de vrijheid neemt eens te komen kijken of de pot klaar is. De kalveren geven meer blijk van zelfbeheersching en wachten gelaten op het hun toekomende deel van den lekkeren spoeling.

Het tooneeltje speelt in een ouden stal van eene groote hofstede of kasteel. Het is door den schilder A. van der Venne goed behandeld.

De pastoor van Boulogne.
(*Slot.*)

'Ik geloof het gaarne,' zeide de goede pastoor eenvoudig, 'maar wij dwalen alweer af. Gij gingt dus naar de *Falkland's-eilanden* om er de *Malouïnen* van te maken; en gij zijt met uwe kolonie geslaagd? Daaraan twijfel ik bijna niet.'

'Inderdaad, het gelukte mij... Ongelukkigerwijze echter deden de Spanjaarden bij het sluiten van den vrede hunne rechten op de eilandengroep gelden, en het Fransche hof, oordeelende dat die aanspraken gegrond en rechtvaardig waren, besloot hun die eilanden terug te geven, onder de voorwaarde evenwel, dat aan mij al de onkosten zouden vergoed worden, die met de oprichting der kolonie mij half geruïneerd hadden.'

'En die schadevergoeding is u toch geworden?'

'Ja, mijn vriend, ik heb een millioen ontvangen.'

'Een millioen?.... Hemel! Welk een aalmoes... En waar gaat gij nu weer heen?' vroeg hij haastig, alsof hij niet al te lang over het verband tusschen een millioen en aalmoezen wilde nadenken.

'Ik ga nu naar Hâvre,' antwoordde de admiraal.

'Wat gaat gij daar doen?.... Halt!.... beschouw die vraag als niet te zijn gedaan; gij zoudt mij anders voor zeer onbescheiden houden.'

'Onbescheiden? Wel nu nog fraaier; volstrekt niet, mijn waarde!.... Ik ga naar Hâvre om eene fregat te inspecteeren die de koning aan mijn bevel heeft toevertrouwd.'

'En de naam van die fregat luidt....?'

'*La Boudeuse.*'

'Zeker een schoon schip?'

'Een prachtig vaartuig.'

De pastoor slaakte een diepen zucht. Het was duidelijk op te merken, dit de brave geestelijke aan den tijd terugdacht, waarop hij, nog jong zijnde, de zee had kunnen bevaren en schepen,... wat meer zegt, vreemde landen zien.

Die verzuchting intusschen had ten gevolge, dat er opnieuw tusschen den admiraal en zijne officieren een glimlach en eenige knipoogjes werden gewisseld, die evenwel door den in diepe gedachten verzonken Rémy niet opgemerkt werden; hij schrikte niet eerder uit zijne overpeinzing op, dan toen het rijtuig stilhield voor de deur van een hotel.

‘Ah! Ik geloof dat wij zijn waar wij wezen moeten,’ zeide hij. ‘En wat heb ik een honger.’

‘Nu, wij zullen niet lang met het dineeren wachten,’ zeide Bougainville, ‘want het diner is vooruit besteld en staat voor ons klaar.’

‘Dat is mij een leventje, zulk een admiraal-leven!’ lachte de pastoor, ‘men krijgt millioenen uit Spanje; men reist in gemakkelijke rijtuigen, en komt men op de plaats van bestemming. dan staat het diner gereed!.... Arme Marianne! die zonder mij en zeer ongerust heeft moeten eten!’

‘Komaan, komaan!’ zeide Bougainville, ‘eens is niet altijd.... Wij eten nu eenmaal zonder Marianne, en die treurige omstandigheid zal, hoop ik, uw eetlust niet verjagen.’

‘Oh! maak u niet ongerust... Ik heb waarlijk een *buitengewonen* eetlust.’

‘Welaan, aan tafel dan! aan tafel!’

‘Aan tafel!’ herhaalde de pastoor, even luchtig en vroolijk als de beide jonge marine-officieren.

***

Het diner was uitstekend. Bougainville, die een smuller was, dronk - daar men omstreeks dien tijd de gewoonte volgde om de champagne te verkoelen - niet anders dan champagne-frappé.

En onze goede pastoor Rémy, zoo eenvoudig als hij was, telde een zeer gevoelig smaakorgaan onder de vele goede gaven, waarvoor hij zoo dankbaar was. In het begin dronk hij slechts een scheut wijn in zijn glas water, daarna nam hij half water en half wijn, vervolgens wijn met een scheutje water, en ten laatste vergat hij de heilzame vermenging geheel en dronk zijn glas wijn.... geheel ongemengd.

Toen Bougainville hem eindelijk op die hoogte zag, stond hij op, mededeelende dat zijn tijd thans was gekomen om zijne opwachting bij den vorst te gaan maken, aan wien hij, behalve de belangen van de aanstaande reis, die van de arme parochianen van Boulogne wilde voordragen. Gedurende zijne afwezigheid zouden de beide jonge officieren het zijn gast zoo aangenaam mogelijk maken.

Bougainville bleef, zooals hij gezegd had, een uur weg; doch niettegenstaande de hartelijke uitnoodiging der jongelui en de welgemeende toasten, die zij uitbrachten op Marianne en de arme parochianen van Boulogne, overschreed de brave Rémy de grens niet, die hij zich had gesteld, en deed hij in de aangenaamste en vroolijkste stemming, zijne wilskracht en standvastigheid alle eer aan.

‘Wel?’ riep hij uit, zoodra hij Bougainville teruggekeerd zag.... ‘en mijne armen?’

‘Daar zult ge van hooren,’ antwoordde de admiraal. ‘De koning heeft mij geene driehonderd ponden.... maar vijftig Louis d'or voor de behoeftigen van Boulogne ter hand gesteld.’ Dit zeggende legde hij twee rollen goud naast het bord van den pastoor.

‘Wat! vijftig Louis?’ riep Rémy, met verbaasde blikken op dat tastbaar bewijs van 's konings milddadigheid starende.... ‘twaalf honderd ponden?....’

‘Twaalf honderd ponden, zeide Bougainville.

‘Maar het is niet mogelijk!’ sprak Rémy.

‘Zij liggen voor u, strijk ze op, en steek ze in den zak.’

De pastoor van Boulogne strekte de hand uit naar het goud.

‘Slechts op ééne voorwaarde,’ hernam Bougainville, ‘heeft Z.M. ze u geschonken.’

‘Welke? Spreek!’

‘Een glas op de gezondheid van uwen koning te ledigen.

‘Oh! is het anders niet.’ En met die woorden hield hij zijn ledig glas onder de door zijn gastheer opgeheven flesch.

‘Ho! ho! genoeg!’

‘Hoe heb ik het nu met u, Rémy? Zoudt gij de geheele en volmaakte gezondheid van onzen koning met een halfgevuld glas willen drinken?’

‘Komaan, Bougainville, vul de glazen dan maar tot aan den rand, want eigenlijk hebt gij gelijk; de gezondheid van den koning en zijne milddadigheid voor mijne arme gemeente zijn toch waarlijk wel een vol glas waard. Zoo, mijn vriend.... dank u.... dank u.... Antoine en mijnheeren, God zegene onzen menschlievenden vorst!’

‘Leve de koning!’ herhaalden allen.

‘Wanneer wij zoo doorgingen, mijn waarde Bougainville,’ hernam Rémy, toen de glazen,

ten bodem geledigd, werden neergezet, ‘dan zou ik meer drinken dan aan mijn stand en mijne waardigheid voegt, en daarom stel ik u thans voor.....’

‘Weet gij wat ik u voorstel, mijn beste Rémy?’

‘Ik geloof dat ik het raden kan, mijn vriend; om thans eene wandeling te gaan maken?’

‘Neen, niet juist, iets anders.’

‘En wat dan?’

‘Gij zeidet mij straks dat gij nimmer de zee zaagt, niet waar?’

‘Ja, mijn vriend.’

‘Welnu, ga met mij mede naar Hâvre.’

‘Ik?.... Met u naar Hâvre gaan?... Kom, Antoine, ga nu niet den draak met mij steken.’

‘Zoo iets ligt niet het allerminst in mijne bedoeling, Rémy; het is ernstig gemeend wat ik u voorstel.... Kom, nog een glas op het welzijn uwer gemeente?’

‘Ik dank u hartelijk voor uwe goede bedoeling met het welzijn mijner gemeente,’ lachte Rémy, ‘doch houd mij ten goede, dat, hoewel ik niets vuriger dan dat beoog, ik mijne oprechte wenschen voor haar geluk niet met een glas bezegel. Ik drink niet meer.’

‘Nu, laten we ons dan maar gereedmaken om naar Hâvre te gaan.’

‘Kom, Antoine, eindig met die gekheid.’

‘Het is geene gekheid, mijn brave Rémy, gij moet de zee zien, voor gij sterft of stokoud zijt - de droom uwer jongelingsjaren kan zich nog gedeeltelijk vervullen.... ik zal u de werven en de arsenalen en de prachtigste oorlogsschepen laten zien.. denk toch dat de reis uit en thuis hoogstens vier en twintig uur kan duren, en dat gij dan meer gezien zult hebben dan in geheel uw vorig leven, en uw wensch, een zeeschip te zien, vervuld zult hebben.’

‘Neen, neen, Antoine, zoo lang mag ik mij niet van mijne parochie verwijderen, dat zou mij eene ernstige berisping van mijn bisschop op den hals halen.’

‘Kom, kom, mijn waarde Rémy, als dat het grootste bezwaar is, ga dan gerust mede; geef slechts uwe toestemming en ik zal zorgen dat u een verlof van acht dagen wordt toegestaan.’

‘Foei, Antoine, spreek toch zulke dwaasheid niet. Wie zou gedurende dien tijd mijne plichten waarnemen en mijne armen verzorgen? en dan.... Marianne? Maar, neen, het is maar gekheid; veroorloof mij nu maar spoedig naar huis te gaan.’

‘Welnu, zoo gij niet anders wilt, dan zal ik u met mijn rijtuig en postpaarden terug brengen, ofschoon ik hier iets heb, dat uwe bezwaren wel zou doen verdwijnen.’

Dit zeggende haalde de admiraal Bougainville een met een groot zegel voorzien geschrift te voorschijn

‘Wàt is dat, Antoine? Het zegel van den bisschop?’

‘Ja, ja, mijn beste, brave Rémy!’

‘En dat is....’

‘Gij raadt het precies, het is een achtdaagsch verlof voor den pastoor Rémy van Boulogne en bovendien is reeds een geestelijke aangewezen, die, zoo gij hadt toegestemd, dadelijk zou vertrokken zijn, om uwe plaats te vervullen.’

‘Antoine, Antoine, wat maakt gij het mij moeielijk. Wist Marianne het nu, en hadt gij mij niet zoo onverhoeds medegenomen, dan... maar nu, ik heb niets bij mij, en...’

‘Kom, kom, oude vriend, als dat het eenige bezwaar is, geef dan maar uwe toestemming; oogenblikkelijk zenden wij iemand, om Marianne gerust te stellen; gij schrijft haar een briefje, dat een oud vriend u zijn schip zal laten zien, hetgeen een wensch van geheel uw leven is geweest, voeg er de vijftig Louis d'or voor de armen van Boulogne bij, en als gij morgen in Hâvre zijt, vindt gij de noodige artikelen, die gij aan Marianne zult verzoeken mede te geven.’

‘Welnu, Antoine, ik zwicht voor het verleidelijke van uw aanbod, geef spoedig pen en papier; wat zal Marianne wel van haar pastoor denken, die daar zoo eensklaps op reis gaat en voor zoo lang? Maar dat zeg ik vooruit, Antoine, acht dagen houdt gij mij niet.’

***

Een prachtige morgen overgoot de haven van Hâvre met eene zee van licht, de zwak golvende deining, door een flauw koeltje bewogen, deed het water als diamanten fonkelen en bracht den goeden pastoor van Boulogne in verrukking, die, aan een der vensters van het hôtel der Marine staande, met een blik dat onovertreffelijk schoone tafereel beschouwde

‘Hoe fraai! hoe onuitsprekelijk schoon is die eindelooze zee; en is dat grootste en prachtigste schip het uwe, Antoine?’

‘Dat is het, Rémy, dat is de fregat La Boudeuse,’ waarover Z.M. de koning mij wel het bevel heeft willen toevertrouwen’

‘Hoe netjes ziet het er uit. Alles blinkt en schittert; hoe scherp teekenen de masten en touwen zich af tegen den diep blauwen hemel. Maar zie, Antoine, eene sloep met acht roeiers en eene vlag op het roer steekt van het schip af; zij weten zeker reeds dat gij aangekomen zijt en nu gij mij zoo spoedig gaat verlaten, spoed ik mij naar Boulogne.’

‘Stop een beetje, mijn goede Rémy, dat zou nu werkelijk zijn: ‘In Rome geweest en Zijne Heiligheid niet gezien,’ dat is niet volgens afspraak, gij gaat mede naar boord, bekijkt het schip in alle hoekjes en gaatjes, dan kunt gij u naderhand een beter begrip maken, als gij leest, dat kloeke mannen op zoo'n klompje hout eene reis om de wereld maken, en dan wel drie jaren lang daar al hun lief en leed moeten vinden. Bovendien gaan wij aan boord ons ontbijt gebruiken.’

‘Ja, Antoine, gij hebt gelijk, nu ik hier ben wil ik mijne, misschien zondige nieuwsgierigheid bevredigen, en als het dan zwaar stormt, zal ik den zeeman nog vuriger in mijne gebeden bedenken, als ik mij herinner hoe hij op zoo'n broos vaartuig in den strijd met de elementen worstelt.’

‘Welnu, ik zie dat de sloep aanlegt; als de bode van Boulogne terugkomt, heb ik order gegeven dat hij dadelijk aan boord komt, om zoo spoedig mogelijk uw hart gerust te stellen omtrent Marianne en uwe parochianen.’

Was de verbazing van den pastoor Remy groot geweest bij het beschouwen van het schip van den vasten wal, zijne verbazing steeg ten top, toen hij, op het dek staande, die sierlijk hellende masten met ra's, touwen en blokken zag, die hem als eene onbegrijpelijke verwarring voorkwamen.

De blanke stukken op het geschut-dek, het schitterende koperwerk, de heldere dekken, alles ontlokte hem een kreet van verbazing en slechts noode begaf hij zich naar de kajuit van den commandant, waar een zorgvuldig toebereid ontbijt hem wachtte.

De officieren, met welke hij den vorigen dag had kennis gemaakt, trof hij weder aan, behalve nog eenige andere officieren, die zich allen schenen in te spannen, om den gast van hun commandant door de verlokkelijkste beschrijvingen van door hen bezochte landen in verrukking te brengen.

Reeds langer dan twee uren had men aan tafel doorgebracht, toen een regelmatige, doch ongewone beweging den pastoor van Boulogne in het midden van een verhaal van Oost-Indië deed uitroepen:

'Maar, Antoine, wat is dat? Het schip is in beweging?'

'O, wees gerust, Rémy, het zal de vloed zijn, die opkomt en het schip doet zwaaien.'

'Zoo.... maar neen, ik geloof werkelijk, dat het schip op de golven voortgaat. O, laat mij voorbij.'

Dit zeggende was hij haastig opgestaan en beklom den kajuitstrap, door den commandant en de officieren gevolgd.

Nauwelijks stak hij echter zijn hoofd uit den kajuitstrap en zag hij de masten van het schip met zeilen bedekt, of hij ijlde naar de verschansing, waaraan hij zich vastklemmende, een oogenblik stokstijf bleef staan, om daarna met den diepsten weemoed op het gelaat zich tot Bougainville wendende uit te roepen:

'O! Antoine, waarom hebt gij dit gedaan? Ik vertrouwde u Mijne arme kinderen in Boulogne, zij hebben uwen vriend en verzorger weggevoerd, en.... Marianne!'

'Verontrust u niet, Rémy, ziehier uwe aanstelling als aalmoezenier op de fregat La Boudeuse.' Ik deelde aan Z.M. uwe geschiedenis mede, uwe steeds gekoesterde hoop, eens vreemde werelddeelen te zien, onze innige vriendschap en het gebrek aan een bekwaam en braaf aalmoezenier op mijn schip voor eene reis om de wereld....'

'Antoine, eene reis om de wereld!'

'Zoo is het, Rémy, en gij alleen waart de man die, verstand aan godsdienst parend, voor die moeilijke taak berekend waart. De koning gaf zijne toestemming, de bisschop vond geen bezwaar; voor Marianne en uwe armen is rijkelijk gezorgd en ik ben gelukkig een oud, beproefd vriend bij mij te hebben'

Drie jaren later, juist op den dag, trad de pastoor van Boulogne zijne woning weder binnen, die hij zoo onverwacht verlaten had. Voor Marianne en zijne kinderen was uitstekend gezorgd en de driejarige reis verschafte den goeden pastoor gedurende zijn geheel volgend leven eene onuitputbare bron van verhalen.

Geld of liefde. Zedenroman door Désiré Delcroix. (*Vervolg.*)

XI.

> Luister, ik wil u een ding leeren: wanneer de nood het hoogste is, dan is de hulp het naast.
> FREDERIKA BREMER.

- Waar mag mijne vrouw nu al wederom gevaren zijn? zegde de dikke heer; wij zitten hier reeds een uur te wachten, en zij blijft weg. Zuster, gij moest eens gaan zien, waar zij blijft.

Mevrouw Van Stralen, die uit eigen onrust reeds driemaal de zaal verlaten had, ging nog eens in den gang en wachtte daar, met angstig ongeduld, den uitslag der samenspraak tusschen haren man en diens zuster af.

- Ik geloof dat gij het mis hebt, Mijnheer Vanderklaveren, antwoordde de notaris aan den man van Tante Treze: wij zijn nog maar zestien en eene halve minuut in deze kamer, kijk liever. En de notaris haalde, met zijne reeds overbekende gedienstigheid, ten derde male zijn gouden uurwerk uit den zak.

- Ja ja, ik geloof u, Mijnheer de notaris, ook wel zonder het te zien: als ik zeg een uur, dat is zoo eene manier van spreken om te doen begrijpen dat het zeer lang is. Gij verstaat mij wel, niet waar?

Clara zat aan het venster en breide; aan de kort afgebrokene bewegingen harer handen en vingeren, kon men gemakkelijk zien, dat geene kalmte in haren geest heerschte.

Er volgden eenige oogenblikken stilzwijgendheid, welke haar oom te baat nam, om eens duchtig te blazen en zich met zijnen zakdoek het kale voorhoofd te drogen.

De notaris nam drie snuiven, bezag nog eens zijn uurwerk, en begon gewaar te worden, dat men te lang wachtte om de tafel te dekken.

Men hoorde thans in de groote zaal niets dan het gegons der vliegen, die in den zonneschijn speelden en het luide geblaas van Vanderklaveren.

Eensklaps werd de deur met geweld geopend en Tante Treze, door Mevrouw Van Stralen gevolgd, stormde de zaal binnen. Uitgelatene vreug-

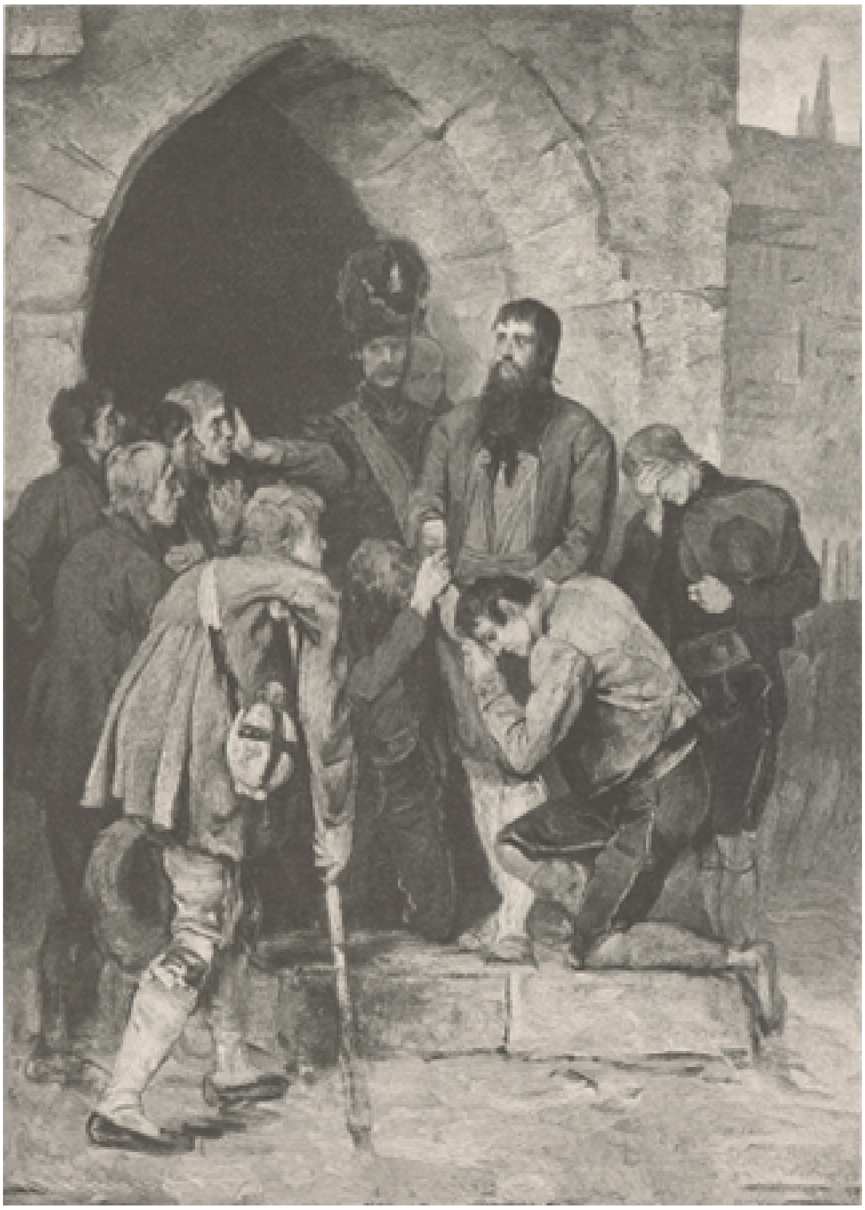

ANDREAS HOFER'S AFSCHEID, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FRANS DEFREGGER.

de verhelderde haar gelaat, en de goede, wilde meter was met zes stappen bij hare nicht, aan wie zij zeker iets aangenaams in het oor fluisterde, want een hoog rood kleurde 's meisjes bleeke wangen, en dankbare blikken straalden ten hemel uit hare blauwe oogen.

EEN NACHTELĲK DRAMA, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JEAN BUNGARTZ.

Een rijtuig kwam het voorhof ingereden, het voerde nieuwe gasten aan, namelijk den burgemeester van het dorp en zijnen collega uit eene naburige kleine gemeente, twee goede kennissen van Van Stralen, die Arthur van wege zijn ooms had afgehaald.

Vanderklaveren en de notaris verlieten aanstonds de kamer om de nieuw aangekomenen bij hunne ontlading te groeten; want het mocht eene ontlading heeten, twee zoo bovenmatig diklijvige dorpspotentaten uit de rollende kas op vasten grond te brengen.

Buiten de zaal ontmoette hen Van Stralen, die uit eene andere kamer gekomen, met hen den buitentrap afdaalde.

Gedurende hunne afwezigheid vroeg Mevrouw haastig aan hare schoonzuster naar den uitslag van het gesprek met haren man.

- Alles is voor één jaar verschoven, antwoordde Tante Treze haastig: maar ook moest ik mijne tong roeren, kind; *en fin* tijd gewonnen is veel gewonnen.

- En hoe hebt gij dit verkregen? vroeg Clara's moeder, die de mogelijkheid niet begreep hoe haar man van een reeds gevormd ontwerp wilde afzien, of de uitvoering daarvan verschuiven.

- Hoe ik dat uitstel verkregen heb, wel, mijn kind, met op de tafel te slaan, mij kwaad te maken en te dreigen, dat ik al mijn goed aan kerk en armen zou vermaken, bij aldien nichte Clara nog veel getormenteerd wierd. Hij maakte zich wel schrikkelijk kwaad, maar dat was nu minder, hoe meer hij riep, hoe luider ik schreeuwde, en eindelijk, ik zag het, wierd hij benauwd.

Hij zei zeker in zijn eigen: Ons Treze zou er inderdaad wel toe in staat zijn van geheel haar fortuin aan den arme te schenken, *en fin* hij zei alzoo, wij zullen daar het naaste jaar van spreken; Clara is precies nog wat jong.

Kijk, het was alsof hemel en aarde over mijn hoofd ommekeerden, zoodanig was ik welgezind toen ik dat hoorde. Ik haastte mij zoo zeer om het u te komen zeggen, dat ik daar tegen een klein tafelken liep en eenen bokaal met roode vischjes omver wierp. Die arme beestjes liggen zeker nog op den vloer te spartelen; wacht, ik zal hun seffens eens versch water gaan geven.

En zij huppelde met haar mager lichaam naar de deur. Toen zij die opende, vond zij zich plotseling voor de twee dikke burgemeesters en de andere gasten, die haar zeer hoofsch groetten; doch Tante Treze was te wel gezind om complimenten te maken, en hare groete aan de twee ambtenaren, die overigens hare beste vrienden en tafelgenooten waren, luidde aldus:

- Ah, burgemeesters, gij zijt daar gelijk ook! ik heb nu geenen tijd om fatsoentjes te maken, ik moet hier rechtover een werk van barmhartigheid verrichten, ik kom aanstonds weer.

Men lachte, en Tante ging hare roode gunstellingen uit den doodstrijd verlossen.

XII.

....
Zoo geraekt men aen den dans:
....
....
....
....
't Was een vryster, als een lyster,
Zy ging met den nieuwen snuf;
Zy kon zingen, zij kon springen
En daer in had Klaesje puf.
'T wordt besloten en begoten
Want het jawoord was er uit.

PATER POIRTERS. (Masker van de wereld.)

De maaltijd was door de tegenwoordigheid van het strenge hoofd des huisgezins eenigermate onvroolijk. Van Stralen's eigenliefde was te zeer gekrenkt geworden, en hij kon de krenking niet over zijn hart krijgen. Mevrouw van Stralen en Clara waren beiden zeer ernstig: een folterende angst beklemde de borst der moeder, want zij zag op het voorhoofd haars mans duistere wolken samenpakken; en zij vreesde de uitbersting dier inwendige verbolgenheid na het vertrek der gasten. Clara van haren kant was geenszins over haar lot gerustgesteld. Het arme meisje wist niet, wat er tusschen haren vader en Lodewijk was voorgevallen, en ofschoon zij het zich misschien nooit had bekend, smeulde er in heur hart een verterend vuur, dat haar wel lijden deed, maar welker kracht zich tot nu toe niet genoeg had ontwikkeld, om haar toe te laten, haren zielstoestand te doorgronden. Lodewijks afwezigheid folterde haar ten minste zoo sterk, als de tegenwoordigheid van Arthur, dien zij toch voortdurend als eenen vijand harer rust beschouwde.

Arthur was, kort na zijne aankomst met de genoodigden, door zijnen oom alleen geroepen en had mededeeling gekregen van de verandering, welke zekere oorzaken, zoo als Clara's vader het noemde, in de ontworpen plannen hadden medegebracht.

De uitgestelde mededinger vond zich dus in zijne hoop bedrogen; dit echter was nog het minste; maar al de moeite, welke hij zich sedert acht dagen gegeven had, verviel dus tot nutteloozen arbeid: de vurige *improvisatie*, die hij bij het nagerecht doen zou en aan welke hij zes dagen en twee halve nachten had gewerkt, zou dus niet plaats grijpen, en onze toekomende advokaat, die op een *schrikkelijk effekt* rekende, was er zeer spijtig om. Daarenboven klonken de woorden *zekere oorzaken* hoogst onbepaald: er kon zoo licht iets onaangenaams, zoo als een verbloemd blauwtje achter schuilen; en bij deze akelige gedachte gevoelde de jonge student zijn bloed in volle stroomen naar zijn hart vloeien. Hoe loszinnig en onbezonnen ook, had hij toch die sterkte van inborst, welke, vooral in zaken van liefde, zoo veel verbitterde harten voor verslagenheid beveiligt, doch ze niet geheel en al van droefheid kan vrijwaren.

De burgemeesters en Vanderklaveren waren te zeer met den geest in hunne tellooren verdiept om veel te spreken; de notaris, ook al geen kleine lekkerbek, liet mede zich niet van zijn stuk brengen, maar werkte moedig met lepel en vork.

Tante Treze alleen hield dus den klap in 't land, zij spotte met haren man, plaagde de twee ambtenaren, die juist niet zeer gevoelig waren, terwijl de notaris niet meer dan de anderen, voor haren tongslag vrij bleef.

Toen de eerste honger gestild, en de wijn in de koppen aan 't gisten was, verdween allengskens de looden hand der bedwongenheid. Vanderklaveren werd uitermate praatziek; hij sprak van het weer, dat zoo voordeelig voor den oogst was, van zieke koeien en dolle honden, van aardappelplaag en fijn lijnwaad, en de twee burgemeesters brachten ook het hunne bij, om het gesprek leerzaam en vermakelijk te maken. Het werd echter zoodadig *intéressant*, dat zij eindelijk in hun verstand verwarden en door zulke geestesinspanning waarschijnlijk vermoeid, aan vrije lucht en verademing behoefte gevoelden.

Al het mansvolk verliet dus de tafel en wandelde den tuin in, maar de drie vrouwen bleven nog in geheim comiteit vereenigd, en smeedden noodlottige plannen tegen de uitvoering van Arthur's en Van Stralen's ondernemingen.

Het was nu omtrent zeven ure, en alhoewel het bal slechts tegen den achten bepaald was, zag men reeds in den omtrek van het kasteel danszuchtige groepen verschijnen, die, met de verlegenheid, welke den veldelingen eigen is, zich nader en nader de

poort waagden, dan eensklaps eenige stappen verder zich met anderen vereenigden en schenen te beraadslagen.

Dit duurde zoo wat een half uur. Plotselings hoorde men een daverend handgeklap en woeste vreugdekreten. In de verte verschenen een oud manneken en een jonge flinke kerel: het manneken met eene viool, de jongen met eene klarinet gewapend. Nooit werd de geliefdste vorst door zijne dankbare onderdanen of de opkomende zon door hare aanbidders zoo blijde en luidruchtig begroet, als de twee dorpskunstenaars.

Dit treffend en oorvliesverscheurend onthaal strekt ten bewijze, dat het muzikale genie wereldburger is, en overal wordt hooggeschat; zoo dachten ten minste de twee zedige kunstenaars en om gelijk niet gelijk, muziek met muziek te betalen, krasten en piepten zij op hunne speeltuigen dat de echo er van dreunde.

Jan opende de groote poort, en de wilde, luidruchtige bende stormde dansend het voor hof binnen tot onder eene hooge linde, den troon vanwaar de génius der muziek, onder de gedaante van Maantje Debeer en zijnen Jan, stroomen van welluidendheid in de ruimte zond, de reeds slapende vogelen wekte en ze waarschijnlijk uit spijt en gekwetste eigenliefde verre van daar op de vlucht joeg.

Het bal begon: de twee burgemeesters, Van Stralen en zijn zwager met den notaris, op banken gezeten, schouwden het spel aan. Nooit hadden zij er aan gedacht mede te springen, maar Tante Treze, die nog altijd geerne danste, nam eensklaps haren gebuur, den zwaarlijvigsten der twee vreemdelingen, bij den arm, en ondanks zijn tegenstreven, trok zij hem midden in de reien.

- Maar, mevrouw Vanderklaveren! riep hij, ik kan immers niet dansen!

- Dat is niets, zegde zij, ik zal het u leeren: gij zult de *dame* en ik de *cavalier* zijn, en op den eigen zelfsten stond, vooraleer iemand kon denken, wat zij doen wilde, stond haar vrouwenhoed op het hoofd van den burgemeester en zijn hoed op het hare.

- *Allons*, gij daar kleine leêgganger! kom eens seffens hier met mijne schoonzuster of ik kom u halen, want ik heb eenen *vis-à-vis* noodig.

De notaris, die wist dat de zonderlinge vrouw woord houden zou, liet het zich geen tweemaal zeggen en achtte zich gelukkig er zoo goedkoop af te komen.

Arthur verzocht zijne nicht, en de andere burgemeester, nog al liefhebber van aard, noodigde uit eigene beweging eene jonge boerin, en de dans ving aan.

Stien Wevers en Pierken *de hersenpikker* dansten recht over elkander in eene andere *quadrille.*

Pierken had, op Stiens verzoek, de vrouw van den paardensmid gevraagd; Stien danste met eene jonge spinster, en deed gelijk Jan hem geraden had. Ten uiterste geestig riep hij en schreeuwde, als wilde hij de wereld verzetten; kortom hij scheen het *haantjen van het kot.* Zelfs om zijn voorgaande lief nog meer te tergen, veinsde hij eene groote genegenheid voor Rosalie, zoo hiet zijne danseres, te gevoelen.

Ook deed hij niets anders dan zingen:

Mijn liefste Rosalie,
Gij staat in mijn behagen,
Gij staat in mijn genie,
Daarom kom ik u vragen,
Of gij, - of gij
Eens dansen wilt met mij.

Dit was de eerste strophe van een liedje, dat hij den zondag te voren, door eenen reizenden poëet en marktzanger, na de hoogmis op het kerkplein had hooren zingen.

De arme jongen nochtans vond zijne straf in zijn eigen kwaad.

Rosalie mocht zoo nog al gezien zijn, en de natuur had het meisken met de noodlottigste der gaven, met een gevoelig hart, begiftigd. Zij vond Stien nog al naar heure gedachte, en met de openhartigheid, welke men zelden elders dan buiten aantreft, liet zij het hem tusschen twee dansen door de volgende woorden verstaan:

- Stien, zegde zij, wilt gij nu eens weten, waarom ik u nog al geerne zie? Ik zal het u zeggen, jongen: gij hebt altijd uwe oude ziekelijke moeder bemind en braaf opgepast, en ik heb in mijn eigen gezegd: Stien verdient gelukkig te zijn; want gij moet weten, Stien, ik zie ook mijne moeder heel geern, en als twee menschen, die hunne moeder geern zien, te gaâr komen, kunnen zij niet missen van gelukkig te zijn. Dat zegge-k-ik!

- Rosalie, willen wij *patente* te gare slaan, jong?

- Wij zullen daar later op peinzen, Stien; wij kennen malkaar nog zoo weinig.

Hier eindigde het gesprek, want de dans begon opnieuw.

In den volgenden rusttijd zette Stien zijne liefdeverklaring voort, want de goede Sul twijfelde niet, of hij deed de eerste voordracht, en na nog eenige, door nieuwe dansen onderbroken uitleggingen, wierd Stien eindelijk in zijne hoedanigheid van minnaar bepaaldelijk aangenomen.

Dan werd hij, van luidruchtig dat hij was, stil en ingetogen, en de oude Jan, die daar ook nog rond liep, verstond er zich niet aan. Om zijne nieuwsgierigheid te voldoen, vroeg hij eindelijk zacht aan Stien, hoe deze het stelde, en waarom hij zoo eensklaps stil geworden was; want Jan had inderdaad veel vriendschap en genegenheid voor den goeden jongen.

- Zwijg, Jan, antwoordde Stien: ik ben gelukkiger dan de beste die er is, jongen. Ik verkeer met Rosalie, zij ziet mij zoo geern, en ik haar óok. Maar en maak er nog geen beslag van, men zal het gauw genoeg weten.

Jan haalde de schouders op en mompelde;

- Ja, zijn wij daar, het zal er wederom lief uit zien. Zotte, zotte jongheid, die nooit volleerd is!

Toch wij zijn ook jong geweest, en wij moeten kunnen verdragen, dat de zon in 't water schijnt.

Met deze wijsgeerige spreuk trok Jan te bed, en liet de *zotten* dansen.

Te middernacht brandden er slechts tien of twaalf stukskens keers meer in de papieren lanteernen, die het feest hadden verlicht; Maantje Debeer was zoo heesch geschreeuwd en zijn Jan zoo moede geblazen, dat men aan dans en spel een einde moest stellen.

Het gezelschap vertrok met minder gerucht, dan het ingekomen was. Stien geleidde Rosalie met haren broeder tot aan de poort; wat hij haar in 't heengaan zegde, weten wij niet.

Toen alles wel gesloten was, legde hij zich ter ruste en droomde den ganschen nacht van ronkende spinnewielen, gebrokene haspels en verwarde klossen.

(*Wordt voortgezet.*)

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

'Het goud moet versmolten worden!'

'En de diamanten?'

'Ik heb voor alles koopers,' antwoordde de waard. 'Dat zij de volle waarde zouden betalen, kunnen wij niet verlangen.'

'Ik verlang dat ook niet. Ditmaal moet Kasper hier echter alles afleveren; de verdeeling zal ik zelf doen. Hij moet ook..... doch het is eigenlijk noodig, dat ik zelf met hem spreek. Wanneer verlaten de gasten uw huis?'

'In den regel is het hier om elf uur leeg.'

'Dan kom ik van avond tusschen elf en twaalf uur,' hernam Steenhouwer. 'Kasper moet in ieder geval op mij wachten. Zeg hem voorloopig nog niets en leg dit pakje op eene veilige plaats. Tot weerziens!'

De waard knikte en wierp zijn makker een kwaadaardigen blik achterna.

'Met u rekenen wij ook nog eens op eene andere manier af dan gij wel denkt,' mompelde hij. Daarop ging hij met het onverschilligste voorkomen in de gelagkamer, daar de eerste gasten juist met veel gedruisch binnentraden.

XI.

Het document.

‘Wel, wat is er nu weer aan de hand?’ vraagde de makelaar Steenhouwer, als Eilla met bevende handen het rinkelende ontbijtservies op de tafel zette en hij haar in het bleeke, ontstelde gelaat zag. ‘Gij trekt een gezicht alsof gij op klaarlichten dag eene spookgedaante gezien had.’

‘Ik houd het niet langer hier in huis uit,’ klaagde het meisje en de groote oogen staarden hem vol onbeschrijflijken angstaan. ‘Roovers, moordenaars, dieven!’

‘Wat is dat?’ lachte hij. ‘Ik geloof, dat gij krankzinnig zijt geworden!’

‘Het verwondert mij, dat ik het nog niet ben. De roovers hadden toch ook in mijne kamer kunnen komen en mij met hunne lange messen den hals afsnijden.’

Peter Steenhouwer legde zijne hand met een zwaren druk op den spitsen schouder van het meisje, zoodat zij op een stoel nederzonk.

‘Uwe krankzinnigheid begint gevaarlijk te worden,’ zegde hij barsch. ‘Welke roovers vreest gij? Gij hebt zeker zwaar gedroomd en kunt u nu dien droom niet uit het hoofd stellen.’

‘Hebt gij dan in het geheel niets gehoord!’ vraagde Eilla, over haar geheele lichaam bevende. ‘Heeft juffrouw Grube dezen nacht niet om hulp geroepen?’

‘Voor den drommel! Daaruit kan geen mensch wijs worden!’ viel Steenhouwer uit. ‘Zult gij nu eindelijk eens zeggen wat er voorgevallen is?’

‘Inbraak! Men heeft mijne juffrouw alles ontstolen en haar het mes op de keel gezet.’

‘Onzin!’ zegde hij schouderophalend.

‘Neen, dat is geen onzin, maar de waarheid!’ riep Eilla, en hield haren strakken blik onafgewend op hem gevestigd. ‘Toen ik dezen morgend beneden kwam, stonden alle deuren open; de vrouw lag als een lijk te bed en haar geld was weg.’

‘Dat is eene onbegrijpelijke geschiedenis,’ zegde hij, terwijl hij ongeloovig het hoofd schudde. ‘Zijt gij al naar de politie geweest?’

‘Neen, maar naar mijnheer Zwanenberg!’

‘Was die bij de roovers?’

‘Hoe komt gij op die gedachte? Mijnheer Zwanenberg is toch de zwager van juffrouw Grube! Hij zal komen om raad te geven; het hoofd van de juffrouw loopt om. Zij zit op de sofa en ziet strak voor zich uit; het loopt niet goed af, als zij haar geld niet terugkrijgt.’

De makelaar dronk haastig eene tas koffie, trad toen voor den spiegel en wierp er een onderzoekenden blik in; zijn voorkomen was ernstig en kalm.

‘Het zal zoo erg niet zijn, als men het daar beneden maakt;,’ zeide hij; ‘ik zal de zaak eens komen onderzoeken!’

Bij het uitspreken dezer woorden, had hij de kamer verlaten. Eilla volgde hem den trap af. Met een voorkomen van hartelijke deelneming, trad hij de woonkamer der weduwe binnen, die in eene zeer onzindelijke kleeding met verbonden hoofd op de sofa zat en bij zijne binnenkomst verschrikt ineenkromp.

‘Eilla spreekt van eene inbraak,’ zegde hij, en zijn blik zwierf daarbij onderzoekend door het vertrek; ‘ik kan het niet gelooven; ik zie hier ook geene sporen van zulk eene gewelddaad...’

‘Als gij het niet gelooven wilt, dan moet gij het maar laten,’ onderbrak zij hem scherp, terwijl zij den doek, die om haar hoofd gebonden was, afnam.

‘Houd u bedaard,’ verzocht hij; ‘wind u niet zoo vreeselijk op....’

‘Bedaard? Zoudt gij bedaard kunnen blijven, als gij u tot den bedelstaf gebracht zaagt?’

‘Zoo erg zal het wel niet zijn! Gij hebt nog uwe huizen, uwe uitgezette kapitalen; wat kan men u voor bijzonders ontroofd hebben? Zeg mij hoe het gebeurd is en wat gij vermist; mogelijk kan ik u een goeden raad geven.’

De magere vrouw maakte den doek in eene voor haar staande kom met azijn vochtig en bond hem weder om haar hoofd.

‘Den goeden raad zal mij mijn zwager geven,’ zegde zij, en er sprak onmiskenbaar wantrouwen uit hare stekende oogen; ‘wat ik verloren heb, weet ik zeer nauwkeurig....’

‘Zijt gij niet van plan het bij de politie aan te geven?’

‘Dat weet ik nog niet.’

‘Het moet gebeuren, beste juffrouw; ik zelf zal de aangifte gaan doen. En als er geene zorg gedragen wordt, dat zulk eene inbraak hier niet meer kan plaats hebben, dan blijf ik hier niet wonen; ik heb ook nog iets meer te verliezen dan mijn leven.’

‘Gij kunt verhuizen als gij wilt, daar is mij niets aan gelegen! antwoordde zij, elk zijner bewegingen gadeslaande. ‘Ik zal buitendien dit huis moeten verkoopen, om mijn leven met droog brood te kunnen onderhouden. Vloek over de schurken, die zoo laaghartig waren eene arme, weerlooze vrouw in den nacht te overvallen en onder doodsbedreigingen te berooven!’

‘Dus waren zij met meerderen?’ vraagde hij.

‘Twee?’

‘Hebt gij ze gezien?’

‘Slechts een oogenblik.’

‘Hebt gij ook op iemand eenige verdenking?’ vraagde hij, nadat hij eene geruime poos te vergeefs gewacht had, dat zij verdere ophelderingen zou geven. ‘De schilder Reimer is gisteren verhuisd....’

‘Wilt gij de verdenking op hem doen vallen?’ vraagde zij scherp.

‘Neen,’ ging hij bedaard voort; ‘ik kan u overigens daarin geen raad geven zoo lang gij mij het voorgevallene niet uitvoerig hebt medegedeeld. Waarom wilt gij dat niet? Het is toch ook in mijn belang, dat wij de vermetele inbrekers ontdekken; ik voel mij zelven nu niet meer veilig onder dit dak.....’

‘Trek er dan uit!’

Toornig flikkerde het in zijne oogen op, maar het binnentreden van Zwanenberg gebood hem zelfbeheersching. Oom Hendrik bleef op den drempel der kamer staan en keek vol bevreemding naar den makelaar; nochtans beantwoordde hij diens groet beleefd.

‘Laat mij nu alleen met mijn zwager!’ dus wendde zich de gierige vrouw op gebiedenden toon tot Steenhouwer, wiens voorhoofd bewolkte. ‘Nog eene vraag wilde ik echter tot u richten: waarom zijt gij mij dezen nacht niet te hulp gekomen?’

‘Hebt gij om hulp geroepen?’ vraagde Steenhouwer.

‘Dat mocht ik niet.’

‘Nu, dan vind ik uwe vraag hoogst zonderling?’

‘Het gij dan in het geheel geen gedruisch gehoord?’

‘Niet het geringste.’

De weduwe haalde de schouders op alsof zij zeggen wilde, dat zij aan de waarheid zijner bewering twijfelde en de makelaar verliet de kamer.

‘Sluit de deur goed dicht, Hendrik,’ sprak de magere vrouw. ‘Het was mij benauwd te moede in de nabijheid van dien man; ik kon niet vergeten dat gij mij voor hem gewaarschuwd hadt.’

‘Het ware beter geweest, dat gij naar mijne waarschuwing geluisterd hadt,’ antwoordde hij, terwijl hij de deur sloot. ‘Mij betoondet gij een beleedigend wantrouwen en hem noemdet gij uw trouwe vriend en raadsman.....’

‘Gij hadt u duidelijker moeten uitdrukken!’

‘Zoudt gij mij geloofd hebben?’

Zij bedekte haar gelaat met beide handen en een dof gejammer ontsnapte aan hare borst.

‘Ik ben diep ongelukkig!’ snikte zij.

‘Hebt gij dan alles verloren?’ vraagde hij.

‘Alles!’

‘Gij zult uw geheele vermogen toch hier niet bewaard hebben! Mina, maak de zaak niet erger dan zij is. En om te beginnen moet gij mij de toedracht verhalen.’

‘Er valt niet veel te verhalen,’ sprak zij zuchtend en het grijze hoofd schuddende. ‘Ik was gister avond zoo als gewoonlijk vroeg naar bed gegaan en ook spoedig ingeslapen; mijn hart dacht aan geen gevaar Eensklaps werd ik wakker - voor mij stond een man met een zwart gelaat en een langen zwarten baard. Ik wilde schreeuwen, doch hij legde mij de hand op den mond en toonde mij een lang, blank mes. ‘Wanneer gij zwijgt, geschiedt u geen leed,’ zegde hij zoo zacht, dat ik het ternauwernood verstaan kon; ‘geeft gij slechts het geringste geluid, dan snijdt u dat mes de keel door.’ Gij kunt u mijn schrik en mijne ontzetting voorstellen. De roover wierp mij een kussen op het gezicht; ik kon nog slechts zijn gezel zien, die den sleutel van mijn ijzeren geldkoffer onder mijn hoofdkussen wegnam; daarna zag of hoorde ik niets meer. Als ik weder tot bewustzijn kwam, begon het reeds dag te worden, maar ik waagde het nog altijd niet

mij te verroeren, hoewel ik geen gerucht meer hoorde. Ik vreesde, dat de roovers nog in huis waren en terug zouden komen, indien ik om hulp riep. Dus bleef ik roerloos liggen, tot mijn dienstmeisje in de kamer kwam; nu eerst stond ik op en deed in mijne kamers onderzoek. De ijzeren kist was ledig, volkomen leeggeplunderd; ik meende, dat ik door eene geraaktheid getroffen werd. Nu ben ik zoo arm als eene kerkmuis!'

'Daarover zullen wij later spreken,' antwoordde Zwanenberg, 'laat ons bij de zaak blijven. Gij zult mij immers wel veroorloven, dat ik den staat van zaken in uwe slaapkamer eens ga opnemen?'

Hij ging zonder een antwoord af te wachten dat vertrek binnen. Hij vond het bed in wanorde, het ledige geldkoffer stond er voor, de commode was gesloten; de dieven hadden geen enkel spoor, dat eenige aanwijzing kon geven, achtergelaten.

'De commode schijnen de dieven niet opengebroken te hebben?' vraagde hij, als hij weder tegenover zijne zwagerin zat.

'Neen, zij zullen zeker gedacht hebben, dat zij er niets in zouden vinden.'

'Hebt gij op den vloer of nergens anders iets gevonden, wat de dieven achtergelaten hebben?'

'In het geheel niets.'

'Hoe zijn de dieven in huis gekomen?'

'Door de voordeur; ik weet geen ander antwoord op deze vraag. Eilla is terstond gaan zien of er geen venster openstond; zij heeft niets kunnen o[n]tdekken De huisdeur was niet gesloten....'

'Is er aan die deur een grendel?'

'Neen, slechts een zwaar slot, waarvan mijnheer Steenhouwer den sleutel heeft'

'Wanneer is de makelaar gister avond thuis gekomen?'

'Zeer vroeg; ik was nog niet naar bed. Ik hoorde, hoe hij de deur sloot en den trap opging; hij kan wel in den nacht weder naar beneden gekomen zijn om de deur te openen.'

'Mogelijk wel,' knikte Zwanenberg met een nadenkend voorkomen. 'Was de deur van uwe slaapkamer op het nachtslot?'

'Neen, het slot sluit sinds lang niet meer. Maar de deur, die daar op den gang uitkomt, had ik aan den binnenkant gesloten.'

'En er den sleutel afgetrokken?'

'Dat doe ik altijd; alle sleutels liggen 's nachts op een tafeltje voor mijn bed, opdat ik mij steeds zou kunnen overtuigen dat al de deuren gesloten zijn.'

'En gij hebt hoegenaamd geen gerucht vóór uw ontwaken gehoord?'

'Neen, de schurken moeten zonder het minste gedruisch te maken binnengekomen zijn; want ik heb een lichten slaap en als ik ontwaakte, stond het monster reeds voor mijn bed.'

'Dus moeten zij op die deur een sleutel gehad hebben, die zeer zuiver paste,' zegde oom Hendrik; 'zij moesten daarbij met zekerheid weten, dat gij uwe schatten in huis hadt en waar gij ze bewaardet. Hebt gij er met den makelaar over gesproken?'

'Neen, maar Helena Wilfert....'

'Wilt gij weder op dat schuldelooze meisje verdenking werpen?' sneed hij haar met scherpen nadruk het woord af 'Gij zult toch niet willen beweren, dat zij of hare moeder deze vermetele daad zouden hebben kunnen plegen?'

'Zij kunnen er van geweten hebben,' zegde zij met een boosaardig voorkomen. 'Wilfert is gister morgen begraven; waarom zijn zij niet denzelfden dag verhuisd?'

‘Omdat zij nog geene andere woning hadden.’

‘Wat weet gij daarvan?’

‘Lodewijk zegde het mij: hij heeft de vrouw en de dochter van Wilfert onder zijne bescherming genomen.’

‘Die dwaas!’ spotte zij. ‘Ik benijd hem niet om de verdrietelijkheden, die hem dit veroorzaken zal.’

‘Dat willen wij afwachten,’ zegde Zwanenberg wrevelig; ‘dringend moet ik u evenwel verzoeken, de verdenking, die gij zooeven uitgesproken hebt, te laten vallen. De zaak is reeds mij reeds zoo duidelijk, dat ik geen twijfel meer voed. Steenhouwer heeft uw vertrouwen misbruikt en den dieven de valsche sleutels verschaft.’

‘Die welgestelde man.....’

‘Wie zegt, dat deze man zoo welgesteld is? Buiten hem zelf beweert zulks niemand. Ik heb hem bespied en ik weet met welke lieden hij omgaat; ik weet ook, dat zijn vak hem zeer weinig oplevert. Het brengt hem ten minste niet zoo veel op, dat hij daarvan op den grooten voet leven kan waarop hij overal pocht. Hadt gij hem te voren laten roepen?’

IN DEN VEESTAL, NAAR D[E] SCHILDERIJ VAN A. VON DER VENNE.

‘Neen, hij kwam ongeroepen, om mij raad en hulp aan te bieden,’ antwoordde zij. ‘Hij zegde, dat ik aangifte bij de politie moest doen. Zou hij daarop aandringen, indien hij zich schuldig gevoelde? Ik heb terstond aan uwe waarschuwing gedacht als ik in den nacht weder tot bezinning kwam; des te meer moest het mij bevreemden, dat hij zelf terstond van de politie sprak.’

‘Mij bevreemdt het in het geheel niet,’ antwoordde oom Hendrik met een spottenden lach: ‘daardoor wilde hij alle verdenking van zich afwenden. Hij heeft zijn aandeel in den roof nog niet, de buit zal nog niet gedeeld zijn; dus kan hij zich gerust de huiszoeking laten welgevallen en derhalve dringt hij op een onmiddellijk onderzoek aan. Ik ben er niet voor, want de vos moet in zijne eigene strikken gevangen worden en ik heb gegronde hoop, dat mij dit zal gelukken. Wilt gij nu alles aan mij overlaten en mij uw volle vertrouwen schenken?’

De magere vrouw wreef met duim en wijsvinger rusteloos over haar spitsen neus. Haar oog blikte loerend in zijn ernstig gelaat.

‘Zult gij mij mijn gestolen eigendom weder terugbezorgen?’ vraagde zij zenuwachtig.

‘Ik hoop het, maar met zekerheid kan u dat niemand beloven. Er zijn aan dezen diefstal verschillige personen medeplichtig - zij zullen den buit onder elkander verdeelen. Wat eenmaal uitgegeven is, blijft voor u verloren; daarom vordert uw belang, dat wij de bende zoodra mogelijk ontdekken. Ik ken een geheim beambte der crimineele politie hier ter stede; met hem wil ik spreken. Wanneer iemand mij een goeden raad kan geven, dan is hij het. Bovendien moet gij mij eene woning in dit huis verhuren, opdat ik den makelaar hier bespieden kan.....’

‘De schilder Reimer is gisteren verhuisd.’

‘Ik moet de woning der Wilferts hebben.’

‘Waarom juist deze?’

‘Daar zij boven de kamers van Steenhouwer ligt,’ antwoordde Zwanenberg met eene beslistheid, die geene tegenspraak toeliet. ‘Hoe ik het aanleggen zal, weet ik nog niet; misschien boor ik een gat door vloer en zoldering, om te ontdekken, waar de makelaar zijn buit bewaart.’

De gierige vrouw zag hem eene poos strak aan, alsdan verhelderden hare trekken. Het plan van haar zwager scheen meer en meer hare goedkeuring weg te dragen.

‘De menschen moeten vandaag nog verhuizen,’ zegde zij haastig: ‘gij moet naar boven gaan en hun dit mededeelen.....’

‘Ik zal voor alles zorgen, wanneer gij alles aan mij overlaat en al wat ik doe wilt goedkeuren.’

‘Maar zal Steenhouwer niet terstond argwaan opvatten als gij hier uw intrek neemt? Hij heeft er reeds van gesproken, lat hij niet in dit huis blijven wil.’

‘Gij zijt niet verplicht zijne opzegging aan te nemen, zoolang hij er geen wettigen grond voor kan aangeven,’ viel hij haar weder in de rede. ‘Bovendien moeten wij al het mogelijke doen om bij hem geen kwaad vermoeden op te wekken. Wij moeten hem schijnbaar het grootste vertrouwen toonen, over het voorval onbevangen met hem spreken en verder om zijn raad verzoeken. Zult gij dat kunnen?’

‘Indien het zijn moet!’ zuchtte zij. ‘Ik wil alles doen, als ik slechts mijn geld terugkrijg!’

‘Hoe groot is het bedrag?’

‘Er lagen tien duizend thalers contant geld in het koffer....’

‘In goud of in banknoten?’

‘Half in goud en half in banknoten. Daarbij een koker vol diamanten, amethisten, robijnen en andere edelgesteenten, een volledig diamanten parure in eene doos, verschillige armbanden, spelden, kettingen en ringen, allen zeer kostbaar en uit de zaak van mijn overleden man afkomstig, en behalve dat nog veertig duizend thaler in staatspapieren en ijzerenweg-obligatiën.’

Een spottende glimlach gleed over het gelaat van oom Hendrik.

‘Zoodoende komt men toch eindelijk te weten hoe groot uw vermogen is,’ zegde hij; ‘bij dit bedrag komen nu nog de opbrengst van uwe huizen en uwe uitstaande hypotheken....’

‘Die beteekenen niets,’ viel zij hem in de rede, ‘indien ik van de renten van dit vermogen moet leven, heb ik niets meer dan droog brood. Lieve, lieve God! ik weet niet hoe dat eindigen moet! Ik zal nog in het armhuis sterven!’

‘Och kom!’ zegde Zwanenberg, die intusschen eenige aanteekeningen in zijn zakboekje gemaakt had, ‘laat den lieven God uit het spel; gij hebt geene reden Hem met klachten lastig te vallen. Bezit gij een lijstje der effecten?’

‘Natuurlijk, maar het is met de papieren gestolen; het lag er bij in het koffer!’

(*Wordt voortgezet*)

[Nummer 25]

Onze gravures.

Een Noord-Hollandsch meisje.

EEN NOORD-HOLLANDSCH MEÏSJE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN P. WAGNER.

Indien wij het lieflijke blauw of het schitterende git van den oogappel, waarover de lange zijden wimpers thans droomerig neergedaald zijn, en den rozigen tint der fraaigevormde wang op deze afbeelding zien konden, dan zou dit fijne kopje ons nog veel schooner en idyllischer voorkomen. Toch is het slechts de beeltenis van een landmeisje, eener dochter uit den rijken Noord-Hollandschen boerenstand, een weinig verdichterlijkt misschien, maar volstrekt niet onwaar van voorstelling. Duidelijk komt op onze teekening al het karakteristieke en eigenaardige uit van de

nationale klederdrachten, die in de verschillende streken van Noord-Nederland, vooral ten platte lande, nog zoozeer in zwang zijn. In de steden en bij de rijke boeren is de oud-vaderlandsche kleeding ook al meerendeels door de Parijzer mode verdreven. Inzonderheid voor de Noord-Hollandsche vrouwen kleeding is dit inderdaad jammer: de geborduurde of kanten *kap* en het gebloemde zijden kleed staat jong en oud ontegensprekelijk goed, en het zware gouden oorijzer, waaraan soms schatten van juweelen bengelen, is een onmiskenbaar bewijs van welvaart. Zoo verdwijnt van lieverlede elke volkseigendommelijkheid voor dien grooten *internationalist*, dien men *progrès* noemt, maar die, en naar wij meenen ook in dees geval, niet altoos *vooruitgang* kan geheeten worden.

Op het ijs.

Aan welke oorzaken het ook moet toegeschreven worden, zeker schijnt het ons, dat wij geene zoo'n harde Winters, evenmin als zulke stikheete Zomers meer beleven als over een goed aantal jaren. Reeds is het geduchtste gedeelte des Winters alweêr achter den rug, en nauwelijks is het den liefhebbers van schaatsrijden of sneeuwsleden een paar dagen vergund geweest hun hart eens terdege aan hunne geliefkoosde uitspanning op te halen. Wat wij

in onze jeugd hoorden verhalen, van zulken strengen en onafgebroken vorst, dat men vóór Antwerpen met zwaarbeladen wagens over de toegevroren Schelde rijden kon en op het ijs zelf eene smidse ingericht had, schijnt heden wel tot de legenden der stad van Antigoon te behooren. Wel drijven soms nog wel ijsschalen in den ouden stroom, maar dat deze schotsen zich tot eenen uitgestrekten ijsvloer zouden vormen, daarvoor blijkt zich niet de minste kans meer te willen opdoen. Voor waters van kleinere strooming en bescheidenere breedte bestaat die kans natuurlijk nog, maar zij schijnt insgelijks derwijze verminderd, dat de schaat senrijders geen oogenblik laten verloren gaan van den beperkten tijd, dat het hun gegund wordt zich aan het langbetrachte vermaak over te leveren. Zoodra maar een goed paar nachten geduchte vorst geheerscht en de wateroppervlakte met een genoegzaam zwaren ijsvloer betimmerd heeft, ziet men alom tafereelen als die, welke onze teekenaar niet onaardig gegroepeerd heeft. Hier, de spiegelgladde rijbaan, feestelijk versierd met vlaggen en wemelend van eene blijgestemde, opgewekte menigte rijders en toeschouwers; daar, het stillere tooneel van eenige visschers, die zich met het steken van paling, bot of spiering onledig houden; en eindelijk de booze ijsbreker, dat verscheurend monster, die aan al dat genot een einde brengt en met zijn ijzeren steven de ijsvlakte krakend uiteensplijten komt. Spoedig invallende dooi maakt echter dit laatste werk veeltijds onnoodig en rooft ontijdig de vreugde van hen, wier bloed reeds sneller begint te jagen, alleen op de gedachte van:

Te zwenken, te zwaaien, te drijven, te gaan,
Te zwieren, te zweven langs 't ijs van de baan.

De stok van Peter Headstrong, Gouverneur van Nieuw-Amsterdam.

De vergadering, waarin deze keurige gravure ons binnenvoert, was de raad van de stad New-York, vroeger Nieuw-Amsterdam, eene kolonie door Nederlanders gesticht. De lotgevallen der stad zijn zeer geestig, met Engelschen humor beschreven door Knickerbocher. Het beste deel van het boek is gewijd aan de drie gouverneurs der stad Nieuw-Amsterdam, waarvan *Peter the Headstrong* de voornaamste was. Zijn naam zegt al genoeg dat het een man was met een harden kop, die zich wist te doen gehoorzamen. Hoe naijverig hij was op zijn gezag, is door genoemd boek *A History of New-York* en de gravure voor het nageslacht bewaard. Eens, dat Peter, wie weet voor welke gewichtige aangelegenheden, afwezig was en verhinderd zijne volle basstem te doen hooren als voorzitter der vergadering, en er hem veel aan gelegen was, dat de hangende zaken in zijnen geest en naar zijnen zin behandeld werden, zond hij zijn wandelstok als voorzitter van den raad. De geschiedenis zegt dat dit op alle vergaderde leden denzelfden indruk maakte alsof de geduchte Peter zelf de doodstille zaal was binnen komen stappen, om met streng gelaat plaats te nemen in den ledigen voorzitterszetel.

Menig tegenwoordig president van deze of gene onhandelbare vergadering zou waarschijnlijk wel wenschen dat dit ouderwetsche middeltje thans nog werkte.

Wij zijn echter verre van den tijd afgedwaald dat het gezag nog zooveel eerbied en vrees inboezemde.

Of dit vooruitgang of verval beduidt, laten wij den lezer liefst zelf beslissen.

Weggekaapt.

Men kent het koddig effekt, dat de viervoetige artisten in een honden- en apentheater maken, wanneer zij als prinsen en staatdames optreden in gegalonneerde lijfjes of belooverde rokjes, waaronder de opkrullende staart zoo aardig komt uitkijken. Welnu, eene dergelijke uitwerking ongeveer maken op ons de negers van Amerika, die zich in de nieuwmodische Europeesche kleeding met dezelfde onbeholpenheid bewegen als een gedresseerde aap in zijn staatsiepak. Ook bij hen komt telkens de aap uit de mouw, in dien zin dat hunne strijkages en complimenten slechts eene comische nabootsing blijken van hetgeen onder de blanken tot de overgeërfde zeden en gewoonten behoort, en wat dezen dus vanzelf ongedwongen afgaat.

Zelden zagen wij die eigenaardigheid van de goede zwartjes zoo geestig geïllustreerd, als in het lachwekkende tafereeltje van den Engelschen kunstenaar, dat wij in dit nummer weergeven. Zekere trouwlustige Sam, een welgedane heer van middelbaren leeftijd, althans in eigen schatting, heeft zich opgepronkt om plechtig de hand zijner donkerkleurige uitverkorene te gaan vragen. In zijn besten Zondagschen jas, de zwarte knokkelige vingers met glacé geschoeid, treedt hij met een reusachtigen bloemruiker in de hand op de woning der zwarte schoone toe, in het zalig bewustziju van zijne onweerstaanbaarheid.

Doch, o bittere teleurstelling: reeds is een jonger en vlugger medeburger hem vóór geweest en heeft hem den heerlijken buit voor den neus weggekaapt! Het gegiegel van het jeugdige paar zegt hem reeds hoe laat het is nog voor hij het hek is binnengetreden.

De zegepralende mededinger lacht hem in zijn gezicht uit en verkneukelt zich van pleizier over die verblufte tronie van den ouden heer. Het negerinnetje toont zich gevoeliger en tracht hare lachspieren eerbiedig in bedwang te houden, zoodat hare gepotloode wezenstrekken zich slechts tot een veelbeteekenenden glimlach plooien. Hare moeder daarentegen, die den kaalhoofdigen vrijer door het venster heeft zien aankomen, viert achter de deur hare vroolijkheid den vrijen teugel; en als de oude heer verstandig is, zal hij best doen, maar recht door te wandelen alsof zijn bezoek eene andere gold: hier toch is de kans hem knaphandig voor den neus weggekaapt.

Geld of liefde.
Zedenroman
door
Désiré Delcroix.
(*Vervolg.*)

XIII.

Salut, champs que j'aimais, et vous, douce verdure,

Et vous riant exil des bois.
Ciel, pavillon de l'homme, admirable nature
Salut pour la dernière fois.
GILBERT. (Adieux à la vie)
Da durchwachte das Mägdlein die Nächte an dem Bette der kranken Mutter, und labte sie, und wandelte um sie her mit leiser Sorgfalt und heimlichen Aengsten.
KRUMMACHER (Das Gebet.)

Van Stralen gaf zich in den beginne veel moeite, om zijne ontevredenheid te verbergen, wegens de gedwongene verandering, welke zijn geliefkoosd plan had ondergaan; wat hij echter van de ongedweeheid zijner inborst niet verkrijgen kon, dwong eigenliefde hem af. Immers was hij te scherpzinnig om niet aanstonds te begrijpen, dat openbare verbolgenheid juist ten bewijze van nederlaag strekte.

Hij veinsde dus eene gerustheid, die geenszins in zijn binnenste huisde. Daags na Clara's verjaring, toen al de genoodigden vertrokken waren, gaf hij zijne vrouw kennis van het onderhoud met zijne zuster; hij vertelde echter alles ten schoonste voor zijne eigenliefde, en vroeg zijne vrouw het ontwerp van kontrakt terug, dat hij haar, ter mededeeling aan Clara, had overhandigd. Hij verhaalde haar ook het voorgevallene tusschen hem en Lodewijk. De brave gade, die alle menschen met den maatstok haars eigen harten mat, was zeer door deze vertrouwelijke mededeeling opgebeurd en getroost; zij aanzag die als voorbode van gelukkigere en rustigere dagen; en dacht niet eens dat de woorden van haren man met zijne inzichten strijdig zijn konden. Zij was immers te weinig verlicht om te weten, *que la parole nous a été donnée pour déguiser notre pensée.* Wij schrijven deze fransche machtspreuk in de oorspronkelijke taal, zoowel uit eerbied voor de onze, als om den Keizer te geven wat den Keizer toekomt.

Drie maanden waren niet verloopen sedert dit tijdstip, of eene groote verandering was in den toestand van Mevrouw Van Stralen gekomen. Eenige dagen na het feest, werd zij door eene lichte hoofdpijn aangetast, welke zij in den beginne aanzag als iets onbeduidends, alleenlijk ontstaan uit vermoeidheid en uit te laat slapen gaan.

Maar verre van te verminderen, werd de pijn hoe langer hoe heviger, en acht dagen later was de ziekte reeds zoo toegenomen, dat de arme moeder slechts het bed verliet, om eenige oogenblikken in eenen leunstoel, hare van gestadig liggen vermoeide en verstramde leden een weinig te verlichten. Eindelijk kwam het zoo verre. dat de lijderes niet éénen enkelen stap meer waagde zonder hulp, en men haar dragen moest, waar zij wenschte te zijn.

Op eenen avond zat zij in eenen leuningstoel vóór het venster, met Clara, die op hare minste bewegingen lette. Het goede meisje had, sedert den tijd dat hare moeder ziek werd, dezelve zoo zorgvuldig opgepast, zoo nauwgezet hare minste behoeften weten op te merken, ten einde haar door dikwijls herhaalde vragen niet te vermoeien, dat zij om zoo te zeggen lezen kon in hare oogen, thans door den naderenden dood als vergroot, en hare minste wenschen aanstonds raadde en voorkwam.

De groote schijf der herfstzonne zeeg traagzaam achter de boomen in het westen neder. De lucht was helder en klaar: lange wolkstrepen, heerlijk door den glans der dalende fakkel verlicht, vormden aan de kimme fantastische gedaanten van reuzengedierten en vurige schimmen.

De gelende bladeren der boomen staken heerlijk als gouden borduursels, op het donkergroene gordijn van een verafgelegen sparrenbosch af. De kleine gothische

dorpskerk en de haar omringende pachthoeven waren met licht karmijn als overdekt, en een zachte gloed straalde uit ieder venster.

Het klingelen der huisbellen van de naar hare stallen terug trappende koeien vermengde zich met de helle tonen der bedeklok, die uit den bemosten toren den vermoeiden landbouwer een tijdelijk rustuur verkondigde, en hem aan de eeuwige rust in den schoot der aarde denken deed.

- Mijn lief kind, gij moest eens het venster openen, zegde Mevrouw Van Stralen: het is buiten een zoo lieflijk weder, en hier zoo benauwd in deze beslotene plaats.

- Ik wilde het geerne doen, lieve moeder, maar bedenk toch, dat de dokter u de avondlucht verbood, en ik vrees, dat die booze hoest, die nu een weinig achterbleef, wederom zal opkomen, bijaldien gij u niet in acht neemt.

- Wees daarover niet verlegen, Clara, ik gevoel mij thans zoo wel, en het is ook nog geen avond, vermits de zon nog niet onder is.

- Welnu, ik zal het doen, maar gij moet u dan in dezen mantel laten duffelen.

Clara sloeg eenen fijnen laken mantel om de schouders harer moeder, kuste haar verscheidene malen op de bleeke, ingevallene wangen, en zette dan het venster wijd open.

Frissche lucht stroomde de kamer binnen, en verkoelde de bloedende longen en het brandende voorhoofd der arme zieke.

- O, ik dank u, Clara; dit doet mij zoo goed.

- Moeder! sprak het meisje, en in dit enkele woord lag een zoo teeder verwijt van lichtgeraakte liefde besloten, dat de zieke hernam:

- Ik versta u, mijn kind, gij wilt niet dat ik u bedanke voor al uwe liefde en den troost,

welken zij mij geeft; maar zeg mij, Clara, wat blijft er mij dan over in mijne ellende, indien gij mij het genoegen ontzegt u dankbaar te zijn?

- Men bedankt slechts vreemdelingen, moeder, en ik smeek er u om zeg mij dat harde, hatelijke woord niet meer, als ware ik eene huurlinge, die naar loon wacht.

- Goed meisje, sprak thans de moeder, kom aan mijn hart: elk uwer woorden is balsem voor mijne ziel, en de naderende dood zal mij niet meer verschrikken; want uwe gedaante zal zich in het akelig oogenblik tusschen hem en mij stellen, en mijne vluchtende ziel opbeuren en troosten

- Moeder, liefste moeder! spreekt toch zoo niet, als wildet gij sterven; want uwe woorden vallen loodzwaar op mijne bedrukte borst. Neen, gij zult niet sterven, en de Algoede zal mij hier niet alleen ter wereld laten.

- Luister, Clara, in dit rustige oogenblik drong de kalmte der natuur in mijne ziel, en ik heb thans moed om ernstig met u over mijnen toestand te spreken.

Prent mijne woorden in uwen geest en laat u niet door droefheid ontmoedigen. Dagelijks, mijn kind, gevoel ik mijne krachten verzwakken, en alles voorspelt het mij: ik zal het laatste blad van gindsche boomen niet in het stof zien vallen.

Beschuldig mij van geene wreedheid, omdat ik u zoo stellig van mijnen dood spreke, want ik wil u met moed wapenen tegen eene onvermijdelijke scheiding, en het ware eene lafheid, de volvoering mijner laatste moederlijke plicht aan de zwakheid der natuur prijs te geven.

Gij zijt jong en gansch onervaren, Clara; gij ziet het leven nog door het tooverglas eener jeugdige verbeelding en de smarten der aarde zijn u nog onbekend. Als het uur der beproeving slaan zal, zult gij der laatste raadgeving uwer moeder gedenken en begrijpen, dat de dood geen onheil, maar de voorbode van eeuwigen vrede is.

Clara's tranen vloeiden stroomend langs hare wangen, zij verborg haar gelaat in den schoot harer moeder en snikte luid:

- Laat af, moeder! want uwe wreede woorden verbrijzelen mijne ziel, neen, gij zult, gij moogt, gij kunt nog niet sterven!

Doch de moeder was thans in eenen staat van geestverheffing, die haar voor deze woorden ontrefbaar maakte, en in hare begeestering herwon eensklaps het zwakke lichaam de kracht der vroegere dagen. Zij richtte zich op; het gloeiende rood der koorts overdekte haar gelaat, hare groote oogen, waarin de roode avondzonne zich spiegelde, glinsterden als karbonkelen in hare diepe kuilen, en met de holle zielroerende stemme der uitteerenden sprak zij:

- Zie, kind! ver boven den blakenden gloed, die aan den horizont verdwijnt, is het eeuwige vaderland des lijdenden menschdoms; daar ga ik heen, ik gevoel het aan het kloppen mijner borst, en aan de verzuchtingen mijner tot der dood toe bedroefde ziele!

Wanneer ik, van de keten der zonden ontslagen, het stof der wereld zal hebben afgeschud, en mij in de liefde mijns Scheppers zal baden en versmelten, ween dan niet over mij, want eerst *dan* zal ik beginnen te leven.

Wanneer gij bij de koude aanraking des doods, mijn lichaam zult zien lijden en mijne verzwakte ziel tegen de verdelging van haar hulsel zult zien opstaan en strijden, bedroef u ook niet, o mijn kind! Die ontkerkering geschiedt niet zonder geweld, en de brooze menschelijke natuur, die zich in den doodstrijd onder den machtigen arm der Godheid voelt verpletteren, schrikt en beeft, in afwachting van het eeuwige raadselwoord. Daarom, lieve! bedroef u niet over mij, want het geloof zal mij

ondersteunen, en de hoop mijne ziele versterken, terwijl mijn lichaam tegen den engel der vernietiging worstelen zal.

Er ligt in de woorden eener stervende iets zoo treffends, en ter zelver tijd zoo zachts en troostends, dat de aanhoorder zijnen adem inhoudt om niet één enkel woord der laatste sterfelijke klanken te verliezen; en daarom zwijgen de machtigen en de wijzen der aarde, bij de veege sponde der armen en der nederigen.

Welk verstand God hun ook gaf, hoe diep hun geest de oorzaak en het uitwerksel van het geschapene ook onderzocht: in dit statige oogenblik, waar de Schepper het schepsel vergruist, waar de menschelijke rede zwicht voor de stille welsprekendheid des doods, kunnen zij slechts zwijgen, bewonderen en aanbidden.

Clara luisterde met gespannen aandacht naar die holle, deftige en sombere stem, en allengs maakte hare droefheid voor opgetogenheid plaats: zonder te weten, hoe zij er toe kwam, zat zij geknield vóór hare rechtstaande moeder, die de beide handen op den schedel harer dochter legde, in den geest haar kind zegende en Gods genade op dit beminde hoofd afsmeekte.

Niet één enkele traan bevochtigde 's meisjes wangen meer, want dit oogenblik was te plechtig, te statig om door aardsche droefheid te worden ontheiligd.

Verre ten westen verdween de dalende zon, en met haar de bovennatuurlijke kracht, die der moeder toeliet, haar kind tegen de droefheid te harden, en tegen de wanhoop te harnassen.

- Lieve, het wordt mij zoo duister voor de oogen, en het brandt mij zoo op het hart, sprak zij.

Clara had nauwelijks den tijd van op te springen, om de wankelende lijderes in hare armen te ontvangen en haar bezwijmd in den leunstoel neder te laten.

Terstond snelde zij om hulp en welhaast waren al de bewoners van het kasteel toegeijld; men droeg mevrouw op haar bed terug

Pastoor en dokter werden dadelijk ontboden en Stien werd in aller haast naar M.... gezonden om Tante Treze af te halen.

De arme jongen, die reeds zijne meesteres dood waande, reed met roodbekreten oogen het dorp uit, en vertelde de droeve mare aan ieder die hem tegenkwam.

Welhaast stond het voorhof vol van droevigen, die de stervende getroost, van zieken, die zij verzorgd, en van noodlijdenden, die zij geholpen had, en men hoorde er geen ander geluid, dan diepe zuchten en gesmoorde kreten.

De dokter en de pastoor kwamen te zamen binnen, en als had een electrische schok al die gemoederen geraakt, en eene geheime stem hun allen dezelfde gedachte ingegeven, klonk het dan ernstig en stil:

- Mijnheer de dokter, red haar om Godswil, genees haar, want zij is onze moeder, onze hulp en onze troost.

- Ik zal doen, wat ik kan, mijne vrienden, maar ik alleen kan haar niet genezen, antwoordde de diepbewogene man, en haastig ging hij voort.

- Bidt, kinderen, zegde thans de grijze geestelijke, en stelt uw betrouwen op God: Hij die Lazarus uit den dood wekte en Jaïra's dochter tot het leven terug riep, kan ook uwe weldoenster redden. Daarom, kinderen, bidt en hoopt, want Hij is een goede Vader, en de nederige, bedrukte en vermorzelde harten zal Hij niet versmaden.

En allen zegen knielend neder en baden, terwijl de eerwaarde man op den schouder van een koewachtertje geleund, traagzaam en moeielijk den arduinen trap opklom.

(*Wordt voortgezet.*)

De vier temperamenten.

Het sanguinische of athletische temperament.

De sanguinische mensch is de type van physieke kracht; zijn beendergestel is recht, vast en sterk, zijn spierstelsel is hoogst ontwikkeld; hij heeft breede schouders, een klein voorhoofd, een rond gezicht, eene gladde en blanke huid, eene bloeiende gelaatskleur, aschblond of kastanjebruin haar. Zijn karakter is lichtzinnig, onbezonnen, vol verbeelding; hij houdt veel van eene goede tafel, vermaak en verstrooiing. Hij houdt hartstochtelijk veel van mode-zaken, van lichte literatuur, feesten, den schouwburg; hij is vol bezigheid, levendig in gezelschap van het schoone geslacht, maar in zijne neigingen niet zeer bestendig; wordt hij afgewezen, dan gaat hij zijns weegs en op nieuwe veroveringen uit. Hij zoekt afwisseling in zijne uitspanningen even als in zijne neigingen; hij is ook onbestendig en vlinderachtig. IJverzucht beroert zijn hart slechts oppervlakkig en doordringt het niet; hij is, zonder verschooning gesproken, het beeld van den vlinder, die alle bloemen huldigt en aan geene getrouw blijft. Zelfs als hem de macht der hartstochten heeft gewond, dan wrokt hij niet lang; hij wreekt zich òf terstond, òf hij heeft na verloop van eenige dagen alles vergeten. Hij knoopt eindelijk buitengewoon gemakkelijk kennis aan en ziet gaarne vele vrienden om zich heen, en op zijn hart kan men staat maken. - Vrouwen van dit temperament zijn vleezig, bezitten rijke, weelderige vormen en levendige kleuren; zij bevallen gaarne aan de mannen, zijn beminnenswaardig, geestrijk. In de liefde worden zij meer beschouwd als vroolijk, dartel, spelend, dan wel hartstochtelijk.

Het galachtige temperament.

Den galachtigen mensch herkent men aan zijne geelachtige gelaats- en aan zijne zwartbruine huidskleur, aan zijne droge en duidelijke vormen. Vaste houding, afgemeten gang, vaste, krachtige bewegingen, eene sombere of strenge physiognomie, levendige, fonkelende oogen, kenmerken den galachtige. Bij hem, die een sanguinisch temperament bezit is het arterieuse bloed overheerschende, bij den galachtige daarentegen het zwarte of zenuwachtige bloed; gal is in overvloed voorhanden, en dezes innig verbonden bestanddeelen zijn misschien de oorzaken van hevige hartstochten. Zijn karakter is trotsch, hoogmoedig, ongeduldig; uit eigenliefde is hij prachtlievend; hij is vol eerzucht, en snakt naar loftuitingen en eerbewijzen. De galachtige mensch is gewoonlijk zeer begaafd, en van eene zekere stoutheid van denkbeelden. Zijne spraak is kort-af, zijn stijl levendig en bijtend. Hij is gewelddadig en opvliegend, in zijne hartstochten heftig; doch hij is ook ontvankelijk voor edele aandoeningen, voor zielegrootheid, opoffering, even goed als voor ijverzucht, haat, wraak, en somtijds voor wreedheid. Onder deze naturen treft men de meest energieke, voor de verhevenste deugden, even goed als voor de afschuwelijkste misdaden, vatbare menschen aan. De geschiedenis kenschetst als galachtigen: A c h i l l e s, A j a x, P y r r h u s, H a n n i b a l, M a r i u s, S y l l a en de driemannen, die zoovele hoofden lieten afslaan. Bij den hardnekkigen strijd tusschen de huizen York en Lancaster, bij de burger- en godsdienst-oorlogen aller tijden, en in den jongsten tijd in Frankrijk, bij de bloedige terechtstellingen van 1793, stonden menschen van het galachtige temperament aan het hoofd. Onder de galachtige of melancholieke menschen vindt men daarom de gevaarlijkste godsdienstige en staatkundige dweepers. Men kan hieruit opmaken, hoe aanhoudend en sterk de hartstochten van het galachtige

temperament zijn. Liefde en vriendschap verdwijnen nooit uit het hart van den galachtige, doch ook haat en wraak zijn in zijn gemoed onverdelgbaar.

De vrouwen van dit temperament zijn in den regel bekoorlijke, zwartoogige en vurige brunetten. Zij beminnen met hartstocht, geraken gemakkelijk tot geestdrift, en laten in opoffering tot den geliefde alles achter zich. Maar wee hem, als zijne liefde verkoelt, als hij onverschillig wordt; dan zijn zij ijverzuchtig, vol haat en toorn en deinzen niet terug voor de verschrikkelijkste wraak.

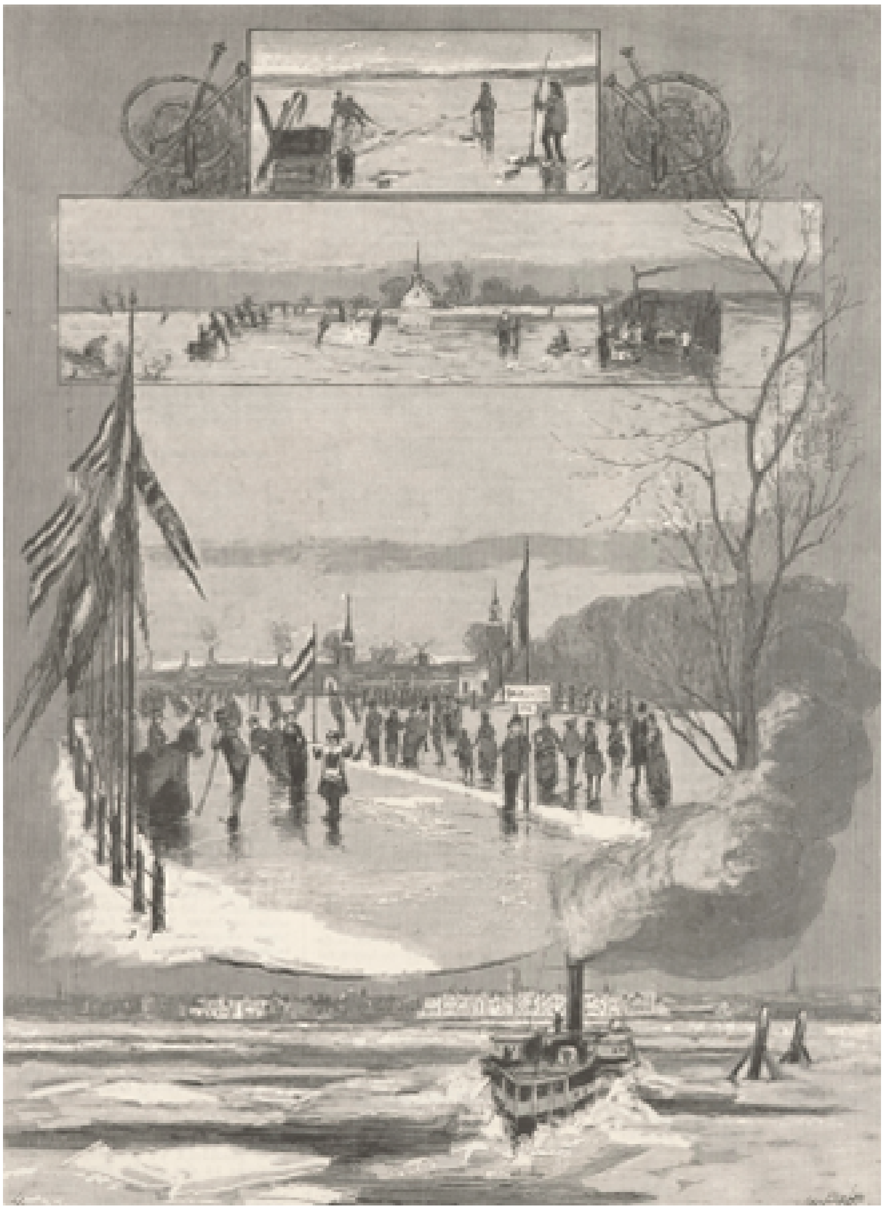

OP HET IJS, NAAR DE TEEKENING VAN ADOLF VAN DIJK.

DE STOK VAN PETER HEADSTRONG, GOUVERNEUR VAN NIEUW-AMSTERDAM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN GEORGE H. BOUGHTON.

Het nerveuse temperament.

Het nerveuse temperament kenmerkt zich door een hoogst ontwikkeld stelsel der hersenzenuwen, en ten gevolge daarvan door eene buitengewone gevoeligheid en overspanning in de werkzaamheid der hersens. Nerveuse personen hebben een mager en bleek gelaat, schitterende oogen, zwart haar, eene slanke gestalte, en de onder de huid liggende aderen zijn zeer zichtbaar. Hunne gelaatstrekken hebben iets zwaarmoedigs en somtijds lijdends.

Over 't algemeen blinken nerveuse personen uit door verstand; velen bezitten eene levendige verbeeldingskracht, die hen op dwaalwegen meêsleurt. Hunne overmatige gevoeligheid wordt voor hen niet zelden de bron van veel verdriet ter vergoeding van weinig vreugde. Zoo ging het met den ongelukkigen Jean Jacques Rousseau.

Niet zelden gaat het nerveuse temperament in het melancholische over. Dan verandert het karakter geheel en al, en wordt somber, onrustig, wantrouwend en somwijlen wreed. Lodewijk XI en Cromwell waren alzoo.

De treurige verandering ontstaat gewoonlijk ten gevolge van ouderdom, ongeluk en verdriet. Als het melancholische bij het nerveuse temperament beslissend te voorschijn treedt, dan wordt het leven verbitterd; en gelukt het niet, om deze soort van hersenziekte door physieke en geestelijke behandeling te genezen, dan vervalt de lijder spoedig tot doodelijke zwaarmoedigheid. Dan geldt voor hem: hoe meer rust, des te meer hoop. Steeds treurig en lijdend, is het leven hem een last, waaraan hij dikwijls door zelfmoord een einde maakt.

Het lymphatische temperament

Dit temperament bezitten gewoonlijk kinderen op teederen leeftijd, het meest het vrouwelijke geslacht, hoofdzakelijk de vrouwen uit de noordelijke streken. Men herkent het aan het vochtige, weeke, en dikwijls slappe vleesch. De huid van zulke lymphatische menschen is van een mat rozenrood of van een doorschijnend wit. Eene ineengedrongene gestalte, slappe trekken, grijze doffe oogen, zonder eenige uitdrukking. - De huid zeer blank, waaronder een celweefsel vol zwamachtig vet. - De gang zwaar en slepend; de bewegingen en gebaren verraden achteloosheid en logheid; de bloedsomloop is traag. Hij eet, spreekt en beweegt zich langzaam. Al zijne handelingen zijn van eene vermoeiende langzaamheid. Terwijl de eerzuchtige roem en eer najaagt, zoekt hij, zonder trots, te sparen, te verzamelen en op te hoopen, met eene verbazingwekkende kalmte. Men zegt, dat juist de meeste gierigaards en woekeraars van een lymphatisch temperament zijn. De lymphatische lijdt met geduld, en troost zich in ongelukken. Geen spoor van verbeeldingskracht, van geest, hij geraakt door niets in geestdrift; schoon of leelijk is hem tamelijk onverschillig. Wat op anderen een levendigen indruk maakt en hen in geestdrift brengt, laat hem stom en koud als ijs. Vrouwen van dit temperament zijn zacht, zwak, apathisch, zij zijn zonder gal en hartstocht en leggen bedaard en kalm de baan huns levens af.

Als somwijlen eene straal van liefde hunne koude borst ontvonkt, dan verdwijnt die echter weer spoedig, en zij vervallen weer in hunne lichamelijke onverschilligheid. Eindelijk vindt men onder hen, goedhartig als zij zijn, trouwe gades en goede moeders

De door ons zoo even beschreven vier types van temperamenten verbinden zich onder elkander, en vormen de gemengde temperamenten idiosyncrasiën genoemd; de verbinding van het sanguinische met het lymphatische temperament vormt het lymphatisch-sanguinische; de vereeniging van het galachtig met het nerveuse doet het galachtig-nerveuse temperament ontstaan, enz. De idiosyncratische nuances zijn zeer menigvuldig en eischen eene langdurige oefening om ze te leeren kennen en onderscheiden.

De nauwkeurige kennis der idiosyncratische schakeeringen is van zeer groot gewicht bij de behandeling van ziekten, en in 't belang der kranken zou eene diepere studie er van zeer wenschelijk zijn.

Wijsgeerige opmerkingen en gedachten.

Waarom zouden schrijvers, welke hunne werken aan het schoone geslacht opdragen, dit niet mogen doen? Stelden de Romeinen Venus niet aan tot bewaakster der lijken?

***

Oppervlakkige menschen zijn terstond met ieder bevriend, dien zij ontmoeten; gelijk het arsenicum vereenigen zij zich met alle metalen en schijnen als sommige portretten elk opmerkzaam aan te zien en toe te lachen, die hen slechts beschouwt.

***

Met menschen van een zacht en warm gevoel moest men dan alleen omgaan, wanneer men zelf zacht en warm gestemd is, even als men zieke kanarievogels slechts met warme handen durft aanvatten.

***

Wij, dwalende menschen, kunnen met hen vergeleken worden, die, in stofwolken gehuld, voortwandelen; elk hunner gelooft, dat om hemzelven weinig stof is, maar daarentegen eene dichte en verstikkende wolk om degenen, die hij op eenigen afstand ziet.

***

Het leven wordt als een morgendroom steeds helderder en duidelijker, hoe langer het duurt en hoe meer nabij het einde is.

***

Gelukkig hij, die in zijne jeugd sterft, omdat men op zijn graf kan schrijven: ‘Zijn hart stierf, zonder de smartelijkste van alle wonden der menschenkinderen gekend te hebben; want niemand, dien hij lief had, stierf vóór hem.’ - Ach! wij allen zullen veel treuriger grafschriften bekomen!

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

‘Hoe dwaas!’ sprak oom Hendrik. ‘Zulk een lijstje bewaart men op eene andere plaats, opdat het den dief niet in handen zou kunnen vallen. Gij hebt overigens zeer dom gehandeld. Hadt gij het geld en de papieren van waarde aan een bankier toevertrouwd, dan hadden zij u niet ontstolen kunnen worden?’

‘En als de bankier bankroet gaat? Is dat nog nooit gebeurd?’

‘Zoo groot is het gevaar niet als men met een groot huis in verbinding staat. En wat deedt gij met de sieraden en de edelgesteenten? Evenals het contante geld waren ook zij een dood kapitaal dat u geene rente opbracht. Doch wat helpen ook alle verwijten!’ ging oom Hendrik voort, terwijl hij zijn zakboekje wegstak en opstond. Ik ga nu mijne maatregelen nemen. Vergeet mijne waarschuwing niet en laat in het wantrouwige gemoed van den makelaar geen argwaan opkomen. Hij zal u in ieder geval weer bezoeken om te bespieden wat wij met elkander besproken hebben. Zeg hem onbewimpeld dat gij mij de woning van Wilfert verhuurd hebt en nu hoopt dat hij en ik u voortaan beschermen zullen. Zeg hem verder dat ik op mij heb genomen bij de politie aangifte te doen; wij wisten geen van beiden op wien verdenking kon vallen en daarom moet het onderzoek het duistere raadsel oplossen. Ik zal ook terstond, nadat ik de woning betrokken heb, met hem op een vriendschappelijken voet zien te komen.’

‘Wanneer zie ik u weder?’ vraagde zij in koortsachtige haast.

‘In ieder geval nog vandaag; tracht voor alles uwe bedaardheid te herkrijgen en indien Weimar mocht komen, zegt gij hem niets van onze plannen. Het is een doodgoede man, maar van zulke dingen heeft hij geen verstand. Adieu, Mina, verlaat u nu geheel op mij!’

Oom Hendrik ging naar de huisdeur en onderzocht het slot. Daarna ging hij met een te vreden voorkomen naar boven.

Helena en hare moeder zagen blijkbaar onthutst den binnentredende aan; zij hadden door het dienstmeisje der weduwe reeds van de inbraak vernomen en nu veel reden van den haat der oude vrouw de gerechtelijke huiszoeking te verwachten.

‘Vergeeft mij zoo ik u stoor,’ zegde Zwanenberg, zijn gewonen gullen toon aanslaande; ‘ik wilde u slechts om verlof verzoeken uwe woning te bezichtigen.’

‘Met welk doel, mijnheer Zwanenberg?’ vraagde juffrouw Wilfert met onmiskenbaar wantrouwen. ‘Heeft uwe zwagerin u hierheen gezonden.....’

‘Zij heeft mij deze woning verhuurd,’ viel hij haar vroolijk en onbevangen in de rede. ‘Gij wilt toch vandaag of morgen verhuizen?’

‘Vandaag nog als het kan.’

‘Hebt ge nog geene andere woning?’

‘Ik wacht ieder oogenblik bericht; zoodra ik dit ontvang, wacht ik geen minuut langer. In zeer korten tijd kan de woning leeg zijn; wij verlangen er naar haar zoo spoedig mogelijk te verlaten.’

‘En mijne zwagerin wenscht dat ik ze zoo spoedig mogelijk betrekke,’ antwoordde hij. ‘Gij weet wellicht reeds wat er in den afgeloopen nacht voorgevallen is?’

‘Ik weet het,’ knikte zij, terwijl Helena de deur van het belendende vertrek opende. ‘Is den dieven zeer veel in de handen gevallen?’

‘Eene aanzienlijke som, indien ik de verklaringen mijner zwagerin gelooven mag’

‘Aan deze verklaringen kan men niet altijd geloof schenken. Mag ik u verzoeken?’ zegde Helena, op de opene deur wijzende. ‘Gij zult in onze vertrekken alles in

wanorde vinden, want we hebben reeds een begin gemaakt met een en ander voor de verhuizing gereed te maken. Mag ik eene vraag tot u richten?' ging zij voort, terwijl zij met hem de kamer doorging. 'Juffrouw Grube heeft mij reeds eens zonder grond verdacht...'

'Wees onbezorgd, lieve juffrouw,' viel hij haar haastig in de rede; 'ik zal nooit dulden dat er op uw raam een blaam geworpen wordt.'

'Dus is het reeds beproefd geworden?'

'Neen; maar als het gedaan werd, stond ik op uwe zijde; daar kunt ge zeker van zijn.'

'Dank u,' zegde zij, en uit hare diepblauwe oogen trof hem een warme blik; 'ik weet dat ook andere vrienden mij verdedigen zouden, maar de tong eener booze vrouw heeft altijd eene geweldige macht...'

'Die ge niet behoeft te vreezen. Hier onder ons woont toch de makelaar Steenhouwer; is hij een stille bewoner?'

'Zeer stil, hij is overdag zelden op zijne kamers!'

'En 's avonds komt hij zeker laat thuis?'

'In den regel ja; hij heeft geene familie en moet dus in het koffiehuis zijn tijd doorbrengen.'

'Ja, ja, die lichtzinnige jonggezellen!' schertste Zwanenberg. 'Als zij in de kroeg zitten, denken zij niet aan naar huis gaan en menigmaal nemen zij nog eenige drinkebroers mede om thuis nog een glas te gebruiken. Ik noem dat onbeleefd tegenover de andere bewoners van het huis, zij worden in hun besten slaap gestoord.'

‘Dat komt beneden nooit voor,’ antwoordde Helena.

‘Mijnheer Steenhouwer is in dit opzicht zeer kiesch.’

‘Zeker omdat gij met hem bevriend zijt?’

‘Van vriendschap kan tusschen hem en ons geene sprake zijn, mijnheer Zwanenberg; hij is de vriend en raadsman van uwe zwagerin en ik geloof te mogen vermoeden dat hij haar haat tegen ons deelt.’

Zij waren in de voorkamer teruggekeerd. Juffrouw Wilfert zat voor het raam en breide.

‘Ik kon dus misschien vandaag hier nog intrekken?’ vraagde oom Hendrik, terwijl hij zijn hoed nam.

‘Ik wensch en hoop het,’ antwoordde de oude vrouw. ‘Als gij na het eten nog eens wilt komen vragen, zal ik het u met zekerheid kunnen zeggen.’

‘Goed, goed,’ knikte Zwanenberg, ‘ik zal komen. Voorloopig heb ik de eer u te groeten.’ Terwijl hij naar beneden ging, hoorde hij dat op de eerste verdieping eene deur geopend werd; dadelijk daarop stond hij tegenover den makelaar, die met den hoed in de hand naar buiten kwam.

‘Aha, zijt gij het?’ zegde Steenhouwer schijnbaar verrast. ‘Ik meende dat het een der beide dokters was, die in de menschen daarboven zooveel belang stellen.’

‘Het spijt mij u in uw vermoeden teleurgesteld te hebben,’ antwoordde Zwanenberg lachende; ‘ik heb slechts de woning bezichtigd....’

‘Wilt gij hier huren?’

‘Wel ja; mijne zwagerin heeft mij de woning aangeboden; zoudt gij het dan ook niet aannemen?’

Zij waren zoo sprekende de kamer van den makelaar binnengetreden. Oom Hendrik nam op den hem aangeboden stoel plaats en zag onverschillig om zich heen.

‘Uwe kamers zijn hooger en luchtiger,’ zegde hij, en hoewel hij bemerkte dat de loerende blik van Steenhouwer doordringend op hem blikte, bewaarde hij nochtans zijne onbevangenheid en kalme opgeruimdheid.

‘Gij kunt binnen eenige dagen ook mijne woning huren,’ merkte de makelaar aan.

‘Gij wilt toch niet verhuizen?’ vraagde Zwanenberg verrast.

‘Ik ben het van zin, de dieven konden zich aangelokt voelen om terug te komen; het inbreken wordt hun toch zoo licht gemaakt: er is niet eens een grendel op de voordeur. Wat denkt gij eigenlijk van de inbraak?’

‘Wat zou ik er van denken?’ antwoordde Zwanenberg, zijne schouders ophalende; ‘mijne zwagerin en ik weten geen van beiden wie wij zouden kunnen verdenken. De dieven moeten valsche sleutels gehad hebben en gelijk gij reeds aanmerktet, heeft het gemis van een grendel op de huisdeur den arbeid aanmerkelijk verlicht.’

‘Hoe echter zijn de dieven in het bezit van deze sleutels gekomen?’ vraagde de makelaar, een spottenden toon aanslaande; ‘kunt gij mij dat zeggen?’

‘Neen, maar ik heb mijne vermoedens daaromtrent.’

‘Mag ik ze vernemen?’

‘Waarom niet? Mijne zwagerin heeft vele meiden gehad - allen zijn in twist en gekijf van haar gescheiden. Eene van deze kan met slechte kerels in nadere betrekking gestaan hebben, wien zij uit haat en wraakzucht afdruksels van de sleutels ter hand stelde. Wie weet hoe lang deze inbraak reeds beraamd geweest is!’

‘Ik houd de geheele geschiedenis eigenlijk voor een verdichtsel!’ zegde de makelaar met een voorkomen van gewicht. ‘Uwe zwagerin wil den naam niet hebben dat zij

rijk is; niettemin is echter de roep van haar rijkdom toch aan de menschen bekend geworden. Dit heeft haar verontrust en door deze comedie meent zij het gerucht tot zwijgen te brengen.'

'Sapperloot, welk een inval!' antwoordde oom Hendrik verbaasd. 'Ik heb toch het leege koffer voor haar bed zien staan!'

'Hebt gij ook in de commode gekeken?'

'Neen.'

'Nu, mogelijk hadt gij daar de verdwenen schatten gevonden. Waarom wil juffrouw Grube den inbraak niet aangeven? Ik denk daarover toch anders en ben voornemens mij naar de politie te begeven.'

'Laat dat aan mij over,' zegde Zwanenberg bedaard; 'ik heb het op mij genomen en ga er straks heen. De zaak moet grondig onderzocht worden. Blijf gerust wonen; ik zal alle noodige veiligheidsmaatregelen treffen, en wonen wij beiden hier, dan is dit eene voldoende bescherming voor de weerlooze vrouw. Had zij toch maar den kerel kunnen kennen, die haar het mes op de keel gezet heeft! Men heeft haar niet eens tijd gelaten hem in het gelaat te zien en bovendien deed de groote schrik haar onmiddellijk in zwijm vallen; het kan eene langdurige onderzoeking worden en ten slotte, komt ernaar mijne overtuiging niets aan den dag.'

'Natuurlijk als de zaken zoo staan; maar zou dat ook niet tot de comedie behooren?' vraagde de makelaar met een schamperen lach, zonder goed de vreugde te kunnen verbergen, die maar al te duidelijk uit zijne oogen straalde. 'Juffrouw Grube verklaart, de dieven niet te kunnen herkennen, en het onderzoek op niets te laten uitdraaien. Dat is goed overlegd.'

'Vergeef mij, aan deze comedie kan ik toch ook niet gelooven,' viel Zwanenberg hem in de rede. 'De droefheid mijner zwagerin over het verlies was te natuurlijk.'

'Het onderzoek moet uitwijzen wie van ons beiden gelijk heeft,' ging Steenhouwer op onverschilligen toon voort. 'Als gij aangifte bij de politie wilt doen, zal ik mij niet verder om de geschiedenis bekommeren, of het moest zijn, dat het toeval mij op het spoor bracht dat tot de ontdekking van de misdadigers leiden kon. Juffrouw Grube heeft mij om redenen, die ik niet ken, haar vertrouwen onttrokken. Zijn zij u wellicht bekend?'

'Bah!' antwoordde Zwanenberg bedaard. 'Wanneer mijne zwagerin u heden morgen niet zoo vertrouwelijk als anders behandelde, moet gij dit verontschuldigen met de vertwijfeling, die haar na den schrik over het verlies van haar geld overmeesterd heeft. Gij blijft derhalve hier wonen, gij hebt ook geen gerechtelijken grond om op staanden voet te verhuizen. Daarbij is het niet waarschijnlijk dat de inbrekers dit huis nog eens met een bezoek vereeren zullen; zij weten dat hier niets meer te halen is.'

De makelaar had de handen op den rug gelegd en liep nadenkend op en neder.

'Ik zal er nog eens over denken,' sprak hij eindelijk; 'pleizierig is het niet in een huis te wonen, waarin men niet zeker is van zijn leven en vermogen. Apropos, hebt gij met uw zwager, den baron van Weniger over de bewuste aangelegenheid gesproken?'

'Baron Rüdiger zal morgen hierheen terugkeeren,' antwoordde Zwanenberg.

'Gij hebt den herbergier Grafhorst verzederd, dat baron Rüdiger geen cent voor mijn geheim betalen zou?'

'Ik heb hem gezegd, dat mijn zwager verzoening wenscht en slechts die personen beloonen zou, die hem in de bereiking van dat doel behulpzaam zijn.'

'Aan de waarheid zelve hecht hij dus geene waarde?'

‘Wanneer deze waarheid de klove in de familie nog slechts breeder en dieper maakt, dan kan zij hem slechts onaangenaam zijn.’

‘Niettemin heeft hij mij verklaard, dat hij tot elken prijs de waarheid weten wil, hoe zij ook luiden mocht. Uwe woorden doen mij haast vermoeden, dat baron Rüdiger zich reeds met zijn broeder verzoend heeft; dat bewijst ook de omstandigheid, dat hij zoo lang bij hem logeert.’

‘Onmogelijk ware dat niet,’ zegde oom Hendrik opstaande; ‘ik zal het vernemen, zoodra mijn zwager weder hier is. Wilt gij mij het geheim toevertrouwen, dan ben ik gaarne bereid mijne bemiddeling.....’

‘Ik dank u voor uwe bemiddeling,’ viel de makelaar hem in de rede; ‘het geheim is van dien aard, dat ik het slechts aan den rechtstreeks daarbij belanghebbende onthullen kan. Logeert baron Rüdiger nog altijd in het *Hôtel de France?*’

‘Ja.’

‘Goed, ik zal hem gaan opzoeken, als ik hem mijne onthullingen wil bekend maken.’

‘Handel naar goedvinden,’ antwoordde Zwanenberg op zijn gewonen luchthartigen toon. ‘Daar gij mijne bemiddeling van de hand wijst, kan ik u ook geen verderen raad geven. ‘Ik hoop echter, dat wij nochtans goede buren zullen blijven.’

‘Dat zal aan mij niet liggen.’

‘Dan ben ik er gerust op,’ zegde oom Hendrik, en na den makelaar vriendelijk gegroet te hebben, verwijderde hij zich.

‘Domkop!’ mompelde Steenhouwer, liep een oogenblik de kamer op en neer, nam toen zijn hoed, wierp een blik in den spiegel en ging naar boven. Na geklopt te hebben, trad hij de woonkamer der weduwe Wilfert binnen.

‘Ik kom hier, om u een voorstel te doen,’ zegde hij op vertrouwelijken toon. ‘Gij zijt eene arme vrouw en kunt geld gebruiken; ik zal het u verschaffen.’

‘Gij?’ vraagde juffrouw Wilfert, wantrouwend, terwijl Helena achter den stoel van hare moeder ging staan, alsof zij bij haar bescherming wilde zoeken.

‘Nu ja, verrast u dat zoo? Ik heb u en uw man reeds gekend, toen gij nog verloofd waart. Gij hebt nu raad en hulp noodig, en ik breng u geld.’

‘Waarvoor?’

‘Voor de papieren die uw man heeft nagelaten.’

‘En wat wilt gij met die papieren doen?’

De makelaar wreef zich met zijn zijden zakdoek over het voorhoofd en liet zijn loerenden blik door de kamer gaan en trof daarbij de oogen van Helena, die hem vol bange verwachting strak aanstaarden.

‘Heeft uw man u niet gezegd, dat hij hier en daar kleine bedragen in te vorderen zou hebben, welke hij niet heeft kunnen krijgen?’ vraagde hij.

‘Daarvan weet ik niets,’ verzekerde juffrouw Wilfert.

‘Hij zal bevreesd geweest zijn voor uwe verwijtingen. Mij heeft hij verteld, dat men hem menigmaal het loon voor zijn muziek schuldig gebleven was; hij bezat schuldbekentenissen en andere papieren betreffende deze kleine vorderingen. Na zijn dood zou men die in zijn nalatenschap vinden; hij hoopte, dat gij er dan in gelukken zoudt die gelden te bekomen. Ik heb hem destijds reeds geantwoord, dat eene vrouw van zulke dingen geen verstand had en gij daarbij ook de noodige middelen niet bezat om de nalatige schuldenaars gerechtelijk tot betaling te noodzaken. Daarop verzocht hij mij, dat ik mij de zaak zou aantrekken en ik heb het hem beloofd.’

Dit klonk zoo eenvoudig, dat de oude vrouw in haar wantrouwen begon te wankelen; niettemin schudde zij nog steeds ongeloovig het hoofd.

‘En wanneer wilt gij deze vorderingen innen? vraagde zij.

‘Naar gelang van het bedrag koop ik u voor eene nader te bepalen som al de papieren af; gij ontvangt in dit geval terstond het geld,’ antwoordde hij bedaard.

‘Wij moeten de papieren toch eerst doorzien?’

‘Natuurlijk; wilt gij mij de papieren toevertrouwen, dan zal ik u van middag een bod doen.’

‘Doe het niet, moeder,’ raadde Helena, ‘wij zelf moeten de papieren vooraf inzien.’

‘Heeft vader wel papieren achtergelaten, daar weet ik zelfs niets van.’

‘Een dun pakje,’ hernam Helena, wie de toornige flikkering in Steenhouwer's oogen niet ontgaan was. ‘Ik vond het bij het uitruimen

van het kastje, waarin zijn muziek en zijne instrumenten lagen.'

'Dat zullen de schuldbekentenissen zijn, waarvan hij sprak,' zegde de makelaar met geveinsde kalmte. 'Ik kan ze ook hier doorlezen. Het kan niet lang duren, als er niet veel zijn.'

Helena verliet de kamer en Steenhouwer schoof den stoel, waarop hij zat, dichter bij de tafel.

'Ik kan slechts herhalen wat de overledene mij gezegd heeft,' hernam bij, 'en ik wil mijne belofte houden. Ik weet hoe men met nalatige schuldeischers omspringen moet; uw man bezat geene geestkracht. Hij liet Gods water over Gods akker loopen.'

'Helaas, helaas!' zuchtte zij. 'Hadde hij geestkracht bezeten, waren wij waarschijnlijk welgestelde lieden. Hij kende een geheim, dat een rijken heer zeer gevaarlijk worden en ons zeer veel geld opbrengen kon; maar hij was te schroomvallig, om tegen dezen heer te durven optreden.'

Inmiddels was Helena teruggekomen. Zij legde het pakje in de banden harer moeder en ging weder achter haren stoel staan.

'Het schijnen brieven te wezen,' zegde zij, en er klonk eene waarschuwing uit hare stem; 'indien vader geld in te vorderen had, zou hij het voor ons niet verzwegen hebben.'

De oude vrouw maakte met bevende hand het touwtje los. waarmede de papieren bijeen gebonden waren. Steenhouwer greep er haastig naar, maar Helena stootte zijne hand terug.

'Gij zult de papieren niet aanraken, zoolang moeder ze niet ingezien heeft,' riep zij dreigend. 'Het zijn familiepapieren, waarin niet iedereen de oogen behoeft te slaan.'

'Familiepapieren!' spotte hij. Eene trouwakte, een doopbewijs, eenige brieven - dat alles gaat mij niet aan, ik wil enkel de schuldbekentenissen koopen....'

Een uitroep van verbazing deed hem plotseling afbreken; begeerig rustte zijn gloeiende blik op een verzegelden brief, dien de oude vrouw in de hand hield.

'Na mijn dood te openen,' las zij.

'Dat zal het zijn,' riep hij. 'Geef hier!'

'Volstrekt niet,' antwoordde zij, verbrak haastig het zegel en wierp een vluchtigen blik op de eerste regels.

'Dit is geene schuldbekentenis, maar geheel iets anders.' Met deze woorden vouwde zij het papier weder op en stak het in haar zak.

'Het is nochtans eene schuldbekentenis,' zegde hij barsch; 'ik weet wat dit papier bevat, en weet ook, dit gij er in het geheel niets mede uitrichten kunt. Het zijn onthullingen. die uw man bij zijn leven niet durfde uitspreken, en die na zijn dood slechts dan nog waarde hebben, wanneer zij in de rechte handen komen. Wat wilt gij er mede doen? Dreigen? Men zal u uitlachen en u het geschrift afnemen. Ik bied er u vijftig thaler voor - dat is voor uwe omstandigheden eene aanzienlijke som.'

'Denkt gij dat?' zegde juffrouw Wilfert spottend, terwijl haar wantrouwen nu weder ontwaakt was. 'Ik geloof er meer voor te zullen bekomen.'

'Van den baron van Weniger?'

'Misschien wel.'

'Gij zult u teleurgesteld zien; wat deze brief bevat, kunt gij niet bewijzen - men zal u de deur wijzen.'

‘En wat wilt gij er mede doen, wanneer de inhoud zoo geheel zonder waarde is?’ vraagde Helena met vasten blik.

‘Eerst in mijne handen krijgt het waarde; want ik kan den inhoud bevestigen. Niettemin zou ook ik er fiasco mede kunnen maken, en dan ware het geld, dat ik er voor betaald zou hebben, verloren; maar ik wil het toch beproeven; neem dus de vijftig thaler; het is beter een vogel in de hand dan tien in de lucht.’

‘Ik verkoop den brief niet,’ antwoordde juffrouw Wilfert, die intusschen de overige papieren doorzien had; ‘mijn man heeft het geheim nooit willen verraden, ik doe het ook niet.’

WEGGEKAAPT.

‘Goed, laat ons dan de winst, die ik er uit sla, deelen,’ stelde de makelaar ongeduldig voor.

‘Ook dat niet; geef u verder geene moeite, het is te vergeefs. De uitstaande vorderingen waren slechts een voorwendsel, dat u dezen brief in handen moest spelen; gij wildet me daarin bedriegen.’

‘Gij wilt dus niet?’ viel Steenhouwer uit. ‘Het zou u kunnen berouwen mijn voorslag niet aangenomen te hebben; maar het berouw zou te laat komen, wanneer dan de brief reeds in handen der politie was.’

‘In handen der politie?’ vraagde de oude vrouw bevreemd. ‘Wat heeft zij daarmede te maken?’

‘Weet gij nog niet dat er in den vorigen nacht hier ingebroken is en de weduwe Grube bestolen is?’

‘Zeker weet ik dat.’

‘En wat zal nu volgen?’ ging hij met klem voort. ‘Eene huiszoeking, en bij u zal men hoogstwaarschijnlijk daarmede beginnen! Juffrouw Grube heeft de geschiedenis van den ring nog niet vergeten.’

‘Mijnheer Steenhouwer!’ riep Helena verontwaardigd. ‘Indien gij die geschiedenis kent, zult gij ook van den afloop onderricht zijn; ik daag iedereen voor de rechtbank, die het waagt mijne eer te bevlekken. Gij geeft voor den vriend mijns vaders geweest te zijn? Ik weet het beter; zijne uitingen over u luidden in het geheel niet vriendschappelijk en vleiend. Daarom nam ik ook uwe verklaringen met een zeker mistrouwen aan en dit hebt gij nu zelf gerechtvaardigd.’

‘Gij wilt mijn kind beleedigen en belasteren?’ riep nu ook de moeder met van toorn fonkelende oogen. ‘Wilt gij beweren dat zij aan de inbraak medeplichtig is? Foei! boosaardig mensch, zonder hart of geweten! Waarom de baron van Weniger u destijds weggejaagd heeft, weet ik zeer goed; ik zal mij wel wachten, gemeene zaak met u te maken.’

De makelaar was opgestaan, zijne poging was mislukt.

‘Ik herhaal het u, het zal u berouwen,’ zegde hij barsch. ‘Van lasteringen kan hier geene sprake zijn; ik zeg slechts wat anderen denken. Gij had verstandiger gehandeld u onder mijne bescherming te stellen. Overigens waarschuw ik u van den brief gebruik te maken Hij kon u meer schade dan voordeel aanbrengen. Wie met rijke heeren in het krijt wil treden moet een goed wapen in de hand hebben.’

Dit gezegd hebbende ging hij weg, zonder de beide vrouwen met een blik te verwaardigen; maar de uitdrukking van zijn gelaat deed hen erkennen dat zij nu van zijn haat het ergste te verwachten hadden.

‘Konden wij nog in dit oogenblik dit akelige huis verlaten!’ zuchtte Helena

‘Geduld,’ vermaande de moeder. ‘Dokter Winterfeld zou ons voor den middag bescheid zenden; naar ik hoop luidt het gunstig. Wees overigens zonder vrees, wij hebben goede vrienden, die ons voor den haat van dezen ellendeling beschutten zullen.’

Zij had het geschrift van haar man weder geopend en las het nu met gespannen opmerkzaamheid, terwijl Helena met haar borduurraam voor het venster ging zitten arbeiden.

‘Dat is voldoende,’ dus brak de vrouw na eene poos het zwijgen af, en hare stem klonk zoo blijde dat Helena vol verwachting opzag.

‘Waarop heeft het schrijven betrekking, moeder?’ vraagde zij.

‘Op den plotselingen dood van baron Theobald van Weniger,’ antwoordde juffrouw Wilfert. ‘Het is een geheim, hetwelk een rijk heer met eene aaazienlijke som betalen zal.’

‘Doe het niet, moeder!’ waarschuwde Heena. ‘Wie is die heer?’

‘Dat mag ik u niet zeggen, gij moogt ook den brief niet lezen; ik moet het geheim streng bewaren, anders heeft toch mijn zwijgen voor dien heer geene waarde.’

‘Ik raad het u nogmaals, houd er u buiten!’

‘Waarom? Ik kan er niets bij verliezen; wat dit schrijven bevat is de zuivere waarheid.’

‘En als gij er geld voor ontvingt zou het ons geen geluk aanbrengen.’

‘Bah, geld is geld!’ zegde de moeder. ‘Ik heb het toch eerlijk verdiend.’

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 26]

Onze gravures.

Hazenjagers.

EENE VREEMDSOORTIGE HAZENJACHT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. MACKEPRANG.

Is er in de lange rij van het zoogezegde wilde gedierte wel een ongelukkiger wezen dan de haas? Door iedereen wordt hij vervolgd, tegen niemand kan hij zich verweren, voor geene hoegenaamde reden wordt hij ooit gespaard. Men laat leeuw en tijger, die vreeselijke menscheneters, het leven, om hen in getemden of gevangen staat tot schouwspel te doen strekken; en ook de zachtere natuurgenooten van het haasje, de herten en hinden, spaart men vaak, om hen als pronkgedierte in malsch begroeide perken te laten rondwandelen; de logge beren, de afkeerwekkende wolven, de kwalijkriekende vossen zelf worden zooveel mogelijk voor de diergaarden behouden. Maar wie zag ooit een levenden haas, anders dan op de vlucht of den dood nabij. Zijne vervolgers?.... Zij vormen *legio!* Zonder te spreken van de duizenden *heeren der schepping*, die met buks en strik onverpoosd het leven van den weerlooze belagen, telt hij nog oneindig meer vijanden in het dierenrijk zelf. Wij zien er op onze eerste gravure twee aan het werk: hongerige kraaien, die de van angst uitpuilende oogen

van den armen haas tot mikpunt hunner scherpe en sterke snavels gekozen hebben. Tegen die geduchte wapens heeft de ongelukkige vervolgde geen enkel verdedigingsmiddel, en zijn eenige toevlucht bij dreigend gevaar, zijne vlugge pooten zullen ook weldra voor de onvermoeibare vleugels der roofvogels moeten onderdoen. Dit redmiddel zal zijn kameraad onzer laatste teekening beter ten stade komen, want het is niet waarschijnlijk dat zijn vijand hem in zulke ongunstige omstandigheden, als aanschouwelijk voorgesteld wordt, dicht op de hielen geraken

zal. Maar het tafereel strekt ten bewijze tot hoeverre de verwoedheid der vervolgers van den beklagenswaardigsten aller viervoeters zich uitstrekt. Wij zien hier een plichtvergeten hond, wien het goed zijns meesters ter bewaring en vervoer toevertrouwd is, eensklaps zijn rustig en eerzaam bedrijf geheel uit het hoofd verliezen, bij het enkel gezicht van een loopenden haas. Als razend snelt hij den vermeenden erfelijken vijand over ongebaande wegen en greppels achterna, zonder zich in het minst te bekreunen over de schade en het misbaar, die hij achter zich verwekt. Indien de jacht lang duurt is het zeker, dat de helft van de melk haar spoor aanwijzen zal, en dat de andere helft van het kostbaar vocht in botermelk zal veranderd zijn; terwijl de meesteres ergens aan den boord eener gracht, ademloos en radeloos neergezegen, de vervolgingszucht vloeken zal, waarmede geheel de natuur, haar Bruno er in begrepen, tegen het hazengeslacht bezield is.

De Samoa-eilanden.

De drie welgebouwde mannen, die hier in weinig meer dan Adam-costuum afgebeeld staan, zijn bewoners der *Samoa-eilanden*, ten minste zooals zij zich nog over eenige jaren voordeden, eer ook daar de heilzame inwerking zichtbaar was van de beschaving, die bij de onontwikkeldste menschenrassen in verbazingwekkenden korten tijd nog meer weg aflegt, dan de beruchte zevenmijlsche laarzen van Duimpkens vervolger.

De *Samoa-eilanden* of *Schipperseilanden* is de naam eener eilandengroep van Midden-Polynesië. Zij bestaat uit vier groote en onderscheidene kleinere eilanden, met eene gezamenlijke oppervlakte van 54 vierk. geographische mijlen. Deze eilanden hebben meestal hooge, steile kusten, zonder doorloopende koraalriffen; maar er zijn ook weinig geschikte landingsplaatsen en havens. Het binnenland is er meerendeels bergachtig en bevat onderscheidene uitgedoofde vulkanen. Aan de kusten heeft men er vruchtbare, mild besproeide vlakten met een tropischen plantengroei; de voornaamste voortbrengselen zijn er kokospalmen, broodboomen, oranje-appels, suikerriet, enz. Voorts heeft men er zwijnen, honden, papegaaien, duiven, schildpadden, terwijl de zee er een overvloed van visch oplevert. Het aantal inwoners, dat in vroegeren tijd 180,000 bedroeg, was in 1840 tot omstreeks 30,000 gedaald, maar thans weder tot ongeveer 45,000 geklommen. Zij behooren tot den blanken stam der Zuidzee-eilanders en onderscheiden zich door eene groote gestalte en een welgemaakt lichaam. Gingen zij te voren, zooals op onze afbeelding zichtbaar is, nagenoeg geheel naakt, thans gewennen zij zich meer en meer aan de Europeesche kleeding. Het zijn goede zeelieden, die zich vooral bezig houden met de vischvangst, matten en velerlei stoffen vervaardigen en welgebouwde hutten bewonen. Hunne wapens zijn hoofdzakelijk knodsen en slingers, terwijl zij thans ook in bezit zijn van geweren. Zij zijn verdeeld in kleine, zelfstandige staatjes, onder eigene opperhoofden geplaatst. Door den omgang met Europeanen zijn zij zeer toegenomen in beschaving en onderscheiden zich door welwillendheid, vriendelijkheid en gastvrijheid. Deze eilanden zijn waarschijnlijk dezelfde, die in 1722 door *Roggeveen* ontdekt en met den naam van *Bouwmanseilanden* bestempeld werden. Inmiddels eigende de Franschman *Bougainville* zich in 1768 de eer der ontdekking toe en noemde ze *Schipperseilanden*, wegens de ongemeene vaardigheid, waarmede de bewoners er hunne kleine schepen bestuurden. Na dien tijd werden zij in 1787 bezocht voor

Lapérouse, in 1791 door *Edwards* en in 1824 door *Kotzebue*; doch eerst in 1830, toen de zendelingen er hunne heilige taak aanvaardden, werden die eilanden nauwkeuriger onderzocht. Nadat het christendom er ingevoerd was, vestigden er zich onderscheidene Europeanen en werd een zoo levendig handelsverkeer geopend, dat de Amerikaansche en Engelsche Regeering consuls derwaarts zonden. De waarde van den invoer ten jare 1884 in de voornaamste der twee havens, die van *Apia*, werd geschat op ongeveer twee millioen franks en die van den uitvoer op hetzelfde bedrag. Er verschenen in dat jaar 232 schepen. De Duitschers bezitten op *Upolu*, een der groote eilanden, vier plantaadjes, gezamenlijk beplant met 120,000 kokosboomen. Voorts wordt er katoen, tabak en rijst verbouwd, zoodat vooral de handel met Duitschland er in een bloeienden toestand verkeert. Sedert 1880 regeert er Koning *Malietoa Laoepepa*, die gezeteld is te *Moeilnoeoe*, bij *Apia* op *Upolu*. De middenpersoon onzer groep, de stafdrager met zijn gebloemd en bladerrijk schootsvel, is wellicht de voorzaat van Koning *Malietoa*. Dezes figuur, op den dag van heden geheel op zijn Europeaansch, ofschoon daarom niet erg koninklijk uitgedost, geven wij mogelijk bij eene andere gelegenheid.

Ah! Eene rups!

Brengt de vorige gravure ons tot 's menschen natuurstaat terug, deze voert ons in den tijd der overbeschaving, toen de flauwe gemanierdheid haar hoogste punt bereikt had en onder rococo-versiersels, buitensporige kleedij, pruiken en rijstpoeder, het gemis aan kunst, goeden smaak en innerlijke degelijkheid verbergen wilde. De gravure leidt ons in eenen tuin, naar de mode van dien tijd, zoowat op zijn Grieksch ingericht, waar een talrijk en vroolijk gezelschap zich aan tafelgenot en tafelvreugd overgeeft. Vooraan, achter bloeiende bloemenstruiken, heeft zich een paar afgezonderd. Is hij de aanbidder van dit piepjonge juffertje? Hij schijnt wel wat oud voor zoo'n jongelingsachtig gevoel, ofschoon de kleeding der mannen van dit tijdperk wel juist niet gemakkelijk hun ouderdom gissen liet, daar zij als uitgevonden was om de jongeren te verouderen en de ouden te verjongen. Wat er ook van zij, de begeleider is in alle geval een *galant* personaadje, en hierin toont hij zich nogmaals geheel man van zijnen tijd. Bedenk eens, hoe ontzettend: terwijl hij met zijne lieve gezellin op de bank een gemoedelijk praatje voert, ontwaart hij plotseling een afschuwelijk ongediert, eene rups, op den arm der jonge schoone. Een gil ontsnapt hem, die wel het meisje verschrikt opspringen doet, maar de rups in het geheel niet blijkt te storen. Van angst laat de kleine haren zonnescherm en, erger nog, de rozen, die haar bewonderaar voor haar geplukt had, ten gronde vallen. Behoedzaam en angstvallig nadert deze, om het leelijke kruipdier weg te nemen. Voorzichtig brengt hij de hand vooruit, want hij mag zijne vingertoppen niet bevuilen en het witte kleed zijner schoone niet schenden.

Al de *pedante fatuiteit* van het rococo-tijdperk is in dit tafereeltje sprekend en gelukkig weergegeven.

De laatste vastena vonddag.
Eene bladzijde uit het dagboek van een jongen dokter.

Twee dagen van den carnaval waren in luidruchtige genietingen voorbijgegaan: theater, maskeraden, dans en drinkgelagen hadden den uren vleugels aangelegd. Nu, voor den derden avond, den laatsten vóór Aschwoensdag, was het beste bewaard gebleven; de vreugde zou nog ongebondener heerschen, de dans nog vroolijker voortgezet worden; nog lustiger zouden de bekers klinken, en de geestigheid der maskers uitschitteren. De prettige tijd moest immers ten grave worden gedragen; men moest, voor den somberen vastentijd, aan het vleesch een laatst vaarwel toeroepen. Juist dreunden de zware slagen van het zevende avonduur uit den toren der hoofdkerk. Gedachtenloos, halfdroomend onder de tierende, van genotzucht dolle schaar, doolde ik, in mijn overjas gehuld, door de levendige, helder verlichte straten; reeds glinsterden de hooge kroonlichten door de spiegelruiten der danszaal, de verlokkelijke tonen eener luchtige dansmuziek bevleugelden de voeten der bonte menigte.

‘Gij nog hier, mijn vriend, en daarboven reeds alles in leven en vreugd?’ riep eene welbekende stem mij toe, ‘haast u, maak dat ge er bij komt!’ Doch, nauwelijks gezien, verloor zich de donkere, in een domino gehulde gestalte, in het gewoel, en met moeite baande ik mij tusschen ratelende wagens en dringende voorbijgangers een weg, totdat eene stillere straat mij opnam en naar mijne eenzaam gelegen woning voerde. Ik was op mijne kamer aangeland.

Hoe akelig en verward grijnsde hier alles mij tegen! Maskers, boeken, halfledige, gebroken flesschen, drinkglazen zonder voet, muziekinstrumenten - alles over en door elkander, alle getuigen van de woest doorleefde dagen. Ledig en kil was het in mijn binnenste; donkere beelden van den vorigen, aan 't genot gewijden nacht, fladderden en dansten om mij heen; een diep gevoel van spijt en onvoldaanheid had de snaren van mijn gemoed ontstemd, en eene geheimzinnige droefgeestigheid hing als een nevel op mijn geest. Moede en wrevelig wierp ik mij op de sofa neder; ik gevoelde het, dat ik geene rust, geene innige voldoening zou vinden op de plaats, waar ik ze weder ging zoeken; eene geheimzinnige kracht hield mij terug, en toch was het ook weer het gegeven woord, het naar nieuwe genietingen hunkerende hart, die tot spoedig heengaan maanden.

Mijn oog hing starend aan den flikkerenden gloed van den open kachelhaard. Eene roode schemering viel op een kruisbeeld, dat op de secretaire stond. Onwillekeurig werd mijn oog daarheen getrokken. Het was een erfstuk mijner moeder en de herinnering aan haar, aan de dagen van weleer, wiegde mijne ziel in zachten weemoed.

Voor dit kruisbeeld had de dierbare doode zoo vaak in het eenzaam slaapvertrek op de knieën gelegen; daar had zij dikwijls tranen gestort, door den Hemel alleen gekend; deze beeltenis had zij mij, haar lieveling, zooals ze mij noemde, als een vroom aandenken vermaakt. O, ik zie u nog, goede moeder, hoe gij met betraande oogen mijne hand in de uwe legdet, op dit beeld weest en tot mij zeidet: ‘Mijn lief kind, wanneer ik sterf, niet waar, dan neemt gij dit beeld des Gekruisigden als een erfdeel uwer moeder en houdt het heilig? Zie, het werd zoo menigmaal met mijne tranen besproeid, ik heb er mijn hart, in vreugde en in droefheid, zoo vaak voor uitgestort: een blik op dit beeld sterke u in de ure des lijdens. Jozef, gij belooft het mij: dagelijks bidt gij voor dit kruisbeeld een *Onze Vader* voor de zielerust uwer moeder, die u zoo innig liefheeft.’

Ik voelde mij diep bewogen, er stonden tranen in mijne oogen, die het schreien reeds lang waren ontwend. Daar zag ik het staan, het heilig beeld, - en ik had het sedert zoo lang niet meer aangezien! Ach, het beeld van mijne moeder zelve was, zoo al niet ver drongen, dan toch ten volle verbleekt in mijne ziel, die met de beelden

van wereldsche lust en ijdelheid vervuld, in het net van onverzadelijke genotzucht verstrikt was. Het *Onze Vader* had ik wel aanvankelijk gebeden, doch later was dit offer voor mijne overleden moeder geweken voor de offers, die ik aan de goden van den wereldzin en het genot bracht, - en toch had zij mij zoo diep, zoo warm bemind!

Ik kon mijne tranen niet meer bedwingen; met een gevoel, dat niet te beschrijven is, rustte mijn oog op het elpenbeenen kruisbeeld, dat op zijn zwart voetstuk tegenover mij stond. Kan ik zeggen wat het was? Schaamte,

omdat ik zoo trouweloos mijne lieve afgestorvene en mijn plicht had vergeten; of trots, omdat ik, die zoo vaak met tranen als met eene lafheid spotte, nu zelf in deze zwakheid viel? In ieder geval, ik sprong op en riep mij zelven toe: ‘Dokter, zijt gij een man, gij die zucht als een meisje en schreit als een kind? Hoe fraai! En daar buiten ruischt het dolle gejoel; violen en fluiten, horens en trompetten wedijveren in eene lustige maat, de dans lokt, in de bokalen glanst het edel druivenbloed, en gij zit achter de kachel, gelijk een menschenschuwe kluizenaar en houdt wacht bij de dooden. Leven de levenden!’

Wat was dat? Klonk mij daar niet een geluid, als het steunen van een kermende in de ooren? - Een droom? - Misschien is eene snaar in de piano gesprongen; het weer is vochtig, laat eens zien! - Het speeltuig is geopend, het klavier spoedig afgespeeld, - geene enkele snaar gesprongen.

Van waar dan het geluid? Is er dan iemand buiten, die mij wil sarren? Met een sprong is de klink der deur bereikt, is de deur geopend. Alles is donker en stil buiten, een scherpe wind waait mij tegen, de vensterruiten klapperen achter mij. Ach! En krakend springt de deur open van eene ruime kast, die in een hoek van het vertrek staat, het haardvuur flikkert op en werpt een rossigen schijn op het geraamte, dat voor mij in de kast staat; het gebeente en de schedelpan glimmen, de oogholten staren mij akelig aan, eene rilling vaart mij door de leden, en ik hoor eene stem als uit de diepte van een grafgewelf:

‘Waak, waak bij de dooden; want stof zijt gij zelf en tot stof keert gij weder!’

Ontsteld zakte ik op de sofa terug, mijn oog staarde naar de mij zoo bekende, thans verschrikkelijke gestalte voor mij. In mijne geprikkelde verbeelding zag ik de kaakgewrichten op- en nedergaan, ik hoorde de tanden klapperen, en als op een lijkadem waaiden mij de woorden te gemoet:

‘Zoo moet dan de dood zelf uit zijn graf opstaan en u, droomer, wekken en u zeggen, dat gij hem toebehoort, gij, levende doode! Waarom ziet gij mij vol ontzetting aan, waarom rilt gij overal uwe leden? Treed nader, leg uwe hand broederlijk in mijne knokkelige vingers, want wij zijn broeders en lotgenooten; wat gij zijt, dat was ik, en wat ik ben, dat zult gij worden. Ik was een mensch gelijk gij; het licht mijner oogen is gebluscht, mijne lippen zijn vergaan, mijn hart het aas der wormen geworden, mijne hersenen zijn in stof verwaaid; zelfs het doodskleed, dat ik van deze aarde medenam, is der verrotting prijsgegeven. Mijne ledematen zijn in elkander gevallen, en met moeite heeft de doodgraver mijn broos gebeente in elkander gezet, opdat ik rammelend en waggelend voor u zou staan. Mensch, aanschouw mij: ik was mensch; mensch, sidder niet voor u zelven: wat de mensch is, ziet ge aan mij. Werp het omhulsel af van uw vleesch en wij staan tegenover elkander, geraamte tegenover geraamte. - Ik heb geleefd onder de zon, onder de sterren des hemels, en ik heb mijne dagen geteld naar de genoten lusten en geleden kwellingen. Reeds lang heb ik den tijd vergeten en het lief en leed der aarde. Voor mij is geen dag meer of nacht; geene hitte of koude, geen rijkdom of armoede. Ik bezit niets en verlies niets; wat ik had heb ik niet meer. Ik telde vrienden en bloedverwanten, niemand zoekt mij, niemand vraagt naar mij, niemand herkent mij; allen hebben mij verlaten. Toen de dood mij aanraakte, zijn zij allen gevloden. Toen vlood ook het licht uit mijne oogen, de bloei van mijne wangen, de spraak van mijne lippen, de sterkte uit mijne handen, het licht van mijne gedachte henen. Toen riep ik mijne goederen toe: ‘Gij, rijkdommen, helpt!’ en zij deinsden, zeggende: ‘Wij helpen niet meer.’ Mijne eer riep ik toe: ‘Bescherm

mij, want de hand des doods is over mij,' en zij sprak: 'Ik kan u niet helpen, de dood is de sterkere; ik ben u tot niets meer dienstig.' Toen riep ik tot mijne genoten vermaken: 'Komt toch en brengt mij zoetheid, want bitter is de aanraking des doods!' en zij zeiden: 'Wij zijn voorbij, voorbij, en verkwikken u niet meer.' Mijne vrienden riep ik op: 'Helpt, de dood legt zijne hand op mij!' en zij gaven bescheid: 'Wie wederstaat hem? Wij zijn machteloozen tegenover hem.' Toen wenkte ik mijne vrouw en kinderen: 'Gij, ten minste, helpt mij!' doch zij weenden en spraken: 'Wij blijven en gij gaat alleen, alleen uws weegs.' Mijne gedachten riep ik toe; 'Geeft licht!' en mijn hart: 'Geef sterkte!' maar het licht was verdoofd en de kracht gebroken, en alles lag achter mij als een spel van schaduwen, als een woeste droom. Waarvoor ik dag en nacht had gearbeid, moeite doorstaan, verdriet geleden, 't was alles voorbij in een oogenblik, bij het laatste trekken der oogwimpers. Wee, wee! Mijne ziel werd geoordeeld! Wee!

'Daar lag ik in de doodenkamer, van allen verlaten; men droeg eene kist binnen en sloot mij daarin op, en toen ik nederdaalde in mijn eng huis, toen hieven zich rondom mij de dooden in hunne graven op, hunne knokkelige handen klopten op de deksels hunner kisten, en zij riepen: 'Binnen, kom binnen, gij, nieuwe gast uit de bovenwereld, er is nog plaats.' Daar zag ik ze liggen, in lange rijen; stof was hun bed en verrotting hun kleed, en zij spraken: 'Kom binnen, hier is ruimte, kom binnen, gast uit de bovenwereld!' En zij zongen met grafstemmen: 'Alles is voorbij, alles is voorbij, alles voorbij; rijkdom, eer, lust, liefde, licht, vreugde, schoonheid, kracht, het is voorbij, voorbij! De rijkdom is verarmd, de eer verbleekt, het genot verdwenen, de liefde verkoeld, het licht verdoofd, de vreugde verwelkt, de schoonheid misvormd, de kracht vernietigd. Onze zon is de nacht, ons bed de aarde, ons gezelschap de stilte des doods.' Daar zag ik ze liggen, de koningen in hun hermelijn, de ridders in hun harnas, de bisschoppen in hun purper, de priesters in hun toga, de vrouwen in hun prachtgewaad, de bedelaars in hunne lompen. De verrotting knaagde aan het hermelijn, de vochtigheid aan het ridderstaal, de mot aan het purper en de worm wriemelde in staatsiekleederen en lompen, en zij zeiden: 'treed binnen, treed binnen, wij zijn allen gelijk.' En de wormen keerden zich tot mij en spraken: 'wij willen uwe speelgenooten zijn,' en zij begonnen het werk der vernieling in mij. Mijn huis is verbrokkeld en ingestort en de spade van den grafdelver heeft mijn gebeente uitgeworpen.

'Ontwaak, ontwaak, gij, droomer, en zie mij aan, ik ben uw broeder! Ook uw uurwerk loopt af, uw levensdraad wordt afgesneden, uwe lijkkist getimmerd, uw doodshemd reeds geweven, uw lijkkrans gestrengeld, en de dragers trekken reeds hun rouwkleed aan. Het graf sluit zich over u. Ontwaak, ontwaak! nog is het tijd! Gods oordeelen zijn eeuwig, Gods oordeelen zijn vreeselijk!

'Wee hem, die in de handen van den Almachtige valt! Wee! Wee! Wee! Genade voor u! Genade voor de levenden! Genade voor de dooden! Geene genade voor de verworpelingen!'

En krakend stortte het geraamte in elkander, dof rolde de schedel tot midden in mijne kamer. 'Genade voor de dooden, genade voor de levenden; genade voor mij!' riep ik stamelend en koud als ijs overviel mij de schrik des doods.

Afzichtelijke beelden van het graf en de ontbinding omfladderden mijne ziel. Het vuur van het wereldgericht vlamde op voor mijne oogen, de donderende stem van den Eeuwige doorschokte mijn gebeente; ik verborg het gelaat in mijne handen, ik zat neder - hoe lang weet ik niet - maar het was een vreeselijk, een akelig uur. Een koud zweet parelde mij op het voorhoofd, mijne lippen sidderden. En toen ik uit de diepten der ontzetting ontwakend, het oog opende, toen wierp het stervend haardvuur

zijne laatste lichtstreep op het beeld van den stervenden Verlosser, dat vóór mij stond. En terwijl ik er heen blik, is het mij, alsof het Zijne armen uitbreidt om mij te omhelzen, alsof het zacht neigende hoofd mij toefluistert: 'Kom, mijn zoon, kom, mijn verloren kind; ik heb alles verlaten voor u, alles geleden voor u, Ik ben gestorven voor u, om uw licht en uwe liefde te zijn in leven en sterven! Geloof aan Mij en gij zult den dood niet zien, en sterft gij ook, gij zult ingaan ten leven. En zoudt gij Mij willen verlaten, mijn kind? Ik heb u gezocht, o ontvlucht Mij niet. Thans sta Ik voor uwe deur en klop aan. Keer u af van de wereld en leef in Mij en voor den hemel. Ik roep u, snel tot Mij; want zie, Ik kom spoedig, en met Mij komt mijne vergelding!'

Van de torenklok dreunde het twaalfde uur, het was middernacht. In stil gebed verzonken, lag ik voor het erfdeel mijner moeder, het H. Kruisbeeld, en het doodshoofd lag aan mijne voeten.

Het was Aschdag geworden; voorbij was de laatste vastenavonddag.

Geld of liefde.
Zedenroman
door
Désiré Delcroix.
(*Vervolg.*)

XIV.

> Droeven, neen niet onverhoord, Vliegt de zucht daar henen: De almacht stond u tranen toe; Droeven, gij moogt weenen.
> TOLLENS.

Ondervraag de gelukkigen der aarde, ondervraag ook hen, die men het minst gelukkig mag heeten, de eenen zoowel als de anderen zullen antwoorden, dat er in het menschelijke leven oogenblikken zijn van zedelijk lijden en diepen weemoed, die geene bepaalde oorzaak hebben en welke ons God in Zijne barmhartigheid toezendt, om ons de ijdelheid en de onstandvastigheid des harten te doen begrijpen, om ons later de gelukkigere oogenblikken beter te doen genieten.

In dezen staat schijnt ons bloed in de verengde aderen stil te staan; onze oogen zien alle voorwerpen door het prisma eener onredelijke zwaarmoedigheid, en, wonderlijk, alle deze dingen nemen fantastische vormen aan, die aan dood en grafsteê herinneren. Een dof gerucht kittelt de ooren, het wezenlijke geluid vereenzelvigt er zich mede en neemt dezelfde doffe tonen aan, als het ingebeelde geklingel: nu hoort men den nachtelijken zang des beenbrekers of het nare gekras des uils op den kerkhove; dan weer het windgehuil in de boomen of de treurige psalmzang des priesters, die een lijk ten grave geleidt; onze stappen zelven ruischen ons in de ooren, alsof onze voeten, bij elken tred, verkalkte beenderen kraakten en verpletterden.

- Wanneer onze ziel in zulken toestand verkeert, is onze geest buiten staat den drukkenden last van het harte te lichten, en wij blijven gebogen onder het wicht dezer looden hand, tot alweer de zonne der hoop met hare stralen onze ziele doordringt

Den eigensten nacht, terwijl Mevrouw Van Stralen den dood met rasse schreden voelde naderen, zat haar ongelukkig pleegkind in eene enge kamer te S...., eene kleine Duitsche stad, aan eene oude vermolmde tafel te schrijven.

Ofschoon het reeds één uur was, gevoelde Lodewijk nog geene behoefte naar rust, want hij verkeerde thans in dien drukkenden toestand, waarvan wij hooger spraken.

Eene aarden lamp verlichtte de plaats, en haar weifelend licht verspreidde nauwelijks klaarte genoeg, om de zwarte schaduwen der ontredderde meubelen op den vuil-gelen muur, als wanstaltige schimmen, te doen bewegen en dansen.

Buiten hoorde men niets dan de zware stappen des nachtwakers, die in de verte weerklonken, en zijne holle, treurige stemme, die het uur aankondigde.

De onzuivere vlam der lamp zond breede rookwolken naar omhoog en een onverdragelijke oliereuk vervulde de plaats.

De jongeling scheen niets te bemerken; hij schreef gestadig voort.

Eehter werd de lucht in de kamer zoo verdorven en de slaapverwekkende damp zoo dik, dat Lodewijk eindelijk aan beider invloed niet kon wederstaan, en zijne oogen allengs toeluikten Gelukkig nochtans voor hem doofde de lamp uit bij gebrek aan voedsel.

BEWONERS DER SAMOA-EILANDEN.

En terwijl hij sliep werkte de nadeelige dampkring, waarin hij verkeerde, angstig en knellend op zijnen vermoeiden en afgesloofden geest.

En hij droomde, dat hij zich in eene dorre woestijne bevond, waar eene brandende zon zijn brein in zijne hersenpan deed koken. Niets zag hij dat hem een weinig

schaduwe bezorgen kon, hij ontwaarde niet de minste bron om zijnen brandenden dorst te lesschen: overal, gloeiend zand en doodsche stilte.

Hij wilde een oogenblik rusten, omdat zijne bloedende en lijdende voeten weigerden verder te gaan, maar eene schrikkelijke stem, die het geloei van het orkaan zou hebben overheerscht, riep hem tergend en spottend toe: Voorwaarts! Voorwaarts!

En hij sleepte zich verder en verder door

die stemme voortgedreven, tot den oogenblik dat zijne beenen zich onder het lichaam plooiden, en hij als eene onbezielde en krachtelooze massa ten gronde stortte.

Eene zachte en liefelijke stem klonk nu aan zijne ooren en riep hem tot het leven terug.

Zij zegde:

- Schep moed, arme pelgrim! welhaast zult gij het dal des geluks in de verte ontwaren en bereiken.

AH! EEN RUPS!

- Wie zijt gij? vroeg de droomende, en waarom laat gij mij niet sterven.

- Ik ben, antwoordde zij, de engel, die tot Agar in de woestijne sprak en men noemt mij de *Hoop.*

Hij gevoelde zich verlicht en verfrischt, en hij vervolgde zijnen weg.

Gelijk de engel het hem beloofd had kwam hij welhaast aan de uiterste palen der woestijn, en een groen, met bloemen doorweven dal, bood zich hier aan.

Nauw hadden zijne voeten het gelukkige oord betreden of zijne pijnen hielden op en het verkoelde bloed doorliep weder vrij zijne verfrischte aderen.

Eene vrouwelijke gedaante reikte hem eenen beker toe.

- Drink, zegde zij, dit is de beker der vergetelheid.

De jongeling dronk, en alles wat hij geleden had, werd uit zijn geheugen gewischt.

Hij deed eenige stappen verder, zijn verjongd hart juichte in zijne verbreede borst, toen

eene tweede gedaante eensklaps voor hem stond en hem eenen tweeden beker aanbood.

- Drink, zegde zij, dit is de beker der vreugde.

De jongeling dronk den beker in eens uit, en alhoewel de inhoud zoet te drinken was, kwam hem de nasmaak bitter voor.

De jongeling ging verder en ontwaarde een prachtig paleis wiens torentinnen boven bladerrijke boomen uitstaken.

Toen hij de wijde laan ingaan wilde, vertoonde zich eene derde gedaante, die dansend en zingend hem tegensprong, en hem eenen derden beker aanbood.

- Drink, sprak zij: dit is de beker der zorgeloosheid, en de zorgeloosheid is de zuster des geluks.

Reeds bracht de jongeling den beker tot zijne lippen, toen eene gebrokene, bevende stemme hem toeriep:

- Geloof haar niet, mijn zoon, zorgeloosheid verdierlijkt den mensch; zij doodt het hart, maar vervult het niet.

En hij zag eene stokoude vrouw voor hem staan, wier afgeteerd gelaat met diepe rimpelen doorploegd was.

Zij hield eene brandende lamp in de eene en eenen halfgevulden beker in de andere hand.

- Drink, mijn zoon, sprak zij: dit is de beker der kennis, en de kennis is de moeder des geluks.

De jongeling bracht den beker aan de lippen en proefde den inhoud; echter dronk hij er weinig van, want de drank was zoo krachtig dat zijn hoofd er van zwijmelde.

Meer en meer naderde hij het paleis, uit welks opene vensters vreugdekreten en hemelsche muziek stegen, die de ruimte bezielden en in de verte weerklonken.

Eene zalige vreugd verhelderde zijn gelaat, zijn hart poppelde vrij en blij in den luchtigen boezem; hij stak beide handen naar het gelukkige paradijs uit en ijlde er henen, toen een vreeselijk wangedrocht den weg versperde en hem toeriep:

- Achteruit, vermetele, ongenoodigde gast! Gij kunt mij niet ontwijken, want ik ben het noodlot.

Bij deze woorden verzwonden als rook paleis en boomen, het spook kwam met opgesperden muil hoe langer hoe nader en wilde den ongelukkige vernielen, toen eene luchtige gedaante zich eensklaps tusschen het slachtoffer en het wangedrocht stelde, dat huilend ontvluchtte.

De gedaante was in het wit gehuld; een ondoordringbaar floers bedekte haar gelaat, en zij sprak met zachte, teedere stem:

- Mijn kind, wees blijde en welgemoed; neem de schaduwe niet voor de waarheid; laat u door geen schijngeluk verleiden, noch uwe ziel door hersenschimmen ontmoedigen. Betrouw en hoop op God, Hij sterke en trooste u en uit den hooge zal ik u beschermen..................

Lodewijk ontwaakte. Angstzweet bedekte zijn aangezicht en onwillig berstte hij in eenen naren gil uit:

- Ik heb de stemme mijner pleegmoeder gehoord!

En bij het licht der maan scheen het hem toe, als zag hij, ontwakend, een verschijnsel door het venster verdwijnen.

Duizelig en wankelend rees hij op en opende wijd het halfgeslotene raam.

Een dikke mist steeg uit den grond op; een nieuwe walm ontvloog der enge kamer en speelde een oogenblik in den maneschijn, waarna hij zich ontbond en ontastbaar ten zwerke steeg.

De bronzen stem uit den naburigen toren zond drie helklinkende tonen over de rustende stad: de waker kondigde dit uur aan.

Lodewijk knielde voor het opene venster; hij gevoelde onwederstaanbare behoefte tot bidden; toch vond hij gedachten noch woorden, maar rustte met het brandende voorhoofd op de samengevouwen handen, en weende lang en bitter.

(*Wordt voortgezet.*)

De eerste les.
Uit het leven van een pianomeester.

'Ik verlang natuurlijk niet dat u van mijn jongen een Rubinstein zal maken,' zei de heer Kelders op den toon der vriendelijkste inschikkelijkheid, 'ofschoon het kereltje wezenlijk een buitengewonen muzikalen aanleg heeft; maar ik zou gaarne zien, dat hij keurig leerde pianospelen; u moet hem zoover zien te brengen, dat de menschen op straat hem elkaar met den vinger aanwijzen en ik eens trotsch op mijn Karel kan zijn.'

Geestdrift tintelde mij door de leden; geestdrift straalde uit mijn oog, toen ik vervolgens den heer Kelders de plechtige verzekering gaf da[t] het aan mij niet zou liggen, als zijn zoontje geen eerste virtuoos werd. Begrijp eens aan, Kareltje Kelders was mijn eerste leerling!

Op slag van negenen toog ik den volgenden dag, met mijn beste plunje aan, naar de woning der familie Kelders, in wier schoot het jongsken opwies, welks muzikale opvoeding mij was toevertrouwd. Dat vertrouwen van het eerzame gezin deed mij Kareltje reeds liefhebben voor ik hem gezien had, ja, alles wat Kelders heette, was ik reeds met hart en ziel toegedaan.

De vrouw des huizes deed mij eigenhandig de deur open, beantwoordde minzaam lachend mijne strijkages en leidde mij vervolgens naar de voorkamer, wier schoonste sieraad een splinternieuwe piano was. Een kleine, buitengewoon leelijke bengel, wiens ooren opmerkelijk ver van zijn hoofd stonden, zat reeds op het pianostoeltje en keek mij zonder groeten staroogend aan.

Ik moet zeggen de jongen viel mij niet mee, ofschoon zijne moeder in de teederste bewoordingen verzekerde, dat Kareltje een hoogst 'interessant,' kind, ja haast een wonderkind was. Had mijn geestdrift, vóór het betreden van het huis, nagenoeg het kookpunt bereikt, thans was ze op eenmaal tot nul gedaald, en het lachje waarmede ik de lofredenen op Kareltje aanhoorde, was lang niet meer van harte.

Ik had verwacht dat ik met mijn nieuwen leerling alleen zou gelaten worden, maar ook deze begoocheling zou als rook verdwijnen. Niet alleen nam mevrouw Kelders zelf in welwillende afwachting op een stoel in de nabijheid des piano's plaats, maar weldra werd ook de dubbele deur geopend en vertoonde zich op den drempel een geheel hoopje van jonge en oudere dames, die zich aanvankelijk wel bescheiden op den achtergrond hielden, maar allengs op onrustbarende wijze nader drongen. Gelijk te begrijpen was, strekten die omstandigheden niet om mij meer op mijn gemak te brengen; integendeel, mijne inwendige opwinding steeg tot een bedenkelijken graad. Ik hijgde een oogenblik naar adem en ving toen bevend met mijne eerste les aan. Ik sprak van het onderscheid tusschen witte en zwarte toetsen, van het muzikale alphabet, van de lijnen van den notenbalk, wendde mij daarop met een innemend lachje tot

mijn leerling, die mij al dien tijd met open mond en groote oogen had aangestaard, en vraagde op den vriendelijksten toon:

'Kunt ge mij nu zeggen, Kareltje, hoe de noot heet, die op de eerste lijn staat?'

Geen antwoord. Ik voelde hoe het bloed mij langzaam naar de wangen steeg en herhaalde, in de stille hoop dat de jongen mij niet verstaan had, langzaam en duidelijk mijne vraag.

Weer geen antwoord. Verlegen zag ik naar het vrouwelijk auditorium om, dat mij van alle kanten in gespannen verwachting omgaf, maar het scheen dat op dezen kring het zwijgen van Kareltje lang dien indruk niet maakte als op mij.

Niet zonder inspanning slikte ik de krachtige ontboezemingen in, waardoor ik gaarne mijn gemoed lucht zou gegeven hebben, riep alle goede geesten tot mijn bijstand aan, zag Kareltje goed in het gezicht en begon mijn onderricht van de meet af aan

Overtuigd dat ik aanvankelijk het begripsvermogen van den stumper te hoog had aangeslagen, bepaalde ik er mij ditmaal toe, hem na eene kleine voorafgaande toelichting, het muzikale alphabet een keer of zes voor te zeggen. Op beleefd verzoekenden toon, met eene stem, die een steen had kunnen vermurwen, vroeg ik hem daarop:

'Hoe heet nu, Kareltje, de eerste noot van het muzikale alphabet?'

Geen antwoord. Ik dreigde te stikken. Nog eens herhaalde ik de vraag en verneem met de vertwijfeling in het hart en met voorovergebogen hoofd... niets dan het vervelend getik der pendule op den schoorsteenmantel. Het klamme zweet brak mij van alle kanten uit en onrustig begon ik op mijn stoel heen en weer te draaien.

De jongen was een idioot, daar was geen twijfel aan; maar die overtuiging droeg, helaas, niet het minste bij om mijne zenuwachtige opgewondenheid te doen bedaren. Een schuwe blik echter, dien ik op de zwijgende getuigen van mijn fiasco en mijne vertwijfeling wierp, bracht mij weer eenigszins tot mij zelven: allen waren zoo kalm en bedaard, alsof er niets gebeurd was.

Thans pakte ik de onbeholpen vingers van den jongen vast en beproefde die op de toetsen van C tot G te drukken, ten einde ze aldus een der gebruikelijke vingeroefeningen voor eerstbeginnenden te doen uitvoeren. Maar de plompe, roode dingen schenen aan elkaar te kleven en begonnen eerst na heel wat inspanning mijner leidende hand een beetje beweeglijk te worden. Nu had ik ten minste de geringe voldoening, door mijne heftige handbewegingen een soort van huilerigen trek op het wezenlooze gezicht van mijn leerling te voorschijn geroepen te hebben, welke trek van dat oogenblik af aan niet meer van zijn gelaat week. Ondanks al mijne pogingen konden de leelijke vingers van Kareltje niet meer dan drie tonen van het octaaf omvatten, en toen nu ten gevolge van mijn drukken en wringen de drie tonen te gelijk aansloegen, bemerkte ik hoe een gelukkig lachje de vriendelijke trekken der aanwezige dames verhelderde. Die dissonant was immers het eerste teeken van leven, dat Kareltje in al dien tijd gegeven had! Mevrouw Kelders verbrak het stilzwijgen en vroeg mij met stralende oogen:

'Vindt u niet dat Kareltje vlug van begrip is?'

'O mevrouw,' antwoordde ik met wanhopige ironie, 'ik heb nog geen vlugger leerling gehad.' En dat was volkomen waar, want Kareltje was mijn eerste.

Werktuiglijk bleef ik nog eene wijl beproeven de vingers van Kareltje te fatsoeneeren, maar daar het mij ondanks de uiterste inspanning niet gelukte, ze iets anders dan akelige wanklanken op den piano te doen voortbrengen, begon ik voor

de derde maal mijne verklaringen. Ditmaal besloot ik het van den grond af op te halen en in plaats van met het muzikale alphabet met het gewone a b c te beginnen.

'Het gewone A B C zult ge mij toch wel kunnen opzeggen, Kareltje?' vroeg ik. Maar Kareltje scheen ditmaal meer lust in de practijk dan in de theorie der muziek te hebben; want hij ging, alsof hij mijne vraag volstrekt niet gehoord had, bedaard voort met de drie toetsen C D en E aan te slaan. Nu raakte mijn geduld ten einde en driftig snauwde ik den jongen toe:

'Ge zult me het A B C opzeggen, verstaat ge?'

Kareltje zag mij aan met het domste en onnoozelste gezicht, dat ik ooit in mijn leven gezien heb, terwijl de huilerige trek hoe langer hoe sterker werd. Maar een antwoord kreeg ik niet. Ik dacht wezenlijk dat ik uit mijn vel zou springen van verbeten kwaadheid, en nijdig duwde ik den lummel toe:

'Wilt ge me wel eens heel gauw zeggen welke de eerste letter van het A B C is, aap van een jongen, of ik zal u het A B C eens leeren!'

Deze ontboezeming had drie gevolgen. Vooreerst gevoelde ik eene wezenlijk weldadige verlichting en eene verheffing van zelfbewustzijn, zooals alleen een man van eer na eene moedige

daad gevoelen kan. Ten tweede vielen die woorden als bommen onder het ademloos toeluisterend auditorium en brachten daar eene werkelijk ontzettende paniek teweeg. Ten derde - en dat was wel de schitterendste uitwerking - gingen eindelijk de smalle, bloedelooze lippen van den doodelijk verschrikten jongen open, en een huilend geluid, dat in de verte eenigermate op den klank A geleek, bereikte mijn zenuwachtig overprikkeld oor.

Wederom riep ik met forsche stem:

'En nu zult ge me de eerste noot van het muzikale alphabet noemen.'

Opnieuw weken Kareltjes lippen van elkander en vernam ik hetzelfde geluid, dat den klank A moest verbeelden.

Thans was mijn geduld uitgeput. Alles draaide mij voor de oogen, terwijl de vingers mij onrustbarend begonnen te jeuken. Ik voelde dat ik iets moest aanpakken, wilde ik niet stikken van woede, en eer ik het wist, had ik een der wijd uitstaande ooren van den jongen vastgegrepen en hem een paar seconden tijds zoo geweldig door elkaar geschud, dat hij een schreeuwbek opzette of hij vermoord werd.

Rondom mij brak nu echter een vreeselijke storm los. Aan furiën gelijk, vielen de dames van alle kanten op mij, ongelukkige aan, die het gewaagd had de schendige handen aan den trots en het heiligdom der familie Kelders te slaan. Ik sprong op, wierp in mijne overijling een paar stoelen omver en was in een oogwenk de kamer uit, door de heele schaar der furiën gevolgd, en God dankende dat het mij gelukte heelhuids de straat te bereiken.

Wetenswaardigheden.

Citroenzuur als bederfwerend middel.

Het gebruik van salicylzuur tot het goedhouden van spijzen en dranken was voor eenigen tijd algemeen in zwang. Sinds de wetenschap echter heeft getoond, dat men dit niet altijd zonder gevaar doen kan, en in Frankrijk zelfs de toevoeging dezer bederfwerende stof als 't ware verboden is, heeft men met citroenzuur proeven genomen, met bevredigenden uitslag.

Zoo werden stukken vleesch, die gedurende twintig dagen in eene oplossing van 6 pCt. citroenzuur gelegen hadden, nog volkomen gaaf bevonden. Bovendien hebben proeven met citroenzuur op oesters bewezen, dat kleinere wezens daarin werden gedood, die anders bij de gebruikers ziekte zouden verwekken. Onwaarschijnlijk is het dus niet, dat het citroenzuur, vooral bij het gebruik van spijzen en dranken, die spoedig aan bederf onderhevig zijn, in de toekomst aan het menschdom een grooten dienst zal bewijzen.

***

Katoen van linnen te onderscheiden.

Niet alleen bij zijden stoffen, maar ook bij de vervaardiging van linnen goederen wordt dikwijls bedrog gepleegd en doet katoen daarbij goede diensten.

Dergelijke vervalsching is evenwel spoedig te zien, als men een staaltje van het verdachte goed onder den microscoop legt. Linnendraden komen dan veel ronder, regelmatiger en meer gelijkmatig voor; die van katoen schijnen daarentegen bol, dun en doorzichtig, en nu eens naar rechts dan naar links gedraaid.

Een ander middel, waardoor linnen gemakkelijk van katoen te onderscheiden is, bestaat hierin, dat men een stukje van het goed met olie - olijfolie verdient de voorkeur - inwrijft. Linnen wordt dan doorschijnend als geölied papier, terwijl katoen wit blijft en ondoorschijnend.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

'Met uwe stilzwijgendheid verkoopt gij ook uwe eer,' antwoordde Helena ernstig. 'Heeft het geheim betrekking op eene misdaad, dan gebiedt u uw geweten er bij de politie aangifte van te doen; in geen geval echter moogt gij den misdadiger dreigen en u door hem voor uw zwijgen laten betalen.'

'Kind, daar hebt gij geen verstand van!'

'Ik raadpleeg mijn eigen geweten wat ik in dit geval zou moeten doen...'

'En wanneer uw geweten onze armoede in aanmerking neemt, zal het u zeggen dat ik geen onrecht bega.... Binnen!'

Helena en hare moeder waren bij het onverwachte luide aankloppen verschrikt opgesprongen; zij haalden beiden verruimd adem toen zij een besteller met een brief in de hand zagen binnenkomen.

'Ben ik hier bij juffrouw Wilfert?' vraagde hij.

De oude vrouw nam hem den brief af, sloeg een blik op het adres en opende hem.

'Doktor Wintersfeld schrijft mij, dat de woning in de Bloemstraat No. 12 voor ons gehuurd is en terstond betrokker kan worden,' dus wendde zij zich tot Helena. 'Hij kan zelf niet komen, omdat hij het te druk heeft.'

'Het is in orde,' bevestigde de besteller, 'die heer zeide mij, ik zou hier helpen verhuizen. Mijne kameraden wachten beneden, wij hebben wagens en burries medebracht.'

'Vat maar aan,' zeide de oude vrouw op opgeruimden toon, en reeds na weinige minuten kon er met de verhuizing een aanvang gemaakt worden.

XII.
Afgewezen.

'Zoo scheid ik dan met de blijde hoop, dat het mij gelukken zal, ook Irma met u te verzoenen,' zegde Rüdiger op hartelijken toon, terwijl hij zijn broeder de hand tot afscheid reikte.

Archimbald schudde twijfelend het hoofd; zijn blik rustte met ernstige bezorgdheid op het goedige gelaat van Rüdiger.

'Aan uw goeden wil twijfel ik niet,' antwoordde hij, 'maar zoo lang gij er niet in gelukt, de vooringenomenheid van Grüttner tegen mij te overwinnen, zult gij ook bij Irma niets bereiken. En Grüttner heeft een hard hoofd - hij houdt hardnekkig vast aan het geloof, dat al mijn streven slechts daarheen gericht is mij de nalatenschap te verzekeren.'

‘Ik zal hem de omstandigheden uiteenzetten.....’

‘Hoe dikwijls heb ik beiden uitgenoodigd, mij hier te bezoeken en de boeken van het beheer van het goed uit dien tijd in te zien! Er werd mij kort af geantwoord dat zij mijn drempel niet overschrijden konden....’

‘Dat zal nu anders worden, ik beloof het u.’

Erwin was bij de laatste woorden binnengetreden.

‘Het rijtuig staat gereed, oom,’ boodschapte hij.

‘Goed!’ knikte Rüdiger. ‘Binnen eenige dagen zien wij elkander weder. Met den bankier Stroombeek zal ik een ernstig woord spreken, Erwin; houd goeden moed.’

Baron Archimbald en Erwin deden den scheidende uitgeleide tot aan het rijtuig en nadat het weggereden was, keerden zij naar de huiskamer terug, waar het ontbijt nog op de tafel stond.

‘Mocht hij er in gelukken!’ zegde Erwin met een diepen zucht, terwijl zijn vader eene sigaar opstak. ‘Ik zou hem daarvoor mijn leven lang dankbaar wezen’

‘Hij heeft eene zware taak op zich genomen,’ antwoordde baron Archimbald; ‘hare verwezenlijking is moeilijker dan hij denkt.’

‘Erna's vader mag zijne redenen niet verzwijgen, hij moet ze noemen!’

‘Ik ken deze redenen; hij waagt het niet ze openlijk te noemen, omdat hij vreest, mij daardoor doodelijk te beleedigen.’

‘Neen, neen, vader, dat is eene dwaling!’

‘En ik zeg u dat het waarheid is.’

‘Als het zoo is, zou oom Rüdiger hem toch nu bewijzen dat deze redenen volstrekt ongegrond zijn.’

‘Bewijzen? Waarmede wil hij het bewijzen?’ vraagde baron Archimbald, wiens voorhoofd zich weder bewolkte.

‘Zijne eigene overtuiging.....’

‘Wat geldt zij in de oogen dergenen, die aan de verdenking gelooven? Niets! Stroombeek zal de schouders ophalen en betere bewijzen eischen; zoolang deze hem niet voorgelegd kunnen worden, houdt hij aan zijne meening vast. Hoe gaarne ik u ook zou willen helpen, geloof ik evenwel, dat gij van haar afzien moet.’

‘Dat kan ik niet, vader,’ antwoordde Erwin zich fier oprichtende.

‘En indien Stroombeek niet toegeeft?’

‘Ik heb u reeds gezegd wat er dan geschieden zou.’

‘Bedenk wel,’ waarschuwde baron Archimbald, ‘dat het nog de vraag is of uwe verloofde tot den stap zou besluiten, die haar voor altijd van het hart haars vaders vervreemdt. Het ware eene kloof, waarover geene brug meer terugvoert.....’

‘Geloof dat niet!’ viel Erwin hem in de rede. ‘Wanneer deze stap geschied is, dan zal Stroombeek zich in het onveranderlijke voegen. Zoo denkt Erna er ook over, en daarom ben ik niet bevreesd voor den gelukkigen afloop.’

Baron Archimbald stond voor het venster en zag peinzend naar buiten. Langzaam streek hij met de hand over het gloeiende voorhoofd.

‘Ik wil u niets bevelen,’ sprak hij met gesmoorde stem, ‘maar ik raad u ernstig de gevolgen te overwegen, eer gij een huwelijk met Erna tegen den wil haars vaders sluit. Mijn geheele leven is een zware strijd geweest; ik geloof ook thans nog niet aan den duur van den zonneschijn, dien de genegenheid van Rüdiger in mijn nacht geworpen heeft. Wij willen nu afwachten wat de eerstvolgende dagen ons brengen zullen. Wilt gij van morgen naar de arbeiders gaan zien? Ik heb nog wat te schrijven....’

‘Gaarne, lieve vader; bezigheid is thans voor mij eene behoefte, opdat mijne gedachten eene afleiding zouden vinden.’

Baron Archimbald oogde zijn zoon met bezorgdheid na en ging daarop naar zijn schrijfvertrek en hier stapte hij lang nadenkend heen en weder. Eindelijk nam hij plaats voor zijne schrijftafel.

Pas had hij de pen opgenomen, of na een kort tikken werd de deur haastig geopend en trad de makelaar Steenhouwer binnen. De baron sprong bij den aanblik van den gehaten man van zijn stoel op.

‘Wat moet dat beteekenen?’ riep hij toornig. ‘Waarom laat gij u niet eerst aanmelden?’

‘Omdat ik wel denken kon, dat gij mij niet zoudt ontvangen,’ antwoordde Steenhouwer bedaard; ‘overigens vond ik ook buiten niemand die mij had kunnen aanmelden.’

‘Wat wilt gij hier?’

‘Dat is met weinige woorden niet gezegd, heer baron; ik geloof dat het in uw eigen belang is, als gij mij bedaard aanhoort.’

Baron Archimbald stond hoog opgericht naast zijn stoel, op welks leuning hij steunde; zijn van toorn fonkelende blik vestigde zich op het listige gelaat van den makelaar.

‘Spreek op!’ zegde hij gebiedend.

Peter Steenhouwer had zijn zakdoek uitgehaald en droogde daarmede het natte voorhoofd af; zijn blik zwierf rusteloos door de kamer.

‘Gij hebt mij reeds vroeger verweten, dat ik schandelijke geruchten verbreidde,’ dus nam hij het woord op. ‘Dat verwijt was onbillijk; niettemin steundet gij er u op, om mij schandelijk te kunnen ontslaan.’

‘Gij kent den grond van uw ontslag beter,’ bracht de baron verstoord hiertegen in.

‘Dat wil zeggen, ik ken de aanklacht, die gij tegen mij inbracht; zij was echter valsch. Indien gij meendet u daardoor van de verdenking te kunnen zuiveren, die reeds in iederen mond was, dan zult gij u bedrogen gezien hebben; integendeel, deze handelwijze deed iedereen zien, dat gij u van mij en den kamerdienaar ontsloegt, om onze verklaringen als ongeloofwaardig te doen voorkomen.’

‘Uwe verklaringen?’ vraagde baron Archimbald scherp. ‘Wat zoudt gij te zeggen hebben?’

‘Datgene, wat ik in het woud gezien heb.’

‘Hebt gij daar werkelijk iets gezien, dan kan uwe verklaring mij slechts van de vreeselijke verdenking zuiveren.’

‘Wellicht!’ antwoordde Steenhouwer schouderophalende. ‘Maar ook het tegendeel kan het geval zijn, heer baron; het komt er juist op aan, hoeveel u de vrede waard is, dien ik u aanbied. Uw broeder is van ginds teruggekeerd - hij wil het geheim uitvorschen, dat over den dood zijns vaders zweeft; hij heeft zich reeds tot mij gewend, daar hij weet, dat ik dit geheim ken. Zoo rust dus de vrede van uw huis in mijne handen.’

Fel flikkerden toorn en verontwaardiging in de oogen des barons op. Hij leunde zwaarder op zijn stoel, die onder den druk van zijne gespierde vuist kraakte.

‘En wat zult gij aan mijn broeder zeggen, als ik nu in uw voorstel niet toestem?’ vraagde hij met bevende stem.

‘Wat ik gezien heb.’

‘Meineedige schurk!’

‘Heer baron, terg mij niet!’ bruiste Steenhouer op. ‘Ik heb mij veel van u laten welgevallen, en geduldig het oogenblik afgewacht, dat mij schadeloos zou stellen. Dat oogenblik is nu gekomen en van u verlang ik het eerste de vergoeding. Gij hebt mij destijds ontslagen zonder mijne langjarige diensten in aanmerking te nemen. De vorderingen, waartoe ik gerechtigd was, werden van de hand gewezen. Nu vraag ik u voor de laatste maal: wilt gij ze inwilligen en welke som denkt gij mij te betalen? Laat mij uitspreken,’ ging hij voort, als de baron met een dreigend voorkomen den arm ophief en naar de deur wees. ‘Als gij mij tevreden stelt, zal ik aan mijnheer uw broeder zeggen, dat ik getuige geweest ben van den zelfmoord. Daarmede is de booze geschiedenis voor altijd uit de wereld geworpen en gij hebt den vrede gevonden, dien gij om vele redenen wenschen moet. Doet gij het niet, dan verhaal ik hem, wat ik werkelijk gezien heb en geen hond zal meer een stuk brood van u aannemen.’

‘Ellendeling!’ sprak baron Archimbald, die in de verachting, welke deze woorden hem inboezemden, zijne bedaardheid hervonden had. ‘Ziet gij mij voor zoo diep gezonken aan, dat ik deze schandelijke overeenkomst zou aannemen?’

‘Het is eene overeenkomst gelijk elke andere.’

ZIJNE ROEPING GEMIST, NAAR DE TEEKENING VAN M. FLASHAR.

'Eene overeenkomst betreffende een meineed, dien gij mij te koop aanbiedt? Ik zal de justitie met uwe handelwijze bekend maken. Thans eindelijk heb ik den haak, waaraan ik u vangen kan.'

'Geloof gij dat werkelijk?' spotte de makelaar. 'Wend u tot den strafrechter, ik zal er ook heengaan, en mijne verklaring bezweren; wij zullen dan zien wien hij geloof schenkt!'

'Zulk een schurk zeker niet!' riep de baron, driftig aan de schelkoord trekkende. 'Ik zal niet langer zwijgen, er mag van komen wat wil. - Weg met dezen schurk!' bevool hij den binnentredenden knecht. 'Laat hij zich nogmaals zien, dan laat gij de honden op hem los!'

Peter Steenhouwer had uitdagend het hoofd in den nek geworpen. Zijne oogen vlamden van haat, woede en wraakzucht.

'Dat zal u berouwen, heer baron!' zegde hij schor en knarste met de tanden. Schamper lachend verliet hij het vertrek. De knecht volgde hem.

'Zorg, dat gij uwe schaapjes op het droge brengt,' zegde Steenhouwer, buiten gekomen, en het trillen zijner stem verried den storm, die in zijn binnenste woedde. 'De heerlijkheid zal nu spoedig een einde nemen!'

'Dank God dat de jongeheer niet thuis is,' antwoordde de knecht; 'hij kan ieder oogenblik terugkomen hij en spot er niet mede.'

'Ik ook niet,' antwoordde Steenhouwer, terwijl hij in de koets stapte, die voor de deur op hem wachtte, 'dat zal ik uw heer bewijzen. Vooruit, koetsier!'

Hij zonk in de kussens weg en zag met starenden blik in de verte naar buiten. Dit had hij in het ergste geval niet verwacht. Op verwijten en booze woorden was hij voorbereid geweest; maar hij had ook vast geloofd, dat de baron deze gelegenheid

om zich van de verdenking te zuiveren met blijdschap aangrijpen en daarvoor gaarne een offer brengen zou.

Wat nu? Haat en woede kookten in de borst van den hartstochtelijken man. Hij wilde wraak nemen, maar evenwel ook zijne hebzucht bevredigen. Dat baron Archimbald de poging tot geldaftruggeling zou aangeven, geloofde hij niet - hij lachte met deze bedreiging.

'Hij zal zich wel wachten, de zaak openlijk ter sprake te brengen,' mompelde hij. 'De verdenking tegen hem is te diep ingeworteld, dan dat zijne betuigingen die zouden kunnen schokken, indien ik mijne verklaring bezweer. Baron Rüdiger ontmoette mij heden ochtend; - in het *hôtel de France* zal ik hem vinden. Thans moet er snel gehandeld worden. Heeft hij zich met zijn broeder verzoend en wil hij niet zijn eigen naam onteerd zien, dan moet hij mijn zwijgen koopen.'

Aan zijn voornemen getrouw begaf zich de makelaar zoodra hij in de stad aangekomen was, naar het *Hôtel de France.* Baron Rüdiger was even te voren thuis gekomen en bevond zich op zijne kamer. Hij zag verbaasd op als Steenhouwer binnentrad.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 27]

Onze gravures.

De nar.

DE NAR, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FRANS HALS.

Zoo krachtig van toets als deze schilderij is, kan alleen het penseel van een oud-Hollandschen of Vlaamschen meester-schilder zijn. Het is dan ook een stuk van den grooten Haarlemschen schilder Frans Hals. De stukken uit de school van dezen kunstenaar munten uit door kracht van lijn en kleur. Hij heeft even groote vereerders als Rembrant en stond ook reeds bij zijne tijdgenooten in groot aanzien. De stad Haarlem bezit nog vele schilderijen van zijne hand: portretten en schutterstukken, die een eigenaardigen stempel dragen. Deze schilderijen zijn in de ruime zalen van

het merkwaardige stadhuis goed verlicht ten toon gesteld, en niemand die belang stelt in de oude schilderkunst, zoo oorspronkelijk en waar, mag verzuimen, als lust of zaken hem naar Haarlem voeren, die meesterstukken te gaan bezichtigen. De figuren van Frans Hals zijn levensgroote, struische, breedgeschouderde, wakkere, strenge regenten of vroolijke schutters; in hunne degelijke, soms prachtige kleeding is het alsof zij op u aankomen om u van harte de hand te drukken. Hun oog staat helder, tintelt van geest en volgt u waar gij gaat; het leven heeft de schilder er voor eeuwenlang ingegoten, want zijne werken hebben nog weinig van hunne eerste schoonheid verloren. Dit blijkt ten volle uit het allerprachtigste portretstuk dat het Museum van Antwerpen van dien grooten meester bezit.

Een tooneelspel in drie bedrijven.

Het stuk speelt op de opene plaats van een landhuis. De persoonaadjes zijn: Bob, de gulzige; Nel, de peuzelaarster, en Dirk, de arglistige.

1ste Bedrijf. - Nel, de oude vriendin der bejaarde keukenmeid, heeft een lekker brokje gekregen. Ten zeerste in haren schrik, peuzelt zij op haar gemak en van genoegen spinnende, deze eerlijk verkregene versnapering op. Een echt toonbeeld van den vreedzamen

burger, die rustig en genoegelijk teert van zijn door ijverig streven verworven bezit. Zulk schouwspel is genoeg om het *socialisme* het hoofd te doen opsteken. In de gedaante van den brutalen Bob en den listigen schoonspreker Dirk vertoont het zich, met denkbeelden van geweld en roofzucht bezield Behoedzaam naderen de beide struikroovers hun slachtoffer.

2de Bedrijf. - Met onbeschaamd geweld wil de sterkgespierde Bob de oude Nel het kluifje afhandig maken. Doch de gemoedelijke stemming der peuzelaarster slaat bij dit ongehoorde onrecht tot verontwaardigden toorn over. Krachtdadig stelt zij zich te weer met hare scherpe klauwen tegen den brutalen overweldiger. Deze echter doet hier nogmaals het recht van den sterkste gelden: onder de overmacht zwichtende, moet Nel het geliefkoosde beetje in den brand laten en gaat op de vlucht, door den gemeenen roover achtervolgd. Maar nu is het oogenblik voor den arglistige gekomen, om zijnen slag te doen. Met een paar wippen springt Dirk naar den schotel, pikt handig het beloerde brokje vast en huppelt er vlug mede in zijne kevie.

3de Bedrijf. - De woeste aanvaller denkt zijne beroofde natuurgenoote ver genoeg verwijderd, om zonder achterdenken naar den verwonnen buit te kunnen terugkeeren en dien rustig te genieten. Wie beschrijft echter zijne woede en teleurstelling als hij het zoo zeer betrachte hapje niet meer in den schotel, maar in den bek van den loozen Dirk en achter eene oninneembare verschansing van traliën terugvindt. Met verbetene razernij moet hij het thans aanzien hoe de fijne schoonspreker, buiten het bereik van alle bestraffing en weerwraak, met wijsgeerige bedaardheid den schat zit te genieten, door zijne domme kracht aan de wettige bezitster ontweldigd, wijl nog de kastijdende stoof haak der verbolgene keukenmeid hem zonder twijfel wachtende is.

Wie erkent niet den *staatkundig-socialen* zin, dien wij hier als eene *variante* gegeven hebben aan het geïllustreerde spreekwoord:

Als twee honden vechten om een been,
Loopt een derde er ras mee heen.

De Duitsche kroonprins op de villa Zirio te San Remo.

Zooals men weet is de Duitsche kroonprins nu reeds sedert maanden onderhevig aan eene doodelijke krankheid, en noch de schatten waarover hij beschikt, noch de wetenschap der beroemde artsen, zijn tot dusver in staat geweest hem voor het gevaar te behoeden, dat hem nog altijd als een Damocles zwaard boven het hoofd hangt.

Het Duitsche volk volgt in angstige spanning het verloop der ziekte van den beminden troonopvolger; de grijze keizer Wilhelm, een negentigjarige grijsaard, zelf op den rand van het graf, ziet zich op zijn ouden dag gefolterd door de bange vrees, dat hij zijn oudsten zoon, de hoop van zijn huis, voor zijne oogen zal zien sterven. Heel Europa houdt den blik op den hoogen lijder gericht, begrijpend dat met zijn leven of dood het lot der beschaafde wereld in de naaste toekomst gemoeid is. En onverschillig voor al die bekommering, al de wenschen der trouwe onderdanen, al de smeekbeden van dierbare betrekkingen, zet de ziekte haar vernielingswerk voort, langzaam de forsche krachten van den lijder ondermijnend, nu eens bedarend, dan weer met nieuwe hevigheid uitbarstend, de kundigste geneesheeren omtrent haar

waren aard in het duister latend, haar slachtoffer meedoogenloos slingerend tusschen hoop en vrees.

Reeds sedert November van het vorig jaar toeft de kroonprins te San Remo, aan de lachende oevers der Middellandsche Zee, te midden eener paradijsachtige omgeving, doch helaas, onophoudelijk beloerd do[o]r de verradelijke slang, die hem naar de keel bijt. Zal het de wetenschap gelukken haar onschadelijk te maken? Wij hopen het van harte en tot geruststelling van het bekommerde Europa mag men aannemen dat zoo er voor de ziekte een kruid gewassen is, het den lijder niet zal ontbreken. De plek, waar hij zich bevindt, wordt als de aangewezen wijkplaats voor zieken van dien aard aangewezen; en in den laatsten tijd heeft het eenvoudig stadje der Riviera, hoofdzakelijk wegens zijne beschutte ligging tusschen twee vooruitspringende kapen, als herstellingsoord eene hooge vlucht genomen.

Het oude gedeelte der stad klimt schilderachtig tegen de zuidelijke helling van een heuvel op; de nieuwere wijk strekt zich met hare prachtige paleizen en villa's, hare tuinen en hotels langs het strand uit. Aan het rustige oosteinde van dit vorstelijk kwartier verheft zich de *Villa Zirio*, door een heerlijken tuin van den straatweg gescheiden, en door de vensters aan de zuidzijde een vrij uitzicht gevend op de zee, waaruit op heldere dagen de bergen van Corsica schemerend aan den horizon opduiken.

De villa heeft drie verdiepingen en is in den bekoorlijken stijl der Italiaansche landhuizen gebouwd. Naar den kant van den straatweg heeft zij een groot balkon, waaronder eene veranda, die op den tuin uitkomt. In den hof staat nog een huis, dat door het gevolg van den kroonprins bewoond wordt.

Moge dit schoone plekje gronds, waar de vorstelijke lijder, ondanks het doodsgevaar, dat hem blijft bedreigen, nog zoo welgemoed rondwandelt en zich te midden zijner dierbaren in het zoetste huiselijk geluk verheugt, zijn weldadigen en genezenden invloed op den Duitschen troonopvolger doen gelden.

Winternacht.

Geen wolkje aan den hemel: de maan, die noordoostenwind en vriezend weer meebrengt, staat vol en tintelt, zooals zij dat alleen in een ijskouden winternacht doen kan. Op den bevroren sneeuw en de ijskegels van het molenaarshuis en den houtzaagmolen giet de schutsvrouw van den nacht hare tintelende stralen, die duizendvoudig worden weerkaatst in de ontelbare kristallen van het glinsterend ijs. De rust, die over het landschap ligt, wordt alleen afgewisseld door den marskramer, die nog laat op het pad is en die zich naar het dorp spoedt, dat daar achter het donker geboomte op den achtergrond schuilt. Zoo'n teeken van leven bezielt het landschapje, dat ons misschien onvoldaan zou laten, zoo er geene menschelijke figuur op te zien ware.

Geld of liefde.
Zedenroman
door
Désiré Delcroix.
(*Vervolg.*)

XV.

Mais elle était du monde, où les plus belles choses Ont le pire destin.
MALHERBE.
Ja, 'k durf u in de kaken zien,
Zoo onverzaedlyk gapend
Ik durf my aen uw pylen biên:
Myn boezem is gewapend.
Ja. 'k zet u zelv' den voet op 't hart
Ontsteiger uw vermogen,
En lach met de ydle stervenssmart
Naar hooger opgetogen.
....

Treurig was het in de wijde kamer, waar Mevrouw Van Stralen buiten kennis op haar bed uitgestrekt lag.

Haar man zat naast de legerstede en hield de hand der stervende in de zijne.

Zijn verhard gemoed was eindelijk vermurwd onder de herhaalde slagen des jammers, zijn gelaat droeg diepe sporen van verdriet en verried den inwendigen strijd, welken zijne aangeborene goede hoedanigheden tegen de uiterlijke ijskoude grondstelselen van zijnen hoogmoedigen en zelfzuchtigen geest hadden geleverd.

Sedert de ziekte zijner vrouw had elke verloopen dag een valsch begrip uit zijn hart geroeid, en er eene slapende deugd in opgewekt.

De wilskracht, op welke hij zich vroeger beroemde, scheen hem thans een laf misbruik der zedelijke macht, die God den man over de vrouw alleen verleent, om haar heil te bevorderen.

Zijn geweten deed hem bittere verwijtselen, en thans begreep hij, dat zijne gewaande krachtdadigheid niets geweest was, dan eene harde en bittere onderdrukking eens zwakken en weerloozen schepsels.

Het valt immers zoo gemakkelijk de goeden en nederigen te overheerschen! het is zoo heerlijk zich boven de puinen eener menschenziel te verheffen, en, juichend bij de zedelijke dood van dit evenbeeld Gods, in zijnen verwaanden hoogmoed, den Schepper toe te roepen:

- Zie, hoe ik het werk uwer handen heb vernield en uwe inzichten heb verijdeld en bespot!

Ja, dit is schoon en edel, niet waar? en daarom zijn er zoovelen die dit geluk bejagen en zielen dooden, om over gevoellooze werktuigen te gebieden.

Haat noch veracht, maar beklaag hen want zij torschen eenen schromelijken last, en allen hebben het geluk niet, dit drukkende pak hier beneden afteschudden en zich door de droefheid te louteren.........................

De priester had de arme zieke met den laatsten kerkdijken zegen gewapend, en las thans over haar de gebeden der stervenden. Clara knielde voor de sponde harer moeder, zij weende niet en aanzag alles met dien verwilderden blik, welke een onuitsprekelijk innig lijden uitdrukt, en het scheen alsof zij onbewust was van hetgene om haar gebeurde.

Jan, die uit hoofde zijner lange en trouwe diensten, het droevig voorrecht verkregen had, zijne meesteres te zien sterven, zat in eenen hoek der kamer en weende, terwijl zijne bevende lippen een vurig gebed ten hemel zonden.

De dokter bereidde eenige dranken, welke den doodstrijd minder pijnlijk zouden maken, want sedert lang had hij geene hoop op genezing meer.

De meiden, die door haren dienst in de kamer noodzakelijk waren, stapten traagzaam en stil over het dikke vloertapijt, en men hoorde er enkel de pijnlijke ademhaling der stervende, de gesmoorde droefheidszuchten des ouden dienaars, en het regelmatig getik van een prachtig slingeruurwerk.

Buiten baden nog steeds de arme dorpelingen, ondanks de koude nachtlucht, voor hunne weldoenster.

Te middernacht kwam Stien met Tante Treze in vollen draf het voorhof binnen gereden, en drie minuten later, zat reeds de goede schoonzuster met roodgeweende oogen, nevens Clara, bij het bed.

De dokter bevochtigde de lippen der lijderes met een hartverkwikkend vocht, dat haar weder tot het bewustzijn riep. Hare verglaasde oogen werden voor eenige oogenblikken helder en klaar.

- Alfried! sprak zij met flauwe stem.

Van Stralen drukte haar de hand, ten teeken dat hij haar verstond; hij durfde echter niet spreken, uit vrees van zijne aandoening te verraden. De stervende vervolgde:

- Alfried, welhaast zal ik van hier gaan; indien ik u ooit bedroefde, vergeef het mij dan, opdat ik gerust moge sterven.

- Maria! antwoordde Van Stralen, *gij* vraagt mij vergiffenis! en een tranenvloed gaf zijnen boezem lucht en belette hem verder te spreken.

Doch de teergevoelige vrouw had hem verstaan, zij had zich nog eens door haren echtgenoot bij haren doopnaam hooren noemen; hare ziel was getroost en gesterkt.

Hemelsche vreugde verhelderde haar gelaat; zij verzamelde al hare krachten en drukte als eeuwig vaarwel eenen laatsten kus op de hand, welke de hare vasthield.

- Clara, waar zijt gij? sprak zij een weinig later, en ditmaal met nog meerder klem.

En in hare moederliefde kracht genoeg puttende om het lijdende lichaam te bewegen, richtte zij zich thans half op en het hoofd harer weenende dochter met beide handen aan haren boezem bergende, sprak zij vasten onbelemmerd:

- Alfried, ik beveel u het geluk onzes kinds: beveilig haar tegen de boosheid der wereld, en gij, zuster, ik smeek er u om, wees haar eene liefhebbende moeder, opdat ik gerust moge slapen in den schoot der aarde.

Belooft mij dit beiden; in den hemel zal ik voor u allen bidden.

Allen snikten luidop; de stèrvende bezwijmde nogmaals en keerde niet meer tot bewustzijn.

De dokter wandelde angstig over en weder; hij voelde haren pols en sprak:

- De doodstrijd begint, hij zal zacht en pijneloos zijn.

- Laat ons bidden, sprak de geestelijke, en allen zegen knielend neder.

De engelachtige vrouw lag roerloos en buiten kennis.

Om twee ure ontstond de zieltoging, kwart voor drieën gaf de moeder eenen kleinen gil, die als een snijdend werktuig de harten der aanwezigen doorvlijmde, en waarin men de namen Lodewijk! Clara! meende te herkennen.

Clara viel bedwelmd ten gronde, haar vader verbleekte en deed moeite om zijne aandoening en zijne tranen te verbergen.

En het ernstige gelaat des ouden priesters verhelderde door eene geheime bovenaardsche vreugde: rond zijne grijze lokken scheen een lichtkrans te spelen: hij verhief de bevende handen ten hemel en sprak:

- Heere! wees der afgestorvene genadig, want *zij verloste den arme die haar riep, en den weeze die geenen helper en hadde*: *ende zij heeft de oogen der weduweu niet laten bederven.................*

Toen het in den oosten daagde, vertrokken priester en dokter; Tante Treze deed haren broeder en hare nicht de kamer verlaten. Jan en de meiden bleven bij het lijk bidden.

Wankelend en weenend naderde de grijsaard de sponde, hij kuste eerbiedig de hand der doode en in zijne droefheid morde hij:

- Heere! waarom laat Gij mij op aarde, mij, arm, verouderd en nutteloos werktuig, terwijl Uwe verbolgene hand aan de armen hunne troosteresse en weldoenster ontneemt?

Stien leidde thans de bedrukten naar boven, die den ganschen nacht buiten stonden, zij hadden verlof bekomen, de trekken hunner goede moeder, zoo noemden zij Mevrouw Van Stralen, nog eenmaal te aanschouwen.

Toen zij dit bleeke voorhoofd, die ingevallene wangen en die blauwe lippen zagen, kende hunne droefheid geene palen meer, en de morgenzon, die op dit oogenblik den nevel doorbrak, spiegelde zich in de dauwdruppelen der aarde en in de bittere tranen, die op de wangen dier bedroefden parelden, en welke de engel der barmhartigheid verzamelde, opdat ze ten voordeele der verzaligde, v6ór Gods eeuwigen rechterstoel getuigenis mochten geven.

De doodklok bromde in de verte, en verspreidde de droeve mare.

Diepe zuchten stegen uit de schamele hutten op; ouders en kinderen baden voor de ziel der afgestorvene en zegden in hunne droefheid:

- Heere! wie zal onze hongerige kinderen spijzen, en wie hunne naaktheid kleeden? Wie zal onze zieken bezoeken en wie onze ouderlingen verzorgen en troosten?

Clara en hare tanten stapten de groote plaats over, en de kerk in: het meisje in eenen breeden mantel gewikkeld, hing werktuigelijk aan den arm harer gezellin en werd, om zoo te zeggen, door deze voortgesleept. Allen die haar hadden zien voorbijgaan, voelden hunne droefheid stillen, want de Algoede had hunne vragen niet onbeantwoord gelaten.

XVI.

> Da antworteten die Diener und sprachen: Bist du denn ein Fremdling auf Erden, dasz du allein nicht weiszt, was geschehen ist? - Und sie führten ihm zu dem Grabe der Fürstinn. - Siehe, sprachen sie, ihr Herz ist gebroc en! - Und sie vermochten ni chtmehr zu reden, und weinnten.
> KRUMMACHER. (Das Grab.)

Lodewijk aan Jozef.

BESTE VRIEND!

Veroorloof mij, door het noodlot thans zoo zeer gedrukt, mijne smart te verlichten, en de folteringen mijns harten door eenige vertrouwelijke woorden van vriendschap en genegen heid te verzachten. Immers, gij weet het, hoe troostrijk het is zijn onheil eenen vriende mede te deelen. Menigeen moge het zelfzuchtig heeten, eenen andere te bedroeven: ik ken te wel uw hart om zulk verwijt te vreezen.

Sedert mijne afreis uit het lieve vaderland, heb ik bitter geleden, niet zoo zeer door het vernietigen mijner hoop, dan wel uit het besef mijner eenzaamheid,

Gij zult dit begrijpen, goede Jozef, want uw hart verstaat het mijne, en in ons beider borst huist dezelfde goddelijke drift voor al het schoone, al het edele, dat de hand des Scheppers onder de netelen der boosheid gezaaid heeft.

Herinnert gij u nog die gelukkige dagen, toen onze jonge zielen, aller aardsche ellende nog onbewust, vrij en blij zonder achterdocht de weldaden des levens genoten? Hoe wij dansend en zingend door de wereld huppelden, als jonge lammeren in de weiden?

Herinnert gij u nog, wat wij al in de toekomst beschikten en hoe de uiterlijke wonderen der schepping op onze jeugdige verbeelding werkten? Hoe wij in alles stof tot bewondering vonden, den Schepper aanbaden en Zijn werk erkenden, zoo wel in de nederige mier als in den brieschenden koning der wouden; zoo wel in den geringen dauwdrop, als in den onuitputtelijken Oceaan; zoowel in den nietigen zandkorrel, als in de onmeetbare bron van licht en warmte?

Zeg, Jozef, herinnert gij u nog hoe alles te dien tijde eene stem aannam en tot onze harten sprak; wat al welluidendheid wij vonden in het gieren des winds en in het murmelen der beek, in het knallen des donders en in het herfstgeritsel der bladeren van het Astensche bosch?

Wie hergeeft ons ooit die gelukkige dagen der kindsheid? Wie is in staat den dof gewademden spiegel der poëzij wederom effen en glad te maken, wanneer het snijdende vliem der stoffelijkheid zijne oppervlakte doorploegd heeft?

Niemand!

Van dit alles blijft ons niets, dan de geheugenis, en de wijzen noemen dit dwaasheid! Mijn ellendig hart betreurt het verlies zijner dwaasheid, en ik benijd het ziel- en gelukverdelgend verstand der materialisten niet.

En toch zoo menige wreede ontgoocheling bestormde mijnen geest en deed mijn geloof aan het schoone en goede wankelen, dat - had niet uw beeld en dat mijner goede pleegmoeder zich tusschen mijne ziel en den vijand harer rust gesteld - ik reeds lang onder de verzoeking bezweken, en in wanhoop vervallen ware.

Gij weet het ook, toen ik u met den dood in 't hart vaarwel zegde, was ik niet in staat mijne gewaarwordingen te ontleden, want een tyrannisch gevoel overheerschte mij, en de denkkracht lag in mijnen gloeienden schedel met geraaktheid geslagen.

Thans is mijn hart kalmer en mijn geest rustiger.

Echter ben ik niet gelukkig; er blijft toch altijd iets aan mijn leven ontbreken; alles is mij eentonig en vervelend: de muziek die ik zoo beminde, heeft al hare bekoorlijkheid verloren; hare klanken ruischen thans nog wel gepast en welluidend in mijne ooren, maar dringen niet dieper door.

Misschien is het ook omdat ik die heilige stemme ontwijdde, daar ik ze als een middel van bestaan gebruikte en deed betalen!

Doch dit alles ware niets, zag ik slechts de bekoorlijke velden en de groene weiden van mijn lief Vlaanderen terug!

Hier ook is de natuur wel schoon, hier ook zijn zilveren beken, maar hun geruisch is niet het gemurmel der beken van mijn land! Hier ook zijn schaduwrijke boomen, maar zij herinneren mij de gelukkige dagen mijner kindsheid niet; hier ook zijn volkrijke dorpen en roemrijke steden, doch ik ken hunne geschiedenis niet, en hun roem gaat mij niet aan.

Jozef, Jozef, hoe gelukkig is hij, die met weinig tevreden, geenen anderen kring kent, dan de gezichteinder zijner kinderlijke jaren!

Gij kunt u geen denkbeeld vormen van wat u al in den vreemde ontvalt, en wat het is, zonder doel, alleenig en verlaten, de wereld rond te dwalen.

Drie maanden ben ik reeds hier: men betoont mij, wel is waar, uiterlijke beleefdheid en inwendige achting; doch dit alles is geene vriendschap, en het hart blijft steeds voor den vreemdeling gesloten.

Voor hem zwijgt de grootvader die een *Mährchen* of een *Sage* vertelt, en de kleinen schijnen hem de onderbreking van het lievelingsverhaal te verwijten.

En als men daarbij reeds eenen scherpen doorn in het hart heeft, is het zoo wreed door niemand begrepen te worden, en steeds aan zich zelven overgelaten te zijn.

Het is zoo wreed alles in vreugde te zien: de vogelen in de lucht te hooren juichen en zingen; de visschen in het water te zien spartelen en spelen en door het noodlot van alle levensvreugde gespeend te zijn.

Ook denk ik hier niet lang meer te verwijlen. Zoo haast ik, door den tijd geholpen, kracht genoeg zal bezitten om *haar* aan den arm eens anderen te kunnen zien voorbijgaan, zonder mijne inwendige wonden te voelen, kom ik naar het vaderland terug, en dit mijn goede, eenige vriend, zal eerder zijn, dan gij wel denkt.

Ik vraag u niet, hoe het met u en Lena gaat, want een weinig tijd nog en ik zal bij u zijn: uwe vriendschap zalve de wonden mijns harten, en mangelt het mij nog aan geluk, bij u ten minste vinde ik rust en tevredenheid.

LODEWIJK.

Deze brief was een groote troost voor den goeden Jozef, want hij zag er immers in, dat Lodewijk, was hij al niet geheel van zijne liefde genezen, er zich ten minste niet uitsluitend meer aan overgaf.

Eene maand was sedert dien verloopen; Jozef en Lena zaten naar gewoonte wederom samen en spraken van hunne liefde en van Lodewijk.

De eene noch de andere wist iets van wat er bij Van Stralen was voorgevallen; zij kenden den man alleen bij name, en het dorp, waar zijn kasteel stond, was te ver van B... verwijderd, om het gerucht van mevrouw Van Stralen's dood tot daar te brengen.

Te midden huns gespreks werd er forsch aan de bel geklonken.

- Wat mag dit late gebel nu beteekenen? zeide Lena, en zij haastte zich de deur te openen.

Een reiziger, in eenen wijden mantel gewikkeld, trad den winkel binnen.

- Lena, is Jozef niet hier? vroeg hij diep getroffen.

- God den Heere! mijnheer Lodewijk! schreeuwde Lena en nog was het laatste woord niet uitgesproken of Jozef, die door de glazendeur van de keuken in den winkel gluurde, lag reeds in de armen van zijnen vriend.

- Komt binnen, *Mijnheers*, riep Lena's moeder, het is daar te koud in den winkel!

EEN TOONEELSPEL IN DRIE BEDRIJVEN, NAAR DE TEEKENING VAN S.T. DADD.

Ter zelve tijd spoedde zij zich brood, vleesch en bier op de tafel te brengen, en Lodewijk moest, ondanks zijn tegestreven, eten en drinken.

Eerst zeer laat vertrokken de twee vrienden, en Lodewijk vroeg aan Jozef of hij hem den volgenden dag naar het kasteel zijns pleegvaders wilde vergezellen. Daar dit uithoofde van Jozefs bezigheden onmogelijk was, ging er 's anderendaags Lodewijk alleen naar toe.

Zijn hart klopte hevig, toen hij ondervond dat zijn liefdegevoel voor Clara nog niet genoeg door de rede overmeesterd, of door tijd en afwezigheid was verdoofd.

DE DUITSCHE KROONPRINS OP DE VILLA ZIRIO BIJ SAN REMO, NAAR DE TREKENING VAN E. NESTEL.

Echter had hij zich te ver gewaagd om onverrichter zake weder om te keeren, en daarbij rekende hij het zich tot plicht zijne pleegmoeder een bezoek te brengen.

Hij draalde dan niet langer en trok de bel met bevende hand.

Stien kwam opendoen, en stond als van de hand Gods geslagen, toen hij Lodewijk zag.

- Wel, wie dat we daar hebben! riep hij, en haastte zich naar binnen, om Jan te waarschuwen.

Lodewijks beenen waggelden onder zijn lichaam toen hij den trap beklom, dien hij de voor hem eeuwig verlorene Clara zoo dikwijls zag op en af ijlen

Hij boog het hoofd, en brandende tranen

liepen over zijne bleeke wangen. Jan kwam hem in de voorzaal te gemoet: de goede oude had zwaar onder de laatste voorvallen geleden; hij ging niet meer zoo recht als te voren, en zijn gezicht was zeer verflauwd.

Hij nam Lodewijks hand en drukte ze zonder een woord te kunnen uitbrengen.

Zoo stonden zij beiden eenige oogenblikken.

- Waar is mijn pleegvader? zegde Lodewijk om uit deze drukkende spanning te geraken.

- Mijnheer en Jufvrouw Clara zijn te M...., bij Mijnheer Vanderklaveren, antwoordde Jan.

- En Mevrouw is die ook mede? hervatte Lodewijk.

Jan bezag zijnen ondervrager met zoo zonderling eenen blik, dat Lodewijk er zich niet aan verstond, en begon te twijfelen, of de ouderling niet tot kindsheid vervallen was.

Hij herhaalde zijne vraag.

Jan antwoordde op statigen toon:

- Het lichaam van Mevrouw rust op het kerkhof, en hare ziel is bij den Heere.

- Groote God! gilde de jongeling en hij voelde zijne krachten bezwijken. Deze slag was te onverwacht en Jans woorden vernietigden in eens al de zuiverste herinneringen uit het verledene, al de troostrijkste bronnen der dankbaarheid voor het toekomende, in de wreed geschokte ziel des armen Lodewijks.

Hij had zich eenzaam en verlaten te midden van vreemdelingen gevoeld, en het aandenken zijner pleegmoeder, die hij als zijne lijflijke moeder beminde, was de grootste prikkel tot zijne terugreis geweest.

Thans begreep hij zulks en de andere gewaande oorzaken, waarmede hij zijn eigen hart verleid had, moesten voor dit schrikkelijk onheil onderdoen.

Hoe bitter verweet hij zich thans de moedeloosheid, die hem belet had der brave moeder bij zijne afreize vaarwel te zeggen.

De goede ouderling, Lodewijk ziende weenen, kon ook zijne tranen niet weerhouden en vond geene woorden om den jongeling troost en moed in te spreken.

- Ik wil tot haren grave, en daar om vergeving bidden voor mijn ondankbaar verlaten, sprak Lodewijk.

Jan volgde hem naar het kerkhof.

Een houten kruis stond op het graf geplant met dit eenvoudig opschrift:

‘WELDOENDE EN TROOSTENDE IS ZIJ DOORGETROKKEN.’

Beiden knielden op den lichtgroenen heuvel, waaronder het lijk der afgestorvene rustte, en zij weenden en baden lang.

Eindelijk stonden zij op; hunne tranen droogden en zij gevoelden hunne harten verlicht.

Toen zij den hoek van het kerkhof omkeerden, traden langs de overzijde twee vrouwen het kerkhof binnen; de jongste die eenen grafkrans in de hand hield, zag de twee mannen voorbij trekken; zij hield eensklaps stil, als belette haar eene geheime macht verder te gaan.

- Wat komt u over, Clara? vroeg de andere vrouw met deelneming.

De jonge Juffer wees met den vinger naar de plaats waar zij Jan en den jongeling zag verdwijnen, en zij zeide halfluid:

- Ik heb Lodewijk gezien!

Tante Treze staarde het meisje aan, alsof zij niet begreep, wat dit zeggen wilde: maar het vurige rood dat eensklaps Clara's wangen kleurde, die sedert den dood van 's meisjes moeder steeds met de bleeke tint des verdriets waren overtogen geweest, was voor het oog der scherpzinnige meter voldoende om het geheim te raden.

Zij ondervroeg dus hare nicht niet verder, maar dacht bij zich zelve:

- Nu versta ik waarom het meisje van haren kozijn niet hooren wilde, en waarom deze eensklaps in het hoofd kreeg het land te verlaten! Zoo veel te beter, ik zie geheel gaarne, dat het zoo is, want nu is er ten minste iets dat het arme kind opbeuren en in 't leven houden zal. Wij zullen deze zaak in 't kort eens beredderen.

Een uur later, klonken zij aan de poort van het kasteel, welke Stien kwam opendoen.

- Is niemand hier geweest, Stien? vroeg Clara.

- Ja, jufvrouw Clara, Lodewijk is hier geweest, antwoordde de knecht.

- Heeft hij niets doen zeggen? vroeg Tante Treze, op een toon alsof zij weinig gewicht aan het woord hechtte.

- Neen, Mevrouw Vanderklaveren. Hij zei alzoo tegen Jan: gij moest de deuren van het kasteel openen, ik wilde wel de plaatsen aanschouwen waar ik vroeger zoo gelukkig was, en later zoo veel heb geleden. Ja, dat zeide hij juist zóó, ik heb het wel onthouden. Hij trok dan binnen met Jan en ik heb hem op de *piano* hooren spelen en hij zong daarbij, gij weet wel, jufvrouw Clara, dat schoon airken, dat gij zoo dikwijls met hem hebt gezongen, en wij allen zoo gaarne hoorden.

Clara en hare Tante gingen binnen.

Lodewijk's vingeren stonden in het stof geteekend dat het klavier bedekte, en het elpenbeen was nog warm van de drukking zijner handen,

Clara zette er zich vóór en ten tweede male sinds Mevrouw Van Stralen's dood welden gevoelvolle klanken uit het snarentuig op.

Het meisjen zong:

Uit den stillen tuin des vredes,
Zijn door heeten zonnestraal,
Reeds de rozen weggestorven
Met der angelieren praal.

Ook vele and're bloemen stierven,
Vielen treurig op den grond,
Treurig vloôn de lieve kleuren,
Zelfs der bladen groen verzwond.

En ginds verder, groen als immer,
Staat gij nog mijn Rosmarijn;
Uwe kleuren sterven nimmer
Daar zij 't beeld der hope zijn.

Ja, gij zegt: - Wen allen wijken,
Wen verdwijnt der bloemen glans,
Bied ik den bedrukten harten
Mijnen donk'ren weemoedskrans.

Clara zweeg en liet beide handen rusten op het klavier; eene onweerstaanbare macht scheen haar het opstaan te beletten, de laatste tonen des speeltuigs herklonken in hare ziel, lang nog na dat zij ophielden de zintuigen te vervullen.

Treurig en met hangende hoofde luisterde zij die inwendige welluidende stemmen na.

- Clara, gij bemint Lodewijk, sprak thans hare moei op ernstigen doch liefdevollen toon.

Als door eenen barnkrachtigen sprankel geraakt sprong het meisje op: de grond wankelde onder hare voeten; alles wat zich in de kamer bevond, scheen in eenen wijden kring rondom haar te dansen; zij wilde spreken, maar de stem weigerde haren dienst; de matte wangen kleurden zich vurig, en van gevoel overstelpt, viel zij roerloos in de armen der tante, terwijl een angstige schreeuw hare borst ontvloog Het klavier plotseling van den druk harer handen ontlast, loosde eenen treurig stervenden zucht, die langs de wanden weergalmde.

- Boos kind! sprak Mevrouw Vanderklaveren, waarom hebt gij alleen willen zuchten en lijden? Waarom zoo weinig vertrouwen in uwe meter gehad? waarom haar deze liefde niet bekend?

- Beste Tante, snikte Clara, ik had, geloof ik, die tot nu toe aan mij zelven niet bekend, en zij verborg het blozende gelaat aan den boezem der goede meter.

(*Wordt voortgezet.*)

Wetenswaardigheden.

Een oogstkalender.

Opmerkelijk mag het worden genoemd, dat om zoo te zeggen geen dag voorbijgaat, waarbij niet in een of ander gedeelte der aarde het nuttigste gewas, hetwelk zij voortbrengt, namelijk granen, wordt geoogst.

In Januari, wanneer bij ons veld en akker in den regel met sneeuw en ijs zijn bedekt, wordt in Australië en Nieuw-Zeeland, over het grootste gedeelte van China en in eenige streken der Argentijnsche republiek, de graanschoof in de schuren gehaald.

In Februari wordt die arbeid aangevangen in Oost-Indië en in Opper-Egypte, en allengs in noordelijke richting voortgaande, eindigt er de graanoogst in de laatste dagen van Maart.

Langs de kust van Egypte is het graan rijp voor den oogst in April, zoomede in Syrië, op Cyprus, in Perzië, Klein-Azië, Mexico en op het eiland Cuba.

Mei is de maand, waarin het goudgele graan van den akker wordt gehaald in Algerië, Middel Azië, Japan, Middel-China, Marokko, Texas en Florida.

In Juni worden de graanvelden gemaaid in de Donau-Vorstendommen, Hongarië, Turkije, Griekenland, Zuid-Rusland, Italië, Spanje, Portugal, het zuidelijk gedeelte van Frankrijk, Californië, Oregon, het Zuiden van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, achtereenvolgens in Louisiana, Mississippi, Alabama, Georgië, Carolina, Tennessee, een gedeelte van Virginia, Kentucky, Kansas, Arkansas, Utah, Colorado en Missouri.

Juli schenkt de rijpe granen in Duitschland, Oostenrijk en een gedeelte van Hongarië, Zwitserland, Frankrijk, Italië, Rusland, Polen, in een groot gedeelte van Engeland, in Oregon. Nebraska, Minesota, Wisconsin, Iowa, Indiana, Michigan, Ohio, New-York, Nieuw-Engeland, Virginia en Opper-Canada.

In Augustus valt de graanoogst in Nederland, België, een gedeelte van Groot-Brittannië, Denemarken, de gronden van de Hudsonsbaai, Beneden Canada, Columbia en Manitoba.

September schenkt den graanoogst aan de bewoners van Schotlands zuidelijk gedeelte, Zweden, Noorwegen, noordelijk Rusland; in deze maand vangt ook de maïsoogst aan in Noord-Amerika.

In October haalt men den graanoogst binnen in Schotlands noordelijke streken; in Amerika loopt de maïsoogst af in deze maand.

November is de tijd voor den graanoogst in noordelijk Australië, Peru en Zuid-Afrika, en in December valt de oogsttijd in Chili, Birma en Zuid-Australië in.

***

Waar erkent men zijden stof aan?

Hoe afkeurenswaardig ook, maar een feit is het dat men het in de kunst van vervalsching tegenwoordig zoover heeft gebracht, dat de kooper voor zijn geld heel wat anders krijgt dan wat men vraagt.

In zijden stoffen o.a. vindt men niet zelden linnen of katoen vermengd; twijfelt men hieraan, zoo is dit spoedig te ontdekken. Men rafelt eenige draden uit in de lengte en de breedte van het goed en verbrandt ze in kunstlicht. Linnen- en katoenen draden verbranden met sterke vlam, zijden daarentegen zwak, vormen op het laatst een sponsachtig kooltje en verspeiden een onaangenamen geur.

***

Om pruimen te drogen.

Wie wil, kan dat zelf, als hij volgenderwijze te werk gaat:

Men zoekt de beste ongeschonden pruimen, na ze van hunne stelen ontdaan te hebben, uit en legt de onrijpe of wormstekige ter zijde. Daarna worden ze op eene blikken plaat naast elkander in een afgekoelden oven gelegd en langzaam, onder herhaaldelijk omkeeren, gedroogd. Bovendien wordt de smaak aanmerkelijk verbeterd, als men de pruimen vóór het drogen in eene lichte oplossing van suiker dompelt. Door ze vervolgens in van papier voorziene houten kistjes of in papieren zakken op eene droge plaats te leggen, blijven de pruimen maanden lang goed.

Allerlei.

Liszt en salamanca.

Toen Liszt voor vele jaren eens in Spanje was en in Madrid glansrijke concerten gaf, vroeg Salamanca hem zekeren keer: 'Nu, hoe bevalt het u bij ons?'

'Zeer goed,' antwoordde Liszt, 'het is alleen jammer, dat de sigaren hier zoo slecht zijn.'

'Laat mij daarvoor maar zorgen,' sprak de Rothschild van Spanje, 'ik zal u voortreffelijke sigaren toezenden.'

Liszt wachtte nu op de vervulling van deze belofte, maar de eene dag ging na den anderen voorbij en er kwamen geene sigaren.

Dit verdroot den kunstenaar zeer.

Op den dag van zijn vertrek van Madrid kocht hij 500 van de fijnste en duurste sigaren, pakte ze in eene fraai versierde doos, en zond ze op het oogenblik, dat hij in het rijtuig stapte, met zijn kaartje naar den millionair. Hij reisde per extra-post en was reeds bijna tot aan de grenzen genaderd, toen hij achter zijn rijtuig eene stem 'halt!' hoorde roepen.

Verwonderd zag Liszt naar buiten; daar was geen roover, zooals hij vermoed had, maar een geheel met zweet en stof bedekte koerier, die in vliegende vaart kwam aanrennen en hem ademloos toeriep: 'Ik breng u de bagage, die gij in Madrid hebt vergeten!' Dit zeggende gespte hij een zak van den rug van het paard los, reikte dien Liszt over en sprong evenzoo snel als hij gekomen was, weer weg. Verwonderd opende Liszt den zak, en vond daarin eene groote palissanderhouten kist met zilveren beslag, waarin tienduizend stuks fijne Havana-sigaren lagen. Op deze wijze had Salamanca zijn verzuim weder goed gemaakt.

***

'Vrouw!' riep een snaak zijne wederhelft toe, 'Het scheelde weinig, of ik had heden een paard en rijtuig ten geschenke ontvangen.'

'Hoe zoo?'

'Wel, ik vroeg aan eenen boer, of ik zijn paard en sjees van hem kreeg; hij antwoordde *neen;* had hij *ja* gezegd, dan had ik het gehad.

***

Het oudste dagblad

is ontegenzeggelijk dat, hetwelk zich de *Pekinger Courant* noemt en der Chineesche regeering als haar orgaan dient. Zij heeft onlangs feestelijk den dag gevierd waarop zij vóór vijftienhonderd jaar het licht der wereld aanschouwde Trots dezen eerwaardigen ouderdom is zij onveranderd dezelfde gebleven en heeft zich niet het geringste verbeterd. Zij was en bleef een conservatief blad; het eerste nommer gelijkt het laatste op een haar, zoodat men zou kunnen gelooven, dat zij gedurende die vijftienhonderd jaar door een en denzelfden opsteller geschreven is.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

‘Wat voert u hier?’ vraagde baron Rüdiger hem op een toon, die niet bemoedigend klonk. ‘Wilt gij weder tweedracht zaaien?’

‘Volstrekt niet, heer baron,’ antwoordde de makelaar met gemaakte kalmte; ‘ik wil u slechts de waarheid brengen, die gij zoekt.’

‘De waarheid?’

‘Ja; ik ben bereid u het geheim te onthullen dat over den dood van uw vader zweeft.’

Rüdiger wees op een stoel en nam tegenover den makelaar plaats.

‘Wat hebt gij mij te zeggen?’ vraagde hij.

‘Ik heb lang gezwegen, heer baron; ik zou ook heden nog zwijgen, indien mijnheer uw broeder billijk jegens mij geweest ware. Hij heeft mij zonder reden ontslagen, en geweigerd mij eene schadeloosstelling uit te keeren, die ik het recht had te vorderen. Wanneer ik evenwel nog zweeg, dan geschiedde dit omdat ik uw naam eerde en er geene smet op wilde werpen; ik herinnerde mij mijnheer uw vader, die steeds een goed en rechtvaardig meester voor mij geweest is. Thans vorder ik gerechtigheid van u, die het hoofd der familie zijt; indien ik die bekom, zal ik u alles zeggen wat ik weet.’

‘Wat verstaat gij onder deze gerechtigheid?’ vraagde Rüdiger.

‘Eene schadeloosstelling voor den smaad, die mij door hem is aangedaan; vergoeding van de vele onkosten, die mij het plotselinge verlies van mijn rentmeestersambt veroorzaakt heeft.’

‘Derhalve eene zekere schadeloosstelling in contanten?’

‘Juist; ik wil het aan u overlaten het bedrag van deze som te bepalen.’

‘Uwe verklaringen zouden dus tegen mijn broeder gericht zijn?’

‘Gij wilt immers de waarheid vernemen, heer baron?’

‘Voor *deze* waarheid betaal ik geen penning!’ antwoordde Rüdiger; ‘ik ben met mijn broeder verzoend en wil dit ook blijven!’

‘Dus wijst ook gij mij af?’

‘Ja, en reeds daarom dewijl ik niet geloof, dat gij mij de waarheid zeggen zult.’

‘Dan ga ik naar den rechter!’ zegde de makelaar op vastberaden toon. ‘Ik *wil* nu spreken - de gevolgen komen op uwe familie en uw naam.’

‘Dan zal ik er voor zorgen, dat de rechter u geen geloof schenkt.’

‘Dat kunt gij niet, heer baron. Wat ik met mijne eigene oogen gezien heb, dat kan ik bezweren. Ook zal de vroegere kamerdienaar mijne verklaringen bevestigen. Gij hebt het in de hand, gij kunt de schande afweren, indien gij er een offer voor brengen wilt. Bekom ik de gevorderde schadeloosstelling, dan wil ik mij verbinden, het geheim tot aan mijn dood te bewaren; ik geloof dat het in het belang van geheel uwe familie zou zijn, wanneer gij dezen voorslag aannaamt.’

‘Hoe kan ik zulks, zoo lang ik niet weet, of datgene, wat gij verzwijgen wilt, een offer waardig is?’ antwoordde Rüdiger, de schouders ophalende. ‘Spreek rondborstig op, dan kan ik een besluit nemen. Indien ik iets wil koopen, moet ik het toch eerst zien en onderzoeken.’

Steenhouwer bleef eenige minuten in nadendenken verzonken zitten, een valsche glimlach gleed over zijn gelaat.

‘Gij hebt gelijk,’ sprak hij. ‘Luister dus.’

Hij schoof zijn stoel dichter bij de tafel voor welke Rüdiger zat en boog zich naar hem toe. Een onheilspellend vuur flonkerde in zijne oogen, die zich met een stekenden blik vast op den baron vestigden.

‘Ik heb u reeds medegedeeld, wat er dien dag tusschen mijnheer uw vader en baron Archimbald voorgevallen was,’ begon hij met gedempte stem. ‘Baron Theobald had zijn zoon in het gezicht geslagen en kort daarop met de buks op den rug het huis verlaten. Ook uw broeder was het woud ingegaan - hij had eveneens eene buks medegenomen en bij de vreeselijke verbittering, die tusschen beiden bestond, moest men het ergste vreezen. Door een bang voorgevoel gedreven, ging ik het bosch in. Plotseling hoorde ik luide stemmen; ik sloop behoedzaam naar de plek, waar zij zich lieten hooren en zag nu vader en zoon tegenover elkander staan. Gelijk gij weet kende baron Theobald in oogenblikken van drift geene grenzen; hij wierp zijn zoon woorden in het gezicht, welke diens bloed nog meer in gisting moesten brengen en als hij nu ook nog eene beweging maakte alsof hij de buks van den schouder wilde rukken, legde baron Archimbald aan - het schot knalde en de oude heer zonk ter aarde.’

‘Dat is een leugen!’ riep Rüdiger ontzet en verontwaardigd uit. ‘Dat kan mijn broeder niet gedaan hebben!’

‘Hij heeft het gedaan,’ antwoordde de makelaar zoo beslist alsof hij elke tegenspraak onmogelijk wilde maken. ‘Ik heb het gezien en er tot heden met geen mensch over gesproken’

‘Gij zoudt het stellig bij het gerecht aangegeven hebben.’

‘Vergeef mij, daartoe had in die dagen geene aanleiding; want ik was nog rentmeester en wilde mijne betrekking niet verliezen. Diende ik later - na mijn ontslag - de aanklacht in, dan was het verwijt dat slechts haat en wraakzucht mij daartoe verleidden schijnbaar gegrond. En wat zou ik bij die aanklacht gewonnen hebben?’

‘Wat kunt gij er vandaag bij winnen?’ vraagde Rüdiger met toenemenden drift.

‘De voldoening waarop ik lang te vergeefs gewacht heb. Zeg niet dat niemand mij geloof zal schenken, - ik ben van het tegendeel overtuigd, en gij zoudt het ook zijn, indien gij wist, hoe diep hier overal de verdenking tegen baron Archimbald wortelt. Gij kunt de schande van uw huis afwenden...’

‘Gij zegdet zooeven, dat de vroegere kamerdienaar van mijn vader uwe verklaringen zou kunnen bevestigen?’

‘Ja, en hij zal het doen wanneer ik hem daartoe opvorder.’

‘Was hij eveneens ooggetuige?’

‘Gij vraagt dat zoo spottend alsof gij mij bewijzen wildet dat gij aan mijne aanklacht niet de geringste waarde hecht,’ ging Steenhouwer waarschuwend voort. ‘Denk er niet zoo licht over, heer baron; de zaak heeft eene zeer ernstige zijde. Heeft de aangifte eenmaal plaats gehad dan kan zij niet meer teruggenomen worden; de dagbladen maken zich oogenblikkelijk van de belangwekkende stof meester en iedereen zal de gevangenneming van mijnheer uw broeder eischen.’

‘En hoeveel verlangt gij voor uw zwijgen?’

‘Vijf duizend thaler.’

‘Bescheiden zijt gij niet!’

‘Voor u is het eene kleine som, de eer van uw huis moet u het duizendvoudige waard zijn.’

Rüdiger overlegde - hij moest tijd winnen om een besluit te nemen.

‘Ik weiger het niet en ik neem het niet aan,’ dus brak hij na eene poes het zwijgen af, terwijl Steenhouwer met loerende blikken in de prachtvol gemeubelde kamer rondzag. ‘Kom na drie dagen terug, dan zult gij mijn besluit vernemen.’

‘Drie dagen is een lange termijn,’ antwoordde de makelaar aarzelend. ‘Indien gij slechts tijd wilt winnen om met mijnheer uw broeder te beraadslagen, dan kan ik u vooraf zeggen....’

‘Ik neem geene voorwaarden van u aan,’ viel Rüdiger hem scherp in de rede; ‘wilt gij met dat uitstel geen genoegen nemen, dan moet gij doen wat gij niet laten kunt. De gevolgen wil ik bedaard en onbezorgd afwachten.’

De makelaar was opgestaan, die beslissende taal miste hare uitwerking niet.

‘Dan zal ik wel moeten wachten,’ zegde hij met gehuichelde onverschilligheid; ‘maar ik raad u nogmaals de zaak niet te licht op te nemen. Het zou u bitter berouwen, indien gij mij noodzaaktet den rechter een bezoek te brengen. Over drie dagen dus, heer baron!’

Met eene diepe buiging ging hij heen. Rüdiger legde de handen op den rug en wandelde langzaam op en neder. Hij geloofde niet aan de mededeelingen van dien man, die naar zijne meening de leugen verzonnen had, om geld af te persen; maar hij verheelde zich ook niet, dat hij tegenover iemand stond, die met zijne onbeschaamdheid en gewetenloosheid gevaarlijk kon worden. Indien Steenhouwer deze leugen verspreidde, vond hij overal geloof; dat was niet te ontkennen, Hij vond ook babbelachtige tongen genoeg, die zijne openbaringen verder uitbazuinden.

Wat moest hij nu doen? Was het raadzaam dezen schurk te voorkomen en den onderzoekingsrechter op zijn bezoek voor te bereiden? - Ook dat kon gevaarlijk worden. Het oordeel van de openbare meening kon den rechter noodzaken het onderzoek aan te vangen. Wie zou dan den valschen getuigen bewijzen dat zij een valschen eed afgelegd hadden?

Rüdiger was nog tot geen besluit gekomen, als oom Hendrik binnentrad, die zich over den terugkeer zijns zwagers zeer verheugd toonde.

'Dat gij vandaag weer terugkeeren zoudt, wist ik,' zegde Zwanenberg, zijn zwager de hand drukkende, 'ik kwam vragen of men in het hotel reeds bepaald bericht van u ontvangen had en nu zegde mij de portier, dat gij reeds hier waart - maar, lieve hemel, gij ziet mij zoo somber aan alsof ik eene misdaad begaan had! Zijt gij in ongenoegen van uw broeder gescheiden?'

Rüdiger streek met de hand haastig over het voorhoofd en schudde met het hoofd.

'God zij gedankt neen!' antwoordde hij.

Maar Steenhouwer was voor eenige minuten hier - de kerel is een ellendige schurk.'

'Dat heb ik al lang geweten. Wat had hij u te vertellen?'

Baron Rüdiger verhaalde het voorgevallene, en oom Hendrik luisterde aandachtig toe. Zijn vroolijk gelaat verduisterde niet.

'Gij hebt drie dagen bedenktijd,' zeide hij, toen zijn zwager zweeg; 'intusschen kan hier veel veranderen. Ik woon thans bij mijne zwagerin en houd den kerel in het oog; ik heb verder een geheime beambte der politie voor mijn plan gewon nen en ik hoop, dat Peter Steenhouwer nog voor afloop der drie dagen achter slot en grendel zit. Wordt deze hoop niet vervuld, dan kunnen wij overmorgen nog altijd beraadslagen hoe wij deze boosaardige aanklacht den kop kunnen indrukken.'

'God geve dat uw plan voor dien tijd gelukke, antwoordde Rüdiger. 'Ik vrees dat wij hem op geene andere wijze onschadelijk kunnen maken; de schurk heeft gewis zijne maatregelen voor alle gevallen genomen. Ik moet tot mijn spijt nu gaan, ik wil nog voor den middag den bankier Stroombeek bezoeken. Tegen den avond kom ik bij Weimar, daar hoop ik u weder te zien.'

'Goed!' knikte Zwanenberg.

'Indien gij het mij vergunt, vergezel ik u een eind weegs.'

Rüdiger had er niets tegen; de begeleiding was hem zelfs aangenaam, want zij gaf eene andere richting aan zijne gedachten.

'Dus zijt gij met uw broeder geheel verzoend?' vraagde oom Hendrik, nadat zij het hotel verlaten hadden.

'Geheel en al; het is nu nog mijne taak hem ook met onze zuster en haar man te verzoenen.'

'Mijnheer, gij zult ook daar veel tegenstand ontmoeten.'

'Ik weet het, maar dat ontmoedigt mij niet; mijn oordeel zal voor hen beiden toch ook wat waard zijn.'

'Dat Gustaaf van Grüttner met Hildegard Winterfeld verloofd is, zult gij weten?'

'Weimar heeft het mij medegedeeld. Hebben de ouders der bruid hunne toestemming gewillig gegeven?'

'De hoofdinspecteur was er onmiddellijk mede ingenomen, doch de genadige vrouw wilde gedurende de eerste dagen nog niets van de verloving weten. Intusschen heeft de vriendelijkheid van Hildegard reeds bij het eerste bezoek alle vooroordeel uit den weg geruimd. Thans zijn de beide familiën het in hart en ziel eens.'

‘Des te beter!’ zei Rüdiger gerustgesteld. ‘Ik mag nu des te eerder hopen hen in eene stemming te vinden, waarin zij tot verzoening geneigd zijn.’

‘Aangenomen dat Steenhouwer ook daar weer niet de boot in het riet stuurt om in troebel water te kunnen visschen.’

WINTENACHT, NAAR DE TEEKENING VAN A. HENRI.

‘Hij moet zwijgen, tot de termijn afgeloopen is en in dien tusschentijd hoop ik mijn doel bereikt te hebben. Ook in uw belang heb ik reeds schreden gedaan en ik meen u binnen kort de agentuur van eenige aanzienlijke huizen te kunnen verschaffen; wij spreken nog wel eens nader over de vertegenwoordiging van mijn eigen huis. Maar eerst moet al het andere achter den rug zijn; mij ontbreekt thans nog de lust over handelszaken na te denken.’

‘Ik wil gaarne wachten,’ zeide oom Hendrik opgeruimd; ‘ik lijd nog geen honger, voorloopig dank ik u hartelijk voor uwen goeden wil, die mij een verlokkend vooruit zicht opent.’

Beiden waren voor het huis van den bankier Stroombeek aangekomen.

‘Tot van avond!’ zeide baron Rüdiger, van Zwanenberg afscheid nemende.

Kort daarna trad hij het kabinet van Stroombeek binnen.

De bankier bood met een gedwongen glimlach zijn gast een zetel aan.

‘Uwe opdracht is uitgevoerd,’ zeide hij; wilt gij over het geld beschikken, dan....’

‘Daarom kom ik niet hier,’ onderbrak hem Rüdiger bedaard; ik weet immers dat het kleine kapitaal in uwe handen goed geborgen is. Ik ben eenige dagen bij mijn broeder Archimbald geweest - het is ons allen onbegrijpelijk, dat gij de toekomst uwer dochter niet aan mijn neef toevertrouwen wilt.’

Stroombeek had zijn gouden lorgnet afgezet en veegde met zijn zijden zakdoek de glazen af.

‘Ik kan ook u de gronden niet mededeelen, die mij tot deze weigering dwingen,’ zeide hij treurig. ‘Deze verklaring moet u voldoende zijn.’

‘Gronden, die men niet noemen kan, werpen steeds een twijfelachtig licht op hen, die -’

‘Ik weet dat en moet mij dat laten zeggen, heer baron.’

‘Een zonderling antwoord!’

‘Ik kan geen ander geven.’

‘Vreest gij wellicht, dat de onrechtvaardige verdenking die op mijn broeder rust, eene schaduw op de eer uwer dochter zou kunnen werpen?’

De bankier wendde het hoofd af, hij wilde klaarblijkelijk den verwijtenden blik niet ontmoeten, die onafgewend op hem rustte.

‘Neen, zeker niet,’ zeide hij verward; ‘niemand weet beter dan ik, dat uw broeder....’

Hij brak plotseling af en bladerde in de papieren die voor hem lagen.

‘Nu?’ vroeg Rüdiger met nadruk. ‘Wat wilt gij zeggen? Dat mijn broeder schuldig is?’

‘Neen, neen, heer baron!’

‘Dus het tegendeel?’

Stroombeek zweeg. Een diepe zucht ontsnapte aan zijne borst en zijn blik was vast op het papier gericht.

‘Maar spreek dan toch!’ drong Rüdiger aan. ‘Het betreft de eer mijns broeders en die van mij zelven.’

‘Kwel mij toch niet!’

‘Gij kent het geheim, dat over het plotseling uiteinde mijns vaders zweeft! Ik herinner mij, dat hij u op dien dag verwachtte; niemand kon mij zeggen om welke reden.’

‘Ik geloof u de reden genoemd te hebben,’ antwoordde de bankier, op wiens voorhoofd het zweet in groote droppels parelde; ‘stel u daarmede tevreden, heer baron. Uwe moeite is tevergeefs. Indien mijne gronden niet dringend waren, dan had ik met vreugde in de verloving van mijne dochter met uw neef toegestemd. Ik kan en mag het echter niet. Wat blijft nog verder te verklaren? Ik ben niet verplicht mijne redenen te noemen en niemand kan mij er toe dwingen....’

‘Daarover gaat het nu niet meer,’ viel Rüdiger hem ongeduldig in de rede, ‘Gij weet dat mijn broeder onschuldig is, gij kunt het bewijzen....’

‘Neen, dat kan ik niet!’

Een geruimen tijd rustte de strakke van Rüdiger doordringend op het bleeke gelaat van den bankier, die zich wederom met de papieren bezig hield, zonder hem de geringste opmerkzaamheid te schenken.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 28]

Onze gravures.

De boerendokter.

DE BOERENDOKTER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C. HARBURGER.

Al komen over het algemeen op het platteland niet die ingewikkelde ziekten voor als in het zenuwachtig gejaagde leven der groote steden, en al wordt dus voor een dorpsarts niet die diepe geleerdheid gevorderd, welke in den deftigen dokter der aristocratische stadskringen moeilijk gemist kan worden, toch dient een boerendokter van den anderen kant weer op heel bijzondere eigenschappen te kunnen bogen, wil hij met vrucht onder zijn volkje werkzaam zijn. Het is minder gemakkelijk dan men denkt, het vertrouwen der brave boeren te winnen; daar hoort een bijzondere tact toe; want over het algemeen zijn zij weinig met de wetenschap ingenomen en roepen gewoonlijk eerst dan den dokter als alle huismiddeltjes zijn uitgeput.

De plattelandsgeneesheer op onze gravure is blijkbaar de type van een echten boerendokter, zooals zij nog slechts schaars te onzent aangetroffen worden. Met zijn peinzend gezicht en zijne deftige bedaardheid weet hij zijne patiënten ontzag in te boezemen en de boer, die hem bij zijn zieken kleinen jongen geroepen heeft, wacht dan ook zijn gevoelen af als een onfeilbaar orakel. Op dokters stroeve, gerimpelde trekken poogt hij te lezen wat hij te hopen of te vreezen heeft.

De kleine patiënt zelf stelt minder vertrouwen in den gebrilden ouden heer en kijkt hem vorschend in het groezelige gezicht. Deze zal het echter wel zoo weten te schikken, dat vader en zoon ten volle over hem voldaan wezen zullen.

De gouden mis van Z.H. Leo XIII.

Op Nieuwjaarsdag werd voor de eerste maal sedert de troepen van Victor Emmanuel in 1870 het overweldigde Rome binnentrokken, in de basiliek van St. Pieter eene pauselijke mis opgedragen. Het was de gouden mis van Paus Leo XIII, welke op dien heuglijken dag zijn vijftigjarig priesterschap herdacht. De bijzonderheden dier grootsche plechtigheid, indertijd uitvoerig in de dagbladen medegedeeld, zullen onzen lezers nog levendig voor den geest staan, zoodat wij ons ter toelichting van de afbeelding in dit nummer tot eene korte aanstipping kunnen bepalen.

Het reusachtige tempelgebouw was niet groot genoeg, om de ontzaglijke scharen te bevatten, die samengestroomd waren ter bijwoning van dit feestelijk misoffer, door den Opperpriester tot heil der wereld opgedragen. Acht tribunes waren opgericht voor de kardinalen, het *diplomatische korps* en de verdere hooge genoodigden, wier schitterende uniformen met de plechtgewaden der prelaten een schouwspel van oog-

verblindende kleurenpracht opleverden, eenigszins getemperd door den somberen toon van de kleeding der dames, die alle in het zwart waren gedost.

Omstreeks negen uur verliet de Paus het Vaticaan en werd na een kort gebed in de kapel van het H. Sacrament in zijn zilveren stoel naar de welbekende kapel der *Piéta* gedragen, waar hij met den grooten pauselijken mantel bekleed werd en te *sedia gestatoria* plaats nam. Zoodra de Heilige Vader, op de schouders zijner *sediarii* gedragen en door de kardinalen, de beamten van het pauselijke hof, de edelwacht en de Zwitsersche garde omringd, het opengehouden middenschip der basiliek binnentrok, klonken uit zilveren trompetten de tonen van het *Tu es Petrus* hem tegen, terwijl de menigte in uitbundig gejuich uitbarstte.

Te midden der ontelbare aanwezigen trok de stoet naar het pauselijke altaar, dat zich met zijn bronzen baldakijn, in het midden van den tempel, onder den ontzaglijken koepel verheft. Hier steeg de Heilige Vader van de *sedia* en beklom de treden van het altaar, om het heilig misoffer te gaan opdragen.

Voor hem, die met de inrichting der Romeinsche basilieken niet bekend is, is het tot juist begrip onzer afbeelding noodig te weten dat het pauselijk altaar zoo is geplaatst, dat de officiant met den rug naar het priesterkoor en met het gelaat naar het schip der kerk gekeerd is. Vóór het altaar leidt namelijk een dubbele trap naar de crypte, met de graven der apostelen, waarboven het is opgetrokken, zoodat daar geene plaats is voor den officiant. Deze staat er dus in zekeren zin achter en ziet, tusschen de altaarkandelaren door, neder op de menigte in de groote beuk. Vandaar dat zich op onze afbeelding, achter het altaar, als een eindeloos verschiet opent; het is het schip der St. Pieterskerk, hetwelk zich in zijne volle lengte voor ons oog uitstrekt Aan den ingang van dat schip zien wij het standbeeld van den H. Petrus, overhuifd door een purperen troonhemel, waarvan eene gulden lamp afhangt.

De prelaten, welke wij op den voorgrond van ons tafereel waarnemen, zijn de driehonderd aartsbisschoppen van alle landen en ritussen, welke het geheele priesterkoor innamen. In dat priesterkoor ook was ter eene zijde eene tribune opgericht voor de verwanten des Pausen, onder welke de broeder des Heiligen Vaders, kardinaal Giuseppe Pecci de eereplaats innam, terwijl daartegenover zich de tribune bevond van het *diplomatische korps*, waar de Fransche gezant vooraan zat.

De beide armen van het dwarsschip, op onze gravure slechts voor een klein gedeelte zichtbaar, werden ingenomen door de patricische Romeinsche familiën en de afgevaardigden der internationale comiteiten voor het jubelfeest. Ook stonden er tribunes voor genoodigden uit alle landen, zoowel voor het standbeeld des H. Petrus als aan de andere zijde van het schip. In het schip zelf, verdrong zich aan weerszijden van den opengehouden doorgang eene ingetogen menigte, die zich tot ver in de zijkapellen uitstrekte.

Onder de mis deden de zangers der Sixtijnsche kapel, op eene der zijtribunes bij het pauselijk altaar geplaatst, eene prachtige muziek hooren en bij het plechtig oogenblik der Elevatie weerklonken zilveren bazuinen.

Na de mis hief de Heilige Vader, voor het altaar staande, *het Te Deum* aan, waarvan de verzen beurtelings door het koor der pauselijke zangers en door al de aanwezigen gezongen werden. Onuitsprekelijk was de geestdrift, waarmee die duizenden stemmen den lofzang van dankzegging uitgalmden.

Thans werd den H. Vader opnieuw de driekroon opgezet, die hij onder de mis met den mijter verwisseld had; de Paus nam weder op de *sedia* plaats en werd tot vóór

het altaar gedragen, waar eene hooge estrade was opgeslagen, van welke men het geheele middelschip alsmede de beide armen van het dwarsschip kon overzien. Op die verhevenheid werd de *sedia* neergezet onder een grooten troonhemel, welks draagstokken door de eerste grootwaardigheidsbekleeders van het hof werden vastgehouden. Terwijl een aartsbisschop het boek en een ander de kaars vasthield, bad de Paus met luider stemme in het Latijn, waarna hij, de armen uitbreidende en driemaal het kruisteeken makende, den plechtigen apostolischen zegen *orbi et orbi* uitsprak.

Een kardinaal-diaken las ten slotte den aflaat voor, ter gelegenheid van den jubilé uitgeschreven, en de stoet keerde onder de toejuichingen der menigte in dezelfde majestatische orde als waarin hij gekomen was, naar den uitgang der basiliek terug De gouden mis van Leo XIII behoorde tot het verleden, maar hare beteekenis als wereldgebeurtenis zal zich nog tot ver in de toekomst doen gevoelen. De Heilige Vader zelf kon niet nalaten die opmerking te maken, toen hij ter eene zijde de kostbare tiaar aanschouwde, door de stad Parijs geschonken, aan den anderen kant den prachtigen mijter des keizers van Duitschland en in het midden het stralende altaarkruis, dat een geschenk was van den keizer van Oostenrijk, terwijl de gewijde vaten, bij het heilig misoffer gebruikt, door koningin Victoria van Engeland waren aangeboden. Alle vorsten en volken der aarde hadden bijgedragen tot opluistering van het gouden priesterfeest des Pausen.

Vader en dochter.

Ziedaar een fijn gevoeld tafereeltje, waarin eene heele geschiedenis schuilt. De betrekking tusschen vader en dochter ontleent hier aan de omstandigheden eene bijzondere innigheid. De dochter is hem niet alleen een liefhebbend kind, de lust en troost van zijn leven, zijne hoop tegen den ouden dag: zij neemt voor hem ook de plaats in der diep betreurde echtgenoote, hem helaas te vroeg ontvallen, doch wier evenbeeld met den dag meer en meer in zijne lieve oudste herleeft. Zij was het, die vader staande hield, toen moeder van zijne zijde werd weggerukt, en door hare deelneming en toewijding is de bittere rouw zijns harten allengs in kalme berusting overgegaan. Zij was het, die zijn jongste kind, als hulpeloos wicht door de moeder achtergelaten, tot eene tweede moeder strekte en onder ware zusterlijke verzorging is broertje tot een vroolijk knaapje opgegroeid, dat in de verte den slag niet vermoedt, waardoor het reeds in de wieg getroffen werd. Al schreide de treurende dochter in stilte soms heete tranen om het verlies der moeder, wier heengaan zulk eene vreeselijke leegte in het gezellige huis achterliet, in de tegenwoordigheid haars vaders trachtte zij steeds hare smart te bedwingen en hem een kalm, opgeruimd gelaat te toonen, opdat hij die leegte minder gevoelen zou. Zoo is er nu reeds een geruime tijd heengegaan, en al werpt nog de herinnering aan de verlorene moeder en echtgenoote eene weemoedige schaduw in de vriendelijke huiskamer, er heerscht vrede en stil geluk in het kleine gezin van vader en dochter, opgevroolijkt door het gekraai en gedartel van beider lieveling, den kleine, die niet weet dat hij moederloos is.

Het Amerikaansche monstervlot.

Dat zelfs in Amerika niet alle groote ondernemingen, hoe vernuftig ook bedacht en hoe beleidvol uitgevoerd, met een gunstigen uitslag bekroond worden, leert de geschiedenis van het bekende monstervlot, dat voor eenige weken in den Atlantischen Oceaan is uiteengeslagen.

De ontzaglijke bosschen van Nieuw-Schotland leveren het benoodigde hout voor bijna geheel Noord-Amerika, doch het vervoer, voornamelijk van de grootste blokken en zwaarste stammen, ging steeds met buitengewone moeilijkheden gepaard. De schepen konden geene grootere stammen dan boomen van 65 voet lengte laden, zoodat de overige per spoorweg moesten worden aangebracht, hetgeen de houtkoopers op fabelachtige kosten joeg, daar dikwijls drie of vier wagons ternauwernood voldoende waren voor het vervoer van één boomstam.

Dit bracht den heer James D. Leary te New-York op het denkbeeld een monsterhoutvlot te doen bouwen en dit over zee van Port Joggins tot in de haven van New-York te laten sleepen. Den 15^{en} November van het vorig jaar werd de ontzaglijke houtstapel behoorlijk te Two Rivers in Nieuw-Schotland te water gelaten. Hij bestond uit niet minder dan 20000 dennen- en sparrenstammen, van 35 tot 95 voet lang, en eene ontzaglijke hoeveelheid beuken-, berken- en mastenhout, te zamen 500.000 voet timmerhout.

De afmetingen van het vlot waren 585 voet lengte, bij eene breedte van 62 en eene hoogte van 37 voet. Het was volgens eene geheel nieuwe methode gebouwd, met spits toeloopende einden, en het geheel zoo zorgvuldig met ijzeren kettingen ineengesjord, dat deze reuzentakkenbos, naar allen schijn met geene mogelijkheid uit elkaar geslagen kon worden. Er was zelfs gerekend op het zoogenaamde werken van het hout.

Met alles en allen had het bouwen van dit monstervlot, hetwelk de vrucht was van jarenlange plannen en proefnemingen, 6.400 pond sterling gekost, terwijl de gezamenlijke waarde aan timmerhout 30.000 pond sterling bedroeg. Het opsleepen van het gevaarte tot voor New-York was aanbesteed voor 700 pond, ongerekend de kosten van kabels of lijnen.

Het kostte vrij wat moeite het monstervlot van stapel te doen loopen, en vijf en veertig mannen hadden zes maanden lang gewerkt aan eene sleephelling ter lengte van 1200 voet, die bestemd was om nog jaren lang tot het aflaten van dergelijke houtvlotten dienst te doen.

Een kolossale stoomer van 1500 ton was uitgekozen tot het opsleepen van het vlot, dat met eene sleeptouw van 15 duim dik, aan de middelste, over de heele lengte van het vlot loopende ketting bevestigd, alsmede met twee touwen, elk ter dikte van 10 duim, aan weerszijden, met den sleepboot verbonden was. De afstand tusschen het vlot en den boot was 1000 voet.

Den 30^{en} November van het vorig jaar werd de ontzaglijke houtmassa te water gelaten en gedurende eenige dagen ging alles naar wensch, maar den 18^{en} December rukte eene hevige windvlaag de sleeptouwen, omstreeks 45 mijlen van Nantucket Island, vaneen en verloor de stoomer het vlot geheel uit het oog. Daar men vermoedde, dat het in het gewone kielzog der groote Atlantische stoomschepen was afgedreven, zond de regeering der Vereenigde Staten onmiddellijk den stoomer *Enterprise* uit om het gevaarlijke wrak op te sporen. Het bleek echter dat het monstervlot geheel uiteengeslagen was, aangezien er brokstukken van werden gevonden op 350 mijlen Zuidzuidwest van Sandy Hook en 135 mijlen van de plek, waar men het was kwijt geraakt.

De stammen, met zooveel zorg saamgebonden, dobberden links en rechts op de watervlakte, zich hoe langer hoe meer verspreidende, naarmate zij door den vloed werden meegesleept. Gelukkig waren ze echter niet in den weg der trans-Atlantische booten gedreven, zoodat men ze als betrekkelijk onschadelijk kon beschouwen: de bevelhebber der *Enterprise* althans vermeldde dat de stukken hout over eene oppervlakte van 1000 vierkante mijlen verspreid ronddreven, het eene een kwart of halve mijl van het andere. Dat gevoelen werd intusschen niet gedeeld door andere zeekapiteins, die van meening waren dat een schip, hetwelk met een dezer zware blokken in botsing mocht komen, leelijke averij kon beloopen. Tot dusver heeft men evenwel geene ongelukken van dien aard te betreuren gehad, zoodat er niets heeft schipbreuk geleden dan alleen het monstervlot, - hetgeen intusschen al erg genoeg is.

Geld of liefde. Zedenroman door Désiré Delcroix. (*Vervolg.*)

XVII.

> En ik ben geworden als een mensch die niet en hoort; en die geene wedersprake en heeft in zijnen mond.
> (PSALM XXXVII.)

De winter had uitgewoed, het sneeuwkloksken had zijn wit kleed afgeschud en de natuur was uit haren schijndood verrezen. De rozelaar op Mevrouw van Stralen's graf geplant schoot knoppen uit en de jonge zwaluwen waren ten ouderlijke neste teruggekeerd.

Van Stralen en zijne dochter waren nog steeds bij Vanderklaveren te huis.

De oude Jan, Stien en Annemie bewoonden alleen het voorhoofd van het kasteel, waar thans eene doodsche stilte heerschte.

Ofschoon van daar verwijderd, had Clara de gunstelingen harer moeder niet verzuimd, en de oude Jan had bevel ontvangen geene bedrukten te vergeten, en te maken, dat de noodlijdenden het afsterven hunner weldoenster niet te zeer gewaar werden; ook werd 's meisjes naam met eerbied uitgesproken, en telkens als zij het kerkhof van V.... bezocht, werd zij met zegeningen begroet.

Zeker zag de moeder met welgevallen uit den hoogen op hare dochter neder, en verheugde zich over hare liefdadigheid.

Wie vroeger Van Stralen had gekend, zou bezwaarlijk den hoogmoedigen man thans nog in dit ontvleescht geraamte herkend hebben.

In zes maanden tijds waren zijne grijze haren geheel wit geworden; zijne wangen hingen slap en kleurloos over de scherp uitstekende kaakbeenen, en zijn gestel was onder den schromelijken last der wroeging gebogen en gekromd.

De dood der voorbeeldige vrouw had het hart des ellendigen mans uit zijnen doodslaap opgewekt: Gods genade had zijne ziel geraakt en thans besefte hij wat schatten van deugd en liefde hij had onderdrukt.

Omringd, als hij was, van zijne dochter, die hij immer door zijne trotsche en afzonderende inborst op eerbiedigen afstand hield, en die hem te zeer vreesde, om dezen afstand te overschrijden; door zijne zuster wier goed, maar zonderling karakter niet met het zijne strookte, en door den sulachtigen Vanderklaveren, die hem slechts het woord toestuurde om te vragen: - Zwager, wat denkt gij van het weer? of - Gelooft gij dat de pataten dit jaar zullen lukken? en andere soortgelijke dingen meer, was de boetende weduwenaar, om zoo te zeggen, geheel en al aan zich zelven en zijne folteringen overgelaten: de troost des geheugens was hem zelfs ontzegd, want het verledene getuigde tegen hem.

Geen wonder dus, dat hij treurig en met hangenden hoofde de velden doorwandelde, als rustte er een vloek op zijnen schedel.

De kinderen, die hem van verre zagen aankomen, maakten eenen omweg, want zij vreesden hem; de vrouwen, die hem te gemoet kwamen, durfden hem geenen goeden dag wenschen, en de mannen die hem voorbijgingen, zagen hem na en zeiden:
- Die strenge heer daar zoekt eene plaats voor zijn graf.

Op eenen vroegen morgen der lieve Meimaand wandelde hij wederom in gezelschap zijns zwagers traagzaam den grooten weg op.

Het weder was zacht en lieflijk: de leeuweriken tierelierden hoog in de lucht, de biekens gonsden over het veld en oogden op buit, gele vlinders fladderden rond, en teekenden kronkellijnen in het ruim; doch dit alles bemerkten de twee wandelaars niet. Van Stralen, in zwaarmoedige gepeinzen verdiept, zag niets dan het zand des wegs, hoorde niets dan de stemme zijns gewetens, en de schoonbroeder had geene oogen genoeg om den buitengewonen groei der aardappelen te bewonderen.

Clara en hare moei waren thuis en streken het linnen.

Het jonge meisje, alhoewel zoo diep niet meer onder haar leed gebogen, had toch nog haar vroeger vroolijk karakter niet terugbekomen: een lichte zweem van weemoed scheen nog onder het bijna onmerkbare rood der keerende rozen harer wangen.

- Waar mag thans Arthur zitten? zeide Mevrouw Vanderklaveren; hij is reeds drie maanden vertrokken, en wij hebben nog niets van hem gehoord.

Clara antwoordde niet, maar zij dacht bij zich zelve: - Waar mag Lodewijk zijn?

Alsof de moei de gedachten harer nicht geraden had, voer zij voort:

- En Lodewijk, waar mag die *gevlogen* zijn? het dunkt mij, het is zeer ondankbaar van hem, zijnen pleegvader niet eens te komen bezoeken.

Het meisje, nooit te recht geweten hebbende, wat er tusschen Lodewijk en haren vader plaats had gegrepen, vond mede 's jongelings gedrag zeer bevreemdend, maar durfde nochtans hare gedachten niet uiten.

- Ja, vervolgde Tante Treze, ik moest al lang eens uwen vader over dit alles gesproken hebben; maar gij weet, hij verkeert thans in zulken droevigen toestand, dat ik, uit vrees van hem verdriet te veroorzaken, tot nu toe nog geen moed gevoelde zulk gesprek aan te knoopen.

- Doe het ook niet, Tante, wij zullen liever deze zaak zoo laten sprak Clara, met tranen in de stem; Lodewijk bemint mij toch niet, anders ware hij reeds lang hier geweest. Ik wil trachten hem te vergeten, en God zal mij moed verleenen, om geduldig mijn verdriet te dragen.

- Dat is nu nog wat nieuws! sprak Tante Treze; Lodewijk u niet beminnen! wel lieve, dat zou ik willen zien; hij zou een jong, vlug en rijk meisje als gij versmaden? wel dat ware wat schoons!

- Indien hij mij slechts om deze drie hoedanigheden gaarne zag, dan ware ik er toch niet mede tevreden, Tante; en ik zou er niet min ongelukkig om zijn, antwoordde Clara. Doch zwijgen wij daarvan, voegde zij er zuchtend bij, ik denk er maar al te dikwijls aan.

- Wel lieve, zegde Mevrouw Vanderklaveren, en zij zette beide armen in de zijde, wat zullen wij nog al hooren, en wat voor eene aardige wereld beleven wij? In mijnen tijd ging dat geheel anders. Als Koben, uw oom, bij mij ter vrijinge kwam, deed ik hem eenen anderen gang gaan. Hij moest dansen zoo als ik schuifelde, al had hij toch nog zeven honderd pond wisselgeld in liggende munte en twee pachtgoederen. Vraag het hem liever, als hij thuis komt, hij zal er u wat van weten te vertellen.

Clara weende en lachte te gelijk.

De schertsende meter, die geen ander oogmerk had dan het meisje te doen lachen, en den stroom harer treurige gedachten te keeren, voegde er bij:

- Ja, ja, onthoud dat, meiske, 't is maar alzoo, dat tegenwoordig een ongelukkig vrouwmensch getrouwd raakt.........................

Ondertusschen vervolgde Van Stralen en zijn zwager hunnen weg, de eerste ten prooi aan sombere denkbeelden, de tweede met die gelukkige gedachte- en gevoelloosheid, waarop de angeltand der aardsche jammeren zich verstompt of verbrijzelt.

Eene boerenkar verscheen in de verte.

Daarin reden vijf personen: Op de voorbank zat Lena tusschen Jozef en Lodewijk.

Jozef en Lena, die den dag te voren getrouwd waren, maakten volgens Vlaamsche gewoonte hunne speelreis.

Beiden zagen er zeer gelukkig en vergenoegd uit.

Lodewijk echter deelde in hunne vreugd niet: zelfs scheen hij zeer droefgeestig, als speet het hem dat hij zich liet medesleepen, en thans door zijn treurig voorkomen het geluk der nieuwgetrouwden verbitterde, en sombere tinten wierp op het tafereel hunner hoop.

Van achter zaten Lena's moeder en Jozefs tante.

Op de voorbank vergenoegde men zich met in elkanders oogen te lezen; maar op de achterbank ging het er anders toe.

De twee deftige vrouwen, die zoo nog al wat wijn gedronken hadden, waren praatzuchtiger dan ooit, alhoewel de schokkende kar op den hobbeligen weg, juist geene voor de redekaveling voordeelige plaats kon heeten.

Jozefs tante had thans het woord.

Zij was reeds een goed half uur en voor de honderdste maal bezig, met al de wederwaardigheden en lotgevallen harer laatste reis naar Gent te vertellen, en haar verhaal was als naar gewoonte met *zeî ik alzoo* en *zeid hij alzoo's* sterk gekruid.

Toen de kar nog slechts eenige stappen van onze twee wandelaars was, geraakte een der wielen tegen eenen grooten steen en er ontstond een geweldige schok, welke Jozef en Lena niet eens bemerkten, maar die op de achterbank een geheel ander uitwerksel had.

De schok viel juist voor achter eenen welgeplaatsten: *De Commissaris zeî alzoo*, en hij was zoo geweldig dat de vertelster den draad haar verhaals verloor, en den begonnen volzin met de volgende woorden eindigde:

- *Die duivelsche karre zou 'nen mensch de ingewanden uit het lijf schokken.*

Dit quiproquo was zoo grappig, dat Jozef en Lena wel twee minuten lang verzuimden, elkander in de oogen te zien, en de droefgeestige Lodewijk zelf zijnen ernst er bij verloor.

Het gelach, dat hier op volgde, was zoo luidruchtig, dat de voorbijgaande Van Stralen onwillekeurig het hoofd omdraaide en met verwilderden blik naar de lachers opkeek.

Hij zag echter Lodewijk niet, maar deze had zijnen pleegvader herkend.

En op het zicht der verwoesting, welke het verdriet op dit eertijds zoo bloeiend en indrukwekkend gelaat, op dit eenmaal zoo krachtvol gestel had uitgeoefend, vergat de jongeling eensklaps de minachting, waaronder hij zoo lang gebogen ging en die zoo zeer zijne ziel krenkte. Zijne fierheid versmolt onder het medelijden als sneeuw voor de zon, en toen het rijtuig de eerste huizen van het dorp naderde, zeide hij tot zijn vriend:

- Hou hier eens stil, Jozef, want verder kan ik niet mederijden.

- Wel waarom niet? vroegen allen gelijk.

Lodewijk antwoordde:

- Ik zal het u later zeggen; bekommer u niet over mij, ik heb hier in het dorp eenen heiligen plicht te vervullen, en morgen zal ik u te Gent opzoeken.

Jozef maakte geene opmerkingen meer: hij hield het rijtuig stil.

Lodewijk drukte allen de hand, stapte af en sloeg eene zijstraat in, terwijl Jozef hem deelnemend met de oogen volgde, en Lena zeide:

- Arme, arme vriend! gij zult zien, hij zal van die booze liefde aan het kwijnen gaan. Jozef, hoe dankbaar moeten wij God niet zijn, dat Hij ons zoo niet heeft beproefd.

Jozef bezag zijne vrouw met onbeschrijfelijke liefde, hij gaf het paard de zweep, de krakende kar danste op den oneffenen weg, en weldra was zij in de verte verdwenen.

(*Wordt voortgezet.*)

Menschelijke lichaamskracht.

Door middel van een dinamometer (krachtmeter) heeft men eene vergelijkende tabel ontworpen der lichaamskracht van verschillende volkeren en men verkreeg de volgende cijfers:

Op van Diemensland, op den laagsten trap

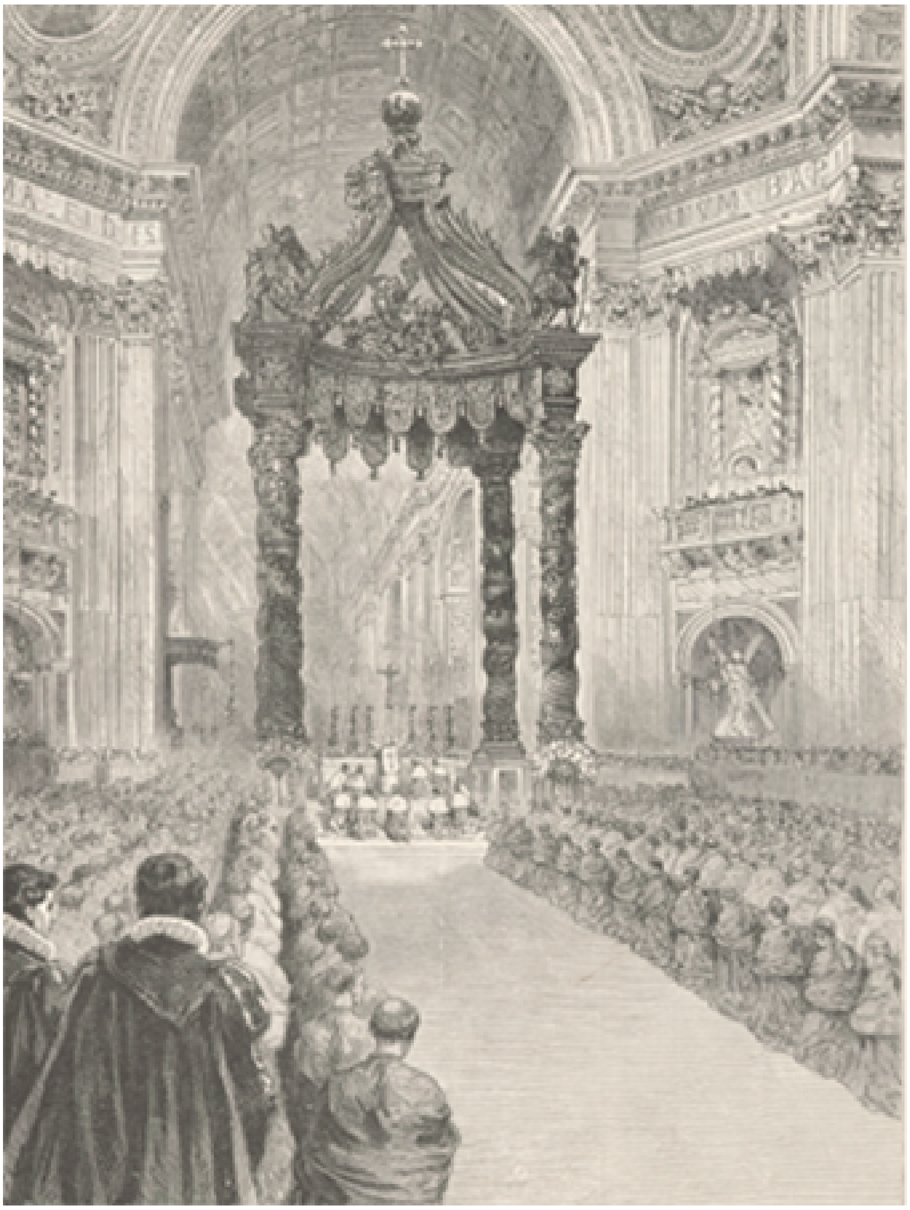

DE GOUDEN MIS VAN Z.H. LEO XIII.

VADER EN DOCHTER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E.A. ABBEY.

van beschaving, 60; op Nieuw-Holland, op een hoogeren graad van beschaving, 62; op het schiereiland Malacca, 64; in Frankrijk en Engeland, 68. De halfwilde volkeren zijn dus, in strijd met vorige meeningen, niet zoo sterk als de beschaafde.

In de oudheid maakte de physieke kracht der menschen de kracht der staten uit, en die volkeren, die niet talrijk genoeg waren om zich tegen de invallen van machtiger volken staande te houden, moesten noodzakelijk middelen aanwenden, om hunne spierkracht te vermeerderen. Dit bereikten de Grieken door middel van grootsche instellingen. Om dappere verdedigers, krachtige soldaten te verkrijgen, die in staat waren om weêrstand te bieden aan de machtige legers der Perzen, richtten zij gymnasiën op, en dwongen de jeugd, ze te bezoeken. Hunne verschillende gymnastische oefeningen waren niets anders als voorbereidselen tot de veldslagen van Marathon, Salamis en Thermopylae; hunne feesten waren spelen, en hunne spelen proeven van overwinning. Het kleine Grieksche volk verdubbelde op die wijze zijne krachten, om steeds gereed te zijn, aan Azië het hoofd te bieden.

Door eene gelukkige samensmelting van verschillende toestanden, droegen de spelen van het oude Griekenland zoowel bij tot de ontwikkeling van de macht van den staat, als tot bevordering der schoone kunsten. De kampspelen, de openbare dansen der jeugd, de spiegelgevechten, de pantomimen onder de wapenen, de wedloop, het zwemmen en andere oefeningen boden als voorwerp van navolging, de schoonste houdingen en bekoorlijkste stellingen aan, en juist daarom komen de modellen van kracht en lichamelijke schoonheid in het oude Griekenland zoo dikwijls voor, als zij heden onder ons zeldzaam zijn.

De eer en de belooningen, die deze athleten ten deel vielen, vermeerderden hun aantal, en hielden de aandrift tot navolging onder hen wakker. Bij de nationale spelen en de openbare feesten hadden de athletische spelen streng naar de regels plaats. Het volk omringde de kampplaats der athleten, en begroette den overwinnaar met juichkreten. Wij willen van enkele personen melding maken, die in de geschiedenis geboekt staan als met buitengewone kracht begaafd.

Milo van Croton, een athleet van buitengewone kracht, was viermaal overwinnaar in de olympische spelen. De sterkste mannen waren niet in staat, om hem een granaatappel te ontrukken, dien hij slechts tusschen twee vingers vasthield. Alleen door het samentrekken zijner spieren en het doen opzwellen zijner aderen, verscheurde hij een band dien men om zijn hoofd gewonden had.

Polydamas uit Thessalië was de sterkste en vlugste mensch van zijn tijd; hij greep, als Hercules, een ontzaglijken leeuw aan, die de dalen van den berg Olympus onveilig maakte, en doodde hem. Met ééne hand hield hij een met twee paarden bespannen wagen tegen; hij brak een boomstam midden door, zooals men een rijsje breekt, en koning Darius liet hem aan zijn hof komen, om eenige proeven van zijne kracht te zien. Bij het binnentreden velde Polydamas drie der sterkste soldaten van de lijfwacht des konings ter aarde, terwijl hij hun ieder een slag op 't hoofd gaf; toen ging hij al schertsende, hier en daar, meer vuistslagen uitdeelen, totdat koning Darius eindelijk riep, dat het genoeg was. Daarop greep hij een stier bij een der pooten en liet hem voortdrijven; het woeste dier sloeg met de voorten achterpooten, doch kon zich niet uit de vuist bevrijden, die hem zoo vast omklemde, en liet een zijner hoeven in den steek.

Plinius haalt de beide volgende voorbeelden van sterkte aan: te Rome was een zekere Salvius, die 200 pond op zijne schouders, 200 pond in de handen en 200 pond

aan de voeten droeg, en met gemak daarmede de sporten van eene ladder beklom. Een ander, Athanatus geheeten, doorliep de renbaan met 1000 pond beladen, waarvan 500 op de schouders en 500 aan de beenen.

De vermaarde Theogenes van Thacos, die aan de schoone vormen van een Apollo de kracht van een Hercules paarde, overwon al zijne mededingers in de verschillende gymnastische oefeningen en oogstte 1400 kronen.

Eurybates, Chili, Euthymus, Astydamas en anderen maakten zich door hunne sterkte en vlugheid beroemd.

Ofschoon heden ten dage de athleten niet meer den roem van vroeger inoogsten. zoo laten toch de chronieken der moderne tijden niet na, om de heldendaden onzer tamelijk schaarsche Herculessen te boekstaven; oogstten zij al geene kronen, toch werden zij de bewondering van het publiek deelachtig.

Menigmaal ziet men op de pleinen van groote steden en op uitspanningsplaatsen sterk gebouwde menschen, die in hunne toeren eene groote kracht, 't zij òf met de armen, òf met de knieën, òf met de lendenen, òf met de kinnebakken, enz. ten toon spreiden; zij evenaren op verre na niet aan kracht en rijkdom van vormen de athleten van de oudheid. Men voert evenwel enkele voorbeelden aan, die wedijveren kunnen met Milo van Croton.

Lodewijk van Boufflers, geboren in 1534, werd wegens zijne buitengewone lichaamskracht de Sterke genoemd. Hij brak eene ijzeren staaf met zijne handen midden door. De sterkste man worstelde te vergeefs, om zijne hand los te rukken, die Boufflers tusschen duim en wijsvinger vasthield. Rechtop staande, zonder zich ergens aan te steunen of vast te houden, konden vier sterke grenadiers hem niet van de plaats bewegen; hij bleef zoo vast op de plek staan, als een in den grond vastgestampte paal. Menigmaal schepte hij er vermaak in om zijn gezadeld paard op de schouders te dragen, en met dezen zwaren last ging hij op het exercitieveld wandelen tot groote vermaak van het volk. Boufflers paarde aan zijne kracht, vlugheid en gemakkelijkheid van beweging, wat te merkwaardiger is, daar de Herculessen over 't algemeen onbehulpzaam en lomp zijn. Hij sprong, geheel gewapend, te paard, zonder een voet in den stijgbeugel te plaatsen, en de beroemdste loopers en springers werden steeds door hem overwonnen. Zijne sterkte en vlugheid werden spreekwoordelijk.

Een Spanjaard, Redder geheeten, bracht in 1855 de stad Napels in verbazing, en wel door de spierkracht van zijn handgewricht. Hij verbrak de sterkste handboeien, die men hem aanlegde, hij kruiste zijne armen over de borst, en tien mannen waren niet in staat, die door middel van touwen, welke er aan vastgebonden waren, van elkander te trekken.

Maurits, graaf van Saksen, bekend onder den naam van maarschalk van Saksen, was niet minder beroemd door zijne lichaamskracht, als door zijn veldheerstalent. Toen hij op zekeren dag de werkplaats van een hoefsmid binnen trad, om zijn paard te laten beslaan, brak hij met zijne vingers al de hoefijzers stuk, die de smid hem liet zien, en zeide: ‘Vriendlief, uwe ijzers deugen niet, gij hebt mij lood gegeven.’ Lachend wierp hij den man een louis d'or toe en stond op 't punt om heen te gaan, toen de smid, ook iemand, die buitengewoon sterk was, hem met de woorden staande hield: ‘Genadige heer, uwe geldstukken deugen even weinig als mijne hoefijzers.’ Hij reikte hem de beide helften van het geldstuk toe, dat hij met zijne vingers midden door gebroken had.

De graaf stond verstomd, dat hij een mededinger in lichaamskracht, dien hij nog nooit ontmoet had, aantrof, gaf den smid eene ruime gift, en nam hem later in zijn dienst.

Op eene reis, die de graaf naar Londen deed, velde hij, naar men zegt, een half dozijn boksers, die hem den weg versperden, met de vuist ter aarde, en wierp hen vervolgens, een voor een, op eene vuilniskar met evenveel gemak, alsof hij een bal wierp.

In de zestiende eeuw maakte de majoor Barsabas zich door de spierkracht zijner armen beroemd. Wij willen hier enkele van zijne beroemdste daden mededeelen.

Op zekeren dag nam hij een 500 pond zwaar aambeeld op, en verborg het onder zijn mantel. Meermalen exerceerde hij met een kanon, in plaats van met een geweer, om zijne kameraden te vermaken. De grootste dieren stikte hij in zijne armen. Toen hij eens bij toeval een kruisweg voorbijkwam, waar een menigte volks naar een kolossalen dansenden beer stond te kijken, drong hij door de menigte en verlangde met het verschrikkelijke dier te worstelen, wat hem echter eerst na veel aarzeling toegestaan werd, omdat men vreesde, dat hem een ongeluk zou overkomen. De majoor wierp zijne tegenpartij eenige malen ter aarde, en, hem voor een onwaardigen kampvechter verklarende, sloeg hij hem met een enkelen vuistslag dood, en droeg hem onder de daverende bijvalskreten der verbaasde menigte op de schouders rond. - Op zekeren avond, toen hij in zijn kwartier terugkwam, bemerkte Barsabas, dat eenige officieren van zijn regiment door eene woedende menigte omringd werden; hij liep er rechtstreeks naar toe, en stiet de lieden, die hem in den weg stonden, om, zoo als een kind een looden soldaat omver werpt. Het woedende volk stortte zich met geschreeuw op hem, zoodat voor zijne kameraden en voor hem zelven, het gevecht treurig scheen te zullen afloopen. Barsabas echter greep met elke hand een van de sterkste der aanvallers, en bediende zich van hen als van eene knods, om de anderen te verdrijven. Voor zulk eene herculische kracht stoof de ontstelde en verschrikte menigte uiteen, en de officieren konden rustig hun kwartier opzoeken. Men ziet, dat het niet aan te raden is om met zulk een Hercules twist te zoeken: toch aarzelde een zekere Gascogner niet, om hem tot een tweegevecht uit te dagen. Barsabas, goedhartig en geduldig, zooals bijna alle mannen van buitengewone lichaamskracht, bewaarde het stilzwijgen; de Gascogner drong echter verder bij hem aan, doch bekwam weer geen antwoord; eindelijk, bij de derde uitdaging, die gepaard ging met eene beleedigende beweging der hand, werd Barsabas ongeduldig en antwoordde: ‘Gij dwingt mij dus, mijnheer? Goed, hier is mijne hand, sla toe!’ De Gascogner had de dwaasheid zijne hand in de aangebodene te leggen, doch stiet terstond een verschrikkelijken, hartverscheurenden kreet uit: zijne hand werd te samengedrukt, alsof zij tusschen twee planken te pletter geschroefd werd.

De zuster van majoor Barsabas was niet minder beroemd wegens hare sterkte. Men verhaalt verscheidene anecdotes van haar, doch eene enkele zal genoeg zijn om hare kracht te kunnen beoordeelen. Er waren dieven binnen een vrouwenklooster geslopen; de schrik was grenzenloos en de zusters vluchtten naar hunne cellen. Toen zuster Dorothea (dezen naam had men haar gegeven) van het gebeurde bericht kreeg, snelde zij op de dieven toe, pakte den naastbij staande bij den kraag, opende het venster en wierp hem in den tuin. Zij stond op 't punt, om den een voor, den andere na, denzelfden weg te doen gaan, toen zij gevoelde, dat zij door een messteek in de zijde gewond was. Zoodra zij haar bloed zag vloeien, werd zij woedend, rukte een houten pilaar, die het oratorium stutte, weg, velde met deze knods twee der dieven ter neer en dreef de anderen op de vlucht.

Augustus II, koning van Polen, brak met zijne vingers een hoefijzer midden door, en boog zeer gemakkelijk geldstukken krom, terwijl hij een man op zijne hand droeg.

In onze dagen zijn wij echter ook menigmaal getuigen van soortelijke kunststukken.

De zeelieden van Konstantinopel spreken nog van een Griek, die 't zoover gebracht had, dat hij, zonder andere hulp dan van zijne beide handen, het anker van een oorlogschoener op zoodanige wijze kon buigen, dat de beide einden recht tegenover elkander stonden.

De gebroeders Rousselle, de Herculessen van het Noorden genoemd, hebben ons over eenige jaren voorbeelden van wezenlijke, buitengewoon merkwaardige sterkte gegeven. De sterkte was bij hen overal gelijkelijk verdeeld, d.i. de armen, de knieën, de beenen, de kinnebakken vooral, deden de sterkste toeren. De oudste Rousselle sprong met gemak 10 voet in de hoogte met een

gewicht van 50 pond aan zijne voeten, en een even zwaar gewicht in elke hand. Met één arm hield hij zich gedurende eene minuut, in de vermoeiende stelling die hierin bestond: hij greep een aan den muur bevestigden ring, en hief zich horizontaal zijwaarts op, terwijl hij zijn lichaam door de samentrekking der spieren, geheel stijf hield. Op een stoel klimmende, buitelde hij over 't hoofd, en hief met de tanden een gewicht van 500 pond van den grond op; vervolgens plaatste hij zich onder eene tafel, die met 1800 pond gewicht beladen was, en hief ze met de schouders in de hoogte.

Deze beide broeders, bijna van gelijke kracht en dezelfde gestalte, bezaten in hunne jeugd geene bijzondere sterkte, eerst door herhaalde en nogmaals herhaalde oefeningen en groote matigheid, verkregen zij deze buitengewone spierkracht.

Volgens Baglivi kon een Engelschman, met behulp van eene touw, die men om zijn lichaam bond, twee met de zweep aangespoorde paarden, vasthouden.

De athleet Iccus bij de oude Grieken hield den woedendsten stier tegen, en rukte hem de horens uit het hoofd met hetzelfde gemak, waarwij een radijs uit den grond trekken.

De spierkracht hangt bij menschen en dieren af van de samentrekking der spieren. Sterke lieden vertoonen een zeer sterk ontwikkeld spierstelsel, zoodat men gelooven zou, dat de kracht over 't algemeen in verhouding staat tot den omvang der spieren. Men kan echter niet loochenen, dat de invloed der zenuwen bij de lichaamssterkte eene groote rol speelt. Men treft dikwijls menschen aan, bij wie de spieren veel minder ontwikkeld zijn, dan bij anderen, die een waarlijk athletischen vorm bezitten, en toch zullen de eerste de laatste overtreffen in spierkracht. Dat hangt alleen af van den invloed der zenuwen, die bij de eerste werkzamer zijn dan bij de laatste.

De gewone oorzaak van de samentrekking der spieren ligt in den wil; intusschen zijn er ziekten die onvrijwillig de samentrekking der spieren veroorzaken.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

‘Wat gij ook weten moogt, mijnheer Stroombeek, kom er rond voor uit,’ dus nam de baron eindelijk het woord weder op. ‘Wenscht gij mijn stilzwijgen, reken hierop; gij zult toch begrijpen dat ik nu niet rusten kan voor ik uw verontrustend zwijgen verbroken heb.’

‘Ik weet niet wat...’

‘Zoek geene verdere uitvluchten. Kunt gij bewijzen, dat die verdenking ongegrond is, zoo doe ik een beroep op uwe eer en uw geweten. Gij zijt verplicht, dit bewijs te leveren, te meer dewijl een getuige opgetreden is, die de schuld mijns broeders bezweren wil.’

De bankier keek onthutst op. Angst en twijfel vertoonden zich in zijne trekken.

‘Een getuige?’ vroeg hij ongeloovig. ‘Wie kan dat zijn?’

‘De vroegere rentmeester van mijn overleden vader.’

‘Steenhouwer? wat wil hij vertellen?’

‘Hij wil gezien hebben, dat de kogel, die mijn vader doodde, uit de buks van mijn broeder gekomen is.’

‘Dat is een leugen!’ zegde Stroombeek verontwaardigd.

‘Dat geloof ik ook; wie kan dit echter bewijzen, indien Steenhouwer deze verklaring bezweert? Gij alleen....’

‘Gij gaat te ver, heer baron, bewijzen kan ik niets....’

‘Uwe verklaringen wegen zwaarder, dan de getuigenis van Steenhouwer,’ ging Rüdiger voort, ‘en deze verklaring wensch ik nu van u. Wellicht worden mij dan ook de redenen helder, die u niet veroorloven, met mijne familie in nauwere verbinding te treden; dan kunnen wij ook daarover spreken en beraadslagen.’

Stroombeek stond van zijn zetel op en liep met groote schreden de kamer op en neder. Zijn onvaste blik en het beven zijner lippen verrieden den strijd in zijn binnenste, dien hij poogde te overmeesteren.

‘Laat mij tijd over uwe woorden na te denken,’ zeide hij na eene lange poos; ‘gij zult echter tot aan mijne beslissing niemand, wien dan ook, den inhoud van dit ons onderhoud mededeelen. Wilt gij mij dat beloven?’

‘Indien gij het verlangt....’

‘Ik *moet* het verlangen. Hoe mijne beslissing zal uitvallen, weet ik voor alsnog niet.....’

‘Gij moet uw plicht doen en den valschen getuige ontmaskeren,’ onderbrak hem Rüdiger snel; ‘hij vordert van mij vijfduizend thaler voor zijn zwijgen. Binnen drie dagen zou ik beslissen; ik ben niet genegen hem een penning uit te betalen.’

‘Dat zult gij ook niet,’ zegde Stroombeek met gesmoorde stem. ‘Ik zal morgen tot een besluit komen, maar ik zeg u nog eens: bewijzen kan ik niets.’

‘Uwe verklaring is voldoende. Wanneer kan ik morgen terugkomen?’

‘Om dit uur; ik heb de zaken van den voormiddag dan afgehandeld en geen storend bezoek meer te verwachten.’

Rüdiger nam nu afscheid, doch de bankier wandelde nog lang met een zorgvol gelaat op en neder.

‘De teerling is geworpen en ik moet mijn zwijgen breken,’ mompelde hij, terwijl hij aan het venster bleef staan en een somberen blik naar buiten wierp. ‘Wat heeft het mij nu gebaat, dat ik zweeg en geheel mijn leven vergiftigde? En de redenen, die mij tot zwijgen noopten, bestaan deze nog heden niet? Zal men aan mijne woorden geloof schenken? En hoe zwaar valt het mij, na zoo vele lange jaren mij te moeten aanklagen!’

Hij zuchtte diep en zag op zijne horloge. Het uur, waarop men placht het middagmaal te gebruiken, was gekomen. Hij verliet het kabinet, om den trap die naar de huiskamer voerde, te bestijgen. Nooit te voren was hem de diepe stilte, welke er in het groote huis heerschte, zoo beklemmend voorgekomen; zij scheen hem heden toe als het drukkende voor het onweer, als de stilte des doods boven de graven.

Er was een tijd geweest - en deze lag nog niet ver achter hem - waarin luide stemmen en helder lachen door dit huis weerklonken, en reeds in dien tijd was eronder de opgeruimden een ernstige, stille man geweest, in wiens bijzijn alle luidruchtigheid verstomde. De dood had aan die vroolijkheid een einde gemaakt; sinds was het in de bovenvertrekken van het huis stil en eenzaam geworden.

Met gefronst voorhoofd trad hij de eetkamer binnen; wederom welde een smartelijke zucht uit zijne borst op toen zijn oog op het bleeke gelaat zijner dochter viel.

Zwijgend werd de maaltijd gebruikt; slechts nu en dan wierp Erna een steelschen blik op het gelaat haars vaders. Eerst bij het nagerecht richtte Stroombeek eene onverschillige vraag tot haar. Ernstig en koel klonk ook haar antwoord.

‘Het kan niet zoo tusschen ons blijven, mijn lieve kind,’ zegde de bankier na eene nieuwe poos. ‘Gij zijt verstoord op mij en vermoedt niet hoe onbeschrijfelijk ik zelf er onder lijd, uw geluk in den weg te moeten treden.’

‘Moeten?’ antwoordde Erna op verwijtenden toon. ‘Zoo lang ik niet weet, wat u daartoe dwingt, kan ik niet gelooven, dat deze dwang werkelijk bestaat.’

‘En wanneer ik u nu zeg, dat ik mijne reden niet noemen kan zonder op mijn eigen naam eene onteerende smet te werpen?’ vroeg hij zacht. ‘Zult gij ook dan nog vorderen dat ik spreke?’

Erna zag hem ontroerd aan; de kommervolle uitdrukking van zijn gelaat schokte haar.

‘Ik kan mij dat niet verbeelden,’ antwoordde zij bewogen. ‘Gij, de rijke, hooggeachte man, die steeds even streng waart tegen u zelven als tegen anderen, gij zoudt eene daad gepleegd hebben, die zich niet met uwe eer liet vereenigen?’

‘Niemand is van zwakheden vrij, Erna.’

‘Neen, maar eene eerlooze handeling reken ik niet tot de zwakheden van den mensch.’

‘Die kan er uit voortvloeien.’

‘Toch alleen slechts bij karakterloozen, en tot deze naturen behoort gij niet.’

De bankier streek met zijn zakdoek over het voorhoofd, zijne wenkbrauwen waren somber samengetrokken.

‘Ik ben ook eens jong geweest, Erna,’ zegde hij, ‘en in de jeugd kan het beste karakter op eene klip schipbreuk lijden. Ik vraag het u nog eens: verlangt gij ook onder deze omstandigheden dat ik spreke? Zal het u onverschillig zijn, wanneer mijne vijanden en benijders met leedvermaak op mij aanvallen en alle booze tongen zich met mij bezighouden?’

‘Ik begrijp u nog altijd niet,’ hernam Erna met het hoofd schuddend; ‘ik weet alleen dit, dat ik nooit van Erwin afstand zal doen.’

‘Dus zult gij ook niet gehoorzamen, wanneer ik dit van u vorder?’

‘Het is mij onmogelijk!’

‘Hoe zwaar moet ik boeten voor de schuld, die ik in een oogenblik van onbedachtzaamheid op mij laadde!’ zuchtte hij, als met zich zelven sprekende. ‘Men benijdt mij om mijn rijkdom en geluk in alle handelsondernemingen; aan de vreeselijke beproevingen, die mij getroffen hebben, denkt men niet. En nu wend zelfs mijn laatste kind zich van mij af. Ik zal alleen blijven, een eenzaam door het verdriet gebogen man, tot de dood aan mijn vreugdeloos leven een einde maakt. Maar ik kan het u niet ten kwade duiden, Erna, als gij dit huis ontvlucht en het gezelschap van den somberen man mijdt...’

‘Papa!’ riep Erna ontroerd uit. ‘Uwe verwijten verscheuren mij het hart. Laat ons liever ernstig en bedaard over de reden uwer weigering spreken. Als gij mij overtuigt, dat gij geen ander besluit nemen kunt, welnu, dan.... wil ik u gehoorzamen, u mijn geheele levensgeluk opofferen en geene klacht zal er meer over mijne lippen komen, die u smart zou kunnen veroorzaken.’

Stroombeek schudde het hoofd; hij had, gelijk hij anders dadelijk na den maaltijd placht te doen, eene sigaar willen aansteken, maar hij stak den koker weer in zijn zak.

‘Als ik met u kon beraadslagen; ware het reeds geschied,’ zegde hij; ‘ik kan, helaas! ook daarin niet toestemmen. Het is mogelijk dat er op eene andere manier eene oplossing komt, die de vervulling van uw verlangen mogelijk maakt; de naaste dagen zullen daarover beslissen. Wilt gij mij beloven zoolang geduld te hebben?’

‘Dat is een nieuw raadsel.....’

‘Toch niet, Erna; het is slechts het onvermijdelijk gevolg van mijne weigering,’ ging hij vergoelijkend voort. ‘Eene bepaalde belofte kan ik niet geven, want de eindbeslissing zal niet van mij afhangen. Ik verlang van u slechts nog eenige dagen geduld; gij zult toegeven, dat dit geene onbillijke vordering is.’

‘Ik zal er aan voldoen, papa.’

‘En als nu - nadat ik den zwaren stap gedaan en de aanklacht tegen mij zelven ingebracht heb - de beslissing hetzelfde blijft? Zult gij u ook dan in het onveranderlijke schikken?’

‘Alleen de dood is onveranderlijk!’

‘Geene uitvluchten - geef antwoord op mijne vraag.’

‘Ik kan dit eerst dan geven, als gij mij overtuigt dat de gronden uwer weigering onoverkomelijk zijn,’ antwoordde Erna ernstig en nochtans bewogen. ‘Gij verlangt geduld van mij..., maar ook gij moet geduld oefenen. En bedenk ook, dat mijn wil alleen niet geldig is; want het betreft niet enkel mijn geluk, maar ook dat van Erwin, wiens vertrouwen ik niet bedriegen mag.’

'Zoo moeten wij afwachten, wat de naaste dagen brengen zullen,' zuchtte hij met gesmoorde stem; 'ik hoop en vertrouw, dat gij zoo lang mijn gehoorzaam kind blijven en u niet zult laten verleiden tot een stap, dien wij beiden bitter zouden moeten betreuren.'

'Wie zou mij daartoe verleiden?'

'Uw verloofde; hij schijnt een hartstochtetelijken aard te bezitten - het ligt in zijne familie. Zijn grootvader was ook een driftig, opvliegend mensch.'

'Wees gerust. Erwin zal mij niets aanraden wat mij later zou moeten berouwen; ook hem is de rust van dit huis heilig.'

De bankier verliet met bange zorg het vertrek. De uitslag van dit onderhoud bevredigde hem niet.

XIII.
Uitkomst.

Stroombeek was in zijn arbeidskabinet teruggekeerd. Heden middag vond hij geene rust; ook het korte slaapje, dat hij anders placht te doen, kon hij niet vatten. Hij stak eene sigaar aan en verdiepte zich in zijne sombere gedachten.

De klank der huisbel wekte hem uit zijn duistere overpeinzingen. Hij streek met de hand over zijne oogen en keek op de horloge. Het was de tijd waarop het kantoorpersoneel terugkwam.

De huisknecht kwam binnen en vroeg of mijnheer Stroombeek het bezoek eener vrouw kon ontvangen, die hem over eene persoonlijke aangelegenheid wenschte te spreken.

De bankier schudde weigerend het hoofd, maar hij bedacht zich en gaf bevel haar binnen te laten en dadelijk daarop stond juffrouw Wilfert voor hem.

'Ik ken u wel niet,' zeide zij met schuchtere stem, 'maar wellicht hebt gij mijn man gekend. Hij heette Jacob Wilfert en was tijdens het leven van baron Theobald van Weniger diens boschwachter.'

Het gelaat van Stroombeek was nog valer geworden. Starend en vol bange verwachting rustte zijn blik op de oude vrouw, die een brief uit den zak haalde.

'Hoe komt gij op het vermoeden, dat ik dien man gekend heb?' vraagde hij.

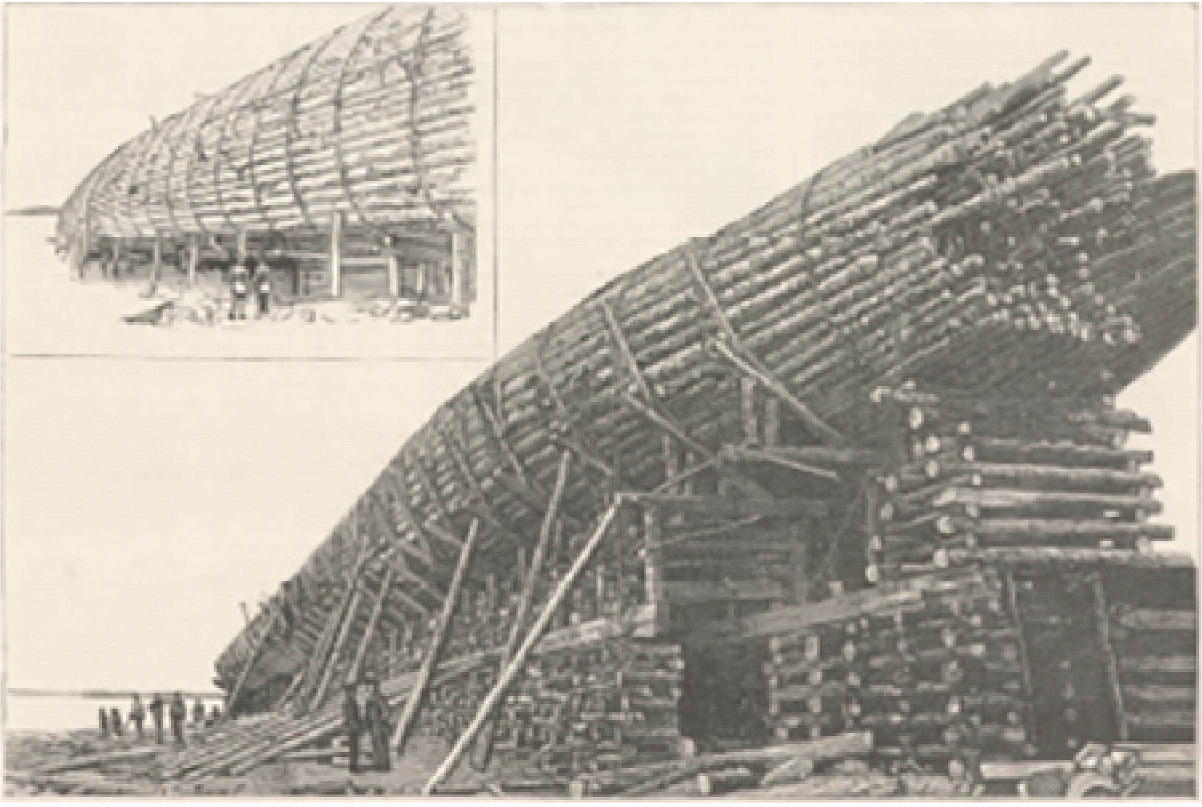

HET AMERIKAANSCHE MONSTERVLOT.

'Als gij u herinnert wat op den dag gebeurde, waarop mijnheer de baron zoo plotseling stierf en als gij de mogelijkheid bedenkt, dat mijn man in het bosch was en de daad kan gezien hebben, dan.....'

'Waar is uw man?' viel de bankier haar gejaagd in de rede. 'Waarom komt hij niet zelf?'

'Hij is dood, verongelukt,' antwoordde zij; 'voor eenige dagen hebben wij hem begraven!'

'En voor zijn dood heeft hij eene bekentenis afgelegd?'

'Neen, mijnheer Stroombeek. Gij vergunt mij immers wel, dat ik ga zitten? Ik ben eene oude vrouw.'

'Wel zeker, wel zeker,' antwoordde hij met toenemende zenuwachtigheid; 'kom zonder omwegen ter zake. Wat verlangt gij van mij?'

'Wij zijn altijd arm geweest,' ging zij op klagenden toon voort, 'ik heb dikwijls tot mijn man gezegd dat hij naar u toe zou gaan, en gij ons helpen zoudt, maar hij wilde zulks niet, hij bezat er den moed niet toe en verbood het mij eveneens. Ik heb echter onder de nagelaten papieren van mijn man een stuk gevonden, waarin hij het gebeurde zeer uitvoerig beschrijft; ik geloof, dat gij wenschen zult, dat buiten mij en u niemand deze regels leest. Zelfs mijne dochter kent den inhoud van dezen brief niet.'

Met bevende hand greep Stroombeek naar het papier, dat de oude vrouw hem toereikte; hij ontvouwde het haastig, klemde den knijper op den neus en trad voor het venster.

Juffrouw Wilfert sloeg hem in spanning gade - zij zag hoe langzamerhand zijn voorhoofd gladder werd en de kleur op zijne wangen terugkeerde.

Toen hij met lezen opgehouden had, haalde hij diep adem en de harde trek om den mondhoek was verdwenen.

‘Wilt gij mij dezen brief verkoopen?’ vraagde hij met trillende stem.

‘Het komt er op aan wat gij er mij voor bieden wilt.’

‘En als u mijn bod niet hoog genoeg voorkomt, wat zult gij dan doen?’

‘Ik weet het niet, mijnheer Stroombeek; daarover heb ik niet nagedacht; ik geloof dat de brief groote waarde voor u heeft, dus zult gij er ook gaarne iets voor over hebben.’

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 29]

Onze gravures.

Van Dijck schildert de kinderen van koning Karel, I van Engeland.

VAN DIJCK SCHILDERT DE KINDEREN VAN KONING KAREL I VAN ENGELAND.

Rubens' beroemdste leerling, onze geniale Antoon van Dijck, den 22sten Maart 1599 te Antwerpen geboren, genoot in het jaar 1632 de eer aan het hof van den Engelschen koning Karel I geroepen te worden. Nadat de kunstenaar daar, tot groote voldoening van zijn koninklijken beschermer, diens beeltenis en die der koningin Henriëtte Maria geschilderd had, werd hij in den adelstand opgenomen, met den titel van Hofschilder begiftigd en met een jaargeld van 200pond sterling beschonken. De koning bezocht zijnlievelingsschilder dikwijls in dezes werkplaats, terwijl de koningin

haren gemaal meermalen bij die bezoeken vergezelde. Onze gravure stelt zulk een vorstelijk bezoek voor op het oogenblik dat van Dijck juist aan eene zijner beroemdste schilderijen bezig is, namelijk het doek, waarop de drie kinderen van het koninklijk paar: prins Karel van Wales (later Karel II), de hertog James van York en prinses Maria zijn voorgesteld.

In 1633 trad van Dijck te Londen in het huwelijk met Marry Ruthoven, een dochter van een onbemiddeld Schotsch edelman.

In het volgende jaar maakte hij met zijne gade eene reis naar Antwerpen. Intusschen deden zich in Engeland reeds de voorteekenen gevoelen van den vreeselijken burgeroorlog, die den koning het hoofd zou kosten. Karel I geraakte in geldnood en kon den kunstenaar verscheidene jaren lang het hem toegekende jaargeld niet uitkeeren. Ontmoedigd ging Van Dijck met zijne echtgenoote eerst naar Vlaanderen en vervolgens naar Parijs, keerde echter, toen hij nergens eenig werk van aanbelang vinden kon, naar Engeland terug, waar hij den 9en December 1641 te Londen stierf en met grooten praal in de St. Paulskerk begraven werd.

De visschersweduwe.

Als een van allen rampspoed onbewust maagdekijn, speelde zij in het mulle, glanzige zeezand en dartelde op den ouden steenen trap, waartegen zij thans leunt. Als gelukkige verloofde stond zij daar zoo menigmaal den vertrekkenden beminde een hoopvol tot wederziens toe te zwaaien of zijne terugkomst met blijde verwachting te bespieden. Als eene zalige echtgenoote en moeder zag zij van op die zelfde plaats den geliefden man en vader zoo vaak welgemoed afvaren of juichend met de vangst, die hun het levensonderhoud bezorgen moest, terugkeeren. Zij stond ook daar op den dag van den woedenden storm, die nooit uit haar geheugen zal gaan. Zij stond daar, waar zich toen niemand wagen durfde, en klampte zich vast aan de vermolmde steenen van de trapleuning, die wegbrokkelden onder den druk harer handen. Zij wachtte daar, en met overspannen gezichtskracht blikte zij langs de hoog opbruisende golven in het zwaarbewolkte verschiet of zij de schuit haars mans niet op de terugvaart ontdekte. Zij bevond zich nog daar toen de ongestadige watervlakte weer tot kalmte gekomen, en

ook dan nog als alle wachten te vergeefsch geworden was. Zoo menigmaal stond zij na dien onheilvollen dag met de vaderlooze kinderen bij den onmetelijken waterkolk, die het eenige graf van den dierbare werd. Thans bevindt de visschersweduwe zich nogmaals op dit plekje, getuige van zooveel lief en leed; want op dien zelfden waterweg, die zich zoo verraderlijk opende om haren echtgenoot te verzwelgen, is thans haar lieveling, haar oudste voor de eerste maal vertrokken. O! wel diep grieft haar de herinnering aan het onherstelbaar en onvergetelijk verlies op dezen stond; wel bang slaat de angst haar om het hart als zij het lichte vaartuig, aan eene zeemeeuw gelijk, met haren schat in het verschiet verzwinden ziet. Maar de nood gebiedt; voor haar en voor de beide kleinen dient brood verschaft te worden: hij moest in zee. God helpe hier en voortdurend; geen mensch toch kan voor de woede der zee beschermen.

Het verkeerbord.

Geen schilder, die meer humor, guitige scherts, maar ook waarheid in zijne tafereeltjes heeft gelegd dan de gulle David Teniers. Zijne typen zijn geene caricaturen, maar juist wat zij wezen moeten. De houding zijner figuren, hunne sprekende trekken zijn goed bespied en met zelfvertrouwen weergegeven. Het genre, dat hij koos, was niet gemakkelijk, want het kon licht verleiden tot platheid; en zoo hij als meester in de kunst zijn rond Vlaamsch realisme niet te ver drijft, dan is dit geene geringe verdienste; want in onze dagen moet de kunst tot hare schade ondervinden, dat het realisme een zeer gevaarlijk gebied is, waarop menig goede aanleg zich niet waardig staande houdt. Teniers heeft den juisten toon steeds weten te treffen, zonder terugstootend te zijn; hij heeft een vorschenden blik geworpen door de achterdeuren en vensters van de kroegen onzer Vlaamsche gemeenten, en het is zoo goed als zeker dat hij wel eens heeft aangezeten op de bank met de bierkroes in de hand; want om een groepje drinkers en spelers op het verkeerbord, als dit onzer gravure, zoo juist weer te geven, moet men hen van nabij gezien hebben Of het goed gezelschap is, laten we in het midden, de tronies zijn niet alle even gunstig, maar geestig is het paneeltje zeker en van uitvoering vol karakter.

De kabeltram van Chicago.

Het levert inderdaad een verrassend gezicht op een tram door de straten te zien snorren, zonder dat eenige zichtbare beweegkracht het voertuig drijft, ja zonder dat er zelfs een conducteur noodig is om het te sturen. De ijzeren sporen, waarlangs het voortglijdt, wijzen het den weg aan, waarvan het niet mag afwijken, en het paard dat den wagen trekkken moet, doet zijn plicht zonder ooit den stal te verlaten. Een vast stoomtuig namelijk brengt den tram in beweging en wel door middel van kabels, die onder het plaveisel der straten doorloopen. Zij schuiven, gelijk uit afbeelding IV onzer gravure duidelijk wordt, over rollen, aangebracht in eene soort van koker uit beton, die vlak onder de spoorstaven ligt.

In het boveneinde van den betonkoker is eene doorloopende sleuf, gevormd door twee V-vormige ijzeren staven, en dienende om den ijzeren grijper door te laten, waarmee de wagen aan den kabel bevestigd is.

Aan het einde van de baan loopt de kabel om eene horizontale riemschijf terug, zoodat zijne beide helften zich in tegenovergestelde richting bewegen en zoodoende den tram gelegenheid geven den rit *vice versa* te maken.

De kracht, die de kabels in beweging houdt, gaat, gelijk we reeds aanstipten, van een machinegebouw uit, dat atb. V ons met zijne vier stoomtuigen en ketels vertoont. Afb. VI stelt ons de horizontale riemschijven voor, die elk langs een afzonderlijk onderaardsch kanaal zich naar de verst uiteenloopende wijken der stad uitstrekken.

De wagens zijn, gelijk afb. I vertoont, aan alle kanten open en worden door middel van een grijper, die van een hefboom voorzien is, (zie afb. II) aan den snel voortschuivenden kabel vastgehaakt Zoodra namelijk de machinist, die in het midden van den voorsten wagen staat, den hefboom in eene bepaalde richting beweegt, pakt de grijper, die door de sleuf in den betonkoker dringt, de kabel vast en houdt daardoor den wagen zoo stevig aan den kabel bevestigd, dat het voertuig dezes beweging volgen moet, totdat de verbinding door eene tegenovergestelde beweging van den hefboom weer wordt afgebroken.

Er zouden nog tal van belangrijke bijzonderheden zijn mee te deelen over dat eigenaardige tramsysteem, zooals bijvoorbeeld de verlichtingstoestellen en de in III afgebeelde alarmklok, die dient om ingeval van het breken van een kabel of andere ongelukken onmiddellijk hulp in te roepen. Maar dat alles zou ons hier te ver voeren, en wij vertrouwen dat het meegedeelde voldoende zal zijn om den lezer een denkbeeld te geven van de inrichting der kabeltrams, die in de eindelooze rechtlijnige straten der Amerikaansche steden voor het verkeer groote diensten bewijzen.

Geschiedenis mijner jeugd,
door
Hendrik Conscience.

Ik herinner mij niet in vele jaren een boek gelezen te hebben, dat mij meer in het gemoed gegrepen heeft dan dit werk.

Niet omdat dit opstel als het letterkundige testament is van den beroemden Vlaming en ons zijn onherstelbaar verlies nog inniger gevoelen doet; want bij het lezen dier gevoelrijke en gloedvolle bladzijden, verkeert men in de zoete begoocheling, dat de onnavolgbare verteller nog leeft en in de volle kracht der mannenjaren tot den lezer spreekt. Neen, maar de worstelstrijd van het genie tegen zooveel zedelijke hinderpalen en de onverbiddelijke eischen der stoffelijkheid, die in deze bladen met zooveel eenvoud, natuurlijkheid en waarheid afgeschilderd wordt, zou zelfs een diepen en onuitwischbaren indruk maken, als hij een vreemden kunstenaar betrof. En thans geldt hij den man, wiens leven en streven maar ééne verzuchting was: *zijn* en *ons* Vlaanderland verheffen.

Veel was er geweten over de schier onoverkomelijke moeielijkheden, die de groote schrijver in den aanvang zijner letterkundige loopbaan ontmoette, maar niet alles was bekend en menige bijzonderheid uit Conscience's leven was door moedwil of onkunde in een valsch daglicht geplaatst. Het eigenhandige levensverhaal van den beroemden man leert den Vlamingen hun lievelingsdichter omstandig en tot in de

diepste plooien van zijne edele ziel kennen; en al waant men ook schrijvers gemoedsaard uit zijne honderd andere boekdeelen gansch te hebben geraden, in dit éëne boekje komt men tot de ervaring dat Conscience niet alleen veel grooter van geest, maar ook veel grootscher van hart was dan wij hem dachten.

Ja, Conscience moet een edelmoedig en verheven karakter bezeten hebben. In zijne uitgebreide levensgeschiedenis wordt geen enkele regel aangetroffen tegen de benijders, die hem te Antwerpen het leven zoo bitter maakten.

‘Het tegenwoordig boek,’ zoo schrijft hij zelf, ‘zal niet door den minsten schijn van wraakzucht worden verduisterd of bevlekt; het is geschreven als een gedenkteeken mijner erkentenis jegens al wie mij in mijne harde levensbaan heeft getroost, geholpen of beschermd; tot zijn opstel heb ik alle vijandig gevoel neergelegd, de namen mijner vervolgers vergeten en mij niets herinnerd dan de weldaad.’

‘Moge God hen beloonen, die den armen Dichter de hand der vriendschap hebben toegereikt of, van hooger, hem eene grootmoedige bescherming hebben geschonken!’

Onder deze laatsten herinnert zich Conscience dankbaar in zijn boek: Gustaaf Wappers, Kolonel Jolly en Koning Leopold I; onder de eersten Karel Van Geert, Th. Van Ryswyck, maar vooral Jan De Laet.

Conscience verbergt het niet, ja, doet het blijkbaar met inzicht en innige voldoening uitschijnen, welken overwegenden invloed Jan De Laet's vriendschap, bekwaamheid en vastheid van karakter op zijn letterkundig streven gehad hebben. Het blijkt duidelijk uit de geschiedenis zijner jeugd, dat het alleen op aanraden en aandrang van zijnen boezemvriend geweest is, dat Conscience de pen heeft opgenomen en later zijn Fransch rijmelwerk verwisselde voor de sierlijke Nederduitsche proza, die hem eenen onsterfelijken roem moest baren.

Ook in den aanvankelijken strijd tegen het *Franskiljonism* noemt Conscience zijnen medewerker De Laet als de wakkerste van hen allen; en bevestigt, wat wij reeds in ons kort levensbericht van laatstgenoemden dichter het vorige jaar uitschijnen deden. Woordelijk zegt hij:

‘Van dan af heeft De Laet, uit vaderlandsche opoffering, zijnen letterkundigen roem grootendeels verwaarloosd, om in de dagbladen ten voordeele van het Vlaamsche volk en 's lands Letterkunde te worstelen. Werd er door iemand een werk uitgegeven, De Laet trok er, door zijn schrijven in de dagbladen, de aandacht op; werd het bevochten of afgekeurd, De Laet moest het verdedigen; werd er van wege de overheid jegens de Vlaamsche zaak eene miskenning gepleegd; De Laet moest te velde om het gekrenkte recht te wreken.... en zoo is het gebeurd dat De Laet, - met uitstekende letterkundige begaafdheid - na twintig jaren arbeid voor het goede van Vlaanderen, van zijne taal en zijne kunsten, weinig belooning heeft gevonden, aangezien buiten twee of drie letterkundige gewrochten al de vruchten zijner vaderlandsche pen verbrokkeld en verspreid liggen in dagbladen en tijdschriften, waarvan de meeste sedert lang niet meer verschijnen.’

Voorwaar, niet heerlijker kon J. De Laet gewroken worden over den smaad, dien hij als zijn beroemde verdediger zoo menigmaal, tot zelfs van hen, die zich Vlamingen noemen, onrechtvaardig verduren moest.

Trouwens, Conscience's nagelaten gewrocht is vol karakterbeelden: dit zijns vaders onder andere is meesterlijk geteekend. Men leert er ten volle den ruwen, maar goedhartigen Franschen zeeman in kennen, met zijne zonderlinge, soms echter niet onjuiste begrippen over opvoedingsleer en zijn afkeer voor al wat naar geestesarbeid en poezij, inzonderheid naar Vlaamsche letterkunde zweemde. Van hem zal de jonge Hendrik ook al niet meer geërfd hebben dan de schier voorbeeldelooze werkzucht,

die hem zijn gansch leven bezielde - eene niet geringe gave, nochtans; - maar het gevoel en waarschijnlijk ook de verbeelding had hij van zijne moeder. Liefelijk doet Conscience de figuur te voorschijn treden van de onvergetelijke, die zijne prille kindsheid met zooveel teedere zorgen omringde, zijne schier vrouwelijke natuur naar haar evenbeeld vormde en door hare verhalen en legenden de kiem legde van zijne later zoo sterkontwikkelde verbeeldingskracht.

Weinig heeft de zachtmoedige en schrandere Antwerpsche burgervrouw kunnen vermoeden, dat haar zwakke lieveling met zijne krukjes, die zoo droomerig op zijn kussen naast haar voor het venster naar de spelende gebuurjongens te kijken zat, eens als Antwerpen's beroemdste zoon onder eenen granieten eerezuil rusten zou.

De woorden van een talentrijk schrijver, die het eene bewezene daadzaak noemt, dat schier alle groote mannen merkwaardige moeders had-

den, bevatten misschien ook voor Conscience meer waarheid dan men tot nog toe vermoedde.

Edoch, wij gaan ons niet verder in beschouwingen verdiepen, noch ons aan ontledingen wagen van een boek, zoo merkwaardig, dat zijne verschijning op dit oogenblik niet alleen eene ware letterkundige gebeurtenis is, maar tevens het nieuwste en doorslaandste bewijs levert van het ontzaggelijk verlies, dat Vlaanderen in zijnen geliefkoosden zanger geleden heeft. Veeleer willen wij gebruik maken van de ons verleende toelating, om een hoofdstuk uit Conscience's geschiedenis mede te deelen. Het zij een spoorslag, om dit belangwekkend verhaal tot in het minste en afgezonderdste Vlaamsche huisgezin te verspreiden.

Hoe Conscience een Vlaamsch Schrijver werd.

XV.

Dewijl ik mij zeer vroeg te bed had begeven ontwaakte ik des anderendaags bij de eerste morgenschemering; een paar uren wandelde ik door den tuin, zonder mij met iets bepaalds bezig te houden; maar nu ondervond ik al spoedig, dat de gewoonte der inspanning van geest- of lichaamskrachten voor den mensch eene noodzakelijkheid van den arbeid maakt; ik ging, keerde en draaide als iemand die iets verloren had; ik geeuwde van verveling, er ontbrak mij iets: boeken moest ik hebben,... en nochtans had mijn vader mij wel stellig verboden, gedurende twee weken nog gedrukte letteren te bezien.

Ik kon de ondadigheid der hersens niet langer verdragen, en geraakte, stap voor stap, op een klein kamertje waar mijns vaders boeken lagen. Om hem te bewijzen dat ik noch gedichten noch wetenschappen bestudeeren wilde, nam ik eene oude Kroniek, met Gothische letteren gedrukt, en ging ermede in het prieel des tuins zitten, om toch iets onder de oogen te hebben.

Het boek was een lang quarto en droeg voor titel: BESCHRYVINGHE DER GANTSCHER NEDERLANDEN, ANDERSINS GHENOEMT NEDERDUYTSLANDT, door Lodowicum Guicciardinum, edelman van Florencen. Arnhem, 1617.

Het verhaal der beeldstormerij, die ten jare 1566 in de verschillige steden der Nederlanden gebeurde, maar vooral de verdelging der menivuldige kunststukken binnen de hoofdkerk te Antwerpen, boeide mijne aandacht zoozeer, dat ik mij aangedreven voelde om daarover aanteekeningen uit de Kroniek op een blad papier te schrijven. Welhaast ontstond in mij het voornemen om er eene schets van op te stellen. Slechts een twintigtal bladzijden wilde ik eraan besteden; er bleef mij dus tijd in overvloed, om opvatting, toon en stijl goed te berekenen en er alle mogelijke zorg aan toe te wijden. Natuurlijker wijze zou mijne schets in het Fransch opgesteld zijn.

Maar wat zou mijn vader zeggen indien hij mij hiermede bezig vond? Ofschoon hij het prozaschrijven niet uitdrukkelijk had verboden, kon ik mij echter niet ontveinzen, dat deze letterkundige vorm evenwel in zijn vonnis was begrepen. Met mismoed zag ik van mijn ontwerp af, en las al voort in de oude kroniek. Ach, wat ik ook deed om de bekoring van mij te verwijderen, zij keerde immer weder en zelfs murmelde ik in mij zelven geheele volzinnen van het opstel.

Wat mij aandreef, was de onverbiddelijke noodzakelijkheid, niet alleen om mijne gedachten op iets bepaalds te vestigen, maar tevens om lucht te geven aan mijne hersens die, te lang in opgedrongen arbeid verslonden, naar uitstorting snakten.

Met het hoofd vol zwoegende gepeinzen, begon ik de paden des tuins te doorwandelen, ik tooverde mij Spanjaarden en Nederlanders voor oogen, deed hen spreken en handelen, worstelen en strijden, en vervolgde door de verbeelding den loop der gebeurtenissen, totdat ik eindelijk binnen de prachtige Onze-Lieve-Vrouwekerk alles door eene razende menigte zag omverre rukken, verbrijzelen en verdelgen.

Na eenige uren stond de ontworpen schets mij klaar genoeg voor den geest, om mij toe te laten den aanvang er van te beproeven.

Ik nam de pen in de hand, krabde mij het voorhoofd, stond ongeduldig op. ging weder zitten, schreef eenen volzin neder, vaagde hem uit en beproefde er wel twintig, zooals:

La Belgique gémissait sous le joug de la domination espagnole...

Vers la fin du seizième siècle, notre patrie....

Le peuple Anversois conserve encore le douloureux souvenir de......

Niets scheen me doelmatig; de overspanning maakte mij duizelig en blind.

Ontmoedigd hield ik zeer lang de oogen op de bladzijden der Kroniek gevestigd. Eindelijk bewoog mijne pen over het papier en ik schreef om zoo te zeggen zonder het te weten, de volgende regels in de Nederduitsche taal:

'Het was in den jare 1566, den 16en der maand Augustus. De nacht was duister en de regen, die bij afwisselende vlagen nederstortte, had de nare straten der stad Antwerpen tot menigvuldige waterplassen gemaakt. Geen ander licht deed zich in het verschiet aan het oog op, dan de weinige flikkerende kaarsjes, welke de inwoners voor de beelden ontstoken hadden.....'

En zoo schreef ik eene wijl voort, met eene vloeibaarheid van gedachten en een gemak van stijl, die mij door een gevoel van blijdschap aanjaagden en mijn hoofd van begeestering deden gloeien. Reeds twee volle bladzijden had ik geschreven toen het lastig zoeken naar een woord, dat niet wilde komen, mijne dichterlijke verslondenheid onderbrak.

Ik had Vlaamsch geschreven! het ging vanzelve: alles was mij uit de pen gevloeid zonder moeite en, volgens mij toescheen, op zangerige maat en met eenen lossen, natuurlijken vorm. Er was, docht mij, niets aan te verbeteren of te veranderen.

Deze ontdekking verraste mij uitermate, en ik bleef eene wijl, met eenen glimlach van blijdschap, in de ruimte staren.... Indien ik eens de ontworpene schets geheel in de moedertaal schreef? Mijn vriend De Laet zou niet weinig staan kijken, hij die mij reeds zoo dikwijls had aangespoord om de Vlaamsche Letterkunde te beoefenen. En dan, indien deze stoute onderneming mij gelukte, kon ik deze eerste proef den Dichter Theodoor Van Ryswyck voorlezen. - Het werd beslist: mijne schets der Beeldstormerij zou ik in de landtaa! opstellen!

Het was voor mij zelven onbegrijpelijk en hoogstverblijdend, hoe de woorden mijne pen ontstroomden en hoe de gedachten uit elkander vloeiden, kleurige vormen aannamen en op het papier uitgedrukt stonden, zelfs vooraleer ik tijd had om ze gansch bewust te worden.

Toen de avond daalde en het allengs meer en meer duister werd, verstierf het laatste schemerlicht op mijne vijftiende bladzijde schrift. Hoe ik mijne

gezichtszenuwen ook overspande, om nog een oogenblik te kunnen schrijven, ik bleef steken te midden eener vaderlandsche redevoering, door een mijner helden zijnen strijdgenooten toegestuurd.

Licht te vragen om op mijne kamer den onderbroken arbeid te kunnen voortzetten, dit durfde ik niet wagen.

Mijn handschrift in de oude kroniek verbergende, begaf ik mij naar binnen. Eene ongewone zieleblijdschap ontstelde mij; ik zong, ik lachte, ik speelde zoo vroolijk en zoo gulhartig met mijne kleine zusterkens! Gelukkiglijk dat mijn vader niet te huis was: voorzeker, mijne opgetogenheid zou verraden hebben, dat ik aan de verbodene bron der poëzij had gedronken!

Ondanks mijne ontsteltenis ging ik zeer vroeg te bed en bleef langen tijd tegen de slapeloosheid worstelen. Dien nacht droomde ik van niets dan van Geuzen en Spanjaarden; gansch mijne schets, met hare helden en tooneelen, rolde als een immer wederkeerende vloed mij door de aangehitste verbeelding.

Toen ik de oogen opende, was het nog half donker. Hoe traag klom het daglicht op de Oosterkim!..... Eindelijk, de zon was nader: ik zou in het prieel genoeg zien om te kunnen schrijven.....

In den morgen kwam mijn vader met loozen stap achter mij staan en spiedde af, wat ik doende was. Op zijne vraag, antwoordde ik dat het mij onmogelijk was, zonder bezigheid te blijven, en ik, om mijnen tijd toch aan iets nuttig te besteden, geschiedkundige aanteekeningen uit de oude kroniek opschreef. Hij schudde het hoofd, doch verwijderde zich zonder andere bemerking.

Bij het einde van dien dag had ik ongeveer twintig nieuwe bladzijden geschreven. Mijne schets was, om zoo te zeggen, eerst begonnen; met zulken gang en zulke ontwikkeling scheen het niet alleen tot een uitgebreid verhaal te verloopen, maar zelfs een boek te willen worden. Des te beter, meende ik: de tijd ontbrak mij niet en ik gevoelde mij zoo uiterst gelukkig aan dien arbeid!

Na dertien dagen had ik op mijne kamer, onder eenen hoop papieren, wel honderd vijftig volschreven bladzijden verborgen, en nog was ik verre af, het einde van mijn verhaal te hebben bereikt.

Sedert dat ik de vermoedelijke helft van het ondernomen gewrocht had overschreden, voelde ik mij onophoudelijk aangedreven om tot De Laet te gaan en hem iets ervan voor te lezen. Nu werd deze zucht tot mededeeling van mijnen arbeid zoo onweerstaanbaar, dat ik mijnen vader oorlof vroeg om mijnen vriend te gaan bezoeken. Na eenige vermaningen en, van mijnentwege, de stellige belofte aan verzen maken niet meer te denken, willigde hij mijne bede in.

Nauwelijks had ik dien avond een hoofdstuk mijns verhaals aan De Laet voorgelezen, of hij viel uit in bewonderingskreten over de losheid en de kleurigheid van mijnen stijl. Het was hem onmogelijk te begrijpen, hoe ik zoo eensklaps de moedertaal kon gebruiken met eigenaardigen zwier, met kracht van uitdrukking, met vrijheid van wending, evenals hadde ik mij, jaren lang, met geluk in het vak geoefend.

Zijne loftuitingen waren ongetwijfeld overdreven: de vooringenomenheid der vriendschap vergrootte in zijne oogen mijne weinige verdienste honderdvoudig, en maakte hem blind voor mijne gebreken. Hoe het zij, ik meende te mogen gelooven dat ik in mij zelven eenen bijzonderen aanleg en eene tot dan verborgene bekwaamheid had ontdekt.

De uitslag van dit bezoek en van eene voorlezing, welke zeer laat duurde, was dat ik, half zinneloos van hoogmoed en vreugde, huiswaarts keerde en onderweg met

luider stem tegen den nacht uitviel die mij belette onmiddellijk in het prieel te loopen en het bewonderde werk voort te zetten.

Vooraleer ik het verhaal mijner eerste poging in de moedertaal vervolge, is het noodig, in korte woorden den toestand te schetsen waarin alsdan de Vlaamsche letterkunde zich bevond

Toen, in 1815, de Mogendheden België en Holland onder eenen zelfden koning hadden vereenigd, waren onzen provinciën, - door drie honderd jaren beroerte en oorlog uitgeput, door vreemde overheersching neergedrukt en zedelijk versmacht, - sedert langen tijd in eenen diepen slaap des geestes vervallen. Vlaanderen en Brabant, die in de middeleeuwen, voor de letterkundige ontwikkeling der moedertaal, aan de spits der Westelijke natiën stonden, hadden nauwelijks eenen schijn van volksonderwijs behouden. De verminkte ridderverhalen uit de B l a u w - b i b l i o t h e e k , het M a s k e r v a n d e w e r e l d , door Pater Poirters, en de koude gedichten van Pauwels waren de eenige boeken, welke in den huiselijken kring der burgerij zich bevonden; het eigenlijk gezegde volk las niet.

Het Hollandsch bewind gaf aan het onder

wijs in de Zuiderlijke Nederlanden eene volledige inrichting en welhaast onstond onder de Vlamingen de smaak naar letterkundige oefening en de zucht naar poëzij. Eenige begaafde Belgen, aan wier hoofd men Jan-Frans Willems noemen moet, waagden zich met min of meer geluk op het veld der Dichtkunst.

DE VISSCHERWEDUWE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN Z.C.T. BATON.

Dan, het is te begrijpen dat hunne eerste stappen zeer moeilijk moesten zijn. Holland had niet opgehouden de Nederlandsche taal met liefde te beoefenen; en op dit tijdstip zelven kon het de namen doen gelden van meesters, wier

HET VERKEERBORD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN DAVID TENIERS.

werken met volle recht werden bewonderd.

Tot hunne letterkundige pogingen namen de Belgen uitsluitelijk de Hollandsche dichters tot volgbeelden en het eenige doel van hun streven was zooveel mogelijk de befaamde schrijvers van Noord-Nederland nabij te komen.

Ongelukkiglijk voor ons, was bij onze Noordelijke stambroeders de taalkunde zoozeer in de mode geraakt dat vele hunner schrijvers, zelfs de meest begaafden, meenden dat een letterkundig voortbrengsel niet alleen zijn zedelijk doel bereiken moet door verhevene gedachten, kiesche vormen en kleurige gezegden, als middelen om natuur en gevoel met innige waarheid te vertolken; maar dat het nog daarenboven moest bewijzen dat de schrijver in de taalkunde bij uitstek machtig was. Hieruit sproten bij de meesten, vooral in proza, lange en ingewikkelde volzinnen, de nagejaagde keus der minst door het volk gebruikte bewoordingen en eene verregaande hoogdravendheid.

Voor Holland waar, om zoo te zeggen, de geringste burger zijne moedertaal grondig kende, schijnt dit geen hinder geweest te zijn; in België echter volgde daaruit dat de Vlaamsche bevolking de opkomende letterkunde bleef beschouwen als iets dat haar gansch vreemd was; en, ofschoon Holland en Vlaanderen dezelfde landtaal hebben, begon men alsdan een onderscheid tusschen den spraakvorm van beiden te maken, dewijl men alle gewrochten welker stijl hoogdravend en langstijlig was, voor Hollandsch aanzag, in tegenoverstelling van eenige gebrekkelijke geest- en ziellooze boeken, die men Vlaamsch noemde, omdat ze ten minste de verdienste hadden, opgesteld te zijn in eenen stijl en met woorden welke voor het Vlaamsch volk verstaanbaar waren.

Ondertusschen had het Nederlandsch Staatsbestuur, voor de Vlaamsche provinciën, het gebruik der moedertaal in de openbare zaken en in het onderwijs verplichtend gemaakt.

Toen eindelijk de omwenteling van 1830 op handen was, deden de Walen den taaldwang zeer hoog tegen het Staatsbestuur gelden en vonden weinig moeilijkheid om het Vlaamsche volk wijs te maken dat het daarover evenzeer te klagen had, vermits men het de Hollandsche taal (?) opdrong.

De omwenteling eens volvoerd zijnde, meenden de aanleiders dezer beweging het gebruik der Vlaamsche taal in België te moeten bevechten, ten einde dezen band van stamgenootschap tusschen de beide van elkander gescheurde natie-gedeelten voor altijd te verbreken. Vóór de omwenteling was Hollandsch geen Vlaamsch; na de omwenteling werd het Vlaamsch weder Hollandsch!

Wie zich met de beoefening der letterkunde in de moedertaal bezighield werd verdacht gehouden van eene tegenomwenteling te willen begunstigen en zag zich blootgesteld aan mistrouwen, laster en vervolging. Getuige hiervan het lot van den uitmuntenden dichter en geleerde J.-F. Willems, die als openbaar ambtenaar zijne loopbaan zag gestremd, en naar een afgelegen stadje in Oost-Vlaanderen werd verbannen.

Eens echter dat het nieuwe koninkrijk België op vaste gronden scheen gevestigd, en de eerste drift der omwenteling tot bedaren was gekomen, wierpen eenige begaafde mannen zich tegen het uitsluitelijk gebruik der Fransche taal op en hunne woorden deden in veler harten de liefde tot de bedreigde moederspraak ontvlammen. De stad Gent was alsdan het middelpunt dezer nationale terugwerking: rondom Willems, - die, uit zijn ballingschap teruggeroepen, aldaar Ontvanger der registratie was

geworden, schikten zich verdienstelijke schrijvers, zooals Snellaert, Blommaert, Serrure, Vanduyse, Rens, Vervier en anderen.

In Antwerpen was geen ander Vlaamsch schrijver dan Theodoor van Ryswyck, die echter nog geene werken had laten drukken en wiens verdiensten slechts onder de vrienden waren gekend en geschat. Een tiental personen hadden, sedert weinige maanden met hem een letterkundig genootschap gevormd, waar elk op zijne beurt een stukje van eigen opstel zou voorlezen.

Al deze voorstanders en liefhebbers der moedertaal waren lieden die reeds onder het Hollandsch bewind de Letterkunde hadden beoefend of voorgestaan. Nog immer verkeerden zij in de meening dat een Vlaamsch schrijver de Noord-Nederlandsche meesters tot eenige volgbeelden nemen moet, en pogen in stijl, zinbouw en woordenkeus hen zooveel mogelijk te naderen. Daarenboven, men schreef slechts gedichten: nog geen enkel onderhoudend boek in proza had in Vlaamsch België het licht gezien.

Heden is onder onze burgerij het onderwijs en de liefde tot de moedertaal zeer verspreid. Nu is een ingewikkelde en kunstmatige vorm niet altoos een beletsel om een boek bij het volk toegankelijk te maken; maar in dien tijd was de Vlaamsche burgerij zoo afkeerig van woorden en spraakwendingen, die het bereik harer taalkennis overtroffen, dat de letterkunde zich binnen den engen kring van eenige geleerden en liefhebbers bewoog en geene wortelen in de natie had.

Zoo was de toestand toen ik, - zonder goed te weten wat ik deed en waarom ik het deed, - in het prieel van mijn vaders tuin een verhaal in de moedertaal poogde te schrijven.

Geld of liefde.
Zedenroman
door
Désiré Delcroix.
(*Vervolg.*)

XVIII.

> Oui: je n'avais point jusqu'à présent cherché le bonheur là seulement où l'on peut le trouver, et blasphémateur que j'étais, je disais: ‘Il n'y a pas de bonheur.’
> S. HENRY BERTHOUD. (Le Lendemain de Noce.)

Immer treuriger was Clara geworden, toen de scherts harer moei had opgehouden, en deze zelfs het huis had verlaten om eenig werk in den hof te verrichten. Toen de geestige vrouw uit de keuken verdwenen was, verviel hare nicht in knellende zwaarmoedigheid, en in zulken toestand durfde zij noch het verledene ondervragen, noch de toekomst inzien.

Lodewijks beeld vervulde alleen haar gemoed, en het bleeke aangezicht des jongen mans zweefde steeds voor hare oogen. Lang had het meisje zich zelve bedrogen, hare gewaarwordingen valsch geduid en haren eigen geest misleid. Sedert den dood harer moeder leerde Clara, meer aan zich zelve overgelaten, beter in haar hart lezen, en ondervond thans, dat Lodewijks aandenken het meer en meer vervulde, en al hare krachten overheerschte.

Mevrouw Van Stralen was in de laatste maanden haars levens achter dit geheim gekomen, maar door ziekte afgemat en door het voorgevoel harer aanstaande dood van alle aardsche bemoeiing afgetrokken, had zij er nooit harer dochter van gesproken; doch het moest der moeder zeer ter harte liggen, dewijl op haar sterfbed de namen Lodewijk en Clara te zamen met hare ziel het verbrijzelde lichaam ontvlogen, en in de ooren van haren man als eene laatste bede voor het geluk haars kinds weerklonken.

Clara had zich aan het venster met eenig naaiwerk nedergezet. Zij dacht aan Lodewijk en hare oogen verlieten het spoor der naald over het witte linnen niet.

De deur werd geopend, en Lodewijk trad binnen.

Het meisje dacht dat het hare moei was, die terugkeerde, en durfde de oogen niet opslaan, want zij waren rood van weenen.

Lodewijk, diep getroffen, kon niet spreken en hij was verplicht, zich aan eenen stoel vast te houden, om niet ten gronde te storten.

De stoel daverde onder de bevende drukking van 's jongelings lichaam.

Clara hief het hoofd op.

De snijdende gil: *Lodewijk!* ontvloog hare borst, haar bloed vloeide tegen zijnen natuurlijken stroom op; roerloos en angstig zat zij daar onder de begoocheling van Lodewijks donkere oogen, als met verlamming geslagen.

De jongeling naderde.

- Juffer Clara, stamelde hij eindelijk, vergeef mij, indien ik door mijne tegenwoordigheid wederom uwe wonden opengescheurd en u een pijnlijk verlies herinnerd heb. Het toeval alleen bracht mij hier; ik heb uwen vader in het veld gezien en ik heb gedacht, dat.... ik heb gedacht - dat mijn bezoek wellicht voor u beiden troostelijk zijn zou; uwe ontsteltenis bewijst mij echter het tegendeel.

Lodewijk wachtte vruchteloos naar antwoord; Clara was te zeer door zijne schielijke verschijning getroffen om één enkel woord te kunnen uitbrengen en, als van gevoel beroofd, bleef zij den jongeling aanstaren.

Deze hernam eenigszins bitter:

- Ontvang dus mijn vaarwel; wederom moet ik weg! Waarheen is mij onverschillig. Slechts dan, wanneer de have- en ouderlooze bij u geene droefheid meer opwekt, noch u treurige herinneringen medebrengt, ziet gij hem terug.... Wandel aan Arthurs zijde vroolijk en gelukkig het leven door, maar, ik smeek er u om, vergeet mij niet geheel en al, opdat ik mij ten minste in iets, hoe gering het ook zij, moge verblijden.

- Lodewijk, uwe woorden zijn wreed! antwoordde snikkend het bevende meisje.

- Wreed is mijn lot op aarde, juffer Clara, maar mijne woorden zijn het niet; doch ik dank u voor dit gezegde, want het bewijst mij, dat gij in mijn lijden deelt. Hoor, Clara, en verschoon mij, indien ik voor één oogenblik den eerbied vergeet, dien ik u schuldig ben en voor de eerste en laatste maal sinds ik denken en gevoelen kon, uwen naam uitspreek als een broeder dien zijner zuster; hoor en oordeel of ik anders handelen kan of mag:

- Toen wij beiden, der wereld onbewust, vroolijk het leven doorwandelden, hand aan hand door de weiden stoeiden en bloemen plukten, die wij met kinderlijke vreugde aan uwe moeder brachten, en tot loon eenen kus ontvingen, zeg mij, Clara, beminden wij elkander niet als broeder en zuster? was mijne vreugd de uwe, en uwe smart de mijne niet?

Toen ik later het gastvrije dak uwer ouders verliet, zegende uwe brave moeder mij niet, als haar eigen kind, en zegdet gij mij niet in het heengaan: Lodewijk, welkdanig ook onzer beider lotsbestemming zij, laat ons nooit vreemdelingen voor elkander worden?

Clara snikte luider, maar kon niet antwoorden.

- Al deze woorden staan onuitwischbaar in mijn geheugen geprent en duizendmaal heb ik gezegd: Beter ware het geweest, mij aan mijn noodlot prijs te geven en van koude te laten sterven, dan mijn leven te redden om het later door het vuur der wanhoop te zien verteren.

Clara sprong eensklaps op, en den jongeling bij de hand nemende, sprak zij:

- Herroep uwe woorden, Lodewijk! want gij lastert God en mijne moeder!

De aanraking harer bevende hand stilde oogenblikkelijk zijn gistend bloed en zijne geestdrift week voor den blik, dien het meisje hem toewierp, want er lag zooveel medelijden en zooveel weedom in besloten, dat de jongeling dadelijk vervolgde:

- Gij hebt gelijk, engelachtige ziel! ik heb het recht niet tegen mijne bestemming op te staan, en toch ben ik diep rampzalig. Maar ik wil u niet langer bedroeven, vaarwel en wees gelukkig; morgen reeds zal ik verre van

hier aan u denken, en niet meer door mijne treurigheid de zon uws levens verduisteren...

- Waarom wilt gij heen, en wat toch, Lodewijk, misdeed ik u ooit, dat u gerechtigt mij uw ongeluk te verwijten?

- Wat gij misdaan hebt, Clara? O niets! niets! het is immers uwe schuld niet, dat gij rijk zijt en ik arm ben. Het is uwe schuld niet, dat God mij een hart schonk om u te beminnen en ter zelver tijd eenen onoverschrijdelijken scheidsmuur stelde tusschen ons beiden. Het is uwe schuld niet, dat uw beeld mij steeds vergezelt en uw aandenken mij nimmer verlaat. Neen, Clara, dit alles is uwe schuld niet, en echter waren er in mijn leven oogenblikken, waarin ik gezegd heb: Wilde God, dat zij mij verachtte, dan zou ik haar ten minste kunnen haten, en nu kan ik haar enkel beminnen!

- Dat was eene booze gedachte, Lodewijk, en die heb ik aan u niet verdiend.

- Gij hebt gelijk, Clara, het was slecht, maar gij zult het mij vergeven, gij zijt beter dan ik. De ziel uwer moeder herleeft in u, en gij zult de woorden mijner wanhoop niet tegen mijn hart doen getuigen.

Lodewijks droefheid was gedurende dit gesprek van lieverlede gestild.

Bij de laatste woorden, had hij Clara's hand in de zijne genomen.

Beiden waren zoo zeer aangedaan, dat zij de binnenkomst van mevrouw Vanderklaveren niet bemerkten.

- Zoo, zoo! dat gaat daar goed, dankt mij! klonk het eensklaps aan hunne ooren.

Clara deed eenen sprong achterwaarts en Lodewijk bleef als in den grond geworteld staan.

Tante Treze trad nader:

- He wel, onnoozel ding, wie van ons beiden had nu gelijk, toen ik vóór een uur zeide, dat gij ongelijk hadt, zoo treurig te zijn, en dat het zeker was, dat Lodewijk u gaarne zag?

- In Gods naam, zwijg, Tante, zeide Clara, en zij legde de volle hand op den mond harer meter.

- Ik bid u, spreek, zeide Lodewijk, en eene onbeschrijflijke vreugde verhelderde zijn gelaat.

- Zeker zal ik spreken. Ik heb immers gelijk, en als ik gelijk heb, zwijg ik voor niemand, zelfs voor den koning niet.

En Tante Treze vertelde al wat zij wist, terwijl Lodewijk schier van blijdschap bezweek, en Clara het rood harer wangen achter de beide handen verdook.

Toen mevrouw Vanderklaveren ophield, stortte Lodewijk aan de voeten der innig geliefde:

- Vergeving, Clara, mijne Clara! sprak hij, vergeving! ik heb u miskend en aan uw hart getwijfeld. Maar waarom mij zoo lang laten lijden?

- Lodewijk, zeide het meisje, gij waart te trotsch, mij uwe liefde te bekennen, en ik kon u toch zelf niet zeggen, hoe vurig ik u bemin.

- *Allons*, kinderen! genoeg hiervan, onderbrak de Tante: ik zie ginder mijnen broeder met Koben afkomen, en er valt hier aan iets anders te denken.

- Ik heb mij te vroeg verheugd, zeide Lodewijk, die door Tante's woorden uit zijne geestvervoering tot het begrip der werkelijke hinderpalen teruggeroepen, al zijnen angst voelde herleven.

- Laat mij maar geworden, zeide mevrouw Vanderklaveren, ik zal alles wel ten rechte helpen.

Clara, die nog te zeer ontroerd was, om het gesprek bij te wonen, verwijderde zich langzaam.

Van Stralen en zijn zwager naderden.

- Wat is mijn pleegvader veranderd, merkte Lodewijk op.

- Hij gelijkt denzelfden mensch niet meer; en zijn karakter is vast al zoo sterk veranderd als zijn lichaam, voegde er mevrouw Vanderklaveren bij.

De jongeling vatte wederom moed.

In dien tusschentijd trad Van Stralen binnen, terwijl zijn medegezel eens in den stal de koeien in oogenschouw nam.

Clara's vader wilde de keuken dóór naar zijne kamer terug; hij had het hoofd niet opgeheven en bij gevolg Lodewijk niet bemerkt, die hem neerslachtig nastaarde.

- Broeder, er is hier eene oude kennis, die wenschte u goeden dag te zeggen, sprak mevrouw Vanderklaveren.

Lodewijk naderde. Van Stralen reikte hem zwijgend de hand; de jongeling drukte ze eerbiedig en sprak:

- Ik vermeende, Mijnheer, ten gevolge der droevige omstandigheden dezer laatste tijden, dat mijn bezoek u wellicht aangenaam ware, en kwam tot u om door mijne deelneming in uw lijden uw verdriet te verzachten.

- Ik dank u, Lodewijk, antwoordde de vader: zeker is 't mij aangenaam, dat gij gekomen zijt. Gedurende uw afwezen heb ik dikwijls aan u als aan eenen vriend gedacht, en betreurd dat mijne vrouw zaliger u aan haar sterfbed niet heeft mogen zien, want gij weet, zij had u als haar eigen kind lief.

Lodewijk kon zich gemakkelijk verontschuldigen, maar zweeg uit eerbied voor de droefheid zijns pleegvaders; hij kon echter de ontroering niet vermeesteren, die zijne hand in die des ouderlings trillen deed.

- Gij ziet, jongeling, hoe Gods hand op mij drukt en mij den geest omnevelt. Ik heb moeite mijne herinneringen bijeen te krijgen.

De grijsaard zweeg, en Lodewijk vond niet een enkel troostwoord.

- Hebt gij Clara reeds gezien? vroeg Van Stralen.

Lodewijk wilde antwoorden, doch mevrouw Vanderklaveren trad tusschen beiden, zeggend:

- Mijnheer heeft slechts eenige oogenblikken met Clara gesproken. Het arme kind was zoo zeer door zijne schielijke verschijning ontsteld, dat zij in de kamer hiernevens een weinig rust zocht, maar het zal niets te beduiden hebben, hoop ik.

Met eene vlugheid, welke men van hem niet gewoon was, sprong de vader toe, en opende de deur der kamer.

Clara knielde rustend met gevouwen handen en gebogenen hoofde voor eene tafel.

Toen de deur openging, stond zij op; bleeker was zij dan een wassen beeld, en groote druppelen teekenden de plaats waar heur hoofd had gerust.

Toen zij 's vaders blikken op haar gericht zag met eene teederheid, welke zij er tot hiertoe nooit in bespeurde, begreep zij met die scherpzinnigheid, in 't algemeen aan vrouwen eigen, en vooral het kenmerk van edele en gevoelvolle harten, dat het geluk haars levens beslist was, en zij stortte bedwelmd aan de borst haars vaders die haar tusschen zijne armen voelende bezwijmen, uitriep:

- Hulp, zuster! zij sterft! zij gaat naar hare moeder terug!

De moei kwam toegesprongen, en welhaast kwam Clara uit hare verbijstering weer tot hare zinnen.

Lodewijk, het voorhoofd tegen den kant der opene deur geleund, hield zich met moeite staande.

- Het wordt tijd, dat gij spreket, fluisterde Mevrouw Vanderklaveren hem in het oor.

De jongeling, Clara's hand vattende, zegde diep bewogen tot zijnen pleegvader:

- In den naam harer zalige moeder, Mijnheer, verstoot mij heden niet; laat mij mijn leven aan het geluk uwer dochter opofferen en versmaad mijne kinderlijke liefde niet.

Meer zeggen was hem niet mogelijk.

In het hart des grijsaards ontstond thans een hevige strijd tusschen zijnen terugkeerenden hoogmoed en het verdeemoedigend gedenken aan zijne vrouw.

Echter zegevierde dit laatste. De geest der moeder zweefde tusschen de zonnestralen die door het venster in de kamer speelden, en Van Stralen sprak:

- Komt in mijne armen, kinderen, en ontvangt mijnen zegen. Om uws geluks wille, zal uwe moeder in den hemel mij vergeving schenken en God ons allen daarboven vereenigen. Vergeet nooit, dat gij beiden voor uw onderling geluk verantwoordt en laat nooit uwe harten zich van elkander vervreemden.

De jongelieden knielden vóór hunnen vader, hij legde de handen op hun hoofd, en een vurig gebed steeg uit zijne borst ten hemel.

Nieuwe bloemen openden hunne kelken op het graf der moeder, en in den hoogen juichte hare ziele over het geluk harer dochter en het berouw haars echtgenoots.

(*Wordt voortgezet.*)

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

‘Hier zijn vijfhonderd thaler in goud,’ zegde Stroombeek, ‘gij zult tot aan uw dood ieder jaar dezelfde som in driemaandelijksche termijnen ontvangen; meld u slechts den eersten van elk kwartaal bij mijne kas aan.’

Juffrouw Wilfert vatte in de haar plotseling overstelpende vreugde de hand vast, die haar het geld toereikte, en kuste ze. Tranen rolden uit hare oogen en zij vond geene woorden, om haren dank uit te spreken.

‘Indien ik uwe dochter behulpzaam zijn kan, zal ik het gaarne doen,’ dus nam de bankier het woord weder op; ‘kom slechts bij mij als gij een goeden raad of eene aanbeveling noodig hebt. En nog iets: kennen de heeren van Weniger u zelf?’

‘Mijnheer de baron Archimbald zal mij kennen; ik was voor mijn huwelijk op het goed in dienst.’

‘Het zou mogelijk kunnen wezen, dat hij de echtheid van dat geschrift betwijfelde; gij zoudt in dit geval de deugdelijkheid daarvan moeten beëedigen.’

‘Dat kan ik,’ antwoordde zij. ‘Ik bezit nog andere papieren, die mijn man geschreven heeft; ik zal ze voorleggen opdat het handschrift daarmede zou kunnen vergeleken worden.’

‘Goed! Waar woont gij?’

‘In de Bloemstraat, No 12.’

‘Als ik om u zend, moet gij onmiddellijk komen.’

‘Ik ben ten allen tijde tot uwen dienst bereid, mijnheer Stroombeek.’

‘Dus is deze aangelegenheid in zoo verre afgehandeld,’ hernam hij vriendelijk. ‘Gij zoudt mij en u veel zorgen bespaard hebben, indien gij dezen stap vroeger gedaan hadt. Neen, geen dank!’ ging hij haastig voort, als zij weder naar zijne hand grijpen wilde. ‘Gij weet, welken grooten dienst gij mij bewezen hebt. Ga, goede vrouw, en vergeet niet, dat gij zwijgen moet.’

Juffrouw Wilfert voelde zich als bedwelmd, als zij het huis verlaten had; met wankelende schreden ging zij door de straten, nu en dan in haren zak tastende, of zij den zwaren geldrol nog bezat. Dat had zij niet verwacht. Zij ware ook met eene geringere som tevreden geweest; nu had zij niet alleen al dat geld, maar ook eene jaarwedde, die haar tot aan het einde haars levens een onbezorgd bestaan verzekerde. Met een vreugdekreet trad zij in het heldere, vriendelijke vertrek, dat zij thans bewoonde; met een insgelijks van vreugde stralend gelaat kwam Helena haar te gemoet.

'Ik heb zoo even eene goede aanbieding ontvangen, moeder,' zegde zij; neen voorname familie in Engeland wil mij als gouvernante aannemen, en de voorwaarden zijn zoo gunstig, dat ik het mij zelve niet zou kunnen vergeven, als ik deze aanbieding van de hand wees.'

De oude vrouw had haastig hoed en doek afgelegd - zij brak het rolletje open en schudde het goud op de tafel.

‘Daar komt niets meer van!’ jubelde zij. ‘Gij behoeft geen vreemd brood te eten; ziehier, wij zijn uit allen nood en zorgen gered.’

Helena was met den open brief in de hand onthutst teruggetreden, hare wangen verbleekten, haar blik rustte nu eens op het goud dan weder op het hoogroode gelaat harer moeder.

‘Gij hebt vaders brief verkocht?’ vraagde zij verwijtend.

‘Natuurlijk!’ knikte de moeder. ‘Ik heb het immers altijd wel gezegd, dat de bankier Stroombeek ons eene goede som gelds voor het geheim betalen zou, maar uw vader wilde het niet gelooven. En dat is nog niet alles! Elk jaar ontvangen wij vijfhonderd thaler; wat zegt gij daarvan?’

‘Niets!’ antwoordde het meisje zuchtend. ‘Ik kan mij daarover niet verheugen. Gij hebt uwe stilzwijgendheid verkocht; derhalve moet het een geheim betreffen, dat niet openlijk bekend mag worden, en zulk een geheim....

‘Kind, kind, maak mij het hoofd niet warm en vergal mijne vreugde niet! Het geheim kan slechts één mensch van nut zijn: den bankier Stroombeek. Wilde ik het openbaar maken, zoo zou ik slechts haat en tweedracht zaaien. Wat ik gedaan heb, kan ik nog in mijn stervensuur voor God en mijn geweten verantwoorden; wilt gij hierin uwe moeder gelooven?’

Helena blikte haar eenige seconden lang vast in de trouwhartige oogen, daarop reikte zij haar beide handen.

‘Ik geloof u, moeder.’

‘Dat geld is eerlijk gewonnen, Helena. Had uw vader meer geestkracht bezeten en mijn raad gevolgd, dan waren wij lang van alle zorgen bevrijd geweest. De bankier verweet het mij zelfs, dat ik niet vroeger tot hem gekomen was. Ik mag niet verraden wat de brief behelsde, ook aan u niet; maar dit mag ik u zeggen, dat de heer Stroombeek als het ware herleefde, zoodra hij den brief gelezen had.’

‘Dan was het een bewijs van schuld, waarvoor hij reden had te vreezen?’

‘In het geheel niet, lief kind; integendeel, met dat geschrift in de hand kan hij ieder mensch vrij onder de oogen zien.’

‘Dat begrijp ik niet,’ zeide Helena, het blonde hoofd wiegelende; ‘maar ik geloof u.’

‘En nu zult gij natuurlijk voor de betrekking van gouvernante bedanken?’ vraagde de oude vrouw, voor de tafel gaande zitten om het geld te tellen.

‘Neen, moeder, dat zal ik niet doen.’

‘Hoe? Wees toch niet dwaas, kind! Gij weet niet hoe bitter het is eens anders brood te moeten eten....’

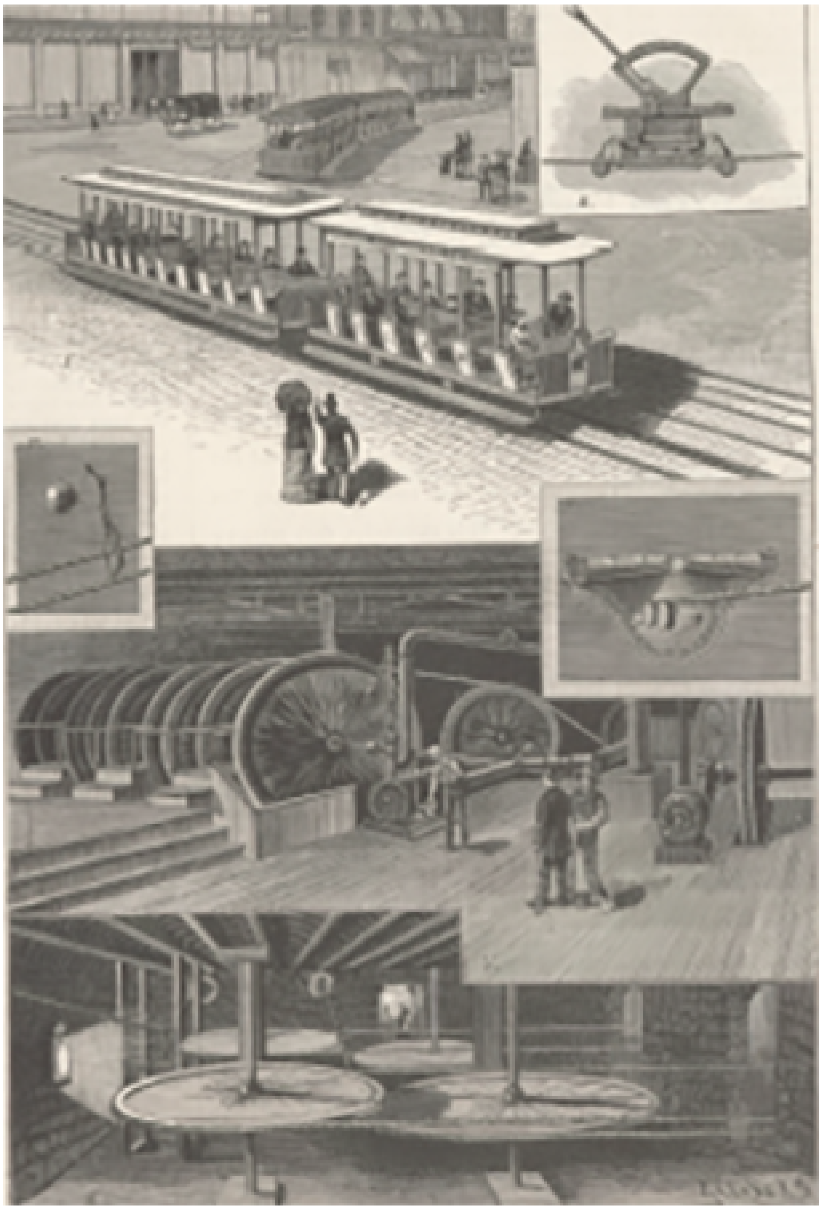

DE KABELTRAM VAN CHICAGO.

‘Eten wij dan voortaan het brood niet van Stroombeek?’

‘Dat is geheel iets anders.... Ik beschouw dit geld als een pensioen, dat mij uitbetaald wordt.’

‘Waarvoor? Niet voor langdurige trouwe diensten, die tot het ontvangen van een rustgeld berechtigen.’

‘Gaat gij reeds weder twijfelen?’

‘In het geheel niet, moeder, ik gun u dit jaargeld van ganscher harte; maar ik kan er geen deel aan nemen.’

‘Wat is dat nu weder voor eene dwaasheid? Wat ik heb, behoort ook u....’

‘Laat mij uitspreken, gij zult mij ten slotte toch gelijk moeten geven. Vijfhonderd thaler zijn geen groot inkomen en als de bankier sterft, houdt het jaargeld op. Het ware lichtzinnig, zoo wij dit geval, dat reeds morgen plaats kan hebben, buiten aanmerking lieten. En wat dan, moeder?’

‘Men moet niet terstond aan het ergste denken,’ antwoordde de oude vrouw, van de goudstukken kleine hoopjes makende; ‘komt tijd, komt raad. Overigens zal ik

met den bankier daarover spreken en hem verzoeken er voor te zorgen, dat mij het jaargeld ook ingeval van zijn overlijden verzekerd blijft.'

'Nu, wellicht voldoet hij aan dat verzoek, maar gij kunt ook sterven en tegenover mij heeft de heer Stroombeek geene verplichtingen.'

'Daarover kon ook met hem gesproken worden.'

'Neen, moeder, dat wil ik niet; ik zou geen jaargeld van hem aannemen.'

Juffrouw Wilfert zag onthutst op. De besliste toon, waarop Helena sprak, verontrustte haar.

'Zou hij mij niet in plaats van de renten het kapitaal kunnen uitkeeren?' meende zij. 'Gij zoudt dat kapitaal na mijn dood erven, en zoodoende was ook uwe toekomst verzekerd.'

'Ook dat wil ik niet,' antwoordde Helena; 'laat mij mijn weg gaan. Ik ben nog jong en in de jeugd moet men arbeiden. Het zal voor mij een streelend gevoel zijn, wanneer ik zelf mijn brood verdien; ik zie daarbij wat van de wereld, leer landen en menschen kennen, en als ik nauwgezetmijnplicht vervul, dan zal ieder mij achten. Niet iedereen kan bevelen - er moeten ook ondergeschikten zijn en het ware onverantwoordelijk wilde ik niet van de kundigheden partij trekken, die ik verworven heb.'

'En dat Engeland ver.... zeer ver van hier ligt, en uwe oude moeder hier om u treurt en dat ook anderen u smartelijk zullen missen, aan dat alles denkt gij wel niet?'

'Dat ook anderen mij smartelijk zullen missen?' herhaalde Helena met een droevigen glimlach. 'Wie zou dat zijn?'

'Dokter Winterfeld!'

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 30]

J.A. van Droogenbroeck.
(Jan Ferguut)
Lid der Koninklijke Vlaamsche Academie.

J.A. VAN DROOGENBROECK,
Lid der Koninklijke Vlaamsche Academie.

Deze geleerde taalkundige en smaakvolle dichter werd geboren te St. Amands, nabij Puurs. Als vele begaafde mannen had hij het geluk eene verstandige en gevoelvolle vrouw tot moeder te hebben, die reeds vroeg door haar geestdriftig woord de bron der poezij in het gemoed haars kinds ontwellen deed. Edoch, vader Van Droogenbroeck bestemde zijn zoon voor de muziek, eene kunst, die der geheele familie als aangeboren scheen. De aanvankelijke studiën van den jeugdigen muzikant deden dan ook met recht verhopen, dat hij eens in de toonkunst eene verdienstelijke plaats bekleeden zou. De kleine J. Van Droogenbroeck kon reeds van het muziekblad zingen, eer hij lezen kon, en toen hij op 16jarigen leeftijd in de Normaalschool van Lier werd aangenomen, kende hij *Catel's* harmonieleer tot in hare minste bijzonderheden. Na zijne normale studiën voltooid te hebben, was Van Droogenbroeck

achtervolgens onderwijzer-organist op verscheidene dorpen. In deze betrekking was het hem vergund zich weer met meer ijver op de toonkunst toe te leggen. Daar het zelfonderricht hem niet vodloende bleek, ging hij eenigen tijd nadien te St. Gillis-Brussel wonen, om den leergang van orgel bij den vermaarden Lemmens te kunnen volgen. Zijne leerzucht werd echter geheel teleurgesteld: de lessen van professor Lemmens werden gegeven tijdens de uren, die Van Droogenbroeck in zijne school doorbrengen moest. Daarbij kwam nog dat zijn schrander oog in de vergevorderde klas van den befaamden organist weldra ontdekt had, hoeveel hem nog te doen stond, om eens zulk een meester in het vak te zijn, als hij zich voorstelde te worden. Zijne muzikale studiën waren eigenlijk gezegd op den besten tijd, door zijn verblijf ter Normaalschool, onderbroken geworden, en toch, Van Droogenbroeck had er zich niet gansch onverdeeld aan gewijd, daar de zucht voor de fraaie letteren steeds met zijne liefde voor de toonkunde gepaard gebleven was. Reeds als leerling van dichter Jan van Beers, in de Normaalschool van Lier, had de jonge taalminnaar een verdienstelijk verzenstuk geschreven, dat hij vol trots naar zijne moeder zond, die het met niet minder trots ontving en ten hoogste gelukkig haren geliefden zoon eenen brief schreef, om hem te vermanen *den goeden God voor de hem verleende gave te bedanken en die toch nooit te misbruiken.* Eenvoudige, maar door een verheven godsdienstig gevoelingegevene bede, die Van Droogenbroeck, als de waardige zoon eener edelhartige moeder, ten volle beantwoord heeft.

Het is ook als normalist dat J. Van Droogenbroeck van zijne medestudenten den bijnaam van *Jan Ferguut* ontving, dien hij later als deknaam bezigde en met zooveel eer bekend maakte. *Victor De la Montagne* vertelt ons daarover in zijne *Vlaamsche Pseudoniemen* het volgende:

‘Op de banken der normaalschool reeds koesterde Van Droogenbroeck eene groote voorliefde - die hem steeds bijgebleven is - voor onze middeneeuwsche letterkunde. De *Ferguut*[(1)] berustte in de bibliotheek van het gesticht, en het beheer van den boekenschat was opgedragen aan een der professors, leeraar in de aardrijkskunde. Toen de jonge student met zijn bescheiden verzoek om het middeneeuwsche gedicht voor den dag kwam, viel de oude Cerberus als ware 't uit de wolken en weigerde volstrekt: het boek was, volgens hem, gansch niet geschikt voor jongelieden. - Had nu de vraag om een boek, waarom normalisten zich doorgaans weinig bekommeren, 's mans

(1) ‘*Ferguut*, Ridderroman uit den Fabelkring van de ronde tafel, uitgegeven door L.G. Visscher - Utrecht, Robert Natan, 1838.’

aandacht op den jongen leerlustige getrokken, zeker is 't dat, in de eerstvolgende aardrijkskundige les, van Droogenbroeck opgeroepen werd om zijne kundigheden in het vak te openbaren. De arme jongen stond deerlijk verlegen; steden, landen, stroomen, bergketens, 't dwarrelde geen woord kende hij meer van de opgegeven les. 'En zoo,' doceerde de professor, 'vindt men geen tijd om de lessen te bestudeeren, maar tijd om den *Ferguut* te lezen, zou men vinden. - De verlegen houding van den schuldige, de vreemde klank van den middeneeuwschen titel, maakten den spotlust der normalisten gaande, en voortaan heette van Droogenbroeck in het gesticht *Jan Ferguut.*'

Het was vooral Dautzenberg, die tot de befaamdwording van dien naam, alsmede tot van Droogenbroeck's hoofdzakelijke vorming als dichter medegewrocht heeft. Toen onze *Jan Ferguut* met voormelden geleerden letterkundige te Brussel in betrekking gekomen was, verdrong de poëzij weldra de muziek van de eereplaats in geest en hart, en onze dichter-toonkundige werd van lieverlede bepaald de toonkundigedichter, dien wij thans in hem waardeeren. Welken invloed de muzikale opvoeding inmiddels op de poëtische ontwikkeling van onzen schrijver gehad heeft, toont deze ons meermalen zelf aan in zijne *Verhandeling over de toepassing van het Grieksch en Latijnsch Metrum op de Federlandsche Poëzij.*

Door Dautzenberg verkreeg Van Droogenbroeck eene volledige en diepe kennis over *Poëtiek* en *Rhythmiek* en dien gekuischten, schier onberispelijken en toch zoo sierlijken, vloeibaren vorm, die hem in menig fragment zijner gewrochten tot het *klassische* doet stijgen.

In eene studie over Van Droogenbroeck's werken, door kanunnik Daems, vinden wij zijn letterkundigen arbeid als volgt opgesomd:

'Op zuiver taalkundig gebied leverde Van Droogenbroeck het alleszins degelijk *Woordenboek*, dat - naar zijn uitgever - den naam draagt van Callewaert's Woordenboek, een gewrocht dat zegevierend de proef uitstaat eener vergelijking met verschillende andere werken van dit slag, al zijn deze soms veel lijviger. Eveneens was hij de groote werker in het *Zakwoordenboek* van denzelfden uitgever.

Wat de didaktiek der poëzie aangaat, bearbeidde hij een *Rijmwoordenboek*, dat een rijk aantal bevat van rijmreeksen, waarvan niet eene in de vroegere soortgelijke verzamelingen was te vinden. Verder schreef hij een *Algemeen overzicht der in het Nederlandsch mogelijke versmaten* (1874), en in 1886 bekroonde de koninklijke academie van Brussel zijne meesterlijke *Verhandeling over de toepassing van het Grieksch en Latijnsch metrum op de Nederlandsche poezij.*

't Bleef echter niet bij louter didaktiek. En was hij hierin veeleischend en streng, zoo bleek het, uit zijne eigene dichtproeven, dat hij dit niet minder - zoo al niet meer - voor zich zelven wilde zijn dan voor anderen. Zoo wrocht hij vooreerst zijne kunstvolle *Makamen en Gazelen*, *Proeven Oostersche poezy*, die in 1866 te Gent verschenen, en waarvan thans, bij den heer De Seyn-Verhougstraete, te Roeselare, een nieuwe druk het licht gezien heeft, in eene dier prachtuitgaven, zooals er ons die nijverige uitgever gewoon is te bezorgen. Het volgende jaar werd zijne *Ondine* (een opera van Lortzing) opgevoerd. Ten jare 1873 bekroonde de koninklijke academie van Brussel zijne gloedvolle cantate *Torquato Tasso's dood.* En in datzelfde jaar verscheen, onder den titel *Dit zijn zonnestralen*, zijn bundel gedichten voor de jeugd, die niet alleen bij de jongeren van dagen in het vlaamsch land welkom was, maar waarin ook de ouderen het veelzijdig talent bewonderden van den begaafden dichter,

die zijne liederen in even gekuischte als zangerige en steeds toch kinderlijke taal wist uit te galmen.

Eene andere maal nog behaalde Van Droogenbroeck, met zijn *Camoëns*, den palm, in den cantatenprijskamp van 1879. Verder verscheen, door hem uit het Fransch vertaald, het werk: *Beknopte inhoud der verhandeling over het perspectief van F. Bossuet*, benevens eene oorspronkelijke studie zijner hand, getiteld: *Friedrich Rückert; eene letterkundige levensschets* - overdruk uit de ‘Nederlandsche Dicht- en Kunsthalle.’ Bovendien vallen nog te vermelden zijne rhythmisch bewerkte vertaling van *De Ridderkamp*, mannenkoor door Riga voor den grooten internationalen prijskamp van 1880 geschreven, en zijne gedichten, op zes koralen van S. Bach voor gemengd koor geschikt door Jos. Mertens.

Tevens leverde Van Droogenbroeck, nu eens onder zijn eigen naam, dan weer onder zijnen deknaam van Ferguut, soms ook wel - denken wij - gansch naamloos, eene menigte van artikelen aan verschillende tijdschriften van Noord- en Zuid-Nederland, als daar zijn: *De Toekomst*, *De Kunstbode*, *Noord en Zuid*, *De Vlaamsche School*, *de Dicht- en Kunsthalle*, enz.

Den veelzijdigen letterarbeid van den geleerden schrijver vielen meermalen de vleiendste loftuigingen ten deel. Over zijne bekroonde *Verhandeling* geeft de ongeëvenaarde *criticus* Jh. Nolet-de-Brauwere-Van Steeland in zijn verslag der Jury de volgende waardeering:

‘Zonder omzwaai van machtspreuken, holle volzinnen of gerekte uitweidingen; wars van noodelooze bespiegelingen, die men tot in 't oneindige kon uitbreiden; maar zich nogtans, waar 't past, bondigen uitleg veroorlovend, houdt hij zich bestendig *op practisch terrein*. Het geleidelijke zijner methode straalt door, bij de inhoudsopgave zijner Verhandeling op de eerste bladzijde van dit verslag. Hij leeraart zakelijk, toegangbaar voor die velen onzer jeugdige dichters, aan wie de kennis der antieken, in dier oorspronkelijk taaleigen, verholen bleef... Het (werk) munt uit door klaarheid en practischen geest. De strekking, om door de beoefening der metriek de nederlandsche poëzie zoo zoetluidend en fijn mogelijk te maken, straalt er overal in door: en dit is wel het doel van metrische beoefening. Deze practische geest heerscht mede in de vergelijking der metra; in die der bewerking door de Latijnen van de grieksche vormen; in de rijke lijst der woord- en versvoeten; in de aanmerkingen en notas; allerlaatst nog in het beoordeelend overzicht der metrische verzen, die de schrijver op soms zeer scherpe wijze afkeurt.’

En eene niet minder geoefende pen, die van kanunnik Daems, schrijft in reeds genoemde Studie over Van Droogenbroeck's werken:

‘Wil men bewijzen van den kleurenrijkdom, waar de dichter zijn verfbord mee overladen heeft en de behendigheid, waar hij die kleuren duizendtonig mee schakeert; van kwistig, overkwistig gemak in het tooveren niet zijne moederspraak en al dier rijkdommen, zonder haar ooit te havenen; van de verscheidenheid en toch aanhoudende zangerigheid, waarmede hij tonen lokt uit alle spelen en toetsen, en in alle toonschalen van het dietsche taalorgel, - zoo sla men enkel het boek zijner Makamen op, en bladere naar voor, naar achter, op goed valle 't uit.

't Was eene zware taak, die Dautzenberg den jongen dichter opdroeg, toen hij hem voorstelde eenige Makamen van Hariri in het nederlandsch te vertolken, en Ferguut zelf zegt er van:

> Mijn werk en was geen spel:
> Maar lastig was 't als mijnwerk.

Al zou dit, echter, uit het slag van poëzie zelve moeten blijken, zoo is toch die verklaring des dichters niet overbodig; bij de lezing van het boek stroomt daar al dier ‘rijmen verschillig geklingel’ in navolging van ‘der Arabesken grillig gekringel,’ zoo natuurlijk en zoo vloeiend voort, dat men haast denken zou, 't heeft den schrijver zoo goed als geene moeite gekost. Men zou zeggen, al die staf- en eind- en binnenrijmen, die daar krielen en elkander verdringen als de saamgepakte menschendrom op eene drukbezochte markt, liggen stelselmatig en met zorg verdeeld vóór de hand des dichters, gelijk de boekstaven in de letterkast vóór den zetter; ze zijn er maar doodeenvoudig uit te nemen en in hun gelid te scharen, naar men ze noodig heeft. Zóó vallen ze daar onverhoeds en toch ongedwongen op hunne juiste plaats, als kon het niet anders en als waren wij - de eersten de besten - in staat het den dichter evengoed na te doen.

Zoo wij over de onmeetbare letterkast der taal eene gelijke meesterschap bezaten, ja.’

En over de Ghazelen sprekende, gaat de bevoegde en kundige beoordeelaar voort:

‘De ghazele is een perzische dichtvorm, tot het lyrische soort behoorende. Zij draagt ook wel den naam van *Casside* of *Cacida*. En in dit slag van gedichten ontwaart men eene kennis van het metrum en eene kunstige berekening van behendig gemengelde gelijkluidende klanken, die getuigen van diepe studie.

Ferguut heeft zijne makamen vertaald; van de ghazelen integendeel verklaart hij, dat zij meestal door de lezing Perzischer dichteren zijn opgewekt; doch dat niet éene zelfs den naam van vrije vertaling verdient. Ze zijn er echter niet te slechter om.

Hier hebben wij de achtste, in het eens aangeslagen metrum streng en zuiver volgehouden:

De wolken waaien boven ons hoofd:
Daar krassen kraaien boven ons hoofd.

Want zie, bestendig komt een geraamt'
De zeisen zwaaien, boven ons hoofd.

Wat is het leven? Duister een nacht!
Doch sterren draaien, boven ons hoofd.

- De glans der glazen! Laat ons gezwind
Den beker zwaaien, boven ons hoofd!

Een lied gezongen! Eens zal de haan
Der graven kraaien, boven ons hoofd!

Aan ons de bloemen! Eens zal de wind
Gebloemte zaaien, boven ons hoofd!

Wij zaaien vreugde! Moge de mensch
In vreugde maaien, boven ons hoofd.

Wellicht ziet meer dan een lezer, bij het eerste doorloopen van het boek, bevreemd op tegen al dat kunstmatige van den vorm, en bij name tegen dat aanhoudend parallelismus, tegen die zoo kwistig aangehaalde vergelijkingen en zoo grillig dooreengesmeten beelden; doch men bedenke, dat het den dichter er om te doen was, proeven van oostersche poëzie te leveren, en dat hij derhalve de oostersche denkbeelden, zoo veel mogelijk, in hun oostersch pak moest voorstellen. Nu, evenals eenerzijds de arabische verbeelding eigenaardig is en levendig, zoo is anderzijds de

inkleeding rijk aan overdreven uitdrukkingen, gezochte woorden, fijne en spitsvondige zetten. Het berijmde proza, dat men *Makame*, of *Makamat* (zitting) noemde, bleef niet bij het enkel parallelismus der Hebreeuwen; eindrijm, binnenrijm en stafrijm brachten het voor den vorm tot een hoogen graad van volmaaktheid, meermaals echter ten koste van den inhoud. Al-Hariri, die Ahmed Hamadani tot model gekozen had, overtrof zijnen voorganger en leverde in zijne Makamen een werk, dat voor een echt meesterstuk gehouden wordt. Ferguut, die eenige dier Makamen in het nederlandsch wilde vertolken, moest het oorspronkelijke onder alle opzichten zoo getrouw als 't kon wedergeven: de taak was zwaar, doch de vertaler volbracht ze meesterlijk.'

Wij kunnen den wensch niet wederstaan ten slotte, ook nog dichter Daems' oordeel over van Droogenbroeck's *Zonnestralen* over te nemen. Aan betere bron zouden wij toch bezwaarlijk kunnen putten:

'Zoo kunstvol als het boek der Makamen is, zoo ongekunsteld schijnen integendeel de Zonnestralen. En toch ook zij zijn vol kunst; want kunst is het en groote kunst, steeds zoo juist den toon te treffen, zoo bevattelijk voor de kleinen te wezen en tevens zoo eigenaardig, zoo verschillend van de andere kinderdichters. En wat zijn we hier ver van de stelling als

moeten kinderversjes, om dat te wezen, noodzakelijk opgepropt vol staan van verkleinwoordjes en kinderpraat!

Van Droogenbroeck slaat een gansch anderen weg in, en al schijnt hij ook overal jongen met de jongens, kleine met de kleinen, nergens toch vergeet hij, dat hij hun dichter, zegge hun leeraar, is, en nergens zal zijn kinderlijke toon bij middel van uitgangetjes of van kinderachtigheid gezocht worden.

Kinderlijke eenvoud en rondborstige gemoedelijkheid aan gezonden zin en gepaste opvatting gepaard, voor de gedachte; afwisselend rhythmus en levendige voordracht in gekuischte taal en verzorgde prosodie vervat, wat den vorm betreft, - dat zijn wel vast de hoofdeigenschappen van den bundel.'

Na deze lofspraak vermeenen wij gepast de levensschets van den verdienstelijken Vlaming te kunnen besluiten met de vermelding der karaktertrekken, die hem meer nog dan zijne geestesgaven tot eer strekken. J. Van Droogenbroeck is, in tegenstelling van andere kinderen hunner werken op onzen Vlaamschen zangberg, een bescheiden en zedig man, die noch op eereplaatsen noch op roem aast; eenvoudig en mannelijk rondborstig in zijnen omgang, te groot van geest om zich met ellendige staatkundige haarkloverij, te edel van hart om zich in de letterkundige wereld tot zelfverheffing met verlagende kuiperijen bezig te houden, telt hij in het Vlaamsche Kamp niets dan vrienden. Met die hoedanigheden is hij geroepen om als opvolger van zijnen zoo zeer betreurden vriend D. Delcroix in het Vlaamsche Bureel van 's Lands bestuur aan onze schrijvers en letteren gewichtige diensten te bewijzen. Wij wenschen hem in deze betrekking een lang leven toe, aan den dienst van het Vlaamsche Vaderland en zijne letterkunde gewijd.

Gedichten van J.A. van Droogenbroeck.

Torquato Tasso's dood.
16 april 1595, in het Klooster van Ste-Onuphre.

'Ook heden nog.'
(TSCHAURA.)

TASSO, ***Alleen in zijne celle.***
Zoo is dan weer een bange nacht voorbij;
Het zoete licht verrijst, de vogel zingt,
De bloem ontluikt, de dauwe druipt - en zacht
Beroert de morgenwind het frissche loof.....
Hoe aangenaam, niet waar? Ik voel het nog
Daar, in mijn hart, dat, o! zoo lang, zoo lang
Niets meer gevoeld heeft dan de smert!
Hoe treffend schoon! Mijn brekend ooge wil
Nog eens ronddwalen over u, natuur,
Gelijk de matte hand van 't veege wicht
Nog rondtast op de lieve moederborst....
Zóó woei mij ook de amandelbloesemgeur

Toen ik mijn stanzen voorlas, - en ik haar
Voor de eerste maal aanschouwde.

Ook heden nog zie ik u daar,
Stil luistrend op mijn zangen,
Te midden uwer vrouwenschaar
Met tranen op de wangen!
Uw blik, zoo edel en zoo zoet,
Wat drong hij diep in mijn gemoed;
- Ach hadde ik nimmer hem ontmoet,
Eleonora!

(Klokken luiden te Metten.)

TASSO.
Ja, bidden;.... 'k wil het moede voorhoofd buigen,
Ik voeg de handen saam;.... wat zijn ze mager
En koud!.... Ja bidden: morgen zal de klokke
Doodluiden over mij.... en ik.... O Rechter!
Verdoem mij niet, verdoem mij niet, mij, arme!

(Zacht orgelspel,)

De wierookwalmen stegen; - voor Madonna
Teneergeknield, wat baden wij haar vurig!
Ook heden nog voel ik u daar,
Uw hand in mijne hand gestrengeld;
Hoe lange baden wij te gaar,
Door reine min vervoerd, verengeld!
Gij spraakt het heilig liefdewoord;
Daar heeft voor mij de hoop gegloord;
Ach ons gesmeek werd niet verhoord.
Eleonora!

KLOOSTERLINGEN IN DE KERK.
'O salutaris hostia,
Quae coeli pandis ostium.
Bella premunt hostilia
Da robur fer auxilium.'

TASSO.
O dit gezang! hoe troostend klonk het mij
Ook gistren avond, als ik mij met God
Verzoend heb, als ik Hem ontving, voor wien
De heemlen beven!....
Hoe hartelijk vergaf ik alle leed,
Mij door de boozen aangedaan, uit nijd
Eu hoogmoed! - mij en de eedle vrouw
Die mij beminde!

Ook heden nog zie ik u daar;
Gij komt mij toegevlogen
Met bleek gezicht, met hangend haar,
Het vuur der wanhoop in uwe oogen:
Meedoogloos werdt gij weggeleid:
Ach scheiden voor alle eeuwigheid,
....

Eleonora!

(Hij bezwijmt.)

DE ENGEL DER POEZIE.
Droeve zanger,
Zucht niet langer,
Beur het hoofd;
Heden sieren
U laurieren,
Die u niemand rooft!
Heden rijst voor u de glorie,
Heerlijk, prachtig, stout!
Heden teekent de historie
Uwen naam in schrift van goud!

TASSO ***(ontwakend.)***
O laat mij, laat mij rusten! zóó, de handen
Op mijne borst gevouwen. De oogen sluiten,
En niets meer weten, niets, dan hare liefde!

KOOR VAN ROMEINEN.
Heil, heil zij hem,
Den zanger van Jerusalem!
Hem wacht het hoogste loon
   De dichterkroon!

DE ENGEL DER POEZIE.
Hoor, hoor de blijde scharen
Vau duizenden bewonderaren!
Zij stroomen u te gemoet
En roepen: o wees gegroet!
Hoor hunne stem
O zanger van Jerusalem!
U wacht het hoogste loon
   De dichterkroon!

VROUWEN.
Bloemenkransen sieren
Roemen u alom!
   Feestbanieren,
Vlaggen, wimpels zwieren:
   Wellekom!
Duizend stemmen vieren
Roemen u alom!
   Eerlaurieren
Zullen u den schedel sieren;
   Kom, o kom!

ALLEN.
Naar het Capitolium!
Hoor klaroenen klateren,
Bazuinen schateren!
Hoor het statig klokgebrom!
Naar het Capitolium
Kom, o dichter, kom!

TASSO.

De dichterkroon? wat kan zij geven,
Als het hart daar binnen schreit?
Ach is er hooger heil in 't leven
Dan der liefde zaligheid?

- Ook heden nog.... maar neen, zij is niet daar;
Draag mijne lauweren tot haar....
Dat zij zich mijns gedenke... ik vaar
Tot God!

(Hij sterft.)

KOOR VAN KLOOSTERLINGEN.
Angeli deducant te
In paradisum!

ALGEMEEN SLOTKOOR.
O reine geest, ontplooi de vleugelen
En stijg naar uwen oorsprong weer.
Niets kan nog uwe vlucht beteugelen,
Niets houdt u hier beneden meer!
Het vaderland, in rouw verloren,
Wil eerbiedvol zijn klachten smoren:
Het komt tot laatste liefdeblijk
En kroont uw lijk!

De egel en de mol.
(Fabel.)

De mol
Heeft als de winter nadert
Diep in zijn hol
Veel droog ge bladert
Vergaderd,
Hij leeft daar stil met zijn gezin
En zit er warmpjes in
Hij kent het spreekwoord: ‘Eigen haard
Is schatten waard.’
Eens evenwel heeft hij die spreuk vergeten;
En zeker heeft hem dit gespeten.

De wind blies fel, 't begon te sneeuwen;
Daar hoort de mol den egel schreeuwen:
‘Ach! hulp! erbarm!
Ik hebbe mijnen weg verloren;
O, laat mij in! ik ben half bevroren;
Ik ben zoo ziek, zoo arm!’
De mol ontsluit de deur; hij voelt de koude
En zegt bewogen; ‘Kom maar binnen, oude!’
Maar nauwelijks is de egel in het nest,
Of iedereen heeft zijnen stank geroken;
Men schuwt den vreemdling als de pest,
Daarbij wordt klein en groot door hem gestoken;
Nu is de vrede in 't huisgezin verbroken,
't Wordt onverdraaglijk. - ‘Hoor, wij kunnen 't niet meer uitstaan!’

Zoo roept de mol, ‘Gij moet hier uitgaan!

Maar de egel heeft met norsch geknor hem toegesproken:
'Waarom? Ik ben hier wèl; ik blijf:
Kunt gij, met uw kindren en uw wijf,
Mij niet goed lijden, dat is mijne schuld niet;
Gij wilt mij buiten krijgen, maar ge zult niet!'
- 'Gij onbeschaamde!' -
'Ja, ik ben 't hier al gewend!'
- 'Ik zal u dwingen! Gij zult moeten!'
Maar de egel stoort zich aan geen dreigement,
Hij zet zijn stekels overend
En wil daarmeê den mol begroeten.
Deze is gelukkig, nog te kunnen wroeten
En maakt zich spoedig uit de voeten....

Breng niemand in uw huis, dien gij niet kent!

Derde makame.
(Fragment.)

De Morgenrust.

Hareth Ben Hemman verhaalt:

Eens hielden wij onze dieren in drave, - op eenen nacht, zwarter dan de rave, - en die ons langer scheen dan de nacht in den grave, - en speelden met den sporen, tot de schemering grauwde, - en het donkere floers, dat over den hemel hing, blauwde. -

Toen werden wij moede geronnen - en, door den vaak overwonnen, - lieten wij den teugel, - verlieten wij den beugel - en hingen den heugel - op de helling - eener delling, - waar zoet gras, - in overvloed was, - en de lucht zacht en goed was.[1] -

Als nu de rossen ter weide waren gesteld, - en wachters bij den verspreidenen waren[2] gesteld; - als alle gerucht was verzwonden, - en alles in rust was verslonden; - de wijn des slaaps geschonken - en gedronken; - hoorde ik eenen sprekende, - de stilte onderbrekende, - welke iemand, die waakte met hem, - vroeg met klarer stem: - 'Hoe is dijn handelen - jegens hen, die met dij wandelen?' -

Deze sprak: 'De onzachten - poog ik door zachtheid te verzachten. - Ik ben den moedwilligen goedwillig; - bij den grilligen niet grillig. - Ik maak vergelijk met hem, die mij bedriegt, - en geef gelijk aan hem, die mij beliegt. - Die mij afvallen, ben ik bevallig, - die mij aanvallen, aanvallig. - Ik heb geen welgevallen - als mijne tegenstrevers vallen. - Ik rade hem, die mij verried, - verlate niet wie mij verliet, - en sta hem bij, die mij verstiet. -

'Die mijne faam ten gronde richten, - mij

(1) De hier afgeschilderde wijze van reizen is den Araben eigen: men rijdt een goed deel van den nacht, om der koelte wille, rust bij zonnenopgang een weinig, en snelt voort, tot de hitte verplicht weder halt te houden.

(2) *Waren*, koopwaren.

door blaam naar onder richten, - wil ik in Godes namen onderrichten[1]. - Ik blijf mijnen verwanten toegedaan, - al hebben zij tegen mij de handen toegedaan. - Ik herken mijne bekenden, - die mij miskenden, - onze bekendschap ontkenden, - en mij den rug wenden. - Mijne beurs wil ik ledigen - veur hen, die mij beleedigen. - Die mij scholden, - heb ik kwijtgescholden; - ik wil niet weten - wat ze mij verweten; - ik wil vergeven - aan die mij wilden vergeven. -

'Ik geve beien[1] - veur keien, - bloesem - veur droesem, - wijn - veur azijn, - balsem - veur alsem, - mijn peerd veur eenen hond, - mijn zweerd veur eene wond, - en, al is een tand - een diamant: - vroege mij iemand eene mijner kiezen, - ik liete hem kiezen! -

'Waar men spreekt, wil ik niet tegenspreken, - waar men steekt, wil ik niet tegensteken, - al krege ik degensteken. - Ik denk, het brengt geenen zegen, wreken! - Liever het onrecht ongewroken, - dan het recht gebroken; - liever den vijande onder, - dan de vijand onder. - Waar men listen zoekt, zucht ik; - hem, die twist en vloekt, vlucht ik -

(1) De negen en negentig of honderd namen des Heeren: eene soort van Litanie der Mohamedanen.

(1) *Beien*, bessen, beziën.

MORGENGEBED.

'Ik heb mij gebogen - voor hen die mij bespogen, - belogen - en bedrogen, - geene hand ter weernis bewogen, - geene wraak geplogen, - al had ik het vermogen; - maar hen aanschouwd met oogen - vol mededoogen, - denkende: in den hooge - wordt hunne straf gewogen.' -

Daarop sprak de andere: 'Mijn zoon, - does du goed zonder loon? - Du geefs eenen groet veur eenen hoon? - Du stels op eenen varkenssnoet de kroon? - Den versmader moet men versmaden, - den verrader verraden, - kwaad doen tegen de kwaden, - schaden hun, die willen schaden. - Geene genade den ongenadige; - geene weldaden den misdadige! - Men moet de trotschen - trotsen, - schrokken - bij den schrokken, - den verlokker verlokken - en den slokker zich doen verslokken[1]; - knijpen die nijpen, - klauwen - die krauwen, - den bedroever bedroeven, en tegen den snoever snoeven. -

'Liever schenden dan geschonden; - liever de slagen afwenden dan klagen over wonden; - liever het recht gebroken, - dan onrecht

(1) *Verslokken*, verslikken.

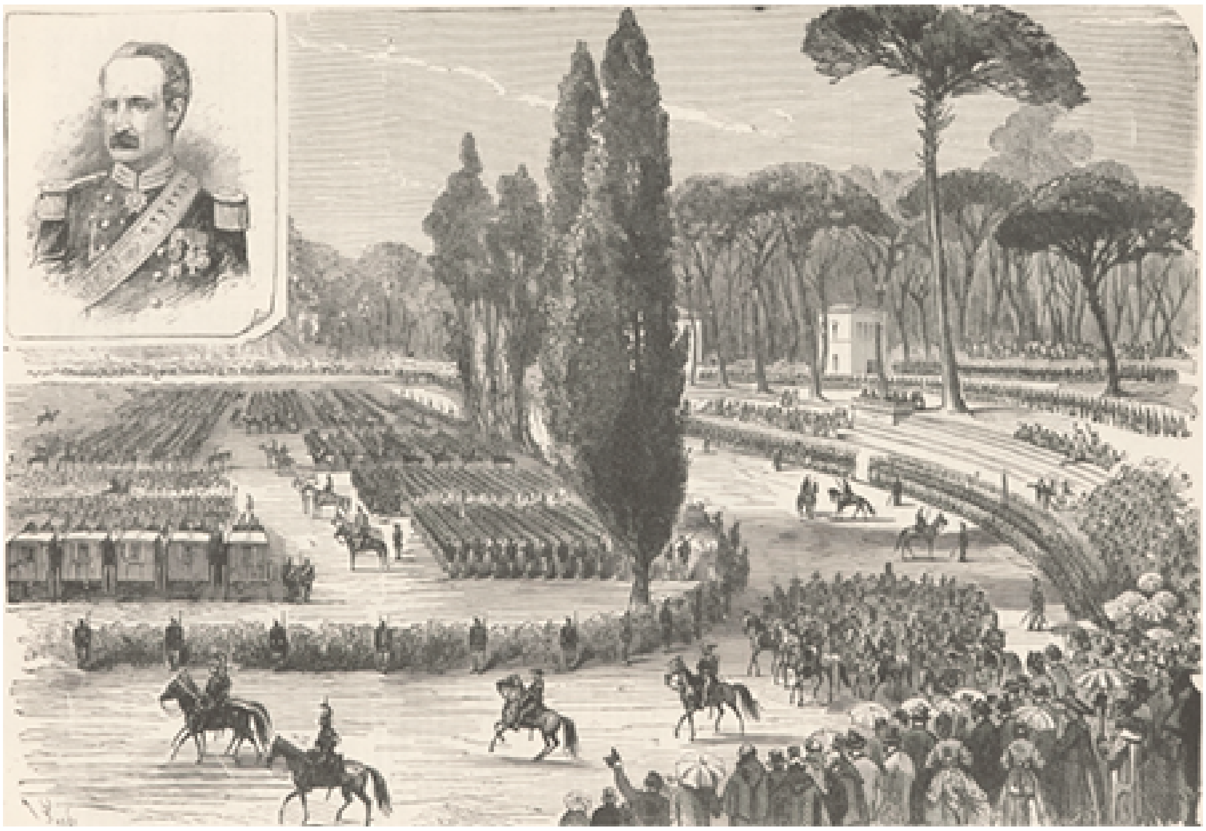

EENE WAPENSCHOUWING DER PAUSELIJKE ZOUAVEN DOOR GENERAAL KANZLER.

ongewroken; - liever de vijand dood, - dan zelf in nood! - Ik zal niet beschenken, - die mij willen krenken, - ik ben den beleediger - geen bevrediger; geen verdediger - veur mijnen beurslediger! -

'Wie mij scheert, is mijn herder niet; - wie mij deert, betrouw ik verder niet. - Wie mij wil weiden - op kalen heiden - of distelweiden, - zal mij niet leiden. - Ik zal in den hemel geenen stoel bereiden - veur hem, die mijnen pels in den hellepoele wil spreiden. - Ik wil dijne krensen[(2)] niet veur mijn koorn, - en ruile mijne goede wenschen niet veur dijnen toorn.

'Wat? Op dijnen woorde zoude ik vliegen - du ongestoord dij wiegen; - ik mij de schouders verrekken, - du in de draagkoets dij strekken; - ik zaaien, - du maaien; - ik smeeken in armoede, - du spreken in arren moede, - dronken van overmoede, - pronkend in overvloede? - Ik dij heer noemen, - du mij ten arbeide doemen; - ik stikken, - du dij verkwikken; - ik voor dij schrikken, - du over mij beschikken? - Ik bukken, - dijn voet mij drukken; - ik mij den baard van wanhoop uitrukken, - en du met keten en knoope dij smukken? -

'Neen, bij God! Hand veur hand, - tand veur tand, - gericht veur gericht, gewicht veur gewicht, - maat veur maat, - smaad veur smaad, - haat veur haat, - kwaad veur kwaad, - goed veur goed, - bloed veur bloed! - Geld om geld - geteld; - geweld tegen geweld - gesteld! -

Onze gravures.

Het morgengebed.

'Welk een woord is meer van aard,' zegt Conscience in zijne *Zending der Vrouw*, 'om de vreugd, de blijdschap in den kring van een huisgezin te doen ontstaan, dan het woord *grootmoeder!* Spreekt het uit, en gij zult zien, hoe de kinderen juichen, in de handen kletsen en dansen van geluk. Want het woord is voor hen het zinnebeeld der hoogste goedheid, der onmeetbare toegevendheid, der hemelzoete verduldigheid.'

Zulk een innig gevoel bestaat blijkbaar ook wederzijds tusschen de grootmoeder en de lieve kleindochter onzer gravure. Ook voor de kleine Alida bestaat er geen geliefder wezen dan grootemoê, terwijl voor de goede oude vrouw alleen het engelachtige meisje het bestendig voorwerp harer gedachten en bekommernissen is.

Vóór dat de kleine hare oogen pinkend en met de handjes wrijvend opent en het morgenlicht tegenlacht, heeft grootmoeder de gordijnen van het kinderbeddeken al een paar maal op zijde geschoven, om te zien of hare lievelinge nog slaapt, en telkens heeft zij de deur weer onhoorbaar dicht gedaan. Toen zij de derde maal zachtjes op de teenen kwam kijken, werd zij door een helder kinderstemmeken begroet en toegelachen door een paar blauwe kijkers, die met Baas Vaak voor goed hebben afgerekend. 'Goeden morgen, grootmoeder,' roept Alida rechtzittend, de kroezelige blonde lokken van het voorhoofd strijkend. De oude vrouw heft den lichten, lieven last uit het beddeken en draagt de kleine in hare eigene kamer op den leunstoel. Doch juist op het oogenblik dat zij de kleine lievelinge de kleertjes wil aantrekken, bedenkt zij dat Alida jong moet leeren haren eersten plicht te vervullen. Zij vraagt zacht: 'Hebt ge al gebeden, mijn kind?' 'Neen, grootmoê,' zegt de kleine, 'nog geen tijd gehad! Ik ben nog maar pas wakker en...' 'Goed, goed,' onderbreekt grootmoeder,

(2) *Krensen*, zaad van onkruid, ijdel graan, enz. dat men door krenselen van het koorn scheidt.

‘dan eerst bidden, lieve, om van God een goeden dig te bekomen.’ En de kleine vouwt eerbiedig de teere handjes en zegt het gebedeken op dat moeder haar leerde en grootmoeder zoo gaarne hoort. Het kindergebed moet krachtig zijn, hoe kort en eenvoudig het ook zij; het brengt zegen over de gezinnen; het is verheven schoon, en voor den dichter en den schilder, die moeten weten hoe benijdenswaardig het is aan de kinderen gelijk te worden, altijd een dankbaar onderwerp.

Generaal Kanzler en het pauselijke leger.

Over eenige weken, te midden der feestelijkheden van het pauselijk Jubilé, overleed de oud-zouaven-generaal Kanzler, een der moedigste kampioenen voor de wereldlijke souvereiniteit der Pausen.

De nagedachtenis van dien heldhaftigen soldaat verdient wel dat wij hier een en ander uit zijne levensgeschiedenis en zijn strijd tegen de overweldiging van Rome vermelden.

Zooals men zich wellicht herinneren zal werd in September 1864 tusschen Frankrijk en Piëmont de overeenkomst gesloten, waarbij de eerste mogendheid hare troepen uit de Kerkelijke Staten terugtrok. Dientengevolge beijverde zich de gansche katholieke wereld den Paus nieuwe verdedigers te zenden, en de toevloed der vrijwillige soldaten was weldra zoo groot dat het regiment pauselijke zouaven ten slotte vijf bataljons, elk van 1000 man telde. Dit kleine leger bracht bij Mentana den Garibaldisten de nederlaag toe en reeds scheen zich de krijgskans ten gunste des Pausen te keeren, toen de oorlog van 1870 aan de gebeurtenissen eene onverwachte wending gaf.

Frankrijk, dat zijne geheele krijgsmacht tegen Duitschland noodig had, riep ook zijne troepen uit Rome terug. Na de ramp van Sédan van Frankrijks zijde niets meer te vreezen hebbende, trokken vier Italiaansche legerkorpsen de Kerkelijke Staten binnen, regelrecht op Rome aan. Het fort Civita Castelana, dat door 110 pauselijke zouaven verdedigd, heldhaftigen tegenstand bood, moest voorde overmacht bezwijken en weldra stond het Piëmonteesche leger onder de muren der Heilige Stad.

Deze werd verdedigd door generaal Kanzler, die ook na den val van Rome den Heiligen Vader onwankelbaar trouw bleef. In 1822 te Baden geboren, waar hij in zijne jeugd de militaire school bezocht, was Kanzler reeds in 1845 in pauselijken dienst getreden. Hij had den H. Stoel in al de aanvallen der revolutie ter zijde gestaan en zich zoodanig onderscheiden, dat hij reeds in 1848 den rang van luitenant verwierf. Vooral muntte hij uit bij het beleg van Vicenza, trok met Pius IX naar Gaëta, werd hier tot kapitein van den generalen staf bevorderd en nam in het volgende jaar deel aan den strijd van Bologna.

Steeds nieuwe lauweren behalende, was hij in 1869 reeds opgeklommen tot luitenant-kolonel en deed dienst als adjudant van de generaals Kalbermatten en Latour. Zijne benoeming tot generaal verkreeg hij te Ancona uit de handen van generaal de Lamoricière, nadat hij met 1200 man eene heldendaad verricht had, door vriend en vijand geroemd: hij doorstond den aanval van eene geheele Italiaansche divisie en trok met zijnen troep door de twee Italiaansche legers van Fanti en Cialdini heen naar Ancona, waar de Lamoricière hem met gejuich ontving.

Nadat deze beroemde krijgsheld zich had teruggetrokken, werd Kanzler aan het hoofd der Pauselijke troepen geplaatst en volgde later Mgr. de Merode als minister van Oorlog op. Als verdediger der Heilige Stad bood hij heldhaftigen tegenstand aan het Piëmonteesche leger, dat zijne aanvallen voornamelijk richtte op de poorten *Pia*

en *Salara.* Met verontwaardiging sloeg hij de uitnoodiging tot overgave van den Piëmonteeschen generaal van de hand, vast besloten liever op de wallen te bezwijzen dan Rome prijs te geven. De geheele bezetting was met denzelfden heldengeest bezield; maar Pius IX wilde niet dat er nog langer bloed zou vloeien voor zijne verdediging; hij deed het gevecht staken en gelastte dat onmiddellijk na de opening der eerste bres de witte vlag zou geheschen worden. De overgave werd geteekend en de Italiaansche troepen trokken stilzwijgend de Eeuwige Stad binnen, als beschaamd over hunne zegepraal.

Zoo viel de wereldlijke macht des Pausen. De oude strijders van den Pauskoning hebben echter nooit de hoop opgegeven dat hij eenmaal weder zegepralend den ontweldigden troon in de Heilige Stad zal bestijgen, en de gebeurtenissen der laatste maanden zijn inderdaad wel in staat geweest, om die hoop bij alle katholieken te verlevendigen. Toen generaal Kanzler Z.H. Leo XIII ter gelegenheid van diens gouden Jubelfeest aan het hoofd der overblijfselen van het Pauselijk leger hulde kwam bieden, drukte hij nogmaals zijn vertrouwen uit, dat er betere dagen zouden aanbreken, waarin hij opnieuw schitterende blijken zijner trouw hoopte te geven. Die betere dagen heeft de edele man echter niet mogen aanschouwen; veertien dagen later zag hij zich plotseling weggerukt door den dood, dien hij zoo menigmaal op het slagveld had getrotseerd.

De nieuwe Elbebrug te Hamburg.

De groote Duitsche koopstad Hamburg heeft in de laatste jaren aanmerkelijke veranderingen ondergaan. Behalve dat de beide Elbeoevers door een paar kolossale bruggen voor spoortreinen en voetgangers verbonden zijn, heeft de aansluiting der voormalige Hanze-stad bij het Duitsche tolgebied het afbreken van geheele wijken en het aanleggen van eene uitgebreide vrijhaven noodzakelijk gemaakt. Daar het laatste plan ook een groot gedeelte der Elbe-eilanden: Steinwarder, Kleiner Grasbrook en Veddel omvat, werd het noodig eene betere gemeenschap tusschen deze eilanden en de eigenlijke stad tot stand te brengen, en daartoe moet de derde Elbe-brug dienen, waarvan wij in dit nummer eene afbeelding geven.

De meesterlijke bouw der beide vorige Elbe-bruggen, welke uit dubbele ijzeren bogen bestaan, heeft zoo in alle opzichten voldaan, dat men ook bij de derde onderneming van dien aard hetzelfde stelsel gevolgd heeft. Elke der dubbele bogen, op onze afbeelding duidelijk zichtbaar, is 102 meters lang, en met inbegrip van de steenen bogen, die zich aan weerszijden tegen de oevers aansluiten, heeft de heele brug eene lengte van 400 meters.

Het rijpad, zijnde een straatweg, van eene dubbele tramlijn voorzien, is zeven meters breed, terwijl de asfalt-voetpaden aan weerszijden, buiten de brugpijlers en dus in zekeren zin als balkon aangebracht, eene breedte van twee meters hebben. Daarenboven zijn de pijlers zoo zwaar genomen, dat zij, ingeval het toenemend verkeer dit vereischen mocht, in staat zullen wezen eene bijna dubbel zoo breede trambaan als de tegenwoordige te dragen.

De bouwmeester der brug is de Hamburgsche ingenieur C.O. Gleim, die door verscheidene groote ondernemingen, inzonderheid het bouwen van bruggen in Amerika, allergunstigst bekend is. Met de uitvoering der Elbebrug heeft hij, volgens het algemeen gevoelen, in alle opzichten eer ingelegd. Nadat in het najaar van 1882 met den aanleg een begin gemaakt was, kon in het begin van Juni 1883 de

grondvesting van den eersten pijler gelegd worden; in het voorjaar van 1885 was deze gereed en met korte tusschenpoozen werden daarop de anderen voltooid. Vervolgens kon op dit granieten onderstel de kunstige bovenbouw worden opgetrokken, waarna het geheele gevaarte nog eene passende versiering kreeg in een monumentaal portaal, door den Hamburger bouwmeester Hauer ontworpen.

Wat de gelukkige toepassing van het materiaal betreft, mag dit werk met de beroemdste poortgebouwen in den baksteenstijl der middeleeuwsche bouwkunst op éénе lijn gesteld worden. De onderbouw bestaat uit graniet en basaltlava; tot het versieren der gothische

vensters, nissen en torentjes zijn gebrande vormsteenen van verschillende kleur en glazuur gebezigd, terwijl de trotsch ten hemel rijzende tinnen uit Westfaalschen zandsteen zijn opgetrokken. Het geheel beantwoordt in karakter aan de gebouwen, door de middeleeuwsche Hanze-steden in het tijdperk van hunnen hoogsten bloei opgetrokken.

De gezamelijke kosten voor den bouw der brug hebben eene ronde twee en een half millioen mark beloopen; de openstelling voor het verkeer had den 16en Juli van het vorige jaar zonder officieele plechtigheid plaats. Hare groote beteekenis zal de brug toch eerst in later dagen krijgen: want voorloopig dient zij in de eerste plaats slechts tot bevrediging der bescheiden behoeften van de landelijke bewoners der Elbe eilanden, die de groote stad van melk, groenten en vruchten voorzien.

Nog in dit jaar begint het verkeer tusschen de stad, welke zich bij het tolgebied gaat aansluiten, en de toekomstige vrijhavenplaats, die met hare dokken en loodsen op den tegenoverliggenden oever wordt aangelegd. Men behoeft geen profeet te zijn, om te voorspellen dat de nabijliggende eilanden dan weldra een geheel ander voorkomen zullen krijgen; gemakkelijk met kanalen te doorsnijden, zijn zij als aangegewezen voor fabriekinrichtingen, terwijl ook de woningen er spoedig in massa uit den grond zullen oprijzen, aangezien binnen het toekom stige vrijhavengebied niemand zal mogen wonen. Waar dus op het oogenblik vreedzaam de koeien grazen of de kersen rijpen, wordt misschien reeds tegen het einde van dit jaar eene nieuwe voorstad van Hamburg aangelegd.

Geld of liefde.
Zedenroman
door
Désiré Delcroix.
(*Vervolg.*)

XIX.

> Na lijden komt verblijden.
> SPREEKWOORD.

Ten tweeden male bloeiden de rozen op Mevrouw Van Stralen's graf: Clara had hare rouwkleederen afgelegd en de bruidskleederen aangetrokken.

Haar vader, ofschoon niet geheel rustig geworden, gevoelde onder de liefde zijner twee kinderen, en vooral onder den koesterenden gloed van den troostrijken godsdienst, het ijs zijns harten wegsmelten en, bij mangel aan bestendigen vrede, daalde meerdere kalmte in zijne ziel. Sedert vier maanden bewoonde hij weder het kasteel.

Op eenen morgen der hooimaand stond geheel het dorp V... in rep en roer.

Lodewijk en Clara werden van hunne speelreis terug verwacht.

Overal wapperden vlaggen en wimpels; honderden sparreboomkens stonden op de groote plaats geplant; de boerinnen spanden wit en blauw lijnwaad van het eene

tot het andere einde, de jonge meisjes maakten bloemkransen en de jonge boeren versierden de ooren en de staarten hunner paarden met rozen en pioenen.

Eene groene mei, gansch met papieren vaantjes en bloemen gesmukt, stak door het ravegat van den kerktoren, als ware het kermis geweest

Tien kleine kanonnen, tot barstens toe geladen, en met papier opgepropt, stonden aan den ingang van het dorp, en de kanonniers, gewapend met lonten van zes voet lang, hadden zich op eerbiedigen afstand achter hunne stukken geplaatst.

Eenige minuten verder, buiten het dorp, stond op eenen molenberg, een man in vleeschkleurig breiwerk gedost, met eenen blaren voorschoot aan, op een zwaren knods geleund.

Een kleine dikke *Cupido*, in denzelfden winkel gekleed, stond met boog en pijl gewapend, nevens hem.

De wildeman hield zich goed en begreep volkomen zijne rol, maar het wispelturig wicht scheen geenszins op zijn gemak, en de reus had groote moeite om het in de palen zijner waardigheid te houden.

In het dorp was het een gejoel en gekrioel, dat men er doof bij worden zou. Duizend tegenstrijdige bevelen werden in een kwartier tijds door de feestbeschikkers gegeven. De jongens waren dien dag strafvrij, overal liepen zij in den weg en hun getier gevoegd bij het geroep der lekkerkoekmijnders, vormde het schoonste schomminkel, dat men ooit te hooren kreeg.

Ten acht ure vormde men eene eerewacht: deze bestond uit een vijftigtal boerenzonen te paard, met roode vaantjes, strooien hoeden, blauwe kielen, gele sjerpen en witte broeken.

De hoofdman, met den blooten degen in de hand en eene groote koperen ster op de borst, geleidde zijne mannen tot aan den Molenberg, waar de wildeman met het dikke heidensch godeken stond.

De andere dorpelingen bleven bij de kanonniers.

Een weinig later, ontwaarde men eene stofwolk en een naderend rijtuig in de verte.

Die welke in het dorp gebleven waren, zagen de ruiters zich van weerskanten des kasseidewegs scharen, de wildeman maakte zich bereid met zijne knods aan te slaan om de *militaire* eer te bewijzen, en Cupido legde eenen pijl tegen de pees van zijnen boog. Luidruchtige jubelkreten stegen uit de menigte op, het kanon donderde en de klok werd in beweging gezet.

Het rijtuig naderde steeds.

Eenklaps zag men den wildeman met woeste gebaarden zijne knods zwaaien en telegrafische teekenen doen, die in het dorp niet verstaan werden.

Een ruiter kwam met gevierden teugel naar het dorp gereden, en riep van verre:

- Scheidt er uit, het zijn de getrouwden niet. Het is Cieske de kousen-verkooper, die naar Waereghem-Feeste rijdt!....

De kanonnen zwegen en de burgemeester zeide:

- Champetter, loop eens al gauw naar den toren en doe het luiden ophouden. Gij daar, Pier, ga eens met uw kanon bij de *cortégie* en schiet als het tijd is, wij zullen op uw sein wachten.

De veldwachter vertrok, Pier legde zijn kanon op den schouder en liep naar den Molenberg.

Cieske de kousen-verkooper reed op stap dóór het dorp, en was grootelijks verwonderd, over de koelheid waarmede men zijn *elk 'nen goeden dag* beantwoordde.

Een half uur later verschenen niet één, maar drie rijtuigen op den weg. In het eerste zaten Lodewijk, zijne vrouw en zijn schoonvader met Tante Treze; in het tweede

vertelde Vanderklaveren, niet meer in gelen nankijn, maar in bruin laken gedost, aan den notaris van A.... de geschiedenis van een mank paard, en in het derde, dat een wissen speelwagentje was, zaten Jozef Vanhalle met Lena, hare moeder en zijne moei.

De kanonniers vatten post, maar alhoewel zij ditmaal het eerst aankomende rijtuig voor het verwachte herkenden, begonnen zij slechts hun geschut los te branden, wanneer Pier op den Molenberg allen twijfel onmogelijk had gemaakt.

De eerewacht schaarde zich van weerskanten der rijtuigen, die nu op stap naderden.

Toen de bruidegom en de bruid aan de eerste huizen gekomen waren, hielden de vivats op, de kanonnen zwegen en de redenaar van het dorp, een groot papier ontrollende, las met deftige stem een welkomgroet, in buitengewoon met wasdom gezegende heldenverzen opgesteld.

Als slotrede, riep hij overluid:

- Vivat Mijnheer en Madame, en al de brave menschen van de parochie!

Dit werd hondermaal herhaald. Lodewijk drukte de mannen de hand; Clara dankte de vrouwen die haar geluk wenschten, en een klein lief meisken, wier moeder zij den laatst verloopen winter bijzonder bijstond, bood eenen fraaien ruiker aan de bruid, met de volgende woorden:

- Wees welkom, Mevrouw, in het midden uwer dankbare vrienden; leef lang en gelukkig voor den troost der armen en der lijdenden.

Deze korte gelukwensch baarde Lodewijks echtgenoote meer genoegen, dan de ronkende alexandrijnen van den eersten redenaar.

De stoet zette zich in beweging, luidruchtige vivats begeleidden hem: de ouderlingen en de kranken voor hunne vensters, of op den dorpel hunner deuren, groetten eerbiedig de voorbij rijdenden, want Clara was de stappen harer moeder gevolgd, en, als deze, de barmhartige engel in het dorp geworden.

Weldra vertoonde zich het kasteel in het verschiet.

De warme Julizon bescheen den nieuwgeschilderden gevel; nieuwe roode gordijnen prijkten aan de vensters, de vergulden pieken, die de ijzeren traliën sierden, welke den hof van de straat scheidden, glansden als goudgloed in den zonneschijn, en de vogelen juichten in het prachtige geboomte der warande.

Jan en Annemie, Stien en Rosalie, die sedert Van Stralen's terugkomst in zijnen dienst getreden was, wachtten hunne nieuwe meesteres aan het hek af.

De oude Jan was sterk aangedaan, en had groote moeite om zich stil te houden; hij draaide en keerde als wilde hij de rijtuigen te gemoet gaan. Stien, door den aard van het feest tot huwelijksgedachten gestemd, vroeg aan Rosalie, wanneer zij nu *geheel zeker* zouden trouwen, waarop deze hem het volgende voorwaardelijk bescheid gaf:

- Dit jaar nog, indien de aardappelen niet mislukken.

(*Slot volgt.*)

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

‘Moeder, welk een inval!’ riep Helena, wier wangen plotseling met een purpergloed over togen werden. ‘Hoe kunt gij dat veronderstellen?’

Een veelbeteekenende lach speelde om de verwelkte lippen van de oude vrouw, terwijl zij uitvorschend hare dochter aanzag, die verlegen het hoofd afwendde.

‘Denkt gij dan, dat ik geene oogen in mijn hoofd heb?’ vraagde zij schertsende. ‘Ik heb u beiden gadegeslagen en ben zeker van mijne zaak.’

Helena zag het zwijgend aan, hoe hare moeder het geld bijeengaarde en in een neusdoek bond.

‘En als uwe waarnemingen juist waren,’ zegde zij; maar daar op hetzelfde oogenblik zich buiten schreden lieten hooren, brak zij plotseling af om te luisteren.

‘Dat is de dokter,’ zeide de moeder, terwijl zij haastig het geld in de schuiflade der tafel legde en opstond; daarop ijlde zij naar de deur om die te openen.

Helena was snel voor het venster gaan staan - hare wangen hadden zich weder donkerder geverfd en verward beantwoordde zij den groet van den binnentredende.

Lodewijk zag lachende om zich heen, terwijl juffrouw Wilfert hem hoed en stok uit de hand nam.

‘Ik kom eens even hooren, of gij met de nieuwe woning tevreden zijt,’ zeide hij.

‘Wij zijn u hartelijk dankbaar voor uwe vriendelijke bemoeiingen,’ antwoordde de oude vrouw, terwijl zij een stoel voor de tafel schoof. ‘De woning is fraaier dan wij in onze omstandigheden verlangen mogen. Ik geloof

niet, dat ik ze lang zal behouden; zij zal te groot voor mij zijn, als Helena mij verlaten heeft.'

De donkere oogen van Lodewijk vestigden zich vragend op Helena, die hem met een gemaakt lachje toeknikte.

'Wilt gij ons verlaten?' vroeg hij in angstige spanning.

'Er is mij eene betrekking in Engeland aangeboden,' antwoordde zij; 'de brief ligt daar op tafel - wat ik u bidden mag, lees hem even - gij zult mij gelijk geven, dat ik die betrekking aanneem.'

Lodewijk ontvouwde den brief en zijn gelaat verduisterde als hij de aangeboden gunstige voorwaarden las. Hij begreep dat Helena voor hem verloren was, indien hij haar liet vertrekken; jaren konden verloopen voor hij haar wederzag en de mogelijkheid was voorhanden dat zij hem vergat.

'Verlokkend inderdaad!' sprak hij, langzaam het venster naderende, voor hetwelk Helena nog altijd stond; 'maar ik geloof, dat gij u nochtans teleurgesteld zoudt zien. Het zijn vreemde menschen, in wier kring gij binnen wilt treden, menschen die....'

'Dokter, ik weet dat alles, maar mijn besluit staat vast,' onderbrak zij hem met gemaakte kalmte. 'Mijne kundigheden vormen mijne eenige bezitting.... ik moet er partij van trekken om mijne toekomst te verzekeren.'

'Uwe toekomst?' vraagde hij zacht. 'Het is uwe bestemming niet alleen door het leven te gaan; een man, die u liefheeft zal u in zijn huis voeren - aan hem moet gij het overlaten voor uwe toekomst te zorgen.'

Helena sloeg voor zijn blik de oogen neder en schudde het hoofd. Beiden werden niet gewaar, dat de oude vrouw stil de kamer verliet.

'Dat ligt nog in een ver verschiet,' zegde zij, 'daarop te wachten en te hopen, ware dwaasheid.'

'En indien nu reeds de man voor u stond, die u vragen wil zijne levensgezellin te worden?' antwoordde hij met bevende stem. 'Wat zoudt gij hem op deze vraag antwoorden?'

Een donkere gloed overtoog Helena's gelaat - zij waagde het niet, de oogen op te slaan - hare lippen klemden zich op elkander.

'Ik zou hem antwoorden dat waarschijnlijk slechts een gevoel van menschlievendheid hem tot deze vraag noopte,' zegde zij, en ook hare stem trilde merkbaar. 'Wat zou ik, het arme meisje voor hem kunnen zijn?'

'Mijn geluk, mijn alles!' antwoordde hij met diepe ontroering.

En toen juffrouw Wilfert zacht weder de kamer binnentrad, was de bond tusschen het jeugdige paar gesloten.

XIV.
Onthullingen.

Baron Rüdiger was in de hoogste mate verrast door het opgeruimde voorkomen, waarmede de bankier Stroombeek hem den volgenden dag ontving.

'De zaak, die wij gisteren bespraken, heeft intusschen een, naar ik meen, gunstige wending genomen,' sprak de bankier, nadat hij zijn bezoeker een stoel aangeboden had, 'Ten minste voor uw verlangen - of dit ook het geval zal zijn voor mij en mijn kind, weet ik nog niet.'

‘Welaan! maak mij dan met alles bekend,’ antwoordde Rüdiger op bemoedigenden toon.

‘Gij zult nog tot morgen geduld moeten hebben.’

‘Maar waartoe dit nieuwe uitstel?’

‘Word niet boos,’ verzocht Stroombeek, ‘ik voldoe aan mijne belofte. Mijne onthullingen hebben niet enkel voor u maar voor uwe geheele familie belang, daarom is het mijn plan ze in tegenwoordigheid van alle belanghebbenden kenbaar te maken.’

‘Hebben zij werkelijk betrekking op den dood mijns vaders?’ vroeg Rüdiger, zijn wrevel bedwingende.

‘Ja.’

‘Zeg mij dan slechts dit eene: is mijn broeder volkomen onschuldig?’

‘Mijne verklaringen zullen hem van alle verdenking zuiveren.’

‘Dus had er inderdaad een zelfmoord plaats?’

‘Neen.’

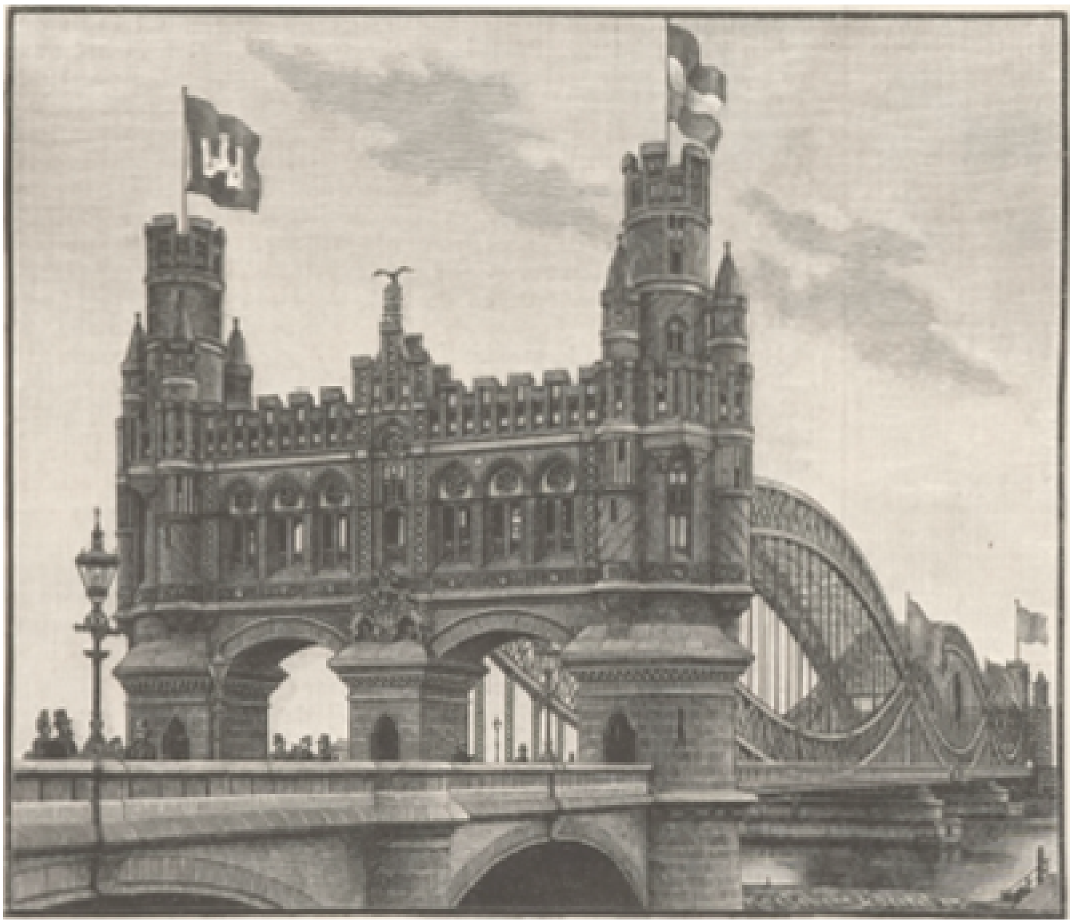

DE NIEUWE ELBEBRUG TE HAMBURG.

‘Een moord?’

‘Heer baron, gij zult morgen alles vernemen,’ antwoordde Stroombeek ontwijkende op deze vraag, waarbij vluchtig wederom eene donkere schaduw over zijne trekken gleed. ‘Morgen is het Zondag - wij hebben allen dan gewis wel den tijd en ik laat het aan u over te bepalen waar wij bijeen zullen komen.’

‘In het huis mijns broeders,’ antwoordde Rüdiger na een kort beraad; ‘zoo gij ten minste....’

‘Het is mij wel. Morgen ochtend klokslag elf uur zal ik mij daar bevinden. Wilt gij u belasten den heer van Grüttner en diens echtgenoote er heen te brengen?’

‘Gij draagt mij daar eene zware taak op, maar ik zal ze volbrengen,’ hervatte Rüdiger. ‘Ik ben buitendien voornemens mijne zuster heden nog een bezoek te brengen. Wie verlangt gij behalve deze beiden bij mijn broeder te zien?’

‘U en den heer Abraham Stern.’

‘Ook niet mijne beide neven?’

‘Neen, het geheim moet onder ons blijven; dat stel ik tot voorwaarde.’

‘Welaan! het zal alles zoo geregeld worden als gij het verlangt,’ sprak Rüdiger en stond op. ‘Ik zal mijn broeder met een paar regels kennis geven en hem het briefje heden namiddag door een bode zenden. Kan ik bij deze regels een paar woorden voegen, die Erwin bemoedigen?’

‘Neen,’ antwoordde de bankier, ‘deze vraag kan eerst morgen na mijne onthullingen beantwoord worden.’

‘Dus is er voor het oogenblik niets verder te bespreken?’

‘Neen, heer baron,’ betuigde Stroombeek, terwijl hij den knijper van den neus nam en met den zijden neusdoek over zijn voorhoofd streek. ‘Morgen zal alles afgehandeld worden; ik zelf verbeid met ongeduld het vastgestelde uur.’

Baron Rüdiger hield zich voordurend met deze hem zoo raadselachtige verklaringen bezig, terwijl hij den weg naar de woning zijner zuster volgde: maar hem bleef toch niets anders over dan tot den volgenden dag geduld te hebben.

Hij vond zijn zwager te huis De voormalige overste scheen niet goed geluimd te zijn, want hij wandelde met een verdrietig voorkomen op en neder, terwijl Irma op den divan in een modejournal bladerde.

‘Zoo! zijt gij daar eindelijk?’ sprak Grüttner met blijkbare ergernis, toen zijn zwager binnen trad. ‘Wij spraken zooeven nog van u... wij konden niet begrijpen, dat gij zoolang de gast van Archimbald bleeft. Hebt gij het verleden geheel vergeten? Ik kan mij wel voorstellen, dat de huichelaar u met het schijnheiligste voorkomen ontvangen heeft....’

‘De ontvangst daar was hartelijker dan zij mij hier vandaag ten deel valt,’ viel Rüdiger hem glimlachende in de rede, terwijl hij zich op een stoel nederzette. ‘Waarom zou ik mijn broeder niet eenige dagen mogen wijden? Ik heb immers de verre reis alleen daarom hierheen ondernomen om vrede te stichten.’

‘Vrede?’ spotte Grüttner. ‘Voor mij is Archimbald sinds lang niets meer - ik verlang van hem niets anders dan dat hij mij met rust late en elke gelegenheid mijde mij te ontmoeten.’

‘Nochtans zal deze ontmoeting morgen plaats vinden.’

‘Wil Archimbald ons bezoeken?’ vraagde Irma verrast. ‘Hij zal daarvan moeten afzien, want ik ontvang hem niet.’

‘Gij zult hem bezoeken.’ verklaarde Rüdiger ernstig.

‘Dat nooit!’ viel George van Grüttner uit, ‘Eerder zal de wereld vergaan.’

‘Kom, kom! ik hoop, dat de wereld iets vaster staat dan uw eigenzinnig hoofd,’ schertste Rüdiger. ‘Wij rijden er met ons drieën heen; ik haal u morgen voormiddag om tien uur af.’

‘En nu denkt gij dat wij ons terstond naar uw wil zullen schikken en uw bevel gehoorzamen?’ spotte Grüttner, die de afgebrokene wandeling door de kamer hervat had. ‘Wij zijn - Goddank - onafhankelijk en behoeven ons niet door anderen te laten bevelen. Al hebt gij u verzoend met den erfenisjager, ons verplicht dit tot niets....’

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 31]

Onze gravures.

Afgekust!

AFGEKUST! NAAR DE SCHILDERIJ VAN FR. DVOZAK.

De drietal samengevoegde kinderhoofdjes zou goed aan een tuiltje rozenknopjes kunnen vergeleken worden, zoo de middelste kleine een even aanminnig gelaat als zijne beide zusterkens vertoonde en zijn grijnzend gezichtje niet in strijd was met de kalme vriendelijkheid, die ons van de bloemen tegenlonkt.

Waarom toch weent de kleine knaap?

Och, gemakkelijk is het voorspel te gissen van dit tooneeltje, dat wij schier dagelijks even waar, niet altijd even bekoorlijk echter, in het werkelijk leven afspelen zien.

Als dartele vlinders stoeide het aanvallige drietal langs het geurige koorn, met zijne helderblauwe bloemen en schitterende klaprozen, en achtervolgde beurtelings elkander. Steeds warmer werd het snellervlietende bloed en uitgelatener het dolle gejoel, tot eindelijk broerken door zijne bruingelokte zuster in het spelen onzacht omverre geloopen wierd. De val eigenlijk had hem niet bezeerd, maar hij was met de hand in een doornstruik te recht gekomen, en nu lekten eenige kleine

bloeddruppelen uit zijnen geschramden vinger. Dit was den jongen te erg. Voor een paar blauwe plek-

ken of eene buil zou hij geen oogenblik het spel gestaakt hebben, maar het gezicht van bloed maakt hem weekhartig en kleinzeerig. Ontzet bestaart hij den gekneusden vinger en geeft door parelende waterlanders aan zijnen angst lucht.

Wat raad in dezen nood?

De troost, dien al de vrouwen, zoowel jonge als oudere bij alle ongelegenheden des levens steeds als het doelmatigste hulpmiddel schijnen te aanzien: afkussen!

En was daareven gedeelde vreugd dubbele vreugd, gedeelde smart zal thans weldra voor den bedrukten jongen slechts halve smart wezen, om een weinig later geheel vergeten leed te zijn.

Wees er zeker van, binnen luttel stonden, als de koralen lippekens van het zwartgelokte en het blonde zusterken de tranen van broerkens wangen zullen afgezoend hebben, zal het groepje lieflijke kinderkopjes geheel aan een lachend rozentuiltje gelijken.

Een moederloos gezin.

Ziedaar een huiselijk tafereel dat tot treurig nadenken stemt. Die vijf kinderen hebben geene moeder meer. Wellicht liet zij het leven als zij dit schonk aan haar laatste kind, thans het meest zorgbehoevende van allen. Maar de arme weduwenaar, die den ganschen dag buiten huis voor het levensonderhoud der zijnen wroeten moet, bleef echter niet alleen, om zijnen kinderen tot schut te strekken. In zijne oudste dochter vond hij eene liefderijke levensgezellin, den troost in zijne verlatenheid, de bezorgster der hulpeloozen, hunne tweede moeder. Het is eene harde school, waarin het zwakke meisje gevormd wordt. Zie ze daar te midden hare kleine broerkens en zusterkens, met al den ernst eener volslagene huishoudster den middagpot bereiden. Teeder drukt zij den Benjamin der familie, haar wellicht bijzonder door de stervende moeder aanbevolen, tegen het minnende hart. Zij kijkt ernstig, daar zij zooeven de thans schreiende kleine, die misschien zonder oorlof de papschotel aanvallen wilde, met moederlijk gezag heeft moeten berispen.

En dat die vermaning indruk gemaakt heeft, toont de houding der beide anderen genoegzaam, die stemmig te wachten zitten tot het hun toegekende deel uitgereikt wordt. Neen, het is geene gemakkelijke taak voor het nog slechts halfvolwassen meisje, in zoo'n talrijk gezin als moeder op te treden en de stoftelijke, zoowel als de zedelijke opvoeding van vier dierbaren schier geheel alleen te moeten behartigen. Maar die leerschool van den rampspoed zal haar op lateren leeftijd eens ten goede strekken, en de dankbare liefde van hen, wien zij tot moeder diende, zal haar, hopen wij, ook in de toekomst met vollen gemoede en onafgebroken geschonken worden.

De tiende verjaardag der kroning van Z.H. Leo XIII.

Den 3en Maart 1888 is het tien jaren geleden, dat onze Paus plechtig met het driedubbele diadeem werd gekroond, en gelijk de geheele katholieke wereld met eenparige geestdrift aan Leo's gouden priesterfeest deel nam, zoo zal zij ook den tienden verjaardag zijner verheffing op den Pauselijken troon met dankbare liefde

en vereering gedenken. Wat al herinneringen wekt deze heugelijke dag niet op! Wat al groots en schoons heeft Paus Leo XIII gedurende zijn tienjarig Pausschap tot stand gebracht! Welke heilrijke omwentelingen heeft zijn vredelievend streven in het Europeesche staatsleven veroorzaakt! Thans eeren en huldigen hem alle vorsten en machthebbers der wereld, en hoe was de toestand in Europa bij zijne troonsbestijging?

Dit ontwaren wij het best als wij in O'Reilly's uitvoerig *Leven van Leo XIII* de bladzijden eens opslaan, waar verhaald wordt onder welke bedroevende omstandigheden het Pausschap van Leo XIII aanving.

'In den achtermiddag van dien gedenkwaardigen 20^{n} Februari 1878,' zoo lezen wij in Poelhekke's vertaling, 'was het plein van den Sint-Pieter vervuld van duizenden uit het eenvoudige volk van Rome, in de hoop dat Leo XIII hun onder het balkon zijn Pauselijken zegen zou geven. Dit eenvoudige volk bemoeit zich weinig met politiek en herinnert zich alleen de regeering en het bestuur der Pausen als een tijd, waarin 's armen mans brood en wijn goedkoop waren, waarin de nijverhied van den werkman niet belast was en zijn zoon niet met geweld van akker of haardstede werd weggerukt.

Anderen - die beter ingelicht waren - vulden in groot getal het inwendige van den Sint-Pieter en wachtten geduldig in deze uitgestrekte ruimten, hunne oogen gevestigd op het balkon daar binnen, dat met het Vaticaansche paleis verbonden is. De achtermiddag ging voorbij en het was een weinig over half vier, toen eensklaps het raam, dat het binnenbalkon boven het groote schip afsloot, geopend werd. Een electrieke schok ging door de dichte menigte en met een groot gemurmel van vreugde vielen allen terstond op de knieën.

Nu zag men naar de ballustrade van het balkon eene rijzige witte gestalte voortschrijden, het haar zoo blank als het kleed dat hij droeg, en het geheele voorkomen wit als het haar. Achter en naast hem aan iedere zijde stonden Kardinaals en Prelaten. Eene groote stilte heerschte onder het volk daar beneden, terwijl met eene stem, helder en duidelijk, als van eene trompet, Leo XIII de heilige woorden sprak van den Apostolischen zegen, van den eersten zegen eens vaders aan zijn huisgezin, van den Opperherder aan zijne tallooze kudde, die, met oogen stralend van liefde, knielend naar hem opziet.

Nog klonken zijne laatste woorden door de ruimte der Basiliek en had hij zijne handen nog opgeheven in zegening en gebed, toen geheel die menigte als door eene gedachte bewogen, oprees en een machtige kreet 'Lang leve Leo XIII' langs de bogen van den Sint-Pieter weergalmde en nogmaals en nogmaals herhaald werd. Daar sprak het hart der geheele katholieke wereld.

En de *Kroning?* De Paus had daar Zondag 3 Maart voor uitgekozen. Groote toebereidselen werden voor deze plechtigheid gemaakt. Stellaadjes waren opgericht en men was reeds begonnen de gewone schitterende draperiën langs de wanden op te hangen toen eensklaps alles werd weggenomen. De autoriteiten weigerden voorzorgsmaatregelen te nemen of de orde te verzekeren, zoowel op het plein daarbuiten als in de kerk zelve.

Zoo werd dan nu na de Hoogmis in de Sixtijnsche kapel; waar de gezanten der Katholieke mogendheden uit naam hunner regeeringen tegenwoordig waren, de plechtigheid der kroning verricht in de Loggia of het balkon, dat over het inwendige van den Sint-Pieter uitzicht geeft, en waarvan Leo XIII zijn eersten zegen aan zijn volk gegeven had.

Toen de avond viel, was er eene geheel vrijwillige illuminatie. Alle klassen der trouwe Romeinen, de oude bevolking der stad - wel te onderscheiden van de massas

door de regeering uitgenoodigd of aangemoedigd om van alle kanten uit Italië naar Rome te komen, - hadden hunne vensters verlicht. De paleizen van den adel muntten bij deze gelegenheid vooral uit. Doch de mannen, die bezorgd hadden dat de Pauselijke kroning niet met de gewone plechtigheid in den Sint-Pieter zoude plaats hebben, stonden op de loer bij deze manifestatie van het katholiek gevoel. Dra hadden zij in alle straten goed georganiseerde benden verzameld, met steenen voorzien, waarmede zij de ruiten inwierpen van ieder huis dat onder hun bereik was en dat een enkel lichtje dorst vertoonen. De paleizen rondom het Corso hadden het dien avond zwaar te verantwoorden. De politie was aanwezig, maar droeg zorg om het grauw aan te moedigen door te zeggen, dat 'men niet te ver moest gaan.'

Sedert die zorgvolle dagen is veel reeds ten goede veranderd.

Het Vaticaan, dat tien jaren geleden getuige was van de bescheidene, stille plechtigheid der kroning van den Paus, herbergt op het oogenblik de schatten der geheele aarde, de geschenken van keizers en koningen, daar van alle oorden der aarde samengebracht als eene algemeene wereldhulde aan het Pausdom, dat in Leo als verjeugdigd, thans krachtiger en hechter staat dan ooit.

Deze gedachte rijst onwillekeurig in onzen geest op, als wij een blik werpen op de gravure in dit nummer, waarop wij den Heiligen Vader ter viering van den verjaardag zijner kroning plechtig te midden van de prinsen der Kerk de Sixtijnsche kapel zien binnendragen. Wij laten hieronder eene kleine toelichting volgen van het schoone tafereel, door den talentvollen kunstenaar A. de Courten van de plechtigheid in het vorige jaar vervaardigd:

1. Kardinaal Sacconi, Deken van het H. College.
2. Kardinaal Howard.
3. Kardinaal Ricci-Paracciani.
4. Prins Orsini.
5. Graaf DeCourten, commandant van de Zwitsersche lijfwacht.
6. Kardinaal Randi, Diaken.
7. Markies Serlupi, Opperstalm.
8. Mgr. Catalni, Prefect der Ceremoniën.
9. Markies Sacchetti.
10. Mgr Appoloni, Vice-kamerling.
11. Prins Alteri, Generaal-luitenant der Edelwacht.
12. Sergeant-majoor der Zwitsersche lijfwacht.
13. Een van de Zwits. lijfwacht.
14. Een van de Edelwacht.
15. Sleepdrager.
16. Stoeldrager.

Dom Bosco.

Den 1en Januari van dit jaar stierf te Turijn in den ouderdom van 73 jaren de groote apostel der naastenliefde, die terecht de Italiaansche Vincentius van Paulo genoemd wordt en wiens nederige, maar zelfopofferende en heilige loopbaan wij hier in korte trekken zullen pogen samen te vatten.

In 1845 leefde in de omstreken van Turijn, bij Moncalieri, eene edele vrouw, de gravin van Barol, wier inkomsten grootendeels aan liefdewerken van allerlei aard waren gewijd. Het is dezelfde dame, die Silvio Pellico, bij zijne bevrijding uit den harden kerker in Oostenrijk, heeft opgenomen en hem eene schuilplaats verschaft heeft, waar de arme dichter en wijsgeer, van zijne eerste begoochelingen teruggekomen, zijn veelbewogen leven eindigde. Deze voortreffelijke vrouw had te Turijn een toevluchtsoord gesticht, een soort van klooster, waarin rouwmoedige zondaressen werden opgenomen; tot aalmoezenier van dit huis had zij een jong priester gekozen uit de provincie Arti, wiens zachtmoedigheid en godsvrucht toen reeds als voorbeeldig werden geroemd. Die man was Dom Bosco.

Deze edele dienaar der lijdende menschheid onderscheidde zich als allen, die tot groote dingen geroepen zijn, bij den aanvang zijner loopbaan door een apostolischen ijver. Wanneer hij op straat verlaten kinderen of weezen aantrof, die zoo licht aan de ondeugd ten prooi vallen en voor de gevangenis opgroeien, trachtte hij die aan zich te verbinden, om ze te onderrichten en tot het goede op te leiden. Des Zondags nam hij ze mee naar de mis, ging met hen wandelen, gaf ze dien dag te eten en onderhield hen al keuvelende over hunne plichten.

Natuurlijk werd er gespot met Dom Bosco en zijne kweekelingen. ‘Het zijn deugnieten,’ zei men hem, ‘waarmee ge nooit iets zult uitrichten.’ Toch wist hij er door verloop van tijd eerzame werklieden en soms zelfs vrome priesters van te maken.

Doch wat al hinderpalen moesten er overwonnen worden eer hij zoover gekomen was! Dom Bosco was arm en nergens wilde men zijne kleine bedelaars kosteloos opnemen. Eindelijk kon hij eene schuur huren in dezelfde voorstad Voldocco, waar de heilige man thans gestorven is. Het was een armzalig verblijf, waarin men zoo goed en zoo kwaad als het ging ook een altaar geplaatst had. De bisschop van Turijn, die door Dom Bosco was overgehaald, daar op een Zondag de mis te komen lezen, kon wegens de lage zoldering niet eens met den mijter op het hoofd de treden van het altaar bestijgen.

Tien jaren later was die schuur intusschen herschapen in een uitgestrekt gesticht met kerk, waar meer dan tweehonderd verlaten kinderen kosteloos gehuisvest, gekleed, gevoed en onderwezen werden. Nog twintig jaren later, in 1865, was het getal kinderen tot achthonderd geklommen; tevens was te Alessandria een nieuw huis opgericht, terwijl men van alle kanten op dergelijke stichtingen aandrong.

Langzamerhand heeft het liefdewerk van Dom Bosco geregelde vormen aangenomen; priesters, onder zijne leiding gevormd, hebben zich onder den naam van Salerianen ver in het rond verspreid, overal verlaten kinderen opnemende, toevluchtsoorden openende en het evangelie predikende. Meer dan honderd duizend jongelieden over de geheele wereld worden aldus kosteloos grootgebracht, vooreerst in Italië, dan in Spanje, Frankrijk, Amerika en vooral te Buenos-Ayres, waar, zooals men weet, veel Italianen wonen. Eenige dier jongelieden worden priester; het grootste gedeelte, in een of ander handwerk onderwezen, worden ervaren en brave ambachtslieden, Dom Bosco heeft nooit groote legaten of schenkingen gekregen; hij heeft slechts bij den dag aalmoezen ingezameld, zonder zich te bekommeren om den dag van morgen, verantwoordelijk voor het onderhoud van duizenden kinderen, en nooit twijfelende aan de Voorzienigheid, die hem altijd op het rechte oogenblik is te hulp gekomen.

Dom Bosco was niet welsprekend; hij had niets van hetgeen de menigte aantrekt en meesleept; hij had een alledaagsch voorkomen, eene moeielijke uitspraak, kleine, grijze, doordringende, schoon slechts half geopende oogen. ‘Ik zie beter door niet scherp te kijken,’ zei hij. Maar hij bezat het groote voorrecht, gelegen in eene ziel die steeds meesteres is over zich zelve en in een vurigen hartstocht voor de liefdadigheid.

Hij bedelde zachtzinnig, maar met aandrang. ‘Ik heb het noodig,’ zei hij bij voorbeeld; ‘de bakker wacht op het geld en wil me niet langer borgen; morgen zullen mijne jongens niets meer te eten hebben.’ Wie kon hem in dergelijke omstandigheden iets weigeren? Iedereen gaf hem eene kleinigheid, van den geringsten werkman af tot den minister Ratazzi, tot Victor Emmanuel toe.

Reeds in den aanvang zijner loopbaan verrichtte Dom Bosco iets wat terecht als een wonder mag aangemerkt worden: hij verkreeg van den toenmaligen minister Ratazzi, dat men hem, voor een ganschen dag, de tweehonderd jonge veroordeelden uit de gevangenis van Turijn toevertrouwde.

‘Maar,’ zei de minister, ‘in dat geval zal ik u tweehonderd gendarmen geven.’

‘Ik wil er geen enkelen,’ antwoordde Dom Bosco, ‘en sta geheel alleen voor alles in.’

Men liet hem begaan; zulk een onbegrensd vertrouwen boezemde die buitengewone man door heel zijne manier van doen in. Op den bepaalden dag ging hij met de jeugdige tuchthuisboeven, zonder gendarmen of bewakers, naar het koninklijk park

Stapinigi, trakteerde ze en liet ze spelen, sprak ze toe over de belangen hunner ziel en bracht ze 's avonds in behoorlijke orde weer in de gevangenis terug. Er ontbrak geen enkele, en niemand van de bengels had hoegenaamd eenige schade aangericht.

Maar niet alleen kinderen, zelfs struische kerels wist hij op dezelfde wijs te bedwingen. Dikwijls keerde Dom Bosco laat in den avond naar zijn gesticht te Valdocco en soms met goedgevulde zakken terug; op zekeren avond wachtte een vagebond hem in de straat af en vroeg hem de beurs of het leven. Dom Bosco antwoordde dat hij inderdaad geld bij zich had en dat niets gemakkelijker was dan het hem te ontnemen; maar dat de arme kinderen uit het volk op brood wachtten en dat dit geld het hun moest bezorgen. Langzamerhand weet hij den dief te bepraten, ondervraagt hem over zijn vroeger leven, toont belang in hem te stellen, weet zijn hart te roeren en hoort eindelijk, op een paal gezeten, de biecht van den ongelukkige aan, die, in het slijk voor hem neergeknield, de belijdenis zijner zonden aflegt, en zendt hem rouwmoedig heen.

Inderdaad, deze man mocht met recht een tweede Vincentius à Paulo heeten en zijn werk zal ook na zijn dood voortleven, omdat het een uitvloeisel is van hetgeen het wezen van den christelijken godsdienst uitmaakt: de liefde.

Sinter Klaas.

‘Moeder, ledig vond ik mijn korf ken,
Van morgen in de schouw,
Hoe mag het komen, dat Sinter Klaas mij
Geen lekkers brengen wou?

Ik deed mijn best om braver te wezen
Dan de kinderen van beneên;
En toch, hun bracht hij koeken en speelgoed,
En mij, mij bracht hij er geen!

Vader is in den hemel, zegt ge,
Wat zorgde hij niet voor mij?
Kon hij aan Sinter Klaas niet zeggen:
‘Maak mijn dochterken blij!’

Of zou hij zijn lieveling daar vergeten?
Dat ware van hem niet schoon!...
Maar, moeder, wat zie ik? Wat weent ge, moeder?
Er rolt een traan op uw koon!

Laat me u kussen, zet me op uw schootje,
Dan vergeten we ons verdriet!
'k Zal blijde wezen en nooit meer klagen...
Als ge mij maar geerne ziet!’

Zachtekens werd, in moeders armen,
Het kindjen in slaap gesust,
En dan op het bed - een harden stroozak -
Voorzichtig gelegd ter rust.

't Was Zaterdagavond, het naaiwerk mocht nu
Op den winkel worden besteld:
Nu kwam er van 't onverpoosde werken

Toch eindelijk eenig geld.

't Was weinig, och! zoo bitter weinig!
Te kort voor kolen en brood..
En het moest toch kind en moeder redden
Van koude- en hongerdood!

Maar och! dat bedacht niet eens de weduw;
Haar poppelde 't hart zoo blij,
Nu ze in den winkel trad, en keus deed
Van koeken - en lekkernij!

En 's andrendaags, op de zolderkamer,
Was 't kermis en groote vreugd!
Och! 't deed na zooveel lijden en kommer
Der armen hart zoo'n deugd!

't Is waar, de gansche volgende weke
At moeder minder dan ooit...
Ze had geen eetlust, zegde ze zachtjes,
Den mond tot een lach geplooid.

Maar, van de wreede, scheurende krampen
In de uitgehongerde maag
Daar werd geen woordeken van gesproken:
Ze leed die immers graag?

HILDA RAM.

ANTWERPEN, December '87.

Geld of liefde. Zedenroman door Désiré Delcroix. (*Slot.*)

Stien was hiermede tevreden en Annemie, die ook van ongeduld trippelde, deed niet anders dan herhalen, dat *die* paarden toch zoo traag gingen, en 'nen mensch zijne hemelsche patientie zouden doen verliezen.

Pierken, de hersenpikker, en lange Trees waren in de keuken gebleven, om de spijzen gade te slaan.

Eindelijk hield de stoet aan het kasteel stil; Lodewijk hielp zijne vrouw uit het rijtuig. Jan en Annemie naderden; de grijze dienaar wilde de hand zijns nieuwen meesters vatten, doch deze opende de armen en de ouderling zonk met het hoofd op de borste van hem, dien hij zestien jaren te voren uit den sneeuw had gered.

Zich tot Clara wendende, sprak de brave man:

- Daar gij nu gelukkig zijt, Mevrouw, mag de goede God mij tot zich roepen, als Hij wil, ik zal gerust en zonder morren tot Hem gaan, want ik zag de deugd beloond op de aarde!

Een nieuw *vivat Mijnheer en Mevrouw!* steeg uit de menigte op.

Lodewijk en zijne vrouw namen het te baat om binnen te gaan, de andere gasten volgden en de eerewacht reed naar de plaats terug; de dorpelingen liepen mede en

leschten hunnen dorst met het bier, dat dien ganschen dag, op last en voor rekening van Van Stralen, uitgeschonken werd.

De wildeman zat reeds in de herberg aan de brug, en wachtte de anderen af.

Cupido kreeg een pond kersen en een mollevellen vest voor zijne moeite; hij trok met boog en pijl, welgezind aan de hand zijner hoogst tevredene moeder, naar huis.

In de ruime zaal van het kasteel stond eene groote tafel gedekt waar de nieuwgetrouwden, Van Stralen, Mijnheer en Mevrouw Vanderklaveren, Jozef en Lena, Jozefs moei en Lena's moeder, de pastoor en de burgemeester van V...., de notaris van A.... en de oude Jan plaats namen. Lodewijk en Clara wilden, dat de oude dienaar, voortaan als een lid der familie aanzien, van allen dienst vrij blijven zou.

Toen het er op aan kwam, zich neder te zetten, kreeg Vanderklaveren het in den kop, niet te willen medeeten. Dit bevreemdde zoo veel te meer, daar hij als een voornaam lekkerbek bekend was, en reeds drie of vier malen den neus in de keuken had gestoken, om te zien of men met het eten nog niet klaar was.

Men vroeg hem eene uitlegging over zijn vreemd gedrag, maar de man weigerde halsstarrig die te geven.

De oude Jan dacht een oogenblik, dat het was omdat de rijke landbouwer zich gekrenkt voelde, met eenen knecht aan tafel te zitten; doch dit gevoelen was niet aannemelijk, want de man van Tante Treze was bij lange niet in staat eene zoo belangrijke gedachte in zijnen geest te voeden. Op alle vragen, die hem hierover gedaan werden, antwoordde hij slechts met een droog: - Daarom, dat is nu zoo mijne opinie, laat gijliê mij maar gerust, ik zal wel eten vinden.

Zijne vrouw had mooi zeggen: - Koben, gij beleedigt hierdoor het gezelschap; hij antwoordde steeds:

- Laat mij maar gerust, en neemt geene attentie, ik zal wel eten vinden. Strijdens moede liet men hem eindelijk gerust, en hij ging in de keuken, waar hij een kieken uit de pan nam, zich een groot stuk brood sneed, en lustig begon te knagen.

Men sprak nog over deze zaak, toen een nieuwe gast zich zelven aanbood.

Het was Arthur, die den vorigen dag uit Parijs te Brussel aangekomen, aldaar de brieven van huwelijksaankondiging en feestelijke uitnoodiging had gevonden, en met de volgende plichtplegingen binnentrad:

- *Bonjour la compagnie, mon cher Oncle*, *ma chère Tante*, *Messieurs*, *Mesdames* - en bij elk woord maakte hij eene buiging; *comment vous portez vous?* en gij *mon beau consin et ma belle cousine accepteert* mijne gelukwenschen. *D'honneur* dat heeft mij plezier gedaan uwe - *Mariage* - te vernemen - *d'ailleurs* - gij weet het - *je suis sans rancune.*

Hij schudde Lodewijks hand, en zette zich aan tafel.

EEN MOEDERLOOS GEZIN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN GYSIS.

De jonge student was een oprechte modepop geworden, en hij geleek aan die stijve mannekens, die men aan het venster aller fashionabele kleermakers bewonderen kan.

Vanderklaveren kwam met eene welgevulde telloor en al etende wederom de zaal binnen.

- *Mon oncle* Vanderklavère, zegde Arthur, en opstaande schudde hij hem de vrije hand, *toujours bien portant*, *à ce que je vois.*

- Ik geloof, het is zoo als gij zegt, kozijn, antwoordde deze: maar ik versta u niet, om dieswille ik en kan maar hier en daar eenige kleine fransche woordekens, maar een beetje voorzichtig, als 't u belieft, gij zoudt geheel mijne telloor doen storten.

DE TIENDE VERJAARDAG DER KRONING VAN Z.H. LEO XIII.

Na wisseling van al deze groetenissen plaatsten allen zich wederom en at men voort.

Vanderklaveren, die zich nu weder aan tafel gezet had, nogmaals over zijne voorgaande weigering ondervraagd, antwoordde:

- Nu dat alles in orde is, zal ik het u zeggen. Vóór dat kozijn Arthur hier was, zaten wij gedertienen aan tafel, en daarom wilde ik er niet aan blijven, want gij weet, als men gedertienen aan tafel zit, moet er altijd één van de dertien eerst sterven.

- Dat is geen wonder, Koben, antwoordde zijne vrouw, het ware immers vreemder, indien zij alle dertien op het zelfde oogenblik stierven.

Een luid gelach ontstond op deze woorden, en Koben zegde:

- Wel, het is bij mijne arme ziel ook waar, kijk, ik had hier nooit aan gedacht.

Het gesprek ging voort, men lachte, men zong; Tante Treze, Lena's moeder en Jozef's Tante, maakten nadere kennis met elkander. Jan geraakte in redekaveling met den burgemeester, Van Stralen sprak met Arthur en den ouden priester.

Lodewijk en Jozef, Lena en Clara konden over hun geluk niet zwijgen, en de notaris zat wederom onder de klauwen van Vanderklaveren, die hem niet losliet, vooraleer hij hem de geschiedenis zijner zieke koe van slot tot sleutel had verteld.

Na duchtig op de gezondheid van het nieuwe paar gedronken te hebben, scheidde het gezelschap uiteen.

XX.

> Haar schim eischt iets terug van 't geen zoo mild zij gaf.
> LEDEGANCK.

Al de gasten waren vertrokken. Het krakend gerucht der wielen der terugkeerende rijtuigen had in de verte opgehouden; de dorpelingen, door het dansen en springen vermoeid, hadden de herbergen verlaten.

De volle maan spreidde haar weifelend vale licht over het landschap uit, en biggelde in lange gele banden over het kabbelend water der wijde rivier, die eenige boogscheuten verder, als eene zilveren streep tusschen de afgemaaide meerschen vloeide en het kerkhof bespoelde.

Een zachte wind suisde door de boomen der warande, en deed de takken der wilgen zachtjes buigen.

Het gerucht der bezielde wereld had opgehouden, en de heerlijke stemme van het heelal, voor het hart alleen hoorbaar, zond haar vredelied tot den Schepper omhoog.

De starren wentelden flikkerend in het ruim en spreidden hunne lichtgolven door het hemelsche veld.

Van tijd tot tijd verhief zich slingerend in de lucht, eene ontvlambare vloeistof: de eenvoudige zielen die ze zagen, zegenden zich met het teeken der christelijke verlossing en spraken:

- Er valt eene star uit de lucht en er gaat eene ziel naar den hemel.

In de beschouwing der natuurwonderen verdiept, stonden Lodewijk en Clara, met de armen om elkander geslingerd, op het balkon, dat boven de straat uitstak en op het kerkhof uitzag.

Door hunne bespiegeling weggesleept, zwegen hunne lippen, maar hunne harten juichten in de ruime borst.

Een dwaallicht verscheen een oogenblik op het graf van mevrouw Van Stralen.

- Lieve, de geest onzer moeder wenkt ons, sprak Clara en haar vinger toonde Lodewijk het dansende lichtje.

- Gij hebt gelijk, Clara, sprak haar man, ons eerste bezoek moest dáár zijn geweest.

Hij ging in de kamer terug, legde eenen zwaren wollen overdoek op de schouderen zijner vrouw en zegde:

- Kom lieve, wij zullen tot het graf gaan en er een oogenblik bidden.

Zij gingen naar het graf, knielden op de zodenbank en spraken er hun avondgebed.

Toen zij opstonden en terugkeeren wilden, liet zich een licht gedruisch tusschen de palmstruiken hooren; Clara sloot zich dichter aan Lodewijk en zegde:

- Hoor, lieve, welk gerucht, het maakte mij zoo benauwd.

- Benauwd aan mijne zijde, Clara, sprak de jonge man en hij sloot op moeders graf de teerbeminde in de armen, als wilde hij ze tegen alle onheil beveiligen.

- O ja, gij hebt gelijk, bij u heb ik niets te vreezen, maar het is toch 's nachts zoo akelig op een kerkhof.

- En waarom, liefste? De booze alleen moet vreezen en trillen van angst, wanneer hij de gewijde aarde door zijne stappen ontheiligt. Voor den brave zijn alle oorden, alle uren even veilig. Orgelt niet de nachtegaal zijn liefdelied, zoo helder en zoo klaar in de rozenstruiken, die een graf belommeren, als in het gebladerte onzer warande?

- O, nu is mijn angst verdwenen, en ik ben gerust gesteld, antwoordde de jonge vrouw.

- En gij moogt het immer zijn, liefste, zoo lang ik leef. Geen afweerbaar onheil zal u raken, geen mensch u deren, geen doorn u kwetsen, zoo lang ik in staat zij u met mijne borst te beveiligen, met mijne hand te verdedigen, of met mijne liefde gelukkig te maken.

Hoor, Clara, bij den grave kan het hart zich niet bedriegen; wanneer twee zielen zóó vereenigd zijn, dat zij, in elkander versmolten, slechts ééne uitmaken, dan ziet God vaderlijk en genadig op hen neer, en het onheil is tegen hen onbestand.

Wat vermogen dan de aardsche ongenuchten tegen de hemelsche vreugde der in den liefdegloed gelouterde en verengelde menschenkinderen?

O, mijne lieve, laat ons steeds over ons zelven waken, opdat geene kwade driften onze zielen bezwalken, noch aardsche list onze harten vange, bevlekke en ontadele!

Laat dan vrij de gevoelloze wereldwijsheid ons bespotten en ons met den naam van dweepers bestempelen; wij zullen hare spottende stemme niet beantwoorden, maar in het heiligdom des gewetens, ons geluk aan aller oog verbergen. De booze wereld mocht het ons benijden: want het ligt in hare verdorvene natuur te bezwadderen en te lasteren, wat zij niet begrijpen, te laten, wat zij niet genieten kan.

Daarom, lieve, laat ons steeds onzer zielen oorsprong indachtig zijn: onder Gods waakzaam oog elkander steunen en troosten; niet toelaten, dat mistrouwen onze harten scheide en, geleid door den geest uwer zalige moeder, weldoende en liefdadig de aardsche woestenij doortrekken; hier schatten van liefde zaaien om aan gene zijde van het graf vrede en bestendig geluk in te oogsten!

Uit den toren galmde twaalf zware tonen: Lodewijk zweeg, zijne vrouw zeeg aan zijn hart, en in den kouden grave trilde wellicht van vreugde het stoffelijk overblijfsel der zalig ontslapene moeder.

Over het wondergeloof van den nieuweren tijd.

Hoe helderder het licht is, des te donkerder is ook de schaduw die het voortbrengt. Aan deze natuurwet denkt men dikwijls onwillekeurig, als men opmerkt, hoe in onzen tijd, die met het volste recht trotsch is op de uitslagen zijner wetenschap, het geloof aan het wonderbaarlijke nog zoo weelderig tiert.

En toch is die vergelijking teenemaal valsch. Het geloof aan het bovennatuurlijke is geen noodzakelijk voortbrengsel der wetenschap, maar het staat tegenover haar en moet door haar overwonnen worden. Al kan men zelfs heden nog de aanhangers van het wondergeloof bij duizenden tellen, en al zijn zeer velen, die zich tot de beschaafden rekenen, door zijne tooverstrikken gebonden, ja, al mogen zelfs nog heden enkele geleerden als zijne profeten optreden, zoo moet men erkennen, dat de onzin thans in veel onschuldiger vorm zich openbaart dan vroeger.

Het is helaas! de wetenschap zelve geweest, die het bijgeloof opgekweekt heeft, in plaats van het te bestrijden. In den vroegsten tijd was, zoo als men weet, de kennis der natuurlijke dingen alleen het eigendom van slechts weinigen, die voor het meerendeel tot eene bevoorrechte kaste behoorden. Maar al te spoedig ontwaakte bij die bevoorrechten, wier plicht het geweest was voor de ontwikkeling der menigte zorg te dragen, de lust, om zich door hunne kennis van de verschijnselen en werkingen der natuur, tot heeren en meesters van hunne medemenschen op te werpen. Even als de priesters bij de Magiërs der Meden en Perzen, oefenden ook de Druïden in Gallië en Brittannië eene onbeperkte macht uit. Zij waren priesters, artsen, wetgevers en rechters in één persoon.

Bij dit alles kunnen wij het toch als een geluk voor de menschheid beschouwen, dat de kundigen der Oudheid zelven slechts geringe natuurwetenschappelijke kennis bezaten, waarvan zij zich konden bedienen om de onkundigen en lichtgeloovigen te bedriegen. Evenwel mogen wij die kennis niet gering schatten. Daar zij slechts in het bezit van weinigen was, zoo is het gemakkelijk te verklaren, waarom veel daarvan in den loop der tijden is verloren gegaan, zoodat het door latere onderzoekers weder ontdekt moest worden. Is dus ook hetgeen wij weten aangaande de kennis der oudheid hoogst gebrekkig, dan staat toch zoo veel vast, dat bijna op ieder tijdstip de natuurwetenschappen hunne bijdragen geleverd hebben tot de wonderen der magie. In gelijke mate als wij de fabelen en wonderen, welke ons uit dien tijd zijn overgeleverd, aan het onderzoek onderwerpen, wordt de kring der natuurwetenschappelijke kennis, welke men toenmaals bezat, wijder.

De sterrenkunde, die betrekkelijk zeer vroeg een hoogen trap van volkomenheid had bereikt, levert de middelen om zons- en maansverduisteringen, die een ontzettenden indruk op de onwetende volksmenigte moesten maken, vooraf te berekenen. Hoewel de meteorologie eerst eene wetenschap van den jongsten tijd is, zoo wist men toch reeds in den ouden tijd, door veranderingen in den toestand der atmospheer, het ontstaan van zekere verschijnselen vooraf te bepalen. Waarschijnlijk is het ook, dat men van natuurverschijnselen, bijv. van de luchtspiegelingen, welke alle kenteekenen van bovennatuurlijke verschijnselen bezitten en wier benamingen nog in onzen tijd wijzen op den schrik, dien zij inboezemden, gebruik maakte om lichtgeloovige gemoederen in onrust te brengen.

Bovenaan stond echter de physica, waarvan men alle takken trachtte dienstbaar te maken aan het doel. Onder de middelen tot bedrog, welke de acoustiek (geluidsleer) aan de hand gaf, noemt Brewster op: de nabootsing van den donder in de onderaardsche tempels, bepaaldelijk in het Labyrinth, waarvan eenige afdeelingen zoodanig ingericht waren, dat bij het openen der poorten het knallen des donders uit het inwendige vernomen werd; de vriendelijke stemmen der gouden jonkvrouwen,

welke door den Delphischen tempel weêrklonken; den steen uit de rivier Pactolus, wiens trompetgeklank de roovers verdreef van den door hem bewaarden schat; het sprekende hoofd, dat zijne orakelspreuken te Lesb[o]s verkondigde.

De wonderen der acoustiek uit de oudheid zijn verder opgehelderd door de vernieling der standbeelden van de heidensche godheden, welke door den bisschop Theophilus in de 4e eeuw te Alexandrië werd bevolen. Vele werden er gevonden, die hol en zoodanig tegen den wand geplaatst waren, dat de priester zich daarachter verbergen en door den mond der godheid tot de lichtgeloovige aandachtigen spreken kon. Ook door buikspraak heeft men de werking der wonderen op het volk veel versterkt.

De wetten der hydrostatica (waterweegkunde) waren de grondslag voor de wonderbare bron op het eiland Andros, waarvan Plinius verhaalt, dat zij gedurende zeven dagen des jaars wijn, den verderen tijd echter water gaf; de oliebron, die, om de terugkomst van Augustus uit den Siciliaanschen oorlog te verheerlijken, in Rome ontsprong; de drie ledige vazen, welke in de stad Elis bij het jaarfeest van Bacchus met wijn gevuld werden; de glazen grafstede van Belus, die vol olie was, en, eenmaal door Xerxes geledigd, niet weder gevuld kon worden; de weenende standbeelden en de eeuwige lampen der Ouden.

Voor de mechanica (werktuigkunde) bezitten wij weinig bepaalde bewijzen; maar de reusachtige werken der oudheid, inzonderheid de obelisken en pyramiden van Egypte, geven eene zeer duidelijke aanwijzing. Daartoe brengt Brewster de wegvoering der offeranden door de goden, bij eenige der schandelijke mysteriën van het oude Rome; het rijzen en dalen der aarde, even als eene beroerde zee, onder de voeten van Apollonius, als deze door de Indische wijzen in den tempel van hunnen god gevoerd was; de bewegelijke drievoeten die hij daar zag; het snelle nederdalen van hen, die het orakel in de spelonk van Tophronius kwamen raadplegen; de wandelende beelden van Antium en in den tempel van Hiëropolis, waarvan Plato, Aristoteles en anderen verhalen, dat men hen heeft moeten binden, opdat zij niet wegliepen, en de houten duiven van Archytes. Dit alles wijst ons op de mechanische hulpmiddelen der oude Magiërs.

De werkingen der elektriciteit waren evenmin onbekend.

De Ouden ontleenden echter de belangrijkste hulpmiddelen aan de optica. Zij diende hun daartoe, om de bewonderenswaardigste verschijnselen tot stand te brengen. Dat de Ouden den teleskoop en mikroskoop - met behulp waarvan wij de verst verwijderde voorwerpen zoo nabij den waarnemer brengen, dat hij bijna in den waan verkeert hen met de handen te tasten, of de voor ons bloote oog onzichtbare lichamen tot reusachtige vormen doen overgaan - gekend hebben, wordt algemeen betwijfeld. Eene vondst, in den jongsten tijd in de ruïnen van Ninive gedaan, doet echter weder nieuwen twijfel tegenover dien twijfel rijzen. Hoe dit ook zij, de optica geeft buitendien nog vele middelen aan de hand, om den onwetende door zijne phantasie schrik aan te jagen, en onderscheidene van die middelen waren den Ouden niet onbekend, b.v. de eigenschappen der linzen en spiegels om recht opstaande en omgekeerde beelden der voorwerpen te geven; daarvan maakten zij gebruik bij hunne kunst om de godheden te doen verschijnen.

Verschillende schrijvers der oudheid zeggen uitdrukkelijk, dat men de kunst heeft verstaan om spiegels in velerlei vormen, vlakke, veelhoekige en holle, uit staal, zilver en een mengsel van koper en tin te vervaardigen. Plinius maakt het zelfs waarschijnlijk, dat men te Sidon ook spiegels van glas vervaardigd heeft. De middelen, om velerlei tooverbeelden - vermenigvuldigde, omgekeerde - voort te brengen, waren dus voorhanden.

Daarbij werden nog andere hulpmiddelen (schitterende verlichting, berookingen, enz) entoestellen aangewend, om den toeschouwer in verbazing te zetten, zijn oordeel in de war te brengen en aan het bedrog, dat men op het oog had te plegen, den voornaamsten invloed te verschaffen. De berichten, welke omtrent die bedriegerijen tot ons gekomen zijn, vermelden wel de wijze waarop zij plaats hadden, maar zij zijn te onnauwkeurig, om daardoor een helder denkbeeld te verkrijgen van de schitterende en zinbegoochelende voorstellingen, welke men te aanschouwen gaf.

Uit de teweeggebrachte uitwerking en uit den omvang van haren invloed, kan men echter ook tot de uitgebreidheid der gebezigde middelen besluiten. Men mag aannemen, dat de Ouden met alle gedaanteverwisselingen der nieuwe phantasmagorie bekend waren.

De holle spiegel was het hoofdwerktuig, waardoor men de godheden in de heidensche tempels der oudheid deed verschijnen. Zoo bericht Plinius, dat in den tempel van Hercules te Tyrus een geheiligde steen gevonden werd, van welken de goden gemakkelijk opstegen. Aesculapius vertoonde zich dikwijls aan zijne vereerders in den tempel van Tarsus. Onder Basilius van Macedonië was inzonderheid de opperpriester Santabaran beroemd wegens zijne kunst om wonderen te doen. Die vorst nam zijnen toevlucht tot hem om het verdriet over den dood zijns zoons door gebeden te lenigen, en daarbij verscheen hem het beeld van zijn zoon, kostbaar getooid, rijdende op een snuivend paard. De jongeling zonk den verheugden vader in de armen, en als deze hem wilde omhelzen, was plotseling het luchtbeeld verdwenen.

Wanneer ook al de vorderingen der natuurwetenschappen slechts zeer gering waren en iedere eeuw maar zeer weinige bladen van het groote boek, waarmede men de natuur vergeleken heeft, omsloeg, zoo werd daardoor juist het toovertoestel der Magiërs aanmerkelijk uitgebreid. De sterrenkunde ontaardde in de latere eeuwen geheel en al in sterrenwichelarij, en in de 16de en 17de eeuw waren hare macht en invloed grooter dan haar deel was geweest in den tijd van Christus geboorte tot aan den ondergang van Rome. De astrologen van dien tijd waren bij de grooten en rijken zeer in aanzien, meer nog dan de Chaldeeuwsche wichelaars, die, in overmoedig vertrouwen op hunne kunst, zoo als Tacitus bericht, tot verderf van staten en enkele menschen de wereld doortrokken. De geschiedenis van Wallenstein, de visioenen van Nostradamus zijn voldoende om een denkbeeld te geven van den geest, welke in die eeuw heerschte.

Zelfs een man als Keppler, die 'des Scheppers eeuwige gedachten nadacht,' bleef niet vrij van den waan zijns tijds. Gedrongen door zorgen voor zijn levensonderhoud, moest hij er toe komen om kleine kalenders met voorspellingen te schrijven. In zijne betrekking van hofsterrenkundige werd hij door den keizer en vele andere vorsten bij iedere gelegenheid bestormd om vragen aan de toekomst te doen.

Keppler neemt zelfs de astrologie in bescherming tegen den smaad, waaraan zij blootstond van de zijde der wijsgeeren, omdat juist zij het was, die voedsel gaf aan de astronomie, en zegt: 'Hoe gering toch zou het aantal der geleerden zijn, die zich aan de sterrenkunde wijden, zoo de mensch niet altijd gehoopt had, de toekomst in de sterren te lezen.'

De scheikunde, van haar eerste optreden af vooral mede tot de wetenschappen der wonderen behoorende, leverde bestendig haar aandeel. Als opvolgers van de oude Magiërs hielden de Alchemisten zich in hunne laboratoriums met hunne geheimzinnige, duistere nasporingen bezig. De weinige kennis, welke men toenmaals aangaande de scheikundige verhouding der verschillende lichamen tot elkander bezat, maakt het zeer gemakkelijk verklaarbaar, dat men uit de feiten valsche gevolgtrekkingen afleidde en tot allerlei ijdele droomerijen verviel. Aanvankelijk waren de pogingen, al konden zij niet gelukken, zeer lofwaardig, en werkelijk hebben zij de wetenschap in vele opzichten verrijkt; niet lang echter behielden zij de oorspronkelijke zuiverheid en eenvoudigheid. Maar al te spoedig sloop ook hier de booze demon binnen, en de wetenschap werd tot een werktuig der misdaad verlaagd.

Zelfs nadat die waan verdwenen was, ging de scheikunde voort den toovenaars hunne meest winstgevende kunststukken le leveren, en zij die, zoo als Brewster zegt, de wereld niet langer konden misleiden met voorgespiegelden rijkdom en een lang leven, trachtten haar nu te verjongen en daardoor verbazing en verwondering bij haar op te wekken. Nu spuwde men vuur, wandelde op rood gloeiend ijzer of gloeiende kolen, hield het eerste in de hand of tusschen de tanden, of dompelde de handen in gesmolten lood.

De botanie schijnt hoofdzakelijk beoefend te zijn om de toovermiddelen, welke zij aan de hand kon geven. In de zoogenaamde kruidenboeken der middeleeuwen zijn de meeste planten alleen opgenomen, om hun gebruik bij de tooverij of hun nut tegen de heksen aan te wijzen. Evenmin was de geneeskunde vrij van die dwaze handelingen. Zelfs de beroemdste artsen namen dikwijls hunnen toevlucht tot betooveringen of andere magische middelen. De physica behield toen hetzelfde standpunt als in de Oudheid. Eene groote menigte van physische geschriften, die overal de blijken dragen van vast geloof aan tooverij, is nog uit de duistere tijden der middeleeuwen voorhanden. Een der voornaamste werktuigen, waarvan de zwarte-kunstenaars der 17de eeuw zich bedienden, was de door Kircher uitgevondene tooverlantaarn, wier wonderen, door de verbeteringen, die dat optisch werktuig gedurende den loop der tijden ondergaan heeft, aanmerkelijk versterkt - nog heden ten dage de toeschouwers verbaasd doen staan. Zoo had b.v. de bekende Dr. Faust zijn roem als toovenaar hoofdzakelijk te danken aan de werkingen der L a t e r n a m a g i c a . Met behulp daarvan liet hij den geleerden te Erfurt de Trojaansche helden, en den keizer Maximiliaan, te Augsburg, zijne gestorvene gemalin verschijnen. Even zoo speelden de misvormingen, welke men door cilindrische of conische spiegels bewerkstelligt, eene belangrijke rol onder de tooverwonderen van den vroegeren tijd.

(*Wordt voortgezet.*)

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

‘Waar geene erfenis is, kan ook van geen inpalmen sprake zijn,’ viel Rüdiger, thans een scherpen toon aanslaande, hem in de rede. ‘Ik heb de boeken van Archimbald doorzien en mij overtuigd, dat onze vader slechts schulden achterliet - terwijl zijne zaken in zulk een ontredderden toestand verkeerden, dat ik gewis den moed niet zou bezeten hebben al het mogelijke in het werk te stellen om onzen naam weder in eer te herstellen. Gij hadt destijds rechtvaardiger moeten oordeelen en niet naar de lasteraars luisteren, die onzen broeder haatten, dewijl hij hen naar verdienste behandelde. Ik ben ook met vooroordeelen heengegaan, ik heb hem ook jarenlang onbillijk beoordeeld; maar zoodra ik dat inzag, beschouwde ik het ook als den plicht van een man van eer hem de hand te drukken en verschooning te vragen. En over zulk een verzoek behoeft zich niemand te schamen, George; het is eervoller dan het vasthouden aan verdenkingen, wier waarheid men niet bewijzen kan.’

‘Te drommel! wat heeft hij u spoedig gevangen!’ riep Grüttner, met zijne vrouw een beteekenisvollen blik wisselende. ‘Bij ons zal het hem niet gelukken.’

‘Daarvan is geene sprake,’ ging Rüdiger voort; ‘ik weet, dat ook gij uw onrechtvaardig oordeel zult betreuren en de hand der verzoening aannemen als....’

‘Nooit! De verdenking, die op deze hand rust, maakt mij dat onmogelijk....’

‘Ook dan nog, wanneer u bewezen wordt, dat deze verdenking allen grond mist?’

‘Dat kan mij niet bewezen worden.’

‘Juist daarom moet gij mij morgen vergezellen,’ sprak Rüdiger; dat bewijs zal morgen in het huis van Archimbald overtuigend geleverd worden.’

‘Door wien?’ vraagde Grüttner nog steeds spottend. ‘Natuurlijk slechts door hem zelven.’

‘Neen, door iemand anders!’

‘Door den vroegeren rentmeester?’ merkte Irma aan. ‘Getuigen kunnen door omkooping tot valsche verklaringen verleid worden....’

‘Zoek toch niet overal steenen om ze op onzen broeder te werpen,’ hernam Rüdiger met scherpte; ‘hij heeft zwaar genoeg geleden onder de boosheid van wraakzuchtige tongen.’

'Wat gij boosheid noemt, kon ook waarheid zijn,' meende Grüttner schouderophalende.

'Gij *wilt* niet gelooven en bedenkt niet hoe onrechtvaardig u zulks maakt,' verklaarde Rüdiger ernstig. 'Gij kunt toch zelf geen genoegen in deze oneenigheid vinden?'

'En gij doet ons verwijten, waartoe gij niet gerechtigd zijt', merkte Irma verdrietig aan. 'George en ik kennen Archimbald beter; wij laten ons niet zoo licht om den tuin leiden. Ik vraag nogmaals: wie zal morgen het bewijs leveren?'

'Ik mag vandaag den naam nog niet noemen; maar ik geef u de verzekering, dat de bedoelde persoon noch Archimbald, noch de rentmeester is. Hij wil in de tegenwoordigheid der geheele familie onthullingen doen, die ons bewijzen, dat er geene schuld op onzen broeder rust: zijn naam en zijn stand waarborgen u, dat hij geene onwaarheid spreekt.'

'Ik heb gezworen, den dorpel van Archimbald nooit weer te betreden,' verklaarde Grüttner; 'deze gelofte zal ik houden.'

'Dus onverzoenlijk uit eigenzinnigheid?' vraagde Rüdiger scherp.

'Onverzoenlijk, omdat ik de waarheid beter ken dan gij!'

Rüdiger stond op. Zijn gelaat vertoonde eene vastberaden uitdrukking,

'Indien gij den vrede niet begeert, moet ook ik mij van u losmaken,' antwoordde hij. 'Ik sta aan de zijde mijns broeders, wien ik voldoening schuldig ben voor het onrecht dat ik hem aangedaan heb.'

Onthutst zag Irma haar broeder aan. Dan zocht haar oog waarschuwend den echtgenoot, die - eveneens getroffen - in het midden der kamer was blijven staan.

'Dat moogt gij niet, Rüdiger,' zeide zij. 'Wij zijn altijd met u bevriend geweest....'

'Voor zoover ik weet, hebt gij mij zulks nooit bewezen?' viel hij haar haastig in de rede. 'Handelt gij naar luimen, dan kan ik op hetzelfde recht daartoe aanspraak maken; stoot gij eigenzinnig de hand der verzoening terug, zoo heb ik verder niets meer met u te maken.'

'Mijn hemel! welk eene drukte om niets!' riep Irma. 'Blijf toch, Rüdiger; het was niet zoo erg gemeend. Gij zult toch, hoop ik, inzien, dat gij ons niet dwingen kunt, inzichten te veranderen, die....'

'Neen, ik dwing u niet; ik vorder slechts, dat gij de bewijzen aanhoort en onderzoekt, die tegen deze inzichten getuigen; dan laat ik u nog altijd vrij of gij gelooven wilt of niet.'

'Nu, dat is ook eigenlijk geen onbillijk verlangen,' dus wendde Irma zich tot haar man, die ongeduldig op zijne onderlip beet; 'ik geloof evenwel niet, dat wij ons oordeel veranderen zullen.'

'Neen, zeker niet,' bevestigde Grüttner; 'de gal loopt mij over als ik den erfenisjager tegenover sta.'

'Indien gij niet wilt, ik dwing u niet;' zegde Rüdiger. 'Gij moogt dan uwe eigenzinnigheid voor uw geweten verantwoorden, maar tusschen ons blijft het voor altijd afgedaan.'

'Kom, zoo willen wij niet van elkander scheiden!' sprak Grüttner, terwijl hij snel tusschen zijn zwager en de deur trad. 'Gij moet niet gelooven, dat wij ons en onze handelingen slechts door grillen laten leiden. Kan de bijeenkomst niet elders plaats vinden?'

‘Ik heb het huis van Archimbald als plaats der bijeenkomst opgegeven en kan dat nu niet meer veranderen’

‘Het zij dan zoo; maar gij moogt mij geene verwijten doen als ik de bewijzen wormstekig vind en mij niet laat overtuigen.’

‘Volstrekt niet,’ antwoordde Rüdiger, in de aangeboden hand toeslaande; ‘op uw oordeel zal ik geen druk uitoefenen; niettemin voed ik de overtuiging, dat wij morgen een blijde verzoeningsfeest vieren zullen.’

‘Kunnen wij met een vroolijk hart dit feest medevieren, dan zal ik dit uur zegenen,’ betuigde Irma op vasten toon. ‘Kan Gustaaf aan de bespreking deelnemen?’

‘Neen, de onthullingen omtrent den dood van onzen vader moeten onder ons oudere lieden blijven.’

‘Dan zullen wij er ook niet meer over spreken,’ zegde zij. ‘Gij blijft toch heden onze gast?’

‘Als gij het verlangt, zeer gaarne.’

DOM BOSCO.

De binnenkomst van Gustaaf leidde het gesprek op een ander onderwerp. De vrede was weder hersteld en bij het maal heerschte de beste stemming. Gustaaf had geen vermoeden van de harde woorden, die even te voren gevallen waren. Kort na den maaltijd moesten de beide heeren zich weder aan hunne beroepsbezigheden wijden. Rüdiger bleef bij zijne zuster, tot de duisternis inviel; hij maakte van deze gelegenheid gebruik om haar onbillijk oordeel voor haar broeder te schokken en bij het verlaten van het huis mocht hij zich verheugen in de overtuiging, dat het hem gelukt was. De

volgende dag moest de beslissing brengen. Niettemin wilde Rüdiger ook thans nog den vroegeren kamerdienaar zijns vaders opzoeken, om te vernemen of hij de gezegden van Steenhouwer bevestigde.

Met grooten weerzin betrad hij de morsige kroeg, uit welke hem eene stinkende lucht tegenstroomde. De schenkkamer was ledig, de deur van de achterkamer stond half open en als Rüdiger nu op den drempel dezer deur trad, vertoonde zich een verrassend tooneel aan hem.

Godfried Grafhorst en de makelaar zaten aan de tafel, op welke een aantal geopende étuis met sieraden, geldswaardige papieren, banknoten en geldrollen lagen, met welker deeling zij bezig schenen, en zij waren zoo druk in deze aangename bezigheid verdiept, dat zij zijne schreden niet gehoord hadden.

Steenhouwer zag hem het eerste - hij sprong van zijn stoel recht, terwijl Grafhorst op hetzelfde oogenblik eene verwensching uitstiet.

‘Bah! het is slechts de baron van Weniger,’ zegde Steenhouwer na eene korte poos, waaronder hij zijne tegenwoordigheid van geest herkregen had. ‘Ik meende, dat het een andere gast was, wien het gezicht van het geld tot eene misdaad zou hebben kunnen verleiden.’

‘Inderdaad, ik had niet verwacht in dit huis zooveel geld te zien,’ antwoordde Rüdiger met een vorschenden blik op den waard, die met overhaasting alles bijeenraapte, om het in een klein koffer te leggen, dat naast hem op den stoel stond. ‘Is dat uw eigendom, Godfried?’

‘Ja, ja, de oude schraper heeft in den loop der jaren een aardig sommetje verdiend’ schertste de makelaar; ‘nu wil hij ook nog zijn huis verkoopen en zijne rust gaan nemen. Wij hebben zooeven berekend of de renten toereikende zouden zijn.’

‘Waarmede kan ik u dienen?’ bromde de waard, die intusschen weder het koffer gesloten had. ‘Ik heb enkel brandewijn....’

‘Om uw brandewijn komt mijnheer de baron waarlijk niet hier,’ spotte Steenhouwer. ‘Hij wil iets anders van u hebben.’

‘Wat weet gij van den dood mijns vaders?’ vraagde Rüdiger, den makelaar een verachtenden blik toewerpende.

‘Wat iedereen weet!’ antwoordde Grafhorst op barschen toon.

‘Dat is geen antwoord, hetwelk mij bevredigen kan?’

‘Als ik een ander geven moet...’

‘Uw vriend Steenhouwer beweert, dat gij getuigen kunt, dat de dood mijns vaders aan eene misdaad te wijten is,’ zegde Rüdiger, den blik scherp op hem richtende. ‘Is dat de waarheid?’

‘Ja,’ knikte de waard en een boosaardige lach speelde thans om zijne dikke lippen; ‘laat men mij maar voor den rechter dagen, dan zal ik wel zeggen, wat ik weet.’

‘Gij zult zwijgen, als ik het wil,’ sprak Steenhouwer gebiedend.

‘Ik spreek slechts dan wanneer ik gevraagd word; overigens heb ik bewezen, dat ik zwijgen kan.’

Gij ziet, mijnheer de baron, dat ik voor de stilzwijgendheid van dezen man waarborgen kan, indien gij het verlangt;’ dus wendde zich de makelaar tot Rüdiger, die zijn afschuw nog slechts met moeite onderdrukken kon. ‘In het tegenovergesteld geval zal hij spreken; mijne verklaringen voor den rechter dwingen er hem toe.’

‘Het schijnt mij toe, dat het bij hem zoo weinig als bij u op een meineed aankomt,’ antwoordde Rüdiger verontwaardigd.

‘Hola! wat zegt gij daar?’ stoof de waard op. ‘Al zijt gij ook een baron, ik laat mij door u in mijn eigen huis toch niet beleedigen. Uw onderdanige dienaar ben ik niet meer....’

‘Bedaar, bedaar’ viel hem Steenhouwer in de rede. ‘Mijnheer de baron heeft ook mij beleedigd, doch ik neem hem dat niet kwalijk, het is toch ieder mensch onaangenaam de waarheid te moeten hooren. En deze waarheid zullen wij beiden openlijk uitspreken, als gij mijn voorslag niet aanneemt, mijnheer de baron. Gij zult het dan niet meer wagen mij van meineed te beschuldigen, zoo gij ook niet met den strafrechter in nadere aanraking wilt komen. Indien gij geloofd mocht hebben dezen eerlijken man te kunnen omkoopen, zult gij nu weten dat hij zich niet omkoopen laat.’

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 32]

Onze gravures.

De Niagara in dienst der nijverheid.

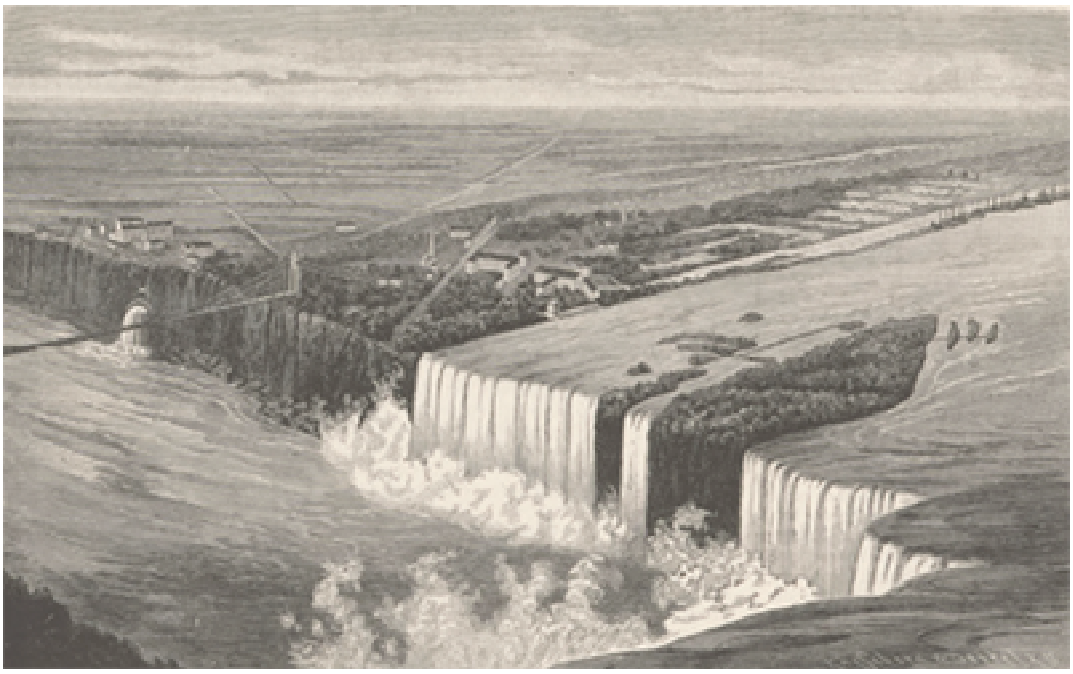

DE NIAGARA IN DIENST DER NIJVERHEID.

In Amerika ontbreekt het niet aan onderne mende mannen, die bruggen slaan over vreeselijke afgronden, hemelhooge bergen doorboren en onstuimige watervallen breidelen, om die aan winstgevende ondernemingen dienstbaar te maken. Zoo heeft men reeds partij weten te trekken van de beroemde St.-Anthony-watervallen, op de Mississipi. en talrijke fabrieken worden in beweging gehouden door hun werkvermogen, dat op 12000 paardenkracht wordt geschat en op vernuftige wijze tot in de verste uithoeken der stad geleid wordt.

Reeds meermalen zijn voorstellen aan de hand gedaan, om op dezelfde wijze ook de beweegkracht der reusachtige watervallen van den Niagara voor de nijverheid te benuttigen. Aan avontuurlijke plannen en onbereikbare hersenschimmen heeft het daarbij niet ontbroken: enkele dier plannenmakers hebben zelfs het denkbeeld geopperd om de ontzettende kracht der watervallen in electriciteit om te zetten en daarmede de reuzenstad New-York, mijlen van daar gelegen, bij avond en nacht te verlichten.

Van andere zijden werd het echter als ondoenlijk voorgesteld, in die mate de ontzaglijke natuurkracht onder het juk te brengen, en over het algemeen achtte men de uitvoering van dergelijke plannen ook uit een aesthetisch oogpunt niet wenschelijk, daar de aanleg van de noodige gebouwen met machinerieën ongetwijfeld de ontzagwekkende schoonheid van het grootsche natuurtafereel der watervallen moest verwoesten.

Sedert is echter een nieuw plan opgekomen, dat de nijverheid in gelegenheid stelt, van de hier kosteloos aangeboden kracht gebruik te maken, zonder de natuur van een harer schoonste wonderwerken te berooven. Niet de watervallen van den Niagara, maar de rivier zelf zou, vóór zij zich van de duizelingwekkende hoogte stort, aan den menschelijken ondernemingsgeest dienstbaar worden gemaakt. Dit zou namelijk gevonden kunnen worden door, een heel eind boven de watervallen, een gedeelte der rivier in een onderaardsch afloopend kanaal te leiden, dat beneden de vallen uitmondt en wel op de plek, die op onze afbeelding met een kruisje is aangegeven.

Zoodoende zou dus de exploitatie der waterkracht van den Niagara mogelijk worden, zonder dat aan de schoonheid van het natuurtafereel in het minst afbreuk gedaan wordt. Het verlies van het zijwaarts afgeleide water zou volkomen onopgemerkt blijven, daar dit voor de ontzaglijks massa's, welke met donderend gedruisch in de diepte storten, evenveel beteekent als een beker water uit den vollen vijver geschept.

En zoo mogen we dus zonder voorbehoud

de ondernemende Amerikanen met dit plan gelukwenschen: we gunnen hun van harte dat zij in deze reusachtige onderneming evengoed mogen slagen als in zoovele andere kolossale werken, die zij reeds tot verbazing der oude wereld hebben tot stand gebracht.

Doodgevroren!

De oudheid voerde, ten minste volgens Homeros, haar beroemdsten krijg voor de ontvoering eener vorstin, de schoone Helena. De vreeselijkste oorlog misschien der moderne tijden dreigt nog altoos in Europa los te breken voor de invoering van een vorst, prins Ferdinand. Wel heeft Rusland geijverd om Bulgarië aan het Turksche juk te onttrekken, maar slechts om dit land onder zijn meesterschap den nek te doen buigen. De Bulgaar heeft echter te lang onder den vreemden dwang gezucht, te lang naar vrijheid gesnakt, om zijne onafhankelijkheid nog gewillig prijs te geven. Noch de bedreigingen, noch de verleidende roebels van den geduchten nabuur vermogen hem in zijne vaderlandsche trouw aan den vrijverkoren jongen vorst te doen wankelen.

Enkelen nochtans laten zich soms door Russisch goud en de voorspiegeling der machtige bescherming van den Czaar tot opstand tegen het bestaande gezag aanzetten; maar met onverbiddelijke gestrengheid treft de wet als de aanslag mislukt of ontijdig ontdekt werd.

Dit lot trof ook den Bulgaarschen kapitein Danichef. In een komplot tegen prins Ferdinand gewikkeld, werd hij verraden, aangehouden en ter dood veroordeeld. Het gelukte hem nochtans zijnen kerker en den dood te ontvluchten en het Russisch grondgebied te bereiken. Zijne kinderen echter had hij op zijn overhaasten aftocht niet kunnen medevoeren: Paul, Lydia en Peter waren in Bulgarië achtergebleven, beroofd van alle hulpmiddelen, beroofd van allen steun; want zij hadden noch moeder, noch bloedverwanten meer en het verraad huns vaders had hun alle toegenegenheid en medelijden ontnomen.

In die ellendige verlatenheid namen de hulpeloozen een heldhaftig besluit. Vermits hun vader niet meer tot hen komen kon, zouden zij tot hem gaan. Hij had hun zijne schuilplaats laten bekend maken en daar zouden zij hem vervoegen; want hoeveel kwaad de menschen ook van hem spraken, het was toch hun vader, de man, dien zij op aarde boven alles moesten eeren en liefhebben.

En zij gingen..... Paul stapte vooraan, als de beschermer van het drietal. Was hij niet de oudste en schier een man, zoo niet in jaren, dan toch in gestalte? Lydia volgde met kleinen Peter aan de hand. Zij vorderden langzaam, oh, zoo langzaam op dien treurigen weg, die hun ten laatste eindeloos toescheen. Zij bedelden als zij honger hadden en sliepen waar zij nachtverblijf vonden: in eene schuur of onder den gestarnden hemel. Soms was het guur en eindelijk werd het koud. Toen zij eens in een groot bosch voortschreden, begon het te sneeuwen. De ongelukkigen verhaastten hunne schreden, om den zoom des wouds te bereiken en een onderkomen voor den nacht te vinden. Maar de sneeuw wischte alle sporen van de paden uit en benevelde alle vergezicht. Zij zwoegden wanhopend door den mullen sneeuw zonder eenige uitkomst te ontwaren. Eindelijk viel de duisternis in, en nu lieten de drie kinderen zich doodvermoeid op het witte, zachte tapijt nederzijgen. Paul verzamelde al het eenigszins droge hout, dat hij bereiken kon, en na veel moeite gelukte het aan hunne

gezamentlijke pogingen een vuur te doen branden. Hoe helder knapten die vroolijke vlammen op, hoe verkwikkend doordrong de warmte hunne verstramde ledematen.

De verdoolde reizigers schaarden zich rond den brandenden mutsaard en daar zij moê gepraat waren, staarden zij droomend in den fantastischen gloed. Toen de nacht geheel gevallen was, hield het op met sneeuwen; de vriendelijke maan verscheen, door duizenden tintelende starren vergezeld, aan den reinen hemel en overgoot het stille, hagelblanke woud met haar geheimzinnig licht.

Weldadiger en weldadiger doordrong de koesterende warmte de ledematen der vermoeiden, en eindelijk overmeesterde hen de slaap, de zoete maar verraderlijke slaap, hier de voorbode des doods.

Later in den nacht steeg een scherpe wind op, doofde de laatste smeulende gensters van het vuur en verstijfde met zijn ijskouden adem de ingeslapenen. Onbewust dat reeds de grijnzende dood over hen heengebogen stond, kalm en rustig sluimerden de ongelukkigen voort, zonder dat een levend wezen in de nabijheid kwam, om hen met een reddend: ‘Waakt op!’ uit de looden verdooving op te beuren.

Welke droomen rezen in den laatsten aardschen slaap der arme kinderen op? Wel streelende misschien, want hunne gelaatstrekken bleven effen en duidden zoete zielsrust aan. Geen sterveling zou echter ooit weten op welken stroom van begoocheling de beide knapen van dit tranendal naar het verblijf der eeuwige vreugde togen Voor Lydia was nog een laatste hartverscheurende stond weggeleid.

Toen de schemering grauwde, kwam zij nog even tot het bewustzijn en opende met moeite de loome oogleden. ‘Moeder,’ mompelde zij, ‘waarom wenkt gij mij? Ik moet voort, ik moet naar vader!’ Kwijnend vaarde haar blik in het rond. Een zware, besneeuwde tak stak als de grijpende klauw eens reuzengiers over haar uit en deed haar van angst sidderen. Zij wilde het hoofd opheffen, maar heure haren werden als met eene ijzeren hand teruggehouden: de vorst had ze aan den ijzigen bodem vastgeklonken. Ontzet stak zij de weifelende hand uit naar kleinen Paul, wiens hoofd zoo loodzwaar op hare borst rustte, en hare vingeren zochten zijn aangezicht. Het was koud en hard als marmer. ‘Paul, Peter!’ gilde zij met eene laatste krachtsinspanning, ‘het is de dood! Waakt op!’ Maar geene stem, geen zucht antwoordde op haren oppersten noodkreet; in vertwijfeling liet zij haar hoofd tegen den harden grond terugbonzen en reutelend ontsnapte het aan hare blauwe lippen: ‘Vader, neen, wij komen niet meer; wij gaan naar moeder!’

Gods schoone hemel telde drie engelen meer.

En de vader?

De grootste straf van den misdadigen man is de onverjaagbare gedachtenis aan zijne kinderen, die hij in den wilden maalstroom der booze driften vergat en wien zijne euveldaad altijd de oneer, al te vaak ook den dood bracht.

De dood van Caesar.

Ten tijde van Caesar was het Romeinsche volk nog niet rijp voor een imperator; hij, die alsdan naar de alleenheerschappij durfde streven, moest vallen, al waren ook door de geheele toenmaals bekende wereld, van Gallië tot Egypte, de zegeteekenen voor hem uitgedragen.

Caesar werd niet vermoord omdat zijn standbeeld met den keizerlijken diadeem was gesierd, maar men versierde zijne standbeelden met den haarband om hem te kunnen dooden, als een heerschzuchtige. Het overzicht van Caesars geheele loopbaan

zou ons te ver leiden, alleen willen wij in het kort de omstandigheden van zijnen moord verhalen, eene wereldgebeurtenis, die door geschiedschrijvers, treurspeldichters, schilders en andere beeldende kunstenaars ontelbare malen is vereeuwigd.

Onder de Romeinen, die samenspanden om Caesar verraderlijk te overvallen, zijn Brutus en Cassius het meest bekend. Brutus was een aangenomen zoon van Caesar, en de rol, die hij in de samenzwering speelde, is daarom des te verfoeilijker, ofschoon Cassius de hoofdaanlegger was van het komplot.

Ook deze was Caesar veel verschuldigd.

De samenzwering tegen Caesar is een van die weinige, die geslaagd zijn, ofschoon niet door de voorzichtigheid der saamgezworenen.

Want, als Machiavelli - die volleerde meester in de slinksche wegen der niets ontziende staatkunde - gelijk heeft, wanneer hij zegt dat men, om eene samenzwering geheim te houden, niet moet samenzweren, dat wil zeggen, den aanslag alleen vormen en uitvoeren, dan kan men Cassius zeker niet vrijpleiten van onvoorzichtigheid, omdat er zooveel personen deelgenoot waren van zijn geheim. De geschiedschrijvers Suetonius en Orosius brengen het getal der deelnemers aan het komplot tot meer dan zestig. Die onvoorzichtigheid sproot alleen voort uit wantrouwen. Want Cassius begreep dat het niet voldoende was den grooten slag te slaan, maar ook dat anderen zijn streven moesten goedkeuren.

Hij had behoefte aan gezag en steun, om zich staande te houden tegen de vele en machtige aanhangers van den dictator. Toch zou zijn aanslag mislukt zijn, zoo Caesar, door blindelings te rekenen op de goede trouw van anderen en door zijne minachting van alle gevaar, niet zelf de samenzwering had bevorderd.

Men zegt dat men Caesar voor Brutus waarschuwde, maar dat hij het niet geloofde, dewijl het hem ondenkbaar voorkwam te veronderstellen, dat Brutus, zijn vertrouweling, zoo misdadig en ondankbaar zijn kon. Men verhaalt dat hij ook door een vogelwichelaar was gewaarschuwd voor den 15^n Maart, den dag, waarop hij inderdaad viel. Als het waar is, dan heeft die wichelaar, niet uit de ingewanden der vogels, maar door medeplichtigheid of toeval meer geweten dan hij durfde zeggen. Men wil ook dat Caesar, afgeschrikt door zijne echtgenoote Calpurnia, die een boozen droom had gehad, reeds had besloten den Senaat dien dag door Antonius te laten afzeggen, maar dat Brutus Albinus hem weder van dit besluit afbracht door te lachen met dat bijgeloof en hem er aan te herinneren hoe teleurgesteld de Senaat zou zijn, die juist voornemens was, hem den koningstitel buiten Italië aan te bieden.

Doch ook dit zou de saamgezworenen niet gebaat hebben, had het niet als geschreven gestaan, dat Caesar vallen moest.

Terwijl hij zich naar den Senaat begaf, kreeg Caesar nog eene schriftelijke waarschuwing, waarin men hem smeekte op zijne hoede te zijn voor het nakende gevaar. Had hij die kunnen lezen, dan ware hij toen ten minste gered geweest. Daar hij echter niets kwaads vermoedde, en aanhoudend, nu door deze dan door gene werd aangesproken, hield hij het geschrift, in weerwil van het dringend verzoek des brengers, om het onmiddellijk te lezen, ongeopend in de hand en - werd vermoord voor hij er den inhoud van kende.

Toen men het slachtoffer eenmaal in den Senaat had, was het voor twintig gewapenden niet moeilijk het te overmeesteren. Toch beefde de hand van hem, die het eerst zou toestooten. Terwijl Antonius door Trebonius buiten de vergaderplaats werd opgehouden, omsingelden de saamgezworenen Caesar, volgens sommigen om hem een verzoekschrift aan te bieden van Tibius Cimber, die voor zijn verbannen

broeder genade smeekte; volgens anderen, om Caesar voor de reeds verleende genade te bedanken. Eensklaps trok Cimber hem van achteren de toga van den hals. Dit was het afgesproken teeken.

Toen bracht Casca hem de eerste wonde toe; maar zijne hand was onvast en sidderde. De eerste wonde was onbeduidend en toen Caesar zich hierop te weer stelde, volgens den een met een zwaard, volgens anderen met een schrijfstylet, riep de moordenaar zijn broeder te hulp, die nu met de overigen op Caesar aanviel en hem afmaakte. Caesar stortte neder onder het standbeeld van Pompejus! Plutarchus beweert dat hij zich geruimen tijd woedend verdedigde; Dio Cassius daarentegen, dat hij geen tijd had iets te doen of te zeggen en al spoedig door de menigte overmand werd. Sommigen echter gelooven aan het overbekende verhaal, namelijk, dat Caesar, eerst toen hij Brutus zag, het hoofd met de toga bedekte

en zich aan de slagen der moordenaars overgaf. Of hij het bekende: *Et tu Brute?* Gij ook, mijn zoon Brutus? heeft uitgesproken of niet, het is zeker dat Brutus' zwarte ondankbaarheid en laaghartigheid hem meer getroffen hebben dan Casca's dolksteken.

Zoo stierf, vier dagen voordat hij een nieuwen veldtocht tegen de Parthen zou gaan ondernemen, de stichter van het Romeinsche keizerrijk, de grootste man van het oude Rome, de beste veldheer en staatsman der oudheid. Maar het rijk, dat hij gesticht had, bleef bestaan. Hij had den weg bereid voor den triomfwagen der Caesars. De dood van Caesar is voor de geschiedenis en voor den menschenkenner eene groote tragische les Shakespeare heeft een zijner aangrijpendste tooneelstukken geput uit deze stof. De schilder onzer gravure treft door zijne voorstelling, de locale kleur en de meest aangrijpende handeling van dit bloedige treurspel. Zijn onderwerp is, hoe hoog de eischen zijn, waar en grootsch behandeld en een der beroemdste historiestukken.

‘Schoon weer te wachten!’

Dat zelfs op den besten barometer niet altijd staat kan gemaakt worden zal de ondervinding menigen onzer lezers wel geleerd hebben. En wat de weersvoorspellingen onzer meteorologen betreft, ook de eerste onder hen erkennen volmondig, dat hunne wetenschap meerendeels slechts op onderstellingen en gissingen berust en niet in staat is, met besliste zekerheid de grillen van weer en wind ook maar één dag te voren aan te kondigen.

Waarom zouden we het dan ons oudje kwalijk nemen, dat hij voor zijn paart meer vertrouwen stelt in zijn weerglas van eigene ondervinding, waarin een groene boomkikvorsch de rol van het stijgende of dalende kwik vervult, dan in de diepzinnige berekeningen onzer schranderste weerkundigen?

‘Schoon weer te wachten,’ dus voorspelt hem het vorschje, dat in blijde verwachting van de zonnige dagen op de bovenste sport van zijne ladder geklauterd is; en wie het vergenoegde gezicht van ons boerken maar aanziet, hoeft niet te vragen of hij zijn weerprofeet ook vertrouwt. We wenschen oprecht dat zijne verwachting niet moge beschaamd worden; want na de gure, mistige en buiige dagen, die we achter den rug hebben, is niets ons aangenamer dan het vooruitzicht: schoon weer te wachten!

De vierschaar.

I.

In de Lente van het jaar 832 spanden, in eene gouw van Zuid-Duitschland, Guntram, de gouwgraaf, en Winhold, de *missus dominicus* van keizer Lodewijk, hunne vierschaar. Deze Winhold was de lieveling van Pepijn, Lodewijks zoon. Onder een ouden, breeden eik zakten de rechters aan eene lange tafel; aan het boveneind Winhold, 's keizers gezant, met de abten en proosten der naburige kloosters aan zijne zijde; tegenover hem Guntram met de edelen der gouwe.

Op de tafel stond tusschen brandende kaarsen het beeld van den Gekruisigde, aan wiens voeten een ontbloot zwaard rustte. Vóór de vierschaar vormden wapenknechten van den gouwgraaf de gerechtsdienaars en boden een ruimen hal ven kling en handhaafden de orde onder de toegestroomde menigte. De klachten werden gehoord en een ieder werd gegeven naar gerechtigheid; vrijspraak of straf, bescherming of boete. De zitting naderde haar einde, er trad geen klager meer op. Toen wenkte Winhold den eersten gerechtsbode en deze riep met luide stem:

'Wie nog te klagen heeft, hij klage! Klaagt niemand meer? Wie recht wil, hij vordere het en het zal hem door de vierschaar verleend worden! Vordert niemand meer recht?' Hij zweeg en blikte naar de menigte. Alles zweeg,

'Voor de laatste maal,' begon hij opnieuw, 'stelt uwe aanklacht, eischt recht! Wie wil nog klagen?'

'Ik!' riep eene zwakke stem, en door het volk drong met moeite een grijsaard heen en plaatste zich voor de rechters. Zijne gestalte droeg duidelijk de sporen van ellende en kommer. Lange, sneeuwwitte haren fladderden om zijn uitgeteerd, gerimpeld gelaat; zijne oogen lagen diep in hunne kassen en hun glans scheen bijna uitgebluscht, zijn rug was gekromd, hij wankelde en kon zich slechts met behulp van een stok recht houden. Vol medelijden staarden allen, rechters en aanwezigen, naar den grijsaard; een dof gemompel rees uit de menigte op, men vroeg elkander wie de oude mocht zijn, doch niemand kende hem.

'Tegen wien klaagt gij?' vraagde de gerechtsbode.

'Tegen mijn zoon!' antwoordde halfluid en met zekere inspanning de grijsaard.

'Tegen uw zoon?' vraagde Winhold, het voorhoofd fronsend; 'zoo klaag dan, doch naar waarheid!'

'Ja, dat wil ik bij den drieëenigen God! Moge de Heiland mij de woorden op de tong leggen! Ja, ik wil klagen tegen mijn zoon! klagen voor u, Winhold; want gij hebt den roep van een rechtvaardig man Ik voel mij gedrongen u alles te openbaren.

'Vraag niet naar mijne vaderstad; ze is ver van hier; ik wil ze niet noemen, om haar de schande te besparen de geboorteplaats van zulk een booswicht te zijn. Vraag niet naar mijn naam, noch naar dien van mijn verloren zoon; ik heb gezworen ze alleen aan mijn biechtvader te noemen; zij zouden u toch, wanneer ik ze u wilde noemen, onbekend zijn en blijven.

'O hoort en erbarmt u, gij rechtvaardige rechters! hebt geduld met de toespraak van een ouden rampzaligen man, dien smart en jammer bijna waanzinnig hebben gemaakt.

'Groot en edel is mijne afkomst; rijk en machtig was ik aan have en goed, geëerd door de vriendschap der naburige edellieden. Maar hooger dan dit alles achtte ik het bezit van mijn zoontje, mijn eenig kind, dat mij eene vroeg gestorven echtgenoot had nagelaten. Ik beminde mijn kind meer dan mijn leven, het was mijne vreugde, mijn troost in de menigvuldige wederwaardigheden des levens. Roovers staken mijne burcht in brand: ik redde met levensgevaar mijn kind en zag het lachend aan, hoe de vlammen de muren verteerden, want in mijn zoon had ik alles gered. De Rijn trad buiten zijne oevers, hij spoelde mijne hoeven en wijnstokken weg, en deed mijne paarden en mijn vee verdrinken - toch was ik rijk, want ik had nog altijd mijn kind. - mijn zoon groeide op, aan mijn hart zocht ik hem te vormen. Ik leerde hem het ros mennen, den boog spannen, de lans werpen en het zwaard zwaaien en verheugde mij over zijn moed en zijne kracht. Toen werd ik ziek. Drie jaren lang lag ik op het ziekenleger. O! jaren van smart en ongeluk! Dezen tijd benutte de vijand om onkruid te zaaien in het jonge gemoed van mijn zoon, - Hij gaf zich aan de traagheid, de

dronkenschap en het spel over; alleen de slechte gezelschappen, waarin hij zich ongestoord aan zijne booze lusten kon overgeven, waren hem lief; hij verwaarloosde het gebed en vermeed het ziekbed van zijn vader. Ik genas, doch alleen voor nieuwe smarten. Nu eerst peilde ik het onheil, door de verleiding in het hart mijns zoons aangericht. Ik stelde alles in het werk, om hem te beteren, - het was te laat; mijne tranen en gebeden bespotte hij, mijne bedreigingen beantwoordde hij met ruwen hoon. Hij bestal mij en verbraste mijne have en goed met snoode gezellen. Toen maakte de toorn zich van mij meester en ik liet hem in een toren opsluiten, opdat hij, van zijne verleiders afgezonderd, zich beteren en zijns vaders liefde erkennen zoude. Daar bezocht ik hem dagelijks en hoopte hem tot berouw en bekeering te brenhen Maar zijn hart was wild en wreed geworden. Hij hoonde mij; - hoort het, gij rechters, hij sloeg mij, zijn vader!'

Uitgeput, hield de grijsaard op. Een luid gemompel van medelijden en afschuw steeg uit de omstanders op. Ontsteld staarden de rechters den ouden man aan. Winhold zat stom en roerloos en wenkte hem, te vervolgen.

'Het wordt nog gruwzamer,' hief de oude aan; 'mijn zoon brak uit den toren, waarschijnlijk met behulp zijner vrienden. Groot was mijn jammer, ik bad mijn Heer en Heiland op de knieën zich over mij en mijn zoon te erbarmen om hem tot mij terug te voeren.

'Ja, hij kwam, maar hoe! In een nacht trad hij, door een zijner vrienden begeleid, met wilde, vreeselijke blikken voor mijne legerstede. 'Vader,' riep hij, 'sta op en volg mij!' Bij den klank zijner stem, bij den bliksem zijner rollende oogen verdween de vreugde uit mijn hart. 'Wat wilt gij?' vroeg ik bevend 'U datgene doen wat gij mij gedaan hebt!' riep hij met vervaarlijke stem. Ik vermoedde iets boos, wilde opspringen en om hulp roepen; doch zij drukten mij neder, stopten mij den mond, bonden mij en sleepten mij naar den toren, waar ik mijn zoon had gevangen gehouden. Doch niet het schoone, zindelijke vertrek, dat hem tot verblijf had gediend, zou thans het mijne worden; zij wierpen mij in een diep en donker gat, waar ratten, hagedissen en slangen huisden. Daar lag ik drie lange jaren, onder onuitsprekelijke smarten; beschimmeld brood, waarvan de ratten mij ternauwernood de helft lieten, en bedorven water vormden mijn voedsel; op verrot stroo moest ik rusten; steeg het water in de grachten, dan stroomde het in mijn kerker en dreigde mij te doen verdrinken; ik werd dagelijks zieker en zwakker en mijne oogen kwamen volslagen blindheid nabij.

'Mijne ellende nam toe met iederen dag, mijn zoon zag het en had geen erbarmen. Toen ontfermden zich de elementen. De stormwinden wierpen den ouden toren omverre; ik bleef ongedeerd; het water brak in mijn kuil en toen het na drie dagen wegvloeide, vond ik den uitgang open. Ik steeg uit mijn graf en stond wederom vrij onder den vrijen hemel. Ik zag naar mijne burcht om. Hoorngeschal en jubelzang klonken mij uit mijne zalen te gemoet. Toen strekte ik mijn arm uit tot een vloek, en opende mijn mond om den goddeloozen zoon te verwenschen; - driemaal begon ik, doch driemaal weigerden mijne lippen. In eindelooze smart, onmachtig om mijn zoon te haten, buiten staat hem lief te hebben, verborg ik schreiend mijn aangezicht en vlood weg vandaar, in wouden en spelonken. Tien jaren heb ik in de bosschen geleefd, met wolven en vossen, met beren en zwijnen en ik heb ze alle menschelijker gevonden dan mijn zoon Gerold.

'En nu, Winhold, gij, rechtvaardige man, vonnis tusschen mij en mijn zoon; zeg, wat heeft hij verdiend?'

Winhold had echter de laatste woorden van den grijsaard niet gehoord. 'Guntram,' sprak hij zacht, 'ik voel mij onwel;' bleek en onmachtig zonk hij van den stoel. IJlings

droeg men hem naar Guntrams burcht. Hier kwam hij na twee uren tot zich zelf. ‘Breng den grijsaard bij mij!’ riep hij met hartstochtelijke hevigheid; ‘voort, voort, zoekt hem allen!’ Hij zelf sprong op om den raadselachtigen oude te zoeken. Slechts met moeite kon Guntram hem weerhouden. Overal werden boden heengezonden, doch niemand bracht hem terug. De grijsaard was tusschen de menigte verdwenen en niemand zag hem meer.

Zoodra Winhold zich hersteld had, stelde hij, door Guntram bijgestaan, zelf onderzoekingen in. Wijd en zijd werden in de gouwe alle dorpen en bosschen en holen doorsnuffeld, doch niet het minste spoor van den ouden man werd ontdekt. Toen Winhold alle moeite vruchteloos zag, nam hij afscheid van Guntram en trok huiswaarts. Doch anders dan hij gekomen was, reed hij weg; zijne wangen waren bleek,

DOODGEVROREN! NAAR DE TEEKENING VAN FR. DVOZAK.

DE DOOD VAN CAESAR, NAAR DE SCHILDERIJ VAN P. ROCHEGROSSE.

en in zijne duistere oogen glom eene diep verborgen smart. Aan 't hof van Pepijn kwam hij niet meer terug.

Zijne begeleiders en dienaren vermisten hem op een morgen tijdens de reis. Hij moest zich des nachts heimelijk verwijderd hebben.

Pepijn, die Winhold zeer beminde, trok zich diens lot aan en liet hem overal opsporen. Alle boden kwamen echter onverrichter zake terug, behoudens één, wiens boodschap evenwel zoo zeldzaam luidde, dat men ze nauwelijks gelooven kon. Een herder zou in een woud een man gevonden hebben, die bloedend, met afgehouwen rechterhand, onder een eik, met eene bijl naast zich nederlag. Volgens de aanwijzingen van den herder was het niet onmogelijk, dat die man één was met Winhold; de herder had zich over den bewustelooze erbarmd, hem in zijne hut gedragen en daar verpleegd. - De man was echter daarna ontvlucht en had sinds niets meer van zich laten zien of hooren.

(*Slot volgt.*)

Over het wondergeloof van den nieuweren tijd. (*Vervolg.*)

Later was juist in den tijd, welke zich den verlichten noemde, onder de menschen het vurig verlangen levendig, om met het bovenaardsche op onmiddellijke wijze in verband te komen. De bekende koffiehuishouder Schröpfer te Leipzig, die in 1774 door een pistoolschot een einde aan zijn leven maakte, Saint Germain, die een tijd lang in Frankrijk, Italië, Duitschland en andere landen met zijne dolzinnige denkbeelden rondzwierf, de beruchte Cagliostro en anderen, waren de wonderdoeners van dien tijd. De meesten waren wel niets dan gemeene bedriegers, maar bij anderen speelt de illusie in hun eigen denken zulk eene groote rol, dat men niet altijd in staat is eene nauwkeurige grens te trekken tusschen zelfmisleiding en bedrog.

Geestenzien en geestenoproepen vervulden in de geheime vereenigingen van dien tijd eene zeer belangrijke rol. Zelfs de krachtigste geesten ontliepen de valstrikken niet. Dat zien wij het best aan Goethe, die zich veelvuldig met de wonderdoeners van zijnen tijd en met demonische menschen heeft bezig gehouden. Eenige ondergeschikten van hen heeft hij in zijne Vastenavonds-vermakelijkheden geschilderd; over Cagliostro heeft hij op zijne reis naar Italië zeer nauwkeurige onderzoekingen ingesteld, bepaaldelijk te Napels, waar hij diens familie bezocht. Even zoo komt hij in zijne W a h r h e i t   u n d   D i c h t u n g aanhoudend op het denkbeeld van het demonische terug. D e   F a u s t is zelf de vrucht van Goethe's ijverige bemoeiingen met de mysterieuse kunsten. Het was geene dwaze luim, zooals een Fransch schrijver van de geschiedenis der scheikunde zegt, die aan Goethe het denkbeeld gaf voor zijn meesterstuk. Het was een noodwendig gevolg van zijne mystisch alchemistische opgewondenheid.

Niet te vergeefs waren de bemoeiingen om het niets beteekenende der vermeende wonderen, welke de phantasie der lichtgeloovigen schrik aanjoegen, door de leerstellingen der wetenschap iedereen helder voor oogen te stellen. De boekhandel leverde een groot aantal verzamelingen van magische kunststukken uit het gebied der chemie, physica en andere wetenschappen ‘om het geloof aan zwartekunstenaars, waarzeggers, heksen en spoken’ te bestrijden, tegen wie, als ware het, een

letterkundige kruistocht uitbarstte. Zóó werden de vermeende groote wonderen der helsche machten tot aardige kunststukjes teruggebracht, die iedereen, met de voorschriften in de hand, zelf kon verrichten, zonder dat het noodig was zijn zieleheil aan den booze te verpanden.

Maar het spook was nog niet geheel uit de wereld verdwenen. Onze eeuw bleef daarvan evenmin verschoond als eenige andere. De oude onzin, die reeds geweken was voor het licht der wetenschap, trad altijd weder in nieuwe vormen op. Zoo riep b.v. Mesmer's groote ontdekking van het dierlijk magnetismus een legioen van Pythia's en Cassandra's in het leven, wel meestal onder onbeschaafde klassen, maar ook in de meer en hoogst beschaafde ontbrak het dezer nieuwe uitgave van het overoude wondergeloof niet aan ijverige voorstanders.

Zelfs aan de geleerden trachtte de demon der duisternis zich te wreken. In de eerste jaren dezer eeuw maakte de tooverij met de wichelroede, bepaaldelijk in de hoofden van eenige Münchener geleerden, zoo veel rumoer, dat in het buitenland zeer scherpe opmerkingen gemaakt werden over de Duitsche geleerde wereld. Die dwaasheid werd uit Italië aangevoerd. Amoretti, bibliothecaris te Milaan gaf voor, dat hij in de Apennijnen en Alpen 150 personen bad aangetroffen, die het vermogen bezaten, verborgene metaaladeren en bronnen op te sporen. Hij bracht die wonderbare zaken in verband met de, korten tijd te voren door Galvani ontdekte elektrische verschijnselen. Omdat die ontdekking nog nieuw was, spraken de verstandige geleerden niet terstond hun afkeurend oordeel over dat bericht uit. Zij wilden den weg tot verdere onderzoekingen niet aanstonds versperren, daar toch na de merkwaardige verschijnselen van het galvanismus, die dagelijks meer en meer te voorschijn traden, altijd de mogelijkheid denkbaar was, dat sommige menschen door de nabijheid van aanzienlijke metaalmassa's, verborgene bronnen en dergelijke op merkbare wijze werden aangedaan, als zij eene verhoogde prikkelbaarheid bezaten. Maar juist omdat slechts zeer weinige menschen met die uiterst fijne gevoeligheid bedeeld zouden zijn, werd die zaak gemakkelijk tot een masker voor misleiding en bedriegerij.

Dit noopte dus tot voorzichtigheid. Op die geleerden van München waren de woorden van Leibnitz van toepassing: ‘Er zijn vele menschen, die liever door wonderen bedrogen worden, dan zich met de naakte en eenvoudige waarheid willen vergenoegen.’ Toen de mare der nieuwe wonderen zich verspreidde, waren te München allen nog opgewonden over de magnetische wonderkuren, door Mesmer kort te voren verricht, en toen nu zelfs een man optrad, die beweerde, dat hij al de elektriciteit der Italiaansche lucht in zijne aderen had opgenomen, toen ging de phantasie met de geleerdheid op den loop.

De openbaringen, die uit München der verbaasde wereld verkondigd werden, lieten alles verre achter zich, wat Cicero over de v i r g u l a d i v i n a te boek stelde. Bedrog, willens en wetens, bestond hier wel is waar niet. Men geloofde in allen ernst in het voorportaal van een tempel te staan, waaruit weldra de ware goden der physica te voorschijn zouden treden, bij wier verschijning al het oude te niet moest gaan en de heerschappij van iets nieuws, dat beter was, aanvangen. Men geloofde inderdaad iets wezenlijks voor zich te hebben, terwijl het toch van het denkbeeldige het denkbeeldigste was. En zoo moest dan ook dit spook vervliegen gelijk kaf voor den wind; al had het eene reuzengestalte, toch verdween het bij onbevangen onderzoek, zoo als menige andere reuzengestalte, die wij in hef halfdonker op onzen weg ontmoeten. De wetenschap gevoelde zich reeds te sterk en duldde de dwaze

handelingen, die de phantasie opwekten en het verstand trachtten te misleiden, op den duur niet meer.

Eindelijk moest het spooksel, dat gedurende zoo vele eeuwen de menschheid misleid had, wijken, en heden ten dage zijn de beoefenaars der natuurwetenschap weder, hetgeen zij in de grijze Oudheid waren, magiërs in den waren en edelsten zin des woords. Heden, zoo als toen, leidt het gansche streven alleen daarheen de natuur te leeren kennen en zich dienstbaar te maken, maar in het vertrouwen op Gods hulp en op eigene kracht, zonder medehulp van booze geesten. Welke de gevolgen van dat streven zijn geweest, leert ons de krachtige vooruitgang van alle takken der nijverheid in de laatste vijftig jaren.

De vroeger zoo gevreesde magiërs - in den kwaden zin van het woord - zijn in onze dagen gedaald tot kunstenmakers en goochelaars, en zij zijn zeer onschuldige wezens geworden. Wel is de toeloop, dien zij hebben, zeer groot, en even zoo de verbazing over hetgeen men ziet, maar de vrees, en daarmede de macht, is sedert lang verdwenen. Men staat niet meer verbaasd over de wonderen, maar alleen over de vlugheid waartoe de mensch, bij natuurlijken aanleg en geschiktheid, het door aanhoudende oefening brengen kan. Hunne schuld moge het al niet zijn, dat het zoo is, maar de wetenschap maakt het aan ieder gemakkelijk, aan hare hand achter de schermen te kijken, en daar vallen zelfs den lichtgeloovigen de schillen van de oogen.

De natuurwetenschap treedt als onverzoenlijke vijandin tegen het bijgeloof op. Door haar ijverig streven om de wetten te leeren kennen, waardoor de natuur beheerscht wordt, komt zij tot het volle besef en deelt zij mede dat die wetten eeuwige redewetten zijn, en dat in de natuur niets in strijd met die wetten gebeuren kan. Door de pogingen, welke de wetenschap voortdurend in het werk stelt, om de waardij van hare leer in het praktisch leven te doen uitkomen, wekt zij nadenken, den gevaarlijksten vijand van het bijgeloof, bij duizenden, en dat is hare grootste verdienste.

Maar gemakkelijk is het niet, de eeuwenoude kwaal uit te roeien. Het geloof aan bovennatuurlijke krachten, die ingrijpen in den regelmatigen gang der natuur, is niet geheel verdwenen.

Zelfs is aan onzen tijd, die, in het vertrouwen op de macht der natuurwetenschap, met voornamen, spotachtigen of medelijdenden blik op het bijgeloof nederziet, de beschamende waarheid niet bespaard gebleven, dat eigenlijk het geloof aan wonderen nog even sterk heerscht als vroeger.

Het is immers nog zoolang niet geleden, dat de manie van den tafeldans zich over Duitschland verbreidde en haren weg nam door geheel Europa. Met bliksemsnelheid werd het bericht van de eerste gelukte proeven door nieuwsbladen van alle landen in ons werelddeel, den volke verkondigd. De gemakkelijk in te stellen proefneming werd niet duizend, maar millioenmaal herhaald, en allerwege werden zelfs de ongeloovigsten tot opgewondene voorstanders van het volstrekt niet nieuwe wonder bekeerd. Er was bijna geen huis in gansch Europa waar de tafels niet moesten dansen!

Eene ware woede had de geesten overmeesterd, zoodat de dansende tafels, waarbij spoedig de klopgeesten kwamen, alle andere belangen op den achtergrond drongen. En welke fraaie onzin werd niet door de geleerden aan het volk verkondigd, om de geheimzinnige krachten, die hierbij in het spel kwamen, te verklaren!

Hij die dezen dollen tijd niet zelf beleefd en opgemerkt heeft, zal zich daarvan bezwaarlijk een zuiver denkbeeld kunnen maken. Onnoozeler kan de mensch zich wel nooit hebben aangesteld Heden lacht het 'beschaafde publiek' over de vereering der verstandige, dansende en kloppende tafels, die overigens met de uitvloeisels van

het grofste bijgeloof en de onzinnigste letterknechterij in zeer nauw verband staat. Maar daardoor zijn wij geenszins zeker tegen eene nieuwe soortgelijke uitbarsting.

Intusschen heeft de erkenning der belachelijkheid van tafeldans en tafelkloppen, waartoe men thans is gekomen, ons niet bewaard tegen de optreding der zoogenaamde spiritisten, eene waarlijk niet verbeterde uitgave der vereerders van den tafeldans, die zich in de Noord-Amerikaansche Unie zoo weelderigverspreid heeft dat de aanhangers van het spiritisme thans nog bij diuzenden geteld worden. In Amerika had men uit het innig verkeer met de geesten der afgestorvenen, die op de roepstem der 'mediën' gehoorzaam verschijnen, zulke gewichtige leerstellingen afgeleid, dat men daar reeds aan eene groote hervorming in maatschappij en Kerk begon te denken. Men trachtte de belangrijke mededeelingen uit het rijk der geesten met het Chris-

tendom en het socialismus te vereenzelvigen. De spiritisten hadden zich van de Kerk afgescheiden en het nieuwe dogma, dat den naam van ‘harmonische philosophie’ droeg, reeds een aantal vurige profeten gevonden.

In Europa heeft het spiritismus inzonderheid in Frankrijk een gunstigen bodem aangetroffen en wel voornamelijk in de hoogste kringen. Zelfs Perty, die het wondergeloof zoo ijverig verdedigt, zegt, dat onder de spiritisten vele warhoofden voorkomen, dat hunne zaak slechts gedeeltelijk waar is en men dikwijls, om haar te hulp te komen, onrechtmatige middelen te baat neemt. Het is overigens zeer opmerkelijk dat dit uitvloeisel van domheid of onnoozelheid, want anders kan men het spiritismus niet noemen, juist in zulke landen het meest ingang heeft gevonden, waarvan het bekend is, dat de zedelijke verdorvenheid van alle standen den hoogsten trap heeft bereikt.

Ook het geloof aan de wichelroede is bij lange na niet uitgestorven. Reeds voor bijna 80 jaren verscheen in Frankrijk een boek, waarin de kracht der wichelroede ten ijverigste verdedigd en, even als in den jongsten tijd de dansende tafels, met de wetten van het magnetismus en de elektriciteit in verband werd gebracht. In den laatsten tijd is Reichenbach als ijverige verdediger der wichelroede opgetreden. Hij beweerde eindelijk den steen der wijzen gevonden te hebben. Volgens hem was het wonder der wichelroede niet anders dan eene zuiver physische uitstrooming van de door hem ontdekte odische dynamide, die van de metalen uitgaat en op het zenuwtoestel van den mensch werkt - maar op eene zeer duistere wijze, waarvan men niet in staat is eene verklaring te geven. Dat voorbehoud is voorzeker slim bedacht, want daardoor is alle wetenschappelijke strijd afgesneden.

‘Men ziet hieruit,’ zoo ging het orakel voort, ‘welke uitermate praktische beteekenis de sensitiviteit moet verkrijgen en welke rol haar te wachten staat. Zij die den wonderstaf weten te hanteeren, zullen spoedig opgezocht worden, men zal hunne hulp koopen en betalen, als weldoeners van hunne omgeving en van hun land. In de eerste plaats belooft de ontdekking belangrijken vooruitgang aan den bergbouw en dit niet alleen door de opsporing van nieuwe ertslagen maar ook voor den inwendigen mijnbouw, als de gangen zich verleggen en de nesten uitgeput zijn. Naar welken kant zal men zich wenden om nieuwe uitgravingen te doen? Waar moet men het verlorene terug zoeken, boven of beneden? De meest rationeele mijnbouwkunde liet den mijnwerker daarover maar al te dikwijls in twijfel; zeer dikwijls zal echter een sensitieve, die eenigszins geoefend is in de odische sensatiën, hem oogenblikkelijk op het rechte spoor brengen.’

Sedert die profetie zijn vele jaren verloopen, maar van hare vervulling bestaat niet het geringste spoor, ofschoon het niet aan de gelegenheid heeft ontbroken, waarbij de wichelroede als reddende engel tusschen beide had kunnen komen.

(*Wordt voortgezet.*)

Vrucht en bloesem.

Vruchten heeft de boom gedragen,
En ge aanschouwt ze met behagen;
  Doch gevoelt ge niet meteen
Ook behoefte om stil te klagen
En u treurig af te vragen:
  Ach, waar zijn die bloesems heen?

Als na lange, bange jaren,
Ge eindelijk de vrucht moogt garen
  Van uw arbeid, noeste vlijt, -
Kan de vreugd van d'oogst dan halen
Bij het zoet der idealen
  Uit des levens bloesemtijd?

J.R. v. d. L.

Wijsgeerige opmerkingen en gedachten.

Het dichters-vuur staat den schrijver niet altijd ten dienste, doch hiervoor bestaan huismiddelen. Aan de scheppingskracht van den wijn b.v. zijn wij menigen dichterlijken onzin verschuldigd. Dichters en honden namelijk verliezen hun verstand op eene tegenovergestelde wijze. Het gebrek aan drinken maakt de honden dol; de overvloed daarvan den dichter. Deze hitte toch van den wijn wekt den onzin der phantasie uit zijnen winterslaap en maakt het veelkleurig broedsel der droomen uit zijne sluimering wakker; - uit alle mogelijke hoeken en holen van het hoofd kruipen verborgene invallen te voorschijn, elke stammoeder eener familie van beelden verzamelt hare ongelijksoortige kinderen om zich heen, en evenals bij eene wandelende muizenfamilie hangt zich het eene beeld aan den staart van het andere; alle snaren van het ledige hoofd doen te gelijker tijd een valschen toon hooren, het geheugen werpt zijne gestolen schatten uit, en als het hooi door vochtigheid, zoo ontbranden de samengeperste hoopen van verwelkte bloemen door den wijn. - Slechts op deze wijze kan de Parnassus met een Bedlam wedijveren.

***

Niet de grootte van het lijden, maar de gedaante waarin het zich aan ons vertoont, bepaalt ons grooter medelijden.

***

Men vraagt gewoonlijk een ander om raad, niet omdat men niet weet wat men doen zal, maar juist omdat men het wel weet, doch ongaarne doet, en dus van den raadgever goedkeuring van eigene neiging verwacht.

***

Vrouwelijke ondeugden worden verachtelijker dan mannelijke, daar gene meer uit zwakheid, deze uit kracht voorkomen.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

Rüdiger had reeds het vertrek verlaten. De makelaar volgde hem door de gelagkamer met een voorkomen vol list en boosheid.

‘Overmorgen vroeg is de termijn om,’ dus nam Steenhouwer nogmaals het woord op; ‘vergeet dat niet. Ik zal bij u komen in het *Hôtel de France* om het geld in ontvangst te nemen; betaalt gij niet, dan ga ik onverwijld mijne aanklacht indienen.’

‘Schoft!’ zegde Rüdiger en verliet, zonder er een enkel woord bij te voegen, het huis. Met hoongelach sloot de makelaar de deur en keerde in het achterkamertje terug.

‘Dat komt van uwe gedachteloosheid!’ verweet hij den waard geërgerd. ‘Ik meende, dat gij de deur gesloten hadt gelijk een voorzichtig man doen moet, als hij zich niet wil laten overvallen.’

‘Ik wilde het ook doen, maar gij liet er mij den tijd niet toe,’ antwoordde Grafhorst; ‘gij kondet niet even met het uitpakken van het koffer wachten.’

‘En gij waart bang, dat ik iets van het geld zou laten verdwijnen; gij wordt steeds wantrouwender. Nu, open het koffer weder, wij zullen de zaak afmaken: er moet meer geweest zijn, onze lieden hebben niet alles afgeleverd....’

‘Zeg dat zelf aan Casper, ik waag het niet!’ viel de waard hem in de rede. ‘Hij mort er bovendien over, dat hij alle gevaar op zich nemen moet.’

‘Die schavuit!’ stoof Steenhouwer op, ter wijl hij de banknoten telde, die zijn kameraad op de tafel gelegd had. ‘Gevaar was bij deze zaak in het geheel niet voorhanden.’

‘Als de baron maar geene verdenking opgevat heeft!’ merkte Grafhorst bedenkelijk aan.

‘Bah! die denkt er in het geheel niet over na; ik heb hem immers verklaard, hoe het geld verdiend is.’

‘Juffrouw Grube is zijne zwagerin.’

‘Drommels! daaraan dacht ik niet!’ grijnsde de makelaar, wiens gelaat aschverwig geworden was.

‘En hij zal wel weten dat zijne zwagerin bestolen is,’ voleindigde Grafhorst. ‘Indien hij nu argwaan opgevat heeft, dan gaat hij naar de politie....’

‘Maak mij toch het hoofd niet warm!’ bromde Steenhouwer verdrietig, terwijl hij met bevende handen het geld deelde. ‘De baron heeft wel aan andere dingen te denken en met zijne zwagerin staat hij niet op den besten voet. Hier is uw aandeel in het geld. De geldswaardige papieren neem ik mede om ze bij gelegenheid te verkoopen.’

‘Dat kan vandaag nog geschieden.’

‘Speelt uwe geldzucht u weer parten? Meent gij, dat ik zoo dom ben de papieren hier te verkoopen? Dat moet in eene andere stad geschieden en eerst dan, als er over de inbraak gras gegroeid is. Hoe zullen wij met de sieraden en de diamanten handelen? Kunt gij ze verkoopen?’

‘Zoo spoedig nog niet.’

‘Gij hadt toch koopers....’

‘Die zijn in den laatsten tijd ook voorzichtig geworden. Ik moet wachten tot de juwelier uit Holland komt. Hij bezoekt mij geregeld en koopt dan alles, betaalt ook een redelijken prijs; maar dit kan nog eenigen tijd aanloopen.’

De makelaar had het geld bij zich gestoken. Nu opende hij eenige étuis en beschouwde de fonkelende juweelen met begeerige blikken. Een tamelijk groote koker was met losse edelsteenen gevuld. - Steenhouwer liet de steenen eenige keeren door zijne handen glijden en schoof daarna den koker en de groote étuis in zijne zakken.

‘Het is beter dat ik alles medeneem,’ zegde hij; ‘er mocht hier eens huiszoeking gehouden worden, dan breken deze dingen u den hals. Bij mij zoekt men ze niet, en als de Hollander komt, kan ik ze toch immers weer hier brengen.’

‘Laat alles liever hier,’ antwoordde de waard misnoegd; ‘ik heb in mijn huis eene veilige bergplaats, die geen speurneus ontdekken kan....’

‘Berg er uw geld in en zwijg,’ viel Steenhouwer hem barsch in de rede. ‘Gelijk ik het regel, zoo geschiedt het. Tegenover uw wantrouwen kan ik het mijne stellen; in ieder geval echter zijn deze dingen bij mij veiliger bewaard. Hebt gij een kooper gevonden, zeg het mij dan; in hetzelfde uur nog zal ik alles weer hier brengen. Ga nu en open de deur, er zouden gasten kunnen komen - zij mogen de deur niet gesloten vinden.’

Grafhorst gehoorzaamde, maar hij deed het met de woede in het hart; zijne hebzucht fluisterde hem in, dat de kameraad hem bedriegen wilde.

‘Domkop!’ mompelde de makelaar. ‘Als gij op een schoonen morgen ontwaakt, zult gij den vogel gevlogen vinden; het wordt tijd, dat ik mij uit de voeten maak.’

De waard keerde met eene brandewijnflesch en een paar glazen in de handen terug.

‘Denkt gij waarlijk, dat baron Rüdiger de overeenkomst met u sluiten zal?’ vraagde hij.

‘Hij zal het wel moeten, als hij zijn naam niet aan den schandpaal wil zien?’ antwoordde Steenhouwer, wiens hand nog steeds beefde, terwijl hij het glas naar den mond bracht.

‘En als hij het niet doet? Geeft gij de zaak dan aan?’

‘Hm! dat weet ik nog niet.’

‘Ik raad het u niet aan; de onderzoeksrechter zou ook naar u kunnen vorschen en....’

‘Wat zou hij ontdekken?’ viel de makelaar hem haastig in de rede. ‘Indien ik als klager optreed, moet het onderzoek ingesteld worden.

Dat baron Archimbald loochenen en zich verdedigen zal, is te verwachten; maar als onze verklaringen overeenstemmen....'

'Ik heb niets gezien!'

'Maar gij hebt gehoord, dat baron Archimbald gedreigd heeft de zware beleediging bloedig aan zijnen vader te zullen wreken. Gij hebt hem gezien als hij uit het bosch terugkwam en de gruwelijke daad op zijn voorhoofd gelezen.'

'Hm! als ik daarvoor goed betaald word, heb ik dat alles gezien en gehoord; maar om niets doe ik niets.'

'Om niets verlang ik ook niets; wij spreken daarover nader.'

'Christiaan moet immers ook getuigen?'

'Nu niet meer; hij is wel uit de gevangenis ontslagen, omdat men hem de straatroof niet bewijzen kan; maar met dien domkop is er niets aan te vangen en ik denk, dat twee getuigen genoeg zullen zijn. Wat ik doen zal als baron Rüdiger mijn voorslag niet aanneemt, weet ik voor-het oogenblik nog niet. Waarschijn lijk geef ik aan een dagbladschrijver een wenk - eenige kleine toespelingen zullen den baron wel handelbaar maken.'

De waard liet het borstelige hoofd op de beide ellebogen steunen en staarde met zijne glazige oogen voor zich uit.

'Houd uwe handen daarbuiten!' zegde hij na eene poos. 'Gij doet beter alle aanraking met politie en justitie te vermijden. De heeren van Weniger hebben geld, en wie het geld heeft, heeft ook de macht.'

'Onze rechters laten zich niet omkoopen.'

'Juist daarom! Zij zullen onderzoeken of uwe verklaringen geloofwaardig zijn. Baron Archimbald legt de oude rekeningboeken over en....'

'Daar komt een gast,' waarschuwde Steenhouwer zacht.

Grafhorst ging in de gelagkamer. Een bejaard man, als een arbeider gekleed, stond voor den toog en vroeg een glas brandewijn. De waard monsterde hem van het hoofd tot de voeten.

'Gij zijt niet uit dit gedeelte der stad?' vraagde hij norsch. 'Ik heb u in mijn huis nog niet gezien!'

De oude keek schuw om zich heen, boog zich dan over den toog en zegde met gesmoorde stem:

'Neen, ik woon hier niet; ik ben overigens vreemd in deze stad en trad uw huis binnen, omdat ik de deur open en niemand in de kamer zag. Kunt gij mij werk verschaffen?'

'Daarvoor moet gij u tot een verhuurkantoor van arbeiders wenden.'

'Misschien zoudt gij mij toch wel kunnen helpen!' meende de oude.

'Hm! wat zijt gij dan?'

'Alles, wat gij wilt,' antwoordde de vreemde met een geheimzinnig voorkomen. 'Ik heb moed voor tien en geen arbeid is mij te zwaar; als ik een paar kameraden vind, die gemeenschappelijk met mij willen werken....'

'Dat begrijp ik niet,' antwoordde de waard bedachtzaam, terwijl Steenhouwer in de open deur trad en nu ook den gast monsterde. 'Die in deze groote stad eerlijken arbeid zoekt, kan dien ook vinden.'

'Eerlijken arbeid?' grinnikte de zonderlinge gast. 'Men wordt er niet vet van, en als men eenmaal gesnapt is geweest, vindt men geen geloof en geen vertrouwen meer,' voegde hij er bij.

‘Wat gaat mij dat alles aan?’ viel de waard toornig uit. ‘Ik heb ook mijne zorgen en als gij soms mocht denken, dat gij hier in eene spelonk zijt, waar liederlijk gespuis verkeert, dan zijt gij aan geen goed kantoor. Ik houd orde in mijn huis; er moet niemand bij mij komen met zaken, die mij met de politie in aanraking zouden kunnen brengen? Hebt gij dat verstaan?’

‘Nu ja, ik dacht maar....’

‘Gedachten zijn natuurlijk tolvrij, maar men mag ze niet altijd uitspreken. Drink uw glas uit en ga uw weg; in mijn huis vindt gij niet hetgeen gij zoekt.’

De oude wierp den makelaar een bedelenden blik toe en Steenhouwer tastte in den zak en wierp een geldstuk op de tafel; daarop keerde hij in de andere kamer terug, waarin Grafhorst hem kort daarna volgde.

‘Dien kerel vertrouw ik niet,’ zegde de waard zacht, ‘hij heeft een blik, die mij niet bevalt.’

‘Waarschijnlijk een geslepen spitsboef,’ antwoordde Steenhouwer.

‘Integendeel, ik houd hem voor een spion.’

‘Onzin!’

SCHOON WEER TE WACHTEN!

‘Wij kunnen niet te voorzichtig zijn,’ ging Grafhorst met een bezorgd voorkomen voort. ‘Hebt gij de handen van dien man opgemerkt? Dat waren geene werkhanden....’

‘Arbeiden wil de kerel immers ook niet.... dat heeft hij duidelijk genoeg gezegd,’ viel de makelaar hem spottend in het woord; ‘hij zocht hier goede kameraden, die hem zouden helpen verdienen.’

‘En waarom zocht hij ze juist hier? Wie heeft hem gezegd, dat hier zulke lieden in huis verkeeren?’

‘Hij vermoedt zulks!’ hernam Steenhouwer ontstemd. ‘Schep u toch geene onnutte zorgen; geen mensch denkt er aan, dat....’

‘Gij schijnt nog niet te weten, dat men ernstig naar de rooverbende zoekt, die men alle misdaden, die in den laatsten tijd gepleegd werden, op den hals schuift,’ viel hem Grafhorst andermaal in de rede. ‘Een politie-agent heeft het mij verraden; gij moet de zaak niet zoo licht opnemen.’

‘Als men ze hier in uw huis wilde zoeken, zou de politie-agent u niets verraden hebben,’ zegde de makelaar, opstaande. ‘Gij ziet wederom overal schrikbeelden; toon den menschen een opgeruimd gelaat en maak u niet noodeloos ongerust. Dat is de beste raad, dien ik u geven kan. Mogelijk ware het goed als onze lieden een tijdlang dit huis vermeden, maar voor noodig houd ik het niet.’

De waard was naar de deur gegaan - hij wierp een oogslag in de schenkkamer en ademde verruimd als hij haar ledig zag.

‘Als er nogmaals zulk een schoft komt, zal ik hem anders ontvangen,’ gromde hij; ‘ik had hem bij den kraag moeten vatten en buiten de deur werpen.’

‘Daarmede zoudt gij slechts bewezen hebben, dat gij geen zuiver geweten hebt,’ spotte Steenhouwer; ‘overigens geloof ik niet aan een spion.’

‘Geloof wat gij w i lt, ik ben zeker van mijne zaak; ik kan zeer goed een vermomden arbeider van een werkelijken onderscheiden en ken ook de kunstgrepen, waaronder zich geheime politie-agenten bij iemand indringen. Ik zal de oogen openhouden en mij bijtijds in veiligheid stellen, als ik gevaar riek. Wie weet wat Christiaan verpraat heeft? Hij is dikwijls hier geweest en mag veel gehoord en gezien hebben, wat hij niet had moeten weten.’

‘Dat is uwe schuld.’

‘Mijne schuld? Wie heeft hem dan tegen den baron Archimbald opgezet? Om u kwam hij altijd hier; gij hadt hem gouden bergen beloofd en daarbij is menig woord gesproken, wat hem omtrent ons de oogen kon openen. En als een domkop, gelijk deze, voor den onderzoeksrechter staat, dan klapt hij in zijn angst als een ekster. Ik geef u de verzekering, dat er iets tegen ons broeit....’

‘Duizend donders! maak mij het hoofd niet warm!’ viel de makelaar hem toornig in de rede. ‘Ik vrees den duivel niet, al zou hij de geheele hel tegen mij loslaten.’

Daarmede verliet hij de herberg; maar de uitdrukking van zijn somber gelaat bewees, dat het toch niet zoo rustig in zijn binnenste was, als hij wel wilde doen voorkomen.

‘De kerel kan gelijk hebben,’ mompelde hij, terwijl hij met den hoed in de hand langzaam, als een welgesteld burger die geene zorgen kent, zijn weg vervolgde. ‘Hij kent zijne lieden - daarin bezit hij een scherpen blik, en als die vent een spion van de politie was, dan heeft men ook verdenking tegen de herberg opgevat. Men zal de gasten, die daar verkeeren, gadeslaan en mij heeft de kerel ook reeds gezien. Wat staat mij dus te doen? Wanneer ik alles bijeenreken, heb ik genoeg om in New-York fatsoenlijk te kunnen leven, en men heeft mij gezegd, dat het leven in die stad zeer aangenaam is. Ik kan daar ook de effecten en de edelsteenen goed verkoopen en

gevaar heb ik met te duchten, als ik eerst gelukkig aangekomen ben. Wanneer baron Rüdiger aan zijn zwagerin zegt, wat hij in de herberg gezien heeft, dan....'

Hij bleef staan en keerde zich om - zijn oog viel op denzelfden arbeider, wien hij in de herberg eene aalmoes gegeven had en die hem nu volgde. Thans moest alle twijfel aan Grafhorst's scherpen blik ophouden.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 33]

Onze gravures.

De boekenleurder in het Schwarzwald.

DE BOEKENLEURDER IN HET SCHWARZWALD, NAAR DE TEEKENING VAN FRITS REISS.

De tijden zijn lang voorbij dat de buitenmenschen geene andere platen onder de oogen kregen dan de vergeelde prenten van Genoveva of De verloren Zoon en geene andere lectuur kenden dan de geschiedenis van de vier Heemskinderen of andere zoogenaamde *blauwe boekjes.* Tot in de meest afgelegene gehuchten dringt tegenwoordig de colporteur door, en de bewoners van eenzame hoeven worden evengoed met prospectussen en inteekenbriefjes achtervolgd als wij stedelingen, die elken dag dergelijke documenten in onze brievenbus vinden.

Gelijk alles in de wereld, heeft ook dit weer zijn voor en tegen. Ongetwijfeld is het een voorrecht voor den tegenwoordigen buitenman, dat hij aldus in kennis wordt gesteld met veel nuttigs, goeds en schoons, waar hij anders zelfs geen denkbeeld van hebben zou. Degelijke, gezonde lectuur, die den geest opscherpt en het gemoed beschaaft, is zeker eene weldaad te noemen. Maar ongelukkig is dat woord niet altijd van toepassing op het rijp en groen, dat de colporteur aan den man tracht te brengen; de net gekleurde omslagen van zijne tijdschriften of boeken, en de uitlokkende fraaie plaatjes bewijzen volstrekt niets omtrent den inhoud van die persproducten, en de onervaren landman is in dit geval maar zelden in staat, het kaf van het koren te onderscheiden. Voorzichtigheid is hier de boodschap!

Wat de Schwarzwalder boekenleurder onzer gravure het aardige boerinneken mag pogen in de hand te spelen? Naar zijn goedig, eerlijk gelaat te oordeelen schijnt hij geen aanprijzer van verdachte waar te zijn, ofschoon men op het gezicht van een colporteur al evenmin kan afgaan als op de titels van zijne drukwerken. Wellicht is het een modetijdschrift, waarvoor hij inteekenaren tracht aan te werven, en heeft het naaimandje in het venster hem aangemoedigd zijn geluk te beproeven bij het boerinneken, dat toch niet onverschillig is voor de nieuwste modellen van kleeren of voorjaarsmantels, al maakt ze er zelf geen gebruik van.

In dat geval is het aandringen van den colporteur nog in het geheel zoo onschuldig niet, als men wel denken zou; want het lijdt geen twijfel dat modejournalen onder boerinnen bij lang geen goed doen; daar zou menig plattelandshuisvader, wiens dochters de boerinnenmuts met een *tudorken* of een *boulevardken* verwisseld hebben, van kunnen meepraten!

De vischmarkt van Amsterdam.

Er is misschien geene plaats, waar het volksleven zich zoo ongedwongen, in geheel zijne kracht en eigenaardigheid openbaart als op de vischmarkt.

Wie daaraan twijfelt bezichtige *De vischmijning* van Farazijn in ons Modern Museum, met photographische juistheid naar het oorsponkelijke weergegeven, en zegge dan of hij wel ooit ergens eene verzameling volkstypen, zoo rijk in verscheidenheid en sprekende waarheid, heeft aangetroffen.

Ook de groote middengravuur van dit nummer vergunt ons een helderen en leerzamen blik te slaan in het Amsterdamsche volksleven.

In het algemeen beschouwd, ontwaart men hier wel omtrent dezelfde inrichting, hetzelfde publiek, dezelfde drukte als op elke andere vischmarkt, maar hoe sterk eigendommelijk komen al die figuren bij eene nadere bezichtiging uit.

Dat lovers en bieders hier inderdaad Hollanders en nog wel inwoners van het half joodsche Amsterdam zijn, hoeft door geen onderschrift verklaard te worden. Even overbodig is het al die personaadjes, door den kunstenaar zoo juist naar het leven geschetst, nader te omschrijven: zij spreken door en voor zich zelven.

Ook de gang der zaken is hier zooals te onzent; want onder al de dienaars van Mercurius schijnen over het geheele wereldrond de vischveilers door eene bijzondere overdrijvingszucht en rekkelijkheid van conscience uit te munten. Het vergt dus nauwelijks betoog, dat ook op de Amsterdamsche vischmarkt geweldige en ongehoorde eeden gedaan worden op de deugdelijkheid van de waar; dat deze er vergeleken wordt aan alle bedenkelijke lekkernijen van op en boven de aarde; dat er de kooplie met het onschuldigste gezicht der wereld voor hunne waar eenen prijs vragen, die eenen oningewijden liefhebber schier met ontzetting slaat, en dat de koopers ook hier, na drie vierden van de gevergde som afgedongen te hebben, met hunne eetwaar heenstrijken onder de herhaalde betuiging van de vischhandelaars, dat zij geld aan de *negocie* toeleggen. *Tout comme chez nous.*

Alleen de *physionomieën*, de spraakvorm en de tongval geven aan dit alles de belangwekkende en kenmerkende lokale kleur.

De mammouth-boomen van Californië.

Eene halve dagreis van het heerlijke dal Yosemite in Californië, rijzen uit de ondoordringbare wildernis van het maagdelijk woud talrijke reuzenboomen op, echte natuurwonderen, waaraan de Amerikanen den naam van mammouth-boomen gegeven hebben.

Gelijk blinkende, kaneelkleurige torens stijgen die Californische woudreuzen uit de donkere diepte van het bosch op, in omvang, hoogte en ouderdom alles achter zich latend, wat wij van dien aard in de plantenwereld kennen. Naast de piramiden geplaatst, zouden vele dier reuzenboomen met hunne kruin de spits dezer bouwgevaarten overschaduwen. En toch laten enkele omvergeworpen, in het kreupelhout vermolmende stammen vermoeden, dat in vroeger eeuwen nog geweldiger woudkoningen hier hunne trotsche bladerkroon ontplooiden.

In Calaveras Grove ligt, door zijn eigen gewicht halverwege in den bodem verzonken, de ‘vader des wouds,’ aan zijn voet een omvang van 112 voet aanwijzend. Tweehonderd voet moet men langs den stam wandelen, eer men de plek bereikt, waar hij zijn eersten zijtak - op zich zelf een reuzenboom - uitzendt. Ofschoon de boom sinds langs van zijne kruin beroofd is, valt toch uit al de afmetingen op te maken, dat hij in den tijd van zijne volle glorie eene hoogte van bij de 450 voet moet bereikt hebben.

Naast deze gevallen grootheid verhief zich een tweede grootvorst onder de boomen, die omstreeks het jaar 1860 door een ondernemenden Yankee ten val gebracht werd. De overgeblevene stomp werd glad gemaakt en in een dansvloer veranderd, waarop twee en dertig personen gemakkelijk een cotillon konden uitvoeren. Een tijd lang bestond hier ook eene drukkerij, die een weekblad, het zoogenaamde *Big-tree-bulletin* uitgaf.

In hetzelfde Calaveras-bosch verheft zich nog een andere mammouthboom, in den weligsten bladerdos prijkend, ofschoon het vuur van een boschbrand in zijnen voet een gat heeft uitgevreten, groot genoeg om zestien ruiters eene schuilplaats te verleenen.

In het Mariposa-bosch zijn het de ontzaglijke afmetingen van den ‘Grizzly Giant’ en van den ‘Ohio,’ welke den bezoeker verbazing en bewondering afdwingen; hier ook vinden wij de eigenaardige poort, welke in dit nummer afgebeeld is. Door dezen triomfboog rijden de reizigers in hunnen postwagen met zes vurige paarden bespannen, zegevierend het koninklijke woud binnen. Geen toerist verzuimt natuurlijk dien zonderlingen tunnel liefst te paard door te rijden.

Van den om vang der mammouth-boomen kan men zich verder eenigermate een denkbeeld maken uit de berekening van den Amerikaanschen professor Whitney, volgens welke een enkele boom eene lengte van 537.000 voet aan planken van een duim dik zou kunnen opleveren tot eene gezamenlijke waarde van 25000 dollars.

Tot de taxis-naaldboomen behoorende, onderscheiden zich die coniferen door hun zachtrooden, gladden stam en hunne horizontale, wel wat korte takken. Zij zijn in Europa welbekend, daar men er in bijna alle plantentuinen exemplaren van aantreft, hoewel natuurlijk van vrij wat bescheidenere afmetingen dan hunne broeders in Californië. Door den Engelschman, die deze in 1855 ontdekte, *Wellingtonia* genoemd, dragen die woudreuzen in de plantkunde den wetenschappelijken naam van *sequoia gigantea;* men vindt ze alleen aan de westelijke helling der *Sierre Nevada* en kent tegenwoordig negen verschillende bosschen, die samen verscheidene duizenden exemplaren tellen, en onder welke die van Calaveras en Mariposa het meest toegankelijk en het drukst bezocht zijn. Slechts een vierhonderdtal dier boomen echter die op eene hoogte van 300 en een omvang van 90 voet kunnen bogen, zijn met den titel van *bigtrees* vereerd, en enkele onder hen dragen nog bijzondere namen. Zoo draagt er een het opschrift Ferdinand de Lesseps.

Met het oog op den buitengewoon langzamen wasdom der *sequoien* hebben verscheidene reizigers dezen kolossen eenen ouderdom van drie- ja vierduizend jaren toegeschreven, doch dit zijn slechts onderstellingen, welke niet gemakkelijk te bewijzen vallen. Intusschen mag men den leeftijd der Californische reuzenboomen gerust op minstens 1500 of 1800 jaren schatten, bij welke ontzagwekkende tijdruimte een menschenleven ons slechts als eene onbeduidende spanne tijds voorkomt.

Gelijk de Amerikaansche regeering in het jaar 1871 het wereldberoemde gebied der Yellowstone in Wyoming tot een nationaal park en mitsdien tot een onaantastbaar staatseigendom verklaarde, zoo heeft zij ook het dal Yosemite en de sequien-bosschen

van alle bebouwing uitgesloten, opdat de oorspronkelijke bekoorlijkheid dezer oorden onverminderd voor de volgende geslachten moge bewaard blijven.

De vierschaar.
(*Slot.*)

II.

Om dezen tijd heerschte er eene gruwelijke verwarring in het groote Frankische rijk. Karel de Groote had zijn zoon Lodewijk wèl zijn machtig gebied, doch geenszins zijn machtigen geest nagelaten. Lodewijk de Vrome, zacht en goedhartig tot zwakheid toe, had reeds in 817 het rijk tusschen zijne drie zonen Lotharius, Pepijn en Lodewijk gedeeld, en den oudsten, Lotharius, als mederegent aangenomen. Toen trad Lodewijk nogmaals in den echt met Judith, eene dochter van graaf Welf van Beieren en zij schonk hem een zoon, Karel (naderhand 'de Kale' genoemd), voor wien hij, op Judiths aandringen, Allemanië, Rhetië en een gedeelte van Burgondië bestemde. Dit strookte niet met de rekening der drie oudere broeders: zij verhieven de vaan des oproers tegen hunnen vader en de grooten des rijks vielen van hun heer af en schaarden zich aan hunne zijde. Door hen ondersteund, dwong Pepijn zijn vader, Judith naar een klooster te verbannen: de keizer zelf zou monnik worden. Thans kwam ook Lotharius met zijn leger uit Italië en Lodewijk werd als een gevangen man bewaakt en behandeld. Doch de Duitschers bevrijdden hem. Opnieuw stonden zijne zonen op, toen hij Judith zijne vrouw weder tot zich nam. Lodewijk (de Duitscher bijgenaamd) onderwierp zich aan zijn vader, doch Pepijn volhardde in zijn eerloos verzet en doorreisde gansch Frankrijk, om de grooten tegen hun heer op te hitsen. Vooral zocht hij Wido, die aan den kant van Zwitserland machtige burchten en rijke goederen bezat, op zijne zijde te brengen. - Doch de graaf, even listig als machtig, aarzelde en wilde eerst van den goeden uitslag der gevaarlijke onderneming zeker zijn.

Pepijn, over dit talmen ongeduldig, greep op zekeren dag naar den boog om op jacht te gaan. Slechts een klein gevolg vergezelde hem. - Door jeugdig vuur medegesleept, vervolgde hij met drift een hert van zeldzame grootte en schoonheid. Het dier, reeds door Pepijns pijl gewond, vluchtte tot in het dichtste van het woud, waar misschien nog nooit een mensch zijn voet had gezet, steeds van nabij door den jongen driftigen jager gevolgd. Pepijns jachtgezellen waren buiten staat hem bij te blijven; hij was spoedig geheel alleen, doch bemerkte het niet; rusteloos stormde hij het aangeschoten wild na. De landstreek werd steeds ruwer, woester en bergachtiger; met een machtigen sprong wierp de hert zich over een rotsblok en verdween. Pepijn klauterde hem na; hij zag den hert uitgeput door wonden en vermoeienis krachteloos op den grond liggen. Vroolijk snelde hij toe, om hem den genadestoot te geven. Toen kwam op eens eene lange gestalte uit het kreupelhout te voorschijn. Zwarte verwarde haren fladderden om het donker voorhoofd, diep lagen de oogen in hunne kassen en gloeiden van een onheilspellend vuur. De baard reikte ver over de borst, eene berenhuid omsloot het lijf, in de hand zwaaide de gestalte, nauwelijks een mensch gelijk, een geweldigen stok. Verrast en ontsteld stond Pepijn stil. 'Absalon, Absalon!' riep de verschijning, 'waarom jaagt gij den hert na? Hebt gij niet genoeg aan het edel wild te Tours, waartegen gij drijvers en honden ophitst, totdat het neervalt gelijk dit

wild? Hert, hinde en hindekalf vervolgt gij met gruwzamen lust! Kent gij de geschiedenis van Absalon, mijn waarde gezel?' Pepijn herstelde zich van zijne verbazing, trok zijn zwaard en wilde woedend op den man aan, die zoo driest tot hem dorst spreken. Deze sloeg hem echter met reuzenkracht het zwaard uit de vuist, wierp hem op den grond en greep hem in de keel, als wilde hij hem wurgen. Kreunend smeekte Pepijn om genade. De man schudde hem driemaal, dat zijne beenderen kraakten, driemaal hief hij hem van den grond op als om hem tegen de rots te pletter te gooien. 'Laat los, laat los!' kermde Pepijn in doodsangst, 'ik ben koning Pepijn.' 'Hu!' knarste de man, 'had ik Lotharius en Lodewijk onder mijne vuist, ik zou ze vermorzelen en tot stof verwrijven. - - Pepijn! ik ken u; waart gij niet mijn beste kameraad, en gij kent mij niet?' 'Winhold!' riep de koning ontzet. - 'Absalon, Absalon heet ik,' hernam deze met den lach van een waanzinnige. 'Absalon is een goede zoon geweest, en heeft zijnen vader zoo lief gehad

als Lotharius, Pepijn en Lodewijk den hunnen! Mijne wakkere broeders zijt gij! Ook ik heb mijn vader geslagen en in de gevangenis geworpen. - Hu - Absalon! Pepijn, Pepijn, gij, koning van Aquitanië, kent gij het vierde gebod? Sterven zult gij, spoedig sterven, daar gij 't niet gehouden hebt!' - 'Laat mij los, gij, helsch gedrocht!' schreeuwde Pepijn in grooten angst. Daar strekte Winhold zijn rechterarm uit: de hand ontbrak er aan. 'Zie, Pepijn, waar is mijne hand?'

En in razende pijn schudde hij den arm. 'Ik heb ze afgehouwen, die vervloekte hand! Zij had mijn vader geslagen!' Pepijn rilde van angst en innerlijke ontzetting; hij verzamelde al zijne krachten en wilde vluchten. Doch Winhold hield hem nog altijd vast en doorboorde hem met gloeiende blikken. Opeens sloeg hij den vorst en stiet hem van zich af. 'Loop, Pepijn, loop!' riep hem de woesteling spottend na, 'loop van 't eene einde der aarde naar het andere, gij zult uwe straf niet ontgaan!' Pepijn vlood, als door booze geesten achtervolgd, door de wouden. 'Absalon! Absalon!' dreunde het steeds in zijne ooren. Hij blies in zijn hoorn, om den vreeselijken klank dezer woorden te verbannen. Verre weg dreven de volle, schallende tonen, doch van alle zijden bracht de echo ze hem terug in dit ééne woord 'Absalon!'[1)]

Winhold had zich intusschen naast den verslagen hert neergezet en beschouwde hem eenigen tijd met sombere blikken: hij liet zijne oogen over de hoogte weiden, waar het edele dier zijn dood trachtte te ontvlieden, zuchtte zwaar en diep en stond op. 'Absalon! Absalon!' kreunde hij. Daar grijpt zijne hand een boompje vast en rukt het met reuzenkracht den bodem uit 'Absalon! Absalon!' herhaalt hij met bitteren, spottenden toon, en het boompje boven zijn hoofd zwaaiende, sprong hij in het kreupelhout en verdween.

III.

Op den avond van een herfstdag, toen de bladeren van de boomen vielen en de nevels dicht en zwaar over beemden en bosschen hingen, verlangde een wandelaar toegang in het klooster van St. Gallen. Zijn uitzicht verried uitputting en vermoeidheid in den hoogsten graad. De blik van zijn oog was uitgedoofd, zijne trekken waren de spiegel van diepen jammer. Hij bad om een laafdrank, men bood hem wijn: hij weigerde dezen en verlangde water. Toen hij het glas met de linkerhand aan den mond bracht, zag men dat de rechter ontbrak. Ootmoedig bedankte hij voor de geringe gave en bad dat men hem bij den wijsten en vroomsten monnik zou brengen, om zich van zijne zonden te reinigen en tot den naderenden dood voor te bereiden. De monniken leidden hem vol medelijden in de kerk en verzochten hem te wachten. De vreemdeling echter wierp zich op den harden vloer en bad met uitgestrekte hand en betraande oogen tot den gekruisigden Heiland. Daar trad wankelend een monnik nader. Aan des pelgrims zijde knielde hij neder, ijsgrauw van baard en haren, en bad in diepe aandacht. Nu hief de grijsaard zich op, wenkte den man en ging hem in den biechtstoel voor.

Het gelaat des priesters overtoog een glans van groote zielevreugde, toen hij den biechtstoel ging verlaten; zijne oogen schemerden zacht en met vaderlijke welwillendheid neigde hij zich tot den vreemdeling, over wiens holle wangen overvloedige tranen stroomden. 'Eerwaarde vader,' sprak laatstgenoemde, 'ik dank

1) Men weet dat Pepijn in den bloei zijner jaren, nog óór zijn vader gestorven is. (13 Nov. 838.)

u van ganscher harte, uwe troostwoorden hebben mij wonderbaar verkwikt. God moge u daarvoor beloonen?' - 'Gerold,' riep de monnik met zachte, bewogen stem, 'Gerold, mijn zoon, kent gij uwen vader Siegbout niet meer?'

'O Jezus!' kreet de vreemdeling, vol smart en verrukking beide, 'vader, gij zijt het, gij zijt priester? Gij hebt mij de absolutie geschonken? O God, thans hebt Gij mij vergeven!' - 'Gerold, mijn zoon, heb ik u eindelijk weder!' stamelde de grijsaard, en drukte den boeteling onder zoete vreugdetranen aan zijn hart. 'O mijn zoon, gij hebt eene ware en rouwmoedige belijdenis gedaan, alles is u kwijtgescholden!'

Gerold omklemde zijnen vader met zijne armen; wang aan wang, borst aan borst, zaten zij daar; in zijn liefdegloed drukte hij zijn ouden vader steeds inniger aan zijn hart, als wilde hij hem nimmermeer loslaten. - Siegbout wilde zich zacht aan zijne omhelzingen onttrekken. 'Gerold,' bad hij, 'laat ons naar mijne cel gaan! uwe wang is koud, uw oog blinkt zoo strak!' Doch Gerold antwoordde niet meer, - aan het hart zijns vaders had zijne rouwmoedige ziel hare vlucht genomen naar het paradijs, waar vreugde is over den terugkeer van iederen verloren zoon!

Siegbout zag dat zijn zoon dood was. Toen ontwelde hem een diepe zucht. 'Heer!' bad hij zacht, 'neem mijn zoon op, Gij hebt mij verhoord!' Nu legde hij het lijk aan den voet van het altaar neder, waarop hij zoo dikwijls het vlekkelooze Offer voor de bekeering van zijn zoon had opgedragen. Was het niet voor de bekeering dezer dierbare ziel, dat hij zich in het klooster begeven en nog in den avond des levens de heilige wijdingen ontvangen had?

Toen de monniken Siegbout zochten, vonden zij hem in 't gebed verdiept, naast het lijk van den vreemdeling. Hij bezat nog juist kracht genoeg om hun het wonder der genade mede te deelen. Toen drukte hij zijn verlangen uit om de HH. Sacramenten der stervenden te ontvangen, en ontsliep des morgens.

Één zerk dekte het graf, dat vader en zoon besloot.

Wijsgeerige opmerkingen en gedachten.

De menschen ijveren doorgaans tegen die ondeugden, welke zij zelven bezitten of waarvan zij het tegenbeeld in de tegenoverstaande deugd meenen te bezitten.

***

Aan den lichamelijken honger der schrijvers heeft het publiek zijne geestelijke spijziging te danken. Sommige artsen leiden uit de maag elke ziekte af; ik wil uit haar nog gemakkelijker den oorsprong der meeste boeken verklaren en aantoonen, dat het hoofd minder dan de maag aan hunne vervaardiging arbeidt. Eene overladene maag schenkt aan het hoofd, als gevolgen dier opvulling, traagheid en dofheid; waarom zou dan niet eene ledige maag het hoofd helder en vlug maken? En gelijk de volle maag hare dampen aan het hoofd toezendt en het doet rusten, waarom zou eene ledige het verstand niet aanprikkelen om voor haar te werken? - De wijze Apollo wist het wel dat hongerige jachthonden het best jagen, magere hardloopers het snelst loopen, en dat men uit den vuursteen het vuur slaan moet. Daarom gaf hij aan zijne lievelingen armoede, verbeterde hunne ziel, ten koste van hun lichaam, en schonk hun weinig om van te leven, opdat zij eeuwig zouden leven. De hoop op de onsterfelijkheid verzoet alzoo den schrijver zijn tegenwoordig bitter leven. Hij schrijft niet alleen voor zijne maag, maar ook voor zijne ooren, hij breekt lauwertakken af

niet slechts om daarmede den smaak zijner soep te verbeteren, maar ook om hen om zijnen schedel te vlechten. En dit laatste doel is wel gemakkelijker te bereiken, dan het eerste; want het publiek betaalt minder karig dan de uitgever, daar deze het in geld doet en de andere in wind.

Over het wondergeloof van den nieuweren tijd. (*Slot.*)

Een blik in het leven toont ons overal de waarheid van Lessing's uitspraak: ‘Niet allen zijn vrij, die den spot drijven met hunne kluisters!’ Zoo moet ook hij, die niet aan wonderen wil gelooven, toch één wonder erkennen. Dit bestaat in de buitengewone lichtgeloovigheid dier groote menigte, die altijd weder aan den dag komt, zelfs al heeft zij zich duizend maal belachelijk gemaakt. Even als echter voor ieder wonder eene natuurlijke verklaring is, zoo ook voor de neiging van den mensch tot wonder- en bijgeloof, dat in den jongsten tijd niettegenstaande men in den waan verkeert, dat de beschaving zulke ontzaggelijke vorderingen gemaakt heeft, nauwelijks minder voorstanders telt dan in het verledene.

Wanneer wij een blik werpen op onze geheele opvoeding, dan wordt het ons spoedig duidelijk, welke de bron is van het wonder- en bijgeloof, dan vinden wij de reden der groote verbreiding van het laatste. Reeds met de moedermelk zuigen wij het wondergeloof en het bijgeloof in. Vóór dat het kind nog de taal verstaat, tracht men den kleinen schreeuwer in de wieg door het zingen van allerlei liedjes, waarin schrikwekkende gestalten van velerlei soort voorkomen, tot rust te brengen. De bullebak, alleen in de verbeelding bestaande, is voor de opvoeding der kinderen veelal een even werkzaam en onontbeerlijk middel geworden als de zoo weldadige roede. Zoo was het, helaas! ten allen tijde! Zoo als nu nog de bedreiging met den zwarten man, die zeer dikwijls moet voorgesteld worden door een volstrekt niet boozen schoorsteenvegers-jongen, den kleinen bengel, die noch om goede woorden, noch om beknorring iets geeft, tot stilte brengt, zoo moest reeds in de oudheid aan de Grieksche kindermeisjes de Akko, de Alphito en de Mormo te hulp komen, en bij de Romeinsche moeders en zoogsters de geest Tallus en de kindervreter Manducus.

De kiem, die door deze onverstandige handelwijze in het voor indrukken zoo uiterst gevoelig kinderlijk gemoed gelegd wordt, is des te schadelijker, omdat zij later bijna nooit weder geheel weg te nemen is. Zij hecht zich zoo vast, dat zelfs latere kennis en verlichting het onkruid niet geheel kunnen uitroeien. Velerlei aanleiding wekt bij den volwassene eene onwillekeurige herinnering aan de vroege kindsheid en brengt de phantasie in eene tegennatuurlijke spanning.

Even als de opvoeding van het lichaam nog zeer veel te wenschen overlaat, zoo ook die van den geest. Met recht kan men zeggen, dat de ouders dikwijls evenzeer behoefte hebben aan opvoeding als de kinderen, en meer klappen verdienen dan de laatsten. Aan de ondeugendheid, tot welker beteugeling de zwarte man en andere bullebakken te hulp worden geroepen, hebben de ouders alleen schuld. Reeds in de jeugd legt men den grond tot verwenning der kinderen. Door het algemeen gebruikelijke wiegen wekt men bij het kind een aangenaam gevoel op, en zoodra dat niet bevredigd wordt, schreit het. Men gewent het kind er dus stelselmatig aan, de vervulling zijner wenschen door schreien af te dwingen. De eerste jaren zijn de gewichtigste voor de opvoeding der kinderen, en juist dan heeft de grootste nalatigheid van den kant der ouders plaats.

Later wordt de zwarte man vervangen door vertellingen van geesten, toovergodinnen en roovers, waardoor insgelijks de verbeeldingskracht van het kind tegennatuurlijk ontwikkeld en het gemoed voor het bijgeloof toegankelijk gemaakt wordt, want door die vertellingen ontstaat in ons het geloof aan spoken, en, dewijl daardoor het denkbeeld wordt opgewekt, dat in de natuur iets gebeuren kan in strijd met de wetten der natuur, het bijgeloof in al zijne vormen.

DE AMSTERDAMSCHE VISCHMARKT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN HANS HERMANN.

Dikwijls hoort men zeggen, dat bij al den vooruitgang van onze kennis, één ding toch sedert de schepping van het menschelijk geslacht onveranderd hetzelfde is gebleven, namelijk ons hart met zijne wenschen, en men zoekt daarin dan ook de bron van het wondergeloof en van het bijgeloof. Hieraan is echter het hart even onschuldig als aan zoo vele andere dingen, welke de onwetendheid en de phantasie der dichters, die nu eenmaal het voorrecht bezitten om te liegen, daaraan te last hebben gelegd. De wenschen en lusten, die in het dagelijksche leven aan het hart worden toegeschreven, hebben hunnen zetel niet daarin, maar in de hersenen. Ons hart is even verstandeloos en gevoelloos als de maag of de lever of ieder ander deel van ons lichaam.

In onze wenschen, die zoo dikwijls onbeperkt en onverstandig zijn, heeft het wondergeloof en het bijgeloof zijne wortels, en werkelijk zijn de spoken niets anders dan in de herinnering bewaarde beelden, waaraan men leven geeft. Alken op deze wijze is het te verklaren, dat talrijke, geloofwaardige personen van tijd tot tijd echte onvervalschte spoken duidelijk gezien hebben. Ieder spook is eene in de hersenen ontstane en naar buiten overgebrachte voorstelling, want andere spoken zijn er niet.

Dit op den voorgrond zettende, kan men zelfs het bestaan van spookverschijningen zonder bedenking toegeven; maar het zijn geene bovennatuurlijke, integendeel zeer natuurlijke verschijnselen. Wanneer ook in het algemeen de beelden der buitenwereld sterker zijn dan die, in onze phantasie ontstaan, en de laatste voor de eerste onder doen, zoo kunnen toch gevallen voorkomen, dat onze phantastische voorstellingen de bovenhand verkrijgen over de beelden der werkelijkheid, en dan zien wij inderdaad spoken. Zoo versterkt b.v. de afsluiting van elk geluid de duidelijkheid der beelden van onze phantasie aanmerkelijk, en daarom juist is de stilte van den nacht zoo bijzonder gunstig voor spookverschijningen. Even als de s t i l t e van den nacht, begunstigt ook de duisternis het ontstaan van phantasiebeelden ongemeen, daar deze niet door indrukken van buiten, die de heldere dag in grooten overvloed toevoert aan ons oog, gestoord worden.

Ook wanneer de spijsvertering in ongewonen toestand is, worden de functiën van het denken gestoord. Om dezelfde reden heeft men zware droomen na een rijkelijken avondmaaltijd, en heeft het nachtwandelen meestal stellig plaats na het gebruik van moeielijk verteerbare spijzen.

De oudere physiologen en geneeskundigen namen aan, dat die verandering der hersenwerkzaamheid werd teweeggebracht door eene verandering in de bloedmenging. Intusschen zijn de aanleidingen tot het ontstaan van phantastische zelfmisleidingen zoo talrijk en verschillend, dat men met die verklaring niet kan volstaan. Wel echter is, als een nooit ontbrekend verschijnsel bij die gelegenheid, een abnormaal vermeerderde en bespoedigde toevloed van bloed naar de hersenen waar te nemen. Zulk een vermeerderde aandrang van bloed en niet eene scheikundige verandering van het bloed is de onmisbare voorwaarde tot het voortbrengen van phantasiën van allerlei aard. Dat blijkt duidelijk bij het droomen. Gedurende den slaap worden de hersenen door een vermeerderden toevloed van bloed rijkelijk gevoed, en daardoor verkrijgen de voorstellingen der phantasie zulk een hoogen graad van helderheid en duidelijkheid, dat wij dikwijls daarover verwonderd zijn.

Een geheel daarmede overeenkomend verschijnsel is de oorzaak der dronkenschap. Wel gaan de geestrijke vochten ten deele onveranderd in het bloed over, zij werken niet rechtstreeks op de hersenen, maar verdeelen zich gelijkmatig in het lichaam. Zij

brengen daarentegen eenen sterkeren aandrang van bloed naar de hersenen te weeg, en door die heftige prikkeling ontstaan dan de vreemdste zinsverbijsteringen. Wordt de dronkenschap gewoonte, dan gewent het orgaan zich aan zulle een grooten toevloed, en zonder vernieuwde opwekking ontstaat d e l i r i u m t r e m e n s met al zijne veelsoortige visioenen.

Heftige gemoedsaandoeningen drijven insgelijks den bloedstroom met spoed en kracht naar de hersenen, en daardoor worden vele zinsbegoochelingen verklaard, zonder dat men zijne toevlucht behoeft te nemen tot magische krachten, op welke de bekende natuurwetten geene macht uitoefenen.

Staat een voorwerp scherp en met duidelijke omtrekken voor ons oog, dan zijn wij als het ware genoodzaakt, het zóó in ons gezichtsorgaan op te nemen, als het werkelijk is. Daar vindt de verbeelding geen terrein, om hare werkzaamheid uit te oefenen. Geheel anders is het echter als wij de gestalte rondom ons onduidelijk waarnemen; dan zien wij daarin alles wat wij maar willen. Hoe de phantasie, als het ware uit niets, gestalten van den meest verschillenden vorm schept, leeren wij uit al de beelden die de mensch in de maan waant te zien. Hoe die schijf de lievelinge is van sentimenteele gemoederen, is algemeen genoeg bekend; het staren in de maanschijf gedurende vele uren, ook door de sentimenteelen uit den ouden tijd, heeft daarin allerlei figuren ontdekt. Het was natuurlijk dat de Ouden in de maan een gezicht zagen, omdat zij als godin vereerd werd. Men was toen echter verstandig genoeg, de maan niet als een gezicht voor te stellen. Volgens den Sanskritischen naam van de maan (m r i g a d h a r a) zoude donkere gestalte daarin eene ree zijn, terwijl het Indische volksgeloof daarin een haas zag. De Zweden zien nog heden in de maan twee kinderen, die een juk op de schouders dragen, waaraan emmers hangen. Zoo als de oud-noordsche fabel verhaalt, had Mani (de maan) twee kinderen gestolen, toen zij bezig waren aan de bron Byrgir water te putten. Bij de meeste Duitsche stammen bestaat de overoude sage, dat de man in de maan een houtdief is, die op den feestdag van eenen heilige gedurende den kerktijd zijn misdrijf pleegde en tot straf in de maan gezet werd, waar men hem ziet met eene bijl op den rug en een bos takken in de hand. De oudste christelijke dichters gaven aan de maan het gezicht van Maria Magdalena; de vlekken in de maan beteekenen de tranen van berouw, door haar vergoten.

Bezwaarlijk kan men verschillender voorstellingen aan eene en dezelfde zaak geven Groot is het aantal voorbeelden van dien aard uit alle tijden. Weinige punten of strepen zijn bij eene levendige phantasie voldoende om daaruit de meest veelsoortige beelden te scheppen, die dikwijls genoeg aanleiding hebben gegeven tot het ontstaan van spookgeschiedenissen.

Uit het voorafgaande blijkt duidelijk dat het bijgeloof, hetwelk men heden nog bij de onbeschaafde volksklassen aantreft, voor het grootste gedeelte het laatste overblijfsel van de oude heidensche wereldbeschouwing is, die niets meer of minder was dan eene verpersoonlijking van de lichamen en krachten der natuur. De oude goden der menschen waren natuurlichamen, aan welke de phantasie hunne eigene gestalte gaf. De natuur verleende hun de macht, en de mensch, met behulp zijner phantasie, den menschelijken vorm en de menschelijke handelwijze.

In de oudste mythen treffen wij den stempel der natuur buiten den mensch het sterkst aan; maar met den tijd wordt die natuur buiten hem daarin steeds meer en meer door het persoonlijke wezen van den mensch verdrongen. Het is buiten twijfel, dat onze voorvaderen aan de natuur het richtsnoer ontleenden voor al hunne handelingen, hetzij in het veld, hetzij in de volksvergaderingen, bij het gerecht, enz.

Door het Christendom echter verkreeg die oude natuurbeschouwing eene geheel andere gedaante; Want het heeft de goden der Ouden in het licht geplaatst, juist tegenovergesteld aan datgene, waarin zij hen beschouwden.

Maar treurig is het tot op onze dagen van wetenschap en verlichting te moeten erkennen, dat de mensch den naam, dien hij draagt in de schepping, dien van heer en meester, nog volstrekt niet verdient; maar het doel, hem voorgesteld door den Schepper, is heer en meester te zijn, en de menschheid zal eenmaal dat doel bereiken, als zij *waar* geloof van *bijgeloof* voor goed en voor altijd onderscheiden zal.

Lentezucht.

O! ik tracht zoo naar de bloemen!
De eerste bloemen van den hof!
Winter plunderde al de bedden,
Lei hun bonten tooi in stof.
Doch reeds wieglen slanke stengels
In het zonlicht heen en weer.
Vormt u, knopjes; verft u, kelkjes;
Haast u, bloemkens!... Ach, wanneer?...

O! ik tracht zoo naar het loover,
't Jonge loover in het bosch!
Naakt en droevig staan de boomen:
Winter roofde hunnen dos.
Maar de botten zwellen, zwellen!
Breek uw kluisters, schuchter loof;
Kom te voorschijn, spreid u, kleur u....
Wat ik me in uw schaûw beloof!

O! ik tracht zoo naar de zangen
Van het lustig vooglenkoor!
Al de nestjes zijn verlaten:
Winter had geen hart, geen oor!
Maar, reeds is de tak gekozen....
Pluimpjes, halmen aangehaald!
Rept uw wieken, scherpt uw snavels;
Haastig, zangers, niet gedraald!

Ach! wat heb ik vaak naar loover,
Bloemen, vooglen zoo getracht!
Lente kwam, nog bleef ik zuchten:
'k Lette niet op wat ze bracht!...
Haast u niet, gebloemte, loover;
Vogels, bouwt uw nestje in vreê;
Immer blijft mijn harte h u n k r e n :
Elk getij brengt wenschen meê!

HILDA RAM.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Vervolg.*)

'Waarom volgt gij mij op den voet?' snauwde de makelaar, toen de arbeider, die langzaam nader kwam, hem ingehaald had. 'Gij denkt zeker, dat ik een medelijdend heer ben, die nogmaals in den zak zal tasten?'

‘Ik heb geen aalmoes gevraagd,’ antwoordde de oude met schuchtere stern; ‘ik volg u ook niet - het treft wel toevallig, dat wij denzelfden weg gaan.’

‘Waarlijk?’ hoonlachte de makelaar. ‘Zulke toevalligheden kent men, beste vriend; lieden van uw slag heeft men niet gaarne achter zich.’

‘Waarvoor ziet gij mij aan?’

‘Hebt gij niet zelf gezegd, dat gij reeds eenmaal gezeten hebt?’

‘Dat kan iedereen overkomen.’

‘Iederen spitsboef ten minste; maar een eerlijk man niet!’

‘Het is geen kunst eerlijk man te blijven, als men geld genoeg heeft, om zich te kunnen zat eten.’

‘Dat kan ieder, die werken wil.’

‘Verschaf mij werk.’

‘Daar houd ik mij niet mede op; lees de annonces in de dagbladen, er worden telkens werklieden gevraagd. Welke stiel oefent gij uit?’

‘Ik ben goudsmid!’

‘Dat is een winstgevende stiel,’ zegde Steenhouwer met een vorschenden blik op de smalle handen van den arbeider. ‘Indien gij uw handwerk verstaat, kan het u aan geen arbeid ontbreken.’

‘Indien niet de vlek op mij kleefde.’

‘Verzwijg die.’

‘Wat helpt dat? Elke meester wil papieren zien; vertoon ik ze, dan heet het dadelijk, een goudsmid kan geen dief in zijne werkplaats gebruiken en zeg ik, dat ik ze verloren heb, dan wijst men mij ook waar de timmerman

het gat voor de deur gelaten heeft. Ik zou schatter kunnen worden - ik ken alle steenen, maar wien moet ik mijne diensten aanbieden?'

'Mij niet, ik heb niets te schatten,' spotte de makelaar. 'Maak, dat gij wegkomt; ik vrees, dat mijne zakken voor uwe handen niet zeker zijn.'

'Waag het niet mij dat nog eens te zeggen!' viel de arbeider toornig uit 'Ik laat mij niet door ieder mensch beleedigen.'

De makelaar lachte honend; maar de dreigende blik van zijn tegenstander bewoog hem toch zijn stok vaster te omklemmen.

'Marsch! weg!' bevool hij. 'Ginder aan den hoek staat een politieagent; 'als ik hem roep, krijgt gij vrij logies!'

Met een verwensching ging de arbeider heen - hij sloeg de naaste zijstraat in en was na een kwartier den makelaar weder op de hielen, die met snellere schreden zijn weg vervolgde.

Steenhouwer zag niet meer om, hij dacht nu ernstig aan vertrekken. Had hij niet de hoop gekoesterd, dat baron Rüdiger met hem onderhandelen en, zoo al niet de geheele som, dan toch een gedeelte daarvan betalen zou, dan ware hij misschien nog dien zelfden avond op de vlucht gegaan. Het was voor hem aan geen twijfel meer onderhevig, of de vrees van Grafhorst was gegrond en had de politie het rechte spoor gevonden. Zoolang zij geene bewijzen bezat, was zij niet tot huiszoeking of gevangenneming gerechtigd; een toeval echter kon haar deze bewijzen in de handen spelen en dan zou zij gewis geen oogenblik aarzelen de schuldigen achter slot en grendel te zetten. Daarom wilde hij vóór alles zijn roof in veiligheid brengen.

Eindelijk had hij zijne woning bereikt. De dreun, waarmede hij de huisdeur achter zich dichtwierp, getuigde van zijne hevige opgewondenheid.

Met een geërgerd voorkomen ging dadelijk daarna de arbeider die huisdeur voorbij.

'Wederom niets!' mompelde hij. 'Of deze man is een geslepen vos òf Zwanenberg heeft ongelijk met hem te verdenken.'

Hij had juist eene andere straat ingeslagen, als Zwanenberg plotseling voor hem stond. Oom Hendrik was zichtbaar gejaagd en hijgde naar adem.

'Welnu?' vraagde hij met heesche stem 'Hebt gij nog altijd niets ontdekt?'

'Niets!' antwoordde de geheime beambte. 'Ik ben in de herberg geweest - Steenhouwer was er - de waard wees mij barsch de deur toen ik te kennen gaf, dat ik goede kameraden zocht, en de makelaar wierp mij met de zedelijke verachting van een eerlijk man eene aalmoes toe. Dan ben ik den makelaar gevolgd, om hem te bespieden: ik hoopte dat hij een juwelier of een bankier bezoeken zou, om zijn roof aan te bieden; maar hij is zijne woning ingegaan.'

'Voortreffelijk!' zegde Zwanenberg verheugd. 'Nog in dit uur hoop ik hem te pakken.'

'Gij?' vraagde de beambte met lichten spot.

'Ja, ik! Mijn zwager was heden namiddag in de herberg en weet gij wat hij daar gezien heeft? In de zijkamer lag de tafel vol geld en effecten, ook lagen er eenige étuis naast, gelijk men ze bij de juweliers vindt. De schurken hebben klaarblijkelijk den roof gedeeld. Ik begrijp niet, dat zij zulks niet met gesloten deuren deden en zich daarbij lieten verrassen; doch domheden zijn er voor om begaan te worden. Ik ben nu op weg naar mijne woning. Het kijkgat in den vloer is gereed - ik hoop hem te snappen, terwijl hij over zijne schatten zit en het bedrag berekent.'

‘Te drommel! dan hadden wij het spel gewonnen!’ zegde de beambte. ‘Als u dit gelukt, kom dan onmiddellijk bij mij; ik zal zonder verwijl de huiszoeking bevelen.’

‘Ik heb een beter plan,’ ging oom Hendrik met een tevreden lach voort. ‘Wij moeten den kerel bij zijne schatten overvallen. Hoe lang hebt gij noodig om uwe maatregelen te nemen?’

‘Hoogstens een half uur.’

‘In dien tijd zal ik eveneens gereed zijn. Kom met uwe lieden in de straat; ziet gij een witten doek buiten mijn raam, dan is de zaak in orde. Zoodra gij schelt, ga ik naar beneden en zorg dat de makelaar de deur opent.’

‘Goed!’ knikte de beambte, na zich even bedacht te hebben; ‘in een half uur ben ik ter plaatse. Zou Steenhouwer eerder willen uitgaan, dan moet gij hem onder een of ander voorwendsel in zijne woning terughouden. Uw plan is goed; het schiet mij nu ook te binnen, dat zijne volle jaszakken mijne aandacht getrokken hebben; ga, wij mogen geene minuut verliezen.’

Zij scheidden van elkander en oom Hendrik zou zich, toen hij in zijne kamer gekomen was, in zijne vermoedens niet teleurgesteld zien.

De makelaar zat beneden voor de tafel en zocht de edelsteenen uit, die hij naar grootte en kleur in verschillende doozen verdeelde; de effecten en sieraden lagen eveneens voor hem,

Zoodra hij met die bezigheid gereed was. ging hij in de aangrenzende kamer, waaruit hij spoedig met een klein handkoffer terugkeerde. Nu begon hij zijne schatten behoedzaam in het koffer te pakken. Daarbij beefde hij geweldig - wel van angst. Eindelijk sloot hij het koffer en zette het op een stoel. Thans haalde hij diep adem en liet den stekenden blik door de kamer zweven, als vreesde hij in een of anderen hoek een verspieder te zullen ontdekken. Eensklaps kromp hij verschrikt ineen - de huisbel weerklonk gillend. Zijn blik vestigde zich strak op de deur.

‘Wie kwam daar? Gold hem dit bezoek?’

Nogmaals kromp hij ineen als hij kloppen aan zijne deur vernam.

‘Wie is daar?’ vraagde hij barsch.

‘Ik!’ antwoordde buiten Zwanenberg; ‘ik wil een paar woorden met u wisselen.’

‘Ik heb geen lust om te praten,’ hernam de makelaar op zijne grove manier; ‘kom morgen terug.’

‘Mijn zwager zendt mij.’

‘Baron Rüdiger?’

‘Ja, ik moet een voorstel doen dat mij zeer aanneembaar toeschijnt.’

De makelaar opende de deur, maar ontzet sprong hij terug als zijn blik op de politieagenten viel, die achter den hem welbekenden arbeider stonden.

Men liet hem geen tijd, om zich weder te herstellen. De geheime agent was snel binnengetreden; zijn blik zwierf zoekend door de kamer.

‘In naam der wet, ik neem u gevangen!’ sprak hij.

‘Mij gevangen nemen?’ riep Steenhouwer. ‘Waarom? Weet gij, wie ik ben? Een eerlijk man, die den staat zijne belasting betaalt, en wien niemand iets ten laste kan leggen. Gij zult dit moeten getuigen, mijnheer Zwanenberg; hier heeft bepaald eene vergissing plaats, voor welke ik volledige voldoening eisch.’

‘Waar is de roof?’ dus wendde zich de beambte tot oom Hendrik. Een kreet van woede ontsnapte aan de lippen van Steenhouwer als Zwanenberg op het handkoffer wees.

‘Ellendeling!’ riep hij, ‘wilt gij mij verdacht maken? Neem u in acht! De laster zal op u zelven terugvallen.’

De beambte opende het koffer - zijne lieden moesten al hunne kracht inspannen om den makelaar vast te houden, die zich in zijne woede op hem wilde storten.

'Daar hebben wij de bewijzen,' zegde deze zegevierend. 'Mijnheer Zwanenberg, wees zoo goed juffrouw Grube, uwe zwagerin, te halen; gij zult dan terstond vernemen of deze papieren en sieraden haar eigendom zijn. Legt den gevangene de boeien aan!'

Het bevel werd ten uitvoer gelegd, ondanks het protest dat Steenhouwer daartegen liet hooren. Kort daarop trad juffrouw Grube binnen, die dadelijk haar eigendom herkende en met bevende handen in het koffer woelde.

'Hier is alles niet!' klaagde zij, 'er ontbreekt nog veel!'

'Het overige zal bij den waard Grafhorst wel gevonden worden,' antwoordde de beambte. 'Den sleutel dezer woning neem ik mede, mejuffrouw: pas er op, dat niemand deze kamer betreedt. Overmorgen zal hier huiszoeking gedaan worden.'

De makelaar mocht wel inzien, dat hem thans niets anders meer overbleef dan zich in zijn lot te schikken; met een oogslag vol haat en wraakzucht nam hij afscheid van Zwanenberg en volgde de agenten, die hem naar de gevangenis moesten voeren.

Oom Hendrik verhief fier het hoofd, als hij zich met zijne zwagerin alleen zag.

'Wat zegt gij nu?' vraagde hij met een zegevierenden lach. 'Berouwt het u nu nog, mij de woning verhuurd te hebben?'

'Verschaf mij nu ook nog het ontbrekende,' antwoordde zij zuchtende; 'het is veel, veel meer wat ik verloren heb.'

'Ja, dat moet gij afwachten; de medeplichtigen van den makelaar worden ook gevangen genomen. Wat men bij hen vindt, krijgt gij terug. En al werd er ook verder niets gered, zoo waart gij mij toch nog dank schuldig; de politie alleen had het u niet terugbezorgd.'

'Ik zie dat in en erken het ook dankbaar,' klaagde zij: 'maar nu ligt alles nog boven achter gesloten deuren, en ik weet niet....'

'Het zal u overmorgen overhandigd worden, zoodra de huiszoeking plaats gehad heeft en er een protocol van opgemaakt is.'

'En wanneer zal ik het overige bekomen?'

'Ik weet het niet; maar ik heb daar weder het bewijs ontvangen, dat ondank 's werelds loon is,' zegde oom Hendrik geërgerd. Daarop verliet hij het huis om zijn zwager, den armendokter, zijne heldendaad te berichten.

XV.
De vloek der booze daad.

Heel onvriendelijk stond George van Grüttner zijn zwager tegenover.

'Rüdiger heeft ons in zekeren zin gedwongen, hem hierheen te vergezellen,' sprak hij op spijtigen toon; 'wij moeten hier onthullingen hooren, die ons tot dusverre van u gevormd oordeel geheel en al zullen omkeeren. Ik geloof er niet aan, maar Irma liet zich overreden en zoo willen wij derhalve hooren wat men ons zeggen zal.'

'En ik reken er stellig op dat deze dag ons allen den vrede zal geven,' antwoordde Rüdiger, zijn broeder een half waarschuwenden, half vergoelijkenden blik toewerpende. 'Oordeelen wij eerst dan als Stroombeek ons zijne mededeelingen gedaan heeft.'

'Ik kan mij niet voorstellen wat hij ons te zeggen kan hebben,' dus nam Abraham Stern, die zich reeds des morgens vroeg naar het goed zijns schoonzoons begeven had, het woord. 'Wat kan hij van de plotselinge oorzaak des doods weten? Of wil hij thans nog eene vordering geldend maken, die hij op den overledene gehad heeft?'

‘Dat is wel niet aan te nemen,’ antwoordde Archimbald, die in de groote eetzaal, waar de bijeenkomst zou plaats hebben, met blijkbaar ongeduld op en neder liep. ‘Als mijn vader hem op zijn sterfdag hier verwachtte, gelijk de vroegere rentmeester beweert, dan moet hij ook wel nader met hem bekend geweest zijn; dit valt op te maken uit de verklaring, die hij Rüdiger dienaangaande gegeven heeft.’

‘De vroegere rentmeester is gisteravond gevangen genomen,’ zegde Rüdiger, ‘met hem te gelijk Godfried Grafhorst, de voormalige kamerdienaar van onzen vader.’

‘Om welke reden?’ vroeg Archimbald haastig. ‘Hebt gij hunne aanhouding bewerkt? Hebben zij ook u hunne booze, lasterlijke tong willen verkoopen?’

‘Dat wilde Steenhouwer inderdaad,’ hernam Rüdiger, ‘maar ik weigerde den schurftigen koop te sluiten en dreigde met de justitie. Mijn zwager Zwanenberg heeft den kerel ontmaskerd. Steenhouwer stond aan het hoofd eener vermetele inbrekersbende, die naar alle waarschijnlijkheid ook u, mijnheer Stern, beroofd heeft. Grafhorst was de heeler. Beiden zitten nu achter slot en morgen zal de huis-

zoeking bij hen plaats vinden; men hoopt daarbij nog menige duistere misdaad op het spoor te komen.'

'Dus zijn deze lasteraars eindelijk onschadelijk!' zegde Archimbald met een diepen zucht. 'Het heeft lang geduurd en tot in het laatste oogenblik hebben zij mij met hunne wraakzucht vervolgd. Zij vonden overal geloof met hunne boosaardige verdachtmakingen, zelfs bij degenen, die mij zouden hebben moeten verdedigen.'

'Moeten?' herhaalde Grüttner scherp. 'Indien dit woord op mij gemunt is, dan zou ik u kunnen vragen, of gij Rüdiger of mij verdedigd hebt, toen wij met uw vader in oneenigheid geraakten. Wie heeft ons destijds verdacht gemaakt?'

'Ik niet!' riep Archimbald verontwaardigd. 'Wie u het tegendeel zegt, die heeft u belogen, om tweedracht tusschen ons te zaaien. Ik kan het niet bewijzen, u ook niet dwingen mij geloof te schenken; maar op mijn eerewoord verklaar ik u, dat ik nooit tusschen een van ulieden en mijn vader gestaan heb. Kon ik geen verzoening tot stand brengen, zoo lag de schuld daarvan aan den geringen invloed, dien ik op vader bezat, gewis niet aan mijn goeden wil. En al zou ik destijds werkelijk gefaald hebben, zoo heb ik er ook bitter voor moeten boeten. Ik weet wel, dat gij en Irma mij destijds van erfenisjagerij beschuldigd hebt; maar daar op de tafel ligt eene nauwkeurige opgave der gezamenlijke nalatenschap. Onderzoek die en oordeel dan of uw verwijt gegrond is.'

'Er waren slechts schulden te erven,' bemerkte Abraham Stern, het grijze hoofd schuddende. 'Lieve hemel, ik moet het toch weten; ik ben toch de hoofdschuldeischer geweest!'

'Wie het niet gelooven wil, mag de papieren daar doorzien,' voegde Archimbald er op scherpen toon bij. 'Het is bitter door zijne eigene familie miskend en gesmaad te worden; ik heb dat ook op mij moeten laden en er diep onder moeten lijden.'

Op dit oogenblik meldde de bediende den heer Stroombeek aan, die onmiddellijk achter hem binnentrad. Nadat hij de aanwezigen begroet en een glas wijn gedronken had, zag hij aller blikken vol spanning en ongeduld op zich gericht.

'Zoo moet ik dan nu onthullen, wat ik sinds vijf en twintig jaar streng geheim gehouden heb,' dus nam hij met een diepen zucht het woord op, terwijl hij met de hand langzaam over voorhoofd en oogen streek. 'Hoe gij er ook over denken moogt, weest verzekerd, dat ik u in deze ernstige stonde de volle waarheid zeg. Ik was te dier tijde directeur van eene bankmaatschappij. Door mijn rusteloozen vlijt en door mijne kundigheden, had ik mij tot dezen post van vertrouwen opgewerkt Waar en hoe ik met den heer baron Theobald van Weniger bekend werd, doet verder niets ter zake; ik leerde hem kennen en hij scheen behagen in mij te vinden. Hij was destijds een hartstochtelijk speler, maar ik wist dat niet. Ik wist enkel, dat hij zich dikwijls in geldverlegenheid bevond en hij wenschte met mijne bankvereeniging in verbinding te treden om met zijne schuldeischers te vereffenen. Hij sloeg mij dit voor; ik moest weigeren. Niettemin bleef hij jegens mij vriendelijk en voorkomend. Hij noodigde mij herhaaldelijk uit, hem op zijn goed te bezoeken; ik weigerde ook dit, daar ik de herhaling van zijn verzoek betreffende het verstrekken van gelden vreesde.

DE MAMMOUTH BOOMEN VAN CALIFORNIE.

'Op zekeren avond hadden wij weder eene flesch wijn met elkander gedronken - het was oude, zware wijn - ik verkeerde in die opgewekte stemming, waarin men maar al te licht geneigd is, eene onberaden handeling te plegen. Zoo viel het den baron Theobald niet moeielijk mij in een ander wijnhuis te voeren, dat mij tot dusverre ten eenemale onbekend geweest was. De prachtige meubleering der salons, de vurige wijn en het voorname gezelschap vielen geheel in mijn smaak; ik bevond mij voor de eerste maal van mijn leven in een speelhol, zonder van de gevaarlijkheid der plaats het geringste vermoeden te hebben.

'Vooraleer het spel een aanvang nam, werd ik op mijn eerewoord tot geheimhouding verplicht; dezelfde verplichting namen ook alle aanwezigen tegenover mij op zich - ik nam aan het spel deel en won dien avond eene niet onbeduidende som. Deze winst was niet geschikt om mij over mijne afdwaling berouw te doen gevoelen. Mijn hartstocht was ontwaakt, ik dacht niet aan de mogelijkheid van een groot verlies, integendeel, ik meende nu op den besten weg te zijn, het vereischte kapitaal voor de vestiging van eene eigene bankierszaak te verwerven. Ik verscheen

dan ook de volgende avonden weder aan de speeltafel. Wat ik won of verloor was niet aanzienlijk, maar mijn hartstocht nam toe.

'Eindelijk kwam er een avond, waarop baron Theobald bankier was. Hij verlangde hooge inzetten, en daar allen zich aan deze voorwaarde onderwierpen, wilde ik niet daarin achterblijven. Het gereede geld, dat ik bij mij had, was spoedig verloren: ik speelde op eerewoord en baron Theobald schoot mij de som voor. En als het spel gesloten werd, was ik den bankhouder vijf duizend thaler schuldig.'

Stroombeek zweeg even stil. Hij streek met den neusdoek over zijn klam voorhoofd en greep met bevende hand naar het glas. Men kon het hem aanzien hoe zwaar hem deze bekentenissen vielen.

'Die avond heeft mijn geheele overige leven vergiftigd,' ging hij voort. 'De harde slagen van het noodlot, die mij troffen, riepen mij altijd weder mijne lichtzinnigheid in den geest terug. Als ik den anderen dag ontwaakte, was ik der vertwijfeling nabij. Waar zou ik het geld vandaan halen om de eereschuld te dekken? Ik bezat geen vermogen en tot een woekeraar durfde ik mij niet wenden; want kwam mijne lichtzinnigheid aan den dag, dan werd ik ongetwijfeld uit mijne betrekking ontslagen en al mijne verwachtingen op de toekomst waren vernietigd. In die ontzettende stond deed ik de gelofte nooit weder in het spel het geluk op de proef te stellen; met deze gelofte echter, die ik tot heden trouw gehouden heb, was de schuld niet gedelgd.

'Ik ging nog denzelfden dag naar den baron, die mij vriendelijk als altijd ontving; ik zette hem mijne omstandigheden uiteen en sloeg hem voor de schuld in maandelijksche betalingen af te doen. Aanvankelijk lachte hij over mijn voorslag, poogde ook mijn besluit aan het wankelen te brengen, door op de mogelijkheid te wijzen, dat ik toch het gansche bedrag en nog meer terugwinnen kon. Toen ik standvastig bleef, werd hij toornig. Eene eereschuld moet hoogstens binnen drie dagen afgedaan worden, zegde hij; dat had ik moeten bedenken toen ik op mijn eerewoord verder speelde. Hij zelf werd door zijne schuldeischers in het nauw gebracht, hij kon hen niet met ijdele woorden afschepen gelijk ik met hem beproefde; het was zijne zaak niet om te onderzoeken of ik betalen kon. Hij wilde echter geduld oefenen, liet hij er op volgen, als ik hem met de bankvereeniging in verbinding stelde; de vereeniging zou de gezamenlijke schuld die op het goed rustte, tegen de gebruikelijke renten overnemen en bovendien een krediet openen dat hij niet misbruiken zou.

'Deze voorwaarde kon ik niet vervullen. Ik kende thans de ongunstige omstandigheden van den baron; het vertrouwen, dat de bankvereeniging in mij stelde, mocht en wilde ik niet misbruiken. Mijne weigering verdroot hem nog slechts des te meer. Hij zegde mij met barsche woorden, dat hij het geld tot elken prijs binnen drie dagen moest hebben. Indien ik deze vordering niet nakwam, zou hij welmiddelen weten te vinden mij tot betaling te dwingen, al zou hij zich ook met dat doel tot mijne chefs wenden. Zoo scheidden wij van elkander. Ik nam de overtuiging mede, dat baron Theobald zijne bedreiging volvoeren zou, indien ik de betaling niet binnen den mij gestelden termijn deed.

(*Slot volgt.*)

[Nummer 34]

De Amsterdamsche Groenmarkt.

DE AMSTERDAMSCHE GROENMARKT, NAAR DE SCHILDE IJ VAN GABRIEL METZU.

Het werkelijke leven in al zijne bonte verscheidenheid, zijne schilderachtige kleur en zijn ongezochten humor weer te geven, ziedaar wel het door loopend kenmerk der karakteristieke oud-Hollandsche schilderschool. De koude geest van het protestantisme ontzei hare meesters de hooge en reine sferen der gewijde kunst, waar de scheppende verbeelding in vrije vlucht opzweeft tot de hoogste idealen, en de burgerlijkheid van het Hollandsche volkskarakter schiep over het algemeen ook weinig behagen in grootsche, aangrijpende voorstellingen. Var daar dat de Hollandsche schilderkunst hare hoogste uiting vond in schutters- en regentstukken, terwijl zij zich voor het overige bepaalde tot het portret en het genre, tot

boerenkermissen en herbergtafereelen, binnenhuisjes en landschappen. Maar juist door die betrekkelijke beperking werd die kracht, dat karakter, die meesterschap in de techniek verkregen, welke aan de Hollandsche school eene eenige plaats geven in de kunstwereld.

Gabriël Metzu, wiens *Groenmarkt van Amsterdam* wij in dit nummer weergeven, behoort tot de eerste oud Hollandsche meesters.

In 1630 te Leiden geboren, werkte hij eerst daar onder leiding van Gerard Dou en vestigde zich omstreeks 1650 te Amsterdam, waar hij onder Rembrandt's invloed kwam en in 1667 stierf Het voorbeeld zijner twee geniale leermeesters valt niet te miskennen in zijne doeken, die vooral geroemd worden om de overeenstemming en den zachten overgang der tonen, de fijnheid van het koloriet, de geestigheid en nauwkeurige teekening der figuren. Over het algemeen hebben zijne schilderijen iets behaaglijks, dat den toeschouwer onwillekeurig inneemt.

Zijne *Groenmarkt van Amsterdam*, door velen als zijn meesterstuk beschouwd, bevindt zich met nog vijf andere zijner tafereelen in den *Louvre* te Parijs.

Een liedje uit den ouden tijd.

Gansch eigenaardig ontwikkelt zijn de muzikale kennissen der Tyrolers.

Als zij des Winters in de eenvoudige en gezellige huiskamer of des Zomers op de bank, voor de schilderachtige woning, op de cither eene droomerige melodie *improviseeren*, dan zijn die zilverige, ingrijpende en tot zachte mijmering stemmende tonen inderdaad de ongekunstelde weergeving van de reine hartsgevoelens dier natuurkinderen. Niet in teedere en gloedvolle woorden, maar door de lieflijke en indringende stem der cither, - voor hen het nationale muziekinstrument bij uitnemendheid - spreekt hunne ziel, als zij hare zoetste gewaarwordingen ontboezemen of de gemoederen vermilderen wil. Als de Tyrolers daarentegenjuichen of tot vroolijkheid opwekken willen, dan klinkt hun jubelzang, met zijn verrassend en eigenaardig keelgeklater, helder en schallend over den begroenden berg, door blijde echo's herhaald. soms ook paren zij snaartuig en stem, zooals de grootvader onzer gravure, tot het voordragen van een roerend of lustig lied. En dat de liefde tot de muziek,

tot *hunne* muziek, bij hen niet vermindert, maar veeleer vermeerdert met de jaren wordt door dien ouden zanger insgelijks duidelijk betoond. Men ziet het hem aan, dat hij inderdaad geen grooter genoegen kent dan zijne kleinkinderen, de lievelingen zijns harten, te vergasten op een liedje uit den ouden tijd, - een lied dat hem met zijne herinneringen terugvoert in de wereld vol zoete begoochelingen, die zich ook weldra voor zijne jeugdige toehoorders ontsluiten zal. Zoo bindt hij met zijn zang, als de Bard der oudheid, het verleden aan de toekomst, overtuigd dat zijn Tyrol, het oude, eenvoudige, aartsvaderlijke Tyrol blijven zal, zoolang er de cithers en de vaderlandsche bergliederen klinken zullen.

Judith vertoont het hoofd van Holophernes.

Dit prachtige tafereel is eene afbeelding van de grootste schilderij der Vaticaansche tentoonstelling, een treffend historiestuk van den Italiaanschen schilder Pietro Aldi, uit Siena.

Het doek stelt Judith voor, aan het volk van Bethulië het afgeslagen hoofd van Holophernes vertoonende. Ternauwernood is de dag aan den hemel; de eerste stralen der morgenzon verlichten het kamp der Filistijnen, wier ontsteltenis bij de ontdekking van den dood huns aanvoerders de belegerden van de muren hunner stad kunnen gadeslaan. De bijbelsche heldin, op een uitstekend stuk muur van de vestingwerken geklommen, in de nabijheid van het geheime poortje, waardoor zij in de stad is teruggekomen, heeft het bloedige hoofd uit den zak genomen, door hare oude slavin gedragen, en heft het fier omhoog ten aanschouwe der verdedigers van Bethulië. De ontzagwekkende, ofschoon echt vrouwelijke schoonheid van haar gelaat verklaart de betoovering, waardoor het haar gelukt is, den geduchten veldheer in hare macht te krijgen. Wat het costuum betreft, die groote moeilijkheid voor bijbelsche voorstellingen, daarin heeft de schilder het voorbeeld van Vernet gevolgd en de Arabische kleederdracht voor het Hebreeuwsche volk aangenomen.

Het omvangrijke schilderstuk is door den begaafden kunstenaar vervaardigd, ingevolge eener bestelling van de Dames van het H. Hart. Na afloop der tentoonstelling zal het eene plaats krijgen in het Vaticaan, dat overigens reeds twee Judith's bezit, ééne van Michel-Angelo, op het gewelf der Sixtijnsche kapel, en ééne in de zaal der Onbevlekte Ontvangenis, op last van Pius IX door Podesti met muurschilderingen versierd. De Judith van Aldi zal, omgeven door een grootschen, monumentalen lijst, in de zaal van het consistorie geplaatst worden.

De ladder van den H. Jozef.
Eene Vlaamsche legende
Door Belga.

Op zekeren dag, waarschijnlijk omstreeks het oktaaf van Allerheiligen, waren de heilige bewoners des hemels met elkander in gesprek, en druk aan het redeneeren over allerlei zaken.

- 'Vindt ge niet,' zeide plotseling een hunner, 'dat er sedert eenigen tijd al rare snaken in onze heerlijke stad rondkuieren? Als wij niet in den hemel waren, zou ik zeggen dat zij een zeer verdacht voorkomen hebben.'

- 'Inderdaad,' antwoordde een andere heilige, 'en die nieuwelingen die aan niemand van ons kennis hebben, zien er werkelijk niet deftig genoeg uit voor ons hemelsch Jerusalem.' Zoo gaf ieder zijn gevoelen te kennen, niet uit nijd of afgunst, want die zijn in den hemel niet te vinden; maar alleen uit bezorgdheid voor de eer en glorie van de heerlijke stad Gods. Na veel over en weer praten, kwam men eindelijk tot het besluit eene deputatie naar Sinte-Peter te zenden, en hem uitleg te vragen waarom hij zulk aardig volk in het paradijs toeliet, terwijl hun verwaarloosd uiterlijk en grove manieren toch schenen te bewijzen dat zij eerst nog een tijdje door de vlammen moesten gezuiverd worden.

De afgezondenen vonden Sinte-Peter druk bezig met wegen en meten, en het natellen der verdiensten van eene groote menigte postulanten. Er was een geweldig gedrang uit alle steden, uit alle landstreken der wereld, want het was juist ten tijde van een groot jubilé. Sinte-Peter was met een ongelukkigen dronkaard aan den gang, die in den hemel zocht binnen te komen, en bewees hem klaar als de zon dat hij eerst nog eens ferm in het vagevuur moest geblakerd worden, om de jeneverlucht kwijt te raken. De arme man bad en smeekte, maar Sinte-Peter was onvermurwbaar, toen Sint-Adriaan hem op den schouder tikte:

- 'Sinte-Peter, portier des hemels, een woordje als het u belieft!' zeide hij.

- 'Laat me toch met vrede,' antwoordde Sinte-Peter, 'ge ziet wel dat ik geen oogenblik tijd heb.'

- 'Kom, kom,' hernam Sint-Adriaan, 'sluit dien drinkebroer maar buiten, en luister liever eens naar ons. Wij hebben een groot respekt voor het aanzienlijk ambt, dat gij bekleedt, en daarom juist komen wij u vragen wat de reden is dat gij in den laatsten tijd zoo streng niet meer zijt als vroeger, en allerlei volk den hemel binnenlaat van hetzelfde slag als de kwibus, dien gij daareven hebt doorgestuurd. Men ontmoet hier tegenwoordig overal van die menschen.'

- 'Wat zegt ge daar?' riep Sinte-Peter driftig uit, 'ik sta hier dag en nacht op mijn post, ik gun mij geen oogenblik rust om alle paspoorten goed na te zien, en alle harten te doorgronden. Ik kan verklaren dat er nooit iets door deze deur is binnengekomen wat niet heilig en zuiver was, van het oogenblik af dat onze goddelijke Meester mij de sleutels heeft toevertrouwd; want niemand komt er door zonder dat ik zijne gedachten, woorden en werken zorgvuldig heb nagezien en gewogen. En moet ge mij dan mijne onachtzaamheid en zwakheid komen verwijten!'

- 'Nu, nu, Petrus,' zeide Sint-Markus, 'maak u maar niet boos, maar bekijk liever dien kerel eens, die daar ginds voorbijgaat. Hebt gij ooit zoo 'n figuur in den hemel gezien? Zie eens hoe vreesachtig hij naar ons kijkt, hoe hij zoekt weg te sluipen! Wat dunkt u van zijne schoenen, die nog vol zitten van het slijk der booze wegen, die hij bewandeld heeft, van zijn rooden neus, van zijne verscheurde kleederen, die ongetwijfeld zoo toegetakeld zijn geweest bij eene ruzie in de herberg? Is zoo'n man hier wel goed op zijne plaats?'

Sinte-Peter bleef verstomd staan. Hij nam zijn groot register, en doorbladerde het van alle kanten, maar kon er geene hoogte van krijgen. Die kerel zag er ook inderdaad meer uit als een steunpilaar van de herberg dan van de kerk. Zijne knuisten schenen meer gewend om zijne arme vrouw af te ranselen dan wel om den rozenkrans te bidden. Het was duidelijk dat hij tot het soortje behoorde, die door het oog van eene naald gekropen zijn. Sinte-Peter kon zijne oogen niet gelooven.

- ‘Ik ben bedrogen, dit is klaar en duidelijk!’ riep hij uit. ‘Die vent is zeker niet door de groote deur binnengekomen, maar is hier op de eene of andere manier binnengesmokkeld. Wij moeten hem beetpakken en ondervragen! Kom, Sint-Yvo, gij zijt de eenige advokaat, dien wij hier hebben; ga er eens op af, en beproef eens om er achter te komen, wie zulk gezelschap in den hemel brengt.’

Sint-Yvo, door een heiligen ijver vervoerd, sprak den indringer aan en door eenige behendige vragen was hij spoedig geheel op de hoogte gebracht.

- ‘Ik weet het al!’ sprak hij, terwijl hij haastig terugkwam. ‘Dat is weer iets van Sint-Jozef!.... Dat is nu het geheim van al dat zagen, schaven en timmeren, dat wij soms achter dat dichte boschje hooren, daar tegen den muur van het Paradijs. In den uitersten hoek van het boschje, waar nooit een engel of een heilige voorbijkomt, heeft Sint-Jozef eene werkplaats ingericht. En raadt nu eens wat hij uitvoerde, terwijl wij allen meenden dat hij zich bezighield met zijnen onschuldigen arbeid van vroeger? Ver van alle onbescheidene blikken heeft hij eene groote ladder gemaakt en tegen den muur van onze hemelsche stad gezet. Daar hebt ge nu het gansche geheim!’

Bij dit onverwachte nieuws spoedden zich alle heiligen naar de aangewezen plaats. En jawel, daar stond de ladder van Sint-Jozef tegen den muur, en reikte over den top!

- ‘Daar hebben wij nu een onwederlegbaar bewijs!’ riep Sinte-Peter. ‘Het is duidelijk dat Sint-Jozef langs deze ladder de zielen binnenhelpt. Nu begrijp ik, waarom de kinderen der aarde hem zoo dikwijls aanroepen en waarom ik zooveel vreemdsoortig volk gelijk aan dien gast van daareven, de medalie zie dragen van Sint-Jozef.’

Een ware storm van verontwaardiging brak bij deze woorden los, en alle koren der zaligen protesteerden tegen deze aanmatiging van Sint-Jozef. Vooral Sinte-Peter was ontevreden.

- ‘Een fraai ding!’ knorde hij; ‘wat heb ik nu aan mijn roemvol ambt van portier van het hemelsch Jerusalem? Ik doe nog liever afstand van mijnen post dan te dulden dat eene enkele ziel hier binnenkomt anders dan door deze deur en met behulp van dezen sleutel..... Wat moeten wij nu aanvangen? Kom, Sint-Paul, groote leeraar, geef ons een goeden raad .... en gij allen, heilige Apostelen, wat zullen wij beginnen?’

Allen waren van één en hetzelfde gevoelen, allen verklaarden dat men zulk een misbruik niet mocht dulden, en dat men zoo spoedig mogelijk den ganschen troep vagebonden, dien Sint-Jozef had binnengebracht, uit den hemel moest jagen. Terstond sprong Sint-Joris te paard met de lans in de vuist, Sint-Hubert greep zijne werpspies, Sint-Paul zijn zwaard en men stelde zich reeds in beweging, toen Sint-Jozef kwam aangeloopen, en hen vol zachtmoedigheid toesprak:

- ‘Als gij nu allen partij tegen mij trekt, wat kan ik dan alleen doen om mijne beschermelingen te verdedigen en hier te houden? Maar wilt toch bedenken dat ik slechts gebruik maak van mijn voorrecht en mijn recht; dat men nooit mag zeggen dat een sterveling, wie dan ook, te vergeefs zijn vertrouwen op mij heeft gesteld. Wanneer dus mijne beschermelingen moeten heengaan, welnu, dan vertrek ik met hen.’

- ‘Doe zoo als gij verkiest!’ - antwoordde men, en Sint-Guido, de oude koster van Anderlecht, zeide: Amen.

Sint-Jozef verzamelde dan al zijne beschermelingen. Het was eene talrijke menigte, en men zag er van alle rangen en standen.

- ‘Goede reis!’ klonk het van alle kanten.

- ‘Ik zal aanstonds vertrekken,’ hernam Sint-Jozef, ‘hebt maar een weinig geduld tot ik mijnen ezel heb gezadeld, want gij begrijpt dat ik mijne Bruid met haren Zoon ook medeneem.’

Deze woorden waren voor de verschrikte heiligen als een donderslag. Verstijfd van schrik en ontsteltenis, hielden zij de handen voor de oogen en durfden niet opzien. Sint-Joris bekwam het eerste en bracht spoedig zijn paard op stal; Sint-Hubert en Sint-Yvo maakten zich vol angst uit de voeten; allen gingen verlegen heen. Toen Sint-Jozef zag dat hij alleen overbleef, stelde hij zijne beschermelingen gerust, en keerde stil naar zijne werkplaats terug, waar hij zich haastte nog een paar sporten aan zijne gezegende ladder toe te voegen.

Nog altoos staat deze daar, ten dienste zijner vrienden, die vreezen langs de groote poort niet in het Hemelrijk binnen te geraken.

Aan de poort der eeuwigheid.

De gordel van driedubbel metaal, welke Horatius hem wil medegeven, die voor de eerste maal de open zee bevaart, is tot nu toe overbodig geweest voor allen, die met het stoomschip ‘Koning Willem’ het grauwe Nederland met het schitterende Java verwisselden.

In stille nachten, door maan en sterrenlicht verhelderd, terwijl de rollende golven zacht het reuzenschip wiegen, of op dagen van gouden zonneschijn, wanneer het heenglijdt over de licht gekrulde, in duizenden kleuren weerspiegelende groene golven, dan is het schoon, verheven aan boord te zijn van den trotschen damper.

Aan boord is allengs alles tot rust gekomen en beginnen de bewoners van het drijvende hotel elkander opmerkzaamheid te schenken. Over het geheele schip is de zonnetent gespannen; de dames, die vooraf aan Neptunus offerden, zijn ‘frisscher en lieflijker’ dan ooit te voorschijn gekomen en men zegt: ‘zeeziekte maakt schoon;’ en de heeren, die rookende, lezende of rillende in de fijne, gevoelige morgenlucht op dek zijn, begroeten met vreugde de reisgezellinnen. Want de reis is lang en de ruimte beperkt.

Er zijn veel passagiers aan boord; trouwens in de tweede kajuit meer dan in de eerste en het volst is het in het zoogenaamde tusschendek, de verblijfplaats der troepen, die met iedere gelegenheid naar Indië vervoerd worden. Kon de zon daar een blik werpen, veel treurigs en ellendigs zou zij aanschouwen. Onder de gasten in de groote kajuit heerscht eene vroolijke stemming. In den salon liggen tijdschriften en dagbladen en bevinden zich tevens eene boekenkast, een vleugelpiano, albums en kaarten. Maar vooral de tafel is uitmuntend, en ongemerkt wordt de reis voortgezet en nadert men iederen dag meer het einde. De Middellandsche Zee, het Suez-Kanaal en de Roode Zee zijn doorgestoomd. In Port-Said en Aden werden de steenkolen ingenomen en werd de voorraad ijs nagezien; en nu baant de boot zich een pad door den baanloozen, stillen Oceaan; al is het ook bladstil, toch beweegt hij zich als de lange ademhalingen van den gerust slapende.

Na het diner trekken de ouden heeren zich terug; de jongelingen trachten zeebeenen te krijgen en balanceeren over het schommelende dek, 't gaat vroolijk toe op de ‘campagne,’ waar anders eene deftige stilte heerscht. De wind is aangewakkerd tot eene fiksche bries, en nu en dan huppelen de zilveren schuimvlokken over de verschansing en ontlokken een werkelijken of gemaakten gil aan een lieven mond.

Op de zoogenaamde ‘bak,’ die eigenlijk geene plaats voor jonge dames is, bevond zich op 't oogenblik eene jonge dame geheel alleen. Gehuld in een even eleganten als doelmatigen reismantel, over het sierlijke stroohoedje een blauwen sluier, die de wind vroolijk doet wapperen, leunt zij achteloos tegen de koperen leuning, door de ondergaande zon beschenen, in eene zee van goud en licht.

Even onbeweeglijk leunt een jonge officier, tegen den kajuitstrap der 2e klasse passagiers en beschouwt onafgewend de jonge dame. Zijne diepliggende, bruine oogen getuigen van meer dan voorbijgaande belangstelling en de fijne neusvleugels boven de lichtbruine moustache t i l en licht. Het verlangen haar aan te spreken is in tweestrijd met zijne vrees, indringend te schijnen. Eindelijk behoudt het verlangen de overhand, vlug staat hij naast haar en vraagt met eene diepe welluidende stem:

‘Herinnert deze plaats u niet aan de terrassen van St. Bastiano boven Napels, de stad van 't voortdurend gedruisch?’

Als zette zij een gesprek voort, antwoordde het meisje, het trotsche hoofdje een weinig omwendende:

'Gij hebt gelijk; de verwarde geluiden van het werken der machine, het geloei der koeien, het zingen en praten der manschappen en passagiers, deed mij er nog een oogenblik aan denken.'

Toen verzonk zij weder in die koele, bijna trotsche terughoudendheid, welke de jonge officier reeds gedurende de geheele reis aan haar had bemerkt. Die koele, nooit kwetsende, maar iedere toenadering van heer of dame terugwijzende, vervelende, trotsche bedaardheid.....

Zou hij gaan of blijven? Hij besloot tot het laatste; de gelegenheid was te gunstig.

'Dus heb ik mij niet vergist, toen ik in u de dame meende te herkennen, die in den Herfst, nu een jaar geleden, te Napels op het terras naast mij stond?'

De jonge dame knikte achteloos en zeide koel:

'Gij waart toen zoo beleefd, mij mijn reisjournaal terug te brengen, dat ik verloren had.'

'Gij hebt mij dus herkend?' riep de jonge officier met slecht verholen blijdschap.

'Dadelijk. Mijn herinneringsvermogen is uitstekend voor gelaatstrekken en.... niet minder voor bewezen diensten!'

De officier boog en zweeg, doch beet op zijne moustache. Zij had hem dus herkend en de geheele reis niet meer aandacht op hem genomen, dan op ieder ander passagier, die haar was voorgesteld. Hij gevoelde zich evenwel gelukkig. Sedert den dag, dat hij haar voor het eerst had gezien, leefde haar beeld in zijn hart en nu hij haar dagelijks zag, beminde hij haar met al de liefde van een onbedorven gemoed, vurig... maar hopeloos. En waarop zou hij ook zijne hoop gronden, hij, een arm officier, die op fortuin moest dienen, en zij de dochter van den schatrijken tabaksplanter Van Muuren.

Met een kloppend hart stond hij zwijgend naast haar. Zij keerde zich om, groette met eene lichte beweging van het hoofd en verwijderde zich zwevend over het dek, met zulk een sierlijken gang, dat zelfs het slingeren van den stoomkolossus er door verminderd scheen.

De dagen spoedden zich voort en de reis naderde haar einde, begunstigd door voortdurend fraai weder, met diepen onbewolkten hemel

Des avonds werd er in den salon muziek gemaakt; men praatte, men lachte, alsof men in een hotel op het vasteland was, en Margaretha van Muuren bewoog zich onder de passagiers als eene prinses, onbewust van hare koninklijke verschijning. En George beminde haar tot gek wordens toe, zooals hij met iederen dag meer moest bekennen. Met hem spreekt zij volstrekt niet meer dan met ieder ander; een nauwlettend opmerker zou wellicht gezegd hebben, minder; het vuur, dat uit zijne oogen straalt, is echter welsprekender dan hij zelfs vermoedt. Hoe dit zal eindigen, daaraan denkt de jeugdige officier niet, hij wil er ook niet aan denken. De reis duurt nog een paar weken en dagelijks kan hij haar zien en dan....

Een prachtige sterrennacht op den grooten Oceaan.

De meeste passagiers hebben hunne hutten opgezocht. Op dek is nog slechts het wachtvolk en eene enkele dame. Margaretha zit dicht tegen de verschansing, een donkere sjaal omhult haar geheel, zwijgend staart zij naar de millioenen lichtende vonken op de vlammende zee. Reeds meermalen heeft zij het lichten der zee bewonderd, maar telkens boeit het haar opnieuw. Niet ver van haar verwijderd staat, in de donkere schaduw van de campagne, George en ziet en denkt slechts aan haar. Alles is doodstil; het dreunen en rollen van de machine is het eenige geluid, de polsslag van den stoomenden Leviathan mag niet stilstaan.

Daar bemeestert een vreeselijke schrik den jongen officier; op eenmaal heeft de pols van hun aller bestaan, opgehouden te slaan, eene onheilspellende stilte is gevolgd op het doffe geluid van het werken der machine; er heerscht eene even haastige als opgewonden beweging onder het scheepsvolk. Margaretha slaat er geen acht op. George springt op en gaat naar de machinekamer. Dadelijk daarop hoort men van beneden een ongewoon leven; slaapdronken matrozen en soldaten tuimelen tegen elkander op de smalle trappen, een ander vreemsoortig geluid doet zich vernemen.... de pompen worden aangezet.

Na eenige oogenblikken verschijnt George, bleek als een doode, op dek. Nu behoeft hij aan geene complimenten meer te denken, daarmede is het nu voorbij, misschien voor altijd.

Margaretha is opgestaan en vraagt hem bedaard:

'Waarom staat de machine stil, mijnheer Van Epscheuten?'

'Mejuffrouw,' stamelt George ademloos en zijne bedaardheid zoekende te herwinnen, 'een gebrek....'

'Wat is er gebeurd?' valt het meisje hem haastig in de rede.

'Het schip is lek gesprongen, niemand begrijpt er de oorzaak van, noch hoe lang het reeds heeft plaats gehad; onverhoeds heeft men het water bemerkt, dat steeds rijzende is; zoo als u hoort, zijn de pompen reeds in werking.'

'Bestaat er gevaar?'

Met gebalde vuisten blijft George zwijgend staan.

Na eene korte poos vraagt Margaretha zachtjes:

'Is er nog hoop?'

'Hoop is er altijd,' maar als een kreet van vertwijfeling klonken die woorden van George's lippen, zijne hand wees naar de booten, rond welke zich reeds een aantal matrozen verzameld hadden.

'Zouden die kleine booten ons allen kunnen bergen?' vroeg Margaretha huiverend.

'Wij willen het hopen.'

Wederom zwijgt Margaretha. Eensklaps springt zij op, en voor het eerst ziet George angst en vrees op dat fraaie gelaat.

'Mijn vader!' kreet zij, en wil hem voorbij ijlen.

De officier houdt haar tegen.

'Ik heb uw vader gewaarschuwd. Hij komt terstond hier, voorloopig verzoekt hij u boven te blijven; hij maakt zelf het meest noodzakelijke in orde... hij wenscht dat u op het dek blijft.'

Met gevouwen handen bleef het wanhopige meisje staan.

Op dat gedeelte van de campagne, waar zij zich bevonden, was niemand.

De zachte, zoele avondlucht omgeeft hen en myriaden sterren fonkelen boven hunne hoofden, terwijl de donkere golven van de onpeilbare zee zich voortspoeden. Wellicht rusten zij op haren bodem, vóór dat de nieuwe zon is opgegaan.

'Zoo jong en schoon en sterven!' denkt George, terwijl hij Margaretha met een droeven blik aanziet. Aan zich zelf denkt hij niet, ondanks de booten, wordt hij toch van haar gescheiden: hij moet bij zijne soldaten blijven En welke redding bieden die zwakke booten aan! Ware het wellicht niet beter met het zinkende schip onder te gaan, dan verlaten rond te drijven, een speelbal van wind en golven op den wijden Oceaan? Honger en dorst dooden langzaam en smartelijker dan de barmhartige zee.

Als een zucht van vertwijfeling, bijna zich zelf onbewust, klonk het van zijne lippen: 'Margaretha!'

'George!' klonk het zacht terug.

Het volgende oogenblik lagen zij in elkanders armen..... op den drempel der eeuwigheid.

‘Gij bemint mij dus ook, éénig geliefde?’

‘Sedert ik u ken, George!’

‘En gij kondt mij zoo lang naar uw bezit laten wachten, zoo'n langen tijd?’

‘Moest ik eene hoop bij u doen ontstaan, die nooit vervuld kan worden? Mijn vader geeft nimmer zijne toestemming tot een huwelijk met een soldaat! nooit.... nooit!.... zou ik het éénigste geluk, dat ik had, moedwillig vernietigen? Nu toch mocht ik dagelijks met u omgaan, u zien, uwe nabijheid genieten!’...

‘Wist hij dat ik u liefhad?’

‘Reeds sedert lang?’

‘Maar nu zijt gij mijn, nu behoort gij mij toe?’...

‘Ja, geliefde, tot in den dood, mijn George,’

‘Maar als wij ons leven redden?’

Margaretha rukte zich van hem los.

‘Vraag mij niets, George! Laat mij mijne smartelijke zaligheid ten volle genieten!’

Maar George vervolgde met zelfkwellenden angst:

‘Indien wij in het leven blijven?’

Margaretha sloeg hare door tranen verduisterde oogen tot hem op en kreet:

‘Dan, George, zijn wij dood voor elkander!’

Snikkend wierp zij zich weder in zijne armen.....

De pompen kraakten en steunden als in vermoeiden strijd met het verraderlijk element, de matrozen staan bij de booten. De passagiers loopen wild en radeloos door elkander, terwijl de geconsigneerde soldaten een woest gebrom aanheffen.

EEN LIEDJE UIT DEN OUDEN TIJD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN P. FELGENTREFF.

Hoe lang George en Margaretha zoo bij elkander hebben gestaan, arm in arm, wisten zij niet. Alles vergaten zij wat hen omringde, zij geloofden zich alleen op den drempel der eeuwigheid. De luidklinkende metalen stem van den kapitein wekt hen plotseling uit hunne verdooving. Het water begint te zakken: het gevaar is voor het oogenblik geweken.... het schip is gered!....

Margaretha rukt zich los uit George's armen, valt hem nog eenmaal om den hals en kust hem met den kus der reinste, innigste liefde.

‘Vaarwel, George! vaarwel, mijn innig geliefde man, mijne hoop en mijn leven, vaarwel!....’

George kon nauwelijks een woord uiten.

‘Dat is het uur van mijnen dood,’ steunde hij. ‘De dooden zwijgen en verraden niets.’

Als vernietigd zinkt George's hoofd op zijne borst. Toen hij opzag, was hij alleen....................

En wederom gingen de dagen voorbij, elken dag prachtige zonneschijn, juist genoeg wind om de warmte te temperen, en passagiers en manschappen, niemand dacht meer aan het geleden gevaar, alles ging weder zijn ouden gang, men las, maakte muziek, besprak met een ijver, eene betere zaak waardig, de nietigste, dagelijksche voorvallen en vermaakte of..... verveelde zich.

George en Margaretha waren elkander vreemder en beiden hielden zich meer op een afstand dan ooit te voren. Alleen kon men bemerken, dat zij ernstiger en bleeker waren dan voorheen.

Mijnheer Van Muuren, Margaretha's vader, zit gemakkelijk in zijn schommelstoel, rookt, studeert, rekent, schrijft en spreekt over allerlei, evenveel als altijd, dat wil zeggen, bijna niets. Hij geeft de voorkeur aan eene partij schaak, waarbij, zooals men weet, weinig of niet wordt gesproken.

Op een goeden dag ontbreekt hem echter zijne tegenpartij Toevallig is George in den rooksalon en Van Muuren vraagt hem dringend: ‘Speelt gij schaak? Zullen wij eene partij maken?’

George van Epscheuten buigt sprakeloos van verwondering. Het is de eerste maal, dat de planter hem aanspreekt. Vóór hij nog volkomen bewust is van hetgeen er gebeurt, zit hij tegenover den vader van Margaretha en spant zich in zijne gedachten te regelen en meester over zijne gelaatstrekken te blijven.

De partij wordt aangenaam afgespeeld. George maakt gebruik van al zijne kennis en oplettendheid, om de tegenpartij het niet al te gemakkelijk te maken, waardoor deze blijkbaar wordt gestreeld. Sedert dat oogenblik speelden zij meermalen eene partij met elkander en wisselden nu en dan eenige woorden.

Margaretha wordt steeds door George vermeden; hare fraaie, regelmatige trekken zijn even onbewegelijk en kalm als immer te voren; alleen wordt zij met den dag bleeker en magerder.

Reeds telde men de dagen, die er moestenverloopen, eer men zou aankomen, toen de heer Van Muuren na eene gespeelde partij, die hij aan George verloren had zeide:

‘Zijt ge met lijf en ziel soldaat, mijnheer Van Epscheuten?’

‘Het is mijn vak,’ antwoordde George eenvoudig.

‘En natuurlijk dweept gij er mede?’

VATICAANSCHE TENTOONSTELLING. - Judith vertoont het hoofd van Holophernes, naar de schilderij van PIETRO ALDI.

'Ik hoop, dat ik mijn plicht doe.'

'Natuurlijk zult gij dat doen; maar houdt gij ieder ander beroep voor minder aangenaam, voor minder.... eervol?'

George haalde stilzwijgend zijne schouders op.

'Zoudt ge niet liever een ander beroep willen uitoefenen? Zich voor eene onverschillige zaak te laten doodschieten of verminken, vind ik niet dat de voorkeur verdient.'

George lachte bitter. 'Waarom gesproken over toestanden, die zich toch niet laten veranderen?'

Mijnheer Van Muuren stapte echter van zijn onderwerp niet af.

'Kom, kom, alles is mogelijk; wat zoudt gij er bijvoorbeeld van denken, om koopman te worden?'

'Om u de waarheid te zeggen, heb ik over zoodanige mogelijkheid nooit nagedacht.'

Mijnheer Van Muuren ziet hem een oogen blik uitvorschend aan en zeide toen langzaam en nadrukkelijk:

'Gij bevalt mij. De geheele reis heb ik u gadegeslagen.'

George verbleekte van schrik.

'Ja, gadegeslagen, bijzonder sedert dien nacht van angst en schrik.... Gij en mijne dochter,' ging de planter voort, 'Margaretha is een dapper meisje, maar gij hebt u evenzeer als een braaf soldaat gehouden. Ik acht u en heb mijn kind lief. Maar, zooals gij weet, aan een "soldaat" geef ik haar nooit... Mijnheer Van Epscheuten, gij bemint mijne dochter; zoudt gij aan haar dien van goud schitterenden uniform willen opofferen en eenvoudig koopman worden, zooals ik ben?'

Verbaasd, verstomd door het onverwachte, ongelooflijke geluk, dat zich aan hem voorspiegelde, boog George het hoofd; toen hij het ophief, schitterden er tranen in zijne oogen. Hij bukte om de hand van den planter aan zijne lippen te brengen, maar deze legde hem de beide handen op zijne schouders en zeide:

'Gij zijt de onze?'

'Met geheel mijn hart!'

Op hetzelfde oogenblik klonk de klok voor het diner en spoedig daarna verscheen eene bekoorlijke meisjesgestalte in de deur.

'Margaretha,' zeide haar vader, 'Mijnheer Van Epscheuten zal u aan tafel geleiden. Geef uwen verloofde den arm.'

Wetenswaardigheden.

Het schoonmaken van wollen kleeren.

Het bewijst gewoonlijk niet voor netheid iemand met een vetten kraag te zien loopen. Toch kan dit allicht gebeuren, al is de jas ook op verre na niet versleten. Dit ongemak kan men evenwel op de volgende wijze verhelpen:

In een halven liter water kookt men tien gram tabak, en in dat vocht dompelt men een stijven borstel en borstelt daarmede het kleedingstuk naar alle zijden. Is het vocht in het goed getrokken, dan strijkt men het naar den draad en hangt het te drogen. Dit middel kan men vrij gebruiken, daar men voor geen tabakslucht heeft te vreezen.

***

Zijden hals- en zakdoeken te wasschen.

Het gebruik van zijden hals- en zakdoeken zou stellig toenemen, als onze huismoeders maar wisten hoe ze te wasschen. Een dezer arbeidzame vrouwen wijst ons op het volgende middel, dat zij zelf sinds geruimen tijd zonder eenige schadelijke gevolgen heeft gebezigd. Men wascht de doeken met witte houtzeep in koud water, spoelt ze goed door, neemt de hoeken met de vingertoppen en beproeft door slaan de grootste vochtigheid er uit te krijgen. Daarop wikkelt men ze in een schoonen doek, laat ze aldus een kwartier liggen en strijkt ze met een heet strijkijzer uit. Mochten de sjaals of zakdoeken inmiddels wat sterk opgedroogd zijn, dan moeten ze eerst met water bevochtigd worden.

***

Gebakken ijs.

Men moge vreemd opzien bij het lezen dezer regels, maar 't is toch een feit, dat ijs gebakken wordt en, aldus bereid, een heerlijk gerecht oplevert, Hoe dit in zijn werk gaat, leeren ons de Chineezen, op wier spijskaarten men nog veel zonderlinger gerechten vindt.

Zoo is het bij hen ook een gebruik, dat bij een feestmaal haaienvinnen of vier jaar lang in leem begraven eieren niet mogen ontbreken. Het valt echter niet te ontkennen dat er onder de Chineezen werkelijk meesters in de kookkunst zijn, want slechts Chineesche koks weten het vermaarde gerecht te bereiden, dat bekend is onder den naam: gebakken ijs. Voor liefhebbers deelen wij daarom het weinig bekende recept van deze lekkernij mede:

Een stuk zuiver ijs wordt in staafjes, ongeveer ter dikte van een potlood, gespleten, elk staafje met een zoet, specerijachtig deeg omwikkeld en daarna in ziedend vet gebakken. De moeilijkheid bestaat nu daarin, het gerecht zoo snel te bereiden en op tafel te brengen dat men het ijs binnen in het deeg ongesmolten in den mond kan brengen.

Gods molen maalt langzaam; maar fijn.
(*Slot.*)

‘Ik vond geen uitweg, waarheen ik ook het oog wenden mocht, of ik had mij aan eene oneerlijkheid moeten schuldig maken, en dat lag verre van mij. Den derden dag kreeg ik eenige regels van de hand des barons. Hij schreef mij, dat hij mij dien dag op zijn goed wachtte; kwam ik niet, dan zou hij zonder verschooning tegen mij optreden. Mijne handelwijze was niet die van een man van eer; zij had hem in de hoogste mate verbitterd.

‘Mijn besluit was genomen. Betalen kon ik niet. Wilde de baron mijn voorslag niet aannemen, dan zou nog dien zelfden dag een kogel een einde aan mijn leven maken.

‘Des namiddags reed ik naar buiten. Ik nam den weg door het bosch. Op den straatweg wilde ik niet gezien worden; want niemand mocht in mijn ontdaan gelaat mijne vertwijfeling lezen.

‘Had baron Theobald mij op dezen weg verwacht, of was onze ontmoeting slechts een toeval, ik weet het niet. Hij stond onverhoeds voor mij en wel, gelijk ik terstond gewaar werd, in een staat van vreeselijke opgewondenheid.

‘Ik steeg af, bond mijn paard aan een boom en volgde den baron, die een zijweg insloeg en mij in het dichte kreupelhout voerde. Ik zegde hem, dat mij de betaling onmogelijk was. Hij kwam nogmaals op de geldleening terug en sloeg mij voor de bankvereeniging te bewegen, het goed te koopen; mijne schuld kon in dit geval bij den koopprijs gevoegd worden. Hij voegde er bij, dat hij met al zijne kinderen in onmin geraakt was en het leven geene waarde meer voor hem had, indien hij niet uit zijne drukkende omstandigheden gered werd. Ik wees dit voorstel van de hand, en de verontwaardiging, waarmede ik het deed, wekte zoo zeer zijne blinde woede op, dat hij de buks op mij aanlegde.

‘Het doodsgevaar, waarin ik verkeerde, beroofde mij nu ook van het laatste overblijfsel van mijne koelbloedigheid. Ik viel den woedende in den arm en sloeg de buks terug - het schot knalde en baron Theobald viel dood voor mijne voeten neder.

‘Hoe dat alles zich toegedragen had, hoe het mogelijk geweest was, dat de kogel hem trof en doodde, daarover heb ik mij nooit eene voldoende verklaring kunnen geven en in dat ontzettende oogenblik was ik ook niet in staat, daarover na te denken. Slechts éëne gedachte was bij mij levendig, dat men mij als den moordenaar beschouwen zou, wanneer men mij bij het lijk vond. Gelukte het mij echter onbemerkt de plaats te verlaten en in mijne woning terug te keeren, dan zouden de ongunstige omstandigheden van den overledene wel het vermoeden wettigen, dat hij zich zelven het leven benomen kon hebben Ik legde derhalve de afgeschoten buks naast hem, sprong weder in den zadel en reed zoo hard als mijn paard slechts loopen kon, naar de stad terug.’

De bankier zweeg wederom. Het zweet parelde met groote druppelen op zijn voorhoofd. De blikken der aanwezigen rustten thans vol deelneming op hem, maar nog verbrak niemand het zwijgen.

‘In koortsigen angst wachtte ik nu op de dingen, die komen zouden,’ ging Stroombeek eindelijk voort. ‘Niemand wist, dat ik op de plek van het ongeluk geweest was. Had baron Theobald geene geschriften nagelaten, waarin mijne betrekkingen tot hem opgeteekend waren, dan kon ik in deze zaak niet verwikkeld worden. Ik ademde verlicht, toen ik vernam, dat iedereen aan den zelfmoord van den baron of aan een ongelukkig toeval geloofde. De erfgenamen lieten geene vorderingen tegen mij gelden, dus droegen zij geene kennis van mijne schuld. Ik was gered. De vreeselijke verdenking, die booze tongen op baron Archimbald wierpen, vernam ik eerst later; ik rekende er op, dat baron Archimbald tegen deze verdenking zou opkomen. Ik zelf kon er niet toe besluiten, de toedracht der zaak aan te geven. Als ik het deed, moest ik alles bekennen, en op mijne eer viel eene vlek, die ik nooit meer uitwisschen kon en buitendien was het zeer twijfelachtig of het gerecht aan mijne verklaring ten volle geloofd zou hebben. Het kon aannemen, dat ik de daad in vertwijfeling begaan had om mij van een lastigen en gevaarlijken schuldeischer te ontslaan en het was gerechtigd tot de vraag, waarom ik niet nog denzelfden dag aangifte gedaan had.

‘Ik was verloofd, ik stond op het punt mij te vestigen; zou ik door eene aangifte mijn bestaan, mijne eer, mijne vrijheid op het spel zetten? Al zou ook de onderzoeksrechter mij geloof geschonken hebben, de openbare meening zou het niet gedaan hebben; dat zag ik vooruit en daarom zweeg ik. Dat is mijn grootste ongelijk.

‘Hoe zwaar ik in het vervolg daaronder geleden heb, vermag ik u niet met woorden uit te drukken. In de waanzinnigheid mijner vrouw en in den plotselingen dood mijner zonen zag ik slechts eene rechtvaardige straf voor mijne schuld, en voor het strenge oordeel van mijn eigen geweten vond ik nooit rust.’

Na eene kleine poos ging de bankier in zijne zelfaanklacht aldus voort:

‘Die vijfduizend thaler, welke ik aan de erfgenamen van mijn schuldeischer niet durfde uitbetalen, beheerde ik als afzonderlijk kapitaal, dat na mijn dood te gelijk met mijne bekentenis aan de rechtmatige erven overhandigd moest worden. Ik stel het nu ter beschikking en onderwerp mij aan uw oordeel. De last is van mij afgenomen, en als ik nu om vergeving en verschooning verzoek, dan doe ik dit ter wille van mijn arm kind, op wier leven de fouten des vaders hunne sombere schaduwen werpen.’

Herman Stroombeek zweeg. Rüdiger bood hem het eerst de hand.

‘Hoe veel beter ware het voor ons allen geweest, indien gij ons dat vroeger medegedeeld hadt,’ zegde hij aangedaan. ‘Wij zouden u gewis geloof geschonken hebben, want wij kenden het opvliegende karakter van onzen vader; wij hadden dan ook een wapen tegen de schurken gehad, die mijn broeder het leven zoo zeer verbitterd hebben.’

‘Dit verwijt is gegrond,’ voegde Archimbald

er bij, terwijl hij den bankier nu ook de hand reikte, ‘maar het is ook het eenige dat ik u doen wil. Al billijk ik ook de gronden niet, die u tot stilzwijgendheid noopten, kan ik ze toch begrijpen; wij willen er nu niet meer gestreng over oordeelen - het gebeurde laat zich niet veranderen.’

‘Zoo is het goed,’ knikte Abraham Stern goedkeurend. ‘Mijnheer van Grüttner, zijt gij het ook niet daarmede eens?’

Deze zag vragend zijne vrouw aan; dan stonden beiden op en met een vreugdekreet drukte Archimbald hen aan zijne borst.

‘Ik heb u onrecht aangedaan,’ sprak de overste op zijn korten toon; ‘ik was het niet alleen - in mijn vooroordeel werd ik door de anderen versterkt; een ieder heeft aan u getwijfeld. Voortaan echter zullen wij in eendracht leven.’

‘De lasteraars zullen nu hun loon ontvangen!’ merkte Rüdiger met overtuiging aan.

‘En geschiedt dit niet, dan moogt gij van mijne mededeelingen gebruik maken voor zoo ver het u noodig toeschijnt,’ zegde de bankier, van wiens voorhoofd de donkere wolken verdreven waren. ‘Ik vrees nu niets meer sinds ik uw vertrouwen en uwe vergiffenis bezit. Wat wilt gij met het kapitaal aanvangen? Met rente op rente heeft het nagenoeg eene hoogte van twintigduizend thaler bereikt.’

‘Ik doe er afstand van,’ antwoordde Archimbald haastig.

‘Ik eveneens,’ zegde Rüdiger. ‘Als gij het hebben wilt, Irma?.....’

‘Neen,’ viel de overste hem met eene weigerende handbeweging in de rede, ‘ik kan mij niet voorstellen, dat dit geld ons zegen kan aanbrengen. Wij bezitten wat wij noodig hebben.’

‘Dan sla ik voor, dat wij dit kapitaal voor eene liefdadige stichting aanwenden, die den naam van mijn vader dragen zal,’ zegde baron Archimbald en de overigen stemden zonder aarzelen toe. ‘Over het nadere kunnen wij later wel beraadslagen.’

‘Er moeten andere zaken vandaag geregeld worden,’ dus nam Abraham Stern wederom het woord op. ‘Twee jonge menschenharten wachten ongeduldig op de bevrijding uit bange onzekerheid omtrent hun lot. Kennen wij nu de gronden, mijnheer Stroombeek, die u noodzaakten, mijn neef de hand uwer dochter te weigeren?’

‘Waren deze redenen niet afdoende voor mij?’ antwoordde de bankier; ‘kon ik mijne toestemming tot het huwelijk geven zoolang de zware last op mij drukte. Wanneer eerst na mijn dood mijne bekentenissen in de han den mijns schoonzoons gekomen waren, hoe zou hij dan over mij geoordeeld hebben?’

‘Nu echter zijn deze redenen vervallen,’ sprak Rüdiger op hartelijken toon. ‘Gij weigert nu toch, hoop ik, niet meer, uwe dochter aan mijn neef toe te vertrouwen?’

‘Ik moet de beantwoording dezer vraag aan mijnheer uw broeder overlaten,’ antwoordde Stroombeek, den blik vol angstige verwachting op het gelaat van baron Archimbald vestigende, die met een nadenkend voorkomen heen en weder ging. Plotseling bleef hij aan de deur staan - en trok met vaste hand aan de schelkoord.

‘Kent uwe dochter de onthullingen, die gij ons gedaan hebt?’ vraagde hij.

‘Neen, heer baron!’

‘Welnu! dan zullen onze kinderen ook niets daarvan vernemen, opdat hun geluk ongestoord blijve. - Ik laat mijn zoon verzoeken terstond hier te komen,’ dus wendde hij zich tot den verschijnenden bediende; ‘gelast verder den koetsier zonder verwijl in te spannen. - Gij zult uwe toestemming thans niet meer weigeren, mijnheer Stroombeek?’

‘Ik geef ze van ganscher harte,’ antwoordde de bankier, wiens oogen van vreugde straalden. ‘Hebt gij thans tegen deze verbintenis niets meer in te brengen, dan moet mij dit toch tot een bewijs strekken, dat gij mij volkomen vergeven hebt.’

‘God zij geloofd!’ zegde Irma, de hand op Rüdigers arm leggende. ‘Zoo hebben wij allen eindelijk den lang ontbeerden vrede gevonden.’

‘En ik mag bij mijn vertrek wel de gegronde hoop medenemen, dat gij hem als een kostbaar goed bewaren zult,’ zegde Rüdiger vol hartelijkheid.

‘Aan uw vertrek moogt gij nog niet denken,’ verzocht Archimbald; ‘blijf voor altijd hier en verheug u in het goede werk, dat gij tot stand gebracht hebt.’

‘Gaarne deed ik zulks,’ antwoordde Rüdiger; ‘maar ik heb ginds een zoon, die den raad en de leiding des vaders nog niet ontberen kan. Wellicht keer ik na eenige jaren met hem terug, om in uw mid len mijn leven te eindigen; intusschen moet ik mijn plicht vervullen en de stem mijns harten volgen.’

Erwin was onder de laatste woorden binnengetreden Zijn betrokken gelaat verhelderde, toen hem uit aller oogen vreugde tegenstraalde.

‘De heer Stroombeek trekt zijne weigering in, beste Erwin,’ zegde baron Archimbald, terwijl hij zijn zoon bij de hand vatte en hem naar den bankier voerde, die van zijn zetel opgestaan was. ‘Wij zegenen beiden uwe verbintenis.’

‘Maak mijne Erna gelukkig, dan zal ik het eveneens zijn,’ voegde Stroombeek, Erwins hand drukkende, er bij. ‘Ik verheug mij van ganscher harte, dat de gronden, die mij dwongen, u zoo scherp af te wijzen, niet steekhoudend bevonden zijn.’

‘Naar deze gronden moogt gij niet vragen,’ ging baron Archimbald voort; ‘zij gaan slechts mij, uwe ooms en tante aan. Het rijtuig staat gereed - spoed u naar uwe bruid en breng haar hier. Deze dag moet voor ons allen een vreugdedag zijn.’

Met blijde aandoening drukte Erwin allen de hand, en ging ijlings heen. Kort daarna rolde het rijtuig weg.

‘Men heeft mij gevraagd, waarom ik niet vroeger gesproken heb, en ik heb mijne gronden daarvoor genoemd,’ dus nam de bankier nogmaals het woord op, nadat de volle glazen met den toost op duurzame vriendschap geledigd waren. ‘Ik had ook wellicht vandaag nog niet tot deze bekentenis kunnen besluiten, indien er niet iets had plaats gegrepen, dat er mij toe aanmoedigde. Dat mijne woorden hier zoo spoedig geloof vinden zouden, kon ik niet verwachten; ik zag in al het leed dat mij wedervoer, slechts eene rechtvaardige vergelding voor mijne schuld en steeds moest ik aan de spreuk denken: Gods molen maalt langzaam; maar fijn. Er kwamen oogenblikken, waarin ik mij beschuldigde een moordenaar te zijn; was ik toch zelf niet zeker van mijne zaak, des te meer moest ik vreezen, dat mijne bekentenis mij ook in de oogen van anderen tot moordenaar stempelen zou. Dat mijne daad evenwel een getuige gehad had, wist ik niet; ik vernam het eerst voorgisteren. Een zekere Jacob Wilfert was destijds boschwachter; hij had onbemerkt mijne worsteling met den baron gezien, maar geen tijd gehad zich tusschen ons te werpen en het ongeluk te verhoeden. Hij kon getuigen, dat mijn leven bedreigd werd en het gevaar mij gedwongen had den aanval af te weren; hij zweeg, daar hij als arme slokker den moed niet had, zich in den twist van hooger geplaatste personen te mengen. Hij moet overigens een schuchtere man geweest zijn - of zijn eergevoel heeft hem weerhouden eene poging te beproeven mij zijn stilzwijgen aan te bieden....’

‘Het laatste was wel het geval,’ onderbrak hem Rüdiger; ‘ik heb hem gekend. Zijne dochter is de verloofde van mijn neef, dokter Winterfeld, een zeer beschaafd en vooral beminnelijk meisje.’

‘Was hij bij mij gekomen, dan had ik hem hierheen gebracht en in zijne tegenwoordigheid mijn geheim onthuld,’ ging Stroombeek voort; ‘stond de getuige mij ter zijde, dan behoefde ik niets meer te vreezen. Hij zweeg zoolang tot hij geloofde, dat hij niet meer spreken kon, zonder zich zelven in gevaar te brengen; maar hij schreef alles, wat hij gezien had, op, en na zijn dood, die voor eenige dagen plaats greep, vond zijne vrouw dit geschrift. Zij bracht het mij en vermoedde gewis niet welken grooten dienst zij mij daarmede bewees; want nauwelijks had ik het gelezen of mijn besluit stond vast, nu ook onbewimpeld te spreken en niets meer te verzwijgen. Hier is het geschrift. Mag ik u verzoeken, baron Rüdiger, het voor te lezen.’

Rüdiger las overluid, en de aanwezigen luisterden opmerkzaam toe. Het was eene eenvoudige schildering van het gebeurde; des te dieper moest de indruk zijn, die het op de toehoorders maakte.

‘God zij gedankt, dat er eindelijk volledige klaarheid in die ongelukkige zaak verkregen is!’ zegde Archimbald met innige ontroering. ‘Laat ons de glazen helder doen klinken en drinken wij op vrede en vreugde.’

***

Baron Rüdiger bleef gaarne nog eenige maanden in het oude vaderland; hij had toch vrede in de familie gesticht en oogstte daarvoor rijken dank. Daarom was hij reeds thans besloten zijn huis in Buenos Ayres aan zijn zoon over te dragen en dan weder naar Europa terug te keeren.

Hendrik was nu ook een gevierd man. De armendokter betuigde aan een ieder, die het hooren wilde, dat hij voor dezen zwager vol hoogachting den hoed afnam en hij slechts betreurde, dat deze zijne roeping gemist had en geen onderzoekingsrechter geworden was. En inderdaad was de stad den gullen man grooten dank verplicht. In het nauw gedreven en ook wel in de hoop voor zich zelven een zachter vonnis te bekomen, verraadde Grafhorst al de leden der rooversbende, die met den verrader en den voormaligen rentmeester tot verscheidene jaren tuchthuisstraf veroordeeld werden. Christiaan Lam echter stak naar Noord-Amerika over om daar het aangename leven te zoeken, dat hij in zijn vaderland niet gevonden had.

Wel poogde Steenhouwer nogmaals voor den onderzoeksrechter baron Archimbald verdacht te maken; doch op zijne verklaringen werd geen acht geslagen. Zijne vroegere verdachtmakingen en zijn geheele verleden daarentegen vielen zwaar in de weegschaal als het vonnis over hem uitgesproken werd.

Baron Archimbald en de bankier Stroombeek herleefden als het ware, nu de zware last van hen afgenomen was; het geluk hunner kinderen verjongde hen weder. Ook oom Hendrik genoot voortaan een onbezorgd leven, nadat Rüdiger hem de vertegenwoordiging van eenige aanzienlijke handelshuizen verschaft had, en hij leefde voortaan in de beste verstandhouding met zijne zwagerin, hoewel zij dagelijks klaagde, omdat zij het haar ontroofde eigendom niet volledig terugbekomen had.

Helena's moeder was voortaan bevrijd van alle zorgen, want Stroombeek had haar de uitbetaling van haar jaargeld tot aan haren dood verzekerd. De bankier nam ook den uitzet van Helena voor zijne rekening en aan diens warme aanbevelingen had de dokter Lodewijk Winterfeld het hoofdzakelijk te danken, dat hij reeds binnen het verloop van een jaar genoegzame praktijk had om zijne gelukkige verloofde naar het altaar te kunnen voeren.

Lang te voren vierden de beide andere bruidsparen hun dubbel huwelijk op het goed van den baron Archimbald. Op dit feest hield dokter Weimar Winterfeld, 'het hart van goud,' gelijk hem ieder noemde, de feestrede; zij sloot met een 'Lang zal hij leven!' op Rüdiger, den vredestichter, die Gods molen tot staan gebracht had.

EINDE.

Uit de kiezerswereld.

Ha! met 400 stemmen boven!

Hei! met 400 stemmen onder!

‘Gij zult toch zeker wel voor mij stemmen, Jenkins’ -
‘Ik kan niet, patroon.’ -
‘En waarom niet, als 't u belieft?’
‘'k Ben zelf kandidaat.’ -
‘Maar, man lief..... waar zijn uwe zinnen,.... ge hebt niets.... ge zijt niets....’ -
‘'t Is juist daarom, patroon, dat ik het gemakkelijkste middel aanvat, om iets te zijn en iets te krijgen.’
-

‘Mijnheer de Schepen, is er geen plaatsje open in den dienst der gemeente? Ik zou toch zoo gaarne bekwaamheids-kiezer zijn.’

DE H. FRANCISCUS AAN DEN VOET DES KRUISES, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ANT. VAN DIJCK.

[Nummer 35]

Onze gravures.

De H. Franciscus aan den voet des Kruises

Op Golgotha.

Daar hangt Hij dus! treedt, volken nader!
   Ziet hoe een God voor uwe dwaasheid sneeft.
Geen foltering ontwapent Zijnen Vader,
   Die, in Zijn toorn, Zijn Kind verlaten heeft.
Duik weg, o zon, duik weg, verscholen
   In neev'len, bloedig rood geverfd!
O aarde, dreun en daver op uw polen;
   Helaas! uw Schepper sterft.

Het is volbracht: Hij brak de banden!
   Maar de ure naakt der Godsramp zoo gevreesd....
Daar galmt Hij luid - de kreet: ‘In Uwe handen,
   O Vader lief, beveel ik mijnen geest.’
Hij sterft, Hij sterft!... O droevig sneven,
   Waar niets een glimp van troost Hem bood!....
De schepping zucht en huilt in koortsig beven:
   Helaas! de Heer is dood.

Ach, Hij is dood! Hij stierf - de Algoede, -
   Hij stierf voor mij in nooit besefbre smart.
Toch vindt de beul geen palen aan zijn woede:
   Een soldenier drijft Hem de speer door 't Hart.
O Hart, o Hart, voor ons geopend,
   Welk alle smart ten schuiloord zijt,
Dat ieder hart, geloovend, minnend, hopend,
   Aan U zij toegewijd!

Die bede meenen wij, bij het bezichtigen van dit indrukwekkende tafereel, als het ware te hooren ontglippen aan den mond zelven van den Serafijnschen Heilige, door den kunstschilder met verregaande dichterlijke vrijheid, maar met eene bedoeling vol verhevene teederheid, aan de voeten van den Gekruisigde op den Calvarieberg gemaaid. Niet als ooggetuige des zoendoods van den goddelijken Martelaar is de H. Franciscus hier voorgesteld, maar als de vertegenwoordiger van het gansche menschdom dat in dankbare aanbidding versmeltend zich nederwerpt voor zijn stervenden Verlosser. En voorzeker, geen waardiger beeld had de kunstenaar kunnen uitkiezen, om het menschdom in zijne hoogste en reinste uiting te bedieden, dan de nederige maar tevens grootsche figuur, waarvan Frs. S. Daems, de dichter ook van bovenstaande verzen, in geestdrift uitroept:

O Serafsziel, aan menschenleest gekluisterd,
O needrige Arme, onzegbaar grootsch en rijk,
Hoe rijst ge - een glanzend hemellicht gelijk -
Voor mijn verbeelding op met roem ontluisterd!
Uw stralenkrans, veelkleurig in zijn gloor,

Reeds zeven eeuwen, fonkelt onverduisterd.
Mirakeldoener, arme Bedelaar,
Eenvoudig Metser, grootsch verheven Dichter,
Natuurbedwinger, roemvol Ordestichter,
Door God veroverd, Gods Veroveraar,
Gods wondendrager, door het heilig vuur ontstoken,
Dat Serafs maakt.... U heeft geen enkle roem ontbroken!

Het heilig aanschijn.

Sedert de goddelijke Lijder Zijne bebloede trekken afdrukte in den zweetdoek der edele Veronica, heeft de gewijde kunst tallooze malen hare krachten aan eene waardige afbeelding van het heilig Aanschijn des lijdenden Zaligmakers beproefd. Nu eens in bloedige kleuren, dan in het bleeke marmer, telkens hebben zij getracht ons het gelaat weer te geven van ‘den schoonste onder de kinderen der menschen,’ verwrongen van smart onder de folterende doornenkroon en toch stralend van bovenaardschen glans. Ook Gabriël Max heeft zich aan de ideale voorstelling van den zweetdoek van Veronica gewaagd, en wij mogen zeggen met zulk gelukkig gevolg, als het de menschelijke kunst gegeven is hier te bereiken; want bij al hare inspanning zal zij toch steeds hare onmacht moeten erkennen, om met menschenhanden het goddelijk beeld na te bootsen, en zelfs het aangrijpendste Ecce Homo kan ons niet zoo volkomen den lijdenden Verlosser voorstellen als het zielroerend afdruksel der goddelijke trekken in den waren doek van Veronica.

De H. Bernardinus.

In het jaar 1449 schreef Paus Nicolaas V een jubilé uit ter viering van het herstel van den algemeenen kerkelijken vrede, en evenals bij het jongste jubilé de heilig- en zaligsprekingeu tot de treffendste plechtigheden der feestviering behoorden, oefende in het jubeljaar 1450 de heiligverklaring van Bernardino van Siena op de pelgrims eene groote aantrekking uit. Hij was de meest populaire heilige, dien het Italiaansche schiereiland sedert eeuwen aanschouwd had, de stichter van eene geestelijke orde, welker koloniën toenmaals reeds zoo talrijk waren, dat zij juist in dit jaar meer dan drie duizend afgevaardigden zonden naar het generaal-kapittel der orde, dat in het klooster *Ara Coeli* te Rome gehouden werd.

De blijde tijding van Bernardino's heiligspreking werd door geheel Italië met gejuich begroet; zijne vereering nam eene buitengewone vlucht, tallooze predikers verkondigden zijn lof en geene stad, hoe klein ook, of zij hield eene plechtige processie te zijner eer.

Zeer spoedig werden er ook kerken aan den nieuwen heilige gewijd en nog heden bewondert men in de kerk van Ara Coeli te Rome de prachtige muurschilderingen van Pinturicchio, welke de verheerlijking van den H. Bernardinus voorstellen.

Een dezer stelt den heilige voor, zooals hij, nog jongeling zijnde, in een haren kleed gehuld, lezend en overwegend, in de eenzaamheid vertoeft; eene andere vertoont hem, verheerlijkt door aarde en hemel, tusschen den heiligen bisschop Lodewijk van Toulouse en den H. Antonius van Padua Op de bladen van het open evangelieboek, dat Bernardino in de hand houdt, staan de woorden geschreven: ‘Vader, ik heb Uwen naam aan de menschen verkondigd.’ Twee engelen boven zijn hoofd houden de

kroon der vergelding over hem opgeheven en hoog in den hemel verschijnt Christus in een krans van Engelen, als het 'overgroote loon' Zijner heiligen.

Het is van deze muurschilderingen, dat wij in dit nummer twee fraaie afbeeldingen geven.

Het Dambord van den Kapitein.
Door Belga.

Niemand kon begrijpen welk gedacht kapitein Dupont zoo op eens in het hoofd had gekregen. Jaren lang had zijn vuurrood gelaat het schoonste sieraad uitgemaakt van zijn regiment, en nu nam hij plotseling zijn pensioen, en verliet de zandwoestijnen van Algerië om zich te gaan vestigen te Saint-Jean-de-Pourceaux, een klein gehucht in het hartje der Cevennen en meer dan 4500 voet boven de oppervlakte der zee.

Maar kon niemand het begrijpen, niemand waagde het ook de reden te vragen. Kapitein Dupont was een waardig lid van de familie Nurks, die niet gewoon was rekenschap van zijne handelingen te geven, en verstoutte zich een zijner weinige vrienden of kennissen hem te vragen waarom hij zoo deed, dan antwoordde hij gewoonlijk met een verpletterend: '*daarom*', des noods met eenige krachtige vloeken vergezeld, die den onvoorzichtigen vrager verschrikt deden afdeinzen en hem voor goed den lust benamen, zich te bekommeren over de redenen van het doen en laten van kapitein Dupont. Hij had eene éénige dochter, Annette, die hij met argus-oogen bewaakte, als ware hij een Turk geweest, die zijn harem tegen de ongeloovigen moest verdedigen. Het arme meisje, dat, hoewel reeds in haar zeventiende jaar, toch nog steeds door haren vader als een klein kind behandeld werd, mocht geen voet uit de deur zetten; slechts als hooge gunst werd het haar toegestaan zich naar de kerk te begeven, doch alleen onder het zeker geleide van eene oude dienstmeid, die reeds van het begin van zijn huwelijk bij den kapitein woonde. Wat den kapitein zelven betreft, deze ging naar kerk noch kluis: sedert vijf en dertig jaren had hij, gelijk hij zich uitdrukte, van die gekheid afgezien en geen voet meer in de kerk gezet. Hij was een volslagen ongeloovige geworden, zoo ten minste verbeeldde hij zich, spotte met den godsdienst en zijne bedienaren, en dweepte met Voltaire, van wiens werken hij eene goedkoope uitgaaf had gekocht, waarmede hij hoog wegliep, doch die hij, onder ons gezegd, slechts gebruikte om zich in slaap te lezen, en dan nog maar met gesloten deuren; want voor geen geld ter wereld zou hij hebben toegelaten dat Annette er een oog in sloeg. Hij had haar eene godsdienstige opvoeding laten geven, en zij was een zeer braaf en godvruchtig meisje. Dit was een zijner vele inkonsekwenties, waarop hij slechts zijn gewoon antwoord zou hebben gegeven: 'daarom, daarom!' wanneer men hem naar de reden had durven vragen.

Toen hij zijn pensioen had gekregen, was hij het met zich zelven nog niet eens waar zich te vestigen, maar besloot eerst naar Parijs te gaan en daar eene goede ingeving af te wachten. De zeereis liep nog al voorspoedig af, wel had Annette de eerste uren in hare kleine kajuit moeten blijven, terwijl haar vader de passagiers inspecteerde, maar toen zich geene verdachte gezichten vertoonden, mocht zij op dek komen en het heerlijke schouwspel genieten. Maar eenmaal te Marseille aangekomen, werd het erger. Met al zijn pruttelen en grommen kon de kapitein toch niet beletten dat ook andere reizigers in den wagen stapten en bij hen plaats namen.

Hij zat zich zelven op te stoken en kwaad te maken, maar alles bepaalde zich tot een norsch stilzwijgen en woedende blikken, tot een zijner medereizigers, een reeds bejaarde heer, op het ongelukkig denkbeeld kwam om Annette aan te spreken. Vóór en aleer zij hem antwoorden kon, riep de kapitein luid en driftig:

- 'Annette, ik verbied u menschen te antwoorden, die ge niet kent!'

De overige reizigers schoten in een lach bij het hooren van deze wonderlijke vermaning en een jongeling bemerkte halfluid tot zijnen buurman: 'Een ongemakkelijke papa.'

- 'Ge zoudt beter doen naar u eigen te kijken, en u niet met eens anders zaken te bemoeien,' antwoordde de heetbloedige kapitein.

- 'Tut, tut, we zijn hier niet in de school,' zeide een dikke veekoopman.

- 'Met te zeggen wat ik gezegd heb, ben ik in mijn recht gebleven, en die rechten zal ik door iedereen doen eerbiedigen,' hernam de kapitein, terwijl hij eene dikke rookwolk uit zijne pijp blies.

- 'Er zijn rechten waarop men niet te streng moet staan, mijnheer.'

- 'Dan heeft men ongelijk.'

- 'Is dat uw gevoelen?'

- 'Dat is het gevoelen van alle verstandige lieden.'

- 'Welnu, wees dan zoo goed uwe pijp uit te doen.'

- 'Ik! mijne pijp?'

- 'Ja zeker, gij uwe pijp; de rook hindert me, en ik verbied u te rooken.'

- 'En toch zal ik blijven rooken.'

- 'Dat zullen we eens zien.'

- 'Dat zullen we zien.'

De trein hield stil bij eene kleine statie. De veekooper riep een conducteur:

- 'Conducteur, deze heer hier wil het rooken niet laten, hoewel ik het hem verzocht heb.'

- 'Mijnheer, doe uwe pijp uit; het is verboden hier te rooken.'

- Wie verbiedt dat?'

- 'Wel het reglement, dat daar vlak voor uw neus hangt, of kunt ge soms niet lezen?'

- 'Duizend bommen en granaten! ik wil en ik zal rooken.'

- 'Dan moet ge in de afdeeling der rookers gaan.'

- 'Maar ik heb dames bij me.'

- 'Reden te meer om niet te rooken; dus de pijp weg of uitstappen.'

- 'Laat ons uitstappen,' - zeide de kapitein, die niet wilde toegeven.

Dit was echter gemakkelijker gezegd dan gedaan; want uit alle hoeken en kanten moesten er pakken en pakjes gehaald worden, eer de

verhuizing kompleet was. En eenmaal er uit was het een jodentoer om er weer in te komen; want de trein was geweldig bezet, en de kapitein vertrouwde zijne dochter niet alleen met de meid.

- 'Instappen! instappen!' - klonk het van alle kanten.

Uit alle raampjes kwamen hoofden te voorschijn; want ieder was benieuwd hoe het zou afloopen.

- 'Maar stap dan toch in 's Hemelsnaam in!' schreeuwde de statieoverste

- 'Ik moet drie plaatsen hebben!' - riep de kapitein wanhopend.

- 'Vooruit!' zeide de overste.

De trein zette zich in beweging onder het gelach der reizigers.

- 'Bonjour, Annette!' riep de dikke veekooper, die nu *zijne* pijp had aangestoken, en er dikke rookwolken uit blies.

- 'Schurk!' brulde de kapitein en balde woedend de vuist.

- 'Ta, ta, oude heer! ik maak van mijn recht gebruik; tot ziens!'

Weg was de trein, en liet onze ongelukkige reizigers versuft achter.

- 'Papa, wat gaan we nu beginnen?' vroeg Annette.

- 'Met den volgenden trein verder reizen,' bromde Dupont.

- 'De volgende trein vertrekt eerst over vier en twintig uren,' merkte de statie-overste aan.

- 'En de trein van vijf uur?'

- 'Dat is een sneltrein, die hier niet stil houdt.'

- 'Laat ons naar het logement gaan.'

- 'Er is hier geen logement, het is maar eene eenvoudige halte.'

- 'Wij kunnen toch geen vier en twintig uren zonder eten of drinken in de wachtkamer doorbrengen.'

- 'Neen; maar gij kunt naar het naaste dorp gaan en daar zoo lang vertoeven.'

- 'Waar is de omnibus?'

- 'Er is geen omnibus; hoogstens eene boerenkar, die er heen rijdt. Daar staat er juist een, gereed om te vertrekken.'

- 'Hoe heet dat dorp, en hoever is het hier van daan?'

- 'Het heet St. Jean-des-Pourceaux, en is een klein gehucht, op ongeveer een uur afstand. Men vindt er een zeer goed logement.'

- 'Voorwaarts, marsch!' kommandeerde de kapitein, en de karavaan zette zich in beweging. Het was een moeilijke tocht en een onophoudelijk klimmen langs steile bergpaden. De kapitein was uitgeput van vermoeienis, toen hij aankwam, maar de vriendelijkheid van den waard en de waardin, hun eerbied jegens die buitengewone gasten, en vooral een flink maal en een goed glas wijn deden zijne kwade luim geheel bedaren, zoodat hij zelfs na het diner aan Annette groot verlof gaf, gelijk hij zich uitdrukte, om onder toezicht van de meid eene wandeling te gaan doen, terwijl hij zelf in gezelschap van zijne groote pijp het dorpje ook eens in oogenschouw nam. Die eerste kennismaking beviel hem goed; de lucht was er gezond en frisch, en het plaatsje geheel afgezonderd tusschen de bergen, zoodat hij zoo angstvallig niet op Annette hoefde te passen; bij nader onderzoek bleek het hem dat de levensmiddelen en andere behoeften er zeer goedkoop waren, en hij dus van zijn pensioen gemakkelijk den grooten heer kon uithangen; er stond juist een allerliefst huisje leeg, met een net tuintje van voren en een grooten moestuin achter het huis, dat hij voor een spotprijs kon huren; kortom, alles zag er zóó aanlokkelijk uit, dat hij zijne bagage uit Parijs

liet terugkomen en de gezegde woning betrok, waar het hem zóó goed beviel, dat hij er niet meer uit wilde.

En zoo geschiedde het dat kapitein Dupont van het 72ste linieregiment zich met ter woon vestigde te Saint-Jean des-Pourceaux.

II.

Onder de bagage van kapitein Dupont bevond zich, behalve zijne goedkoope uitgaaf van Voltaire, ook nog een fraai dambord met toebehoorten, want de kapitein was een hartstochtelijk damspeler, en had het er ook merkelijk ver in gebracht, gelijk men meermalen ziet dat menschen, die toch niet erg door hun verstand uitmunten, echter in dit spel zeer bedreven zijn. Hij verklaarde dan ook dat Saint-Jean-des-Pourceaux een paradijs op aarde zou wezen, indien er zich nog maar een andere goede damspeler bevond, want dat er dan alles zou zijn om hem gelukkig te maken.

Annette was eene goede vriendin van de zuster van den pastoor, die bij deze inwoonde. Op zekeren dag vroeg deze dame haar, waarmede haar vader zich in zijn garnizoen toch wel den tijd kortte. Zeker met jagen?

- ‘O neen, juffrouw; er was volstrekt geen wild in den omtrek, en overdag had papa het ook te druk met den dienst; alleen 's avonds ging hij naar de sociëteit.’

- ‘Vast om een kaartje te leggen?’

- ‘Zeker niet; papa kan geene kaarten zien.’

- ‘Waarmede bracht hij dan wel die uren door?’

- ‘Hij speelde op het dambord met een zijner vrienden. U moet weten, papa is een geweldig liefhebber, en is er ook heel sterk in.’

- ‘Zie, hoe toevallig! mijn broeder placht vroeger ook veel op het dambord te spelen, maar waarschijnlijk heeft hij er het meeste reeds van vergeten.’

- ‘Mag ik dit aan papa vertellen, jufvrouw?’

- ‘Zoo als gij wilt, mijn kind,’ antwoordde de dame, die juist met dit doel Annette van het een en ander op de hoogte had gebracht.

De pastoor wenschte natuurlijk kennis te maken met zijne nieuwe parochianen, maar wilde eerst weten, waaraan hij zich te houden had. Hij begreep spoedig wat voor man de kapitein was, en bepaalde zich dan ook met hem een eenvoudig bezoek van verwelkomst te brengen, en hem zijne diensten als goed buurman aan te bieden, zonder met een enkel woord over godsdienst en zedeleer te reppen. De kapitein was hierover zeer in zijn schik, want hij vertrouwde die zwartrokken, gelijk hij hen noemde, maar half, en had den pastoor met alle mogelijk wantrouwen ontvangen. Doch reeds dit eerste onderhoud stelde hem gerust, want de geestelijke raakte geen enkel teeder punt aan, en Dupont wachtte zich wel er over te spreken. Hij wilde zijn bloemtuintje in orde maken, dat er geheel verwaarloosd uitzag, en de pastoor beloofde hem te zullen helpen, legde het tuintje zelf aan, gaf hem bloemzaad uit zijn eigen hof, en verraste hem met op het middenperk een fraai ridderkruis van mozaïek aan te leggen, zóó keurig net dat geen tuinman het hem had kunnen verbeteren. De kapitein begon te denken dat er zwartrokken waren, die toch nog meer konden dan preken en het den menschen lastig maken. Hij wilde ook kieken houden, en zou een kiekenkot timmeren, maar zat met de handen in het haar, tot de pastoor er bij kwam, de latjes voor hem zaagde en puntte, alles verfde en nummerde, zoodat de kapitein het maar in elkander hoefde te slaan om een kiekenhok te hebben, dat de bewondering

uitmaakte van het geheele dorp. Hij kon er met zijn verstand niet bij dat een geestelijke zoo knap kon zijn.

- 'Weet ge wel, kind,' zeide hij op zekeren dag tegen Annette, 'dat die pastoor een door en door knappe kerel is? hij kent van alles, geloof ik. Hoe jammer toch dat het een zwartrok is.'

- 'O papa,' antwoordde Annette, 'dat is maar zijn kleine tenue; ge moest hem in groot uniform zien in de kerk, dan zoudt ge wat anders zeggen!'

- 'Wat! ik naar de kerk gaan! ik, die verklaard heb er nooit meer een voet in te zullen zetten! Ge weet, ik ben een man van mijn woord, en om mij in de kerk te krijgen, zullen ze mij er heen moeten slepen!'

- 'Maar, papa, maak u toch zoo driftig niet; het was maar om te lachen.'

- 'Heeft de pastoor u soms opgestookt om dat te zeggen?'

- 'Foei, papa, hoe kunt ge dat denken? Ge weet wel dat meneer pastoor daar nooit van spreekt.'

- 'Ik wou anders zeggen..... duizend bommen en granaten!'

De pastoor kon altijd merken, wanneer dergelijke gesprekken hadden plaats gehad, want op zulke dagen was de kapitein bijzonder kortaf en wantrouwig jegens hem. Hij verzocht dus Annette hare pogingen te staken, en zich tevreden te stellen met voor haren vader te bidden.

Zoo stonden de zaken, toen de kapitein op zekeren morgen bij het openen van zijn venster bemerkte, dat alles met een dik sneeuwkleed bedekt was.

- 'Wat is dat nu?' riep hij verbaasd; 'reeds Winter? ik kan toch onmogelijk al zoo lang hier zijn!'

Toch was het zoo, en nu had Dupont de handen vol met zijn voorraad hout en kolen in te slaan, voor de winterprovisie te zorgen en alle gaten en spleten hermetisch te sluiten, om zoo de koude buiten te houden. Maar toen alle werkzaamheden waren afgeloopen, bemerkte de kapitein tot zijn schrik en ergernis dat de kou wel was buiten gesloten, maar dat de verveling het huis was binnengedrongen. Hij kon niet meer op jacht gaan; de sneeuw belette hem zijne gewone wandelingen, en ook de pastoor kwam niet meer zoo dikwijls, maar bleef in de pastorij lezen en studeeren. Vooral Zondags verscheen hij in het geheel niet; er was dan te veel in de kerk te doen; Annette en de meid woonden alle godsdienstoefeningen bij, en onze goede menheer Dupont had geene andere afleiding dan te kijken naar de menschen, die zich naar de kerk begaven of er vandaan kwamen, of wel in slaap te vallen voor zijn Voltaire. Dit gebeurde hem zoo dikwijls, dat hij zich vol ernst de vraag stelde of Voltaire ook niet vervelend was. Hij zat zelf met het antwoord verlegen, hij, die vroeger beweerd had dat er geene geestigere en aangenamere lektuur bestond dan juist Voltaire. Hij besloot den volgenden Zondag er nog eens eene beslissende proef van te nemen, en vóór dat Annette naar de kerk ging, sloot hij zich met het boek in zijne slaapkamer op, en beval hem onder geen voorwendsel hoegenaamd te storen. Het middagmaal werd opgediend, en de kapitein liet zich niet zien, doch men eerbiedigde het ontvangen bevel, en ging naar het lof, maar toen na het lof en den rozenkrans haar vader nog niet beneden kwam, werd Annette ongerust en ging stilletjes den trap op om te zien of er geen ongeluk was gebeurd En wat zag zij nu? Haar vader lag met het hoofd voorover op zijn Voltaire, en snorkte dat er de ruiten van daverden. Hem wakker te maken, naar beneden te brengen en bij een knappend vuur een flink avondmaal klaar te zetten, was het werk van een oogenblik; maar kapitein Dupont was woedend: hij had zich in zijne kamer opgesloten zonder vuur en zonder te willen gaan eten, en toch had hij aan den vervelenden invloed van zijn Voltaire niet kunnen weerstaan

en was in slaap gevallen. Voortaan gebruikte de kapitein het boek om zijne pijp aan te steken, maar nu had hij in het geheel niets meer dan het militaire jaarboekje, dat hij bijna van buiten kende, en zijn eenige toevlucht was nu naar de menschen te zien, die naar de kerk kwamen. Doch toen de mis aan was en er geene levende ziel meer voorbijging, nam hij een heldhaftig besluit, haalde zijn dambord voor den dag, en liet zijne rechterhand tegen de linker spelen, maar dat beteekende niets, want de ééne hand wist altijd vooruit wat de andere zou doen, en misnoegd plaatste de kapitein zich weer voor het venster. De straat was doodsch en stil, maar hij kon het licht in de kerk zien en het orgel hooren spelen.

- 'Zij vervelen zich niet, die daar binnen zijn,' dacht hij; doch hij had gezworen er geen voet meer in te zetten, tenzij gedwongen, en nooit zou hij zijn woord breken, duizend bommen en granaten!

Dit maakte hem geheel treurig en ontevreden op zich zelven.

- 'Wat ben ik toch dom zoo'n eed gedaan te hebben!' riep hij eensklaps uit.

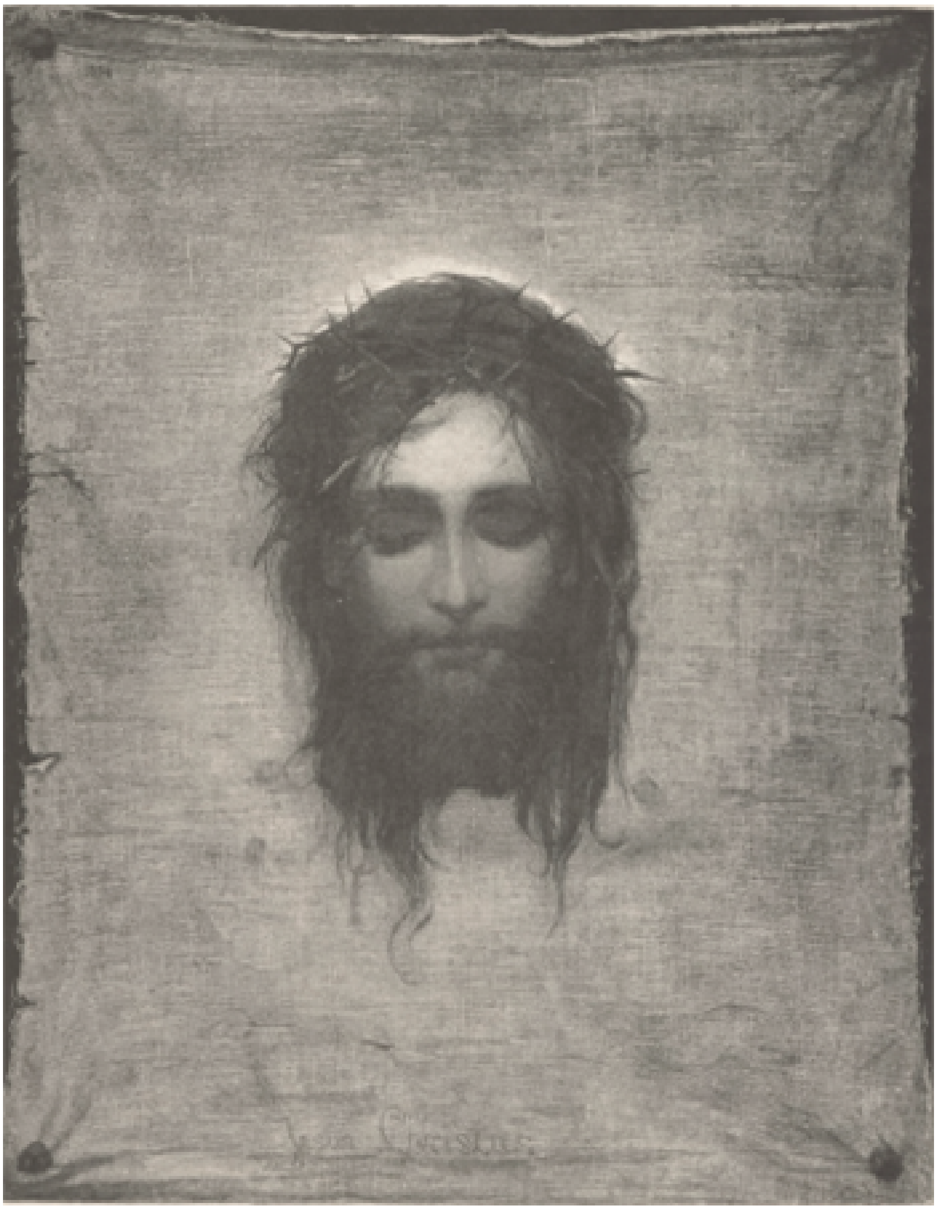

HET HEILIG AANSCHIJN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN GABRIËL MAX.

PAASCHMORGEN, NAAR DE TEEKENING VAN M. THADÉE.

Alleluja!

En als de sabbat voorbijgegaan was, kochten Maria Magdalena, en Maria, van Jacobus, en Salome, specerijen om Jesus te komen balsemen. En zeer vroeg op den eersten dag der week, kwamen zij aan het graf, als de zon nu opgegaan was. En zij zeiden tot elkander: Wie zal voor ons den steen afwentelen van den ingang des grafs? En opziende, zagen zij den steen afgewenteld. Want hij was zeer groot. En in het graf gaande, zagen zij ter rechterzijde eenen jongeling zitten, omkleed met een wit lang gewaad; en zij ontroerden En hij zeide tot haar: Weest niet ontroerd! Gij zoekt Jesus den Nazarener, den gekruisigde. Hij is opgestaan, Hij is hier niet; ziet de plaats, waar

zij Hem gelegd hadden. Doch gaat, zegt aan Zijne discipelen, en aan Petrus, dat Hij u vootgaat naar Galilaea; aldaar zult gij Hemzien, gelijk Hij u gezegd heeft.

Evang van den H. Marcus, XVI, 1-7.

Toen Annette weer thuis kwam, was het nog erger: de pastoor had gesproken van den honderdman van het Evangelie, en gepreekt over de soldaten en hunne aanvoerders; hij had hunnen moed geprezen, hunne openhartigheid, hunne toewijding en hunne trouw aan het vaandel.

De kapitein moest van tafel opstaan om zijne ontroering te verbergen, en toen hij terugkwam, waren zijne oogen geheel rood, van de koude lucht, zooals hij zeide. Een uur later luidde het voor de vespers; de kapitein stond achter de gordijn en gluurde naar buiten, want hij liep reeds niet meer met zijn ongeloof te koop.

Alle voorbijgangers zagen er even tevreden en vergenoegd uit.

- ‘Had ik dien eed maar niet gedaan!’ bromde de ongeloovige tegen wil en dank, en zette zich opnieuw aan zijn dambord om spoedig weer op te staan en eene verstrooiing te zoeken zonder ze te vinden.

- ‘Waarom heeft die pastoor mij nooit aanzocht om naar de kerk te gaan? Dit was toch zijn plicht, of meent hij soms dat ik niet even goed ben als een ander?’ En zoo wond hij zich langzamerhand op, tot hij het eindelijk den pastoor ten hoogste kwalijk nam, dat deze hem niet met geweld bekeerd had, terwijl hij vroeger verklaard had hem de deur te zullen uitsmijten als hij van godsdienst durfde spreken.

- ‘Ik zal er met Annette over spreken,’ pruttelde hij; ‘ik zal haar een kompliment maken over dien ijverigen apostel, die zich zoo weinig moeite geeft om bekeeringen te maken.’

Terwijl hij zoo bezig was met zich zelven op te stoken, kwam Annette binnen, en vroeg, verwonderd op het dambord wijzende, met wien hij gedamd had.

- ‘Met mij zelven,’ knorde haar vader; ‘ik moet wel, want iedereen laat mij alleen.’

- ‘Voortaan zal ik maar alleen naar het lof gaan, en onder de vespers bij u blijven.’

- ‘Dat bedoel ik niet,’ hervatte de kapitein driftig; ‘maar het is hier een akelig gat; men vindt er niets, zelfs geen damspeler.’

- ‘De pastoor speelde vroeger.’

- ‘Het zal een speler zijn, denk ik, die nog niet eens weet hoe de schijven te zetten; ik zou hem wel eens aan den gang willen zien, en hem eene goede les geven, dien zwartrok. Wacht maar, als hij morgen komt, moet hij er aan. Ik zal hem drie schijven gewonnen, geven om de partij wat gelijk te maken.’

III.

Maar 's Maandags kwam de pastoor niet.

- ‘Wat beteekent dat nu? is de pastoor ziek geworden?’ vroeg de kapitein.

Dinsdag ging voorbij zonder een bezoek van den pastoor.

Menheer Dupont kon het niet meer uithouden.

Hoewel het 's Woensdags slecht weer was, ging hij 's morgens vroeg uit onder voorwendsel zijne pijp buiten te willen rooken, en wachtte op het kerkplein tot de pastoor de kerk verliet.

- ‘Men ziet wel dat gij tegen alles gehard zijt’ - merkte de priester aan na den gewonen morgengroet; - ‘sneeuw noch wind kunnen u tegenhouden.’

- ‘Bah,’ antwoordde de kapitein, ‘ik heb op mijne veldtochten wel ander weer ondervonden; maar ik was bang dat gij ziek waart; ik heb in geen vier dagen u meer gezien.’

- ‘Ik meende juist dezen avond met mijne zuster bij u te komen.’

- ‘Dat is uitmuntend; wij zullen kastanjes poffen en een lekker glas wijn drinken. En dan waarschuw ik u, dat wij een woedend gevecht zullen leveren.’

- ‘Zullen wij bloed zien?’

- ‘Het is op leven en dood.’

- ‘Op het pistool of den degen?’

- ‘Neen, met andere wapenen, die gij ook schijnt te kennen; breng uwe zuster mede als getuige, ik zeg u verders niets meer.’

- ‘Goed! dan zal ik mij trachten te verdedigen. Tot ziens, mijnheer Dupont.’

- ‘Tot van avond, mijnheer pastoor.’

De kapitein stormde zijne woning binnen.

- ‘Ik heb hem!’ riep hij zegevierend, ‘wij zullen pleizier hebben Gepofte kastanjes van avond en eene fijne flesch, een goed vuur en veel licht. Zorg dat alles in orde is.’

- ‘Verwacht gij iemand, papa?’

- ‘Ja, ik verwacht iemand, dien ik eens ongemakkelijk de ooren zal wasschen. Ik zal dien zwartrok eens eene les geven, die hem heugen zal.’

Toen de pastoor 's avonds kwam, vond hij alles in gereedheid. De kastanjes knapten op het vuur, de flesschen stonden bij den haard, en in het midden der kamer onder de hanglamp stond een speeltafeltje met het dambord, waarop de schijven reeds waren gerangschikt. Na een half uur ongeveer over koetjes en kalfjes gepraat te hebben, stond de kapitein op, en met een ernst, alsof het een werkelijk tweegevecht gold, vroeg hij:

- ‘Zijt gij sterk in het dammen, mijnheer pastoor?’

- ‘Vroeger had ik dien naam, kapitein.’

- ‘Dan zullen wij gelijke partij spelen.’

- ‘Zoo als gij verkiest.’

- ‘Wat is de inzet?’ vroeg de pastoor.

- ‘Gelijk gij wilt.’

- ‘Uw gewone inzet dan.’

- ‘Vijf centen de partij.’

- ‘Goed, vijf centen.’

Er werd getrokken wie het eerst zou zetten; de kapitein begon.

Gedurende de eerste minuten werd er vlug geschoven, want iedere veldheer stelde zijn leger in slagorde; toen begon het eigenlijke spel.

De pastoor plaatste zijne schijven in de hoeken; de kapitein, integendeel, zocht het midden en ging aanvallenderwijze te werk.

Eensklaps schoof hij vooruit, liet zich slaan, sloeg er op zijne beurt vijf en maakte dam.

- ‘Ik geloof dat wij de volgende partij kunnen beginnen,’ zeide hij, terwijl zijn gelaat schitterde van genoegen.

- ‘Ja, ik heb verloren,’ zeide de pastoor bedaard, terwijl hij vijf centen betaalde.

De volgende partij liep al even slecht voor den pastoor af.

- ‘Vroeger speelde ik toch beter,’ bemerkte hij.

- ‘Misschien waren uwe tegenstanders....’

- ‘Zoo sterk niet als u, kapitein, wel mogelijk; maar toch geloof ik als de inzet hooger was...’

- ‘Ik zou bang zijn u te bestelen, anders zou ik het op een kwartje zetten.’

- ‘Dat is te weinig.’

- ‘Te weinig?’

- ‘Zeker, veel te weinig.’

- ‘Welnu, bepaal dan zelf den inzet; ik ben er mede tevreden.’

- ‘Gij stemt dus werkelijk toe?’

- ‘Ik stem toe?’

- ‘En gij zult betalen als gij verliest?’

- ‘Speelschulden zijn eereschulden, ik zal mijne verplichting nakomen.’

- ‘Goed, dan zet ik eene mis tegen een vastendag.’

- ‘Hoe bedoelt ge dat?’

- ‘Als ik verlies, zal ik een dag vasten op water en brood; als ik win, zult gij aanstaanden Zondag de hoogmis bijwonen.’

- ‘Dat is geen inzet, ik weiger.’

- ‘Gij zijt bang om te verliezen.’

- ‘Ik ben zeker van te zullen winnen.’

- ‘Toch zoo zeker niet, anders zoudt ge het wel aannemen.’

- ‘Ik heb verklaard dat ik niet naar de mis zou gaan.’

- ‘Dan zijt gij zoo sterk niet als gij u zelven verbeeldt, anders zoudt ge niet bevreesd zijn dat men u zou dwingen naar de mis te gaan.’

- ‘Pas op, mijnheer pastoor, want als ik het aanneem zult gij zonder genade moeten vasten, dat verzeker ik u.’

- ‘Dat is nog zoo zeker niet.’

- ‘Hoe, meent gijdan waarlijk zoo sterk te zijn als ik.’

- ‘Ik geloof dat wij van gelijke krachten zijn.’

- ‘Dan neem ik aan,’ riep de kapitein driftig, ‘op voorwaarde dat wij twee partijen zullen spelen en ik bepaal uw vastendag op morgen, op een vleeschdag.’

- ‘En ik bepaal uwe mis op Zondagmorgen, om negen uur.’

De partij begon en na een half uur duurde zij nog voort, de kapitein kon geen enkelen slag slaan, de pastoor was altijd gedekt.

- ‘Duizend bommen en granaten!’ mopperde de oude heer; ‘gij speelt goed, menheer pastoor.’

- ‘Ik verdedig mij, kapitein.’

Eensklaps schoof deze een schijf vooruit en riep zegepralend:

- ‘Gij moet slaan, menheer pastoor, nu heb ik u.’

- ‘Ja, nu heb ik u zeker, mijnheer Dupont, gij zijt in den strik geloopen.’

- ‘Hoezoo?’

- ‘Ik sla, maar gij moet ook slaan, en dan neem ik die twee schijven, en.....

De kapitein wierp de stukken door elkander en bromde: - ‘Gij hebt gebruik gemaakt van mijne vergissing; des te erger, ik heb verloren, maar nu de tweede partij.’

De tweede partij was nog gemakkelijker te winnen dan de eerste, want de kapitein was zenuwachtig en beging fout op fout. Weldra schoof hij het dambord terug en zeide:

- ‘Ik heb weer verloren, ik zal naar de mis gaan, maar ik zal revanche nemen. De wijn is mij zeker naar het hoofd gegaan, want ik ben geheel ziek en ontsteld.’

Hij ging naar zijne kamer, en wierp zich geheel gekleed te bed.

Het overige van de week bracht hij door met dien noodlottigen zet te bestudeeren: hij kon zich maar niet begrijpen hoe het mogelijk was dat hij had kunnen verliezen.

Zoo kwam de Zondag en op klokslag regen ure trad kapitein Dupont de kerk binnen; hij had zijn eed niet gebroken, want het was slechts gedwongen dat hij naar de mis kwam.

Uit eerbied voor zijn woord had de waardige man niet geaarzeld zich aan bespotting bloot te stellen, en hij was geheel verwonderd toen bij het uitgaan der kerk iedereen hem met achting groette.

De preek was hem goed bevallen, hij had den geheelen morgen niet alleen hoeven te blijven, Annette was opgeruimder en vroolijker dan ooit. De meid overtrof zich zelve bij het diner, en 's avonds kwam de pastoor en verloor achter elkander drie partijen van vijf centen, maar won de groote partij van de mis, en oprecht gesproken, de kapitein was er niet rouwig om.

De derde week verloor hij weder; hij kon er niets van begrijpen. Hij wilde revanche nemen en speelde zoo ongelukkig, dat hij voor eene heele maand naar de mis moest gaan.

Toen hij zijne schuld betaald had, was het hem eene gewoonte geworden; en niet alleen ging hij naar de mis, maar woonde ook het lof geregeld bij.

Men vervalt van kwaad tot erger, zegt de H. Schrift, maar ook men komt van goed tot beter; eenige goede boeken, ernstige gesprekken, het bestudeeren van den godsdienst misten hunne uitwerking niet op die oprechte en edelmoedige ziel, en tegen het einde van den vasten zeide de kapitein tot den pastoor, wiens boezemvriend hij geworden was:

- 'Zeg eens, menheer pastoor, hebt gij lust om een partijtje te dammen om eene goede generale biecht? ik weet niet wat er in mij omgaat, maar ik zou haast wel willen verliezen.'

Annette vloog haren vader om den hals, de pastoor drukte hem de hand en zeide bewogen;

- 'Dat is eene partij van *qui perd gagne*' en plaatste zich voor het dambord.

Na een kwartier riep de kapitein zegepralend uit: - 'Ik heb verloren!'

- 'Beste vriend,' antwoordde de pastoor, 'gij hebt den schoonsten inzet gewonnen, die er bestaan kan; want in ruil voor uwe generale biecht beloof ik u den vrede des harten.'

En zoo geschiedde het dat de ongeloovige Dupont, gepensioneerd kapitein van het 72ste linieregiment, na vijf en dertig jaren onderbreking te biechten ging en zijn Paschen hield in de kerk van Saint-Jean-des-Pourceaux, waarvan hij gezworen had den drempel nooit te zullen overschrijden.

De geheimzinnige raadgever.

I.

‘Roode neuzen worden spoedig en blijvend blank met het water van Dr. X, enz.’

Welke dagbladlezer heeft die veelbelovende en troostrijke aankondiging niet herhaaldelijk opgemerkt en wellicht gedachteloos gelezen, als hij, verzadigd van de politieke beschouwingen, zijn blad omkeerde en zijn blik over de laatste bladzijde liet dwalen, voor wier inhoud de redactie niet verantwoordelijk is?

Doctor Frits Knekel, een jeugdig geneesheer, had de aankondiging ook zoo gelezen, toen hij als gast van de table-d'hôte in ‘De Ster’ juist binnenkwam, terwijl het dessert werd opgedragen. De aankondiging was hem reeds lang eene oude bekende, maar nooit was zij hem zoo in het oog gevallen als nu. Niet ver toch van hem verwijderd, aan een rond, marmeren tafeltje, zat het lid van den raad Wijnmoer, die zooals gewoonlijk, na het eten hier zijne tas koffie kwam drinken en eene partij domino spelen. Hij was echter in het gelukkig bezit van een neus, zoo gloeiend donkerrood, tot in het paars overgaande, dat niemand hem kon aanzien, zonder zachtjes te mompelen: Kristene zielen, wat 'n neus is dat!’ Wel is waar was er nog een roode neus in de stad, die met den schitterenden voorgevel van het lid van den raad kon wedijveren, en dan wellicht in vuriger blos de palm der overwinning zou wegdragen; met dien neus wilde de dokter echter liefst niets te doen hebben.

‘De man kan geholpen worden,’ dacht de zeer geleerde heer doctor en beantwoordde vriendelijk het vertrouwelijk knikje van het raadslid en greep te gelijker tijd naar een bijzonder klein, maar daarentegen haarscherp mesje in zijn vestzakje, om van de eerste goede gelegenheid gebruik te maken, de aankondiging uit het dagblad te snijden en haar den heer Wijnmoer per post toe te zenden. Hij verkneukelde zich bij het denkbeeld, hoe boos en verbaasd het ijverige raadslid-wijnproever zou zijn, als hij de met vette letters gedrukte zinspeling op zijn neus zou ontvangen.

Doctor Knekel was een grappenmaker van natuur en had eene bijzondere neiging voor dergelijke onschuldige plagerijen; het kleine scherpe mesje in zijn zak, de talrijke uitsnijdingen, die men voortdurend in de dagbladen in ‘De Ster’ bemerkte, wisten daarvan menig staaltje te verhalen. Zijne patiënten bleven evenmin verschoond van dergelijke naamlooze waarschuwingen per post, wier inhoud steeds aan het rechte kantoor kwam.

‘Weet ge het groote nieuws al, mijn waarde Adolf, gij, die altijd net eerst en nauwkeurigst iets weet?’ dus wendde hij zich tot zijn buurman aan tafel, terwijl hij intusschen behendig het mesje liet werken, ‘Ik ben geëngageerd!’

‘Geëngageerd? met wie?’ vroeg de aangesprokene, een jonkman met innemende gelaatstrekken.

‘Met mejuffrouw Nelly,’ zegt de doctor, snel een zijdelingschen blik op zijn buurman werpende. ‘Maar wat let u op eens, Adolf? Heb ge dikwerf last van bloedaandrang naar het hoofd.’

‘Ja. ja,’ bracht deze met moeite uit, terwijl zijn gelaat tot aan de haarwortels met een donkerrood overtogen was. ‘Ik heb veel last van bloedaandrang?

‘Dan moet ge zulken zwaren wijn niet onvermengd drinken,’ waarschuwde met een spottend lachje doctor Knekel en lengde het half geledigde glas van Adolf aan met den inhoud van de waterkaraf.

‘Smakelijk eten,’ zeide Adolf, snel opstaande.

‘Waarheen zoo haastig?’

‘Ik..... ik wil dadelijk naar juffrouw Nelly om haar geluk te wenschen.’

‘O, blijf dan nog maar wat, dat heeft niet zoo'n haast,’ en hij trok zijn tafelgenoot aan zijn frak weder naast zich.

Adolf gaf toe, maar zeide, nadat hij een paar malen gehoest had:

‘Tot nu toe had ik er nooit iets van bemerkt dat gij met juffrouw Nelly op zoo'n goeden voet stond.’

‘Ja, maar gij waart ook altijd met tante Betsy zoo aan het schaakspelen, dat er geen tijd overbleef op iets anders acht te slaan.’

‘De duivel moge dat schaken halen,’ prevelde Adolf onverstaanbaar tusschen zijne tanden.

‘Tot eene openlijke verklaring is het trouwens nog niet gekomen,’ bekende de doctor.

‘Dan begrijp ik niet, hoe gij zoo op 't oogenblik kondet vertellen, dat gij met haar geëngageerd zijt,’ merkte Adolf verwonderd aan.

‘Lieve vriend,’ zei de doctor op een onderwijzenden toon, ‘het zwaartepunt van deze zaak berust bij den oom van Nelly. Gij weet, dat zij eens zijn aanzienlijk vermogen moet erven, daarom kan zij niet over hare hand beschikken zonder haren oom te raadplegen en hem te vragen, of de man harer keuze ook in zijn smaak valt, en de oude heer Wijnmoer bezit, zooals ge wellicht zult weten, een zeer sterken wil, waartegen weinig is in te brengen. Nelly zou mij toch maar gezegd hebben: “Spreek maar met mijn oom,” en daarom ben ik maar regelrecht op den man afgegaan en heb vandaag mijn verzoek ingediend. Ik heb te veel levenslust om de marteling van eene hopelooze liefde te kunnen verdragen.’

‘Weet Nelly, dat gij haar aan haren oom hebt gevraagd?’ vroeg Adolf.

‘Zij was juist uitgegaan, toen ik na den zegen van den oom bij haar het jawoord wilde halen. Wel moge het u bekomen.’

Dit zeggende stond doctor Knekel op, nadat hij gedurende het gesprek zeer behendig het dagblad van de aankondiging voor ‘roode neuzen’ had verlost en het uitsnijdsel met zijn mesje onbemerkt in zijn vestzakje had laten verdwijnen. Hij spoedde zich naar huis, om daar zijn gewoon spreekuur te houden.

II

Nadat de doctor zich had verwijderd, was het ook voorbij met de bedaardheid, welke Adolf in zijne tegenwoordigheid had geveinsd. Haastig sprong hij op, nam zijn hoed en snelde naar het huis van mijnheer Wijnmoer.

Deze was de oudste broeder van het raadslid, met wien de lezer reeds kennis heeft gemaakt. Beide broeders waren door braafheid en oppassendheid rijkelijk met aardsche goederen gezegend; den derden broeder had de fortuin echter nooit toegelachen; hij was getrouwd geweest met een meisje, dat hij beweerde te beminnen, maar dat geen geld had, en was dus iemand, wien het nooit goed had kunnen gaan. Toen hij gestorven was zonder een cent na te laten, nam de oudste Wijnmoer de arme wees uit genade bij zich, daar zij reeds in hare jeugd ook hare moeder verloren had. De heer Wijnmoer was toen reeds een kinderlooze weduwnaar, en zijne ongetrouwde zuster Betsy, die zijn huishouden bezorgde, belastte zich met de opvoeding van Petronella, die bij verkorting Nelly werd genoemd. Het weesje was nu eene bekoorlijke jonge dame van negentien jaar, terwijl tante Betsy reeds geruimen tijd

de vier kruisjes in haar jarental telde. Nauwkeurig weten wij niet hoeveel dit was, daar zij reeds tien jaar lang de door haar beleefde lentemaandjes verzweeg en, wist zij het te pas te brengen, gaarne voorvallen vertelde, die vijfentwintig of dertig jaren geleden waren geschied, er dan bij voegende: ‘O, ik herinner 't mij nog zeer goed; ik was toen zoo'n klein kleuterken, dat ik even boven den rand der tafel uitkwam.’ - De oude jongejuffrouw was eene hartstochtelijke schaakspeelster en daarbij geene onverdienstelijke. Langen tijd had het haar aan een even bekwamen tegenpartij ontbroken, waarmede zij hare krachten kon meten totdat eenige maanden vóór den aanvang dezer geschiedenis dr. Knekel, die bij de familie huisdoctor was, haar in den persoon van Adolf een even beminnelijk als bekwaam schaakspeler voorstelde.

Weldra had de doctor echter berouw, dezen vriend te hebben voorgesteld, want spoedig bemerkte hij, dat Nelly's beminnelijkheid hem meer aantrok dan de ivoren paarden en torens van de oude jongejuffrouw. De doctor had er zelf aan gedacht Nelly hart en hand aan te bieden, en ofschoon Adolf zich tegenover het jonge meisje zeer bedaard gedroeg, was het toch te vreezen, dat een of anderen dag het ijs gebroken en de doctor achter het net visschen zou. Om dit te voorkomen, had dr. Knekel zich gehaast, ernstig om de hand van Nelly aanzoek te doen.

Het was voor Adolf een zware slag, toen hij het hoorde; zijn spel gaf hij evenwel nog niet verloren.

Ernstig verweet hij zich zelf zijne beschroomdheid, die hem belet had ter juister ure te spreken en hem als 't ware de keel had dichtgeknepen, als hij Nelly een liefdewoordje wilde toefluisteren; het gevaar zijne geliefde aan een ander te zien toebehooren, bezielde hem nu met den moed der vertwijfeling. In deze gemoedsgesteldheid begaf hij zich naar tante Betsy, bij wie hij als gewoonlijk Nelly hoopte aan te treffen. Tante Betsy was juist aan de beterhand van eene ernstige ziekte, en gedurende haar herstel was hij herhaaldelijk naar het verloop er van komen vernemen, zoo dat hij eene gegronde reden voor zijn bezoek kon aanvoeren.

Het geluk scheen hem vandaag gunstig te zijn, want inderdaad trof hij Nelly bij tante Betsy aan.

Toen hij binnentrad, keerde zij haar gelaat van hem af: evenwel ontging het hem niet, dat zij geweend had.

Dat was juist iets om zijn gemoed te verlevendigen.

‘Wel, juffrouw Nelly,’ waagde hij haar aan te spreken, ‘ik zie dat gij geweend hebt. Als ik de oorzaak van uw verdriet goed begrijp, dan...’ hier bleef hij steken, maar op haar toegaande, fluisterde hij in haar oor: ‘dan zou mij dit tot den gelukkigsten mensch kunnen maken!’

In het oog der jonge dame schitterde weldra iets, dat een begrip vol zoete hoop deed vermoeden, te gelijker tijd wierp zij echter een even verstaanbaren als snellen blik op tante Betsy.

‘Zoudt ge lust hebben in eene partij schaak, mejuffrouw Wijnmoer?’ wendde Adolf zich met groote tegenwoordigheid van geest tot tante, want hij wist dat zij haar schaakspel in de aangrenzende kamer bewaarde.

Zoo iets liet tante Betsy zich geen tweemaal zeggen. Nauwelijks was de vraag gedaan of zij liep reeds met een vroolijk gelaat naar de deur.

‘Nu of nooit!’ dacht Adolf, toen hij eene minuut met Nelly alleen was gelaten.

‘Is het waar, wat doctor Knekel mij zooeven verteld heeft?’ haastte hij zich op een fluisterenden toon te vragen. ‘Heeft uw oom reeds met u gesproken?’

‘Hij heeft nog niet met mij gesproken,’ antwoordde Nelly aarzelend.

‘Dus heeft uwe tante het u verteld?’

Nelly schudde haar blond krullekopje en terwijl zij verlegen met hare vinger arabesken op de tafel teekende, zeide zij:

'Ik heb aan de deur geluisterd, daar het mij opviel, dat doctor Knekel zoolang met oom praatte.'

'De doctor vertelde mij echter, dat gij niet thuis waart geweest.'

'Ik heb mij voor hem weggehouden.'

'En wat den doctor tot den meest benijdenswaardigen mensch maakt, doet u tranen storten?' vroeg Adolf verder, terwijl zijne hoop toenam. 'Is dat zoo, juffrouw Nelly?'

In plaats van te antwoorden, keerde zij haar gelaat van hem af.

'Wilt ge het mij niet zeggen, juffrouw Nelly?' smeekte Adolf vurig. 'Tante komt dadelijk terug. Ik hoor de schaakfiguren reeds in de doos rammelen. Ik bid u, zeg het mij, weent gij omdat de doctor aanzoek om uwe hand heeft gedaan?'

‘Hij heeft een afschuwelijk rooden baard!’ fluisterde Nelly, die het rammelen ook hoorde.

‘Dus maakt het vooruitzicht, dien baard eens toe te behooren u niet gelukkig?’

Het jonge meisje schudde haar hoofdje en hoewel de vraag van Adolf van een lachje vergezeld ging, hield zij toch hare hand voor hare oogen, waar een traan in parelde.

‘Nelly!’ fluisterde Adolf verheugd, ‘veroorloof mij nog ééne vraag: als ik nu in plaats van den doctor de stoutheid had gehad, naar uwe hand te dingen.... zoudt gij dan ook zulke droeve tranen vergoten hebben?’

Zijantwoordde niet.

‘Bedenk toch, dierbare Nelly, hoe snel deze kostbare oogenblikken voorbij zijn,’ sprak haar de jonge man overredend toe, ‘Luister, ik hoor uwe tante reeds bij de deur.’

Dit was inderdaad het geval, maar Nelly bleef zwijgen.

‘Nelly! Ik bezweer u, beantwoord mijne vraag!’ ging Adolf dringend voort, terwijl het angstzweet op zijn voorhoofd parelde, want juist hoorde hij duidelijk dat tante de kruk van de deur omdraaide.

Maar zelfs nu bleef Nelly nog onverbiddelijk.

DE H. BERNARDINUS IN DE EENZAAMHEID, NAAR DE MUURSCHILDERING VAN PINTURICCHIO IN ARA COELI.

VERHEERLIJKING VAN DEN H. BERNARDINUS, NAAR DE MUURSCHILDERING VAN PINTURICCHIO IN ARA COELI.

In dit gewichtig oogenblik, toen Adolf zijne hoop reeds zag vervliegen, hoorde men plotseling in de aangrenzende kamer een geluid alsof een zak met erwten werd uitgeschud. Zonder twijfel had tante Betsy de doos met schaakstukken laten vallen en terwijl zij naar alle zijden over den parketvloer rolden, vernam men te gelijker tijd het brommende geluid, waardoor tante haar ongenoegen over dit ongeluk te kennen gaf.

'Moeten wij dit niet als een gelukkig voorteeken begroeten, mejuffrouw Nelly?' fluisterde Adolf, met nieuwen moed bezield. 'Is het niet alsof een goede genius ons ter hulpe wil komen. Ik bezweer u, liefste, beste Nelly, beantwoord toch mijne vraag met ja of neen: zou de bekentenis mijner liefde u evenzoo ongelukkig maken?'

'Neen!' klonk het eindelijk van Nelly's lippen, want ookzijmeende nu in het vallen der schaakstukken eene vingerwijzing van het lot te zien.

Adolf was buiten zich zelf van vreugde.

'Nu vrees ik geen doctor Knekel meer!' riep hij uit, zich niet meer kunnende bedwingen, en drukte het lieve, blonde krullekopje aan zijne borst.

‘Maar zoo veel te meer angst heb ik voor mijn oom!’ fluisterde Nelly. Onderwijl waren de figuren in het aangrenzende vertrek met luid geklepper weder in de doos geworpen en tante Betsy zou weldra gereed zijn.

‘Ik zal vandaag nog met uw oom spreken,’ zeide Adolf, zich trotsch oprichtende, ‘en dan zal ik mij op onze wederzijdsche liefde beroepen.’

Op het uiterste oogenblik, maar toch nog vroeg genoeg, vlogen de beide geliefden van elkander, toen tante Betsy binnentrad.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 36]

KEIZER FREDERIK VAN DUITSCHLAND.

Onzeg ravures.

Twee Keizers.

De wereldgeschiedenis, zooals zij tot heden nog altoos verstaan, geschreven en onderwezen wordt, gewaagt schier uitsluiterd van die menschen, welke met slimheid en stoutmoedigheid de kronkelwegen der staatkunde bewandelden, op zoogenaamde roemrijke wapenfeiten bogen en hun gebied door overweldigingen uitbreiden konden.

Regeeringen, vol staathuishoudkundige wijsheid en bescheidene vreedzaamheid worden door de Muze der geschiedenis slechts met beknopte woorden aangestipt, en nog minder gewag maakt zij van de grootsche figuren der menschenliefde, de helden en martelaars der wetenschap, de prinsen der kunsten en letteren.

Geheele boekdeelen wijdt de wereldgeschiedenis aan de verrichtingen van een Alexander, een Caesar, een Karel den Groote, een Napoleon; enkele regels zijn haar voldoende voor een Vincentius à Paulo, een Colombus, een Rubens, een Shakspeare

Volgens de eigentlijke geschiedenis was dus keizer Wilhelm van Duitschland met Napoleon I de grootste figuur onzer eeuw.

Beiden waren de hoogste en krachtigste vertegenwoordigers van den nationalen trots en de overheerschingszucht van hun volk. En, mocht het den Korsikaanschen oorlogsman in het begin dezer eeuw gelukken, door de kracht der wapens de oppermacht van Frankrijk over gansch Europa te bevestigen, op het laatst der eeuw veroverde Wilhelm met het zwaard op den Gal de eereplaats in de rij der vorsten.

Frederik Wilhelm werd geboren te Berlijn, den 22 Maart 1797.

Hij groeide dus op te midden der groote beroeringen, uit de Fransche omwenteling ontsproten. Hij was getuige van den inval der Franschen, de vernedering van Duitschland en de zoogenoemde vernietiging van Pruisen. Hij zag het Fransche keizersleger te Berlijn binnenrukken, zijne familie onder den wil van den Korsikaan bukken en zijne moeder tranen storten onder al dien grievenden smaad.

Was het dan wel wonder, dat hij in zijn mannelijken leeftijd verteerd werd door het verlangen, om de vernedering te wreken, Pruisen door Napoleon aangedaan? Moesten hem niet altijd de woorden zijner moeder voor den geest zweven: ‘Tracht de thans gedoofde glorie uwer voorvaderen op Frankrijk terug te veroveren, gelijk uw grootvader, de groote keurvorst, eens bij Fehrbellin de nederlaag en den smaad zijns vaders op de Zweden wrook.’

‘Misschien daalt de beschermengel van Pruisen op u neder!’ had koningin Louise tot hare kinderen gezegd in het slot Schwedt, waarheen zij voor den naderenden overweldiger de wijk had moeten nemen. En inderdaad schijnt Pruisens beschermgeest keizer Wilhelm te hebben uitgekozen om zijn land groot te maken onder de volken: er is in heel zijne loopbaan iets providentieels, dat schijnt te wijzen op eene van hooger vastgestelde bestemming, om het overmoedige Frankrijk te tuchtigen en het vernederde Duitschland over den geleden smaad te wreken.

Toen keizer Wilhelm het levenslicht aanschouwde, deed niets vermoeden, welk eene groote rol hij eenmaal in de wereldgeschiedenis spelen zou. Hij was slechts de zoon van een prins, doch nog vóór zijn eerste levensjaar ten einde liep, beklom zijn vader als Frederik Wilhelm III den Pruisischen troon. Toch was hij zelf daardoor nog niet de aangewezen kroondrager der toekomst; want hij was zijns vaders tweede zoon, en voor zijn broeder Frederik was de rijksstaf weggelegd.

Wel verwierf hij zich als jongeling in den bevrijdingsoorlog roemrijke lauweren op het slagveld: wel nam hij later een werkzaam aandeel in de regeering nadat zijn broeder in 1840 zijn vader als koning was opgevolgd; maar aan de spits van zijn volk stond hij niet, en jaren lang leefde hij in stille afzondering, als gouverneur van Westfalen te Coblentz

Naar de populariteit, dat koningschap der negentiende eeuw, streefde hij evenmin; integendeel, de zoogenaamde volksregeering, die in 1848 het hoofd opstak en zoovele vorsten noopte het hoofd voor den nieuwen koning, den volkswil, te buigen, vond in hem een verklaard tegenstander; en zoo hevig was de verbittering, die zijne krachtige handhaving van het gezag opwekte, dat hij zich op zijn 51n verjaardag gedwongen zag Berlijn te ontvluchten en de wijk naar Engeland te nemen. Dat belette hem niet in het volgend jaar de revolutie weer even kloekmoedig te gemoet te treden en in de Palts en Baden de omwenteling te bedwingen.

Toonde hij zich ook hierin een geboren heerscher, onbekommerd om den lof of blaam der menigte, toch had hij het slechts aan een toe val, zeggen wij liever eene beschikking der Voorzienigheid te danken, dat hij den koningstroon besteeg. In 1857 werd zijn broeder, koning Frederik IV, ziek en werd hij geroepen, als regent de teugels van het bewind in handen te nemen. Hij voerde het met krachtige vuist en streefde er van den aanvang naar, Pruisen aan de spits van Duitschland te stellen. De Italiaansche oorlog van 1859 gaf hem gelegenheid voor Pruisen de aanvoering van het bondsleger te eischen: het afwijzen van dien eisch door Oostenrijks keizer was de vonk, die, langzaam aangeblazen, in 1866 een laaien brand zou doen uitbarsten,

de nooit te vergeven broederoorlog, waarin Wilhelm het vroeger geweigerde opperbevel voerde tegen Oostenrijk zelf.

Inmiddels had Wilhelm, na den dood zijns broeders in 1861, den schepter van Pruisen in de hand genomen; dat hij dien krachtig zwaaien zou, had hij het jaar te voren bewezen, toen hij, nog als regent, met zijn ministerie-Bismarck regeerde zonder zich om de volksvertegenwoordiging te bekommeren. En had zijn geluk in den oorlog met Oostenrijk Pruisen reeds tot eene ongekende hoogte opgevoerd, de veldtocht van 1870 en zijne uitroeping tot keizer van Duitschland in het paleis van Versailles zette de kroon op het reuzenwerk, dat hij zich gedroomd had: Duitschland had Frankrijk vernederd en Pruisen stond aan de spits van Duitschland.

De eerzucht zijner jongelingsjaren was verwezenlijkt, maar.... het had stroomen bloeds gekost. Dat heeft keizer Wilhelm echter sedert niet meer vergeten en voortaan was zijn streven gericht op den vrede, den vrede in de laatste jaren ook met de Kerk, die hij eveneens gemeend had zijn wil te kunnen opdringen, maar voor wier reuzenkracht hij het trotsche hoofd moest buigen

Zijn zoon, de tegenwoordige keizer, schijnt geroepen, dat werk des vredes te voltooien. Hij heeft het bloed op de slagvelden zien vloeien en is verzadigd van krijgsmansroem. Heel zijn manifest, bij de aanvaarding van zijns vaders erfenis tot zijn volk gericht, ademt vrede en verzoening en geeft hoop aan de volken dat de ondragelijke last van den ‘gewapenden vrede,’ waaronder gansch Europa thans gebukt gaat, eens in een *wezenlijken vrede* veranderen zal.

Duitschlands troonopvolger.

De doodelijke ziekte van den nieuwen Duitschen keizer, die hem elken dag zijnen vader in het graf kan doen volgen, brengt mee dat aan zijn oudsten zoon en vermoedelijken opvolger meer aandacht gewijd wordt, dan een gewoon kroonprins anders wel trekken zou. Nog altijd verkeert Europa in gespannen afwachting of het in keizer Frederik een tijdperk van vrede zal mogen begroeten, dan of een jong, eerzuchtig prins de teugels van het Duitsche rijk in handen zal nemen en de wereld opschrikken door groote krijgshaftige ondernemingen.

Prins Wilhelm toch wordt algemeen beschouwd als de tegenhanger zijns vaders. Vooreerst heeft hij eene geheel andere opvoeding ontvangen; terwijl de prinsen van Pruisen tot dusver in strenge afzondering werden grootgebracht, als koningskinderen, die zich met de lagere wereld niet gemeenzaam mogen maken, hebben de tegenwoordige kroonprins en zijn broeder Heinrich hunne eerste vorming opgedaan als gewone gymnasia-leerlingen te Cassel in Westfalen, waar zij in niets van de andere studenten onderscheiden waren. Het leven, dat zij daar leidden, was alles behalve schitterend of vorstelijk; hunne kleeding geleek aan die van den eersten den besten knaap; geen enkel soldaat betrok de wacht voor hunne woning, kortom geen vreemdeling die hen zag, kwam op de gedachte dat hij kinderen van vorstelijken bloede voor zich had.

De oudste der broeders, de tegenwoordige kroonprins, onderscheidde zich al vroeg door bijzondere begaafdheid, toonde eene levendige verbeelding en een doordringenden geest. De geschiedenis was zijne lievelingsstudie en bovenal boeide hem het tijdvak van den grooten Frits. Op achttienjarigen leeftijd kon hij met warmte redetwisten in het Duitsch, het Fransch en Engelsch, en behandelde met gemak de vraagstukken van den dag, onverschillig of zij het staatkundig, het militaire of godsdienstige raakten. Hij deed niets liever dan zijne persoonlijke in drukken en

opvattingen blootleggen en deed dit vloeiend duidelijk, geholpen door een benijdenswaardig geheugen, met een gemak van uitdrukking en eene overtuigingskracht, die werkelijk merkwaardig mochten heeten.

Het nieuwe opvoedingsstelsel, dat opzettelijk gekozen was in overeenstemming met de veranderde plichten, die de keizerskroon oplegt, had intusschen ook zijne eigenaardige bezwaren. Te midden van zijne jeugdige kameraden kon de toekomstige Duitsche keizer zoo min als zij vrij blijven van de besmetting der zoogenaamde vrijzinnige denkbeelden, door het moderne onderwijs in de hand gewerkt, en waardoor de ontvankelijke jeugd zoo licht wordt meegesleept. Als jongeling dweepte Wilhelm met 'de vrijheid' en trad zelfs als kampioen op voor de zoogenaamde rechten der socialistische partij, waarin hij volstrekt geen gevaar zag voor zijn vorstenhuis.

Daarbij toonde de jongeling vaak geestdriftigen lust om de wapenfeiten van zijn lievelingsheld, den grooten Frits na te volgen

Het zou intusschen dwaas zijn, den tegenwoordigen man en vader naar zijne hoedanigheden als jongeling te willen beoordeelen, want men kan er schier zeker van zijn, dat de jaren, de ondervinding en vooral hetgeen hij in den laatsten tijd heeft beleefd, zijn onstuimig bruisend bloed wel eenigszins zullen bekoeld hebben. Onze afbeelding in dit nummer, die naar eene photographie is vervaardigd en dus alle vertrouwen verdient, geeft althans een geheel ander denkbeeld van den Duitschen troonopvolger. In plaats van den vurigen jongen man, zooals hij ons in de dagbladen geschilderd wordt, ontwaren wij hier een bezadigd huisvader, vertrouwelijk keuvelend met zijn oudsten knaap en met niets krijgshaftigs dan alleen zijn uniform. Zóó zeker stellen we ons het liefst den man voor, die wellicht spoedig geroepen kan worden om de bewindsteugels te aanvaarden van het machtige Duitsche Rijk.

Twee staatslieden.

Prins Bismarck en Von Moltke maakten met vereeniging hunner reuzenkracht de luisterrijke regeering van keizer Wilhelm tot wat zij is geweest. Had het Duitsche rijk deze twee pilaren niet gehad, om zijn gouden koepel te steunen, dan zou het niet opgericht of spoedig neergestort zijn.

Vraag niet te veel naar de middelen, die deze mannen het beste achtten. De verderfelijke les, dat een staatsman alles mag doen wat tot bereiking van zijn doel meewerkt, is door dit paar gekend en toegepast geworden. De rijkskanselier vooral, die voor de grootste helft van zijn werkzaam leven den bijnaam droeg van man van 'ijzer en bloed' en daarin eene eer scheen te stellen, heeft met minachting en ontkenning van alles, gewerkt voor een doel: Duitschland grootmaken. Wel moest hij daarvoor stroomen bloeds vergieten, gerechten en ongerechten strijd voeren, zelf de hand slaan aan broeders van één stam: Sleeswijk en Holstein na hopeloozen strijd veroveren en Oostenrijk op Sadowa's velden verwinnen, Frankrijk vernederen en zijn koning sieren met de keizerskroon, maar het was de weg, dien hij zich eenmaal had afgebakend, zijn machtige blik had alles overzien en Moltke was daar om van uit zijne studiekamer dat groote werk te leiden.

Men behoeft het portret dezer beide mannen slechtste aanzien, om te raden welke hersens, welke gedachten, wat voor wil er schuilt achter hun krachtig masker.

Geheel hun uiterlijk getuigt van ontembare kracht en nimmer deinzend zelfbewustzijn. De breede schouders van prins Bismarck, zijn grove kop, vol ruwe krachtsuiting, zijne trekken, forsch en scherp geteekend, in lijnen als van brons,

prenten een karakter dat geen verzet, geene hinderpalen erkent. Het minder gevulde, maar hoekiger gevormde hoofd van Pruisens minister van Oorlog teekent eveneens kracht, maar fijner gespitste werkdadigheid, die niet opziet tegen de minste bijzonderheden.

Met hun beiden alleen konden zij tot stand brengen wat zij deden.

Het gebouw, dat zij samen hebben helpen optrekken, is voltooid en staat hecht en sterk; den grooten vorst, dien zij er ten troon verhieven, heeft de tijd er uit verdreven. Onder hunne hoede zit een nieuwe keizer op den

zetel der Hohenzollern, een die even goed als zijn vader weet wat hij hun verschuldigd is. Ook hem zullen de twee staatslieden bijstaan, nog op den avond huns levens. Maar er zal een tijd komen, misschien reeds spoedig, dat de veerkracht, die hen voortdrijft, zal breken en dat hunne krachtsontwikkeling tot staan komt. Dan zal eerst blijken of hun streven en zwoegen vruchtbaar is, of het Duitsche volk, van nature wel gedwee, maar vreedzaam, zich nog langer bukken zal onder de gepantserde vuist, wanneer die verslapt, en wee dan dengene, die hunne reuzentaak moet erven!

De Kerk van het Glas Koud Water.

Op een avond van het jaar Onzes Heeren 1815, na een dier brandende zomerdagen, zoo eigen aan Spanje, keerde de reeds bejaarde pastoor van San Pedro, - een dorp op enkele mijlen van Sevilla gelegen - gansch afgemat naar zijne schamele pastorij weder.

Hij had wat hij noemde zijne ronde gedaan, en nu verbeidde hem hier zijne zestigjarige huishoudster, Senora Margarita.

Hadde men met hem de woningen zijner nooddruftige dorpsgenooten bezocht, dan nog ware men getroffen geweest, bij het zien van zijn eigen armoedig verblijf. De onbeduidende huisraad, waarop geen stofje te bespeuren was, stond met zekeren smaak geschikt en deed als het ware de naaktheid der wanden en den ellendigen toestand van vloer en zoldering nog meer uitkomen.

Margarita was juist klaar niet het avondmaal van haren meester, een *olla podrida*, die, uitgenomen de saus en den weidschen naam, enkel bestond uit het overschot van zijn middag ten, maar zoo fijn gekruid en zoo keurig toebereid, dat het een koningskok hadde eer gedaan

‘God zij geloofd! Margarita,’ riep de priester uit, toen hij door den lekkeren geur verwelkomd werd. ‘De voorsmaak van uwen *olla podrida* zou een stervende doen eetlust krijgen! Bij St. Peter, makker, gij behoort den heelen rozenkrans te bidden, als dankzegging voor het vinden van zoo een heerlijk avondmaal.’

Op die woorden keek Margarita naar de deur en zag dat haar heer van een vreemdeling gevolgd was. Haar gelaat veranderde schielijk; een mengsel van teleurstelling en onrust was er op te bespeuren. Zij wierp eerst een doordringenden blik op den onbekende, dan op haren meester.

Deze, als een kind dat zich voor eene vergramde moeder verontschuldigt, stotterde: ‘Bah! waar genoeg is voor twee, is genoeg voor drij! Gij hadt immers niet gaarne gezien, dat een arme kristen, die sinds twee dagen geen voedsel genoot, van honger ware omgekomen?’

‘Heilige Maagd! wat zonderling slag van kristen; ik zou eerder zeggen, dat hij meer een struikroover gelijkt.’ En al morrend verliet zij het vertrek.

Gedurende deze twijfelachtige ontvangst, stond de gast onbeweeglijk op den drempel. Zijne hooge forsche gestalte, in een gansch versleten plunje, zijn golvend gitzwart haar, zijne fonkelende oogen en lange karabijn maakten inderdaad een geheel, weinig geschikt om belang of vertrouwen in te boezemen.

‘Wel,’ vroeg hij, ‘moet ik heengaan?’ Met krachtige stem antwoordde de priester: ‘Nooit zal hij, die eene schuilplaats onder mijn dak verzoekt, van daar onvoldaan

weggezonden worden; nooit zal hij hier te vergeefs aangeklopt hebben! Zet uw geweer neder, zit bij aan tafel en zeggen wij het *Benedicite.*'

'Nimmer scheidde ik van mijn karabijn. Het Castiliaansch spreekwoord luidt: "Twee vrienden zijn één!" Deze is mijn beste vriend en dewijl gij mij toch in uw huis duldt en er mij niet uitdrijven wilt, vooraleer ik trek heb u te verlaten, kan ik wel eten met mijn wapen tusschen de knieën. Welnu, op uwe gezondheid en laat ons beginnen.'

PRINS VON BISMARCK.

De matige pastoor van San Pedro was niet weinig verwonderd over den buitengewonen eetlust, ja de vraatzucht van zijnen bezoeker. Niet tevreden met bijna de geheele *olla podrida* te verslinden, ledigde hij de wijnflesch en liet geen kruimel over van een zeer groot brood. Terwijl hij aldus al wat eetbaar was van de tafel ruimde, dwaalden zijne blikken onrustig in het vertrek, en wanneer door den wind een der deuren sloeg of hij eenig gedruisch van buiten vernam, sprong hij te been, vatte zijn karabijn en stelde zich te weer, als een man die besloten is zijn leven duur te verkoopen. Dan, overtuigd dat hij zich ten onrechte had verontrust, zat hij neder en ging voort met eten.

Toen hij gedaan had, zegde hij zijnen gastheer: 'Nu verzoek ik u het vriendelijk onthaal te volledigen. Ik ben gewond in de dij. Geef mij nog wat versleten linnen, dan zijt gij van mij af.'

'Ik wensch in het geheel niet van uwe tegenwoordigheid ontslagen te zijn, arme makker,' weersprak minzaam de pastoor. 'Ik ben iets of wat heelmeester en zal in alle geval uwe wonde beter vermaken, dan een onhandig dorpsbarbier. Dit zult gij ondervinden.'

En dadelijk uit een kasje een pak linnen en eenige andere benoodigdheden nemende, stroopt hij de mouwen op en stelde zich aan, om het ambt van chirurgijn waar te nemen. De wonde was diep. Een kogel had de dij doorboord. Die man moest een moedige kerel zijn, om in dien toestand zijnen weg voort te zetten. Toen de priester de wonde nauwkeurig onderzocht had en deze met eene ware zelfvoldoening had verbonden, zegde hij: ‘Gij kunt heden niet verder gaan en moet u getroosten hier den nacht door te brengen. Eenige uren rust zullen uwe krachten herstellen, de ontsteking verminderen, het gezwel doen ontzinken en....’

‘Ik moet weg en wel dadelijk,’ onderbrak de vreemdeling. ‘Daar zijn er die mij wachten,’ en met een bitteren grimlach liet hij er zuchtend op volgen, ‘en anderen die mij zoeken. Nu het verband klaar is, voel ik mij weer geheel wel. Geef mij een brood en neem voor uwe herbergzaamheid dit goudstuk’.

Verontwaardigd verstiet de geestelijke zijn aanbod. ‘Ik ben geen kroeghouder,’ riep hij ‘behoud uw geld, ik verkoop mijne gastvrijheid niet.’

‘Zooals gij verkiest,’ was het korte antwoord. ‘Vaarwel!’ Dan het brood nemende, dat Margarita op het bevel van haren meester onwillig had gebracht, verdween de zonderlinge bezoeker in het bosch, dat de nederige woning van den pastoor omringde.

Een uur later weerklonk in het woud een herhaald geweervuur. De priester sprong op, bracht de hand aan het voorhoofd en als in gepeinzen verslonden, bleef hij eene wijl staan. Dan wilde hij naar buiten, maar vooraleer de deur bereikt te hebben, vloog deze open en uitgeput van krachten lag de vreemdeling voor zijne voeten neder. Overvloedig vloeide het bloed hem uit de borst en eene doodskleur ontverfde zijne gelaatstrekken.

De geestelijke boog zich over den gewonde; deze vatte hem de hand, stopte er eenige goudstukken in en lispelde nauw hoorbaar:

‘Mijne kinderen - in de bergkloof - bij de beek.’ Met gevelde bajonet stormden de Spaansche gendarmen binnen. Geen tegenstand ontmoetende, bonden zij hunnen gevangene met stevige koorden en stonden dan den geestelijke toe de wonde te verbinden. Wat deze ook bad om den gekwetste in zijnen deerniswekkenden toestand niet te vervoeren, het mocht niet baten. Een hunner ging bij een boer paard en kar opeischen, waar de lijder werd opgelegd. De pastoor stond bij het rijtuig en hield niet af de gendarmen te smeeken, den ongelukkige eenige uren rust te vergunnen. Voor alle antwoord zegde hem een der gerechtsdienaren: ‘Wat geeft het, of hij onderweg sterft of met de strop aan den hals? Sterven moet hij. Het is de beruchte roover Jose.’

Jose zag dankend naar zijnen zorgvollen gastheer en fluisterde: ‘Water.’ Toen de priester hem het glas aan de lippen bracht, hervatte hij: ‘Mijne kinderen - verstaat gij?’

De goede herder knikte bevestigend.

Niet zoodra waren de mannen met hunnen gevangene vertrokken, of ondanks al de tegenwerpingen van Margarita ging de pastoor naar het bosch en spoedde zich, voor zooveel het de invallende duisternis toeliet, in de richting der bergkloof. Daar, bij het lijk eener vrouw - waarschijnlijk toevallig door een kogel getroffen - vond hij een zuigeling en een jongentje van ongeveer vier jaar oud, dat aan den arm zijner moeder rukte en haar toeriep toch te ontwaken.

Men kan zich wel voorstellen, in welke gemoedsstemming Margarita verkeerde, toen zij haren meester met een kind in den arm en een tweede aan de hand zag binnentreden.

‘Alle Heiligen’, riep zij uit, ‘wat gaat gij met hen aanvangen, Senor? Wij hebben nauwelijks genoeg om van te leven en gij brengt hier twee kinderen! Wel, zal ik dan van deur tot deur moeten gaan bedelen, en daarbij, wat zijn het voor schepsels?’ De zonen van een baanstrooper, een heiden, een roover en misschien nog erger! Heel zeker zijn zij niet eens gedoopt.’

Op dit oogenblik begon het wichtje in de luren te krijten.

‘En hoe moet zoo'n kleine gevoed worden?’ hernam zij. ‘Kunt gij eene min betalen, en dan, wat al slapelooze nachten zal ik met dit ding doorbrengen, terwijl gij gerust ligt te snorken? Heilige Maagd! het kan geen zes maanden oud zijn. Gelukkig, er is nog wat melk in huis, ze behoeft enkel wat verwarmd te worden.’

KEIZER WILHELM VAN DUITSCHLAND IN ZIJNE LAATSTE LEVENSDAGEN.

KROONPRINS WILHELM VAN DUITSCHLAND EN ZIJN ZOONTJE.

Na aldus haar gevoelen te hebben geuit, vergat zij in eens haar misnoegen, nam den zuigeling in de armen, kuste hem herhaaldelijk, en de nog gloeiende asch te samen rakelend, zette zij er een aarden pot met melk in. Wanneer het kindje gevoed en zorgvuldig te slapen gelegd was, kwam de oudere jongen aan de beurt. Terwijl Margarita hem ontkleedde en goedschiks kwaadschiks met een ouden mantel haars meesters een bed maakte, verhaalde de goede man, waar en hoe hij de kinderen gevonden had en hoe hij, bij uitersten wil van hun vader, als zijn plaatsvervanger was aangesteld.

'Dat alles is wel en goed,' zegde Margarita, 'maar de hoofdzaak is toch, hoe wij voor hen en tevens voor ons, het noodige zullen bekomen.'

Met de hand op het Evangelie sprak toen plechtig de priester. 'Waarlijk, ik voorzeg u, hij, die slechts een glas koud water aan een dezer kleinen geeft, zal vroeg of laat zijn loon ontvangen.'

'Amen!' antwoordde Margarita.

Den volgenden morgen, werd de vrouw nabij de bergkloof gevonden, ter aarde besteld, en een geestelijke las over haar de gebeden der dooden.

***

Twaalf jaar later, op een schoonen winterdag, zat de pastoor van San Pedro - toen een zeventiger - zich aan zijne deur in de zon koesteren.

Aan zijne zijde las een knaap, van zoo wat twaalf jaren, met luiderstem uit een getijboek en nevens deze, in een gemakkelijken leunstoel, lag de oude bijna blinde Margarita met welgevallen naar hem te luisteren, terwijl in het nabijgelegen tuintje een rijzige zestienjarige jongeling, onder het fluiten van een deuntje, naarstig werkte.

Een naderend rijtuig, op den weg van Sevilla, deed allen opzien en nog grooter werd hunne nieuwsgierigheid, toen het prachtig tweespan voor de pastorij stilhield. Een knecht in schitterende livrei sprong van den bok en naar den priester gaande, vroeg hij een glas water voor zijnen meester.

'Carlos' zegde de geestelijke tot den lezer, 'haal voor zijne hoogheid een glas water en ook wijn indien het hem belieft. - Spoed u!'

Toen kwam een edelman, van rond de vijftig, uit de koets.

'Zijn deze jongens uwe neven, *padre?*' vroeg hij.

'O, wat beters! Het zijn mijne kinderen; of juister gesproken, mijne aangenomene kinderen'.

'Hoe zoo?'

'Ik zegde het liever niet, *Senor mio*, maar een zoo voornaam edelman kan ik niet weigeren te antwoorden.

Daarbij, ik ben arm en oud, heb geene ondervinding van de wereld en behoef voor de toekomst dezer jongens goeden raad in te winnen'.

Dan verhaalde hij hunne geschiedenis en besloot deze met de vraag: 'En nu, wat raadt zijne edelheid mij, met hen te doen?'

'Maak ze vaanjonkers bij de Koninklijke Wachten, en geef hun een jaargeld van vierduizend dukaten, tot dat zij zelve in hun onderhoud kunnen voorzien.'

'Senor! - Ik vroeg u niet te boerten, maar wel mij raad te geven'.

‘En dan, uwe kerk moet herbouwd worden; en daar naast in een schoonen tuin, zullen wij eene nieuwe geriefelijke pastorij oprichten en het geheel met een ringmuur omsluiten.

Zie, ik heb het plan in den zak. Bevalt het? - Wanneer alles gemaakt is, zullen wij den nieuwen tempel ‘*De Kerk van het Glas Koud Water*’ noemen.

‘Maar waar wilt gij heen?’ vroeg de verbaasde pastoor. Wacht!..... maar neen, het is niet mogelijk ..... en toch ..... die trekken, die stem....’ ‘Is de stem van Don Jose della Ribiera,’ onderbrak de edelman,’ dezelfde die twaalf jaren geleden uit den mond van Jose, den baanstrooper, klonk. Ik ontsnapte uit de gevangenis; de tijden zijn veranderd, de rooveroverste; werd het hoofd eener staatkundige partij. Gij waart voor mij een liefdadig gastheer en een vader voor mijne zonen. He! omhelst mij, mijne kinderen.’

En hij sloot zijne jongens in de armen.

Dan den priester de hand toereikende, vroeg hij: ‘Welnu, *padre*, zult gij de *Kerk van het Glas Koud Water* niet aanvaarden?’

De brave dorpsherder, geheel ontroerd, wendde zich tot de van vreugde weenende Margarita, en sprak: ‘Heb ik het u niet voorzegd? Hij die slechts een glas koud water aan een dezer kleinen geeft, zal vroeg of laat zijn loon ontvangen.’

Twee jaar nadien waren Don Jose della Ribiera en zijne beide zonen tegenwoordig bij de wijding der Kerk van San Pedro - gezegd van het Glas Koud Water - een van de schoonste der omstreken van Sevilla.

Uit ‘The Catholic Citizen of Milwaukee’ van 21 Januari 1888 vrij vertaald door:
J.J. HELLEMANS.

De Boekdrukkunst.

I

Wanneer wij een vergelijkenden blik slaan op het leven en den toestand der volkeren van vroegeren en lateren tijd, welk een treffend verschil doet zich dan in bijna de meeste opzichten aan ons oog voor! Hoe geheel anders was het leven in den staat en het huisgezin in de oude, voorchristelijke wereld, toen geheele volksstammen, in dienst van Aziatische of Afrikaansche dwingelanden, piramiden bouwden, obelisken oprichtten of de geheimzinnige rotstempels van Ellora uithieuwen! - toen zij de steenen opeenstapelden, die de reuzenmuren van Babel vormden, of in de vernielende krijgstochten hunner vorsten en veroveraars de bloedige oorlogen voerden en de geduchte veldslagen leverden, die meermalen het aanzien der geheele oude wereld in een punt des tijds veranderden! Hoe geheel anders, toen in het heerlijke Griekenland, binnen Athene's muren, het volk zich om zijne groote redenaars schaarde en den allesbezielenden zin voor kunst en wetenschap in zijn boezem voelde ontwaken, of bij de Olympische en Isthmische spelen allen zich burgers gevoelden van hetzelfde vaderland! Maar ook welk een geheel ander schouwspel vertoont zich aan ons, wanneer wij ons verplaatsen in de eerste eeuw onzer christelijke jaartelling; in dien merkwaardigen tijd, toen de kracht van Rome's wereldheerschappij verbroken was; toen verschillende volksstammen van het Oosten naar het Westen, van het Zuiden naar het Noorden trokken, en de grondslagen werden gelegd voor het tegenwoordige staten stelsel van Europa. Toen deed zich het gekletter der wapenen door geheel ons werelddeel hooren; rijken stortten ineen, tronen werden

omvergeworpen, wereldsteden gingen in vlammen op en de sikkels werden tot zwaarden versmeed Barbaarsche volkeren overstroomden en verwoestten Europa's zuidelijke landen. Als een vernielende bergstroom stortten zij op de waggelende overblijfsels der Romeinsche heerschappij neder. Onwetendheid en ruwheid vervingen de plaats eener door weelde ontzenuwde beschaving, en een vijftal eeuwen ging voorbij, eer de Westersche volkeren zich weder van die vreeselijke schokken begonnen te herstellen en aan de beschaving des geestes te denken.

Evenwel had Karel de Groote reeds vroeger aan alle abdijen en kloosters het stichten van scholen als eene verplichting opgelegd; maar het nut dat zij verspreiden konden, was te gering, en het zaad dat gedurende den nacht der middeleeuwen werd uitgestrooid tot verbreiding eener meer algemeene kennis viel in geenen vruchtbaren bodem.

Aan de kloosters zijn wij in de eerste plaats het behoud verschuldigd van hetgeen van vroegere beschaving en wetenschap nog was overgebleven; zij waren de bewaarplaatsen van hetgeen den grondslag der nieuwere letterkunde zou uitmaken In die tijden van diepe onwetendheid was de kunst van schrijven en lezen bijna uitsluitend het eigendom der geestelijkheid; van haar ging alle onderwijs uit en hare archieven bevatten de meeste handschriften der oude klassieke schrijvers. Dáár, binnen die enge kloostermuren, hadden de gedenkstukken der menschelijke wetenschap, van uit den voorchristelijken tijd, gedurende de algemeene omkeering en verwildering een veilig toevluchtsoord gevonden. Binnen die sombere wanden zaten vlijtige monniken aan hunne schrijftafels met pen of penseel in de hand, en bootsten even ijverig als nauwkeurig de overoude geschriften na. Dikwijls verstonden zij wel niet hetgeen zij schreven, maar des te getrouwer brachten zij het op hunne perkamenten rollen over, terwijl zij woorden en letters en lettergrepen telden. Niet altijd echter kon men evenzeer op de nauwkeurigheid der afschrijvers staat maken; indien zij al niet naar eigen goeddunken veranderden, dwaalden zij toch menigwerf uit onwetendheid, en vandaar die menigte verschillende lezingen der oude schrijvers.

Zoo ging het dag aan dag, maand aan maand. De perkamenten rollen namen in aantal toe of gingen voor veel geld naar vreemde landen; want het waren alleen de geleerdste monniken, welke deze kunst verstonden. Er waren groote steden, waar geen inkt te bekomen was; er waren beroemde vorsten, die hunnen naam niet teekenen konden. De groote volksmenigte, ja zelfs de rijken en aanzienlijken, waren onwetend en verstonden niets van die geheimzinnige kunst, waardoor een blad papier zoowel tot ons als tot het verste nageslacht spreekt. Het volk schreef niet, want het las niet; het las niet, want boeken, zoo als wij die kennen, bestonden niet. Die boeken, welke binnen de muren der kloosters vervaardigd waren, gingen van daar naar de paleizen der vorsten, waar zij bleven; zij waren gewoonlijk met geschilderde miniaturen en randlijsten met phantastieke beeldvormen, bloemen en vruchten met de schoonste kleuren getooid en met goud versierd, en ontzettend hooge prijzen werden voor deze toen zeldzame kostbaarheden besteed.

Eerst tegen het einde der elfde eeuw begon zich eene nieuwe ontwikkeling van den geest te vertoonen, en ging van toen af langzaam maar met vaste schreden vooruit. Vooral waren het de Benedictijner monniken, die omstreeks dezen tijd de wetenschappen uit hun verval ophieven. Hunne rijkdommen maakten hen onafhankelijk en de schranderste vernuften begaven zich in hunne kloosters.

Krachtdadig werkten de wereldgebeurtenissen van dien tijd tot de ontwikkeling der nieuwere beschaving mede; in de eerste plaats de kruistochten. De kruisvaarders hadden in het Oosten veel geleerd, dat zij, te huis gekomen, in toepassing brachten;

zij knoopten handelsverbintenissen aan, die vele steden rijk en bloeiend maakten. De liefde tot de wetenschappen was het gevolg dier welvaart. Hoogescholen werden opgericht, eerst in Italië, vervolgens in Frankrijk en Duitschland. De oude klassieke schrijvers werden wederom opgezocht, gelezen, opgehelderd, als modellen aangeprezen en aldus letterkunde en beschaving krachtig bevorderd. In een ander opzicht werkte ook de uitvinding van het buskruit mede tot verbetering van den ruwen toestand der Europeesche volkeren: de burchten der roofridders stortten voor deze nieuwe vernielingskracht ineen, en de woeste dapperheid hield langzamerhand op beschouwd te worden als het ideaal van hetgeen den man betaamt.

In dien tijd van vooruitgang trad de boekdrukkunst als eene schoone vrucht der herlevende beschaving aan het licht. Door haar werd het behoud van het reeds verkregene verzekerd, verdere vooruitgang gewaarborgd en terugkeer onmogelijk gemaakt. Ontdekt op een hoogst gunstig tijdstip, werd deze uitvin-

ding een keerpunt in de geschiedenis van het menschelijke geslacht. Door haar werden de schatten van wetenschap en kennis tot algemeen eigendom gemaakt; zij was het, die eenen onverbreekbaren band schiep tusschen de verschillende volkeren. Zij vormde eene schriften letterspraak, wier taal, ontelbare keeren herhaald, tot in de afgelegenste hoeken der wereld doordrong, en, over zeeën en bergen heenklinkende, alom werd gehoord en verstaan; en wel was het waar, wat de dichter zegt:

De slagboom stort neêr, die volk en volken scheidde;
Geen bergtop deelt hen af, geen zeeën tusschen beiden;
Alom en weêrzijds stort de geest met wat hij heeft,
Zich uit en over, en ontvangt weêr, waar hij geeft.

Geen lichtstraal aan de Pool blijft d'Evenaar verborgen,
Het denkbeeld vonkelt rond als 't opgaan van den morgen,
De cijns der eeuwen en des afstands is vergaard,
Het menschdom vloeide inéén, de drukkunst daalde op de aard!

(*Wordt voortgezet.*)

De drie Dukatons.
Legende door belga.

Ongeveer een kwartier uur gaans van de stad Leeuwarden, op den weg van het dorp Steins, verheft zich eene oude, eenvoudige woning, die in den geheelen omtrek bekend staat onder den naam van het huis: *De drie dukatonnen.* Een zinnebeeldige steen, in den muur van het oude gebouw gemetseld, verkondigt nog heden aan het nageslacht de vreemde gebeurtenis, die volgens de overlevering daar zou hebben plaats gegrepen.

Dáár woonde Klaartje, de schoonste maagd uit de geheele streek, geheel alleen en bracht in stille eenzaamheid de dagen harer jeugd door in de oudvaderlijke woning, die haar had zien geboren worden. Hare ouders waren vroeg gestorven, en hadden aan de jonge wees niets nagelaten dan het huis, dat zij bewoonde. Zij was arm, en moest door handenar beid in hare behoeften voorzien; doch zij leefde stil en tevreden, vrij van alle zorgen en bekommernissen, die gewoonlijk den rijkdom vergezellen. Maar was haar ingetogen leven oorzaak dat zij bijna niemand kende dan hare werkgevers en hare naaste buren, zooveel te beter kende men haar, vooral de jongelingen, die haar, ieder op zijne wijze, het hof zochten te maken, tot heimelijk spijt en afgunst der boersche jufferschap, die in haar eene gevaarlijke mededingster zagen, maar toch niets tegen het deugdzame meisje wisten in te brengen.

Onder diegenen, die Klaartje van tijd tot tijd mochten bezoeken, was er een, die een gevoel van genegenheid in haar hart had opgewekt. Hij heette Bruno, en was de zoon van een rijken boer uit de omstreek. Bij gelegenheid van een landelijk feest had hij haar gezien en eene vurige liefde voor haar opgevat. Na eenigen tijd waagde hij het zijne gevoelens te openbaren, en tot zijne groote vreugde vond hij dat zij werden beantwoord. Klaartje, die den knappen en braven Bruno gaarne zag, had hem ongeveinsd hare wederliefde geschonken.

Het Kerstfeest was daar, - het feest, dat in die tijden van geloof en eenvoudige zeden het groote feest was voor de gansche christelijke maatschappij. Bruno kwam het Kerstfeest bij Klaartje vieren, die reeds algemeen als zijne aanstaande bruid

bekend stond, en bracht haar een net verzegeld pakje voor haar kerstgeschenk. Zij opende het nieuwsgierig en zag een schoonen zwart fluweelen band,

> 'met silver rijck versiert'

zegt de legende, en waaraan drie blanke zilveren dukatons waren gehecht. Vol blijde verrassing bedankte zij den geliefde voor het geschenk, dat voor die tijden zeer aanzienlijk was, terwijl zij het betreurde dat zij hem niets wederkeerig kon aanbieden, want hare onschuld en hare schoonheid waren de eenige schatten, die zij bezat. Bruno was overgelukkig en verklaarde tevreden te wezen, zoo zij het kostbare sieraad ter liefde van hem op alle zon- en feestdagen zou opdragen.

Dan,

> 'Niet steeds is de liefde bestendig van duur, Hoe fel zij den boezem doet jagen.'

GENERAAL-VELDMAARSCHALK VON MOLTKE.

Dit moest ook Bruno ondervinden. Misschien was het eenvoudig hart van Klaartje bedorven door de vleierijen, die men alom aan hare schoonheid toezwaaide, misschien had de een of de andere geheimzinnige macht de hand in het spel, zooveel is zeker, dat Klaartje met den dag onverschilliger en terughoudender jegens hem werd, en hem als het ware stelselmatig van zich afstiet. Bruno gevoelde zich door deze zonderlinge handelwijze diep gekrenkt; en het scheen wel dat de beide gelieven weldra voor altijd zouden gescheiden worden, toen er eene wondervolle gebeurtenis plaats greep, die Klaartje weder op den goeden weg terugbracht.

Op zekeren avond zat zij in hare kamer, en hield zich met allerlei dwaze en hoovaardige gedachten bezig, want het eenvoudige landmeisje was eene ijdele pronkster geworden, die trotsch op hare schoonheid den braven boerenjongen verachtte en in hare verbeelding de jonkers uit de stad volgde, die zij wel eens had zien voorbij draven; en wier vurige, onbeschaamde blikken haar vroeger een blos van zedige schaamte op de wangen joegen, doch nu haar ijdel gemoed ten zeerste vleiden. Het was op het einde van Januari en een onstuimige nacht: de wind loeide ontzettend en deed het gansche huisje trillen en beven; terwijl de regenvlagen tegen het venster kletterden en haar den schrik in het hart joegen. Dáár bulderde eene nieuwe stormvlaag, en.... te gelijker tijd werd er hevig aan de deur geklopt. In het eerst meende Klaartje dat het slechts verbeelding was, doch weldra viel de klopper opnieuw met een forschen slag op de deur neder, en hoorde zij eene stem, die haar smeekend verzocht om binnengelaten te worden. Aarzelend schoof zij den zwaren grendel van de deur en een jonge vreemdeling trad binnen. Hij wierp zijn druipnatten mantel af, en nu zag zij voor zich een jeugdigen ridder, rijzig van gestalte, in eene prachtige, rijk versierde kleeding. Verlegen en blozende sloeg zij de oogen neder, doch de jongeling zette zich spoedig bij het knappende vuur. Hij verhaalde haar hoe hij in de duisternis en den storm van zijnen weg was afgedwaald, en vroeg haar over den omtrek eenige inlichtingen, welke zij hem gereedelijk gaf. Gaandeweg werd hun gesprek vertrouwelijker, en Klaartje, verrukt door de vleitaal van den schoonen vreemdeling, vergat haren goeden Bruno geheel en al. Door de liefde vervoerd wierp zich de jongeling eindelijk aan hare voeten en bood haar zijn hart en zijne hand aan. Dronken van vreugde en trots gaf Klaartje hem het jawoord, geheel buiten zich zelve van het denkbeeld, dat zij nu eene aanzienlijke edelvrouw zou worden.

Nu stond de nieuwe minnaar op, en zeide dat hij noodzakelijk moest vertrekken 'Spoedig echter keer ik weder,' voegde hij er bij; 'om u voor altijd de mijne te noemen. Vaar thans wel, en ontvang dit geringe kleinood als een onderpand van mijne liefde en tot aandenken van ons *verbond.*'

Terwijl hij deze laatste woorden met een bijzonderen nadruk uitsprak, schoof de ridder aan haren vinger een prachtigen ring, met een schitterenden diamant, waarop de woorden gegrift stonden: 'Vergeet mij niet.' Verrast en opgetogen beschouwde Klaartje het kostbare juweel, en vergat bijna den milden gever te danken. Deze sloeg van onder zijne zwarte wenkbrauwen een loerenden blik op haar en scheen een buitengewoon behagen te scheppen in hare vreugde en ijdelheid. '*Mijne* bruid!' riep hij opeenmaal. 'Voor altijd de uwe!' fluisterde het gelukkige meisje.

Nu wikkelde de vreemdeling zich in zijnen mantel, zette zijn baret op, en wilde zich verwijderen, toen zij op het denkbeeld kwam om ook hem eene gedachtenis te geven. 'Veel heb ik niet,' verontschuldigde zij zich, 'maar iets toch kan ik u schenken, en ik hoop dat gij de geringe gift uwer bruid niet zult versmaden.' Met deze woorden bood zij den ridder den fluweelen band met de drie dukatons aan. Deze nam het geschenk en beschouwde het aandachtig. Doch, hemel! welk eene plotselinge verandering!... Een verpestende zwaveldamp verspreidde zich eensklaps door het vertrek. De fraaie lokken en het schoone gelaat van den ridder maakten plaats voor een afschuwelijk aangezicht met een paar bokshoornen gekroond; in plaats van mantel en wambuis vertoonden zich vleermuisvlerken en eene ruige huid, terwijl de fraaie rijlaarzen verdwenen voor twee leelijke paardepooten. In één woord, de schoone ridder was niemand anders dan de duivel in eigen persoon.

Klaartje vlood gillend in den versten hoek der kamer en viel daar voor het beeld der goede Moeder op hare knieën. Toen zij na eenige oogenblikken het waagde op

te zien, was alles verdwenen; zelfs de ring bevond zich niet meer aan haren vinger. Maar op tafel lag de fluweelen band met de drie dukatons. Haastig greep zij dien en drukte hem aan het hart. En nu bemerkte zij, wat haar vroeger niet was opgevallen, dat het wapen op de geldstukken in een kruis bestond. Dat was dus de oplossing van het raadsel. De duivel had op het zien van het kruis zich in zijne ware gedaante moeten vertoonen en de vlucht nemen. Zonder schade was zij er evenwel niet afgekomen; het venster was gebroken en de glasscherven lagen over den vloer.

Klaartje was van hare zucht naar vreemde jonkers genezen. Zij werd weder het zedige meisje van vroeger, en weldra opnieuw de bruid van den getrouwen Bruno, die haar nog

niet vergeten had. Na het hoogfeest van Paschen trad zij met hem in den echt, en leidde aan zijne zijde een stil en deugdzaam leven. Doch eerst vele jaren na hun huwelijk verhaalde de beminnende vrouw aan haren echtgenoot welk een gevaarlijken medeminnaar hij eens had gehad in den persoon van zijne helsche majesteit.

De geheimzinnige raadgever. (*Vervolg.*)

III.

Een uurtje later klopte Adolf aan de deur van oom Wijnmoer's studeerkamer, zooals de rentenier het vertrek noemde, waar hij zijne coupons knipte en den stand der beurs uit een dozijn dagbladen bestudeerde.

Mijnheer Wijnmoer was een gezette vijftiger met een nek, zoo zwaar als dien van een stier, een opgeblazen, dik gezicht, met eene driedubbele onderkin, iemand, wien men het dadelijk kon aanzien, dat het hem naar den vleesche ging. Op de plaats echter, waar zich bij andere menschen de neus bevindt, scheen bij mijnheer Wijnmoer een blauwrood wijndruifje te hangen, met het breede vlak naar onderen gekeerd; eerst bij nauwkeurige bezichtiging zag men, dat het toch een neus was. Over den schitterenden karbonkel van zijn broeder kon men nog onwillekeurig in een lach schieten; bij hem echter verging alle lust tot vroolijkheid. Het blinkend, violetkleurig voorkomen en de buitengewone vorm van dit ontaard reukorgaan drong tot ernstige gedachten en men kon de lichte vrees niet onderdrukken, dat mijnheer Wijnmoer nog eens aan dezen neus zou sterven.

De ontvangst van den jonkman was niet zeer vriendelijk. Als hij ernstig bezig was, werd mijnheer Wijnmoer niet gaarne gestoord en wantrouwde hij bovendien alles, wat niet tot zijne dagelijksche gewoonten behoorde. Tot deze categorie behoorde klaarblijkelijk dit bezoek, daar het de eerste keer was, dat Adolf uit het heiligdom van tante Betsy in het studeervertrek van mijnheer Wijnmoer verdwaalde.

De jonkman gevoelde, dat de moed hem begon te ontzinken en alleen de gedachte aan Nelly gaf hem weder kracht. Hij bekende aan mijnheer Wijnmoer het teedere gevoel, dat hij voor dezes nicht koesterde, en voegde er bij, dat zijne liefde werd beantwoord en hij het met Nelly volkomen eens was.

Mijnheer luisterde met evenveel aandacht alsof de geheele zaak hem volstrekt niet aanging.

‘Wat heb ik er eigenlijk mee te maken?’ vroeg hij na eene lange poos. ‘Waarom komt gij bij mij?

‘Omdat ik u gaarne wilde vragen, of gij mij met de hand uwer nicht gelukkig wilt maken,’ zeide Adolf.

‘Het spijt mij wel, maar over de hand van mijne nicht is reeds beschikt,’ was het droge antwoord.

‘Dat beweerde doctor Knekel ook, maar...’

‘Wel, als gij het dus reeds wist,’ viel de rentenier hem in de rede, ‘dan hadt gij u deze weigering kunnen besparen.’

‘Daar ik zeker ben van de genegenheid... van de liefde uwer nicht,’ wedervoer Adolf ‘zoo hield ik mij gerechtigd dezen stap te doen waarvan het wel of wee van twee menschenlevens afhangt.’

‘Wie het vermogen wil huwen, dat ik mijn nichtje eens zal nalaten, moet eerst bij mij te berde komen, begrijpt u, vriendje?’

‘Aan dergelijke berekening heb ik in de verste verte niet gedacht, mijnheer Wijnmoer. Is echter dit vermoeden een van de gronden om mijn verzoek niet toe te staan, dan kan daarvan met veel meer grond tegen den doctor gebruik worden gemaakt, want hij heeft het hart uwer nicht nog in het geheel niet geraadpleegd.’

HET KONINKLIJK PALEIS TE BERLIJN.

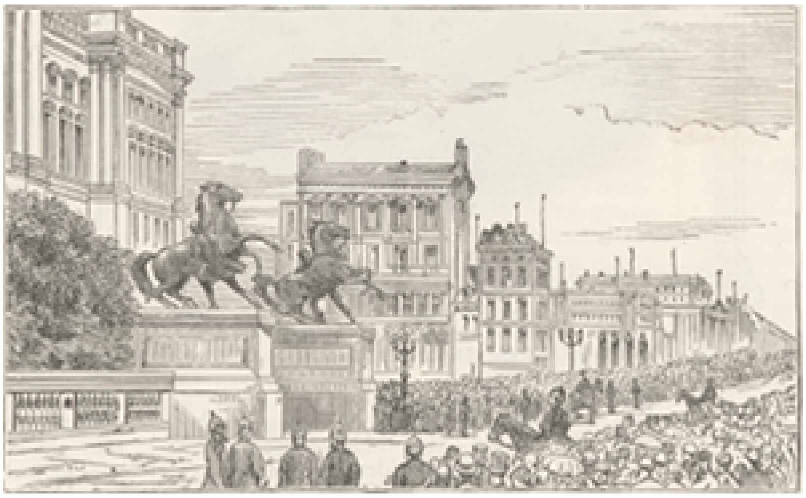

INGANG VAN HET KONINKLIJK PALEIS TE BERLIJN.

‘Dit is geheel iets anders bij doctor Knekel dan bij u. Hij is geneesheer en heeft gedurende den korten tijd, dien hij hier woont, reeds eene belangrijke praktijk verworven en is algemeen geacht. Gij echter, vriendje, zijt een eenvoudig boekhoudertje.’

‘Dat wil zeggen, dat ik het voorloopig ben,’ zeide Adolf; ‘door de credietbank, waarbij ik ben aangesteld, wordt echter binnenkort een bijkantoor in het nabijgelegen *** opgericht, en daar ik het vertrouwen van onzen bestuurder, mijnheer Ansbein, bezit, zal hij mij bij de eerste algemeene vergadering van aandeelhouders tot bestuurder der succursaal voorstellen.’

‘Maar hoe oud zijt ge wel?’ vroeg mijnheer Wijnmoer met een smadelijk lachje.

‘Acht en twintig jaar.’

‘Hm! Als ik hoor, dat zij zulke piepjonge menschen tot bestuurders van banken maken, dan verwondert het mij volstrekt niet meer, dat er zooveel signalementen

van voortvluchtige directeuren in de bladen staan. Gewoonlijk zijn het dan ook van die jeugdige, hoopvolle jongelieden, die als bestuurder of kassier met de kas op den loop gaan. Neen, neen, mijne nicht mag ik niet toevertrouwen aan een man, die zoo'n verleidelijke betrekking bezit.'

'Mijnheer Wijnmoer!' riep Adolf, opstaande, terwijl een licht rood zijn gelaat bedekte, 'gij wordt beleedigend, zonder dat uw beweren daardoor aan overtuiging gewonnen heeft; integendeel, juist het bezit van eene jonge dame, die eenmaal een aanzienlijk vermogen te wachten heeft, zou het zekerste middel zijn, mij te beletten de kas te schaken.'

'Vriendje, ge wordt brutaal,' riep de spoedig opgewonden rentenier, met een donkerrood gelaat, terwijl zijne slaapaderen opzwollen en hij met eene veelbeteekenende beweging van zijne hand naar de deur wees.

'Pardon, uw vriendje ben ik volstrekt niet,' antwoordde Adolf.

'Mij ook goed, maar ga nu heen!' dor derde mijnheer Wijnmoer.

De jeugdige aspirant-bankbestuurder gaf aan de uitnoodiging gevolg, door met eene diepe buiging de kamer te verlaten.

IV.

Den volgenden morgen had er tusschen tante en nicht een vertrouwelijk gesprek plaats. Adolf had zijne aangebedene in een hartverscheurend briefje den ongelukkigen mislukten afloop van zijn bezoek bij mijnheer Wijnmoer medegedeeld; oomlief zelf had er echter geen woord met haar over gesproken. Hij was als altijd vast besloten zijn eigen wil te doen; al het overige was hem totaal onverschillig; dat kon Nelly met haar zelve eens worden; hij vond den man goed en daarmede basta! In haren angst en verdriet had zij tante in haar vertrouwen genomen en haar den waren toestand van haar minnend hartje geopenbaard

Tante Betsy, 't moet gezegd worden, was wel een weinig egoïstisch en nam nooit iets in overweging, zonder het gewicht van haar eigen belang mede in de schaal te leggen. Nelly wist dit en had met echt vrouwelijke scherpzinnigheid van die zwakheid weten partij te trekken, toen zij hare liefde voor Adolf bekende.

Gisteren nog was tante Betsy volkomen overtuigd geweest, dat doctor Knekel de beste partij voor Nelly was en had zij zich voorgenomen hem te begunstigen. Toen Nelly echter, een klein noodleugentje gebruikende, haar nu verhaalde, hoe fraai Adolf hunne toekomst had afgeschilderd, hoe hij er zich in had verheugd die lieve tante altijd bij zich te hebben en hoe gelukkig hij zou wezen iederen avond zoo gezellig een partijtje met haar te mogen schaken.... toen was tante opeens eene andere meening toegedaan, en zeide zij, dat zij heilig overtuigd was dat Nelly alleen met Adolf gelukkig kon worden. Dat oom hare hand reeds aan den doctor had beloofd, was erg genoeg, maar zij troostte haar met de verzekering, dat zij ook nog een woordje had mede te spreken; men moest ook zoo maar opeens niet alle hoop opgeven. Misschien had Adolf de zaak niet bij het rechte einde aangevat, mogelijk was hij wel wat bedeesd geweest, want daarmede kreeg men bij oom niets gedaan; slechts door een krachtig optreden kon men van hem iets verkrijgen.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 37]

Onze gravures.

Frederik de Groote bij Rossbach.

FREDERIK DE GROOTE BIJ ROSSBACH, NAAR DE TEEKENING VAN R. WARTHMÜLLER.

De oude Frits, de grondlegger van Pruisens macht, had schitterend den veldtocht van het jaar 1757 geopend, terwijl hij in de Meimaand onder de muren van Praag het leger van prins Karel van Lotharingen verpletterde. In Juni reeds leerde de koning echter de nukken van het krijgsgeluk kennen. De veldslag van Kollin kostte hem niet alleen 8000 man zijner beste troepen, maar dwong hem ook tot opgave der belegering van Boheme's hoofdstad, en had vooral zijn terugtocht uit dit land ten gevolge. Die terugtocht ging gepaard met veel verlies. Tegen het einde van Juni volgde de eene nederlaag op de andere.

Het keerpunt zijner fortuin lag echter niet ver meer: de 5de November bracht de overwinning van Rossbach.

Frederik legerde tot 23 October bij Torgau en was reeds besloten naar Silezië op te breken, toen er tijding kwam dat het vereenigde Oostenrijksche en Fransche leger tegen Leipzig optrok. De koning veranderde onmiddellijk zijne tactiek en ging aanvallenderwijs te werk. Hij trok de Saale over, en stond op den avond van denzelfden dag reeds op den straatweg van Merseburg naar Weissenfels, terwijl het leger zijner tegenstanders bij Müchlen legerde.

Het deert niets aan de beteekenis der schoone overwinning, wanneer men toegeeft dat het leger der verbondenen zich op een ongunstig terrein bevond. De vierde November verliep zonder strijd. Het verbonden leger had eene betere stelling ingenomen. De koning had reeds 's morgens van uit een dakvenster eener hooge heerenwoning in Rossbach de houding des vijands waargenomen en al de bewegingen in het kamp goed gevolgd; niets wat verdacht was, ontging hem. Toen Frederik den observatiepost verliet, bleef zijn adjudant nauwkeurig alles opnemen.

Kort na tweeën zag kapitein Von Gaudy, 's konings adjudant, plotseling vijandelijke infanterie op de hoogten van Pettstädt verschijnen en den weg inslaan naar Reichertswerben. Hij erkende terstond de beteekenis dezer beweging, waardoor het kleine Pruisische leger,

tusschen twee legers zou worden ingesloten. Hij haastte zich den koning kennis te geven van dit geval. De groote Frits wilde het eerst niet gelooven, maar ging zich overtuigen. Met een blik overzag hij den toestand; er bestond geen ander middel dan de vijanden te voorkomen en dus gaf hij bevel om met vereende krachten op te rukken. Het Pruisische leger behaalde met weinig verlies eene volslagene overwinning op de vereenigde troepen, die geducht veel manschappen verloren en 5000 gevangenen, 67 kanonnen, 7 vaandels en 15 standaards in de handen der overwinnaars lieten.

Onze gravure stelt Frederik den Groote voor aan het dakvenster van het heerenhuis te Rossbach, het opbreken der Franschen waarnemend. Alle eer aan den schilder Warthmüller, die het gewicht van het oogenblik in het sprekend gelaat zijner personen zoo goed heeft weten terug te geven.

Verongelukt!

Van welke droevige welsprekendheid is dit tafereel!

Al de tooneelen van het drama, waarvan wij hier slechts eene enkele handeling waarnemen, schakelen zich als van zelf aan elkander, als wij ons eenige stonden in de beschouwing dezer schilderij verdiepen.

Wij stellen ons voor hoe de man des morgens welgemoed aan den arbeid is getogen. Na met smaak het ontbijt genut en vrouw en kinderen hartelijk omhelsd te hebben, stapte hij, misschien onder het neuriën van een vroolijk wijsje, den steenen trap van zijn huisje af.

Werken toch deed hij gaarne, werken was zijne lievelingsbezigheid: bracht niet de arbeid brood op voor echtgenoote en kroost?

Van achter het hagelblanke gordijntje, sprekende getuige van hare liefde tot de zindelijkheid, oogde zijne vrouw hem na, tot hij ginder in den bouw verdwenen was, waaraan hij als metser arbeidde. Nu werden de kleinen netjes gewasschen; gekleed toch waren zij spoedig, want de opschik van het werkmanskind is gauw voltooid En wijl de beide jongentjes onbezorgd voor de woning speelden en zij zich met allerlei huishoudelijke bezigheden onledig hield, trof eensklaps een naderend voetgestommel, van doffe en verwarde stemmenmengeling vergezeld, haar oor. Waarom beefde de koffiekom, die zij bezig was met afwasschen, op eens zoo rinkelend in hare hand? Welke onverklaarbare bangheid sloeg haar plots om het hart?

Met zenuwachtigen haast snelt zij naar de deur en rukt die open. God! haar man, haar eenig geliefde, de vader harer kinderen wordt ijselijk verminkt, dood misschien, in de armen zijner werkgezellen en medelijdende buurvrouwen naar huis gebracht! Met een hartverscheurenden kreet slaat zij de handen voor de oogen en zijgt snikkend tegen den deurpost, want met één langen vreeselijken blik heeft zij geheel het ijselijke tooneel overzien: het bleekblauwe gelaat van den gekwetste, waarover een gulpende stroom bloed, uit de gapende wonde aan het voorhoofd, tot op de ontblootе borst nedervloeit; de angstige gezichten, over die pijnlijk verwrongen trekken heengebogen, om met gespannen aandacht te bespieden of geen zenuwtrek, geen flauwe zucht van herleving spreekt; de meewarige uitdrukking, waarmede de boezemvriend haars mans, zijn werkgezel sinds jaren, haar aanziet; en eindelijk, ja, hare kinderen, hare

lievelingen, die versuft dit alles aanstaren, zonder te bevroeden, dat zij misschien binnen weinige stonden weezen zijn zullen.

Doch, neen, laat ons het beste hopen voor de beproefde vrouw en de ongelukkige kleinen. De tooneelen, die onze verbeelding nog aan dit tafereel hecht, mogen door aangroeiende hoop en vermeerderde wederzijdsche liefde beglansd worden, en tot slot ons weer den van zijn vreeselijken val herstelden vader te midden zijner dierbaren aanschouwen laten.

Delft.

Er zijn weinige steden in Holland, die van binnen en van buiten zoo schilderachtig zijn als Delft. Ja, ook van buiten, dat wil zeggen van uit den omtrek, van uit de welige landerijen met grazend vee, die de stad overal omringen. Want Delft is eene stad met vele statige torens, die zelfs op grooten afstand reeds een bevallig silhouët tegen de bleeke lucht van den gezichteinder afteekenen.

Voor den niet oppervlakkigen bezoeker beantwoordt het innerlijke dezer verschijning geheel aan dit uiterlijk.

Het is een genoegen, door de met boomen beplante straten dezer stad te wandelen, die, bijna overal met grachten doorsneden, een karakter van gezelligheid bezit, waaraan alleen een eenigszins drukker verkeer ontbreekt.

In het midden der stad strekt zich een grootsch marktplein uit, waarop het fraaie stadhuis, - afgebeeld op onze plaat in No. VI - geheel vrijstaat. Daartegenover, aan de andere zijde der markt, verheft zich de toren der nieuwe kerk, - een der hoogste van ons land en afgebeeld op onze plaat in No. V - terwijl het standbeeld van Huig de Groot sinds 1886 het middelpunt inneemt tusschen deze twee schoone bouwwerken. Toch zijn de smalle grachten, die Delft overal doorsnijden, en onder andere van het marktplein met zijne twee grootsche gebouwen een soort van eiland maken, in zonderlinge tegenstrijdigheid met dezen grootschen aanleg.

Die grachten zijn een kenmerk van Delft.

De stad dankt daaraan voor een goed deel haar schilderachtig voorkomen en ook *haar naam;* want Delft komt van *delven.* Haar wapenschild vertoont insgelijks *eene gracht.*

De geschiedenis van Delft is in haren aanleg en hare gebouwen neergeschreven.

Van het Noorden naar het Zuiden wordt de stad doorsneden door eene lange gracht, genaamd: Het Oude Delft.

Aan deze gracht liggen merkwaardige gebouwen. Buiten het schoone gemeentelandshuis met zijne gekleurde wapenschilden, op onze plaat afgebeeld in No. VII, - de gebouwen der Polytechnische school, - de rijksmagazijnen, enz. is daar ook de Oude Kerk met een scheeven toren. Aan de andere zijde der gracht, tegenover de Oude Kerk, bevindt zich het oude Prinsenhof, vroeger klooster van St. Aagten, waar prins Willem I zijn hof hield en waar hij op den bekenden trap vermoord werd. Tusschen deze twee gebouwen wordt de gracht op eens zoo smal, dat ze niets meer is dan een doorgang. Het is daar, dat waarschijnlijk vroeger een kasteel heeft gestaan, waar tol werd geheven van schippers en kooplieden en dat aanleiding heeft gegeven tot de wording der stad.

Overigens is de geschiedenis van Delft die van de meeste andere steden.

Elke eeuw gaat voort met het hare te voegen aan het reeds bestaande en hij die dit ontcijferen kan, kent ook de geschiedenis eener stad.

Uit de middeleeuwen dagteekent de schilderachtige en eenig overgebleven stadspoort, in het midden onzer plaat afgebeeld. Het is de Oostpoort, vroeger genaamd: St.-Jorispoort. Van de bijbehoorende verdedigingswerken is echter niets overgebleven. Als een eenzame getuige van vroeger tijden staat zij aan het singelwater, dat eertijds de wallen bespoelde en nu de zoom is der wandelwegen. De voormalige kerk der H. Ursula, is nu het meest bekend als Nederlands St. Denis, - de grafkelder van het Oranje-vorstenhuis.

Op den koninklijken grafkelder staat het praalgraf van prins Willem I, dat wel niet in vergelijking komt met dat van Engelbert van Nassau te Breda, maar dat toch een der fraaiste is van het land. In dezelfde kerk is het praalgraf van Huig de Groot. Ook de oude kerk telt schoone praalgraven, voornamelijk die van Tromp, Piet Hein en Leeuwenhoek. 't Is natuurlijk uit de zeventiende eeuw, - de eeuw van Nederlands hoogsten bloei, dat die graven dagteekenen.

De achttiende eeuw schijnt voor Delft de eeuw van welstand te zijn geweest. Althans de gevels der deftige heerenhuizen langs Oude Delft, Koornmarkt, enz., zijn uit dien tijd.

In de nummers I, II en III op onze plaat is de negentiende eeuw aan het woord en wel met twee nieuwe katholieke kerken, en de nieuwe statie. De parochiekerk van den H. Joseph, - No. III - een ontwerp van den bouwmeester Margry, is zoo goed als voltooid; doch die van den H. Hypolitus - No. II - een ontwerp van den vermaarden bouwmeester Cuypers is dit nog niet. De spits, welke op onze plaat als voltooid is geteekend, ontbreekt nog geheel, waardoor de kerk minder fraai schijnt dan ze in werkelijkheid is.

Delft is wel niet eene der belangrijkste, doch zeker eene der merkwaardigste steden van Nederland, en wel waard, ook door den buitenlander, bezocht en bezichtigd te worden.

Eene brievenbus in de prairie.

Tot zelfs de afgelegene wildernissen van Noord-Amerika, de wouden en prairieën, die we tot dusver beschouwden als geheel afgescheiden van de beschaafde wereld, zijn thans binnen de grenzen van het postverkeer getrokken. Eindelooze spoorlijnen slingeren zich door de onafzienbare vlakten, en waar de locomotief nog niet door de prairie snort, daar is ten minste reeds een postweg gebaand. De buffeljager, de eenzame farmer of de halfverwilderde *cowboy* (veedrijver) kan zich nu met de zijnen, die hij in het beschaafde Oosten heeft achtergelaten, per brief onderhouden.

Daarom heeft men onlangs op bepaalde afstanden langs de postwegen, die de prairieën doorsnijden, eenvoudige brievenbussen geplaatst, waarvan onze afbeelding er eene te zien geeft. Deze brievenbusssn zijn zeker eenig onder de postinrichtingen van den nieuweren tijd. Een in den grond geslagen paal, waarop eene vierkante kist met het opschrift *mail box* (brievenbus) en eene spleet in het deksel, om er den brief in te steken, - dat is alles. De inhoud wordt geregeld door den conducteur van den voorbijrijdenden post geledigd en meegenomen.

Hoe het met de veiligheid van dezen eigenaardigen brievenpost gesteld is, daarover zijn nog geene statistieke opgaven voorhanden, want de zwijgende prairie verraadt noch hem, die den brief in de bus steekt, noch hem, die onbevoegd de bus ledigen zou Maar de alles inpalmende Amerikaansche reclamezucht heeft ondertusschen reeds van de nieuwe instelling gebruik weten te maken, en op den zijkant van de

brievenbus prijkt in groote zwarte letters *Smith's Eureka pressed beef*, waardoor de heer Smith in het diepst der wildernis onze aandacht vestigt op zijne natuurlijk onovertrefbare nieuwe manier om rundvleesch te verduurzamen.

De Boekdrukkunst.
(*Vervolg.*)

II.

Wij willen nu nog een blik werpen op den toestand van het boekwezen, zooals die was ten tijde van de uitvinding der boekdrukkunst. Het getal der afschrijvers in de kloosters was aanzienlijk vermeerderd; er waren vele monnikenorden, aan welke dit werk als kloosterregel was opgelegd. Ook leeken waren langzamerhand begonnen het afschrijven en verkoopen van boeken tot een winstgevend beroep te maken Evenwel ging in weerwil van dat alles de vermenigvuldiging slechts zeer langzaam en de boeken behielden eenen ongelooflijk hoogen prijs. Dikwijls moesten de geleerden zelven zich op het afschrijven toeleggen. Eene bibliotheek van honderd banden werd als iets zeer

buitengewoons beschouwd en beroemde letterkundigen achtten zich hoogst gelukkig, wanneer zij tien tot twintig boeken bezaten. Een bijbel werd dikwijls met duizenden franks betaald. Door het schenken van handschriften kon men zich groote gunsten verwerven. Vaders gaven ze als bruidschat aan hunne dochters; menigmaal redden behoeftigen er zich geheel door uit hunnen nood, en stervenden maakten omtrent een boek dikwijls bijzondere uiterste wilsbeschikkingen. Gewoonlijk werden boeken in kerken en bibliotheken met zware ketens vastgelegd, waarvan nog de overblijfselen, b.v. te Zutphen, te vinden zijn. Niet zelden leende men boeken levenslang of voor eenen bepaalden tijd tegen renten, welke zoo hoog waren, dat de armen er niet aan denken konden om boeken te lezen. In Duitschland was in dien tijd het verkoopen van boeken eene bijzaak der kooplieden in perkament geworden, die op godsdienstige plechtigheden en jaarmarkten hunne plaats in de kerken hadden.

Alzoo vond de boekdrukkunst bij haar te voorschijn treden duizenden handen met de vermenigvuldiging van boeken bezig. Al deze personen werden eensklaps van hun bestaan beroofd, en geen wonder was het derhalve, dat de nieuwe kunst in den beginne door hen voor een werk des satans werd uitgekreten. Menige nieuwe uitvinding heeft later denzelfden tegenstand ondervonden, totdat men eindelijk er de weldadige werking van ondervond. Zoo leerde men zich ook toen in de omstandigheden schikken, en vele kloosters, waarin vroeger boeken werden afgeschreven, richtten zelve drukkerijen op.

Er waren nog andere gebeurtenissen, welke tot de snelle verbreiding der boekdrukkunst medewerkten. In het jaar 1453, dus slechts ongeveer 30 jaren na Costers vinding, werd Constantinopel door de Turken stormenderhand veroverd en de Grieksche geleerden, die in het bezit van de klassieke schatten der oudheid waren, namen voor de Halve Maan de vlucht en begaven zich naar het Westen. In de verspreiding hunner geschriften vond de jeugdige pers eenen eervollen en winstgevenden arbeid; de eerste Italiaansche boekdrukkers hielden zich ijverig daarmede bezig, en zoo moest eene gebeurtenis, die bestemd scheen om aan kunsten en wetenschappen eenen onherstelbaren slag toe te brengen, medewerken om ze op eenen meer voor ontwikkeling geschikten grond over te brengen.

Ook was de tijd, waarin de boekdrukkunst uitgevonden werd, rijk aan groote mannen en belangrijke vorderingen op het gebied van wetenschap, kunst en verlichting - vele der eerste boekdrukkers waren zelven uitstekende geleerden; - geen wonder dus dat de nieuwe kunst spoedig in bloei toenam en binnen korten tijd eene hoogte bereikte, die ons nu tot bewondering dwingt.

Gelijk zeldzaam eene uitvinding plotseling en onvoorbereid te voorschijn treedt, zoo oefende men, reeds lang voor de ontdekking der boekdrukkunst, kunsten uit, die als hare voorloopsters kunnen beschouwd worden, en die naar den gewonen loop der dingen als van zelf tot deze gebeurtenis moesten leiden.

Reeds de oudste beschaafde volken verstonden de kunst om opschriften en figuren op hout, steen of metaal in te snijden, of daarop en relief uit te houwen; reeds in de vroegste oudheid sloeg men munten, sneed zegels en letters om daarmede in te branden of in natte klei af te drukken. Bij de Romeinen waren zelfs de tafels met losse letters in gebruik, om aan kinderen het lezen te leeren. Nog nader aan de boekdrukkunst grenst de houtsneêkunst. welke de Chineezen, Indiërs en andere oostersche volkeren reeds sedert onheugelijke jaren tot letter- en figurendruk of tot het vervaardigen van veelkleurige papieren en stoffen gebruikten.

Ook in Europa was de houtplaatdruk reeds voor de uitvinding van de boekdrukkunst bekend, zonder dat men bepalen kan of deze vinding eene eigene westersche, dan wel aan het Oosten ontleend was. Even zoo onzeker zijn de berichten omtrent de eerste beginselen der kopergraveerkunst. De beeldhouwkunst, het goudsmeden en metaalgieten verkeerden reeds in de XIV^{de} eeuw in verschillende landen van Europa, vooral ook in ons vaderland, in hoogen bloei, en het kan als zeker beschouwd worden, dat men reeds lang figuren in hout en metaal sneed, eer men er aan dacht, deze met grijzen of bleek zwarten inkt te bedekken en zoo af te drukken.

Wij willen hier niet onvermeld laten, dat ook de afschrijvers in de kloosters, gelijk wij aan de overblijfsels hunner schrijfkunst zien, zich in den laatsten tijd van gesnedene stempels bedienden om de rijk versierde initialen hunner handschriften af te drukken en zoo aan het geheel meerdere gelijkvormigheid te geven. Men heeft hieruit wel eens aanleiding genomen tot de meening, als zou de houtsneêkunst de eigenlijke grondslag wezen op welke de boekdrukkunst is gebouwd geworden. Doch vele ervaren mannen ontkennen dit: zelfs was wijlen de geleerde onderzoeker der geschiedenis van de uitvinding der boekdrukkunst met losse gegoten letters, Dr. A. De Vries, van oordeel, dat Coster het denkbeeld van deze niet aan de houtsneêkunst kon hebben ontleend.

Hoogstwaarschijnlijk is het, dat de talrijke bedevaartgangen, welke door de pest en andere rampen in het midden der XIV^{de} eeuw werden veroorzaakt, de eerste aanleiding gegeven hebben tot de algemeene verbreiding der houtsneêkunst. De geestelijkheid gaf aan de boetvaardigen afbeeldsels van heiligen tot eene herinnering en behoedmiddel mede naar huis, en had daarvoor honderdduizenden exemplaren noodig, die niet dan door middel van houtsneden konden verkregen worden. Een ander artikel, dat zeer veel gebruikt werd, waren de speelkaarten, wier oorsprong nog geheel in het duister gehuld is. Zij schijnen omstreeks het einde der XIII^{de} eeuw reeds in Italië bekend te zijn geweest. Hunne eerste bestemming schijnt tot waarzeggen of kaartleggen te zijn geweest en het gebruik tot gezelschapspelen eerst later te zijn ontstaan. Oorspronkelijk werden zij beschilderd en later door middel der houtsneêkunst vervaardigd, bijna op dezelfde wijze als nog tegenwoordig bij de gemeene soorten het geval is.

De personen, die deze afbeeldsels en kaarten bezorgden, vormden in dien tijd talrijke gilden, en zij werden naar gelang hunner werkzaamheden vormsnijders, kleurders, figurendrukkers enz. genoemd. Dat onder deze omstandigheden vooral de laatsten niet bij hunne eerste, ruwe beginselen bleven, is licht te begrijpen. De begeerte naar afbeeldingen was altijd bijzonder levendig en het meer voortreffelijke kon zich ook dus in eene meer gunstige ontvangst verheugen. Zoo ontstonden dus langzamerhand behalve losse afbeeldingen ook tamelijk uitgebreide prentwerken, tot van 30 en 60 bladzijden toe.

Deze afbeeldende letterkunde moest wel langs eenen zeer eenvoudigen weg de bakermat van den letterdruk worden. In den beginne sneed men alleen den naam van den heilige of van den persoon, dien de afbeelding voorstelde, daaronder; vervolgens voegde men er nog meer schrift aan toe; men plaatste er zinspreuken, verzen en beschrijvingen onder, en eindelijk vermengden zich in de grootere prentwerken, afbeeldingen en tekst dooreen, zoodat een aanzienlijk getal letters bij elkander voorkomen. De toen levenden moeten in deze voortbrengselen dier kunst niet minder behagen geschept hebben dan ons tegenwoordig publiek in de hedendaagsche geïllustreerde tijdschriften en boeken, want ook na de uitvinding der boekdrukkunst

werd zij nog eenen geruimen tijd voortgezet, doch nu werden de bijschriften met gegoten letters gedrukt.

Wij moeten hier evenwel opmerken, dat van een eigenlijk drukken bij al deze voortbrengselen der houtsneekunst geene sprake is. De op de houten plaat uitgesneden figuren of letters werden met kleursel bestreken en met een houten wrijver of borstel werd daarover heen gegaan. Daarom zijn ook al deze bladen evenals onze tegenwoordige prenten, slechts aan eene zijde bedrukt Moesten die bladen een boek vormen, dan werden zij altijd met de witte zijden aan elkander geplakt.

Zoo zijn wij dan nu tot de uitvinding der boekdrukkunst zelve gekomen, welke wij meenen te moeten dagteekenen van het drukken met in metaal gegoten, losse, beweegbare letters.

(*Wordt voortgezet.*)

De vogel in het spreekwoord.

I.

Als het nu eens gegund is, de natuur eene huismoeder te noemen, dan moet men er in denzelfden adem bijvoegen dat de Benjamin van die moeder niemand anders is dan de vogel. De visch? Hij mag den kelder niet uit, ten minste zoo hem zijn leven lief is. De viervoeter? De vloer is voor hem, meer niet. Maar de vogel heeft in alle verdiepingen van het huis vrijen toegang. Bij zoovele voorrechten is men niet heel verbaasd, in den vogel volop de manieren van een bedorven kindje aan te treffen.

Toch heeft dat lief, verwend kind ook zijne ernstige oogenblikken, en den mensch, die hem in die oogenblikken bespiedt, heeft hij reeds menige les gegeven. Die lessen zijn nu eens van ernstigen, dan weer van luimigen aard, doch altijd nuttig en behartenswaardig. Vergun mij, uit die school het een en ander te klappen tot nut en - zoo het wezen mag - tot vermaak.

Het Evangelie leert ons, niet onnoodig bezorgd te zijn voor den dag van morgen. Deze ernstige vermaning hebber de eksters en raven aan den Rus gegeven:

‘De ekster,’ zegt deze, ‘is gekleed en de raaf: onze broeders zullen ook gekleed worden’.

Dezelfde raaf brengt hem de moraal in herinnering door Lafontaine in *Le lion mourant* neergelegd: ‘Aan een dooden arend plukharen de raven’.

De Letten maken hier langpoot tot held: ‘Als de ooievaar dood is, kruipen de hagedisssen in zijn snavel’.

Dat ondank 's werelds loon is, heeft de Turk alweer van de raaf geleerd: ‘Voed eene raaf: zij zal u de oogen uitpikken; - en dat het bij de vogels ook al is: een aartje naar vaartje, dat heeft men bij verschillende volkeren uit de waarneming van het vliegend volkje geleerd. Zoo zeggen de Denen: ‘Het kakelt wat van hennen komt’; de Russen: ‘Het loert op bijen, wat van spechten komt’; de Walachen: ‘Eene wilde eend laat zich niet tam maken’; de Duitschers: ‘Raven broeien geene duiven uit’; en wij, Vlamingen: ‘Zoo de ouden zongen, zoo piepen de jongen’.

Wie met pek omgaat, krijgt zwarte vingers, en vet brengt smetten in de kleeren, daarom waarschuwt de Duitscher:

Van wolven en uilen
Leert men het huilen,

en zegt de Franschman: 'Wie de kiekens volgt, leert scharrelen'.

Soort bij soort! dat hebben de Italianen en Engelschen bij het gevederd goedje opgemerkt:

'Vogels van eenerlei pl[uim]age vliegen graag te zamen'; maar: 'Uilen vliegen niet met kraaien', want, zooals de ernstige Latinist zegt: 'Anders krast de uil en anders de kraai.' Korter drukt de Italiaan het uit: 'Iedere vogel zingt zijn vers', en aanschouwelijker doen wij het als we zeggen: 'Iedere vogel zingt zooals hij gebekt is'.

Eene laatste les vol ernst, ditmaal vol treurigen ernst, hebben de Neger-Engelschen in spreekwoord neergelegd: 'De hen legt de eieren en de mensch eet die op'.

II.

Zeer dikwijls hebben de spreuken, door de vogels aan de hand gedaan, eene minder ernstige, meer practische strekking. Zeer practisch is het, dat leert de ondervinding van

elken dag, zich langzaam te haasten, immers, zooals de Spanjaard terecht opmerkt: 'Korreltje voor korreltje vult het kieken haren krop'. Even practisch is het zich te bezinnen alvorens te beginnen, daar men in het tegenovergesteld geval 'de gerst zou zaaien eer men kiekens houdt', en steeds te bedenken, dat de ware liefde in ons eigen huis begint of, gelijk de Italiaan het zegt, 'dat ieder kieken voor zich zelven pikt.'

VERONGELUKT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ANDRÉ BROUILLET.

Wij weten allen door eigen ondervinding, dat een genoegelijke dag nog bij lange niet een heel jaar van genot waarborgt, zoomin als 'ééne zwaluw den Zomer maakt', een spreekwoord, dat de Latijnen reeds op de tong hadden en haast alle volkeren van Europa hebben overgenomen; gelukkig is ook het omgekeerde waar, en heeft de Duitscher gelijk met zijne spreuk: 'ééne kraai maakt geen Winter'.

Niet zoo waar klinkt de bekende spreuk der Franschen: *La belle plume fait le bel oiseau.* Van vogelen is dit waar, doch de menschen vergeten maar al te gaarne, dat ze iets meer en iets beters dan vogels zijn. 'Ho!' zegt hier eene modedame, die zich

op den onbekenden zedenmeester wil wreken: ‘de gans pred[i]kt ons de voorzichtigheid!’ Met uw verlof, lieve dame, ‘misschien preekt de vos voor de ganzen.’ In ieder geval, het sermoon geschiedt zonder booze bijbedoelingen, 't is geen, aan de Platduitschers ontleend: ‘Goeden dag, zei de vos, en hij keek in 't ganzenhok,’ geen vossenpassiepreek, waarbij de boer op zijne ganzen heeft te passen.

DELFT, NAAR DE TEEKENING VAN G.B.M. SÜHL.
1. Station. - 2. Hyppolitus-kerk. - 3. St.-Jozefskerk. - 4. Oostpoort. - 5. Marktplein met de Nieuwe Kerk en het standbeeld van Hugo de Groot. - 6. Stadhuis. - 7. Gemeentelandshuis.

Doch, laat het tusschen ons tot geen woorden komen; zoo ik een offer der mode wilde bekeeren, zou ik met kijven niet ver komen; ‘men vangt den vogel met de lijmroede, niet met den dorschvlegel’, zeggen de Czechen; ‘wie een vogel wil vangen, moet fluiten’, meenen de Croaten; en ze hebben gelijk, zoowel als de Engelschman, die leert dat het grofste net volstrekt de beste vogelvanger niet is.

Zou het niet meer geraden voor mij zijn, ‘met de wolven te huilen?’ De Walach geeft ten minste den raad: ‘Zijt ge in 't kiekenkot, zoo kakel’; en de Turk raadt een ieder, die bang voor musschen is, geen gierst te zaaien. Het is waar, die raadgeving wordt een beetje verzwakt, als men er de uitspraak der Italianen tegenover stelt: ‘Verzuim niet uwe erwten te zaaien, omdat ge bang voor vogelen zijt’; ik zal er mij echter aan houden, alleen reeds uit bescheidenheid; want hoe licht meent men zijn uil een valk te zijn! Voor hoevelen zijn, zooals de Duitschers zeggen, ‘zijn eigen eieren meer waard dan zijn buurmans kippen’; en wat heeft ook de Brit een gelijk, als hij zegt, dat de mensch zijne ganzen zoo graag voor zwanen aanziet!

Deze soort van bescheidenheid moet echter ook weer hare grenzen hebben, want zeggen de Bulgaren: ‘Iedere zwaluw prijst haar nest’; de Serviërs: ‘Een ieder is koning in zijn eigen huis, daarom houdt de klokhen haar nest in eere’; de Engelschen en Russen: ‘Iedere haan is trotsch op zijn mesthoop’; de Spanjaarden: ‘Ieder vogeltje bemint zijn nest’, wat niet meer dan recht en billijk is. Daarom beklaagt de Italiaan den vogel, die in een slecht dal ter wereld komt en hebben wij, Vlamingen, reeds lang opgemerkt, dat een vogel gaarne is waar hij werd uitgebroed.

Het gedachtensnoer, dat ik daar onwillekeurig bleef afspinnen, zou ik nog langer uitwerken, als zich geene nieuwe denkbeelden voordeden, want men moet geene oude schoenen weg doen voor men nieuwe heeft, zoomin als een papegaai zijne klauwen loslaat alvorens hij zijn snavel in den boom heeft geboord, gelijk de Italianen het uitdrukken. Er biedt zich daar echter een nieuw denkbeeld aan, dat iemand waarlijk toelacht en waarvan het bekende: ‘arbeid zaligheid’ met zijn negatief ‘rust roest’ den inhoud vormt. Hierop hebben de vogels de heerlijkste varianten bezorgd:

‘Iedere vogel leeft van zijn bek’, heet het bij de Polen; ‘iedere vogel vangt zijn voedsel met den bek’, bij de Bulgaren; ‘de leeuweriken vallen niet gebraden uit den hemel’, bij de Franschen; ‘de ganzen komen u niet gebraden in den mond gevlogen’, bij de Nederianders; ‘vliegende kraaien vinden altijd iets’, bij de Duitschers; ‘als het kieken scharrelt, vindt het een korreltje’, bij de Letten; en, om met den vroeden Duitscher te eindigen: ‘Het kieken legt graag in een nest, waarin reeds eieren liggen.’

Daarom is het dan ook geraden, de handen ter dege uit te steken, en hoe vroeger, hoe beter; want, verklaart de Engelschman, ‘de vogel, die vroeg op is, vangt den worm’; luiaards en langslapers gaat het daarentegen als de gans die, zeggen de Duitschers, ‘zoolang naar de keuken waggelt, tot ze aan het braadspit blijft steken’.

(*Slot volgt.*)

Wetenswaardigheden.

Om te onderscheiden of roode wijn kunstmatig geverfd is of niet.

Er is misschien wel geen artikel dat meer vervalscht wordt dan wijn. Wij meenen daarom dat het menigeen onder onze lezers bijlange niet onverschillig is, als wij hem

een middel aan de hand doen, waaraan hij erkennen kan of hij voor zijn goed geld ook goede waar ontvangt. Daartoe behoeft hij slechts bij twijfel een paar stukjes klein gesneden brood in dergelijken wijn te doen en deze stukjes in water over te brengen.

Heeft de wijn nu geene natuurlijke kleur, dan neemt het water al spoedig eene violetkleurige tint aan, - in het tegenovergestelde geval duurt het echter minstens een kwartier, vooraleer zich de natuurlijke, moeilijk oplosbare kleurstof van den wijn aan het water mededeelt.

***

Paddenstoelen lang te bewaren.

Menigeen moge van paddenstoelen een afkeer hebben, er zijn toch ook veel menschen, die er van houden, zelfs er op verzot zijn. Deze vinden het jammer, dat ze zich maar op een bepaalden tijd daaraan kunnen vergasten, en daarom raden wij hun het volgend middel te gebruiken, dan kunnen ze het heele jaar door hun hart aan die lekkernij ophalen.

De paddenstoelen - van de vergiftige is vanzelf geene sprake - worden, mits versch zijnde, goed afgedroogd en niet gewasschen en als tot onmiddellijk gebruik gesneden. Nadat men nu in eene inmaakflesch wat zout gedaan heeft, doet men er, ter dikte van een paar vingers, gesneden paddenstoelen op, hier strooit men weer eene dunne laag zout over, daarna eene laag paddenstoelen en zoo vervolgens tot de flesch vol is. Zijn de paddenstoelen na eenige dagen op elkander gezakt, dan kan men de ontstane ruimte op de voorschreven wijze opnieuw aanvullen. Al spoedig ontstaat er dan een bruinachtig vocht, hetwelk eene smakelijke toespijs is op de soep of na het eten.

Op genoemde wijze kan men paddenstoelen wel een jaarlang goed houden.

***

Het nut van voetbaden.

Een voetbad nemen beteekent nog iets meer dan de voeten te wasschen; het strekt ook zeer ter bevordering van de gezondheid, al wordt daar ook door velen minder op gelet. Met betrekking nu tot die weldoende eigenschap laten wij hier een paar behartigenswaardige wenken volgen:

Een voetbad behoort te worden genomen vóór het naar bed gaan. Langer dan 10 à 15 minuten er in te blijven, is niet aan te bevelen, waarna men zorgt de voeten goed af te drogen en ze warm te houden tot men zich ter ruste begeeft.

Bij hoofd- of tandpijn, ontsteking aan de oogen, en vooral bij bloedaandrang naar het hoofd kan een voetbad veel verlichting aanbrengen, daar het 't bloed van het bovengedeelte des lichaams naar onderen drijft. In dergelijke gevallen moet het bad zoo warm genomen worden als de voeten kunnen uitstaan. Om de werking er van te verhoogen, doe men in het water eene hand vol mosterdzaad of een paar handen gewoon keukenzout of houtasch.

Mijne zuinige vrouw.
Huishoudkundige studie van een jonggehuwde.

Het hielp niets of ik al tegenstribbelde; mijne vrouw mompelde zoo iets van 'stijfkop,' zag mij nu eens nijdig en dan weer fleemend aan, zoodat ik er op het laatst niet meer tegen bestand was en mij in vredesnaam maar klaar maakte om met haar.... naar de markt te gaan.

'Nu zult ge eens zien, ventje,' zei ze, haren hoed opzettende, 'hoe goed en voordeelig ik koop. En al ziet ge er nu erg tegen op om met me mee te gaan, ik ben zeker dat het eten er u van middag eens zoo lekker om zal smaken.'

'We zullen eens zien,' zei ik droogjes, eene sigaar opstekende.

Weldra waren we op de markt aangekomen en gingen op de eerste rij uitstallingen de beste af. Het was fruit, dat hier te koop geboden werd. Mijne vrouw trad op een der kramen toe en vroeg wat eene maat pruimen kostte.

'Deze zijn tien centen de maat,' luidde het bescheid, 'en die geef ik de twee maten voor vijftien centen.'

'Tien centen zoo'n maatje pruimen!' hernam mijne vrouw verontwaardigd. 'Wat mankeert u, mensch? En dat terwijl er van 't jaar zooveel fruit is!'

'Ja maar 't eene fruit is 't andere niet. Proef er maar eens eene van.'

En mijne vrouw stak eene pruim in den mond, terwijl zij er mij ook eene te proeven gaf.

'Hoe smaakt die, baasje?' vroeg zij.

'Heel goed! me dunkt daar moest ge maar een paar van die maten van nemen.'

'Ja, maar niet voor tien centen de maat! Da's veel te veel. - Zeg, vrouw, wilt ge me drie maten voor een halven frank laten?'

'Ik kan 't onmogelijk doen, al waart ge mijne eigene zuster. Ze kosten me zelf meer.'

'Kom, ik ben toch ook alle menschen niet.'

'Ja, dat zeggen ze allemaal, en als een mensch zich aan die praatjes wou storen, viel er geen cent meer te verdienen.'

'Maar ik koop altijd bij u; ge moet uwe menschen toch eens aanzien. Daar hebt ge een halven frank, en ge schudt drie maten in mijn korfje, maar royaal meten, hoor.'

De zaak was beklonken.

'Ziet ge nu, ventje, hoe goed en voordeelig ik koop!' zei mijne vrouw triomfantelijk, terwijl we verderop kuierden. 'Nu zullen we eens kijken of we goedkoop een kieken kunnen krijgen. Hier zijn we er al. - Wat kost zoo'n beestje, baas?'

'Twee franks, naaste prijs.'

'Wat, twee franks!' riep mijne vrouw, als ontzet over zooveel onbeschaamdheid, 'Eergisteren heb ik nog zoo'n kieken voor zestien en halven gehad.'

'Dat kan wel wezen, maar dees kieken kan ik in elk geval niet minder geven. Zoek dan een kleiner uit, als ge niet meer besteden wilt.'

'Neen, ik wil dees hebben.'

'Nu, ik heb u den naasten prijs gezegd.

Ik kan er geen cent afdoen, al sloegt ge me dood.'

'Kom, maak er een end aan,' zei ik een beetje ongeduldig: 'ge ziet toch dat ge met al dat loven en bieden niet verder komt.'

'Nu, dat zullen we dan toch eens zien,' hernam zij. 'Zeg, baas, ik zal een frank en drie kwartjes geven. Is dat goed? Anders ga ik.'

'Ik kan er niets aan doen, het spijt me wel.'

‘Laat ik er dan nog tien centiemen bij doen. Hier hebt ge het geld, net gepast.’

‘Nu enfin, maar ik verdien er geen rooien cent aan.’

Mijne vrouw deed nog enkele andere inkoopen, waarbij niets viel af te dingen, en kocht eindelijk een schoonen bloemtuil, dien de koopvrouw met groote moeite voor tien cents gaf, nadat zij eerst twintig cents gevraagd had.

‘Zie zoo, nu heb ik wat ik hebben moest en kunnen we naar huis gaan,’ zei mijn vrouwtje. Ik liep zwijgend naast haar en dacht na over eenige beginselen der practische wijsbegeerte.

‘Koop ik nu niet goed en voordeelig?’ vroeg mijn vrouwtje mij op den terugweg.

‘O zeker, heel voordeelig,’ bemerkte ik, eene rookwolk uitblazende.

‘Mijne moeder zaliger heeft mij sparen geleerd. Pas op de kleintjes, zei die altijd, en die woorden heb ik altijd in toepassing gebracht.’

***

We hadden juist koffij gedronken; ik rookte mijne sigaar en trachtte mij in eene aangename stemming te brengen. Het kieken had mij van daag niet gesmaakt. Of dat aan het beest zelf dan wel aan het klaarmaken lag? Ik veroorloofde mij geene opmerkingen daaromtrent. Mijn vrouw zat tegenover mij en zag me een beetje verlegen aan.

‘Ventje,’ begon zij eindelijk, ‘ge hebt me beloofd vandaag het een en ander met

mij te gaan koopen voor mijne wintergarderobe.'

'O zoo!' zuchtte ik. 'Ja, da's waar ook. Nu, willen we dan maar gaan?'

Het was een nette parapluwinkel, waar we het eerst binnentraden, en weldra werden een dozijn paraplu's voor ons opgestoken.

'Wat kost deze?' vroeg mijne vrouw aan de winkeljuffrouw, nadat zij de haar voorgelegde regenschermen een voor een bekeken en er een uitgezocht had.

'Die is naar den laatsten smaak,' zei de juffrouw. 'Let u maar eens op den stok, madame; die is van het allernieuwste Parijsche model, ofschoon bij ons toch heel billijk in prijs. Wij kunnen onze artikelen altijd iets minder geven dan een ander, omdat we alles rechtstreeks van de grootste fabrikanten krijgen.'

'Nu, wat kost hij?' vroeg ik eindelijk kortaf, want ik was bij die lange voorrede al een beetje ongerust geworden.

'Twintig franks.'

Ik verschrikte er van.

'En wat kost die dan?' vroeg ik, naar een andere wijzend.

'Die kost zestien franks.'

'Hé, waarom is die nu vier franks goedkooper? Me dunkt, de stoffage, de knop, de bewerking, alles is evengoed als die van den vorigen.'

'O ja wel, mijnheer, de qualiteit staat volkomen gelijk. Maar het fatsoen is heel anders; deze is naar den allerlaatsten smaak. Let u maar eens op den stok; deze is overal even dik, maar die daar, de dure, loopt naar onderen dikker toe. En dan het kettinkje, dat is ook heel anders.'

'Ja, maar daarom nog niet sterker,' bracht ik in het midden.

'Het is niet beter van qualiteit, daar heeft u gelijk in, maar het is naar den laatsten smaak'

'Zeg, vrouw,' zei ik tot mijne ega, 'mij dunkt dat een paraplu eenvoudig dient om tegen regen en sneeuw te beschutten, en het zal er dus wel niet op aan komen, van welk fatsoen hij is, als hij er overigens maar net en elegant uitziet.'

'Hoe kunt ge nu zoo spreken! Wat niet naar den laatsten smaak is, kan immers niet elegant zijn?' hernam mijne vrouw geraakt. Ze weende bijna.

Wat zou ik doen? Ik haalde een goudstuk uit mijn porte-monnaie, wierp het op de toonbank, en zij nam met een glimlach op het gezicht bezit van den paraplu 'naar den allerlaatsten smaak.'

Nu gingen wij naar een laarzenwinkel, en het spreekt van zelf dat mijne vrouw nu ook weer bottinen naar den allerlaatsten smaak moest hebben. Dat grapje kostte mij alweer vier franks meer dan de prijs van een paar nette, stevige maar juist niet naar het 'laatste model' vervaardigde bottinen bedroeg. Ze had ook een hoed noodig en het laatste model moest natuurlijk weer met eenige franks meer betaald worden.

Eindelijk was ze van alles voorzien en gingen we naar huis terug.

'Nu kan ik me van den winter laten zien,' riep mijne vrouw jubelend uit.

'Ja wel,' hernam ik, 'maar dat laten zien kost alleen vandaag - want later moet er nog een mantel, eene moffel en wie weet wat al meer naar den laatsten smaak bijkomen - twaalf franks meer dan de even goede, hoewel niet zoo nieuwmodische dingen, die ik eigenlijk wilde koopen.'

'Nu, maar daar spaar ik ook voor, beste man.'

‘Zeker, zoo hebt ge van morgen weer twee en twintig en een halve cent gespaard,’ antwoordde ik. Meer mocht ik niet zeggen, want mijne vrouw wordt gauw zenuwachtig, en ik ben nog geen jaar getrouwd.

Wijsgeerige opmerkingen en gedachten.

Die een zeker ideaal, dat hij in het leven verwezenlijkt wenscht te zien, zich gedurig voor oogen stelt en het liefkoost en voedt in zijn binnenste, is daardoor tegen de smarten van den tijd beschermd.

***

Vrouwen spreken liever *van*, dan *in* de liefde; mannen omgekeerd.

***

Beveel nooit aan een kind, dat nog geen zes jaar oud is, iets te verzwijgen, al ware het ook eene verrassing, welke gij een geliefd wezen heimelijk bereidt. Niets mag den hemel der kinderlijke openhartigheid verdonkeren of doen verkleuren zelfs niet het morgenrood der schaamte; door uwe geheimen te verbergen, zullen zij anders spoedig leeren, het hunne eigene te doen. De heldendeugd der stilzwijgendheid wordt geoefend door de kracht van het rijpend verstand: het verstand alleen leert zwijgen, het hart spreken.

***

Vele bloemen ontluiken voor de zon, slechts ééne volgt haar altijd. Mensch! wees als de zonnebloem: hoor niet alleen God, maar gehoorzaam hem ook.

De geheimzinnige raadgever.
(*Vervolg.*)

Tante Betsy wilde haren broeder zelf eens over de zaak spreken,... heden nog,.... ja nu maar dadelijk.

Nelly was overgelukkig; zij viel hare tante om den hals, kuste haar en had geene woorden genoeg, om hare dankbaarheid uit te drukken.

‘Och, wat doet eene liefhebbende tante niet gaarne voor hare nicht!’ zeide Betsy. ‘Maar terwijl ik met uw oom spreek, zoudt gij mij ook een genoegeu kunnen doen,’ voegde zij er bij, terstond gebruik makende van de dankbare stemming van het meisje.

‘Met alle liefde, engel van eene tante. Voor u ga ik door water en vuur.’

‘Dat verlang ik nu juist niet; gij behoeft alleen maar naar den post te gaan,’ antwoordde tante aarzelend. ‘Er moet een postpakket voor mij zijn aangekomen.... gij kent toch mijn klein geheim?’

‘Wat, tante, hebt gij een geheim?’

‘Nu ja, gij herinnert u toch, dat, terwijl gij mij gedurende mijne ziekte verpleegdet,.... gij ontdekt hebt, dat ik....’

‘O, ge bedoelt den snuif!’ riep Nelly vroolijk lachend uit.

‘St! stil!’ riep tante, angstig om zich heenziende, of er ook iemand stond te luisteren, ‘als mijn broeder dat eens hoorde! Het was toch eigenlijk recht ondeugend van u,

zoo nieuwsgierig te zijn, Nelly, en onder het bekleedsel van den canapé te gaan snuffelen....'

'He, tante, dat kon ik niet helpen,' betuigde Nelly, 'maar nu zal ik u eindelijk eens zeggen....'

'Beproef maar niet u te verontschuldigen, - ge zijt er nu eenmaal achter gekomen dat ik wel eens een snuifje neem,' fluisterde tante vertrouwelijk, terwijl zij het jonge meisje vleiend in de blozende wang kneep; 'ziet ge, lieve Nelly, mijne kleine benoodigheid snuif kan ik niet hier in de stad koopen, want het duurde dan geen dag, of iedereen wist, dat uwe tante van snuif houdt.'

Nelly knikte werktuigelijk, want plotseling begon zij te vermoeden, dat er een addertje onder het gras lag.

'Daarom ontvang ik mijn Eindhover uit de eerste hand, poste restante, onder de letters P.C.B. Tot nu toe heb ik het pakje zelf gehaald; nu kan ik, helaas, niet, daar ik nog te zwak ben. Er moet reeds sedert langen tijd iets voor mij zijn aangekomen en daar ik geen korreltje meer heb, wilde ik u vriendelijk verzoeken....'

'Den snuif voor u van het postkantoor te gaan halen,' vulde Nelly schuchter aan.

'Anders niets,' bevestigde tante Betsy, nicht-jelief over de wang strijkende.

'Ja, maar....' zeide Nelly weifelend, 'zal de postbeambte niet denken, dat ik.... zelf een snuifje neem?'

'O, gansje,' lachte tante, 'hoe kan de man weten wat er in het pakket is?'

'Als hij het maar niet ruikt!' zegde Nelly.

'Dan moest iemand een telephonistischen neus hebben, en bovendien, die menschen aan het postkantoor hebben geen tijd ieder pakje te beruiken. Maar daar wordt gescheld; zou het doctor Knekel zijn? Gij kunt hem ieder oogenblik zien verschijnen.'

'Ik ga al, tante!' riep Nelly, door die gedachte verschrikt. Dit zeggende sloop zij naar hare kamer, maakte haastig haar toilet en snelde voort, zonder te vermoeden, dat zij door een werkman was verjaagd.

V.

Toen tante Betsy de kamer haars broeders binnentrad, liep deze, met gekruiste armen driftig op en neder. Betsy had een oogenblik te voren de brievenbus geledigd, hij moest dus zeker iets onaangenaams over den post hebben ontvangen, want opengebroken brieven lagen naast de dagbladen op de tafel. Misschien waren de effecten, waarin hij speculeerde, aanmerkelijk gedaald.

Mijnheer Wijnmoer beefde van toorn, zijne gelaatskleur ging van rood in blauw over en van tijd tot tijd greep hij met eene stuipachtige beweging naar zijn thans ontzettend opgezwollen, paarsrooden neus. In het begin scheen hij de aanwezigheid van zijne zuster niet te bemerken, of wellicht verwachtte hij, dat zij, getroffen door de majesteit van zijn toorn, zich in damp oplossen en spoorloos verdwijnen zou. Eindelijk bleef hij, zich snel omdraaiende, vóór haar staan en riep haar stampvoetend toe:

'Nu, wat moet gij hebben?'

'Niets,' antwoordde Betsy, die terstond begreep, dat, als zij in die stemming, waarin haar broeder op het oogenblik verkeerde, over de zaak sprak, zij de belangen der jongelieden meer schade zou doen dan voordeel.

'Ik kom strakjes wel eens terug, als ik u dan meer gelegen kom,' dit zeggende wilde zij zich verwijderen.

‘Sta, blijf hier!’ snauwde mijnheer Wijnmoer, terwijl hij met eene verstaanbare beweging van zijne hand haar een stoel aanwees. ‘Ge komt juist van pas!’

‘Wat wilt ge dan van mij?’

‘Daar, lees eens!’ hijgde mijnheer Wijnmoer, terwijl hij zijne zuster naar zijne schrijftafel trok. Hij greep naar een der opengebroken enveloppen, nam er een vel papier uit en hield het met eene van woede bevende hand voor Betsy's oog. Het was een gevouwen kwarto vel postpapier. Juist in het midden was netjes eene aankondiging opgeplakt; vier lijntjes, met blauw potlood getrokken, en daaromheen weder vier lijntjes met rood potlood, vormden er een sierlijk randje om.

‘Roode neuzen worden spoedig en blijvend blank door het water van Dr. X. enz.’ las zijne zuster. Dadelijk willen wij hierbij voegen dat doctor Knekel op het adres van het briefje zich vergist had in de voornamen der broeders, hetgeen gemakkelijk kon geschieden, daar de een Frits en de andere Frans heette.

Betsy barstte in een luid gelach los.

‘Daar hebt ge nu eens loon naar werken!’ spotte zij. ‘Dat ge zoo'n schoonen neus hebt is uw eigen schuld. Dat komt van uwen on-

leschbaren dorst, daar hebben wij al lang en breed genoeg over gesproken. Iederen dag wordt uw neus fraaier en het zal niet lang meer duren, of ge kunt er niet meer mede op straat komen, ten ware gij hem in een zakje staakt, zooals vroeger die man rondliep. Het is nu al een schandaal, zoo'n karbonkel van een neus te hebben.'

'Kan ik 't dan helpen,' brulde mijnheer Wijnmoer, 'dat mijn neus bevroren is geweest?'

'Bevroren, jawel, in het hartje van den Zomer!' merkte tante Betsy droogjes aan. 'De jongens op straat zingen er een liedje van, dat uw neus in een wijngaard is gegroeid; dat de menschen u uitlachen kunt ge hen toch niet kwalijk nemen; dat is eens een goed lesje voor u, dan moet ge maar niet zooveel drinken.'

Hoe gevaarlijk het ook scheen, dat tante Betsy haar broeder nu nog zoo eens de les kwam lezen, sprak zijn kwaad geweten hem toch niet geheel vrij, wat het vele gebruik van geestrijk vocht aangaat, en bleef hij liever uit de nabijheid van zijne zuster, als zij dit thema begon te behandelen. Hoewel hij nooit rechtstreeks 'dronken' was, kon hij toch een stevig glas gebruiken; maar hij wist dat zij gelijk had als zij hem op de vernietiging van zijne gezondheid opmerkzaam maakte, en hoe weinig hij ook de man was om zich aan vrouwenpraatjes te storen, zoo wist zij het toch door te zetten, dat menige flesch, welke hij uit den rijkgevulden kelder liet halen, onontkurkt in den koelen schoot der moederaarde terugwandelde. Daarom was hij, wat zijn rooden neus betreft, tegenover zijne zuster geheel weerloos en het speet hem nu, dat hij haar de boosaardige aankondiging had laten zien; hij hield evenwel een ander wapen in gereedheid.

'Was dat alles, wat gij mij te vertellen hadt?' vroeg Betsy droogjes.

'Neen, ik wilde u zeggen,' antwoordde Wijnmoer barsch, dat ge kennis moet trachten te maken met een anderen schaakspeler, want dien.. de duivel mag hem halen!.... dien Adolf smijt ik de deur uit, als hij het hart heeft hier ooit weder een voet in huis te zetten. Hebt ge me goed begrepen?'

'Jawel, maar, mijn hemel, wat heeft hij u nu weer gedaan?' vroeg Betsy verbaasd.

'Hij veroorloofde zich gisteren de vrijheid, de brutaliteit wil ik zeggen, mij de hand van Nelly te vragen, en daar ik hem nul op het rekwest gaf, heeft de ellendeling zich door dien aanval op mijn bevroren neus trachten te wreken. Maar ik weet wel wat ik zal doen,' voegde hij er bij, de aankondiging met den omslag in zijn zak stekende, 'het zal mij toch benieuwen of men de onbeschaamdheid zal hebben, zoo'n vlegel van 'n jongen tot bestuurder van eene bank te maken.'

Doof voor iedere redeneering van zijne zuster, die hoog en heilig verzekerde, dat Adolf tot zulk eene laaghartige wraakzucht niet in staat was, greep de rentenier hoed en stok en liep de deur uit, om zich regelrecht naar het kantoor van de voorschotbank te begeven, waar de ongelukkige jonkman in betrekking was.

VI.

Onderweg had mijnheer Wijnmoer zich in zoo verre hersteld, dat hij op het groote kantoor, waar wel een dozijn jongelieden aan de dubbele lessenaars zaten te werken, met die bedaardheid, welke den man van zaken kenschetst, naar den directeur van de bank, mijnheer Ansbein, kon vragen.

EENE BRIEVENBUS IN DE PRAIRIE.

Men deelde hem mede, dat de directeur uit was, maar ieder oogenblik terug werd verwacht.

'Dan zal ik wachten,' zeide mijnheer Wijnmoer, en liet zich naar de spreekkamer naast het kantoor geleiden, waar de bestuurder lieden van gewicht ontving. Het duurde niet lang, tot de directeur terugkwam. Deze was reeds een man op jaren, wiens net, zelfs elegant toilet zonderling afstak bij den ouden, gedeukten hoed, dien hij beleefd groetend afnam.

Zijn zwak voor 'oude hoeden' was door de geheele stad bekend en iedereen lachte er om. Hij bezat ten minste een dozijn van die pracht-exemplaren, die afwisselend aan de beurt kwamen. Wanneer een hem te rossig en te vettig scheen, nam hij een ander oudje en droeg dit dan weder zoo lang totdat het, zoo mogelijk nog slechter en vuiler dan zijn voorganger was. Hadden al de hoeden zoo op de beurt af dienst gedaan, dan nam de directeur der bank No. 1, en deze scheen hem dan bijna fonkelnieuw te zijn.

In dezen cirkelgang werd in zijn oog de eene hoed na de andere beter en nieuwer en hij scheen het in het geheel niet te bemerken, dat zij allengs in gehalte en ook over zijne ooren zonken.

Trouwens veel werd niet van hen gevergd; zij hadden bijna niets meer te bedekken, ten minste geen haar, of men had het randje, dat zich van den eenen slaap langs het achterhoofd naar den anderen boog, dien eeretitel moeten geven.

'Wat verschaft mij de eer van uw bezoek, mijnheer Wijnmoer?' vroeg de directeur, wien de rijke rentenier zeer goed bekend was.

'De aanleiding is, helaas, niet zeer aangenaam,' antwoordde de bezoeker, en verhaalde zijne grieven tegen Adolf. De jonkman had gisteren de hand van zijne nicht gevraagd en een weigerend antwoord bekomen. Er waren harde woorden gesproken en eindelijk had de jongeheer in woede het huis verlaten. Heden had mijnheer Wijnmoer een naamloos postpakket ontvangen, waarvan de afzender naar hetgeen was voorgevallen, niet ver gezocht behoeft te worden. Dit gezegd hebbende, nam hij het *corpus delicti* uit zijn zak en gaf het, ofschoon hem dit eenigszins moeite kostte, aan den directeur. Terwijl mijnheer Wijnmoer een paar maal met zijn wijsvinger zijn neus liefkoozend bestreek, als ware deze een kind, dat voor eene onverdiende kastijding getroost moest worden, las de directeur het briefje met de opgeplakte aankondiging. Daarbij bespiedde de rentenier met eenig wantrouwen de gelaatstrekken van den directeur, of zij ook een glimp van vroolijkheid verrieden; want er zijn menschelijke boosaardigheden, die den verstandigen man verachten en bedroeven moeten, maar hem toch in het eerste oogenblik, door den scherpen spot, een glimlach kunnen ontlokken.

Tot groot genoegen echter van mijnheer Wijnmoer, bemerkte hij, dat de directeur de zaak vreeselijk erg opnam. Niet alleen las hij met de grootste opmerkzaamheid de aankondiging, maar onderzocht tevens nauwkeurig het kwarto vel papier, waarop zij geplakt was, bekeek het van voren en van achteren, hield het verscheidene malen tegen het licht, om het watermerk te onderzoeken, en onderwierp toen de enveloppe en het schrift aan een gestreng onderzoek.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 38]

Onze gravures.

Tikke-tikke-tak!

TIKKE-TIKKE-TAK, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C. CEI.

Vonkelend als karbonkels staan de groote zwarte oogen opengesperd en breed is de mond tot een guitigen glimlach uitgetrokken, van louter genoegen in het muzikale getiktak van de zilveren horloge.

De havelooze snaak neemt zelfs in zijne opgetogenheid de houding aan van een in eigen bewondering verslonden *fat*, als ware zijn *toilet* het sierlijkste produkt van kleermakerskunst, en het kostbare uurwerk het sieraad van dien opschik.

Hoe die jongen met zijn bedelaarsuitzicht aan dit uurwerk komt, is minder duidelijk. Gestolen heeft hij het echter zeker niet; daarvoor glanst eene te eerlijke tronie onder den dichten, verwarden haarbos. Misschien heeft hij het gevonden of brengt het van den horlogiemaker naar den eigenaar terug.

In alle geval dient het den knaap, om zich tot een uitstekend model te maken voor een kunstschilder, die zoo als Cei slechts ééne figuur behoeft voor het borstelen van een welgeslaagd genrestukje.

Lentegezicht.

De Winter, die dit jaar laat is ingevallen, doet zich des te langer en geduchter gevoelen, en om ons een Mei-tafereel als dat onzer gravure ter aanschouwing te kunnen bieden, zal de natuur zich ditmaal moeten haasten.

Warme zonneschijn en luwe wind moeten thans nog schier alles in het leven roepen, wat ons van de teekening zoo vriendelijk en aanlokkend tegenlacht: het groen fluweelen tapijt der weide, met bonte, geurige bloemen doorspikkeld, waaruit de eene of andere jeugdige Virginie voor haren Paul een kunstloozen, maar frisschen ruiker samenplukt; de heldere, weerspiegelende beek, met de plassende, blanke ganzen op den voorgrond, en de wilgenboomen, met hun zilverig loof, verderop aan den bochtigen waterzoom; de doorschijnende azuren licht in het verschiet, waartegen zich het dorpje, achter malsch geboomte verscholen, zoo net afteekent.

Niet waar, dit bevallige schilderijtje, dat ons als een voorsmaak geeft van de zoo lang betrachte natuurweelde, is ons op dit oogenblik dubbel welkom.

De Boekdrukkunst.
(*Vervolg.*)

III.

Het is eene algemeen bekende zaak, hoezeer over den persoon des uitvinders van de boekdrukkunst tusschen Nederland en Duitschland is getwist geworden, en dat beide landen zich de eer hebben toegeëigend, deze onder hunne landgenooten te tellen. Na hetgeen echter in de laatste jaren ten gevolge van veelvuldige en nauwkeurige onderzoekingen aan het licht is gebracht, vooral na de geschriften van den geleerden Dr. A. de Vries, is die strijd, volgens het onpartijdige oordeel van alle deskundigen, ten voordeele van Nederland beslist, en het is eene uitgemaakte zaak geworden, dat, ja, Mentz zich verheffen mag in Johan Gensfleisch, genaamd Guttenberg, eenen man te hebben bezeten, die de kunst merkelijk verbeterd heeft, maar dat de eer der eerste uitvinding aan Laurens Janszoon Coster, inwoner van Haarlem, toekomt.

Laurens Janszoon Coster behoorde tot een der aanzienlijkste en oudste geslachten des lands, waarvan reeds in het begin der XIII^{de} eeuw wordt melding gemaakt, en dat blijkens zijn wapen van de oudste Hollandsche graven afstamde. Verkeerdelijk heeft men medegedeeld als zoude Laurens Janszoon den naam van Coster als een bijnaam hebben gedragen, ontleend aan zijne betrekking van koster of kerkbewaarder der groote kerk te Haarlem. De naam Coster was een g e s l a c h t s n a a m , en daar de uitvinder der boekdrukkunst nooit het ambt van koster of kerkbewaarder heeft bekleed en hij en ook zijn geslacht zich Coster, met een C en niet met een K hebben geschreven, behoort men die spelling te volgen. Ook bekleedde hij in zijne geboorteplaats het aanzienlijke ambt van schepen en overleed aldaar in het jaar 1439.

Het eenvoudige verhaal van Junius aangaande de uitvinding zelve, en dat, na zoo langdurige en zoo scherpzinnige nasporingen, het meest met de waarheid overeenkomstig schijnt te zijn, luidt hoofdzakelijk als volgt:

Omstreeks het jaar 1440 (latere onderzoekingen hebben bewezen dat dit 1423 moet zijn), leefde binnen Haarlem in een aanzienlijk huis (waarvan de herinnering door een gedenksteen in den gevel van een der zich nu daar bevindende huizen is bewaard gebleven) aan de markt, tegenover het toenmalige koninklijke paleis, - nu stadhuis - zekere Laurens Janszoon Coster. Deze man, nu en dan in den Hout nabij de stad wandelende, begon eerst beukenschors tot letters te snijden, welke hij regelsgewijs omgekeerd op papier gedrukt hebbende, gebruikte om zijne kleinkinderen al spelende de letters te leeren en hen in de spelkunst te oefenen. Toen dit hem nu goed gelukte, werd bij den nadenkenden man het spel tot ernst en met behulp van zijnen zwager Thomas Pieterzoon bracht hij zoowel in de letters als in de ter afdruk gebezigde pers en den inkt belangrijke verbeteringen. De beukenhouten letterstaafjes werden door in metaal gegotene vervangen; de vloeiende inkt door eene meer taaie zelfstandigheid, en nu was de groote zaak gevonden. Wij laten in het midden wat er zij van de wellicht gansch niet ongegronde meening, dat Coster, al spoedig inziende dat uit zijne uitvinding een winstgevend bedrijf kon voortspruiten, haar hebbe geheim gehouden ten einde zijn drukwerk als handschriften te kunnen verkoopen; dit is echter zeker, dat hij eenige jaren later eenen knecht Johann had, die hem in de uitoefening

zijner kunst ter zijde stond, benevens eenen leerling, die later te Haarlem als Cornelis de boekbinder is bekend geweest.

Kort na Costers dood, waarschijnlijk ten jare 1440, althans niet later dan kort daarna, maakte zich de aangeduide knecht - niet onwaarschijnlijk Johann Gensfleisch de Oude - heimelijk meester van de gereedschappen der drukkerij en vluchtte er mede uit het land, eerst naar Keulen, vandaar naar Mentz, waar door hem in het jaar 1442 met die ontvreemde gereedschappen boekwerken zijn gedrukt, terwijl zijne kennis der zaak haar door ‘bijuitvindingen’, gelijk de eerste drukkers van Mentz zelven erkennen, aanmerkelijk heeft verbeterd.

Spoedig breidde zich deze gezegende kunst over geheel Europa uit.

In de eerste tijden na de uitvinding der boekdrukkunst legde men zich vooral op eene fraaie uitvoering toe. Weldra drukte men de opschriften der hoofdstukken met rooden inkt, en om de boeken het aanzien van handschriften te geven, schilderde men de aanvangletters (i n i t i a l e n) in kleuren en in goud en zilver; men trachtte hierdoor de boeken zoo sierlijk mogelijk te maken; ook drukte men toen reeds boeken op perkament en spaarde noch kosten, noch moeite tot verkrijging van een fraai geheel. Het formaat der eerste boeken was folio, doch al spoedig begon men zich van het kwartoformaat te bedienen.

In den eersten tijd na de uitvinding der drukkunst hadden de boeken geen titel, maar de inhoud werd gewoonlijk op de eerste bladzijde opgegeven, terwijl men aan het slot vond: den naam van den drukker, de plaats waar, en het jaartal waarin het werk gedrukt was. Eerst in de jaren 1475 en 1476 komen eenvoudige titelbladen voor, welke korten tijd later hoe langer hoe meer opgesierd en eindelijk geheel wansmakelijk werden; de bladcijfers kwamen eerst later in gebruik.

In het begin der XVIe eeuw vond Octavio Petrucci de kunst uit om muzieknoten voor den gewonen boekdruk te vervaardigen, welke uitvinding in 1610 door François Jacques Salecque te Parijs zeer verbeterd werd, hoewel ook hij al de in muziek voorkomende teekens geenszins drukken kon. Beter slaagde Breitkopf te Leipzig, die in het jaar 1755 op die wijze een muziekstuk als proef drukte en uitgaf. De eer der groote verbetering in dien druk was voor het vaderland der boekdrukkunst bewaard. De beroemde lettergieterij en boekdrukkerij van Joh. Enschedé te Haarlem had in het midden der vorige eeuw den vermaarden stempelsnijder Fleischmann in haren dienst, en dezen gelukte het een volledig stel teekens voor het drukken van muziek te vervaardigen.

De eerste beginselen voor den nog moeilijker landkaartendruk vindt men reeds spoedig na de uitvinding der boekdrukkunst; zooals van zelf spreekt waren zij hoogst gebrekkig en bleven dit gedurende eenen zeer geruimen tijd, totdat in de laatste helft der vorige eeuw men zich in Duitschland en vooral te Leipzig daarop meer bijzonder toelegde en ook dit gedeelte der kunst tot een hoogen trap van volmaking bragt.

Eene hoogst merkwaardige uitvinding is die van Valentin Hauij in 1785 te Parijs gedaan; de hoogdruk namelijk voor blinden, welke daarin bestaat, dat men de letters op de keerzijde van het blad zoo diep in het papier drukt, dat zij aan den anderen kant verheven en scherp zich vertoonen, zoodat ze op het gevoel met de vingers kunnen gelezen worden. Daar bij de blinden, gelijk bekend is, het gevoel veel meer geoefend is dan bij zienden, zoo lezen blinden, die zich daarop toeleggen, vrij vlug en gemakkelijk; ja er zijn er zelfs, die deze boeken leerden zetten en drukken. In den laatsten tijd is deze hoogdruk ook voor andere zaken gebezigd, en wordt tegenwoordig bij landkaarten en ook tot versiering van den gewonen boekdruk gebruikt.

Nog eene andere uitvinding moeten wij hier vermelden, die namelijk der stereotypie, waaronder men verstaat het vervaardigen van uit één stuk gegotene drukplaten op de uit losse letters gezette vormen. Men kan op zulk een vorm 100,000 afdrukken maken, en deze uitvinding is dus hoogst nuttig voor werken, waarvan groote en herhaalde oplagen noodig zijn. Reeds in de XVIIe eeuw vindt men bewijzen van het gebruik der stereotypie.

Reeds hebben wij medegedeeld dat men reeds vroeg na de uitvinding der boekdrukkunst met rooden inkt drukte. Het drukken met allerlei kleuren kende men toen nog niet; thans heeft men hierin groote vorderingen gemaakt, zoo ook in het drukken met goud en zilver, waaraan een groot aantal prachtwerken hun bestaan te danken hebben.

Eindelijk moeten wij hierbij ook nog melding maken van den geïllustreerden druk, dat is met gravuren tusschen den tekst. Wat men tegenwoordig hierin leveren kan, bewijst de uitgave van ons eigen tijdschrift.

Den hoogen trap van volmaking, welken de boekdrukkunst reeds kort na hare uitvinding bereikte, behield zij niet lang. Waren in den eersten tijd de meeste boekdrukkers ook geleerden, die niet alleen zorgden dat de uitvoering der werken, welke hunne pers verlieten, de voortreffelijke kunst waardig waren, maar ook op de nauwkeurigheid van den inhoud letteden; hebben wij daaraan de uitstekende uitgaven te danken van eenen Aldus te Venetië of Plantijn te Antwerpen, die nog op hooge waarde worden geschat, - spoedig verviel de kunst van de aanzienlijke hoogte, waarop zij had gestaan. De privilegiën, welke hare beoefenaars bijna overal beschermden, deden hun den prikkel der mededinging verliezen. De moeilijkheden den boekhandel in den weg gelegd - een noodzakelijk gevolg van den vrijheid doodenden geest, die in bijna geheel Europa was doorgedrongen, deed der kunst de zoo nondige aanmoediging verliezen; en eenige weinige prachtwerken uitgezonderd, die dan nog alleen door de ondersteuning en op last van vorsten en aanzienlijken het licht zagen, getuigen de in de XVIIe en vooral ook in de XVIIIe eeuw uitgegeven boekwerken, tot welk eene onbegrijpelijke laagte de drukkunst gezonken was.

De Nederlanden maakten op dit algemeene verval der zoo edele kunst eene hoogst gunstige uitzondering. - Vooral van het midden der XVIIe tot dat der XVIIIe eeuw leverden de Nederlandsche boekdrukkerijen eene oneindige reeks van kostbare en uitgebreide werken, wier aantal ons verbaasd doet staan. De beroemdheid dier drukkerijen, de vrijheid, welke de boekhandel in de Nederlanden genoot, waren oorzaak dat de vermaardste Europeesche geleerden en schrijvers er hunne werken het licht deden zien.

En de roem, dien deze drukkerijen bezaten, was verdiend en rechtmatig. Wij behoeven den naam van Elzevier slechts te noemen, om ons dadelijk alles te vertegenwoordigen, wat in de beoefening der drukkunst netheid, nauwkeurigheid en goede uitvoering kan genoemd worden. Zoo handhaafde de bakermat der boekdrukkunst luisterrijk hare eer, ook toen deze kunst in geheel het overige Europa in verval scheen te geraken.

En nu tot den laatsten tijd genaderd, kunnen we kort wezen; het is aan allen bekend, hoe vooral in het laatste vierde gedeelte dezer eeuw de Belgische pers ook weder voortbrengselen heeft opgeleverd, waardoor zij met het buitenland, dat zich van zijn vroeger verval in dit opzicht heeft hersteld, blijkt te kunnen mededingen.

(*Wordt voortgezet.*)

De vogel in het spreekwoord.

(***Slot.***)

III.

Daar zie ik de schim van een deftigen, ouden Romein in toga voor mij staan en hoor ik ze met opgestoken vinger de wijsheid orakelen: ‘Moeilijk is 't zonder vleugelen te vliegen.’

Ja, heel moeilijk inderdaad. Zoolang mij echter zoo'n overvloed van stof ter beschikking staat, als de vogel op 't spreekwoordengebied levert, behoef ik mij die uitspraak niet aan te trekken. Lees maar eens bij wijze van voor-

beeld, de varianten op het bekende: ‘Een vogel in de hand is beter dan tien in de lucht’; de Duitscher zegt: ‘Eene musch in de hand is beter dan tien op het dak’; de Czech: ‘Beter eene musch in de hand, dan een ooievaar op het dak’; de Romein zeide: ‘Beter eene musch in de hand, dan een kraanvogel op het dak’; de Pers: ‘Eene musch in de hand is beter dan een pauwhaan in verwachting’; de Deen: ‘De musch in de hand is beter dan de ooievaar in de lucht’; de Egyptenaar: ‘Duizend kraanvogels in de lucht zijn niet zooveel waard als ééne musch in de hand’; de Spanjaard: ‘Eene musch in de hand geldt meer dan een vliegende gier’; de Italiaan: ‘Beter eene vlasvink in de kooi dan een valk in het veld’; de Let: ‘Beter eene mees in de hand, dan een korhaan op den boom’; de Engelschen en de IJslanders: ‘Een vogel in de hand is er twee in 't bosch waard’; de Fin: ‘Beter in de hand de mees dan een korhaan in het hout’; de Serviër: ‘Beter een koekoek in de hand dan een valk in 't gebergte’; de Hongaar: ‘Beter vandaag eene musch dan morgen eene trapgans’; de Lithauwer: ‘Beter de musch in de hand dan het hert in het woud’; de Croaat en de Albanees: ‘Liever vandaag een kiekentje dan een hoen over een jaar’; de Rus: ‘Een kievitsei in de hand geldt meer dan een kievit in het riet, en beloofde eieren gaan er honderd in 't dozijn’; wat met de beloofde rij van spreekwoorden ook het geval dreigt te worden. Sluiten we dus de reeks en beken dat ik hier ‘het spit niet heb gedraaid, terwijl de vogel nog in 't woud zat’ (Kleinrussen); dat ik ‘de eieren niet heb geteld die nog niet gelegd waren’ (Franschen); noch ‘de kiekens vóór ze waren uitgebroeid’ (Engelschen); of om met de Czechen te spreken, dat ik ‘den vogel niet heb geplukt eer ik hem gevangen had.’ Mijne vangst is wel degelijk een feit, en zoo rijk is ze, dat ik nog altijd kan voortgaan, met den vogel als leermeester der menschheid te laten optreden. 't Ligt niet aan hem, zoo de lessen niet werken.

De Finnen, Letten en Lithauwers hebben gelijk: ‘de raaf helpt geen bad’, ook ‘geene zeep’, zooals de Polen zeggen; ‘wij kunnen zoo min als de Franschen van een wouw een sperwer maken’, en zoomin als de Portugeezen, ‘een valk van een uil’. - Zulk slag van hardleerigen mag ik echter onder mijne lezers niet zoeken: moeten we altemaal niet het beste gevoelen van elkander hebben? Wij, Nederlanders, hebben het met Denen, Grieken, Finnen, Slaven en Duitschers reeds sinds lang opgemerkt, dat de eene kraai de andere de oogen niet uitpikt, met de Engelschen: ‘dat een aasgier geene kraai doodt’ en met de Czechen: ‘dat de eene raaf de andere niet zwart maakt.’

Het wordt tijd, merk ik daar op eens, mijne pen op hare vingers te tikken, want ze gaat domheden en grofheden verkoopen. Zij zou waarlijk nog de schuld zijn, dat de lezer, aan den schrijver denkende, de schouders ophaalt en mompelt: ‘Het ei wil wijzer zijn dan het kieken’, of, zoo hij nu eens een Italiaan was: ‘Het gansje wil de ganzen naar den drinkbak voeren’; of een Rus bij geval: ‘Het ooievaartje wil den ooievaar voorklepperen;’ of een Duitscher: ‘De gans wil de zwaan leeren zingen.’

Dit verwijt hoor ik liever niet, doch ben ik wat linksch: een blind kieken vindt toch wel eens een korreltje, eene blinde duif ook soms eene erwt en, beweren de Hongaren, een blinde korhaan soms nog een zaadkorreltje. Zoo is dan de hoop niet uitgesloten, dat een onhandig schrijver wel eens iets goeds doet; te minder faalt hier die hoop, omdat er zooveel en dat alles gratis wordt aangeboden. En zelfs ‘een gegeven ei smaakt beter dan een gekocht kieken,’ zeg ik met den Rus en nóg met hem: ‘Een gegeven kieken heeft drie helften, een gekocht maar ééne.’

Het zal dus zoo héél erg niet zijn. Of zijn er strenge, zijn er onverbiddelijke keurmeesters? Dan heb ik slechts berustend te denken: 'Als de hemel valt zijn alle musschen dood!'

Zonderlinge testamenten.

Menigvuldig zijn de zonderlinge testamenten, waardoor grillige erflaters zelfs na hunnen dood nog aan hunne luimen en kuren botvieren.

Van legaten ten behoeve van honden of katten vertellen de bladen dagelijks de merkwaardigste voorbeelden, hetgeen in onzen tijd van sentimenteele dieren bescherming zeker geen wonder mag heeten. Zoo bestemde onlangs eene Engelsche dame haar geheel vermogen tot de stichting van een toevluchtsoord voor noodlijdende katten, en kort geleden stierf te Berlijn een zonderlinge, die onder voorgeven dat hij van zijne medemenschen weinig genoegen beleefd had, zijne heele nalatenschap aan zijne beide honden vermaakte. De gescheiden vrouw van den overledene is echter tegen dat testament opgekomen en, naar men wil, bestaat er kans dat hare aanspraken erkend zullen worden.

Menschlievender dan deze dierenvrienden toonde zich de rijke Genuees Martini, die voor een paar jaren stierf en in zijn testament bepaalde, dat al de huurders van de vijftien huizen, welke hij bezat, daar levenslang vrije woning zouden genieten; en het betrof hier bij lange geene kleinigheid, want enkele dier huizen brachten van 15 tot 20.000 lire aan huur op.

Niet minder vrijgevig was de bekende weldadige jood Mozes Montefiore in zijn testament, dat twintig bladzijden in folio groot was; trouwens het bedrag van zijn persoonlijken eigendom werd op 350 tot 380 000 pond sterling geschat, zoodat daaromtrent nog al beschikkingen te maken vielen. De legaten voor weldadige doeleinden en stichtingen beliepen 60.000 pond, terwijl 20.000 pond aan bepaalde personen vermaakt werden. Zijne paarden en rijtuigen gingen in het bezit van.... zijn koetsier over, waar zij stellig in de beste handen waren.

Menigmaal zijn de testamentaire bepalingen en uiterste wilsbeschikkingen zoo zonderling, dat het den schijn heeft als wilde de erflater zich na zijnen dood nog ten koste zijner erfgenamen vroolijk maken. Zulk eene zonderlingheid bevat bij voorbeeld het testament van den Bostonschen millionnair George Gardner, die zijne vrouw eene rente naliet, welke in zuiver goud.... haar jaarlijks bestatigd gewicht moest vertegenwoordigen.

Bij den dood van haar echtgenoot woog mevrouw Gardner 97 pond, welk gewicht in goud eene waarde vertegenwoordigt van omstreeks 173500 franken. Men mag aannemen dat de treurende weduwe er wel op bedacht zal zijn, haar gewicht op eene hoogte te houden in overeenstemming met de behoeften harer huishouding, daar bij vermindering daarvan ook haar inkomen in dezelfde verhouding zou slinken. In het zonderlinge testament is verder bepaald dat ieder jaar op den sterfdag des erflaters eene rouwplechtigheid moet plaats hebben, waarna tot het wegen zijner vrouw moet worden overgegaan.

Deze voorwaarde is nog al gemakkelijk na te komen, maar menigmaal heeft het den schijn alsof de erflater het er op gezet had zijne erfgenamen de vreugde over de erfenis een beetje te vergallen.

Zoo bepaalde een Fransch plattelandbewoner, die een vurig vereerder van Racine was, dat zijn neef, wien hij zijn geheele vermogen naliet, telkenmale als te Parijs zijn

lievelingsstuk *Athalie* gegeven werd, daarheen moest reizen om de voorstelling bij te wonen.

Weinige maanden geleden stierf te Weenen eene weduwe, die slechts eene enkele bloedverwante naliet. Deze wees zij dan ook aan tot erfgename van haar vermogen, maar aan het slot van het testament was eene leelijke bepaling toegevoegd. Daar heette het dat het nichtje alleen dan in het bezit zou komen van de vermaakte 30.000 florijnen, wanneer zij zich verbond, vooreerst al de oude kleeren der overledene af te dragen en vervolgens levenslang slechts kleeren, mantels, hoeden enz. van dezelfde snee en vorm te bezigen. Het nichtje heeft verklaard de voorwaarde aan te nemen, hetgeen haar stellig op het oogenblik, nu de kleeren harer tante nog in de mode zijn, niet moeilijk moet vallen, maar haar toch over een jaar of tien, twintig zeker minder aangenaam zal worden.

Deze wilsbeschikking herinnert aan het testament der voor eenigen tijd te Sheffield gestorven, door geheel Europa bekende dwergin Kate Tewsang. Deze had bij haren dood een leeftijd van zeven en twintig jaren bereikt, en haar laatste wil, dien zij zelf voor haren dood ter papiere bracht, bevatte de bepaling: ‘Mijne kleederen en mijn linnen zijn zelfs voor de kleinste kinderen te klein; opdat echter arme meisjes er eenig genoegen van beleven, vermaak ik de som van tien pond voor twintig poppen van mijne grootte, die met mijne garderobe gekleed en aan de weeshuizen uitgedeeld zullen worden.’ Bovendien liet ‘mevrouw de markiezin,’ zooals het kleine dametje genoemd werd, zich plechtig beloven dat men hare doodkist niet door een man onder den arm zou laten wegdragen, maar dat zij een behoorlijken lijkwagen zou hebben.

Ondeugend was inderdaad de wilsbeschikking van een ongehuwd grondeigenaar in Duitschland, die zich de volgende guitenstreek ten koste zijner treurende betrekkingen veroorloofde. In zijn testament heette het: ‘Daar mijne dierbare bloedverwanten mij dikwijls verzekerden, dat zij mij om mij zelf en niet om mijne aardsche goederen hoogschatten, en het onbillijk zou zijn, hen daarin te wantrouwen, vermaak ik: 1. Aan mijn neef Karel, van wien nichtje Louise mij gezegd heeft dat hij het geld en goed van zijn gezin verspeelt, een kapitaal van 300 mark, uit de renten waarvan hem op den eersten van iedere maand een zak met pepernoten om te verspelen moet worden overhandigd; na zijnen dood vervalt het kapitaal aan zijne kinderen. 2. Aan mijn neef Leopold, van wien ik door nichtje Louise weet, dat hij verkwistend is en van nette meisjes houdt, vermaak ik mijne oude huishoudster Wilhelmine, die tot aan haren dood een jaargeld van 900 mark krijgt; zij zal hem wel kort houden. Wanneer hij haar, zoolang zij leeft, bij zich houdt, zal hij zelf verder tot aan zijnen dood het jaargeld trekken. 3. Aan mijn nichtje Louise, van wie Karel en Leopold mij vertelden, dat zij eene Xantippe is, die haar man het huis tot eene hel maakt, vermaak ik eveneens 300 mark, uit de renten waarvan haar iedere week eene flesch Seltzer-water tot afkoeling moet gekocht worden, zoo het geld toereikend is, met beziesiroop om haar humeur te verzoeten. Al het andere wat ik bezit, vervalt aan de onderstaande weldadige stichtingen:’ (volgt de opsomming.)

Eene kleine boosaardigheid steekt er ook in de dikwijls voorkomende testamentsbepaling, dat de achtergelaten weduwe geen nieuw huwelijk meer mag aangaan.

Een beroemd geneesheer te Berlijn vroeg op vergevorderden leeftijd de hand zijner tweede vrouw met de woorden: ‘Wilt ge mijne weduwe worden?’ en in zijn testament verplichtte hij haar dan ook tot een voortdurenden weduwenstaat, op straffe van hare aanspraken op zijne erfenis te verliezen.

Eene vrij algemeene liefhebberij is het onder de zonderlinge erflaters, gekroonde hoofden of althans vorstelijke personen tot hunne erfgenamen te benoemen. Zoo bevatte het testament van mevrouw Auban Moët, die haar echtgenoot eene ronde zestig millioen naliet, de bepaling: ‘Ik vermaak mijn geheele vermogen aan mijn echtgenoot, maar wanneer die de erfenis weigeren of vóór mij sterven mocht, behoort mijn geheele fortuin aan prins Victor Napoleon Bonaparte.’

De overleden keizer van Duitschland is op die manier herhaaldelijk met legaten - en geene kleine soms - bedacht geworden, terwijl Von Bismarck langs dien zelfden weg onverhoopt in het bezit is gekomen van een vermogen, waarvan hij niet had kunnen droomen.

De voor weinige jaren overleden professor

Dr. Bertrand vermaakte zijn heele vermogen, ten bedrage van 300,000 mark, aan prins George van Saksen, wiens leermeester hij indertijd geweest was. Maar van alle gekroonde hoofden ontvangt stellig de Heilige Vader het meest dergelijke bewijzen van hulde en vereering, die evenwel, als niet tot de zonderlinge testamenten kunnende gerekend worden, te dezer plaatse geene vermelding behoeven.

Dat steden of gemeenten als algemeen erfgenaam worden aangewezen, is ook een niet zelden voorkomend feit, en in het bijzonder schijnt dit het geval te wezen met de stad Leipzig, die derhalve blijkbaar op de dankbaarste burgers mag bogen.

Met de bijzondere aanwijzing ‘tot oplossing van de sociale kwestie’ heeft de Zweedsche student Loven zijn geheele vermogen van 200.000 kronen ten algemeenen nutte vermaakt.

LENTEGEZICHT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. LINS.

Eene bijzonder romaneske wilsbeschikking was die van den treurenden vader, welke op de titelzijde van een groot Russisch dagblad het volgende bericht liet plaatsen:

‘Een Russisch edelman, die in Amerika een groot vermogen verworven en zijne innig geliefde dochter verloren heeft, wenscht zijn kapitaal te vermaken aan een rechtzinnig adellijk meisje, dat in de jaren 1864 of 1865 in het Zuiden van Rusland geboren is en den naam Sophia Iwanowna draagt. Wanneer er zulk een meisje bestaat, wordt zij verzocht hare doopacte benevens nauwkeurige opgave van hare woonplaats aan het volgend adres op te zenden...’

Of het toeval den wensch vervuld heeft van den ongelukkigen, eenzamen vader, die klaarblijkelijk zijn diepbetreurd kind door eene aangenomen dochter van denzelfden leeftijd en naam wilde vervangen, is sedert niet bekend geworden.

Vele testamenten onderscheiden zich door opmerkenswaardigen eenvoud. Aan beroemde voorbeelden daarvan ontbreekt het niet, doch om ook eens een onberoemd in herinnering te brengen, zij hier de laatste wilsbeschikking

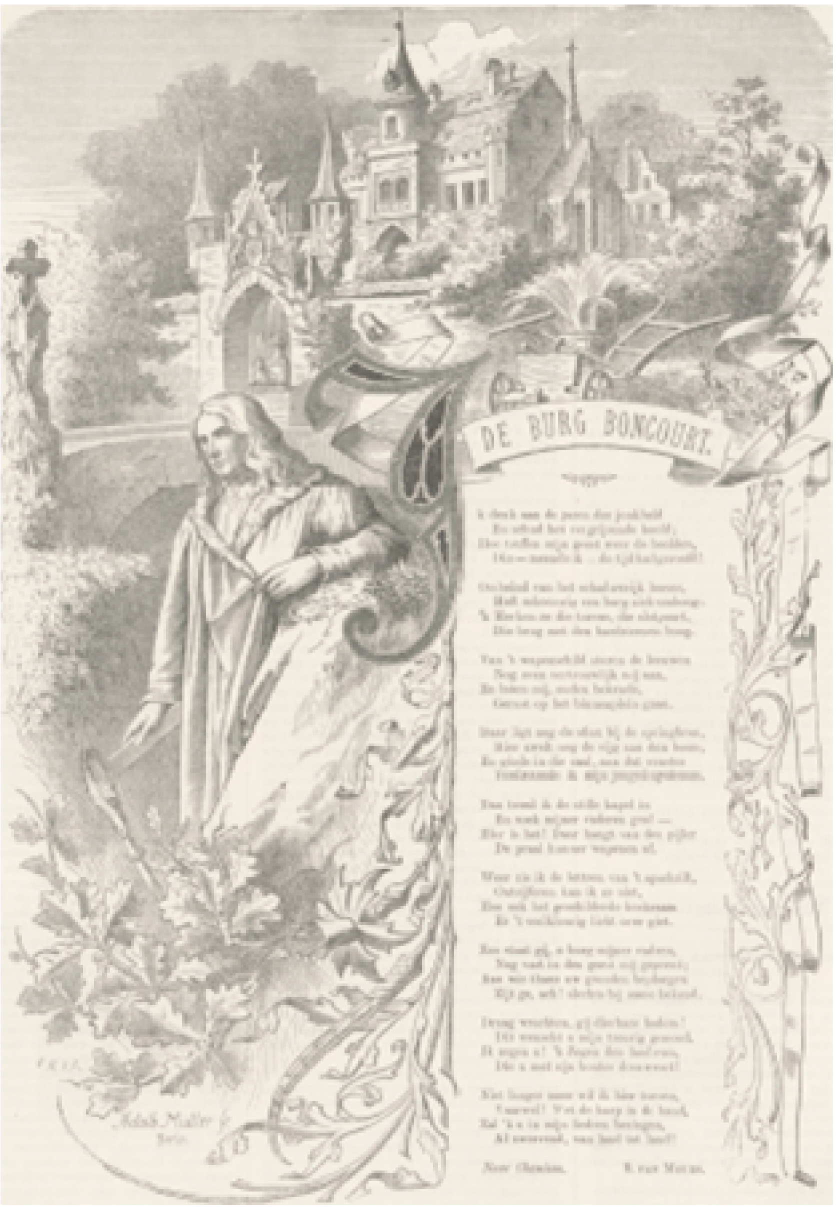

De burg Boncourt.

[I]k denk aan de jaren der jonkheid
En schud het vergrijzende hoofd;
Hoe treffen mijn geest weer de beelden,
Die - meende ik - de tijd had geroofd!

Omheind van het schaduwrijk loover,
Heft scheemrig een burg zich omhoog:
'k Herken zo die torens, die slotpoort,
Die brug met den hardsteenen boog.

Van 't wapenschild staren de leeuwen
Nog even vertrouwlijk mij aan,
En laten mij, ouden bekende,
Gerust op het binnenplein gaan.

Daar ligt nog de sfinx bij de springbron,
   Hier zwelt nog de vijg aan den boom,
En ginds in die zaal, aan dat venster
   Verdroomde ik mijn jongelingsdroom.

Dan treed ik de stille kapel in
   En zoek mijner vaderen graf -
Hier is het! Daar hangt van den pijler
   De praal hunner wapenen af.

Weer zie ik de lettren van 't opschrift,
   Ontcijferen kan ik ze niet,
Hoe ook het geschilderde kerkraam
   Er 't veelkleurig licht over giet.

Zoo staat gij, o burg mijner vadren,
   Nog vast in den geest mij geprent;
Aan wie thans uw gronden beploegen
   Zijt ge, ach! slechts bij name bekend.

Draag vruchten, gij dierbare bodem!
   Dit wenscht u mijn treurig gemoed.
Ik zegen u! 'k Zegen den landman,
   Die u met zijn kouter door wroet!

Niet langer meer wil ik hier toeven,
   Vaarwel! Met de harp in de hand,
Zal 'k u in mijn liedren bezingen,
   Al zwervend, van land tot land!

Naar Chamisso,

B. VAN MEURS.

Zonderlinge testamenten. [Vervolg van p. 300.]

vermeld van een armen schoenmaker, die kort geleden in het algemeene gasthuis te Weenen overleden is en in de tafellade van zijne kleine vrijgezelswoning een groot couvert met het opschrift: ‘Mijn testament’ had gedeponeerd. In dit stuk bepaalde hij dat na zijne begrafenis twintig schoenmakersgezellen te zijner nagedachtenis op vier liters bier en twee liters wijn zouden getrakteerd worden. Ongelukkig was de nalatenschap van den armen drommel niet voldoende, om de uitvoering van zijn laatsten wil te verzekeren.

Van een bij uitstek zonderling testament werd eerst kort geleden in de bladen melding gemaakt. Het is gedagteekend uit Pittsburg van den 17en Juni 1887, en de testateur, Ambrose Retharge, oud 52 jaren, bepaalt als volgt:

‘Ik wil, dat mijn lijk na behoorlijke inzegening, aan mijne familie zal worden overgegeven. Deze zal het naar Samson's lijkverbrandingsoven vervoeren, het daarin tot asch verbranden, deze asch in eene kleine flesch sluiten en die den Duitschen consul te Pittsburg overmaken. Deze *gentleman* zal dan mijne asch naar den consul te New-York zenden, die ze in bewaring zal geven aan den kapitein van den Duitschen stoomboot *Elbe*, welke ze op zijn schip veilig voor den tocht over den Oceaan bewaren zal. Is hij midden op den Oceaan gekomen, dan verzoek ik den kapitein, een der passagiers te gelasten, zich in zeemanskleeding te steken, met mijne asch in de hand in den top van den grooten mast te klimmen, en nadat hij eene laatste zegenbede heeft uitgesproken, de kurk van de flesch te trekken en den inhoud in de vier winden te verstrooien.’

Te Munchen heeft voor jaren een der aanzienlijkste rechterlijke ambtenaren der stad als zijn laatsten wil bepaald, dat zijn geraamte, netjes schoongemaakt en opgezet, in de openbare verzameling van ontleedkunde zou worden ten toon gesteld. Dezelfde bepaling gold ook voor zijne echtgenoote, en wie toevallig dit museum te Munchen mocht hebben bezocht, zal ongetwijfeld de twee geraamten hebben opgemerkt met het opschrift: ‘Skelet van den heer *Rechtsanwalt* N. en zijne echtgenoote.’

Tot de korte testamenten behoort stellig dat van den Russischen schrijver Toergenjeff, dat slechts uit vier regels bestaat, geschreven op een blad papier met het naamcijfer *J.T.* en het opschrift: *Bougival*, *les frères Chalets.* De vier regels behelzen het volgende: ‘Ik wijs mevrouw Pauline Viardot tot algemeene erfgename van mijne nalatenschap aan. Bougival, 14 Juni 1883.’

Zoo spaarzaam was de vruchtbare schrijver in het gebruik der pen, toen hij zijn laatsten wil neerschreef.

Nog korter was intusschen het testament van Rabelais, dat aldus luidde:

‘Ik heb niets, ik ben zeer veel schuldig, het overige vermaak ik aan de armen.’

Wetenswaardigheden.

Het nut van het gebruik van plantaardig voedsel.

't Is waar, dat het vleesch, wegens de lage veeprijzen, tegenwoordig voor velen geen artikel meer is, dat ze, gelijk vroeger, slechts bij naam kennen. Toch zijn er altijd bij honderden menschen voor wie dit inderdaad zoo is, maar of zij er ook werkelijk zooveel slechter aan toe zijn dan genen, valt zeer te betwijfelen als men het volgende onder de oogen krijgt:

De directeur van het vegetariaansch gesticht bij St. Gallen in Zwitserland heeft omtrent de vraag: of vleeschvoedsel onontbeerlijk is voor een gezond en krachtvol leven, eene belangrijke mededeeling gedaan.

'Vóór de Spanjaarden de Ladronen- of Dieven-eilanden in den Stillen Oceaan hadden ontdekt - zegt de geleerde man - hielden de bewoners zich voor het eenige volk der aarde. Behalve vogels, waren er geene dieren op deze eilanden, en ook deze aten de bewoners niet. Zij hadden nooit vuur gezien en derhalve nimmer iets gekookt. Hunne voeding was dus heel plantaardig: vruchten en wortels. Zij waren flink gebouwd, krachtig en werkzaam en konden met gemak een last van 500 pond dragen. Ziekte was nauwelijks onder hen bekend, en de meesten hunner bereikten een hoogen ouderdom; het was volstrekt geene zeldzaamheid onder hen menschen aan te treffen, die honderd jaar waren geworden, zonder ooit ziek te zijn geweest.'

Ook is het een feit, dat te Londen twaalf restaurants bestaan, welke aan de *Vegetarian Society* toebehooren, en waarin hoegenaamd geene vleeschspijzen verkrijgbaar zijn. Bovendien is het genoegzaam bekend, welken hoogen ouderdom vaak de kloosterlingen bereiken, die, zooals de Trappisten en de Kartuizers, nimmer vleesch gebruiken. 't Is dan ook lang geene zeldzaamheid onder hen personen te vinden, die negentig en nog meer jaren oud worden.

Men ziet dus dat men er niets te minder om zal wezen als men een aanhanger van het vegetarianisme wordt, waartoe trouwens voor een ieder de weg openstaat.

De ware geschiedenis van Asschepoetster.

Asschepoetster! zoo populair, sinds de Franschman Perrault zijne 'tooververtelsels' schreef, eene plaats te zien innemen in de galerij der historische beroemdheden, is een onderwerp, de bespreking overwaard.

De lezer moet dan weten, dat een geleerde geschiedvorscher tot de ontdekking is gekomen, dat aan het algemeen bekende kindersprookje van Asschepoetster eene Egyptische sage ten grondslag ligt. Bedoelde geleerde vond zijne gegevens in het graf van koning Psammetichos of Psamlik I, den eersten koning der 26e dynastie.

Uit de bouwstoffen van dezen Egyptoloog laat zich het volgende zeer leesbare verhaal samenstellen.

Esopus, de gebochelde fabeldichter der Grieken, bezat, toen hij een vrij man was geworden, eene slavin, even jong als schoon. De dichteres Sapho moet haar Dorichia genoemd hebben, doch hare schoonheid verwierf haar weldra den naam van Rhodopis, dat is de rooskleurige. Evenals Asschepoetster, werd ze in het huis van den fabeldichter tot de laagste bezigheden gebruikt; ze moest vuur aanleggen, kamers vegen, water dragen en wat dies meer. Gelukkig had ze eene aanzienlijke familie, en Aphrodite (Venus) moet zelfs hare bloedeigene grootmoeder geweest zijn. Deze trok zich het schoone kleinkind aan en maakte het vrij en rijk, zóó rijk, dat haar naam spreekwoordelijk werd als in onzen tijd de naam van Rothschild.

Eens schonk ze het tiende gedeelte van haar vermogen aan den god Apollo te Delphis, eene daad van vorstelijke godsvrucht, die eeuwenlang in 't geheugen der Grieken voortleefde. Volgens sommigen heeft zij op hare kosten een der drie groote pyramiden laten bouwen, doch Herodotus spreekt dit nadrukkelijk tegen. Hoe dit zij, rijk was Rhodopis, en jong en verbazend schoon, en nadat ze geheel Griekenland met haren naam en hare faam had vervuld, toog ze over de zee, en nam haar verblijf te Naucratis in Egypte, aan een der Nijlmonden gelegen.

Hier kleedde zij zich, ofschoon in het midden van eene bijna uitsluitend Grieksche bevolking levende, als eene Egyptische en vond er heur vermaak in, door den glans harer schoonheid de bruine zonen van den Nijl, gelijk voorheen die van Griekenlands klassieken grond, het hoofd op hol te brengen.

Op zekeren prachtigen lentemorgen begaf zij zich met hare dienstmaagden, als wijlen de dochter van Pharao, naar den Nijl om er een bad te nemen Nadat de slavinnen haar in het badcostuum gestoken hadden, schreed ze in hare purperfluweelen muiltjes, die ze aanhield, om geen hinder te hebben van het gloeiende oeverzand, naar de rivier, en gleed er niet uit, voor ze in het koele water stapte. Deze muiltjes nu waren een wonder van rijkdom, geheel bestikt met diamanten en parelen, en een meesterstuk van sierlijkheid en bevalligheid, klein en fijn als de voetjes, die ze omsloten. De zolen prijkten in het midden ieder met een vrouwenportret. Het eene stelde eene Grieksche, het andere eene Egyptische slavin voor. Rhodopis had deze portretten laten aanbrengen als zinnebeelden der toovermacht, waarmee hare schoonheid eerst in Griekenland en thans in Egypte, iedereen in nederige slavernij aan hare voeten bracht. Bescheidenheid blijkt dus niet de eerste deugd van de jonge dame geweest te zijn. 't Is jammer, dat hierin de geschiedenis der historische Asschepoetster met die van 't sprookje verschilt.

Terwijl Rhodopis zich in de genoegens van het baden geheel en al vergeet, komt eensklaps een adelaar op den oever neerstrijken en heeft een der fraaie muiltjes in zijn machtigen bek, eer eene der dienstmaagden van haren begrijpelijken schrik is hersteld. Men kan zich voorstellen, hoe de slavinnen zich tegenover hare gebiedster in verontschuldigingen uitputten, ten einde eene mogelijke bestraffing te ontgaan. Rhodopis trok zich het ongeval niet al te sterk aan; ze had thuis nog muilen genoeg, al deden ze in rijkdom en sierlijkheid ook voor het thans geschondene paar onder. En bovendien vond zij het zeer poëtisch, dat de koning der vogelen er met een van hare pantoffeltjes van door was gegaan, wie weet waarheen.

Ja, wie weet!

Op dien morgen zat koning Psammetichos I op het open plein voor zijn paleis te Memphis neder om recht te spreken. Priesters en krijgslieden, kooplieden en herders, landbouwers en ambachtslieden stonden en verdrongen zich om zijn zetel en klaagden aan of verdedigden zich. Psammetichos hoorde hen aan met het geduld van Job en de wijsheid van Minos. Eensklaps is hem echter alle belangstelling en oplettendheid ontschoten; hij springt op van zijn troon, daalt neer onder de plaatsmakende pleiters, bukt zich en raapt een muiltje op, dat zoo even uit den hoogsten hemel op het hoofd van een pleitenden priester en van daar op den grond is neergevallen.

‘Bij Osiris!’ mompelde hij, ‘dat is de schoonste pantoffel, die ooit gedragen werd; de voet, die hierin geschoeid is geweest, moet het sierlijkste, kleinste vrouwevoetje zijn, dat immer den grond van mijn rijk heeft gedrukt.’

Van de levendigste bewondering verviel hij spoedig in de diepste mijmering.

Hij was nog vrijgezel; nog steeds genoot hij den glans en 't genot van den Egyptischen troon alleen. ‘Dat komt van boven!’ dacht hij, ‘de vrouw die dit muiltje gedragen heeft, verdient op den troon der Pharao's te zitten!’

Hij riep een zijner hovelingen. ‘Neem dit muiltje,’ beval hij, ‘en zoek de vrouw, aan wie het toebehoort, en als gij haar gevonden hebt, breng haar bij mij Ga heen, en waag het niet onverrichter zake terug te komen, zoo ge uw hoofd niet liever voor uwe voeten dan op zijne tegenwoordige plaats wilt zien!’

De hoveling viel voor den koning in het stof, kuste den grond en sprong toen met het schoentje weg, dat hij op een fluweelen kussen door heel Egypte ronddroeg.

Duizenden meisjesharten bracht hij met zijn bericht aan 't poppelen, dubbel zoovele handen aan 't zoeken en snuffelen, maar vruchteloos, totdat bij Naucratis bereikte. Hier diende hem eerst het geluk; hier werd de klassieke Asschepoetster ontdekt in den persoon der schoone Rhodopis. Het muiltje werd gepast en sloot volkomen om den kleinen voet; tot overmaat van bewijs vertoonde Rhodopis den anderen pantoffel, die hare beweringen ten overvloede staafde. De hoveling voerde haar dan zegepralend naar Memphis en eerlang zat de vroegere slavin van den bultenaar op den troon der machtige Pharao's.

H.L.

De geheimzinnige raadgever.
(*Vervolg.*)

‘Ik ben u zeer dankbaar voor deze mededeeling,’ sprak hij eindelijk op bevenden toon, zoodat mijnheer Wijnmoer verrast werd door die groote belangstelling. ‘Zie eens hier,’ voegde hij er bij en nam eene enveloppe uit zijne schrijftafel; ‘eenige dagen geleden ben ik met een gelijksoortig schrijven vereerd geworden, waarvan de geheele behandeling, als ik mij zoo eens mag uitdrukken, aan dezelfde bron schijnt ontleend te zijn. De hand is natuurlijk veranderd.’ Hij hield, dit zeggende, mijnheer Wijnmoer de enveloppe voor, ‘maar het zijn dezelfde trekken, beide enveloppen van dezelfde soort papier en gelijkvormig. Nu tot de hoofdzaak komende,’ ging hij voort, terwijl hij den inhoud uit de enveloppe nam en den heer Wijnmoer overhandigde, ‘gij ziet, het is hetzelfde papier met hetzelfde watermerk en evenals bij de uwe is ook hier eerst een rand met blauw en dan met rood potlood getrokken.’

Inderdaad het was zoo; beide brieven geleken op elkander als het eene blad op het andere, alleen luidde de aan den bankdirecteur gerichte aankondiging: ‘Hulp voor kaalhoofdigen’, waarin een beproefd middel tot bevordering van den groei van het hoofdhaar werd aangeprezen.

Met den diepsten ernst op het gelaat stonden beide deftige heeren tegenover elkander, beiden vestigden met gefronste wenkbrauwen den donkeren blik op het papier in hunne hand en hadden daarbij, als om elkander te troosten, de rollen gewisseld: de rentenier had de ‘Kaalhoofdigen’ en de directeur de ‘Roode neuzen’ ter hand genomen. Het gezicht was treffend!

‘Het is goed dat gij gekomen zijt, mijnheer Wijnmoer,’ begon eindelijk de bestuurder weder. ‘Gij hebt mij daardoor op het ware spoor gebracht, ik bemerk nu, tot mijn diep leedwezen, dat ik eene adder aan mijne borst heb gekoesterd. Dat heb ik aan dat jonge mensch niet verdiend, neen, waarachtig niet. Het moge kwaêjongensachtigen moedwil geweest zijn, die hem verleidde zijn vriend te beleedigen, bij u was het echter laaghartige wraakzucht en dat wordt zijn verderf, daardoor heeft hij zich verraden. Zoo worden alle slechte daden eens door zichzelven gestraft, en al is het nog zoo diep verzonnen, eens komt het aan het licht der zonne.’

‘Zeer juist en zeer fraai gezegd!’ zeide de rentenier, bijna tot tranen toe bewogen.

‘Wees overtuigd, mijnheer Wijnmoer, dat ik zorg zal dragen, dat de schuldige zich zoowel zijne wraakzucht als zijn moedwil bitter zal berouwen,’ en nadat beide lotgenooten, met eene diepe buiging, hunne aankondiging weder gewisseld en in hunnen zak gestoken hadden, nam de heer Wijnmoer afscheid.

Spoedig daarop werd Adolf in het kabinet geroepen. Hij had zich reeds gek gepeinsd over hetgeeu Nelly's oom toch bij den bestuurder te doen had, na hetgeen gisteren was voorgevallen. Zou hij zich wellicht over hem beklaagd hebben? Reden had hij daartoe niet gegeven, hij was zich van niets kwaads bewust, tenzij er eene diepe beleediging in stak, dat hij geweigerd had het ‘vriendje’ van mijnheer Wijnmoer te zijn. Dat was evenwel al te dwaas, het lag meer voor de hand dat oom Wijnmoer de zaak nog eens had overlegd, dat hij aan het bidden en smeeken van Nelly had toegegeven, en nu bij den bankbestuurder was gekomen, om te onderzoeken, of dat directeurschap der succursaal-bank wel geheel in den haak was. Misschien wilde mijnheer Ansbein hem over zijne verloving met Nelly wel gelukwenschen.

De vreeselijke teleurstelling van Adolf te schilderen, toen zijn overste hem, in plaats van met een gelukwensch, met eene heftige strafpredikatie ontving; toen hij moest hooren, welke dubbele misdaad hij zoowel aan den neus van mijnheer Wijnmoer als aan het eerwaardig hoofd van den bankdirecteur zou bedreven hebben, neen, daartoe is onze pen te zwak! Hij werd vreeselijk scherp doorgehaald en alleen aan de goedheid, de onverdiende genade van zijn overste had hij het te danken, dat hij niet op staanden voet werd weggejaagd. Om zoo'n trouwloos, laaghartig mensch tot directeur van eene bijbank te benoemen, daaraan kon natuurlijk met geene mogelijkheid meer gedacht worden.

Te vergeefs verzekerde Adolf dat hij onschuldig was. De schijn was te zeer tegen hem, en de bankdirecteur liet zich niet bepraten, dat hij zich zeer in het karakter van zijn beschermeling vergist had; trouwens de geschiedenis leert het duidelijk, dat gunstelingen hunne beschermers steeds met den zwartsten ondank hebben beloond.

De laatste hoop op het bezit van Nelly was verloren, het dingen naar den post van bestuurder te vergeefs.... dat was bijna te veel! Zijne zedelijke kracht had echter door de onrechtvaardige bejegening gewonnen en hij nam zich voor zijn lot met waardigheid te dragen.

Tot aller ongeluk was de geschiedenis reeds den volgenden dag door de geheele stad in ieders mond, ofschoon het moeielijk te zeggen viel, door wien zij het eerst was verteld; het stadsblad maakte natuurlijk oogenblikkelijk gebruik van zoo'n dankbare stof, en in het ‘Algemeen Stads Nieuwsblad’ las men het volgende artikel:

‘Sedert jaar en dag werden talrijke personen in onze goede stad, zonder onderscheid van geslacht of stand, door het naamloos toezenden van boosaardig uitgezochte aankondigingen uit verschillende bladen, beleedigd en gehoond.

‘Dames, wier peerlen in den mond reeds lang niet meer schitterden en wien het genot van een beentje te kluiven sedert langen tijd was ontzegd, werden Kunsttanden’ aanbevolen; andere sieraden van het schoone geslacht, wier onberispelijke schoonheid door een ongewenscht kneveltje tusschen lip en neus werd ontsierd, werd de ‘Oostersche haarvernietigingsbalsem’ aangeraden, ‘Pruiken en toupetjes onzichtbaar’ ontvingen heeren met een lieflijk maneschijntje; nette officiertjes, zoo pas uit den dop, werden aanbevelingen toegezonden van ‘Corsetten zonder naad’; eenvoudige niets kwaads vermoedende, hoogere burgerscholieren en pas aangekomen studentjes de weergalooze aankondiging van ‘haarontwikkelingsbalsem’; trouwlustige dames ‘oprechte huwelijksaanvragen’, enz. enz. De ruimte ons toegestaan, zouden wij ver overschrijden, indien wij al de aankondigingen wilden aanhalen, die, berekend op de menschelijke zwakheid en ijdelheid, aan personen werden gezonden, die zich daardoor onaangenaam gekwetst moesten gevoelen.

‘Nadat tot nu toe alle pogingen, om den geheimzinnigen zedemeester te leeren kennen, vruchteloos waren gebleven, is het eindelijk gelukt den naamlooze te ontdekken in den persoon van een jonkman, die bij eene bankzaak te dezer stede eene betrekking bekleedt en zijne zonderlinge zucht, boosaardige hatelijkheden uit te brengen, wist te verbergen onder het masker van eenvoudige goedhartigheid en zich voordeed als was hij de onschuld in persoon. Intusschen blijft het een raadsel, hoe hij in zijne beperkte maatschappelijke betrekking zich inlichtingen wist te verschaffen, die bewijs gaven dat hij op de hoogte was van de meest intieme zwakheden en gebreken van de betrokkene personen.’

VII.

Onder allen, die dit bericht lazen, was zeker niemand meer verwonderd dan doctor Knekel. In den beginne deed het hem genoegen, dat de openlijke meening, de *vox populi vox Dei*, zoo verschrikkelijk aan het dwalen was; toen hij echter den naam van zijn ongelukkigen zondenbok hoorde noemen en door tante Betsy de geheele aaneenschakeling van ongelukken en verkeerd begrip vernam, die door die neuzenaankondiging veroorzaakt waren, krabde hij zich achter het oor en bekende bij zich zelven dat hij zich er knapjes in had geholpen. Al was Adolf ook zijn medeminnaar geweest, toch hield hij veel van zijn vriendelijker, goedhartigen tafelgenoot. Dat hij in het dingen naar de hand van Nelly het onderspit had gedolven, was reeds voldoende geweest, maar verdacht te worden, dat hij eene laaghartige wraak op mijnheer Wijnmoer had genomen en zijn overste had bespot, neen, dat was wel wat al te erg, dat mocht zoo niet blijven, en nog minder wilde doctor Knekel het op zijn geweten hebben dat hij den armen Adolf in zijne loopbaan benadeeld had.

‘Ik moet Adolf helpen, hem in zijne eer herstellen,’ mompelde de geneesheer, terwijl hij in zijne studeerkamer op en neer liep ‘Maar hoe? Zou ik publiek zeggen, dat ik de schuldige ben? Dat is glad onmogelijk! Ten minste zou mij dat bepaald eene rijke en beminnelijke bruid kosten; want oom Wijnmoer zou zonder twijfel zijn woord terugtrekken. Dat de kleine grap eigenlijk voor zijn broeder bestemd was geweest, zou hij volstrekt niet gelooven, en al geloofde hij het, dan zou hij door zijn broederlijken neus ook den zijne gekwetst gevoelen. Ten anderen zou ik ook bij den bankdirecteur ter biecht moeten komen en die vergeeft mij de aankondiging voor “Kaalhoofdigen” nooit, en dan ten laatste voor het oog der geheele stad ontmaskerd te worden, brr! dan had ik mij in een fraai wespennet gesloten, dan mag ik gerust mijne praktijk aan den kapstok hangen. Neen, neen, door eene openhartige bekentenis kan ik Adolf niet redden. Dat zou mij-zelf “afmaken” wezen. Dat moet ik anders aanpakken. Maar hoe? Dat is juist het haakje waar de kruik aan hangt!’

Doctor Knekel was ten einde raad; nu eens bleef hij in dezen, dan weder in genen hoek staan of staarde gedachteloos uit het venster, trommelde op de ruiten en zocht de oplossing van het moeilijk problema nu eens in de figuren van het plafond dan weder in de arabesken van het Smyrnasch tapijt, en trok intusschen onophoudelijk aan zijn rooden baard, eene gewoonte zenuwachtige menschen eigen, zooals zijne zuster Marie zeer juist opmerkte.

‘Stop! Eureka! Ik heb het gevonden,’ riep hij opeens vroolijk uit. ‘Zoo zal het gaan, en ik kom er zonder kleerscheuren af. Het is pas zeven uur, dus tref ik Adolf nog thuis; hij gaat vóór acht uur niet naar de bank. Vooruit dus met frisschen moed!’

De doctor maakte vlug zijn toilet en spoedde zich opweg naar de bekende woning van zijn tafelbuurman. Hij vond den jeugdigen geldman natuurlijk in eene gedrukte stemming. Hij vertelde Adolf dat hij gekomen was om hem een weinig te troosten; hij had het artikeltje in het stadsblad gelezen, maar geloofde van dat domme geschrijf natuurlijk geen woord, ten minste niet, dat hij, Adolf, bedoeld kon worden; dat Adolf onschuldig was, daarvoor zou hij gerust zijne vingers durven opsteken.

‘Gij schijnt u die zaak nog al erg aangetrokken te hebben,’ zeide de geneesheer in den loop van het gesprek, en zag hem met een echt onderzoekenden doctoralen blik aan. ‘Steek uwe tong eens uit!’

Niet zonder tegenstribbelen stak Adolf zijn smaakorgaan uit.

‘Drommels, dat ziet er niet goed uit!’ zeide de doctor met eene huichelachtige belangstelling. ‘Laat uw pols eens voelen?’

Zijne horloge in de eene en Adolfs voorarm in de andere hand, telde doctor Knekel de polsslagen, terwijl inmiddels hoe langer hoe meer zijn gelaat eene ernstige uitdrukking aannam.

'Hm! hm, hm,.... dat bevalt mij volstrekt niet!'

Hierna moest Adolf herhaalde malen diep ademhalen; de doctor klopte hem op borst en rug, nam de temperatuur onder zijne oksels op en verklaarde zijn algemeenen toestand bedenkelijk. Dadelijk geneeskundige hulp kon de ziekteverschijnselen nog tot staan brengen; het beste zou wezen, zooals hij Adolf aanraadde, dat hij zich dadelijk naar het ziekenhuis liet brengen.

(*Wordt voortgezet.*)

Lief en leed van een stadstuin.
Uit een brief van mevrouw Hofmans aan hare vriendin Eliza.

Zooals ik U zeg, beste Eliza, hebben wij den Winter zoo aangenaam mogelijk doorgebracht. Mijn man houdt, even als ik, veel van muziek, en daarom gingen wij ook dikwijls naar concerten en naar het *Opéra.* Over eenige weken nog heb ik de wereldberoemde Albani in *Romeo en Julia* mogen bewonderen. Maar thans is de Lente daar en wacht ons ander genoegen. Ge weet misschien niet, dat we aan ons nieuw huis een allerliefst hofken hebben, wat in eene groote stad, als Antwerpen, veel waard is.

Toen we het huis pas betrokken, zag de tuin er vreeselijk verwilderd uit, maar Eduard en ik sloegen zelf de handen aan het werk om hem in orde te brengen, en iederen dag harkten en plantten wij een paar uren, dat het een lust was.

Zoodoende hadden we spoedig een wezenlijk klein paradijs. Maar op zekeren keer, dat wij zoo naar de bloemen keken, zei ik tegen mijn man: ‘Wat kan er toch met die *begonia's* gebeurd zijn, Eduard? Ze zijn totaal gehavend. Ik geloof zeker dat die ondeugende jongens van hiernaast over de heining geklauterd zijn.’

Eduard had vermoedens op den jongen van den bakker en nam hem geducht ouder handen; maar de jongen betuigde heilig dat hij van niets wist.

Eduard besloot dus de politie er over aan te spreken, en toen kwam een agent des nachts de wacht houden in onzen hof. Omtrent middernacht hoorde die man als een klagend kindergeschrei en dacht

niet anders of men had een kind te vinden gelegd op den tuinmuur. Hij zocht daarop overal met zijnen lantaarn rond, maar kon niets ontdekken.

Geheel ontsteld spraken we toen samen af, in Godes naam zelf maar een nacht op te zitten. Nog ijs ik als ik er aan denk: Eduard zat niet een revolver naast zich. Daar hoorden wij een verdacht gestommel; mijn man schoof voorzichtig de gordijn open, en nu geef ik u te raden wat hij te zien kreeg..... Een tooneel uit *Romeo en Julia*, door een paar miauwende viervoeters voorgedragen

Er schoot ons niets anders over, om van dien overlast bevrijd te worden, dan hier de rol der *Montagne's* en *Capulets* te spelen en het belangwekkende paar te scheiden. Daarvoor kwamen wij op een goed gedacht, namelijk den tuinmuur met glasscherven te bezetten. Eduard stond den volgenden morgen vroeg op en vóór het ontbijt was alles kant en klaar.

Sedert dit oogenblik hebben wij in onzen hof geen last meer van de indringers, en daar onze viervoetige *Romeo* geene touwladder heeft om tot zijne *Julia* op te klauteren, zoo zitten beide, door de glasscherven gescheiden, thans dikwijls hunne treurige gewaarwordingen in een huilerig duo uit te miauwen. Maar in onzen hof groeit en bloeit nu alles ongestoord, en waarlijk hij ziet er oprecht aangenaam uit. Ge moogt niet nalaten er zou gauw mogelijk te komen naar zien. Wij wachten U met ongeduld.

[Nummer 39]

Onze gravures.

Vrouwenwagon, 3e klas.

VROUWENWAGON 3e KLASSE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN AUGUSTE LUDWIG.

Niet in de stijve aristocratische eerste klas, noch in de gemaakt deftige tweede klas van een spoortrein, kan men het maatschappelijke leven in zijne meest verscheidene phasen van gezelligheid naspeuren. Slechts de echt volksche derde klas biedt dit belangwekkend schouwspel aan, en is dan ook voor den kunstschilder meermaals een zeer dankbaar onderwerp geweest. Ook August Ludwig geeft ons door de trouwe afbeelding van een tooneel uit een vrouwenrijtuig der laatste klas, zooals er iederen dag met duizenden worden afgespeeld, een tafereel vol bevallige natuurlijkheid. Vooraan

zit eene dame met haar dochterken - hare zwarte kleeding en de pijnlijke trek op haar gelaat doen wel eene weduwe in haar vermoeden - die blijkbaar niet gewoon is in laatste klas te reizen, maar toch schik heeft in het gezelschap tegenover haar: is het niet eene moeder zooals zij, met kinderen even bemind als haar lieveling? En welke vrouwen verstaan elkander, zelfs zonder te spreken, beter dan moeders; wie voelen zich nader tot elkander getrokken dan kinderen? Ook hebben de twee moeders reeds lang elkander aangezien, begeerig maar aarzelend om het eerst de andere het woord toe te richten, en ook de kleine boerenjongen gluurde al geruimen tijd naar het nette meisje uit de stad, met heure schoone zwarte zijden haren en heure glinsterende donkere oogen. Maar haar aanspreken durfde hij evenmin, tot hij op het goedgevonden gedacht kwam haar een blozenden appel uit moeders mand aan te bieden.

Hoe schuchter hij dat ook waagt, toch toonen reeds de vergenoegde blikken van het rijkgekleede juffertje dat het nederige geschenk niet zal versmaad, maar integendeel met dank aanvaard worden. En dat het ook de aanleiding worden zal tot een misschien zeer vertrouwelijk gesprek tusschen de beide moeders, daarover dient geen twijfel gekoesterd te worden; te meer daar de overige reizigster, in diepen slaap gezonken, geen hinderpaal is voor de meest innige ontboezemingen van twee moederharten.

Gevangen bij de Indianen.

Geen wilde volksstam heeft misschien ooit meer de belangstelling der geleerden en de verbeelding der schrijvers geprikkeld dan de zoogenaamde Indianen of Roodhuiden. Bij de ontdekking van Amerika, wiens oorspronkelijke bewoners zij waren, verschenen zij reeds aan Columbus en zijne volgelingen, als het onvermoede menschenras van het nieuwgevonden wonderland, in een geheimzinnig licht. Men giste toen hunnen oorsprong niet en kon niet beseffen hoe in dit tot dan toe onbekende land een volksstam ontsproten was. Sinds dien is zoo goed als uitgemaakt dat de Indianen van Mongoolschen oorsprong zijn. Vele kenmerken van den lichaamsbouw der Indianen vindt men terug bij de Chineezen, vooral het sluike haar, den schuinschen stand der oogen, de uitstekende jukbeenderen, enz. Hoogst waarschijnlijk alzoo zijn de Noord-Aziatische Mongolen over de Behringstraat getrokken om zich in Amerika te vestigen. Hier hebben zij zich meer en meer zuidwaarts verspreid en, als jagers troepsgewijs levende, een groot getal stammen doen ontstaan.

Wie de Indianen wil leeren kennen, doe dit niet in Chateaubriand's *Natchez*, waar zij in den stralenkrans van een Homerisch heldendicht verschijnen; zelfs niet in de verhalen van Gustaaf Aimard, die nochtans een tiental jaren onder hen verbleef, maar door zijne verbeeldingskracht medegesleept, hunne levenswijze en zeden al te romantisch ingekleed heeft. De onbevooroordeelde, maar ook zonder te sterkkleurenden geestdrift opgestelde bescheiden onzer missionarissen brengen die slechts half-beschaafde zwervers in het ware daglicht voor.

De Roodhuiden zijn somber en onverschillig. Zelfs in buitengewone omstandigheden komt er nauwelijks eenig leven in hunne trekken. Hunne edelste stammen nochtans zijn met heldenmoed en vrijheidsmin bezield. Hoe woester de stammen zijn en hoe meer zij van hunne vijanden moeten lijden, des te schuwer en loenscher is hun blik, des te ongunstiger is de uitdrukking van hun gelaat. Bij

stammen, die in een toestand van afhankelijkheid leven, verdwijnt de ruwheid en maakt plaats voor zwaarmoedigheid.

De Roodhuid leeft voor het tegenwoordige en bekreunt zich niet om den dag vanmorgen.

Deze kortzichtigheid is oorzaak van zijne onmatigheid in tijden van overvloed, van zijne kalmte in dagen van gebrek, van zijne onverschilligheid voor alle maatregelen, welke zijnen maatschappelijken toestand zouden verbeteren. Zijne volkomene rustigheid zoekt hij voorts door gewoonte en zelfsbeheersching duurzaam te maken. Koestert hij echter eenmaal de overtuiging dat men hem beleedigd heeft, dan vervolgt hij onverschillig zijn vijand met al de heimelijke listen van een roofdier, totdat hij zijnen dorst naar wraak bevredigd heeft. Wraakzucht is de oorzaak van de wreedste martelingen onder de Indiaansche stammen, van onophoudelijke oorlogen en zelfs van de gewoonte om het vleesch hunner vijanden te eten.

Een treurig lot is dus waarschijnlijk de vrouw beschoren, die wij op een uit boomstammen ruw samengevoegd vlot door een vijftal Indianen gevangen zien wegvoeren. Zelfs dan als zij niet het offer is van eene bijzondere wraak, maar slechts dat van den haat, dien de Roodhuiden algemeen den Blanken toedragen, is voor haar leven te vreezen. Misschien is zij slechts het slachtoffer hunner begeerlijkheid, zooals het geroofde kostbare vaatwerk aan hare voeten en den overdekten stapel, waarop zij leunt, schijnen aan te duiden, en is zij alleen door de roovers aan hare betrekkingen ontvoerd, om op een hoogen losprijs gesteld te worden. In al de schrikwekkende veronderstellingen nopens haar lot is deze de minst erge en naar wij voor de ongelukkige gevangene hopen, de waarschijnlijkste.

Een Noorsch landschap.

Het landschap onzer gravure vertoont den beschouwer een dier Noorsche fjorden, door hooge, deels boschrijke, deels kale en steile berg- en rotswanden omgeven, een natuurtafereel, zooals men er zich in het Zwitsersche bergland moeilijk een grootscher en te gelijk schilderachtiger kan voorstellen.

Noorwegen is over het algemeen zeer bergachtig en onderscheidt zich in het oostelijk gedeelte door breede dalen en in het westelijk gedeelte door vermelde smalle zeeboezems of fjorden. Meestal hebben de bergen er afgeronde vormen, zij bezitten het voorkomen van eene golvende hoogvlakte, waarin de dalen en fjorden zijn ingesneden. Ongeveer een achtste gedeelte der oppervlakte verheft zich hooger dan 700 meters boven den zeespiegel; dientengevolge is er slechts weinig bouwland, terwijl meer dan twee derden van den grond door woeste gebergten, moerassen en gletschers wordt ingenomen. De hoogste en meest woeste berggevaarten van Noorwegen verrijzen in de landstreek Sogn. Daar de sneeuwgrenzen hier ter hoogte van ongeveer 1000 meters gelegen zijn, zouden de bergtoppen er steeds met sneeuw bedekt wezen, zoo de glooiingen er niet zoo glad en steil waren. Intusschen blijft er de sneeuw op geringere steilte en in de kloven liggen, terwijl men er onderscheidene gletschers ontmoet. Deze geheele landstreek is eene bergwoestijn, die slechts zelden door iemand bezocht wordt.

Vriendelijker van aanzien is het tooneel onzer gravure, dat ons herinnert aan de schilderachtige plek, waar eenmaal het vaderlijk erfgoed van den held der Frithiofs sage stond; want hoor, hoe Esaias Tegnèr deze plaats afschildert.

‘Met niemand deelend, betrok nu Frithiof zijn woonhuis in Framnäs. Drie mijlen in het rond strekte zijn goed zich uit, aan drie zijden begrensd door heuvel en dal terwijl de vierde grens het zeestrand was. Berkenwouden kroonden de toppen, doch tegen de hellingen der bergen tierde het gouden koren en manshoog golfde er de rogge. Talrijke meren weerspiegelden hier de bergen en ginds de wouden, waar de edelherten, door honderd wateren gedrenkt, met reusachtig gewei, fier en koninklijk rondwandelden Rondom in de dalen weidden talrijke scharen van glanzende runderen in het groen, met uiers die op den melkemmer wachtten. En daartusschen verstrooid zag men ontelbare menigten schapen met wollige vacht aan vlokkige wolkjes gelijk, die de lentewind zachtjes aan den blauwen hemel doet krinkelen. Tweemaal twaalf hengsten, als gekluisterde winden zoo wild, stonden trappelend hier en daar aan het geurige hooi in de ruif, met wuivende roode manen en staalblauwe, blinkende hoeven.’

Niet waar, schijnt het u niet dat tusschen deze rotskoppen aan het zeestrand, onder de schaduw der Noorsche dennen, de tooneelen plaats grepen van de heerlijke sage, en hier het koningskind met het golvende goudblonde haar heeft rondgewandeld? Het liefelijk landschap is aan het penseel te danken van professor C Werner, tot dusverre vooral bekend om zijne kleurige schilderingen uit het Nijlland.

Een Parijsch woonhuis in doorsnede, door Pion.

In eene stad als Parijs wordt gewoekerd met de ruimte, want elke vierkante meter grond vertegenwoordigt er een kapitaal, waarvan de eigenaar rente trekt. Schilderachtig zijn de Parijsche boulevards niet; eentonig is de lijn der gelijkvormige gevels van die duizelingwekkend hooge huizen. Slechts in enkele straten blijft men verrast staan voor een schoonen gevel in gothiek of renaissance-stijl, of eene poort, die de aandacht trekt. Geen enkel hoekje van die groote huizen is onbewoond. Achter den hoogen grauw gepleisterden gevel woelt een leven en streven van de meest verschillende bedrijven. Een bedelaar woont meermalen onder hetzelfde dak met een hertog en graaf, en waar beneden weelde heerscht, zwoegt dikwijls de arme op zijn zolderkamertje tot diep in den nacht.

Men kent den Parijschen concierge. Hij woont in eene loge, waarin hij eet en slaapt en voor den tijd, dien hij over heeft, 't een of ander bedrijf uitoefent. Hij houdt een oog op het gaan en komen van de bewoners van het huis, ontvangt boodschappen en doet ze, geeft tehuis in naam zijner medebewoners en zet aan de deur al wie hij niet vertrouwt.

De concierge waakt als deurwachter gelijk de driekoppige Cerberus aan den oever van den stroom der onderwereld. Hij kan beleefd zijn en onbeschoft, uit de hoogte en kruipend, en kan op het eerste oogenblik zien of iemand naar den laatsten smaak gekleed is of niet; hij onderscheidt met het grootste gemak een schuldeischer van een schuldenaar, en heeft een speurhondenneus om indringers en lastige bezoekers terstond te herkennen. Dat is geen gering voordeel voor *une maison bien tenue*, en de eigenaar van het huis stelt zoo'n ijverig portier op hoogen prijs. Daar hij geen oogenblik van zijn post gemist kan worden, moet de man een vervelend leven hebben, dat ook 's nachts geene verpozing kent, want zijne nachtrust mag niet meer zijn dan een hazenslaapje; de Parijzenaar leeft tot twee uur 's nachts op straat, in de cafés, de schouwburgen en concerten en komt laat thuis.

Dat is de onderste, niet de nederigste bewoner van het groote huis, wiens loge, spijtig genoeg, op onze teekening ontbreekt.

Wij zullen nu een kijkje nemen in elk der verdiepingen, in elk der vertrekken. Gelijkvloers heeft het huis een vrij wereldsch aanzien. Niets vreemds voor Parijs, dat niet verzaakt aan de ijdelheden. Aan de eene zijde eene *salle d'armes*, eene schermzaal, aan de andere zijde een *cours de danse*, eene dansles.

Schermen en dansen is voor een Parijzenaar even onontbeerlijk als zwemmen en jagen voor de oude Belgen was. Een *boulevardier* moet even meesterlijk den degen kunnen hanteeren, even vlug kunnen pareeren als de *Française* kunnen dansen.

Elkander uitdagen doen de Franschen nog al gaarne; gewoonlijk leggen zij hunne geschillen bij als het er op aan komt, toch moeten zij het kruisen van stok en degen verstaan;

dat staat '*chic*, *pschutt*, *v'lan*,' evenals eene onberispelijke buiging maken bij een *entrée de chambre;* het behoort tot de opvoeding van die verfijnde lieden.

Genoemde scherm- en danslessen trekken genoeg jongeliê, om de zaken op wel ingerichten voet op de duurste verdieping te doen bloeien. De *maître d'escrime* is evenals de balletmeester een onberispelijk deftig heer, die zijn *établissement* in eere houdt, en dien gij op straat aanziet voor een gepensioneerd generaal, die zijn lintje in het knoopsgat heeft weten te verdienen. We houden ons goed en nemen afscheid van de heeren met eene buiging en twee passen achterwaarts, waarop geen van beiden iets aan te merken heeft en gaan eene verdieping hooger, de goed verlichte *vestibule* door en de breede trappen op. De trap is gemakkelijk, maar als men op de bovenste verdieping aankomt, is een vreemdeling doodmoede.

Wij zullen ons echter niet afmatten, we houden telkens halt en komen langzaam maar zeker boven.

A l'entre-sol, de tusschen-verdieping, hebben twee magazijnen hunne standplaats gekozen. Het zijn een paar winkelzaken, voor den Franschman bijna even onmisbaar als de benedenste lokalen. Rechts een drukbeklante boekwinkel, links eene *horlogerie*, een tak van nijverheid, waarin Parijs niet onderdoet voor Geneve. Men vindt er klokken in alle stijlen en van elk metaal; de meeste zijn kostbaar en fijn afgewerkt in de beste teekeningen van gesneden hout of brons. Monsterklokken en kabinetstukjes van den fijnsten smaak, gerangschikt en uitgestald, zooals een Parijsch *employé* en handig bediende alleen dit kan. In den boekwinkel zijn al de rijpe en onrijpe vruchten van den zwaar dragenden appelboom der moderne Fransche letterkunde te koop. Opgepast en met overleg gekozen, zoo ge iets mee wilt nemen. Hier liggen verboden vruchten bij hoopen, rotte en wormstekige vruchten, te zure en te zoete, van alles dooreen; die het schoonst blozen, zijn soms het gevaarlijkst en het rotste van binnen. De beste zijn nog steeds de oude schrijvers van naam; de nieuwere Fransche letteren schijnen door den wansmaak en de overprikkelde zenuwen van het volk gedoemd tot de voortbrenging van een overtollig en ongezond voedsel, dat geest noch hart kan verteren en verwerken.

We zijn reeds *au premier*, op de eerste verdieping. De heer, die ons daar tegen komt, en de heer en dame, die voor ons naar eene verdieping hooger de trappen opgaan, bewijzen dat we ons nog in deftige sferen bewegen; want hier zijn de armsten het hoogst geplaatst.

Men kan zien, dat Parijs de stad is der weeldeartikelen, waar de toon wordt aangegeven en het schoonste en beste te krijgen is.

Hier rechts is een winkel van *bibelots*, kostbare vazen uit Japan en Sèvres, geëmailleerde schotels, ingelegde kleinigheden, *de petits riens*, die veel kosten.

En om het de *beau-monde* gemakkelijk te maken, vinden we op dezelfde verdieping eene uitgezochte verzameling van oude en nieuwerwetsche antiquiteiten.

Hun eigenaar speculeert op de algemeene zucht naar oudheden en duwt menig waanwijzen kooper knollen voor citroenen in de handen. Kunstmatige antiquiteiten, pas uit fabrieken afgeleverd, staan er onder enkele echte stukken, beide met graagte verkocht voor onbetwistbaar 'oud.' Onze beurs is niet goed genoeg gevuld om er inkoopen te doen, we zijn daarenboven wijzer en wagen er ons liever niet aan beetgenomen te worden.

Wij zijn reeds op de tweede verdieping, *au deuxième*; hier woont een dokter. Het gebied der kunstindustrie is voorbij, we zijn aangeland daar waar de wetenschap en

de kunst zusterlijk wonen onder een dak. Links is de wachtkamer voor de vrij talrijke patiënten van den geneesheer, die in Parijs eene uitstekende praktijk heeft, zoodra hij maar bekend of liever *à la mode* wordt. Het ziet er in zijn kabinet zeer geleerd uit; die buste op den marmeren schoorsteenmantel is waarschijnlijk van Hippocrates of van Claude Bernard. Wat die geleerde dokter in zijn hoofd heeft, moeten we raden, want we hebben wel het huis, maar niet de bewoners in doorsnee. Het gemengde gezelschap in de wachtkamer is in geene opgewekte stemming. We zullen hen maar niet aan 't praten brengen, want als lijders eenmaal over hunne kwalen beginnen te spreken, komt men niet spoedig aan een einde en men krijgt niets dan akeligheden te hooren. We wenschen hun van harte beterschap en klimmen hooger op.

De ideale kunst is niet op haar gemak laag bij den grond, maar zweeft in hooger sferen.

Of is het geene kunst de voorwerpen te maken, waarmede de jonge jeugd zich vermaakt, aangezien dat volkje altijd gaarne ziet ‘hoe het gemaakt is’ en men juist die zucht op alle mogelijke wijzen moet bestrijden. Geen artikel wordt meer omgezet en verzonden, want de wereld der kleinen houdt van dit Fransche goed, en merkwaardig is de kunstvaardigheid, soms aan die voorwerpen besteed. De aangeborene vindingrijkheid van 't Fransche vernuft verloochent zich zelfs in deze kleinigheden niet.

Doch gaan wij verder. Een ieder weet dat Parijs vele kunstenaars telt, zoogenaamde *râtés*, de beste typen van Alphonse Daudet's romans. De stad heeft op Montmartre en rue Vaugirard zelfs gansche kunstenaarskolonies, zou dus ook in ons huis niet eene nederzetting zijn van die vlottende bevolking? Wel zeker, en nog wel echte kunstenaars, die weten wat werken is en tot groote ergenis van onderen bovenburen den geheelen dag studeeren en er maar op los beuken.

Twee violen en een bas, - 't kan ook eene violoncelle zijn, we hopen het in belang der buren, - vormen met den piano een quartet, dat aan virtuositeit aan het beste niets toegeeft. Zouden het leerlingen zijn van het conservatoire? Neen, zij hebben het reeds verder gebracht en zijn misschien van het concert des Ambassadeurs of van den Trocadero.

Laat hen voortspelen, want de kunst is lang en 't leven kort. Ze hebben ons niet eens ontdekt, maar dat zij onze toejuichingen wel verdienen, bewijst het *bouquet* op den piano, eene frissche hulde van levende bloemen, waar men in Parijs zuinig mede is, want de bloemen zijn duur in de stad, waar een bloempje, het eenvoudigste geurende viooltje, met graagte gezocht wordt.

Op den trap, die steeds naar boven kronkelt, komt ons een meisje met eene groote modedoos te gemoet.

Op het vierde, het bekende *quatrième*, betreden we het gebied der eerlijke, ijverige naaisterkens. Dat zijn ook kunstenaressen in hunne soort, of meent ge dat het niets beteekent dienaresse te zijn van de grillige mode en te moeten voldoen aan de steeds wisselende eischen der groote dames? Aan al die kanten en opzichtige costumes, sierlijk van vorm en teekening, is zorg, moeite, kunst en kunstvaardigheid besteed. Terwijl de dame, die morgen met hun arbeid pronkt op het bal, reeds lang is teruggekeerd uit eene galavoorstelling van het groote opera, zwoegen die werksters, meten en passen, knippen, stikken en garnieren tot diep in den nacht. Ongerekend de verleiding, waaraan zij blootstaan, is hun leven reeds hard. Kaal zijn de muren van hef vertrek, waarin zij werken; wanneer de muzikanten, die we beneden in 't voorbijgaan gegroet hebben, een opwekkenden wals spelen, dan trappelen hunne

voetjes onwillekeurig, maar de naald rept zich voort in hun eindeloos werk, want morgen moeten de kostbare kleedingstukken, goed afgewerkt, gereed zijn.

Op het gebied van mode- en damesartikelen moet alles, al was het maar als model, uit Parijs komen. Welnu, hier worden die kleine meesterstukjes van smaak of wansmaak, maar nu eenmaal gewild, uitgedacht, ontworpen en in het zweet des aanschijns gemaakt. Eerbied voor die werksters, die hunne onschuld bewaren, in nuttige bezigheid hun leven goed besteden en werken om den kost te verdienen. Zij, die het werken verleerd hebben, wonen lager, doch staan in het oog der menschen ook minder hoog dan deze kinderen, wier leven van arbeid en ontbering niet benijdenswaardig is, maar die men bewonderen moet, als men weet, aan hoeveel verleiding zij blootstaan, zoo hunne eer bij hen niet meer gold dan overvloed en weelde. In Parijs schuilt naast veel kwaads oneindig veel goeds; het kwade hangt er in de lucht en paradeert op straat, *en pleine rue*, maar het edele verbergt zich en zit soms op eene mansarde.

De kamer, tegenover het pas bezochte vertrek, is het salon van een photograaf, die zijn *atelier* heeft op de bovenste verdieping. Hij heeft het zoo druk dat zijne klanten soms moeten wachten. Voor de dames is er vlak tegenover zijne werkplaats nog een *boudoir*, waar eene handige kamenier de laatste hand legt aan het toilet van *madame.*

In de meeste groote steden zijn de kunstateliers der goede photografen op de hoogste verdieping. De laatst aangekomen heer, die op zijn konterfeitsel moet wachten, verpoost zich op het balkon. Dit balkon verdient zeker zijne bijzondere vermelding. Mijn hemel! wat zouden sommige dier vertrekken zijn zonder balkon, vanwaar men in de straat kan zien en waarop eenige bloempotten kunnen neergezet worden. Dan leert men zich eerst hechten aan een eindje groen, en het zien van het kleinste bloempotje verkwikt meer dan een blik op de monumentale, grauwe, ijskoude gevels rondom.

De dames, die op hunne beurt wachten, zijn bang uit hunne plooi te geraken; zij wagen het niet eens te gaan zitten; de andere klant schijnt zich deerlijk te vervelen. Boven heeft de behendige photograaf intusschen een ferm kurassier onder het glas. De soldaat staat in mannelijke houding en zijn portret moet goed slagen, want hij is gewoon op commando stil te blijven. De kunstenaar heeft zijn atelier zoo naar alle eischen ingericht, dat men niet zou meenen onder de hanenbalken te zijn. En toch zijn wij daar reeds; maar ook slechts *en passant* konden wij overal eens inkijken. Dit schetsje zal nochtans, hopen wij, eenig begrip geven van wat eene Parijsche woning in doorsnede al te zien geeft, ik zeg niet altijd bevat, maar kan bevatten. De menschen, die er te zamen wonen, kennen elkaar ter nauwernood. Men huist maanden boven of beneden een persoon, om wien men zich in het minst niet bekreunt en wiens gelaat men toevalligerwijs nog niet gezien heeft. Men gevoelt er zich geheel alleen, onbekend en onbemind, vrij met eene vrijheid, die toch iets drukkends heeft.

De Boekdrukkunst.
(*Slot.*)

IV.
De boekdrukkunst der Chineezen.

Nadat wij de boekdruk- en houtgraveerkunst hebben leeren kennen, en tevens gezien, dat het drukken van boeken in China voornamelijk door middel van houten platen

geschiedt, zoo meenen wij dat het hier juist de geschiktste gelegenheid is, om deze in het verre Oosten te huis behoorende drukkunst een weinig meer van naderbij te beschouwen en haar met de onze te vergelijken. Het verschil is zeer groot en wanneer het daarop aankomt, om hetzelfde doel met de minst mogelijke middelen te bereiken, zoo valt de vergelijking blijkbaar in het voordeel der Chineezen uit. Eene Europeaansche drukkerij, die maar eenigszins aanzienlijk is, vereischt een afzonderlijk gebouw, eene lettergieterij, eene menigte lettersoorten, kasten, ramen, formaathouten, hand- en snel- persen en zelfs eene stoommachine; men moet er een groot, dood kapitaal in steken. De

Chinees heeft aan dit alles geene behoefte; hij heeft niets noodig dan eene tafel, een borstel, wat inkt en eenige messen; zijne machinerie bestaat uit zijne tien vingers, en de werkman in het klein neemt zijne geheele drukkerij onder den arm, om bij zijne klanten of in de nabuurschap werk te zoeken. Wij kunnen evenwel dit stelsel dat voor de Chineezen volkomen voldoende is, bij ons niet toepassen en houden ons daarom liever bij onze beweegbare typen, ons papier uit lompen, drukinkt en mechanische persen, die een even goed geheel vormen als de houten platen, borstel, inkt, en plantenpapier der Chineezen: beiden gebruiken wij juist dat, wat voor ieder het doelmatigst is.

GEVANGEN BIJ DE INDIANEN.

Zooals bekend is, bestaat het Chineesche schrift niet uit letters, maar uit teekens, die ook gebruikt kunnen worden door volken, welke eene geheel andere taal spreken. Ieder woord heeft zijn bijzonder teeken, en men kan begrijpen, dat bij geschriften van eenige uitgebreidheid, 8000 en meer teekens gebruikt worden. Zoo men deze teekens gieten wilde even als onze letters, welke letterkasten zoude men dan niet noodig hebben! Wel heeft men te Parijs en onlangs ook te Weenen getracht deze teekens in bijzondere stukken te verdeelen, ten einde op die wijze, even als muzieknoten, het Chineesche schrift in druk te brengen; maar de vraag blijft altijd, of daardoor wel eenig voordeel verkregen wordt en of deze kunstvoortbrengselen wel aan de Chineezen behagen zullen. Voor het overige gebruiken deze laatste ook losse typen, voor zoover zij zulks doelmatig oordeelen.

Men zegt dat de Chineezen hunne drukkunst

reeds onder de regeering van den beroemden keizer Woe-Wang, meer dan 1100 jaren v. C., zouden hebben uitgevonden, en zij oefenen haar heden nog juist zoo uit, als de Jezuïeten, de eersten aan wie wij eenige narichten omtrent hun land verschuldigd zijn, het bij hen zagen. Zij snijden hun schrift op harde houten platen, die aan beide zijden gebruikt worden. Is evenwel groote spoed noodig, dan brengt men eene menigte werklieden bijeen, en ieder krijgt een plankje, dat een of twee regels bevatten kan, en deze worden vervolgens aan elkander gehecht. In den laatsten tijd heeft men in sommige gevallen ook van losse houten typen gebruik gemaakt; vooral wordt het groote Chineesche staatsblad daarmede gedrukt, doch de druk is niet zoo zuiver en leesbaar als die met houten platen.

EEN NOORSCH LANDSCHAP, NAAR C. WERNER.

Op eene Chineesche houten plaat staan altijd twee bladzijden naast elkander, en zij is zoo groot, dat ook de rand van het papier er op rust. Deze rand dient meestal tot aanteekeningen, inhoudsopgaven, enz. Wanneer de platen voor het snijden van een werk geschikt zijn gemaakt, wordt vervolgens op eene derzelve, naar de aanwijzing van den calligraaf, een geheel net van lijnen gesneden, welke haar in kleine vierkanten afdeelen, in ieder waarvan een teeken komt. Dit net van lijnen wordt met rooden inkt op zoovele bladen gedrukt

als de calligraaf noodig heeft tot het beschrijven van het werk, en deze worden aan hem ter hand gesteld. Op deze gelijnde bladen ontwerpt hij met zwarten inkt het schrift, juist zoo als het bij het drukken zich vertoonen moet; de schoonheid daarvan hangt natuurlijk af van zijne bekwaamheid, die meestal zeer groot is; want de schoonschrijvers vormen eene bijzondere klasse, die niets dan dit beroep uitoefent. Dikwijls echter zijn schrijver, graveur en drukker in één persoon vereenigd. De houtgraveur neemt nu een beschreven blad, plakt het aan de beschrevene zijde door middel van rijstpap op zijne plaat vast, laat het drogen en wrijft er dan het papier met de vingers af; het schrift blijft er zeer duidelijk op zitten. Is het te doen om een herdruk van een reeds bestaand werk, dan handelt men natuurlijk zonder den schrijver noodig te hebben, even zoo met een exemplaar der vroegere oplage; vervolgene steekt de houtgraveur met instrumenten van verschillenden vorm al het tusschenliggende hout er uit zoodat er niets blijft staan dan de zwarte schrift-teekens en de loodrechte lijnen, welke de van boven naar onder loopende regels van elkander scheiden. De nu gereedgemaakte plaat gaat in handen van den drukker over, welke haar op eene tafel legt en met een in zwarten inkt gedoopten haarkwast daar luchtig overheen gaat; vervolgens wordt het papier er op gelegd en met een borstel voorzichtig gedrukt. Een werkman kan dagelijks 2000 bladen afdrukken. Het zachte, ongelijmde, Chineesche papier neemt den zwarten inkt gemakkelijk en zuiver op, maar kan, daar het zeer dun en dus doorschijnend is, slechts aan ééne zijde bedrukt worden.

Nadat er in den laatsten tijd een drukker verkeer tusschen Europa en China ontstaan is, is het niet moeilijk een Chineesch boek te zien te krijgen of er een te koopen; want zij zijn niet duur en daar te lande meestal zoo goedkoop, als een Europeesch boekhandelaar slechts bij een zeer ruim vertier de onze geven kan. Zulk een boek ziet er meestal zeer goed uit; alles is sierlijk, netjes en doelmatig ingericht; afbeeldingen zijn, waar ze noodig mogen wezen, in groot getal voorhanden. Deze afbeeldingen zijn, hoewel slechts in eenvoudige omtrekken en zonder perspectief, evenwel sierlijk; zij stellen de voorwerpen zeer duidelijk voor oogen.

Zoodra de Engelschen in China vasten voet verkregen hadden, begonnen zij de Europeesche drukwijze, zooveel zij konden, de plaats van de inlandsche te doen vervangen. Zij vingen aan met Chineesche teekens te graveeren en te gieten, maar bereikten met hunne wijze van drukken de Chineesche sierlijkheid niet, en werden eindelijk overtuigd dat de Chineesche manier ook goedkooper is. Het best zou de steendruk zich tot vervaardiging van het Chineesche schrift laten gebruiken, maar ook dit is zeer duur. Eene Chineesche drukplaat kan, omdat zij zoo weinig te lijden heeft, 30-40,000 afdrukken opleveren.

Zoo verkrijgen de Chineezen met zeer eenvoudige middelen datgene, hetwelk wij slechts door een aantal kunstige werktuigen en groote mechanische kracht tot stand brengen. Evenwel kunnen de Europeërs sneller werken, want de houtsnijder in China heeft tot het graveeren van eene bladzijde een dag noodig, en een drukker kan het tegen de gewone handpers, laat staan tegen de snelpers, niet uithouden. Zijne 2000 afdrukken daags bevatten slechts twee bladzijden, dus gelijkstaande met 250 van onze vellen druks. Desniettemin is het waarschijnlijk, dat in de voornaamste Chineesche steden een werk van grooten omvang door verdeeling van den arbeid sneller dan in Europa tot stand komt. Daartoe behoeft men slechts vele houtgraveurs en drukkers aan het werk te stellen, zooals eens een Chineesch keizer deed, die door

eene commissie de Chineesche klassieken liet uitgeven, bij welke gelegenheid gedurende vele jaren dagelijks 120 deelen het licht zagen.

De geheimzinnige raadgever.
(*Vervolg.*)

In het eerst wilde de patiënt daarvan niets weten. Hij wilde, dat hij gevaarlijk ziek werd, dan sterf hij wellicht en dan was hij uit zijn lijden.

Daar hij onvatbaar voor overtuiging was, ging doctor Knekel naar de juffrouw, bij wie Adolf kamers had, en spoorde haar aan Adolf over te halen naar de ziekenverpleging te gaan, daar hij waarschijnlijk typhus zou krijgen en dan was haar geheele huis aangestoken.

Dat hielp oogenblikkelijk. De schrik sloeg in de beenen der juffrouw zooals zij plechtig verzekerde, en zij begaf zich met den doctor naar Adolf. Zij smeekte hem, toch voor zijne gezondheid zorg te dragen en aan den raad van den doctor gehoor te geven. Haar druk huishouden, hare kinderen beletten haar een zieke behoorlijk op te passen en zij zou het haar leven lang betreuren als dien ‘goeien menheer Adolf’ iets overkwam. Dit zeggende barstte zij in tranen uit.

Adolf begreep, dat hij de arme vrouw niet zooveel moeite en zorg mocht veroorzaken; hare ter juister tijd aangebrachte tranen deden het overige, en hij besloot dus naar het ziekenhuis te gaan, want sedert de doctor over zijn bedenkelijken gezondheidstoestand had gesproken, gevoelde hij zich werkelijk ongesteld, hij werd bij afwisseling heet en koud en de ademhaling werd belemmerd, kortom, hij gevoelde zich ziek.

Dr. Knekel lachte in zijne vuist en verdiepte zich in wijsgeerige bespiegelingen over hetgeen een doctor zoo al van iemand kan maken, als hij maar een ernstig gezicht zet en gepaste vragen doet.

Spoedig werd eene vigilante gehaald. Leunende op den doctor, strompelde Adolf van den trap en werd beneden in het rijtuig geholpen. De zorgzame huisjuffrouw gaf haren huurder een hoofdkussen en wikkelde hem in een deken, opdat hij onderweg geene koû zou vatten en zoodra hij met den doctor was weggereden, zette zij alle deuren en vensters open en onderwierp het huis aan zulk eene rookzuivering dat gedurende den geheelen nacht niemand kon slapen door den smoor.

In het ziekenhuis kreeg Adolf eene eigen kamer en eene ziekenoppaster. Doctor Knekel, die hem zelf zou behandelen, deed hem dadelijk te bed gaan, schreef een recept, bezorgde hem een klein koortsje, gaf de oppaster de noodige bevelen, hoe hij behandeld moest worden, en verbood ten strengste iemand bij den zieke toe te laten; daarna vertrok hij.

Toen hij de deur zachtjes achter zich in het slot had getrokken, vloog er een lachje over zijn gelaat.

‘O verbeelding, wat zijt gij toch eene wonderlijke macht!’ mompelde hij. ‘Nauwelijks had ik hem wijs gemaakt, dat hij ziek was, of hij gevoelde zich ziek. Nu, geduld maar, ge zijt daar goed verzorgd en over een paar dagen maak ik u weer beter.’

VIII.

Van het ziekenhuis begaf de doctor zich dadelijk naar het bureel van den bankdirecteur. Toen hij diens kabinet binnentrad, trof hij daar tot zijne groote

verwondering Nelly, wie hij in de laatste dagen tevergeefs getracht had ergens te ontmoeten.

Nelly nam juist afscheid van den directeur, en het scheen dat deze zich in eene wonderbare verwarring bevond; achter de jonge dame staande, schudde hij zijn eerbiedwaardig hoofd en wreef met zijne hand over zijn glimmenden, glad gepolijsten schedel.

Doctor Knekel hoopte Nelly nog voor de deur aan te treffen. Hij haastte zich dus, want de grond brandde onder zijne voeten. Hij verontschuldigde het wegblijven van Adolf, daar hij zeker ten gevolge van eene heftige gemoedsbeweging ernstig ziek was geworden en zich nu in het ziekenhuis bevond. Tot op het oogenblik kon men nog niet weten of de ziekte een ernstigen of minder gevaarlijken loop zou nemen. Hij behandelde zelf den zieke en zou den heer directeur dagelijks van zijne bevinding en het verloop der ziekte bericht geven.

Hierop nam hij haastig afscheid. Toen hij buiten gekomen, naar Nelly rondzag, had zij zich verwijderd.

Nadat hij dezen en den volgenden dag vergeefsche pogingen had gedaan haar te ontmoeten, begon hij het onaangename vermoeden te krijgen, dat zij hem opzettelijk ontweek en besloot hij haar schriftelijk ten huwelijk te vragen. Om hieraan dadelijk gevolg te geven, haastte hij zich naar zijne woning. Daar vond hij op zijne tafel een brief liggen. De brief kwam van Nelly. Doctor Knekel zette zich in zijn gemakkelijken stoel en begon te lezen:

Hooggeachte heer doctor!

'Sedert eenigen tijd is de ontmaskering van een geheimzinnig persoon, die door zijn onbehoorlijk gedrag eene onaangename stemming bij vele ingezetenen dezer stad veroorzaakt heeft, het onderwerp der meeste gesprekken.

'Door een ongelukkigen samenloop is de verdenking op een fatsoenlijk, braaf jonkman gevallen, die daardoor in vreeselijke ongelegenheden gebracht is, zoodat de eigenlijke schuldige geen geweten zou moeten hebben, als hij het rustig gedogen kon, dat een onschuldige door het algemeen veroordeeld werd.'

'Verduiveld!' riep de lezer uit, 'dat is bijna een lijntje op mijne ziel getrokken!'

Hij las verder:

'Wie de werkelijke schuldige is, weet niemand beter dan ik....'

Doctor Knekel verbleekte. Dus was het toch uitgekomen? Maar hoe zou zij achter het geheim gekomen zijn? Misschien heldert de brief het op.

'Wie de werkelijke schuldige is, weet niemand beter dan ik,' las de doctor nog eens, 'want weet, doctor, dat ik mij-zelve het genoegen heb verschaft die geestige en toepasselijke aankondigingen uit de dagbladen te knippen en ze aan de betrokken personen te zenden, terwijl ik mij er in verheugde, welke dwaze gezichten zij zouden trekken, als hunne kleine geheimen evenzoo in het geheim gegeeseld werden.'

De doctor viel in zijn stoel terug en liet de hand, waarin hij den brief hield, krachteloos langs zijne zijde zinken. 'Mijn verstand staat er bij stil!' riep hij uit. 'Of bedriegen mijne oogen mij?'

Hij las de zinsnede nog eens over.

‘Neen, daar staat het werkelijk zwart op wit. Dat zij mij dit nu werkelijk wil wijs maken en juist mij.... neen, maar dat is toch al te erg. Dat is werkelijk uilen naar Athene brengen!’

‘Of gij van de vele dagbladknipsels niet met een of meer begunstigd zijt geworden, weet ik werkelijk niet, waarde doctor,’ vervolgde deze de lezing des briefs. ‘Hebt ge er insgelijks een gekregen, waardoor gij u in uwen baard beleedigd mocht gevoelen, dan vraag ik u nederig om verschooning.’

‘Verduiveld!’ riep de medicus uit, terwijl hij naar zijn rooden baard greep, ‘dat is een steek onder water!’

‘Het onvermijdelijk bekend worden van mijn incognito,’ las hij verder, ‘moet het noodzakelijk gevolg hebben, dat een ieder mij zal schuwen en als eene gevoellooze spotster zal beschouwen. Mijn oom heeft mij medegedeeld welk vleiend aanzoek gij mij waardig hebt ge-

keurd; die onverdiende eer dwong mij reeds u met mijn waar karakter bekend te maken, al ware het niet mijn plicht geweest een onschuldig belasterde in zijne gekrenkte eer te herstellen. Gij, als een beminde en gezochte doctor, kunt, zooals ik mij duidelijk voorstel, geen meisje tot vrouw nemen, dat in het oog der beschaafde wereld zich zooals ik gedragen heeft, en uw afschuw van mij moet nog grooter worden, als ik er de openhartige bekentenis bijvoeg dat zelfs de band des huwelijks mij niet genezen zou van die moedwillige boosaardigheid.

'Met dit vernederend bewustzijn geef ik u, in zoo verre mijn oom zich tegenover u verbonden achtte, uw woord terug en neem afscheid van u als

'Uwe hoogachtende dienaresse
'NELLY WIJNMOER.'

De doctor legden den brief ter zijde en liep met groote schreden de kamer op en neder.

'Één ding zou ik wel willen weten,' begon hij in zich zelven te spreken. 'Is het haar alleen te doen om Adolf te redden en zich voor hem op te offeren, of wil zij alleen van het schandaal partij trekken, om mij van haar te doen afzien? In ieder geval is het eene blauwe scheen, en dat zij goed aangekomen is, weet ik zelf het beste; de gegevens heb ik er haar voor geleverd. Maar ik stoor mij er niet aan. Neen, thans geef ik haar niet op; zij bezit verstand en is geestig, juist iets aangenaams in het huwelijk. Nelly zal wel langzamerhand zin in mij krijgen.'

Hij ging voor de schrijftafel zitten en maakte zich gereed den brief te beantwoorden.

'Nu begrijp ik ook wat zij gisteren bij den directeur van de bank te doen had,' dacht hij opeens, terwijl hij de reeds opgenomen pen ter zijde legde en achterover in zijn stoel ging liggen. 'Zij heeft hem hetzelfde sprookje vertelt, dat in den brief staat. Daarom was de oude heer zoo verbaasd en streek hij zich over zijn kalen knikker, als moest hij uit schaamte van door eene jonge dame bespot te zijn, dadelijk met een dikken haartooi begroeid worden. Als Nelly schoon schip heeft willen maken, dan had zij met den rooden neus van haar oom moeten beginnen. Sakkerloot! wat zal deze bij de openhartige bekentenis van zijne bloedeigen nicht opgekeken en zijn bourgognerood druivenneusje gestreeld hebben! Hm! zeker even als ik daareven mijn rooden baard, hm! hm!'

Bij dezen minder aangenamen gedachtengang kon de doctor niet nalaten even op te staan en, naar den spiegel tredende, van alle kanten zijn baard te beschouwen.

'Maar zoo verschrikkelijk rood is hij toch werkelijk niet,' troostte de doctor zich en keerde weder naar zijne schrijftafel terug. 'Nu, nu, mejuffrouw Nelly, de straf voor uwe hatelijkheid is al onderweg, zonder dat gij het zelf hebt gewild; het was alleen om Adolf te redden. Gij hebt mij willen beetnemen, juffrouw Nelly, zooals de leerlingen den meester, maar gij zult sidderen als gij bemerkt, welke booze geesten gij opgewekt hebt.'

Nadat doctor Knekel zijne bespiegelingen uitgeput had, nam hij weder de pen ter hand en schreef haastig de volgende regels:

'*Hooggeachte juffrouw Nelly!*

‘Door uwe bekentenissen hebt ge mij inderdaad ten hoogste verrast. Als u echter gelooft, daardoor ook maar een atoom in mijne achting te zijn gedaald, dan vergist gij u ten hoogste en haast ik mij u dit te verzekeren. Die kleine geestige satiren, die gij met de redactieschaar van uw aangeboren humor uit de dagbladen kniptet, vallen zoozeer in mijn smaak, dat ik mij dubbel gelukkig acht, u ook van deze gunstige zijde te hebben leeren kennen. Personen, die zich door zulke kleine herinneringen aan des menschen onvolmaaktheid uit hun humeur laten brengen, kan ik alleen maar beklagen, en het spijt mij oprecht, dat gij zoo geheel en al mijn baard hebt kunnen vergeten, ofschoon ik u dankbaar blijf voor de later gemaakte onmerking, die mij toch het bewijs van uw goeden wil gaf.

‘Onwillekeurig komt de gedachte bij mij op, dat gij met uwe beminnelijke spotternij een grooter doel voor oogen hadt om de lijdende menschheid ter hulpe te komen. Dat ware eene uitstekende hoedanigheid voor de vrouw van een doctor en ik zou mij geene betere durven wenschen. Maar zelfs als gij dit edel inzicht.... tegen uw beter weten in.... wildet ontkennen, dan zouden nog alle banbliksems, u door de openbare meening naar het hoofd geslingerd, mij niet kunnen bewegen, uw oom zijn woord terug te geven. Uwe heldhaftige bekentenis en het teedere gevoel, dat u bewoog zoo te handelen, maakt u mij nog dierbaarder.

‘Ik maak van deze gelegenheid gebruik, u eene bekentenis te doen, die ik tot nu toe verzuimde, namelijk, dat ik voor mijne aardsche gelukzaligheid geen hoogeren wensch koester dan uwe hand te bezitten, waaraan ik u zacht door het leven beloof te geleiden.

‘Morgen stel ik mij voor, persoonlijk uw antwoord te halen en ik hoop, dat dit mij het recht zal geven, mij eeuwig te mogen noemen

‘Uw trouwe en liefhebbende
Dr. FRITS KNEKEL.’

(*Wordt voortgezet.*)

Wijsgeerige opmerkingen en gedachten.

De Saters, door Grieksche beeldhouwers vervaardigd, bevatten dikwijls van binnen Gratiën. Niet zonder genoegen voor het oog keeren somtijds de vrouwen tegenwoordig het om, en zijn zij Gratiën, in wier binnenste men eerst de Saters ontdekt.

***

Een edel vorst met grijze haren, aan wiens voeten zijne landen bloeien, gelijkt de hooge met sneeuw bedekte bergen, onder welke de landen en dalen liggen, vol bloemen en vruchten, gevoed door het water, dat zij van de bergtoppen ontvangen.

***

Vroolijk huppelt het kind op zijne kruk voort, en verdrietig de grijsaard met de zijne; wat onderscheidt beide deze kinderen? Het eene steunt op de hoop, het andere op de herinnering.

De holle boom.
Novelle van
A. Palm.

I.

Zacht en liefelijk, nu eens toenemende met helderen zilverblank, dan weer overgaande in een zacht gefluister, klonk van verre het gelui der kerstklokken. De wind scheen het geluid eerst als in triomf naderbij te dragen en dan te laten vallen, alsof de fluisterende koelte iets wonderlijks had mede te deelen. Over met dennen gekroonde heuvelen en donkere dalen, over woeste velden en dichte wouden, klonk, nu eens luider, dan weder zachter, de muziek der klokken. Eene windvlaag, waardoor de bevrorene sneeuw dwarrelend opsteeg, noodzaakte mij, terwijl ik in het rijtuig achterover leunde, mijnen pels vaster om mij te slaan, en zoo droomde ik mijnen kerstdroom.

Kerstdroomen! Mannen der wetenschap mogen lachen; ik echter, voor wie het Kerstfeest zoo dierbaar is, ik zeg, dat de kerstavond op geen anderen avond gelijkt. De lucht schijnt vol geheimen, alsof engelen fluisteren. De hemel is donkerblauw, en de sterren lachen ons toe als de oogen van oude getrouwe vrienden. De stem van den wind klinkt als een verheven gezang. De aarde ziet er in haar wit gewaad zoo schoon en zoo rein uit, dat men bijna zou kunnen vergeten, hoe vol zorgen en verdriet zij is. Schoon steekt de groene den af bij den witten sneeuw - en terwijl de lippen het woord ‘Kerstavond’ vormen, wordt het hart vol en de oogen vullen zich met warme, gelukkige tranen.

Kerstdroomen! - Wij zien de vrienden, die wij beminnen; zelfs de gestorvene schijnen ons naderbij te zijn, Oude liefde, oude herinneringen, oude smarten en vurig verlangen - alles trekt ons als een storm voorbij, maakt ons hart week en opent onze handen. Er is geen tijd, die op dezen gelijkt - verjaardagen, bruiloftsdagen zijn ook schoon, maar de kersttijd heeft zijne eigene bekoorlijkheid.

Daar maakte opeens eene aardsche stem een einde aan mijne droomerij.

‘Mij dunkt, juffrouw Halm,’ zeide deze stem, ons stilzwijgen verbrekende, ‘deze vervelende, onaangename reis, eischt wel eenige afleiding.’ Zoo sprak mevrouw Brockmann. Ik trachtte aan haar verlangen te voldoen, doch het mislukte mij volkomen. Het viel mij zwaar te moeten praten, terwijl mijn hart tusschen hemel en aarde scheen te zweven en iedere zenuw onder den invloed mijner phantasie beefde. Ook was de reis in geene deele onaangenaam of vervelend. Het uitzicht, dat wij voortdurend hadden, kon niet schooner zijn. Het had sedert verscheidene dagen hard gesneeuwd, en de koude noordenwind had den sneeuw opgehoopt in allerlei vormen, die door den vorst verstijfd waren. Geene poëzie was in staat de met sneeuw beladene boomen; het schitteren van den rijp, de duizenden diamanten, die over den aardbodem verspreid schenen; de in den maneschijn fonkelende ijskegels; den helderen, witten sneeuw, die zich tusschen de naalden der dennen bevond en den grond als een dichte sluier bedekte, voldoende te schilderen. Slechts het oog was in staat deze pracht te omvatten, waarbij zelfs de schoonheid van den Zomer in de keerkringslanden moet achterstaan. En toen nu het klokgelui van de naburige dorpskerk ons door den wind werd tegemoet gedragen, scheen mij de betoovering van dezen heiligen kerstavond haar toppunt bereikt te hebben.

‘Denkt gij soms nog een wonder aan den hemel of op de aarde te zien?’ vroeg de scherpe stem van mevrouw Brockmann. ‘Als zulks niet het geval is, dan boezemt het u misschien belang in, dat wij nu in de kastanjelaan zijn en dáár Allenhof ligt.’

Ik keek op. De maan bescheen een groot deftig grijs gebouw, uit welks vensters een helder licht op den sneeuw afstraalde. De aanblik was tooverachtig.

‘Gode zij dank, dat wij er zijn,’ zeide mevrouw Brockmann. ‘Het zal mij niet weder gebeuren, het Kerstfeest ergens anders dan tehuis door te brengen. Verschrikkelijker reis heb ik in mijn leven niet gedaan.’

De schoonheid van den Winter was voor haar niets. In het volgende oogenblik bevonden wij ons aan den ingang van het huis, waaruit de geur, de warmte, de glans van gastvrijheid ons tegenstroomde en ons geheel en al in bezit nam.

Wat aanleiding gaf tot dit bezoek, wil ik thans met een enkel woord mededeelen, om des te spoediger mijne geschiedenis te beginnen. Ik was pas achttien jaar en leefde als juffrouw van gezelschap bij mevrouw Brockmann, eene rijke weduwe met zeer veranderlijk humeur. Door haren neef Werneck van Allenhof, eigenaar van een riddergoed, was zij uitgenoodigd het Kerstfeest bij hem te komen doorbrengen, en nu had zij er op aangedrongen dat ik haar zou begeleiden. Ik was er eerst zeer tegen geweest, want ik had volstrekt geene genegenheid voor haar, en geloofde te mogen aannemen, dat hare bloedverwanten even onaangenaam waren als zij. Het was ook reeds bepaald, dat ik haar aan het einde van het jaar zou verlaten; daar zij echter bij haar verlangen bleef, dat ik haar zou vergezellen, zoo reisde ik mede.

Maar welk eene ontvangst viel ons ten deel. Het is mij niet mogelijk, de hartelijkheid er van te schetsen - de landheer zelf kwam ons vriendelijk tegemoet - een kloek en deftig grijsaard. Het huis scheen vol gasten; wij hoorden reeds van verre gelach, muziek en zang.

'Wij willen een ouderwetsch Kerstfeest vieren,' zeide de landheer, en ik meende tranen in zijne oogen te zien. Het was heerlijk de versieringen te zien, die in het huis waren aangebracht - overal denneboomen met lichten, overal warmte, licht en vroolijkheid. Zelfs het knorrige gelaat van mevrouw Brockmann helderde op.

'Gij verstaat de kunst om Kerstfeest te vieren, neef,' zeide zij.

'Gode zij dank, ja!' antwoordde hij.

Ook mij heette de vriendelijke, waardige oude heer wel kom. Toen bracht ons een voorkomend dienstmeisje naar de voor ons bestemde kamers. Dat geene gierige spaarzaamheid daarin heerschte, zag men bij den eersten oogopslag. Een vroolijk vuur knapte in een klein, net kamertje en de lichten waren aangestoken.

'De freule dacht, dat u het na de lange reis koud zou hebben,' zeide het meisje. 'Mij is opgedragen u te bedienen, zoolang u hier zal vertoeven. Ik heet Marie, juffrouw.'

Het denkbeeld, eene 'juffrouw van gezelschap' te bedienen, vermaakte mij. Ik zond het meisje heen met eenige dankbare woorden, en haastte mij, zoo spoedig mogelijk van kleeding te wisselen.

Eenige minuten later werd er aan de deur geklopt; ik riep 'binnen' zonder om te zien, daar ik meende, dat het Marie was.

'Men zal u aanstonds thee bezorgen - gij zult wel door en door koud zijn,' zeide eene zachte, heldere stem. Ik keerde mij spoedig om, en zag een beeld, dat ik nooit zal vergeten.

EEN PARIJSCH WOONHUIS IN DOORSNEDE.

Voor mij stond een slank, bevallig meisje in een kleedje van lichtrood fluweel, met gouden boordsels afgezet, een prachtig kostuum, schijnbaar nagemaakt van een oud schilderstuk. Hare blanke armen, ongedekt tot bijna aan de schouders, waren versierd met kostbare armbanden; op haren boezem hing een diamanten kruis. Het schilderachtige van haar gewaad en de glans der juweelen verblindden mij; doch de aanblik van haar gelaat deed mij alles vergeten. Zooals dit heb ik geen ander gelaat gezien, liefelijk, opgeruimd en kalm, en toch met eene uitdrukking, alsof de ziel een vuur was.

De oogen waren zwart als de nacht, hadden een mijmerenden glans en waren omgeven met lange donkere ooghaartjes. Het voorhoofd was hoog, en de lippen waren onberispelijk in vorm en kleur. De kin was schoon gevormd; en dicht, zwart glanzig haar, waarin diamanten als vuursteenen schitterden, versierden haar hoofd.

Ziedaar slechts zwakke woorden, die niet in staat zijn hare liefelijke schoonheid te beschrijven; want ofschoon oogen en haar zoo donker waren, bezat zij toch de fijne, teedere gelaatskleur der blondinen. Ik uitte een kreet van verrassing, meer over hare lieflijkheid, dan over hare plotselinge verschijning.

‘Ik hoop, dat ik u niet verschrikt heb,’ zeide zij met dezelfde zachtestem. ‘Mijn naam is Irmgard Werneck; ik heb er een paar minuten afgenomen, om u te begroeten, en te zien of gij alles ontvangt, wat gij noodig hebt.’

Ik heb altijd met geestdrift de schoonheid bewonderd. Zij had het gelaat, de gestalte en ook de trotsche houding eener koningin. Zou het mogelijk zijn, dat zij belang in mij stelde?

Ik keek haar strak in het liefelijk gelaat, en zeide toen: ‘Gij zijt zeer vriendelijk, freule Werneck. Doch ik ben slechts de gezelschapsjuffrouw van mevrouw Brockmann.

Nooit klonk mij eene muziek zoo zoet als het zachte lachen, dat op mijn gezegde volgde.

‘Gij hebt toch zeker een eigen naam,’ merkte zij op.

‘Ja, mijn naam is Bertha Halm.’

‘Gij zult spoedig bij ons beneden komen, juffrouw,’ vervolgde zij. ‘Wees niet schroomvallig en verlegen, maar vermaak u zoo goed gij kunt. Vergeet niet, dat het Kerstmis is, een feest, waarin ieder hart zich verheugt. Vertrouw u slechts aan mij toe, ik zal voor u in het bijzonder zorg dragen.’

Daarna ging zij heen. Ik wierp een laatsten blik op het roze kleed en de diamanten, op het bevallige gelaat en de trotsche lippen, en toen vraagde ik mij zelve verwonderd af, of ik een beeld mijner verbeelding of der werkelijkheid gezien had.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 40]

Aan Maria.

De mystieke roos.

Wees ons gegroet, gij leliereine Maagd,
Wie, toen de dag der redding was gedaagd,
Het Leven om het leven heeft gevraagd,
   Tot heil der wereld!
Bij 't ruischen van het lieflijkst tempeldicht,
Bij geur en glans van 't Godgewijde licht,
Zij U weer de eêlste bloementroon gesticht,
   Met dauw bepereld!

Kom, heilge Bruid, het barre wintertij
Met regenvlaag en stormen is voorbij,

Treed op, bekroon het lentefeest, zoo blij
    Begroet van verre!
Het teederst groen, in milder lucht gedijd,
De fraaiste tuil der eerste bloemen wijd
Ik U, die 't eerst de wereld heeft verblijd,
    O Morgensterre!

O, Koningin, versmaad de gave niet,
Wier geur vervliegt, wier verve ras verschiet,
Ook, om de hand, die deze hulde U biedt,
    Van luttel waarde.
Geen keurgebloemte omzoomt mijn levenspad;
Vorstinnensier werd U geboden, had
Ik deel slechts in den rijken bloemenschat
    Van uwe gaarde! -

Fr. A. VAN KERKHOFF, O.C.

De vogelwereld in de moerassen van Florida (Noord-Amerika).

In eene reuzennatuur, als die der tropische gewesten, ziet men alles op grooter schaal. Door forsche en krachtige lianen omkronkeld, verheffen zich de knoestige glanzende stammen der boomen hoog boven de wateren. Varens en lissige biezen, Spaansch riet, palmen en wiegende waterplanten dienen tot rustplaats voor de tallooze vogelen der moeraswouden, waarvan onze gravure een denkbeeld geeft. Tot de eigenaardigheden van Florida behoort dat eenige stroomen plotseling in den bodem verdwijnen, terwijl andere daarentegen eensklaps als groote rivieren uit de aarde opwellen, gelijk bij voorbeeld de rivier Walhulla, die bevaarbaar is van hare bron af. Het zuidelijk gedeelte van Florida is meest met zoetwaterplassen, de zoogenaamde 'Everglades,' bedekt, die niet meer dan een halven, hoogstens twee meter diep zijn. Een gedeelte dezer waterwoestijn, waarin duizenden eilanden zich als weelderige oasen in de poelen verheffen, ligt eenige maanden van het jaar droog, doch de grootste oppervlakte is steeds overstroomd. Menigvuldige proefnemingen hebben geleerd, dat eenige honderdduizenden bunders van dezen grond met vrij geringe kosten drooggemaakt en in vruchtbare en welige akkers kunnen herschapen worden. De bodem is verschillend van aard: de zoogenaamde 'High Hammochs' zijn met eiken, magnolias en laurierboomen bezet en het best tot voordeelige kolonisatie geschikt; de 'Low Hammochs' die, zooals hun naam aanduidt, lager liggen, worden gedurig overstroomd, maar zijn toch geschikt voor den suikerbouw. Savannen, weilanden vertoonen zich overal langs de rivieren, moerassavannen liggen aan de stroomen, zoover die aan den vloed zijn blootgesteld; men verbouwt er rijst en suiker. Een groot gedeelte van het land bestaat uit pijnboomwouden; daar zetten zich de kleine planters neder. Het land is rijk aan uitmuntend scheepsbouwhout, eiken en dennen.

Florida is het eenige gedeelte der Vereenigde Staten, dat een tropisch karakter draagt en geheel geschikt is tot aanbouw van producten uit warme gewesten. De cacao en de ananas bloeien er welig; ook gedijen de bananen en tamarinden er uitmuntend. Het klimaat is er gezond en de kolonisten hebben er een goed leven.

Florida werd in 1497 door Sebastiaan Cabot ontdekt. De eerste kolonisten waren Spanjaarden. Het heeft later aan de Engelschen toebehoord en is in 1845 voor vijf millioen dollars aan de Vereenigde Staten afgestaan.

De kunst in het klooster.

Zoo iemand bevoegd was de christelijke bezieling in een ernstig tafereel voor onze oogen te doen leven, dan was het zeker de kunstenaar, die soms het penseel van Fra Angelico en Rafaël schijnt geërfd te hebben, de groote Fransche schilder Puvis de Chavannes. Dezelfde eigenaardige bekoorlijkheid, die ons boeit in de muurschilderingen der oud-Italiaansche school, dien ongekunstelden eenvoud, dien zachten ernst, die strenge soberheid, die afwezigheid van alle effectbejag, en vooral dat fijne in teekening en uitdrukking, vinden wij misschien bij geen ander modern meester in die mate terug, als bij Puvis de Chavannes.

Het tafereel, in dit nummer afgebeeld en dat in 1886 een sieraad uitmaakte van de Parijsche tentoonstelling, levert er een nieuw bewijs van. Hoe eenvoudig toch is de

stoffeering, hoe ongezocht de groepeering der figuren, hoe ernstig hunne houding en gebaren Maar vooral, welk eene bezieling spreekt er uit hunne trekken, welk een heilige geestdrift glanst er in hunne oogen, die zij onafgewend gevestigd houden op het kunstwerk, dat voor hen niets anders is dan een lofzang tot God. De schilder verplaatst ons naar eene dier vrome wijkplaatsen, waar in stille eenzaamheid de reine bloem der christelijke kunst zoo schitterend den geurenden kelk ontplooide, in een klooster, als dat waar Fra Angelico en Fra Bartolomeo hunne madonna's en engelen penseelden. Een dier bezielde monniken zien wij aan den arbeid, terwijl zijne gezellen en medehelpers met eerbiedige ingetogenheid het vrome kunstwerk bewonderen of elkander de teekeningen en schetsen toonen, die de geduldige pogingen, de trapsgewijze ontwikkeling aangeven, waardoor de kunstenaar eindelijk tot de volmaaktheid is opgeklommen.

Midden in het vertrek prijkt op eene bank nog de bloeiende lelie, die stellig tot model heeft gediend voor de zinnebeeldige bloem der zuiverheid, die het onmisbaar attribuut is bij het beeld der Moedermaagd. Fijne toespeling van den schilder op de edele bloem der christelijke kunst, de bloeiende lelie der christelijke bezieling, wier geur ons nog tegenwaait van de half uitgewischte fresco's, die de wanden der oud-Italiaansche kloosters bedekken.

De nachtegaal.

Er is al zooveel over den nachtegaal geschreven en gezongen, dat het gewaagd wordt over den voortreffelijken zanger der Lente een nieuwen toon aan te slaan. De dichtkunst en de muziek hebben alles gedaan om den verrukkelijken orgelaar van de Meimaand te vieren. Men moet dan ook wel ongevoelig zijn als men niet getroffen wordt door dat klankvolle, reine, trillende geluid, in den heerlijksten maatslag, dat door den stillen nacht weerklinkt. Soms zijn de klanken als walmen van meigeur, die de lucht doortintelen. 't Is of de bloesems der boomen geluiden geven en zingen. Even verscheiden als die tonen zijn de indrukken van den luisteraar, ze weergeven in al hunne golvingen is onmogelijk.

De geheimzinnige raadgever.
(*Vervolg en slot.*)

IX.

Toen des anderendaags 's morgens tante Betsy het brievenkastje geledigd had, bracht zij de brieven en dagbladen in de kamer van haar broeder. Twee brieven hield zij echter terug, waarvan een aan haar zelve, en de andere aan Nelly gericht was.

‘Van doctor Knekel!’ zeide Nelly, toen zij den hare had geopend, en wekte daardoor zoozeer de aangeboren nieuwsgierigheid van tante Betsy, dat deze haar eigen brief gedachteloos, ongeopend in de hand hield. Met gespannen aandacht beschouwde zij de gelaatstrekken van hare nicht, terwijl deze den brief las. De kleine rimpels op het anders zoo gladde voorhoofd van het levenslustige meisje trokken zich samen en de saamgeknepen rozelipjes verhoogden Betsy's nieuwsgierigheid.

‘Nu, wat antwoordt hij?’ vroeg zij eindelijk.

‘O, het is schandelijk!’ riep Nelly in diepe wanhoop. ‘De brief is in zulk een spottenden toon geschreven, dat het schijnt alsof hij vermoedde, dat ik met mijne schuldbekentenis hem iets had willen wijsmaken. Hij denkt er niet aan oom zijn woord terug te geven. Daar, lees zelf.’

Tante Betsy nam den brief, terwijl Nelly weenend op den canapé viel.

Plotseling werden beiden opgeschrikt; tante uit hare lezing, Nelly van de canapé.

Men hoorde de luide, tierende stem van oom Wijnmoer.

Betsy snelde naar zijne kamer, waar zij hem met het stadsblad in de hand vond staan.

‘Daar hebben we het nu al!’ brulde hij, terwijl hij het blad woedend in elkander frommelde. ‘Nu kunnen wij wel dadelijk onze biezen pakken en maken, dat wij zoo spoedig mogelijk hier vandaan komen. De duivel speelt er mee! Roep Nelly, dan kan zij zien, welk een koopje hare dolheid ons weder heeft bezorgd!’

Betsy ging en keerde dadelijk met Nelly terug.

‘Had ik u geloofd, Nelly,’ sprak Wijnmoer luide tot zijne nicht, terwijl hij zijne woede inhield, ‘toen ge mij wijs hebt willen maken, dat gij die vervloekte uitknipsels uit de dagbladen de wereld hebt ingeschopt, dan had ik u onterfd en mijne deur uitgezet. Een oom kan toch maar niet goedwillig toelaten, dat zijne nicht hem bespot. Dus heb ik u doodeenvoudig niet geloofd, omdat ik op mijne vingers kon narekenen, dat gij alleen maar .... de duivel hale hem!... dien Adolf hebt willen schoonwasschen. Ik waarschuwde u echter, de zaak niet te ver te drijven, omdat andere lieden, die uwe dwaasheden niet zoo goed kennen als ik, uwe zelfbeschuldiging als goede munt zouden aannemen. Maar ge hebt mijne waarschuwing in den wind geslagen en uw eigen hoofd gevolgd. Nu zijt ge een geheel eind op streek, nu kunt ge de geheele geschiedenis gedrukt lezen,’ besloot oom en wees met zijn dikken, vetten vinger op een artikel in de stadsgazet. Dit luidde als volgt:

‘Het aardige stads-schandaal door een naamloozen toezender van dagblad-uitknipsels in het leven geroepen, is een nieuw stadium ingetreden. Uit eene zeer vertrouwbare bron ontvingen wij op het oogenblik de navolgende mededeeling: De boosaardige grappenmaker is geen beambte van de te dezer stede gevestigde bank, het is zelfs geen lid van het sterkere geslacht, aan wie onze luitenants, 14 studentjes en trouwlustigen de ongevraagde goede raadgevingen te danken hebben, maar.... men leze en zij verbaasd!.... eene beschaafde jonge dame. Het is te hopen, dat de heeren in dit buitengewoon geval galanterie voor recht zullen laten gelden; of de gefopten van het zwakkere geslacht er evenzoo over zullen denken, gelooven wij ernstig te mogen betwijfelen. De naam van de veelbelovende jonge dame, die eens de erfgename van een rijken oom moet worden, bedekken wij met den mantel der Christelijke liefde, en wisschen haar uit onze gedachte met een glas van den edelsten wijn....’

Nelly las eigenlijk niets nieuws, want zij was zelve de ‘zeer vertrouwbare bron’ geweest, waaruit de stads-gazet had geput. In haren brief had zij wel is waar de redactie verzocht haren naam geheim te houden; maar zij had eene te goede meening van de mannen der dagbladpers, toen zij geloofde, dat deze haren naam niet voluit vermeldende, er ook geene toespeling op maken zouden; trouwens zij wist ook niet wat het zeggen wil, dag aan dag een naar nieuwtjes hongerig publiek te moeten tevreden stellen.

‘Ziet ge nu, wat ge begonnen hebt?’ raasde de oom voort. ‘Nu heb ge uwe onnadenkendheid aan de groote klok gehangen, daar hangt het nu en ik.... ik wilde dat ik er ook aan hing!’

Terwijl mijnheer Wijnmoer van de groote klok sprak, liet zich de kleine klok in den gang hooren en spoedig daarna werd er aan de deur geklopt. Nelly kromp van schrik in elkander, want zij dacht dat het doctor Knekel zou wezen; in plaats echter van den gevreesde, trad de bankdirecteur Ansbein de kamer binnen.

Zijne stem beefde, toen hij de aanwezigen begroette; zijne oogen puilden uit zijn hoofd; klaarblijkelijk bevond hij zich in een hevigen graad van opgewondenheid. Wat nog meer in het oog viel, was, dat hij, in plaats van zijn onafscheidbaren, ouden, gedeukten hoed, een splinternieuwen cylinder naar den laatsten smaak in de hand hield. Mijnheer Wijnmoer was hierover nog meer verbaasd, dan over het ongewone bezoek van den bezitter.

'Mijnheer Wijnmoer, ik kom uwe nicht aanklagen,' begon de directeur. 'Mejuffrouw,' wendde hij zich hierop onmiddellijk tot Nelly, 'ik verzoek u ernstig mij in het vervolg van die aardigheden te verschoonen! Eenmaal kan ik mij zoo iets door eene jonge dame laten

welgevallen, vooral als zij mij naderhand hare excuses maakt, zooals u eergisteren hebt gedaan, maar dat gij misbruik maakt van mijn geduld en mij opnieuw beleedigt, neen, juffrouw, neen, dat verkies ik niet langer te verdragen! Alles heeft eene grens, juffrouw, en mijn geduld heeft ook zijne grenzen en die heeft u door uwe beleedigingen reeds ver overschreden!'

Allen stonden als door den bliksem getroffen, en niet het minst Nelly, ja, nog veel meer dan haar oom of tante. Bij de laatste woorden had de bankdirecteur een brief te voorschijn gehaald en dien den heer Wijnmoer ter hand gesteld.

'Zie nu zelf eens, mijnheer Wijnmoer,' voegde hij er bij, 'dit ontving ik een uur geleden over den post.'

Werkelijk! Het was weder eene door rood en blauw potlood omlijste aankondiging en ditmaal de aankondiging van een in de stad algemeen bekenden oud-kleêrkooper. Zij luidde:

'Ouwe hoeden worden tegen de hoogste prijzen ingekocht!'

'Het is schandelijk!' zeide mijnheer Wijnmoer onthutst en bewogen, en gaf op eene toestemmende beweging van den directeur het briefje aan zijne zuster, die er de hand reeds naar uit had gestoken; 'maar, geachte heer directeur, gij zult toch niet gelooven, dat die afschuwelijke beleediging werkelijk van mijne nicht komt? Hebt gij nog niet bemerkt, dat zij voor een ander, dien wij beiden zeer goed kennen, de kastanjes uit het vuur haalt?'

'Zoo iets heb ik ook gedacht, toen de jongejuffrouw eergisteren bij mij de hoogst verrassende getuigenis aflegde,' antwoordde de directeur, 'want ik herinnerde mij te gelijker tijd dat ge mij hadt medegedeeld, dat mijnheer Adolf haar ten huwelijk had gevraagd. Sedert vandaag is mijne meening echter gewijzigd, want.... mijnheer Adolf is onschuldig!'

'Onschuldig?' riep mijnheer Wijnmoer ongeloovig.

'Onschuldig!' herhaalden Nelly en tante Betsy, zich over de rechtvaardiging van den jonkman verheugende, terwijl het jonge meisje, door dit geluk bedwelmd, hare tante in de armen zonk.

'Zoo op het oogenblik heb ik mij zelf van Adolf's onschuld overtuigd,' verklaarde de bankdirecteur. 'De poststempel van deze nieuwe beleediging is van gisteren gedagteekend en de arme jonkman ligt reeds sedert een paar dagen ziek in het ziekenhuis, heeft zijn bed niet verlaten en niemand mocht hem bezoeken; hij is zoo volkomen buiten toegang gesteld, dat het mij zelf veel moeite heeft gekost bij hem toegelaten te worden. Wij hebben hem veel kwaad berokkend, mijnheer Wijnmoer, en de schuld blijft dus op uwe nicht drukken.'

'Als de onschuld van Adolf bewezen is, dan wil ik ook bekennen er geheel onschuldig aan te zijn!' wendde Nelly zich tot den bankdirecteur. 'Ik deed dien gevaarlijken stap alleen, omdat ik onderstelde, dat niemand er mij om vervolgen zou. Overigens voedde ik de stille hoop, dat de waarlijk schuldige zich zou bekend maken, als hij vernam, in welken toestand hij een onschuldig jong meisje had gebracht. Ik bezweer u, heer bestuurder, en u, lieve oom, dat ik met de zaak niets heb uit te staan! Ik bezweer het u, bij alles wat mij heilig en dierbaar is!'

'O God, zij doet een valschen eed!' klonk plotseling de snerpende stem van tante Betsy uit den hoek bij het venster, 'de schandelijke aankondiging is van Nelly. Nu heb ik er een onomstootelijk bewijs voor!'

Bleek als botermelk hief tante Betsy hare beide handen, waarin zij de brieven hield, toornig tegen Nelly op; gelukkig sprong deze nog ter juister tijd op haar toe om te beletten, dat zij op den grond viel, want plotseling was zij in onmacht gevallen. Mijnheer Wijnmoer, die wel wist dat de toevallen van zijne zuster niet veel te beduiden hadden, nam de beide brieven uit hare krampachtig gesloten handen. De een behoorde aan den bankdirecteur, de ander was aan Betsy gericht. Hetzelfde handschrift op beide adressen scheen haar aangespoord te hebben, den inhoud van haar nog ongeopenden brief te lezen.

'Heer in den hemel!' riep Wijnmoer, 'de oude jongejuffrouw snuift! In het vervolg mag zij mijn neus met rust laten, zij heeft genoeg met haar eigen reukorgaan te maken.'

'Vrienden van een keurig snuifje wordt eene nieuwe zending "echt Eindhovensche" aanbevolen door Eduard Mezel, hofleverancier van snuif, rook- en pruimtabak,' luidde de netjes opgeplakte aankondiging, die van hand tot hand ging.

'Ik zal u niet langer ophouden,' zeide de bankdirecteur, terwijl hij zijn nieuwen glimmenden hoed glad streek.

'Op het zeggen van mijne zuster moet gij geen acht slaan,' zeide Wijnmoer tot den directeur, terwijl hij hem uitliet, 'want zij ware zeker wel de laatste geweest, die mijne nicht zou beetnemen en, ik zie niet in, waarom andere menschen er niet achter kunnen gekomen zijn, dat zij snuift. Ik hoop dus, dat gij eene betere gedachte van mijne nicht zult medenemen. Denk maar eens na, waarde bestuurder, zou men vandaag iemand iets onaangenaams mededeelen en er te gelijker tijd vergeving om vragen, en morgen weder dezelfde mededeeling doen? Zou iemand zich zoo moedwillig vijanden berokkenen, daar men nu kon weten aan wie men zich te houden heeft? Ik vraag het u, zou dat mogelijk zijn?'

'Neen,' gaf de directeur lachend ten antwoord, 'dat is werkelijk niet mogelijk. In den eerste oogenblik was ik echter zoo boos, dat ik daaraan in het geheel niet dacht. Maar uit die geheele warboel is mij toch één ding duidelijk geworden, en wel, dat de ware liefde zich moedig hals over kop in de branding der openbare meening werpt, om den geliefde te redden.'

'Wederom zeer fraai en treffend gezegd!' vleide mijnheer Wijnmoer den wijsgeerigen directeur, die vol beteekenis den wijsvinger hield opgeheven en daarbij welsprekend met de oogen knipte. 'Als ik mijn woord niet reeds den.... Goeden morgen, doctor,' viel de rentenier zichzelven in de rede, toen doctor Knekel juist den stoep opkwam. 'Ga maar dadelijk in de kamer, daar zult ge werk voor u vinden.'

X.

Doctor Knekel klopte juist aan de deur, toen tante onder de goede zorg van Nelly weder bijkwam.

'Ondankbare verraderes!' waren hare eerste woorden.

'Neen, tante, gij zijt op een verkeerd spoor, de verrader staat daar!' zeide Nelly, zegepralend op den doctor wijzende. 'Ja wel, tante, de doctor is niet alleen de medeweter, dat gij nu en dan een snuifje neemt, maar hij is zelf de man, die het ontdekt heeft. Gedurende uwe ziekte sarde hij eens de poes, terwijl hij op den sopha zat, met de kwispels. Opeens trok hij tusschen het bekleedsel een schuifdoosje te voorschijn, waarin snuif verborgen was en ontdekte toen ook nog een zakje met het opschrift: "Beste Eindhovensche snuif bij Eduard Mezel." Ik heb het u niet willen zeggen, lieve tante, dat de eer van die kleine ontdekking den doctor toekwam, omdat

ge u dan dubbel gekrenkt zoudt gevoeld hebben en gij in uwen zwakken toestand de grootste rust noodig hadt.'

Doctor Knekel scheen in een zoutpilaar veranderd, terwijl Nelly hem het snuifdoosje voorhield, en tante Betsy zelve niet recht wist, of zij van schaamte zou sterven of van toorn opvliegen, en haar vuurrood gelaat achter haren zakdoek verborg.

'Dus moest de “Eindhovensche” de Achillespees worden, heer doctor, die uwe zucht, uwe medemenschen eene scherpe waarheid te zeggen en hen aan hunne tekortkomingen te herinneren, verraadde,' ging Nelly voort. 'Gij hebt echter door die onbedachte scherts, helaas, ook een treffend ongeluk aangericht, want uwe laatste bom ontlaadde zich tusschen mijn oom en Adolf, welke laatste gij daarmede waarschijnlijk voor altijd hebt ten gronde gericht.'

'God in den hemel weet het!' barstte doctor Knekel op eens los, 'het kwam alleen door een abuis in de voornamen; de kleine grap was tegen den neus van het lid van den raad Wijnmoer gericht!'

Wel is waar beet de doctor zich op de lippen, dat hij zich door den haast om zich te verontschuldigen verraden had, maar nu het er toch eenmaal uit was, voegde hij er bij:

'Zou ik mijnheer Adolf dan naar het ziekenhuis gezonden hebben, als ik kwaad jegens hem in het schild had gevoerd?'

'Wat scheelt hem?'

'Niets,' was het droge antwoord. 'Ik zorgde er slechts voor, hem een paar dagen in bed te houden, om intusschen zijn overste en oom Wijnmoer van zijne onschuld te overtuigen.'

'Ten mijnen koste,' merkte tante achter haren zakdoek aan.

'Zoudt gij mij niet willen zeggen, of.... of nog meer menschen van mijn... ja, hoe zal ik het noemen.... hartstocht kennis dragen?' vroeg de doctor dringend.

'Voorloopig alleen tante en ik. Oom zal wel dadelijk terugkomen, maar ik kon hem ook wel roepen; wellicht is mijnheer de bankdirecteur er ook nog, wiens nieuwen hoed gij nog niet eens hebt bewonderd.'

'Wacht even! dat heeft geen haast!' riep de doctor. 'Als de dames alleen met mijne kleine pekelzonden bekend zijn, dan konden wij wellicht tot een vergelijk komen, en bleef het geheim onder het heilige driemanschap.'

'Stel uwe voorwaarden, tante,' zeide Nelly, 'gij zijt de schadelijdende partij. Noem uwe schadeloosstelling.'

Na eenige aarzeling zeide tante, welke haar gelaat nog altijd achter den zakdoek verborgen hield:

'Uw losgeld zij, dat gij, wat Nelly betreft, mijn broeder zijn woord teruggeeft.

'En met tante Betsy trouwt,' fluisterde Nelly.

'Is dat ernst?' vroeg de doctor aan tante.

'Het is mijne heilige overtuiging!'

'Weet u ook wat uwe nicht Nelly er heeft bijgevoegd?'

'Wel is waar heb ik er niets van gehoord,' klonk het van achter den zakdoek, 'maar ik kan het gemakkelijk begrijpen.'

'En vindt gij het ook goed!'

'Ja.'

De doctor kromp verschrikt in elkander.

'Blijft gij werkelijk bij de laatste voorwaarde onwrikbaar?'

'Dat spreekt vanzelf, als gij de eerste vervult?'

‘Dat zie ik volstrekt niet in,’ haastte de doctor zich te antwoorden. ‘Dan gaf ik liever mijne praktijk op.’

‘Vóórdat gij uwe rechten aan den heer Adolf afstond?’ vroeg tante verbaasd.

‘Dat is wat anders,’ zeide de doctor, terwijl hij diep ademhaalde, alsof een steen van zijne borst wentelde.

‘Heb ik dan iets anders verlangd?’

‘Neen!’ helderde doctor Knekel het misverstand op, terwijl hij zich het angstzweet van het voorhoofd veegde en de plaagzieke Nelly een verwijtenden blik toewierp.

Op dit oogenblik trad mijnheer Wijnmoer weder binnen.

‘De doctor heeft zeker veel met u te bespreken, oomlief, en dan zullen wij u niet storen,’ zeide Nelly en verliet met hare nog van schaamte blozende tante Betsy de kamer, om zoodra zij buiten de deur gekomen was, eens van harte uit te lachen.

***

Doctor Knekel speelde de grootmoedige, toen hij zijne vuisten krampachtig ballende, de harde voorwaarden van de overeenkomst vervulde.

Het was hem ter oore gekomen, zeide hij tot mijnheer Wijnmoer, dat Adolf insgelijks naar de hand van Nelly dong en dan wilde hij er ten zijnen gunste wel afstand van doen. De

eugdige geldman had zooveel leed ondervonden, dat hem nu wel eenige vreugde bereid mocht worden. Door deze opoffering was Nelly's oom tevens in de gelegenheid gesteld, mijnheer Adolf eene schitterende voldoening te geven.

DE VOGELWERELD IN DE MOERASSEN VAN FLORIDA.

De rentenier wilde in edelmoedigheid bij den doctor niet achterstaan, en daar hij, ondanks vele kwade hoedanigheden, toch ook een flauw begrip van rechtvaardigheid had, begaf hij zich nog dien zelfden dag, nadat hij met zijne zuster en zijne nicht gesproken had, naar het ziekenhuis en beloofde Adolf de hand van Nelly.

Onze patiënt was reeds half genezen, toen kort te voren zijn overste hem had verlaten, nadat hij hem gezegd had, dat de post van directeur der bijbank hem was opgedragen, hetgeen ook eenige dagen later in eene algegemeene vergadering van aandeelhouders werd bevestigd. De toezegging van mijnheer Wijnmoer maakte hem geheel beter en dien zelfden avond nog mocht hij aan den arm van zijn beproefden doctor het bed verlaten en in de armen van zijne gelukkige bruid snellen.

Door den invloed van mijnheer Wijnmoer gaf het stadsblad eene terechtwijzing van het

geplaatste artikeltje: ‘dat de jonge dame alleen een slag gewaagd had om den schuldige aan het daglicht te brengen. Hiermede, voegde de redactie in eene noot er bij, zijn onze kolommen voor deze zaak onherroepelijk gesloten.’

DE KUNST IN HET KLOOSTER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PUVIS DE CHAVANNES.

Nooit werd het bekend, wie de naamlooze eigenlijk was geweest, en nooit bezondigde doctor Knekel's mesje zich weder aan de dagbladen uit ‘De Ster.’

Tante Betsy kreeg een zoo diepen afkeer van het snuiven, dat zij nooit weder zoo'n

neusopfrisschertje nam, en de bankdirecteur verontsierde zijn eerwaardig hoofd nooit weder door 'ouwe hoeden.'

De neus van oom Wijnmoer bleef wel is waar ongeneeslijk en flikkerde in zijn schitterendst rood, maar hij troostte zich er mede en pleeg te zeggen, toen hij getuige was des geluks van het jeugdige echtpaar en het met pak en zak in de nieuwe woonplaats volgde: 'Zoo ziet men alweder, dat een roode neus toch ergens goed voor is!'

'Eigenlijk waren het er twee,' dachten dan Nelly en tante Betsy bij zich zelven, maar bewaarden trouw het geheim van doctor Frits Knekel.

Hersenaandoeningen.

Onder alle kwalen, die den mensch kunnen overkomen, is de krankzinnigheid zonder twijfel de verschrikkelijkste. De mensch verheft zich boven het dier alleen door zijn zedelijk overwicht; als hij nu evenwel dat kostbaar voorrecht verliest, waardoor zijne soort uitmunt, dan daalt hij af tot het dier, en zinkt menigmaal nog lager, want dan bezit hij niet eens het instinkt, dat het dier leidt. Dit is de treurige toestand, waartoe de mensch vervalt, als hij van zijne geestvermogens wordt beroofd. De oorzaken van de verstoring der werkzaamheden des geestes hebben hunnen oorsprong in de gedeeltelijke verandering van de hersens. Deze verandering, deze natuur van het zenuwlijden, vindt hoofdzakelijk bij dat gedeelte van de hersens plaats, waaruit de werkzaamheden van den geest ontspringen.

Men neemt vier graden van verstoring des geestes aan: onnoozelheid, waanzin, monomanie, manie.

De onnoozelheid, het idiotisme, is het gebrek aan verstand, de berooving er van, welke altijd gepaard gaat met een gebrek in de ontwikkeling der hersens.

De door deze ongelukkige onvolmaaktheid aangetaste personen, zijn in den waren zin des woords automaten, zooals ook reeds de naam aanduidt; vreemd aan elke soort van opwekking leiden zij een plantenleven, zonder zelfs het instinct van zelfbehoud te bezitten, want het grootste gedeelte zou van honger sterven, als men zich niet de moeite gaf, hun eten te geven zooals aan de kinderen in de eerste jaren.

Waanzin, berooving van het verstand, begint met trapsgewijze verzwakking van de eigenschappen van den geest, deze verzwakking sleept weldra de uitblussching van het verstand na zich, ofschoon het dierlijk instinct blijft bestaan. Personen, die aan deze ziekte lijden, zijn ontontvankelijk voor opmerkzaamheid, voor oordeel, zij missen de gave van vergelijking, 't zijn in de ware beteekenis des woords machines.

De monomanie is eene gedeeltelijke verwarring van den geest, die uitloopt op eene enkele daad of handeling. De afdwaling berust veel meer op de neigingen, gevoelens en hartstochten, dan op het verstand. De monomanie kan reeds lang bestaan hebben, zonder dat de verandering van de werkzaamheden des geestes merkbaar geworden is. Er zijn monomanielijders, bij wie de eigenschappen des geestes niet aangetast schijnen, doch desniettemin wijken voor eene onweerstaanbare kracht, welke die handelingen in 't leven roept, die door hen zelven verworpen worden.

Deze vorm van geestverstoring, die somtijds zeer gevaarlijk kan worden, heeft in de gerechtelijke geneeskunde vragen van het grootste gewicht doen ontstaan.

Manie is de waan in den eigenlijken zin des woords, in zijne hoogste graad. Het onderscheidende karakter dezer ziekte is: eene algemeene verwarring met eene buitengewone opgewektheid, die nu eens tot toorn, zeer dikwijls tot woede overslaat. Menigmaal wordt de geestverstoring afgebroken en laat kleine tusschenpoozen toe van verstand; deze lichtstralen zijn echter van korten duur, en de zieke valt in den toestand terug, waaruit hij een oogenblik was verlost. Als de manie ontstaat door eene tijdelijke overspanning van de werkzaamheid der hersens, dan kan de kunst, of liever, de natuur, genezing aanbrengen.

Is echter, integendeel, deze overspanning gewoonte geworden, dan vernietigen zij de werkzaamheid der hersens, en de waanzin is ongeneeslijk.

Monomanie om te moorden.

Professor M e n d e heeft het gebeurde met eene minne medegedeeld, die, na de vermoeienis, ontstaan door aanhoudend zoogen, door eene nerveuse koliek werd aangetast, gepaard met vrees en eene eigenaardige beweging in de maag.

Met de twee kinderen van mevrouw S., bij wie zij minne was, ééne kamer bewonende, werd zij eensklaps bij 't zien van een mes, dat op de tafel lag, door de verschrikkelijke gedachte aangegrepen, die zich van haren geest meester maakte, om de beide zuigelingen den hals af te snijden. Zij bespeurde in de maag de beweging, die zij vroeger reeds gevoeld had, veel sterker. In 't zelfde oogenblik gevoelde zij eene vliegende hitte, die haar naar de hersens steeg. Zij meent eene stem te vernemen, die haar beveelt, om de beide kinderen te dooden. Tengevolge van deze verschrikkelijke verzoeking, vliegt zij de kamer uit, loopt naar de keukenmeid, en bidt deze hartstochtelijk, om voor een oogenblik hare plaats bij de kinderen in te nemen. Deze weigert, daar zij beweert, het te druk te hebben. De min gaat naar de kinderen terug, en zoekt in zingen en in slapen eenen toevlucht tegen het denkbeeld, dat haar bemachtigd heeft. Zij is echter nauwelijks in slaap geraakt, of zij wordt eensklaps verschrikt wakker, doch met dezelfde gedachte, die haar onweerstaanbaar aangegrepen heeft. Gelukkig wordt op 't zelfde oogenblik de deur geopend: de moeder der kinderen en de zuster der min komen de kamer in, en geven haar eenigszins rust. Zij slaapt weer in, doch slaapt een onrustigen slaap. Het verschrikkelijke denkbeeld om te moorden maakt zich weer van haar meester, en wel in zulk eene graad, dat zij hare zuster wekt en voor deze haar hart uitstort. Zij brengt den nacht door, in zich zelve sprekende, en in een toestand van delirium, terwijl zij gedurig de woorden mompelt: ‘Groote God, welk eene verschrikkelijke gedachte; het is gruwelijk, het is ontzettend; ik zou liever honderdmaal sterven.’ Toen zij weer ontwaakte, onderzocht zij met angst of de kinderen bij de moeder waren. Zij noemt hen teeder bij hunne namen, totdat zij eindelijk, nadat zij een weinig camillen-thee ingenomen had, tegen 6 uur des morgens weer in slaap geraakte. Toen zij later ontwaakte, maakte de moordlust zich nog eenmaal van haar meester; deze week eerst geheel en al, nadat zij den voorgeschreven drank ingenomen had, en bezocht haar nooit weer. Gedurende dezen laatsten aanval legde zij eene volledige bekentenis af van de verschrikkelijke neiging tot die gruwelijke misdaad.

Wat moet men zeggen van zulk een ontzettend delirium, dat zich meester maakt van een tot nog toe kalmen en bedaarden, niemand beleedigenden persoon, zoodat moordlust hem aangrijpt en hem aan de misdaad blootstelt, om in koelen bloede dat, wat iedereen heilig is, zijn vader, zijne moeder, zijne vrouw, zijne kinderen te vermoorden? De wetenschap kan geen ander antwoord geven, dan dat het de

monomanie om te moorden is. Waarin bestaat evenwel die monomanie, wat is hare oorzaak, en door welke middelen kan zij bestreden, kan hare kiem verstikt worden?

De antwoorden op deze vragen luiden onbepaald, en beperken zich tot het dwangbuis en de gevangenis; men kent geene andere middelen, om het gevaar te ontgaan. Alles, wat de geneeskundige wetenschap tot heden beproefde, is onvruchtbaar gebleven.

Monomanie om zich zelven van het leven te berooven.

Deze soort van waanzin is niet alleen erfelijk, maar zij dreigt ook menigmaal een besmettelijk epidemischen vorm aan te nemen. Men heeft gezien hoe geheele familiën zich van het leven beroofden, en deze voorbeelden werden door andere familiën nagevolgd, die te vergeefs eerst tegen deze ongelukkige ziekte gestreden hadden. De statistiek over de manie van den zelfmoord is opgevuld met voorbeelden, zoodat het niet meer mogelijk is, aan de erfelijkheid van dezen waanzin te twijfelen. Wij laten onder duizenden voorbeelden het onderstaande volgen:

In de Engelsche familie Burke, beroofde de overgrootvader zich in het jaar 1730 vrijwillig van het leven; zijn zoon, grootvader der toekomstige familie, sneed zich in 1763 den hals af; de zoon, en eene dochter van den laatste, stortten zich in 1781 in het water, en beiden lieten talrijke nakomelingen achter. De beide familiën te zamen bestonden uit 29 personen van beiderlei geslacht. In minder dan 8 jaren hadden 17 leden der beide families door zelfmoord een einde aan hun leven gemaakt. Van nu af aan zwijgt de statistiek. Het is zeer waarschijnlijk, dat andere zelfmoorden onder de kinderen der laatsten hebben plaats gevonden.

O, mensch! welke geheimen liggen in uwe natuur verborgen! Als de ontwikkeling uwer hersens u op de bovenste sport der levende wezens plaatst, zoo schenkt zij u toch ook het treurige voorrecht, om door een menigte vernederende ziekten en kwalen aangetast te worden, die vreemd zijn onder de dieren!

Slaapwandelaars.

Het woord somnambulisme dient, om die wijze van slapen, terwijl intusschen de persoon spreekt, gaat, handelt alsof hij volkomen wakker ware, aan te duiden. Verschillende physiologen beschouwen dezen toestand als zijn oorsprong hebbende in de organen der hersens, terwijl op de hersens op eene eigenaardige wijze invloed uitgeoefend wordt, zonder hunne werkingen te veranderen. Intusschen moeten wij opmerken, dat wanneer deze toestand van somnambulisme gewoonte wordt, en den lijder prikkelt, zeer goed verstoring van den geest mogelijk is; want het somnambulisme in een voortgezette type is eene inbreuk op den gezonden slaap, en grenst zeer nabij aan manie.

Men onderscheidt twee soorten van somnambulisme, het natuurlijke en het in 't leven geroepene of magnetische somnambulisme.

De slaapwandelaar handelt zonder aarzelen en met zeer veel tact; hij vergist zich wel eens, doch zeer zelden. In den regel oordeelen de slaapwandelaars met helderheid, handelen met nauwkeurigheid en gedragen zich in alles met eene bewonderenswaardige bekwaamheid. De jeugd is veel meer geneigd tot somnambulisme dan de overige tijdperken des levens, en vooral onder de teedere en

zenuwachtige gestellen treft men de beste slaapwandelaars aan. Eene menigte geschiedenissen, die meer of minder aan het wonderbaarlijke grenzen, worden dagelijks aangehaald van in 't oog vallende verschijningen van slaapwandelaars. Wij deelen hier de twee volgende feiten mede, die zeer merkwaardig en authentiek zijn.

Een apotheker te Pavia, een geleerd scheikundige, stond elken nacht in den slaap op, om in zijn laboratorium te werken. Hij legde vuur aan in den oven, regelde zijn distilleertoestel, even alsof hij wakker was, en gebruikte de gevaarlijkste stoffen, zonder dat hem het geringste ongeluk overkwam. Als hem des daags de tijd ontbroken had, om de recepten te maken, dan ging hij des nachts in zijne apotheek, trok de lade open, waarin hij ze geborgen had, legde ze naast elkander, en maakte ze gereed met alle

zorg, met de meest gewenschte voorzichtigheid. 't Was inderdaad buitengewoon merkwaardig, om hem de schaal te zien hanteeren, de wichtjes en greinen te zien uitzoeken, met nauwkeurigheid de kleinste dosis der stoffen, waaruit de recepten saamgesteld waren, te zien wegen, onder elkander te mengen, vervolgens in de fleschjes te doen of er poeders van te maken; verder, hoe hij ze met etiketten voorzag, en op de bepaalde plaats neerzette, zoodat zij elken oogenblik aan hem, die kwam, om ze te halen, gegeven konden worden. Nadat hij zijne bezigheden verricht had, doofde hij het vuur uit, zette de gebruikte flesschen en potten weer op hunne plaats, legde zich te bed, waar hij rustig sliep, totdat hij des morgens ontwaakte.

Professor S o a v e maakt er opmerkzaam op, dat de slaapwandelaar de oogen altijd gesloten heeft. Hij stemt toe, dat, als de herinnering aan de plaats en het *idée fixe*, om den arbeid te moeten voltooien, al voldoende zijn, om hem in zijn laboratorium te brengen, het lezen en de bereiding der recepten, wier inhoud hij niet kende, onverklaarbaar blijven.

Dokter E s q u i r o l verhaalt insgelijks de geschiedenis van een apotheker, die de dranken en poeders gereed maakte, voor welke hij de recepten op de toonbank vond. Om te beproeven, of het oordeel van dezen slaapwandelaar werkzaam was, legde een geneesheer op zijn lessenaar in den winkel het volgende recept:

Bijtend sublimaat, 2 wichtjes.
Gedistilleerd water, 2 oncen.
In eenmaal in te nemen.

Toen de apotheker in den slaap opgestaan was, ging hij, zooals gewoonlijk, naar den winkel, nam het recept, las het eenige malen, scheen zeer verbaasd, en hield de volgende alleenspraak, welke de schrijver van het recept, die zich in de apotheek verborgen had, woord voor woord nederschreef:

‘Het is onmogelijk, dat de dokter zich niet vergist heeft, toen hij dit recept schreef. Reeds twee grein zou veel zijn, doch hij heeft hier zeer duidelijk geschreven 2 wichtjes, en dat is meer dan men noodig heeft, om 40 personen te vergiftigen. De dokter heeft zich zonder twijfel vergist, en ik weiger dien drank klaar te maken.’

Wijsgeerige opmerkingen en gedachten.

De koude, scherpe woorden, welke der liefde of vriendschap ontvallen, zijn voorjaarssneeuw, die tot vruchtbaarmakend water versmelt en zelfs in den nacht als voedzame dauw weder keert; maar de koude woorden, welke de haat doet hagelen, vallen neder en blijven liggen, als sneeuw en hagel van de herfstbuien, die het doodsche winterkleed over de velden komen uitspreiden.

***

Hebt gij de vriendschap met eenen vriend afgebroken, zoo vermijd zelfs, zoo gij kunt, in tegenwoordigheid van den vriend te verschijnen. De man verdraagt veel liever den aanblik van eene vroegere geliefde dan van een vorigen vriend; want eene geliefde kan door eene andere worden vervangen, doch een vriend niet: ook bij nieuwe blijft de plaats der oude ledig staan.

***

Mannen spreken zelden en ongaarne van trouwelooze vrienden. Vrouwen daarentegen onderhouden zich met hunne tegenwoordige vriendinnen zoo wijdloopig over de ontrouw hunner vorige, alsof de vroegere vriendinnen slechts kennissen waren geweest, en deze latere eerst ware vriendinnen. Deze opmerking zou schertsend en satiriek schijnen, ware zij niet ernstig en waar.

***

Na ieder diner, souper of bal, of eigenlijk na elken feestdag, hebben de vrouwen nog een feestdag te vieren, namelijk den volgenden dag, op welken zij het feest van gisteren voor vreemden afschilderen, al hebben zij ook niets te verhalen dan een vervelenden avond. Vandaar zoeken zij nooit zoo ijverig gezelschap, dan wanneer zij uit een ander komen, bijzonder uit een slecht.

***

In gezelschappen verschijnt zelden de mensch als mensch, dat wil zeggen als gezelschapsmensch, maar als professor, als ambtenaar, als soldaat en zoo verder. Vandaar is er geen aangenamer mensch in de samenspraak dan een geneesheer - namelijk voor geneesheeren, even zoo is een politieker zeer onderhoudend, maar voor politiekers - en op dezelfde wijze een ieder voor zijne collega's.

De holle boom.
Novelle van
A. Palm.
(*Vervolg.*)

II.

Er is niets, dat meer vermoeit, dan de voortdurende herhaling van het woordje ‘ik.’ Elke bijzonderheid der geschiedenis, die ik heb te vertellen, moet wel is waar door mij vermeld worden; toch wil ik mij zelve zoo min mogelijk op den voorgrond plaatsen. Niet van mij zelve wil ik spreken, maar van de schoone Irmgard Werneck.

De groote ontvangstzaal stroomde in eene zee van licht. Op eene tafel, midden in de zaal, stond de verlichte kerstboom. Deze en de kostbare kasplanten in potten en vazen verspreidden een welriekenden geur. Eene kleine fontein bevochtigde met hare fijne stralen de altijd groene gewassen. Een schitterend licht bescheen de aangezichten der vrouwen, hunne kostbare juweelen en rijke kleeding. Het geheele tooneel was even schitterend als opwekkend. Overal hoorde men zingen en lachen, hartelijke groeten en gelukwenschen. En het middelpunt van het geheele feest was Irmgard. Ik had mij in stilte teruggetrokken, en was verdiept in de betooverende bekoorlijkheid van haar wezen.

Aan de meesten der aanwezige gasten was ik voorgesteld geworden. Onder hen bevonden zich twee heeren, die zich veel met Irmgard onderhielden en voor hare aanbidders doorgingen. De een was een zekere mijnheer Von Ballerstedt, een lange,

schoone man, met een aristocratisch voorkomen, een weinig trotsch en teruggetrokken; de andere was de kapitein Normann, blond, aangenaam in den omgang en onweerstaanbaar opgeruimd van humeur.

Beiden schenen ernstig en hartstochtelijk op Irmgard verliefd te zijn. Wie was de bevoorrechte? Ik sloeg hen scherp gade en kon toch de waarheid niet ontdekken. Ik bemerkte, hoe de landheer nu eens bezorgd naar zijne dochter, dan naar de twee heeren keek, waarna hij zich schijnbaar in een langdurig gesprek met mevrouw Brockmann verdiepte.

Een ding trof mij. Ik bevond mij toevallig in de nabijheid der deur. Irmgard had rondgezien, om zich te verzekeren of alles in orde was, en wilde juist ongemerkt naar buiten gaan, toen haar vader haar naderde.

‘Waarheen gaat gij, Irmgard?’ vroeg hij.

Tot mijne verwondering verschoot Irmgard op deze alledaagsche vraag geheel van kleur.

‘Ik heb nog eenige schikkingen te maken, en ben binnen een paar minuten weder terug, papa!’ antwoordde zij.

De landheer neigde echter zijn grijs hoofd tot haar en zeide:

‘Ach, laat nu die schikkingen varen, lief kind. Gij weet, dat ik op kerstavond u steeds bij mij moet zien.’

‘En op elken anderen avond ook,’ hernam zij lachende; doch terwijl zij lachte, zag ik in hare oogen eene uitdrukking van verlegenheid.

Nooit zal ik den glans van dezen kerstavond vergeten - hoe eene groep donkere gestalten zich voor het huis plaatsten, hoe hunne schaduwen gerekt op den witten grond van het voorplein vielen, en toen van hare lippen een oud kerstlied klonk, dat ik reeds als kind gezongen had. De herinnering daaraan en de aangrijpende klanken ontlokten tranen aan mijne oogen, zoodat ik niets meer zien kon.

Toen het gezang weggestorven was, geleidde de landheer zijne gasten aan tafel, waar hij hen met eene oude kerstspreuk begroette. Mijnheer Von Ballerstedt nam plaats naast Irmgard, kapitein Normann zat niet ver van hen. Onpartijdig onderhield zij zich met beiden en had voor beiden hetzelfde lachje; doch ik meende duidelijk te bemerken, dat haar lachen steeds gedwongener en zij zelve voortdurend angstiger en onrustiger werd.

Toen wij in de ontvangzaal terugkeerden, naderde zei mij en leide hare brandend heete hand in de mijne.

‘Wat hebt gij een trouw, goedig gelaat, juffrouw Bertha,’ fluisterde zij. ‘Ik geloof dat gij degenen, die u beminnen, geheel toegedaan kunt zijn.’

‘Stel mij op eene proef,’ hernam ik.

‘Beteekent zulks, dat gij mij liefhebt?’ vroeg zij. ‘Gij hebt mij heden voor de eerste maal gezien.’

‘En al zou ik u later nooit wederzien, toch zouden mij uw beeld en uwe stem onvergetelijk zijn,’ hernam ik vol ijver.

Zij glimlachte; maar scheen verstrooid, alsof zij aan geheel iets anders dacht dan aan mij.

Weder verliep er eenige tijd en de vroolijkheid van het gezelschap bereikte haar toppunt. Het was Irmgard onmogelijk de kamer te verlaten. Geen oogenblik had zij vrij.

Ik zat weder een weinig afgezonderd en doorbladerde een album, toen zij tot mij kwam en hare blanke hand op de mijne legde.

‘Bertha,’ zeide zij snel, ‘ik heb eene vriendin noodig. Wilt gij mij helpen?’

‘Ja, freule Irmgard, zeer gaarne.’

‘Uw voorkomen boezemt mij vertrouwen in en ik heb eene getrouwe vriendin noodig. Zie mij dan aan en beloof mij, dat gij nooit aan iemand zult verraden, hetgeen ik u nu zal verzoeken.’

Ik keek haar aan, en deed haar de belofte, die zij mij afvroeg.

‘Wees dan zoo goed,’ fluisterde zij, ‘zoo spoedig mogelijk en ongemerkt de zaal te verlaten. Sla een dikken doek om en ga door eene zijdeur het huis uit. Gij zijt hier gekomen door de kastanjelaan; zoudt ge dien weg weder terugvinden?’

Ik gaf haar een bevestigend antwoord.

‘Loop door tot het einde der laan, dan zult gij een weg vinden, die naar het bosch leidt. Aan het einde van dien weg staat een dikke eik en dicht daarbij een boomstronk, die van boven hol is. Steek in die holte uwe hand, dan zult gij er een klein zijden taschje in vinden In dat taschje is een brief. Wilt gij het voor mij halen?’

‘Ja,’ antwoordde ik.

‘Ik kan de zaal niet verlaten,’ zeide zij verder. ‘Ik kan het daar ook niet laten, omdat anderen het zouden kunnen vinden, en de dienstboden kan ik niet vertrouwen. Wilt gij het voor mij doen, Bertha?’

‘Ik zal terstond heengaan, freule Irmgard.’

Zij haalde adem met een half onderdrukten zucht.

‘Later zal ik er u voor danken,’ zeide zij. ‘Het grieft mij, dat ik u zoo iets moet verzoeken! Vreest gij echter niet voor de duisternis of voor de koude?’

‘Neen, in het geheel niet! Beangstig u niet om mij, freule. Ik zal een warmen doek omslaan en niet lang wegblijven.’

‘Gij moogt het taschje echter niemand laten

zien. Hebt gij op uwe kamer eene kast, die gij kunt afsluiten?'

Mijn antwoord was bevestigend.

'Leg daar het taschje in de kast en bewaar den sleutel zorgvuldig. Als gij terugkomt, moet gij mij niet dadelijk aanspreken. Ik kan mij niet genoeg in acht nemen. Wanneer gij echter geslaagd zijt, dan moet gij als toevallig, tot herkenningsteeken, een dennetakje in uwe hand nemen.'

Mijne verwondering werd steeds grooter, toch beloofde ik het haar. Na enkele minuten had ik de ontvangstzaal verlaten, een shawl omgeslagen en verliet het huis zonder bemerkt te worden. Spoedig was ik de laan ten einde, vond den zijweg en bereikte den boomstronk, die bijna verborgen was onder de met sneeuw beladene takken van den reusachtigen eik. Ik stak mijne hand in de holte en haalde er het zijden taschje uit. Terwijl ik het krampachtig vasthield, evenals de gierigaard zijn geldzak, ijlde ik terug. Op weg naar de gezelschapszaal nam ik als toevallig uit eene dennenguirlande, waarmede alle hoofddeuren versierd waren, een klein takje, en hield het bij het binnenkomen zoolang in de hand, totdat Irmgard, die van een kleinen stoet van aanbidders omringd was, het bemerkte en glimlachte, alsof haar een zware last van het hart gevallen was. Mijne tijdelijke afwezigheid was niemand opgevallen.

III.

'Lieve Bertha,' zeide mevrouw Brockmann. 'Volg mij naar mijne kamer. Ik wenschte iets met u te bespreken.'

Onder eenig voorwendsel ging ik eerst raar mijne eigene kamer, waarheen ik het brieftaschje gebracht had, nam het weder uit de kast en verborg het aan mijne borst.

In ditzelfde oogenblik kwam ook Irmgard binnen. Toen ik haar het taschje overreikte, bloosde zij hevig.

'Hoe zal ik u danken?' zeide zij met bevende stem.

'Mijn beste dank is, wanneer ik u verder nuttig kan zijn,' hernam ik.

Zij boog zich over mij heen en kuste mij. Het is geene overdrijving, wanneer ik zeg, dat ik in dit oogenblik tot de grootste opoffering voor haar in staat zou geweest zijn.

'Hebt gij in de nabijheid van den boom iemand gezien?' vroeg zij mij aarzelend.

Ik antwoordde ontkennend; ik had niets gezien dan de uitgestrekte sneeuwvlakte en de donkere boomen. Zij zuchtte, keek in gedachten naar het taschje en zeide mij toen goeden nacht.

Mevrouw Brockmann verwachtte mij in hare beste luim.

'Ik wil wel eens met u praten,' zeide zij. 'Ga hier zitten. Ik weet dat gij een verstandig meisje zijt, en dat gij daarom ook goed zult begrijpen, hetgeen ik u heb mede te deelen, De geschiedenis is niet lang. Mijnheer Werneck, moet gij weten, is een rijk man. Zijn landgoed Allenhof werd hem door zijn neef, Willem Werneck, nagelaten, maar zoo, dat het slechts dan op zijne eenige dochter overgaat, wanneer zij voor haar vijf en twintigste jaar huwt. Willem Werneck had groote plannen en wilde in Allenhof den grond leggen van eene voortdurende familiebezitting. Wanneer Irmgard binnen den vastgestelden tijd niet tot een huwelijk besluit, dan komt het goed na den dood van den tegenwoordigen landheer aan een verren bloedverwant. Begrijpt gij zulks? Mijn neef blijft in allen geval eigenaar tot aan zijn dood. Wanneer

zijne dochter voor haar vijf en twintigste jaar huwt, wordt zij erfgename, zoo niet, dan wordt die bloedverwant landheer en zij ontvangt eene kleine jaarrente.'

'Dat is een zeer zonderling testament!' merkte ik op.

Mevrouw Brockmann glimlachte.

De nachtegaal.

'Willem Werneck stelde niet veel vertrouwen in de vrouwen,' zeide zij. 'Hij meende, dat zij steeds het tegendeel doen van hetgeen van hen verwacht of verlangd wordt. Zijn wensch was, dat de Wernecks op Allenhof eene groote familie zouden worden, en hij geloofde stellig, dat Irmgard zeker niet zal huwen, wanneer zij de overtuiging heeft, dat zulks van haar verlangd wordt. De ondervinding heeft hem nog niet gelogenstraft. Irmgard is reeds twee en twintig jaar en nog ongehuwd.'

'Waarom huwt zij dan niet?' vraagde ik.

'Ja, waarom niet? Dat is juist de vraag. En het antwoord is, naar mijn inzien, duidelijk genoeg - omdat men verlangt, dat zij huwt. En nu herhaal ik, Bertha, gij zijt een verstandig meisje, en nu verzoek ik u dringend uwen invloed op Irmgard ten goede aan te wenden. Nu, lieve Bertha, Irmgard bemint u reeds. Wilt gij nu, wanneer gij meer vertrouwd met haar geworden zijt uw best doen Irmgard over te halen een gunstig besluit te nemen of voor mijnheer Von Ballerstedt of voor den kapitein?'

'Ik wil het, wanneer de gelegenheid zich voordoet, mevrouw Brockmann,' zeide ik.

'Wanneer zij op haar vijf en twintigsten verjaardag nog ongehuwd is, zal zulks het hart van haar vader breken; ja, wanneer het zoo voortgaat, komt het er zeker toe.

Het zal zijn leven verkorten, daarvan ben ik overtuigd. Ook mijn neef stelt groot vertrouwen in u, Bertha! Doe dus uw best bij Irmgard. En nu goeden nacht! Ik dank God, dat ik geene dochter heb, die mij mijne rust kan ontrooven.'

Verwarde gedachten over Irmgard en hare aanbidders vervolgden mij, tot ik in een diepen slaap viel, waaruit ik gewekt werd door de bleeke stralen der wintermorgenzon en het gelui der kerstklokken. De kerstdag was aangebroken en zoo mogelijk nog schooner dan de hem voorafgegane kerstavond.

Gaarne zou ik, indien de uitgebreidheid van mijn verhaal het mij toestond, nog langer bij deze schitterende kerstviering vertoeven; doch het zou den lezer vermoeien.

Al dien tijd sloeg ik Irmgard voortdurend gade, maar geen enkel teeken verried mij, dat zij een der beide heeren boven den ander bevoorrechtte.

Op zekeren morgen kwam de landheer bij mij en deelde mij mede dat mevrouw Brockmann voornemens was, aan het einde der kerstweek, Allenhof te verlaten. Hij zag mij daarbij met eene zekere angstige uitdrukking aan.

'Mejuffrouw Halm,' zeide hij plotseling, 'mijne dochter heeft u lief gekregen. Zij gevoelt zich, als er geene gasten zijn, zeer eenzaam. Daar gij nu bepaald voornemens zijt, het huis mijner nicht te verlaten, zoo wilde ik u vragen, of gij niet zoudt kunnen besluiten, bij ons te blijven - niet zoozeer als gezelschapsjuffrouw, maar als vriendin?'

Wat was ik gelukkig! Mijn blozen en mijne tranen dankten hem. Woorden stonden mij op dat oogenblik niet ten dienste. De zaak was spoedig geschikt. Ik nam afscheid van mevrouw Brockmann en met opgeruimd gemoed aanvaardde ik mijn nieuwe levenstaak. Spoedig voelde ik mij tot den ouden heer Werneck aangetrokken, en bemerkte ik duidelijk zijne ongerustheid over de toekomst zijner dochter. Onophoudelijk sprak hij mij daarover.

'Gebruik uwen invloed, juffrouw Halm,' zeide hij. 'Als Irmgard niet huwt, komt Allenhof aan een vreemde. Die gedachte is mij onoverdragelijk. Raad haar aan mijnheer Ballerstedt te huwen. Naar mij hoort zij niet - misschien luistert zij naar u.'

De zeventiende Januari was Irmgards geboortedag; die dag zou luisterrijk gevierd worden. Op dien morgen gaf haar vader haar een prachtigen met robijnen bezetten armband ten geschenke, waarin zijn portret gevat was. Toen zij hem kuste, hoorde ik hem zeggen:

'Gij zoudt mij zoo gelukkig kunnen maken, Irmgard, als gij maar wildet!'

Zij schudde treurig glimlachend het hoofd. Gedurende den geheelen dag bemerkte ik aan haar eene koortsachtige gedwongene vroolijkheid. Haar vader stond er op, dat zij 's avonds den armband zou dragen.

Dien avond werd ik door hare schoonheid als verblind. Ik herinner mij, dat ik haar den armband aandeed.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 41]

[Onze gravures]

De Eerw. Heer Kanunnik Daems, Lid der koninklijke Vlaamsche academie.

DE EERW. HEER KANUNNIK FR. S. DAEMS,
Lid der Koninklijke Vlaamsche Academie.

Servaas-Domien Daems, heden Norbertijner-kanunnik regulier ter abdije van Tongerloo, zag den 4 Juni 1838 te Noorderwijk het eerste levenslicht. Zijn vader, gemeente-onderwijzeraldaar, stelde in de toenmaals eerst ontluikende ‘Vlaamsche Beweging’ een warm belang, dat aan de taallievende vaderlandsche opleiding zijns zoons ten grondslag strekte. Diens eerste boeken waren dan ook, naast Van Alphen's

kinderdichtjes, de werken der Vlaamsche schrijvers van destijds, en 't was op zevenjarigen leeftijd dat reeds liefhebberij voor boekverzameling bij hem ontstond. Later, ter studie in het college van Herenthals gezonden, vond de jeugdige Daems er de opleiding toen maals - even als nu nog - zóó doorvlaamsch, dat het thans de eischen der hevigste flaminganten zou bevredigen: de lessen grootendeels in 't Vlaamsch gegeven, het Hoogduitsch, door vergelijking met de moedertaal onderwezen, het onderricht in het Nederlandsch zóó doorgrondig, dat in beide hoogste klassen de keurige uitlegging van Bilderdijk's ‘Het waarachtig Goed’ of Tollens' ‘Overwintering op Nova-Zembla’ allicht niet ver onder eenen universiteitsleergang bleef. Ook Nederlandsche opstellen in proza, evenals prosodia en dichtoefening, werden aldaar in eere gehouden en grondig onderwezen. 't Was in zulk geleerd en vaderlandsch midden dat Daems, van 1851 tot 1857, zijne humaniora met de meeste onderscheiding voltrok.

Nog datzelfde jaar (1 Oct. 1857) trad de heer Daems de Norbertijner-abdij van Tongerloo binnen; ontving er het ordekleed den 1 November daarna; sprak de enkele kloostergeloften uit op 1 Nov. 1859 en de plechtige den 1 Nov. 1862, terwijl zijne priesterwijding den 19 Sept. 1863 geschiedde door Mgr. Sterkx, in de huiskapel van diens paleis te Mechelen. Ter Tongerloosche abdij bevond de thans Zeer Eerw. kanunnik Daems zich nogmaals in een midden, waar liefde voor Vlaamsche Taal en Vlaamschen geest heerschte. Dagteekenden zijne vroegste letterproeven reeds van zijn laatste collegejaar en waren die, schoon naamloos of onder pseudoniem, in De Dyle- en Demerbode van Diest verschenen: letterkundige arbeid werd nu - althans wat uitgeven betreft, - enkele jaren onderbroken. Achtervolgens toch had de jeugdige, ijverige en geleerde Norbertijner spoedig de handen vol met ernstige ambtsbezigheden: bibliothecaris der abdij benoemd den 26 Nov. 1864; leeraar der wijsbegeerte den 23 Oct 1865, nam hij dit laatste ambt waar tot 30 Oct. 1868. Sinds den 15 Oct. 1866 professor van dogmatische Godgeleerdheid en der H. Schrift, bekleedde hij de eerste dier bedieningen aanhoudend, de tweede bij tusschenpozen tot op heden toe; terwijl hij bij het einde van 1878 en 't begin van 1879, gedurende vier maanden, doch louter *interimarisch*, het bestuur op zich nam van normaalschool en weeshuis te Brugelette. Ook getuigde vaak de gewijde kansel van zijne welsprekendheid, wanneer hij in de omliggende kloosters der abdij door boeiende leerredenen het Woord Gods predikte, of aan redevoeringen in liefdadigheids- en werkmansgestichten, zijne onverzwakte krachten wijdde. Z.H. de Paus schonk hem dan ook, op 6 Nov. 1864, den titel van Apostolisch Missionaris.

Zoo talrijke bezigheden op kerkelijk gebied, noopten den Zeer Eerw. heer Daems, gedurende nog eenige jaren, zijnen letterkundigen arbeid voor 't algemeen te beperken bij de weinige hem overblijvende snipperuren. Hij b[es]teedde die aan studie van moderne en middeleeuwsche talen, vooral Italiaansch, Engelsch, Deensch, Zweedsch, Spaansch, Portugeesch, Oud-Germaansch (Hoogduitsch was hij

reeds machtig) en de studie der natuurkunde, bijzonderlijk der electriciteit.

Later wijdde de geleerde Norbertijner zijne vrije oogenblikken aan de hem zoo geliefde vaderlandsche letteren. Wat hij in gebonden en ongebonden stijl op dit gebied zoo meesterlijk voortbracht, zij hier kortelings in overzicht genomen.

Na eenige gelegenheidsdichten, schreef S. Daems in 1868: *Voor twee Vaders. Uit het leven der Pauselijke Zouaven*, welk werk in het Engelsch, Fransch en zelfs in het Boheemsch vertaald werd.

In 1869 legde hij, onder den pseudoniem Peeter Klein ter perse: *De Kruiwagens, beschouwd in hun verleden, hun tegenwoordig en hun toekomend lot.* Van dit schrift, waarin vernuft, humor en belezenheid om den voorrang strijden, verscheen eene algemeen verlangde 2e uitgave in 1882, bij Van Os-De Wolf te Antwerpen.

Eene *Verzameling van Vlaamsche liederen*, met piano begeleiding, een Oratoria '*De Paus*' en verscheidene andere opstellen van godsdienstigen aard werden daarna door den onvermoeiden schrijver uitgegeven.

Onder deze laatste verdienen voorzeker '*De Kersnacht*' en *Sinte-Ursula's marteldood*' naar het Engelsch van kardinaal Wiseman, niet alleen als 's dichters eerstelingen in het dramatische vak, maar ook om hun onverbeterlijken versbouw en algemeen degelijk karakter, eene bijzondere vermelding.

Drie jaren later - in 1874 - verscheen '*Sinte-Dimphna's marteldood*,' een oorspronkelijk dramatisch gedicht, waarin de schrijver de Geschiedenis der in de Kempen zoo gevierde Heilige tot een keurig en boeiend tooneelstuk verwerkt heeft.

In hetzelfde jaar gaf hij alsmede '*Blinde Agnes*,' eene sierlijke vertaling uit het Engelsch, in het licht.

'*Deugd en Vreugd*,' een liederbundel in 1877 uitgegeven, doet ons het talent des begaafden zangers van eene nieuwe zijde beschouwen, 'want - om met Dr. Nolet te spreken - in fijne scherts en deugdelijke humoristiek, waaraan menschenkunde noch geest van opmerking ontbreken, staat onze dichter minstens even goed beslagen, als in den meer deftigen schrijftrant.' In gemelden bundel treft men eene bevallige verscheidenheid aan van stukjes, die alle voor uitgalming of zang uiterst geschikt zijn.

Dat verder kanunnik Daems zich even goed te huis gevoelt in Midden-Nederlandschen als in modernen versbouw, bewijst zijn *Soli Deo*, verder door ons medegedeeld. Als nabootsing van Oud-Vlaamsche zangen is wellicht nooit iets beters geleverd dan dit keurstukje uit zijne '*Suverlike Liedekens*,' die zijn hooggeprezen bundel '*Gedichten*' tot sieraad strekken.

In 1884 liet dichter S. Daems bij De Seyn-Verhougstraete in prachtuitgave zijn, '*Luit en Fluit*' verschijnen, een boekdeel van den meest verscheiden inhoud, dat in de letterwereld veel ophef maakte en onder andere door den reeds genoemden ervaren, maar strengen criticus Dr. J. Nolet de Brauwere van Steeland hoog en uitvoerig geroemd werd.

Aan verscheidene tijdschriften verleende de geleerde en werkzame man zijne belanglooze en gewaardeerde medewerking. In ons blad verschenen meermaals gedichten van zijne hand, en andere zijner opstellen treft men aan in:

De Dyle-en Demerbode (1856-57) - *De Meerhoutenaar* (1862-1864) - *Het Kempenland* (1864 en volg.) - *Gazet van Lier* - *Onze Dageraad*, 1e Bundel - *De Nieuwe School-* en *Letterbode* (1878 en volg.) - *De Bode van S. Franciscus* (1877 en volg.) - *De Vlaamsche School* (1878 en volg) - *Jaarboek van het Davidsfonds*

(1880) - *Pius' Almanak* Amsterdam (1880) - *Lettervruchten van 'Met Tijd en Vlijt'* (1874, 1878) - *Maria's Heiligdommen in Nederland en België*, 's Hertogenbosch. - *De bode van O.L.V. van het H. Hart* (1886 en volg.) *Het Belfort* (1886) *Maria Almanak van* 1879 tot 1888, enz.

Men ziet het, de Eerw. H. Daems is een man van onvermoeide bedrijvigheid. Hoe hij bij zijne talrijke plichten als priester en leeraar, nog den tijd vond voor de veelomvattende studie der oude klassieken, der middeleeuwsche en moderne letterkunde, voor het aanleeren van onderscheidene vreemde talen en het schrijven van een vrij groot aantal dicht- en prozawerken, kan slechts door hen begrepen worden, die den waardigen man, met zijn onuitputtelijken, vluggen en fijnen geest en zijne nooit verpoozende werkdadigheid, in persoon en van nabij leerden kennen.

Kanunnik Daems werd in Juni 1882 tot buitenlandsch lid der maatschappij van Nelandsche Letterkunde, te Leiden, benoemd, en in zitting van 27 October 1886 tot werkend lid onzer Koninklijke Vlaamsche Academie gekozen.

Zijne uitgebreide taalgeleerdheid, zijn gezond en juist oordeel, zijne onbetwiste dichterlijke begaafdheid doen den Eerw. Heer Daems ter Academie evenzeer waardeeren, als zijn gul en rechtzinnig karakter er hem de innige vriendschap van al zijne collega's verworven heeft. Wij hopen den geleerden en rechtschapen Vlaming er nog vele jaren in goede gezondheid te zien zetelen.

Aan de boorden der Schelde.

Al is onze Schelde en hare boorden niet zoo rijk aan natuurpracht en legenden als de met beboschte bergen en middeleeuwsche burchten bezoomde Rijn, toch heeft zij even goed hare dichters gevonden als de beroemde Duitsche stroom. En ook onze schilders wisten in den grauwen watervloed, met zijne platte oevers, kleurschakeering en stoffeering genoeg te vinden, om bruisende en heldergetinte stroomen, met sterkafwisselende bezooming, te kunnen missen. Ondanks onze witte of grauwbewolkte luchten, die zich getrouw in onze waterplassen weerspiegelen, en ons donkerkleurig geboomte - of juist misschien daarom - zijn de Vlamingen en Hollanders de eerste landschapschilders der wereld. Er ligt eene oneindige verscheidenheid van kleurenpracht in onze meer sombere natuur, en onze gravure kan dus slechts een zeer onvolkomen denkbeeld geven van het tafereel des kunstschilders V. Weishaupt waarop die ontelbare schakeeringen met juisten blik weergegeven zijn. Toch is dit tooneel, zoo rustig en zoo vol beweging tevens, ook in teekening nog aanlachend en bevallig, en lokt het als het ware den wandellustige uit, om in den Polder of het Land van Waas duizenden tafereelen van dien aard in de natuur zelf te gaan bewonderen.

Een dichterlijk beeld.

Het blondlokkige kind met zijne sprekende oogen is als de voorstelling van het smartelijk verlangen. De fijne mond en de oogen zoo teeder van uitdrukking vertolken een nameloos gevoel van betrachting en hartzeer te gelijk. Is het eene voorstelling van de liefde en zijn die rozen, door het kind aan den boezem gedrukt - rozen waaraan de doornen niet vergeten zijn - het zinnebeeld van de smart? Het lieve beeldje is een met zorg geteekende kindertype, die voor elk beduidt wat zijne opvatting hem zegt.

Dvorak, de schilder van eene geheele reeks dergelijke ideale engelenkopjes, is geen onbekende meer voor ons, maar toch is ieder zijner fijn afgewerkte als in visioen geziene kinderkopjes eene fantasie, zoo oorspronkelijk van uitvoering, dat zij eene aangename verrassing blijven.

Drie Gedichten van Kanunnik Fr. S. Daems

Maria zien!
Middeleeuwsche Legende.

O lieve, zoete legenden,
Ontloken in den gaard
Van 't middeleeuwsch verleden,
Die kleur en geur tot heden
Zoo frisch nog hebt bewaard!

***

Daar was een klerk[(1)], die teeder
Beminde de Moeder-Maagd
En haar zoo innig vereerde,
Dat hij haar op aarde begeerde
Te zien, en het had gewaagd

Aan 't slot van zijne getijden -
Ach, al te vermetel misschien;
Maar 't was of zijn hart woû breken! -
Haar om de gunst te smeeken
Toch eens haar even te zien.

Vermetel! Maar o! Maria
Is toch zoo goed en zoo zoet!
En kon het verlangen haar belgen
Door eenen van hare telgen
Gevormd uit lievend gemoed?...

Nu lag hij te zekeren tijde
Verslonden in vroom gebed
En brandend van vurige minne....
Daar kwam zijn hemelvriendinne
En sprak hem toe temet.

Hij werd vervaard: want, wonder!
Hij hoorde spreken zoo klaar,
En toch - hoe hij rond mocht staren -
Geen mensch was ergens te ontwaren!
Toen riep hij verschrikt ‘Wie daar?’

Zij sprak: ‘Ik ben het, Maria
De Moeder des Heeren. Gij tracht
Zoo vurig om mij te aanschouwen;
Doch zou het u niet berouwen,
Werd uw verlangen volbracht?

(1) ‘Klerk’, van 't Latijn *clericus*, was in de middeleeuwen de naam, waaronder de geestelijken bekend stonden.

‘Want - weet het - waren uw oogen
   Slechts even op mij gericht,
Blind zoudt gij worden in waarheid,
Blind worden van al de klaarheid
   Uitstralend van mijn gezicht.’

Toen sprak hij: ‘Waarde Maria,
   O Moeder van God en Maagd,
Gezegende tusschen de vrouwen,
'k Zou u toch zoo gaarne aanschouwen!
   Mij blind zien - Moeder, ik waag 't!

‘Hoor! één oog zal ik sluiten,
   En - kan het aldus geschiên -
Graag wil ik het andere geven,
Er blind aan zijn alle mijn leven
   Om eenmaal toch u te zien!....’

Toen hield hij een oog geloken;
   En met het ander - hij zag
De Maagd vol glans....
         En gesloten
Was 't oog, dat het zicht had genoten,
   Gesloten voor 't licht van den dag!

Maar o! wat geneugte! En aanstonds
   Hoe vurig smeekte hij haar
Een tweede maal nog te mogen
Haar zien: graag wou hij zijn oogen
   Er beide om verliezen te gâar....

En zie! de verruklijke Maged,
   Door hem zoo teeder bemind,
Verschijnt hem in al haar luister....
Toen zat hij, in nachtelijk duister,
   Aan beide zijn oogen blind.

En kon hem Maria verlaten
Ten prooi aan een lot zoo naar?
Zij schonk, vol teeder meedoogen
Terug hem beide zijn oogen
Geofferd uit liefde tot haar.

Toen dankte hij juichend Maria
Voor 't dubbele gunstbewijs,
En diende haar, vast in trouwe,
Tot hij de gezegende Vrouwe
Ging zien in het Paradijs.

***

O lieve, zoete legenden,
Ontloken in den gaard
Van 't middeleeuwsch verleden,
Die kleur en geur tot heden
Zoo frisch nog immer bewaart!

Soli Deo.

Die wandeler ghinc dor dat deemstere wout,
Waer nemmer mensche ne gaet.
Ende siet! verscolen onder dat hout
Een bloemeken scoon daer staet,
So gheurich,
So fleurich,
So constelic cleurich
In onbevlecten ghewaet!
‘Twi groeistu, o bloemeken, in dat wout,’
Die wandeler sprac, ‘waer di nieman en scouwt?’
Mer het bloemeken antwoorde sacht ende loech:
‘Mi siet mijn Schepper; dat is mi ghenoech.’

Die wandeler dranc in dat deemstere wout,
Waerinne nie mensche ne drincht.
Ende hoort! verscolen onder dat hout
Een voghel zijn liedeken sincht!
Hi tatert,
Hi snatert,
Hi orghelt, hi scatert,
Ende gorglent zijn keeltien hi wrincht.
‘Twi sinchstu, o voghelken, in een oort,’
Die wandeler sprac, ‘waer die nieman en hoort?’
Mer het voghelken antwoorde sacht ende loech:
‘Mi hoort mijn Schepper; dat is mi ghenoech.’

Die wandeler stont in dat deemstere wout
Ende woochet in sinen verstant:
Ende so hi het diep ende dieper bescouwt,
Den sin hi clarelic vant.
Vor liden,
Vor striden,
Vor smert en verbliden

Hi hieltet in therte geplant.
Ende so hi bekoort wert tot delen roem,
[H]i dachte aen den voghel, hi dachte aan die bloem;
Ende so hi miskent wert, hi sprac ende loech:
'God siet ende hoortmi: dat is mi ghenoech!'

De les der zwaluw.

Zwaluw-lief, waar snelt gij heen?
Laat ge uw nestje zoo alleen?
Zwaluw, laat uw rappe vleuglen
Nog een poos hun vlucht beteuglen.
Zwaluw-lief, waar vliegt gij heen? -
'"k Ga naar zachter zoomen,
Waar de zomerzonne straalt,
En bij frissche stroomen
Bloem en loover praalt.
Eens zal 't uur ook komen,
Dat gij heen zult gaan:
Menschenkind, o denk er aan!'

Zwaluw, keert gij ooit nog weer
Naar uw nestje van weleer,
Als de lentedagen naken?
'k Zou het dan voor u bewaken
Zwaluw, keert gij ooit nog weer?'
'Licht ziet gij mij nimmer;
Maar indien ik wederkeer,
Metsel ik en timmer
Mij een nestje weer....
Gij - gij gaat voor immer,
Als gij heen zult gaan:
Menschenkind, o denk er aan!'

Zwaluw, smart u 't scheiden niet?...
Toen ge uw nestje daar verliet,
Liet ge uw hoofdje dan niet hangen?
Werd uw borstje niet bevangen?
Zwaluw, smart u 't scheiden niet? -
'Waarom zou ik treuren?
'k Vind een beter vaderland,
Vol van balsemgeuren,
Aan het gindsche strand....
Om u op te beuren
Als gij heen zult gaan,
Menschenkind, o denk er aan!'

Een slaperig onderwerp.

Wanneer, hoe lang, hoe dikwijls, hoe en waar men moet slapen?

De behoefte aan slaap wordt in den regel door iederen mensch eenmaal in de 24 uren gevoeld. Nadat iemand zóó of zóóvele uren wakker geweest is, gewerkt, zich

ingespannen heeft, eischt zijne natuur, dat hij ruste en op nieuw krachten verzamele, inzonderheid zenuwkracht, zooals de slaap alleen geven kan. Maar 't is niet onverschillig welke tijd daartoe wordt gekozen. Die tijd moet natuurlijk de gunstigste zijn voor den slaap, waarin de minste uitwendige prikkels op den mensch inwerken, bijgevolg de nacht, buitendien hebben wij nog eene andere reden, om den nacht, en wel het aanstonds op te geven gedeelte daarvan, als de meest natuurlijke tijd voor den slaap te erkennen. Wij vinden namelijk, dat telkens tegen den avond eene verhoogde werking der verrichtingen in het lichaam begint, welke zich bij gezonden hoofdzakelijk door een eenigszins sterkeren polsslag, in vele ziekelijke toestanden door vermeerdering der koorts om dezen tijd openbaart. Deze opgewekte toestand van het innerlijk leven bereikt te middernacht - den tijd, waarop de zon het verst van ons verwijderd is, en derhalve den minsten invloed heeft - zijn hoogste toppunt en neemt in gelijke mate weder af. De tijd van middernacht moet dus ook ongeveer het midden van den slaaptijd zijn. Daarom zijn de uren van des avonds 8, 9, op zijn laatst 10 tot 's morgens 3, 4 of uiterlijk 5 uur zeker de geschiktste, om een waarlijk gezonden en verkwikkenden slaap aan te brengen. Op geen anderen tijd is de slaap zóó in harmonie met den loop der natuur.

Hoe onnatuurlijk is daarom de leefwijze der meeste inwoners van groote steden! Vooral scheppen de rijken en voornamen daarin een genoegen, de wetten der natuur zoodanig te veranderen, dat zij slapen wanneer de grootste kracht des lichts en de warmte van den dag de drijfveeren moeten zijn van de meest ingespannen werkdadigheid, en werken, wanneer de koelte en duisternis des nachts de machtigste en noodzakelijkste prikkels aan het leven onttrekken, waardoor het in zijne hoogste spanning de grootste vlucht moet nemen. Maar het gelukt veel eerder boomen om te keeren door hunne kroon in de aarde te zetten en de wortels te dwingen in takken te veranderen, dan dat men de verhouding, die er tusschen het slapend en wakend leven en de verschillende tijden van den dag bestond, zonder nadeelige gevolgen in eene tegenovergestelde kan veranderen. Komt hier nu nog bij, dat de rijke er van houdt om het hoogste goed van zijn hart, namelijk den glans van zijn rijkdom in de verfijningen der weelde, bij de gebruikelijke avond- en nachtgezelschappen ten toon te spreiden, dan begrijpt men lichtelijk, dat de slaap in den voormiddag, gestoord door de nawerking van die tegennatuurlijke prikkels en door het machtige leven van den dag tot waken bestemd, geen herstel, geene frissche krachten, maar wel verslapping door onrust kan teweeg brengen. Slechts in de keerkringslanden, waar de gloed der zon, lijnrecht boven het hoofd staande, vooral door hen verdragen kan worden, die reeds van de vroegste jeugd daartegen waren gehard, daar is het slapen gedurende den dag nuttig. Maar die in onze noordelijke luchtstreek een gezonden en vasten slaap wil hebben, moet hem gedurende den dag vermijden, en des avonds iedere opwekking, vooral inspanning van den geest, die slechts op het midden van den dag moet geschieden, nalaten. In den Winter is het tamelijk onverschillig of men vroeger dan wel eerst te middernacht naar bed gaat, omdat de nacht toch tot omstreeks 8 uur des morgens duurt en nog tijds genoeg voor de rust overlaat. Maar om zich in den Zomer van de frissche, balsamieke lucht te berooven, die in de vroege morgenuren als de adem des levens de gansche natuur doorstroomt, daarvoor kan slechts hij onverschillig blijven, die de waarde dier uren nooit bij zich zelven heeft leeren kennen.

Hoe l a n g de slaap moet duren, zal hij zijne herstellende kracht op de mensch kunnen uitoefenen, is onmogelijk van te voren te bepalen. Die duur hangt van zóóvele omstandigheden af, als daar zijn: leeftijd, sekse, gestel, werkzaamheid, seizoen, klimaat, dat een algemeene regel zich voor die allen niet laat stellen.

Hoe jonger de mensch is, des te langer behoort hij te slapen. De jonggeborene ontwaakt slechts om zijn voedsel te nemen; jonge kinderen behoeven 10-16 uren slaap iederen dag, volwassenen 7-8, zelder minder. Hoogst overstandig is het, knapen of meisjes, wanneer zij vaak hebben, den slaap te beletten, b.v. door te leeren of te arbeiden. Over 't algemeen hebben vrouwen eene grootere behoefte aan slaap dan mannen; vooral bloedarme, prikkelbare gestellen mogen niet te kort slapen. Zoogende vrouwen, die hunne moederplichten ook 's nachts naar behooren vervullen en, om zoo te zeggen, steeds met één oor open slapen, mogen in een paar uren rustens gedurende den morgen vergoeding vinden voor het herhaald nachtwaken. Volbloedige en zwaarlijvige personen moeten echter den slaap niet te lang rekken en den slaaptijd liever kiezen in den vóórnacht, dan in den nanacht en ochtendstond. Deze kunnen zij beter gebruiken tot eene fiksche wandeling of een verfrisschend bad, waarna ze hun werk met dubbele opgewektheid zullen verrichten. In 't algemeen kan men een maatstaf voor een voldoenden slaap vinden, indien men frisch en opgewekt ontwaakt na een vasten slaap gedurende den nacht.

Ten aanzien van de menigvuldigheid van den slaap mag als regel gelden slechts eenmaal in de 24 uren zich aan eene volkomene rust over te geven. Slechts zeer jeugdige kinderen en hoogbejaarden hebben ook over dag behoefte aan slaap, welke moet bevredigd worden. Het middagslaapje, dat bij velen eene gewoonte is geworden, is als uitzondering slechts aan zenuwachtige, zeer prikkelbare of naar den geest zeer ingespannen personen aan te raden, voor wie eene kleine verpoozing van de bezigheden van den dag eene werkelijk weldadige behoefte is. In alle andere gevallen wordt daardoor de spijsvertering trager en over 't algemeen wezenlijk benadeeld, waardoor bij gevolg het ontstaan van onderbuiksziekten begunstigd wordt.

Ten einde een gerusten, verkwikkenden slaap te kunnen genieten, moet het lichaam of de geest vermoeid zijn. Men vermijde echter vóór het ter ruste gaan elke te sterke opwekking van het lichaam, zoowel als van den geest. Daarom moet de mensch trachten zich zonder ernstige gedachten en vrij van zorgen aan den slaap over te geven. Ook is het goed vóór het naar bed gaan een korten tijd in een rustigen gemoedelijken toestand van lichaam en geest zich te verplaatsen. Te verwerpen is echter de gewoonte van velen, om nog een boek mede naar bed te nemen en lezend of peinzend den slaap te begroeten, omdat dan door den prikkel van het licht en de inspanning der oogen, als-

mede door de opgewekte werkzaamheid van den geest, de overgang tot een volkomen rustigen slaap verhinderd wordt. Om dezelfde reden moet men ook des avonds slechts eenvoudige, lichte spijzen en dranken, en wel de eerste minstens 2 uren vóór het naar bed gaan, gebruiken.

De mensch rust het best, wanneer het geheele lichaam goed uitgestrekt en horizontaal ligt, met eenigszins verheven hoofd. Met eenige weinige uitzonderingen is de ligging op den rug de gezondste, omdat daarbij de verrichtingen der inwendige organen, vooral de ademhaling, het minst gestoord worden. Vooral in de ontwikkelingsjaren dient zulk eene houding in acht genomen te worden. Bij eene zijdelingsche ligging is die op de rechterzijde te verkiezen, waarbij tot meerderen steun eene min of meer gekromde houding is aan te bevelen. Men vermijde te slapen met de armen kruiselings achter of boven het hoofd. De bloedsomloop, vooral in de groote bloedvaten, die naar de hersenen loopen, wordt daardoor belemmerd en daardoor ontstaat een onrustige slaap, de zoogenaamde nachtmerrie.

Gedurende den slaap moet de kleeding los en licht zijn, opdat de bloedsomloop en de huidverrichting geregeld plaats kunnen hebben; het hoofd moet ongedekt blijven.

Het beddengoed moet licht en altijd zuiver zijn, daarom ook dagelijks gelucht worden. De gezondste bedden zijn matrassen van paardehaar of kapok, voor kinderen van zeegras. Voor de reinheid en luchtigheid bevelen zich ook springveeren-matrassen aan. Veeren onder- en bovenbedden zijn voor jeugdige krachtige gestellen niet aanbevelenswaard. Ook zenuwachtige en volbloedige gestellen moeten die vermijden. Elke broeiende bedekking dient vermeden te worden. Naar gelang van het seizoen kan die bedekking zwaarder of lichter zijn, maar moet steeds in overeenstemming wezen met het gestel. Licht tot zweeten geneigde personen zorgen voor eene lichte doordringbare bedekking. In den regel zijn wollen dekens doelmatiger dan katoenen: zij verwarmen sneller en laten het zweet gemakkelijker door.

Zeer sterk is de gewoonte af te keuren om zuigelingen des nachts in het bed van moeder of min te nemen. Allerlei onaangename gewoonten staan hiermede in verband, zooals het aan de borst houden gedurende den slaap, waardoor het kind onregelmatig zuigt en slaapt en steeds aan de uitwasemingen der zoogsters is blootgesteld. Oudere kinderen moeten ook niet bij elkaar of bij volwassenen slapen.

Ziehier in 't kort, wat noodig is om een genisten, verkwikkenden slaap te kunnen genieten. Men schatte die eischen niet te laag, want zonder deze zal een ‘goede nacht’ tot de vrome wenschen blijven behooren. En, weest er zeker van, waar een slechte nacht is voorafgegaan, daar kan men ook niet veel staat maken op een ‘goeden dag.’

Daarom zij u van harte toegewenscht ‘een goede nacht.’

Een misdaad op den bodem der Zee.
Avontuur van een Duiker.

Ik was als duikermeester aangesteld bij eene der groote maatschappijen te Hamburg, welke zich met het ophalen van gezonken schepen of althans met het redden van een zoo groot mogelijk gedeelte der lading belasten. Wanneer een vaartuig bij voorbeeld niet door eene ontploffing geheel uit elkander geslagen is, en slechts ten gevolge van een lek den kelder in gaat, dan kan onder overigens gunstige omstandigheden meestal

een groot gedeelte van de vaak kostbare lading en vooral van de nog bruikbare uitrusting van het schip boven water gebracht worden. Tot dit doel hebben zich maatschappijen gevormd, die niet alleen personeel, maar ook schepen en alle noodige reddingstoestellen te hunner beschikking hebben, waarmee zij, waar dit gevorderd wordt, onmiddellijk het bergingswerk kunnen beginnen.

AAN DE BOORDEN DER SCHELDE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN V. WEISHAUPT.

Eenige jaren geleden ontving onze maatschappij uit het Deensche plaatsje G. aan de Oostkust van Jutland, de opdracht, oogenblikkelijk schepen en manschappen te zenden, ten einde de lichting van twee groote stoombooten te bewerkstelligen, welke des nachts dicht voor de haven op elkander gestooten en gezonken waren. De bemanningen hadden zich nog kunnen redden, maar de schepen lagen op den bodem der zee en met hen eene buitengewoon kostbare lading, grootendeels bestaande uit Chineesche waren, welke de eene boot uit de Russische havens had afgehaald, terwijl de andere met staven metaal bevracht was, wier berging alleen de kosten loonde.

De stoomschepen lagen op eene plek, die licht aan verzanding was blootgesteld, en er was slechts een flinke storm noodig, zooals die in het Kattegat maar al te dikwijls den kop opsteken, om ze voorgoed in het zand te boren. Er was dus haast bij het werk. Twintig mark per uur werd iederen duiker toegezegd en zoo snel de stoomsleeper ons en onze duikerschepen maar kon overbrengen, ging de vaart van Hamburg langs de westkust van Sleeswijk, Holstein en Jutland, om kaap Skagen heen, naar de plaats onzer bestemming.

Aanstonds zetten wij ons aan het werk en spoedig konden wij vaststellen dat de vaartuigen zich tamelijk goed gehouden hadden, maar dat de verzanding inderdaad reeds een aanvang genomen had. Er werden drijvende boeien aangebracht op de plek, waar de schepen lagen, en daarop gingen wij in de nabijheid der stad G. in eene haven voor anker, ten einde daar in een dorpje onzen intrek te nemen, wijl van daar uit de gezonken schepen het best te bereiken waren.

Nog denzelfden dag meldde zich hier een Deen bij mij aan, die zich Olaf Nielsen noemde en mij zijne diensten als duiker aanbood. Vroeger was hij bij Engelsche

maatschappijen in dienst geweest en kende slechts het gebruik van den scaphandertoestel, terwijl wij volgens het Fransche stelsel werkten, maar hij liet mij Engelsche getuigschriften zien, waaruit bleek dat hij inderdaad een knap duiker was. Slechts in één getuigschrift vond ik de opmerking, dat hij wegens ongezeglijkheid en eene vechtpartij aan land ontslagen was. Ik had intusschen niet al te veel manschappen bij mij en kon niet weten of ik niet spoedig voor dezen of genen een plaatsvervanger noodig zou hebben; ik huurde Olaf Nielsen derhalve onder voorwaarde, dat hij den volgenden dag eens op proef duiken zou. Daar deze proefneming naar genoegen afliep, werd Olaf Nielsen lid van onze ploeg.

Iederen morgen voeren wij uit naar de plek waar de schepen lagen, trokken onzen mannen hun duikerpakje aan, stelden de luchtpompen in beweging en lieten met aflossingen om de twee uren ons volkje op eene diepte van omstreeks veertig meters werken. Het eene schip liet zich tamelijk gauw leeg maken; het andere daarentegen en wel juist dat, waarin zich de metalen staven bevonden, was geheel overzij gezonken, zoodat het zeer gevaarlijk was, in het inwendige door te dringen. Wij hadden er ons daarom toe bepaald, vooreerst de lading van het eerste te bergen, daar toch de staven metaal in het water niet bedierven. Maar nu kwam ook de berging der laatste aan de beurt, aangezien wij reeds veertien dagen in het kleine dorpje vertoefd hadden, waar wij allen in de eenige herberg ingekwartierd waren.

Daar had men ons een onderkomen verschaft in eene soort van loods, die men voor ons had opgeslagen, terwijl wij bij den kastelein een wit voetje hadden; want de duikers maken braaf wat vertering. Hun werk vereischt namelijk eene stevige voeding en op het eten kunnen zij dus niets uitsparen. Daarbij dienen ze een goed glas wijn te drinken, terwijl andere geestrijke dranken hun streng verboden zijn. Onder zulke omstandigheden had de herbergier goede klanten aan ons en Olaf Nielsen deed nog dapper zijn best, om ons tot grooter verteringen aan te sporen en zoodoende meer geld uit den zak te kloppen.

Ik kwam er spoedig achter, waaraan dat moest worden toegeschreven. Hel bleek namelijk dat hij met Erik Honger, den kastelein, op een zeer vertrouwelijken voet stond en zelfs een oogje op diens dochter Thyra had, terwijl de vader niet ongeneigd scheen, ze hem tot vrouw te geven, daar Nielsen niet onbemiddeld was en lust toonde later de herberg zelf over te nemen.

Thyra, de dochter van onzen hospes, was een van die blonde schoonheden, gelijk men ze alleen onder de Noordsche vrouwen aantreft, en hare heldere, blauwe oogen waren wel in staat een jongmensch te betooveren. Dat zou onze kameraad Martin Jensen ondervinden; want ik merkte al gauw dat hij zich bij voorkeur in de gelagkamer ophield, wanneer de knappe kasteleinsdochter daar in het buffet stond, om haar vader bij het bedienen een handje te helpen. Anders bleef zij gewoonlijk in de keuken, waar zij in de plaats harer overledene moeder de huiselijke bezigheden waarnam. Ik had Martin tot dusver voor een degelijk werkman gehouden, maar hem anders niet aangezien voor iemand, die den moed had een meisje het hof te maken. Spoedig kwam ik echter tot andere gedachten, toen ik hem op een Zondag toevallig in den eenigen goudsmidswinkel van het dorp aantrof, waar hij een gouden medaillon met ketting kocht, en ik dat sieraad drie dagen later aan Thyra's hals zag prijken. Martin had haar dus een geschenk gekocht en zij had dit aangenomen; dat was opvallend, want de Deensche meisjes zijn anders erg terughoudend en een geschenk nemen zij zoo maar niet aan. Zou dus de stille Duitscher reeds het hart van de knappe Deensche gewonnen hebben?

Het duurde niet lang of hij zelf maakte mij deelgenoot van zijn huwelijksplan, waarop ik niet kon nalaten op te merken:

‘Nu, ik feliciteer je wel; maar zal Thyra haar vader zoo maar in den steek kunnen laten, om een echtgenoot te volgen?’

‘Daar ziet ze niets tegen op,’ herman Martin, ‘want ze schijnt het thuis alles behalve naar haar zin te hebben. Hare moeder is dood en haar vader een onbehouwen, ruwe kerel, die daarbij nog aan den drank is. Maar ze wil vooral hier het huis uit, heeft ze mij gezegd, omdat haar vader haar met een ander getrouwd wil zien, dien zij niet hebben wil.’

‘En weet ge wie die man is?’ vroeg ik.

‘Neen,’ antwoordde Martin. ‘Het past mij niet, Thyra daarnaar te vragen, als ze het niet uit eigen beweging zegt.’

‘Dan wil ik het u zeggen,’ hernam ik, ‘het is Olaf Nielsen, en ik zou u raden op uw hoede

te zijn, want ik vermoed dat Nielsen zich de knappa Thyra en het mooie erfenisje, dat ze meebrengt, maar niet zoo voor den neus zal laten wegkapen. Wees dus voorzichtig, Martin. Als het tusschen u en Nielsen tot openlijke vijandschap kwam, zoudt gij zoowel het meisje als u zelven en ons allemaal in leelijke moeilijkheden kunnen brengen; de bevolking hier ziet ons toch met schele oogen aan.'

Martin had mij, terwijl ik deze bedenkingen maakte, tamelijk onverschillig aangehoord; doch toen ik den naam van zijn mededinger noemde, werd hij bleek en klemde de onderlip tusschen de tanden. Hij reikte mij evenwel de hand en zei: 'Ik dank u wel voor uw goeden raad, mijnheer, en hoop er mij naar te gedragen. Maar het verwondert mij dat Thyra mij niets omtrent Nielsen gezegd heeft; daar moet ik meer van weten.'

Daarop verliet hij de kamer en ging naar de loods om zich voor het werk te kleeden.

Ik dacht er nu zelfs niet aan, met Thyra te spreken, want het kwam mij onbescheiden voor, mij in het geheim van het meisje te dringen, en daarom zweeg ik.

Een dag of drie na mijn onderhoud met Jensen, kwam Thyra echter zelf naar mij toe op een avond dat ik mij in de herberg neerzette om wat te eten; zij vertelde me dat haar vader uit was, en bleef opvallend lang scharrelen rondom de tafel waaraan ik zat, tot zij plotseling snikkend uitbarstte.

'Ik moet u eens wat zeggen, mijnheer.'

'Wat is er?' vroeg ik, 'en waarom die tranen? Spreek uw hart maar recht uit.'

'Ik weet,' zei Thyra 'dat ik u vertrouwen kan, mijnheer; Martin heeft het me gezegd. En het is noodig dat ik eens vertrouwelijk met u spreek, omdat u mij anders misschien niet voor een fatsoenlijk meisje zou aanzien, wijl ik met Martin zoo vertrouwelijk ben na zoo weinig kennis. Maar u weet niet hoe het iemand goed doet, als hij eens een vriendelijk woord hoort, na zijn leven lang alleen in de wereld te hebben gestaan. Ik heb mijne moeder heel vroeg verloren en met haar eigenlijk alles; want de man, dien u voor mijn vader aanziet, is maar mijn stiefvader.

'Hij heeft mijne moeder als weduwe getrouwd, toen ik nog maar een klein kind was, en hij heeft ze alleen genomen om haar geld. Zij heeft bittere dagen bij hem gehad; want hij mishandelde en sloeg haar, als zij hem geen geld genoeg wilde geven om in de herberg te verdrinken; wij hadden toen ter tijd een kleinen winkel in de stad, die met den dag achteruitging, omdat vader den boel in het riet liet loopen. Bij slot van rekening besloot moeder zelf eene herberg op te zetten, omdat haar man zich alleen daar op zijn gemak scheen te gevoelen, en inderdaad hielp dat ook een beetje; want mijn stiefvader bleef nu ten minste bij de zaak en, al dronk hij nu en dan eens te veel, hij hield ook de gasten aan de praat.

(*Wordt voortgezet.*)

Wijsgeerige opmerkingen en gedachten.

'Hoe ongelukkig zoude ik zijn,' zeide de vogel in eene overdekte kooi gezeten, 'in deze eindelooze duisternis, zonder de schoone tonen, die somtijds tot mij doordringen en mijne donkere dagen verhelderen! Maar ik wil deze hemelsche melodieën ook in mijn geheugen prenten en als een echo teruggeven, zoodat ik zelf mij daarmede in mijne duisternis kan troosten.' - En de kleine zanger leerde de hem voorgespeelde melodieën nazingen; - toen werd de doek, welke over de kooi hing, weggenomen,

want alleen om hem te leeren, had men zijne woning zoo donker gemaakt. - Gij menschen! hoe menigmaal hebt gij niet op dezelfde wijze geklaagd over de weldadige verduistering uwer dagen? Dan doet gij zulks alleen met recht, wanneer gij in die tijden niets ter wereld hebt geleerd! - En is eigenlijk ons geheele aardsche leven niet eene verduistering? Mochten wij maar, als eenmaal de doek wegvalt, opstijgen met nieuwe melodieën!

***

Ik wil het niet als een bijzonder teeken van onzen tijd beschouwen, dat onze jonge dichters hunne voortreffelijkheid boven oude beroemde gevoelen. Want daar de dichter alles tot een ideaal vergroot, zoo is hij ook de vergrootspiegel van zich zelven.

En indien - volgens Esper en anderen - holen, doordat zij ledig en donker zijn, de helft grooter schijnen, zoo moet aan een nieuwen dichter zijne hersenpan wegens donkerheid en leegte ook eens zoo groot voorkomen, dan zij werkelijk is.

***

Het volk kent alleen de open tafel der vorsten, niet hunne eenzaamheid, slechts hunne openlijke vreugde, niet hunne stille smart. Zoo worden grooten gewoonlijk in het verborgen gedood, gelijk zij in het verborgen geleden hebben. Bij de bedelaars echter is het geval omgekeerd. Als zij sterven, sterven zij op den weg of in het gasthuis, hunne klaagliederen worden aan de deuren gezongen, hunne feesten echter binnen hunne huizen gevierd.

***

Water, lucht, damp, ja zelfs licht, kunnen binnen eene bepaalde ruimte besloten worden en verhinderd, deze te verlaten; slechts warmte dringt door de muren van iederen kerker henen en verspreidt zich in de vrije lucht of dringt omgekeerd naar binnen. Zoo moeten de krachten en vermogens van het hoofd: scherpzinnigheid, diepzinnigheid, vernuft en smaak dikwijls eenzaam blijven en kunnen niet naar willekeur in vreemde hoofden doordringen; het warme levensbeginsel van het hart daarentegen, de liefde, werkt uit uwe borst verwarmend op elken vreemde zonder onderscheid.

De holle boom.
Novelle van
A. Palm.
(*Vervolg.*)

‘Hij gaat zeer gemakkelijk toe,’ zeide zij; en hem nogmaals beziende, maakte zij de opmerking, dat het haar toescheen, alsof de sluiting niet in orde was.

Ik kon mij niet vergissen - er scheen geene aanleiding te bestaan tot hare opgewondenheid, en toch was zij dezen avond in spanning; haar gelaat gloeide en hare oogen vertoonden een bijzonderen glans. Toen wij voornemens waren de kleedkamer te verlaten, omarmde zij mij.

‘Bertha,’ zeide zij, ‘zie ik er dan van avond anders uit dan gewoonlijk? Zou iemand, die mij aanziet, kunnen vermoeden, dat mijn hart zoo hevig klopt?’

‘Gij ziet er uit, alsof er iets buitengewoons zal gebeuren,’ hernam ik.

‘Iets buitengewoons?’ herhaalde zij langzaam. ‘O mijn geliefde, mijn geliefde, als het toch eens zoo ware!’

Die laatste woorden, hoewel zacht gefluisterd, hoorde ik; zij gaven mij veel te denken.

Den volgenden morgen zag zij er zeer bleek en afgemat uit. Als gewoonlijk bediende zij aan tafel. Na het ontbijt gingen wij in hare kamer. Zij was zoo met hare eigene gedachten bezig, dat ik niet tot haar sprak. Zij zat dicht bij het venster en hield hare oogen op het winterlandschap gevestigd. Van tijd tot tijd ontsnapte een zucht aan hare lippen. Zoo verliepen er twee uren, waarna er zachtjes op de deur geklopt werd. Irmgards kamenier kwam binnen.

‘Freule,’ zeide zij, ‘de houtvester is buiten en verzoekt mijnheer te spreken in eene gewichtige zaak.’

Tot mijne verbazing werd Irmgards gelaat doodelijk bleek.

‘Zend hem hierheen, Marie,’ zeide zij zoo ongedwongen mogelijk.

Eenige minuten later verscheen een jonge man in groenen jagersrok in de deur en maakte eene diepe buiging.

‘Gij wilt mijnheer spreken,’ zeide zij. ‘Hij is op dit oogenblik ongesteld. Wees zoo goed mij de reden uwer komst mede te deelen.’

Zonder te antwoorden haalde hij een klein pakje te voorschijn, en nam er den armband uit, dien ik den vorigen avond Irmgard had helpen vastmaken.

‘Ik wilde dit slechts afgeven, freule,’ zeide de man. ‘Van morgen vroeg had ik iets in het bosch te verrichten en vond hem daar. Ik dacht, dat hij van mijnheer was, omdat zijn portret er in gevat is.’

Zij keerde zich om, opdat hij het blozen van haar bleek gelaat niet zou bemerken Haar geheele lichaam beefde. Toen zij weer sprak, was hare stem veranderd, hoewel zij zich zooveel mogelijk inspande, om hare opgewondenheid te verbergen. Zij nam den armband aan. Ik zag, hoe hare hand daarbij beefde.

‘Ik ben u zeer dankbaar,’ zeide zij. ‘De armband behoort mij toe, en het zou mij zeer gespeten hebben, als ik hem niet wedergekregen had. Waar hebt gij hem gevonden?’

‘Aan den rand van het bosch,’ antwoordde de man.

‘Ik moet hem daar verloren hebben. Gisteren ben ik er voorbijgegaan,’ zeide Irmgard. ‘Ik kan u niet genoeg danken! En zoudt gij mij nu nog een dienst willen bewijzen?’

‘Wat ik kan, zal ik doen, freule,’ hernam de opzichter met eene buiging.

‘Indien mijn vader het hoorde, zou het hem misschien onaangenaam aandoen; hij zou kunnen gelooven, dat ik aan zijn geschenk niet bijzonder veel waarde hechtte. Wilt gij er het stilzwijgen over bewaren?’

‘Zooals gij verlangt, freule! Ik zou er in geen geval over gesproken hebben.’

Toen zag ik, hoe zij uit haar werktaschje een goudstuk nam en het hem overhandigde; hij nam het met weerzin aan

‘Neem het gerust; den vinder komt zijn loon toe,’ zeide zij, ‘en vergeet uwe belofte niet.’

‘Zeker niet, freule,’ verzekerde hij, en verwijderde zich met eene beleefde buiging.

Tot mij sprak zij niet en beiden vermeden wij het elkander aan te zien. Ik wist, dat wanneer zij den armband wezenlijk verloren had, zulks in den vorigen nacht moest

geschied zijn. En wat had de dochter van den landheer omstreeks dien tijd te doen aan den rand van het woud, alleen in de stilte en het huiveringwekkende van den winternacht?

Nog geruimen tijd duurde ons stilzwijgen.

Eindelijk zette zij zich naast mij neder, en fluisterde: ‘Lieve Bertha, wat er ook gebeuren moge, wat gij ook ziet of hoort - wilt gij mij vertrouwen?’

Ik keek in haar edel, schoon gelaat en antwoordde: ‘Ik zou u vertrouwen, trots de geheele wereld, trots mijne oogen en ooren, wanneer zulk een vertrouwen noodig was.’

‘Ik hoop,’ hernam zij met een diepen zucht, ‘dat niemand op aarde zooveel leed te dragen heeft als ik.’

Meer spraken wij niet naar aenleiding van het gebeurde.

IV.

Op zekeren morgen ontmoette ik toevallig de huishoudster. Zij had een bos sleutels in de hand en zeide mij, dat zij naar den oostelijken vleugel van het gebouw ging, naar eenige der ongebruikte kamers - of ik die ook wenschte te zien. Het gebouw was zoo uitgestrekt, dat er, niettegenstaande de menigte gasten en dienstboden, altijd een aantal kamers buiten gebruik waren, welke door de huishoudster in orde moesten gehouden worden.

Wij gingen verscheidene zeer ruime en schoone vertrekken door, en terwijl de huishoudster eenige vensters opende, trad ik eene rommelkamer binnen. Hier zag ik verscheidene boeken, en plotseling werd mijne aandacht getrokken door eene schilderij, die omgekeerd tegen den muur stond. Ik keerde ze om en mijn oog viel op een verrukkend schoon, jong meisjesgelaat met groote, treurige, blauwe oogen - een gelaat, frisch als eene pas ontloken roos. Het goudblonde haar hing in golvende massa over den blanken hals en de schoon gevormde schouders. De lippen vormden zich tot een glimlach, maar in de oogen zag men eene diepe schaduw van leed, eene uitdrukking, die men vaak ziet bij dezulke, die jong sterven. Deze treurige, glimlachende schoonheid boeide mij met onweerstaanbare kracht; hare oogen schenen een pijnlijk geheim te verraden.

Daar kwam de huishoudster de kamer binnen.

De vrouw verbleekte.

‘O juffrouw Halm, als ik u bidden mag, kom daar niet aan, doe het weg!’ zeide zij vol angst. ‘Hoe onvoorzichtig van mij u hier binnen te laten! Zeg als 't u belieft aan niemand dat gij het portret gezien hebt!’

‘Dat beloof ik u zeer stellig, als gij mij slechts zeggen wilt, wie dat portret voorstelt.’

Zij naderde mij en zeide gejaagd, terwijl zij het portret uit mijne handen nam:

‘Het is het portret van juffrouw Valeska Bruhn. Zij was een pleegkind van onzen heer en wanneer gij zegt dat gij deze schilderij gezien hebt, dan moet ik dit huis verlaten.’

Ik gaf de gevraagde belofte zeer tegen mijn zin. Toen gingen wij verder en kwamen in eene rij kamers, welker vensters uitzagen op het groote balkon, dat in den Zomer geheel met bloemen omgeven was. Ik trachtte de deur vans de volgende kamer te openen, hetgeen mij echter niet gelukte. Weder kwam de huishoudster in haast op mij toe.

‘Gij schijnt gaarne te doen, wat gij niet moogt doen, juffrouw,’ zeide zij. ‘Dit is de gesloten kamer. Gij kunt er niet in, en zij zal, zoolang wij leven, niet weder geopend worden.’

Ik keek haar verwonderd aan.

‘De gesloten kamer! Wat meent gij daarmede? Zeg het mij!’

‘Mijnheer sloot ze,’ hernam zij, ‘nu drie jaar geleden. Den sleutel wierp hij in het meer en niemand mag de kamer openen, zoolang hij leeft.’

‘Maar waarom sloot hij ze af? Wat is er in?’ vroeg ik.

‘Dat kan ik u niet zeggen, juffrouw. Wanneer mijnheer of de freule het doen, dan is het wat anders. Dienstboden mogen de geheimen van hunne meesters niet verklappen.

‘Zeker niet,’ hernam ik spoedig. ‘Ook zal ik er u niet meer om vragen. Gij zult zien, dat ik voorzichtig ben. Geloof niet, dat ik melding zal maken van hetgeen ik van morgen gezien en gehoord heb.’

Toen ik de huishoudster verlaten had, waren mijne gedachten geheel verward. Iedere familie heeft wel is waar hare verborgenheden; maar hier was alles zoo geheimzinnig. Irmgard weigerde te huwen: stond dit in verband met deze schoone jonge Valeska? Leefde zij nog, of was zij gestorven? Wat had zij gedaan, dat de landheer uit doodelijken haat of uit schaamte alle sporen van haar bestaan trachtte te verbergen? En zou ik deze geheimen ooit leeren kennen?

Den volgenden morgen was het weder helder en droog, en daar de vorst aanhield, sloeg mijnheer Werneck eene sledevaart voor. Toen wij na een tocht van een paar uren in het naaste stadje aangekomen waren, deelde de koetsier den landheer mede, dat wij niet langs den gewonen weg konden terugkeeren, daar een der bruggen hersteld werd.

'Ik moet Rauenstein langs, mijnheer,' zeide hij.

'Doe het dan, als het niet anders kan,' beval Werneck hem op strengen toon, en tot mijne groote verbazing hulde hij zich in zijn mantel en sloot de oogen.

Nooit had ik zijn gelaat zoo somber gezien; en toen ik naar Irmgard keek, zag ik hoe bleek zij was en hoe zij over haar geheele lichaam beefde. Niemand van ons sprak een woord. Wij reden zwijgend door eene schoone, schilderachtige streek. Plotseling bemerkte ik op eene verhevenheid een bekoorlijk gelegen, deftig kasteel. Ik uitte een kreet van bewondering.

'Hoe heet die plaats?' vroeg ik Werneck. Zijn gelaat werd nog somberder; hij hief zijne rechterhand op, alsof hij eene verschrikkelijke vervloeking naar het kasteel wilde heenslingeren en zeide toen:

'Dat is Rauenstein, juffrouw Halm; het behoort aan een man die mijn doodvijand is.'

'O vader,' zeide Irmgard toen op smeekenden toon. 'Spreek toch zulke harde woorden niet.'

'Ik zal ze herhalen tot aan mijn laatsten ademtocht,' hernam haar vader. 'Hij is mijn doodvijand!'

Eene uitdrukking van stille berusting verspreidde zich over Irmgards gelaat. Zij zeide niets meer, en Werneck sloot weder de oogen om niets te zien van de woning zijns vijands.

V.

Maanden daarna nam ik mij eindelijk voor met Irmgard over haar huwelijk te spreken. Het was een schoone zomeravond en wij bevonden ons in den tuin. Onze lievelingsplaats was een prieel, omgeven door de heerlijkste bloemen, welker geur de lucht vervulde; en toen wij ons er in nedergezet hadden en den ondergang der zon beschouwden, begon ik haar over mijnheer Von Ballerstedt te spreken.

'Ik heb zulks verwacht, Bertha,' zeide zij; 'ik weet, dat gij voor mijnheer Von Ballerstedt sympathie gevoelt.'

Ik vatte hare beide handen, mijn gelaat gloeide en mijne oogen vulden zich met tranen.

'Waarom wilt gij hem niet huwen, Irmgard? Hij is zoo edel en zoo goed en heeft u zoo innig lief.'

'Ik weet het,' bevestigde zij, 'maar ik acht mijnheer Von Ballerstedt veel te hoog, dan dat ik hem zou kunnen huwen.'

'Hoezoo?' vraagde ik verwonderd.

'Omdat ik hem niet bemin, maar mijn hart een ander toebehoort.'

'Aan kapitein Normann?' onderzocht ik verder.

Zij glimlachte afwijzend.

'Neen, de man, dien ik bemin, heeft zijns gelijke niet; hij is zoo braaf, zoo trouw, zoo edel en goedaardig, en hij bezit zulk een verhevene trots dat mijne woorden hem

niet voldoende kunnen schilderen. Maar hoe verheven en onberispelijk hij ook is, toch noemt mijn vader hem zijn doodvijand.'

'Is het dus de man, die op het slot Rauenstein woont?'

'Ja, dezelfde - Arno von Pahlen, de eigenaar van Rauenstein. Ik zal u mijne geschiedenis verhalen, Bertha; dan zult gij zien, hoe mijn hart zweeft tusschen den man, dien ik bemin, en mijn vader. Ja, ik bemin Arno, ik ben zijne verloofde sedert mijn zeventiende jaar. Mijn geheele leven behoort hem, hoewel mijn vader mij verboden heeft hem te huwen, ja zelfs hem te zien.

'Begrijpt gij nu mijne gemoedsgesteldheid? Ik blijf mijnen geliefde getrouw; getrouw tot in den dood, en toch moet ik mijn vader gehoorzamen. Dit is het geheim, dat mij nacht noch dag rust laat, en mij de wereld tot eene woestijn maakt, hoewel zij mij een eden kon zijn. Ik kan van mijne liefde geen afstand doen; ik kan mijne gelofte niet ontrouw worden; doch ik kan ook mijn vader niet liefdeloos weerstreven. En zoo heb ik mij er aan gewend opgeruimd te glimlachen, terwijl mijn hart breekt.

'Voor zes jaren zag het er op Allenhof anders uit dan nu. Eerst moet ik u nog zeggen, dat mijn vader niet zijne eerste liefde huwde. Hij beminde in zijne jonge jaren een schoon meisje, Valeska Lenzen. Bedrog en trouwloosheid scheidden beiden voor immer. Eerst in latere jaren leerde hij mijne moeder kennen: hij huwde haar en ik was het eenige kind. Mijne moeder stierf toen ik tien jaar oud was, en vijf jaren later stierf ook zijne eerste geliefde, wier huwelijk zeer ongelukkig geweest was. Zij had mijn vader de zorg voor hare dochter, Valeska Bruhn, opgedragen en nu zult gij begrijpen, hoe het kwam dat mijn vader Valeska zoo hartstochtelijk beminde. Zij was de dochter der vrouw, die hij had aangebeden; zij was de dierbare nalatenschap der stervende. Het kwam mij vaak voor, dat hij alle liefde, die hij de moeder had toegedragen, overgebracht had op haar kind. Ik was niet jaloersch op haar; maar had haar lief als eene zuster. Ik herinner mij nog den avond, waarop mijn vader haar medebracht. Zij was zoo schoon, Bertha, en zoo bekoorlijk met hare blauwe oogen en haar goudgeel haar; haar lachen klonk zoo helder, hare stem zoo liefelijk. Zij was opgeruimd en levenslustig, en toch lag er in hare oogen, wanneer deze in rust waren, eene diepe schaduw, die mij niets goeds voorspelde.

'Spoedig gevoelde zij zich bij ons tehuis. Op mijn verlangen stond mijn vader haar dezelfde rechten toe als mij, en gaf haar evenveel speelgeld. Door den dood van mijn vaders jongsten broeder, die zijn eenigen zoon Robert aan de zorgen van mijn vader naliet, werd ons huisgezin weder talrijker; want Robert kwam bij ons inwonen. Maar ofschoon Robert mijn neef was, kan ik toch nauwelijks zeggen, of hij mij beviel of niet. Hij verklaarde mij zijne liefde en ik lachte hem uit. Of hij is, wat hij schijnt, een man van ervaring, talentvol, opgeruimd en goedaardig; of hij is een huichelaar. Wij waren gelukkig onder elkander. Robert werd officier en kreeg van mijn' vader eene aanzienlijke toelage; en aan Valeska beloofde hij in geval zij huwde eene huwelijksgift.

'Ik was zestien jaar oud, toen Arno Von Pahlen terugkeerde van zijne reizen, na afloop zijner studiën te Bonn, en bezit nam van Rauenstein. Hij bezocht ons dikwijls en beminde mij van het eerste oogenblik, dat wij elkander zagen, en is mij standvastig getrouw gebleven. Wij waren beiden nog jong: hij een en twintig jaar, ik achttien. Hoewel mijn vader zijne volkomene toestemming tot ons huwelijk gaf, verklaarde hij toch, dat wij wachten moesten, tot ik negentien jaar zou zijn. Dit scheen zeer verstandig en ik bracht bijna twee zeer gelukkige jaren door.'

Irmgards oogen vulden zich met tranen en haar schoon gelaat gloeide. Ik zag hoe innig zij beminde en hoe oprecht en edel zij was.

'Bertha,' zeide zij verder, 'als gij ook bemint, kunt gij mij beter begrijpen. Ik was een poëtisch gestemd, hartstochtelijk meisje, en de aarde scheen mij toe een paradijs te zijn. Arno kwam elken dag naar Allenhof. Ach, hoe vaak hield hij mij bij de handen en deed mij beloven, dat ik hem getrouw zou blijven beminnen en zijne vrouw wilde worden! Terwijl ik zoo gelukkig was, sloeg ik weinig acht op Valeska's kleine minnarijen Zij was behaagziek. Nu eens stoeide zij met Arno, dan weder had zij geene oogen dan voor Robert, of schertste met iedereen. Vader zeide dan wel eens lachend, dat ik moest oppassen, dat zij mij mijn beminde niet ontroofde. Ik lachte er om evenals hij, en wij dachten er niet aan dat ons lachen nog eens in tranen zou veranderen. Toen ik zeventien en een half jaar was, hadden er twee gewichtige gebeurtenissen plaats - Robert moest met zijn regiment in garnizoen naar eene verwijderde plaats, en Arno werd gezantschapssecretaris in Brussel, zoodat ons scheiden van langen duur zou zijn. Gij kunt denken, welk eene verandering ons leven daardoor onderging. Had ik maar één woord gesproken, dan zou Arno voor zijne betrekking bedankt hebben; maar ik wilde dat woord niet uitspreken. Ik was er trotsch op, dat hij de staatkundige loopbaan betrad, zijn vaderland van dienst kon zijn, en zijne talenten nuttig kon besteden. Als hij aarzelde, spoorde ik hem aan.

'Beiden vertrokken op denzelfden dag in de maand Juni. Het scheen mij toe dat Valeska

reeds eenigen tijd vóór hun vertrek hare vroegere opgeruimdheid had verloren. Zij vroeg mij op zekeren dag of ik overtuigd was, dat Arno mij beminde. Ik antwoordde haar lachend, dat ik daar zoo zeker van was als van mijn leven; en den daarop volgenden dag vroeg zij mij, of ik geloofde, dat Robert mij liefhad. Ik lachte weder en zeide, dat ik zulks niet geloofde; dat hij, Robert, mocht zeggen wat hij wilde; doch dat hij geene ware liefde voor mij gevoelde.

'Zij keek mij aan, alsof hare oogen mijne gedachten wilden lezen.

'Iedereen bemint u, Irmgard! Ik wenschte, dat ik rijk was,' zeide zij zuchtende.

'Maar, Valeska,' hernam ik, 'niemand, wiens liefde eenige waarde heeft, zou om uw rijkdom eene sterkere neiging voor u opvatten.'

'Maar neem eens aan,' zeide zij, mij schuchter aanziende, 'dat iemand u bemint, maar dat hij het u niet durfde zeggen, omdat gij arm waart.'

'Dat is in uw geval niet waarschijnlijk, Valeska,' hernam ik. 'Eens zal er een dag aanbreken, dat er een ridder komt, die deze goudgele lokken meer bemint, dan alle diamanten en al het goud der wereld.'

EEN DICHTERLIJK BEELD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN DVORAK

'Ik zag, dat haar de tranen in de oogen stonden en mij bekroop een zekere argwaan, dat niet alles met haar in orde was. Zij was echter de oudere en ik mocht niet nieuwsgierig schijnen of een vertrouwen uitlokken, dat zij mij niet vrijwillig gaf.

‘Ik zal nu kort zijn, Bertha, want wat ik nog te zeggen heb is zeer treurig. Mijn beminde en mijn neef namen den twintigsten Juni afscheid van ons. Wij ontbeten nog met elkander. Valeska kwame chter niet beneden, doch liet zeggen, dat zij zich ongesteld gevoelde en den geheelen dag hare kamer zou houden. Het heeft mij steeds berouwd, dat ik toen te veel aan mijn gevoel toegaf en mij om niets bekommerde. Vader was den geheelen dag wegens zaken afwezig. Eerst tegen zeven uren des avonds ging ik naar Valeska's kamer, klopte aan, daar de deur gesloten was, doch kreeg geen antwoord. Op datzelfde oogenblik kwam ook mijne kamenier boven.

‘Juffrouw Valeska slaapt,’ zeide zij. ‘Ik heb reeds verscheidene malen beproefd de deur te openen. Zij klaagde over hevige hoofdpijn. Misschien is het beter haar niet te storen.’

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 42]

[Onze gravures]

Victor Jacobs,
Oud-Minister, Volksvertegenwoordiger van het Arrondissement Antwerpen.

VICTOR JACOBS,
Oud-Minister, Volksvertegenwoordiger van het Arrondissement Antwerpen.

Binnen eenige dagen zal in de politieke wereld het vijf en twintigjarig jubilé van volksvertegenwoordiger gevierd worden van de Antwerpsche afgevaardigden Jan De Laet en Victor Jacobs.

Reeds in den vorigen jaargang van ons tijdschrift gaven wij een uitmuntend portret en eene uitvoerige levensschets van eerstgenoemden dezer beide Vlaamsche Kampers.

Heden denken wij onzen lezers wel aangenaam te wezen met hun, ter gelegenheid van hoogervermelde feestviering, de afbeelding aan te bieden van den Staatsman, wiens uitgebreide en diepe kennissen ook buiten ons kleine België hoog gewaardeerd en zeer dikwijls geraadpleegd worden.

Hier de staatkundige loopbaan van den werkzamen en geestvollen volksvertegenwoordiger in overzicht te nemen zou buiten ons bestek gaan en niet strooken met den aard van ons blad, dat zich in de verdediging van godsdienst, goede zeden, eigen taal, letteren en kunst nooit op het terrein der politiek beweegt.

Wie een schoon aandenken bezitten wil van Victor Jacobs' streven voor de belangen zijner lastgevers, leze het uitmuntende werk:

Vijftig jaren uit het leven van eenen Antwerpenaar, *naar het Fransch van Victor De Vadder*, dat over luttel dagen bij den H. Henri Claes van de pers kwam.

Niet enkel als de vereerende levensbeschrijving van den befaamden redenaar, maar ook als eene getrouw historische overschouwing der anti-militaristische en Vlaamschgezinde Antwerpsche Beweging, in het verloopen kwaart eeuws, heeft dit welgeschreven boek eene duurzame waarde.

Hoe rijk het aan ongekende bijzonderheden van persoonlijken en politischen aard is, bewijzen de volgende bladzijden over de afkomst en de eerste levensjaren van den Antwerpschen afgevaardigde:

***

‘Aan den voet van O.-L.-V. toren, in eene oude en schilderachtige woning, waarvan de tuin het koor der hoofdkerk van Antwerpen omringt, werd op 18 Januari 1838 geboren Filips Maria Victor Jacobs, tweede zoon van Louis Jacobs, stokhouder van de orde der advokaten, gemeenteraadsheer, oud lid van het Nationaal Congres en echtgenoot van Maria Anna van Merlen[1]. De Jacobsen en de van Merlens waren Antwerpenaars, van vader tot zoon, sedert verscheidene eeuwen; de jaarboeken der stad Antwerpen melden, op datum van 7 April 1568, de toekenning van het burgerrecht aan Thierry van Merlen, procureur, geboren te Grave (Holland), eerste Antwerpsche voorzaat van Victor Jacobs, langs moederlijke zijde; in de parochiale registers van Sint-Jacobskerk is op 21 Augustus 1580 het huwelijk aangeteekend van Adriaan Jacobs en Anna Segers, zijne eerste gekende voorouders langs vaderlijke zijde.

Zoo verre iets van hunne eenvoudige geschiedenis bekend is, waren de Jacobsen *vrije hoveniers*, die moestuinen bewerkten en bloemen kweekten op het grondgebied van Antwerpen[1].

(1) De generaal van Merlen, gevallen op het slagveld van Waterloo, was de oom van Mevrouw L. Jacobs.

(1) Ons land was toen, zoo als heden nog de tuin van Europa, en Jacob de Meyer, de vermaarde historieschrijver van Vlaanderen, verhaalt dat in zijnen tijd, de vreemdelingen van alle natiën, bij ons de rijke verzamelingen van uitheemsche gewassen, vruchtboomen, bloemen, geneeskundige planten en merkwaardige boomsoorten bewonderden.
Antwerpen bijzonder, toen de grootste handelsstad van de wereld, was beroemd voor zijne prachtige bloemen. Ieder inwoner dezer stad was een tuinbouwkundige, ieder hof had zijne zeldzame plant; geene kosten werden gespaard om die neiging tot bloemkweekerij te voldoen; Becanis, zich in 1569 tot den Raad van Antwerpen richtend, zegde: Zoodanig is de ongeloofelijke ijver, die dat volk bezielt voor de kennis en aankweeking der planten, dat zij daarin alle andere volkeren schijnen te overtreffen. (Hannon. *Histoire de la Botannique en Belgique*, pag. 137.)

Door de achting hunner stielgenooten werd aan de meeste hunner het ambt van Deken of ouderman hunner Gilde toevertrouwd. Het vermaarde altaar van *Onze-Lieve-Vrouw op het Staeksken*, dat zich in de middenbeuk van Onze-Lieve-Vrouwe-kerk bevond, behoorde aan de Gilde of het ambacht der hoveniers.

Op 20 Januari 1847 werd Louis Jacobs in den ouderdom van 43 jaren voorbarig aan de liefde zijner huisgenooten ontrukt. Hij liet aan zijne weduwe de zorg der opvoeding van drie zonen, waarvan de oudste elf jaren was en de jongste eenige maanden. De trouwe zorgen eener voorbeeldige moeder hebben in Victor Jacobs de natuurlijke begaafdheden, hem zoo mild door de Voorzienigheid gegund, wonderbaar ontwikkeld; aan die zorgen is hij ten deele het geluk zijner schitterende loopbaan verschuldigd.

Mevrouw Jacobs vertrouwde de opvoeding harer twee oudste zonen, Edouard en Victor, aan de voortreffelijke geestelijken, die onder de leiding van den eerwaarden heer Bautain het oud collegie der Oratorianen te Juilly hadden heringericht. Later, na het afsterven van Edouard, plaatste zij Victor in het collegie, dat de Paters Jezuiten, pas in Frankrijk teruggekeerd, te Vaugirard hadden geopend onder de benaming van 'Vrije school der Onbevlekte Ontvangenis'. Hij deed er ernstige studiën; en na zijne humaniteiten volgde hij er de lessen van wijsbegeerte, die in het Latijn gegeven werden door P. Marin de Boylesve.

In Augustus 1856 verliet Victor Jacobs Vaugirard, met het diploma van bachelier-èslettres, eenen ruimen oogst van schoollauweren medebrengend.

Door zijne neigingen, zoowel als door het voorbeeld van zijnen vader, was Victor Jacobs het beroep van advokaat aangewezen. Antwerpen moest dus nogmaals voorloopig verlaten en eene universiteitstad uitgezocht worden. Mevrouw Jacobs besloot haren zoon te volgen. Zoo werden voor hem de moeielijkheden en de gevaren van het studentenleven gespaard. Tusschen de vier universitei en verkoos zijne moeder die van Brussel, verzekerd dat zij de gevaren van dat midden weinig te vreezen had voor haren zoon, gewapend door krachtige wijsgeerige studiën tegen de dwaalleeringen der Vrije Universiteit. In de hoofdstad vond Mevrouw Jacobs het gezelschap van bloedverwanten, M. en Mad. Laurent Veydt, waaraan zij door eene lange en hartelijke vriendschap was verbonden. M. Laurent Veydt achtervolgens schepen van Antwerpen, lid der Bestendige Deputatie, Volksvertegenwoordiger en Minister van financiën was in 1856 een der bestierders der Société Générale; zijne ondervinding, zijn gezonde zin maakten hem, niettegenstaande eenige eigenaardigheden, den geschikten raadgever zijner volle nicht, sedert bijna tien jaren van haren natuurlijken steun beroofd.

***

Het diploma van bachelier, in Frankrijk verworven, was niet voldoende om aan Victor Jacobs den toegang tot de Faculteit van Rechten te verleenen. Hij moest beginnen met de candidatuur in wijsbegeerte, en zetelde op dezelfde banken met Paul Janson, Emile Robert, Edmond Picard, de toekomstige hoofden van het radicalisme, met Alfred Allard en Georges Frère, toekomende steunpilaren van het liberalism; de eenige katholieke, welken Victor Jacobs in den cursus ontmoette, was Leopold Mallar, heden liberaal Volksvertegenwoordiger van Verviers.

De heer Tiberghien was leeraar van wijsbegeerte in de Vrije Universiteit. Soms, naar zijne gedachten, volgens het stelsel van Krause ontwikkeld te hebben, verzocht de leeraar zijnen toehoorders hem hunne tegenwerpingen voor te brengen. Aan dit verzoek werd door de studenten nimmer beantwoord en de leeraar vervolgde gewoonlijk zijne les zonder tegenspraak.

Het voorbeeld volgend van Frederic Ozanam, die in de Sorbonne te Parijs, zijnen leeraar Geoffroy wederlegde, stelde Victor Jacobs, bij het eerste aanzoek, de wijsbegeerte van den H. Thomas tegenover die van Krause en redetwistte met goed gevolg met den leeraar. Zijne medeleerlingen, over zulke stoutmoedigheid verbaasd, begonnen te mompelen; maar de jeugd bemint de tegenspraak en telkenmale dat in het vervolg Victor Jacobs de twistrede herbegon, luisterden zijne gezellen met die deelnemende nieuwsgierigheid en die achting, welke eene diepgevoelde overtuiging moet inboezemen.

Victor Jacobs was in de Universiteit van Brussel gekomen op het oogenblik dat de herderlijke brieven van de bisschoppen van Gent en Brugge het onderwijs van de heeren Laurent, Carlier en Brasseur in de Gentsche Universiteit aanklaagden.

De liberale partij was erg misnoegd over die tusschenkomst der bisschoppen; de heer Verhaegen, destijds rector der Vrije Universiteit, had er menige zinspeling op gemaakt in zijne Openingsredevoering van het Academisch jaar. De bespreking van het adres, in antwoord op de Troonrede, rolde bijna uitsluitend over de bisschoppelijke brieven.

Voor Victor Jacobs was het een tot dan ongekend genoegen des namiddags in de Tribunen de beraadslagingen der Kamer van Volksvertegenwoordigers te kunnen volgen. De dag dat M. Frère door drift vervoerd, het gedrag van den eersten Minister, M. Pieter De Decker, als ‘huichelarij’ bestempelde, bevond hij zich op de tweede rij der openbare tribunen. Die buitensporige taal deed een onweer ontstaan, dat in de tribunen weerklank vond. Victor Jacobs was de laatste niet om *tot orde* te roepen. Een toehoorder der eerste rij, vóór den jongen student gezeten, draaide zich vinnig om en aanzag hem strak door zijn oogglas. De blikken, die dan gewisseld werden, hebben elkander later nog menigmaal ontmoet: de toehoorder der eerste rij was Jules Bara.

De hevige bespreking van het adres werd lang voortgezet; door den levendigen woordenstrijd bewogen, vroeg Victor Jacobs aan zijnen bloedverwant M. Veydt, dien hij ontmoette, welke de uitslag der redetwisting zou zijn? - ‘Eene stemming’ antwoordde koelbloedig de oude wetgever. Eerst een weinig onthutst begon Victor Jacobs na te denken, begreep de juistheid van het antwoord en maakte het zich ten nutte.

Weldra gingen de gebeurtenissen den jongen student aanzetten krachtdadiger in den strijd der partijen tusschen te komen. De kwestie der liefdadigheid was aan de dagorde; het Ministerie had aan de Kamers een wetsontwerp over de liefdadigheidsgestichten voorgelegd. Zijne politieke tegenstrevers oordeelden het oogenblik gunstig, om eenen beslissenden aanval te wagen, en de pers bereidde de overdrijvingen van het spreekgestoelte voor. Victor Jacobs trad in het strijdperk en huldigde zijne politieke loopbaan in als voorvechter van de vrijheid der liefdadigheid.

Zekeren dag verscheen in den boekhandel Demortier een klein vlugschrift, getiteld: ‘*La Liberté des Fondations*, *ou la Question des Administrateurs spéciaux*, par un élève de l'Université de Bruxelles.’

Groote onrust ontstond er in de Universiteit bij deze verschijning; eenige studenten teekenden verzet aan tegen dit schrift in de liberale dagbladen, en men deed opzoekingen om den schrijver te ontdekken.

'Ik ben het,' antwoordde Victor Jacobs, 'wederlegt mij, zoo gij kunt. Ik heb mijn recht gebruikt, gebruikt het uwe.' Deze uitdaging bleef onbeantwoord. Het vlugschrift beleefde drie herdrukken.

Door zulken uitslag werd de jonge schrijver aangemoedigd. In 1859 was M. Paul Nève eigenaar van het 'Journal de Bruxelles.' Met bereidwilligheid stelde hij zijn dagblad ter beschikking van den student in de rechten. Inzonderheid voerde er Victor Jacobs een nog al uitgebreiden pennestrijd over de vrijheid van den preekstoel, met baron d'Anethan, van wien hij in 1870 de collega moest worden. Baron d'Anethan stond eene verzoenende oplossing voor, die, zoo hij dacht, door het liberaal Ministerie zou kunnen aangenomen worden. Victor Jacobs prees de oplossing, die aan de Katholieken volledige voldoening gaf. De heer d'Anethan, die in de artikels, welke hem wederlegden, de gewone redactie van het dagblad niet herkende, vroeg aan M. Nève den naam van zijnen tegenstrever. 'Ik kan hem u niet zeggen,' antwoordde deze, 'maar,' voegde hij er glimlachend bij, 'gij hebt u kunnen overtuigen dat het de eerste de beste niet is.'

Omtrent denzelfden tijd liet Victor Jacobs in de *Revue Belge et Etrangère* twee filosofische studiën verschijnen: eene critiek over *l'Essai de Philosophie religieuse* van M. Saisset en eene verhandeling over *le Surnaturel*; de[z]e werken, diep doordacht, vestigden de aandacht der geleerden op den schrijver.

In 1860 bekroonde Victor Jacobs op eene schitterende wijze zijne hoogere studiën; op het einde der maand Juli onderging hij met de grootste onderscheiding zijn laatste exaam van Doctor in de Rechten.

***

Nadat haar zoon zijne studiën voltrokken had, vestigde Mevrouw Jacobs zich weder te Antwerpen. De jonge doctor in d rechten deed zijne proefjaren bij M. Jacques Cuylits, ouden vriend van wijlen zijn vader; gedurende drie jaren had hij er voor makker Constantin Biart, die van 1878 tot 1884 liberale senator van Antwerpen was, en Frederik Delvaux, sedert voorzitter der liberale Associatie. Rond de groote tafel der studie werd er bij afwezigheid des patroons nog al eens warm geredetwist, maar bij dezes terugkomst werd de gestaakte arbeid hernomen en wie werken wilde, vond daar ruime gelegenheid toe.

De werkzaamheid van Victor Jacobs bepaalde zich echter niet bij het nazien der zaken van zijnen patroon.

Zijn geest nam hoogere vlucht, hij beoefende gerechtelijke vraagstukken van meer algemeen belang. In 1862, als gansch Antwerpen over de krijgsdienstbaarheden bekommerd was, gaf hij een werkje in druk, dat er veel toe bijdroeg om de aandacht zijner medeburgers op hem in te roepen. Dit vlugschrift was getiteld: *Etude sur les Servitudes légales*. Eenige maanden later gaf hij een belangrijk werk uit: *La Révision du Code pénal dans ses rapports aver la liberté de la chaire.*

Van dezen oogenblik was Victor Jacobs gedurig bezorgd met de twee groote belangen, waaraan zijne geheele loopbaan werd toegewijd: de welvaart van Antwerpen en de godsdienstige vrijheid.

Zijn lang verblijf in Frankrijk had hem de Vlaamsche taal wel eenigszins doen verwaarloozen. Hij wilde deze leemte aanvullen en begon zijne moedertaal met

onafgebroken iever aan te leeren. Frederik Gheysens, zijn neef, later zijn schoonbroeder geworden, deelde met hem dezen krachtvollen arbeid. Ras hadden zij het Vlaamsch hunner eeste kinderjaren herwonnen, en men zag Victor Jacobs op het spreekgestoelte der meetings het woord voeren met even veel gemak als ieder Antwerpenaar van echte afkomst. Indien hij in de verdediging der Vlaamsche zaak immer de bezadigdheid en den verzoeningsgeest wist aan te prijzen, die de duurzame uitslagen verzekeren, kan men toch bevestigen dat deze rechtvaardige zaak geen verkleefder partijganger telt.

Er is geen advokaat, wiens naam met eenigen glans op het spreekgestoelte der gerechtszaal schittert, of hij wordt vroeg of laat door het politiek leven opgeëischt. Vóór Victor Jacobs nog zijne stagie had geëindigd, werd reeds deze waarheid bevestigd.

Op een der eerste dagen van Januari 1863, terwijl men in de verhoorzaal der rechtbank van koophandel van Antwerpen, de zaken opriep, naderde M. Blondel, een der dekens der Antwerpsche balie en voorzitter der Conservatieve Vereeniging, den jongen stagist en vroeg hem:

- Jacobs, zijt gij vijf en twintig jaar?
- Neen, M. Blondel.
- Dat is spijt....
- Maar binnen eenige dagen zal ik zoo oud zijn.
- Dat is goed! Dan zijt gij onze man in de maand Juni.

Deze woorden werden eenige maanden later door de politieke vrienden van M. Blondel en door het kiezerskorps bekrachtigd.

Op 9 Juni 1863 kwam de naam van Victor Jacobs zegepralend uit de stembus met eene meerderheid van 500 stemmen.

***

Van dan af begon voor V. Jacobs die veelbewogene parlementaire loopbaan, waarin zelfs zijne meest verbitterde tegenstrevers zijne schitterende begaafdheden erkennen moesten. Tweemaal, in 1870 en in 1884, was hij minister, en tweemaal werd hij onder den druk van vijandelijke straatbetoogingen, na een kortstondig maar uiterst werkzaam bestuur, in den Ministerraad door een zijner collega's der Kamer vervangen. Aan de bespreking van al de vraagpunten van eenig belang, nam hij in de Kamers onvermoeid deel, en veroverde er zich door zijn ongewoon redenaarstalent, zijn juisten blik en fijnen geest eene onbetwistbare eereplaats. Hoeveel diensten de achtbare afgevaardigde reeds aan zijne partij en aan het land bewezen hebbe, toch is hij nog slechts in de volle kracht van den mannelijken leeftijd en dus waarschijnlijk geroepen, om in het Bestuur van den Lande nog eene gewichtige rol te spelen. En al kan ook zijn streven niet van allen goedkeuring en steun verwerven, toch zal het *Lang leve!* den Heer Victor Jacobs bij zijn jubelfeest door zijne partijvrienden toegewenscht, rechtzinnig beaamd worden door alle burgers, die voor de eer van hun vaderland betrachten, dat al de staatkundige gezindheden, in 's Lands Kamers door de waardigsten en talentrijksten vertegenwoordigd worden.

De Vaticaansche tentoonstelling.

Wij geven in dit nummer de afbeelding van eene der belangrijkste inzendingen voor de Vaticaansche tentoonstelling: eene schilderij, welke een der grootste sieraden uitmaakt van de zaal, bestemd voor de kunstwerken van dien aard Het aangrijpende doek is een geschenk van den bisschop en de geestelijkheid van Bergamo, die het te danken hebben aan het penseel van den Italiaanschen schilder Loverini. Ofschoon het tafereel slechts weinig personen telt, trekt het algemeen de aandacht om de buitengewone kracht van uitdrukking, de grootsche teekening, het levendig coloriet en de onberispelijke strengheid van intonatie. Het stelt voor: de H. Grata met het hoofd van den onthalsden martelaar Alexander in de handen.

De machtige verbeelding van den kunstenaar heeft aan dat onderwerp al de kracht en al de poezie weten te geven van de christelijke opvatting, terwijl de samenstelling

daarentegen aantrekkelijk is door hare nieuwheid. Het lichaam van den martelaar, waarvan het hoofd is afgehouwen, vertoont op het levendigst het rood der aderen en de spieren van den hals, terwijl het in zulk eene natuurlijke houding nederligt, dat men wanen zou de werkelijkheid voor zich te hebben. Enkele krachtige en juiste penseeltrekken doen de wapenrusting van den krijger uitkomen.

De H. Grata staat rechtop en houdt, terwijl zij het hoofd van den christen held eerbiedig tegen de borst klemt, den blik ten hemel gericht, waar eene schaar van engelen in eene fraai gebogen lijn de treffende groep omzweeft. Op den achtergrond onderscheidt men een paar figuren van Christenen, vrome belangstellenden, die langs een lager aangegeven weg hierheen komen, om het lichaam te vereeren van den nieuwen martelaar voor Christus.

De uitvoering der schilderij wordt als meesterlijk geroemd, vooral omdat het sterk vooruittreden der eene figuur in het minst niet schaadt aan de uitwerking der andere; maar nog bewonderenswaardiger is de hemelsche kalmte, die van het gelaat der edele vrouw straalt. Het werk van professor Loverini doet in één woord den kunstenaar eer aan, wiens talent de gedachte, die hem bezielde, zoo heerlijk en krachtig heeft weten uit te drukken.

Op den buiten.

Lang heeft het schoone weer op zich laten wachten, maar eindelijk toch is het volop Lente geworden, terwijl de barometer eene reeks van zachte, zonnige dagen belooft. Met blij vertrouwen heeft de familie dan ook haar buitenverblijf betrokken; zoo lang reeds had mevrouw er reikhalzend naar uitgezien, vooral met het oog op haar kleinen lieveling, wien de dokters de sterkende buitenlucht krachtig aanbevolen hebben.

Vandaag nu is het weder recht heerlijk. De jonge moeder is dan ook al vroeg met den kleine aan de hand naar buiten gewandeld, om hem van het koesterende zonneken en den gezonden geur van bosch en wei te laten genieten. Een landelijk houten hek, achter aan het buitengoed, verleent rechtstreeks toegang tot het vrije veld; daar weet moeder in de luwte een zonnig plekje, waar zij haar lieveling in het mollige gras neervlijt. Hoor den deugniet eens kraaien van pleizier, nu moeder hem op al de schoone bloempjes wijst, die hem van alle kanten als vriendelijke oogen toepinken! Dat is ander tijdverdrijf dan het fraaie speelgoed 's Winters in de muffe kinderkamer, die slechts uitziet in de sombere straat met hooge, donkere huizen! Daar zal de jongen van opknappen en als het weer maar blijft meewerken, dan ziet moeder haar lieveling, die in den Winter nog een kwijnend ventje was, binnen weinige weken ontwikkeld tot een ‘kind als eene wolk.’

De Christusroos.

Onder dezen naam i[s] in de laatste jaren bij onze oostelijke naburen eene nieuwe sierplant in zwang gekomen, die tot dusver slechts op de eenzame hellingen der Alpen in het wilde tierde en thans in de vorstelijke lusthoven prijkt. De toenemende liefhebberij voor bloemen vraagt van het plantenrijk telkens nieuwe sieraden voor woning en gaarde. Daarom leggen vele bloemkweekers er zich ijverig op toe, uit de bekende bloemsoorten, door kruising en veredeling, nieuwe verscheidenheden te

ontwikkelen wijl andere in afgelegen bosch- en bergstreken, op ontdekking uitgaan, ten einde de Europeesche tuin- en kamerflora met nog onbekende sierplanten te verrijken.

De Christusroos nu, door de wetenschap *Helleborus niger* gedoopt, mag eene kostbare aanwinst voor onze bloemengaarden genoemd worden. Het is eene in alle opzichten hoogst merkwaardige plant. Komt namelijk de Herfst met zijne vernielende nachtvorsten en liggen alle andere bloemen geknakt ter aarde, als wachtten zij op het dikke sneeuwkleed om beschutting te vinden tegen de guurheid van den Winter, dan begint de Christusroos eerst recht te leven. Dan kiemt en spruit het onder haar groen bladerdak, en weldra gluren de eerste bloemen van onder het loover uit. Ondanks sneeuw en koude richten de kopjes zich op, als wilden zij den voorbijganger groeten en hem zeggen dat de natuur ook onder de witte doodswade er nog aan denkt het oog van den mensch te verblijden.

Gelijk reeds is opgemerkt zijn de Alpenlanden en wel in het bijzonder Stiermarken het eigenlijke vaderland der plant; doch zij tiert ook in alle noordelijk gelegen streken.

Terwijl de bloemenvorm zoo groot en schoon is als die der *Euxaris amazonica*, wisselen hare kleurschakeeringen af van het zuiverste wit en van geel met orchideeachtige teekeningen, door roze- en carmijnrood heen, tot het donkerste bruinrood, in alle zuivere hoofd- en middeltonen; en elke nieuwe uitzaaiing levert, ten gevolge van kunstmatige bevruchting, voor alle kleuren en vormen nieuwe vertegenwoordigers.

Als men nu in overweging neemt, in welken rijken overvloed de Christusrozen bloeien, in maanden, die het armst aan bloemen zijn: November, December en Januari, dan zal men toegeven dat eene door de natuur zoo rijk uitgeruste plant als een bevoorrechte lieveling verdient te gelden.

Of wij de nieuwe sierplant ook spoedig in onze vaderlandsche tuinen zullen begroeten, valt moeielijk te zeggen, daar deze *helleborus* zich slechts langzaam laat voortplanten. Overigens is hare aankweeking niet bijzonder moeilijk: twee gelijke deelen blad- en heideaarde, goed met zand vermengd, vormen den bodem, waarmee zij zich vergenoegt. De zaden worden ongeveer twee en een halven centimeter met aarde bedekt, en is dit in den Herfst geschiedt, dan ontluikt de plant in Januari, waarna men ze in het najaar kan uitpoten, om ze in den Winter prachtig te zien bloeien.

Eene misdaad op den bodem der Zee.
Avontuur van een Duiker.
(*Slot.*)

‘Ik was als kind dikwijls getuige van huiselijke twisten en zag heel goed wat mijne brave moeder uitstond. Toen zij voor eenige jaren stierf, wist ik niet hoe ik het zou uithouden. Ik begreep dat mijn stiefvader een hekel aan mij had, maar gelukkig werd er een testament gevonden, dat moeder al voor jaren had laten opstellen. Het wees mij als eenige erfgenaam aan van moeders heele vermogen; mijn vader kreeg alleen het beheer van de zaak en wat die opleverde. Uitdrukkelijk was het hem verboden iets van mijn eigendom te vervreemden of weg te doen. Van dien tijd af scheen vader zich bezonnen te hebben; want hij dronk niet meer zooveel als vroeger en het gelukte hem de zaak zoover te brengen als ze nu is. Hij was gedwongen mij in huis te houden en over zijne behandeling heb ik eigenlijk geen klagen; misschien is hij bang, dat ik

anders bij mijn voogd klachten over hem zou inbrengen. In zooverre ging alles goed, totdat voor een half jaar Olaf Nielsen hierheen kwam. Weldra waren mijn stiefvader en hij dikke vrienden en ik kwam er spoedig achter, dat hij er op uit was mij te trouwen, om mijn vermogen in handen te krijgen. U moet weten dat ingeval van een huwelijk mijn man het beheer van mijn vermogen zou krijgen en Olaf heeft zeker met mijn stiefvader afgesproken, met hem te zullen deelen, als hij kans zag mij tot dit huwelijk over te halen. Op het oogenblik hebben we het zoo druk in huis, dat ze mij wel met rust moeten laten; maar nu is er, zooals u weet, iets anders tusschen gekomen. Natuurlijk moet dat voor mijn stiefvader stil gehouden worden tot ik mondig ben en hij niets meer op mij te zeggen heeft. Maar afgezien daarvan zou ik Martin niet graag blootstellen aan onaangenaamheden met Olaf of mijn stiefvader; want ze zouden zich niet ontzien, het op hem te wreken, dat hij hunne plannen in den weg staat. Daarom heb ik, om alle moeite voor te komen, Martin maar niet

VATICAANSCHE TENTOONSTELLING. - De H. Grata met het hoofd van den onthalsden martelaar Alexander.

OP DEN BUITEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J.R. WEHLE.

eens gezegd dat Olaf zijn mededinger is. Hij heeft nu evenwel van u gehoord, hoe het met Olaf staat, en daarom wilde ik u verzoeken, Martin gerust te stellen, daar hij boos op mij schijnt, omdat ik hem alles niet verteld heb. En dan heb ik nog een verzoek,' zoo besloot Thyra en legde hare kleine hand op mijn arm, terwijl ze mij met hare blauwe, schitterende oogen smeekend aanzag: 'Waarschuw Martin en spoor hem dringend aan, toch op zijne hoede te wezen. Olaf ziet scherp; hij heeft zich al nu en dan een schimpscheut op den "vreemden indringer, den mof" laten ontvallen, en mij daarbij zoo nijdig aangekeken, dat ik bang ben, of hij niet alles vermoedt. Wees zoo goed en laat, wat ik u bidden mag, Martin nooit met Olaf te gelijk te water gaan; ze zijn dan samen alleen, geheel van de wereld afgesloten, en wat daar in de diepte gebeurt, daar kraait geen haan naar.'

'Ge maakt u al te ongerust, beste kind,' zei ik geruststellend; 'vooreerst geloof ik niet dat Nielsen nog lont geroken heeft, zooals gedenkt, en ten tweede ben ik volstrekt niet bang dat hij onder water eene vechtpartij met zijn mededinger zou aangaan durven: want dat zou voor hem minstens even gevaarlijk zijn als voor den ander: het minste toeval zou zijn dood kunnen wezen. Daarom zou ik niet denken dat Nielsen, hoe nijdig en valsch hij ook zijn mag, zoo dwaas zal wezen van het zijn mededinger onder water lastig te maken; vooreerst zou de uitslag van zoo'n aanval al heel twijfelachtig zijn, en ten tweede begrijpt hij wel dat hij zich rechtstreeks aan verdenking zou bloot geven.'

Thyra wilde daar nog iets op inbrengen, maar op dat oogenblik kwam juist haar vader terug en zij maakte dus dat zij wegkwam.

De verschijning van den herbergier, die zichtbaar half bedronken uit de stad terugkeerde, was mij volstrekt niet welkom, en toch bracht hij ons eene pleizierige boodschap. In de haven van G. was namelijk een Duitsche kanonneerboot binnengeloopen, die daar een poosje moest blijven liggen om nieuwe bevelen af te wachten. Met luid hoezee begroetten onze matrozen, duikers en verdere manschappen die aangename tijding en aanstonds werd besloten reeds den volgenden Zondag naar G. te gaan, om onzen landslieden een bezoek te brengen.

Vóór er echter van dit bezoek iets komen kon, zou er nog een ongeluk gebeuren, juist zooals Thyra gevreesd had. Wij hadden op een der volgende dagen zoo wat een uurtje gewerkt en Martin bevond zich met een ander vakgenoot onder water, toen deze laatste plotseling met de signaallijn het teeken gaf en spoedig daarop aan de oppervlakte kwam. De duiker behoeft namelijk door vasthouden slechts de klep te sluiten, waardoor de uitgeademde lucht weer ontwijkt, om aanstonds naar boven te schieten, daar in dit geval zijn heele pak en de ruimte van zijn helm met lucht gevuld wordt, die de massa van zijn lichaam zoo licht maakt, dat hij als een elastieke bal in het water onweerstaanbaar naar de oppervlakte gedreven wordt.

De duiker had zich met eene bijl aan het been verwond en wel bij eene poging om in het tweede, met metalen staven geladen schip te dringen, dat overzij gezonken was en reeds erg begon te verzanden. Hij moest natuurlijk aanstonds ontkleed en verbonden worden, en ik gaf last dat een man van de volgende aflossing zich zou klaar maken om hem te vervangen. Toen ik volgens voorschrift de uitrusting van den man, vóór hij zich te water begaf, onderzocht, zag ik tot mijn schrik dat het Olaf Nielsen was. Eigenlijk gezegd was die schrik alles behalve gegrond; want Nielsen lag werkelijk aan de beurt, en het was toch onverschillig of hij dan wel een ander

naar beneden ging. Maar ik dacht aan Thyra en haar dringend verzoek, Nielsen toch niet te gelijk met Martin onder water te laten werken.

Een oogenblik aarzelde ik nog en overlegde bij mij zelven of ik Nielsen niet onder het een of ander voorwendsel terug kon houden; maar reeds was de helm op zijn kuras vastgeschroefd, de glasschijf voor het gezicht dichtgemaakt, en een oogenblik later had Nielsen het schip verlaten, om zich langs den trap, die naar het water voerde, in de diepte te begeven. Ik trachtte mij zelven gerust te stellen en te bedenken dat ik mij nutteloos belachelijk zou maken, door mij even angstvallig te toonen als Thyra, wier genegenheid natuurlijk overal gevaren voor den jonkman duchtte.

En toch deed ik er verkeerd aan, den man niet te weerhouden, die zich thans te water begaf met het bepaalde voornemen - zooals later bleek - eene misdaad te plegen.

Toen Nielsen beneden kwam en met behulp van zijne lamp het terrein opnam, ontdekte hij spoedig Martin, die met eene bijl bezig was de planken van den scheepswand stuk te slaan, ten einde er binnen te komen. Olaf naderde hem zoo dicht dat beider koperen helmen elkander raakten; op die manier kunnen namelijk de duikers, als zij luid en duidelijk spreken, elkander tamelijk wel verstaan.

Martin luisterde aandachtig en hoorde Nielsen tot hem zeggen:

‘'t Is gek, hier zoo te staan tobben. Ik zie kans om veel gemakkelijker binnen die kast te komen: we zullen probeeren of we een van de luiken open kunnen krijgen; als wij er eerst het zand maar afhebben....’

Gezamenlijk begonnen beiden nu het schip te onderzoeken en bemerkten al spoedig, dat op een der luiken, ten gevolge der sterke overhelling van het schip, niet al te veel zand lag. De poging om het luik vrij te krijgen gelukte en nu zetten de beide duikers er hunne bijlen tusschen, om de gezwollen valdeur op te lichten. Na groote moeite slaagden zij hierin en nu vertoonde zich als een donkere gapende afgrond de ingang tot het met water gevulde vaartuig.

Het was intusschen niet zonder gevaar, langs dit gat binnen te kruipen, en Martin draalde nog een oogenblik, tot wederom de helm van Nielsen den zijne raakte en hij de woorden opving: ‘Kruip er maar in, ik zal buiten een oog in het zeil houden, en help u wel als er onraad komt.’

Martin besloot voorzichtig in de binnenruimte van het schip af te dalen, daar er gevaar bestond dat hij in het onbekende terrein ergens met zijne luchtbuis of zijne signaallijn mocht blijven hangen en hem zoodoende de gemeenschap met de oppervlakte afgesneden zou worden. Hij zorgde daarom wel, iets van de uitgeademde lucht terug te houden, zoodat zijn duikerspak eenigermate opzwol en hij, bij zijne neerdaling in het schip, in het water bleef zweven, zonder een val te kunnen doen, daar zelfs de zware looden zolen aan zijne voeten hem slechts langzaam deden zinken.

Het schijnsel zijner lamp, dat alles rondom hem spookachtig verlichtte, deed hem weldra erkennen dat hij zich in de kapiteinskajuit bevond. Verschrikkelijk had het water hier huis gehouden; de tusschenwanden, welke de kajuit van de machinekamer en het vooronder scheidden, waren uiteengeslagen en zeevaartkundige instrumenten, meubels, voorwerpen van allerlei aard dreven in de akeligste wanorde door elkander.

Eensklaps ging Martin's lamp uit en te gelijk voelde hij een stoot van het water op zijn helm; toen hij daarop eene beweging wilde maken, merkte hij dat hij met zijne luchtbuis ergens vastzat, daar deze hem in zijne beweging belemmerde.

Een vreeselijke schrik maakte zich van den ongelukkige meester, daar hij aanstonds op de gedachte kwam dat het luik dichtgevallen, zoo niet met opzet dichtgegooid was en hij dus reddeloos in het schip was opgesloten. Of de luchttoevoer nu reeds door het platdrukken van de luchtbuis was afgesneden, kon hij niet weten. Het

eigenaardige toestel is namelijk zoo ingericht, dat de duiker nog voor vier of vijf minuten lucht in voorraad heeft, nadat de verbinding met de oppervlakte heeft opgehouden.

In zulk een oogenblik schieten iemand de gedachten met bliksemsnelheid door het hoofd, en met vreeselijke duidelijkheid zag Martin in, dat de verraderlijke Nielsen met opzet het luik had dichtgeworpen, om hem hier beneden een ijselijken dood te doen sterven. Ja, binnen minder dan eene seconde was het hem tot verpletterende zekerheid geworden, dat hij hier als slachtoffer van Olafs boosaardige haatdragendheid moest omkomen. Waarschijnlijk had deze er de lucht van gekregen, dat Martin zijn mededinger was en besloten zich op de eenvoudigst mogelijke wijze van hem te ontdoen. Wie kon hem bewijzen dat hij het luik opzettelijk gesloten had? Kon dat niet evengoed door een onvermijdelijk toeval zijn dichtgevallen? Hij behoefde er niet eens iets van te weten, dat Martin door het luik in het schip gedrongen was.

Door wanhopig rukken poogde Martin zich te bevrijden, doch hij bleef met de signaallijn en de luchtbuis vastzitten en kon geen voet verzetten. Hij hield kort beraad: omstreeks vier minuten had hij nog te leven; dit waarborgde hem de lucht, die zich in het toestel bevond, zelfs al was overigens door de samendrukking der buis alle luchttoevoer afgesneden. Dan echter zou hij moeten stikken of, zoo hij de glazen plaat van zijn helm verbrijzelde, moeten verdrinken.

Hij nam een wanhopig besluit: het mes trekkende, dat ieder duiker rechts aan zijn gordel draagt, sneed hij de signaallijn door en na eenige vergeefsche pogingen ook de luchtbuis. Zoo kon hij zich ten minste vrij bewegen en met de handen voor zich uitgestrekt deed hij eenige schreden voorwaarts in de duisternis. Hij voelde geen tegenstand tot hij plotseling met den voet tegen een ijzeren voorwerp stiet, waardoor hij bemerkte dat hij in de machinekamer was aangeland. Op hetzelfde oogenblik zag hij vóór zich in het water eene heldere schemering; hij ijlde er op toe en zag dat zij kwam van het licht aan de oppervlakte, dat flauw tot in deze diepte doordrong en door een groot dik glas in de machinekamer viel. Dergelijke groote, ronde glasschijven vindt men meestal in de machinekamers der stoombooten, en voor zulk een raamje stond of liever zweefde Martin.

Al aanstonds was de gedachte bij hem opgekomen, de ruit te verbrijzelen en zich door het gat een uitweg te banen. Maar waar zou hij zoo gauw een voorwerp vinden om het zware glas stuk te slaan?

Iedere seconde was kostbaar. Martin wist dat hij nog slechts voor hoogstens twee minuten levenslucht had: dàn was hij verloren.

Hij greep naar de looden zolen aan zijne voeten maakte een daarvan los en sloeg ze met de kracht der wanhoop tegen de glasruit. Zijne pogingen schenen aanvankelijk tevergeefs, doch na eenige slagen vloog eindelijk het glas met een geweldigen knal in duizend stukken, terwijl de druk van het binnenstroomende water Martin wild achteruit wierp. Met de uiterste inspanning werkte hij zich echter weder naar de opening, waardoor hij nog dacht te kunnen ontkomen.

Op het oogenblik dat zijne handen, zonder zich om de glasscherven te bekommeren, die nog aan de koperen sponning zaten, den rand der opening vatten, overviel hem de vreeselijke gedachte, dat het gat mischien te klein zou zijn om hem door te laten. In de uiterste vertwijfeling trok hij zich op en wrong met geweld zijn lichaam door de opening. Wel knarsten de glazen platen in zijn helm, als dreigden zij te breken; wel voelde hij hoe het koperen beslag van helm en kuras verbogen werd en het ingedeukte metaal zijne spieren en beenderen beknelde, maar een oogenblik daarna was hij er toch door!

Hij sloot de klep, waardoor de verbruikte lucht ontsnapt, en was daardoor binnen een oogwenk aan de oppervlakte, wier licht hij gevreesd had nooit meer te zullen aanschouwen, en dat hij thans met onbeschrijflijke vreugde begroette.

Op hetzelfde oogenblik bemerkte hij echter dat de luchtvoorraad was uitgeput, hij voelde hoe zijne longen als verlamd werden en eene doffe zwaarte hem op de hersenen drukte; daarop verloor hij geheel het bewustzijn.

Ondertusschen hadden wij boven op het

duikerschip bange minuten doorleefd. Nauwelijks was Nielsen eenigen tijd onder water, toen de man, die Martin's signaallijn los in de hand hield, mij zeide: ‘De lijn zit vast.’

Te gelijker tijd riep de man, die op den manometer aan de luchtpomp moest acht geven: ‘De luchtbuis is verstopt.’

Een geweldige schrik beving ons, toen daarop een derde man riep: Er komen geene luchtblazen meer boven.’

Zoodra namelijk de duiker zich onder water bevindt, al is het op nog zoo'n aanmerkelijke diepte, stijgt de verbruikte lucht, die langs eene vernuftig aangebrachte, voor het indringen van water beveiligde klep ontwijkt, in blaasjes naar de oppervlakte, aldus de plaats verradend, waar de duiker bezig is.

Die blazen bleven thans achterwege en derhalve moesten beide duikers in gevaar verkeeren. Met koortsachtigen haast maakten twee anderen, die tegen mogelijke ongevallen altijd klaar staan, zich gereed om hun ter hulp te snellen. Zij trokken in allerijl hun pak aan, zetten de helmen op en daalden in de diepte af; want dat daar een ongeluk moest plaats gehad hebben, leed geen twijfel.

Onmiddellijk daarop riep de man, die de signaallijn van Nielsen in de hand had, mij toe, dat die ook vast zat, en in mijne ontstelde verbeelding spiegelde zich reeds het beeld af, dat mij de beide mededingers in vreeselijken tweekamp op den bodem der zee vertoonde.

Plotseling deed echter een vreugdekreet onzer manschappen mij begrijpen dat er iets anders moest plaats gehad hebben. In de onmiddellijke nabijheid van het schip zag ik een helm opduiken en vervolgens de opgeblazen gedaante van een duiker aan de oppervlakte komen. Met weinige grepen hadden een tiental handen den drenkeling aan boord getrokken en weldra de glazen voorplaat uit zijn helm losgeschroefd.

Wij staarden in het paars en blauw geworden gezicht van Martin, die er verschrikkelijk uitzag; was er slechts enkele minuten getalmd, zijn dood zou onvermijdelijk geweest zijn. Thans echter trok de blauwe lijkkleur allengs weg, zijne lippen openden zich om gretig de ontbeerde lucht in te zwelgen; daarop welfde een diepe zucht de borst van den schier gesmoorden Martin, en hij was gered. Men legde hem op het dek neer; na hem eerst van den helm te hebben bevrijd, werd er nu, en niet zonder kwade vermoedens, een onderzoek ingesteld; doch zijn lichaam toonde niet het minste spoor van eenige aanranding. Hij scheen dus alleen door gebrek aan lucht bezwijmd te zijn geraakt.

Thans gaven de beide juist neergedaalde duikers het teeken, dat zij wenschten te worden opgehaald en met allen spoed volgden hunne kameraden aan boord dien wenk op. Zij kwamen met doodsbleeke gezichten boven, en toen de helmen afgeschroefd waren, verhaalden zij hoe Nielsen beneden dood op het schip lag en met geene mogelijkheid daarvan was los te krijgen. Zijn luchttoestel was gebroken en de verbinding tusschen de buis en den mond afgesneden.

Aanstonds gaf ik nog twee andere duikers last, zich gereed te maken en met de twee eerste naar beneden te gaan.

Ondertusschen was Martin weer tot het leven teruggekeerd en kon naricht geven van hetgeen er onder water had plaats gehad. Spoedig daarop kwam er een teeken van twee duikers, die opgehaald wilden worden, en grootendeels door de lucht in hunne toestellen gedragen, zweefden zij naar boven met het ontzielde lichaam van Nielsen in hun midden. Wij ontdeden den ongelukkige in allerijl van helm en kleeding,

maar alle pogingen tot redding bleven vruchteloos. Olaf was dood: hij was het slachtoffer van zijne eigene boosaardigheid en wraakzucht geworden.

Naar wij uit de omstandigheden konden opmaken, moest het daarbij volgenderwijze zijn toegegaan. Op het oogenblik dat hij het luik dichtwierp, waardoor Martin in het schip was doorgedrongen, was hij met zijn duikerpak tusschen de valdeur beklemd geraakt en zoodoende op het luik gevallen, terwijl hij in zijn val het luchttoestel verbrijzelde. Daar hij aan het scaphander-toestel gewoon was, waarbij de lucht onmiddellijk door den helm wordt toegevoerd, had hij in zijn boos opzet aan dat nauw luisterende gedeelte van zijne uitrusting niet eens gedacht. Van allen luchttoevoer afgesneden en aan eene plooi van zijn costuum vastgehouden, was hij buiten staat zich te bewegen en had, naar het scheen, noch de kracht, noch de tegenwoordigheid van geest gehad om zich met zijn mes los te snijden. Klaarblijkelijk moest hij snel gestikt zijn.

Het verwekte groote opschudding aan het strand, toen wij met het lijk van Nielsen terugkeerden en Erik Honger ging te weer als een bezetene, toen hij hoorde dat zijn vertrouweling er het leven bij had ingeschoten. Misschien was hij mede in het complot gewikkeld en begreep hij wel wat de aanleiding tot het noodlottig geval moest geweest zijn.

Uit het nauwkeurig ingestelde rechterlijk onderzoek bleek ten duidelijkste, dat de schuld alleen op Nielsen neerkwam en ook dat hij met voorbedachte rade een moord had willen plegen. Tevens bezwaarde dat onderzoek Erik Honger in die mate, dat hij op zekeren dag spoorloos verdwenen was.

Zonder verder ongeval konden wij veertien dagen later onzen arbeid ten einde brengen en naar Hamburg terugkeeren. Vooraf woonden wij echter nog eene bescheidene huwelijksplechtigheid bij: het was de bruiloft van Thyra en Martin. Het meisje had haar vermogen uitbetaald gekregen en voer nu met ons naar Hamburg, waar de jonggehuwden een logement voor zeelieden gingen opzetten. Martin heeft zijn beroep van duiker geheel opgegeven, maar zijne bloeiende en beklante zaak wordt nog bij voorkeur door duikers bezocht en gaarne luistert ieder naar zijn verhaal van de misdaad op den bodem der zee, die hem bijna het leven had gekost, maar bij slot van rekening nog tot zijn geluk heeft gestrekt.

De holle boom.
Novelle van
A. Palm.
(*Vervolg.*)

Ik dacht zulks ook en ging heen. Toen vader tehuis kwam, wilde hij terstond naar Valeska gaan om te zien, hoe het met haar was. Ik stelde hem echter gerust en beiden dachten wij niets kwaads. Den volgenden morgen in de vroegte kwam mijne kamenier mij zeggen, dat het in Valeska's kamer zoo buitengewoon stil bleef. Ik voor mij geloofde echter, dat zij nog sliep, en dat er geene reden was tot bezorgdheid. Doch bij het ontbijt kwam zij ook niet beneden, en vader zond nu eenige lekkernijen naar hare kamer. Marie keerde spoedig terug en zeide, dat zij op haar voortdurend kloppen geen antwoord ontvangen had. Nu gevoelde ik eenigen angst en snelde de trappen op. Ik beproefde de deur te openen, doch tevergeefs, en liet nu vader roepen.

In een oogenblik was hij bij ons; zijn gelaat was bleek en zijne handen beefden. Eindelijk werd de deur opengebroken. Wij vonden de kamer ledig, het bed onaangeroerd. Geen spoor was er van Valeska te ontdekken. Mijn vader verloor bijna

zijn verstand. Hij was als vernietigd, doch wilde niet gelooven, dat zij weg was. Waarom en waarheen zou zij gegaan zijn? Er moet haar het een of ander ongeluk overkomen zijn, verklaarde hij. Misschien was zij op eene wandeling in het meer gevallen, misschien hadden roovers haar vermoord - alles scheen hem waarschijnlijker dan de vlucht. Het was bedroevend hem te zien. Voortdurend riep hij zijne overledene geliefde aan om haar te verzekeren, dat haar kind niet omgekomen was uit nalatigheid. De geheele nabuurschap werd in beweging gebracht, de bosschen doorzocht, meren en vijvers afgedregd, belooningen uitgeloofd - alles te vergeefs. Wij vonden geen spoor van Valeska.

Na eenigen tijd kwamen er brieven van de beide heeren, die intusschen van het gebeurde onderricht waren. Uit Arno's schrijven sprak verwondering, uit Roberts brieven verontwaardiging.

Maanden verliepen, zonder eenig bericht ingewonnen te hebben aangaande de verlorene. Arno sprak van haar in al zijne brieven met innige deelneming, en ook hij scheen zich geene voorstelling te kunnen vormen van hetgeen met haar geschied kon zijn. Robert maakte steeds melding van haar, doch altijd met verontwaardiging over eene persoon, die hij niet voldoende aanduidde.

Toen de Winter kwam, verergerde de toestand mijns vaders. Als de wind loeide en de regen tegen de vensters kletterde, kon hij geen oogenblik rust vinden.

Op zekeren dag in Maart, toen de regen in stroomen nederviel, de koude noordenwind huilde, en overal koude, somberheid en verlatenheid heerschten, was vader erger dan gewoonlijk. Het was avond geworden en stikdonker, en terwijl ik las, scheen het mij meermalen toe, als hoorde ik een geruisch voor het venster, alsof zich daar iemand bewoog. Ik ging er heen, doch kon door de duisternis niets bemerken. Plotseling deed zich van buiten een zwaar gekreun hooren. Vader sprong ontsteld van zijn stoel op. Ik opende de glazen deur, die naar buiten leidde en verliet het huis. Vader volgde mij, en daar zagen wij op den grond uitgestrekt, geheel van den regen doorweekt en verstijfd, eene gestalte liggen, die wij als Valeska Bruhn herkenden.

Met een kreet, zooals ik er nog nooit een gehoord had, vatte mijn vader haar aan en hief haar op. Ach, Bertha, het was een ontzettende aanblik. Zij had veel van den regen te lijden gehad en door het hoesten was er eene ader gesprongen. Vader droeg haar in zijne kamer, legde ze naast den haard en belde om hulp. Geene moeder kan bij het ziekbed van haar kind bezorgder zijn, dan hij voor haar was.

‘Zij is weder tot mij gekomen, mijne Valeska, - mijn arm, arm kind!’ riep hij uit.

Maar Valeska hoorde zijne woorden, die slechts liefde ademden, niet. Geneesheeren en oppassters werden bij het ziekbed geroepen; alles wat menschelijke bekwaamheid en zorgvuldigheid vermocht, werd voor haar gedaan; doch alles was te vergeefs. De geneesheeren verklaarden, dat zij sterven zou aan longontsteking, een gevolg van hevige verkoudheid, en aan uitputting door bloedverlies. Er bestond geene hoop meer om haar leven te redden, ja, niet eens de hoop om hare geschiedenis te vernemen. Na eenige uren zagen wij, dat zij ons herkende. Hare oogen vestigde zij vol liefde op het aangezicht mijns vaders. Hij snikte als een kind; zij strekte de handen naar hem uit en beproefde te spreken; doch zij was niet in staat een enkel woord te uiten. De geneesheeren verklaarden, dat zij den volgenden dag niet zou overleven.

‘Zij moet de kwellingen van den honger en van de koude op eene verschrikkelijke wijze ondergaan hebben, daar het zoo ver met haar gekomen is,’ zeide een hunner.

Toen mijn vader dit hoorde, sloeg hij zich op de borst en trok aan zijne haren als een wanhopige.

‘Mijn arm, ongelukkig kind!’ steunde hij.

Valeska kwam niet meer zoo ver bij, dat zij ons hare geschiedenis kon verhalen. Des namiddags van den volgenden dag knielde mijn vader naast hare sponde, terwijl ik mij aan de andere zijde bevond. De verandering in het vroeger zoo lieve gelaat was verschrikkelijk; het was geel en vermagerd; groote zweetdroppelen stonden op haar voorhoofd.

Hare borst hijgde naar adem. Mijn vader had alle zelfbeheersching verloren; hij weende als een kind.

‘Mijne lieveling, waarom verliet gij ons?’ zeide hij.

Tot onze verrassing fluisterde zij iets. Wij bogen ons over haar heen en vernamen de woorden:

‘Hij overreedde mij - ik had hem al zoo lang lief gehad en hij overreedde mij.’

‘Wie, wie overreedde u?’ riep mijn vader met vlammende blikken.

In plaats van te antwoorden, wendde de stervende zich tot mij.

‘Hij deed alsof hij u beminde, Irmgard,’ zeide zij met zwakke stem, ‘maar hij beminde slechts mij. Hij bad mij met hem te vertrekken, en ik deed het. Hij beloofde mij te huwen - ik volgde hem naar de vreemde stad.’

Met ontzettend veel moeite en inspanning uitte zij deze woorden. Nu echter werd haar gelaat donkerrood en hijgde zij naar lucht.

‘Hij verbood mij u te schrijven, omdat gij mij dan zoudt komen weghalen. Ik heb hem gesmeekt maar een enkel regeltje te mogen schrijven, maar hij wilde het niet hebben. En later zeide hij mij, dat hij mij niet kon huwen en ik ontvlood hem half waanzinnig.’

‘Geen wonder, mijn arm, bedrogen kind!’ fluisterde mijn vader.

‘Ik vluchtte, ik weet niet waarheen,’ zeide de stervende verder. ‘Ik ging naar eene groote stad en heb veel honger en koude geleden. Toen zeide mij iemand, dat ik moest sterven; en ik verlangde naar huis te gaan om aan uwe voeten te sterven. Ik liep door regen en koude en toen ik hier voor het huis kwam, werd ik bevreesd. Daar stond ik voor het venster en zag het heldere licht, en toen werd het mij zoo....’

Mijns vaders tranen vielen als een warme regen op haar gelaat.

‘Hij zal wederkomen, Irmgard, en u huwen, maar geloof hem niet, want mij bemint hij....’

Mijn vader kon zich niet meer inhouden.

‘Wie was de schurk?’ vroeg hij.

Zij scheen hem niet te hooren.

‘Geloof hem niet, Irmgard,’ bracht zij met de uiterste krachtsinspanning voort. ‘U wil hij huwen en mij beloofde hij hetzelfde.’

‘Was Arno von Pahlen de schurk?’ vroeg mijn vader.

Valeska hoorde den naam; haar gelaat gloeide, hare oogen openden zich wijder.

‘Arno,’ zeide zij, maar kon niet verder spreken; zij begon te hoesten, zonk achterover in haar kussen en blies den laatsten adem uit.

DE CHRISTUSROOS.

'Dus was Arno von Pahlen de verleider!' riep mijn vader. 'Moge God hem straffen voor hetgeen hij aan mijn arm kind gedaan heeft! De verrader - de huichelaar, die den schijn aannam, dat hij u beminde, terwijl hij haar bedroog! Hij zal die schandelijke daad met zijn leven verantwoorden.'

Ik ijlde naar mijn vader en greep zijn arm vast.

'Gij doet hem onrecht, papa,' riep ik. 'Zij heeft Arno niet beschuldigd.'

Mijn vader bleef in zijne trotsche houding staan en hield de hand van de doode in de zijne.

'Pahlen was het,' hield hij vol. 'Geen ander beweerde u te beminnen. Op den rand van het graf noemde zij nog zijn naam. Hij heeft ze eerst verleid met hem te vluchten; nu zal hij terug komen en u willen huwen, om uwe erfenis. De vloek der levenden en dooden zal op u rusten, Irmgard, wanneer gij nog naar hem luistert. Beschouw dit bleeke gelaat, en haat hem!'

'Te vergeefs bad en weende ik, Bertha; mijn vader wilde niet naar mij hooren.

'Geef hem ten minste het recht van iederen aangeklaagde,' zeide ik, 'sta hem toe zich te verdedigen.'

‘Dat wil ik,’ hernam hij kalm. ‘Nooit heb ik geloofd dat het arme kind gevlucht was. Met geweld heb ik steeds de gedachte in mij onderdrukt, dat mijn neef of uw verloofde haar zou hebben weggelokt. Een ander dan Arno of Robert kan het niet geweest zijn. Volgens hare eigene getuigenis was het een van deze twee, die haar zoo laag bedroog. Zij noemde Arno's naam, en ik zeg: hij is het. Ik zal aan beiden schrijven; maar al bezweert de man, wiens naam zij noemde, ook zijne onschuld zoo zal ik hem niet gelooven, want zulk een booswicht zweert ook valsch. Hij zal denken: zij is dood en kan niet meer praten; en niemand kan hem overigens beschuldigen, wanneer hij het loochent; maar het zal hem niet helpen.’

‘Alle pogingen, hem tot bedaren te brengen, waren vergeefsch. Hij schreef brieven aan Arno en Robert. Het antwoord van den laatste kwam het eerst, en bevatte eene besliste ontkenning; Arno bracht zijn antwoord persoonlijk. Hij kwam op den dag, dat Valeska onder den ouden cypres op het kerkhof begraven werd. Ach, Bertha, nooit zal ik het ontzettende tooneel des wederziens vergeten. In ons huis wilde vader niet met hem spreken; hij moest mede naar Valeska's graf, en ik, die het ergste duchtte, volgde hen op den voet. Mijn vaders toorn was verschrikkelijk; hij beschuldigde Arno, dat hij Valeska uit haar huis gelokt, verleid en bedrogen had. Hij zeide hem, dat de vloek des Hemels zou nederdalen op den verleider der onschuld. Nooit behoefde in hem de gedachte op te komen om mij te huwen; van dit oogenhlik aan zouden wij voor altijd gescheiden zijn.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 43]

Onze gravures.

Een Hollandsch landschap. (Wormerveer.)

EEN HOLLANDSCH LANDSCHAP (WORMERVEER)
naar de teekening van Adolf van Dijk.

Vele landdouwen in Holland zijn veroverd op meer en moeras, waar vroeger de roerdompen en andere watervogels plasten.

Ook het land van Wormer is vrijgemaakt van de overheersching des waters. Zooveel jaren voor den tijd, waarin men dacht aan droogmaking van Haarlemmermeer en Zuiderzee, bedacht men reeds, hoeveel kostbaar land daar ter plaatse gewonnen, bezaaid, bebouwd en begraasd kon worden, als dat water niet langer klotsend, alleen door riet bewassen en watervogels bevolkt, daar zou golven. Met minder hulpmiddelen dan zijne volgers in de verte, bouwde een ondernemend man er molens, en de vruchtbare grond kwam boven de wateren, als ten leven geroepen door eene tweede scheppershand, die het water scheidde van het land. Niet door stoomgemalen, maar door molens heeft men die vruchtbare polders, door ontelbare slooten doorsneden, droog gemaakt. Geen wonder dat nog heden in de eeuw van stoom en electriciteit,

de molen zoo inheemsch is in dat land, dat letterlijk leeft van den wind. In Wormerveer en omstreken vindt men een aantal van die bijna nooit stilstaande houtzaagmolens, welke zich bij dag en avond scherp afschaduwen in de effen blauwe waters. Vraag niet of het landschap schoon is, waarin op den achtergrond tegen een strakblauwen hemel met blanke schapenwolkjes, de reuzenarmen van een zestal molensilhouetten zich afteekenen, wier schaduw verlengd vooroverschiet in den staalblauwen, haast rimpelloozen stroom. De huisjes langs de kade gebouwd zijn niet zoo hoog als de molens en worden nauwelijks weerspiegeld in het water, als keken zij nieuwsgierig over den wal in den vloed. De houten gevels zijn een eigen kenmerk in hun bouwtrant en de meesten getuigen van eenvoud, maar wees er zeker van dat daarachter welvaart, zoo niet fortuin schuilt. Ze hebben iets ouderwetsch,

die woningen, maar blijken hecht en stevig gebouwd. De loodsen bij de rustelooze houtzaagof oliemolens zijn goed gevuld en bewijzen dat er geen gebrek aan werk is.

Eigenaardig is en blijft het karakter dezer echt Hollandsche broeklanden en polders, bevolkt door wakkere landbouwers en nijveraars, die den werklustigen Hollandschen aard nooit verloochenen.

Karel I voor zijne rechters.

Een koning als beschuldigde tegenover zijn volk, dat zich het recht aanmatigt, hem te vonnissen, wien het volgens goddelijke en menschelijke wetten gehoorzaamheid en eerbied schuldig is! Aangrijpend, tragisch schouwspel, dat ons, gelijk het klassieke treurtooneel, schrik en medelijden tevens inboezemt: schrik voor de teugellooze woede van het ontketende volk; medelijden met den rampzaligen vorst, veroordeeld te sterven als een zoenoffer voor de ongerechtigheden zijner voorzaten.

Hendrik VIII had, eere eeuw te voren, het monster der Reformatie over Groot-Brittannië losgelaten en het vetgemest met Engelands edelste bloed; maar hij wist het ook voortdurend den voet op den nek te houden en als een gewillig werktuig te gebruiken van zijne eigene heerschzucht en zijn willekeur. Onder zijne opvolgers, die op hunne beurt dat monster voedsel gaven en het met meer of minder goed gevolg naar hunnen wil poogden te dwingen, stak het steeds stouter en krachtiger het hoofd op, altijd meer bloed eischende, telkens verder om zich heen grijpende, tot het eindelijk den koning, het hoofd der Anglicaansche Kerk zelf, te sterk werd en zich onbeschaamd vertoonde in zijne ware gedaante: de Revolutie.

Van dat oogenblik was het lot van Karel I beslist en hij werd gevonnist krachtens datzelfde ‘zuivere Evangelie,’ waardoor Hendrik VIII zich de heerschappij over de Engelsche Kerk had aangematigd. Met huichelachtige dweepzucht had Cromwell, de aanvoerder der revolutionnaire Puriteinen, in het Parlement uitgeroepen: ‘Indien iemand onder u uit eigene beweegreden voorgesteld had, den koning te straffen, zoo zou ik hem voor den grootsten misdadiger gehouden hebben. Daar echter thans de goddelijke Voorzienigheid uit u spreekt, zoo zal ik God bidden, dat Hij uwe pogingen zegene. Ik zelf wilde nog onlangs eene voorbede tot 's konings herstelling doen, maar toen gevoelde ik, dat mij de tong aan het gehemelte bleef kleven, waaruit ik wel zag, dat God hem verworpen heeft.’

Zoo moest dus het koningschap, dat zich in Hendrik VIII als hoogste vertegenwoordiger Gods, als rechter der gewetens had opgeworpen, in Karel I van een gewoon onderdaan dezelfde aanmatiging ondervinden.

Het moet erkend worden, dat de ongelukkige vorst, welke zwakheden hem overigens kunnen verweten worden, tegenover zijne rechters met waardige, echt koninklijke fierheid optrad.

Tijdens zijne regeering had hij meermalen door onverantwoordelijk toegeven den opkomenden revolutiegeest pogen te bedaren en hem zelfs tot dit einde de hoofden van graaf Strafford en van den aartsbisschop Laud voor de voeten geworpen. ‘Ach!’ riep hij later met grievend zelfverwijt uit, ‘in de hoop eene volksbui te keeren, heb ik een storm in mijn boezem verwekt.’ En nog heviger stormde rondom hem de volkswoede, die, nog niet tevreden met de hoofden zijner raadslieden, Karels eigen leven eischte.

Den 20[en] Januari 1649 verscheen hij voor zijne rechters in Westminster Hall. Het gebouw was aan alle kanten door gewapende krijgers afgezet en de gaanderijen voor de toeschouwers gevuld met edelen, dames en heeren, saamgekomen om van het indrukwekkend schouwspel getuige te zijn. Een zetel, met karmozijn fluweel bekleed, stond op eene verhevenheid, aan het oppereinde der zaal en daarachter hadden de leden der commissie op scharlaken zetels plaats genomen. Vóór het gestoelte van den voorzitter stond eene tafel, waarop staf en zwaard lagen, en waaraan de secretarissen zaten. Recht tegenover den voorzitter was een stoel voor den koning geplaatst.

Op last van den voorzitter binnengebracht, verscheen de koning met opgeheven hoofde en vasten tred in de zaal. Schoon hij nog zijn vijftigste jaar niet was ingetreden, was zijn haar reeds vergrijsd, maar zijne gestalte was nog ongebogen. Wel hadden tegenspoed en kerker de krachten zijns lichaams gesloopt, maar daarentegen scheen zijne geestkracht door het lijden eer gestaald dan gebroken, en zelfs zijne vijanden stonden verbaasd over den moed, waarmee hij den dood tegemoet ging.

Karel nam plaats op den stoel, welken men voor hem bestemd had, en hield, ten teeken dat hij zich als koning, niet als gevangene beschouwde, den hoed op het hoofd. Ook de leden der commissie ontblootten het hoofd niet; de koning staarde hen scherp in het gelaat en liet daarna den blik weiden langs de gaanderijen, vanwaar de toeschouwers op hem neerzagen.

'Karel Stuart,' dus begon de voorzitter, 'de gemeenten van Engeland, diep gevoelig voor de rampen van dit land en u als de voornaamste oorzaak dier onheilen aanziende, zijn besloten bloedige voldoening te eischen; en overeenkomstig hetgeen zij verschuldigd zijn aan het recht, aan God, aan het koninkrijk en aan hen zelven, hebben zij besloten u te oordeelen en te vonnissen. Tot dit doel is het hooge gerechtshof samengesteld, waarvoor gij gebracht zijt.'

Daarop stond Coke, de *sollicitor-general* op, om de acte van beschuldiging te lezen, maar Karel tikte hem met den rotting op den schouder, zeggende: 'Houd op.' Bij die beweging viel de gouden knop van den rotting, en ofschoon de koning hem met een onverschillig voorkomen opraapte, maakte het geval zoowel op hem als op de toeschouwers een diepen indruk. Coke las intusschen zijne beschuldiging voor, en toen de voorzitter den koning vroeg, wat hij daarop te zeggen had, antwoordde hij eenvoudig met de wedervraag: uit welke bevoegdheid men hem hier gebracht had, daar hij als koning geen gezag erkende boven het zijne en dat gezag onverminderd wilde handhaven, gelijk hij het van zijne voorzaten geërfd had.

Waardig, kalm en vastberaden deed hij zijne koninklijke rechten gelden tegenover al de redeneeringen, de tegenwerpingen, de aanmatiging en de drogredenen van dat gerechtshof, hetwelk, na al zijne welsprekendheid te hebben uitgeput, ten slotte geen ander argument meer kon aanvoeren, dan den onbeschaamden uitvlucht: 'Zoo gij met onze bevoegdheid geen genoegen kunt nemen, nemen wij genoegen met die, welke wij hebben van God en van het volk.'

Daarop liet men den koning vertrekken, doch om hem den derden dag weder voor de commissie te doen verschijnen. Het was hetzelfde pijnlijk tooneel van revolutionnaire aanmatiging ter eene en van beroep op de gerechtigheid ter andere zijde. De koning eischte door eene commissie uit de beide huizen van het Parlement gehoord te worden, en kortaf gaf men hem daarop ten antwoord, dat het gezag van het Hoogerhuis niet meer erkend werd. Zoo bleef het verhoor eene nuttelooze woordenwisseling en ten slotte eischte de voorzitter ongeduldig, dat het vonnis zou

worden voorgelezen, daar men den koning reeds te veel vrijheid tot spreken vergund had.

'Hebben wij dan harten van steen?' riep een der leden van de commissie uit. 'Zijn wij menschen?' En oprijzend, voegde hij den voorzitter trillend van verontwaardiging toe: 'Mylord, ik ben niet geneigd, mijne toestemming tot het vonnis te geven. Ik verlang dat het hof zal worden opgeschort om mij te hooren.' Welnu, het hof werd opgeschort, maar keerde binnen een half uur terug met de eenparige uitspraak van 'schuldig.'

Thans zou de voorzitter het vonnis uitspreken. Toen dien morgen de namen der commissieleden waren voorgelezen, had men bij den naam van Fairfax, den aanvoerder van het Parlementsleger, eene vrouwenstem van eene der gaanderijen hooren roepen: 'Die is zoo dwaas niet, vandaag hier te komen.' Bij het aflezen van Cromwell's naam had dezelfde stem uitgeroepen: 'Een schurk en verrader.' Nu de voorzitter op dit oogenblik zeide, dat de koning door het volk ter verantwoording was geroepen voor de gemeenten, in parlement vergaderd, liet dezelfde vrouwenstem het protest hooren: 'Dat is valsch! geen half vierendeel van hen!' Er ontstond groote opschudding: allen keerden het hoofd naar de gaanderij, van waar de stem kwam uit het midden eener groep gemaskerde dames. De bevelhebber der soldaten gebood zijnen manschappen op de groep te vuren, maar de soldaten aarzelden, en eene der dames stond op en verliet de gaanderij. Het bleek lady Fairfax te zijn, de vrouw van den legeraanvoerder, eene dame van hoogen en ouden adel, die gekomen was om tegen den uitersten maatregel, hier genomen, te protesteeren, na haren echtgenoot bewogen te hebben, niet in het hof te verschijnen.

Nadat de orde hersteld was, sprak de voorzitter, ondanks de tegenwerpingen des konings, als het vonnis uit, 'dat het hof, in geweten overtuigd dat hij, Karel Stuart, schuldig was aan de misdaden, hem ten laste gelegd, hem veroordeelde als een dwingeland, verrader, moordenaar en openbare vijand van het goede volk des lands om door onthoofding teworden ter dood gebracht.'

Nogmaals verzocht de koning gehoord te worden, doch het werd hem niet toegestaan en de wachten voerden hem naar het paleis Whitehall terug, dat hij niet meer verlaten zou, dan om den 30^{en} Januari het schavot te beklimmen.

De Processie op H. Sacramentsdag, te Munchen.

Sedert Paus Urbanus IV in het jaar 1264 het plechtig feest van H. Sacramentsdag instelde, wordt dit jaarlijks op Donderdag na Sinksen door de Kerk met treffenden luister gevierd. Vooral bij de groote processie, welke het glanspunt der feestviering uitmaakt, spreidt zij alle mogelijke pracht en praal ten toon.

Inzonderheid in de groote steden van het katholieke Zuiden, waar de hoogsten en edelsten des lands er eene eer in stellen het H. Sacrament als eene eerewacht op Zijn tocht door de straten te begeleiden, levert zulk eene processie een waarlijk grootsch en aangrijpend schouwspel op.

Onze afbeelding stelt de groote Sacraments-processie te Munchen voor, zooals zij verleden jaar heeft plaats gehad en zooals zij waarschijnlijk ook dit jaar wederom gehouden zal worden. In langen tijd had de schoone hoofdstad aan de Isar geen kerkelijk feest en zeker geene processsie gezien, die zich door zooveel uiterlijken praal en door de deelneming van zoo hooggeplaatste personen onderscheidde.

De prins-regent met het geheele hof, de voornaamste hoogwaardigheidbekleeders van den staat, het garnizoen van Munchen in groot gala-tenue, de geestelijkheid met den aartsbisschop aan het hoofd, alle generaals, die op het oogenblik vrij van dienst waren, de verschillende stedelijke lichamen, tal van vereenigingen, genootschappen en gilden, alsmede eene ontelbare menigte Munchenaren en vreemdelingen, die voor dezen dag bij duizenden van heinde en ver hierheen waren gestroomd - deze allen te zamen vormden een feeststoet, zooals misschien geene andere katholieke stad er schitterender en indrukwekkender had kunnen toonen.

Nadat in den prachtig versierden dom met den grootsten luister de hoogmis was opgedragen, werd de stoet gevormd, die zich vervolgens door de rijk met bloemen gesierde straten bewoog. Aan de Maria-zuil werd het eerste

evangelie gezongen; verder werd nog rust gehouden op den *Residenzplatz*, in de *Ludwigstrasse* en aan het gebouw der *Kommandantur*, terwijl bij het geven van den zegen telkens twaalf kanonschoten van het *Oberwiesenfeld* weergalmden.

De straten en pleinen, in een rijken tooi van jong berkenloof gedost, de ontelbare vrome scharen, welke in eerbiedige ingetogenheid voorwaarts trokken, de opwekkende tonen der muziek, door statig klokgelui afgewisseld - dat alles leverde, door de stralen van het gouden morgenlicht overgoten, een schouwspel op, dat zelfs de harten van andersdenkenden tot tranen roerde.

Tegen elf ure was de processie weder in de domkerk van O.L.V. terug en besloot de laatste zegen de hartverheffende plechtigheid, waarna de prins-regent weer naar zijn paleis reed onder de toejuichingen van het opgetogen volk.

Vaticaansche tentoonstelling.
Reliekkast der H. Marianna van Quito.

De pelgrim, die de gaanderijen der Vaticaansche Tentoonstelling doorloopt, treft daar onder de vorstelijke geschenken, den Heiligen Vader bij zijn jubilé aangeboden, eene prachtige reliekkast aan, bestemd om het gebeente te bevatten van de Gelukzalige Marianna van Quito. Verrast beschouwt hij dat bevallige metalen gebouwtje met zijne oorspronkelijke lijnen en verneemt, als hij den catalogus der tentoonstelling opslaat, dat dit reliekschrijn een verkleind afbeeldsel is van de toekomstige basiliek, door de republiek Ecuador op te richten ter eere van het H. Hart van Jezus.

De reliekkast rust op een verzilverd bronzen voetstuk, dat op zich zelf een monument mag heeten. De kunstenaar Chertier, die reeds menige proef van zijn talent heeft afgelegd, daar hij ook de vervaardiger is der prachtige koperen deuren in de cathedraal van Straatsburg, heeft al de hulpmiddelen zijner kunst uitgeput om een werk te leveren, zijne verheven bestemming ten volle waardig. De voorzijde, die op onze gravure zichtbaar is, prijkt met eene zinnebeeldige voorstelling van de republiek Ecuador, een vrouwenbeeld, dat in de eene hand den kruisstandaard, in de andere het wapenschild van Leo XIII draagt. Aan hare voeten houdt een condor, de Amerikaansche adelaar, het wapen der republiek vast: de gouden zon van den Equator, de toppen der Andes bestralende.

Maar het voornaamste beeldwerk van het voetstuk is dat, hetwelk een der beide lange zijden inneemt en den Zaligmaker voorstelt, met uitgebreide armen zijn liefdevol Hart toonende. Dit tafereel wordt geflankeerd door het medaillon van den roemrijken president-martelaar Garcia Moreno en het blazoen van den aartsbisschop van Quito, welke de tijdelijke en geestelijke overheid der republiek voorstellen, beiden zich toewijdend aan het H. Hart.

De andere lange zijde wordt ingenomen door het beeld van den Godsdienst, die den geloovigen het kruis en den kelk des Zaligmakers aanbiedt als eene toespeling op den Calvarieberg en het altaar. Ter eene zijde prijkt de beeltenis der Gelukzalige Marianna, ter andere zijde het zegel der missionarissen van het H. Hart. De achterkant eindelijk van het voetstuk is versierd met twee groote engelen, die de driekroon vasthouden boven het pauselijk wapen, waaronder men de opdracht leest.

De reliekkast zelve, van gedreven zilver, stelt, gelijk reeds is opgemerkt, de toekomstige basiliek voor, welke zich, ofschoon in ouden stijl, door een geheel nieuwen vorm onderscheiden zal. Wel zal de spitsboogstijl, de bouwtrant der eeuwen van geloof, den grondslag harer bouworde uitmaken, maar toch zullen hare lijnen op geheel bijzondere wijze het geheim van het H. Hart uitdrukken.

Met die gelukkige stoutheid, welke de liefde inboezemt, heeft de begaafde pater Chevalier, met krachtige hand het grondplan zijner basiliek geteekend en daarbij telkens den hartvorm tot motief genomen. Zoo vormt de absis een groot hart, waartegen zich de armen van het transept als twee kleinere harten aansluiten. Verder is achter aan de absis eene Maria-kapel met bevalligen koepel uitgebouwd in den vorm van een kruis, dat uit het groote hart schijnt op te schieten.

Het hart vormt zelf den gevel van het gebouw, zooals onze gravure te zien geeft, en men treedt alzoo door het H. Hart, tot voor den troon van Gods barmhartigheid. De gevel wordt bekroond door het beeld van Onze Lieve Vrouw van het H. Hart, de geloovigen uitnoodigend tot haren Zoon te gaan. Twee hooge torens zullen van verre de aandacht van stedeling en bergbewoner trekken naar dien heerlijken tempel, welke een blijvend gedenkteeken is der toewijding van geheel een volk aan het H. Hart des Heilands.

Volgt de stem des harten.
Novelle.

De aangename badplaats aan de Oostzee met haar heerlijk strand en de schoone boschrijke omgeving was, zooals elk jaar, ook in dezen Zomer druk bezocht door vreemdelingen, die gekomen waren om òf genezing en versterking òf verstrooiing en genot te zoeken. Zij, die met het laatste doel gekomen waren, begaven zich in de groote hotels, die, gebouwd op de gunstigste punten, alle gemakken aanboden, die men gevoeglijk op afgelegene plaatsen verwachten kon. Wien het daarentegen te doen was om herstel van krachten, om rust en afzondering, die kon terecht in kleine, zindelijke en niet te dure vertrekken, daar de visschers hunne beste kamers aan de badgasten verhuurden.

Een van deze visschershuisjes, dat een weinig afgezonderd aan den zoom van het beukenbosch gelegen was en vanwaar men een verrukkelijk vergezicht had op de zee, was vóór eenige dagen betrokken door Koert v. Bergen, officier bij de genie.

Voortdurende zenuwhoofdpijn had hem genoodzaakt tot herstel een langdurig verlof aan te vragen, en daar noch zijne geringe middelen noch zijn toestand hem toelieten aan de luidruchtige genoegens van het voorname badgezelschap deel te nemen, zoo had hij met opzet dat eenigszins afgelegen huisje tot woning gekozen, waar hij onbekend en onopgemerkt naar eigen lusten en behoeften kon leven. Hij was in gezelschap van zijne moeder, de majoorsweduwe v. Bergen, eene statige dame, een weinig trotsch op haren ouden adel, hare eerwaardige familie en op haren uitmuntenden zoon, en die zich slechts met moeite schikken kon in de haar nu opgelegde eenvoudige levenswijze en in het gemis aan voor haar passend gezelschap. Intusschen had het genot der frissche zeelucht en het gebruik van versterkende baden zulk een invloed op den lijdenden officier, dat hij in korten tijd zichtbaar herstelde.

Naarmate echter zijn gezondheidstoestand gunstiger werd, drong zijne moeder er op aan, het gezelschap op te zoeken, dat zij tot nu toe gemeden hadden, en onder de

aanwezige badgasten kennis te maken met families, die in stand met hen gelijk stonden.

'Als ik in uwe plaats was,' zeide zij op zekeren morgen, terwijl zij het ontbijt gebruikten in het tuintje voor het huis, 'dan zou ik vandaag toch eens naar het badhuis gaan.'

'Waarom?' hernam Koert. 'Ik weet niet, wat ik er zou moeten doen.'

'Mijn hemel! Ge zult er wel den eenen of den anderen kameraad vinden. Uit de lijst der badgasten heb ik gezien, dat verscheidene adellijke families hier zijn, aan wie men zich kan laten voorstellen.'

'Ge weet, dat ik er geen bijzondere vriend van ben op badplaatsen met iemand kennis te maken; het is doorgaans de moeite niet waard. De rust doet mij goed, en ik vrees, dat mijne hoofdpijn terug zal keeren, als ik mij in gezelschap opwind.'

'De dokter,' hernam zij met de haar eigene vasthoudendheid, 'heeft u eene kleine afleiding in 't geheel niet verboden, maar zelfs aangeraden.'

'Daaraan heb ik volstrekt geen gebrek. Dagelijks neem ik een bad, wandel eenige uren in het bosch en langs het strand, lees, teeken en roei in het bootje van onzen huisbaas, zoodat de tijd spoedig genoeg voorbijgaat. Ik heb maar één wensch, en wel: zoo lang mogelijk alleen te blijven en door geen mensch gestoord te worden.'

Zijne moeder was het echter niet met hem eens, maar wendde al hare vrouwelijke welsprekendheid aan om haren menschenschuwen zoon te bekeeren en hem te overtuigen van de noodzakelijkheid en het aangename van een passend gezelschap.

'Een jong officier,' zeide zij, terwijl zij eene kop koffie inschonk, 'moet zich niet uit de wereld terugtrekken en niet als een kluizenaar leven. Als ge nergens heengaat en met niemand in kennis zoekt te komen, zult ge ook nooit uw geluk maken. Met uw voorkomen, uw naam en uwe verdiensten hadt ge al lang eene schitterende partij -'

'Lieve mama!' viel Koert haar verdrietig in de rede 'Ik moet u dringend verzoeken, mij niet meer te spreken van uwe huwelijksplannen, waarvan ik, zooals gij wel weet, afkeerig ben.'

Meteen stond hij op om aan het voor hem onaangename gesprek een einde te maken, en sloeg den weg in naar het naburige bosch.

Niettegenstaande zijn tegenzin om aan dergelijke wenschen van zijne moeder te voldoen, was Koert toch in geene deelen een menschenhater, nog minder een verachter van vrouwelijke schoonheid en beminnenswaardigheid, maar hij had een te ernstig en te degelijk karakter, dan dat hij behagen kon vinden in het gewone badgezelschap; hij leefde te veel in idealen, om te kunnen deelen in de inzichten van zijne moeder, die in een rijk huwelijk het hoogste geluk voor hem zag.

Daarenboven bestonden er nog gewichtige oorzaken, om Koert in zijne neiging tot afzondering te versterken. Als officier zonder vermogen kende hij te goed de schitterende ellende van zijn stand en het jammerlijke van een armen luitenant, verborgen onder een schitterend uiterlijk. Zijn tractement en het kleine pensioen van eene majoorsweduwe waren nauwelijks toereikend voor de noodzakelijkste behoeften en voor het onderhoud zijner minderjarige broeders en zusters, die bij bloedverwanten grootgebracht werden.

Onder zulke omstandigheden bleef hem niets over dan zich, om niet lichtzinnig schulden te moeten maken, zooveel mogelijk te bekrimpen en van alle genoegens af te zien, onverschillig of hij daardoor den naam kreeg een menschenhater, of een ongezellig, droefgeestig man te zijn. Sedert eenigen tijd dacht hij er zelfs ernstig aan

eene andere, minder schitterende, maar voordeeliger loopbaan te kiezen en als gewoon ingenieur zijne rijke wis- en natuurkundige kennis aan te wenden.

Dat Koert nog draalde zijn ontslag te nemen, was hoofdzakelijk om zijne moeder, daar deze er met hart en ziel op gesteld was, dat haar zoon, evenals zijne adellijke voorvaderen, in den militairen stand zou blijven.

In gedachten verzonken ging Koert nu door het schoone bosch, zonder acht te slaan op zijne omgeving, toen het gehinnik van een dravend paard hem aan zijne overpeinzingen ontrukte. Terwijl hij onwillekeurig omzag, bemerkte hij tusschen de stammen der hooge beuken eenige heeren en dames te paard, waaronder hij een vroegeren krijgsmakker den graaf Bodo v. Randau, herkende.

In de stemming, waarin hij zich op dit oogenblik bevond, was hem eene ontmoeting met

KONING KAREL I VOOR ZIJNE RECHTERS, NAAR DE TEEKENING VAN H. MERTÉ.

DE PROCESSIE OP H. SACRAMENTSDAG TE MUNCHEN, NAAR G. FOX.

den door het geluk begunstigden garde officier des te minder aangenaam, daar deze zich in groot gezelschap bevond. Daarom wilde Koert dan ook met een vluchtigen groet hen voorbijgaan, toen de graaf hem toeriep, en hij dus, wilde hij niet onbeleefd schijnen, genoodzaakt was te blijven staan.

'Goeden dag, Bergen, oude vriend! Al lang hier?'

'Sedert drie weken.'

'En ik sedert vier dagen. Hoe gaat het tegenwoordig met uwe gezondheid?'

'Dank u, zoo tamelijk. En u?'

'Uitstekend! Ben hier voor mijn genoegen, amuseer me kostelijk. Uitmuntend gezelschap, bekoorlijke dames. Zal u maar dadelijk met hen in kennis brengen en u voorstellen: mijn neef, v. Reibnitz tot Hannow - mijne schoone nicht, benevens hare bekoorlijke zuster, de freules v. Fallerstein - gezantschapssecretaris v. Rohr, groot diplomaat en toekomstige rijkskanselier - kapitein v. Faldern - mijnheer v. Wolkwitz en hier - kameraad v. Bergen, eerste luitenant bij de genie en zelf een genie,' voegde de graaf er bij, luidkeels lachend over zijne eigene geestigheid.

Koert maakte eene buiging en wisselde de beleefde uitdrukkingen met de heeren, die hem onverschillig waren, en met de dames, die hem even weinig belang inboezemden.

'Het is me zeer aangenaam geweest,' zei de graaf, terwijl hij afscheid van hem nam. 'Moeten ons haasten om niet te laat aan table d'hôte te komen. Zie u toch van avond in het badhuis? A propos! Volgende week groote réunie, heb de regeling op me genomen. Adel uit den heelen omtrek, kameraads uit Stettin en Swinemünde aanwezig. Regimentsmuziek, schitterende verrassingen, waar tooverfeest. Rekenen natuurlijk op u.'

'Het spijt me,' hernam Koert, 'dat ik me nog te zwak gevoel en me nog ontzien moet.'

'Verontschuldigingen gelden niet! Mag niet ontbreken, vlugge dansers sterk begeerd. Zal u niet hinderen, moet u er uit redden, wordt anders nog zwaarmoedig, waartoe alle aanleg is, dus tot wederziens!'

Deze ongewenschte ontmoeting had Koerts slechte stemming nog doen toenemen, en deze werd er niet beter op toen zijne moeder hem bij zijne terugkomst met de onverwachte tijding ontving, dat de huisvrouw gedurende zijne afwezigheid de andere, grootere en tot nog toe ledigstaande helft van haar huisje aan eene pas aangekomen familie verhuurd had.

'Dat is me wezenlijk zeer onaangenaam,' zeide hij verdrietig. 'Ik had gehoopt, dat we tot ons vertrek alleen zouden blijven.'

'Als men maar wist,' meende de weduwe, 'wie die menschen zijn en of men met hen kan omgaan?'

'Dat is me onverschillig. We zullen het best doen, als we ons volstrekt niet om hen bekommeren en zoo weinig mogelijk notitie van hen nemen.'

Niettemin haastte zich de moeder de oude visschersvrouw op te zoeken om de verlangde inlichtingen te verkrijgen. Doch het gehoorde beantwoordde helaas! niet aan hare verwachtingen, daar, zooals zij tot haar spijt vernam, de huurders slechts drie burgerlijke dames waren, mevrouw Grand, burgemeestersvrouw uit Opper-Silezië, met hare nicht en gezelschapsjuffrouw.

'Geen gezelschap voor ons,' merkte de weduwe aan. 'Ik ben er ook voor om in het geheel geene notitie van hen te nemen.'

Daar de vreemdelingen ook dezen wensch schenen te deelen en bijna nog angstvalliger dan Koert en zijne moeder iedere vertrouwelijke toenadering zochten te vermijden zoo bestond het geheele wederzijdsche verkeer slechts uit de onvermijdelijke beleefde, doch koude begroeting, als men elkander in het voorhuis of in het gemeenschappelijke tuintje voor het huis toevallig ontmoette.

Toch kon zelfs de critische weduwe niet nalaten te zeggen, dat de drie dames bij al den eenvoud hunner toiletten en bescheidenheid in hun optreden, fijne manieren en iets deftigs over zich hadden; terwijl de luitenant zeer ingenomen was met hunne terughouding.

Ook maakte de kleine, bevallige burgemeestersvrouw, met haar vriendelijk, rond gelaat, den indruk, dat zij eene zeer eerwaardige, hartelijke oude dame was, oogenschijnlijk goed gefortuneerd, doch daarbij zonder aanmatiging. Daarentegen was hare nicht eene belangwekkende indrukmakende verschijning, van eene slanke, hooge gestalte, met scherpe, schrandere gelaatstrekken, wier doordringende, grijsblauwe oogen een buitengewoon verstand verrieden, gepaard met eene sterk zelfbewustheid en eene bijna mannelijke geestkracht.

Des te vrouwelijker, zachtmoediger en bevalliger scheen hare gezelschapsjuffrouw te zijn, Flora Engel, die haar naam inderdaad verdiende; een teedere, bevallige blondine, met zachte duivenoogen, rozenkleurige wangen, bescheiden en schuchter als een Maartsch viooltje, omgeven door een bedaarden, bijna droefgeestigen ernst, die haar eene bijzonder zwaarmoedige bekoorlijkheid verleende.

Maar noch de belangwekkende nicht, noch de beminnenswaardige gezelschapsjuffrouw ondervonden de hun toekomende opmerkzaamheid van de zijde van den neerslachtigen luitenant, die hun met beleefde onverschilligheid voorbijging, tot een onverwacht toeval oorzaak was, dat de oude met de nieuwe bewoners van het eenzame visschershuis in kennis kwamen

Eenige dagen na de aankomst der vreemde dames maakte Koert weder zijne gewone wandeling in het bosch, in gedachten verzonken en gekweld door de zorg voor de toekomst. Terwijl hij zich ernstiger dan ooit bezighield met de gedachte zijn ontslag te eischen, was het hem, alsof hij in de verte zijn naam hoorde roepen.

Verrast bleef Koert staan om te luisteren. Daar hij echter niets meer vernam, en niettegenstaande zijne scherpe oogen geen menschelijk wezen ontdekte, meende hij zich vergist te hebben. Reeds wilde hij verder gaan, toen zich het angstig geroep nog duidelijker en dringender herhaalde.

Haastig spoedde hij zich nu in de richting, waaruit het geroep vernomen werd, het bosch in. Aan zijne voeten lag een van die moeilijk toegankelijke holle wegen, waarin een wandelaar, die niet met de streek bekend is, gemakkelijk kan verdwalen. Koert bleef opnieuw staan, daar hij niet denken kon, dat iemand, die hem kende, vrijwillig in dien ontoegankelijken afgrond zou vertoeven.

(*Wordt voortgezet.*)

De koekoek.

Er is geen vogel in de wereld, over wien zoo vele vertelseltjes in omloop zijn, als de koekoek (cuculus canorus). Hegel zelfs gebruikte hem als een voorbeeld, om in zijne wijze van eierleggen ‘de list van het denkbeeld’ aanschouwelijk voor te stellen. In sommige streken luisteren de ouden van dagen in de Lente naar zijn eentonig geroep, om er op uit te maken, hoe vele jaren zij nog zullen leven. Wanneer in het voorjaar

eene boerin van de markt komt en zijn geroep voor de eerste maal verneemt, verzuimt zij niet, het geld in haren zak om te schudden, in de hoop dat het daardoor zal aanwinnen. Des nachts voorspelt de stem zijner ijdelheid, die alleen zijn eigen naam herhaalt, fraai weder, en in den ochtend verkondigt zij regen, zoodat het dezen vogel ook niet aan weerkundige kennissen ontbreekt. Voorts is het een diertje van overleg, daar het al de lusten, maar geenszins de lasten heeft van het huwelijksleven. Men zegt tevens, dat hij een uitstekend buikspreker is, daar zijne stem ons juist van die zijde schijnt tegen te klinken, waar hij niet te vinden is. Hij ligt onder het vermoeden, dat hij de jongen van andere vogels als een smakelijk gerecht beschouwt, en zelfs zijne eigene niet versmaadt, wanneer hij ze toevallig in vreemde nesten aantreft Daarom haten alle andere vogels hem, zoodat zij hem overal verontrusten, verjagen en met de snavels aanvallen.

Reeds Plinius gaf geene gunstige getuigenis van den koekoek. ‘De koekoeken,’ zegt hij, ‘leggen hunne eieren in de nesten van andere vogels - vooral in die van houtduiven - en dan in ieder nest één. De oorzaak daarvan is, dat zij wel weten, dat alle andere vogels hen haten, zoodat deze hen in het broeden zouden storen, indien zij eigene nesten maakten. Ook zijn zij er te vreesachtig en te laf toe. Zij stellen zich derhalve door dezen list in staat om zoodanig gevaar te ontvlieden.’

In den laatsten tijd heeft men zich met ijver op de kennis van den koekoek toegelegd, en men is achter de eenvoudige waarheid gekomen, welke onder al die fabelen verborgen lag. Een Engelschman, Gilbert White genaamd, wijdde met echt Engelsche zelfopoffering en volharding schier zijn geheele leven aan de waarneming van den koekoek. De koekoek zingt of roept zijne twee lettergrepen zoo zacht, zoo gearticuleerd en zoo vol dat zijn geluid naar dat der menschelijke stem zweemt. Het is inderdaad jammer, dat hij niet meer woorden kan zeggen. Zijn stemgeluid verschilt aanmerkelijk van het gekwinkeleer der overige vogels, en men heeft hierover onderzoekingen ingesteld, die ons wegens hunne geleerdheid het hoofd doen duizelen.

Het eierleggen der koekoeken in vreemde nesten heeft men aan verschillende oorzaken toegeschreven. Sommige natuurkundigen houden dien vogel voor een luien, loszinnigen kwant, die te bang is voor de moeite om een eigen huis te bouwen en zelf zijne kinderen op te voeden. Anderen zijn rechtvaardiger geweest en hebben aangetoond, dat zijn onderlijf niet tot broeden geschikt is, en dat hij zich dus in de harde noodzakelijkheid bevindt om zich van het dierbaar kroost te scheiden. Het raadsel is echter nog niet volkomen opgelost.

Bij het ontleden van het wijfje is gebleken, dat het meer dan één ei legt, maar het plaatst slechts één ei in ieder vreemd rest, omdat de eigenaars er van niet in staat zouden wezen om aan twee hongerige koekoeken te gelijk den kost te geven. Toch is er eene Amerikaansche soort, die meer dan één ei in een vreemd nest durft leggen.

Men vermoedt, dat de koekoek het ei er niet rechtstreeks in legt, maar dat hij het met de klauwen naar het vreemde nest overbrengt. Bij voorkeur legt hij het in de nesten van kleine vogels, want zijn jong kan dan later de kleinere en zwakkere jongen der pleegouders uit het nest werpen en zich al het aangebrachte voedsel toeëigenen.

Als de koekoek uitvliegt, bezit hij de heerlijkste kleuren. Zijne voedsters volgen hem daarbij en voorzien hem nog eenigen tijd van spijs - iets dat niet sterk pleit voor de hooggeroemde stem der natuur.

De koekoek is geenszins, zoo als Linnaeus onderstelt, een eigenlijke roofvogel. Hij verslindt althans geene andere vogels, want het is uit het onderzoek zijner maag gebleken, dat hij van insekten en kleine zaadkorrels leeft.

Hij brengt gewoonlijk zijne dagen in eenzaamheid door, zelfs in Mei en in Juni, wanneer andere vogels in feestdos en met welluidende klanken hoogtijd vieren. Hij schuwt alle levende schepselen, en deze haten hem als den bekrompen egoïst, die alleen zijn eigen naam uitschreeuwt, tot dat zijne stem, door deze zelfvergoding versleten, in een krassend geluid overgaat.

Hij verhuist en trekt naar elders - maar ook op reis is hij eenzaam. Hij verschijnt in April en Mei en doet zijn geroep hooren tot aan de laatste dagen van Juni. Wanneer hij zijne eieren op veilige plaatsen bezorgd heeft, trekt hij zich in afzondering terug in de bosschen, en blijft tot Augustus of September in ons vaderland. Dan sluipt hij van bosch tot bosch zuidwaarts, om zijn eenzamen tocht naar warmere streken te volbrengen en er dezelfde gewoonten te volgen, die wij hier in het Noorden van hem opmerken.

Er zijn verschillende soorten van koekoeken; zij zijn echter nog weinig bekend.

De holle boom.
Novelle van
A. Palm.
(*Vervolg.*)

Toen mijn vader zoo aan zijn toorn den vrijen teugel gevierd had, antwoordde Arno hem. Hij keek ons zoo edel en oprecht aan; hoe zou ik aan hem hebben kunnen twijfelen? Hij hief zijne rechterhand ten hemel, en zwoer, dat hij onschuldig was.

'Gelooft gij mij nu?' vraagde hij mijn vader.

'Neen,' antwoordde deze. 'Valeska klaagt u aan. Uw naam was het laatste woord van de stervende.'

Arno verbleekte.

'Mijnheer Werneck,' zeide hij, 'ik heb u meer laten zeggen, dan ik ooit eenig ander sterveling zou toestaan. Ik heb evengoed mijne gebreken als anderen, maar ik heb mijne lippen nog nooit met eene leugen bezoedeld, en ik herhaal u, dat ik onschuldig ben. Sedert ik uwe dochter zag en leerde beminnen, heb ik aan geene andere vrouw gedacht; zonder haar ware mij de aarde eene woestenij. Gij hebt mij op eene wreede wijze valsch beoordeeld. Ik ben zoo trotsch als gij, mijnheer Werneck. Hier, aan het graf van de ongelukkige Valeska, herhaal ik de verzekering mijner volkomene onschuld. Wilt gij nu uwe woorden tegen mij terugnemen?'

'Neen, nooit!' hernam mijn vader.

'Zoo moeten wij elkander vreemd blijven, tot zoolang gij zulks doet, mijnheer Werneck,' verklaarde Arno. Daarop wendde hij zich tot mij. 'Irmgard,' zeide hij met bevende stem, 'gij gelooft aan mijne onschuld: ik zie het aan uw gelaat. De gelofte van trouw, die ik u gedaan heb, zal ik houden, tot gij zelve mij er van ontslaat.'

Mijn vader trok mij woedend tot zich.

'Het arme doode kind verwittigde ons, dat gij zoudt terugkomen om Irmgard te huwen,' zeide hij, 'maar het zal niet gebeuren. Irmgard is steeds eene gehoorzame dochter geweest, en ik verbied haar, in uwe tegenwoordigheid, om nog langer de betrekking tot u aan te houden of aan een huwelijk met u te denken.'

'Slechts van hare lippen wil ik hooren, dat zij mij loslaat,' verklaarde Arno trotsch. 'Vaarwel, mijnheer Werneck! Eenmaal zal de dag aanbreken, waarop gij mij recht zult laten wedervaren.'

Hij ging toen heen en mijn vader heeft hem sedert dien tijd niet wedergezien. Dit is nu twee jaren geleden. En wat zal het einde zijn, Bertha? Ik weet, dat hij onschuldig is, maar mijn vader zal het nooit gelooven. Nooit mag in diens tegenwoordigheid zijn naam uitgesproken worden; hij houdt vol, dat Arno de oorzaak is van Valeska's dood. Nooit zullen wij kunnen huwen, al is zijne onschuld voor mij zoo klaar als de dag. Mijn vader zou mij vloeken. De herinnering aan Valeska is hem boven alles dierbaar. - Op den dag harer begrafenis verzamelden wij alle voorwerpen, die haar toebehoord hadden, en brachten ze in de kamer, waarin zij stierf. Toen kuste hij het witte kussen, waarop haar hoofd gelegen had, sloot de deur en wierp den sleutel in het meer. Haar portret kon hij niet langer zien; het jonge, schoone gelaat maakte hem steeds waanzinnig van smart en woede. Daarom nam ik het weg, toen hij eens afwezig was en hij heeft er na dien tijd niet meer over gesproken.

‘Het is eene vreemde, treurige geschiedenis,’ zeide ik, toen Irmgard een oogenblik ophield met vertellen.

‘Zij zijn beiden zoo trotsch, - vervolgde Irmgard, die zeer aangedaan was, - mijn vader in zijn, zooals hij zegt, rechtmatigen toorn - mijn verloofde in het gevoel zijner onschuld. Zij zullen elkander nooit meer ontmoeten en spreken, en ik zal het slachtoffer dezer vijandschap zijn.’

‘Maar Irmgard, als gij van zijne onschuld overtuigd zijt, dan hebt gij toch ook de vrijheid met hem te huwen, zoodra gij meerderjarig geworden zijt.’

‘Neen - hernam zij - niet tegen den wil mijns vaders. Ik wil en mag zulks niet. Gehoorzaamheid jegens mijn vader is mij een heilige plicht. Het eenige, dat ik meende te moeten doen, was hem te schrijven, dat ik van zijne onschuld volkomen overtuigd was, en dat ik hem getrouw zou blijven. Eenmaal in 't jaar, en wel op kerstavond, schrijft hij mij, en éenmaal, op mijn verjaardag, zie ik hem eenige minuten.’

‘En dat is dus het geheim van den hollen boom en van den verloren armband?’ zeide ik.

‘Ja, Bertha, wij durven het niet wagen, de post voor onze briefwisseling te gebruiken, en daarom noemen wij dien hollen boom ons postkantoor. Op mijn laatsten verjaardag hebben wij elkander tien minuten gesproken; hij zag er zoo ziekelijk en verdrietig uit. Ach, Bertha, wat zal het einde daarvan zijn?”

Weder naderde het Kerstfeest, en den daarop volgenden zevenden Januari zou Irmgard een en twintig jaar worden. Dan nog een jaar, en het groote vermogen zou voor altijd aan hare handen ontglippen. Maar ik beklaagde niet alleen dit verlies, maar veel meer nog hare kwijnende jeugd en schoonheid, haar verloren leven en hare ongelukkige liefde. Ik kon de gedachte niet verdragen, dat haar leven zoo hopeloos zou voorbijgaan. Maar hoe het te veranderen? Kon ik maar het geheim ontdekken van Valeska's vlucht. Doch hoe zou mij gelukken, wat allen reeds tevergeefs beproefd hadden? Als liefde wonderen kon doen, dan was ik tot veel in staat.

Op zekeren morgen ging ik weer naar de rommelkamer, waarin Valeska's portret stond; ik nam het in mijne handen en beschouwde met innigheid de schoone, treurige gelaatstrekken.

‘Kondet gij maar spreken,’ fluisterde ik, ‘kondet gij maar de zwarte schaduw van Irmgards leven verdrijven!’

Dien zelfden dag scheen de landheer door de ontvangst van een brief buitengewoon opgewonden te zijn.

‘Irmgard,’ riep hij, ‘hier is een brief van Robert. Hij komt met verlof. Zorg er voor, dat er kamers voor hem in orde gebracht worden.’

Mijnheer Werneck scheen zeer verheugd te zijn.

‘Zijt gij niet blijde, dat uw neef komt, Irmgard?’ vraagde ik haar dien avoud.

‘Ik weet het niet,’ hernam zij. ‘Ik kan er met mij zelve niet eens over worden.’

‘Gelooft gij - vergeef mij deze vraag - gelooft gij, dat hij Valeska in het ongeluk kan hebben gebracht?’

‘Bertha? dat weet God alleen. Een is de schuldige; mijn geliefde is het niet, en vader beweert, dat Robert het niet is. Ik durf niet beslissen.’

‘Maar hoe denkt gij over hem?’

‘Eerlijk gezegd, ik zie niet in, hoe hij deze zware schuld op zich zou hebben kunnen laden. Maar Arno was het niet. Meer kan ik niet zeggen.’

Uit hetgeen ik zooal gehoord had, kon ik nog geen beslist gevolg trekken en verwachtte nu met spanning de komst van Robert. De eerste indruk, dien ik van hem

kreeg, sprak te zijnen gunste. Hij had eene slanke gestalte, eene vlugge houding en een aangenaam uiterlijk. Voor mij was hij spoedig zeer hartelijk.

'Ik gevoel mij als een gelukkige schoolknaap, die eens met de vacantie overkomt, oom,' zeide hij. 'Wat hebt gij hier toch eene schoone bezitting!'

'Er rust echter eene schaduw op, Robert, die voortdurend mijn leven verduistert,' hernam de landheer.

Het gelaat van den jongen man nam eene ernstige uitdrukking aan.

'Arme Valeska,' riep hij weemoedig uit. 'Wat was het toch verschrikkelijk! - En hebt gij nog geene enkele aanduiding, oom?'

'O, ik weet, wie het deed,' hernam de landheer. 'Maar spreek er niet meer over, Robert; het is mij ondragelijk er steeds aan herinnerd te worden.'

Mij scheen het toe, dat de jonge man al te geneigd was om te gehoorzamen.

Wij brachten den eersten avond na zijne aankomst zoo aangenaam mogelijk door. Den volgenden morgen, terwijl de jonge officier Irmgard bij het teekenen gadesloeg, zeide hij plotseling:

'Als gij er niets tegen hebt, nicht, zou ik gaarne het graf van Valeska eens bezoeken. Hebt gij en juffrouw Halm lust mede te gaan?'

'Ja, ik ben er toe bereid,' hernam zij ernstig.

Wij gingen. De weg door het bosch was zeer aangenaam. De zon was warm, honderden vogels zongen en kweelden tusschen de takken en het tapijt van wilde bloemen onder onze voeten schitterde in volle pracht. Gedurende den geheelen weg onderhield Robert zich met Irmgard over Valeska. Eenmaal bleef hij onder een grooten boom staan.

'Zeg eens, nicht,' sprak hij, 'houdt oom Arno von Pahlen verdacht?'

'Hij beschuldigt hem op de onrechtvaardigste wijze,' hernam zij, 'en daarom heeft hij alle verkeer tusschen ons verbroken. Ik houd hem voor volkomen onschuldig.'

'Ik ook,' zeide Robert terstond. 'Ik wed om een millioen, dat Pahlen zoo iets niet kon doen. Maar, Irmgard, wie zou dan de schuldige kunnen zijn?'

Zij hief haar schoon gelaat ten hemel.

'God weet het,' hernam zij uit den grond des harten. 'In een ander leven, zoo niet in dit, zullen wij het te weten komen.'

'Jawel, jawel,' bevestigde Robert met ijver.

Wij kwamen op het kleine, stille kerkhof. In een hoek, waar het gras het dichtst groeide, was het graf van Valeska Bruhn onder een ouden reusachtigen cypres; een eenvoudig, wit kruis was er op geplaatst. Robert stond aan het graf eenige minuten in diep stilzwijgen. Zijn gelaat was bleek van ontroering. 'Arme Valeska,' zeide hij deelnemend; 'met al hare schoonheid, haar vernuft, hare beminnenswaardige eigenschappen, is zij toch nog ongelukkig aan haar einde gekomen.'

Wij vertoefden nog eenigen tijd, en toen wij heengingen, nam Robert van het graf eenige grashalmen mede.

'Ik wil dit bewaren tot een aandenken,' zeide hij.

Onderweg vroeg hij aan Irmgard, of zij geloofde, dat haar vader zich ooit met Arno Von Pahlen zou verzoenen.

'Hij zal het niet doen,' hernam Irmgard. 'Men zou eerder kunnen verwachten, dat de sterren van den hemel vielen, dan dat mijn vader zijne meening zou veranderen.'

'De Hemel geve het,' zeide Robert; en mij dacht, dat deze wensch eigenlijk zeer dubbelzinnig was.

Robert begon nu, misschien om ons op te vroolijken, over iets anders te spreken. Ik sloeg hem nauwkeurig gade. Voortdurend wijdde hij ons al zijn tijd; las met ons,

wandelde met ons door veld en bosch, en ging met ons uit rijden; kortom, hij deed alles, wat in zijn vermogen was, om ons van dienst te zijn, en zich bij ons aangenaam te maken. Altijd was hij in eene goede luim, vroolijk en opgeruimd, en onvermoeid om steeds iets aardigs te zeggen of te doen.

Nadat hij reeds eenigen tijd bij ons geweest was, trof hij mij op zekeren morgen alleen in de oranjerie, waar ik bezig was een ruiker voor Irmgard te maken. Hij bood aan mij te helpen.

'Die geschiedenis met Valeska was verschrikkelijk,' zeide hij plotseling. 'Sedert dien tijd is hier in Allenhof alles aanmerkelijk veranderd. Hebt gij mijnheer Arno Von Pahlen reeds dikwijls gezien, juffrouw Halm?'

Ik antwoordde ontkennend.

'Het is zeer hard voor den man,' zeide Robert verder; 'het spijt mij, want hij hield zeer veel van Irmgard en zij beminde hem. Gelooft gij niet, juffrouw Halm, dat mijn oom nog eens toegevender zal worden?'

‘Dat geloof ik niet; daar is geene hoop voor,’ hernam ik.

‘En wanneer zij vóór den zevenden Januari van het volgende jaar niet huwt, dan gaat dit prachtige landgoed voor haar verloren. Hoe vreeselijk voor haar!’

‘Zij schijnt echter niet van deze meening te zijn,’ hernam ik. ‘Dit goed bekoort en verontrust haar niet.’

‘Zij is een bijzonder edel en belangloos meisje. Ik moet erkennen, dat zulk een vooruitzicht mij veel meer zou verontrusten. Mij is de gedachte, dat het goed aan een vreemde zal overgaan, onverdragelijk.’

Eenige oogenblikken daarna kwam Robert zeer dicht bij mij staan.

‘Juffrouw Halm,’ zeide hij, ‘mijne nicht schijnt veel sympathie voor u te gevoelen.”

‘Dat is weder een bewijs van hare belanglooze goedheid,’ hernam ik.

‘Misschien is het zoo; gij schijnt haar volle vertrouwen te bezitten. Ik wilde zoo gaarne dat gij mij hielpt.’

‘Waaraan, mijnheer Werneck?’

‘Als Irmgard vóór den zevenden Januari niet huwt, dan verliest zij Allenhof. Ballerstedt en Normann heeft zij afgewezen. Wilt gij trachten haar over te halen mij te huwen?’

‘U te huwen?’ herhaalde ik, door het gehoorde verrast. ‘Maar gij bemint Irmgard immers niet!’

‘Zeker bemin ik haar. Ik heb haar steeds bemind; maar ik heb nooit durven wagen het haar te zeggen.’

Terwijl ik hem aankeek, zag ik, dat zijne lippen zeer bleek en zijne woorden niet in overeenstemming waren met de uitdrukking van zijn gelaat.

‘Het zal volstrekt niets baten,’ hernam ik. ‘Irmgard zal de eenige liefde van haar leven niet ontrouw worden.’

‘Maar denk eens aan het vermogen, juffrouw Halm! Het is toch erg jammer, dat zulk een schoon, talentvol en door iedereen bewonderd meisje, haar eigendom zal verliezen.’

In het vuur zijner rede was hij zoo dicht bij mij gekomen, dat zijn heete adem mijne wangen beroerde en mij scheen te branden. Door een instinktmatigen tegenzin deinsde ik van schrik terug.

‘Het spijt mij, dat ik u niet helpen kan, mijnheer Werneck,’ zeide ik. ‘Ik kan in deze zaak niets voor u doen.’

‘Dan moet ik maar alleen al het mogelijke beproeven,’ hernam hij. ‘Ik zal u echter daarom niet minder dankbaar zijn, juffrouw Halm,’ voegde hij lachend er aan toe.

VI.

‘Elke droppel van eene regenbui heeft zijne bepaalde bestemming, en wordt door de Voorzienigheid naar het voor hem bestemde blaadje of halmpje gezonden,’ Deze woorden had ik op een herfstmorgen juist onder eene teekening geschreven, toen Robert Werneck mij naderde en over mijn schouder het geschrevene las.

‘Gelooft gij daaraan?’ vroeg hij mij.

‘Ja, met mijn gansche hart,’ hernam ik. ‘De onbeduidendste handelingen leiden vaak tot groote gevolgen. Ieders lot is bepaald.’

Hij stond eenige minuten in gedachten.

‘Ik wenschte,’ zeide hij daarna, ‘dat het mijn lot was, mijne nicht naar het altaar te kunnen leiden. Ik bemin haar zoo hartstochtelijk, dat ik in staat zou kunnen zijn, om harentwil iets wanhopigs te doen.’

‘Pas op, dat gij vreemden niet te veel toevertrouwt!’ zeide ik en hij lachte.

Later herinnerde ik mij dit onderhoud.

Terwijl de tijd voortging, nam de onrust van den landheer zichtbaar toe.

‘Slechts eenige weken nog,’ zeide hij eens tot mij, ‘en dan zal mijne dochter een van de beste goederen van het land verliezen. Wat moet ik met haar beginnen? Ik ben ten einde raad en lijd er voortdurend onder.’

VATICAANSCHE TENTOONSTELLING: Reliekkast der H. Marianna van Quito.

Irmgard sprak nooit over het verlies, dat haar wachtte; doch zij werd mager en bleek en eene donkere schaduw lag in hare vroeger zoo schitterende oogen. Dikwijls, wanneer ik hare kamer binnenkwam, vond ik haar in tranen, en het scheen, dat zij in stilte nog eene hoop gevoed had, die nu langzamerhand uit hare gefolterde ziel verdween.

De bange zorg van den landheer werd tot koortsachtige gejaagdheid, toen op zekeren dag Robert uit het naburig stadje terugkeerde en aan tafel mededeelde, dat hij voor zeker vernomen had, dat nog kort geleden een mijnheer Salberg zich daar

acht dagen opgehouden en zeer nauwkeurig naar alle bijzonderheden van Allenhof onderzoek gedaan had.

‘Dat is de man, op wien het goed zal overgaan!’ riep de landheer uit. ‘Hij kan, naar het schijnt, den tijd niet afwachten, waarop het in zijn bezit zal geraken. Nog slechts zes weken en dan moet de zaak beslist zijn.’

Op zekeren morgen zag ik den landheer met zijn neef den hof verlaten. Beiden waren in een gesprek verdiept, en ik weet niet hoe het kwam, dat bij dien aanblik mijn hart vervuld werd met bange zorg omtrent Irmgard. Dit voorgevoel werd bewaarheid. Ongeveer twee uren later, toen ik met Irmgard wat zat te werken, kwam mijnheer Werneck met Robert binnen.

‘Het verheugt mij, dat ik u hier vind, mijn kind,’ begon de landheer. ‘Ik zou gaarne eens met u praten. Neen, blijf hier, juffrouw Bertha,’ zeide hij, toen ik de kamer wilde verlaten. ‘Gij zijt eene getrouwe vriendin mijner dochter; help ons haar tot rede te brengen.’

Hij beproefde met vastheid te spreken; doch het gelukte hem niet, en zijne geheele gestalte beefde van inwendige aandoening.

‘Irmgard,’ vervolgde hij, ‘gij zijt mijn eenig kind. Ik heb u steeds al mijne liefde gewijd. Gij waart mijn trots en mijne hoop; u eenmaal gebiedster van Allenhof te weten, was voortdurend de vurige wensch mijns levens. Kind, ik werd eens in mijne eerste liefde bitter bedrogen; ik ben diep gekrenkt geworden; laat het mij nu ten minste tot troost verstrekken dat uwe toekomst verzekerd is.’

Irmgard wierp zich aan zijne borst en omarmde hem.

‘Gij weet, papa, dat ik u steeds trouw bemind heb en gehoorzaam geweest ben,’ zeide zij.

‘Nu kunt gij mij zulks bewijzen,’ viel haar vader haar spoedig in de rede. ‘Ik zal van verdriet sterven, als ik er niet zeker van ben, dat gij in Allenhof mijne opvolgster zult zijn. Gij kunt het echter niet in bezit nemen, wanneer gij niet tot een huwelijk besluit. Dit jaar hebt gij reeds, tot mijne groote teleurstelling, twee der edelste en achtenswaardigste mannen afgewezen; ik breng u een derde. Robert heeft mij verzocht zijn aanzoek bij u te ondersteunen. Hij is een oprecht en achtenswaardig man; hij zal u gelukkig maken en mijne laatste levensjaren zullen in vrede voorbijgaan. Gij zegt, dat gij mij bemint en gehoorzaam zijt. Toon het nu, Irmgard!’

Zij hief haar gelaat tot het zijne op, en hare schoonheid, de schoonheid van den zielenadel, van de oprechtheid en zieleopoffering, verblindde mij een oogenblik.

‘Als gij mij nu om mijn leven verzocht, papa,’ hernam zij gelaten, ‘zoo zou ik geen oogenblik dralen het u te geven. Gij bevoolt mij, afstand te doen van mijne liefde, die mij de aarde tot een hemel maakte, en om u te believen deed ik het. Ik heb u de plechtige belofte gegeven niet tegen uwen wil te zullen huwen, en ik zou liever ten grave dalen dan die belofte verbreken. Meer kan ik echter niet doen. Zelfs om u gehoorzaam te zijn, kan ik den eed van trouw niet breken, en mij niet verbinden aan een man, dien ik niet bemin. Versta mij niet verkeerd’, vervolgde zij met vuur, toen zij bemerkte, dat haar vaders gelaat bleek van toorn werd, ‘ik zal Arno niet huwen, maar ik ben van zijne onschuld overtuigd, en zal de plechtige belofte, hem getrouw te willen blijven, ongeschonden en onbevlekt medenemen naar de andere zijde van het graf.’

Het eenige antwoord van den landheer was eene heftige verwensching, die haar deed huiveren. Toen bleef hij eenige minuten zitten, in diep stilzwijgen verzonken.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 44]

Onze gravures.

Na den kerkdienst.

NA DEN KERKDIENST, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C. BECKER.

De vroolijkste en heerlijkste der meizonnen straalt zacht en koesterend over de herborene natuur en doet het teedere groen als van wellust glanzen en sidderen. De gouden gloed wekt duizenden wentelende schakeeringen van licht en schaduw in het weelderige geboomte en hult het gansche landschap in een dampkring van stemmige, droomerige rust en ingetogene blijheid. Dicht en bescheiden onder het loover verscholen, ligt het nederige kerkje, dat met zijn tintelend klokje de kleine schare der geloovigen van het gehucht onder zijn dak geroepen heeft. De Zondagdienst is thans geëindigd en in gemoedelijken ernst verlaat de kudde de woning van den goeden Herder, die hier niet te vergeefs gepredikt heeft, dat de machtigen op aarde de zwakken ondersteunen moeten.

In zijn prachtig tweespan gaat de edele heer van het dorpje met zijne familie langs lommerrijke lanen terug naar het kasteel keeren; maar eerst is hier wee te sussen en nood te lenigen. Schreiend verhaalt eene arme, maar zindelijk gekleede vrouw aan de barones en de freule hoe haar man sinds eenige dagen ziek is en hem de noodige versterkingsmiddelen ontbreken. Drie behoeftige kinderen, ten last gebleven aan eene zwakke weduwe, wachten om op hunne beurt gehoord te worden. Een stokoud

moederken komt met dochter en kleinzoon naar den landheer gestrompeld, om hem insgelijks voor de haren eene of andere gunst at te bidden. Allen moeten eerst gehoord en bevredigd worden, want de edele familie van het kasteel is als eene tweede Voorzienigheid voor het kleine gehucht. Reeds geeft de baron aan den grijzen koetsier bevel niet uit te spannen als men ten kasteele teruggekeerd is, daar hij nog een en ander in den omtrek zal te bestellen krijgen.

Zonder veel van zijne fantazij te vergen, kan men dit alles duidelijk opmerken in de losgeteekende schoone groep, die de kunstenaar met zulken frisschen dichterlijken lijst omgaf en met een lachenden achtergrond ophelderde. Zoo riep hij een waarlijk schoon lentetafereel in het leven, waarop niet alleen het oog met welgevallen rust, maar dat ook een weldadigen indruk achterlaat in het gemoed.

Hollandsche landschappen.
(Langs de Zaan.)

Wij willen thans te Wormerveer, waar wij de voorleden week een kijkje namen, zooals de Hollanders zeggen, even van wal steken en stroomopwaarts een tochtje maken naar het bekende Zaandam.

De Zaan is eene der schilderachtigste Hollandsche rivieren, vooral omdat de beide oevers van dien stroom zoo rijk bebouwd zijn met molens en fabrieken, die in rustloozen arbeid voor bedrijvigheid en scheepvaart zorgen. De blauwe lucht is hier meer dan ergens als azuur door wit gaas gezien; de blanke wollige wolken gelijken op groote witte vogels, die ver, heel ver van ons afvliegen; de fiksche bries, die de golfjes flink doet rimpelen, vult ons zeil en wij stevenen voort, bij voorkeur minder snel dan de stoombooten, die in vrij groot aantal heen en terug de lachende rivier bevaren. 't Is of alles hier eene eigene kleur aanneemt: de kleur der bruingeteerde beurtschepen met breede boegen en klapperend zeil, weerspiegeld in den helderen stroom, is eens zoo krachtig op het water als op de scheepstimmerwerven langs den wal, waar zij door steigers gesteund als rijzige gevaarten wachten tot zij van stapel loopen kunnen. Dat we hier in het klassieke land van de scheepsbouwkunde zijn, bewijst de geschiedenis en het huisje van czaar Peter, die hier de edele kunst kwam leeren. Jammer dat dit gedenkteeken van Hollands roemrijken voortijd dit land reeds verlaten heeft of gaat verlaten, naar het vaderland van den genialen man, die het eens bewoonde. Het huisje was het eigendom van koning Willem III, die de beleefdheid had het aan den czaar aller Russen ten geschenke te geven.

Intusschen zijn de huizen van Wormerveer reeds in den grijsachtigen nevel van het verre verschiet verdwenen en we naderen Zaandijk.

Overal heerscht dezelfde welvaart, het gezegende voorrecht van de geheele Zaanstreek. De woestijn van de groene vlakten, hier en daar gevlekt door groepen grazende koeien, die in de verte op zeevogels gelijken, wordt slechts gebroken door enkele donkere punten: het zijn de woningen der boeren, meest eigenaars van het land, waarop zij hun veestapel laten weiden. Men ontmoet weinig of in 't geheel geen bosch, wat geboomte slechts rond de huizingen.

Binnenhuisjes bekijken doen we vandaag niet; we blijven aan boord. Een liefhebber van oudheden kan anders zijn hart hier ophalen; want in vele pronkkamers der Zaanlanders, staan de curieuze aardigheden, de oude kostbare meubelen als op elkaar gestapeld.

Onze boot gaat snel voort, langs oevers zooals we ze den ganschen weg hebben gezien.

Zaandijk en zijne hooge molens liggen reeds op een goeden afstand. Overal werpen zich kleinere vaarten en kanalen in de rivier en zeer eigenaardig zijn de hooge zoogenoemde kwakelbruggen, die de beide oevers dier kleinere vaarten verbinden en toegang verleenen tot de woningen, tevens de vaart der talrijke schuiten en bootjes vrijlatend.

Het spinneweb van molenwieken nog in de vage verte, maar steeds duidelijker, zegt ons eindelijk dat wij Zaandam naderen. Een ongewoon gezicht! De huizen zijn klein en laag, netjes geverfd met de grilligste kleuren soms, waarvan de fraaie voordeur, meestal kunstig gesneden, het best door den huisschilder bedacht is.

't Is of men de stad zoo pas uit eene bouwdoos had uitgepakt. Geene grootsche gebouwen treffen het oog, maar nette huisjes en ontelbare molens. Kleine tuintjes voor de woningen met gladgeschoren hagen, veel groen, maar weinig smaak stoffeeren het geheel. Al zijn de molens gedund en hier en daar door prozaïsche schoorsteenen met eene pluim van zwarten rook vervangen, zij zijn nog zeer talrijk en het meest kenmerkende van dit stadje, dat uit slechts eene, maar meer dan eene uur lange straat schijnt te bestaan, die zich als eene bewoonde strook op de beide oevers heeft neergezet.

De stroom, die hier en daar vrij breed was, vernauwt zich, de dichtbebouwde oevers naderen tot elkaar. Wij gaan voorbij den Dam in de Zaan, waaraan de stad haar naam te danken heeft, en houden stil in de nabijheid van de sluis. Hier zullen wij uitstappen.

Het is een aardig gezicht op het kleine plein. Voor ons ligt de breede rivier zoover het oog reikt, doch hier vormt zij eene soort van vijverkom, waarlangs de stad zich aan weerszijden heeft opgesteld als speelgoed uit eene Neurenberger doos. Alles is lief en klein, en door een tintelend zonneken verlicht recht schoon. De stad zelve bevat weinig bijzonders, behalve Czaar Peters huisje dat nu veroordeeld is, maar vroeger nog al bezoek trok. De andere merkwaardigheden zijn van geen belang. Het zeldzaam karakter van stad en land alleen is een tochtje door die streken waard, en al hebben we onder een stevigen bries wat snel gevaren, toch is het ons gegund geweest die zeldzame natuur geheel op te nemen en te bewonderen.

Tusschen twee gauwdieven.

Al te goed is buurmans gek, zeggen we onwillekeurig het oude spreekwoord na, bij het gadeslaan van dit geestige tafereeltje. En goed is ze zeker, de kleine, die men langs twee kanten te gelijk zoo ongegeneerd van haar lievelingskostje berooft. Menige kleine peuzelaarster zou, als zusterken het waagde den lepel en poes den snuit in heure pap te steken, eene keel opzetten van geweld, zoodat de ongenoode dischgenooten zich tot een bescheiden aftocht zouden genoopt zien. Maar nu het goedige kind zich, als eenig protest, bepaalt tot een zacht verwijtenden blik, wordt haar onbeschaamd door twee gauwdieven in eens de kaas van het brood, dat is hier de pap uit de teloor gestolen.

Zoo geschiedt het in de kleine zoowel als in de groote wereld, wanneer men het maar bedaard blijft aanzien, dat de zaken over hun hout gaan, en de rijmer had wel gelijk, toen hij zeide:

Voor hem, die goedig is van aard,
Is 't een bedroefde tijd,
Daar 't wel geen twijfel lijdt,
Dat hem schier daaglijks iets weervaart.
Dat hem zeer zeker niet zou treffen,
Wanneer hij bijten kon en keffen.
Want dit gaat vast in onzen tijd,
En elk dient het te weten;
Dat iedereen, die zelf niet bijt,
Door andren wordt gebeten!

Volgt de stem des harten.
Novelle.
(*Vervolg.*)

'Mijnheer v. Bergen!' klonk het nu ten derde male en zeer duidelijk in zijne nabijheid. Nu viel er niet meer te twijfelen.

'Ik kom!' riep hij luide.

Dit was echter gemakkelijker gezegd dan gedaan, daar hij van de hoogte, waarop hij zich bevond, niet zonder gevaar in de diepte kon komen, al was hij nog zoo'n uitstekend gymnast. Nu eens zich vasthoudend aan een sterken boomstam, dan weer zich klemmend aan een buigzamen tak, ging hij de steile, met gladde dennennaalden bestrooide en daardoor glibberige helling af, tot hij eindelijk beneden op vasten grond stond.

Nu eerst bemerkte hij twee jonge dames, die op hunne wandeling door het bosch verdwaald, en door hunne vruchtelooze inspanningen om den rechten weg weder te vinden, uitgeput en der vertwijfeling nabij waren.

'Mijn hemel!' riep Koert verrast, toen hij zijne buren, de krachtige nicht en de schuchtere gezelschapsjuffrouw van mevrouw Grund herkende. 'Hoe komen de dames hier?'

'Wij wilden,' antwoordde juffrouw Richter, 'een uitstapje maken naar den om zijn prachtig uitzicht beroemden Golm en zijn daarbij verdwaald.'

'Dat verwondert mij niet; in plaats van rechtuit zijn de dames te veel links gegaan en in den zoogenaamden wolfskuil gekomen.'

'Wat een geluk dat Flora u zoo spoedig gezien en herkend heeft.'

Koert keek onwillekeurig naar de blozende gezelschapsjuffrouw.

'Als u het mij wilt toestaan, zal ik de dames den weg wijzen en hen naar den Golm geleiden,' zeide hij.

'Gij zijt al te goed, maar dat kunnen we niet aannemen. Als u ons hier maar wilt uithelpen en op den rechten weg brengen.'

'Zeer gaarne!' hernam hij een weinig geraakt. 'Ik vrees slechts, dat u een nieuw ongeluk kan overkomen, of dat ge opnieuw zult verdwalen. Doch als mijn gezelschap u hinderlijk is....'

'Hoe kunt ge zulks meenen! Wij wilden mijnheer niet lastig vallen...'

'Integendeel,' vervolgde de gezelschapsjuffrouw, 'het zal ons zeer aangenaam zijn, als u ons wilt geleiden.'

Niet zonder moeite en bezwaren van allerlei aard gelukte het Koert, die door menig uitstapje met de geheele omgeving vertrouwd was, den hollen weg te verlaten en de dames op een wel is waar begaanbaar, maar moeilijk pad te brengen, zoodat zij vaak genoodzaakt waren zijne hulp aan te nemen.

Nu eens moest hij de eene, dan weer de andere zijne hand reiken of zijn krachtigen arm tot steun aanbieden. Vooral de zwakkere en meer bevreesde Flora had zijne hulp noodig.

Onder zulke omstandigheden kon het natuurlijk niet uitblijven, dat de vroegere terughouding langzamerhand begon te verdwijnen. Er ontstond een levendig gesprek, waaraan vooral de belangwekkende nicht deelnam, terwijl de bescheidene gezelschapsjuffrouw zich, zooals hare positie medebracht, slechts zelden in het gesprek mengde.

Met het lieve hoofdje gebogen, luisterde zij met zichtbare belangstelling naar Koert's mededeelingen uit den laatsten veldtocht, en hare zachte, bezielde oogen schitterden van geestvervoering en innige sympathie bij zijne schildering van den slag van Sedan, waar hij door een vijandelijken kogel getroffen, die wond had bekomen, waaraan hij zijn nog niet geheel genezen zenuwlijden verschuldigd was.

Eveneens boezemden hem belang in de berichten der dames over hun geboortegrond, en in het bijzonder over de grootsche bergwerken, steenkoolgroeven, zink- en ijzersmelterijen, welker beteekenis Flora hem met bewonderenswaardige kennis en inzicht van zaken duidelijk maakte, zoodat hij den wensch niet kon onderdrukken, om dat in 't algemeen zoo weinig bekende deel van het rijk te leeren kennen.

‘Dat moet ge eens doen,’ zeide zij vriendelijk, ‘al was het maar alleen om u te overtuigen dat mijn arme geboortegrond beter is dan zijn roem....’

‘En dat zijne bewoners,’ voegde juffrouw Richter er scherp aan toe, ‘geene barbaren zijn.’

‘Daaraan twijfel ik in 't geheel niet,’ hernam Koert, ‘na alles wat ik heden van u vernomen heb.’

Onder aangename gesprekken naderden de wandelaars langzamerhand hun doel. Met iedere schrede werd de weg schooner en romantischer. Aan beide zijden stonden machtige eiken en krachtige beuken, die met lichte berken en donkere dennen schilderachtig afwisselden. Door het loof der dooreengestrengelde takken scheen het zachte licht der zon en speelde op

den grond, die met teeder mos, sierlijke varenkruiden, fijne grassoorten en welriekende bonte boschbloemen als met een tapijt bedekt was.

In zulk eene omgeving en in zulk aangenaam gezelschap vergat ook Koert zijne zorgen en gaf zich geheel aan zijne natuurlijke opgeruimdheid over. Eerst zacht, daarna luider, hief hij het heerlijke lied: ‘Aan het woud,’ van Mendelsohn, met krachtige barytonstem aan, en onwillekeurig begeleidden hem de dames met heldere sopraan- en welluidende altstem.

Zoo gingen zij vroolijk door het groene bosch, tot zij den top van den Golm bereikten, welke inderdaad een prachtig uitzicht aanbood en rijkelijk de doorgestane gevaren en inspanningen loonde.

Voor hunne blikken lag de kalme zee, schitterend in het heldere zonnelicht, zich naar het Noorden onbegrensd uitstrekkend, terwijl oostelijk en westelijk de bekoorlijke kuststreek met hare witte duinen en groene heuvelen met schilderachtige visschersdorpen zich in verschillende lichtschakeeringen aan het oog vertoonde.

Het gemeenschappelijk genot van het heerlijke uitzicht verhoogde nog de vertrouwelijke stemming, ontstaan door het kleine avontuur, en hoe langer Koert op deze wijze met de dames omging, des te meer behaagden zij hem.

‘Wie had dat kunnen denken,’ zeide juffrouw Richter, nadat allen eene wijle in gedachten verzonken waren geweest, ‘dat wij heden zulk een aangenamen dag met u zouden doorbrengen; we zijn er mijnheer dan ook zeer dankbaar voor.’

‘Volstrekt niet,’ hernam Koert, ‘niet mij maar het toeval moet gij danken.’

‘Dus dat wil zeggen: ik verlang den dank der dames niet.’

‘Om 's hemelswil! Hoe kunt ge zoo slecht van me denken! Waarmede heb ik zulk een verwijt verdiend?’

‘Door uwe voortdurende onvriendelijkheid,’ hernam zij, behagen scheppend in zijne verlegenheid. ‘Kunt gij het loochenen, dat gij ons met opzet gemeden hebt?’

‘Om eerlijk te zijn, moet ik wel toegeven, dat het mij in het eerst niet aangenaam was nieuwe buren te krijgen, daar ik van eenzaamheid houd....’

‘En ons voor onnoozele Silezische gansjes hield, wier kennismaking de moeite niet waard was. Luitenant v. Bergen was te trotsch om tot ons af te dalen.’

‘Gij doet mij onrecht, al moet ik toegeven, dat ik er niet van houd om op badplaatsen kennis met dezen of genen aan te knoopen; ik blijf liever alleen, dan met onbeduidende menschen om te gaan.’

‘Dat begrijp ik zeer goed,’ zeide de stille gezelschapsjuffrouw.

‘Dan mag ik ook wel hopen,’ hernam Koert met een dankbaren blik op het bevallige meisje, ‘dat gij mij vergeven en niet langer boos op mij zijn zult.’

‘Zeker!’ antwoordde zij, hem de hand toereikend, die hij langer vasthield dan wel noodig was.

‘Voor ditmaal,’ voegde juffrouw Richter er schertsend aan toe, ‘willen we u vergeven, en met het oog op de thans door u bewezen diensten genade voor recht laten gaan.’

Als gewoonlijk droegen deze openlijke bekentenissen er slechts toe bij, dat men van beide zijden elkander steeds meer beviel, zoodat Koert met de beminnelijke dames de aangenaamste uren op den Golm doorbracht. Het vroolijk gezelschap zat onder de veranda van de op de hoogte gebouwde restauratie, en sterkte zich tot den terugtocht met een eenvoudig maal, gekruid door opwekkende gesprekken en vroolijke scherts.

De tijd vloog voorbij, tot de klok hen onverbiddelijk er aan herinnerde, dat het tijd was om op te breken.

'We moeten ons haasten,' zeide de jonge dame, 'om naar huis te komen, anders is tante nog angstig om ons.'

'Hoe jammer,' zuchtte Flora, 'dat we reeds vertrekken moeten. Deze schoone dag zal mij onvergetelijk blijven.

II.

Op een der volgende dagen zat graaf Randau, nadat de table d'hôte afgeloopen was, vóór het badhuis met zijn neef v. Reibnitz, tegen zijne gewoonte in diep gepeins verzonken, den rook van zijne sigaar stilzwijgend in de lucht blazend.

'Zoo in gedachten,' merkte zijn neef op, die zich verveelde. 'Ge zet een gezicht, alsof het drie dagen geregend heeft. Ik zou wel willen weten, wat u scheelt?'

'Vreemde geschiedenis!' bromde Bodo, zijne hand over zijn voorhoofd strijkend. 'Heb daar een gekken brief van mijn oude ontvangen.'

'Waarschijnlijk vaderlijke vermaningen over verscheidene onbetaalde wissels. Dat moet men zich zoo niet aantrekken De oude is ook eens jong geweest en zal u niet in den steek laten. Als de nood aan den man komt, schiet ik u voor zooveel ge noodig hebt.'

'Dank u, mijn jongen! Handelt ditmaal niet over schulden, maar over een huwelijk. Moet hier in de badplaats, zooals papa mij schrijft, eene rijke erfgename aangekomen zijn, bezitster van verscheidene millioenen, eigenares van een vorstelijk goed met groote kolen- en ijzermijnen, en met een inkomen van meer dan zesmaal honderdduizend franken.'

'Drommels! Dat laat men zich gemakkelijk welgevallen. Hoe heet dat goudvischje?'

'Mejuffrouw Marie Richter uit Opper-Silezië.'

'Die naam is mij onbekend. Uw papa heeft zich zeker vergist.'

'Is niet mogelijk. Schrijft mij uitvoerig, dat de jonge dames zich onder hoede eener oude tante, mevrouw Grund, hier ophoudt. In zulke zaken is de oude steeds goed ingelicht en te vertrouwen.'

'Hebt ge de lijst der badgasten reeds nagezien?'

'Natuurlijk! Was het eerste, wat ik deed. Staan er echter niet in, moeten zeker niet aangegeven zijn.'

'Dan moet gij het maar aan den dokter vragen, die weet het zeker, als er zulk eene schatrijke dame aangekomen is.'

Deze raad was zeer practisch en de graaf haastte zich om dokter Brüstlein, den type van een ijverigen baddokter en de levende kroniek van het gezelschap, op te zoeken.

'Beste dokter! Kan ik u een oogenblik alleen spreken?'

'Met genoegen, graaf! Waarmee kan ik u dienen? Wat scheelt u? Bloedaandrang naar het hoofd, gesuis in de ooren, duizeling, hartkloppingen, borstaandoeningen? Dit heeft niets te beteekenen. Morgen moet ge niet baden en in plaats van den zwaren port een licht moezelwijntje aan tafel drinken.'

'Dank voor uwen raad,' hernam Bodo lachend. 'Ben echter door en door gezond. Wilde slechts bij u vernemen of gij eene jonge dame kent, mejuffrouw Marie Richter met tante, mevrouw Grund, uit Opper-Silezië.'

‘Ik heb de eer,’ hernam de dokter, terwijl hij met een gewichtig, geheimzinnig gelaat een snuifje uit zijne gouden doos nam. ‘Lieve familie, zeer achtenswaardig, mij door den geheimraad F. uit Berlijn bijzonder aanbevolen.’

‘Zou mij verplichten, mij over die familie te willen inlichten. Een oud vriend mijns vaders stelt belang in de dames.’

‘Ik wil u gaarne dien dienst bewijzen. Onder het zegel van de strengste stilzwijgendheid wil ik u in vertrouwen zeggen, dat de jonge dame de eenige dochter is van den overledenen mijnheer Richter, eigenaar van verscheidene mijnen en ijzersmelterijen, en dat zij van haar vader een vermogen van zeven millioen moet geërfd hebben.

‘Zeer aardig,’ hernam de graaf met gehuichelde onverschilligheid. ‘Heb slechts te vragen of de jonge dame aan het gezelschap kan voorgesteld worden en geen monster is.’

‘Integendeel! Eene hoogstbelangwekkende verschijning, zeer ontwikkeld en fijn beschaafd.’

‘Is mij aangenaam te vernemen. Maar tante zeker een oude draak. -’

‘Volstrekt niet!’ hernam de dokter met vuur. ‘Eene uitstekende dame, eene goede ziel, bescheiden en zonder aanmatiging. Overigens is de jonge dame meerderjarig en veel te zelfstandig om zich door hare tante te laten regeeren.’

‘Des te beter! Wilde nog vragen, waar de dames wonen!’

‘Bij den visscher Schielke, in het kleine huisje, waar ook luitenant v. Bergen met zijne moeder ingekwartierd is.’

‘Hoe!’ riep Bodo onaangenaam verrast. ‘Luitenant v. Bergen!’

‘De woning,’ verontschuldigde zich de dokter, ‘was wel een weinig afgelegen en klein, maar de dames houden van stilte en wenschen, zooals zij mij zeiden, onbekend te blijven. Zij hadden anders wel de schoonste villa kunnen huren.’

‘Is toch vreemd!’ hernam de graaf in gedachten. ‘Schijnen een bijzonderen smaak te hebben. Ben u, dokter, voor uwe belangrijke mededeelingen zeer verplicht.’

‘Niets te danken! Als mijnheer de graaf maar het stilzwijgen er over bewaart. U weet, dat een dokter moet kunnen zwijgen.’

‘Kan u op mij verlaten; stom als het graf!’

Nadat de dienstvaardige dokter was heengegaan, verzonk de graaf opnieuw in zulk diep gepeins, dat hij zijne sigaar liet uitgaan en vergat om ze weder aan te steken.

‘Nu?’ vraagde hem zijn nieuwsgierige neef. ‘Wat heeft de dokter u verteld?’

‘Alles in orde; jonge dame bezitster van zeven millioen. Wat zegt ge er van, neef!’

‘Als de dokter niet bluft, zou ik met beide handen toegrijpen. Zeven millioen is geen kinderspel; voor dien prijs kan men wel een oog toedrukken en niet naar den stamboom zien.’

‘Geheel mijne meening! Oude adel en nieuw geld behooren bij elkander. Moeten met den tijd meegaan en verouderde vooroordeelen laten varen, als het noodig is. Kan het geld goed gebruiken. Papa slechte beheerder, het goed bezwaard. Weet echter niet, hoe het aan te vangen? Kan toch niet met de deur in huis vallen, en zonder meer zeggen, dat ik de dame wil huwen?’

‘Ge moet in alle geval zeer voorzichtig handelen en eerst onder het een of ander voorwendsel kennis zoeken te maken.’

‘Is niet zoo gemakkelijk als men denkt; moet goed overdacht zijn. Zulke meisjes hebben pretenties, willen om haarzelven bemind worden. Bemerken het doel en zijn ontstemd. Heb eene gedachte. Zal kameraad Bergen opzoeken, die in hetzelfde huis

als de dames woont; zal zich geëerd, zeer gestreeld gevoelen, als ik kom en hem persoonlijk tot de partij uitnoodig.'

'Niet zoo kwaad,' hernam mijnheer v. Reibnitz. 'Ik vrees maar, dat Bergen lont ruiken en u eene streep door de rekening halen zal, wanneer hij verneemt, welk een goudvischje er in zijn huis woont.'

'Zal niet zoo dom zijn hem alles aan den neus te hangen. Ben volstrekt niet bang voor Bergen; goede kerel, maar erg ploertig. Tegenover dames bedeesd; ben wel tegen hem opgewassen. Mag echter geen tijd verliezen, wil dadelijk het terrein verkennen en alles tot den aanval gereed maken.'

(*Wordt voortgezet.*)

Wat is de hemel?

Onder de menschen, althans onder de menschen die nadenken over hetgeen rondom hen plaats heeft en die met de edele begeerte naar kennis zijn bezield, zullen er weinig gevonden worden, die zich nooit eens afgevraagd hebben, wat toch wel die hemel mag zijn, waardoor onze aardsche woning is omgeven. Hetzij wij op een helderen zomerdag naar het azuren gewelf staren, hetzij wij de fonkelende sterren hunnen melancholischen licht-regen zien uitstorten: in die oogenblikken van mijmering

HOLLANDSCHE LANDSCHAPPEN. - Langs de Zaan, NAAR DE TEEKENING VAN ADOLF VAN DIJK.
1. Bij Wormerveer. - 2. en 3. Bij Zaandijk. - 4. Van Wonnerveer naar Zaandijk.

TUSSCHEN TWEE GAUWDIEVEN, NAAR DE SGHILDERIJ VAN LEO DEHAISNE.

openbaart zich aan onze ziel de zucht om de verborgenheden der schepping te doorgronden.

Boven ons hoofd aanschouwen wij het blauwe koepeldak, waaraan in de duisternis eene menigte lichtpunten schitteren. Wij zouden er toe komen het voor een gewelf te houden, dat de oppervlakte der aarde overdekt. Ziedaar eene schets van het wereldstelsel, gelijk het schijnt te zijn. Zoo stelden wij het ons voor in onze kinderjaren, toen wij nog oordeelden naar den indruk onzer zinnen. Dezelfde voorstelling hadden de volken in hunne kindsheid, want het gaat met de menschheid als met den mensch, die langzamerhand van de hulpbehoevende onwetendheid tot een zelfstandig onderzoek geraakt. Diezelfde voorstelling hebben nog vele lieden, omdat zij niet nadenken over de naïeveteit daarvan en onverschillig blijven voor de vorderingen der wetenschap. Laat ons achtereenvolgens nagaan, welke pogingen het menschelijk verstand heeft gedaan ten einde de verschijnselen aan den hemel te verklaren, sinds den tijd, waarin de oude Ariërs hunne tenten in Indië opsloegen, sinds de Egyptenaren hunne sphinxen oprichtten, starend naar den verren horizont der onmetelijke woestijnen, en de Chaldeeuwsche herders hunne nachten wakend op de bergen doorbrachten.

Zoo vraagt Plutarchus, de groote geschiedschrijver uit de Grieksche oudheid, in het hoofdstuk volgende op dat, hetwelk den titel voert: ‘Wat is rechts en wat is links op aarde?’... ‘Uit welke stof bestaat de hemel?’ Anaximenes antwoordt hierop, dat het buitenste omhulsel des hemels uit eene aardsche stof bestaat, en dat de sterren daaraan als spijkers zijn vastgeklonken. Parmenides zegt, dat de wereld gevormd is uit verscheidene kringen of schorsen en dat de zelfstandigheid, waarmede zij zijn omgeven, zoo vast is als een muur. Van dat hechte gewelf wordt door alle oude schrijvers gesproken. Empedocles meent dat de hemel gevormd is uit verglaasde lucht, en dat hij eene luchtvormige stof in gloeienden toestand bevat; dat denkbeeld is reeds minder ruw. Aristoteles zegt, dat hij gemaakt is uit het vijfde element; als hij nu maar zeide wat dat vijfde element was. Maar zijne ambtgenooten vertellen hem, dat hij is samengesteld uit een mengsel van warmte en koude. Dat is ook al niet veel duidelijker. Diogenes zag de sterren voor puimsteenen raampjes in het hemelgewelf aan en Xenophanes meende dat de sterren gloeiende nevelen waren, die bij het aanbreken van den dag uitdoofden en des nachts weder ontstoken werden. Pythagoras en Plato schijnen zich niet zoo zeer met de bestanddeelen des hemels als met de bovennatuurkunde te hebben bezig gehouden.

Dergelijke voorstellingen, ontstaan in een tijdperk, dat de bovennatuurkunde de plaats der wetenschap innam, moeten in onzen tijd verworpen worden; zij openbaren in alles de weinige ervaring der eerste eeuwen, tot zelfs het woord f i r m a m e n t, waarvan de etymologie (f i r m u s, vast) de oorspronkelijke beteekenis genoegzaam aanduidt.

De schijn bracht op het denkbeeld, dat de aarde het voornaamste, het middelpunt van de schepping is, en in de middeleeuwen weigerde men nog eene oneindige ruimte, de bolrondheid der aarde, het bestaan van tegenvoeters, enz. aan te nemen.

De aarde, meende men, stond onbewegelijk onder in het heelal; van het Oosten naar het Westen was zij ruim een derde langer dan van het Zuiden naar het Noorden. Van daar sedert Ephore de Cumes, het ontstaan der uitdrukkingen, lengte en breedte. Bovendien had ieder volk de ijdelheid zich in het midden der bewoonde oppervlakte te wanen. Onder die oppervlakte waren geheimzinnige verblijven. Men was overtuigd,

dat de aarde vaststond en er geen gevaar was, dat zij zou instorten. Van hare grenzen zeiden eenigen dat het oceanen of moerassen waren, anderen spraken van duisternissen met beweging en rust; weer anderen, die stouter waren, verklaarden, dat zij op hunne reize ter opsporing van het aardsche paradijs het punt gevonden hadden, waar hemel en aarde elkaar raakten en genoodzaakt geweest waren om gebukt te gaan.

Toch werden de onderzoekers door sommige verschijnselen in de war gebracht. De zon, de maan en de sterren komen nagenoeg juist op tegenover het punt, waar zij ondergaan. De sterren moesten dus onder de aarde doorgaan; maar men meende, dat deze zich van onderen tot in het oneindige uitstrekte. Men kon zich die baan moeilijk voorstellen, te meer daar de sterren niet twee dagen achter elkaar op dezelfde punten op- en ondergaan. Eenigen bleven getrouw aan de overlevering van Homerus, dat Apollo zich 's avonds met zijne rossen in den Oceaan dompelde en in den koelen nacht de verloren krachten herstelde, waarop hij zich langs onbekende wegen weer naar het Oosten begaf. Een Egyptisch reiziger, Cosmas, teekende in de zesde eeuw eene curieuse schets van de wereld; hij maakte van de aarde een vierkant vlak, door vier muren omgeven, waarop het hemelgewelf rustte. Een hooge berg was de oorzaak van het op- en ondergaan der zon. Eindelijk kwam de baron de Foeneste, die verklaarde, dat men de zon niet ziet als zij terugkomt, ‘omdat dit 's nachts plaats heeft.’ Men kan zien, dat het onderwerp hoe langer hoe minder ernstig behandeld werd. Wij zouden niet aan het einde komen, als wij aan onze herinneringen den vrijen loop lieten, als wij de olympische woning der goden raadpleegden, waar de algemeene raad gehouden werd, werwaarts men heenging langs den melkweg; als wij ons herinneren, hoe de Titans door het op elkaar stapelen der bergen den hemel meenden te kunnen bereiken, hoe men meende, dat de kometen eene willekeurige baan aflegden en dat, als de zeven hemelen van kristal waren geweest, het heelal reeds lang gebroken zou zijn.

De aangehaalde meeningen zijn voldoende; het wordt tijd om van den schijn tot de werkelijkheid, van de dwaling tot de waarheid over te gaan. Wij moeten intusschen nog doen opmerken, dat de denkbeelden der ouden minder moeten geweten worden aan hun persoon dan aan den tijd, waarin zij leefden en waarin men nog onbekend was met de vruchtbare methoden der proefondervindelijke wetenschap.

Om een juist denkbeeld van den hemel te verkrijgen, moet men zich eerst eene juiste voorstelling maken van den aardbol en zich dien voorstellen als zwevende in de ruimte zonder op eenig steunpunt te rusten, gelijk eene zeepbel in de lucht. Volkomen juist is deze vergelijking nog niet, want de zeepbel rust op luchtlagen, die zwaarder zijn dan zij, terwijl de aarde op geenerlei vloeistof rust.

Maar, zal dan wellicht iemand zeggen, als zij dan zoo gelijk een bal in de ruimte geworpen is, hoe komt het dan, dat zij niet valt?

- En waar zou zij dan vallen? is mijne wedervraag.

- Naar beneden, zou men misschien antwoorden. Maar wat beduidt die uitdrukking naar beneden? Dat denkbeeld is slechts betrekkelijk. Als gij u den aardbol goed voorstelt, onafhankelijk in de oneindige ruimte zwevend, zult gij weldra erkennen, dat er in het heelal van boven noch beneden sprake kan zijn. Gaat maar eens na. De aarde heeft, gelijk gij weet, eene middellijn van omstreeks twaalf-duizend kilometers. Gij zijt van eene middelmatige gestalte 5 à 6 voet. Uwe grootte met betrekking tot die van den aardbol is dus nog geringer dan die van eene mier in verhouding tot een' bol van 100 meters middellijn. Stelt voorts, dat gij dien bol rondwandelt, gelijk eene mier rondom dien anderen; in welke richting gij dat ook doet, steeds zal hij u door

zijne aantrekkingskracht aan zijne oppervlakte binden. In welk punt op aarde gij u ook bevindt, steeds zult gij hetgeen onder uwe voeten is b e n e d e n en de ruimte boven uw hoofd b o v e n blijven noemen. Het is dus slechts een denkbeeld van richting met betrekking tot uzelven, en geene volstrekte werkelijkheid. Bij twee waarnemers, geplaatst aan de uiteinden eener zelfde middellijn is het b o v e n juist eene tegenovergestelde richting; twee andere, staande aan de eindpunten eener andere middellijn, die de eerste rechthoekig snijdt zullen het b o v e n vinden op punten, die loodrecht boven de richting der vorige staan. En zoo voorts. Wanneer de geheele aarde overdekt was met waarnemers, zou elk hunner het b o v e n boven zich plaatsen, en zoo zou voor alle menschen op aarde, de ruimte, die deze omgeeft, het b o v e n zijn. Op welke plaats wij ook wonen, steeds bedoelen wij met d e n h e m e l de ruimte boven ons hoofd. Maar nog iets, de aarde draait in 24 uren om hare as. Op het oogenblik, dat gij deze bladzijde leest, beschouwt gij de ruimte, die gij boven uw hoofd ziet, als het b o v e n ; over zes uur, geeft gij dezelfde benaming aan de ruimte, die dan boven uw hoofd is; over 12 uren zult gij de ruimte, die zich thans beneden uwe voeten uitstrekt, b o v e n noemen. En zoo vervolgens, op welke plek van den aardbol gij u ook bevindt. De h e m e l is de gansche ruimte, die ons van alle kanten omringt, en die onze planeet met eene verbazende snelheid van ruim 2.600.000 kilometers per dag doorloopt.

Aldus is er noch volstrekt hoog, noch volstrekt laag in het heelal; bij gevolg, noch rechts, noch links, noch eenige volstrekte richting. De aarde is een op zich zelven in de ruimte zwevende bol, en die ruimte strekt zich in alle richtingen tot in het oneindige uit.

Om den aardbol ligt een zacht dons, als op de wangen eener blozende maagd, als op de zachte perzik, die nog door geene ruwe hand is aangevat. Dat is de azuren dampkring, waarmee de aarde is omgeven; tot op eene geringe hoogte zweven daarin de wolken; de koepelvormige gedaante is slechts het gevolg van de perspectief. Wij, microscopische wezens, leven op den bodem van die luchtzee, en het blauw des hemels is niets anders dan die dampkring zelf, wiens deeltjes overal de blauwe stralen van het lichtspectrum weerkaatsen. Als men de bergen beklimt of met een' luchtbal opstijgt, neemt die blauwe kleur meer en meer toe in sterkte en wordt eindelijk zwart. Eenige oogenblikken vertoevens op de maan zou ons nog beter doen zien, dat de kleur des hemels alleen veroorzaakt wordt door den dampkring. De zilveren ster des nachts mist die luchtlaag en gedurende hare lange dagen (vijftien maal zoo lang als de onze) is zij alleen omgeven door een zwarte ruimte, bevolkt door eene schitterende ster, de zon: door eene maan met afwisselende gestalten, de aarde, en door de menigte van sterren.

De aarde maakt, zooals men weet, een deel uit van een wereldstelsel, waarvan de zon het middelpunt is. Stellen wij ons een' kanonskogel voor, zwevende in de ruimte. Op verschillenden afstand rondom dien kogel, vier looden hagels: Mercurius, Venus, de Aarde en Mars.

Voorts vier geweerkogels: Jupiter, Saturnus, Uranus en Neptunus. Die hagels en geweerkogels draaien om den kanonskogel. Dan hebben wij eene voorstelling van het planetenstelsel. Maar de hageltjes zijn zoo groot als de aarde of iets minder; de geweerkogels zijn van 100 tot 1400 maal zoo groot, en de kanonskogel heeft een volumen, dat anderhalf millioen malen zoo groot is als dat van de aarde.

Dat stelsel zweeft in evenwicht in de ruimte, geschraagd door het onzichtbare net der algemeene aantrekkingskracht, en die eindelooze uitgestrektheid, in alle richtingen

door millioenen werelden bevolkt, vervult den geest met eene ontzettende verbazing over de macht en de grootheid des Scheppers.

De holle boom. Novelle van A. Palm. (*Vervolg.*)

Nu naderde Robert zijne nicht.

'Irmgard,' zeide hij, 'vertrouw mij. Ik wil alles doen om u gelukkig te maken. Ik wil u mijn geheele leven wijden. Denk toch aan uw vaders grijze haren, aan zijne levenslange goedheid! Denk ook aan uw nutteloos leven, aan het verlies van uw vermogen, aan de ellende die uw "neen" ten gevolge zal hebben; en stel u dan voor het geluk, dat uw "ja" in het leven zal roepen.'

Irmgard was aan eene zware beproeving blootgesteld, want haar vaders gelaat nam langzamerhand eene meer en meer smeekende uitdrukking aan. Hij boog zijn grijs hoofd tot haar.

'Ik smeek u om uwe toestemming, kind!' vervolgde hij. 'Zie mij aan, hoe oud en ongelukkig ik ben. Gij kunt mijne laatste dagen opvroolijken en mij inwendige rust verschaffen. Glimlachend zal ik eens mijne oogen sluiten, wanneer ik u hier in onze oude bezitting zie. Spreek uw "ja" uit, lief kind! Wijs mijn eenig verzoek niet af!'

Haar gelaat werd bleek. Zij richtte zich op en stond in hare volle lengte voor hem.

'Ik kan niet, vader,' verklaarde zij; 'ik moet mijne gelofte houden.'

'Dus wijst gij mij af?' vraagde Robert.

'Ja, beslist; zulks hadt gij vooruit kunnen weten,' antwoordde Irmgard.

'Integendeel; ik geloofde, dat de wensch uws vaders macht over u had.'

De landheer stond op; doch hij beefde zoo over al zijne leden, dat hij genoodzaakt was de leuning van zijn stoel vast te houden.

'Geef mij volkomene helderheid,' zeide hij. 'Niettegenstaande mijne wenschen weigert gij te huwen?'

'Ik moet het weigeren, papa.'

'Nu, dan behoeven wij er niet meer over te spreken. Mij valt het gewone lot ten deel van een vader, die zijn kind te veel bemind heeft. Zeg maar niets meer, Robert; hier zijn alle verstandige redeneeringen vruchteloos.'

Het gesprek was nu afgeloopen en wij gevoelden ons allen zeer ongelukkig. De landheer deed zijn toorn en zijne teleurstelling meer uitkomen, dan ooit te voren. Hij sprak nauwelijks nog met zijne dochter, en als hij het deed, dan geschiedde het zoo koel mogelijk. Allenhof had zijne vroolijkheid verloren.

Zoo naderde eindelijk weder het Kersfeest. Mijnheer Werneck wilde, dat het op de oude schitterende wijze zou gevierd worden, niettegenstaande de vele tegenwerpingen van Irmgard.

Wij vierden dus den kersavond op de vroegere feestelijke wijze. Ik ging in Irmgards kamer. Zij zag er zeer aangedaan, maar toch innemend uit. Haar kleed was van kostbare roode zijde, met edelsteenen rijk bezet. Een diadeem van parelen in hare donkere lokken gaf haar het voorkomen van eene vorstin. Zij glimlachte, toen ik binnenkwam.

'Ik zal van avond allen glans vaarwel zeggen, Bertha,' zeide zij. 'Over twee weken zal ik niet meer de gebiedster van Allenhof zijn.'

‘Zal ik van avond ook naar uw postkantoor gaan?’ vraagde ik met hetzelfde weemoedige lachje.

‘Ja, het zal voor de laatste maal zijn. Ik zal mijnen geliefde zijne vrijheid teruggeven. Zelfs deze briefwisseling is niet zooals het behoort; er moet een einde aan komen. Ik wil het hem schrijven en zal hem niet wederzien.’

‘Maar gij wilt hem toch uwe belofte houden.’

‘Zeker, tot aan zijn dood,’ hernam zij, en in mijne opgewondene fantaisie scheen het mij toe, alsof zij reeds de kroon droeg voor hare zelfopofferende trouw.

Plotseling, toen wij nog midden in de heerlijk verwarmde kamer stonden, sloeg een hevige sneeuwstorm tegen het venster en het loeien van den wind scheen het oude huis tot in zijne grondvesten te doen schudden.

‘Welk een nacht!’ zeide Irmgard. ‘Hoe zult gij bij den boom komen, Bertha?’

‘Ik zal gaan, al woei en sneeuwde het tweemaal zoo hard.’

Zij trok het gordijn op zijde en keek huiverig naar buiten.

‘Robert zal toch niet over de bergen naar huis gaan?’ merkte zij op.

‘Is hij dan uit?’ vraagde ik.

‘Ja, hij is naar de stad gegaan om voor papa iets dringends te bezorgen. Vader ried hem aan eene slede te nemen en door de laan terug te keeren; hij echter meende dat, daar de lucht zoo helder was, het volgen van het voetpad over de bergen een waar genot moest zijn. Om vijf uur moest hij terug zijn en nu is het zeven.’

Ik bekommerde mij in dit oogenblik weinig om Roberts zekerheid. Hij scheen mij toe de man te zijn, die wel voor zich zelven kon zorgen. Wij gingen samen naar beneden en in een oogenblik was Irmgard door de gasten omringd.

De landheer verkeerde, zooals ik bemerkte, in groote ongerustheid over Robert. Tegen tien uur kwam hij tot mij en zeide, dat hij Robert eenige bedienden tegemoet wilde zenden.

‘Er moet iets gebeurd zijn,’ fluisterde hij mij toe, ‘laat de gasten niet merken, dat wij ongerust zijn. In alle geval is Robert iets overkomen. Hij moest toch hier zijn om met Irmgard het bal te openen. Kom met mij mede, Bertha!’

Ik ging met hem naar de dienstbodenkamer, waar hij vier mannen den last gaf om met fakkels en honden Robert te gaan zoeken; terwijl zij op hun weg de boschwachters moesten aanroepen om hun hunne medewerking te verleenen.

Ik beproefde den landheer te troosten.

‘Misschien is hij door de eene of andere zaak in de stad opgehouden,’ zeide ik; doch zijn gelaat werd hoe langer zoo somberder.

‘Ik vrees,’ zeide hij, ‘dat er geen zegen rust op mij en de mijnen.’

Toen wij de vestibule doorgingen, wierp ik een blik op de groote klok; het was juist elf uur. Ik had nog tijd genoeg om naar den hollen boom te ijlen en terug te keeren vóór men aan tafel ging, waarbij ik natuurlijk tegenwoordig moest wezen. De landheer was naar de gezelschapszaal teruggekeerd.

Ik haastte mij nu naar mijne eigene kamer, hulde mij in een grooten sjaal en ging op weg. Ik heb nog vergeten te zeggen, dat onder de gasten ook de heeren Von Ballerstedt en Normann waren, die ditmaal meer als oude vrienden des huizes dan als minnaars van Irmgard gekomen waren.

Mijnheer Von Ballerstedt was buitengewoon vriendelijk tegen mij, en om de waarheid te zeggen, was het voor mij gedeeltelijk eene opoffering om hem en de heldere, warme, vroolijke kamer te verlaten en naar buiten te gaan in wind en sneeuw.

Zoodra ik buiten kwam, ondervond ik de gansche verschrikkelijkheid van den nacht. De sneeuw viel in dichte vlokken en de wind loeide, alsof hij alles ten onderste

boven wilde keeren. Door de vensters straalde een helder licht op de uitgestrekte sneeuwvlakte, en wanneer de storm eenige oogenblikken bedaarde, kon ik de muziek in de balzaal hooren.

Ik kon niet zoo spoedig vooruitkomen als ik gedacht had. Eindelijk bereikte ik toch Irmgards ‘postkantoor’. De storm schudde den reusachtigen eik, die er het dak van uitmaakte, zoodat de geweldige takken kraakten.

Snel tastte ik in de holte, doch vond het zijden taschje niet. Een enkel oogenblik was ik ontsteld. Zou ik zonder de zoo vurig verwachte boodschap terugkeeren? Misschien is het taschje wel dieper gegleden, dacht ik, en stak mijn arm tot bijna aan den schouder in de opening, die, naar ik bemerkte, veel dieper was, dan ik eerst gedacht had. Den bodem kon ik niet bereiken. Toch was ik besloten het uiterste te beproeven. Ik klom op een knoest van den boomstam, om nog dieper te kunnen grijpen, en het gelukte mij den bodem te bereiken. Maar hoe naarstig ik ook zocht, ik vond geen taschje, doch tot mijne groote verrassing wel een klein pakje, dat ik er met moeite uithaalde. Het was vochtig en scheen een geruimen tijd er in gelegen te hebben. Door de duisternis was het mij niet mogelijk het nauwkeurig te onderzoeken. Ik hield het stevig vast en ijlde terug. Vóór ik mij op mijne kamer van mijne natte kleederen ontdeed, bekeek ik het pakje nauwkeuriger. Het was geheel beschimmeld en had oogenschijnlijk zeer lang in de boomholte gelegen. Het had een op schrift; en toen ik het bij het licht hield, las ik de woorden: ‘Aan mijne geliefde vriendin en zuster Irmgard Werneck.’ Deze woorden waren door eene sierlijke meisjeshand geschreven.

Wat had ik daar gevonden? Welke geheimen zou het bevatten, of zouden er misschien door opgelost worden? Ik sloot het spoedig weg, verwisselde van kleederen en ging naar beneden, daar het teeken van aan tafel te gaan reeds gegeven was. Aan tafel waagde ik het niet Irmgard aan te zien; het scheen mij toe, alsof er aan het maal geen einde kwam.

Eerst nadat de opgeruimde gasten zich in groepen naar de balzaal begeven hadden, ging ik naar Irmgard.

‘Wilt gij terstond met mij naar mijne kamer gaan, Irmgard?’ fluisterde ik haar toe.

Haar gelaat werd doodelijk bleek.

‘Hebt gij geen brief voor mij?’ vraagde zij.

‘Ik heb wel iets voor u gevonden, maar geen brief,’ antwoordde ik.

Ik beefde van opgewondenheid en zij zag mij met verbazing aan.

‘Laten wij gaan, Bertha,’ zeide zij.

Toen wij op mijne kamer gekomen waren, gaf ik haar het pakje. Zij gaf een gil, toen zij het schrift zag.

‘Bertha, waar hebt gij dit gevonden?’

‘Onder in den hollen boom,’

‘Dit is Valeska's hand. Het is als de stem eener doode.’

Wij openden het pakje zorgvuldig en vonden er in: eene blonde haarlok, een juweelen ring en een brief. Irmgard opende het schrift, en wij lazen:

‘Geliefde zuster! Waar zal ik zijn, als gij dezen leest? Ik ken het geheim van uw postkantoor, en heb het, zooals gij ziet, ook voor mij gebruikt. Ik waagde het niet mijn brief in huis achter te laten, uit vrees dat onze lieve vader hem zou kunnen vinden, en hij mag er nu nog niets van vernemen. Zoo schrijf ik u dan dezen en breng hem naar uw postkantoor in den hollen boom. Gij zult hem vinden, wanneer gij weder een brief voor uwen Arno er in doet. Waar zal ik dan zijn? Ach, Irmgard, ik ben zoo gelukkig en toch ben ik angstig. Gij moet het uwen vader niet zeggen; hij zal het

later wel vernemen. Bewaar mijn geheim; uw hart is trouw. Ik vertrouw u; gij zult mij niet verraden. Robert heeft mij verboden aan iemand, wien ook, bericht te zenden. Hij bemint mij en verlangt, dat ik zijne vrouw word. Ik heb het hem beloofd, en vraag mij zelve af, of er wel iemand zoo gelukkig is, als ik! Ik heb hem bemind, van af het eerste oogenblik, dat ik hem zag. Hij is mijn afgod. Ik zou voor hem kunnen sterven, zoo innig bemin ik hem. Het deed mij zoo zeer toen ik meende, dat hij u liefhad; maar hij zeide mij, dat dit alles maar onzin was. Hij bemint slechts mij alleen. Gij moet echter mijn geheim bewaren! Robert zegt, dat uw vader zeer vertoornd zou zijn, als hij het hoorde. Het schijnt, dat uw vader wil, dat hij een ander rijk meisje zal huwen. Robert vreest, dat, wanneer hij het verneemt, hij zijne hand van hem aftrekt en hem geen geld meer geeft. Dat veroorzaakt mij veel verdriet, want ik heb mijn dierbaren pleegvader zeer lief. Robert verlangt van mij dat ik met hem ga en ik gehoorzaam hem. Mijn goede pleegvader zal niet meer boos zijn, wanneer hij hoort, hoe gelukkig ik ben. Zoo spoedig Robert gaat, ga ik ook, en dat zal nog heden zijn, en in korten tijd ben ik zijne vrouw. Het spijt mij, dat ik op zulk eene wijze mijn tehuis verlaten, en u en mijn goeden pleegvader

verdriet moet veroorzaken, maar ik moet de stem der liefde volgen. Niemand zal vermoeden, dat ik reeds toebereidselen gemaakt hebt, om Robert in zijne nieuwe garnizoensplaats te ontmoeten; want hij zal alleen van hier vertrekken en ik zal een anderen weg inslaan. Als wij zes maanden gehuwd zijn, zullen wij het uwen vader berichten en hem om vergeving smeeken Ik zou zoo gaarne het hem reeds nu zeggen, maar Robert zegt, dat hij dan ons huwelijk zou zoeken te verhinderen en hem geen geld meer zou geven. Lieve Irmgard, toen ik u van morgen kuste, was het de laatste maal, totdat Robert mij als zijne vrouw hier wederbrengt.

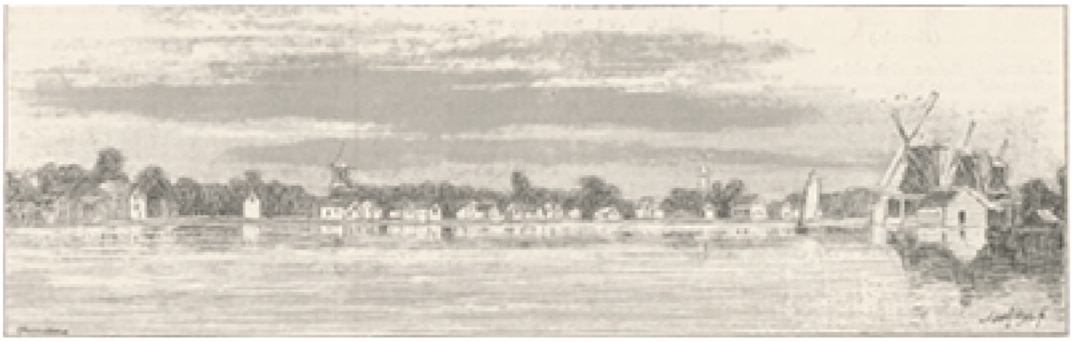

HOLLANDSCHE LANDSCHAPPEN. - De Zaan nabij Zaandam, NAAR DE TEEKENING VAN ADOLF VAN DIJK.

HOLLANDSCHE LANDSCHAPPEN. - Het dorpje Twisk, NAAR DE TEEKENING VAN ADOLF VAN DIJK.

Ik schrijf dezen brief op mijne kamer, en kan uwe stem in den tuin hooren. Als ik gereed ben, zal ik hem gaan verbergen in den hollen boom, de eenige plaats, waar gij hem zonder getuigen vindt. Ach, Irmgard, waar zal ik zijn, als gij dezen leest? Ik laat mijn juweelen ring voor u achter; draag hem om mijnentwil; ook zult gij nog eene haarlok van mij vinden. Misschien gaat er nog eenige tijd voorbij eer gij uw “postkantoor” weder bezoekt; en als zulks dan geschiedt, dan zult gij vernemen, dat Valesko Bruhn den naam draagt van den geliefden man, dien zij volgt tot in den dood, en dat zij dan de gelukkigste vrouw is, die op aarde leeft. Bewaar mijn geheim, opdat gij Robert en mij niet ongelukkig maakt. Vaarwel, geliefde Irmgard! God zij met u en zegene u. Uwe Valeska.’

(*Slot volgt.*)

[Nummer 45]

De maagd van Orleans.
Door J.R. van der Lans.

DE MAAGD VAN ORLEANS. - Geboortehuis van Jeanne d'Arc en kerk te Domremy.

I.
Inleiding.

Het was op Allerheiligendag van het jaar 1428. Een geheimzinnig schemerduister heerschte in de kapel van het koninklijk slot Loches, alleen door het flauwe schijnsel der Godslamp verlicht. Niets stoorde de stilte; geen enkel gerucht van de buitenwereld drong in het heiligdom door. Maar zoo alles hier rust en vrede ademde, niet aldus was het in het hart van den jongen man, die met gebogen hoofde op de treden des altaars geknield lag.

Een kleed, met gouden leliën doorstikt, omhulde zijne ranke, welgevormde gestalte; de gouden diadeem, die om zijne slapen flonkerde, deed in hem den koning herkennen. Maar dat koningshoofd boog zich diep onder den druk van kommer en zorgen, onder den last van teleurstelling en tegenspoed, onder het nog drukkender wicht van inwendig zelfverwijt. Want die koning, het was Karel VII van Frankrijk, de ongelukkige vorst, wien van zijn rijksgebied slechts zooveel was overgebleven, dat men hem spottend den koning van Bourges noemde. Geheel Frankrijk benoorden de Loire was in handen der Engelschen gevallen, en te Saint-Dénis, in het heiligdom zijner voorvaderen, was de jonge koning van Engeland, Hendrik V, tot koning van

Frankrijk uitgeroepen. De asch der twintig geslachten van Fransche koningen, onder de zerken van Saint-Dénis begraven, moest van verontwaardiging opgesprongen zijn op het hooren van den kreet: ‘Leve Hendrik van Lancaster, koning van Engeland en Frankrijk.’ En hij, de afstammeling van die roemrijke voorzaten, hij zou het straffeloos aanzien dat die vreemdeling heerschappij voerde in het gebied zijner vaderen, dat de strijdrossen des vijands Frankrijks vruchtbare velden vertrapten, dat de woeste benden der Engelschen het land platbrandden, de steden plunderden en de dorpen leegmoordden? Helaas! hij moest het zich bekennen: tot dusver had hij nog weinig gedaan om dien geesel van zijn land af te weren;

in lediggang en dartele weelde had hij de dagen zijner jongelingschap gesleten; in den roes van feestmalen en luidruchtige vroolijkheid had hij de zware taak uit het oog verloren, die God hem op de schouders had gelegd; en niet ten onrechte had een rechtschapen edelman het verwijt tot hem gericht: ‘Voorzeker, sire, nooit is er een koning geweest, die zoo vroolijk en ruiterlijk zijn koninkrijk verloor. *Sire, jamais, certes, il ne s'est trouvé roy qui perdit si joyeusement et si galamment son royaume.*’

Maar hoe kon het ook anders? Opgevoed aan een hof, waar dartelheid en kuiperijen om den voorrang streden, groot geworden te midden van bloedige krakeelen, had de jeugdige vorst geen enkel voorbeeld voor oogen gehad, dat hem tot spoorslag ten goede had kunnen strekken. Zijn vader was slechts koning in naam geweest. Bij een feestmaal, door dezen aangericht, hadden de deelgenooten zijner vermaken zich uit brooddronkenheid vermomd in beestenhuiden, die vuur vatten, met het gevolg dat vier hunner voor de oogen des konings in de vlammen omkwamen. Dat vreeselijk schouwspel, waarbij hij zelf ternauwernood aan den dood ontkwam, had hem met waanzin geslagen, en van dat oogenblik kwijnde Karel VI in een soort van kindsche geestverstomping weg, terwijl de prinsen van den bloede elkaar de heerschappij betwistten over zijn rijk.

De moeder van Karel VII was eene vrouw zonder karakter, die geen hooger streven kende dan haar eigen gemak en dan ook haar zoon in den steek liet om zich aan te sluiten bij zijne vijanden, de Burgondiërs, die met de vijanden des lands, de Engelschen heulden.

Hoe van een jong vorst, in dergelijke omstandigheden opgegroeid, eischen dat hij moedig het zwaard zou aangorden om als een man te strijden voor het erf zijner vaderen en niet te rusten voor hij zijn volk van het bloedig juk des vreemdelings had verlost? Het was reeds veel dat hij niet geheel den moed had laten zinken en den ongelijken strijd met den overweldiger had aanvaard. Doch, helaas! die overweldiger won met den dag veld; de zwakke tegenstand van den jongen koning mocht niet baten; de Engelsche landvoogd Bedford gebood als onbeperkt heerscher over het geheele land en sedert eene maand stonden de Engelschen voor Orleans; het laatste bolwerk, dat hen tegenhield om geheel Frankrijk te veroveren en zelfs den spotnaam: koning van Bourges nog tot eene doode letter te maken.

Dat alles overwoog de jeugdige vorst, terwijl hij voor het altaar geknield lag; het was alles duister om hem heen, een beeld van zijn hopeloozen toestand, waarin ook geene lichtstraal gloorde. Hij vestigde den blik op het altaar, op het tabernakel, glinsterende in het schijnsel der Godslamp. Het was het eenig lichtpunt in de duisternis, die hem omringde: alleen Gods hulp kon nog redding brengen.

Doch was God wel met hem in den strijd? Waarom dan zegende Hij zijne wapenen niet? Vanwaar die nederlagen op nederlagen, die den jongen vorst de laatste hoop deden verliezen, ooit het koninkrijk zijner vaderen te herwinnen? Was God niet meer de bondgenoot der koningen van Frankrijk, gelijk Hij de bondgenoot was geweest van Clovis, van Karel den Groote, van Lodewijk den Heilige? Was Karel VII dan niet de afstammeling dier allerchristelijkste koningen, de oudste zonen der Kerk, die hunne kroon van God te leen hielden?....

O! eene vreeselijke gedachte schiet als eene bliksemstraal den jongen vorst door den geest. Zoo die kroon eens *niet* zijn rechtmatig erfdeel ware; zoo hij eens *niet* de wettige afstammeling was der Fransche koningen; zoo er eene smet kleefde op zijne geboorte!....

Schrikkelijk denkbeeld! Als bezwijkende onder het wicht der kroon, die *zijn* hoofd te zwaar valt omdat ze wellicht eene andere kruin behoorde te sieren, buigt hij zich dieper, tot zijn gloeiend voorhoofd het koude marmer der outertreden raakt, en zich vernietigende voor God, weent en bidt hij in stilte.....

Wat er in dat plechtig oogenblik in de ziel des konings is omgegaan, was een geheim tusschen God en hem, alleen den Alwetende bekend. Doch weldra zou dit geheim den verbaasden koning ontsluierd worden door de maagd, die Frankrijk redden zou, en die juist daardoor het onloochenbaarste bewijs zou leveren van de goddelijkheid harer zending.

Met nieuwen moed bezield, stond de diepgebogen vorst op, door een geheimzinnigen troost versterkt, ofschoon hij op dat oogenblik weinig vermoeden kon, welke krachtdadige hulp de Hemel hem bereidde, welk eene heldin God voor hem en Frankrijk verwekt had.

Die heldin was Jeanne d'Arc, de Maagd van Orleans.

Meer dan ooit is in de laatste maanden weer de aandacht op die wondere verschijning gevestigd. De kennelijke toeleg der Fransche republikeinen om de kampvechtster voor God en koning tot eene glorie der revolutie te maken, de ‘verwereldlijking’ van Jeanne's geboortehuis te Domremy hebben de verontwaardiging van het katholieke Frankrijk opgewekt en zijn geestdrift verlevendigd voor de grootsche, edele figuur, waarop het onsterfelijken roem mag dragen en die het zich nooit zal laten ontnemen. Vandaar de bezieling, waarmee in de afgeloopen Meimaand te Orleans en elders de jaarlijksche gedachtenisviering van Jeanne d'Arc gehouden is; vandaar de blijde offervaardigheid, waarmee van alle kanten de bijdragen toestroomen voor de oprichting van haar standbeeld te Reims; vandaar ook dat in de laatste weken telkens nieuwe uitgaven het licht zagen ter verheerlijking der Maagd van Orleans.

Die herleving der aloude vereering van Frankrijks providentieele bevrijdster juist in onze dagen is niet zonder beteekenis. Dat heeft Leo XIII begrepen, toen hij in 1884 verlof gaf tot het instellen van het proces harer heiligspreking, waarop reeds het jaar daarna de verklaring volgde, dat zij als *venerabilis*, vereerenswaardig moet worden beschouwd. Zonder uitsluitend het oog op Frankrijks bedenkelijken toestand gevestigd te houden, zal ieder die de hedendaagsche maatschappij met christelijken ernst gadeslaat, erkennen dat het leven van Jeanne d'Arc juist voor haar de rijkste leering bevat.

Wij leven in eene eeuw, die de werking Gods op de wereldgebeurtenissen miskent, die God verjaagt uit de instellingen van den staat uit de school en zoo mogelijk ook uit het gezin Wat kan dan heilzamer zijn dan te wijzen op de onmiskenbare leiding der Voorzienigheid, die eene zwakke maagd tot werktuig uitkoos om het lot van heel Europa te beslissen? Wij beleven een tijd, die niet gelooft aan wonderen, die alle raadselen meent te kunnen oplossen door de menschelijke wetenschap.

Kan die aanmatiging welsprekender worden beschaamd dan door hare aandacht te vergen voor het groote wonder van Gods almacht, waardoor een eenvoudig boerenmeisje opeens werd ingewijd in al de geheimen der krijgskunde en zij, die tot dusver slechts schapen gehoed had, eensklaps in staat werd gesteld, geheele legers ter overwinning te leiden?

In een tijd eindelijk, die van ons zulk een voortdurende strijd vordert, zulk eene hechte geloofsovertuiging, zulk een offervaardigheid voor de belangen van Moederkerk en Vaderland kan ons geen heerlijker toonbeeld worden voor oogen

gesteld dan die groote, die heilige heldin en martelares, dan Jeanne d'Arc, de Maagd van Orleans.

II.
De roeping.

De rivier de Maas besproeit niet ver van haren oorsprong ook het nederig dorpje Domremy, dat de bakermat was van Jeanne d'Arc. Daar groeide zij op als eenvoudig, boerenmeisje in een gezin van vijf kinderen, waarvan de vader Jacques d'Arc, in het zweet zijns aanschijns met harden veldarbeid zijn brood moest verdienen. Jeanne zelf moest al vroeg het hare bijdragen om in de behoeften van het gezin te voorzien. Zij hoedde de schapen of hielp in de nederige boerenstulp hare moeder in de huiselijke bezigheden. Zoo leerde zij spinnen, naaien, lichten veldarbeid verrichten, het vee verzorgen, kortom alles wat in den kring van een gewoon boerenmeisje te pas komt. Van lezen, schrijven en dergelijke kundigheden, die in haar tijd in zulk een afgelegen hoekje zoo goed als onbekend waren, kon geene sprake zijn Daarentegen werd ze door hare vrome moeder onderwezen in de wetenschap der wetenschappen, in de waarheden des geloofs, in alle christelijke en maatschappelijke deugden.

Van hare vroegste jeugd af onderscheidde zich de kleine Jeanne door eene buitengewone godsvrucht, eene vurige liefde tot het gebed en een teeder medelijden met de armen. Dagelijks woonde ze het H. Misoffer bij, waar het engelachtige kind haar van heilige liefde brandend hart vaak in tranen lucht gaf. Hare liefde tot de armen dreef haar soms, haar eigen bed aan den een of anderen ongelukkigen zwerveling af te staan, terwijl ze dan zelf den nacht onder de breede schouw der ouderlijke hut doorbracht. Altijd gewillig, gedienstig en gehoorzaam, was zij de vreugd en de trots harer ouders, bemind door hare broeders en zusters en een toonbeeld voor de heele dorpsjeugd. Nooit zag men haar ledig, en was hare taak afgedaan, dan ijlde zij, in plaats van aan de dartele spelen van haar leeftijd deel te nemen, naar de kerk, om er te bidden en zich met God te onderhouden. Zoo ver trouwelijk was haar omgang met God en Zijne heiligen, dat zij zich vaak te midden van het veld afzonderde om zich op de knieën te werpen en hare reine ziel in vurige ontboezemingen van liefde en godsvrucht uit te storten.

Meen echter niet dat de jeugdige Jeanne afgetrokken en somber was, of het gezelschap van hare vriendinnetjes vermeed. Integendeel, zij nam vaak deel aan hunne luidruchtige spelen, en als, volgens het aloude gebruik, in de Meimaand al de knapen en meisjes van het dorp uittogen om ter viering van den terugkeer der lente kransen op te hangen aan een ouden eik, die zich niet ver van het dorp bij eene bron verhief, ontbrak Jeanne zoo min als eene harer speelmakkertjes: maar in plaats van hare bloemkransen in de takken van den boom te vlechten, versierde zij er in de dorpskerk de beelden mee van de H. Catharina en de H. Margareta, maar vooral van Maria, want voor de Moedermaagd koesterde zij eene liefde die alleen overtroffen werd door de liefde tot God, waarvan zij het uitvloeisel was. Het was haar grootste genoegen, de bedevaartplaatsen te bezoeken, aan Maria geheiligd; elken Zaterdag toog zij naar het heiligdom van O.L.V. van Bellemont om er te bidden en voor het beeld der H. Maagd eene kaars te ontsteken.

Zoo vloeide de jeugd van het bevoorrechte kind in onschuldigen eenvoud voorbij en niets deed nog de groote taak vermoeden, waartoe de Voorzienigheid haar geroepen had. Wel leerde Jeanne vroegtijdig de rampen beseffen, waaronder haar ongelukkig

vaderland gebukt ging. Gedurende de lange wintermaanden met de huisgenooten rondom de breede schouw gezeten, hoorde zij verhalen van de onverzoenlijke veeten, die Frankrijk verdeelden en het arme land weerloos aan den vreemden overweldiger prijs gaven. Met afgrijzen luisterde zij naar de schildering der bloedtooneelen, die Frankrijk met jammer en ellende vervulden, en waarvan zij tot zelfs in haar afgelegen dorp den terugslag gewaar werd. Ook daar hadden verwoede gevechten plaats tusschen de aanhangers der Armagnacs, die het met den jongen koning hielden, en die der Burgondiers, welke met den algemeenen vijand, den Engelschman heulden. Ja, zij was er zelf getuige van hoe de dorpsknapen elkander slag leverden en vaak bebloed en gehavend van die schermutselingen huiswaarts keerden. En hoe jong zij ook was, toch besefte zij diep al het vreeselijke van den oorlog, bad voor haar vaderland en zijn ongelukkigen vorst en brandde van begeerte, iets te kunnen bijdragen om rust en vrede in het diep geschokte land te herstellen.

Doch wat zou een zwak kind, dertien jaren

oud, daartoe vermogen! In de oogen der wereld ware het dwaasheid daaraan te denken, en toch, God, die het kind Mozes uit het biezenkorfje verwekte tot een verlosser van Israel, God, die eenmaal de gansche zondige menschheid verlost heeft door het Kind uit den stal van Bethlehem, had dit kind, dit nederig boerenmeisje tot het werktuig uitverkoren om Frankrijk te redden.

Reeds op dien teederen leeftijd sprak de Allerhoogste tot Zijne dienstmaagd en maakte haar de besluiten Zijner Almacht bekend. Het was op een schoonen zomerdag, omstreeks het middaguur, en de dertienjarige Jeanne bevond zich in haars vaders tuin, te midden van de bloemen des velds, zij de schoonste, de reinste bloem van alle. 'Ik heb God zich zien openbaren in eene bloem,' riep eenmaal de groote natuuronderzoeker Linnaeus uit. Welnu, ook wij zullen hier God zich zien openbaren in deze heilige wonderbloem, op Frankrijks bodem ontsproten.

Jeanne had dien dag vuriger dan ooit voor haar vaderland gebeden, zij had dien morgen gevast, het schuldelooze kind, om voor de zonden haars volks te voldoen. Thans zou God haar toonen hoezeer haar gebed en hare verstervingen in Zijne oogen genade hadden gevonden.

Terwijl Jeanne bad, het oog naar de dorpskerk gericht, waar haar Heiland in Zijn aanbiddelijk Altaargeheim rustte, zag zij het nederig gebouw eensklaps verlicht door een bovenaardschen glans, en zie uit dat licht klonk haar de stem tegen, die eenmaal tot Mozes sprak uit het brandende braambosch. 'Ik vernam eene stem Gods, om mij te leiden' zoo verhaalde ze later zelf aan hare rechters; *j'eus une voix de Dieu pour me gouverner.* Die stem zeide haar dat ze altijd goed en deugdzaam moest blijven en dat God haar helper zou zijn.

Het kind ontstelde en wierp zich op de knieën, maar zoozeer was zij reeds met de hemelsche dingen vertrouwd, dat zij in de uitstorting harer dankbaarheid op dat oogenblik besloot zich geheel aan God te wijden, en in Zijne hand als een willoos werktuig te zijn, waarover Hij naar Zijn welbehagen kon beschikken.

Met niemand sprak zij over de geheimzinnige verschijning, die zich intusschen weldra herhaalde. Toen Jeanne eenigen tijd daarna op het veld de schapen hoedde, vernam zij dezelfde stem van denzelfden lichtglans omschenen. Doch thans onderscheidde zij in dat licht hemelsche gestalten, met blanke vleugelen aan de schouders. Het waren de Engelen Gods, die tot Zijne dienstmaagd nederdaalden; en een hunner, die haar als een koen ridder, *un preux chevalier*, voorkwam, sprak haar aan en zeide dat God medelijden had met Frankrijk, dat zij den koning ter hulpe gaan en Karel van zijne vijanden verlossen moest.

'Maar,' sprak het eenvoudige kind, 'ik ben slechts een arm boerenmeisje; ik kan niet te paard zitten, veel minder soldaten ten strijde aanvoeren.'

De engel stelde haar gerust en zeide haar, dat ze zich naar Vaucouleurs moest begeven, naar kapitein Baudricourt, die haar gewapende lieden zou aanwijzen om haar tot den koning te leiden. Hij voegde er bij dat de H. Catharina en de H. Margareta haar zouden bezoeken om haar met raad en daad bij te staan. De derde maal, dat haar die hemelbode verscheen, wist zij dat het een der Engelen was, die voor Gods troon staan, de aartsengel Michael, het hoofd der hemelsche heirscharen. 'Ik heb hem gezien,' verklaarde Jeanne later aan hare rechters, 'met mijne lichamelijke oogen, zooals ik u zie.'

DE MAAGD VAN ORLEANS. - Verschijning van den Aartsengel Michaël aan Jeanne d'Arc. Bas-relief van Foyatier.

Weldra verschenen haar de beide heilige maagden, wier bezoek haar was aangekondigd, en spraken haar in zoete, minzame taal over de rampen van Frankrijk en over hare roeping, om daaraan een einde te maken. Van dat oogenblik begon voor Jeanne een vertrouwelijk verkeer met hare hemelsche leidsvrouwen, die haar tot driemaal in de week bezochten, stralend van licht, het hoofd met schitterende kronen gesierd. Het eenvoudige boerenkind mocht de oogen verlustigen aan het schouwspel van dien hemelluister; zij mocht de welluidende stem harer heilige beschermsters aanhooren; zij mocht die hemelsche vriendinnen naderen, haar omhelzen en den zoeten reuk inademen, die uit hare kronen scheen voort te komen. Zoo gelukkig voelde zij zich in het gezelschap dier hemellingen, dat zij ze dikwijls met tranen in de oogen bad haar toch met zich te nemen. Wie was rijker dan het arme boerenmeisje, die met Engelen en Heiligen omging als met vrienden en vriendinnen, of zooals zij zelf zeide, als hare broeders en zusters uit het Paradijs: *mes frères et soeurs du Paradis?* Gewis, zij voor zich behoefde geene koningekroon, geene schatten; zij genoot in de volste mate de zaligheid, door den dichter bedoeld als hij uitroept:

> Mij - 't leven in Gods dag, mij - 't groen van 's Heeren velde!
> Mij - 't needrig stukjen brood, en, wat den berg ontwelde,
> Geen goud; een watertoge! - en, bovenal, o Heer!
> Met heel uw Geestendrom mij 't eindloos zoet verkeer,
> In droom en werklijkheid, langs al de duizend wegen,
> Die 'k, aan onzichtbre hand, doorwaard heb en bestegen!

Ja, die geesten leidden haar, niet in droom, maar in werkelijkheid, langs onzichtbare wegen; want niemand vermoedde wat God met Zijne dienares voorhad; niemand maakte Jeanne deelgenoot van haar geheim, zelfs hare vrome moeder niet, ofschoon

haar nu en dan wel een enkel woord ontsnapte, dat de kronieken bewaard hebben, en waaruit viel op te maken dat zij zich op groote dingen voorbereidde. Zoo zeide ze eens tot een landbouwer van Domremy, dat er tusschen Coppey en Vaucouleurs een meisje was, dat eerlang den koning zou doen kronen, en eens zelfs verklaarde ze aan iemand uit het naburige Greux dat *zij* bestemd was Frankrijk te verlossen.

Was het wonder dat dergelijke woorden, die van mond tot mond gingen, het meisje in opspraak brachten; dat men het hoofd over haar schudde als over iemand, die niet wel bij zijne zinnen is, en dat haar vader, die haar met geweld uit het hoofd wilde praten wat hij voor ijdele grillen aanzag, zich in drift meermalen de bedreiging liet ontvallen, dat hij haar nog met eigen hand zou verdrinken? En toch zouden de raadselachtige woorden van het droomende kind in vervulling gaan.

(*Wordt voortgezet.*)

[Onze gravures]

'Die lieve eendekens!'

Niet eens half gekleed, slechts met het blanke hemdeken achteloos om de mollige leden, en den gekroesden kop in zijn natuurlijken toestand, is de kleine wildzang door de openstaande hekdeur moeders waakzaam oog ontslopen en ontkropen. Niet alleen heeft hij echter den tocht aangevangen: zijne onafscheidbare gezellin, de pop, heeft de reis medegemaakt, maar ligt thans vergeten, daar het veel aantrekkelijkere levende speelgoed der zwemmende eendjes de gansche aandacht van den kleinen *tourist* trekt. Wijl de pop op den rug neergesmeten, slechts de zwevende meeuwen te bekijken krijgt, bewondert onze kleine snaak alleen en op zijn gemak de snaterende en plassende eendenfamilie op den blinkenden waterspiegel. Hoe stil de kleine nieuwsgierige zich ook houdt en hoe voorzichtig hij over den rand gluurt, toch is zijn toestand niet zonder gevaar, daar wellicht slechts ééne verkeerde beweging hem over den boord kan doen kantelen en met minder goed gevolg dan het jonge eendenras zijn eerste plonsbad kan doen nemen. Zoo ook zal er ongetwijfeld moeder over denken, die haren lieveling gemist en door het openstaande hek ontdekt heeft, langswaar de vogel gevlogen was, en die thans den kleinen onvoorzichtige van uit de verte in het oog krijgt. Omzichtig zal zij wel den jongen vluchteling mogen naderen, om hem niet te verschrikken en hem zoetjes van zijn gevaarlijken observatiepost terug onder het beschermende ouderlijke dak mede te troonen. In alle geval heeft de mollige jongen in zijne natuurlijke houding er lang genoeg gezeten, om tot een uitstekend model te strekken aan onzen schilder Beyschlag, die van zijn lief genrestukje alle eer heeft.

In de kalverweide.

Hebt ge al ooit kennis gemaakt met het kalverleven in zijne prille jongheid, dan wanneer onze dartele viervoeter in zijne eigenaardige joligheid en dolle speelschheid als het toonbeeld wordt aangehaald der nuchtere jeugd? Zoo ja, dan zult gij u zonder twijfel ook bevreemd afgevraagd hebben, hoe het mogelijk is dat uit zoo'n exemplaar

van drolligen levenslust de logge, droomerige *mevrouw* koe of de deftige barsche *sinjeur* os kunnen opwassen. En nogtans, de beide dieren, die daar

in de verte met de boerin komen aangestapt - de soeserige koei, met eene kwijnende uitdrukking in hare oogen, alsof zij zich met maanzieke minnedichtjes in plaats van met aardappelschillen voedde; en de statige os, met een uitzicht zoo ernstig als dat van een notaris die een testament gaat opstellen - die twee zijn wel degelijk het ouderenpaar van de aardige kalveren, die op zulke kluchtige manier hunne verwondering en nieuwsgierigheid aan den dag leggen over den ezel, die aan de afsluiting van hunne *kinderkamer* gebonden staat.

'DIE LIEVE EENDEKENS!' NAAR DE SCHILDERIJ VAN BEYSCHLAG (phot. Fr. Hanfstaengl, Munchen).

Ofschoon het moeilijk te gissen is, wat er bij dergelijke bespiegeling in een kalverbrein mag omgaan, is het toch met eenige reden te veronderstellen dat de glanzende koperen ketels aan 's ezels lijf hier het voornaamste vraagpunt zullen zijn. En evenals Hamlet op het *To by or not to by* het antwoord schuldig moest blijven, zoo zal hier ook de vraag of die blinkende gele dingen al of niet deel maken van de *constructie* van een ezelslijf onbeslist in het midden blijven; althans, voor de kalveren, want voor den ezel is dit vraagstuk, bijzonder als de koperen tornen met melk gevuld zijn, meer dan al te duidelijk. Sinds lang heeft *grauwken* zich dan ook met echte ezels- philosofie aan zijn lot onderworpen, en zijne kalme berusting kan zelfs door

de onbescheidene nieuwsgierigheid van zoo'n onbeschaamd volkje als het kalvenras niet in het minst gestoord worden.

Niet waar, er zit veel opmerkingsgeest in die geestige greep uit het dierenleven?

Jacht op een diamantendief.

De Kimberley-diamantmijnen van de Kaapkolonie strekken zich uit over eene oppervlakte van zes vierkante mijlen in eene woeste, onherbergzame streek, vroeger West Criqualand genoemd, en waar zich sinds 1870 eene bevolking van op zijn minst 70,000 zielen heeft verzameld, alleen met het doel om door middel van kostbare werktuigen, omvangrijke uitgravingen en waterwerken, de edelgesteenten op te delven, die daar nu reeds jaar op jaar ten bedrage van millioenen worden verkregen.

Menschen uit alle natiën en standen houden zich gestadig met het diamantdelven bezig, en heele troepen Kaffers, Zoeloes, Beetsjuanen, Basuto's en andere inboorlingen van Zuid-Afrika vinden er als arbeiders werk; maar hunne nei-

ging tot stelen of althans tot smokkelen, door op hun eigen houtje de delverij uit te oefenen, berokkent aan de overheden herhaalde moeilijkheden.

IN DE KALVERWEIDE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ARMIN SARTER.

Het gebeurt niet zelden dat een donkerkleurige delver, die op ongeoorloofde manier een partijtje diamanten is weten machtig te worden, eenvoudig op een paard springt en zich uit de voeten tracht te maken in de richting van den Oranje-Vrijstaat, waar hij voor alle verdere vervolging veilig zou zijn. In de goed geteekende schetsen, die de laatste bladzijde van dit nummer sieren, zien wij twee detectives van de politie te paard uit Kimberley op zulk een vluchteling jacht maken, hem over heuvel en dal achtervolgen, hem zelfs hals over kop naspringen in eene rotsige ravijn, tot zij hem eindelijk beet krijgen en van het paard halen om hem in verzekerde bewaring te brengen.

Daarmee zijn de diamanten echter nog niet terecht; want hoogst waarschijnlijk zal er bij het doorsnuffelen der kleeren van den vluchteling geen enkele gevonden worden: hij heeft ze reeds bij het eerste oogenblik, dat hij zich in gevaar zag van gegrepen te worden, ingeslikt. Toch zal de politie, met bijstand desnoods van een geneesheer, ze wel weten terug te krijgen.

In een dergelijk geval, dat zich voor eenigen tijd voordeed, raakte een diamantendief,

wien men daartoe met geweld een hoogst doelmatig hulpmiddel had toegediend, den eersten dag twee, den tweeden dag negen, en den derden dag vier en twintig kostbare steenen kwijt. Hij stelde er daarbij een soort van trots in, den hoofdopzichter te verzekeren: 'Ik heb er nog meer in, baas!' De diamanten niet mogende behouden, scheen hij er heimelijk toch schik in te hebben, er zooveel te hebben ingezwolgen.

Volgt de stem des harten.
Novelle.
(*Vervolg.*)

Met dit loffelijk voornemen begaf de graaf zich zonder dralen - naar zijne kamer in het badhôtel, waar hij met behulp van zijn bediende zorgvuldig toilet maakte. Zoo verscheen de graaf in de nederige woning van den luitenant, die zeer verwonderd was over het onverwacht bezoek.

'Kan niet nalaten,' zei de voorname gast, 'oude kameraad in het voorbijgaan te bezoeken en mevrouw mijne opwachting te maken.'

'Zeer lief van u, mijnheer de graaf!' hernam de dame gevleid. 'Koert heeft mij reeds verteld, dat hij u heeft aangetroffen en gij zoo vriendelijk geweest zijt hem voor de volgende réunie te verzoeken.'

'Hoop dat mevrouw ons ook de eer zal bewijzen.'

'Met het grootste genoegen, als Koert er ook deel aanneemt.'

'Twijfel niet daaraan. Uitstekend gezelschap. Adel uit den omtrek. Zal allen aangenaam zijn mevrouw te leeren kennen, vooral neef Reibnitz en nicht Mathilde.'

'Reeds lang heb ik verlangd met het gezelschap kennis te maken, maar Koert was steeds te lijdend. Wij leven hier als kluizenaars, en gaan met geen mensch om, behalve met onze buren, eenige dames uit Opper-Silezië, die wel is waar burgerlijk, maar overigens zeer aangename menschen zijn.'

'Heb van dokter Brüstlein veel goeds van de dames gehoord,' hernam Bodo, terstond de gelegenheid aangrijpend, die hem aangeboden werd, om over de dames te spreken. 'Eene zekere burgemeestersvrouw Grund en hare nicht; moeten zeer achtenswaardig zijn. Ben voornemens hen ook tot de réunie uit te noodigen. Wat denkt ge er van, kameraad? Zal hun zeker zeer aangenaam zijn!'

'Dat kan ik niet weten,' antwoordde Koert, die tot nog toe gezwegen had. 'Dat moet ge aan de dames zelven vragen.'

'Is te begrijpen. Wilde u alleen verzoeken mij hun voor te stellen. Zijn toch te huis en te spreken?'

'Als ik me niet vergis,' merkte mevrouw v. Bergen op, zonder het antwoord van haar zoon af te wachten, 'dan zitten de dames in den tuin in hunne tent; zij zullen in alle geval zeer verheugd zijn, als mijnheer hen tot de réunie uitnoodigt.'

Het spreekt van zelf dat graaf Randau terstond daartoe bereid was, zoodat Koert zich genoodzaakt zag, hem naar den kleinen tuin te vergezellen en hem voor te stellen aan de dames, die zulk een aanval niet konden vermoeden, en met wie hij en zijne moeder sedert het uitstapje naar den Golm meer vriendschappelijk verkeerden.

Na de gewone begroetingen en nadat van beide zijden eenige beleefde woorden gewisseld waren, droeg de graaf met de hem eigene beminnenswaardige

gemakkelijkheid zijn verzoek voor, dat echter tot zijne groote verwondering door de dames met niet zooveel ingenomenheid ontvangen werd, als hij bepaald verwacht had.

‘Wij zijn,’ zeide mevrouw Grund kalm, ‘mijnheer den graaf zeer verplicht voor zijne oplettendheid, maar u moet ons verontschuldigen, daar wij niet...’

‘Moogt mij niet weigeren,’ viel hij haar levendig in de rede, ‘zou mij ongelukkig maken.’

‘Ik laat alles aan mijne nicht over, zij kan doen wat zij wil. Als het haar genoegen doet de partij te bezoeken, dan heb ik er niets tegen.’

‘Dan reken ik er op, dat de juffrouw aan mijn verlangen zal voldoen.’

‘Ik weet niet,’ hernam de jonge dame, een schelmschen blik wisselend met hare gezelschapsjuffrouw, ‘of wij de vriendelijke uitnoodiging wel mogen aannemen. Wij zijn hier vreemd, en vreezen op de réunie te blijven zitten en als muurbloempjes te zullen figureeren.’

‘Belachelijk! Geef mijn woord, dat u met engagements zult bestormd worden. Ikzelf en kameraad v. Bergen zullen ons gelukkig achten.’

‘Wat!’ zeide de dame verrast. ‘Mijnheer v. Bergen zal de réunie bezoeken?’

‘Natuurlijk!’ hernam de majoorsweduwe. ‘Ik ga er heen met mijn zoon.’

‘Dat is wat anders. Als mevrouw en de luitenant ons geleiden, dan kunnen we zonder zorg zijn. Wat dunkt u, Flora?’

‘O!’ antwoordde deze. ‘Ik ben tevreden met alles, wat u genoegen verschaft.’

Nu kon Koert er niet langer tegen zijn, hoe vast hij zich ook voorgenomen had zoo ver mogelijk van de réunie verwijderd te blijven, en het hem onverschillige gezelschap te mijden. Hij verklaarde, dat het hem genoegen zou doen, de dames te vergezellen.

De graaf was met den uitslag tevreden. Al beviel het hem niet, dat de dames zoo vertrouwelijk met Koert omgingen, zoo hoopte hij toch zonder moeite een naar zijne meening gevaarlijken mededinger de loef te kunnen afsteken.

In het volle vertrouwen op zijne onwederstaanbare beminnelijkheid, wachtte de graaf met kalmte de partij af, waar hij zich aan de bezitster van millioenen hoopte te toonen in zijn vollen glans als voortreffelijk danser en hartenveroveraar.

Eindelijk brak de zoo gewichtige avond aan. Het badhôtel baadde in eene zee van licht; de groote danszaal was flink gereinigd, de muren door een uit Berlijn ontboden behanger opnieuw behangen, met bonte vlagjes en guirlandes versierd, en de reeds een weinig verkleurde meubels opnieuw overtrokken en gepolijst.

Op het bepaalde uur verschenen de genoodigde gasten, de keur van het badgezelschap, de adel uit den omtrek en de officiers uit de naburige garnizoensplaatsen.

Op de tribunen, bezet met rood trijpen fauteuils, nam plaats de aristocratie, de vrouwen en dochters der adellijke grondbezitters, meest deftige jonge dames, met schoon uiterlijk, omringd door de jongere heeren uit de provincie, die nu door overdadige netheid zochten te schitteren, zich inspannende, om hunne ruwe manieren in overeenstemming te brengen met de vormen van het salon.

Naast die schitterende wereld, die niemand toelaat, die niet van denzelfden stand is, verdween het burgerlijk element, dat slecht vertegenwoordigd was en nog minder in aanmerking kwam; eenige hoogere beambten, geheimraden, advocaten en fabrikanten met hunne families, waaronder zich ook bevond mevrouw Grund met hare nicht en gezelschapsjuffrouw, in gezelschap van de majoorsweduwe en den luitenant v. Bergen.

In het eerst bleven deze dames, die hier vreemd waren, ook volkomen onopgemerkt, hoewel de jonge dame in haar smaakvol balkleed, en Flora in haar wit, met frissche rozen versierd kleedje, en met een krans van blauwe korenbloemen in het haar, zich best konden meten met de deftige schoonheden der aristocratie.

Des te grooter opzien baarde het, toen graaf Randau, zoo spoedig hij hen bemerkte, de echtgenoote van den generaal v. Hahnenkamm met hare dochters liet staan en als een roofvogel op de onbekende dames toeschoot om hen te begroeten.

Ook de nergens ontbrekende dokter haastte zich de hem zoo achtenswaardige familie met in het oog vallende voorkomendheid te gaan begroeten. Van verschillende zijden ondervraagd vertrouwde de bescheidene baddokter allen bekenden onder het zegel van de strengste geheimhouding toe, dat mejuffrouw Richter de rijkste erfgename uit haar land was, en vergat dan niet er aan toe te voegen, dat de beroemde geheimraad F. uit Berlijn de dame in zijne bijzondere zorg aanbevolen had.

Dit bericht verbreidde zich als een loopend vuurtje door de zaal en bracht een ganschen ommekeer teweeg. Zonder hun weten en willen vormden de dames op eenmaal het middelpunt en het hoofdonderwerp der gesprekken.

Zeven millioen! Dat enkele woord verleende aan de gelukkige eigenares eene verrassende bekoorlijkheid, eene onweerstaanbaar boeiende aanlokkelijkheid. Dat was meer dan jeugd, vernuft en schoonheid; daarvoor verbleekten alle andere voorrechten, verdwenen alle vooroordeelen.

Niet alleen graaf Randau, maar alle aanwezige adellijke grondbezitters, officiers en hoopvolle diplomaten bespeurden plotseling een onwederstaanbaar verlangen om de rijke erfdochter te naderen en de buitengewoon belangwekkende dame te leeren kennen, die zij voor weinige oogenblikken met geen blik verwaardigd hadden.

Vóór het bal begon, liet zich minstens een dozijn der aanzienlijkste heeren aan mejuffrouw Richter voorstellen om hun naam in haar balboekje te teekenen, hetgeen als een bijzonder geluk gold, daar de slimme Bodo haar als zijn oogappel bewaarde en zich in de eerste dansen het leeuwenaandeel wist te verzekeren.

(*Wordt voortgezet.*)

De holle boom
Novelle van
A. Palm.
(*Slot.*)

Wij lazen dezen brief woord voor woord, en toen wij aan het einde waren, ontviel hij aan Irmgards bevende handen. Hare oogen straalden met een hoogeren glans, en haar gelaat werd rood als purper van ontroering.

‘Ik wist, dat hij onschuldig was!’ riep zij uit. ‘Bertha, ga dadelijk naar mijn vader en zeg hem, dat hij zonder toeven bij mij moet komen. O, dank zij den Almachtige, die eindelijk alles aan het licht heeft gebracht!’

Ik snelde heen. De landheer zag mij met onrust aan.

‘Heeft men Robert gevonden?’ vraagde hij.

‘Neen, mijnheer Werneck; maar de zaak, waarom ik kom, betreft u en nog eene andere; haast u!’

‘Wat is u overkomen, Irmgard?’ vraagde de landheer, toen hij zijne dochter zoo opgewonden zag. ‘Er ligt iets op uw gelaat, wat ik in jaren er niet op gezien heb. Wien gaat die brief aan?’

Zij ging naar hem toe en reikte hem den brief over.

‘God is met mij geweest,’ zeide zij. ‘Arno is gerechtvaardigd.’

Mijnheer Werneck nam den brief en wierp er een blik in.

‘Hoe, dit is Valeska's schrift!’ riep hij verschrikt uit.

‘Ja; en dit is eene lok van haar en dit haar juweelen ring, dien zij eens van hare moeder gekregen heeft. Beef zoo niet, papa! Ga zitten en lees den brief!’

Zonder een woord te spreken, las hij hem. Van tijd tot tijd zuchtte en kreunde hij. Irm-

gard had haren arm om zijnen hals gelegd. Toen hij gelezen had, zonk zijn hoofd op zijne borst; en voor wij nog tijd hadden, een enkel troostwoord tot hem te spreken, opende een bediende de deur.

'Mijnheer Von Pahlen wenscht u terstond te spreken, genadige heer,' meldde hij.

Niemand van ons bewoog zich of zeide iets. In het volgende oogenblik trad een welgebouwd man met een buitengewoon edel gelaat de kamer binnen. Irmgard bloosde hevig; maar geen geluid kwam over hare lippen. Hij trad rechtstreeks op den landheer toe.

'Mijnheer Werneck,' zeide hij op een fieren toon, 'ik kom om eindelijk recht van u te verkrijgen.'

Maar het grijze hoofd zonk nog dieper op de borst, en toen hij het weder oprichtte, lag er iets zoo onuitsprekelijk weemoedigs op het verouderde gelaat van den landheer, dat mijnheer Von Pahlen zich onwillekeurig over hem heenboog.

'Gij zijt in de hoogste mate hardvochtig, wreed en onrechtvaardig tegen mij geweest, mijnheer Werneck,' zeide hij verder. 'Gij bleeft mij schuldig houden, toen ik u bezwoer, dat ik onschuldig was. Geen mensch kan grooter onrecht overkomen, dan gij mij aangedaan hebt. Ga met mij. Ik heb heden avond met Gods hulp het leven van uw neef gered. Hij ligt in mijn huis. Wel is waar vond ik hem den dood nabij; doch ik hoop, dat hij zal leven. Hij heeft u iets mede te deelen, dat ik al lang vermoed had en dat mij van alle verdenking zuivert.'

'Het is niet noodig, dat ik nog meer hoor,' hernam de landheer langzaam. 'Ik weet genoeg. Lees dit eens!'

Arno Von Pahlen nam den brief en las hem zwijgend.

'Het is eene treurige geschiedenis, mijnheer Werneck,' zeide hij toen; 'wanneer gij echter zult vernomen hebben, wat Robert u heeft mede te deelen, dan zult gij hem misschien wat zachter beoordeelen. Beneden wacht mijn rijtuig u en juffrouw Irmgard. Dokter Brinkmann verklaarde, dat de verongelukte misschien nog maar een uur heeft te leven, en toch heb ik nog hoop, maar gij moet tot hem gaan.'

'Arno,' zeide de landheer stotterend, 'kunt gij mij ooit vergeven?'

Terwijl hij nog sprak, klonk het gezang van beneden ons toe, en duidelijk konden wij de woorden hooren: 'Vrede op aarde!'

De landheer was diep geschokt.

'Wilt gij mij vergeven, Arno?' vraagde hij weemoedig.

Ik keerde mij om, om mijne tranen te verbergen, en hoorde Irmgard luid snikken; en toen ik mij nogmaals omkeerde, zag ik hoe Pahlen zijn arm om de gebroken gestalte van den landheer gelegd had, en diens moede hoofd rustte aan de borst van den jongen man.

'Ik had u steeds lief, Arno,' zeide mijnheer Werneck. 'De gedachte, dat ik u voor schuldig moest houden, was mij onverdragelijk; zij verscheurde mij het hart. Ja, ik hield u voor schuldig. Valeska drukte hare gedachte niet duidelijk uit, toen zij op sterven lag. Nu kan ik begrijpen, dat zij u niet wilde aanklagen, toen zij uw naam noemde. Het was de zoon van mijn broeder, die deze misdaad beging.'

'Hoor hem, mijnheer Werneck, vóór gij hem veroordeelt,' hernam Arno Von Pahlen. Toen ging hij naar Irmgard. 'Mijne geliefde, trouwe ziel,' zeide hij, 'dezen avond was er geen brief voor u. Ik was van plan hem te brengen, toen ik een zwak gekerm hoorde aan den voet van de rots. Het was donker en stormachtig; ik had echter mijn lantaren bij mij en zocht zoolang rond, tot ik Robert vond. Hij was van

de rots gestort en lag half in den sneeuw begraven. Ik hief hem op, legde hem over mijn schouder en bracht hem met de uiterste krachtsinspanning in mijn huis. Daar kwam hij weder tot zich zelven en ik liet terstond twee dokters halen. Deze verklaarden, dat hij twee ribben gebroken had en inwendig gekwetst was. Hij bekende mij zijne vergrijpen tegen mij en het ongelukkige meisje, en bad mij uw vader te verzoeken tot hem te komen. En nu, mijne innig geliefde, kan ik u mondeling zeggen, wat ik u had willen schrijven.'

Hij omhelsde haar. Toen gingen beide mannen op weg, en Irmgard liet zich noch door den nacht, noch door den sneeuwstorm tegenhouden hen te vergezellen.

Op het sterfbed verhaalde Robert aan zijn oom de geschiedenis zijner schuld; niet door kwaadwilligheid, maar door lichtzinnigheid en hartstocht had hij misdaan, zonder de verschrikkelijke gevolgen zijner handelingen te voorzien.

Hij beminde Valeska zeer, maar toch niet innig genoeg om het hoofd te bieden aan Wernecks toorn. Als Irmgard hem genegen was geweest, dan zou hij haar om haar vermogen hebben willen huwen. Het was niet zijn voornemen geweest Valeska over te halen te vluchten; maar zij zelve had zich voor zijn vertrek zoo troosteloos aangesteld, dat hij hare heimelijke verwijdering had toegestaan, omdat de groote liefde van het meisje hem streelde, en omdat hij hoopte haar te kunnen huwen, en daarna de vergeving van zijn oom te verkrijgen. Deze handelwijze was niet te rechtvaardigen; zij was valsch en eerloos geweest; maar de hartstocht der jeugd en de vrees voor Wernecks toorn hadden er hem toe gebracht. Meer dan eens was hij van zin geweest den laatste het gebeurde mede te deelen; maar ook de vrees, dat dan waarschijnlijk zijne toelage, die hij niet missen kon, zou worden ingehouden, hield hem telkens tegen. Toen Valeska zag dat hij haar niet huwen durfde, was zij half waanzinnig geworden, en had zich heimelijk verwijderd. Wel is waar had hij bitter berouw gehad over zijne weifeling, maar toen was het te laat; en hij heeft Valeska, niettegenstaande alle nasporingen, niet meer kunnen terugvinden.

En nu bekende hij het zwaarste deel zijner schuld. Hij had, nadat Valeska verdwenen was, terstond naar zijn oom moeten ijlen, om hem het gebeurde mede te deelen; waarna men waarschijnlijk Valeska nog wel had kunnen opsporen. In plaats daarvan had hij lafhartig gezwegen, en, noglafhartiger, geloochend, uit vrees dat zijn oom niet alleen toornig zou zijn over Valeska's vlucht, maar ook boos en bedroefd over haar verlies. Hij had, voor het ergste geval, onterving gevreesd, en zoo had hij Valeska opgeofferd. Dat was niet te verontschuldigen en kon hem bezwaarlijk vergeven worden. Hij zelf had over zijne daad het innigste berouw, en toen hij later het verschrikkelijke lot van Valeska vernam, had hij onbeschrijfelijk veel geleden. En toch had de lafhartige vrees hem niet verlaten, zoodat hij zijn noodlottig zwijgen had volgehouden, tot op het oogenblik, dat de dood hem nabij was. De wrekende gerechtigheid had hem achterhaald en hij ondervond nu de rechtmatige straf voor zijne zware schuld.

Wernecks toorn was verschrikkelijk om aan te zien; doch de dwaling, waarin hij zelf verkeerd had ten opzichte van Arno Von Pahlen, stemde hem zachter tegenover zijn neef. Hij vergaf deze, hoewel het hem veel moeite kostte.

'Ik wil u vergeven,' zeide hij, 'en moge Gods barmhartigheid uw leven sparen; maar onder mijne oogen zult gij niet meer leven. Gij zijt de zoon van mijn broeder; doch gij hebt het leven verstoord van het meisje, dat mij eene dierbare nalatenschap was, waarvan ik voor Gods rechterstoel rekenschap zal moeten afleggen. Leef en genees, maar verdwijn dan uit mijne oogen. Mocht gij u in uw verder leven beter gedragen en door een oprecht berouw Gods genade voor uwe zonden verwerven!

Mijn testament zal ik niet veranderen; het geld, dat ik eenmaal voor u bestemd heb, zult gij ontvangen, wanneer mijne oogen gesloten zullen zijn; en God leere mij vergeten, wat gij mij en de mijnen aangedaan hebt.'

Robert stierf dien Kerstnacht niet.

Mijnheer Werneck en zijne dochter keerden na de noodige besprekingen met Arno Von Pahlen naar Allenhof terug. De gasten hadden hen wel is waar gemist, maar ik had zoo goed mogelijk hunne afwezigheid verontschuldigd en de gebeurtenissen van dezen nacht werden eerst later bekend.

VII.

Terwijl op Kerstmorgen de klokken luidden, verscheen tot algemeene verbazing Arno Von Pahlen op het landgoed, Iedereen kende er de vijandschap, die er bestond tusschen hem en den landheer, hoewel de oorzaak minder bekend was; maar aller harten jubelden op het zien van den jongen, in den geheelen omtrek zoo zeer beminden man. Irmgard scheen in den laatsten nacht weder jaren jonger geworden te zijn.

Welk eene welkomst werd den nieuwen gast bereid! Toen ik hem naast Irmgard zag staan, geloofde ik nooit schooner paar gezien te hebben. Geen wonder, dat zij hem beminde; maar wel verwonderde het mij, dat op hem ooit de minste schaduw van verdenking had kunnen vallen.

Voor mij is deze Kerstdag de schoonste herinnering uit mijn leven, en wanneer ik aan hem denk, dan klopt mijn hart sneller van de reinste vreugde.

Nadat het vroolijke feestmaal geëindigd was, en de gasten zich verwijderd of ter ruste begeven hadden, riep mijnheer Werneck Arno en zijne dochter tot zich.

'Ga met mij mede, Bertha,' zeide Irmgard; 'gij hebt mijn verdriet gedeeld, nu moet gij ook deel nemen aan mijne vreugde.'

Ik vergezelde haar en mijnheer Werneck glimlachte, toen hij mij zag.

'Lieve Bertha,' zeide hij, 'wees gij mij eene dochter, wanneer ik de mijne verlies.'

Maar Irmgard wierp zich aan zijn hals.

'Gij zult mij niet verliezen, papa,' riep zij uit. 'Ik zal Allenhof niet verlaten.'

'Luister eens!' zeide de landheer haar. 'Dit is de vijf en twintigste, eigenlijk reeds de zes en twintigste December, en wilt gij eigenares van Allenhof blijven, dan moet gij nog voor den zevenden Januari huwen.'

Daarop wendde hij zich tot Arno en zeide: 'Arno, tracht gij haar te bewegen den dag van haar huwelijk te bepalen, terwijl ik met Bertha de voorbereidselen tot de feestelijkheden bespreek.'

Het huwelijk werd bepaald op Nieuwjaarsdag. Op dien dag was het geheele landgoed getooid met groen en bloemen. Geheele oranjerieën waren voor de versiering van het huis geplunderd geworden. De aarde droeg haar sneeuwig feestgewaad. Maar het schoonste beeld in mijne herinnering is en blijft toch Irmgards gelaat, zooals ik het stralend van vreugde door den sluier zag.

Mijnheer Von Ballerstedt was ook uitgenoodigd deze gelukkige dagen op Allenhof te komen doorbrengen, en hij kwam. Ik ben overtuigd, dat niemand zich meer verheugde over Irmgards welverdiend geluk dan hij. Terwijl alle aanwezigen op hunne bijzondere wijze bruid en bruidegom geluk wenschten, kwam hij op mij toe.

'Juffrouw Bertha,' zeide hij, mij voor het eerst bij mijn voornaam noemende, 'ik heb u wat te zeggen. Hebt gij eenige oogenblikken voor mij over?'

Wij gingen in de nis van het groote boogvormige venster, en hier verzocht hij mij, terwijl hij mij aanzag met een blik, dien ik nooit vergeten zal, zijne vrouw te worden. Het aanzoek verraste mij bovenmate!

Nooit had ik mij zelve durven bekennen, hoe innig ik hem beminde. Slechts één antwoord was er op die vraag, en dit luidde: Ja.

Robert Werneck genas na eene langdurige, zorgvuldige verpleging en keerde naar zijn regiment terug. Hij had berouw over zijn misslag tot het oogenblik van zijn dood op het slagveld, in heldhaftigen strijd tegen den erfvijand van het rijk.

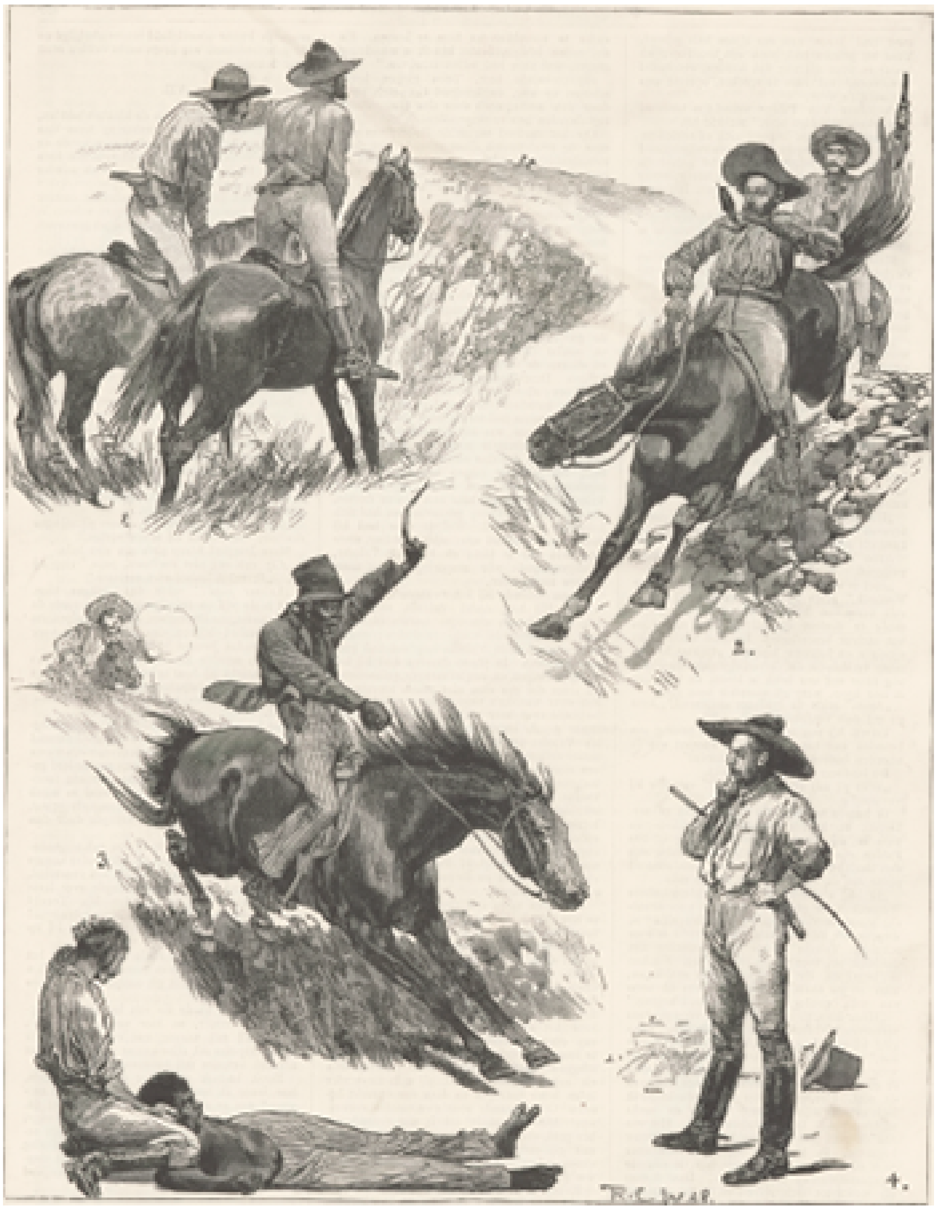

JACHT OP EEN DIAMANTENDIEF.

[Nummer 46]

De maagd van Orleans.
Door J.R van der Lans.

DE MAAGD VAN ORLEANS. - Jeanne d'Arc in wapenrusting, naar de schilderij van Dinder.

III.
Voor den koning.

Intusschen woedde de burgeroorlog voort en meer dan eens moest Jeanne, bij de nadering van vijandelijke benden, het vee haars vaders binnen de wallen van een naburig kasteel in veiligheid gaan brengen. Eens zelfs overvielen plunderzieke benden ook het dorpje Domremy; de verschrikte inwoners, die geen tijd hadden om zich in staat van tegenweer te stellen, sloegen in overijling op de vlucht, have en vee en wat zij kostbaars hadden meevoerende. Het gezin van Jacques d'Arc vluchtte naar de

naburige stad Neufchâtel en bracht daar, in afwachting dat men eigen huis en haard weer zou mogen opzoeken, kommervolle dagen door. Jeanne, de van God uitverkorene maagd, voorzag daar in haar onderhoud als dienstmeid in eene herberg, waar zij zelfs de paarden te verzorgen had!

Zoodra de Burgondische benden Domremy verlaten hadden, keerden de vluchtelingen naar hunne verlaten haardsteden terug, doch helaas, om slechts puinhoopen te vinden, waar het geliefde ouderhuis gestaan had. Het geheele dorp was verwoest, zelfs de kerk, het dierbaar heiligdom, waar Jeanne zoo vaak de beelden harer geliefkoosde heiligen had versierd, waar zij zoo dikwijls in het gebed kracht had geput ter vervulling van de zware taak, die God haar op de schouders gelegd had. Die aanblik ontvlamde op eens al de geestdrift van hare groote ziel: zij moest de schending van Gods heiligdom, de verwoesting van haren geboortegrond wreken; zij moest Frankrijk bevrijden van den geesel, die het verscheurde, zij moest den Dauphin, zooals zij Karel VII vóór zijne kroning altijd bleef noemen, te Reims tot koning doen kronen; zij, het zeventienjarige meisje, zou den Engelschen overweldiger met zijne machtige legers het land uitdrijven; het was de zending, haar door God opgedragen, en die zending zou zij vervullen, het kostte wat het kostte. Te lang reeds had zij den aandrang weerstaan van de geheimzinnige stemmen, die haar tot handelen aanspoorden. Thans zou zij niet langer aarzelen: haar besluit was genomen.

Helaas! wat kon het arme meisje aanvangen? Alleen en machteloos stond zij in de wereld; niemand sloeg geloof aan hare roeping; men lachte haar uit als eene zottin of haalde medelijdend de schouders op als om eene krankzinnige, en hare ouders spaarden berispingen noch bedreigingen om haar van het onzinnig denkbeeld af te brengen. Jeanne begreep dat zij haar nimmer de toestemming zouden geven om naar Vaucouleurs te gaan, gelijk hare stemmen haar bevolen hadden. Zij begreep ook welk een verdriet zij hun zou aandoen, door het ouderlijk huis te verlaten; haar zelf smartte het diep, van haar dierbaar geboortedorp, van al hare vriendinnen, hare broeders en zusters, van vader en moeder te scheiden; maar God wilde het. ‘Al had ik honderd vaders en honderd moeders gehad,’ sprak zij tot hare rechters, ‘ik zou nog vertrokken zijn.’

En zij vertrok dan ook werkelijk, na hare ouders verlof gevraagd te hebben, haren oom te Burey te mogen bezoeken, doch zonder hun te zeggen dat zij dien oom in het geheim wilde nemen en hem zou smeeken haar naar Vaucouleurs te brengen. Zij vertrok, na afscheid te hebben genomen van hare ouders, hare broeders en zusters, van allen, die haar dierbaar waren en haar met betraande oogen zagen heengaan. Ook Jeanne bloedde het hart bij eene scheiding, die - zij gevoelde het - voor eeuwig zijn zou.

Vaart eeuwig wel, - die woorden legt Schiller haar in den mond, Schiller de groote dichter, die echter niet groot genoeg was om al de grootheid te vatten van dit eenvoudig landmeisje:

Vaart eeuwig wel, gij heuvelen en dalen
   Fluweelen veld! aanminnig vredesoord!
Nooit zal ik weer uw Paradijs doordwalen:
   Voor 't allerlaatst hebt gij mijn stem gehoord.
Gij leliën en rozen, door de stralen
   Der zon gekust, o bloeit in vrede voort!
Ruischt, beekjes van uw groene rotsen neder!
   Vaart allen wel! gij ziet mij nimmer weder.

Gij plekjens, waar zoete Englen mij geleidden,

Mijn Heiligdom! wij scheiden van elkaâr.
Verstrooit u thans, gij lammren op de heiden!
Gij zijt voortaan een herderlooze schaar;
Ik moet voortaan een andre kudde weiden,
Op 't bloedig veld bij 't dreigend doodsgevaar.
Mij drijft geen aardsch, geen zondig zielsverlangen;
'k Heb van omhoog mijn heilgen last ontvangen!(*)

En het bewustzijn, dien last van omhoog te vervullen, hield haar staande in al de moeilijkheden, die zij nog te doorworstelen had, bij al de schijnbaar onoverkomelijke hinderpalen, die zij had te overwinnen, alvorens zij hare

(*) Vertaling van Ten Kate.

hemelsche zending erkend zag. Haar oom, die zich op haar dringend smeeken naar kapitein Baudricourt te Vaucouleurs begeven had, kreeg van dezen ten antwoord, dat hij zich met die zottin niet kon inlaten, en den raad haar zoo spoedig mogelijk bij hare ouders terug te brengen, na haar eerst eene geduchte kastijding te hebben toegediend. Jeanne liet zich echter niet afschrikken en na vele vruchtelooze pogingen gelukte het haar eindelijk, tot Baudricourt door te dringen, die haar ternauwernood te woord stond en op norschen toon vroeg wat zij van hem begeerde.

'Ik kom tot u,' antwoordde het meisje met al de zekerheid harer heilige overtuiging; 'ik kom tot u vanwege mijnen Heer, opdat gij den Dauphin laat boodschappen, dat hij goeden moed houde en zijne vijanden geen slag levere; omdat mijn Heer hem tegen halfvasten hulp zal zenden. Het koninkrijk behoort niet aan den Dauphin, maar aan mijnen Heer. Doch het is de wil van mijnen Heer dat hij koning worde en het koninkrijk te leen houde. Ondanks zijne vijanden zal hij koning zijn en ik zal hem kronen.'

'En wie is uw heer?' vroeg Baudricourt.

'De Koning des hemels,' antwoordde Jeanne vastberaden.

Maar dat antwoord was genoeg voor den bevelhebber van Vaucouleurs om haar heen te zenden als iemand met wien niets is aan te vangen; en van dat tijdstip af - het was omstreeks Hemelvaartsdag - tot tegen halfvasten toe, wendde het meisje onophoudelijk vruchtelooze pogingen aan, om gehoor bij hem te verkrijgen. Zij bleef inmiddels te Vaucouleurs, biddende en vastende en hare kracht zoekende in de H. Sacramenten, terwijl zij niet ophield luide te verklaren dat zij van God gezonden was om het land te redden, en ieder persoon van invloed smeekte haar toch tot den koning te leiden.

De bevolking van het stadje vereerde haar als eene heilige en uren in den omtrek sprak men van het bewonderenswaardige meisje, dat geroepen was om den koning te doen kronen; allen hielden zich overtuigd van hare zending en hadden den mond vol over de maagd, *la Pucelle*, zooals zij genoemd werd.

Baudricourt bleef intusschen doof voor hare smeekingen en voor den aandrang der bevolking, zeggende dat hij eerst het goedvinden van den koning behoorde af te wachten, toen Jeanne plotseling een machtigen bondgenoot kreeg in zekeren Jean de Metz, een te Vaucouleurs zeer gezien edelman.

'Wat doet ge toch hier, mijn kind?' vroeg hij haar. 'Denkt ge niet dat de koning uit het land zal worden verjaagd en wij Engelschen zullen moeten worden?'

'Ik ben hier gekomen,' antwoordde de maagd met vuur, 'in eene koninklijke stad, om Robert de Baudricourt te vragen, dat hij mij naar den koning Dauphin doe geleiden. Maar hij bekreunt zich om mij noch om mijne woorden; en toch vóór halfvasten moet ik bij den koning zijn, al moest ik mij de knieën afslijten. Want niemand ter wereld, geene koningen noch hertogen, noch wie ook kan het koninkrijk herstellen. Hij heeft geene andere hulp dan in mij, ofschoon ik liever thuis was blijven spinnen bij mijne arme moeder; want dit is geen werk voor mij. Maar ik moet gaan en ik moet het doen, omdat mijn Heer wil dat ik het doe.'

'En wie is die Heer?' vroeg Jean de Metz op zijne beurt.

'Het is God,' herhaalde Jeanne met dezelfde onwrikbare overtuiging, als altijd, en dit trof den edelman zoodanig dat hij beloofde voor haar te zullen doen wat hij kon.

Ten laatste kon Baudricourt den aandrang der geheele bevolking niet langer weerstaan en besloot eindelijk haar te laten vertrekken.

'Ga dan,' zei hij, het hoofd schuddend, 'er mag van komen wat er wil.'

Het geheele stadje juichte over dit besluit; ieder wilde iets bijdragen om de toekomstige verlosseres van Frankrijk uit te rusten tot den heiligen strijd. Jeanne verwisselde, op de aansporing harer stemmen, het nederig kleed van rood laken, de dracht der boerenmeisjes, voor de volledige wapenrusting van een krijgsman. Baudricourt schonk haar een degen; hare vrienden en beschermers verschaften haar het wambuis, dat met twintig veters aan de hozen bevestigd was, de gespoorde laarzen, de wollen kaproen, die hare geknipte haren bedekte, het pantser dat hare borst moest beschermen, de lans en verdere wapenen, die haar op den gevaarlijken tocht tot verweermiddelen moesten dienen, terwijl haar oom haar een paard kocht.

Zoo aanvaardde dan het meisje op den eersten Zondag in den vasten van het jaar 1429, in het geleide van zes gewapende mannen en onder de toejuichingen der bevolking, die samengestroomd was om hare heldin een laatst vaarwel toe te roepen, de reis naar Chinon, waar de koning zich ophield. Het was een lange, gevaarvolle tocht, dwars door het gebied van den vijand, wiens zwervende benden hun elk oogenblik den pas konden afsnijden; langs steden en dorpen, die in de handen der Engelschen waren en waar zij dus telkens gevaar liepen van te worden aangehouden; over tal van rivieren, welker bruggen door den vijand waren bezet. Langs allerlei omwegen moest het kleine reisgezelschap die gevaren trachten te vermijden, dikwijls van de nachtelijke duisternis gebruik makend om den vijand te verschalken, die hen bij elke schrede dreigde te overvallen; maar schoon Jeanne's gezellen vaak den moed verloren en wanhoopten ooit het doel van dien avontuurlijken tocht te bereiken, zij kende geene vrees en hield hare gezellen staande ook in het uiterste gevaar:

'Vrees niet,' zeide zij, 'mijne broeders uit het Paradijs zeggen mij wat ik doen moet.'

Na de eerste dagreize vernachtten zij in de abdij van Saint-Urbain, waar Jeanne den volgenden morgen het geluk had de H. Mis te kunnen bijwonen, een troost, die haar onderweg slechts zelden gegund was, daar de omzichtigheid harer gezellen haar belette eene kerk binnen te gaan. Toen zij dan ook na de tweede dagreize in een dorp kwamen, waar zij eene kerk vonden, toegewijd aan de H. Catharina, eene van Jeanne's hemelsche beschermsters, hoorde zij drie missen achter elkander om zich te sterken tegen den grooten strijd, die haar wachtte.

Van dit dorp uit liet zij den koning schrijven, dat het haar toegestaan mocht worden te Chinon tot hem te worden toegelaten. Helaas, ook van hem, dien zij een koninkrijk moest bezorgen, mocht zij geene tegemoetkoming ondervinden. Het hof draalde twee dagen lang met haar een antwoord te zenden; wat bekreunde het zich ook om een boerenmeisje, die het onzinnige denkbeeld opperde hulp te brengen, waar de koning met zijne ervaren legeroversten en zijne wijze raadslieden ten einde raad waren! Eindelijk ontving zij de toestemming, naar Chinon te mogen komen, waar zij haren intrek nam in eene herberg in afwachting dat zij tot den koning zou worden toegelaten.

Dit duurde intusschen nog drie dagen, drie dagen van afmattende ondervragingen, haar door de raadslieden des konings gedaan. Hovelingen en hooge geestelijken, waaronder de biechtvader des konings en de aartsbisschop van Reims, edelen en godgeleerden kwamen haar bezoeken om baar aan een streng verhoor te onderwerpen, waarop zij niet anders antwoordde dan dat zij den koning spreken moest, wien zij van Gods wege groote dingen had mee te deelen. Sommigen schudden het hoofd, anderen door de vastheid harer overtuiging en de geestdriftige verhalen harer gezellen

meegesleept, geloofden haar; allen stonden getroffen over de beslistheid harer antwoorden en haar onwankelbaar vertrouwen in de heiligheid harer zaak, en de geestelijken verklaarden er niets tegen te hebben, dat de koning haar ontving.

Den 9[en] en 10[en] Maart begaf Jeanne zich dan naar het koninklijk slot om aan den vorst te worden voorgesteld. Op het oogenblik dat zij den drempel overschreed, werd zij door een gewapend man te paard, onder godslasteringen en den uitroep: ‘Is dat nu de Maagd?’ smadelijk beschimpt. Verontwaardigd keerde Jeanne zich om naar den vloeker en riep uit: ‘In den naam van God, dien gij lastert, zeg ik u, dat ge den dood nabij zijt: *Et mon Dieu, tu le renies, et tu es si près de ta mort!*’ De voorspelling ging weldra in vervulling; want nog geen uur later geraakte de man te water en verdronk.

Door den graaf De Vendôme werd Jeanne naar de groote gehoorzaal geleid van het koninklijk slot Chinon. Het was avond; vijftig toortsen verlichtten met hunne flikkerende vlammen de wijde ruimte der zaal, die negentig voeten lang en vijftig voeten breed was. Bij het schijnsel der toortsen onderscheidde Jeanne eene menigte van edelen en ridders, driehonderd in getal, allen volgens hunnen rang in rijke gewaden gedost en langs de wanden der zaal geschaard. Maar de troon, die in de schemerige verte, onder een purperen baldakijn, op eene verhevenheid voor haar oprees, was ledig: de koning zetelde er niet; hij had zich met opzet onder zijne hovelingen verscholen, om Jeanne, die gezegd had dat zij den Dauphin, dien zij nooit had gezien, uit duizenden herkennen zou, op de proef te stellen.

Wat zou Jeanne doen te midden van die talrijke vergadering, te midden van die vorstelijke pracht, welke het eenvoudig boerenmeisje de oogen moest verblinden? Zij aarzelde geen oogenblik. Bij de hand geleid door een engel, die voor al de anderen onzichtbaar bleef, ging zij recht op den koning toe, maakte de gebruikelijke buigingen alsof zij aan het hof was opgevoed en sprak op bescheiden, eerbiedigen toon: ‘*Dieu vous donne bonne vie, gentil prince:* God zegene u, edele vorst.’

Karel meende haar te verschalken:

‘Ik ben de koning niet,’ zei hij; ‘daar staat de koning,’ voegde hij er bij, haar een edelman in schitterenden dos aanwijzende. Maar de van God voorgelichte maagd liet zich niet misleiden en zeide:

‘In den naam van God, edele vorst, gij zijt de koning en geen ander.’

De koning vroeg haar vervolgens heur naam:

‘Edele Dauphin,’ antwoordde zij, ‘ik heet Jeanne de Maagd en u laat de Koning der hemelen door mij boodschappen dat gij gezalfd en gekroond zult worden te Reims en dat gij de stedehouder zult zijn van den Koning der hemelen, die ook de koning van Frankrijk is.’

Daarop wenkte Karel VII haar tot zich naar zijn troon, en terwijl zijne hovelingen zich bescheiden terugtrokken, ondervroeg hij haar in stilte. Niemand vermoedde wat er op dat oogenblik tusschen den koning en het boerenmeisje omging, evenmin als het iemand ter wereld bekend was wat Karel op Allerheiligendag van het vorig jaar in zijne kapel te Loches gebeden had. Maar de Maagd ontsluierde hem dit geheim en leverde hem daardoor het onomstootelijk bewijs van de echtheid harer zending. Met eene bezieling als die der zieners en profeten, riep zij met luider stem:

‘Ik zeg u, van wege mijnen Heer, dat gij de wettige erfgenaam van Frankrijk en de zoon des konings zijt. Ik ben tot u gezonden om u naar Reims te voeren, opdat gij er de zalving en de kroon ontvanget, als gij het wilt.’

Gerustgesteld aangaande den vreeselijken twijfel, die tot dusver zijne ziel had gefolterd en zijne krachten verlamd, stond Karel VII op als iemand, wien een zware

last van het hart gewenteld is, en bekende na afloop van dit plechtig onderhoud, met stralend gelaat aan zijne vertrouwden, dat het nederig kind van Domremy hem buitengewone dingen had geopenbaard.

IV.
Ten strijde.

Daarmede waren Jeanne's beproevingen echter nog niet ten einde. Velen, wel is waar, hielden zich reeds overtuigd van hare bovennatuurlijke zending; de bevolking van Chinon juichte haar toe als de van God verwekte verlosseres des lands; die van Orleans, welke nu reeds sedert maanden een hard beleg doorstond, zag reikhalzend uit naar hare komst. Zelfs rijksgrooten en edelen kozen hare partij en de hertog van Alençon, de krijgshaftige

maagd als een kloek ridder in den zadel ziende zitten, werd door dat schouwspel tot zulk een geestdrift opgewekt, dat hij haar onmiddellijk een kostbaar strijdros ten geschenke gaf.

Maar het hof aarzelde nog altijd, de zaak des konings toe te vertrouwen aan de handen van een boerenmeisje, die door hare geestdriftige taal wel de lichtgeloovige menigte vermocht mee te sleepen, maar die overigens geen ander bewijs kon leveren voor hare buitengewone zending, dan haar beroep op God. Er werd dus besloten, haar naar Poitiers te zenden, waar de doctoren en leeraren der hoogeschool haar aan een streng verhoor zouden onderwerpen, terwijl ook het parlement, dat in die stad zetelde, alsdan zijn oordeel over de zaak zou kunnen uitbrengen. De koning vergezelde Jeanne op dien tocht, dien zij slechts noode ondernam, niet omdat zij tegen een onderzoek opzag, maar omdat die noodelooze vertraging eene nieuwe teleurstelling was voor haar vurig hart, dat van verlangen brandde om Frankrijk te verlossen.

'Ik weet wel,' zeide zij, 'dat ik het te Poitiers hard te verantwoorden zal hebben; maar mijn Heer zal mij bijstaan. Komaan, gaan wij dus in den naam van God!'

Inderdaad zou de arme maagd het hard te verantwoorden hebben: drie weken lang deden doctoren en professoren, mannen, beroemd om hunne geleerdheid en hunne spitsvondigheid in het redetwisten haar dagelijks de scherpzinnigst berekende verhooren ondergaan waarop het eenvoudig kind van Domremy niet anders wist te antwoorden dan:

'Ik ken geen A noch B; maar ik ben van God gezonden om Orleans te ontzetten en den koning naar Reims te leiden, opdat hij er gezalfd en gekroond worde.'

'Doch,' wierp men haar tegen, 'uwe stemmen, zegt gij, hebben u geopenbaard dat God het volk van Frankrijk verlossen zal; maar God, die almachtig is, heeft daartoe geene gewapende mannen noodig.'

'De gewapende mannen zullen strijden,' hervatte Jeanne, 'en God zal de overwinning geven.'

'Maar,' bracht een ander in het midden 'hoe zullen we u gelooven, als gij ons geen teeken geeft ten bewijze van uwe zending?'

'Ik ben niet naar Poitiers gezonden,' klonk het antwoord, 'om teekenen te geven; breng mij naar Orleans met zoo weinig manschappen als gij verkiest, en ik zal u teekenen geven om mij te gelooven. Het teeken dat ik geven moet, is het ontzet van Orleans.'

Toen men haar vervolgens onder het oog bracht dat de gewijde boeken verboden, aan hare woorden geloof te slaan, antwoordde zij dat het beek Gods meer waarheid bevatte dan al de boeken der menschen. Altijd had het van God voorgelichte meisje een antwoord gereed op de strikvragen der schrift- en God- geleerden, en sommigen hunner, die minder door eene prijselijke omzichtigheid, dan wel door ijdele nieuwsgierigheid gedreven werden, wist zij soms met een enkel krachtig woord op hunne plaats te zetten. Zoo kreeg zeker lastig ondervrager, die zelf heel slecht ter taal en daarom nieuwsgierig was welke taal hare stemmen spraken, van haar ten antwoord: 'Eene betere taal dan de uwe.' En toen hij haar vroeg of zij wel aan God geloofde, hernam zij: 'Beter dan gij.'

Terwijl dit afmattend onderzoek tot in het oneindige werd gerekt, werd het hart van het edele meisje verteerd van de vurigste begeerte, den haar opgedragen hemelschen last te vervullen en in tranen en gebeden smeekte zij God in stilte toch een einde te maken aan al die vertragingen welke haar ondraaglijk werden. Eindelijk,

na drie weken van een scherpzinnig, angstvallig onderzoek verklaarden de godgeleerden dat zij in het meisje niets ontdekt hadden, wat strijdig was met het christelijk geloof, en zij zich overtuigd hielden dat de koning niet alleen van hare hulp mocht, maar zelfs moest gebruik maken, omdat die van God kwam. Desgelijks luidde ook het oordeel van enkele vrome en geleerde prelaten, wier raad men had ingewonnen, terwijl daarenboven de edelvrouwen, die Jeanne van nabij hadden gadeslagen, de vereerendste getuigenis aflegden omtrent hare godsvrucht en zeden.

DE MAAGD VAN ORLEANS. - Jeanne d'Arc, hare ‘stemmen’ raadplegende.
Bas-relief van Foyatier.

Aldus was dan ten langen laatste de zending der Maagd algemeen erkend en kwam het er slechts op aan haar uit te rusten als de van God verwekte kampioen van Frankrijk. Er werd voor haar een volledig harnas vervaardigd van wit blinkend metaal, als de meest passende wapenrusting voor zulk een maagdelijk strijder. Een zwaard wilde zij niet aannemen, zij had er reeds een van hare hemelsche beschermster, de H. Catharina ontvangen. Door hare stemmen voorgelicht, had zij om een zwaard gezonden, met vijf kruisen versierd, dat in de kerk der H. Catharina, waar zij op weg naar Chinon drie missen gehoord had, nabij het altaar onder den grond moest verborgen zijn. Dit geheimzinnig wapen had men inderdaad gevonden, op de plek door Jeanne aangewezen. Men had het van den roest ontdaan en er twee scheeden voor doen maken, een van rood fluweel en een van goudlaken, maar Jeanne wilde zich slechts bedienen van eene stevige leeren scheede, die zij zelf had laten vervaardigen.

Dat zwaard zou voortaan haar onverwinnelijk wapen zijn in den strijd, waarmee zij alle vijanden verschrikt op de vlucht zou drijven, doch zonder het met hun bloed te bezoedelen; want nooit heeft de Maagd van Orleans - zij beroemt er zich zelve op - een enkel man gedood. Meer vertrouwen nog dan in haar zwaard had zij in de gewijde banier, die zij zich volgens de uitdrukkelijke aanwijzingen harer stemmen liet vervaardigen. Het was eene witte vaan met gouden franjes en met leliën bezaaid,

te midden waarvan Christus, met den wereldbol in de hand, op eene wolk troonde. Twee engelen, aan Zijne voeten geknield, boden hem elk eene lelie aan, terwijl daaronder de woorden prijkten: Jesus Maria. Aan de andere zijde was het wapen van Frankrijk afgebeeld, door twee engelen vastgehouden. Eene kleinere vaan, die Jeanne liet maken, vertoonde het beeld der H. Maagd met een engel, die haar eene lelie aanbood. Ziedaar de wapenen, die weldra de legers van den vreemden overweldiger zouden doen sidderen.

Het nederige boerenmeisje was thans in een veldheer herschapen en de koning wees haar als zoodanig haar gevolg aan; een bejaard, kloek ridder werd haar als beschermer toegevoegd; als hare schildknapen traden op hare beide jongere broeders, uit Domremy overgekomen; verder had ze twee wapenherauten, een *maitre d'hôtel* en nog een aantal mindere dienaren, gelijk het een aanzienlijk legerhoofd betaamde.

Wat haar leger betreft, het kostte geene moeite dit bijeen te brengen; van alle kanten stroomden vrijwilligers toe om onder de banier der Maagd te dienen; de liefde tot het vaderland ontgloeide de geheele bevolking en honderden, duizenden boden zich aan, om met Jeanne d'Arc ten strijde te trekken. Doch de reine maagd verlangde onder haar vlekkelooze vaan slechts strijders, die haar en heure heilige zaak waardig waren. In hare keurbende werden slechts mannen opgenomen van onberispelijken levenswandel, die niet vloekten of zich bedronken, niet dobbelden of brasten, niet plunderden of onschuldigen overlast aandeden. En waar zulke mannen vinden in een tijd, toen de legers uit een samenraapsel van huurlingen bestonden, die, dikwijls ongeregeld bezoldigd, zich door roof en plundering schadeloos stelden, om vervolgens in dronkenschap en zedeloosheid den buit te verbrassen? Het uitzicht op buit was de eenige geestdrift der legerbenden van dien tijd, moord en brandstichting was hun genot en de plunderzucht zat hun zoodanig in merg en been, dat een hunner voornaamste aanvoerders, de befaamde La Hire, met schaamtelooze krijgsmansrondheid durfde zeggen, dat als God de Vader soldaat werd, ook hij uit plunderen zou gaan.

Jeanne d'Arc, wier eenige hoop op den God van heiligheid gevestigd was, begreep dat Zijn zegen niet rusten kon op wapenen, door zulke bezoedelde handen gezwaaid; zij zelf beschouwde de zonde als de grootste vijand, die eerst overwonnen moest worden, alvorens de strijd mocht worden ondernomen tegen de vijanden des lands. Hoe goed en zachtaardig zij overigens was, op dit punt kende ze geene genade. Een priester, met name Pasquerel, stelde zij aan tot aalmoezenier over haar leger dat, ongeveer twaalf duizend man sterk, zich te Blois verzamelde. Nauwelijks was zij zelf daar aangekomen, of zij liet een afbeeldsel vervaardigen van Christus aan het kruis. Tweemaal daags, des morgens en des avonds, verzamelden zich de priesters om dien heiligen standaard en Jeanne hief met hen smeekliederen en lofzangen aan, God en Gods heilige Moeder ter eere. De ruwe krijgers snelden toe, om aan die plechtige aanroeping van den Heer der heirscharen deel te nemen, doch Jeanne stond dit

niemand toe, tenzij hij zich eerst door eene rouwmoedige biecht van zijne zonden gezuiverd had. De priesters waren elk oogenblik bereid de biecht te hooren van degenen, die zich aanmeldden; zelfs de onhandelbaarsten onderwierpen zich aan die tucht, door een zwak meisje voorgeschreven; kaarten, dobbelsteenen en tooverformulieren werden ten vure gedoemd; vloeken werden niet meer gehoord, en de oude La Hire durfde bij niets anders meer zweren dan bij zijn stok. Allen wierpen zich aan de voeten der priesters, om aldus waardig onder de banier der Maagd te strijden, en weldra was de ordelooze hoop in eene keurbende van heilige krijgers herschapen.

Brandend van begeerte om zich met de Engelschen te meten, en overtuigd van hare zegepraal, meende Jeanne den vijand eerst ridderlijk te moeten waarschuwen. Zij liet hem dus een brief schrijven, die aanving met de woorden. Jesus, Maria, als om te kennen te geven dat Frankrijks hulp was in den naam des Heeren.

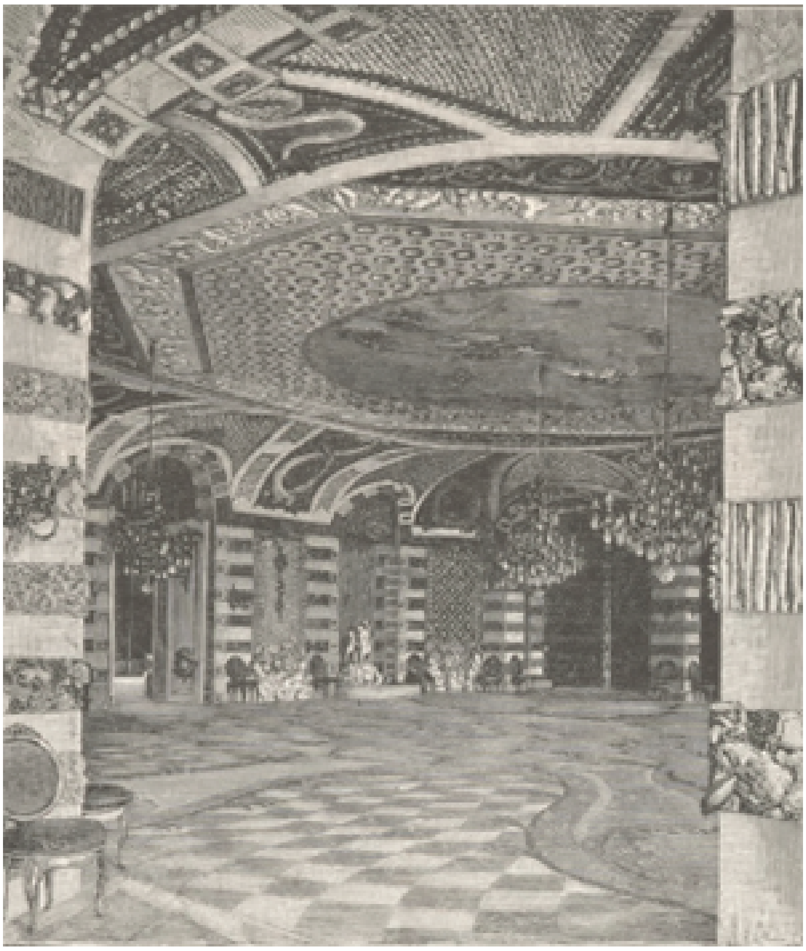

HET SLOT FRIEDRICHSKRON. - De Schelpenzaal.

'Koning van Engeland,' zoo sprak zij den overweldiger aan in dat schrijven, zoo welsprekend juist door zijn eenvoud; 'koning van Engeland, en gij, hertog van Bedford, die u regent noemt over het koninkrijk Frankrijk; gij, William van Pole, graaf van Suffolk; John, heer van Talbot, en gij, Thomas, heer van Scales. die u stadhouders van gezegden hertog van Bedford noemt, geeft den Koning des hemels rekenschap van zijn koninklijk bloed; geeft aan de Maagd, die van God, den Koning des hemels gezonden is, de sleutelen over van al de goede steden, die gij in Frankrijk

ingenomen en overweldigd hebt. Zij is hier gekomen van Gods wege om voor de rechten van het koninklijk bloed op te komen Zij is aanstonds bereid vrede te sluiten, als gij haar recht wilt doen, dat wil zeggen als gij Frankrijks grondgebied verlaat en ons schadeloos stelt voor de rampen, die gij ons hebt aangedaan. En gij allen, boogschutters, edele krijgers en anderen, die voor de stad Orleans staat, gaat heen naar uw land, in naam van God; zoo gij dit niet doet, zult gij van de Maagd hooren, met wie gij, tot uwe groote schade, weldra te doen zult hebben....'

En inderdaad, weldra zouden zij van de Maagd hooren; want na drie dagen te Blois met toebereidselen doorgebracht te hebben, ondernam zij eindelijk den lang verbeiden tocht naar Orleans. Vooreerst kwam het er op aan de belegerde veste van levensmiddelen te voorzien; wagens vol proviand en oorlogsbehoeften werden medegenomen, de vaandels werden ontplooid en onder het zingen van het *Veni Creator* toog dat leger uit, dat Orleans ontzetten moest onder aanvoering van een meisje van zeventien jaar.

HET SLOT FRIEDRICHSKRON. - De hoofdgevel.

Een kind slechts!

Een kind maar tot hooger verkoren!

Een kind, maar vervuld van den Heiligen Geest! Zij wiegt op het strijdros en geeft het de sporen,

Zij dwingt het ten aanval als ging het ten feest, Ze zwaait de banier, en heur hemelsch vermogen, Het weerlicht van 't harnas, het bliksemt uit de oogen,

ALLE BEGINSEL IS MOEILIJK, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. KLEINMICHEL.

Het spreekt in heur wenken, het zetelt op 't zwaard, Zij rijst in den zadel en schouwt over allen, En roept: ‘Gij zult strijden, de vijand zal vallen,

God heeft ze u gegeven: verdelgt ze van de aard!’

Zoo schildert de dichter Schimmel, een protestant, ons het beeld dier echt katholieke heldin.

Regelrecht langs den kortsten weg had Jeanne op Orleans willen aanrukken; doch de legerhoofden, wien dit plan al te roekeloos voorkwam, veinsden slechts haar te

gehoorzamen en deden het leger langs een omweg trekken. Toen men, na twee dagen, voor Orleans kwam,

bemerkte Jeanne de misleiding en vroeg er, in verontwaardiging, rekenschap van. Men bracht in het midden dat de ervarenste legerhoofden het hadden aangeraden.

'In den naam van God!' riep de aanvoerster uit, 'de raad van mijnen Heer is zekerder en wijzer dan de uwe. Gij hebt gemeend mij te beliegen, maar gij hebt slechts u zelven bedrogen; want weet het wel, ik breng u de beste hulp, die ooit een ridder of eene stad bekwam, omdat het de hulp is van den Koning der hemelen...'

En de Koning der hemelen scheen die woorden zijner dienstmaagd onmiddellijk door een wonder te willen bevestigen: de wind, die tot dusver de schepen der inwoners van Orleans belet had den aangevoerden leeftocht binnen hunne stad te halen, keerde plotseling om en nu kon niet alleen de voorraad binnengebracht worden, maar ook een tweehonderd krijgers van het ter hulp toegesnelde leger, waaronder Jeanne d'Arc, die alleen voor een leger gold.

Wie beschrijft de geestdrift der lang geteisterde en uitgevaste stad, toen zij zich opeens, in het gezicht des vijands, niet alleen van levensmiddelen voorzien zag, maar ook in haar midden die van God gezondene Maagd aanschouwde, welke de stad en heel Frankrijk verlossen zou! De geheele bevolking, mannen en vrouwen, grijsaards en kinderen, toog met toortsen in de hand - het was 's avonds acht uur - de heldin te gemoet, juichte haar in opgetogen bewondering toe, verdrong zich om haar te zien, om slechts een tip van haar kleed, de sporen aan hare voeten aan te raken, en geleidde haar in zegepraal naar de hoofdkerk, om daar, in den lofzang *Te Deum*, de dankbaarheid en vreugde lucht te geven, die aller harten overstelpte. Naast Dunois, den bevelhebber der stad, in schitterende wapenrusting, reed Jeanne d'Arc op haar melkwit ros, hare heilige banier in de hand, de straten der stad door, en scheen in hare blanke rusting te gelijk eene krijgsheldin en een engel des vredes.

Na de dankplechtigheid in de kathedraal bood men Jeanne een feestmaal aan, doch ofschoon zij den ganschen dag spijs noch drank over de lippen had gehad en van 's morgens vroeg in de wapenen geweest was, wilde zij niets aannemen dan een glas wijn en wat brood, onttrok zich aan alle eerbewijzen en nam, als naar gewoonte, haar intrek bij een te goeder faam staande vrouw. Zij was niet gekomen, als eene tooneelheldin uit onze dagen, om zich te laten bewierooken; zij dacht alleen aan hare heilige taak!

(*Wordt voortgezet.*)

[Onze gravures]

Het slot Friedrichskron.

Keizer Frederik, die sinds zijne kroning in het kasteel van Charlottenburg woonde en daar de laatste crisis zijner ziekte doorworstelde, is sinds het toenemen zijner beterschap naar Friedrichskron te Potsdam verhuisd. Het park van Charlottenburg ligt in de nabijheid der Spree en is zeer vochtig, zoodat een droger verblijf de voorkeur verdiende.

Het kasteel Friedrichskron, vroeger het Nieuwe Paleis genoemd, is gelegen in Potsdam, de oude residentie van de Pruisische koningen, die evenals de meeste vorstenhuizen hunne geliefkoosde verblijfplaats hadden. Potsdam is op dit punt zeer

bevoorrecht geworden. Het is eene der schoonste en regelmatigst gebouwde steden van Duitschland en bestaat uit eene oude en eene nieuwe stad. In de onmiddellijke nabijheid van Potsdam ligt het bekende *Sanssouci*, waar herinneringen aan verbonden zijn van den grooten Frits en den molenaar, die den oppermachtigen koning durfde zeggen, dat er nog rechters zijn te Berlijn. Het park van dit paleis is nog een heerlijk lustoord met prachtige standbeelden, fonteinen en zuilen.

Het slot Friedrichskron, dat vroeger door den kroonprins werd bewoond en pas door den herstellenden keizer betrokken is, verdient thans meer de bijzondere opmerkzaamheid. Onze gravure geeft den gevel van het flink in renaissance-stijl ontworpen monument. De naam Friedrichskron is op verlangen van den keizer aan deze grootsche stichting van Frederik den Groote gegeven. Het karakter van het gebouw is doo en door nationaal, zoowel wegens de herinneringen er aan verbonden als door de forsche standbeelden van historische personen, die de kroonlijsten van het dak sieren, en de reusachtige kroon, het symbool van het Pruisische koningschap, die op den koepel van het paleis prijkt. Deze kroon wordt zeer zinrijk gesteund en opgeheven door drie vrouwenfiguren van even kolossale afmeting. Het zijn de vijandinnen van den grooten koning, de keizerinnen van Oostenrijk en Rusland en de markiezin van Pompadour. De reeds vermelde beeldenrij op de kroonlijst, de talrijke standbeelden onder aan den gevel, de kolommen de vensters en het fries boven de hoofdpoort, alles is door den bouwmeester Karl van Gontard uit Mannheim nauwkeurig volgens de aanwijzing en plannen van den vorst zelf ten uitvoer gebracht.

De roodsteenen gevel met zijne zandsteenpilasters en zijne standbeelden in rococo-stijl maakt een machtigen indruk. Evenals Lodewijk XIV de vlakte van Versailles de voorkeur gaf op de hoogte van Saint Germain, zoo bouwde ook Frederik de Groote dit slot liever op de vlakte dan op een naburigen heuvel.

Sinds het slot echter de gewone zomerresidentie werd van den kroonprins en thans van het keizerlijke paar, is veel gedaan aan de versiering der omgeving, ten einde hieraan een meer landelijk aanzien te geven.

Het geheele inwendige van het kasteel is niet minder prachtig en heeft altijd gegolden voor een model van zuiveren rococo-stijl. Het heeft den grooten Frits de som van drie millioen thaler gekost

De vleugel, die door den stichter eens bewoond werd, beslaat de zuidelijke helft van het slot; het noordelijke deel vormt thans het zomerverblijf van den keizer.

Beide gedeelten worden verbonden door de groote middelzaal, welke beroemd is onder den naam van *Muschelsaal*, de schelpenzaal, de parel van het slot Friedrichskron. Het is eene zaal geheel in den smaak van de romantische knutselarijen van den rococo-stijl. De wanden en pijlers zijn overal op- en ingelegd met kunstigen druipsteen, met echte schelpen, koralen, groote stukken kristal, amethysten, topazen en andere kostbare steenen. Eerst in den allerlaatsten tijd heeft men twee reusachtige stukken bergkristal, welke keizer Wilhelm persoonlijk van zijne laatste reis uit Gastein meebracht, in de zuidzijde der zaal geplaatst; deze bijzonderheid trekt veel belangstellenden. Daar is ook het studeervertrek van den ouden Frits, de muziekkamer met het ouderwetsche instrument, zijne ontvangkamer en vele andere kleinere vertrekken, allen in den kunstigen, vroolijken, maar soms knutselachtigen rococostijl. Marmeren statuetten en antieke meesterstukjes van beeldhouwkunst, geschilderde plafonds, waarop Apollo en de Muzen u van den blauwen hemel tegenlachen, versieren elk dezer keurige vertrekken.

Prachtige schoorsteenmantels uit Egyptisch porfier en mozaïeken uit de villa van Hadrianus, waarover de toeschouwer verbaasd staat, ginds weder heerlijke bronzen

uit den tijd van mevrouw de Pompadour, met grillig gevormde hoekstandaartjes, en prachtig met goud en kleuren ingelegde meubelen, boekenkasten, handschriften van den grooten bewoner, alles is ten volle de aandacht der bezoekers waard.

Eene onafzienbare galerij van schilderijen, oorspronkelijke en nageschilderde van Italiaansche en Fransche meesters, Berlijnsche vazen, hooge spiegels in kostbare lijsten volgt in de meest rijke verscheidenheid. Op de tweede verdieping van het paleis heerscht dezelfde overvloed. Daar ligt de groote danszaal met haren vloer van rozen- en ebbenhout, glanzend van het fijnste marmer, met muurschilderingen naar Guido Reni, Giordano en Rugieri. Het is eene wondervolle ruimte, in welke veel groote dansfeesten, ook in de laatste jaren, plaats hadden. Ook vindt men in het paleis nog eene buitengewoon schoone marmerzaal. Hier heeft de kleur, de groote aantrekkelijkheid van dit heerlijk monument, hare schoonste overwinning gevierd. Rood en wit marmer bedekt de wanden der hooggewelfde zaal, de zoldering is versierd met voorstellingen uit de godenwereld, modellen van klassieke kunst, die in zuiverheid van vorm en harmonie van kleur met elkaar wedijveren. Schilderijen van groote meesters versieren deze zaal, wier oogverblindende schoonheid den spot drijft met elke juiste beschrijving.

Inderdaad de Duitsche keizer heeft zich eene waardige woonplaats gekozen, waar het in zijne naaste omgeving minder weelderig, maar huiselijker zal zijn. We vormen den hartelijken wensch, dat hij van daar uit nog vele jaren met toenemende krachten zijn volk in algemeenen vrede moge besturen.

Alle beginsel is moeilijk.

Nergens komt misschien de waarheid van dit spreekwoord klaarder aan den dag, dan juist bij de eerste schrijfoefeningen onzer kleinen, en menigeen onzer lezers zal zich uit zijne eerste jeugd nog wel te binnen brengen hoeveel zweetdroppels het hem kostte, de letters van zijn eerste schrijfvoorbeeld met hunne dunne ophalen, dikke neerhalen en wanhopig fraaie rondingen met bevende vingers na te bootsen en het blad zonder inktvlekken te voltooien.

Met die herinneringen uit het eerste schrijfonderricht weer voor onzen geest te verlevendigen, zullen we het tafereeltje in dit nummer het best in volle waarheid kunnen genieten.

Op zijn bevallig genrestukje geeft de schilder Kleinmichel ons een eerstbeginnenden calligraaf uit den rococo-tijd te aanschouwen. De omslachtige tafel met hooge, wijduitstaande pooten is niet bijzonder gemakkelijk, en al heeft men den tabouret nog met een geborduurd kussen verhoogd, dat belet niet dat de kleine schrijver nog heel onbeholpen zit te kribbelen. Het goedhartige kamermeisje, dat juist bezig was het stof af te nemen, zal hem daarom een handje helpen in het besturen der weerbarstige ganzenschacht. Over den kleinen knaap gebogen, vormt het glimlachende meisje met het ernstig ingespannen kind een bevallig groepje, waarop het oog gaarne verwijlt.

In doodsangst.

Het aantal kinderrampen is onberekenbaar groot en schijnt met den dag toe te nemen, naar gelang de voorwerpen, waarvan de kinderen en zelfs de groote menschen de

kracht en het gebruik niet kennen, talrijker worden. En des te eerder is het kleine volkje het slachtoffer van zoo'n kinderramp, als het, volgens de getuigenis zijner ouders, *zoo erg is voor zijne jaren.* De jonge *marien* onzer gravure schijnt ook bijzonder met zulke *ergheid* geplaagd te zijn. Vrij bij de hand, alles naäpend, van alles willende weten, ‘hoe het ineen zit en gaat’ had hij zijn bal op zij geworpen, om met de waterslang te spelen, die papa pas aan de waterleiding had verbonden. Het kraantje ontdekken en het opendraaien, was voor den *erge* het werk van een oogenblik; even spoedig gedaan als voorgenomen. Kletterend springt de waterstraal uit de lans, zoo krachtig dat de kleine er van schrikt; hij kende de uitwerking niet en heeft geen begrip om het kraantje weer behendig dicht te draaien. De lans te laten vallen, komt hem evenmin in den geest, want hij is letterlijk overstelpt en staat duizend angsten uit. Hoe menigmaal bracht al te veel nieuwsgierigheid ook den onderzoeker in het groot in angst en pijn, veel meer dan dezen kleinen snaak, die door vader aanstonds verlost zal worden.

Volgt de stem des harten.
Novelle.
(*Vervolg.*)

Daarentegen zag de bescheidene Flora zich geheel verwaarloosd en door niemand geëngageerd, hoewel zij met hare zachte duivenoogen en het schuldelooze gelaat veel schooner was dan de bijna mannelijke nicht. Alleen Koert vond meer behagen in haar dan in de schatrijke erfgename.

'Mag ik u,' vraagde hij aan de verlatene, 'om de volgende quadrille verzoeken, mejuffrouw?'

'Zeer gaarne,' hernam zij vriendelijk, 'alleen wil ik u verzoeken u om mijnentwil geen geweld aan te doen.'

'Ik begrijp niet, wat u daarmee bedoelt.'

'Gij weet toch, dat ik hier slechts geduld word als juffrouw van gezelschap. Al is mevrouw eene verre bloedverwante van mijnen overledenen vader en Marie de vriendin mijner jeugd, zoo mag ik toch mijne positie niet vergeten.'

'Mijn hemel!' riep Koert levendig uit. 'Ik verzeker u, dat ik het mij tot eene eer reken, en dat ik geene dame ken, met wie ik liever dans dan met u, mejuffrouw!'

'Dat zegt ge maar uit beleefdheid, uit medelijden, omdat gij het voor uw plicht houdt mij te engageeren, daar niemand anders het doet. Ik dank u, maar ik mag van uwe goedheid geen gebruik maken.'

'Ge zult me nog ernstig boos maken, wanneer ge niet met mij dansen wilt.'

'Nu dan, boos maken wil ik u niet; ik dans zelfs zeer gaarne met u.'

Beiden traden arm in arm in den kring der dansers. Terwijl de bevallige Flora zich als een schuchter vogeltje aan zijne mannelijke borst vlijde, ondervond Koert een nooit gekend geluk, eene onbeschrijfelijke verrukking.

Maar nog meer dan het genoegen van den dans bekoorde hem de harmonie harer gedachten en gevoelens, het innige genot, dat hij in haar onderhoud vond. Tot nog toe had hij slechts in tegenwoordigheid van mevrouw Grund of van hare nicht met Flora kunnen praten. Nu bemerkten beiden in den loop van den avond, nu zij zich tegenover elkander zoo ongestoord konden uiten, in hoeveel opzichten zij met elkaar overeenstemden, waardoor onmerkbaar een onzichtbare band om hunne harten geslingerd werd.

Daarbij kwam nog de overeenkomst der omstandigheden, waarin beiden verkeerden, daar ook Flora onder den druk der armoede scheen te lijden, zooals uit haar spreken en hare handelingen bleek, en zij zoo menige smartelijke vernedering had ondergaan, hetgeen hare bijzondere neiging tot wantrouwen en zwaarmoedigheid duidelijk maakte.

Dat alles deed Koerts belangstelling in de arme gezelschapsjuffrouw zoozeer toenemen, dat hij tot groote spijt van de majoorsweduwe zich hoofdzakelijk met haar bezig hield, onbezorgd om de wenschen en plannen zijner moeder, op wie het bericht van de zeven millioen zoozeer indruk gemaakt had, dat de burgerlijke afkomst der jonge dame niet langer meer een aanstoot voor haar was, maar dat zij deze partij dringend voor haar zoon wenschte.

Daarentegen spande graaf Randau zich in zoo beminnelijk mogelijk te zijn, om op het hart van de rijke erfgename indruk te maken, die dan ook wezenlijk niet

onverschillig scheen voor de opmerkzaamheden van den deftigen garde-officier en zich met zichtbaar genoegen zijne hulde liet welgevallen.

Doch andere heeren, de gezantschapssecretaris v. Rohr, de kapitein v. Faldern en jonkheer v. Wolkwitz, deden met edelen wedijver hun best den graaf de overwinning te betwisten, zoodat er op de réunie weldra een volslagen strijd ontstond tusschen de ijverzuchtige medeminnaars, die alle de hun ten dienste staande wapenen aanwendden, om elkander het goudvischje te ontrukken.

De graaf rekende er vast en stellig op, dat de cotillon de gehoopte beslissing zou brengen. Met bewonderenswaardige sierlijkheid voerde hij de nieuwste en zwaarste toeren uit; hij liet het niet aan schitterende verrassingen, aan kleine bekoorlijke geschenken ontbreken, die algemeen bijval vonden en zelfs de op hem vertoornde adellijke dames met hem verzoenden.

Maar het grootste gevolg verwachtte hij van den slottoer, waarin de dames onder de hun voorgestelde dansers hem de hand reiken zouden, die hun het meest beviel, en aan wien zij boven allen de voorkeur gaven.

‘Zij zal mij kiezen,’ zeide hij in zich zelven toen hij mejuffrouw Richter naar haar stoel geleidde. ‘Ditmaal ben ik van mijne zaak zeker; zij kan me niet weerstaan.’

Gelijke verwachtingen vervulden de harten der overige heeren, die met den graaf om de overwinning streden. Des te grooter en smartelijker was de vernietiging hunner hoop, toen de een na den anderen eene weigering ontving en noch de geestige gezantschapssecretaris, noch de kapitein, noch de kamerheer genade vond in de oogen der zoozeer begeerde dame.

Alleen de graaf bleef nog over, die nu trotsch op de overwinning en met zegevierende blikken op haar toetrad, overtuigd dat zij hem den prijs reiken en voor aller oogen door hare keuze gelukkig maken zou. Om de lippen der dame speelde een onmerkbaar glimlachje, dat hem zijne nadere overwinning en de vervulling zijner koenste wenschen scheen te beloven.

Maar, helaas! ook deze dappere hartenveroveraar zag zich in zijne schoonste verwachtingen bedrogen, daar de grillige dame hem in plaats van het verwachte eereteeken eene prozaïsche slaapmuts aanbood, eene vernuftige uitvinding van hem zelven, waarop hij niet weinig trotsch was geweest, en die hij onder spottend gelach op zijn edel hoofd moest zetten.

Onbeweeglijk van verbazing en sprakeloos van verrassing bleef hij staan in het midden der zaal met de noodlottige slaapmuts op en zijne nederlaag onder een gemaakt lachje zoekende te verbergen.

‘Flauwe aardigheid!’ bromde hij, toen hij zich zelven weer meester was geworden. ‘Wat elkander bemint, plaagt elkander. Wil maar eens eene aardigheid hebben. Geen boom valt met den eersten slag. Moet niet te gevoelig zijn. Dames hebben hunne grillen. Ben maar nieuwsgierig, wien zij kiezen zal.’

Intusschen zat Koert met Flora, onbekommerd om hetgeen er om hen heen gebeurde, in den uitersten hoek der zaal, slechts aan zichzelven denkend, toen hij tot zijne verbazing door den graaf uit zijne schuilplaats te voorschijn gehaald werd om zich ook aan de veeleischende dame te presenteeren.

Kalm, bijna onverschillig maakte hij eene buiging voor de trotsche dame, die hem met in het oog vallende vriendelijkheid tegemoet kwam, terwijl zij van haren stoel opstond en hem tot groote verbazing van het in de hoogste spanning verkeerend gezelschap het schitterende eereteeken en hare zoozeer begeerde hand reikte.

Deze keuze baarde, zooals te begrijpen is, groot opzien, en maakte den armen, tot nog toe nauwelijks opgemerkten luitenant plotseling tot den held van den dag.

Niemand echter was gelukkiger dan de majoorsweduwe, die haar zoon reeds in het bezit der millioenen zag, terwijl graaf Randau in stilte den kameraad, dien hij over de schouders aanzag, benijdde, hoewel hij in geen geval de hoop opgaf, zulk een medeminnaar, die ver beneden hem stond, op zij te duwen, en de rijke erfgename de zijne te mogen noemen.

III.

'Zeven millioen!' riep de majoorsweduwe den volgenden morgen, zoo spoedig zij hare oogen opende. 'Het is nauwelijks te gelooven. Wie had dat in het begin kunnen denken.'

'Wees toch bedaard, lieve mama!' bad Koert de opgewondene moeder. 'Ik begrijp niet, waarover ge u zoo warm maakt.'

'En dat kunt ge nog vragen? Heeft mejuffrouw Richter u niet in den cotillon boven alle heeren en zelfs boven den verwaanden graaf gekozen? Ge hebt werkelijk een ongehoord geluk.'

'Ik geloof dat gij eene te groote waarde hecht aan de omstandigheid, dat mejuffrouw Richter zoo vriendelijk was, zich den kleinen, onlangs bewezen dienst te herinneren, en zij zich daarom voor verplicht hield, zulks in den cotillon te vergelden. Meer heeft het niet te beduiden.'

'O! dat weet ik beter. Zij wilde u daardoor te kennen geven, dat ge haar niet onverschillig zijt. Dat is klaar als de zon. In uwe plaats zou ik me geen oogenblik langer bezinnen en de gunstige gelegenheid, die niet zoo licht wederkeert, aangrijpen. Zeven millioen! Zoo iets is nog nooit voorgekomen; men zou er het verstand bij kunnen verliezen!'

'Daar hebt gij gelijk in!' hernam Koert, een weinig spottend. 'En daarom is het 't beste, dat we maar niet meer over de geschiedenis praten en ons geene dwaze begoochelingen maken.'

Dat Koert zulk een schitterend vooruitzicht zou laten varen, wilde en kon zijne moeder niet toegeven.

'Ge moest toch,' vermaande zij dringend, 'zulk eene gewichtige zaak niet te licht opnemen en er eens rijp over nadenken. Wanneer ge die dame huwt, zijt ge voor uw leven geborgen, kunt als een vorst optreden en in het gezelschap aanspraak maken op eene plaats van den eersten rang. Het zou onverantwoordelijk van u zijn als ge zulk een geluk liet voorbijgaan.'

'Mijn hemel!' hernam Koert ongeduldig. 'Ge zult toch niet verlangen, dat ik hals over kop verliefd raak op eene jonge dame, die ik nauwelijks acht dagen ken, en dat ik haar evenals Randau begin na te loopen, alleen omdat zij millioenen bezit? Dat stuit tegen mijn gevoel; ik zou mezelf moeten verachten, als ik alleen om het geld, alleen om verzorgd te zijn mijne grondstellingen verloochende en mijne vrijheid verkocht.'

'Dat moet ge ook niet. Maar afgezien van haar vermogen, is mejuffrouw Richter toch eene uitstekende, hoogst beschaafde, belangwekkende jonge dame, wel is waar niet van adel, maar toch van zeer goede familie, zoodat niemand u kan verdenken, als ge haar huwt. Ik ben ook volstrekt niet van plan u aan te moedigen of u te raden u aan haar op te dringen; ook weet ik maar al te goed, dat geld alleen niet gelukkig maakt, en daarom zou ik gaarne zien, dat ge u zelven rijpelijk onderzocht en aan de zaak die belangstelling schonkt, die ze in alle opzichten verdient. Dat zijt ge u zelven en uwe familie schuldig, en ge bezoedelt u er in het minst niet mede.'

Koert kon niets daartegen inbrengen, hoewel hij in het minst niet in de plannen en de verwachtingen zijner lichtgeloovige moeder deelde in die mate als zij wenschte. Hij bezat te veel eergevoel om op de hand der rijke erfgename te speculeeren, maar hij was practisch en verstandig genoeg om de groote voordeelen van rijkdom en de beteekenis van zulk een vermogen te waardeeren.

Juist in de beperkte omstandigheden, waarin hij verkeerde, had hij maar al te vaak de smartelijkste ontberingen en vernederingen ondervonden, waaraan de arme in het gezelschap buiten zijne schuld zoo menigmaal is blootgegesteld. Doch Koert dacht op dat oogenblik minder aan zichzelven dan aan zijne moeder, en broeders en zusters, wier toekomst hem ernstige zorgen baarde.

Mocht hij lichtzinnig zulk een geluk van zich stooten? Was hij niet verplicht alles te doen, wat in zijne macht stond, om het lot van die hem dierbaar waren te verzekeren? Wel is waar beminde hij de jonge dame niet, maar hij gevoelde voor haar toch geen afkeer en zij had indruk op hem gemaakt door haar verstand en hare beschaving. Daarenboven

streelde hem hare keuze van gisteren, waardoor zij voldoende getoond had, dat zij belang in hem stelde, en te verstandig was, om behagen te scheppen in zulke dwazen als de heeren Randau en v. Rohr.

Toch ondervond hij eene zekere verlegenheid toen hij in den loop van den dag mejuffrouw Richter wederzag in den tuin, waar zij als gewoonlijk in de tent zat en ijverig scheen te lezen. Sedert hij wist, dat zij bezitster van millioenen was, gevoelde hij in hare tegenwoordigheid eene hem zelf onverklaarbare verlegenheid; zij kwam hem steeds indrukwekkender, zelfstandiger en belangwekkender voor. Ook was hij niet in staat zich aan de betoovering van het goud te onttrekken, hoe hij ook tegen de verzoeking streed.

De dame lachte hem vriendelijk toe en noodigde hem uit in de tent naast haar plaats te nemen, nadat hij haar begroet en gevraagd had, of zij goed gerust en zich op de partij goed vermaakt had.

‘Dank u,’ antwoordde zij met den spottenden toon haar eigen. ‘Zoo goed als men zich in zulk gezelschap gewoonlijk vermaakt. Het is toch steeds een sober genot, dat de moeite niet waard is.’

‘Dat kan toch onmogelijk,’ hernam Koert met bevreemding, ‘uwe meening zijn, mejuffrouw! Gij hebt geene reden om over het gezelschap te klagen, daar men niet schitterender optreden, niet beminnenswaardiger als vreemde gast kan opgenomen worden.’

‘Voorzeker, maar ik ben niet zoo vol inbeelding, noch zoo bekrompen, om deze vriendelijke ontvangst aan mijn persoon toe te schrijven.’

‘Waaraan anders? Eene zoo verstandige en belangwekkende dame zal overal, waar zij verschijnt.....’

‘Spaar uwe verdere complimenten,’ viel zij hem scherp in de rede. ‘Ik beeld mij niet in, dat de graaf mij tot zijne adellijke partij uitgenoodigd, noch de overige heeren mij met hunne engagements zouden verwaardigd hebben, zoo niet de goede dokter, naar ik vermoed, zoo onbescheiden geweest was, zich uit te laten over mijne omstandigheden, zeer tegen mijn uitdrukkelijken wensch.’

‘Maar, mejuffrouw, hoe kunt gij gelooven, dat deze omstandigheden er het hare zouden toe bijgedragen hebben. Zulk eene verdenking.....’

‘Is maar al te gerechtvaardigd, hoewel zij u niet treffen kan, daar gij mij bewezen hebt, dat gij u niet door zulke overwegingen laat leiden. Daarom acht ik u veel te hoog, om u met deze heeren gelijk te stellen.’

‘Ge zijt te toegevend jegens mij en te streng jegens het overige gezelschap.’

‘Ik laat hun slechts recht wedervaren. Juist in mijne omstandigheden leert men maar al te goed het eigenbelang, de leugen en de huichelarij der menschen kennen. Gij weet niet, mijnheer v. Bergen, hoe arm de rijken zijn, en welk een vloek op al het geld rust.’

‘Maar ik kan mij toch niet voorstellen, dat.....’

‘Een millionair meestal ongelukkig is,’ vervolgde de dame op bitteren toon. ‘Hij heeft geen vriend, dien hij vertrouwen, geen mensch, dien hij gelooven kan. Zijne naaste bloedverwanten misleiden, zijne ondergeschikten bedriegen hem, en de wereld zoekt hem slechts, om hem te plunderen. De vrees, voortdurend bedrogen te worden, verbittert hem het leven, en de ondank bederft hem het genot van weldoen. Afgunst en nijd zijn zijn eenig loon; geen wonder dat langzamerhand zijn hart verhardt, en dat hij slechts wantrouwen en verachting gevoelt.’

‘Het zou treurig zijn, als gij uit ondervinding spraakt.’

IN DOODSANGST.

‘Ik spreek, helaas! uit ondervinding. Ik zou u de ongelooflijkste geschiedenissen van lage kuiperijen van het zoogenaamde goede gezelschap kunnen verhalen, maar die nietigheden boezemen mij afkeer in, en ik wil u en mij dezen schoonen morgen daarmee niet bederven. Geloof me, mijnheer v. Bergen, het armste meisje is gelukkiger en eene bedelares benijdenswaardiger, dan eene bezitster van millioenen, die met haren rijkdom slechts de speculatiewoede der mannen prikkelt en het geluk eener reine, onbaatzuchtige liefde in haar geheele leven niet leert kennen.’

‘Mejuffrouw!’ antwoordde Koert verrast en gekwetst door hare onverbiddelijke openhartigheid. ‘Ik beklaag u, dat gij zulk een slechten dunk van ons mannen hebt; maar ik kan niet toegeven.....’

‘O!’ hernam zij vriendelijker. ‘Ik weet wel, dat er degelijke uitzonderingen zijn, mannen, die vrij zijn van alle eigenbelang, die men volkomen vertrouwen kan, die onze hoogste achting verdienen, wier vriendschap mij trotsch en gelukkig maakt.’

Te gelijker tijd reikte zij, als om hare woorden te bekrachtigen, Koert hare hand, en wierp hem met hare schrandere oogen een veelbeteekenenden blik toe, alsof zij hem tot een formeel aanzoek wilde aanmoedigen.

Dat Koert, niettegenstaande dit alles, de hem aangebodene en door zijne moeder zoo vurig gewenschte gelegenheid ongebruikt liet voorbijgaan en de verzoeking dapper weerstand bood, was niet alleen de verdienste van zijn degelijk karakter, maar evenzeer van het toeval, daar juist in dit oogenblik de gezelschapsjuffrouw in den

tuin kwam, wier verschijning voldoende was om als eene heldere zonnestraal den droevigen nevel en alle gedachten aan stoffelijke belangen te verjagen.

Onwillekeurig maakte hij eene vergelijking tusschen de rijke erfgename en de arme gezelschapsjuffrouw, die hem in hare nederigheid en vrouwelijke bevalligheid veel meer aantrok en boeide, dan de belangwekkende dame met al hare schatten en haar vernuft.

Hoe langer hij echter Flora beschouwde, des te meer viel hem de treurige uitdrukking op van haar edel gelaat, de bleekheid harer wangen en het smartelijke glimlachje van den fijnen mond. Maar al te gaarne had Koert haar gevraagd naar de reden harer droefheid, maar de tegenwoordigheid der dame en eene zekere blooheid legden hem het zwijgen op. Hij kon niet begrijpen, waarom Flora, geheel tegen hare vroegere gewoonte in, zijnen vriendelijken groet ternauwernood en de tot haar gerichte vragen slechts gedwongen beantwoordde, en iedere toenadering tot hem ontweek, alsof zij boos op hem was en met opzet elke verklaring zocht te vermijden.

Des te vriendelijker en beminnenswaardiger was daarentegen mejuffrouw Richter, zoo vertrouwelijk en voorkomend als nooit te voren. Zonder zich om de aanwezigheid der gezelschapsjuffrouw te bekommeren, schertste en lachte zij met Koert, ja eischte zelfs van hem, dat hij haar teekenonderricht zou geven, alsof zij het er op toegelegd had, hem hare neiging openlijk te kennen te geven.

Beleedigd door Flora's koelheid, afgestooten door hare onverklaarbare handelwijze, die hij niet meende verdiend te hebben, schonk hij meer uit trotsch en ergernis, dan uit innerlijke aandrang zijne geheele opmerkzaamheid aan mejuffrouw Richter, en onderhield zich zoo druk en opgewonden met haar, dat hij alleen in haar belang scheen te stellen.

Terwijl Koert zoo heen en weer dobberde tusschen de beide dames, waren graaf Randau's gedachten uitsluitend met de bezitster van millioenen.

‘Echte domheid!’ zeide hij in zichzelven, terwijl hij zijn morgentoilet maakte, ‘den geraakte te spelen en zich terug te trekken. Vrouwen en vestingen willen belegerd worden, vóór zij zich overgeven Tegenstand iederen dag dag zwakker, bij volharding overwinning zeker. Zal het wijste zijn, als ik de dame bezoek, bloemtuil breng en naar haar toestand verneem. Zal aangedaan zijn, dat ik mij zoo edel wreek en geen wrok toon. Ben niet bang voor Bergen, hij is niet gevaarlijk, al woont hij met haar in één huis. Gravin Randau klinkt toch anders dan mevrouw v. Bergen. Komt aan het hof, moet zich dus zeer vereerd gevoelen, als ik haar mijne hand reik.’

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 47]

De maagd van Orleans.
Door J.R van der Lans.

DE MAAGD VAN ORLEANS. - Jeanne d'Arc, met hare banier in de hand, bij de kroning van Karel VII. Naar de schilderij van Ingres.

V.
De zege.

Reeds den eersten dag na haren intocht te Orleans had Jeanne den strijd met de Engelschen willen aanvaarden, zonder de aankomst van haar eigenlijk leger af te wachten. Maar de bevelhebbers der stad verzetten zich daartegen en zoo zag Jeanne zich gedwongen voorloopig de wapenen te laten rusten; doch des te vuriger nam zij haren toevlucht tot het nog krachtiger wapen van het gebed en deed intusschen den Engelschen eene tweede uitdaging toekomen. Op een hoogen toren gestegen, schoot

zij van daar een pijl af, waaraan een brief bevestigd was, die opnieuw den vijand tot vrede moest aanmanen. Deze antwoordde daarop, langs denzelfden weg, door brieven vol smaad- en schimpredenen, die de Maagd het rood der schaamte op de wangen en tranen van verontwaardiging in de oogen brachten. De schandelijkste beleedigingen werden haar naar het hoofd geslingerd, met de bedreiging haar als heks levend te verbranden.

Jeanne verlangde vurig, den overmoed dier onverlaten te fnuiken, doch zij vermocht de bevelhebbers niet tot een beslissenden aanval te bewegen, zelfs niet toen het haar gelukt was de rest van haar leger binnen de stad te brengen, zonder dat de Engelschen, inwendig door bijgeloovige vrees voor de geheimzinnige Maagd overmand, eene hand hadden durven uitsteken. Rusteloos in de weer om den moed harer krijgers aan te vuren, bleef zelfs in den slaap haar hart wakend. Terwijl zij zich eens van vermoeidheid op haar leger geworpen had, en, daar alles rustig was, hare gastvrouw bedaard aan de huisdeur met haren schildknaap stond te praten, vloog ze op eens verschrikt op, onder den uitroep:

‘Het bloed der onzen stroomt.... Mijne wapenen! mijn paard!’

In aller ijl schoot zij hare wapenrusting aan, sprong op het eerste paard het beste, terwijl men haar door het venster hare banier aangaf, en rende met eene vaart, dat de pooten van het ros het vuur uit de straatsteenen sloegen, zonder dat zij den weg wist, recht op het punt aan, waar hare tegenwoordigheid inderdaad dringend vereischt werd.

De bezetting had namelijk een uitval gewaagd, doch was door de Engelschen bloedig afgeslagen: reeds was de bodem met gewonden bezaaid, die Jeanne den uitroep afpersten: ‘Nooit heb ik Fransch bloed zien stroomen, of de haren rezen mij op het hoofd te berge.’ De strijd scheen verloren, doch op de verschijning der Maagd keerde eensklaps de kans. De Franschen vatten moed, de Engelschen weken verschrikt terug; na drie uren van bloedige worsteling werden zij uit hunne sterkte verdreven en deze aan de vlammen prijs gegeven. De Maagd zegevierde, doch was zij een oogenblik te voren eene vreeselijke furie gelijk, thans weende zij over de verslagenen, verbond de gekwetste vijanden en smeekte haar volk toch den krijgsgevangenen geen leed te doen.

Een andermaal zag zij van een eilandje in de Loire het gevecht aan; zij bemerkte hoe de Franschen, die de sterkte der Engelschen hadden aangetast, voor den verwoeden tegenstander terugdeinsden en op de vlucht sloegen; onmiddellijk sprong Jeanne in een bootje, en haar paard zwemmende bij den teugel meevoerende, snelde zij naar het punt, waar de strijd het hevigst was. De aanblik hunner heldin, die zegevierend hare banier zwaaide en de troepen door woord en voorbeeld aanvuurde, deed opeens den moed der Franschen herleven; zij hernieuwden den aanval, veroverden de sterkte, Jeanne stak die met eigen hand in brand, en de asch der Engelsche bolwerken, van het bloed hunner verdedigers doorweekt, was het zegeteeken dezer overwinning. In triomf keerde de Maagd naar de stad terug; zij was door een pijl aan den voet gewond, doch sloeg er geen acht op en wilde zich zelfs aan spijs noch drank verkwikken, daar het een Vrijdag was en zij dien dag wilde vasten tot heil van haar volk.

Overal waar de Maagd zich vertoonde, bleef haar de zege, tot bewondering harer medestrijders, die zij in heilige geestdrift ontvlamde, en tot schrik en ergernis der Engelschen, die hunne machtelooze woede in scheldwoorden en bedreigingen lucht gaven. Zij kende geene rust vóór zij den overmoed harer vijanden beschaamd en Orleans voorgoed uit hunne macht bevrijd zou hebben; onvermoeid spoorde zij de

bevelhebbers aan, hen toch in eens in hun krachtigste bolwerk aan te tasten en hen alzoo met éénen slag te vernie-

tigen. Zij kon het niet aanzien, dat hare troepen door aanhoudende kleine gevechten en schermutselingen werden afgemat; zij wilde eens en voorgoed met den vijand afrekenen en had dit reeds gewild van den eersten dag dat zij den voet binnen Orleans had gezet. Doch Dunois en de andere legerhoofden maakten allerlei tegenwerpingen; nu eens was het oogenblik niet geschikt tot den aanval, dan weer zagen zij tegen de overmacht der Engelschen op, tot zij eindelijk Jeanne verklaarden, in den raad besloten te hebben, dat aangezien er nu reeds genoeg gewonnen was, men zich voortaan slechts tot de verdediging der stad bepalen zou.

Thans was het geduld der Maagd uitgeput: wat beteekenden voor haar al die menschelijke overwegingen, waar zij verzekerd was van de hulp des Heeren, door hare stemmen toegezegd?

'Gij zijt in uw raad geweest,' riep zij in heilige bezieling uit, 'maar ik was in den mijnen; en gelooft dat de raad van mijnen Heer goed zal blijken en volkomen uitgevoerd zal worden, en dat de raad uwer hoofden zal vergaan.'

Zich daarop tot haren aalmoezenier, den priester Pasquerel wendende, ging zij voort: 'Sta morgen vroeg op, vroeger dan gij van morgen zijt opgestaan, en doe uw best zooveel gij kunt. Blijf altijd aan mijne zijde; want morgen heb ik meer en grootere dingen te doen dan ik ooit gedaan heb. Ja, morgen zal er bloed uit mijn lichaam stroomen, boven de borst.'

Het stond vast dat thans de beslissende slag geleverd zou worden, waarop Jeanne voortdurend had aangedrongen. Het was Zaterdag den 7en Mei 1429 Vóór dag en voor dauw was de Maagd in de wapenen en bereidde zich door het aanhooren eener heilige mis op den grooten strijd voor. Op het oogenblik, dat zij haar kwartier wilde verlaten, bood men haren gastheer een elft te koop aan.

'Laten we die nog opeten vóór ge vertrekt, Jeanne,' zei de brave burgerman.

'In den naam van God,' antwoordde de heldin, brandend van ongeduld om zich met den vijand te meten; 'wacht daarmee tot van avond; we zullen over de brug terugkeeren en u een *godon* - dat was de scheldnaam der Engelschen - meebrengen, die er zijn deel van hebben zal.'

Meteen sprong zij in den zadel en rende, door hare getrouwen gevolgd naar de stadspoort. Zij vond die gesloten: de hoofden hadden goedgevonden, zich aan hun raadsbesluit te houden en Jeanne den uitval te beletten. Maar ditmaal liet de Maagd zich niet weerhouden. 'Of gij wilt of niet,' riep zij, 'wij zullen vandaag uittrekken en winnen zooals we reeds gewonnen hebben.' Met geweld baande zij zich een doortocht en trok, door eene menigte strijders gevolgd, de brug over, recht op het fort Tournelles aan, dat zich aan de overzijde der Loire verhief en de geduchtste sterkte der Engelschen uitmaakte. Hier door de rivier, ginds door grachten, elders door palissaden verdedigd, was het nagenoeg ontoegankelijk. Glansdale, de Engelsche bevelhebber, die Jeanne het grievendst beleedigd had, voerde er het bevel en had er zich met de bloem der Engelsche ridders en een geweldig geschut verschanst.

Doch de Maagd kent geene vrees en vuurt hare krijgers aan, de muren te bestormen: De worsteling - zoo zingt Schimmel -

De worstling vangt aan, en het knettert en blettert,
  Het buldert en brult en het knorst en het knalt
Het oorlogspaard hinnikt, het aanvalssein schettert,
  Door 't zwerk schiet het ijzer, ten kogel gebald.
De Jonkvrouw! Zij ijlt in het hevigst der wieling;

Zij spreekt van Marië en haar goddelijk Kind.
Haar hope baart hope, haar geestdrift bezieling,
Zij spreekt van de zege en ook ieder verwint.

Doch alvorens de zege bevochten werd, welk een bloedige, bovenmenschelijke strijd? Het geschut der Engelschen braakte dood en verderf onder de gelederen der bestormers. De ladders, die zij tegen de muren oprichtten, werden met bijlslagen verbrijzeld en omvergeworpen. Aan den voet der sterkte lag de bodem bezaaid met dooden en gewonden. Van den vroegen morgen tot het middaguur had men reeds gestreden en nog was er geen duim gronds gewonnen. Teleurstelling en moedeloosheid maakten zich van de uitgeputte bestormers meester. Maar hunne aanvoerster, de Maagd, verloor den moed niet; de zege was haar toegezegd, ze moest die bevechten. En haar volk ziende terugwijken, vat ze zelf eene ladder, plant die tegen den muur en bestormt het eerst, met het zwaard in de vuist, de muren der vesting.

Helaas, op dat oogenblik bekwam zij de wonde, die zij voorspeld had. Een vijandelijke pijl doorboort haar den schouder en bewusteloos stort zij van de ladder naar beneden. De Engelschen schieten toe om zich van de Maagd meester te maken; doch hare gezellen verdedigen haar als leeuwen en brengen haar in veiligheid. Jeanne weende op het gezicht van het bloed, dat uit de wonde gudste; bij al haar mannenmoed bleef zij vrouw, bij al hare heldensterkte eene zwakke maagd.

Met eigen hand trok zij den pijl uit en liet verder de wonde verbinden. Zij wist dat zij dien dag gekwetst zou worden en dit benam haar dan ook het vertrouwen niet op de zege. Met nieuwen moed bezield, stelde zij zich aan het hoofd harer krijgers, die, van hunne aanvoerster beroofd, reeds alle hoop opgaven. Reeds hadden de hoofden bevel gegeven, den aftocht te blazen. ‘Wacht nog een weinig,’ riep Jeanne hen toe. ‘In den naam van God, wij zullen spoedig meester zijn. Laat uwe mannen rust nemen; eet en drinkt.’

En terwijl de manschappen zich door rust en voedsel van de vermoeienissen van den strijd herstelden, putte Jeanne nieuwe kracht in het gebed. Zij zonderde zich eene poos af in een naburigen wijngaard om in de eenzaamheid hare stemmen te raadplegen. Deze verzekeren haar van de overwinning; opnieuw te paard springende, grijpt zij hare banier en geeft het sein tot den aanval. Als eene hemelsche verschijning staat zij opeens weer met vlammend zwaard aan het hoofd harer krijgers, tot schrik en verbazing der Engelschen, die haar gevallen waanden. Hoe! was zij dan onkwetsbaar, onverwinnelijk, de geheimzinnige Maagd, die zonder zelf een enkelen steek toe te brengen, hunne gelederen als kaf deed uiteenstuiven? Angst en ontzetting maken zich van hen meester, en in hunne ontsteltenis meenen zij te midden der wolken van kruitdamp hemelsche strijders te zien, die op gevleugelde witte rossen tegen hen voor de Franschen kampen. Het waren de aartsengel Michaël en de beschermheilige van Orleans, die aan de zijde der Maagd streden.

Woedender en woedender wordt het gevecht. Terwijl de bestormers den Engelschen geene rust laten, hagelt het onophoudelijk van uit de stad kogels en pijlen op hunne hoofden. Een doorgebroken boog van de brug scheidt de aanvallers nog slechts van de veste; langs een zwaren balk, over die kloof geworpen, bestormen zij het fort; de vijand wijkt reeds terug tot achter eene tweede gracht. Glansdale echter houdt zich nog met de kracht der wanhoop staande:

‘Glansdale! Glansdale!’ roept de Maagd hem toe, ‘geef u over, geef u over aan den Koning der hemelen! Gij hebt mij beleedigd; maar ik heb medelijden met uwe ziel en die der uwen, geef u over, geef u over!’

Maar de trotsche krijgsman stoort zich niet aan de waarschuwende stem van die... 'koeienhoedster,' zooals hij ze gescholden had; ook hij wil achter de tweede gracht terugwijken, doch op het oogenblik dat hij de valbrug wil overgaan, stort ze met donderend geraas in en Glansdale vindt met honderden zijner gezellen een graf in de golven der Loire.

Thans was het pleit beslist; van verschillende kanten overrompelen de Franschen de veste, alles doodend wat nog aan hunne zegevierende wapenen weerstaat; nog een oogenblik en zij zijn er meester, de Engelschen vluchten, hun hechtste bolwerk gaat in vlammen op; Orleans is bevrijd, de kracht des vijands gebroken!

Onder de toejuichingen van het geheele volk, het schetteren der muziek en het gelui van alle klokken der stad trekt de heldin, wie men deze onverhoopte zege te danken had en die van dat oogenblik de Maagd van Orleans zou heeten, hare stad binnen. Zeven maanden had het beleg van Orleans geduurd en in vijf dagen tijds had zij den vijand gedwongen het op te breken. Uitbundig was dan ook de vreugde en opgetogenheid der bewoners; alle kerken weergalmden van lof- en dankliederen aan den Allerhoogste en tot laat in den nacht weerklonken zegekreten en feestgejuich door de straten.

Den volgenden morgen zag men in de verte de laatste troepen der Engelschen beschaamd aftrekken; de Franschen wilden hen achtervolgen, maar Jeanne hield hen terug. 'Laat ze gaan,' sprak zij, 'eene ander maal zullen ze ons in handen vallen.' Op dat oogenblik - het was Zondagmorgen - dacht Jeanne slechts aan den dank, dien zij den Hemel verschuldigd was, en terwijl de vijand met stille trom aftrok, liet zij op de wallen van Orleans, te midden van het geheele verzamelde leger, twee plechtige misoffers opdragen om den Heer der heirscharen al de eer te geven voor de overwinning, die Hij de zwakke hand eener maagd had doen bevechten. Het eerste gedeelte harer zending was vervuld: thans bad zij kracht en sterkte af om ze ten einde toe te vervullen, en weldra den Dauphin naar Reims te leiden, om daar door *zijne* plechtige kroning tevens de kroon te zetten op haar werk.

VI.
De kroning.

Wij zullen de Maagd niet volgen op haren veldtocht van Orleans naar Reims, die eene onafgebroken reeks van overwinningen was. In drie weken tijds volbracht zij dien zegetocht, die eenig is in de geschiedenis en dien men bij niets beter heeft kunnen vergelijken dan bij het schitterendste wapenfeit der nieuwere tijden, bij dien beroemden veldtocht door Italië, die het meesterstuk was van Napoleon den Groote. Met hem had de Maagd de gave gemeen om als bij tooverslag geheele legers op de been te brengen, het veldheerstalent om vooraf groote veldslagen te regelen, en vooral den tact om zich meesterlijk te bedienen van de macht der artillerie. Maar Jeanne deed meer dan de groote Corsicaan. Bracht Bonaparte drie maanden voor Toulon door, de Maagd van Orleans had slechts even zooveel weken noodig om eene gansche rij van steden te veroveren en zij besloot haren veldtocht met in drie dagen tijds drie steden achter elkaar te ontrukken aan een vijand, die aanvankelijk alles vóór zich had: geld, geharde krijgers, ervaren legerhoofden, een onbetwistbaar overwicht in krijgskunde en het vertrouwen in eigen kracht, door eene reeks van overwinningen gestaafd. Dien vijand had Jeanne vernietigd en Frankrijk, dat uitgeput neerlag als om den genadeslag te ontvangen, weer zegevierend opgericht. Toch had Jeanne in

geene enkele militaire school gestudeerd; zij had niet als Napoleon al de rangen van het leger doorloopen; zij had slechts schapen gehoed; maar de geest Gods was over haar gekomen en Hij, die machtig is, had groote dingen door haar gedaan.

Thans stond zij op het punt hare grootsche taak voltooid te zien; in den avond van den 16^{en} Juli 1429 had zij in het gezelschap des konings hare intrede gedaan binnen Reims, waar de aartsbisschop, aan het hoofd der geheele geestelijkheid, het stedelijk bestuur en al de gilden en corporatiën der stad haar met ontplooide vanen te gemoet trokken, terwijl de jubelende menigte, die zich om den schitterenden stoet verdrong, de lucht deed weergalmen van den gebruikelijken kreet, die

tegelijk hare vreugde en hare dankbaarheid jegens God uitdrukte: '*Noël Noël!*'

Meesterlijk heeft Dr. Schaepman die geestdrift vertolkt in zijn schoon gedicht *Jeanne d'Arc*, waarvan hij ons slechts weinig meer dan de prachtige inleiding gegeven heeft, maar dat hij, naar wij hopen, eenmaal voltooien zal:

Noël, Noël - een zee van zegezangen
Golft klaatrend rond door de oude kroningstêe.
Weer heeft ze zich met leliën behangen,
Bourgogne vlood en nam de rozen mee.
Noël, Noël - hoog jubelen de kreten,
Hoog bruist het lied, hoog davert het gerucht.
Het lijden vlood, de smarten zijn vergeten.
Een juichtoon bergt elk tochtjen in de lucht,
Hoe stroomt die toon door de oude kathedrale,
Wekt de echoo's op van lang vervlogen tijd.
Zij juichen mee, elk in haar eigen tale;
De koning komt, ons Frankrijk is bevrijd! -
Voorwaar, hij komt, de koning, blijde schaatren
De krijgstrompetten bij den koningstocht;
Noël, Noël, door alle beuken klaatren
De zangen, die men vrij weer zingen mocht.

Den volgenden dag, op Zondag 17 Juli, zou de plechtige kroning plaats hebben en de geheele nacht werd doorgebracht met toebereidselen om die plechtigheid den grootst mogelijken luister bij te zetten. De staatsiekleederen, die anders bij de zalving der Fransche koningen dienst deden, bevonden zich in de abdij van Saint-Denis bij Parijs, dat nog in de handen der Engelschen was, en konden dus ditmaal niet gebruikt worden. Maar men wist zich te Reims andere te verschaffen, die niet minder prachtig en kostbaar waren; en de algemeene geestdrift tooverde in dien eenen nacht zooveel heerlijks en schitterends bijeen, dat - zoo verhalen de ooggetuigen - de plechtigheid niet luisterrijker had kunnen zijn, al had men zich een jaar lang in toebereidselen willen uitputten.

In de kerk van den H. Remigius berustte de kostbare gouden ampulle, die de gewijde olie bevatte, welke sedert eeuwen tot de zalving der Fransche koningen had gediend. Een zestal edele ridders werd door den koning aangewezen, om ze te halen; zij moesten in het openbaar een plechtigen eed zweren dat ze het heilige vat veilig zouden overbrengen om het, na de kroning, weer ongeschonden aan den abt van St. Remigius ter hand te stellen. Deze, in plechtgewaad gedost, droeg de ampulle onder een rijken troonhemel, in het geleide der ridders naar de kerk van den H. Dionysius. Daar wachtte hem, onder het portaal, de aartsbisschop van Reims, in vol ornaat, met den mijter op het hoofd en den kromstaf in de hand, door al zijne kanunniken omringd. Hij nam den kostbaren last van den abt over en droeg dien op zijne beurt processiesgewijze door de dichte volksmenigte, welke zich in de straten verdrong, doch op het naderen van den stoet eerbiedig uitweek naar de kathedraal, waar de koning en de Maagd van Orleans het gewichtig oogenblik der kroning verbeidden.

De ridders, die den aartsbisschop tot geleide strekten, volgden den stoet te paard tot in het koor. Daar wachtte hen de koning, te midden der twaalf pairs van Frankrijk: zes hertogen en graven in koningsmantels, die de *wereldlijke* pairs, en vijf bisschoppen, in plechtgewaad, die met den aartsbisschop van Reims de *geestelijke* pairs vertegenwoordigden. Naast den koning stond de Maagd, die hem dwars door

de vijandelijke legers den weg naar den troon gebaand had; zij hield de banier opgeheven; want, zeide ze later tot de rechters: ze was in den strijd geweest, het voegde dat ze thans ook getuige was van de zegepraal: *il avait été dans la peine; c'était bien raison qu'il fût à l'honneur.*

Stralend van geluk, maar met diepen eerbied en kinderlijken ootmoed, het oog door vreugdetranen beneveld, zag Jeanne de verhevene plechtigheid aan. Zij zag hoe de jonge vorst, in wiens persoon zich al hare liefde voor het vaderland als in een brandpunt samentrok, den heiligen eed van trouw zwoer aan land en volk; zij zag hoe hij vervolgens uit de hand van den hertog van Alençon den ridderslag ontving, hoe de aartsbisschop hem zalfde tot koning bij Gods genade en eindelijk den gezalfde des Heeren de gouden kroon, het uiterlijk zinnebeeld der koningsmacht, op de slapen drukte.

‘Noël! Noël!’ weerklonk het uit duizenden monden langs de hooge gewelven der trotsche basiliek, terwijl daverend trompetgeschal de zware pijlers van het heiligdom deed dreunen. Het was de juichkreet van het oude, het trouwe, het echte Frankrijk, die hier met geweld losbarstte, als zouden de gewelven splijten, om hem een doortocht te banen naar den hemel.

En Jeanne d'Arc? In heilige opgetogenheid wierp zij zich voor de voeten des konings, omvatte zijne knieën, kuste zijne voeten en riep onder heete tranen uit:

‘*Gentil roi*, edele koning, thans is de wil van God vervuld, die verlangde dat ik u naar Reims zou leiden om uwe heilige zalving te ontvangen, thans nu gij eindelijk koning zijt, en het koninkrijk Frankrijk u toebehoort.’

O! het hart der heldhaftige Maagd vloeide in dat uur over van hemelsche vreugde. Vader en moeder, alles had zij verlaten om hare verheven roeping te volgen; bloed en leven had zij voor de zaak des vaderlands veil gehad; met onbezweken moed had zij gestreden en met Gods hulp alle hinderpalen overwonnen; zij had gezegevierd over de weifelmoedigheid van de hoofd- en raadslieden haars volks, over de machtige legers des vijands. Thans was hare heilige taak volbracht; als verlosseres van Frankrijk stond zij naast den troon des konings, die aan haar zijne kroon te danken had, omringd door het opgetogen volk, dat zijne vreugde en dankbaarheid uitstortte in den jubelenden lofzang: *Te Deum laudamus!*

Heerlijk, hartverheffend tooneel, door onzen dichter Schimmel, in bezielde taal bezongen:

Golvende, onafzienbre schare
in den weidschen, grootschen dom!
't Statig jubelend Te-Deum
zingt het volksgejubel stom.
Goud en purper, blauw en zilver
mengt zich in den breeden stoet,
Die op 's Bisschops woord, den koning,
Frankrijks koning valt te voet.
In den blauwen koningsmantel,
op het hoofd de leliekroon,
In de hand het machtig rijkzwaard,
stond daar Zesden Karels zoon.
Zelf thans koning, want op 't voorhoofd
droop de heilige olie neer.
‘Eere zij Gods Stedehouder,
den Gezalfde van den Heer!’
't Wordt gestameld door de lippen
dier ter aard gebogen Maagd,
Maagdlijk rein en maagdlijk schuchter,

schoon zij 't kleed des ridders draagt.
Ze is geknield ter zij van 't outer
en heur bede stijgt omhoog:
‘Heere, dat mijn ziel haar vleuglen
in deze uur tot U bewoog!
‘'k Mag mijns konings mantel kussen,
voeren thans Uw Englenschaar
‘Me opwaarts in de geurge wolken,
wiegende over Uw altaar!’
Onnaspeurbre raad des Heeren!
na de glorie beidde 't kruis;
Zij zou lijden, en na 't lijden
ingaan tot des Vaders huis.

Ja, de Maagd van Orleans zou lijden: het is het merkteeken van Gods uitverkorenen. Na den zegetocht, dien zij had afgelegd, wachtte haar de koninklijke weg des kruises; na de lauweren, in het bloedig veld van eer bevochten, wachtte haar de palm der martelaren, de kroon der gelukzaligen.

(*Wordt voortgezet.*)

[Onze gravures]

Steekspel
Op de marktplaats in Munchen bij de bruiloft van Hertog Willem V van Beieren met Renata van Lotharingen.

Hertog Willem V van Beieren, bijgenaamd de Vrome, die in den ouderdom van 31 jaren, in 1579 den troon besteeg, was de oudste zoon van Albrecht V, den Grootmoedigen, die een vriend was van glans en pracht.

Het hofleven in Munchen geleek onder hertog Albrecht eene voortdurende reeks feesten, en zijne vleiers noemden hem den vader der muzen, de gouden bron, die elk gebied van wetenschap met zijn overstroomend water besproeide. Zijne landen verarmden intusschen onder den druk der lasten, welke het land wegens zijne verkwistende uitgaven moest opbrengen. Zoo verlangde de hertog ook voor de uitrusting en verloving van zijn zoon Willem van de vertegenwoordigers des lands als buitengewone bijdrage: 190.000 gulden, voor welke bijdragen hij hen allen te zamen op de feesten uitnoodigde. Genoemde bruiloft van Willem V met prinses Renata werd dan ook zoo plechtig gevierd, als ooit was geschied aan een der hoven van dien tijd, volgens het uitvoerig verhaal der kronieken. Reeds lang voor het feest trokken boden van Munchen naar Florence, Rome en Spanje, evenals door het geheele land, om overal de vorsten uit te noodigen, en de menigte prinsen, welke aan de uitnoodiging gehoor gaven, en de stoet hunner afgevaardigden en hun gevolg was niet te overzien.

Het glanspunt der langdurige feestelijkheden was wel het grootsche steekspel op de marktplaats te Munchen, dat professor Schwoister ons op eene voortreffelijk met historische getrouwheid ontworpene en uitgevoerde schilderij te aanschouwen geeft. Ter linkerzijde zitten op hunne hooge tribune de vorstelijke personen, rechts op eene andere tribune de leden van den adel en de patriciërs alsmede een muziekkorps. Het volk omringd de omheining. In het strijdperk wordt tusschen de mededingende

dappere krijgers kamp geleverd: links springen juist twee geharnaste ridders op hunne prachtig versierde strijdrossen met gevelde lansen op elkander los. Bij de eerste hoofdgroep heeft de schok reeds plaats gehad, de eene ridder is door den geweldigen slag in het zand geslingerd, en de wapenknechten snellen hem ter hulp, terwijl de overwinnaar zijne lans fier in de hoogte steekt. Overwinnaar in dit steekspel, van welks pracht nog lang daarna heinde en ver werd gesproken, bleef de dappere Kaspar Nothhaft van Schalming.

Verdachte klanten.

Herberg houden is nog altijd zoo'n pleizierig stieltje niet, vooral niet aan den grooten weg, waar men blootstaat aan de twijfelachtige begunstiging van zwervende landloopers met dorstige kelen en holle maag, maar ongelukkig meestal met even leege beurs. De kastelein op onze gravure heeft blijkbaar met dergelijke verdachte klanten te doen en, naar zijn gemoedelijk voorkomen te oordeelen, schijnt hij tegen dat volkje niet volkomen opgewassen. Het zijn er nogal snaken naar, om hun bedaard met de griffel op de schalie voor te rekenen, wat zij schuldig zijn! Alsof ze niet beter dan de waard zelf wisten dat ze veel meer verteerd hebben, dan ze met mogelijkheid uit al hunne zakken kunnen opdiepen! De kerel met den zwarten hoed houdt zich alsof hij met de geheele zaak niet het minst te maken heeft, en laat het aan zijn kameraad over, den eerzamen waard af te schepen. De *witte hoed* haalt dus met het eerlijkste gezicht van de wereld zijne zakken uit, ten bewijze dat het hem aan geen goeden wil, maar alleen aan de noodige fondsen ontbreekt om zijne schuld af te doen.

En als het plunje, dat achter hem aan den kapstok hangt, nog maar de moeite waard was om er beslag op te leggen! Dan kon de kas-

telein, als hij bij de hand was, daarin althans nog eene schadeloosstelling vinden voor zijn verzwolgen bier en zijne verslonden boutjes. Maar ongelukkig zal er voor hem weinig anders op zitten, dan de slechte betalers eenvoudig de deur uit te smijten.

De gorilla.

In het tijdperk der bekende geschiedenis zijn vele dierengeslachten uitgestorven en dit geschiedt evenzeer heden ten dage. De Stellersche zeekoe is sedert eene eeuw verdwenen, de wapiti of de Mexicaansche hert is op het punt om dat voorbeeld te volgen, en van den oer-os leven nog slechts weinige exemplaren onder de hoede der menschen. De reusachtige vogelbeenderen, die men in Nieuw-Zeeland, Mauritius en Isle de France vond, hield men gedurende langen tijd voor overblijfselen der voorwereld, tot men in onze dagen eenige van deze groote vogels, den notornis, den dodo en den kiwi, levend aantrof, en de verhalen der inboorlingen van Madagaskar aangaande een struisvogel van 10 voeten hoog, die er in de binnenlanden leefde, zijn bevestigd door het vinden van reusachtig groote struisvogeleieren, welke die van den Nieuw-Hollandschen struisvogel zes maal in grootte overtreffen.

STEEKSPEL OP DE MARKTPLAATS IN MUNCHEN BIJ DE BRUILOFT VAN HERTOG WILLEM V VAN BEIEREN MET RENATA VAN LOTHARINGEN.
Naar de schilderij van professor Schwoister.

Daarom behoeft het ons niet te bevreemden, dat de natuurkunde menig schepsel aan het rijk der verbeelding en der verdichting ontrukt en op het gebied der wetenschappelijke werkelijkheid overgebracht heeft. Wat de Ouden opmerkten en mededeelen, berust wellicht voor een groot deel op waarheid, maar men kan de kern niet loswikkelen uit het kleed, dat haar onkenbaar maakt. Men denke slechts aan de verhalen van oude natuuronderzoekers en wijsgeeren, zoo als van Ktesias en Megatosthenes, zelfs van Plinius en Strabo, over de grijpen, die half vogels en half leeuwen waren, van paarden met boomen, en van draken die met olifanten streden. Men denke aan hunne zonderlinge berichten, zelfs over verwijderde volken, over de éénoogige arimaspen, over de menschen met hondekoppen en klauwen, over de Indische vrouwen, die gedurende hun geheele leven slechts één kind, en wel een kind met grijze haren ter wereld brachten, over de éénbeenige, huppelende sciapoden, over de menschen zonder hals en met oogen aan de schouders, en over vrouwen met voeten als eene musch! En toch ontleenden die wijsgeeren hunne voorstellingen niet

uitsluitend aan de verbeelding. Vele van deze zijn klaarblijkelijk die van apen, terwijl andere, zoo als die van de muschvoetige dames, waarin men de schoone sekse in China herkent, aan hunne verbazing over onbegrijpelijke gewoonten hunnen oorsprong te danken hebben.

Onder alle ontdekkingen der natuurkundige wetenschap op het gebied der bewerktuigde wezens, maakt derhalve geene zoo groote opschudding als eene zoodanige, die een schepsel uit de fabelachtige verhalen der Oudheid in het rijk der werkelijkheid doet terugkeeren. Ontdekkingen, die voor de stelselmatige rangschikking der voorwerpen en voor de geschiedenis hunner ontwikkeling van het hoogste gewicht waren, traden nauwelijks buiten de muren der geologische kabinetten, en zelfs de opdelving van een reusachtigen os of van een nieuw nijlpaard kwam slechts ter kennis van een man van het vak. Maar te grooter was de verbazing, opgewekt door het vinden van een nieuwen aap, zoo groot als een mensch, waardoor de fabel van harige, verdierlijkte, met staarten voorziene menschen plotselijk eene werkelijkheid werd.

De Ouden verhalen veel van een grooten aap, die volgens sommigen in de binnenlanden van het heerlijke Indië, volgens anderen in het gewest der Troglodyten - een negerstam uit het Zuiden van Egypte, die in snelheid voor geene paarden onderdeed - zou gevonden worden. Een der metgezellen van Alexander, die met dezen vorst door Indië toog, bericht, dat zijn koninklijke meester niet weinig door die dieren verschrikt gemaakt werd, omdat hij hen voor een vijandelijk leger hield. Men heeft lang gemeend, dat dit verhaal ontstaan was door eene verwarring der apen met negers, die wegens hunne dunne ledematen en dikken buik zeer veel op apen gelijken. Intusschen bleef het geloof aan zulke boschmenschen bestaan en ontving door de berichten der reizigers telkens nieuw voedsel. Allengs bepaalde het gerucht met toenemende duidelijkheid Neder-Guinea als de woonplaats dezer onbekende, groote apen. Men zeide zelfs dat een Fransch scheepskapitein, voor eenige jaren, onderscheidene mannen in een gevecht met deze dieren verloren had. De inboorlingen van Neder-Guinea stelden dit dier voor, dat in hunne binnenlanden aan de rivier Gabon woonde, en door hen enge-ena werd genoemd, als een zeer woest en wild schepsel, krachtig gebouwd en breed van schouders, dat in troepen onder de aanvoering van een ouden mannetjes-aap leefde, en de menschen aangreep, waar het deze ontmoette. Zij koesterden eene grenzelooze vrees voor deze gewaande wilde menschen en kenden geen lof genoeg voor den moed van hem, die er een durfde dooden. Zij verhaalden, dat dit dier zich met suikerriet en met vruchten voedt en zich een nachtleger bereidt uit samengevlochtene takken en bladeren. Eindelijk gelukte het een zendeling, Savage genaamd, met hulp van een slaaf twee exemplaren van dezen aap te verkrijgen, en over eenige jaren waren deze, onder den wetenschappelijken naam van gorilla (pithecus of trogrodytes gorilla) het sieraad der zoölogische kabinetten te Parijs en te Weenen.

Ik ging hem zien in laatstgenoemde stad, en verwachtte, dat ik een grooten aap zou vinden, maar toch niet grooter dan een orangoetan en een chimpansé. Te sterker was mijne verrassing, want ik ontwaarde een aap van een schrikwekkend voorkomen, niet slechts wegens zijne grootte, daar hij wel 6 voeten lang is, maar vooral wegens den krachtigen bouw zijner beenderen en spieren, die te meer uitkwam, omdat men het geraamte van een mensch er naast had geplaatst. Het geheele lichaam was, met uitzondering van het gezicht, de handpalmen en een gedeelte der borst, met dicht zwart haar bedekt. De rug en het kruis deden ons onwillekeurig denken aan die van een os, en de benedenarm was zoo dik als de dij van een mensch. Het spierstelsel

droeg den stempel eener ontzettende lichaamskracht. Zijn gezicht draagt niet weinig bij tot de woestheid van zijn voorkomen. Zijn voorhoofd is zeer laag, maar zijn schedel hoog en spits, en men kan zich verbeelden, dat dit dier met zijn zwarten baard en zijne vreeselijke tanden allen van schrik doet sidderen, die het in zijne wouden durven belagen.

Dr. O. ULE.

Gelaatkunde en hare grondslagen.

De gelaatkunde is de kunst om den inwendigen mensch door den uitwendigen te leeren kennen, dat is: om tot eene juiste waardeering van zijne vermogens, gevoelens en hartstochten, door teekens, hoedanigheid, beweging van zijn aangezicht en andere lichaamsdeelen te komen, en insgelijks door taal, gebaren, blik en andere handeling.

Het is ten allen tijde waar bevonden, dat denkbeelden, gevoelens, hartstochten en beslui-

ten, niet zonder begeleiding van bewegingen in het bloed en de lichaamsdeelen kunnen tot stand komen, waaruit blijkt, dat niets in het binnenste kan omgaan, zonder eene meer of minder voelbare uitstraling naar buiten. Onze werkzame vermogens hebben van binnen haarden, waar zij ontwikkeld worden, en van buiten andere haarden, die met de eerste in samenhang zijn. Deze tweede haarden, zooals de oogen, de mond, het voorhoofd, zijn zooveel als spiegels, die de zedelijke indrukken terugkaatsen.

De opvolging en wederzijdsche werking van de bewegingen des levens, de sympathie of terugwerking van het eene orgaan op het ander laten niet toe die innige betrekkingen te miskennen, welke tusschen het stoffelijke en zedelijke bestaan.

Daar gedurende de eerste jeugd de organen en weefsels buigzaam en zeer veerkrachtig zijn, worden de kenteekenen der hartstochten, die uit de samentrekking der spieren verklaard worden, terstond weder uitgewischt als de prikkel ophoudt te werken, maar daar op rijperen leeftijd die samentrekkingen dikwijls herhaald worden, verdwijnen de trekken, door hen opgewekt, moeielijker, een lichte indruk begint zich te vertoonen. Weldra worden de rimpels gevormd, en in weinig tijds wordt de huid van het aangezicht met voren doorploegd. Dan zullen de egoïst en de gierigaard te vergeefs aan hunne zelfopoffering en mildheid doen gelooven, dan spreekt de misdadiger te vergeefs van zijne deugden, de lafaard van zijn moed, de trotschaard van zijne nederigheid; de geschiedenis van hun leven is onuitwischbaar op hun aangezicht geschreven, de gelaatkundige leest er al de schande, al de verkeerdheden, al de lage hartstochten op, die hen hebben verteerd en ontaard.

De tegenstelling en vergelijking van vorm, uitdrukking, gang en beweging van sommige dieren, met de physiognomie en de daden van den mensch, geven zeer kostelijke aanwijzingen. Zoo gebeurt het zelden, dat menschen, wier physiognomie eenige overeenkomst heeft met die van den tijger, leeuw, bok, aap of het schaap, enz. geene neigingen hebben, die eenigszins met het instinct van die dieren overeenkomen. Bestudeer eens den kerel met een kattenuitzicht, ge zult ondervinden, dat het een huichelaar en trouwelooze is; en die met een vossenuitzicht zal fijn, geslepen, bedriegelijk zijn.

De waarde van physiognomische teekens mag niet betwijfeld worden; 't zou echter niet verstandig en redelijk zijn, om aan hunne onfeilbaarheid te gelooven. Zonder twijfel leert de gelaatkunde de menschen, die men ontmoet, spoedig kennen, zonder verplicht te zijn om de ondervinding af te wachten; zij ontdekt of wekt het voorgevoel op van hunne goede of kwade eigenschappen, hunne neigingen tot het goede of kwade. Evenwel moet men nooit zijn oordeel op een enkel kenteeken gronden, want er zijn verschillende teekens noodig om eene gevolgtrekking te maken, en nog moet men nooit het eindoordeel uit die teekens opmaken, maar alleen de neigingen, die uit de geheele organisatie hunnen oorsprong hebben.

Dit is het voorbehoud, dat men bij gelaatkundige waarnemingen moet in acht nemen, om onaangenaamheden te voorkomen, die van dwalingen op dit gebied onafscheidelijk zijn.

Overzichtstafel van de gelaatkundige teekenen.

Op 't voorbeeld van beeldhouwers en schilders, willen wij het menschelijke lichaam in drie streken verdeelen: het *hoofd*, den *tronk* of romp, en de *ledematen.*

Het hoofd.

Een groot hoofd. Dit wordt door een lui, slaperig, zot, koppig mensch gedragen. *Een klein hoofd op een groot lichaam*: eene levendige, gloeiende, gekleurde verbeelding, gezond oordeel, een meer schitterende dan soliede geest, toorn, opwekbaarheid, onverzetbaar karakter. Een *middelmatig hoofd*: gezond oordeel, middelmatige verbeeldingskracht, gelijkmatig, bedaard karakter en wijs overleg.

Een goed gebouwd klein hoofd is beter dan een groot, dat niet in overeenstemming is met het overige lichaam. Men beschouwt als goed gevormd, een langwerpig hoofd, bol aan het voor- en achterhoofd, een weinig afgeplat aan de slapen en dat een ovalen vorm op de horizontale doorsnede heeft. Over 't algemeen is bolheid van de voorste en achterste streken van het hoofd een teeken van levendigheid van geest, een vurig karakter en eene schitterende verbeeldingskracht; de afplatting en de holheid van die deelen, wijzen een minder levendigen geest, maar een vast oordeel en een gelijkmatig en gematigd karakter aan.

Houding van het hoofd. - Stijf op den nek, *naar achteren geworpen*: zwak oordeel, hardnekkig, waanwijs, opvliegend karakter. - *Gebogen:* langzaamheid, luiheid, schroomvalligheid, nadenkende geest. - *Rechtop*: gezond oordeel, gelijkmatig karakter, vastheid zonder hardheid.

Aangezicht. - Breed en plat: domheid. - *Zeer klein en bol:* levendig, bewegelijkheid, list, neiging om te twisten. - *Breed en vierkant:* zwak karakter, weinig geest. - *Rond:* vindingrijkheid, opvliegend karakter, toorn, - *Ovaal:* vast oordeel, gelijkmatig karakter.

Voorhoofd. - Plat en niet evenredig: langzaamheid en luiheid. - *Klein en bol:* levendigheid, zeker en opvliegend karakter. - *Van eene middelmatige grootte:* geestigheid, edelmoedigheid. - *Met rimpels en stuursch:* nadenken, bezorgdheid, gierigheid, eerzucht. - *Laag:* list, huichelarij, ondeugd. - *Glad*: geestigheid, vleierij. - *Vooruitstekend*: levendige verbeelding, diep nadenken. - *Oneffen*: bekrompen geest, ruw en scherp karakter, slechte zeden.

Slapen. - Bol: weinig geest. - *Lichtbol*: openhartig karakter. - *Harig*: ontucht, gulzigheid. - *Rijk met aderen voorzien*: een mensch die spoedig driftig wordt.

Wenkbrauwen. - Boogvormige, *dikke en die in elkander loopen*: hoogmoed, toorn, koppigheid, stoutmoedigheid. - *Kleine en fijne*: beschroomdheid - *Horizontale en dunne*: een vroolijk en openhartig karakter, een aangenaam en vrij mensch.

Oogleden. - Lange en dikke: weinig werkzaamheid, slaperigheid. - *Dikke*, *rimpelige*: zwaartilligheid, zwartgalligheid. - *Zeer beweegbare*: een beschroomd karakter, veranderlijkheid.

Oogen - Groote en smachtende: goed en vertrouwelijk karakter, middelmatigheid - *Kleine en schitterende:* een geest vol veerkracht, levendig karakter, veel werkzaamheid en diep doordenken. - *Middelmatig groote en blinkende*: een goed hart, wijsheid, edelmoedigheid. - *Ver vooruitspringende*: een zeer goed geheugen, weinig oordeel, zwak karakter. - *Kleine en diepliggende*: sterke ziel, krachtig karakter. - *Dikke en tranende*: zwakheid van geest, trouweloosheid, zinnelijkheid. - *Goed geopende droge en schitterende*: hoogmoed, opvliegendheid, koppigheid, sterke verbeeldingskracht. - *Amandelvormige en een weinig vochtige*: beminnend, smachtend

hart, leerzaamheid, zwak en welwillend karakter. - *Matte en witachtige*: luiheid, beschroomdheid, koud, eenzelvig hart. - *Grijze*: soliditeit, koppig karakter. - *Roode*: eerzucht, gierigheid, dronkenschap, brutaliteit. - *Zwarte en schitterende*: geest, moed, vermetelheid. - *Blauwe*: uitmuntend hart, zacht karakter, kalmte en vertrouwen.

Oogappels. - Zeer groote: zwakheid van karakter en geest. - *Ongelijke*: halfslachtigheid, zonderling karakter. - *Vaste*: afgetrokkenheid, bespiegeling. In 't algemeen kondigen lichtbewegelijke oogen een vast karakter aan, de langzaam bewegelijke, traagheid en een zwaartillend karakter.

Ooren. - Zeer kleine: beschroomdheid, bedeesdheid. - *Zeer groote*: weinig verstand. - *Roode*: zinnelijkheid, schaamteloosheid. - *Bleeke*: verachting, onbeschaamdheid. - *Vrijstaande*: zachtheid en leerzaamheid. - *Platte en aan het hoofd vastzittende*: hardnekkigheid, onleerzaamheid, geen beminnelijk karakter.

Neus. - Groote en arendsneus: gezond oordeel, vast karakter. - *Een lange en dompervormige*: langzaam begrip, zwakke verbeeldingskracht, nijd, bedilzucht. - *Een stompneus*: zelfvoldoening, hekelzucht, verachting, spotzucht iemand die om alles lacht, onbeschaamdheid. - *Kort, dik en met een roode punt*: toorn en onbeschoftheid. - *Zeer kleine wipneus*: spotzucht, onstandvastigheid, nieuwsgierigheid, ijdelheid, weinig karakter.

Neusgaten. - Breede en wijd openstaande: aanmatiging, opvliegendheid, zinnelijkheid. - *Lange en spits toeloopende*: geslepenheid en schranderheid, nauwgezet karakter. - *Naar achteren en boven wijkende*: weinig geest, verachting, ijdelheid.

Mond. - Groote: vermetelheid, onmatigheid, gulzigheid. - *Kleine*: soberheid, beschroomdheid. - *Even geopende*: eenvoudigheid en naïveteit. - *Openstaande*: idiotisme, kinderachtigheid. - *Fijne en horizontaal staande lippen*: fijnheid van geest, goede natuur. - *Dunne lippen*: ondeugendheid, gierigheid. - *Dikke, terwijl de bovenste uitsteekt*: langzaam en lui karakter. - *Dikke en hangende onderlip*: ontuchtige reigingen, ruwheid. - *Opgetrokken mondhoeken*: koudheid, verachting. - *Een stompen hoek vormende lippen*: zachtheid, teederheid, medelijden. - *Boog des monds, wiens bolle zijde naar beneden is gekeerd*: valsch en laag karakter. - *Saamgeknepen lippen*: knorrigheid, grilligheid, bijtende spot.

Tanden - Gesloten: hard karakter, koppigheid. - *Lange en scherpe*: stoutmoedigheid, vraatzucht, toorn. - *Kleine, platte, ver van elkander afstaande*: zwakheid en beschroomdheid.

Kin. - Lange: praatzucht, onbescheidenheid, nieuwsgierigheid. - *Ronde*: zachtheid en beschroomdheid. - *Vierkante*: vaste wil. - *Gespletene*: beminnelijk karakter, vroolijkheid.

Baard - Zachte en glanzende: verliefdheid, teederheid, zucht naar gezelligheid. - *Dikke en zwarte*: zeker oordeel, vast karakter. - *Ruwe en borstelige*: stuursch karakter, opvliegendheid, stroefheid, stijfhoofdigheid.

Hals. - Dikke en korte: ruwheid, brutaal karakter. - *Lange en schrale*: listigheid, geestigheid. - *Met dikke, door de huid heen schijnende aderen*: oploopendheid, toorn. - *Stijve*: stroerheid, hardheid, koppigheid. - *Naar voren gebogene*: nadenken, droefheid of beschroomdheid.

De horizontale lijnen van het aangezicht duiden in den regel het evenwicht en de overeenstemming van het physische met het moreele aan, verder: een bedaard karakter, gezond oordeel en zwakke hartstochten. Juist daarentegen openbaren boogvormige, kronkelende lijnen, een hoogmoedig, trotsch verachtend, moeielijk en koppig karaker. De boogvormige lijnen, wier kromming naar beneden gekeerd is, wijzen eene beschroomde natuur, een listig en valsch karakter aan.

De gezichten, waar beschroomdheid, zachtmoedigheid, fijnheid op te lezen staat, en wier spieren zeer bewegelijk zijn, behooren bij het vrouwelijke geslacht te huis. Sterk gebouwde gezichten, wier trekken iets ruws en krachtigs hebben, behooren tot het mannelijke geslacht

(*Wordt voortgezet.*)

Zang en gebed.

's Avonds, als de menschen zwijgen
Op het vaderlijk gehucht,
En door 't siddren van de twijgen
De echo van hun lied nog zucht;
Wen de vogels in de wouden,
't Moede vlerkje toegespreid,
Zachtjes hunne stem inhouden
Als in stille eerbiedigheid;

Als de leste windjes waren
Om een trillend wilgenblad,
Of aamechtig henenvaren
Op den rug van 't rimplend nat, -

Staat de schepping als te wachten
Naar het grootsch muziekgeschal,
Dat door 't stille van de nachten
Naar den hemel klimmen zal.

Heldre, gouden wolkjes blinken
In het blozend Westen: stil
Trekken zij terug en zinken
In der zeeën glazen kil.
Op de kruin der heuveltoppen
Hangt de maan, met rood gezicht,
En besprenkelt de avonddroppen
Met de kleuren van haar licht.

Myriaden sterren pinken
Aan des hemels effen blauw,
Wijl de boomen scheemrend blinken
In de dansende avondschaûw;
En de stille waatren vlieten
Met verzilverd golfje voort,
Wijl in 't donkre van de rieten
Hier en daar een lichtworm gloort.

Wemelende neevlen spreien
Zich op 't doomend, droomend veld,
Als zooveel sirenenreien
Naar het nachtfeest toegesneld;
Zie ze naadren, zie ze zweven
Boven woud en berg en dal,
Als door geesten voortgedreven,
Honderdduizend in getal....

Bang bijna van 't ademhalen,
Bang voor 't kloppen van mijn hert,
- Of het lied der nachtkoralen
Door een mensch ontheiligd werd! -
Zat ik tusschen 't bladgetoover
Van een treur'gen beukentronk,
Die zijn lange takken over
't Zoompje van een beekje hong.

't Is of in den schoot van 't vlietje
't Koeltje zich te slapen wiegt,
't Is of 't klein vergeet-mij-nietje
Vriendlijk zich aan 't golfje biecht;
Want zoo zoet, zoo stille vliegt het
Suizend, kabblend beekje voort;
En zoo dicht en minzaam wiegt het
't Blauwe bloemken op zijn boord.

'k Hoorde, bloempje, uw heimlijk fluisteren,
'k Zag u spelen met den vliet,
'k Zat uw tweespraak af te luistren,
En gij zaagt en wist het niet....
En een jong nieuwsgierig muisje
Stak den lieven spitsen kop,

Piepend uit zijn mossen huisje,
En liep tripplend 't weiken op.

't Zwarte mastenbosch kreeg ooren;
't Windje hield zijn vlerkjes toe;
De englen kwamen mede hooren,
Toen van 't uren wachten moê;
Nachtegaal het eerste kweelen, -
Voorzang van zijn tooverlied, -
Met begeestrend oorenstreelen
Uit zijn zilvren gorgel stiet.

De aarde luisterde opgetogen
Naar de toontjes van uw keel,
Naar uw hemelsch zangvermogen,
Ongelijkbre filomeel!
'k Zag uw zangrig borstje trillen
Bij het klaatrend gorgelzoet,
Dat uw vlerkjes meê doet rillen
En uw oogskens schreien doet.

Zacht gelijk de waterstralen,
Van de murmelende bron,
Zinnenkittelend - als koralen
In de roode morgenzon -
Vielen toontjes peerlend, spelend
Van het boompjen in den vliet,
Die van blijdschap medekweelend
De echo's naar de zee toe stiet.

In het rollen van uw klanken,
Hoorde ik 't lisplen van zefier,
't Zoengeklap op mond en wangen,
't Suizend ruischen der rivier;
't Vallen als van waterdruppelen
In den spiegelgladden plas;
't Kriekend heen en weder huppelen
Van den krekel in het gras.

'k Hoorde noten bevend klimmen
Door de fluisterende lucht,
Galmend rollen tot de kimmen,
En versterven in een zucht.
'k Hoorde.... maar een dartel keiken
Rolde plompend in de beek,
En een siddring ging door 't weiken,
En de nachtegaal? - bij zweeg....

Als begeesterd door die zangen
Was ik luistrend rechtgestaan,
En had bij de laatste klanken
Mijne handen saamgeslaân;
'k Bad!.... en naar de hemelkringen
Vloog mijn vrome hertezucht,
Luider dan de nachtgaals zingen,
Rapper dan de zwaluw vlucht.

Verder dan des aardrijks kimmen
Sneller dan de dwaalster viel,

Hooger dan de sterren glimmen,
Drong het loflied mijner ziel;
Zoeter dan de tonen galmen
Van den lieven lentebard
Vloog het op, als wierookwalmen,
Uit de diepte van mijn hart.

'k Bad.... en wen de taal tot spreken
Aan mijn stramme tong ontbrak,
En het hert alleen door 't leken
Van mijn vochtige oogen sprak,
Hoorde ik als een stemme boren
Uit het suizend waterbed:
‘Schooner dan der wouden koren
‘Is, o stervling, uw gebed!

‘Laat, o mensch, de nachtgaals zingen,
‘Laat het murmlen aan den vliet,
‘Laat fontein en bronnen springen,
‘En benijd hun stemmen niet:
‘Want de schoonste klankenstroomen
‘Van den grooten lentebard
‘Zijn een toontje maar, genomen
‘Uit den zang van 't menschlijk hart!’

LODEWIJK MERCELIS.

Volgt de stem des harten.
Novelle.
(*Vervolg.*)

Onder zulke gedachten kwam Bodo met zijn toilet gereed, waarna hij zich in allerhaast naar het visschershuis begaf, nadat hij eerst bij den tuinier van het badhôtel den schoonsten ruiker besteld had, die in de badplaats te krijgen was. Vervuld met zoete verwachtingen, ging hij recht op zijn doel los, toen hij tot zijn leedwezen den gezantschapssecretaris ontmoette, dien hij in dit oogenblik gaarne gemeden had.

‘Wil naar neef Reibnitz,’ antwoordde de graaf verlegen op diens vraag naar het doel van zijn vroegen tocht.

‘Maar wat wilt gij met de bloemen?’

‘Aan mijne nicht brengen.’

‘Altijd galant,’ spotte de gezantschapssecretaris, ‘het schoonste, waarmede hij zijne liefde siert, zoekt hij op de vlakke velden.’

‘Doe mij het genoegen, mij niet met uwe spotternijen lastig te vallen. Heb haast, tref anders niemand tehuis.’

Blijde van den lastigen vriend ontslagen te zijn, spoedde Bodo zich verder, vervolgd door de wantrouwende blikken van den diplomaat.

‘Die dwaas wil me wat wijs maken,’ bromde hij schimpend, ‘maar ik wed, dat hij zich naar mejuffrouw Richter begeeft. Het is werkelijk onbeschaamd mij te willen misleiden. Hij zal er voor boeten.’

Intusschen begroette Randau de dame in hare woning, en reikte haar den welriekenden ruiker met zijne bevalligste buiging en het beminnelijkste lachje over, terwijl hij, toen hij den luitenant zag, met wien hij haar in vertrouwelijk gesprek vond, eene lichte opwelling van jaloerschheid niet kon onderdrukken.

‘Stoor u toch niet?’ vraagde hij, Koert twee vingertoppen toereikend en de gezelschapsjuffrouw vriendelijk toeknikkend. ‘Ben zoo vrij, mejuffrouw te komen vragen, hoe het feest van gisteravond haar bekomen is?’

‘Gij zijt al te goed,’ antwoordde zij. ‘Maar wilt u niet plaats nemen, graaf?’

‘Met genoegen! Gevoel me nog een weinig aangegrepen, vermoeid. Was geen gemakkelijk werk alles te regelen. Heeft me veel hoofdbreken gekost, ben afgemat door inspanning, vermoeiend werk. Heerlijkst loon, als gij tevreden zijt, en u vermaakt hebt.’

‘Uitstekend!’ antwoordde de dame lachend. ‘Vooral in den cotillon -’

‘Zeer vleiend! Geloof aanleg voor zoo iets te hebben. Geboren maître de plaisir en toekomstig opperceremoniemeester, zooals vorstin v. Raudenberg gewoonlijk zegt. Kent toch de vorstin?’

‘Ik ben helaas niet zoo gelukkig -’

‘Mijne tante van moederszijde,’ merkte de graaf op, eene hooge borst zettend. ‘Bekoorlijke dame! Zal mij genoegen doen, u haar voor te stellen.’

‘Daarvoor zal zich niet zoo gemakkelijk eene gelegenheid opdoen.’

‘Reken er vast op, dat u den volgenden Winter Berlijn bezoekt. Stel me geheel te uwer beschikking; zal u bij tante Melanie inleiden; voornaam gezelschap, koninklijke prinsen, ministers, afgevaardigden Ook oom Diederik, hofmaarschalk Zijner Hoogheid, zal zich verheugen -’

Deze belangrijke mededeelingen over zijne familiebetrekkingen, waarmede de graaf bij de dame indruk hoopte te maken, werden helaas afgebroken door de onverwachte komst van den gezantschapssecretaris, die eveneens een grooten ruiker overhandigde en met het onschuldigste gelaat der wereld naar den toestand der dames vernam.

Nog was Bodo niet geheel en al bekomen van deze onaangename verrassing, toen bijna gelijktijdig de lange gestalte van den kapitein en het korte figuur van den kamerheer verschenen, beiden met de onvermijdelijke ruikers en de gewone vragen, alsof allen saamgezworen hadden den graaf de overwinning te betwisten.

Terwijl de heeren met ontsteld gelaat elkander aanzagen, en van weerszijden elkander daar wenschten, waar de peper groeit, wierp de dame in het geheim de gezelschapsjuffrouw een spottenden blik toe, terwijl zij nauwlijks een luid gelach vermocht te onderdrukken.

Het was inderdaad een grappige toestand, welks onwaardigheid Koert het diepst gevoelde.

‘Hoe!’ zeide zij, hem alleen een vriendelijk lachje schenkend, toen hij, om niet langer getuige te zijn van het hem walgend tooneel, het eerst opstond, om te vertrekken. ‘Gij gaat ons reeds verlaten? Waarom haast gij u zoo?’

‘Ik moet vóór het vertrek van de post nog een dringenden brief schrijven.’

‘Dat spijt me. Ik hoop, dat we elkaar spoedig weerzien. Ik zou liefst geen oogenblik verliezen, en zoo spoedig mogelijk met teekenen beginnen.’

‘Gij hebt slechts te bevelen.’

‘Als het u dan goed is, kunnen we reeds morgen er mede aanvangen.’

Eerst nadat Koert vertrokken was, gevoelde de graaf zich weder op zijn gemak en zocht opnieuw met zijne voorname familie en het hooge gezelschap, dat bij de vorstin v. Rau-

denberg aan huis kwam, te schitteren. De gezantschapssecretaris zocht door zijne geestigheid indruk te maken en sprak van zijne vooruitzichten, terwijl de oudere kapitein door zijne militaire houding en de bekrompen kamerheer door opsomming zijner overwinningen in wedrennen zooveel mogelijk indruk zochten te maken op de bezitster van millioenen.

Eindelijk namen de heeren afscheid, het laatst de graaf met een bezwaard hart en ontstemd over de onverwachte mededinging, naijverig op Koert en vooral boos over de valschheid van den met hem bevrienden gezantschapssecretaris, wien hij over zijne handelwijze rekenschap afvroeg, toen hij hem aan de table d'hôte weder ontmoette.

‘Mooie vriend!’ zeide hij boos. ‘Had u tot zulk eene trouweloosheid niet in staat gedacht.’

‘Ik betaal u slechts met gelijke munt. Waarom trachttet gij mij te misleiden? Gij hebt toch geen uitsluitend recht, geen patent op de dame?’

‘Maar den voorrang. Heb ze toch eigenlijk het eerst ontdekt.’

‘Daar ons beider kansen meer dan onzeker schijnen,’ antwoorddde de sluwe diplomaat, ‘willen we niet strijden om de huid van den beer, vóór hij gevangen is. Ik vrees, dat de dame meer belang stelt in Koert dan in ons beiden.’

‘Belachelijk! Zal toch geene zottin zijn en den armen luitenant nemen, als zij een graaf of een toekomstig gezant krijgen kan.’

‘Op dat punt kan men met vrouwen niet rekenen; zij vragen niet naar rang en geboorte, als hun hart in het spel is. Daarom zou ik u iets ten goede willen voorstellen.’

‘Laat hooren. Ben wezenlijk nieuwsgierig.’

‘In plaats van met elkander te twisten en te strijden, moesten we liever gemeene zaak maken, en een aanvallend- en verdedigend verbond tegen Bergen sluiten. Tot het ons gelukt is, hem op zij te zetten, beloven we elkander wederkeerig te ondersteunen en bij te staan. Wat denkt ge er van, Bodo?’

‘Ben daarmee eens. Weet niet, hoe Bergen te vatten.’

‘Laat dat maar aan mij over; we zullen wel met hem klaar komen, als we maar één zijn en het juiste oogenblik niet laten voorbijgaan.’

‘Afgedaan. Zullen elkander verdragen en tegen den gemeenschappelijken vijand handelen.’

Om het zoo even gesloten verbond te bezegelen dronken de verzoende vrienden aan de table d'hôte eene flesch champagne en klonken met de schuimende glazen op het welgelukken hunner plannen, terwijl elk in stilte hoopte, na den gevaarlijken mededinger verwijderd te hebben, den anderen op zij te zetten en de erfgename voor zich te winnen. -

VERDACHTE KLANTEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. KOTSCHENREITER.

Onbekommerd om al deze aanslagen, die op haar persoon gericht waren, onderhield zich mejuffrouw Richter met hare gezelschapsjuffrouw over hare afwezige aanbidders, die zij zonder uitzondering aan eene scherpe critiek onderwierp en met onmeedoogenden bijtenden spot hekelde.

'Hoe bevalt u mijnheer de graaf?' vraagde zij spotachtig. 'Gardeofficier, toekomstige landheer, neef der vorstin v. Raudenberg en van den hofmaarschalk v. Randau, uitstekend danser, bal-arrangeur, maître de plaisir en toekomstig opper-ceremoniemeester. Als ik hem huw, kom ik aan het hof en word de nicht eener doorluchtige tante. Mijn hart, wat wilt ge nog meer?'

'Ik begrijp niet,' antwoordde Flora, 'hoe ge nog schertsen kunt. Al dat drijven staat me tegen. Het is treurig te moeten denken, dat zulk een man -'

'Dus weg met den graaf! We schrappen hem van de candidatenlijst. Nommer twee, mijnheer de gezantschapssecretaris v. Rohr, geen kwade man, fijn verstand, geslepen staatsman, iemand die steeds vooruit wil, en het nog ver in de wereld zal brengen. Het vooruitzicht als echtgenoote van een gezant nog eenmaal in Rome of Parijs te leven, heeft wel iets aantrekkelijks. Wat dunkt u, schat?'

'Dan had ik nog liever den graaf; die huichelt ten minste niet en men weet terstond, wat men aan hem heeft.'

'Dus ook de diplomaat overboord. Nommer drie, de waardige kapitein v. Faldern, geen talent, doch wel karakter. Nommer vier, de kamerheer von Wolkwitz -'

'De een nog vervelender dan de ander.'

'En ten slotte, mijnheer v Bergen,' vervolgde de dame lachend, 'de eenige candidaat, die wat te beduiden heeft, in wien ik belang stel en op wien ik zou kunnen verliefd raken, indien ik niet eene veel te goede vriendin was.'

'Met mij moet ge niet rekenen,' hernam Flora blozend. 'Ik treed gaarne terug'

'Dat kan u onmogelijk ernst wezen; de edele ridder zonder vrees en blaam, de romantische held uit den wolfskuil en onze redder.'

‘Hij is me geheel onverschillig,’ zeide de gezelschapsjuffrouw op een toon, die hare woorden logenstrafte.

‘Ik geloof, dat ge u zelve bedriegt en niet wilt erkennen, hoe lief ge hem hebt!’

‘Neen, neen!’ antwoordde Flora, met moeite hare tranen inhoudend. ‘Hij is niet beter dan al de anderen; hij is slechts behendiger in het verbergen zijner plannen. Sedert hij weet, dat ge millioenen bezit, ligt hij ook aan uwe voeten en aanbidt u.’

‘En toch bemint ge hem,’ hernam de dame, ‘en zijt ge jaloersch op me.’

‘Neen, neen!’ riep Flora met hartstochtelijke onstuimigheid. ‘Ik veracht en haat hem evenzeer en nog meer dan al die verachtelijke mannen.’

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 48]

De maagd van Orleans. Door J.R van der Lans. (*Vervolg.*)

DE MAAGD VAN ORLEANS. - Jeanne d'Arc, als krijgsgevangene voor den Hertog van Burgondië gebracht.
Naar de schilderij van J. PATROL.

Thans stond zij op het toppunt der eere; voor geheel Frankrijk was zij het levend palladium, de van God gezonden Maagd, eene heilige. Moeders brachten Jeanne hare kinderen, opdat ze door hare aanraking gezegend mochten worden. Soldaten kusten geknield haren standaard en meenden hunne wapenen onverwinnelijk te maken, door ze langs Jeanne's zwaard te strijken. De nederige Maagd verzette zich tegen de bijgeloovige vereering en onttrok zich aan alle huldebetoon. Nu hare taak vervuld was, had zij zich geheel willen terugtrekken: nu zij de bevrijding des lands gezien had, smeekte zij als de oude Simeon, toen zijne oogen den Verlosser van Israël hadden aanschouwd, dat de Heer Zijne dienares in vrede mocht laten gaan. ‘O! dat ik hier sterven mocht,’ riep zij te Reims uit bij het aanschouwen der vreugde van vorst en volk.

‘En waar denkt ge dat ge sterven zult? vroeg haar de aartsbisschop.

‘Ik weet het niet,’ antwoordde het meisje: ‘het zal zijn, waar het God behaagt. Ik heb gedaan wat mijn Heer mij gelast had te doen. Thans wilde ik dat het mij toegestaan werd, weer mijne schapen te gaan hoeden, met mijne zuster en moeder!’

Vuriger dan ooit verteerde haar het heimwee naar haar geboortedorp, naar de ouderlijke hut, die zij nooit meer zou terugzien. Hare ouders hadden haar eindelijk de vergiffenis geschonken, die Jeanne hun, onmiddellijk na haar vertrek, in een zielroerenden brief had afgesmeekt; ook haar vader had eindelijk de hemelsche zending van zijn kind erkend en met haar oom was hij naar Reims gekomen, om Jeanne te bezoeken en haar tijding van huis te brengen.

O, hoe vurig wenschte Jeanne hen naar Domremy te vergezellen, hare teerbeminde moeder aan het hart te drukken, hare broeders en zusters, de vriendinnen harer kindsheid, hare schapen en bloemen, maar bovenal haar dierbaar heiligdom, de nederige dorpskerk terug te zien! Doch helaas, de koning wilde haar niet laten vertrekken; hij meende hare diensten niet te kunnen ontberen; en toch Jeanne wist dat hare taak geëindigd was; slechts één jaar moest die duren; *je n'ai qu'un an à durer*, had ze vroeger reeds gezegd toen zij met de aarzelingen en weifelingen harer medestrijders te worstelen had.

Op uitdrukkelijk verlangen des konings stelde ze zich opnieuw aan het hoofd der troepen; thans gold het, van Reims op Parijs te trekken, gelijk zij vroeger den tocht van Orleans naar Reims gemaakt had. Helaas! de heldin, die te voren iedere stad, iedere vesting voor hare wapenen deed bukken, stiet het hoofd voor

Parijs. Doch had de Maagd zich groot getoond in hare zegepralen, niet minder groot toonde ze zich in de nederlaag. Had zij vroeger alle eer gegeven aan God, thans berustte zij in Zijn aanbiddelijken wil, en gewond en ontmoedigd, doch met christelijke gelatenheid hing zij hare blanke wapenrusting op als een ex-voto in de koninklijke basiliek van Saint-Denis.

Toen hare rechters haar later vroegen, waarom ze dit gedaan had, antwoordde zij:

'Uit godsvrucht; het is de gewoonte der strijders als zij gewond zijn; ik had eene wonde ontvangen voor Parijs en ik offerde mijne wapenen aan Saint-Denis, omdat Saint-Denis de wapenkreet van Frankrijk is.'

Misschien dreef haar daartoe ook het bewustzijn, dat hare krijgersloopbaan ten einde spoedde; reeds was het heilige zwaard, dat zij van hare hemelsche schutsvrouw Catharina ontvangen had, in haar hand gebroken, en onophoudelijk bereidden de stemmen, die haar vroeger steeds tot den strijd op het oorlogsveld hadden aangevuurd, haar voor op een geheel anderen, veel zwaarderen strijd.

Toen de Maagd van Orleans zich den 15^en^ April 1430 op de wallen van Melun bevond, dat juist het gezag des konings erkend had, ontving zij van hare heilige raadgevers de smartelijke openbaring dat zij vóór het feest van St. Jan gevangengenomen zou worden, dat God het aldus besloten had en dat zij zich op Hem moest verlaten; want dat Hij haar helper zou blijven. Van dat oogenblik af werd die vreeselijke voorspelling haar bijna dag aan dag herhaald, maar hoezeer het ontzettend vooruitzicht, in de handen des vijands te vallen, haar inwendig folterde, uiterlijk toonde zij zich even moedig, even dapper, even onvermoeid als altijd. Wel trad zij niet meer als hoofdaanvoerster van den veldtocht op; hare stemmen geboden het haar niet langer; maar zij gehoorzaamde gewillig aan de bevelen des konings of zijner legerhoofden en was altijd in het heetst van het gevecht, als om het noodlot te gemoet te gaan, dat haar was aangekondigd.

VII.
De martelares.

De 24e Mei van het jaar 1430 was de noodlottige dag, waarop de schrikkelijke profetie in vervulling zou gaan. Bij een uitval te Compiègne viel Jeanne d'Arc in handen der Burgondiërs, de bondgenooten van de Engelschen, hare doodvijanden. Een kreet van schrik en ontzetting ging uit geheel Frankrijk op, bij het vernemen dier verpletterende tijding; de stad Tours schreef zelfs een openbaren rouw uit en de geheele bevolking jammerde om het lot harer heldin. Alleen de rijksgrooten en raadslieden des konings, welke sinds lang met afgunstig oog de glorie der Maagd hadden gadegeslagen, die al hunne grootheid in de schaduw stelde, toonden zich onverschillig, en de koning, zelfs de koning, die aan Jeanne zijne kroon had te danken, stak geene hand uit om haar te bevrijden. De snoodste ondank was het loon voor Jeanne's heldendaden: 't is het lot der grootste en edelste telgen van ons geslacht!

De Engelschen jubelden. Eindelijk was dan die gehate 'koeienhoedster', wie zij al hunne nederlagen te wijten hadden, op hare beurt verslagen, krijgsgevangene. Ha! met wat wellust zouden zij aan haar den dood wreken van die duizenden en duizenden wapenmakkers, door de zegevierende wapenen der Maagd geveld! Met welk een duivelsch genot zouden zij de vreeselijke bedreiging ten uitvoer brengen, die zij haar

in machtelooze woede reeds zoo dikwijls naar het hoofd hadden geslingerd, de bedreiging namelijk van haar als heks te verbranden!

Want daardoor alleen kon de geheimzinnige macht der Maagd, die van God zeide gezonden te zijn, gebroken worden. Door hare buitengewone daden, in plaats van aan Gods hulp, aan den invloed van helsche machten toe te schrijven, door de Maagd van Orleans tot eene toovenares, eene bezetene te maken, zouden zij het heilig ontzag, dat zij tot dusverre bevolking en leger had ingeboezemd, met éénen slag vernietigen. De gedachte dat God zelf in den persoon van Jeanne tegen hen streed, zou hunne krijgers niet langer de wapenen uit de hand doen vallen.

Doch tot de volvoering van dit helsche plan behoefden zij de hulp van een geestelijk rechter, bevoegd om in zulk eene aangelegenheid vonnis te vellen en tevens bereid volgens hun verlangen uitspraak te doen. Zulk een handlanger vonden zij in den onwaardigen bisschop Cauchon, die er niet voor terugschrikte zich de handen te bezoedelen met het bloed eener onschuldige maagd, alleen om zijne heerschzuchtige lusten te bevredigen. Pierre Cauchon, bisschop van Beauvais, had, door eerzucht verteerd, sinds lang de partij der Engelschen tegen zijn vaderland gekozen; hun goud, hunne beloften hadden hem aangelokt, en hij droomde van den aartsbisschoppelijken zetel van Rouaan, dien hij, de onwaardige indringer in het heiligdom, door hun invloed hoopte te verkrijgen. - Ergert u niet, katholieke lezers; zelfs onder de twaalven was een verrader.

Pierre Cauchon dan nam op zich, de wraakzucht zijner meesters te believen. Hij eischte Jeanne op als iemand, die van tooverij, afgoderij en inroeping der duivelen verdacht, voor zijne geestelijke rechtbank behoorde betrokken te worden, als zijnde afkomstig uit zijn bisdom. Maar de Burgondiërs wilden hunne kostbare prooi zoo spoedig niet uitleveren, en eerst nadat Jeanne een half jaar lang van de eene gevangenis naar de andere gesleept was, werd zij eindelijk voor tien duizend franken aan de Engelschen verkocht!

‘Ik wil liever sterven,’ had zij menigmaal in haren kerker uitgeroepen, ‘dan aan de Engelschen overgeleverd te worden.’ Helaas, thans was zij in de macht harer doodvijanden, en waarlijk, de dood was verkieselijk boven het lot, dat de arme Maagd van dat oogenblik te verduren had. Aan handen en voeten gekluisterd, kromgesloten in eene ijzeren kooi, werd zij te Rouaan in een toren gekerkerd, dagelijks gefolterd door beulen, die haar met smaad en schimp overlaadden en zelfs wreedaardig hare nachtrust verstoorden. En die voortdurende kwelling was nog niets in vergelijking bij de eindelooze folteringen van dat monsterachtig proces, hetwelk thans voor haar begon, en waarvan wellicht in de geheele geschiedenis der menschelijke ongerechtigheid geen voorbeeld bestaat, tenzij het proces en de kruisdood van onzen goddelijken Verlosser.

Wij zullen ons niet verdiepen in het weefsel van leugen, laster en list, in dien doolhof van kuiperijen, strikken en lagen, boven welks ingang wel de woorden mochten geschreven staan, die Dante boven de hellepoort las:

> Gij die hier binnentreedt, laat alle hope varen!

Alle hope, dat is alle uitzicht op verlossing; want toen dat ongerechtig pleit begon, stond het reeds vast in welken geest het beslist zou worden. Cauchon had op zich genomen, daarvoor te zorgen; door omkooperij, door list en geweld had hij een aantal handlangers weten bijeen te brengen, gereed hem in alles te believen, terwijl hij bij elke aarzeling, bij het geringste blijk van zelfstandigheid steeds de gewapende macht

der Engelschen tot zijne beschikking had, om elke tegenspraak te smoren en slaafsche onderwerping af te dwingen.

Den 20[en] Februari 1431 kwam men Jeanne in haren kerker aanzeggen, dat zij den volgenden morgen om acht uur in de kapel van het koninklijk slot had te verschijnen, om daar te antwoorden op de vragen, die haar gesteld zouden worden. De gevangene verlangde niets liever dan zich te rechtvaardigen; gaarne voldeed zij dus aan die oproeping en verzocht alleen dat hare ondervragers niet uitsluitend tegenstanders harer partij zouden zijn en dat het haar toegestaan zou worden, vóór het verhoor eene heilige mis bij te wonen. Dat dubbele verzoek, hoe bescheiden en billijk ook, werd afgeslagen. Het was Jeanne niet eens vergund een oogenblik in gebed de knieën te buigen voor het altaar, dat zij voorbijging.

Daar verscheen dan de Maagd van Orleans voor hare rechters. Pierre Cauchon met zijne handlangers spande de vierschaar; een veertigtal bijzitters, doctoren en professoren, schriften godgeleerden zaten met somberen ernst in het ronde geschaard. Met gehuichelde minzaamheid richtte Cauchon tot Jeanne wat hij eene ‘liefderijke vermaning’ noemde; hij spoorde haar aan, de volle waarheid te zeggen en verlangde dat zij dit bij eede zou beloven. Gaarne verzekerde Jeanne, naar waarheid op alle vragen te zullen antwoorden; wat echter de openbaringen betrof, die zij van God had ontvangen, daaromtrent verklaarde zij niets te zullen uitbrengen tenzij hare stemmen het haar veroorloofden, - al zou men haar ook het hoofd voor de voeten leggen. Geknield, met de handen op het missaal, nam zij God tot getuige van deze plechtige belofte.

Maar voor hare rechters was dit niet genoeg; het was hun juist te doen om die openbaringen, waarop zij hunne acte van beschuldiging moesten bouwen, en thans begon dat kruisvuur van strikvragen en spitsvondigheden, die eindelooze reeks van verhooren, zoo sluw berekend en zoo listig verwikkeld, dat zelfs een geleerd theologant er zich in zou verward hebben, en waarop hier geantwoord moest worden door een meisje, die niets anders kende dan de twaalf artikelen des geloofs, die zij als kind had geleerd. Geen advocaat, geen raadsman werd haar toegevoegd; alleen had zij te antwoorden; alleen zich te rechtvaardigen; gewis, hier stond zij tegenover eene veel geduchtere overmacht dan toen zij den legers van het trotsche Engeland het hoofd bood.

Maar God stond haar ook hier ter zijde en duldde niet dat Zijne dienares beschaamd werd. Integendeel, zij beschaamde hare ondervragers door hare besliste en kernachtige antwoorden, die al hunne valstrikken verijdelden, ja, het geheele duivelachtige plan van Cauchon in duigen dreigden te werpen. Daarom besloot hij dan ook, na zes openbare verhooren, haar voortaan slechts in het geheim, in tegenwoordigheid van maar enkele vertrouwde handlangers, met zijne vragen te folteren.

Alle antwoorden van Jeanne werden opgeschreven, maar verdraaid en vervalscht en wat niet geschikt was, om tot beschuldigingen verwrongen te worden, werd eenvoudig vernietigd.

Zoo slaagde men er in, een requisitorium op te stellen van zeventig artikels, waarin het geheele vlekkelooze leven der Maagd als eene aaneenschakeling van gruwelen voorgesteld en zij zelve als toovenares, godslasteraarster, heiligschennige en afgodendienster uitgekreten werd, terwijl de slotsom was dat zij onderwerping weigerde aan de Kerk!

Tastbare, schandelijke leugen; want Jeanne hield niet op hare gehoorzaamheid en hare liefde te betuigen jegens de Kerk; zij hield niet op te smeeken, dat men hare zaak zou onderwerpen aan de uitspraak van den onfeilbaren Opperrechter te Rome;

doch daar wilde Cauchon niet van hooren en een zijner handlangers duwde haar zelfs driftig toe, dat men den Paus zoo ver niet kon gaan halen.

Er was haast bij dit werk der hel; de Engelschen hunkerden naar haar bloed; Jeanne moest sterven, en wel als toovenares op den brandstapel, zoo wilde het de goddelooze politiek. Eens dat het leven der ongelukkige in gevaar werd gebracht door eene hevige koorts - het gevolg harer martelingen - die den duivelschen toeleg dreigde te verijdelen, gebood de hertog van Warwick dat men geen middel zou sparen, om haar in het leven te houden, opdat zij toch den brandstapel niet ontgaan zou.

Jeanne zelf hoopte nog altijd op verlossing: hare stemmen beloofden het haar immers, zoo meende zij. ‘Getroost u in alles,’ zeiden zij haar; ‘bekreun u niet om uwe marteling; gij zult eindelijk in het koninkrijk der hemelen komen.’ Het arme, eenvoudige kind begreep niet dat die verlossing, welke haar van Godswege werd toegezegd, de marteldood zou zijn. ‘Ik heb aan mijne stemmen gevraagd of ik verbrand

zou worden,' verklaarde zij eens; 'zij hebben mij geantwoord dat ik mij op Onzen Heer moest verlaten, en dat Hij mij zou bijstaan.'

Dat onwrikbaar vertrouwen op de hulp des Heeren hield haar staande in dien vreeselijken strijd, en toen Cauchon haar naar de folterkamer liet sleepen, om met geweld haren moed te breken, riep zij uit: 'Al liet ge mij de leden uiteenrukken, dat de ziel mij uit het lichaam vlood, dan nog zal ik niets zeggen.' Zij mocht de geheimen, haar door engelen en heiligen toevertrouwd, niet ontsluieren; zij mocht niet toegeven, zooals men van haar eischte, dat die stemmen van de duivelen Satan, Belial en Behemoth kwamen; zij moest en bleef volhouden dat zij alles wat zij goeds gedaan had, verricht had op Gods wil; *tout ce que j'ai fait de bien, je l'ai fait de par Dieu!* En daags vóór de uitspraak van het vreeselijke vonnis was haar laatste woord: 'Al zou men mij naar het schavot leiden, al zag ik reeds den brandstapel voor mij, en den beul gereed om hem aan te steken; ja, al stond ik reeds in de vlammen, dan nog zou ik alles, wat ik gedurende het proces gezegd heb, volhouden tot in den dood.'

Cauchon stond op: het werk der boosheid naderde zijne voltooiing; vier maanden had het afschuwelijk pleit tusschen heiligen eenvoud en duivelsche ongerechtigheid geduurd; den volgenden dag, 24 Mei zou de uitspraak plaats hebben. Als laatste formaliteit vroeg hij de beschuldigde - o bittere bespotting! - of zij nog iets te zeggen had en daarmede was het proces afgeloopen.

In den vroegen morgen van den 30en Mei werd aan Jeanne een priester gezonden om haar op den dood voor te bereiden; want nog denzelfden morgen zou het vonnis voltrokken worden; om acht ure moest zij zich op het kerkhof Saint Ouen bevinden, om daar openlijk als een verdorven lid van de Kerk te worden afgesneden en vervolgens aan den wereldlijken arm overgeleverd te worden.

Is het wonder dat op die vreeselijke tijding, welke haar geene hoop meer overliet, de zwakke Maagd hare geheele natuur, al de krachten van haar gezond en jeugdig lichaam, al de vermogens harer ziel in opstand voelde komen tegen den dreigenden dood? Is het wonder dat in het wilde delirium van den doodsangst hare verbeelding haar reeds in gloeiende kleuren het verslindende vuur voor oogen tooverde; dat zij in radeloozen schrik voor dat schouwspel ineenkromp, wanhopig de handen wrong en in bittere jammerklachten uitbarstte?

'Helaas!' schreide zij, 'kan men mij dan zoo wreed mishandelen! Hoe, dit geheele, gave lichaam, dat nooit geschonden is geweest zal vandaag verbrand, tot asch verteerd worden, O! ik zou liever zevenmaal onthoofd worden, dan aldus te worden verbrand.... Ik beroep mij op God, den oppersten Rechter, wegens het ongelijk en de ongerechtigheid, mij aangedaan.'

En terwijl zij aldus in tranen en weeklachten haar doodsbenauwd hart lucht gaf, kwam Cauchon, haar beul haar nog door een laatste verhoor folteren, als om zich te verlustigen in den doodstrijd van zijn slachtoffer.

'Bisschop,' riep Jeanne hem toe, 'bisschop, ik sterf door u.'

Zij begreep, dat haar geen uitweg meer gelaten was, en hare zwakheid vermannende, bereidde ze zich thans moedig voor op den dood. Tot tweemaal legde zij bij den pater Dominicaan, die haar op het stervensuur moest voorbereiden, eene rouwmoedige biecht af en verzocht als eenige gunst, dat het haar toegestaan zou worden, zich te sterken door de H. Communie. Men had haar niet eens veroorloofd haren Paaschplicht te vervullen; zou het haar thans vrijstaan in het uur des doods de H. Teerspijze te ontvangen? Daartoe moest eerst de toestemming van Cauchon

gevraagd worden. Na het gevoelen zijner raadslieden ingewonnen te hebben, bewilligde deze in het verzoek, en nu ging een geestelijke het H. Sacrament halen; maar uit vrees voor de Engelschen, deed hij dit ter sluik, zonder misdienaars, zonder kaars alsof zelfs de goddelijke Zaligmaker de trawanten van een Warwick en een Winchester te vreezen had. Als Christen en als priester hierover verontwaardigd, ijlde de pater Dominicaan naar de naaste kerk, verzocht de geestelijkheid hem te volgen en bracht het Lichaam des Heeren met de gebruikelijke plechtigheid naar Gods nederige dienares. Met tal van brandende kaarsen trok de stoet onder het zingen van litanieën door de straten en riep de toegestroomde menigte toe: ‘Bid voor haar!’

Met eerbiedige ingetogenheid en in stil gebed wachtte Jeanne haren Zaligmaker af en ontving haren God en helper met zulk eene liefde en godsvrucht, dat de pater Dominicaan later verklaarde het niet te kunnen beschrijven. Een stroom van tranen vloeide langs hare wangen; doch het waren thans geene tranen meer van bitterheid, neen, van zoeten troost. Gesterkt door den levenden God kon Jeanne nu den dood te gemoet gaan. Wel streed hare ziel nog tegen de zwakheid des vleesches, maar zij putte kracht tot dien strijd uit de blijde hoop, die haar hart vervulde.

‘Meester Pierre,’ vroeg zij aan een der omstanders, ‘waar zal ik van avond zijn?

‘Hebt ge geen vertrouwen op God, mijne dochter,’ sprak de man, zelf nauwelijks zijne tranen kunnende weerhouden.

‘O ja,’ antwoordde Jeanne, ‘ik vertrouw dat ik heden avond in het paradijs zal zijn.

(*Slot volgt.*)

De Valkenburger groeven,
door
W. van Echt.

't Is vele, vele eeuwen geleden!

Waar thans de steden, dorpen en gehuchten van zuidelijk Limburg getuigen van den alles omvattenden geest der menschen, was zee!

Waar de welige landouwen, bloeiende velden en schaduwrijke bosschen van het Geuldal tot rust en verpoozing uitlokken, was zee!

Ontelbare, thans slechts met den naam der geleerden, bekende dieren bevolkten deze onpeilbare, zilte watermassa!

Monsterachtige zoogdieren en weekdieren doorkruisten hare baren.

Na vele, vele eeuwen is het tooneel veranderd. Onmetelijke bosschen, bespoeld door sterk stroomende rivieren, die zich ontlasten in onafzienbare zoetwatermeren, hebben de plaats ingenomen van dien oceaan. Vruchtbare aarde bedekt als met een grafkleed de milliarden schepselen, wien hij voedsel en leven gaf.

Toch drong tot hier haast geene beschaving door.

Trotsch in het bewustzijn zijner kracht en onafhankelijkheid leefde hier de Eburoon, streed hij met zijne eenvoudige werktuigen den strijd om het bestaan.

Zijne vermoeide ledematen strekte hij uit op de huiden der door hem gedoode roofdieren, in de holen langs de berghellingen.

Gelijk de groote hemelster, licht en warmte en leven brengende uit het Oosten, zoo nadert langzamerhand uit het Oosten de beschaving, buigt den forschen nek der

Eburonen, die weldra onder den zegenrijken invloed van het Christendom hunne holen verlaten en in hechte, vreedzame hutten met spade en kouter hun sober maal verdienende, gelukkig worden in hunne armoede en hunnen eenvoud.

Doch de beschaving trok haar nut uit de bergwoningen; zij leerde de waarde schatten der rotsen, waaruit zij gehouwen waren; zij maakte de holen meer toegankelijk, drong door in het hart der aarde en het overschot der milliarden bewoners der zee bereikte wederom het oppervlak der aarde en werd den mensch dienstbaar.

Zoo ontstonden lange, uitgestrekte gangen, onafzienbare gewelven te midden van den onmetelijken doodenakker van de Schepping vóór den Zondvloed; zoo ontstond deze onregelmatige, vormelooze, grillige, ruwe en eindelooze doolhof.

Zoo ontstonden de Valkenburger groeven, somber en doodsch geschiedboek van vele eeuwen!

't Is alsof de kille adem des doods u uit deze catacomben tegenwaait, als ge hen wilt binnentreden. Zelfs de ingang maakt een contrast! Omkranst door bloeiende heesters en struiken, die van leven, licht en lucht verhalen, vertoont hij zich voor uw oog als de geopende muil van een monster, dat dood en koude met zich voert.

Zie hoe de adem der onderwereld onze lamp aanpakt en tracht uit te blusschen, nu zij zijn rijk komt storen.

Ha! wat een onaangenaam, beklemmend gevoel maakt zich van ons meester, nu wij den voet zetten op den zachten ondergrond, nu wij onze eigene stappen niet hooren, nu de schemering valt op ruwe muren rondom ons en op het lage, dreigende gewelf daarboven.

Onwillekeurig daalt onze stem, want de duisternis, die ons omringt, doet ons vreezen onbekende wachten te doen ontwaken. Ook dringen wij dichter om onzen gids, die, drager des lichts, straks in den doolhof onze eenige steun en beschermer zal zijn.

Reeds sluit zich de sluier van den nacht achter ons; de opening van de groeven is nog slechts zichtbaar als eene kleine, bleeke ster; daar slaan wij een hoek om en achter ons is niets meer zichtbaar dan onze schaduw, die als een reusachtig spook langs de pilaren en rotsblokken danst, om zich elk oogenblik te verliezen in de zijgangen.

Geen enkel geluid der bovenwereld dringt meer tot ons door, en alhoewel de temperatuur ons thans gematigd voorkomt, en onze ademhaling vrijer gaat, toch is het voor den mensch meestal zoo klemmend gevoel, dat de duisternis bij hem te weeg brengt, nog niet geheel van ons geweken.

Doch onze gids heeft zijne taak van uitlegger en verteller begonnen.

Hij verhaalt hoe het vroeger hier uitzag. Hoe vormeloos de gangen, hoe zwart de muren, hoe slecht de wegen, hoe gevaarlijk de doorgangen waren; hoe in lateren tijd vele werklieden hier hun matig dagloon konden verdienen; op welke wijze de steenen werden ‘gebroken,’ met welke inspanning de oude, kreupele paarden de blokken uit de werkplaatsen moesten sleepen. Hij toont de wagensporen aan de wanden, somtijds drie, vier boven elkander, eenvoudige en toch zoo indrukwekkende kalender der zich hier opgevolgd hebbende geslachten van noeste arbeiders.

Hij zucht bij de herdenking van de treurige omstandigheden, die voor altijd de Valkenburger groeven voor den ‘blokbreker’ deden sluiten.

Immers, onvoldoend toezicht en de zucht naar gemakkelijk gewin deden de zoo noodige pijlers op vele plaatsen, waar gewerkt werd, te zwak worden om den ontzettenden last van den bovengrond te torschen. Zoo dikwijls gebeurde het dat doffe slagen, zwaar gerommel den Valkenburgers meldden, dat weder eene instorting

in de groeven plaats greep. Haast onbegrijpelijk is het, dat de Valkenburger groeven nooit getuige waren van den dood van werklieden, die zoo roekeloos en onbezonnen den steun voor de gewelven boven hen wegbraken of kleiner en zwakker maakten.

Thans heeft het Staatstoezicht op het mijnwezen voor altijd den slootboom en de zaag des bergwerkers van hier verbannen, doch ook is voor altijd, ten minste voor eeuwen de groeve en al hare merkwaardigheden voor het nageslacht bewaard. Immers, de gemeente Valkenburg stond aan de Vereeniging ‘Het Geuldal’ (tot bevordering van het vreemdelingen verkeer) het uitsluitend recht af tot het laten bezichtigen der groeven.

En thans zijn alle wegen goed begaanbaar; thans zijn alle belangwekkende punten, zonder ook maar iets van hunne eigenaardigheden te

missen, zonder dat men te veel kan denken aan menschelijke kunst, gemakkelijk en zonder gevaar te bereiken en te bezichtigen, zonder dat de bezoeker aan iets anders kan denken dan aan de grillige hand der natuur, die hier zulke wonderen wrocht.

Onze gids voert ons inmiddels langs honderden teekeningen, hier en daar getuigende van veel talent, van kunstzin, van humor en satyre.

De teekeningen zijn op de muren zelven met een mengsel van houtskool en teer gebracht en houden zich trots de vochtigheid jaren lang goed.

DE VALKENBURGER GROEVEN. - Ingang der groeve, naar de teekening van A. ten Berge.

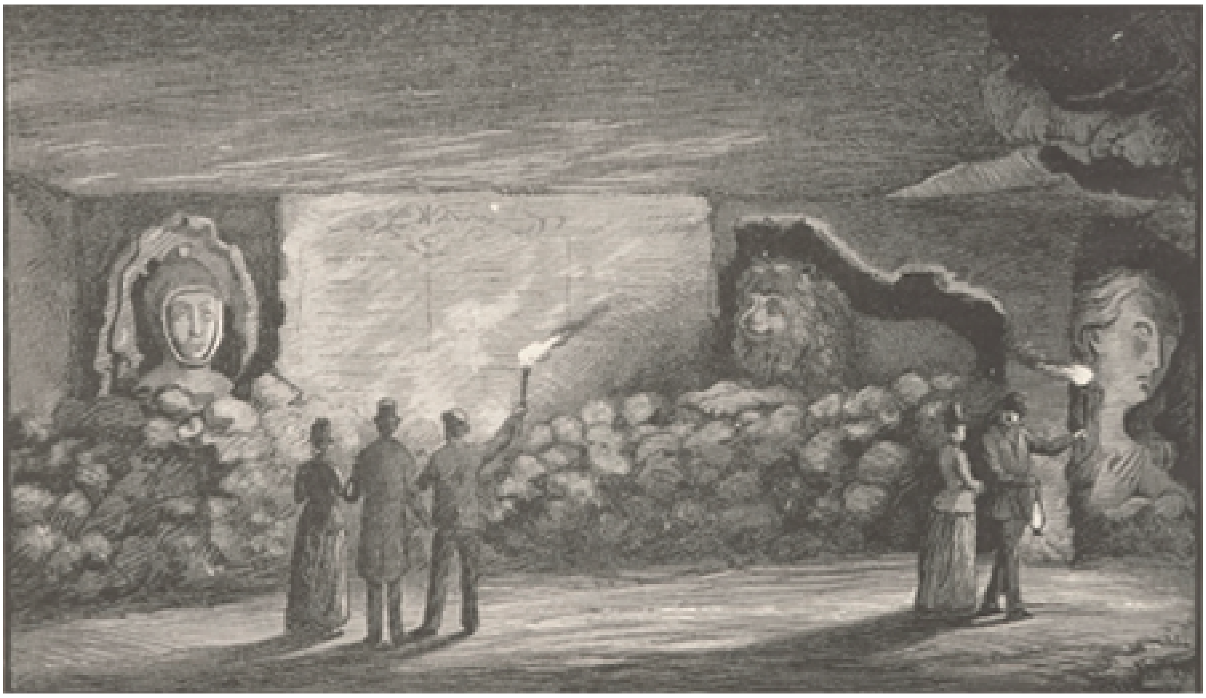

DE VALKENBURGER GROEVEN. - Beeldwerken in de groeve, naar de teekening van A. ten Berge.

De gangen, die wij doorkruisen, zijn veel breeder doch lager dan den St. Pietersberg bij Maastricht; zij zijn onregelmatiger en woester en hunne wanden lijken op opeengestapelde rotsblokken, uit wier scheuren overal de duisternis dreigend zich vertoont. En alhoewel de Pietersberg met zijne duizenden namen, opschriften en spreuken getuigt van de duizenden bezoekers, die zijne krochten bewonderen alhoewel hij met zijne geheimzinnige lijdensgeschiedenis der in zijne wanden verhongerde monniken eene rilling door onze ledematen doet varen, toch staat de Valkenburger berg in zijne onregelmatige vormen schooner en indrukwekkender bij elken bezoeker in het geheugen gegrift.

De weg, dien wij tot nu toe volgen, wordt breeder en onze gids doet ons een oogenblik achter blijven; daar verdwijnt hij geheel achter een pilaar, doch slechts voor een oogenblik, want het licht schijnt weer, een enkel lichtend puntje slechts en toch zoo duidelijk zichtbaar. Het wordt grooter en grooter, het knettert en ruischt, en weldra doet ons de gloed van het Bengaalsch vuur verstommen bij den aanblik der omgeving. In rustende houding ligt voor ons een reusachtige leeuw, uit den rotswand gehouwen door eene hand, die van talent en behendigheid getuigt. Iets meer naar voren vertoont zich de levensgroote figuur van een Romeinsch krijger; op den achtergrond het hoofd eener biddende vrouw; boven ons hoofd de in ruwe trekken gebeitelde vorm van een Atlas, de wereld torschende.

Uit al die figuren spreekt kunstzin, uit alles spreekt ook een dieper, heiliger ge[v]oel, alles geeft den indruk weer van de dreigende omgeving.

Wilt ge iets van de geschiedenis dezer beelden hooren?

Hij was jong en talentvol, de beeldhouwer, aan wiens

EENE ONTVANGST BIJ Z.H. LEO XÏII, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. VON HAGN.

beitel wij den 'leeuw' te danken hebben, doch de stormen des levens verdreven hem reeds vroeg uit zijn verre 'Heimath' en brachten hem hierheen, waar hij rust vond voor weinige dagen. Zijn kunstenaarsgevoel dreef hem aan in de onderaardsche woestijn zijne scheppende kracht te beproeven. 'Daar moet een leeuw' wees hij, en 'daar een Atlas die met gespierde en gespannen leden den berg schijnt te dragen.' Als bij tooverslag ontwikkelden zich onder de beitelslagen van den kunstenaar kop en flanken van het prachtige dier der wildernis. Wanneer hij gedurende het werk een oogenblik poosde op een steenblok, omringd door belangstellende vrienden, werd hem verteld van de bange dagen van 1800 en van de velen, die vlak boven deze plaats onder de groene zoden van het kerkhof, onder de ruischende takken der cypressen begraven lagen, en alsof hij vreesde te lang met zijne gedachten bij dat onderwerp te verwijlen, sprong hij op, om met koortsachtigen ijver voort te werken en zijne schepping te voltooien.

Eens toog hij eenzaam de groeve binnen; doodsche stilte omringde hem; het geluid zijner hamerslagen wordt door de honderden pilaren en rotswanden dof weerkaatst; allengs verdwijnt de zwarte bovenlaag des wands en teekent zich in het witte mergel lijn op lijn van het reuzenbeeld van Atlas. Reeds grimt het forsche gelaat van den Titan den beeldhouwer aan, zooals wij het heden bewonderen.

Toen is er iets gebeurd, waarvan geene rekenschap te geven is; wellicht is het denkbeeld der diepste eenzaamheid den overspannen geest te machtig geworden; met krampachtig uitgespreide vingers, het haar te berge gerezen, met verglaasde blikken, heeft hij geluisterd naar de stemmen, die hij van boven uit het rijk der dooden meende te hooren, en plotseling werd hem de vlam des bewustzijns uitgeblazen.

De kunstenaar was zinneloos!....

(*Wordt voortgezet.*)

Eene ontvangst bij Z.H. Paus Leo XIII.

Geen koning ter wereld, hoe ver zich zijn rijksgebied moge uitstrekken, over hoeveel duizenden hij den schepter moge zwaaien en hoe mild hij zij met zijne schatten, ziet zich zoo onophoudelijk door scharen van onderdanen omringd als de Paus-Koning van het Vaticaan. Maar diens heerschappij - al is zijn gebied beperkt tot de ruimte van een paleis - omvat ook de gansche aarde; zijn schepter is de herderstaf der liefde; zijne onderdanen zijn zijne kinderen, en wat zijne mildheid uitdeelt, zijn hoogere schatten dan stoffelijke gunsten.

Van den ochtend tot den avond staat de Paus zoowel de geringsten als de voornamen met dezelfde goedheid, hetzelfde geduld te woord. Nauwelijks heeft hij in den vroegen morgen het misoffer opgedragen, of reeds plaatst men een leuningstoel aan de Epistelzijde, en de H. Vader zet zich daar neder en laat de aanwezigen tot zich komen. Familiegroepen worden daar te zamen door Monseigneur Macchi voorgesteld; zij zeggen den H. Vader zacht wie zij zijn en vanwaar zij komen... Het is een schouwspel vol van het licht der liefde.

Den ganschen dag duren bijna onafgebroken de audiënties voort; want de Paus heeft gezanten, bisschoppen, pelgrims, deputaties en adressen van de talrijke congressen te ontvangen.

Ga omstreeks tien of elf ure des morgens, op de dagen dat de H. Vader ontvangt, naar de troonzaal, en neem daar plaats gedurende den tijd dat het eene gehoor na het

andere gegeven wordt. Gij merkt Monseigneur Macchi's tenger en afgemat voorkomen op en gij vraagt verwonderd, wanneer deze goede Prelaat eens rust vindt. Hij schijnt altijd op de been te zijn. Gij ziet 's Pausen gelaat en voorkomen, en verwondert u dat het levenslicht nog voedsel vindt of niet uitdooft in zulk eene broze vaas.

Te middag trekt de Paus zich terug om eene wandeling te doen in de tuinen van het Vaticaan, gedurende het koelere jaargetijde. In den Zomer moet deze ontspanning noodzakelijk tot den avond worden uitgesteld. De talrijkste, de langdurigste en de vermoeiendste zijn de avond-audiënties. Dan worden de bisschoppen ontvangen om verslag uit te brengen over hunne bisdommen, en de priesters, die hen vergezellen, en met een gehoor begunstigd worden.

Er komen omstandigheden voor, dat het getal der vreemdelingen zoo groot is, dat er van bijzondere ontvangsten geene sprake kan wezen. Dan wordt een dag vastgesteld, waarop zij met eene kaart van Monseigneur Macchi worden toegelaten in de groote zalen van het Vaticaan, en de H. Vader gaat midden door hunne rijen, terwijl hij hen zegent en eenige vriendelijke woorden spreekt in het Italiaansch of in het Fransch.

Zulk eene ontvangst zien wij in dit nummer afgebeeld. Paus Leo XIII doorwandelt te midden zijner Prelaten de ruime zalen, waar geloovigen van allerlei stand en elken leeftijd, monniken en kloosterzusters naast officieren, heeren en dames uit de groote wereld naast nederige landlieden hem wachten, om op de knieën zijn zegen te vragen.

En voor allen heeft de Heilige Vader een minzaam woord; voor den eenvoudigen monnik zoowel als voor de deftige dame in den Romeinschen sluier, voor het kind, dat reeds de gevouwen handjes naar hem uitstrekt, als voor den schamelen landman, die geknield zijne nadering afwacht.

Gewis, bij dit treffend tafereel zullen diegenen onzer lezers, welke het geluk hadden tot de pelgrims te behooren, die tijdens dit jubeljaar van alle oorden der wereld naar Rome togen, de herinnering voelen opgewekt aan dat oogenblik, en onwillekeurig zullen zij het een medepelgrim nazeggen:

O Leo, steeds Petrus, wat wondre vervoering
   Doorgloeide op uw aanblik, als louterend vuur,
Ons harte, dat, trillend van heilige ontroering,
   Nog heden de zoetheid hersmaakt van dat uur.

Nog zien we uw gestalte, zoo hoog en zoo edel,
   Verrijzen in 't blank, hoogepriesterlijk kleed,
De ivoorfijne trekken, den zilveren schedel,
   Gebukt onder 't wicht van de jaren en 't leed.

Nog stralen ze ons tegen als starregeflonker,
   Die oogen vol gloed in dat diepdenkend hoofd,
Wier glans, zacht als fulp, schoon als gitten zoo donker,
   Geen ouderdom, zorge noch nachtwaak verdooft.

O Leo! wat heugnis de dwarling van 't leven
   Als dorrend geblaårt heeft verwaaid en verstrooid,
Uw beeld, met der majesteit stralen omgeven,
   Uw aanblik, uw goedheid vergeten we nooit.

Op den St. Marcustoren te Venetië.

Wat mag de oorzaak zijn van den opmerkelijken klauterlust, die de meesten onzer aangrijpt, zoodra wij ergens in den vreemde gelegenheid vinden, ons een paar honderd voeten boven den beganen grond te verheffen? Voor een groot deel zal dit wel hieraan moeten toegeschreven worden, dat wij, na een paar dagen te hebben rondgezworven in eene groote vreemde stad, waar we ons als in eene andere wereld voelen, onwillekeurig verlangen dat verbijsterend labyrinth eens in zijn geheel te overzien, ten einde er zoodoende eene beter voorstelling van te krijgen, dan we ons beneden in het gewoel der straten maken konden.

Dat verlangen schijnt ook den ouden geestelijke op onze gravure naar den top van San Marco te hebben gedreven; want blijkbaar heeft hij den plattegrond der stad voor zich opengeslagen en poogt nu in de huizenzee aan zijne voeten de gebouwen te herkennen, waar hij zoo even met den gondel langs voer, en waar hij toen even hoog tegen opkeek als hij er nu laag op neerziet.

De wijde bogen van den torentrans vergunnen ook ons een blik op het grootsche panorama, dat de eenige Lagunenstad, van deze hoogte gezien, aanbiedt, maar dat eerlang eene zijner grootste bekoorlijkheden zal verliezen, - ten minste als het waar is, wat we dezer dagen lazen, dat de beroemde, blauwgroene kanalen gedempt en de lichte, schommelende gondels door snorrende tramwagens vervangen zullen worden. Dan is het met de geheel eenige schoonheid van *Venezia la bella* gedaan!

Gelaatkunde en hare grondslagen.
(*Slot.*)

De romp.

Romp. - Vierkant, breed aan zijn grondvlak: sterkte, kracht, moed. - *Kiekenborst, vleugelvormig uitstekende schouderbladen:* schranderheid, werkzaamheid, neiging tot liefde, zwakke gezondheid. - *Nauw aan het grondvlak:* lafheid, zotternij.
Schouders. - Breede en sterke: standvastigheid, kracht - *Enge en zwakke*: zwakheid, schroomvalligheid, list, levendige verbeeldingskracht.
Borst. - Breede en vierkante: grondigheid, vast karakter. - *Enge en ingedrukte*: list, beschroomdheid, - *Vleezige:* luiheid, langzaamheid, besluiteloos karakter.
Zijden. - Dikke en breede: physische kracht, moed, standvastigheid van karakter. - *Enge en zwakke*: beschroomdheid, verwijfdheid. - *Uitstekende:* onbescheidenheid, praatzucht.
Buik - Breede en platte: gezond oordeel, krachtig karakter. - *Kleine:* voorzichtigheid, schroomvalligheid. - *Dikke:* lekkerbekkigheid, onmatigheid, praatzucht. -

De ledematen.

De ledematen, wier spieren en pezen stevig in elkander zitten, verraden physische kracht; als ze kort, vleezig, mollig zijn, doen ze een beschroomd karakter vermoeden.
Beenen. - Kleine en ronde: weekheid, beschroomdheid. - *Hooge en sterke kuiten*: kracht en moed. - *Lage en niet uitkomende*: zwakheid, kinderachtigheid.
Handen en voeten. - Lange, *breede*, *ster ke*, *goed gelede*: vast karakter, standvastigheid; - *Korte*, *kleine*, *ronde*: zwakheid van karakter en geest; - *Dunne*

vingers: zachtheid, edelmoedigheid; - *Knobbelige en kromme*: eigenliefde, gierigheid, woeker, lage en ruwe ziel.

Kenteekenen, door de huid aangegeven.

Kleur en tint. Een groot aantal physionomisten hebben waargenomen, dat bij verscheidene menschen *doorschijnendheid der huid* en *zuiverheid van tint* een open karakter, vroolijkheid en aangename neigingen verraden, dat daarentegen *donkere kleur*, eene *geelachtige*, *loodkleurige tint* ernst, inkeer in zich zelven, een verdrietig, somber en peinzend karakter doen vermoeden. Dit schijnt ons toe, overeenkomstig de waarheid te zijn, omdat de neerdrukkende hartstochten, zooals: vrees, toorn, haat, jaloerschheid, nijd enz. die frissche kleuren veranderen of uitwisschen, welke als een erfdeel van de kindsheid en van de deugd kunnen beschouwd worden. Men weet, dat de *frischheid van tint* en *veerkracht der huid*, kenmerken van gezondheid en jeugd, voor sombere hartstochten, ziekten en ouderdom verdwijnen. - Eene *bleeke*, niet bezielde tint verraadt gebrek aan physieke en zedelijke kracht. - Eene *al te roode kleur*, vooral in het aangezicht, verraadt een geweldigen, toornigen aard, of dronkenschap. - De *plotselinge en dikwijls terugkomende kleursveranderingen* zijn het teeken van veranderlijkheid, overhaasting, groote levendigheid van karakter en zoo wel levendige als snel verdwijnende

gevoelens. Daar iedere hartstocht zijne eigen kleur en tint heeft, is het een bewijs dat, als iemand snel en dikwijls van kleur verwisselt, hij ook menigvuldige afwisseling in zijne hartstochten en besluiten ondervindt.

Fijnheid, *zachtheid en teederheid* van huid doen een zacht en gemakkelijk te besturen en buigzaam karakter vermoeden. - *Ruwheid* en *oneffenheid* der huid verkondigen stuurschheid, stroefheid en een onbestendig karakter.

De plooien en voren der huid hebben zeer karakteristieke teekenen; zoo vindt men *horizontale plooien* bij wijze, gematigde personen, goede en kalme naturen. De *afwijkende en kromverloopende plooien*, die elkander kruisen, verraden list, veranderlijkheid, besluiteloosheid, meer fijnheid dan rechtvaardigheid; zoo zijn de diplomaten en zij, die er op gelijken. Al mogen ze ook hunne natuurlijkheid verbergen, de physionomist ontdekt door die plooien toch, wat ze zijn, en wat ze zijn geweest.

De plaats, waar die plooien gevonden worden, is van veel belang. Over 't algemeen zijn *de plooien*, *die in loodrechte richting verloopen*, een slecht teeken, vooral wanneer ze aan het grondvlak en den wortel van den neus, aan de mondhoeken, onder de oogen en aan hunne buitenste hoeken aanwezig zijn. De *loodrechte plooi*, die men aan de hoeken van sommige monden vindt, en die onder den invloed van den lach en kwaadaardigheid ontstaat, is altijd een kwaad teeken. De *horizontale plooien* en voornamelijk die van het voorhoofd, doen integendeel goede eigenschappen vermoeden.

De haren, die men als een soort van dierlijk gewas kan beschouwen, welks akker de huid is, nemen noodzakelijk aan de hoedanigheden van den grond deel. - *Ruwe en opstaande haren* zijn teekenen van ruwheid, van iemand die moeielijk te handelen is, van een hardnekkig, hardvochtig en onbeschoft karakter; - *zachte haren* pleiten ten voordeele van verstand en karakter.

Donkere kleur van het haar, even als zijn overvloed, wijzen in den regel op zedelijke en physieke kracht. De *lichte of blonde kleur* is, natuurlijk met uitzonderingen, een teeken van minder ontwikkelde kracht, van teedere hartstochten en eene ziel en karakter vol goedheid.

Roode haren verraden wreede hartstochten, een gewelddadig, opvliegend, jaloersch, zeer spoedig te vertoornen en somtijds kwaadaardig karakter. In andere gevallen daarentegen, zijn de rossigen geduldig, zacht, rustig en merkwaardig goed. Deze tegenstellingen, die menschen met roode haren aanbieden, hebben aanleiding gegeven tot het volksspreekwoord: *De rooien zijn of heel goed of kwaad.*

Kortom, de waarnemingen van alle physionomen, ouderen en nieuweren, komen allen op dit punt overeen, dat mannelijkheid of kracht, veerkracht, onversaagdheid, gevonden worden bij menschen met eene *bruine tint* en overvloedige *bruine* of *zwarte* haren, terwijl *blanke*, *lichte*, *rozenroode* tinten met *blonde* of *aschkleurige* haren, eene eigenschap van het vrouwelijk geslacht zijn.

Kenteekenen, door de stem aangegeven.

De sleutel, de toon, de wijze en de zoogenaamde timbre van de stem op de muziek - ladder, zijn volkomen gelijkluidend met die der zedelijke, zoodat ze op den geest en het karakter, de eigenaardigheden van de stem kunnen worden toegepast.

Een *krijschende*, *klagende* stem doet zwakheid en medelijden herkennen

Een *zware*, *sterke*, *eentonige* stem verraadt vastheid, gelijkheid en standvastigheid van karakter, zonder hardheid.

Een *hooge* stem, *die tot schreeuwen* stijgt, even als eene *grove*, *ruwe* stem, zijn kenteekenen van moeielijk begrip, hooghartig, niet beminnelijk karakter

Een heldere zachte stem treft men meestal bij beminnenswaardige, welwillende personen aan, die aangenaam in den omgang zijn.

De dubbele stem bij denzelfden persoon, (namelijk, zij die tegelijk een *bas*- en *sopraan*- stem hebben), kenteekent een dubbelhartig en veranderlijk karakter, lichtvaardigheid, geen soliditeit, want die twee stemmen, in hetzelfde individu vereenigd, doen vermoeden, dat hij door twee tegenovergestelde hartstochten wordt beheerscht.

Eene stem, die al hooger en hooger gaat, behoort aan een mensch, die gemakkelijk driftig wordt, Eene stem die daarentegen al lager gaat, kenteekent een zwak karakter, dat door den geringsten tegenspoed ontmoedigd wordt. In het eerste geval vertegenwoordigt de spanning der stembanden prikkelbaarheid; in het tweede geval hunne ontspanning zwakheid.

Menigvuldige afwisselingen in den toon verraden menigvuldige ongelijkheid van karakter en gemoed.

Kenteekenen die door uitwendige beweging of gebaren geleverd worden.

Daar de gebaren niets anders zijn dan de openbaring der inwendige bewegingen, moeten ze noodzakelijk met hunne kracht of zwakheid hand aan hand gaan en deze met meer of minder getrouwheid teruggeven. Het verband tusschen de hoeveelheid beweging hangt in het menschelijk werktuig, even als in ieder ander, van de kracht en weerstand af. Men kan, figuurlijk gesproken, de macht het instinct noemen en de weerstand de opvoeding of middenstof, waarin men leeft. Het is bekend, dat levendige, prikkelbare personen, die door de beschaving niets geleerd hebben, de kwade gewoonte behouden, om bij het spreken gebaren te maken, en de menschen met wie zij praten, te stooten en somtijds wel zeer ruw.

De boeren drukken hunne beleefdheid door gebaren uit, wier ruwheid soms sporen achterlaat, hunne liefkoozingen gelijken op slagen en zouden onze steedsche dames het van pijn doen uitschreeuwen.

Geweldige, *rukkende*, *plotselinge*, *onbehouwen bewegingen* verraden een opvliegend, ongeduldig, koppig en woest karakter.

Slecht ontwikkelde, *langzame*, *verlegene bewegingen* kondigen onbeschaafdheid, zwaarhoofdigheid en domheid aan; maar als zij gepaard gaan met *levendige* en welgepaste bewoordingen, verraden zij beschroomdheid. Bij gebrek aan dit onderscheid zou men gemakkelijk een geestig, schroomvallig en linksch man met een gek verwarren.

Zachte, *afgeronde*, *gematigde beweging* is het kenteeken van beschaving, een beminnelijk karakter en volmaakte kennis van de gebruiken der wereld.

Krachtige beweging zonder woestheid, als ze *gelijkmatig* en *forsch* is, verraadt vastheid van geest en standvastigheid van karakter.

Langzame en *deftige* bewegingen openbaren ernst, nadenken en een bedaard karakter.

Verwaande dribbelingen, die op effect berekend zijn, schijnbaar *om te behagen*, maar *afgepast regelmatig* en altijd herhaald, geven een droevig denkbeeld van de verstandelijke waarde van den persoon.

De bewegingen van het aangezicht, en in 't bijzonder die der oogen, kaatsen getrouw de gemoedsbeweging terug.

Over 't algemeen worden *luidruchtige* bewegingen, en vooral die van het aangezicht, als een ongunstig teeken beschouwd; zij doen dien mensch kennen als onderworpen aan hevige hartstochten en die hij niet met kracht kan weerstaan. Hardop lachen kenmerkt eene zwakke ziel, die zich door een ander laat beheerschen of een mensch vervuld van ondeugd, die zich in 't ongeluk van anderen verblijdt Men kan zeggen, dat goedheid en wijsheid in omgekeerde reden tot de luidruchtigheid en den duur van den lach staan.

Snelle afwisselingen in de uitgebreidheid, kracht, snelheid en duur der gebaren en bewegingen, doen een zeer veranderlijk karakter vermoeden.

De geoefende gelaatkundige, de man van de praktijk, let minder op de conventioneele of verkregene, dan wel op de natuurlijke beteekenis van de gebaren en de bewegingen. Zijne gewoonte, om het eene van het andere te onderscheiden, veroorlooft hem de soort, graad en den duur van de hartstochten en aandoeningen van den persoon, dien hij onderzoekt, te bepalen, te raden wat er in hem omgaat, en wat zijne woorden of daden zouden zijn, als hij zou *spreken* of *handelen.*

Dit is het gelaatkundig overzicht, ontdaan van al het overtollige, dat wij onzen lezers ten beste geven, terwijl wij er de aanbeveling bij voegen, om niet overhaast te oordeelen en vooral voorbehoud in de besluiten te nemen; want de gelaatkunde, als ze verstandig wordt toegepast, moge eene zeer groote hulp in eene menigte omstandigheden zijn, zij kan ook door verkeerde en voorbarige toepassing de bron van betreurenswaardige dwalingen worden.

Volgt de stem des harten.
Novelle.
(*Vervolg.*)

IV.

Toen Koert den volgenden dag verscheen, om mejuffrouw Richter in tegenwoordigheid der goedige tante het verlangde teekenonderricht te geven, werd hij door haar zoo vriendelijk ontvangen, dat hij nauwelijks nog aan hare liefde twijfelen kon.

Zonder een ijdele dwaas te zijn, moest hare vertrouwelijkheid; het belang, dat zij blijkbaar in hem stelde; de achting, die zij hem toedroeg, hem in deze meening versterken en zijne ijdelheid streelen.

Onder zulke omstandigheden werden de teekenlessen voor beiden een tijd van genotvolle gesprekken, van wederzijdsche wisseling van gedachten en meeningen, waardoor zij steeds vertrouwelijker met elkander werden, zoo dat men inderdaad aan eene ernstige neiging denken, en elken dag eene besliste verklaring verwachten kon, die echter niet zoo spoedig volgde, als de majoorsweduwe, die hen opmerkzaam gadesloeg, wel wenschte.

Des te meer hield de moeder - die steeds op het geluk van haar zoon bedacht was, en Koerts dralen niet verklaren kon, maar voor gewone verlegenheid hield - zich in haar ongeduld verplicht, alles aan te wenden om hem een goeden uitslag te verzekeren en dien zooveel mogelijk te bespoedigen.

Om dat doel te bereiken, greep zij elke gelegenheid aan om de dame te naderen en met de tante nog meer bevriend te worden. Zonder Koert te vragen, en door hem gemachtigd te zijn, liet zij het in haren moederlijken ijver niet aan teedere toespelingen ontbreken, terwijl zij hem den besten dienst meende te bewijzen, met zich tot vertolkster zijner gevoelens en plannen te maken.

Aangemoedigd door de vriendelijkheid en welwillendheid, waarmede de waardige oude dame deze openbaringen ontving, begon de bezorgde moeder den lof van haar zoon uit te bazuinen en prees hem als het model en ideaal van een jongmensch, die alle voortreffelijke hoedanigheden in zich vereenigt.

‘Mijn Koert,’ zeide zij in den loop van het geprek, ‘heeft maar een enkel gebrek, en wel, dat hij te bescheiden is en te weinig zelfvertrouwen bezit, anders had hij al lang de beste partijen kunnen maken.’

‘Daar twijfel ik niet aan,’ antwoordde mevrouw Grund toestemmend. ‘Mijnheer de luitenant heeft iets zoo degelijks en ernstigs in zijn gansche wezen, als men zelden bij een jongmensch en vooral bij een officier aantreft. Het verwondert mij volstrekt niet, dat hij bij alle dames geluk heeft.’

‘Wat baat hem dat geluk,’ zuchtte de bezorgde moeder, ‘als hij er geen gebruik van

wil maken? Koert zal nooit een meisje huwen, dat hij niet innig liefheeft.'

'Juist als mijne nicht, die ook slechts om zichzelve wil bemind zijn en alle mannen afwijst, omdat zij meent, dat het de heeren maar om haar groot vermogen te doen is.'

'Zoo iets zou in mijn zoon niet opkomen. Nog kort geleden heeft hij mij gezegd, dat hij iederen man veracht, die bij de keuze eener vrouw slechts op haar geld ziet.'

'Zulke grondstellingen doen mijnheer den luitenant alle eer aan. Er zijn heden ten dage maar weinig mannen, die zoo denken als uw zoon. Daarom acht mijne nicht hem ook zeer.'

'Dat verheugt me buitengewoon. Ook Koert is zeer met uwe nicht ingenomen, en bewondert haar geest en haar karakter. Hij spreekt met den grootsten lof van haar.'

Daar mevrouw Grund deze toespelingen gaarne scheen te hooren en ook de wenschen der bezorgde moeder scheen te deelen, zoo twijfelde de voor indrukken licht vatbare dame niet aan de spoedige vervulling harer wenschen en verwachtingen.

Zooals te begrijpen is, haastte zij zich om haren zoon de gunstige meening en het welwillende oordeel der nicht over zijn persoon mede te deelen en om hem nog eenmaal dringend alle voordeelen eener zoo schitterende partij voor te stellen.

'Na alles,' aldus eindigde zij hare vermaningen, 'wat ik van mevrouw Grund vernomen heb, ben ik stellig overtuigd, dat hare nicht u ernstig bemint en uw aanzoek verwacht. In uwe plaats zou ik geen oogenblik dralen, en nu nog met haar spreken. Ik sta u borg, dat zij u niet afwijst, dat ge met haar gelukkig wordt en eene geheele familie gelukkig maakt.'

Opnieuw streed en worstelde Koert met de verzoeking, die hem naderde. Hier werd hem aangeboden een vorstelijk vermogen, een schitterend bestaan en eene verzekerde toekomst voor de zijnen, eene hoogst beschaafde, verstandige vrouw, die hem beminde, en voor wie hij weliswaar geene hartstochtelijkeneiging, maar die achting koesterde, die in het huwelijk vaak eene grootere zekerheid en bevrediging aanbiedt, dan eene onstuimige liefde.

Zeven millioen! Die gedachte had iets bedwelmends en betooverends. Voor zulk een grooten rijkdom moesten alle bedenkingen zich oplossen. Voor zulk een hoogen prijs had reeds menig eerwaardig man, menig flink kameraad, zooals hij zichzelven bekennen moest, zijne vrijheid en zijne idealen opgeofferd.

Zeven millioen! Waarheen hij zich ook begaf, overal vervolgde hem het lied der moderne sirenen, die hem alle genietingen des levens, de vervulling zijner stoutste wenschen, macht, aanzien, genot en genoegen in onuitputtelijke volheid aanboden en hem met hunne tooverliederen verlokten.

Zeven millioen! herinnerde hem zijne moeder, beiden zijne broeders en zusters, fluisterde de zelfzucht, ried het eigenbelang en de eerzucht, smeekte zelfs de stem der kinderlijke liefde.

En toch haastte hij zich niet om zich van het geluk, dat hem aangeboden werd, meester te maken.

Den geheelen dag overdacht en onverwoog hij den gewichtigen stap, bestormd door de tegenstrijdigste gedachten, teruggehouden als door eene geheime kracht, niet in staat, een bepaald besluit te nemen.

Terwijl Koert nog zoo aarzelde en draalde, gevoelde de arme Flora alle smarten en pijnen eener verradene liefde. Sedert de ontmoeting in den wolfskuil had zij eene

innige neiging opgevat voor den luitenant, die hare liefde scheen te beantwoorden en te verdienen.

OP DEN ST. MARCUSTOREN TE VENETIË, NAAR DE SCHIL ERIJ VAN BENNEWITZ VON LOESEN.

Zijne geheele handelwijze op de réunie moest haar nog in het geloof aan zijne onbaatzuchtigheid en in haar vertrouwen in zijn edel karakter versterken Reeds hoopte zij eindelijk den man gevonden te hebben, die zich niet als die anderen door de macht van het geld liet verleiden en aan de arme gezelschapsjuffrouw de voorkeur gaf boven de rijke erfgename.

Des te smartelijker was haar nu de gedachte, dat ook Koert haar bedrogen en hare hooge verwachtingen teleurgesteld had, waarvoor zij de zekerste bewijzen meende te hebben. Lag hij niet, evenals graaf Randau en de overige heeren aan de voeten der rijke erfgename? Was niet het uitzicht op het groote vermogen voldoende, om al zijne grondstellingen aan het wankelen te brengen? Had niet zijne moeder de tante op zijn aanzoek voorbereid en zoo goed als in zijn naam de hand van mejuffrouw Richter gevraagd?

Neen! Hij was niet beter, maar nog slechter dan de anderen, die ten minste niet, zooals hij, liefde huichelden, niet logen en bedrogen, een arm meisje niet misleidden en gevoelloos aan den afschuwelijken Mammon opofferden.

Daarom meed Flora hem, zooveel zij kon; daarom wilde zij nu vluchten, toen zij hem zag in den tuin, waar zij dacht alleen te zijn met hare smart.

In gedachten verzonken, bemerkte Koert eerst nu, toen zij, hem ziende, opstond en zich haastig wilde verwijderen, de gezelschapsjuffrouw, wier vreemde, bijna vijandige handelwijze hem zoozeer krenkte en griefde, dat hij al zijne gewichtige voornemens vergat en haar in den weg trad, zoodat zij zich genoodzaakt zag, hem aan te hooren.

'Vergeef mij, mejuffrouw,' zeide hij zichtbaar opgewonden, 'als ik u lastig val, maar ik zie mij helaas genoodzaakt u eene verklaring te vragen uwer handelwijze jegens mij.'

'Eene verklaring!' hernam zij verbleekend. 'Ik begrijp niet, mijnheer v. Bergen, hoe gij daartoe komt?'

'Ik wil u niet ophouden en dus kort zijn. Wat heb ik gedaan, dat gij verbitterd op mij zijt en mij zelfs op eene beleedigende wijze zoekt te ontwijken? Waardoor heb ik mij uwe vijandschap op den hals gehaald?'

'Dat moet u onverschillig zijn.'

'Als zulks het geval was,' hernam Koert mismoedig, 'zou ik u en mij deze pijnlijke vraag bespaard hebben. Het is mij volstrekt niet onverschillig, hoe gij over mij denkt. Daarom moet ik u nogmaals dringend verzoeken, mij te zeggen, waarmede ik u beleedigd heb.'

'Mijn hemel!' stamelde zij verward. 'Verlaat me...'

'Neen, neen!' riep hij heftig, hare hand vattend. 'Ge moogt me niet weder ontvluchten. Ik wil eindelijk weten, wat ge tegen mij hebt.'.

'Ik kan, ik mag niet. Om 's hemelswil! Heb medelijden met mij en vraag me niets meer!

Te gelijker tijd deed Flora eene zwakke poging hem hare hand, die hij stevig in de zijne hield, te onttrekken, terwijl zij zich omkeerde om hare tranen te verbergen. Door een plotseling vermoeden geschokt, door een nooit gekenden hartstocht aangegrepen, omvatte Koert de weenende gezelschapsjuffrouw, die door liefde overweldigd en bijna in onmacht vallende, machteloos aan zijne borst zonk.

'Flora!' riep hij, haar nog vaster aan zijn hart drukkend. 'Zeg slechts één woord, een enkel woord! Ik bemin u immers meer dan mijn leven.'

'o God!' zuchtte zij als in een droom, nog steeds aan haar geluk twijfelend.

'En gij,' vraagde hij, 'bemint gij mij niet?'

'Ja zeker!' fluisterde zij blozend.

Met een onbeschrijfelijk zalig gevoel vernam Flora de onverwachte bekentenis van de lippen van den haar dierbaren man. Maar nog meer verblijdde het haar, dat Koert volkomen gerechtvaardigd, vrij van elke schuld en hare hoogste achting waardig, voor haar stond.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 49]

De maagd van Orleans.
Door J.R. van der Lans.
(*Slot.*)

DE MAAGD VAN ORLEANS. - Jeanne d'Arc, martelares.
Standbeeld van GEORGE CLÈRE.

Intusschen was het uur gekomen, dat zij naar de strafplaats moest worden gebracht. De beul wachtte haar met de noodlottige kar en moedig besteeg Jeanne die, door den pater Dominicaan en nog twee mannen gevolgd. Honderd twintig Engelschen, met

zwaarden, lansen en stokken gewapend, vormden het geleide, dat de nieuwsgierigen op een afstand moest houden.

Zij juichten; maar behalve hen was er onder de duizenden toeschouwers geen enkele, die niet inwendig diep medelijden gevoelde met de onschuldig veroordeelde; velen konden zelfs hunne tranen niet weerhouden op het zien der jeugdige Maagd, die daar in het lange schandkleed, de afgesneden haren door eene lange kap gedekt, naar den brandstapel werd gevoerd. Enkelen, die als bijzitters in Jeanne's geding waren opgetreden, konden het niet over zich verkrijgen, ook getuige te zijn van haren marteldood en verwijderden zich in stilte; en hij, die gedurende het proces het laagste werktuig was geweest in de hand van Cauchon, de gewetenlooze Loiseleur, die onder het mom van vriendschap en deernis het vertrouwen van Jeanne had trachten te winnen om haar door zijne raadgevingen ten val te brengen, hij wierp zich thans, door wroeging gedreven, aan hare voeten, om de vergiffenis af te smeeken van zijn slachtoffer.

De sombere stoet zette zijn tocht voort. Jeanne bad en weende, terwijl nu en dan de kreet aan hare, lippen ontsnapte:

'Rouaan! Rouaan! moet ik dan hier sterven!'

Eindelijk kwam de kar op de strafplaats aan, waar meer dan tienduizend toeschouwers, zoo uit de stad zelve als uit de omstreken, zich verdrongen om stellages. Op het eene daarvan zetelde Cauchon met zijn aanhang; op het andere had de magistraat van Rouaan plaats genomen, terwijl het derde voor den gelegenheidsredenaar bestemd was. Het vierde getimmerte was de brandstapel. Het onheilspellend gevaarte rees hoog en dreigend in de lucht en bestond uit een trapsgewijze oploopend metselwerk, waarboven de takkenbossen lagen opgestapeld. Boven dat alles stak een paal uit, waaraan een bord was bevestigd, dat in groote letters al de lasterlijke aantijgingen van het proces samen vatte: 'Jeanne, die zich de Maagd heeft doen noemen, *Jeanne qui s'est fait nommer la Pucelle*, *menteuse*, *pernicieuse*, *abuseresse de peuple*, *devineresse*, *superstitieuse*, *blasphémeresse de Dieu*, *présomptueuse*, *mécréante en la foi*, *vanteresse*, *idolâtre*, *cruelle*, *dissolue*, *invocatrice de diables*, *apostate*, *schismatique et hérétique.*'

Na eene lange toespraak van den redenaar, gaf ook Cauchon nog eene christelijke vermaning ten beste, en sprak eindelijk met gehuichelde smart het vonnis uit. Daar Jeanne, zoo zeide hij, bij hare dwalingen en misdaden was gebleven, gelijk een hond zich naar zijn uitbraaksel omwendt, leverde hij haar aan de wereldlijke overheid over, deze intusschen, volgens de formule, verzoekende, genade met haar te gebruiken. En dat werd gezegd in het gezicht van den brandstapel!

Jeanne, die dit alles al biddende, zuchtende en schreiende had aangehoord, wierp zich thans op de knieën en stortte met luider stem haar hart uit in een gebed, dat alle aanhoorders tot in de ziel bewoog:

'Heilige Drievuldigheid!' riep zij uit, 'ontferm U mijner, ik geloof in U; Jesus, ontferm U mijner. Maria, bid voor mij! H. Michaël, H. Gabriël, H. Catharina, H. Margareta, komt mij te hulp. Gij allen, die hier tegenwoordig zijt, vergeeft mij, gelijk ik u vergeef. Gij, priesters, leest ieder eene mis voor de rust mijner ziel!.... O Jesus! Maria, gezegende heiligen in den hemel, beschermt mij, helpt mij! Rouaan, zult gij mijn graf zijn?...'

Zoo bad en klaagde

het slachtoffer der ongerechtigheid voort, zonder dat zelfs Cauchon den moed had, haar ditmaal het zwijgen op te leggen. Van alle kanten, tot zelfs van de tribunes ging een gesmoord gesnik en geschrei op. Jeanne vroeg een kruis; een der omstanders maakte er een van zijn stok en reikte het haar over; zij drukte het in vervoering aan haar hart en kuste het onder roerende ontboezemingen tot den gekruisten Verlosser. Doch zij wenschte een gewijd kruis, het kruis uit de kerk; want al had men haar wreedaardig buiten de Kerk gestooten, zij verlangde slechts te bidden in gehoorzame onderwerping aan en in vereeniging met de Kerk.

Men bracht haar het processiekruis, zij kuste het eerbiedig en verzocht het voor oogen te mogen hebben tot in den dood. Doch de wraakgierige Engelschen worden ongeduldig; zij wenken de veroordeelde het schavot te bestijgen, rukken haar de kap van het hoofd en zetten haar eene papieren muts op, waarop de woorden staan: *hérétique*, *relapse*, *apostate*, *idolâtre*. Daarop sleepen zij haar naar den wereldlijken rechter, die voor eenig vonnis een teeken met de hand geeft, zeggende: ‘Breng weg! breng weg!’

Daar staat Jeanne dan eindelijk op den brandstapel; haar biechtvader is haar gevolgd en houdt niet op, haar van Gods liefde te spreken. Zij moet hem eindelijk waarschuwen dat de takkenbossen vlam gevat hebben. Aan den paal vastgebonden, laat zij eene wijle nog de blikken rondweiden over de opeengedrongen scharen, maar houdt vervolgens het oog gevestigd op het kruis, op het beeld van Hem, die gestorven is voor de geheele zondige wereld, gelijk zij thans stierf voor haar vaderland. Reeds stijgt de rook op; het hout knettert, de vlam flikkert en krinkelt omhoog: ze heeft reeds het kleed der martelares aangetast; maar op dat oogenblik ontgloeit ook het goddelijk vuur haar hart; te midden der vlammen ziet zij de engelen en heiligen, hare ‘broeders en zusters uit het Paradijs’ haar te hulp snellen. Thans begrijpt zij de heerlijke hemelsche verlossing, welke zij haar beloofd hebben en te midden van den vuurgloed roept zij in heilige opgetogenheid uit: ‘Neen, mijne: stemmen hebben mij niet bedrogen; mijne zending was van God, Jesus! Jesus!’

Onder het driewerf uitspreken van dien gezegenden naam, door wien wij allen geheiligd worden, gaf Jeanne d'Arc op den brandstapel den geest, en uit den vuurgloed, die hare reine leden verteerde, zweefde hare blanke ziel hemelwaarts tot voor den troon van God, niet om er aardsche lauweren te ontvangen, maar den roemrijken palm der martelaren.

VIII.
Eerherstel.

‘Breng mij voor den Paus,’ had de Maagd van Orleans herhaaldelijk tot hare rechters gezegd; ‘breng mij voor den Paus; want ik geloof en houd voor zeker dat wij gehoorzamen moeten aan den Paus, die te Rome is.’ Dat beroep van het slachtoffer der ongerechtigheid op den hoogsten Rechter der Christenwereld, werd na haar dood verhoord. Zoodra Karel VII, gelijk zij voorspeld had, de Engelschen geheel uit Frankrijk had verdreven, besloot hij de nagedachtenis der maagd van den schandelijken blaam te zuiveren, door het onteerend proces daarop geworpen. Hiertoe dreef hem vooreerst de dankbaarheid jegens haar, wie hij een koninkrijk te danken had en wie hij tijdens haar leven zoo weinig dank had geweten; maar ook de eer van

zijn huis, zoo ernstig bij dat proces betrokken, en bovenal de aandrang der geheele Fransche bevolking, die den bloedigen hoon niet vergeten kon, hare heldin aangedaan.

De koning liet dan te Rouaan een onderzoek instellen, waarbij al de personen werden gehoord, die aan het proces hadden deelgenomen en velen, die van den marteldood der maagd getuige waren geweest. Daarop volgde een tweede onderzoek door kardinaal d'Estouteville, aartsbisschop van Rouaan en legaat van den H. Stoel, waarbij 21 getuigen werden gehoord, en hetwelk ten gevolge had, dat in 1455 Paus Calixtus III machtiging verleende, het geheele proces van Jeanne d'Arc te herzien. Er werd eene rechtbank gevormd, bestaande uit den aartsbisschop van Reims, de bisschoppen van Parijs en Coutances en den groot-inquisiteur Jean Bréhal. Te Domremy, te Orleans, te Parijs en te Rouaan werd gelijktijdig een nauwkeurig onderzoek ingesteld; allen, die Jeanne hadden gekend, werden in het verhoor genomen, en het zijn deze getuigenissen van Jeanne's tijdgenooten, welke met het proces-verbaal der verhooren van Cauchon de gegevens vormen voor elke geschiedenis der Maagd van Orleans. Den 7^{en} Juli 1456 deed het geestelijk gerechtshof uitspraak, en wel aldus:

'Wij zeggen en verklaren, spreken uit en decreteeren dat het veroordeelings-proces en de vonnissen, die er het gevolg van waren, door bedrog, ongerechtigheid en dwalingen van feiten en recht klaarblijkelijk vervalscht geweest zijn, zijn en zullen zijn zonder kracht en zonder uitwerking.'

Zoowel Jeanne als hare ouders werden verder van allen blaam gezuiverd, en als boetedoening werd eene plechtige processie voorgeschreven op het plein, dat van den gerechtelijken moord getuige was geweest en waarop thans ter eeuwige gedachtenis een kruis verrijzen moest; deze uitspraak werd op uitdrukkelijk bevel te Rouaan op twee plaatsen en verder in alle steden des lands plechtig ter algemeene kennis gebracht.

Alzoo was dan de nagedachtenis van Jeanne d'Arc van alle smet gezuiverd en strekte de smaad, die haar was aangedaan, haar reeds hier op aarde tot groote verheerlijking. Rein en vlekkeloos straalde thans voor de heele wereld het beeld der Maagd van Orleans als de strijderes des Heeren, de heldin des vaderlands en de martelares der ongerechtigheid. Te Orleans, te Rouaan, te Parijs en nu onlangs weder te Reims verrezen standbeelden en gedenkteekenen ter eere der eenvoudige boerendochter van Domremy Een minister van Frankrijk, de geleerde Wallon, schreef de geschiedenis van haar leven; de eerste kunstenaars brachten het op doek, de grootste dichters hebben hare heldendaden bezongen en Gounod, de gevierde componist, verheerlijkte haar door een meesterlijk toonwerk.

'Jeanne d'Arc,' zegt de schrijver van het leerzaam boek *Le Miracle et les Sciences médicales*, 'Jeanne d'Arc boezemt eerbied en bewondering in door den adel van haar karakter, de volmaaktheid harer deugd, de grootheid van haar heldenmoed en den stralenkrans haars lijdens. Haar naam en hare gedachtenis zijn thans algemeen geëerd. Maar voor velen heeft zij het onvergeeflijk gebrek, een schitterend bewezen wonder te zijn in de wereldgeschiedenis. Goddeloosheid en rationalisme worden daar wezenlijk door geërgerd. Wat al pogingen zijn er niet in het werk gesteld om die getuigenis uit te wisschen, die waarheid te verkleinen!'

Inderdaad, wat al pogingen zijn daartoe aangewend. Ik zwijg van den schandelijken laster, door een genie zonder hart, een schrijver in dienst des satans, door een Voltaire tegen de onschuldige maagd van Domremy uitgebraakt. De vuilaardige spotter, die tegen Jesus' vlekkelooze Bruid den kreet van duivelachtigen haat uitstiet: '*Ecrasons*

l'infâme, verpletteren wij de Eerlooze,' - hij kon niet nalaten ook het reine kind der Kerk met zijn giftig slijk te bezwadderen.

De nagedachtenis der Maagd van Orleans is nog op andere wijze verongelijkt, namelijk in naam der wetenschap. Men heeft getracht hare wonderbare geschiedenis, die ons in haar verheven eenvoud als eene bladzijde voorkomt uit het Boek der boeken, men heeft getracht die geschiedenis voor te stellen als eene overlevering, eene legende, eene mythe. Welnu, de Voorzienigheid heeft gewild, dat de wonderen die Zij door den arm eener zwakke maagd heeft gewrocht, bewaard zouden blijven voor de volgende geslachten in een vorm, die het minst aan tegenspraak onderworpen kan zijn. 'Geene enkele geschiedenis,' zegt de geleerde Walkenaer, 'berust op zulke authentieke bescheiden als die van Jeanne d'Arc, omdat de feiten voortvloeien uit gerechtelijke onderzoekingen en verklaringen van meer dan tweehonderd getuigen van elken leeftijd, van beider kunne en van allerlei stand, die in de twee processen gehoord zijn.'

Geen enkel ernstig geschiedschrijver zal dan ook die geschiedenis meer in twijfel trekken; doch nu tracht de ongeloovige wetenschap althans het wonderbare daaruit weg te redeneeren. Zoo verklaart Quicherat de voorspellingen van Jeanne d'Arc door te beweren dat ze slechts voorzeide wat ze zelf meende te volbrengen. Zonder twijfel heeft de Maagd van Orleans veel bijgedragen tot het behalen van zegepralen, die zij voorspeld had. Doch heeft ze ook zelf den pijl afgeschoten, die haar te Orleans wondde, gelijk ze had voorzegd? Heeft ze zelf Glansdale in de Loire verdronken of heeft ze te Compiègne zich zelve gevangen genomen? Heeft ze zelf, na haren dood, de Engelschen over den Oceaan teruggedreven, zooals ze tijdens haar proces voorzegd heeft dat gebeuren zou?

Zoo niet, waar blijft dan de bewering van Quicherat?

Anderen hebben getracht het wonderbare in Jeanne's leven te verklaren door de zoogenaamde theorie der omstandigheden. De omstandigheden van tijd en plaats, zeggen zij, van klimaat en omgeving, van geboorte en levenswijze hebben Jeanne d'Arc gemaakt tot hetgeen zij geworden is; maar die geleerde heeren vergeten dat duizenden jonge boerenmeisjes van haar tijd in volkome gelijke omstandigheden verkeerden, zonder dat uit ééne van haar eene Jeanne d'Arc gegroeid is.

De laatste en dwaaste uitvlucht eindelijk van het rationalisme is de verklaring van Jeanne's wonderbaar leven door de physiologische pathologie. Jeanne, zegt men, was eene geëxalteerde, zij leed aan hallucinaties, met andere woorden: zij was krankzinnig!

Meesterlijk heeft de geleerde pater Bouniot, in zijn reeds genoemd werk *Le Miracle et les sciences médicales*, die onwaardige aantijging weerlegd; doch na hier in korte trekken het geheele leven der heldin geschetst te hebben, acht ik het overbodig de bewijsgronden mee te deelen, waarmee de scherpzinnige pater Jesuïet de spitsvondigheden der ongeloovige wetenschap als rag verscheurt. Hoe! Jeanne d'Arc eene krankzinnige, zij gezond naar lichaam en geest, die in al hare woorden en daden van het helderst doorzicht, de krachtigste overtuiging blijk gaf. Eene krankzinnige, die legers aanvoert en een koninkrijk verovert! Eene krankzinnige, die den koning herkent te midden zijner hovelingen, die hem zijne geheimste gedachten openbaart en die toekomstige overwinningen, de kroning te Reims, hare eigen wonden, hare gevangenneming en haren dood nauwkeurig voorspelt! Eene krankzinnige, die door geene strikvragen van sluwe en in alle listen volleerde ondervragers van haar stuk gebracht wordt!

‘Als gij Jeanne d'Arc van krankzinnigheid verdenkt,’ roepen wij hier met Léon Gauthier uit, ‘toon mij dan - ik heb het recht dit te vorderen - in al uwe krankzinnigengestichten één pathologisch geval, aan dit gelijk, en dat - let wel - in gelijke omstandigheden in staat is gelijke dingen uit te werken. Ik laat u alle eeuwen; zoek vrij en wijst een dergelijk geval van waanzin aan; het is eene uitdaging, die u gedaan wordt. Maar zoolang gij geene bewijzen levert voor uw scepticisme, zullen wij ons tevreden stellen met de bewijzen voor ons geloof. Ik voor mij - gaat de begaafde schrijver voort - als ik mij in verbeelding naar het oude Marktveld van Rouaan verplaats op den 30^en^ Mei 1431; wanneer ik daar op den brandstapel het arme landmeisje zie, dat een groot koninkrijk heeft veroverd, en dat, tot op het oogenblik dat de vlam haar in den mond dringt, luide en waardig de waarheid van al

hare woorden, den heiligen aard harer zending en de onschuld van geheel haar leven staande houdt, dan gevoel ik mij aangegrepen door eene overtuiging, die ik voor ernstig wetenschappelijk houd, en die niets mij ooit uit den geest zal kunnen verbannen. Waar gij eene krankzinnige ziet, daar ben ik geneigd eene heilige te zien; waar gij eene menschelijke ziekte waarneemt, daar zie ik de wijsheid van mijn God: *Video visibiliter influere Spiritum. sanctum!*'

Ja, het was Gods geest, die getuigde door deze zwakke Maagd; het was God, die haar tot werktuig uitkoos om de raadsbesluiten Zijner eeuwige wijsheid en almacht te vervullen en niet alleen Frankrijk, maar het geheele christelijke Europa te redden.

Mgr. Thomas, de tegenwoordige aartsbisschop van Rouaan, wees er op, toen hij op den 6 December 1885, tot sluiting van het congres der katholieken van Normandië, in zijne kathedraal eene lofrede hield op de Maagd van Orleans. 'Voor het heil van Europa,' riep hij uit, 'voor de eer der Kerk en de verlossing der maatschappij heeft zij gestreden en geleden, en niet voor haar land alleen. Zoo God het schip van Frankrijk, dat reeds overhelde en in den afgrond dreigde te verzinken, door dezen bevrijdingsengel heeft opgericht, dan geschiedde zulks omdat dit schoone schip het lot droeg der beschaving. "Dochter Gods," riep eenmaal een Engelsch bisschop uit, "alle christelijke volken hebt gij gered door uwe zegepraal, dewijl ge voor Frankrijk het geloot reddet van Clovis."'

De Maagd van Orleans behoort derhalve niet alleen aan het katholieke Frankrijk, dat op dit oogenblik hare nagedachtenis verdedigt tegen de aanrandingen der revolutie, maar aan de geheele Christenheid, die het recht heeft haar te rekenen onder de groote strijders voor het gemeenschappelijk geloot. Opnieuw is hare zaak voor den Paus gebracht, ditmaal niet opdat hij de belasterde zuivere van blaam, maar opdat hij de honderdwerf gelauwerde krone met de hoogste eer, die een sterveling ter wereld ten deel kan vallen, de plechtige opneming in de roemvolle rij der Heiligen

[Onze gravures]

Strijd om den broode.

De gouden, door de dichters bezongen tijd, waarin de grond zonder ontginning veldvruchten voortbracht, en de menschen, die zwaard noch speer kenden, met de dieren in vrede leefden, is reeds lang voorbij.

Gelijk de strijd om het bestaan onder de menschen ontbrand is, zoo strijden de dieren eveneens onder elkaar, en nijd, afgunst en ijverzucht bestaat bij hen evenzeer als bij de heeren der schepping.

Zelfs het gevederde volk, dat van nature over het algemeen goed en vreedzaam is, kent zulke oogenblikken van koppigen strijd, en men heeft maar op eene hoeve het voeden van het pluimgedierte bij te wonen om er zich van te overtuigen. De met groote natuurlijkheid uitgevoerde schilderij van Karl Rhode geeft zoo'n strijd, *strugle for life*, tusschen hoenders en eenden te zien. Met gulzigheid vallen allen op den schotel aan, een ieder tracht een goed plaatsje te overmeesteren en zijn buur daarvan weg te houden. Het kakelen en snateren roept ook de kiekens, die verder voedsel zochten, er bij, en zelfs de trotsche haan daalt af om zijn deel van den maaltijd te

bevechten. Nu is de strijd algemeen. De twee musschen op den voorgrond zijn het zelfs niet samen eens over de brokken, die hun als buit ten deel vielen; zij trachten pikkend en scharrelend ieder voor zich het beste en grootste stuk te krijgen. De strijd om het bestaan woedt overal in allerlei vormen.

De Valkenburger groeven, door W. van Echt. (*Vervolg.*)

Onder den indruk van het verhaalde stappen wij verder, bewonderen in stilte eene Madonna in bas relief uitgehouwen, en eene zeer verdienstelijk geteekende Mater Dolorosa, om plotseling stil te staan voor een dreigend beeld, een wachter uit den mergel uitgehouwen bij den ingang van een smallen gang.

'De kapel,' fluistert de gids, en onwillekeurig verstommen onze stemmen, want 'de plaats waar gij staat is heilig,' luidt iets verder het opschrift.

Zoo bestaat dan toch werkelijk de plaats, waarheen woest geweld, vreemde dwingelandij en heerschzucht onze voorouders verdreven! Zoo is dan hier de schuilplaats in waarheid van hen die vluchten moesten voor de 'vrijheid, gelijkheid en broederschap,' ons door de Sansculotten op de punt der bajonetten aangeboden.

Welke droevige geschiedenis spreekt hier uit elken steen!

Het was in het jaar 1798 op het einde van Januari, dat voor het eerst het geroep weerklonk van 'de Franschen! de Franschen!' De mare had reeds verkondigd wat men van de ruwe benden te wachten had, en wie vluchten kon, vluchtte Het vee werd in den 'berg' gedreven, de tilbare have en kostbaarheden bij elkaar gepakt en toen de broeders der vrijheid hunne wilde gezichten vertoonden binnen Valkenburg en halt maakten, vonden zij slechts een vijftigtal mannen binnen de muren. Alle andere bewoners waren verdwenen in den gapenden bergmuil.

Nog toont men onder de vele andere woningen van dien tijd, de zoogenaamde 'Guasco's kamer,' waarvan de in den mergel uitgehouwen kribben voor de beesten, thans nog in uitmuntenden staat zijn. Langs geheime ingangen ontvingen de vluchtelingen voedsel en tijding van boven. Meermalen beproefden de Franschen in de holen door te dringen, doch een eigenaardig verdedigingsmiddel der vluchtelingen dreef hen telkens terug. Zoo dikwijls de tallooze wachten daar binnen onraad bespeurden, stak men de in gereedheid liggende hoopen stalmest in brand, en de daardoor zich ontwikkelende verstikkende rook, die naar buiten moest trekken, dreef de aanvallers terug.

Zie, in de diepte der smalle ruimte is het altaar, op welks voorzijde het opschrift staat: 'In deze kapel is het H. Misoffer 21 maanden opgedragen' en daarboven 'Dominus ibidem,' 'de Heer was waarlijk in deze plaats.'

Heilig oord, waar onze voorvaders hunne beden om verlossing van smaad en dwang tot den Heer opzonden, waar zij luisterden naar de vermaningen en troostredenen van een pastoor Scheepers en zijn trouwen helper Max de la Croix, standvastige belijders van hun heilig geloof, vrome zielzorgers der diep ongelukkige vluchtelingen. Een en twintig maanden verborgen in den schoot der aarde! Wat eene ontbering en ellende gedurende dien langen nacht! En toch moet het zijne eigenaardige aantrekkelijkheid gehad hebben, die ons herinnert aan de eerste Christenen in Rome's catacomben. Geene vriendelijke zonnestraal wekte hen, doch ginds in de kapel en omliggende gangen hoort men het kloppen op de pijlers, dat hen verwittigt van het

aanbreken van een nieuwen dag en van het begin der Mis. Uit alle hoeken en krochten daagden de geloovigen op om zich kerkwaarts te begeven.

Iedere groep heeft een olielampje, waarvan het schemerlicht de grilligste schaduwen op de wanden en in de kloven doet vallen. Zwijgend en ingetogen volgde men de Mis, beurtelings door de twee genoemde geestelijken opgedragen. Zoo ooit dan is hier in waarheid vurig en oprecht gebeden, en aandoenlijk vooral voor ons is de spreuk op den zijmuur: ‘De plaets waer gij staet is heilig. Exod. III, 5.’

Dat het aantal der vluchtelingen groot was, daarvan getuigt het paneel bij den ingang der kapel, dat als 't ware als doopregister dienst doet, en waarop niet minder dan tien namen van jonggeborenen, die hier gedoopt werden, vermeld staan. De eerste is die van Jan Willem Ubaghs, gedoopt op 22 Februari 1798, de laatste die van de thans nog levende Maria Helena Magermans, gedoopt op 16 April 1800.

Men moet dit onderaardsch heiligdom bezocht hebben en liefst eenzaam, om zich een goed denkbeeld te kunnen vormen van de overweldigende gevoelens, die men daar ontvangt. De uitgesleten steenen knielbanken, dat eenvoudig altaar, die ware opschriften op de zwarte muren, dat ruischen der uiterste stilte, dat alles brengt den eenzamen bezoeker in eene ongekende, nooit gevoelde stemming.

Voor iederen Valkenburger is deze plaats dubbel heilig: hier beneden de crypte, waar zijne voorvaderen gebeden en geleden hebben, en vlak daarboven, gescheiden door eene honderd voet dikke mergellaag, het kerkhof, laatste rustplaats zijner vaderen en wellicht spoedig ook van hem zelf. Hier kan hij een oogenblik rusten, de denker, rusten en peinzen over zijn toekomstig graf....

Doch volgen wij onzen gids, die ons langs nieuwe gangen, alle als 't ware beeldengalerijen, verder voert, ons overal wijzende op nieuwe blijken, hoe ernstig het den Valkenburgers gemeend is hun ‘berg’ in eere te houden.

Steeds verder gaan wij, doch plotseling onderbreekt onze gids zijne beschrijving met den uitroep: ‘Pas op, mijnheer, daar is water!’

Verbaasd blijft men stilstaan en antwoordt men verschrikt: ‘Hoe, water hier?’

‘Ja, ziet ge, mijnheer, dit noemt men hier... het water!’

Men neemt een stuk mergel van den vochtigen grond en werpt het voor zich uit in den engen lichtkrans, en ja waarlijk, men hoort het water opspatten; de oppervlakte is echter zóó helder, zóó doorschijnend, dat men slechts den bodem schijnt te zien; slechts, nu het licht dichterbij gehouden wordt, zien wij de kringen, door den steen veroorzaakt, langzaam aanvloeien tot bij den rand, waar zij een zacht geklots veroorzaken.

De gids verhaalt verder:

‘Het water is nu bijna weg; vroeger stond het tot hier..’ en hij wijst op eene donkere streep langs den bochtigen oever, ongeveer anderhalven meter hooger dan de tegenwoordige bedding. De diepte moet dus op vele plaatsen aanzienlijk geweest zijn.

De gids merkt dat wij belang stellen in dit natuurverschijnsel, en vertelt hoe er tijden zijn, dat geen druppel water te bespeuren is, dat al de onzichtbare bronnen, die het doen ontstaan, werkeloos zijn; dat dan langzamerhand de bodem weer vochtiger wordt, hoe het water dan opstijgt en dieper en dieper wordt, zijn hoogsten stand bereikt, om langzamerhand, na ettelijke jaren, weder te verdwijnen; hoe het rijzen en dalen der snelvlietende Geul daarboven niets met dit onderaardsche meer te maken heeft, hoe schitterend het effect is als over de watervlakte een paar bootjes, helder verlicht, onder de honderden lantaarns en lampen aan de rotswanden bevestigd, voortgeroeid worden.

Want, ja waarlijk, ‘men’ vaart op dit water en de ranke bootjes kantelen zeer dikwijls en er ontstaan wel eens schipbreuken als een puntige steen de kiel doet openscheuren; dan zit ‘men’ wel eens uren en uren bibberend van koude in de diepste duisternis naar het minste gerucht luisteren le of wachtende op een ‘Montagnard’ die redding en vooral ‘licht’ brengt.

't Is eene wondere liefhebberij van het gezelschap Valkenburgers, dat onder den naam ‘Montagnards’ de groeven veilig en gezellig maakt, om hier dag aan dag of liever avond aan avond rond te dwalen, zoekende naar betere aansluitingen der hoofdwegen, blokken ver-

STRIJD OM DEN BROODE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN RHODE.

DE VALKENBURGER GROEVEN. - De Vijver, naar de teekening van A. ten Berge.

plaatsende, figuren teekenende of herstellende en vooral ‘het water’ bevarende.

Zoo dikwij's gebeurt het dezen of genen minder goed ‘bevaren’ Montagnard, dat hij ter verzamelplaats in eene der ‘havens’ willende varen, zijn boot tegen een rotsblok voelt stooten, omkantelt, en bibberend van koude, doornat den oever ber ikt, waar hij kan wachten tot een ander hem uit zijn benarden toestand ontzet, waarna hij straks met een glans van genoegen op het gelaat de geschiedenis van zijn bad in honderd afwisselingen verhaalt.

HET ‘FINGERHAKELN’ IN TIROL, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. MAKLOTH.

Het licht op den voorsteven des boots geplaatst gelijkt op een dwaallichtje, dat dansend over de gladde oppervlakte des waters voortzweeft; en plotseling opduikende uit de duisternis staat men verrukt over het wonderbare effect, dat het in de omgeving te weeg brengt.

Laat ons nog een oogenblik den gids hooren over de Montagnards, en hoe de nieuwe leden worden aangenomen.

De aspirant gaat met de ‘ouden’ de groeve binnen. Na door de verschillende, hun alleen bekende teekens de overtuiging gekregen te hebben, dat het gezelschap bij elkaar is op de algemeene vergaderplaats, laat men den patiënt op eene eenzame plek, slechts van een paar

meters oppervlakte en rondom door het diepe water omgeven, achter. Enkele rotsblokken van afstand tot afstand boven het water uitstekende vormen eene weinig aanlokkelijke brug naar den overkant, waar een zeer smal pad langs den oever voert. De eenige raad, die gegeven wordt, is, 'bedaard wachten en niet roepen!'

De 'oude' verwijdert zich langzaam en zijne schaduw zweeft in reusachtige slingeringen om de pilaren, of zweeft als een zucht over de oppervlakte des waters. Hij neemt het licht met zich; zie, het schijnt nog slechts als eene ster in de verte, nog ééne flikkering, en weg is liet, doch het schijnt den achtergeblevene nog alsof zijn oog het bespeurt, hij sluit de oogen beide alsof hij den laatsten glans nog wil bewaren - nog een oogenblik en duister is het om hem heen! Ook is alles nu stil - alles nacht!

Eene beklemming, die eerst het gemoed, daarna het lichaam aangrijpt, doet den verlatene een paar malen rillen.

Voor hem, kind des lichts, heeft die vereeniging van duisternis en stilte eene alles verlammende werking, en krampachtig zoeken zijne vingers een steun aan de rotsen. Zijne oogen, nog gesloten, openen zich en trachten den zwarten nacht te doorboren, zoekende naar licht!

Akelige schimmen, vurige gedaanten schijnen hem te omzweven; hij meent uit alle hoeken helsch spotgelach te hooren weerklinken. Reeds voelt hij hoe zijn moed hem begeeft, hoe zijne knieën knikken, hoe duizenden beelden des lichts, herinneringen uit Gods schoone schepping daarboven, zich in zijn verward brein verdringen; hij weet niet hoe lang hij reeds daar staat; het zweet begint te parelen langs zijn kil voorhoofd; hij komt der wanhoop nabij, doch plotseling daar klinkt een schot, van waar?... voor hem, naast hem, achter hem, hij weet het niet, doch het dreunt en bonst door zijne ooren, hij hoort hoe het water sist en hoe het een oogenblik kabbelt aan zijne voeten! En.... is dat een droom? Zweeft ginds in de verte niet een geelachtig licht, ver, ver verwijderd, doch duidelijk zichtbaar?

Dat licht geeft moed, doet de oogen weldadig aan, wijst op menschen, op het einde der proef.

Hoe lang heeft hij gewacht? Een uur, twee uren, een dag? Hij weet het niet; duisternis, stilte en water waren de punten, waar zijn geest zich mede bezig hield tot op dit oogenblik.

Het gele schemerlicht komt langzaam nader, nu en dan onderbroken door eene donkere tint. Plotseling verdwijnt het, en weer is alles als te voren. Was het dan een droom, en dat schot dan?

Neen, daar verschijnt het weer, en weer glijdt eene schim er door heen, langzaam en statig, omringd door eene stilte des doods. Daar kabbelt weer het water aan zijn voet, en daar, Goddank, daar klinkt ook weer eene stem, eene menschelijke stem, en duidelijk hoort hij het bevel 'alle licht aan!' Zie, ginds in de verte, als 't ware aan den horizon eener uitgebreide vlakte, verschijnt eene schitterende ster, duizendvoudig weerkaatst in den vloed! Een zucht van verlossing klinkt uit den grond van het herlevend hart van den jongen Montagnard, die zich als herboren gevoelt. Zóó begroet de drenkeling den reddenden boot, zóó aanschouwt de versmachtende reiziger de lafenis brengende bron in de woestijn! Daar nadert de boot, de welbekende, met zijne wondere, zwijgende bestuurders en met het opschrift 'Caron.' Op den voorsteven staat vroolijk blaffende, onbevreesd voor nacht en eenzaamheid, de trouwe hond, standvastige bondgenoot en makker van het gezelschap. De onmisbare attributen van den dood zijn met kwistige, doch kunstvaardige handen op de wanden geschilderd

en te midden dier wondere verschijning wenkt goedig lachende de oudste Montagnard den nieuweling het 'welkom' toe, met een gelukwensch voor de goed doorstane proef in de duisternis.

Een vuurwerk, daarboven onder den vrijen hemel wellicht met minachting of onopgemerkt voorbijgegaan, sluit de plechtige inhuldiging van het nieuwe lid. De op elkander volgende vuurpijlen schijnen hier als zoovele bliksemschichten in een donkeren zomernacht, doch meer lichtend en indrukwekkend, wijl het licht hier de duisternis moet doorbreken. Het sissend geluid bij elke losbarsting duizendvoudig weerkaatst langs de pilaren, de weerschijn langs het heldere water, de sombere omgeving, in een woord, alles werkt mede om een indruk te weeg te brengen onuitwischbaar in de ziel, onvergetelijk en onbegrijpelijk.

Hoor! daar klinkt eene zachte, treurige muziek langs de wateroppervlakte; zij heeft iets bovennatuurlijks hier in deze ruimte en onwillekeurig richt zich oog en oor naar den kant, van waar de klanken nu eens helder en zuiver, dan weer verward en klagend tot het gezelschap doordringen.

Dat is het einde van elke zitting des gezelschaps. Onder vroolijk gekout, lachend en zingende trekt het gezelschap dan verder de spelonken binnen, om in het lokaal 'Buitenzorg,' den hoofdzetel en de hoofdverzamelplaats, de gebeurtenissen van den avond en van vroegere feesten te herdenken en te bespreken.

Dit alles vernemen wij uit den mond van den gids, die ons tevens de hoogte van den waterspiegel op verschillende tijdstippen aangeeft. Zoo stond het water van 10 September tot 20 September 1886, 1.55 Meter, à 1.524 M.; van 1 October tot 13 October 1886, 1.49 M. - 1.46 M.; van 1 April 1887 af 1.03 M. - 0.994 M. De daling is op dit oogenblik nog steeds merkbaar en weldra zal van dit belangwekkend deel niets meer over zijn dan het groote bekken, totdat na verloop van ongeveer 7 à 14 jaar de bronnen wederom vloeien zullen.

(*Slot volgt.*)

[Onze gravures. (Vervolg van p. 387.)]

Het 'fingerhakeln' in Tirol.

Wie belang stelt in eigenaardige gebruiken en volksvermaken, dient die bij voorkeur te zoeken in afgelegen streken, waar de nieuwere beschaving met haar alles gelijkmakend fatsoeneerstelsel nog niet is doorgedrongen.

Het gebruik, op onze gravure afgebeeld, is eene echte volkseigenaardigheid van het eenvoudige en landelijke Tirol. Het teekent in het bijzonder den Tiroolschen jager, die dagelijks de kracht zijner vingers oefent in het spannen en aftrekken van den haan, en er daarom ook schik in heeft, zich in die krachtsontwikkeling met een kameraad te meten. Geene hartstochtelijke Engelsche boksers, geene schermers, in al de eischen der kunst volleerd, kunnen met meer vuur de weerpartij de zege betwisten dan deze twee stevige Tirolers in hun wedstrijd. En nochtans geldt het hier alleen den kamp, wiens vinger het 't langste uithoudt zich als een ijzeren haak te krommen, die door al de krachtsinspanning van den ander niet uit zijn stand gebogen wordt. Al de toeschouwers verraden eene belangstelling, alsof de eer en het leven der strijders van den uitslag afhing. Van den ouden man af, die met zijn glas bier in de hand den kamp gadeslaat, tot de jonge vrouw, die er haar huiswerk bij vergeet, en den kleinen bengel, die naast haar staat, allen zien met gelijke spanning toe en

vormen zoodoende een tafereeltje, dat door den schilder trouw naar de natuur is weergegeven.

Het Salzadal in Stiermarken.

Het Salzadal is een der schoonste dalen van het bergachtige Stiermarken, dat even als Tirol een land is van donkere dennenbosschen, blauwe bergen en schuimende beken, overwelfd door eene zuivere lucht, die het oog verkwikt. Het Salzadal heet in den mond van het volk het Stiermarksche paradijs. Het heerlijke landschap trekt veel reizigers, die zich in de Alpen komen verfrisschen. Het is een recht landelijk oord, waar men nog in werkelijkheid herderinnen met schapen in de dalen ziet, waar de rijtuigen rommelend over houten bruggen rollen en langs bruisende stroomen rijden, en de vreemdeling getrokken wordt door afwisselend natuurschoon.

De aankomst van de visschersschuit.

De zee! Wat heerlijk onderwerp voor een schilder, die het meesterschap der kleuren door grondige studie heeft geleerd. Altijd wisselend van kleur, is de onmeetbare plas eindeloos schoon, en de tafereeltjes van het leven der eenvoudige visschers geven stof genoeg om het strand of de zee te bevolken. Benijdenswaardig maar zeldzaam moeilijk is de kunst, natuur en waarheid in zulke duizendvoudige verscheidenheid weer te geven.

Smith Hald, de schilder van de aankomst der visschersschuit, munt uit in deze kunst; bij hem komt licht en donker tot het volste recht. De personen zijn natuurlijk en met waar talent weergegeven, en geheel het tafereel geeft den lokalen toon volkomen en welgeslaagd terug: de rustige grootschheid van den eindeloozen zeespiegel in zijne oogenblikken van kalmte.

Ik min.

> Piëtez l'oreille aux voix de la nature, vous entendrez ce cri universel: j'aime!
> PÈRE MONSABRÉ

‘Ik min u - spreekt het bloempje, -
‘Ik min u, lieve zon.’
‘Ik min u, reine dauwdrop,
‘Ik min u, koele bron!’
En 't bloempje richt zijne oogjes
Zoo vriendlijk heen naar 't licht;
En 't zonken, liefde stralend,
Streelt bloempjes aangezicht;
De dauwdrop schenkt het lust en leven,
En 't bronken komt het voedsel geven.

‘Ik min u, lentemorgend,
- Zoo kweelt het vogelijn, -
‘Ik min u, veld en boomgaard,
‘Ik min u, zonneschijn!’

En 't vooglijn zingt en schatert
Zoo lustig heel den dag,
Of 't geur en kleur en warmte
Alleen genieten mag.
En boomen groenen, bloemen pralen
In Godes lieve zonnestralen.

'Ik min u - zingt het windje, -
'Ik min u, dichte laan,
'Ik min u, lisplend loover,
'U, fulpen bloemenblaân!'
En 't windje waait en dartelt
Door 't suizend, siddrend groen,
En kust de kuische bloempjes,
Die neigen om zijn zoen. -
Ik min! - o woord van heil en zegen!
U zingt ons al 't geschapen tegen!

***

'Ik min u, dierbare ouders,
- Zoo spreekt ook 't brave kind, -
'Ik min u, broeders, zusters;
'Ik min u, goede vrind!'
En 't kindje is lief voor allen,
En ieder mint het weêr;
En 's kindjes engel glimlacht
Zoo minlijk zoet en teêr:
Hij offert daaglijks kindjes bede
En brengt dan Godes zegen mede.

'Ik min u, - spreekt de huisman, -
'Ik min u, dierbre vrouw,
'Ik min u, lieve kindren,
Die God mij schenken woû!'

En moedig werkt en zwoegt hij
Den ganschen langen dag,
Tot heil van vrouw en kindren,
Wier min hij smaken mag;
- En allen, die 't gezin omgeven,
Genieten 't zalig liefdeleven.

'Ik min U, Heer der Heeren!
- Spreekt ieder deugdzaam mensch, -
'Ik min U boven alles;
Uw wil is heel mijn wensch!'
En de Englen zien met vreugde
Op 't liefdrijk menschenkind;
Zij minnen, al wie goed is,
Wie al wat goed is mint.
Zoo zingt 't Heelal het lied der Liefde:
Och! dat geen wanklank ooit het griefde!

WILLEM RAETS.

ANTWERPEN, 9 Juni 1888.

Volgt de stem des harten. Novelle. (*Vervolg.*)

'Het is niet mogelijk,' zeide zij, nadat zij weder tot zichzelve gekomen was. 'Gij bemint me, hoewel ge weet, dat ik slechts een arm meisje, eene aan zich zelve overgelatene weeze ben, die als gezelschapsjuffrouw leeft van de genade harer rijke bloedverwanten.'

'Wat heeft dat alles met onze liefde te makin?' hernam Koert. 'Ik ben ook immers maar een arme luitenant, die niets dan zijne soldij bezit?'

'En ik kon gelooven, dat ge mij misleiden en om mejuffrouw Richter aanzoek doen wildet! Dat alleen was de reden, waarom ik boos op u was en mij van u terugtrok. Kunt ge mij vergeven, dat ik u miskend en u zoo'n zwaar onrecht aangedaan heb?'

'Van ganscher harte!' antwoordde Koert, terwijl hij met de hem eigene openhartigheid er aan toevoegde: 'Ik wil mij ook niet beter voordoen, dan ik ben en moet u eerlijk bekennen, dat de wensch mijner moeder, de glans der millioenen en nog meer uwe onverklaarbare handelwijze mij in de war brachten en mij een korten tijd besluiteloos deden zijn.'

'En zult gij,' vraagde zij door eene lichte opwelling van wantrouwen aangegrepen, 'geen berouw gevoelen zulk een offer gebracht en de arme gezelschapsjuffrouw boven de rijke erfgename gekozen te hebben?'

'Nooit! Ja, ik ben blijde, dat ge even arm zijt als ik. Als ge millioenen bezeten hadt, zooals mejuffrouw Richter, dan zou ik nooit hebben kunnen besluiten u mijne liefde te verklaren, uit vrees dat men mij voor een fortuinzoeker zou gehouden hebben.'

Deze bekentenis verhoogde nog hare achting en bewondering voor zijne belangloosheid en zijn eervol karakter. Met onbeschrijfelijke zaligheid gaf Flora zich aan haar nieuw geluk over. Toch kon zij eene lichte ongerustheid niet van zich zetten.

Met den scherpen blik der liefde bemerkte Koert hare verlegenheid, die zij hem tevergeefs zocht te verbergen.

‘Het schijnt dat u iets hindert,’ zeide hij teeder bezorgd. ‘Wat scheelt u? Mag ik niet weten, wat u verontrust?’

‘Uwe moeder!’ hernam Flora zacht. ‘Wat zal zij zeggen, als zij uwe keuze verneemt? Ik weet, dat uw huwelijk met mejuffrouw Richter haar hoogste wensch is en ik vrees, dat zij toornig op mij zal zijn.’

‘Daarover behoeft ge u niet bezorgd te maken,’ antwoordde Koert. ‘Al is mijne moeder niet vrij van vooroordeelen en al hecht zij eene al te groote waarde aan het geld, zoo is zij toch veel te goed en bemint mij te zeer, dan dat zij mijne liefde ernstfg weerstand zou bieden. We moeten slechts geduld hebben met hare kleine zwakheden en hare vooroordeelen. Doch het spijt me, dat ik haar echter de smart niet kan besparen, die mijne ontslagneming uit den militairen stand haar bereiden moet.’

‘Hoe!’ riep Flora verrast. ‘Ge wilt uw ontslag nemen als officier?’

‘Wel zeker!’ hernam Koert. ‘Mijn traktement als officier zal bezwaarlijk toereikend zijn om te huwen. Ook bezit ik niet het noodige geld voor de borgstelling, zonder hetwelk een arm officier zijn leven lang jonggezel moet blijven.’

‘Mijn hemel! Ge wilt me toch niet zulk een groot offer brengen en uwe loopbaan laten varen? Dat kan ik niet toestaan. Liever zal ik....’

‘Wees maar gerust, viel hij haar vriendelijk in de rede. ‘Ook zonder u zou ik mijn ontslag genomen hebben. Gij hebt mijn voornemen slechts bespoedigd en aan mijn wankelen een einde gemaakt. Reeds morgen zal ik aan den Minister van Oorlog schrijven en mijn verzoek afzenden.’

‘Maar waarom wilt ge zulk eene eervolle en geachte loopbaan verlaten?’

‘Omdat mij geene andere keus overblijft. Ik bemin en acht mijnen stand en heb in den oorlog met vreugde mijn leven voor het vaderland gewaagd, maar ik heb plichten jegens mijne broeders en zusters, die ik als arm officier niet kan vervullen. De zorg voor hen en mijne liefde tot u noodzaken mij een ander beroep te nemen, dat mij het vooruitzicht aanbiedt beter te kunnen voldoen aan de nu dubbel aan mij gestelde eischen, dan mij in den militairen stand mogelijk is.’

Met zichtbare spanning hoorde Flora deze mededeelingen aan, die haar in hooge mate schenen op te winden en te verontrusten. Terwijl Koert haar zijne omstandigheden blootlegde, zag zij hem met bewondering en ontroering aan. Onwillekeurig kwam er een geheime wensch in haar hart op, vervolgde haar eene verborgen gedachte, die zij echter niet waagde uit te spreken, als vreesde zij door een onbezonnen woord Koert te kwetsen en haar geluk te vernietigen, zoodat zij met geweld de reeds op hare lippen zwevende bekentenis inhield.

‘En welk beroep denkt ge dan te kiezen?’ vraagde zij bezorgd.

‘Gij zelve,’ antwoordde hij, ‘hebt mij door de belangwekkende schildering van uw Opper-Silezisch vaderland de gedachte ingegeven, het mijnwezen te kiezen Als ingenieur meen ik de vereischte voorloopige kennis te bezitten, zoo dat ik hopen mag in korten tijd ook de noodige technische kennis te verwerven. Natuurlijk zou ik voor dat doel het liefst naar Opper-Silezië gaan, om in uwe nabijheid te zijn. Hoe bevalt u dit plan?’

‘Uitstekend!’ riep Flora zichtbaar verheugd uit en slechts met moeite een schelmsch lachje onderdrukkend. ‘Ge hebt mijnen wensch geraden en kondet geene betere keus

doen. Ik ben er volkomen mee eens, dat ge naar Opper-Silezië komt en in mijne nabijheid wilt blijven. Groote bezwaren zal het niet voor u hebben, daar ik met den directeur van de Maria-ijzergieterij bevriend ben en u eene aanbeveling aan hem geven kan.'

'Ik vrees echter, dat ge u onaangenaamheden op den hals zult halen, wanneer mejuffrouw Richter verneemt....'

'O! daar ben ik volstrekt niet bang voor; daarvoor behoeft ge geene zorg te hebben.'

'Naar wat zal er van u worden, als ze u ontslaat en gij om mij uwe betrekking verliest?'

'Dan zal ik wel gemakkelijk ergens anders een onderkomen vinden, daar ik in den omtrek vele vrienden heb, en ook niet zoo arm en verlaten ben, als gij denkt.'

'Toch houd ik het voor beter, dat wij voorloopig uwe tante en ook mijne moeder niets mededeelen, tot ik mijne aangelegenheden geregeld en mijn ontslag genomen heb.'

'Daar hebt ge gelijk in. Niemand behoeft nog te weten, dat wij elkander beminnen.'

Nog lang zaten beiden in de beschuttende linnen tent verborgen en spraken van hunne toekomst, onbekommerd om de wereld en den strijd en de zorgen die hen wachtten, doch waarvoor Koert niet terugschrikte.

'Binnen één, hoogstens twee jaar,' zeide hij, 'denk ik alle hinderpalen overwonnen te hebben en u wel is waar geen schitterend, maar toch een voldoend bestaan te kunnen aanbieden.'

'Meer wensch ik niet,' antwoordde Flora. 'Naar ik wel eens gehoord heb, kan men met eenige duizenden guldens er wel komen en recht aangenaam leven.'

'Eenige duizenden guldens!' riep Koert verwonderd uit. 'Ge spreekt zulke groote woorden zeer bedaard uit. Ge wilt zeker zeggen eenige honderden.'

'Vergeef me,' hernam zij verlegen. 'Ik heb me vergist, en meende dat we met eenige honderden guldens wel zullen toekomen, als we ons een weinig bekrimpen.'

'Men kan wel zien,' schertste Koert, 'dat ge in gezelschap leeft van eene schatrijke dame, voor wie eenige duizenden guldens eene kleinigheid zijn. Dan vergeet men maar al te spoedig de waarde van het geld. Doch dat zal wel terecht komen.'

'Dat leelijke geld!' zuchtte Flora. 'Ik zou het liefst er niets van zien en hooren. Ik kan u niet zeggen, hoe onverschillig en verachtelijk mij al die vodden zijn en hoe ongaarne ik over geldzaken spreek.'

'Men kan echter,' hernam hij ernstig, 'het geld gemakkelijker verachten dan ontberen, daar ons bestaan, onze onafhankelijkheid en zelfstandigheid, de vervulling onzer dierbaarste wenschen er vaak van afhangen. Als ik nu op dit oogenblik maar een klein vermogen, slechts eenige duizenden guldens bezat, dan hadden we niet noodig te wachten en konden reeds binnen, eenige weken bruiloft houden.'

Weder speelde er een moedwillig spotachtig lachje om haren mond en weder was zij het niet met zich zelve eens, of zij hem niet iets toevertrouwen zou, dat zij tot nu toe met opzet voor hem verzwegen had.

Na kort beraad vond zij het echter beter een geschikter tijd af te wachten, daar zij bij de gedachte aan zijn prikkelbaar eergevoel en zijn al te gevoeligen trots eene lichte vrees niet vermocht te onderdrukken.

V.

Hoewel Koert om de redenen, die hij opgegeven had, zijne liefde nog geheim hield, zoo meende hij toch, dat hij zijne moeder het voornemen, om zijn ontslag uit den

dienst te nemen, niet mocht verzwijgen. Ten hoogste verrast en ontsteld hoorde de majoorsweduwe de mededeelingen van haar zoon aan, waardoor met één slag al hare verwachtingen en plannen schenen bedreigd te worden.

'Om 's hemels wil!' riep zij, nadat zij van den schrik bekomen en eenigszins tot zichzelve gekomen was. 'Koert! Hoe komt ge aan die gedachte? Ge wilt uw ontslag vragen! Ik vrees bijna, dat ge uw verstand verloren hebt.'

'Wees toch bedaard, moeder!' hernam hij met vriendelijken ernst. 'Ik ben wezenlijk goed bij mijne zinnen en handel na rijp overleg. Ge kent alle ontberingen en vernederingen, waaraan een arm luitenant voortdurend is blootgesteld, om naar zijn stand te kunnen leven en den uitwendigen glans te bewaren. Ik heb die schitterende ellende lang genoeg gedragen en zou het ook nog langer dulden zonder mij te beklagen, als ik alleen stond en niet aan de toekomst dacht. Niet om mij, maar om u en om mijne broeders en zusters ben ik met bezwaard hart besloten dezen stap te doen, omdat ik anders geene kans zie voor ons allen te zorgen.'

'Maar daarvoor is het niet noodig, dat ge uw ontslag neemt. Als ge mejuffrouw Richter huwt....'

'Waar denkt ge aan?' antwoordde hij opgewonden. 'Daarvan kan nooit sprake zijn.'

Dat was een nieuwe, harde slag voor de bezorgde moeder, die tot hare smart de eene verwachting na de andere verdwijnen en zich

door haren zoon, op wien zij steeds zoo trotsch was, in al hare verwachtingen bedrogen zag.

'Mijn hemel!' riep zij ontsteld uit. 'Ge zult toch niet zoo dwaas zijn zulk een groot geluk van de hand te wijzen. Het zou een onvergeeflijk onrecht, eene misdaad zijn, die ge aan uzelven en aan de uwen zoudt begaan.'

'Ge kent me en weet, dat ik elk offer, hoe zwaar ook, wil brengen, en volgaarne voor de mijnen doe, wat in mijn vermogen is: maar ge zult me toch niet willen aanmoedigen, om met mijn hart handel te drijven en mij te verkoopen aan eene rijke vrouw, die ik niet bemin.'

'Dat kan ik niet begrijpen,' antwoordde de majoorsweduwe op bitteren toon. 'Wilt ge mij niet zeggen, wat ge op de dame aan te merken hebt? Is zij niet eene verstandige, belangwekkende dame, de beste partij, die een jongmensch vinden en iedere moeder voor haar zoon wenschen kan?'

'Dat spreek ik niet tegen en ik twijfel er ook niet aan of de meeste mannen zouden zich gelukkig achten zulk eene vrouw te bezitten, die ik ook eer en acht....'

'Meer is er niet noodig. Naar mijne overtuiging zijn die huwelijken steeds het gelukkigst, die op wederzijdsche achting berusten. Al het overige komt terecht. Bedenk eens, wat er voor ons op het spel staat! Wat zal er van u, van ons allen worden, als ge uw ontslag neemt en zulk eene schitterende partij lichtzinnig afslaat? Waarvan zullen we dan in de toekomst leven?'

'Van mijn arbeid,' antwoordde hij kalm.

'Van uw arbeid? Wat moet dat beteekenen?'

'Ik ben voornemens om, zoo spoedig ik mijn ontslag heb, naar Opper-Silezië te gaan en eene winstgevende betrekking te zoeken bij het mijnwezen of bij de ijzergieterijen.'

Roerloos van verbazing, niet in staat één woord te spreken, zat de arme moeder neder. Koert een arbeider, een gewoon werkman in eene ijzergieterij. Die gedachte was haar ondraaglijk, daar kwamen èn haar gevoel èn de haar ingeschapene vooroordeelen tegen op. Het scheen haar het hoogste toppunt van alle onheilen toe.

'Dat is mijn dood,' steunde zij weenende. 'Het is ongehoord! Wat zal de wereld, wat zullen onze verwanten, uwe kameraads er van zeggen? Mijn zoon, een officier, van adel, uit eene der oudste families, zal werkman worden. Dat overleef ik niet. Neen! Het is niet mogelijk, dat een v. Bergen zoo diep zinken, zichzelven zoo verlagen kan.'

'Dat zijn vooroordeelen,' antwoordde Koert, zich slechts met moeite beheerschend. 'In onzen tijd bepalen niet het toeval der geboorte, niet rang en stand, maar degelijkheid en verdienste de waarde van den man. Wie zijn plicht doet, òf burgerlijk òf adellijk, òf als officier òf als arbeider, is en blijft onder alle omstandigheden een man van eer.'

Dat kon en wilde de majoorsweduwe echter niet inzien. Opnieuw nam zij hare moederlijke welsprekendheid te baat, liet het niet aan voorstellingen, vermaningen, smeekingen en tranen ontbreken om het in hare oogen zoo verkeerde besluit van haar zoon aan het wankelen te brengen.

HET SALZADAL IN STIERMARKEN, NAAR ERIK BRYK.

DE AANKOMST VAN DE VISSCHERSSCHUIT,

Hoe zwaar het Koert ook viel, haar te bedroeven, toch weerstond hij met mannelijke standvastigheid de eischen zijner moeder, die hij beslist afwees. Maar daar hij daarbij zoo verschoonend mogelijk te werk ging, gaf zij volstrekt de hoop nog niet op mettertijd zijn tegenstand te over winnen, en hem van den stap, dien hij voornemens was te doen, terug te houden.

In deze verwachting werd zij nog versterkt door de handelwijze der tante en der nicht, die even vriendelijk en beminnelijk tegen haar en Koert waren, alsof zij geen vermoeden hadden van hetgeen haar zoon voornemens was te doen en nog steeds zijn aanzoek afwachtten. Onder zulke omstandigheden hield de bezorgde moeder zich niet alleen gerechtigd, maar ook verplicht, zelfs tegen den wil van haar zoon in, hare oude plannen te vervolgen. Hoe langer en ernstiger zij over de geheele zaak nadacht, des te meer drong zich aan haar de overtuiging op, dat Koert haar met opzet den waren grond van zijn handelen verzweeg, en aan haren scherpen, moederlijken blik gelukte het al spoedig het geheim der geliefden te ontdekken.

Hoe verontwaardigd zij daarover ook was, zoo liet zij zich toch ditmaal niet door haren toorn medeslepen, maar overlegde eerst lang en breed, hoe zij het best, zonder opzien te verwekken, aan die onaangename zaak voor goed een einde maken en het gevaar, dat hare plannen bedreigde, afwenden kon.

Met Koert daarover te spreken, hield zij voor nutteloos, nog minder durfde zij er aan denken om de tante of zelfs de nicht mededeelingen te doen, die Koert in verlegenheid brengen en de door haar zoozeer gewenschte partij konden doen mislukken.

Daarentegen meende zij geen onrecht te doen, wanneer zij door hare voorstellingen en de besliste weigering harer toestemming de gezelschapsjuffrouw zocht bang te maken en trachtte over te halen hare liefde te laten varen, hetgeen de waardige dame des te gemakkelijker toescheen, daar zij aan de geheele zaak geene al te groote waarde hechtte en er slechts eene vluchtige, voorbijgaande genegenheid van haar zoon in zag.

Van zulke gedachten vervuld, zocht en vond zij reeds den volgenden dag eene passende gelegenheid om Flora alleen te spreken en haar met eene prijzenswaardige oprechtheid iedere hoop te benemen, terwijl zij haar de gronden en bedenkingen, die zij had tegen eene verbintenis van haar zoon met een arm meisje, met aristocratische onverbiddelijkheid uiteenzette.

‘Ge moet zelve inzien, mijn lief kind,’ zeide zij haar, ‘dat er omstandigheden zijn, die het onmogelijk maken de neiging van zijn hart te volgen. Mijn zoon heeft plichten jegens zijne familie, zijn stand en zijne maatschappelijke positie, die hij niet ongestraft [m]ag schenden. Ge kunt daarom niet verwachten, dat ik mijne toestemming zal geven tot eene verbintenis, die noch voor u, noch voor hem een geluk, maar slechts eene bron van bittere teleurstellingen en zware zorgen zou zijn, daar gij beiden niet het benoodigde kapitaal bezit om in uw huwelijk overeenkomstig uwen stand te leven.’

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 50]

Onze gravures.

In de moskee.

Met trekken als in brons gegoten, het hoofd omhuld van den tulband, trotsch, fier en onbeweeglijk verricht de muzelman zijn gebed in de mos[k]ee. De leer van Mohammed schrijft elken dag ettelijke bedestonden voor, en geen belijder van den godsdienst van den profeet zal zich ooit aan deze strenge voorschriften onttrekken. Met zijne onverstoorbare kalmte en zijn blind vertrouwen op Allah is de biddende Muzelman een beeld van kracht. Sterk van lichaam, met een gloeiend gemoed, vatbaar voor fanatisme, is de nakomeling van Ismaël, Hagars zoon, trouw gebleven aan zijn ras, waarvan hij nog het eigen karakter draagt. Hoeveel moed, wilskracht, maar ook koele wreedheid en blinde woede er kan wonen in het gemoed van dit ras, bewijst de geschiedenis der veroveringen van Mohammeds opvolgers. De hoop op belooning na den dood aan hen die streden voor Allah en zijn profeet, leeft nog onverzettelijk onder de Muzelmannen voort en hunne trouw aan de zware plichten van den godsdienst is voorbeeldig.

Constantinopel

Het morgenrood omzoomt met purpren luister
Der heuvlen top, en uit het deinzend duister
   Zie 'k gouden sikkels langs den blauwen boog
Der heemlen plotsling fonklen, vlammend dansen
Op slanke torens, die als reuzelansen
   Verschijnen, fier zich heffend naar omhoog.

En statig spreidt de zonne zegepralend
Haar flonkerenden waaier uit, bestralend
   De koepels en den Gouden-Horen-vloed.
Zij hult Stamboel, d' Aja-Sofia-tempel
En Oeskoudar, gelegerd op den drempel
   Van Azië, in een wonderbaren gloed.

Cipressengroen omschaduwt de moskeeën,
Rooskleurge zeilen zweven over zeeën,
   Als opgedoken uit der watren schoot.
De Moslim knielt met opgeheven handen
Naar 't heilig Oost, en van de beide stranden
   Klinkt luid de morgenbede: ‘God is groot!’

Naar FRIDA SCHANZ.

B. VAN MEURS.

Onze gravures. [Vervolg van p. 393.]

Het einde der republiek van Venetie.

De Fransche revolutie, die als een orkaan verwoestend en verterend over geheel Europa stormde, zond mannen als Jourdan, Moreau en Bonaparte naar Duitschland, Oostenrijk en Italië, om met het zwaard in de vuist den zoogenaamden vrijheidsboom te planten. Vooral hij, die den weg naar Italië was ingeslagen, werd door de zege voorgegaan.

Ook de republiek van Venetië, de trotsche koningin der Adriatische zee, die ruim veertien honderd jaar een glorievol bestaan had gevoerd, viel voor den alles verwinnenden Bonaparte. Na de Kerkelijke Staten was Venetië het gebied, wiens oorsprong tot de verste tijden opklimt. De gevleugelde leeuw van San Marco, waarvoor vroeger het Oosten en het Westen sidderden, had ter nauwernood den kop opgestoken en den moed niet om den belager in het aangezicht te zien, zoo weinig bleef hem over van de voormalige fierheid. Afgeleefd en ontzenuwd door weelde en werkeloosheid - de handel was reeds na het ontdekken der Nieuwe Wereld verplaatst - legde de oude leeuw van Venetië zich vol onderworpenheid aan de voeten van den overwinnaar en liet zich geduldig ketenen.

Men schreef den 12 Mei van het jaar 1797, toen in het *Palazza ducale* te Venetië de groote raad der republiek bijeenkwam, om onder voorzitterschap van den laatsten doge, Ludivico Manino, te beslissen over het lot der republiek, waaraan Bonaparte den oorlog verklaard had. Van de zeshonderd leden, die eene stem hadden, waren er vijfhonderd zeven en dertig tegenwoordig, en slechts dertig antwoordden ontkennend, toen men het voorstel deed, de regeering in een democratisch bestuur naar het voorbeeld der Franschen te veranderen. Ludivico Manino was een zwak, vreesachtig man, die meer bedacht was op zijn eigen behoud dan op het heil van den staat. Hij verklaarde weenend, dat hij zich onderwierp aan het goddelijk raadsbesluit; deed afstand van den troon en ontdeed zich van de teekenen zijner waardigheid.

Reeds op 16 Mei rukten 3000 Franschen Venetië binnen, dat nog nooit vijandelijke troepen had gezien. De openbare galerijen en museums zoowel als de paleizen der patriciërs werden van hunne kunstschatten beroofd, die naar Parijs werden gevoerd; en onder den opgerichten vrijheidsboom werd de troonzetel van den doge en het gouden boek der republiek verbrand. Een gedeelte der burgers, dat dweepte met de nieuwe vrijheid of bij de omverwerping der bestaande toestanden voordeel meende te vinden, juichte den overwinnaar toe; spoedig zouden zij echter ontgoocheld worden, daar Napoleon, tegen den uitdrukkelijken wil van het Directoire, Venetië bij het verdrag van Campo-Formio aan Oostenrijk afstond.

De schilder Jaccovacci in Rome heeft het einde der Venetiaansche republiek tot onderwerp van eene waarlijk tragische schilderij genomen, waarvan we onzen lezers eene houtsnede geven.

De kunstenaar heeft het oogenblik gekozen, waarop de leden van den grooten raad, op 12 Mei 1797, nog bekleed met den rooden toga en de witte pruik der senatoren, het hertogelijk paleis verlaten.

De Valkenburger groeven.

door
W. van Echt.
(*Slot.*)

Onze gids voert ons thans naar ‘Buitenzorg’, [h]et haast ongenaakbare verblijf der Montagnards, waar kosten noch moeiten gespaard werden om het geheel een recht gezellig en vriendelijk uitzicht te geven. Deze zaal bestaat uit twee gedeelten, rechthoekig op elkaar geplaatst. Het eerste gedeelte (voorportaal) prijkt met eene levensgroote figuur van een Spaansch soldenier, in den mergel uitgehouwen.

Op de zijwanden staan in bonte mengeling landschappen, figuren en spreuken! Het grootere deel van ‘Buitenzorg,’ door onze teekening voorgesteld, prijkt met de welgelijkende beeltenissen van de stichters. Voortdurend vindt men hier alles wat den inwendigen mensch in den berg moet versterken, en aan brandstoffen is hier eveneens nooit gebrek. Weldra zal hier ook een put geboord worden en een luchtkoker, om steeds versche, droge lucht en helder bronwater ter beschikking te hebben.

Deze plaats was ontelbare malen het middelpunt voor de meest gezellige bijeenkomsten.

De kegelbaan, op Duitsche wijze aangelegd, is niet eene der minste aantrekkelijkheden van ‘Buitenzorg’ want eigenaardig is 't later te kunnen vertellen: ‘Ik heb daar ginds eenige honderden voeten onder de aarde gekegeld.’

Behalve eenige bijdragen van hier vertoevende gasten, is deze plaats geheel gedecoreerd door de hand van den schilder Ten Berge.

Nog is onze wandeling niet ten einde!

Hier zijn wij weer op den grooten weg en plotseling wordt het killer om ons heen, ons licht flikkert sterker en sterker, doch slechts een oogenblik! Reeds dalen wij weer in eene smalle kloof, terwijl de gids ons lachend zegt: ‘Hebt ge den uitgang ook gevoeld?’ Doch voor dat wij tijd hebben tot verder vragen, roept de omgeving al onze aandacht tot zich; steeds dalen wij, om ons plotseling te midden eener groote, sombere, dreigende ruimte te bevinden. Zij gelijkt eene reusachtige, vormelooze kerk met ontelbare zijbeuken en pilaren, met grillige gaanderijen en gewelven.

Dit is het Romeinsche, het oudste deel der groeven!

Wij vinden hier meer handteekeningen dan in het overige door ons bezochte gedeelte; namen van oude, uitgestorven geslachten, die roemvol in de geschiedenis dezer gewesten bekend staan. De wanden dragen hier en daar opschriften van diepen, ernstigen zin, doch geene teekeningen, geene verzen trachten den hier teweeg gebrachten indruk te schetsen of spreken ons van de Schepping boven ons.

Hoor! een eigenaardige klank treft bij tusschenpoozen ons oor! 't Is de altijd regelmatig neervallende druppel van den ‘driedrup’, die zijne stem doet hooren. Hoog boven ons, uit een kegelvormigen steen, ontstaat de drup, die opgevangen wordt in een bak, waarop de Latijnsche spreuk aan den rand betrekking heeft: ‘Niet door kracht maar door het aanhouden holt de druppel den steen uit; zoo ook wordt de mensch wijs niet door geweld, doch door aanhoudend leeren.’

Nog staan wij peinzend voor dit onverklaarbare werk der natuur te midden dezer grootsche wilde ruimte, als de stem van onzen gids ons verder roept en ons dwingt voort te gaan langs dreigende rotsmassa's, die ons toeschijnen elk oogenblik zich te willen losrukken van de gewelven, waaraan zij slechts schijnen te plakken. Geen nood echter! Het Romeinsch gedeelte met zijn woest uitzicht, met zijne namen uit het grijze voorgeslacht, met zijne van eeuwen sprekende gewelven, met zijn altoosdurenden drup, met zijne trotsche bogen, grillige lijnen en diepe spelonken,

tart den tand des tijds en blijft voor ons oog onveranderd, even sterk, even geweldig en overweldigend in zijn aanblik.

Nog eens gloeit Bengaalsch licht uit de verte; nog eens toovert het dansende reusachtige schaduwen op den rotswand. Daar grijnst op den achtergrond een geweldig gedrocht ons toe en schijnt met zijne vreeselijke klauwen en zijn wijdgapenden muil tot ons te kruipen uit eene donkere, dreigende spelonk.

't Is een monster, zooals de middeleeuwen ons schetsten, een draak door de hand van den beeldhouwer Fr. van der Laar te Maastricht, als een blijvend aandenken aan deze groeven geschonken. Hij is uit den rotswand zelf gebeiteld. Grootsch van opvatting en uitvoering, vertegenwoordigt dit beeld in waarheid een der geniussen dezer duisternis, een der sombere wakers van dat onbeschrijfelijke dat zich ginds in de diepte verliest met al zijne geheimen en aantrekkelijkheden, met al zijne majesteit en tot het hart sprekende geschiedenis.

Hier is de uitgang!

Het licht van onzen gids is uitgedoofd! Hoog boven ons schijnt een lichtpunt, een ander licht dan dat onzer lantaarns en fakkels; het gelijkt het witte licht der maan, zich spiegelende op de wateren der Geul!

Langzaam bestijgen wij den ruwen trap, reuzenwerk der Valkenburger jongelingschap, geheel in overeenstemming met de omgeving daarachter. De rotswanden wijken, het licht wordt scherper en scherper, daar komt de blauwe hemel te voorschijn, daar stroomt ons eene zoele, weldoende, verkwikkende boschlucht te gemoet; daar ruischen de bladeren en weerklinken de lofliederen der gevederde luchtbewoners.

Met volle teugen ademen wij de geurige lucht in; nog een oogenblik duurt het eer onze oogen weer gewend zijn aan de schitterende stralen der zon, en daar ligt het vóór ons, het vriendelijke Geuldal, met al zijne vergezichten, met al zijne weldoende kalmte en zijn rustigen eenvoud.

Terug uit de gewesten der duisternis en des doods! Terug in het licht en het leven, en een gevoel van dankbaarheid en verlichting doorstroomt ons!

Wel was het schoon daar beneden, indrukwekkend en verheven!

Doch schooner zijt gij, bloeiende Geulvallei, parel van Limburg, met uwe bergen en dalen, met uwe herinneringen uit het verleden, met uwe zonnigheden en uwe lachende toekomst!

De planeet Mars.

Mars is de eerste planeet, die wij ontmoeten, als wij, van de aarde uitgaande, den omtrek van het planetenstelsel wenschen te bereiken. De loopbanen van Mercurius en Venus liggen binnen die van de aarde. Mars, Jupiter, Saturnus, Uranus en Neptunus wentelen daarentegen op banen, buiten die van onze planeet. Mars is dus de eerste der buitenplaneten. De gemiddelde afstand van hare baan tot die der aarde bedraagt 80 millioen kilometers. Maar zij is vrij excentrisch; in plaats van een cirkel beschrijft zij eene ellips, hetgeen Kepler zeventien jaar lang heeft misleid. Zij kan zich van ons verwijderen op 424 millioen kilometers, als zij zich met betrekking tot ons aan de andere zijde der zon bevindt. Zij kan ons slechts naderen tot op 56 millioen kilometers. Na de maan is Mars de meest bekende hemelbol.

Evenals de aarde draait zij om de zon. Haar weg is langer (1448 millioen kilometers) en zij heeft meer tijd noodig om hem af te leggen: 687 dagen van 24

uren. Haar dag is 39 minuten 35 seconden langer dan de onze: dat is een gering verschil, maar daardoor heeft haar jaar 668⅔ dagen.

Tengevolge van de samentreffingen der jaarlijksche omwentelingen van Mars en van de aarde komen beide om den tijd van 2 jaar 1 maand en 19 dagen het dichtst bij elkander.

In het tijdperk, waarin de planeet zich lijnrecht tegenover de zon bevindt, kan men haar het best bestudeeren. Zoo weet men dat hare middellijn 6400 kilom., iets meer dan de helft van die der aarde en haar omtrek 20,000 kilom. bedraagt; dat zij door een soortgelijken dampkring als de onze is omgeven; dat zich daarin wolken vormen; dat er jaargetijden zijn gelijk op aarde; deze zijn echter van langeren duur en scherper afgebakend. Op haar noordelijk halfrond duurt de Lente 191⅓, de Zomer 181, de Herfst 149⅓ en de Winter 147 dagen. Die dagen zijn berekend in dagen van Mars.

Minder duidelijk dan op Venus onderscheiden wij de morgen- en avondstonden, maar

met den telescoop kunnen wij de geweldige stoornissen in den dampkring waarnemen.

Even als op onzen bol zijn de polen met sneeuw bedekt. Gedurende de Lente en den Zomer smelt die sneeuw op het noordelijk halfrond en het water vloeit naar de IJszee en het Siberië van Mars. Nabij de grenslijn des sneeuws ziet men grauwe waterachtige streken. Gedurende dien tijd stapelt de sneeuw zich op aan den zuidpool. Hier smelt hij, wanneer de planeet een halfjaar later dien pool naar het brandpunt van licht en warmte toekeert.

De koude en de verzengde luchtstreken zijn er naar evenredigheid iets uitgestrekter dan op aarde; de gematigde luchtstreek is er meer beperkt.

De groote Oceaan en de binnenzeeën zijn 'zeegroen' gelijk de zeeën op aarde. De vastelanden zijn niet groen of vaal blauw gelijk op aarde, maar r o o d. Van daar de kleur van Mars en ongetwijfeld ook haar heldennaam. Die kleur is niet anders geweest van de oudste tijden der menschheid af. De Indianen noemen haar eene 'kool vuur', en de Grieken meenden dat zij in 'gloeienden' toestand verkeerde. Misschien is de dampkring om dien bol rood in plaats van blauw. Toch schijnt dat ook weer niet het geval te zijn, want dan moest de roode kleur aan den omtrek sterker wezen dan in het middelpunt, omdat de gezichtsstraal door eene grootere luchtlaag gaat, wanneer zij den dampkring schuins treft, dan wanneer zij op het middelpunt der zichtbare oppervlakte gericht wordt. Bovendien bedekt de dampkring zoowel de zeeën als het vasteland. Misschien is het de kleur der velden, der planten. In dat geval moest zij eene grauwe kleur vertoonen, wanneer de bladeren afvallen, altijd wanneer de bladeren daar vallen gelijk bij ons.

Omdat de bosschen, de weiden, de planten op aarde groen zijn, is dat nog geene reden, waarom zij ook elders groen zouden zijn. Het is zeer wel mogelijk, dat op die werelden de sinaasappelen blauw, de leliën paars en de rozen zwart zijn. Er is niets, waardoor het bewijs wordt geleverd, dat de wereld daar op dezelfde wijze gevormd moet zijn als hier. Wij merken zulk een verbazend verschil op tusschen de bewoners van Australië en de Europeanen, hoe groot moet dan wel de afstand zijn tusschen de natuur op Mars en die op aarde?

Op Mars wegen de lichamen tweemaal zoo min als op aarde. Iemand die hier 60 kilogram weegt, zou op die wereld niet meer dan 30 wegen. De zon schijnt, op Mars gezien, de helft kleiner dan hier; maar hare schijnbare grootte ondergaat groote veranderingen in den loop van het jaar. Er zijn perioden, waarin hare grootte drie vierden is van hetgeen zij bij ons schijnt, maar ook andere, waarin zij slechts 43 honderdsten daarvan bedraagt.

Als wij een oogenblik veronderstellen dat er bewoners zijn op Mars, dan ontvangen deze tweemaal zoo weinig licht en warmte van de zon als wij; maar wat dit laatste punt betreft, kunnen wij de juiste graad van hun thermometer niet bepalen, aangezien de samenstelling van den dampkring daarop een aanzienlijken invloed heeft. Zeker is het echter, dat de algemeene warmte, die Mars ontvangt, in den loop van het jaar afwisselt in de verhouding van zeven tot vijf.

De aarde, die wij bewonen, is eene ster voor de veronderstelde bewoners van Mars. Als de werking van den menschelijken geest daar dezelfde is als bij ons, is het waarschijnlijk dat zij onzen bol, 'Venus' noemen, aangezien, gelijk voor ons Venus, de aarde voor hen morgenen avondster is. Zoo zijn wij, zonder het te vermoeden, een hemelbol, een paradijs wellicht voor de bewoners van Mars.

Zij aanbidden ons wellicht, gelijk wij haar hebben aangebeden; sommige volken doen het nog, als het symbool van kracht en moed. Het zou een merkwaardig schouwspel wezen twee werelden voor elkaar te zien knielen, elkaar aanbiddend door de ruimte heen.

Met een goeden tooneelkijker, als zij dien hebben uitgevonden, kan men daar de schijngestalten van de Aarde zien, gelijk wij ze van de Maan en van Venus aanschouwen.

Wij hadden niet vermoed, dat de wandelaars op Mars, terwijl zij 's avonds onze zilverblanke planeet aanschouwen, zich die konden voorstellen als zoo schoon en zoo begeerlijk, en zij zich zullen afvragen of die aarde bewoond is en door welke wezens, waarmede die hun leven doorbrengen, enz. In hunne eerbiedige bewondering zullen zij niet vermoeden, dat op dien hemelbol de volkeren elkaar van tijd tot tijd trachten te vernielen en te vernietigen; zoo eenige hemelbode hun onze barbaarschheid ontdekte, zouden wij waarschijnlijk aanmerkelijk in hunne achting dalen.

Op de eerste planeet, die na Mars volgt, op Jupiter, heeft men de kleine ster, die wij bewonen, reeds geheel uit het gezicht verloren, en om ze waar te nemen met instrumenten of met oogen die beter zijn dan de onze, moet men nauwkeurig in den omtrek van de zon zoeken, vijf minuten vóór zij opgaat, in sommige tijdperken, of vijf minuten vóór zij ondergaat in andere. Wij waren zoo nieuwsgierig dat wij het eens hebben uitgerekend. Voor de bewoners van Jupiter baden wij ons voortdurend in het zonlicht; zij zullen wel meenen dat er hier keur van gezengde hersenen is.

Voor de bewoners van Saturnus, de planeet, die op Jupiter volgt, is het zoo moeilijk van het bestaan onzer kleine wereld iets te weten, dat het bijna zeker is, dat zij haar niet kennen. Wij zijn voor hen slechts een zwart stipje, dat zij voorbij de zon zien gaan, die haar honderdmaal zoo klein toeschijnt als ons. Het bestaan van onze aarde is dus slechts aan enkele werelden bekend: het meerendeel kent ze volstrekt niet. Wij zijn dus niet zoo gewichtig als wij vroeger meenden.

Nog voor weinige eeuwen meende men dat al die sterren behoorden tot het stelsel der aarde en dat zij eene belangrijke rol speelden in het bestuur van ons lot. De gerechtelijke sterrenwichelarij, de kunst van het horoscoop-trekken, de tooverij spreidden hunnen sluier uit over de maatschappij. Mars had het vermogen den krijgsmansgeest uit te storten op het hoofd van een kind, dat onder zijn teeken geboren was. De invloed, dien men aan de planeten toeschreef, was ontzaglijk groot. ‘Mars bevindt zich in den vijfden hemel,’ leest men in de Géomancie abrégée (1574), Waarzeggerij uit de plaatsing van sommige stipjes op den grond. ‘Degenen, die onder die planeet geboren worden, zijn steeds onoverwinlijk, halsstarrig, twistziek, vermetel, heftig, gulzig, dobbelziek, sterk, heerschzuchtig, onkuisch, enz. Ook verteren zij gemakkelijk eene groote hoeveelheid vleesch; hunne oogen zijn met bloed gevuld en hun haar is rood. Onder Jupiter worden de schoone menschen geboren, de prelaten en de vorsten.’

Gerardus van Cremona zegt in zijne ‘Géomancie astronomique’ (r 689): ‘Mars vormt de krijgslieden, de brandstichters, de moordenaars, de geneesheeren, de barbiers, de slagers, de goudsmeden, de koks en al degenen die met vuur omgaan.’

‘Mars’ zegt een ander sterrenwichelaar, Agrippa (Philosophie occulte, 1727), ‘beheerscht de plaatsen waar bloed vloeit en vuren worden gestookt, als ovens, slachterijen, galgen, de slagvelden en het schavot.’

De conjunctie van Mars en Saturnus veroorzaakt, volgens ‘Le sieur de Salerne in zijne Nomancie des anciens’, het valsche munten, het maken van krijgsgevangenen, het vellen van onrechtvaardige vonnissen. De conjunctie van de

Maan met Mars is niet nadeelig voor lieden van vermogen, maar bezorgt andere ongelukken, sabelhouwen en zwakheid van geest; zij doet de menschen op verraderlijke wijze vermoorden, enz.'

Wij zullen maar niet voortgaan. Als wij onze nieuwsgierigheid voldeden en de middeleeuwen wilden doorbladeren, zou er geen einde aan komen. Wij wilden ten slotte slechts een blik werpen op de zonderlinge invloeden, die men aan de onschuldige planeten toeschreef. Het is wel gemakkelijk op die wijze vele misdaden te verklaren en te verontschuldigen.

Terwijl wij zoo met het oog der ervaring de heerlijkheid der oneindige schepping aanschouwen en den rang leeren kennen, dien de aarde in het wereldstelsel inneemt, gevoelen wij eene diepe droefheid bij de gedachte aan de afdwalingen en de hartstochten der menschen, en eene groote vreugde bij het denkbeeld, dat de wetenschap thans haren onuitwischbaren stempel der menschheid op het voorhoofd drukt.

Onschuldig veroordeeld.
Eene geschiedenis uit de Vereenigde Staten.

Op Kerstdag van het jaar 1700 en eene kleine breuk, dus nog lang voor den tijd, dat de Staten hunne onafhankelijkheid van Engeland hadden bevochten, was op het oude Newton-House een klein gezelschap bijeen gekomen, om het Kerstfeest te vieren, daar voornamelijk in die streek dit feest met buitengewonen luister werd herdacht.

Het huis stond aan den oever der rivier, ongeveer drie mijlen van New-Castle, en werd in die dagen als het grootste en prachtigste gebouw van de geheele buurtschap beschouwd.

Een uitgestrekt grasveld, in den Zomer met schitterende bloemen bedekt, reikte van het gebouw tot aan de rivier, en was geheel door heggen ingesloten.

Thans was het gras met sneeuw bedekt, en de heggen bruin en dor; de oude, hooge boomen, van hunne bladeren beroofd, kraakten en zuchtten als zij door den wind werden bewogen; hunne takken schoven ratelend over elkander, als zochten zij troost bij elkaar in hunne verlatenheid.

Binnenshuis was het daarentegen zoo aangenaam en prettig, als slechts vroolijkheid en vriendschap het maken konden.

De oude majoor Newton, de heer en meester van al die uitgebreide bezittingen, was een van die landedellieden, die uit hun vaderland al de gewoonten, zeden en gebruiken en vooral gastvrijheid hadden medegebracht, welke aan de wel opgevoede Engelsche edellieden van dien tijd eigen waren.

Dat hij een hartstochtelijk vossenjager was, getuigde het groot aantal staarten, dat in zijne eetzaal hing, en dat hij het leven van de aangenaamste zijde beschouwde, en zich het goede dezer aarde wel liet smaken, bewees het aantal karaffen op het groote buffet, alwaar van de komende, de blijvende en de gaande gasten werd verwacht het voorbeeld van den gastheer te volgen, door zich niet onbetuigd te laten.

Zijne tafel was altijd van het noodige, ja overtollige goed voorzien, en met hem aan te zitten, was een der plichten, maar tevens een der grootste genoegens van den dag.

Edelman door opvoeding en overtuiging, gaven nochtans dikwerf zijne handelingen het bewijs, dat hij een kind van de ruwheid van zijn tijd was; hij kon vreeselijk bulderen, was driftig en geraakte somtijds in de heftigste woede.

Zijne veertig slaven werden, zoo lang zij gehoorzaam en nederig waren, over het algemeen goed behandeld, maar het minste verzet of de geringste nalatigheid deed de gruwelijkste verwenschingen op hun hoofd neerkomen, terwijl hun meester de wreedste straffen als noodzakelijk voor het gezag beschouwde.

De majoor was niet in zijn humeur, hij had niet van harte deelgenomen aan de vroolijkheid van het gezelschap, dat ondanks de norschheid van den gastheer het huis deed weergalmen van de vreugde en blijdschap, aan het Kerstfeest eigen.

Het diner was geëindigd, het tafellaken afgenomen, en de dames hadden zich in het salon teruggetrokken. Wijn, appelwijn, whisky en nog een anderhalf dozijn verschillende dranken werden aangericht, en nu begon de ma-

joor met zijne mannelijke gasten het ernstigste werk van den geheelen maaltijd.

Aan het hoofd der tafel zat de majoor; Dr. Ricketts, een vroolijk jonggezel van even in de vijftig, die de beoefening der medische wetenschap verwaarloosde, om des te beter gebruik van zijn aanzienlijk vermogen te kunnen maken, door naar zijn genoegen te leven, zat voor aan het benedeneinde der tafel; aan beide zijden zaten een twaalftal personen, bewoners der naburige huizen, en onder hen Tom Willitts van de dichtstbijgelegen boerderij en Dick Newton, de zoon van den majoor.

IN DE MOSKEE.

Het gesprek begon allengs te verflauwen. De majoor was nog norscher dan hij den geheelen dag was geweest en Dick scheen volkomen met zijn vader overeen te stemmen. Tom Willitts werd ongeduldig, dat men zoo lang tafelde; hij verlangde naai het salon te mogen gaan, waar hij reeds in gedachte bij zijne verloofde was, Mary Engle, de schoone gouvernante van des majoors kinderen. Ten laatste begonnen de gasten zich gedrukt te gevoelen door de weinige spraakzaamheid van den majoor, en ware doctor Ricketts er niet geweest, men had zich bepaald verveeld. De doctor

was echter zeer spraakzaam en levendig en geheel ongevoelig voor het stilzwijgen zijner tafelgenooten. Hij had een bepaald zwak om de meest onhoudbare stellingen op alle mogelijke wijzen te verdedigen, zonder op iets anders te letten dan op het vullen van zijn glas, nu eens uit eene karaf, dan weder uit de punch-bowl.

In de hoop zijn gastheer uit zijne schijnbare moedeloosheid op te wekken, riep hij ten laatste: ‘En laat de majoor eens een liedje zingen! Wel, Newton, zing voor ons: “Tally ho”!’

‘Vandaag kan ik niet zingen,’ zeide de majoor, ‘ik ben geheel ter neer geslagen. Ik heb een ongeluk gehad, en ik....’

‘Wel, wat is er gebeurd?’ vroegen allen.

‘Wat er gebeurd is!’ riep de majoor met een vloek. ‘Ik heb mijne prachtige, oude diamanten borstspeld verloren, een juweel, mijne heeren, door George II aan mijn vader geschonken; een juweel, waaraan ik de hoogste waarde hechtte. Het was eene belooning, die mijn vader ontving voor eene dappere en edele daad in den slag van Dettingen, en de werkelijke waarde was onbeduidend in vergelijking met de waarde, die het voor mij had als een onwraakbaar bewijs van den moed mijns vaders’

‘Hoe hebt ge haar verloren?’ vroeg de doctor.

‘Toen ik van morgen bij mijne schrijft fel kwam, bemerkte ik, dat het slot was opengestoken, van de binnenste lade de sluiting verbroken en het juweel uit het doosje genomen.’

‘Wie kan dat gedaan hebben?’

‘Ik kan er niemand van verdenken.’ hernam de majoor; ‘ik geloof niet, dat een van die zwarte rakkers zoo iets heeft durven doen. Overal heb ik het gezocht, maar te vergeefs, mijnheeren, te vergeefs; het is voor goed verloren. Krijg ik den booswicht ooit te pakken, dan zal ik hem levendig laten villen, waarachtig, ik zal het doen, onverschillig wie het is, al zou het Dick zijn,’ en de oude man dronk in één teug een grooten beker port uit, alsof hij zijn verdriet wilde verdrinken.

‘Mijne meeningen omtrent zulke misdaden,’ zeide de doctor, ‘is, dat de persoon, die ze begaat, altijd min of meer krankzinnig moet zijn.’

‘Krankzinnig!’ riep de majoor woest. ‘Als ik den man te pakken krijg, die het deed, teeken ik hem voor zijn leven!’

‘Wij zijn allen op onze beurt wel eens dwaas, als wij boos, verliefd, in grooten nood of hartstochtelijk zijn,’ zeide de doctor. ‘Buitengewone domheid, door het niet ontwikkelen van iemands geestelijke hoedanigheden, is eene soort van waanzin; evenzeer is het begrip van zedelijkheid bedorven bij hem, die in zijne jeugd wordt opgevoed in eene omgeving van misdaad en ellende. Mijne stelling is, dat de straf meer moet bijdragen tot ontwikkeling van het gezond verstand, dan slechts wraak te beoogen.’

‘En mijne stelling is, dat ieder vagebond, die de wetten schendt, gegeeseld en gevangen gezet moet worden, opdat hij het goed begrijpe, dat de samenleving geene misdaad toelaat. Vertel uwe mooie redeneeringen aan de schavuiten, die de maatschappij berooven!’ zeide de majoor opstaande en zijn stoel driftig achteruit schoppende.

De doctor zweeg, en het gezelschap ging naar het salon.

Rondom den grooten haard zaten mevrouw Newton, hare dochters, beiden nog kinderen, Mary Engle, de gouvernante, mevrouw Willitts en de vrouwen der heeren, die aan tafel gezeten waren.

Toen de heeren binnenkwamen, stonden zij op, en begroetten hen vriendelijk. Tom Willitts ging naar Mary en terwijl het overige gezelschap in een levendig gesprek was gewikkeld, nam hij zacht hare handen voerde haar, zooals hij dit gewoon was, naar eene der diepe vensterbanken der kamer. Het gelaat van Mary blonk van vreugde, terwijl zij Tom hartelijK dankte voor het fraaie geschenk, dat hij haar gisteren gezonden had.

‘Waarom draagt ge 't nu niet, Mary?’ vroeg Tom.

‘Hebt ge 't gaarne? Dan wil ik 't halen en aandoen,’ zeide Mary.

HET EINDE DER REPUBLIEK VAN VENETIË. NAAR DE SCHILDERIJ VAN JACOVACCI.

Mary Engle was de dochter eener weduwe, die met beperkte middelen in het dorp woonde. Zeer ontwikkeld en welopgevoed, had zij besloten hare moeder niet langer tot last te zijn, maar zelve in haar onderhoud te voorzien. Tong, schoon en van fatsoenlijke familie, was zij eene groote aanwinst voor het huishouden van den majoor en werd zij door iedereen bemind, ofschoon de heer des huizes toch nooit

goed kon vergeten, dat zij zijne ondergeschikte was en loon trok, en beschouwde hij het als eene gunst, dat hij eene zoo groote vertrouwelijkheid tusschen haar en zijne familie toestond. Evenwel behandelde hij haar zoo vriendelijk als iedereen eene aardige vrouw doet. Zij toch was een meisje, dat aan ieder man op 't eerste gezicht moest bevallen. Nog vóór zij eene maand in zijns vaders huis was geweest, beminde Dick Newton haar reeds vurig. Zij had echter meer genegenheid voor Tom Willitts, een getrouw bezoeker van Newton-House en de knapste jongen van den geheelen omtrek. Voordat Dick echter tijd had gehad zich te verklaren, was de prijs reeds door Tom gewonnen. Drie maanden voor het Kerstfeest was Tom met Mary geëngageerd en in het voorjaar zouden zij trouwen.

Op Kerstavond zou men op Newton-House eene tooneelvoorstelling geven, waarin de jongelieden zouden medespelen.

Aan het einde der lange zaal was een tijdelijk tooneel opgeslagen, en reeds vroeg in den avond waren er stoelen om heen gezet, waar de gasten, onder vroolijk gekout en gelach plaats namen, totdat de schel het teeken gaf, dat de voorstelling zou beginnen. 't Was een klein tooneelstukje, van middelmatige waarde, en Mary Engle moest het eerst optreden.

Lachend huppelde zij naar binnen, en begon met zooveel levendigheid en geest te spreken, dat het veel voor het welslagen der voorstelling beloofde. Op hare borst droeg zij eene diamanten speld, die in den glans der voetlichten blonk en schitterde.

Door de aanwezige heeren werd een kreet van verbazing geuit, die Mary plotseling deed verstommen en een onderzoekenden blik om zich heen werpen. Majoor Newton ontdekte de speld en met een vloek op de lippen sprong hij op het tooneel.

'Waar hebt gij dat vandaan?' vroeg hij driftig, naar den diamant wijzende, terwijl zijne hand vreeselijk beefde.

Het was doodstil in de kamer, toen Mary bleek en kalm antwoordde: 'Wat vraagt gij, mijnheer?'

'Waar hebt ge dat vandaan? vraag ik, het is mij ontstolen, en gij zijt de diefegge!'

Op hetzelfde oogenblik rukte zij de speld van hare borst en wierp haar op den grond.

De majoor sprong er op toe en nam haar op.

Mary bedekte haar gelaat met hare handen, en de roode kleur harer wangen scheen door hare vingers heen.

'Waar hebt ge de speld vandaan?' vroeg de majoor nogmaals.

'Ik kan het u niet zeggen, mijnheer,' antwoordde zij, met geweld de handen van voor haar gelaat nemende en samenvouwende,

'Verlaat dan oogenblikkelijk dit huis, en verlaat het voor immer!' riep de majoor, in hevigen toorn ontstoken.

Bij die laatste woorden kwam Tom Willitts juist binnen. Mary scheen te bezwijmen. Hij snelde aan hare zijde, als om haar te verdedigen. Hij begreep niets van hare ontsteltenis, maar zag den majoor aan, alsof hij hem wilde aanvliegen. Toen hij echter zijn arm om Mary wilde slaan, deinsde zij van hem terug, en hem een blik vol verachting, toorn en haat toewerpende, verliet zij de kamer. De groote deur van het voorportaal driftig openwerpende, vloog zij, zonder hare fraaie lokken te bedekken, gloeiend van schaamte en wanhoop, overladen met beleedigingen, naar buiten, alleen en verlaten in de koude en duisternis van een strengen winternacht.

Nauwelijks op den weg lettende, bereikte zij den oever der rivier, en het harde zandpad volgende, liep zij voort.

De vloed naderde met kleine golfjes, die hare voeten bespatten, het zwakke ijs aan den kant werd er door losgerukt en zuchtte alsof het hare schande wilde voortvertellen. De wind ruischte door het rietgras op het duin en deed stemmen hooren, die haar schenen te bespotten.

De sterren, die haar op den droeven weg voorlichtten, tintelden en flikkerden in den kouden nacht, met eene beteekenis, die zij er vroeger nooit in had gevonden. De lichten in de verte op de rivier en in de op een afstand gelegen stad dansten op en neder in de duisternis, als om haar uit te noodigen tot hen te komen, zich te vernietigen. Hare gedachten waren verward. Op het eerste oogenblik voelde zij de begeerte in zich opkomen, al hare ellende in de rivier te begraven. Een sprong en al haar angst en leed zou verborgen zijn onder het rusteloos water. Doch de hoop op rechtvaardiging daagde in hare ziel, en verdwenen was de zonderlinge begeerte en lafhartigheid, om moedwillig aan haar leven een einde te maken. Zij zou naar hare woning, naar hare moeder gaan, die zij nooit had moeten verlaten. Alle gedachten aan geluk en menschenmin zou zij verbannen en zich voor immer terugtrekken uit die koude, ongevoelige wereld. Niets wilde zij meer te doen hebben met valsche vrienden en trouwelooze minnaars; zij zou zich zelf bewaren voor bedrog, verraad en onhartelijkheid en geen mensch meer vertrouwen als hare eigen moeder.

En zoo liep zij voort, langs de zandige baai, door dik en dun, door het hooge gras en het riet aan den waterkant, verward en radeloos en omringd door de gevaren der duisternis. Heure haren waren losgeraakt en fladderden in den scherpen wind, maar geen traan blonk op hare bleeke wangen; altijd maar voort door den donkeren nacht, struikelend en vallend over steenen en in galen, totdat zij, uitgeput door den langen weg, hare ellende en wanhoop, de woning van hare moeder bereikte, naar binnen ging, hare armen om den hals harer moeder sloeg en met een diepen zucht bewusteloos aan hare voeten nederviel.

***

Op Newton-House was plotseling aan alle vreugde een einde gemaakt. Toen Mary de kamer uitvloog, bleef het gezelschap een oogenblik verbaasd en ontzet haar nastaren, terwijl de majoor met zijn drift kampende en beschaamd over zijn woest gedrag, met haastigen stap de kamer op en nederliep, terwijl hij zijn gedrag bij zijne gasten trachtte te rechtvaardigen, door hun de geschiedenis van den diefstal mede te deelen.

Tom Willitts, getroffen door de wreede behandeling, die hij van Mary had ondervonden en geheel vervuld met eene rechtmatige verontwaardiging over het woeste gedrag van den majoor, viel deze dadelijk in de rede: ‘Gij zijt een lafaard en een lomperd, mijnheer; en hoe oud gij ook zijt, stel ik u toch verantwoordelijk voor uw laag gedrag tegenover dat jonge meisje.’

Vóór de majoor kon antwoorden, stormde hij de deur uit, om Mary te volgen en haar te beschermen. Te vergeefs zocht hij haar op den hoogen weg; verbitterd en tevens verwonderd, dat zij hem zoo norsch had behandeld, schreed hij door de diepe duisternis, vruchteloos naar het meisje rondziende, voor wie hij gaarne zijn leven had opgeofferd.

‘Misschien was het maar eene aardigheid,’ meende mevrouw Willitts. ‘Ik acht Mary niet in staat diefstal te plegen. Nooit zal zij er ernstig aan gedacht hebben de borstspeld te behouden.’

‘Een verduiveld aardig spelletje,’ riep de majoor, ‘om mijn lessenaar open te breken; dat zijn van die aardigheden, die iemand in de gevangenis brengen.’

‘Mijne stelling is,’ zeide de doctor, ‘dat zij of het slachtoffer is geworden van eene laffe en boosaardige grap, of dat iemand het juweel gestolen en het haar gegeven heeft, om haar ongelukkig te maken.’

‘Daar geloof ik niets van,’ zeide de majoor.

‘En toch zal het zoo moeten zijn; had zij de speld gestolen, dan had zij haar niet van avond in uwe tegenwoordigheid gedragen, dat is te dwaas om te veronderstellen. Dit veronderstellende....’

‘Loop naar den drommel met uwe veronderstellingen,’ riep de majoor, de kracht van de bewering inziende, maar boos dat hij dit zelf moest toestemmen. ‘Zij is eene diefegge, en zoo waar als ik leef, zal zij bekennen, hoe zij aan het juweel is gekomen, of zij gaat in de gevangenis.’

‘En zoo waar als ik leef,’ riep de doctor, verontwaardigd en ernstig wordende, ‘zal ik dit geheim ontdekken en dit onschuldig meisje zuiveren van deze lage en boosaardige beschuldiging.’

‘Doe het als ge kunt,’ zeide de majoor en keerde hem kwaad den rug toe.

De doctor vertrok, en weldra verspreidde zich ook het overige gezelschap, het gebeurde besprekende, en vóór den middag van den volgenden dag was het reeds wijd en zijd rondverteld.

***

Toen Mary weder tot haar zelven gekomen was en in afgebroken woorden hare ellende en ongenade vertelde, troostte heure moeder haar met de verzekering, dat zij haar nooit meer zou verlaten; en terwijl zij het ruwe gedrag van majoor Newton streng veroordeelde, zeide zij, dat hij zijn ongelijk zou inzien en haar schitterend rechtvaardigen.

‘Maar hij zal nooit tot die ontdekking komen, moeder.’

‘Waarom niet? Waar hebt gij de speld gevonden, Mary?’

‘Vraag er mij niet naar, moeder, ik kan, mag het u niet vertellen.’

‘Hebt gij haar gevonden, en uit aardigheid op uwe borst gestoken?’

‘Neen, neen,’ zeide Mary, ‘zij was mij gegeven, ik mag niet zeggen door wien, en ik dacht zeker, dat het mijn eigendom was. Het was wreed, wreed!’ en weder begonnen hare tranen te vloeien.

‘En wie was tot zulk eene lafhartige daad in staat?’ vroeg hare moeder.

‘Dat kan ik u niet vertellen, moeder.’

‘Maar, Mary, dat is verkeerd. Niet alleen in uw belang, maar ook in het mijne, moet ge den naam van den misdadiger noemen.’

‘Nooit, nooit, zeg ik het, liever sterf ik.’

‘Was het Tom Willits?’

‘Ondervraag mij niet, moeder,’ zeide Mary ernstig. ‘Wanneer de persoon, die mij bedroog, lafhartig genoeg was om mij in zulk een toestand te plaatsen, en dan koel en onverschillig getuige van mijne schande kon zijn, dan heb ik nog kracht genoeg, om ook dien last te dragen; ik heb dan nog liever mijne ellende, dan zijn geweten.’

Tom Willits klopte aan de deur.

‘Als het Tom Willitts is, moeder,’ zeide Mary, ‘zeg hem dan, dat ik hem niet wil zien; zeg hem dat hij nooit weer een voet in dit huis zet; zeg hem,’ ging zij voort, terwijl hare oogen schitterden van opgewondenheid, ‘zeg hem, dat ik hem haat als een lage, valsche ellendeling’ Zij viel op een stoel neder en barstte in tranen los.

Mevrouw Engle ontmoette Tom aan de deur. Hij trilde van vrees en angst ofschoon het hem geruststelde, dat Mary gered was. Mevrouw Engle vertelde hem, dat Mary weigerde hem te zien. Zijn angst vervulde hem weder en hij verzocht slechts een enkel woord met Mary te mogen spreken.

‘Weet gij iets van die booze geschiedenis, mijnheer Willitts?’ vroeg mevrouw Engle, door Mary's woorden vermoedende, dat Tom de misdadiger was.

‘Op mijn woord van eer, ik weet het niet. Ik hoorde wat majoor Newton zeide, en zag de borstspeld op den grond liggen; toen Mary van mij wegvloog, volgde ik haar, daar ik niet begrijpen kon, wat dit moest beduiden.’

‘Zij verdenkt u het ongeluk veroorzaakt te hebben; en zoolang gij niet bewezen hebt, dat gij het niet hebt gedaan, wil zij u niet zien; in uw belang bid ik u, de waarheid te zeggen, al gij 't kunt, of niets onbeproefd te laten den schuldige te ontdekken.’

Bedroefd en wanhopend ging Tom weg. Geen wonder, dat, als zij hem verdacht, zij hem zoo ruw had bejegend. Hoe langer hij over die zaak nadacht, hoe minder hij tot eene oplossing der moeilijkheid kon geraken.

Hij had haar een armband gezonden, dien zij beloofd had aan te doen; maar zij had het niet gedaan; het was toch niet mogelijk, dat

de armband verruild was geworden; neen, zijn eigen knecht had hem haar gebracht, en zij had hem er voor laten bedanken, en behalve dat, wie zou zoo kwaadaardig hebben kunnen zijn, een lief, jong meisje zulk eene laaghartige poets te spelen? Hij was en bleef wanhopend, en ging den volgenden morgen dr. Ricketts bezoeken.

De doctor wist evenmin raad, maar het stond vast, dat er eene valsche streek gespeeld was. Hij had besloten het raadsel op te lossen en begon met Mary een bezoek te brengen. Hij ging alleen naar Mary's woning en vond haar in een vreemden gemoedstoestand. Mevrouw Engle zat naast haar op de sopha en weende bitter. Mary, doodsbleek, maar met toegenepen lippen, hetgeen een onwrikbaar besluit aanduidde, stond tegenover een slaafsch uitziend man, die met veel verontschuldigingen, alsof hij zich over zijn last schaamde, haar een papier voorhield en haar verzocht hem te volgen.

Het was een constabel met eene machtiging om haar gevangen te nemen.

(*Slot volgt.*)

Wetenswaardigheden.

Voorschriften voor hoestenden.

De hoest is eene geweldige, krampachtige en snelle uitademing, die met stooten en geluid plaats heeft. Hij is nooit eene ziekte, maar niets anders dan een buitengewoon verschijnsel, hetwelk door prikkeling van het slijmvlies veroorzaakt wordt, dat het strottenhoofd, de luchtpijp en de longen bekleedt. Niet alleen echter bij longtering, maar ook bij eene menigte andere ziekten in het ademhalingstoestel, ontstaat hoesten, en wel in de meeste gevallen ten voordeele des lijders, aangezien alleen door het hoesten onnutte zaken zooals slijm, etter, bloed en water, uit de luchtwegen opgeruimd worden. Niettegenstaande dus de hoest eerder iets goeds dan iets kwaads is, en niet zelden gedurende het geheele leven zonder eenig nadeel bestaat, moet toch iederen hoestende zekere voorzichtigheid aangeraden worden. De regelen, die bij hoestzieken dienen in acht genomen te worden, zijn de volgende:

Gelijkmatig warme en zuivere lucht bij dag en bij nacht. - Rustig, diep inademen en langzaam uitademen. - Rust in alle opzichten. - Zachte, voedende spijzen. - Gelijkmatige warmte des lichaams.

Hoe tijdiger en strenger deze regelen, vooral bij kinderen, in acht genomen worden, des te eerder wijkt de hoest.

Warme lucht tot inademing is de meest hoofdzakelijke geneesvoorwaarde bij alle ziekten in het ademhalingstoestel, die met hoesten gepaard gaan. Deze warme lucht moet echter gelijkmatig zoowel bij nacht in een verwarmd slaapvertrek, als bij dag ingeademd worden. Koude, ruwe lucht, vooral bij een oostewind en als de hoestende vooraf warme lucht ingeademd heeft, is de grootste vijand van zieke ademhalingswerktuigen. Kleine kinderen moeten, als zij maar even kuchen, aanstonds in de warme kamer gehouden worden (vooral in den Winter), en wel zoo lang, tot er geen spoor van kuchen meer wordt opgemerkt. Hierdoor worden de zoo gevaarlijke hoestziekten: croup, kinkhoest, longontsteking verhoed. Het loopen uit en in de kamer, uit het warme vertrek in den kouden gang, moet hoestende kinderen streng belet worden.

Zuivere lucht tot inademing is eveneens bij alle hoestgebreken volstrekt onontbeerlijk. Vooral onderhoudt stof van allerlei aard, alsmede tabaksrook, den prikkel tot hoesten. Daarom moesten hoestenden, die in eene stoffige of met rook vervulde lucht arbeiden, gelijk molenaars, bakkers, bontwerkers, spinners, steenhouwers, slijpers, metselaars, voerlieden, cigarenmakers enz, voor mond en neus een dunnen zijden doek dragen. Dat het inademen van prikkelende gassoorten, van zoogenaamde zure en scherpe dampen bij hoest angstvallig vermeden moet worden, spreekt wel van zelf. Wat het rooken van tabak betreft, dit is, vooral in de open lucht, niet zoo schadelijk als het ademhalen in eene met tabaksrook bezwangerde lucht.

De inademing der warme, zuivere lucht moet steeds bedaard en behoorlijk diep geschieden. Al wat de ademhaling zeer versnelt, zoo als hevige gemoedsaandoeningen en snelle lichaamsbewegingen, opwekkende hartstochten en genietingen, of wat de behoorlijke uitzetting der longen belemmert, b.v. knellende kleedingstukken, moet vermeden worden. Daarentegen moet ieder hoestende zijne borst langzaam, maar zeer sterk uitzetten en vernauwen, derhalve rustig en diep inademen; alsmede langzaam en met kracht uitademen.

Rust in alle opzichten, en wel wat het lichaam, den geest en de gemoedsaandoeningen betreft, moet daarom den hoestlijder dringend aanbevolen worden, omdat de aandrang van bloed naar het ademhalingstoestel, de eene of andere aandoening veroorzaakt en de hoestziekte zeer licht verergeren kan. Daarom moet men alles vermijden, wat sterke hartklopping, versnelde ademhaling, hitte en onrust verwekt. Vooral moet men oppassen, dat hoestende kinderen niet wild spelen en zich verhitten.

De spijs zij wel voedend, maar zacht en niet prikkelend. Alle verhittende, de zenuwen prikkelende specerijen en dranken, gelijk koffij en thee en sterke dranken van allerlei aard, kunnen schaden, vooral wanneer zij hartkloppingen en sneller ademhaling veroorzaken. Het voornaamste voedsel voor hoestenden zij melk en vleeschnat; overigens behoeft men bij eene goede spijsvertering geen streng dieet te houden. Sommigen vreezen onnoodig voor vette, zure en zoute spijzen. Zelfs wanneer een hoestlijder werkelijk aan longknobbels lijdt, zijn vet en zout juist goed voor hem.

Het geheele lichaam matig warm te houden, zoodat geen deel des lichaams, vooral niet de voeten, de rug en de okselholten, koude kan vatten: dit is nuttig voor iederen hoestlijder. Daarom kan niet genoeg op warme voeten gelet worden.

Ook is het zeer nuttig, een lijfje van dun flanel of zijde op het bloote lichaam te dragen. Bij kinderen is het volstrekt noodig, de voeten, den rug en den buik warm te houden.

Volgt de stem des harten.
Novelle.
(*Vervolg.*)

'Dat is wel waar,' hernam Flora kalm, 'maar mijnheer v. Bergen hoopt in zijn nieuw beroep een voldoend bestaan te vinden en de plichten jegens zijne familie beter en gemakkelijker te kunnen vervullen.'

'Och ja, wat hoopt, gelooft en zegt men al niet, als men verliefd is. Men bedriegt zich zelven en anderen in zijne gevoelens, en laat zich door zijn hartstocht tot beloften en handelingen verleiden, waarover men later diep berouw gevoelt en die men gaarne ongedaan zou maken.'

‘Dat kan ik onmogelijk van mijnheer v. Bergen gelooven, daar ik een te hoogen dunk van zijn karakter en eergevoel heb. Ook had hij, zooals hij mij zegt, het besluit om zijn ontslag te nemen en eene andere loopbaan te kiezen, reeds lang genomen, voor wij met elkaar in kennis kwamen, al wil ik ook niet loochenen, dat ik het daarmee eens was en hem aanried eene betrekking te zoeken bij het mijnwezen.’

‘Mijn hemel!’ riep de majoorsweduwe verontwaardigd uit. ‘Hoe kont gij dat doen en hem zulk een noodlottigen raad geven! Ge schijnt niet te weten, wat een officier, een v. Bergen aan zichzelven, aan zijne familie en aan zijn stand verplicht is. Mijn zoon kan en mag geen gewoon handwerk uitoefenen en een mijnwerker worden, evenmin als het hem geoorloofd is een meisje te huwen, dat zonder vermogen is en eene ondergeschikte betrekking bekleedt, als hij ten minste niet met de maatschappij breken, met één woord zich onmogelijk maken wil.’

Bij deze woorden, die kwetsend waren meer door den trotschen toon, waarop zij gezegd werden, dan door hunne beteekenis, voer de gezelschapsjuffrouw eene huivering door de leden. Reeds wilde Flora een scherp antwoord geven, toen zij aan Koert dacht en aan zijn verzoek, om de vooroordeelen zijner moeder te ontzien, en om zijnentwil bedwong zij den opkomenden toorn.

‘Vergeef me, mevrouw,’ zeide zij met lichten spot, ‘dat ik het waagde uw zoon een beroep aan te raden, dat hoogst achtbare mannen, zooals de vader van mejuffrouw Richter, uitoefenden; mannen, die door vlijt en geestkracht iets groots tot stand brengen, duizenden arbeiders werk geven en onderhouden, die den bloei van geheele provincies bevorderen en zich er in verheugen dat de gansche wereld hen waardeert. Daarenboven kon ik niet weten, dat het een adellijk persoon, een officier niet geoorloofd is, zich door arbeid te onderscheiden en uit liefde een arm meisje te huwen, hetgeen de trots en vreugde van ieder anderen man is.’

‘Wij moeten vaak,’ hernam de majoorsweduwe verlegen, ‘onzen stand menig offer brengen. Een edelman moet zich edel gedragen!’

‘Eene prachtige uitdrukking,’ hernam Flora ernstig, ‘als ze maar altijd goed begrepen en gevolgd werd. Overeenkomstig zijne spreuk moet de adel zich aan de spits der edelen stellen; hen voorgaan in den strijd voor het goede en schoone tegen het slechte en lage, de vaan der eer hoog houden te allen tijde en de wereld een schitterend voorbeeld geven van opoffering, onbaatzuchtigheid en trouw. Dan zouden wij allen zonder afgunst de verdienste van den adel erkennen, met vreugde hem volgen en in de vervulling onzer heiligste plichten met hem hand aan hand gaan.’

Met klimmende verbazing, bijna met bewondering, keek de majoorsweduwe de anders zoo bedeesde gezelschapsjuffrouw aan, van wie zij zulk eene taal niet verwacht had. Tegen wil en dank moest zij met de gedachten en inzichten van Flora instemmen en zichzelve bekennen, dat Koert geene schoonere, verstandigere en edelere vrouw, zijzelve zich geene betere en beminnenswaardiger schoondochter wenschen kon, als de geldkwestie en de verleiding der millioenen niet bestaan hadden. En al kon zij nu ook nog niet besluiten van hare plannen af te zien en hare toestemming tot de verlangde verbintenis te geven, zoo was er toch in hare houding tegenover Flora eene verandering merkbaar, daar zij haren vroegeren trotschen toon liet varen en zich er nu toe bepaalde, zoo zacht en bescheiden mogelijk op de oorzaken harer weigering terug te komen.

Eveneens hield Flora zich verplicht, de zwakheden en vooroordeelen der adellijke trotsche dame te ontzien en haar den haar toekomenden eerbied te bewijzen, zoodat het ernstige onderhoud tegen alle verwachting vreedzaam afliep en er in plaats van eene onherstelbare verwijdering eene vriendschappelijke toenadering ontstond.

Wat echter Flora meer dan alles geruststelde en verblijdde, was dat zij de bevestiging van haar geluk uit den mond der moeder moest hooren, die haar, voorzeker buiten haar wil, verried, dat Koert gereed was haar de grootste offers te brengen. Daarom droeg haar onderhoud er het zijne toe bij, om de geliefden voor altijd onafscheidelijk aan elkander te verbinden. Voortaan maakten zij van elke gunstige gelegenheid gebruik om elkander te zien en te spreken, zoodat hunne verhouding niet langer verborgen kon blijven, hoewel noch de tante noch de nicht er notitie van schenen te nemen.

Daarentegen merkte graaf Randau bij zijne herhaalde bezoeken met des te grootere voldoening deze liefde tusschen Koert en de gezelschapsjuffrouw op

‘Had Bergen,’ zeide hij in zichzelven lachend, ‘niet voor zoo dom gehouden, zich aan een arm meisje te verslingeren. Is waarschijnlijk bij mejuffrouw Richter niet meegevallen en troost zich nu met de gezelschapsjuffrouw. Kan mij slechts aangenaam zijn, moet mij echter in acht nemen, dat vriend Rohr niets bemerkt,

Heeft er gelukkig niet het minste vermoeden van, hoe de zaak loopt. Twijfel niet of ik zal hem voor zijn en slagen, daar de kansen voor mij zoo goed staan als ik maar wenschen kan.'

De knappe Bodo vergiste zich echter, daar ook de slimme gezantschapssecretaris oppaste en dezelfde ontdekking gedaan had. Zonder er met elkander over te spreken, spanden zich beiden opnieuw in, elkander de overwinning te betwisten, nadat zich de gevaarlijke mededinger teruggetrokken had. Zoo vaak Bodo zich met den onmisbaren ruiker bij de dame liet aandienen, even vaak verscheen gelijktijdig de hem als zijne schaduw vervolgende diplomaat, met een zoo mogelijk nog schooneren ruiker.

Evenmin lieten beiden het aan die gewone opmerkzaamheden en huldebewijzen ontbreken, waardoor zij het hart der jonge dame hoopten te veroveren. Haar ter eere regelde de graaf eene partij in het bosch, een waar tooverfeest, waarbij zijne nicht, mevrouw v. Reibnitz de honneurs waarnam, en hij alles wat in zijn vermogen was aanwendde om zich bij haar aangenaam te maken. Spoedig daarna had de gezantschapssecretaris in eenen voor dit doel gehuurden en rijk versierden boot een watertochtje in gereedheid gebracht naar een naburig eiland, waar hij zijne gasten een diner aanbood, dat de bewondering van het geheele gezelschap opwekte en verscheidene dagen het onderwerp der gesprekken was.

Natuurlijk moest voor zulk eene gevierde jonge dame de keuze tusschen de twee evenzeer beminnenswaardige medeminnaars moeilijk vallen, zoodat zij niet zoo spoedig noch voor den een noch voor den ander beslissen kon en steeds aarzelde, wien zij den voorrang geven en met hare hand gelukkig maken zou.

Wel is waar waren er oogenblikken, waarin Bodo gelooven mocht de bevoorrechte te zijn en de overwinning te zullen behalen, maar reeds in het volgende oogenblik kon de gezantschapssecretaris met hetzelfde recht zich voor den gelukkige houden en ter nauwernood aan een gelukkigen uitslag twijfelen, daar de dame met wezenlijk bewonderenswaardige onpartijdigheid hare gunst tusschen de twee heeren verdeelde.

Daarbij verstond de jonge dame de kunst den aandrang harer minnaars te weerstaan en met groote scherpzinnigheid en behendigheid elk aanzoek te ontwijken, zonder hare aanbidders te kwetsen of hun alle uitzicht te benemen.

Zoo verliep dag aan dag, zonder degewenschte beslissing te brengen, die niet alleen door de belanghebbenden, maar ook door het geheele badgezelschap met spanning verwacht werd, even als bij een wedren de toeschouwers levendig belangstellen in den uitslag van den strijd en voor den een of den ander ernstig partij trekken.

DE VALKENBURGER GROEVEN. - De gelagzaal 'Buitenzorg,' naar de teekening van A. ten Berge.

'Nu, hoe staat het, Bodo?' vraagde mijnheer v. Reibnitz aan den graaf. 'Mag men u gelukwenschen?'

'Ben nog niet zoover,' antwoordde deze verlegen.

'Ik begrijp niet, dat die geschiedenis zoo lang duurt.'

'De drommel weet, waaraan het ligt,' hernam Bodo verdrietig. 'Schiet niet op, hoewel dame hoogst beminnenswaardig, oude tante verrukkend en alles in de beste orde is.'

'Dan zou ik me niet langer bezinnen en mijn aanzoek doen. Ge zijt toch niet bang voor een meisje? Ge moet maar flink toetasten en u niet laten afschrikken.'

'Gaat niet zoo gemakkelijk, als ge denkt. Ontsnapt als een gladde paling, als men meent haar reeds vast te houden.'

'Zoo? Ten slotte houdt ze u nog voor den gek en huwt een ander. Ik vertrouw den vrede niet, en denk, dat Rohr u nog eene poets zal spelen, als ge u niet haast. In uwe plaats zou ik geene minuut verliezen, en liever vandaag dan morgen de dame ten huwelijk vragen, vóór de sluwe diplomaat u het goudvischje voor den neus wegkaapt.'

'Ge hebt gelijk, neef! Wil ook niet langer wachten; als oude Blücher er op losgaan en met geweld den slag winnen.'

In dit stoute plan werd de graaf nog versterkt, toen de bescheiden dokter aan de table-d'hôte hem afzonderlijk nam en hem onder het zegel van de strengste stilzwijgendheid het op handen zijnde vertrek der Opper-Silezische dames met zulk een geheimzinnig gelaat en zulk een fijn lachje meedeelde, alsof hij van hen den last ontvangen had, deze gewichtige tijding alleen aan Bodo toe te vertrouwen.

Doch ook aan den gezantschapssecretaris en aan nog verscheidene heeren, wien het belang inboezemde, verhaalde de gedienstige baddokter hetzelfde nieuws, zoodat al heel spoedig het geheele gezelschap er mede bekend was.

Zooals te begrijpen is, verwekte deze tijding groot opzien, en deed de spanning en het ongeduld verbazend toenemen. Aller oogen waren op de bekende medeminnaars gevestigd, die zooveel mogelijk hunne opgewondenheid zochten te verbergen. Daar zij echter geen oogenblik meer te verliezen hadden, haastten beiden zich om onder

verschillende voorwendsels zonder opzien te verwekken de zaal te verlaten, terwijl de een den ander zocht te misleiden en de eerste hoopte te zijn.

Beiden kwamen bijna gelijktijdig aan het visschershuis en werden door de rijke dame, wie zij om een kort onderhoud verzochten na elkander met dezelfde onpartijdige vriendelijkheid ontvangen. Dit onderhoud duurde maar weinige oogenblikken, waarna ieder van hen, zichtbaar teneergeslagen, het huis den rug toe keerde, en zelfs tegenover zijne beste vrienden den uitslag verzweeg.

Daar echter den volgenden morgen noch de graaf, die zich van de overwinning verzekerd had gehoudnn, noch de sluwe gezantschaps-secretaris met de gewone ruikers verschenen, om van de vertrekkende dame afscheid te nemen, en ook aan de table-d'hôte met geen enkel woord van de scheiding gewaagden, zoo meende het badgezelschap gerechtigd te zijn aan te nemen, dat beiden bij de rijke erfgename een blauwtje geloopen hadden.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 51]

KEIZER FREDERIK VAN DUITSCHLAND IN ZIJNE LAATSTE LEVENSDAGEN.

[Onze gravures]

Nog eens twee keizers.

Wederom bieden wij in dit nummer de afbeelding aan van twee Duitsche keizers: een afgestorvene en zijn opvolger. Hij, wiens beeld op de eerste bladzijde van ons No. 36 prijkte als de pas ten troon verheven gebieder van het machtige Duitsche Rijk, rust thans reeds sedert eenige weken onder de dooden, terwijl zijn oudste zoon Wilhelm zich binnen drie maanden tijds achtereenvolgens tot kroonprins en tot keizer heeft zien verheffen. De geschiedenis gaat snel, waar zij gelijken tred houdt met kortstondige menschenlevens, en zoo zien wij ook in de gravures van dit nummer verleden, heden en toekomst te zamen gebracht in de beelden van den stervenden vader, van den tot man gerijpten zoon en van het kleinkind, nog in de eerste ontwikkeling der jeugd.

De stervende vader, zeiden wij, en inderdaad, hoe fier en krachtig de overleden keizer Frederik op ons tafereel zich te midden zijner officieren en staatsdienaren nog moge voordoen, wij weten dat hij toen reeds stervend was; dat eene ongeneeslijke kwaal langzaam maar zeker zijn lichaam sloopte. Zijne omgeving zelve herinnert ons aan de vreeselijke keelziekte, die hem noopte in den tuin van zijn paleis verkwikking te zoeken voor de benauwdheid, welke hem het verblijf binnen de muren van het slot ondraaglijk maakte. Wij zien hem aan den ingang der tent, waarin hij, voor zoover het weer en zijn toestand het veroorloofden, de laatste dagen zijns levens doorbracht.

Bij zacht, warm weer werd de tafel in het grasperk voor de tent op eene tapijt geplaatst, ten einde den keizer tot werktafel te dienen, en onder de schaduw van een viertal oranjeboomen, die hem aan het liefelijke Zuiden herinneren moesten, waar hij eenmaal genezing zocht, hield hij zich met de zaken van zijn veelomvattend rijksgebied bezig.

Helaas, al de zorgen, waarmee de doodelijk kranke vorst omringd werd, hebben hem niet voor zijn volk kunnen behouden. Na eene regeering van nog geen honderd dagen, heeft hij den schepter, hem door den dood uit de hand gerukt, aanzijn opvolger moeten overlaten, en thans staat de jeugdige keizer Wilhelm II aan het hoofd van het ontzaglijke rijk. In dit nummer geven wij zijn portret naast dat van zijne beminde gemalin, keizerin Augusta Victoria.

Reeds heeft de negen en twintigjarige vorst, wiens optreden niet zonder bezorgdheid werd te gemoet gezien, door zijne eerste regeeringsdaden vele bange vermoedens gelogenstraft. Werd zijn vader alom als een vredevorst begroet, ook keizer Wilhelm heeft in zijne proclamaties herhaaldelijk zijne liefde tot den vrede betuigd, en niets doet tot dusver vreezen voor die oorlogzuchtige plannen, welke hem als kroonprins werden toegeschreven. Altijd bereid, de Duitsche eenheid met het zwaard in de vuist tegen vijandige aanvallen te verdedigen, zal hij zelf den strijd niet uitlokken, beseffend dat alleen de vrede zijn volk groot en krachtig maken kan. Een gewichtige stap tot behoud en bevestiging van den vrede is voorzeker het vriendschappelijk bezoek dat de jonge monarch reeds dadelijk na zijne troonbeklimming aan den machtigen Czaar brengt; en mocht het huwelijksplan tusschen zijne zuster en den Russischen kroonprins, - naar men zegt door Bismarck ontworpen - eens verwezenlijkt worden, dan, voorwaar, mocht men de rust in Europa zoo goed als verzekerd beschouwen.

De nieuwe keizerin Augusta Victoria heeft zich reeds sedert haar huwelijk, den 26^{en} Februari 1881 gesloten, door hare beminnelijke goedhartigheid aller harten veroverd. Zij is geboren den 22^{en} October 1858 te Sommerfeld en de oudste dochter van den hertog Frederik van Sleeswijk - Holstein - Sonderburg - Augustenburg en van de hertogin Aleidis, afkomstig uit het prinselijk huis van Hohenlohe-Langenburg.

Haar vader zelf heeft aan hare opvoeding het werkzaamste deel genomen. Zij sleet hare jeugd op het kasteel Primkenau, in Silezië en reisde later geruimen tijd in Frankrijk en in Engeland. Zonder juist in den vollen zin des woords eene schoonheid te kunnen genoemd worden, heeft keizerin Augusta Victoria niettemin een edel, regelmatig en innemend gelaat, waarop een stil en zachtaardig karakter te lezen staat. Te Potsdam, waar zij aan de zijde van haren gemaal vijf zomers doorbracht, is zij bij de heele bevolking bekend. Met bevalligen eenvoud verkeerde zij er onder het publiek en ontzag zich volstrekt niet, door eene enkele hofdame vergezeld, wandelingen in den omtrek te maken of onverwacht een winkel binnen te treden om er het een of ander voor hare talrijke beschermelingen en pleegkinderen te koopen; want er is geene liefdadige vereeniging in de stad, die in de beminde prinses geene offervaardige deelneming en krachtige ondersteuning vond.

Huiselijk, hartelijk en eenvoudig van aard, is zij eene teedere gade en eene liefhebbende moeder. Zij heeft haar keizerlijken gemaal reeds vier zonen geschonken, en wie de innige liefde bespieden kon, waarmee zij op dit veelbelovend groepje neerziet, of op de trekken van den jeugdigen vorst, wanneer hij een zijner jongens op de knie laat rijden, het geluk en den trots van het vaderhart lezen mocht, zou zeker tot het besluit komen dat er in het gansche Duitsche land geen gelukkiger en rijker gezegend echtpaar te vinden is dan keizer Wilhelm en zijne gemalin.

Hun oudsten zoon, den toekomstigen keizer zien onze lezers in dit nummer afgebeeld; het portret is naar eene sprekend gelijkende photographie vervaardigd en stelt den zesjarigen knaap voor als een huzaar in miniatuur in zijn eerste soldatenpak, dat het voorspel van wie weet welke roemrijke krijgersloopbaan worden kan. Hopen wij intusschen dat die wapenpraal, welke den jongen prins zoo goed staat, zijn leven lang maar spel moge blijven.

Het huis van Andreas Hofer.

Onmiddellijk ten Noorden van het heerlijke Meran opent zich het Passeir-dal, dat den toerist echter niets bijzonders oplevert. Aan natuurschoon is het dal arm, bergbestijgingen worden van uit zijne kleine plaatsjes niet ondernomen, de weg is slecht en de herbergen zijn wat al te landelijk eenvoudig. Dat neemt nochtans niet weg dat het druk bezocht wordt. Dit groote verkeer heeft het dal alleen te danken aan de nagedachtenis van den dapperen Andreas Hofer, den held uit den Tiroolschen vrijheidsoorlog tegen Napoleons overheersching. Over dien dapperen vaderlander hebben wij bij eene vorige gelegenheid reeds gemeld, dat hij met onbezwekene trouw en onverflauwden moed jaren lang streed en Tirol tweemaal van vijanden zuiverde, doch eindelijk, voor de overmacht bezwijkende, gevangen genomen en op Napoleons eigen bevel den 20n Februari 1810 te Mantua doodgeschoten werd.

Het *Gasthaus am Sand* in het Passeir-dal, waar de edele vaderlander den 12 November 1767 geboren werd, en waarin hij, tot krachtig man ontwikkeld, jaren lang herberg hield vóór de nood hem tot het openbare leven riep, is dan ook het eigenlijke doel, dat de bezoekers van het Passeir-dal bijna uitsluitend aantrekt.

Men bereikt het dal, van Meran uit, in vier en een half uur. Boven St. Martin ligt de *Pfandlerhof*, waar Hofer in het jaar 1809 een toevlucht vond voor zijne vervolgers, en drie kwartier hooger de Alpenhut, waarin hij zich verborg en waar hij ook den 27en Januari 1810 ontdekt en gevangen genomen werd. Een half uur verder het dal in, tusschen St. Martin en St. Leonhard, verheft zich dan de *Sandhof*, Andreas Hofer's huis, zooals het op onze gravure is afgebeeld.

Het is een tamelijk groot boerenhuis in den Tiroolschen bouwtrant, dat zich van buiten door niets bijzonders onderscheidt. Het behoort thans aan den kleinzoon van Hofer, die echter niet zelf als kastelein in de herberg staat. Den bezoeker worden verschillende gedachtenissen van Hofer vertoond en ook het oude vreemdelingenboek bevat veel merkwaardigs. Naast het huis van den volksheld staat de kleine Hoferkapel, te zijner gedachtenis opgericht. Dit gebouwtje is echter op onze plaat niet zichtbaar.

De tempel van Boeroe-Boedor op Java.

Eeuwen voor de Europeanen het eerst den voet zetten op den Javaanschen bodem en in hun gevolg de nieuwere Westersche zeden daar hunnen intocht deden, bloeide in dit heerlijke land eene hoog opgevoerde, weelderige beschaving, die zich in een rijken overvloed van kunstwerken uitte. De gedenkteekenen, die ons daarvan in de meesterstukken der oud-Indische letterkunde en de bouwvallen der trotsche Boeddhistische tempels zijn overgebleven, spreken nog luide van dat groot en roemrijk verleden.

Geheel Java is als bezaaid met ruïnen van paleizen en tempels, getuigende van de macht der vorsten, die ze deden verrijzen, en van de scheppingskracht der kunstenaars, die ze met al de wonderen hunner Oostersche verbeelding versierden. Een merkwaardig kenmerk dezer monumenten uit de oud-Javaansche geschiedenis is hunne treffende overeenkomst met de oude gebouwen in Mexico en Yucatan, en de geleerde Ferguson merkt op dat die overeenkomst zoo groot en onmiskenbaar is, dat zij niet toevallig wezen kan. Men vermoedt dan ook dat de Javanen en de oorspronkelijke Amerikanen van een gemeenschappelijken oorsprong zijn.

De voornaamste dier bouwvallen is zonder tegenspraak de beroemde tempel van Boeroe-Boedor, waarvan we in dit nummer eene afbeelding geven.

In sprakelooze bewondering staart de bezoeker dit reusachtig kunstgewrocht aan, dat hem aanvankelijk door zijne indrukwekkende massa overweldigt, waarvan hij den zin en de beteekenis niet aanstonds begrijpt, maar dat te meer zijne bewondering opwekt, naarmate het geheel hem duidelijker wordt, de deelen zich scherper van elkander scheiden en de samenhang zich voor zijn begrip onthult.

De tempel van Boeroe-Boedor, die naar de meening van deskundigen tot de achtste eeuw onzer jaartelling zou opklimmen, is ongetwijfeld de schitterendste schepping van de Boeddhistische kunst op Java. Hij rust op een natuurlijken heuvel of liever is om den top van dien heuvel heengebouwd; het is dus eigenlijk geen tempel, in den zin, dien wij aan dat woord hechten; want het heele gebouw, dat de gedaante heeft van eene stompe piramide, vormt, met uitzondering alleen van den bovensten koepel, ééne massa met den heuvel zelf en heeft geene binnenruimte.

Het monument bestaat uit vijf reusachtige rondloopende galerijen of terrassen, die zich trapsgewijze boven elkander verheffen, met eene menigte nissen voor de Boeddhabeelden, terwijl de steenen wanden geheel zijn bedekt met bas-reliefs, die tot de fraaiste behooren, welke men kan zien. Zij stellen de geheele legende van

Boeddha voor. Het getal dier beeldwerken bedraagt niet minder dan zestienhonderd zes en dertig, en dat der figuren ruim vijf en twintig duizend. En de voorstellingen zijn hier niet grotesk, zooals in sommige tempels van Hindostan: neen, al die figuren leven, de compositie is doorgaans voortreffelijk, en de geheele versiering getuigt van hoog ontwikkelden kunstsmaak.

De top des heuvels maakt een groot platform uit, op hetwelk een aantal open klokvormige rotonden zijn geplaatst, die Boeddhabeelden in natuurlijke grootte bevatten. In het midden van dit bovenste terras verrijst een ruim koepelvormig gebouw, waarin een kolossale Boeddha troont. Het getal der Boeddhabeelden, in nissen en rotonden, aan het geheele gebouw aangebracht, bedraagt vijfhonderd vijf en vijftig. De basis des tempels heeft eene breedte van honderd twintig ellen; de

hoogte is omstreeks veertig ellen. Van den top van den bovensten koepel omvat de blik een onvergelijkelijk panorama van het wonderbare monument. Om een denkbeeld te geven van den reusachtigen omvang van het werk, zij hier alleen nog bijgevoegd dat al de bas-reliefs, op ééne lijn naast elkander geplaatst, eene lengte zouden beslaan van meer dan vijf kilometers.

Dat de tempel van Boeroe-Boedor een Boeddhistisch monument is, kan aan geen redelijken twijfel onderhevig zijn. Zijne vijf galerijen of terrassen, voor den omgang der processiën bestemd, beantwoorden volkomen aan de oude Boeddhistische overleveringen, en dit gevoegd bij zijne gedaante, zijne bouworde zonder binnenruimten en zijne beeldwerken, stelt zijn Boeddhistischen oorsprong buiten alle betwisting.

Onschuldig veroordeeld.
Eene geschiedenis uit de Vereenigde Staten.
(*Slot.*)

Vijf maanden moesten nog ongeveer verloopen vóór de vreeselijke tijd daar was, dat het gerechtshof zitting hield. Dr. Ricketts ondervroeg een ieder, die maar met mogelijkheid iets van de speld kon weten; het geheim er van scheen echter hoe langer zoo meer ingewikkeld te worden. De knecht van Tom bevestigde onder eede, dat hij Mary zelf den armband ter hand had gesteld in tegenwoordigheid van twee bedienden van den majoor, die ook verklaarden dat het pakje ongeschonden was, toen zij het zagen.

De vingerhoed van Mary had men onder den opengebroken lessenaar gevonden en een der meiden zag in hare kamer een Bijbel achter eenige boeken verborgen.

Deze bijkomende omstandigheden, hoe onbeduidend op zich zelven, verzwaarden het vermoeden tegen Mary, ondanks de dwaasheid der veronderstelling, dat zij het juweel gestolen had, na de wijze waarop zij het dadelijk en zoo in het oogvallend had gedragen. Mary zelf bewaarde een onverbreekbaar stilzwijgen en weigerde hardnekkig mede te deelen van wien of hoe de speld in haar bezit was gekomen. De doctor was ten einde raad en moest zijn vruchteloos onderzoek staken, slechts nog hopende op eene gunstige uitspraak van de rechtbank.

Gedurende al dien tijd bleef Mary streng in huis, verlaten door vrienden en bekenden; zij was vernederd en in minachting gebracht, daar de meeste menschen iemand voor schuldig houden, tot zijne onschuld bewezen is. Verscheidene lieden in de stad, die steeds naijverig geweest waren op hare schoonheid, haar goeden naam en de plaats, die zij bekleedde in de genegenheid van den rijken Tom Willitts, haastten zich om met een lachje te verzekeren, dat zij altijd aan dat bewonderenswaardig gedrag van Mary hadden getwijfeld, en geloofden haar bepaald schuldig.

Tom Willitts werd bijna krankzinnig door het denkbeeld, dat zij hem kon verdenken, haar in het ongeluk gestort te hebben, en door de schande, die op haar hoofd werd geladen. Met dr. Ricketts en Dick Newton, die den grootsten angst

voorwendde om de zaak te helpen oplossen, deed hij zijn best haar last te verlichten, maar zonder eenig goed gevolg.

Eindelijk brak de dag der terrechtzitting aan. De gerechtszaal was stampvol. Bekwame advocaten twistten met elkander, zooals bekwame advokaten zulks gewoon zijn te doen, maar het openbaar ministerie was er niet met hart en ziel bij. Wat het te doen had was duidelijk, de bewijzen waren overtuigend. Tot Mary's verdediging kon slechts aangevoerd worden haar goed karakter en het dragen van de speld in tegenwoordigheid van het geheele gezelschap

De rechter was genoodzaakt de jury op he misdadige van het feit opmerkzaam te maken

Na een uur van angstige hoop en vrees, bracht de voorzitter der jury haar verdict uit, dat *schuldig* luidde.

Mevrouw Engle begon hevig te snikken, Mary sloeg de voile terug van haar gelaat, dat zoo wit was als sneeuw, maar waarop zich geene enkele zenuw bewoog, terwijl de rechter het vonnis uitsprak, dat luidde:

‘De kosten van het proces, honderd dollars boete, twintig geeselslagen op den naakten rug op den eerstkomenden Zaterdag en een jaar gevangenisstraf.

Bewusteloos zonk Mary op den grond; dr. Ricketts nam haar echter dadelijk in zijne armen, en bracht haar weder tot zich zelve, waarna zij naar de gevangenis werd gebracht, om hare straf te ondergaan.

Dr. Ricketts besteeg dadelijk zijn paard en rende naar Dover. Daar hij eenigen invloed bij den gouverneur had, wilde hij van dezen gratie voor haar vragen, en dan Mary voor altijd verwijderen van de plaats, waar zij zooveel geleden had; zij zou dan haar verdriet vergeten en in rust en vrede leven.

Hij slaagde niet. De gouverneur was een rechtvaardig, maar geen gevoelig mensch. De wet was geschonden, twaalf waardige mannen van onmiskenbare trouw hadden het verklaard. Begaat het volk misdaden, dan moet het gestraft worden, de maatschappij verlangt dit en heeft er recht op. Juist in dit gevaal eischte de hoogere ontwikkeling en maatschappelijke positie van de misdadigster de strengste gerechtigheid. Wanneer hij aan Mary Engle gratie verleende, zou men recht hebben te zeggen dat de armen en onbeschermden gestraft werden, terwijl de rijken en zij, die invloed hadden, aan de gestrengheid van de wet wisten te ontsnappen. Tegenover Delaware en hare bewoners moest hij zijn plicht vervullen, en kon daarom geene gratie verleend worden.

Het was de avond vóór de voltrekking van de strafoefening. De doctor zat in zijn salon voor het brandend haardvuur, zijn hoofd rustte op zijne hand, terwijl hij met droefheid dacht aan het pijnlijke tooneel, dat hij zooeven in de gevangenis had bijgewoond; hij kwam juist van Mary. In de vochtige, enge cel der gevangenis gedroeg zij zich als eene heldin, onder al die vreeselijke beproevingen steeds het geheim bewarende, dat, de doctor gevoelde het, haar zeker hare vrijheid en goeden naam zoude teruggeven, indien het bekend was. Ook mevrouw Engle had hij daar gezien, wanhopend en angstig, bitter weenende over de schande en het ongeluk, dat hare arme dochter getroffen had, en dat morgen nog zoo veel te heviger zou worden.

Terwijl het meewarige hart van den doctor bloedde bij de gedachte aan al dat leed, en hij uit de vele gegevens te vergeefs iets trachtte te vinden dat redding kon aanbrengen, trad Dick Newton binnen.

Hij zag doodsbleek en woest uit, en hield zijne oogen naar den grond geslagen.

‘Wel, Dick, wat hebt ge?’ vroeg de doctor.

‘Dr. Ricketts, ik kom om eene beschamende bekentenis af te leggen, ik....’

‘Wat dan?’ riep de doctor ongeduldig en nieuwsgierig, toen Dick ophield.
‘Ik zal niet langer weifelen,’ zeide Dick haastig, ‘ja, ik vrees, dat het reeds te laat is. Ik heb de borstspeld gestolen!’
‘Wat?’ kreet de doctor als krankzinnig en van verontwaardiging bevende van zijn stoel springende.
‘*Ik* ben de oorzaak van al het leed. Het was *mijne* schuld dat Mary Engle beschuldigd en veroordeeld werd, en het zal *mijne* schuld zijn, als zij gestraft zal worden. O, doctor, kan niets haar redden? Ik had nooit gedacht, dat het zoo ver zou komen!’
‘Laaghartige schavuit!’ riep de doctor, niet in staat zijn toorn en zijne verontwaardiging te bedwingen; ‘waarom hebt ge dat niet vroeger gezegd? Hoe kont ge al die ellende en dat verdriet doen nederkomen op het hoofd van eene alleenstaande, onbeschermde vrouw, voor wie ieder man met vreugde zijn leven zou opgeofferd hebben? Hoe kont ge zoo eene laagheid begaan? Vertel het mij dadelijk!’
De ellendeling viel op zijne knieën en riep met eene sidderende stem:
‘Ik beminde haar en haatte Tom Willitts. Hij zond haar een armband, ik wist dat hij komen zou, ik brak mijns vaders lessenaar open en nam er de speld uit; door bedreigingen en geld haalde ik Tom's knecht over, mij een paar oogenblikken de doos te geven, vóór hij het huis binnen trad; hij deed het en ik legde er de speld in plaats van den armband in. Natuurlijk dacht zij, dat hij van Tom kwam, en zij besloot liever te sterven dan hem te verraden, ofschoon zij hem verdacht haar in het ongeluk gestort te hebben. Het was laag, gemeen en boosaardig van mij; ik hoopte echter, dat Tom het slachtoffer zou worden en niet de ongelukkige Mary; en toen het onheil gebeurd was, schaamde ik mij te bekennen dat ik alleen de schuldige was. Maar nu zult gij haar redden, niet waar, doctor? Gij redt haar en ik vlucht, ik verlaat deze streek en dood mijzelf, maar zorg in Godsnaam, dat de vreeselijke straf, die men haar wil doen ondergaan, worde voorkomen!’
De ellendige barstte in tranen los. Doctor Ricketts zag hem een oogenblik met eene mengeling van medelijden en toorn aan en zeide op bedaarder toon:
‘Dus was mijne veronderstelling toch juist. Sta op, mijnheer; gij gaat met mij naar den gouverneur, en wij zullen zien of hij ook na uwe bekentenis gratie weigeren zal.’
‘Wat! vannacht nog?’ vroeg Dick.
‘Zeker, vannacht, dadelijk, en het zal goed voor u en uw slachtoffer zijn als onze paarden ons pijlsnel naar Dover brengen, en wij nog morgenochtend vóór tien uur terug zijn.’
Vijf minuten later waren zij op weg en jaagden zij door den donkeren nacht voorwaarts; de een het hart vervuld met de zoetste hoop, vreugde en menschenliefde, de andere in de duisternis verscholen, ellendig en zich zelf beschuldigende en vervuld met de vreeselijkste voorgevoelens omtrent de toekomst.

***

Het was Zaterdag-ochtend, een koude, ruwe regenachtige meimorgen. In de stad heerschte eene kleine opschudding. Mannen slenterden voor de deuren der herbergen, waar zij hunne paarden hadden vastgebonden, babbelden over de politiek, den oogst, de prijzen van het koren, het jongste nieuws, dat de postkoets en de schoener van Philadelphia hadden medegebracht. In de gelagkamers, voor de toonbanken lazen zij de nieuwsbladen, die minstens eene maand oud waren, dronken, schreeuwden en vloekten luid, om aan hunne beweringen kracht bij te zetten.

De grootste drukte heerschte echter in een ander gedeelte der stad. In het midden van het marktplein bevond zich een stuk grasland ongeveer twintig voet in het vierkant, aan alle zijden door eene rij boomen omzoomd. In het midden stond de geeselpaal en de kaak. Dof klonk het tiende uur van den toren over het met menschen gevulde plein. Het was dezelfde klok, die de gemeente des Zondags bijeen riep om God te vereeren en Zijne genade af te smeeken. Die klok werd voor zeer verschillende doeleinden gebruikt: zij riep de geloovigen op tot het gebed en de zondaren om hunne straf te ondergaan. Bij den eersten slag trad de cipier uit de gevangenis, een man voortslepende, op wiens bleek gelaat de diepste wanhoop te lezen stond. Hij trok zijn gevangene tegen de ladder op en maakte zich gereed hem aan de kaak te boeien. Dichte groepen van jongens stonden te schreeuwen en hielden voorwerpen in hunne handen, om naar den veroordeelde te werpen. De cipier klom naar beneden. Een jongen zwaaide zijn arm en een bedorven ei vloog den ellendige, die aan de kaak stond, in het gelaat. De walgelijke inhoud vloeide langs zijne kin over de borst. Dat was het sein geweest. Dieren, doode katten, slijk, steenen, bossen gras werden naar den gevangene geworpen, totdat het schavot met die vuiligheden overdekt was. Hij gilde

van pijn, en spande zich vergeefs in, om door zijn hoofd te schudden, zich te bevrijden van het bloed, dat uit zijn gelaat stroomde en het vuil dat er aan kleefde. Het grauw jouwde hem uit, en lachte over zijne vergeefsche pogingen, schold hem met de gemeenste namen en spotte over zijn houten halskraag en manchetten, en onder al die omstanders was er geen enkel gevoelig hart, dat eenig medelijden met hem had. Een uur moest hij daar staan, de vreeselijkste martelingen verdurende. Toen de torenklok elf uur sloeg, werd hij in een beklagenswaardigen toestand bewusteloos en vreeselijk verwond van de kaak genomen. De kaak werd dien dag niet meer gebruikt.

Nu kreeg de geeselpaal eene beurt. Twee vrouwen moesten gegeeseld worden, de eene was eene blanke, de andere eene zwarte.

De zwarte moest hare straf het eerst ondergaan. Door angst en vrees vervuld werd zij uit de gevangenis gesleept. Een vuile katoenen rok slingerde om hare beenen. Een deken bedekte haren rug, die ontbloot was om de straf te ondergaan. Met ruw geweld sleurde de cipier haar naar den geeselpaal, door het joelende volk omringd, en terwijl zij vurig, ofschoon met onsamenhangende woorden om genade bad, alles belovende wat men van haar kon verlangen, sloot de beul hare opgeheven handen in deboeien, zoodat zij genoodzaakt was op hare teenen te staan, wilde zij niet de ondragelijkste pijnen lijden. Het deken werd van hare schouders gerukt, en met opengesperde oogen, die door de ontzettendste vrees wild in hunne kassen rolden, trachtte zij haar hoofd halverwege om te keeren naar de plaats waar de beul stond, gereed om het vonnis der wet te voltrekken.

KEIZER WILHELM II VAN DUITSCHLAND.

De uitvoerder der gerechtigheid bezag met welgevallen de scherpe riemen van zijn ‘kat’, wijl hij met een ongeduldig oor luisterde naar de vurige gebeden van de ongelukkige vrouw en toen de cipier zeide: ‘veertig slagen, sheriff,’ vloog de kat langzaam omhoog en met kracht nedervallende, raakten de punten van het helsche werktuig den rug van het slachtoffer; reeds met den eersten slag trad het bloed te voorschijn.

Het volk lachte en juichte. De sheriff nam de toejuiching op met al de bedaardheid van een man, die overtuigd is van het gewicht van zijne betrekking en vol vertrouwen op zijne wetenschap.

Toen de slagen spoediger en regelmatiger vielen, zwol het vel in dikke striemen op en vloeide het bloed in purpere stroomen langs den verscheurden rok, die het met nieuwe en akelige kleuren verfde. Het doordringende gegil der vrouw vervulde de lucht, en bewoog sommige harten tot medelij len.

Maar het was maar eene ‘negerin’, en ieder gevoel van menschelijkheid werd gesmoord.

Zij wrong en wentelde zich onder de vreeselijke slagen, totdat zij ten laatste uitgeput door bloedverlies en vreeselijke pijn, bewusteloos in elkaar zonk, en slechts aan de geboeide polsen bleef hangen.

Eerst wilde de sheriff met het voortzetten der straf wachten, totdat zij weder was bijgekomen, daar er echter nog maar vijf slagen overbleven, vond hij het beter zijn werk af te maken, en liet hij de nog overige slagen op den vormeloozen vleeschhoop vallen; de cipier kwam nu met eene schaar, welke de Sheriff bedaard aannam en gevoelloos een gedeelte van de ooren der vrouw afknipte. Hare handen werden ontboeid en bloedend, verminkt, bewusteloos werd zij naar de gevangenis teruggebracht. Hare door doodsangst ontlokte kreten waren tot binnen deze muren doorgedrongen, en deden de bleeke wangen van de beklagenswaardige Mary nog bleeker worden. Nog twee andere vrouwen waren in de cel, mevrouw Engle en

mevrouw Willitts. Ter wille harer dochter hield mevrouw Engle zich bedaard, maar durfde geen woord spreken. Ondanks hare tranen trachtte mevrouw Willitts Mary te troosten, terwijl zij met bevende hand haar ontkleedde, om haar de vreeselijke martelingen te laten ondergaan.

‘Eens zal de dag komen, Mary,’ sprak zij, ‘dat gij gerechtvaardigd zult worden, en de booze mannen, die u veroordeelen, zullen met bittere schaamte en vernedering hunne hoofden buigen. Houd u sterk, mijne lievelinge, houd goeden moed, misschien is het niet zoo vreeselijk. Is de avond donker en droevig, de morgen brengt geluk en licht; wie weet, hoe gelukkig wij nog eens met elkander zullen zijn.’

Sprakeloos, onbeweeglijk als een marmerbeeld stond Mary daar, terwijl zij zich van hare kleederen ontdeed en haar blank vel in het halfduister der cel schitterde.

Het was reeds hoog tijd. De zwarte vrouw was door de deur naar de nabijgelegen cel gebracht. Men hoorde gemompel van het volk op straat. Mevrouw Willitts hulde de ivoren schouders in de deken, en Mary, hare moeder naderende, nam haar in de armen en kuste haar; fluisterend zeide zij:

‘O, moeder, ik zal sterven, levend kan ik het niet doorstaan; nooit zie ik u terug!’

KEIZERIN AUGUSTA-VICTORIA VAN DUITSCH LAND.

DE TEMPEL VAN BOEROE-BOEDOR OP JAVA.

Maar geen traan perelde in haar oog. Het deken dicht om zich heen slaande, met de kalmte der wanhoop, maakte zij zich gereed, op het bevel van den ongeduldigen cipier de cel te verlaten.

Eensklaps ontstond op het plein eene groote beweging. Men vernam het geluid van paardenhoeven; daarna het geschreeuw van vele stemmen en eindelijk een oorverdoovend ‘hoera.’

Dr. Ricketts stormde naar binnen, met een papier in de hand wuivende. ‘Zij heeft vergiffenis! vergiffenis!’ kreet hij; ‘terug! terug!’ riep hij den cipier toe, toen deze de hand op Mary wilde leggen. ‘Zie hier, lees!’ en hij sloeg hem met het papier in het gezicht.

De lange, vreeselijke angst was voorbij, en de reactie was zoo groot, dat Mary Engle, nauwlijks begrijpende wat met haar gebeurde, en de oorzaak niet bevroedende, waardoor hare onschuld was ontdekt, verbaasd en ontroerd staan bleef. Bewusteloos viel zij neder; men legde haar op 't schamele bed, en deelde haar alles wat er gebeurd was mede. Toen hierna de doctor verklaarde, dat Tom onschuldig was, wendde zij het hoofd naar den muur, om hare tranen te verbergen en riep: ‘Dank, o God! dank voor dit geluk!’

Toen zij buiten de gevangenis kwam, leu-

nende op den arm van den doctor, ontving het volk, dat in menigte was opgekomen, haar met luide zegekreten. Mary liet haar sluier echter over 't gelaat vallen, terwijl zij bedacht, dat dit zelfde volk bij elkaar was gekomen om haar te zien geeselen.

'Och, mijne lieve,' zeide de doctor, 'mijne stelling is, dat de menschen evenzeer verheugd zijn als zij hunne medemenschen in het ongeluk zien, als wanneer zij weder gered zijn.'

In hare oude woning teruggekeerd, werd Mary door tal van vrienden ontvangen, wier meening nu plotseling was veranderd, en die zich nu haastten, haar met hare rechtvaardiging geluk te wenschen.

Tom Willitts verscheen aan de deur en vroeg mevrouw Engle te spreken.

'Mag ik thans binnenkomen?' vroeg hij met een blos op 't gelaat.

Zijn verlangen werd hem toegestaan en daar, voor aller oogen, drukte hij Mary in zijne armen, terwijl zij hem vergeving vroeg voor al het leed, dat zij hem veroorzaakt had.

Maar ook Tom had vergeving noodig; en toen beiden schuld bekenden, berouw hadden en den ernstigen wil vergevingsgezind te zijn, waren zij spoedig inniger vrienden dan zij ooit te voren geweest waren.

'Ik beminde u,' zeide Tom, 'maar nu vereer ik u om uwen heldenmoed en uwe opoffering voor mij.'

Er was nog een ander bezoeker. De oude majoor Newton kwam binnen met zijn hoed in de hand en het hoofd gebogen; de trekken van zijn gelaat waren scherper en harder dan gewoonlijk, maar zijn voorkomen was ter neer geslagen en droevig.

Hij naderde Mary, en toen hij met nedergeslagen oogen voor haar stond, zeide hij:

'Ik kom u vergeving vragen voor mijn ruw gedrag en mijne wreedheid. De beleediging, die ik u aandeed, kan nimmer worden uitgewischt; die wroeging zal ik mede in het graf nemen Maar kunt gij een woord van medelijden hebben voor een oud man, wiens zoon gevlucht is als een booswicht en ellendeling, en die nu vóór u staat met een gebroken hart en uwe voeten wil kussen voor uwe engelachtige goedheid en edele zelfopoffering? O! spreek het dan uit, opdat ik dien troost in mijne verlatenheid moge hebben.'

En Mary nam de harde handen van den ouden man in de hare, en sprak vriendelijk en vertroostend tot hem; de tranen vloeiden langs zijne ruwe wangen, hij kuste hare teedere vingers en ging heen, om naar zijn onteerd en ongelukkig huis terug te keeren.

Eenige maanden later was het weder Kerstfeest, en nu was er vreugde in het huis van Willitts. Daar waren twee bruidsparen in het huis, waar nu de vroolijke lach van het geluk klonk. Mary en Tom Willits hielpen de kinderen bij hunne Kerstspelen en waren zoo blijde en gelukkig, alsof zorg en leed nimmer hun levenspad hadden gekruist.

Intusschen zaten dr. Ricketts en zijne vrouw aan het hooger einde der tafel (mevrouw Engle had zijne bede om wederliefde verhoord) en zagen met trots en dankbaarheid naar het jonge paar; slechts nu en dan wisselden zij een blik vol beteekenis, als zij dachten aan de dagen van angst en vertwijfeling, die zij hadden doorgebracht.

Toen het spel in vollen gang was, verwijderden Tom en zijne vrouw zich voor een oogenblik; hij nam haar arm in den zijne, bracht haar naar buiten, aan den oever der rivier, en keek naar de ijsschollen, welke tegen den oever kruiden, juist zooals hij het een jaar geleden had gezien.

In Mary's ooren klonk het kraken der verbrijzelde blokken nu geheel anders dan toen; nu was het een muziek, die lieflijk en vertroostend klonk, totdat zij op eenmaal weder dacht aan de wilde, nachtelijke vlucht langs dat strand.

Beiden bleven een oogenblik zwijgend, maar beiden wisten, dat ieders gedachten verwijlden bij dien ijselijken nacht van angst en vreeze, alleen vergoed door de kalmte en het geluk van het tegenwoordige. Mary drukte zich vaster in de armen haars mans en hare lippen bewogen zich tot eene bede van dankbaarheid en geluk.

Eene beren-geschiedenis.

‘Ge behoeft niet op mij te wachten, Mary,’ zei mijn vader, zijn paard bestijgend, ‘ik zal vóór morgen vroeg niet terugkomen. Zoodra het donker wordt, moet ge de deur grendelen. Vergeet ook niet dat het geweer geladen is, hoewel ik niet denk dat ge er gebruik van zult behoeven te maken.’

‘Wees gerust, vader,’ antwoordde ik. ‘Ik ben niet bang en ge weet dat ik als het noodig is met 't geweer goed kan omgaan.’

Mijn vader lachte, groette mij nog eens met de hand, gaf zijn paard de sporen en galoppeerde heen over de prairie. Hij sloeg den weg in naar eene volkplanting, die de eenige was in den omtrek van vijftig Engelsche mijlen. Zij was van onze woning ongeveer twintig mijlen verwijderd, en behalve het blokhuis van Dean Searl, dat vijf mijlen van 't onze meer stroomafwaarts stond, was er aan die zijde geene enkele menschelijke woning.

Mijn vader en ik hadden, sedert we tien jaar geleden naar 't Westen getrokken waren, bijna onafgebroken geheel alleen in ons blokhuis gewoond; mijne moeder was vier maanden na onze aankomst in 't nieuwe vaderland gestorven. Ik was toen acht jaar en had het verlies zwaar gevoeld. Wat mijn vader betrof, het scheen dat hij dien harden slag nimmer zou vergeten. Ik was nu achttien jaar en groot en sterk.

Schoon was ik, geloof ik, niet, maar toch bevallig, althans dit scheen Dean Searl te denken. Wel is waar was hij niet bijzonder bevoegd om daarover te oordeelen, want hij zag nooit een ander vrouwelijk wezen, behalve twee- of driemaal per jaar, als hij naar de volkplanting ging.

Bij ons kwam hij echter zeer dikwijls en mettertijd begon ik met immer grooter verlangen naar zijne komst uit te zien, want ik meende ontdekt te hebben dat hij me beminde ofschoon hij 't me nooit had gezegd, uitgezonderd met de oogen.

Deze echter zeiden genoeg. Werkelijk lag Deans schoonheid in zijne zachte bruine oogen: zij hadden, als hij me aanzag, eene buitengewoon teedere uitdrukking.

Overigens kon hij in alle andere opzichten leelijk genoemd worden. Zijn haar was rood en borstelig en hing verward om zijn hoofd (er was later een volle emmer berenvet noodig om het een weinig zachter te maken). Zijn gelaat - althans dat gedeelte er van, 't welk niet door zijn zwaren rooden baard was bedekt - was door wind en weder zoo gebruind, dat 't onmogelijk was te zeggen welke kleur het oorspronkelijk had gehad. Daarbij was hij volle zes voet lang, sterk en breed geschouderd en bewoog zich als een reuzendier van voor den zondvloed.

Niettemin moet ik ronduit bekennen dat ik hem beminde. Hij was mijn ideaal, en indien ik als vrouw een beschermer noodig had, zou ik bezwaarlijk een beteren hebben kunnen vinden dan Dean Searl.

Toen mijn vader uit het gezicht verdwenen was, ging ik het huis binnen, om mijne gewone bezigheden te verrichten. Ik dacht daarbij er aan dat Dean in drie dagen niet

bij ons was geweest en dus waarschijnlijk heden tegen den avond komen zou. Die gedachte beurde mij op en bemoedigde mij.

Ons huis stond aan den zoom van 't bosch tegenover de onafzienbare prairie, die zich voor onze deur mijlen ver uitstrekte. In den achtermuur van 't huis was eene kleine opening gemaakt, die als venster dienst deed en het uitzicht gaf op het statige, donkere woud. Dean kwam altijd van die zijde; daarom ging ik voor de opening zitten, om hem te eerder te kunnen zien, als hij hierheen kwam.

Ik was bezig aan een paar wollen sokken voor mijn vader; ik repte mij, om nog voor den avond klaar te komen, en wierp slechts nu en dan een vluchtigen blik door de opening.

Drie uren achtereen zat ik daar, maar Dean kwam niet, en ik begon te vreezen dat hem iets overkomen was, want 't was heden den vierde dag sinds hij bij ons was geweest, en gewoonlijk bleef hij nooit zoo lang weg.

Ik wachtte en zag naar hem uit tot laat in den namiddag; toen alle hoop op zijn bezoek voor heden opgevende, droeg ik mijn stoel naar de deur, van waar ik het uitzicht op de prairie had.

De zon begon onder te gaan toen ik de sok bijna had afgebreid, en ik hoopte er geheel mede gereed te zijn voordat het volkomen donker zou zijn geworden, - als ik me namelijk wakker kon houden, want 't was drukkend heet en het onophoudelijk gegons der insekten maakte me slaperig.

De sok ontviel mijne handen, mijne oogen vielen dicht, misschien slechts voor een paar seconden, want plotseling werd ik opgeschrikt door het dof gebrul van een wild dier, dat maar weinig schreden van mij verwijderd kon zijn.

Ik begreep dadelijk dat 't een beer was, want men had er in den laatsten tijd een groot aantal gedood. Niettemin werden zij voortdurend vermeteler en hadden onder onze kalveren en schapen groote verwoesting aangericht.

Ik besloot dadelijk me op dezen beer daarover te wreken en te toonen dat ik waardig was de dochter van den moedigen John Maston en de aanstaande vrouw van den reusachtigen Dean Searl te zijn, die reeds meer beren had nedergeveld dan menigeen in zijn geheel leven te zien krijgt.

Ik ijlde naar het geweer, greep het en sloeg toen de deur toe. Te gelijker tijd sprong de beer op den drempel, zoodat ik de deur tegen zijn hals klemde en zijn kop binnenshuis was, terwijl het lichaam zich nog er buiten bevond. Nu drukte ik met alle kracht tegen de deur, om hem te beletten, zoowel om in huis te komen als om te ontvluchten; misschien kwam Dean toch nog en kon me hulp verleenen.

Ik had, naar ik meende, den beer goed vast; evenwel begreep ik dat ik den geheelen nacht de deur niet zou kunnen tegenhouden totdat mijn vader terugkwam.

Wat moest ik beginnen? Met mijn rug tegen de deur staande, kon ik mijn geweer niet op den kop van den beer aanleggen, want ik was nauwelijks zes duim van zijn rooden, schuimenden muil. Zoodra ik me van de deur verwijderde, zou de beer zich natuurlijk op mij werpen. Gelukte het me hem eene doodelijke wond toe te brengen, dan was ik gered; maar 't was honderd tegen één, dat dit me onmogelijk zou zijn.

Voor de eerste maal in mijn leven kreeg ik een aanval van vrees.

Het woedende dier snoof en brulde intusschen vreeselijk.

Eene rilling overviel mij toen ik het hoorde; het voorspelde me wat mijn lot zou zijn, als de beer loskwam.

Mijn vader had me dikwijls een goed schutter genoemd, maar om te mikken had ik tijd noodig, en die zou de beer me niet laten.

Hij knarste geweldig op de tanden, terwijl zijne groote vurige oogen me grimmig aanstaarden.

Plotseling viel mij eene gedachte in. Ik vatte het geweer met beide handen bij den loop en gaf met den kolf het dier een fermen slag op zijn snuit.

De beer deed eene geweldige poging om zich uit den knel te werken; de deur kraakte, week uit de hengsels, viel, mij medesleepend, tegen den grond, - en de beer stormde naar binnen.

Bij mijn val was het geweer een eind weggeslingerd, zoodat ik het niet grijpen kon. De dood, of liever de beer, grijnsde mij aan. Hij zat rustig op zijne achterpooten en keek naar mij terwijl ik op den grond lag. De lange roode tong hing uit zijn muil, die met twee rijen schitterend witte tanden was bezet.

Toen ik eene beweging naar het geweer maakte, liet hij een waarschuwend gebrom hooren. Hij scheen het gebruik van het wapen

te kennen en wist misschien even goed als ik dat mijne eenige hoop op redding op het verkrijgen er van berustte.

Al deze gedachten gingen mij bliksemsnel door het hoofd. In dergelijke omstandigheden denkt de mensch zeer snel.

Ik geloofde niet anders dan dat mijn laatste uur geslagen was.

't Is hard, te moeten sterven, als men zoo jong is, en nog wel zoo'n verschrikkelijken dood - door een wild dier verscheurd te worden.

Het angstzweet drong door alle poriën van mijn lichaam.

Ik wilde om hulp roepen, maar bedacht dat het mij in dit eenzame oord, waar geen mensch in de nabijheid was, niets baten zou, en ik mijn vijand daardoor nog woedender zou maken.

Evenwel scheen de onzekerheid mij nog pijnlijker toe dan het vreeselijkste wat me zou kunnen overkomen; 't was zoo ontzettend, daar op den grond te liggen en steeds een smartelijken dood voor oogen te hebben. Ik beproefde te bidden, maar de woorden bleven me in de keel steken. De stilte was aller-vreeselijkst. Ik hoorde niets dan de zware ademhaling van het geweldige dier, dat onafgebroken mijne bewegingen bespiedde, en het hevig kloppen van mijn hart. Als ik had kunnen weenen, zou dat mij, naar ik geloofde, eenige verlichting geschonken hebben, maar ik waagde het nauwlijks adem te halen, en mijne eenige hoop was dat van de andere zijde van 't vertrek hulp zou komen opdagen.

‘O, kwam Dean toch!’ zei ik zuchtend tot mijzelve.

Als ik iets van 't magnetismus had gekend, zou ik misschien, hoe groot de afstand was, een vermoeden van mijn gevaarlijken toestand bij hem hebben kunnen opwekken,

Zou hij nog vroeg genoeg komen, om mij te redden?

't Kwam me voor alsof ik buiten de deur voetstappen hoorde. Ik luisterde met gespannen verwachting, maar ik vernam geen geluid meer; mijne zintuigen hadden me bedrogen.

Ik meende dat er reeds geruime tijd verloopen was sinds ik op den grond lag uitgestrekt en mij niet durfde bewegen; werkelijk konden het slechts enkele seconden zijn. Eerst had ik gedacht dat ik het verstandigst zou doen stil te blijven liggen, nu echter meende ik dat, indien ik toch sterven moest, het beter was, als ik ten minste beproefde mij te verdedigen.

De beer bleef intusschen bedaard tegenover mij zitten en beschouwde mij op zijn gemak; hij meende ongetwijfeld dat hij zijn maal kon gaan gebruiken zoodra 't hem beliefde.

Ik besloot zijn dood of den mijne te verhaasten, sprong op en ijlde naar het geweer,

Ik bereikte het, nam het op en legde aan, om te mikken.

Maar 't was reeds te laat.

De beer wierp zich op mij; met een enkelen slag van zijn zwaren poot sloeg hij den loop van 't geweer naar beneden, en de voor hem bestemde lading kwam in den vloer terecht

Nu was alle hoop op redding voor mij vervlogen. De reusachtige klauwen van het dier lagen op mijne schouders, zijn heete adem beroerde mijn gelaat. Ik besefte dat 't met mij gedaan was. Allerlei gedachten vlogen mij door de ziel; ik dacht aan mijn vader en vroeg mij af wat hij wel zou gevoelen, als hij zag hoe noodlottig mijn einde was geweest. Ik dacht aan Dean, dien ik beminde en niet zou wederzien, - en toen

kwam het beeld mijner moeder mij voor den geest, en ik gevoelde dat ik weldra boven de sterren bij haar zou zijn.

De omhelzing van het ondier werd steeds heviger; reeds vloeide het bloed uit mijne schouders, waar zijne scherpe klauwen diep in mijn vleesch gedrongen waren. Ik zag zijne blinkende tanden, zijne bloedroode tong, zijne grimmige, vurige oogen, die scherp in de mijne staarden, en een gevoel van machteloosheid overviel mij. Ik sloot de oogen, naar ik geloofde voor de laatste maal.

Ik zakte ineen en - *ontwaakte.*

Ik zat voor de deur op den stoel; Dean Searls armen hadden mij omstrengeld.

‘Maar, Dean,’ riep ik, mijne oogen nog niet vertrouwend, ‘ik dacht dat ge een beer waart.’

‘En ik zag u voor een engel aan,’ antwoordde hij.

‘Dan hebben we ons allebei vergist.’

‘Dat kan wel wezen. Echter is er iets wat ge wel kunt zijn, als ge wilt en mij liefhebt.’

Mijn hart begon sneller te kloppen, want ik begreep wat nu volgen zou.

‘Ja, ik bemin u, Dean,’ zei ik, terwijl ik hem in het harig gelaat zag.

‘En wilt ge mijne vrouw zijn?’

‘Ja!’

‘God zegene u, lieve Mary!’ sprak Dean en kuste mij hartelijk.

Hiermede is mijne geschiedenis uit. 't Was echter niet de laatste maal dat ik door denzelfden beer werd omhelsd.

Volgt de stem des harten.
Novelle.
(*Slot.*)

VI.

Verscheidene weken na het hierboven medegedeelde reisde ook Koert naar Opper-Silezië, om, zooals hij zich voorgenomen had, in de Maria-ijzergieterij voorloopig als vrijwilliger te gaan arbeiden, nadat hij zijn eervol ontslag uit den militairen stand gekregen en al zijne zaken in zooverre geregeld had, dat zijne moeder met hare overige kinderen ten minste gedurende een jaar voor alle zorgen beveiligd was.

Hoezeer hij er ook naar verlangde zijne geliefde, met wie hij briefwisseling hield, weder te zien, zoo kon hij zich toch niet gedurende de lange en vervelende reis met de spoorwegen geheel onttrekken aan de zorg voor de toekomst en aan ernstige bedenkingen tegen zijn gewaagden stap.

Daarbij kwam nog het uitzicht op de sombere streek, die hij doorspoorde, en op de armoedige bevolking, welker voorkomen maar al te zeer geschikt was, om zijn geloof te versterken in de hem bekende schilderingen der in een kwaden naam staande Opper-Silezische toestanden; slecht bebouwde velden, woeste, onvruchtbare zandstreken, donkere naaldwouden, hier en daar een armoedig dorp met vervallen huizen, onder welker daken ellende en ziekte schenen te heerschen.

Des te grooter en aangenamer was daarom zijne verrassing, toen Koert, het doel zijner reis bereikt hebbende, de geheele omgeving geheel anders, ja zelfs grootsch vond. Reeds in de verte zag hij eene menigte grootere en kleinere gebouwen, eene

volkomen fabriekstad, die in geen enkel opzicht eene vergelijking met de beroemdste Engelsche en Belgische behoefde te schuwen.

Hoe meer hij naderde, des te meer boeiden hem het leven en het gewoel in deze voor hem geheel nieuwe wereld.

Met steeds toenemende belangstelling stapte hij voort tusschen bergen van steenkool en langs hoog opgestapelde ertsen, reusachtige schoorsteenen en werkplaatsen, waaruit hem een oorverdoovend geraas tegenklonk.

Vol frisschen moed wendde Koert zich tot een der opzichters, die hem op zijn verzoek geleidde naar den hem door Flora aanbevolen directeur Martin. Deze, een vijftiger met een verstandig, vertrouwen inboezemend gelaat, ontving Koert, zoodra deze zijn naam genoemd had, met opvallende beleefdheid en voorkomendheid, terwijl hij hem uitnoodigde voorloopig zijn gast te zijn, tot hij een geschikter onderkomen zou gevonden hebben.

'Gij zijt,' zeide de directeur glimlachend, 'mij ten zeerste aanbevolen, zoodat het mij verheugt, alles te doen, wat in mijn vermogen is, om uw verblijf hier zoo aangenaam en nuttig mogelijk te maken.'

Onder zulke omstandigheden kon het niet uitblijven, of beide mannen werden spoedig met elkander bevriend. Met de hem eigene openhartigheid deelde Koert den directeur den toestand mede, waarin hij zich bevond, en verzocht hem met raad en daad bij te staan in het volvoeren zijner voornemens, waartoe mijnheer Martin zich terstond met de hartelijkste vriendschap bereid verklaarde.

Nauwelijks uitgerust en bekomen van de vermoeiende reis, vergezelde Koert den directeur naar de verschillende smelterijen en gieterijen, hetgeen hem een nooit gezien tooneel aanbood, duizenden menschenhanden in wedstrijd met de krachten van stoom en water.

Als vuurspuwende vulkanen verhieven zich de reusachtige hoogovens. Het kookte, siste, borrelde en knetterde, als de windvlagen uit de kolossale luchtketels de vlammen aanwakkerden.

Uit de wijde openingen vloeide in een vuurstroom het gesmolten metaal in zoo verblindenden glans, dat de oogen den rooden gloed niet konden verdragen. Zwarte gnomen en met roet bedekte cyclopen schepten met kolossale lepels het kokende erts en goten het in gereed staande vormen van vochtig zand, waaruit witte dampwolken opstegen, die in weinige minuten de geheele ruimte vulden.

In de aangrenzende werkplaatsen werkten voortdurend de verwonderlijkste machines. Hier pakten ijzeren tangen evenals monsterachtige kreeftscharen het gloeiend metaal, trokken en rukten, rekten en pletten de weerstrevende massa, tot zij vorm en gedaante aannam. De dikke vormlooze blokken veranderden in banden en bladen, werden al dunner en fijner, steeds langer en smaller.

Dààr knikte een stalen monster met sterken kop en scherpe tanden, en knipte ijzeren platen ter dikte van een duim als een blad papier door. Daarnaast kraste de krachtige reuzenboor. Steunende cilinders kropen en rolden als geweldige slangen over den sidderenden grond, terwijl de zware stoomhamer als eene lawine dreunend op de maat nederviel.

Vol verwondering stapte Koert naast zijn gedienstigen geleider, die hem met helderheid en met zaakkennis van alles de gewenschte verklaring gaf en hem in de eischen van zijn toekomstig beroep onderichtte, terwijl hij tevens openlijk zijne ingenomenheid te kennen gaf dat Koert alles zoo snel en juist begreep.

'Met uwe kennis en uw verstand,' zeide de directeur, 'kunt gij gemakkelijk reeds binnen weinige maanden de noodige vakkennis verkrijgen, die een degelijk gezel in

onze fabrieken noodig heeft. Ik twijfel er niet aan, dat uw voornemen zal gelukken, en dat u eene schitterende loopbaan wacht.'

Tevens lichtte de directeur hem in over de wezenlijk grootsche stichtingen en weldadige inrichtingen, zooals fondsen voor zieken en ouden van dagen, scholen en arbeiderswoningen, die van de zuiverste menschlievendheid getuigden,

'Dat alles,' zeide Koert vol bewondering, 'kan slechts mijne achting voor den overledenen mijnheer v. Richter en voor zijne dochter verhoogen. Vooral is het mij aangenaam van u te vernemen, dat de dame een hart heeft voor de armen en zulk een edel gebruik maakt van haar vermogen.'

'Zij is inderdaad,' hernam de directeur, 'een sieraad van haar geslacht, en gelukkig is de man, dien zij binnen kort hare hand schenken zal.'

'Hoe!' riep Koert verrast uit. 'Is mejuffrouw Richter verloofd?'

'Ja, niet alleen verloofd, maar zij zal weldra in het huwelijk treden.'

'En wie is de gelukkige,' vraagde Koert, 'wien het gelukt is, haar hart te veroveren?'

'De naam is nog een geheim,' hernam de directeur, 'maar naar alles, wat men van hem hoort en weet, heeft mejuffrouw Richter een haar waardigen man tot echtgenoot gekozen.'

'Dat hoop en wensch ik van ganscher harte.'

Daar Koert de gezelschapsjuffrouw te zeer beminde, dan dat hij ook maar één oogenblik berouw zou gevoelen over zijne keuze, zoo wonden toch de onverwachte mededeelingen

van den directeur, de aanblik der grootsche werken, maar vooral de herinnering en de gedachte aan de door hem versmade erfgename, hem onwillekeurig zoozeer op, dat hij niet terstond de gewenschte kalmte vond en niettegenstaande zijne vermoeidheid eerst laat na middernacht in een onrustigen slaap viel.

Den volgenden morgen echter verdwenen die gedachten voor den vurigen wensch de geliefde te zien, en hij besloot haar dadelijk op te zoeken.

Toen hij den vriendelijken directeur zijn voornemen mededeelde, verklaarde deze zich terstond bereid hem te vergezellen naar het landgoed van mejuffrouw Richter, met wie hij daarenboven, zooals hij zeide, noodzakelijk over dienstzaken spreken moest.

Zoo reden dan beiden heen in het opene lichte wagentje van den directeur, terwijl zij zich zoo levendig en aangenaam met elkander onderhielden, dat zij nauwelijks acht sloegen op den korten weg, tot het wagentje stilhield voor eene op een kasteel gelijkende villa.

Midden in een schilderachtig aangelegd en zorgvuldig onderhouden park verhief zich een gebouw van twee verdiepingen, in den edelsten renaissancestijl gebouwd, versierd met marmeren en metalen beelden der beroemdste hedendaagsche meesters, omslingerd door wijnranken en klimopplanten.

Bij dezen verrukkenden aanblik ontstonden er opnieuw in Koerts binnenste herinneringen, wenschen en gedachten, die hij in weerwil zijner onbaatzuchtige liefde niet kon onderdrukken, zoodat hij, innerlijk bewogen, als in een droom aan de zijde van zijn geleider, die hem in stilte gadesloeg, de steenen trappen tot het terras opging, van waar hem de bekoorlijke villa als een betooverend feeënslot begroette.

Vóór de deur nam de directeur afscheid om mejuffrouw Richter te gaan spreken, terwijl Koert door een bediende, wien hij naar de gezelschapsjuffrouw vraagde, in eene zaal gebracht werd, waar hij de geliefde met vurig verlangen verwachtte.

Daar Flora niet terstond kwam, had hij voldoenden tijd de kamer rond te zien, die met den fijnsten smaak gemeubeleerd, niet alleen den grooten rijkdom maar ook den buitengewonen kunstzin der gelukkige bezitster openbaarde, en zijne bewondering opwekte door de menigte kostbare schilderijen.

Door den zachten tred eener naderende persoon werd hij in zijne bewondering gestoord. Innig bewogen ijlde hij de zoo vurig verwachte geliefde tegemoet.

Des te grooter was daarom zijne teleurstelling, toen hij in de binnentredende niet Flora, maar mejuffrouw Richter herkende, die hem met haar spottend lachje ontving en zich in zijne zichtbare verlegenheid scheen te verlustigen.

‘Welkom in Opper-Silezië, mijnheer v. Bergen!’ zeide zij, zijn groet beantwoordende. ‘Wat brengt u in het land der wilden en barbaren?’

‘Vergeef me,’ hernam hij verlegen, ‘dat ik het waagde hier binnen te dringen. Ik meende...’

‘Dat gij Flora hier zoudt vinden. Het spijt me, dat gij u voorloopig met mij moet tevreden stellen, daar zij verhinderd is en mij opgedragen heeft eerst met u te spreken en u eenige noodzakelijke ophelderingen te geven over de omstandigheden, waarin zij verkeert.’

Deze woorden, op een ernstigen toon gesproken, maakten een buitengewonen indruk op Koert, daar hij nieuwe hinderpalen en bezwaren voor zijne plannen vreesde. Wat moest deze buitengewone ontvangst beteekenen? Met angstige spanning

verwachtte Koert de hem beloofde ophelderingen, nadat de juffrouw hem uitgenoodigd had naast haar plaats te nemen.

‘Zooals ge u misschien nog herinneren zult,’ begon zij, ‘had ik op de badplaats een langdurig onderhoud met u over het treurige lot en de smartelijke ondervindingen van haar, die millioenen bezit.’

‘Ja, ik herinner me zulks nog,’ hernam Koert gedachteloos.

‘Als ik me niet vergis, zeide ik toen onder anderen, dat het armste meisje benijdenswaardiger is, dan zoo iemand, die slechts de speculatiewoede der mannen opwekt en nooit in het leven het geluk eener reine, onbaatzuchtige liefde leert kennen.’

‘Zeker, mejuffrouw! Maar zoudt ge mij niet willen zeggen, wat Flora daarmede.....’

DE TOEKOMSTIGE KEIZER VAN DUITSCHLAND.

‘Dat zult ge straks wel vernemen, als ge mij bedaard aanhooren en mij de vraag beantwoorden wilt: of gij het onder deze omstandigheden eene rijke maar toch arme dame kwalijk zult nemen, als zij zich zoekt te beschermen tegen de listen en kuiperijen harer zelfzuchtige minnaars, te bewaren voor de bijna onvermijdelijke misleidingen, kortom zich de vaste overtuiging zoekt te verschaffen, dat zij niet om haar geld, maar enkel en alleen om haar persoon bemind wordt.’

‘Dat vind ik volkomen gerechtvaardigd. Maar ik begrijp niet.....’

‘Om deze reden,’ ging de dame bedaard voort, ‘en om lastige vervolgingen te ontgaan, reisde ik met Flora in gezelschap der goede tante naar die verre

Oostzee-badplaats, waar wij mochten hopen onbekend en kalm te kunnen leven. Doch ook daar verbreidde zich door de onbescheiden babbelzucht van onzen dokter het gerucht der noodlottige millioenen. Spoedig waren wij het voorwerp aller aandacht en het onderwerp aller gesprekken. Gij weet, evengoed als ik, hoe de heeren mij lastig vielen en mij met hunne aanzoeken bestormden, vooral graaf Randau en de gezantschapssecretaris, mijnheer v. Rohr. Het was een beklagenswaardig schouwspel.'

'Dat is geen wonder, mejuffrouw, daar gij de mannen veracht.'

'Niet allen,' antwoordde zij glimlachend, 'daar ik bij deze gelegenheid eene schitterende uitzondering leerde kennen, een man, die zich niet liet verblinden door den glans van het goud, die de rijke erfgename versmaadde en boven haar de arme gezelschapsjuffrouw verkoos.'

'O, mejuffrouw!' zeide Koert, terwijl hij eene kleur kreeg 'Mijne handelwijze is volstrekt niet waard geprezen te worden.'

'Zeer zeker. En daarom zult gij ook de waarheid vernemen, onder voorwaarde, dat ge op mij niet boos zijt en Flora vergeeft, dat we u tot uw bestwil bedrogen hebben.'

Door een plotseling vermoeden aangegrepen, verbleekte Koert; de gedachte alleen, dat Flora hem bedrogen, slechts een spel met zijne liefde gedreven kon hebben, bracht zijn mannelijk trotsch hart in opstand en vervulde zijne borst met onuitsprekelijke smart.

'Om 's hemelswil!' riep hij ontsteld uit, 'spreek, mejuffrouw, en leg me niet langer op de pijnbank.'

'Wees bedaard,' hernam zij ernstig. 'De schuld treft mij alleen, daar ik Flora, om de redenen u medegedeeld, aangeraden heb op de badplaats onze namen en onze rollen te verwisselen. Niet ik heet Marie Richter, niet ik ben de erfgename en de eigenares der Maria-ijzergieterij, maar ik ben slechts hare gezelschapsjuffrouw en vriendin, Flora Engel.'

Sprakeloos en bleek staarde Koert de dame aan, alsof hij zijne ooren niet vertrouwde en dat alles meende te droomen.

'Hoe!' riep hij eindelijk uit, 'een bedrog, een spel, eene komedie.....'

'Neen, neen!' antwoordde de dame. 'Marie bemint u wezenlijk...'

'En toch kon zij mij de waarheid verbergen, mij misleiden!'

'Het was het eenige zekere middel u te leeren kennen en van de onbaatzuchtigheid uwer liefde overtuigd te worden. O, ge weet niet, hoe zij geleden heeft, hoe ongelukkig zij zich gevoelde, tot op den dag, dat gij haar in den wolfskuil ontmoettet. Gij waart de eerste man, dien zij vertrouwde, van wien zij durfde gelooven, dat hij haar om haarzelve beminde.'

'Maar waarom heeft zij later mij dat alles niet bekend?'

'Daartoe ontbrak haar de moed; zij vreesde uwen trots, uw al te prikkelbaar eergevoel door zulk eene bekentenis te kwetsen. Daarom wenschte zij ook, dat ik eerst met u spreken, u voorbereiden zou. Maar ga nu mede: uwe bruid wacht u.'

Koert stond nog steeds onbeweeglijk, als verdoofd, in pijnlijke gedachten verzonken. Opnieuw streed en zweefde hij tusschen zijnen trots en zijne liefde, toen zachtjes de deur geopend werd en twee zachte, heldere oogen hem ootmoedig aanzagen en om vergiffenis schenen te smeeken.

'Kunt gij mij vergeven?' vraagde eene bekende liefelijke stem, waardoor hij uit zijne overpeinzingen gewekt werd.

Aan de betoovering dezer stem was hij niet in staat weerstand te bieden.

'Marie! mijne Marie!' riep hij, terwijl hij op de geliefde toesnelde en haar in zijne armen sloot.

Onder hare tranen door glimlachend, rustte zij aan de borst van den man, rijk niet door hare millioenen, maar alleen door hare liefde.

[Nummer 52]

Emmanuel Hiel, lid der Koninklijke Vlaamsche Academie.

EMMANUEL HIEL,
Lid der Koninklijke Vlaamsche Academie.

Een flinke en krachtige kop, die denken doet aan de kloeke Vlaandersche *Kerels* en aan onze sterkgebouwde voorvaderen uit de middeleeuwen, door den dichter met voorliefde en geestdrift bezongen. Dit ferm geteekende gelaat getuigt van wilskracht, en voorwaar, moed en volharding heeft ook dezen zoon uit het volk in zijn opwaartsstreven niet ontbroken. Reeds vroeg onderscheidde zich Emmanuel Hiel door zijnen letterkundigen arbeid en zijnen ijver voor onze taalbelangen.

Den 30 Mei 1834 te St. Gillis, bij Dendermonde, geboren, nam hij reeds als jongeling de pen op ter medewerking aan de *Gazette van Dendermonde*, en leverde in dit blad alsmede zijne eerste dichtproeven.

Een weinig later vinden wij hem als fabriekbestuurder werkzaam, welke betrekking hij verliet om in de Denderstad eenen Nederlandschen boekhandel te stichten. De kleinheid van het plaatsje en de weinige uitbreiding, die de Vlaamsche boekhandel in dien tijd verkregen had, waren oorzaak dat onze ondernemende lettervriend weldra zijne loffelijke poging staken en naar eene nieuwe broodwinning uitzien moest. De jonge dichter moest zich aanvankelijk bevredigen met eene zeer prozaïsche bediening:eene plaats bij het tolwezen; doch gelukkiglijk kon hij na luttel tijd deze bezigheid verwisselen met het voor hem meer geschikte en eervoller ambt van klerk in het Vlaamsch bureel, bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken.

De naam, dien hij zich middelerwijl reeds op het letterveld gemaakt had en zijne steeds klimmende faam als dichter, bereidden hem ondertusschen nieuwe bevordering en grootere onderscheiding.

In 1867 werd Emmanuel Hiel tot leeraar van Nederlandsche Uitgalming benoemd bij de Koninklijke Muziekschool, te Brussel, en twee jaren nadien werd hem mede de post toevertrouwd van bibliothecaris-boekhouder van het Koninklijke Nijverheids-Museum.

Dat beide betrekkingen den dichter van zijne kunst niet vervreemd en tot den dienst der Muzen lust en tijd overgelaten hebben, bewijzen de talrijke dichtstukken, die onafgebroken tot heden zijner onvermoeide pen ontvloeiden.

Hiel's letterkundige arbeid is zeer omvangrijk. In poëzij leverde hij: *Eenige Galmen*, *bij de* 25*e Verjaring van 's Konings Bekroning* (1856); *Looverkens*, *bij onze Stambroeders*, *de Hoogduitschers*, *geplukt* (1859); *Herinnering aan Prudens van Duyse*(1860); *Nieuwe Liederen* (1861); *Gedichten* Gent (1863), Arnhem (1868), Leipzig (1874); *Breydel en De Coninck*, (1876); *Psalmen*, *Zangen en Oratorio's* (1870); *Dora*, naar het Engelsch van Tennyson (1873); *Bloemekens* (1877); *Kinderliederen* (1879); benevens een onnoemlijk getal gedichten en liederen in onderscheidene tijdschriften verschenen. Vele van Hiel's dichtstukken werden in het Duitsch en in het Fransch vertaald.

Eene benijdenswaardige rythmiek, een rijke woordenschat, een eigenaardige trant, dit alles doorstroomd van een krachtig, mannelijk gevoel en doorgloeid van eene warme liefde voor den Vlaamschen volksstam, ziedaar de karaktertrekken van Hiel's poëzij, wier hoofdtoon is, in het grootsche verleden van het duurbare Vlaanderen, opbeuring te zoeken voor het tegenwoordige.

In geene dichtsoort verwierf de schrijver zooveel populariteit als in de oratorio's. Zijn eerste stuk van dien aard, de kantate '*De Wind*', in 1864 door het staatsbestuur bekroond, is een meesterstuk van lyrische poëzij. Niet minder verdienstelijk en alom bekend zijn '*Prometheus*', '*Lucifer*' en '*De Schelde*', de drie oratorio's door den gemalen grondlegger onzer Vlaamsche Muziekschool getoonzet, en met klimmenden bijval herhaalde malen te Brussel, te Antwerpen en te Gent ten gehoore gebracht.

De ophef en de geestdrift, welke de gezamenlijke arbeid der beide manhaftige Vlaamsche

kunstenaars, die zoo wonderwel bij elkander passen, bij hun volk in het leven riep, verwekten den nijd en de afgunst der Vlaamschhatenden, en is de aanleidende oorzaak dat beiden tot op heden het bijzondere mikpunt bleven van den spot en de beleedigingen van het *Franskiljonism.*

Ook in de tooneellitteratuur leverde Emmanuel Hiel een aantal welgeschrevene stukken, onder andere: *De Kwijtbrief*, tooneelspel naar het Fransch (1864); *Hedwig*, lustspel in een bedrijf, naar het Hoogduitsch (1864); *Ella*, lustspel in een bedrijf (1864); *Isa*, drama in 3 bedrijven, met muziek van Benoit (1865); *Fornarina*, monodrama, naar het Hoogduitsch van Franz Kügler (1867) en *Aboe-Hassan*, gedicht van Hiemer, vrij omgewerkt voor het tooneel (1869).

Als de meeste onzer degelijke letterkundigen, die het waagden voor ons tooneel te schrijven, ondervond ook Emm. Hiel met dit gedeelte van zijnen litterarischen arbeid bij het zeer weinig ontwikkelde publiek onzer Vlaamsche schouwburgen niet de verdiende waardeering.

Gelukkiger was hij in zijne ijverige bemoeiingen voor de verbetering en uitbreiding van het Nederlandsche tooneel te Brussel en in zijn streven voor alles wat de Vlaamsche zaak in de hoofdstad bevorderen kan. Ofschoon op staatkundig gebied de denkwijze toegedaan, die op dit oogenblik in de Kamers nog schier alleen door de Waalsche provinciën vertegenwoordigd wordt, gaf hij nimmer een haarbreed toe aan zijne partijgenooten, wanneer het gold de waardigheid en het recht onzer taal te handhaven.

Sedert 1879 is Emm. Hiel lid van den gemeenteraad te Schaarbeek, en reeds in 1867 werd hij tot ridder der Leopoldsorde benoemd. Dat hij in onze Koninklijke Vlaamsche Academie een der werkzaamste leden is, getuigen zijne veelvuldige bijdragen in het verslagboek onzer Taalkamer; dat hij er een der meest geachte is, bewijst de genegenheid en de hoogschatting, die al zijne collega's der Academie hem onverdeeld toedragen.

Van Maerlant.
(Aan mijne drie zonen Herman, Willem en Jan.)

Komt, jongens, komt, we gaan naar Damme heen;
Laat Brugge rusten, 't heerlijk feest verdween,
Gevierd door 't Vlaamsche volk, in stad en veld,
Aan zee, ter eere van held Breidel, held
De Coninck!
      't Zonnelicht verrijst en valt,
Met goudglans op het somber reusgestalt
Des Halletoren, die 't gezang: ‘Waar Maas
En Schelde vloeien’ als een gul geraas
Met ‘Vlaandrens gouden kusten’ klinglend speelt,
Verliefd als reuzenleewerk, door de zon gestreeld.
Komt, licht van hart en zin, komt licht te been,
Komt, jongens, komt, we gaan naar Damme heen.

't Is Julimaand, de maand der zegepraal
Van 't Vlaamsche volk op 't valsche Walsch gesmaal.
West-Vlaanderland, hoe lokt in zomertijd

Uw schoonheid mijn gemoed! hoe hoogverblijd
Stemt gij den zin. In 't blauw uws hemels drijft
Vol schuchterheid het blank gewolk of 't blijft
Vol majesteit beweegloos, heerlijk zacht
Door reinen zonneglans getind met pracht;
't Gelijkt in frischheid aan de Vlaamsche maagd,
Die 't vlekloos kleed vol fier verlangen draagt:
Geschiednis leert, terwijl heur boezem zwelt,
En vrome daden heimlijk fluistrend meldt.
West-Vlaanderland, uw grond is geurig groen,
Dat voor den zeewind wiegelt, malsch den zoen
Verkoelt der zon, die mild haar vlammenvloed
Thans stroomen laat ter wei, daar waar verwoed,
Vóór eeuwen, stormen rolden ongetemd
Ter wilde zee.....
O, mijn verbeelding zwemt
In 't diep verleên, toen Ragnar Lodbrog kwam
En langs dees strand den schat der Vlamings nam...
Met zwaarden streed zijn volk, het roode zweet
Van koning Freir drupte in de golf.... en wreed
Verloor ons heir het leven in dien strijd;
Terwijl de maagden, met hun klaaggekrijt,
De raven joegen van den verschen buit.....
En later, door den aarden dam gestuit,
Verliet de zee verbolgen deze streek.
Het mistig meer werd land, toch schoon ze week
Voor 's Vlamings werk en koen beleid, haar wrok
Bleef grollen.....
Wee! daar treft mij weer een schok!
Ik zie ons dapper volk, met mannenmoed
Zich weeren in zijn koggen; 'k zie in gloed
Het brandend sop, dat roodgekleurd is door
Des Vlamings bloed, terwijl het vurig spoor
Der vloot in brand, de neerlaag somber verft,
En 's Vlamings reutel in het smakkend zeeschuim sterft....
O wee!... Hier won, hier won de Fransche vloot,
Vereend met Hollands vloot... o hoe snood! hoe snood!
Hoe snood! die ramp verwekt nog 't wraakgeween
Mijns herten.
Jongens, komt naar Damme heen!

Van Maerlant zong: ‘de schoonste bloem der aard
Is Vlaanderland, mij boven alles waard!’
De zonne baadt in 't grensloos hemelblauw
De leewerk schudt de peerlen morgendauw
Van hare zwingen, stijgt door stralendrang
En juicht in liefdeklank den puursten zang.
Verzwonden is zij uit ons oog, en toch
Uit 't diepste licht der heemlen groet ze ons nog.
We gaan den zand'gen vaardam langs, bezoomd
Aan beide kanten met het slankst geboomt,
Waarin de musschen tjirpen, vinkenslag
En weduwwaal ons roepen: ‘Goedendag!
Hoe hebben wij u lief!’ Terwijl de wind
In 't loover wispelt: ‘droomend menschenkind,
Hier zijt ge in 't land des denkers, die eens zong:
‘'t Uitwendig schoon verblinde u niet. Ik drong
In 's menschen lotsbestemming, in de ziel
Van zijn werkdadig leven..... toen hij viel

Verliet hij waarheidsmin en was zijn heil
Verbloeming! waardoor hij, voor leugen veil,
Gestremd in zijne ontwikkeling en groei,
Den leidsdraad miste, godsdienst, rein in bloei.'
De zonne klimt, heur brandgloed wekt gesteen.....
Komt, jongens, komt, we gaan naar Damme heen.

Daar wroet de landman. 't Halmenwoud van graan,
Dat door zijn zweet is uit den grond ontstaan,
Bewierookt hem.
'T Armzalig huisje ligt,
Met 't mossig stroodak, halfbedekt door't dicht
En 't knoestig takgebos eens eiken kruin,
In 't vaal verschiet; de dunne rook, eerst bruin,
Dan blauw vervliegt wildwalmend uit de schouw.
In 't huisje bidden daaglijks man en vrouw
En 't kind voor 't karig maal.
Van Maerlant, gij,
Die dikwijls die tooneelen zaagt, zing mij
Des werkers lof!
'Hoog eeren, zal men, hoog
Den man, schoon arm, die werkt en nooit bedroog!
Is zijn geslacht niet vrij, heeft hij geen goed,
Heeft hij geen naam, en is hij hoofsch en vroed,
Om 't even van welk land hij zij, vereert
Dien man ter elker steê, hij is meer weerd
Dan hij, die edel is, door naam alleen!'
Komt, jongens, komt, we gaan naar Damme heen.

Wij naadren vol aandoening 't dorpje; ziet
Hoe boven boomen, huizen in 't verschiet,
De kerke zich verheft. 't Is een lust
Te zien des torens hoog gevaart. Van rust
En vreê spreekt hij, stilzwijgend, als een droom
Die naar den hemel troont, die ernstig vroom
Het dorp bewaakt en sticht, en onder hem
Ter kerke luistert naar der lijders stem,
Die klacht ten hemel draagt en dan in 't hert
Den balsem stort voor diepe zielesmert.
We zijn in 't dorp..... ach, hier getuigt niets meer
Der oude stad!..... Wie brengt uw grootheid weer,
Lief Vlaanderland?
Doch ziet, daar staat zijn beeld
Voor 't stadhuis, laat ons needrig naadren. 't Heelt
't Gemoed, diens fieren Vlamings manlijk woord
Te hooren dondren als een bliksem, hoort:
'O Kerstenman, de Heer alleen heeft 't recht
Den mensch te straffen, want de mensch is knecht
Van niemand! God alleen heeft 't recht den man
Te dooden..... God alleen is 't, God die kan
Het leven geven..... Houdt dus heilgen vreê
Ten allen kant; bouwt scholen, leert er meê
De kindren van het vaderland, in steê
Te heerschen door geweld en bloedig wee!
'Ende omdat ic Vlaminc ben,
met goeder herten biddic hen,
die dit dietsche sullen lesen,
dat si mijns genadich wesen.'

Een stralenkrans golft om het beeld van steen;
Een vooglenzwerm vliegt door den glansgloed heen,
En galmt fanfaren voor den held van 't licht,
Die eeuwig Vlaand'ren lieft en leert en sticht,
Die eeuwig 't herte roert en eeuwig zweeft,
In Vlaandrens geest, *zoo lang een Vlaming leeft!*
Komt, jongens, komt, en buigt bewondrend neer,
Voor Vlaandren's roem en taal, voor Vlaandren's recht en eer.'

Emmanuel Hiel.

[Onze gravures]

Zingende scholieren in de middeleeuwen.

Al roemt onze tijd er op, het kosteloos onderwijs te hebben ingevoerd, zeker is het dat reeds in de 'duistere middeleeuwen, voor ieder, die er gebruik van wilde maken, de weg openstond om zich met nuttige kennis te verrijken. Onder de hoede der Kerk verrezen overal scholen, waar de kinderen der armen in lezen, schrijven, rekenen, zingen en den catechismus onderricht werden. En diegenen onder de behoeftige kinderen, welke met een bijzonderen aanleg begaafd waren, vonden ruimschoots gelegenheid, dien ook op hoogere scholen, anders hoofdzakelijk voor de zonen der aanzienlijken bestemd, te ontwikkelen.

Zoo zag men in de steden, die op de meest vermaarde scholen konden bogen, van alle kanten behoeftige knapen samenstroomen, om daar kennis en wetenschap op te doen. En niet alleen ontvingen zij er de aalmoes van het kosteloos onderricht, maar de liefdadigheid der burgers voorzag er zelfs in hun onderhoud. De arme scholier trok na schooltijd de stad door en zong aan de deuren zijne vrome en ongekunstelde liederen, waarvoor de medelijdende hoorders hem met een geldstukje of een maal eten beloonden. Onze gravure stelt zoo'n zingenden scholier voor, die door eene weldadige vrouw wordt binnengeroepen. Het is klaarblijkelijk eene adellijke dame, te oordeelen niet alleen naar hare rijke kleeding, maar ook naar het groote steenen huis, op welks drempel zij staat. Die woning steekt trotsch af bij de overige houten huizen met overhangende gevels, opgetrokken in den bouwtrant, waarvan men hier en daar in de oude Duitsche steden nog voorbeelden aantreft.

Later werden die bedelende scholieren zoo talrijk, dat ze bij heele troepen zingend rondtrokken en soms benden vormden, die door baldadigheid de orde verstoorden of in den vacantietijd als stroopers het land afliepen. Toen trok zich echter de christelijke liefdadigheid weer die half verwilderde knapen aan, door instellingen in het leven te roepen, waar zij behalve een onderkomen en geregelde verzorging ook eene behoorlijke leiding vonden. Zoo had men in de dertiende eeuw [te Parijs] de colleges *des Bons Enfants Saint-Honoré* (1208) en *des Bons Enfants Saint-Victor* (1248), de colleges van *Sainte Cathérine du Val des Ecoliers* (1229) en van Premonstreit (1252), het college *du Trésor* (1268), en het oudste van allen, het college *des Dix-huit*, hetwelk uit de eerste helft der twaalfde eeuw dagteekent.

Hieruit blijkt op nieuw hoe ongegrond de bewering is, als zou er in de middeleeuwen niets voor het onderwijs der armen gedaan zijn. Tot zelfs het hooger onderwijs was voor hen toegankelijk. Kinderen van behoeftige ouders, die zich geroepen voelden tot den geestelijken stand of tot eenig geleerd ambt, vonden ruimschoots gelegenheid zich daartoe kosteloos te bekwamen, misschien beter nog

dan in onzen tijd. Trouwens dit getuigt de geschiedenis luide in de namen van verschillende middeleeuwsche geleerden, ware lichten der wetenschap, die uit de nederigste volksklasse waren voortgekomen.

Doch keeren wij tot onze zingende scholieren terug. Voortaan trokken zij niet meer in ordelooze troepen, maar onder leiding van een opzichter of prefect de stad door, om al zingend aalmoezen voor hun onderhoud in te zamelen en deden vooral bij begrafenissen, familiefeesten enz. hunne geestelijke liederen hooren. Zij droegen een soort van ordekleed, dat gewoonlijk in een zwarten mantel bestond. Eeuwenlang is het gebruik, de arme schoolkinderen zingend langs de huizen der gegoeden te leiden, in Duitschland in gebruik gebleven en bestond daar zelfs nog in onzen tijd. In de laatste jaren is echter in de meeste Duitsche steden het zingen der scholieren afgeschaft, zoodat het alleen in enkele deelen van Saksen en Thüringen tot op den huidigen dag is blijven bestaan.

Thans echter is men, opmerkelijk genoeg, te Berlijn weer begonnen dit middeleeuwsch gebruik in te voeren en onder leiding hunner onderwijzers trekken de arme schoolkinderen daar des Zondagsmorgens weer zingend langs

de huizen. Evenals de zingende scholieren uit de middeleeuwen kenmerken zij zich door eene bijzondere dracht, die uit een mantel met kraag en een ronden vilten hoed bestaat, en nemen elke kleine gift, die de voorbijganger hun toesteekt, dankbaar aan.

Beschreven rechten.

Het is 'beschreven!' is dikwijls het stopwoord, waarmede personen, die het over zaken oneens zijn, zich beroepen op hunne rechten. In betwiste zaken is dan ook een schriftelijk bewijs dikwerf van doorslaande waarde. Ook hier is oogschijnlijk kwestie van zulk gewichtig opstel. Maar het stuk is verloren. Te vergeefs heeft men in eigen woning alle papieren doorsnuffeld. Veel vond men, wel is waar, waaraan men niet dacht; doch het zoo vurig verlangde kwam niet te voorschijn. Onder de doorzochte documenten trof men echter het spoor aan van het vermiste: een bewijs, dat het onontbeerlijke perkament zich in het archief bevindt van een bekend klooster. Het geldt voor de weduwe, die we onder de zware pijlers voor het kloosterarchief aantreffen, waarschijnlijk iets meer dan het tijdelijk verlies van eene nalatenschap, die haar wordt betwist. Hare diep verslagene trekken toch zeggen dat het om ernstigere zaken te doen is. Misschien wel wordt de eer belasterd of de adellijke afkomst geloochend van haren pasgestorven echtgenoot, en wil zij zijn goeden naam herstellen. Zij heeft eene eikenhouten cassette met oude actestukken meegebracht en is er zeker van dat de onweerlegbare bewijzen der waarheid nog bestaan.

In de familiepapieren uit het openstaand kistje heeft zij onmiskenbare sporen gevonden en zij is met een bekwaam rechtsgeleerde naar het klooster gekomen, om den nijveren kloosterlingen, die reeds zooveel schatten bewaarden, te verzoeken ook deze onwaardeerbare voor haar op te delven. Het groote, zorgvuldig onderhouden archief is eene ware goudmijn. Met het stalen geheugen en het eindeloos geduld van den monnik-archivaris, die jaren heeft doorgebracht te midden zijner geliefde perkamenten, zal men onder dien berg van handschriften en gezegelde stukken het zoo vurig verlangde wel vinden.

Rustig maar onvermoeid doorloopt de ernstige kloosterling met vasten blik de oude papieren, geel en bestoven door lange jaren van ongerepte rust. Hij en zijn helper lezen van verre geslachten, van lang vergeten daden, van goed en kwaad, hier door tijdgenooten in oorkonden geboekt. Hij kent elke vertakking van iedere familie en heeft de edele dame, die treurig zit te mijmeren, reeds gerustgesteld, daar hij zeker is haar het betrachte te kunnen overhandigen.

De jongere monnik is inmiddels bezig eene nieuwe portefeuille te halen. Er heerscht orde en methode in het geheele archief, waarin de kostbaarste geschriften sluimeren.

De schilderij van Weingärtner, met hare karakteristieke personen, zou ons stof kunnen leveren tot een volledig verhaal. Het is een uitstekend gevonden en vol uitdrukking weergegeven onderwerp, dat ons met sympathie voor de hoofdfiguur vervult, voor de treurende vrouw, en vertrouwen geeft in de andere personen, wier kalme ernst het stuk zoo aantrekkelijk maakt. De schilder heeft volkomen zijn doel bereikt en met sombere motieven een effect van eenvoud en waarheid verkregen.

Wetenswaardigheden.

Iets uit Anderssons reis rondom de wereld.

In de streken, die door den mensch reeds eeuwen werden bewoond, beschouwen de meeste dieren, die in 't wild leven, hem als hunnen vijand. Zoekt men ook op aarde te vergeefs naar een paradijs, waar de wolf vreedzaam verkeert met het lam - immers hij verkiest, als vleeschetend dier, niet te verhongeren en dat onschuldig schepseltje te sparen - toch zijn er oorden, waar de wilde dieren geene vrees koesteren voor de koningen der schepping.

Andersson verhaalt van een der Sandwich-eilanden, Albemarle genaamd, het volgende: ‘Bij eene kleine baai vergaderde voor onze tent een groote troep zeehonden, die op een afstand van weinige ellen het bovenlijf nieuwsgierig ophieven, om de vreemde gasten op te nemen en ons met een vroolijk gesnuif den welkomstgroet te brengen. Zelfs werden zij niet bang, toen eenigen van hen hunne nieuwsgierigheid met den dood bekochten. De vogelen waren nog minder schuw. Men kon ze met de hand vangen, daar zij onbeschroomd naar ons toe vlogen en zich wiegelend en tjilpend nabij ons op de takken plaatsten en zelfs, gedurende onze waarnemingen, op de instrumenten gingen zitten. Die nieuwsgierigheid en vermetelheid ontwaarde men desgelijks bij de zeevogels, die er zich in menigte aan het strand ophielden. De pelikaan, die wij tot dien tijd toe nergens konden naderen, liet zich hier met steenen dood werpen of met de handen vangen. Op deze wijze kregen wij ook eene vetgans, die wij in het leven hielden, omdat zij door haren statigen tred den lachlust der schepelingen aan boord niet weinig gaande maakte, daar zij ons onwillekeurig deed denken aan een dwerg, die zich in een wijden mantel met lange mouwen gewikkeld had.’

De vrees der dieren voor de menschen in bewoonde streken schijnt dus op treurige ervaringen te berusten, en is door verloop van tijd instinktmatig geworden.

***

Snelle vlucht der vogelen.

Wat beteekent de snelheid van den spoorwagen in vergelijking met die van sommige vogels?

Wij ontleenen daaromtrent eenige opmerkingen aan den beroemden vogelkenner E.A. Brehm, die op zijne talrijke tochten, zelfs in Spanje en Afrika, de vogelwereld nauwlettend heeft gadegeslagen. De spoortrein heeft gewoonlijk eene snelheid van acht uren gaans in een uur tijds - eene snelheid, die wel eens tot 10 en meer uren gaans klimt. Bij eene middelmatige snelheid wordt hij reeds ingehaald door eene kraai, en zelfs bij de grootste snelkan hij het niet tegen onze gewone duif uithouden. De zoogenoemde briefdragers hebben wel eens een afstand van 56 Duitsche mijlen in 5 uren en 41 minuten afgelegd - en ook wel eens een afstand van 35 Duitsche mijlen binnen de drie uren. De snelheid hunner vlucht bedroeg dus in een uur tijds 280,000 voeten - en was ongeveer drie en een half maal zoo groot als de vaart van den zwemmenden zalm. Nog veel grooter is de snelheid van den valk, die door Montagne geschat wordt op 800,000 voeten in het uur. Andere vogels overtreffen op hunne beurt den valk, en reizen in een dag of drie van Duitschland naar de binnenlanden van Afrika. Onder de snelvliegers verdient vooral de fregat-vogel vermelding. Deze kent bijkans geene afstanden en bekreunt zich om geene stormen;

hij zou des noods niet in eenige weken, maar in eenige dagen om den aardbol kunnen vliegen.

***

Dampkringsmuziek op Ceylon.

Tot de merkwaardigste natuurverschijnselen, waarbij de bewegingen des dampkrings vergezeld gaan van een hoorbaren en duidelijken toon, rekent men het zonderling verschijnsel, dat op Ceylon en in de omliggende landen waargenomen wordt en onder den naam van luchtmuziek of duivelsstem bekend is. Men hoort deze muziek vooral in heldere nachten en het meest wanneer er verandering van weder op handen is Zij ruischt den oplettenden luisteraar nu eens als uit de verte, dan weder als uit de onmiddellijke nabijheid te gemoet, en doet zich hooren als eene klagende menschelijke stem, zoodat zelfs de hardvochtige er door geroerd en tot innig mededoogen gestemd wordt.

Ook in onze streken verneemt men wel eens zulke geheimzinnige geluiden, welke men van die der dieren onderscheiden moet. Geen wonder - de meeste elektrische luchtverschijnselen gaan van eenig geluid vergezeld. Reeds in de schriften der Ouden vinden wij er melding van gemaakt.

Wijsgeerige opmerkingen en gedachten.

Als vorsten weenen, bloeden de volkeren; zijn de bergen omwolkt, dan regent het in de dalen. Bedenk dan, o vorsten, dat oogen lichter te drogen zijn dan wonden te heelen, en de bergen sneller dan de dalen weer droog worden.

***

Niet alleen de liefde, ook de haat is veranderlijk; en beiden sterven, zoo zij niet groeien.

***

Hoe weinig warmte of koude heeft de mensch noodig om haar aan anderen medetedeelen, en zich zelven of een ander vroolijk of bedroefd te maken! De morgen verandert rijp in dauw, de avond dauw in rijp. Mensch! wilt gij de morgen of de avond zijn, tusschen edelgesteenten of door sneeuw wandelen?

De papieren van Juffrouw Jeannette.

Toen ik nog kind was liep ik alle dagen, als ik uit school kwam, achter in het dorp naar den winkel van Jan Pieter Coustel, den draaier, dien ik zoo gaarne zag werken. 't Was al een oud man met een kaal hoofd; hij droeg eene pruik waarvan het rattenstaartje hem over den rug bengelde en hij had versleten muilen aan de voeten. Hij kon zoo fraai vertellen van de veldtochten, die hij mede had gemaakt langs den Rijn en de Loire in de Vendée. Dan keek hij u aan en lachte. Hij had een klein

vrouwtje, juffrouw Jeannette, die achter hem zat te spinnen, half in 't donker; zij had een paar groote donkere kijkers en zulk wit haar dat men het voor vlas zou hebben aangezien. 't Is als zie ik haar nog, ophoudende met spinnen ieder maal als Jan Pieter 't over Nantes had; want in die stad waren zij getrouwd in 93.

De twee kleine vensters, waarom klimop groeit, de drie bijenkorven op een plankje boven de oude vermolmde deur, de bijen, die boven het rieten dak heen en weder vliegen in den zonneschijn, al die dingen kan ik nog zoo duidelijk voor mij halen alsof ik ze gisteren pas gezien had; Jan Pieter Coustel, zooals hij daar met gebogen rug stoelsporten of garenklosjes stond te draaien; de spaanders, die er als kurketrekkers afvlogen - alles!

En tegen den avond zie ik Kobus Chatillon binnenkomen, den houtkooper met zijne zware roode bakkebaarden, het wollen reisdeken over den arm; Benassis, den boschwachter, met zijne weitasch op de linkerheup en zijne klak met het koperen jachthorentje op één oor; mijnheer Nadasi, den deurwaarder, met de handen in de achterzakken en een bril op den neus, dien hij in den wind stak, als wilde hij zeggen: ‘Ziet ge mij wel? ik ben Nadasi, die de dagvaardingen brengt naar de menschen, die niet betalen kunnen!’ En dan oom Eustatius nog, die den bijnaam had van ‘de brigadier’ omdat hij zoo lang onder dienst was geweest, en anderen, zonder nog te spreken van de vrouw

EEN ZINGENDE SCHOLIER IN DE MIDDELEEUWEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN L. HENRY.

BESCHREVEN RECHTEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN P. WEINGARTNER.

van Rigodin, den kleinen kleermaker, die na negenen haar man, zoo het heette, kwam afhalen, ofschoon het haar om een warm glas punch te doen was, dat men haar gewoonlijk uitnoodigde te gebruiken, want, Jan Pieter Coustel, de draaier, was tevens kastelein. Van zijn kleinen voorgevel stak, bij wijze van uithangbord, een dennentak uit - en 's Winters, als het regende of als de wind den sneeuw tegen de glazen joeg, zette men zich gaarne neder in het oude kroegje en luisterde naar het snorren van de kachel en van Jeannettes spinnewiel, terwijl de sneeuwstorm door het dorp gierde.

Ik was nog klein en zat heel stil in mijn hoekje, totdat oom Eustatius de asch uit zijne pijp klopte en zei: - ‘Kom, Frans! We moeten heen! - Wel te rusten, samen!’

Dan stond hij op en gingen wij naar huis, nu eens door den modder, dan eens door den sneeuw. Wij sliepen bij grootvader, die opbleef, tot wij binnen waren.

Wat staan de zaken, die al zoolang geleden gebeurd zijn, mij nog helder voor den geest, wanneer ik er aan denk!

Maar wat ik mij vooral nog zoo klaar als den dag herinner, is de geschiedenis der moerasgronden van de oude Jeannette, van de moerasgronden, die zij in de Vendée aan den zeekant had bezeten, en die Coustel zouden hebben rijk gemaakt als zij hunne bezittingen vroeger hadden opgeëischt.

't Schijnt dat men in 't jaar 93 naar den kant van Nantes een aantal menschen verdronken heeft, inzonderheid oud-adellijken. Men bond ze aan elkander vast en plaatste ze op schuiten, waarmede men de Loire opvoer om ze in de diepte te laten zinken. Het was ten tijde van het Schrikbewind en de boeren uit de Vendée schoten van hunnen kant al de republikeinsche soldaten dood, die in hunne handen kwamen; de verdelging had plaats van weerskanten, medelijden kende men niet meer. Alleen wanneer een soldaat der republiek eene dezer adellijke jonkvrouwen, die men ging verdrinken, wilde trouwen, en de ongelukkige er in toestemde om hem te volgen, schonk men haar onmiddellijk de vrijheid. Op deze wijze was juffrouw Jeannette Coustels vrouw geworden. Zij stond op eene van die schuiten op zestienjarigen leeftijd, een leeftijd waarop men nog zoo bang is om te sterven!.. Doodsbleek zag zij uit of iemand medelijden met haar hebben zou; Jan Pieter Coustel, die met het geweer over den schouder daar juist voorbijkwam, zag het jeugdige meisje en riep: Halt!... een oogenblik!... Burgeres, hebt ge zin in mij? dan red ik u het leven!’

En Jeannette was voor dood in zijne armen gevallen; hij had haar mede naar den maire genomen en daar waren zij getrouwd.

De oude Jeannette sprak nooit over deze oude geschiedenis. Zij was overgelukkig geweest in hare jonge jaren; knechten had zij tot haren dienst gehad en meiden, paarden en rijtuigen - en toen was zij de vrouw geworden van een soldaat, van een armen republikeinschen drommel; zij had zijn pot gekookt en zijne slopkousen heel gehouden; de oude droomen van kasteelen, wandeldreven, en eerbewijzen te ontvangen van de boeren uit de Vendée, waren vervlogen... Zoo gaat het met de wereldsche zaken! En de deurwaarder Nadasi, in zijne gewone onbeschaamdheid, maakte zich dikwijls vroolijk over de arme oude en riep dan: ‘Kom, edele dame, neem een glas punch!... of wilt ge liever een halfje!...’

Hij vroeg haar ook wel eens hoe het met hare domeinen gesteld was; met op elkaar gedrukte lippen zag zij hem dan aan; hare bleeke wangen bloosden en het was net alsof zij hem een antwoord wilde geven, maar een oogenblik later boog zij het hoofd weder en ging stil voort met te spinnen.

Als Nadasi niet zooveel vertering had gemaakt, zou Coustel hem de deur wel hebben uitgezet, maar als men arm is, moet men veel kunnen verdragen... en dat weten zulke schuimers heel goed!... Zij zullen zich wel wachten met menschen te spotten, die hen bij de ooren kunnen trekken, zooals mijn oom Eustatius ongetwijfeld zou gedaan hebben; daar zijn ze te voorzichtig toe. Welk eene ramp het opgedrongen gezelschap van dergelijke wezens te moeten verdragen!... Wat zal ik er veel van zeggen? Iedereen heeft wel eens te doen gehad met volkje van dit slach; ik ga voort met mijn verhaal.

Op een avond, dat wij in de herberg zaten, 't was in 't najaar van 1830 en het regende dat het goot, kwam Benassis, de boschwachter omstreeks te acht uur binnen, met den uitroep: ‘Wat een weer!... als dat zoo voortduurt zullen de drie vijvers weldra overstroomen!’

Hij schudde het regenwater uit zijne klak en trok zich den kiel van de schouders, om dien achter de kachel te doen drogen. Vervolgens ging hij op de punt van de bank zitten en zeide tot Nadasi: ‘Schik wat op, dat ik tegenover den brigadier kan zitten.’

Nadasi schikte op.

In weerwil van den regen scheen Benassis welgemutst; hij vertelde dat dienzelfden dag een groote zwerm ganzen uit het Noorden was aangekomen, dat men het geschreeuw kon hooren in de lucht en dat zij zich op de drie vijvers hadden nedergelaten; dat hij ze in de verte had gezien, en dat de jacht in de moerassen nu beginnen zou.

En Benassis lachte en wreef zich vergenoegd de handen, na zijn glas te hebben uitgedronken. Alle aanwezigen luisterden. Oom Eustatius zeide, dat hij, in een bootje, aan zulk eene jachtpartij ook wel zou willen deelnemen; maar met groote laarzen aan door den drassigen bodem te stappen, op gevaar van er tot aan de ooren in te zakken, dat dit hem niet bijzonder aanstond. Vervolgens zegde iedereen er het zijne over en de oude Jeannette, diep in gedachten, zeide zacht: ‘Ik bezat ook eenmaal moerasgronden en vijvers!’

‘Hoort ge 't wel,’ viel Nadasi haar spottend in de rede: ‘Juffrouw Jeannette bezat moerasgronden!...’

‘Dat is ook zoo,’ antwoordde zij.

‘En waar gelegen, edele dame?’

‘In de Vendée, aan dezen kant.’

Toen nu Nadasi de schouders ophaalde, alsof hij zeggen wilde: ‘De oude vrouw is zeker niet wel bij 't hoofd!’ klom juffrouw Jeannette den kleinen trap achter in het vertrek op en kwam af met een mandje vol oude vodden, garen, naalden, en geel perkament, dat zij op tafel legde. ‘Hier zijn onze papieren,’ zeide zij, ‘de vijvers, de moerassen en het kasteel zijn er in beschreven, met al het overige. Wij hebben onder Lodewijk XVIII onze aanspraken laten gelden; maar onze bloedverwanten hebben ze ons niet willen afstaan, omdat ik door mijn huwelijk met een *sansculotte* de familie had onteerd. Wij zouden hebben moeten pleiten, maar we hadden geen geld om de advokaten te betalen. Niet waar, Coustel?’

‘Ja,’ zeide de draaier, zonder eenige aandoening te laten blijken.

De personen, die zich in de herberg bevonden, schonken aan die dingen niet meer aandacht dan aan een pak assignaten uit den tijd van de republiek.

Nadasi evenwel opende met spotachtig gelaat een dezer perkamenten en begon met minachtend opgetrokken neus te lezen, met het doel om zich ten koste van juffrouw Jeannette vroolijk te maken, toen zijn gelaat ernstig werd; hij veegde zijne

brilglazen schoon, en richtte het woord tot de arme, oude vrouw, die weder aan 't spinnen was gegaan, met de vraag:

'En zijn dit uwe papieren, juffrouw Jeannette?'

'Ja, mijnheer.'

'Hebt ge er iets tegen dat ik ze eens inzie?'

'Doe er mee wat u goeddunkt,' zeide zij, 'wij hebben ze niet meer noodig.'

Daarop vouwde Nadasi, die zeer bleek geworden was, het perkament, waarin hij gelezen had, dicht, stak het met verscheidene andere in den borstzak van zijn jas en zeide: - 'Ik moet het mijne daar toch eens van hebben. Slaat het daar niet negen uur?... Goeden avond!'

Hij ging heen en het duurde niet lang of de anderen volgden zijn voorbeeld. Acht dagen later was Nadasi naar de Vendée vertrokken; hij had door Coustel en juffrouw Jeannette volmacht laten teekenen om al hunne goederen terug te bekomen, te verpanden of te verkoopen, maar had zich zelven met de betaling der onkosten belast, die hij in mindering van de erfenis hun in rekening zou brengen.

Van dien tijd af liep het gerucht door het dorp, dat juffrouw Jeannette van adel was, dat zij een kasteel bezat in de Vendée en dat Coustel aan rente eene aanzienlijke som zou worden uitbetaald; maar later schreef Nadasi, dat hij zes weken te laat was gekomen, en dat juffrouw Jeannettes eigen broer hem papieren had getoond, waaruit zoo klaar als de dag bleek, dat wanneer men sedert meer dan dertig jaren de opbrengst genoten had van eens andermans eigendom het even goed was, alsof men dien eigendom, altijd had bezeten, zoodat Jan Pieter Coustel en zijne vrouw, omdat hunne bloedverwanten hun eigendom in het bezit hadden genomen, niets meer te vorderen hadden.

Deze arme lieden, die in den waan verkeerd hadden, dat zij weldra rijk zouden worden en wie iedereen in het dorp, volgens gebruik, was gaan komplimenteeren, inziende dat zij niets te wachten hadden, gevoelden hunne armoede veel dieper en eenigen tijd later stierven zij, kort na elkaar, als goede christenen, den Heer vergeving vragende voor hunne verkeerdheden en vol vertrouwen op het eeuwig leven.

Nadasi liet zijne betrekking van deurwaarder verkoopen en kwam niet meer in zijn dorp terug; hij had ongetwijfeld iets gevonden dat hem beter aanstond dan het rondbrengen van dagvaardingen.

Verscheidene jaren verliepen; Lodewijk Filips was gevlucht en de republiek in het tweede keizerrijk overgegaan; Coustel en zijne vrouw rustten naast elkander op denzelfden grafheuvel en hun gebeente zal wel tot stof vermolmd liggen in den grafkuil. Ik was grootvader in het posthuis opgevolgd en oom Eustatius had, zooals hij dat noemde, insgelijks zijn paspoort genomen, toen op zekeren morgen gedurende het badseizoen te Baden en te Hamburg, iets bijzonders gebeurde, dat mij tot heden veel stof geeft tot nadenken. Verscheidene postrijtuigen waren in den vroegen morgen doorgegaan toen tegen elf uur een koerier mij kwam verwittigen, dat zijn meester, baron de Roselière, in aantocht was. Ik stond dadelijk op om voor versche paarden te zorgen. Op het oogenblik, dat deze werden voorgespannen, keek een hoofd uit de berline, een hoofd met een oudachtig, uitgedroogd gelaat, vol diepe rimpels en met ingevallen wangen; een gouden bril sierde den mageren neus; 't was het gelaat van Nadasi, maar veranderd, versleten, vermoeid; achter hem boog zich het hoofd van een jong meisje voorover. Ik was ten hoogste verwonderd.

'Hoe heet dit dorp?' vroeg de oude, terwijl hij achter zijne hand geeuwde.

'Laneuville, mijnheer.'

Hij herkende mij niet en ging weer zitten. Toen zag ik ook eene oude dame achter in de berline De paarden waren ingespannen en het rijtuig vertrok.

Hoe groot was mijne verwondering en welk eene menigte van gedachten vlogen mij door het hoofd! Nadasi was nu baron de Roselière! God vergeve mij, zoo ik het mis mocht hebben, maar tot op dit oogenblik geloof ik, dat hij de papieren van de arme Jeannette heeft verkocht, dat hij vervolgens zich in eene nieuwe huid gestoken en, evenals zoovele andere schelmen, een adellijken naam heeft aangenomen, teneinde der nieuwsgierigheid het spoor bijster te maken. Wie zou het hem hebben belet? Had hij niet het volste recht? Bezat hij niet de noodige perkamenten en volmachten? En heeft hij er nu niet al dertig jaren lang genot van gehad? Arme oude Jeannette! Hoeveel slechtheid ontmoet men alzoo in het leven... Dit alleen doet gelooven in een God, die dit alles hierboven te recht helpen moet.

Bladwijzer.

Novellen, Legenden, Schetsen enz.

	BLADZ.
Beren-geschiedenis (Eene)	406
Boom (De holle)	311, 319, 326, 335, 343, 351, 358
Briefkaarten (Uit de geschiedenis der)	102
Buiksprekers	38
Dambord (Het) van den kapitein	275
Diamantendief (Jacht op een)	356
Doodgevroren	250
Dorpsfilosofen (Twee)	129
Draad (De vurige)	76, 83
Dukatons (De drie)	287
Eerste les (De). Uit het leven van een pianomeester	207
Ganzentroep (Een)	113
Geld of liefde. Zedenroman door Désiré Delcroix	115, 126, 134, 139, 147, 158, 167, 174, 179, 187, 194, 203, 210, 219 231, 239, 243
Geschiedenis mijner jeugd, door Henri Conscience	226
Gevaar (In groot)	115
Gods molen maalt langzaam, maar fijn	6, 14, 22, 30, 38, 47, 54, 62, 71, 78, 86, 94, 103, 110, 119, 127, 135, 142, 150, 159, 175, 183, 191, 198, 207, 215, 223, 231, 239, 247, 255, 262, 270
Hogarth (Een paar teekeningen van William)	33
Huzarentrompetter (De) en de kleermakersgezel	91
Jeannette (De papieren van juffrouw)	411
Kerk van het Glas koud water (De)	283
Kerstnachtverhaal	136
Kleermaker (De oude)	177
Kindertuinen	34

Kus (De)	30
Ladder (De) van den H. Jozef	266
Lief en leed van een stadstuin	303
Maagd (De) van Orleans	353, 361, 369, 377, 385
Misdaad (Eene) op den bodem der zee	324, 331
Najaarslandschap	114
Onschuldig veroordeeld	395, 403
Op het ijs	193
Ouderdom (Enkele voorbeelden van hoogen)	99
Pastoor (De) van Boulogne	170, 178, 187
Poort (Aan de) der eeuwigheid	267
Raadgever (De geheimzinnige)	279, 288, 295, 303, 310, 315
Rechten (Beschreven)	411
Testamenten (Zonderlinge)	299
Tijl Uilenspiegel	146
Toespraak (De laatste)	161
Tooneelspel (Een) in drie bedrijven	209
Vastenavonddag (De laatste)	202
Verongelukt	290
Vierschaar (De)	251, 258
Visscherweduwe (De)	225
Vogel (De) in het spreekwoord	291, 298
Volgt de stem des harten	339, 347, 358, 367, 375, 383, 391, 399, 407
Vrouw (Mijne zuinige). Huishoudkundige studie van een jonggehuwde	294
Wondergeloof (Over het) van den nieuweren tijd	246, 254, 259

Levensschetsen.

	BLADZ.
Alberdingh Thijm (P. Paul)	146
Bosco (Dom)	242
Cecchi (De sterrenkundige Filipo)	155
Daems (De Eerw. Heer Kanunnik)	321

Delcroix (Désiré)	114
Dou (Gérard)	137
Droogenbroeck (J.A. van)	234
Gailliard (Eduard)	81
Hiel (Emmanuel)	409
Jacob (Victor)	329
Keizers (Twee)	283
Krupp (De kanonnenkoning Alfred)	26
Margotti (Don Giacomo)	155
Palissy (Bernard)	66
President (De nieuwe) der Fransche republiek	162
Rampolla (Kardinaal)	25
Rembrandt	74
Rochus (de H.)	25
Seghers (Z. Hw. de aartsbisschop)	131
Speckbacher	18
Troonopvolger (Duitschland's)	282
Van Dijck schildert de kinderen van Koning Karel I van Engeland	225
Vondel (Joost van den)	50, 121

Dichtkunde.

	BLADZ.
Boncourt (De Burg) door B. van Meurs	301
Constantinopel door B. van Meurs	393
Daems (Drie gedichten van Kanunnik Fr. S.):	
Maria Zieni. Middeleeuwsche legende	322
Soli Deo	323
De les der Zwaluw	323
Droogenbroeck (Gedichten van J.A. van):	
Torquato Tasso's dood	235
De egel en de mol	235
Derde makame. (Fragment)	235
Golgotha (Op) door Fs. S. Daems	274

Ik min, door Willem Raets	391
Janssens (Gedichten van A.J.):	
Op wacht	106
Lief duifken	106
Kinderkens en Verzekens	106
Als mijn dochterken Grietje vertrokken was	107
Lied des nevels	107
Kerstboom (De) door Belga	163
Keijser (Aan De) lord-mayor van Londen	135
Lentezucht	262
Maerlant (Van) door Emmanuel Hiel	410
Maria (Aan) door Fr. A. van Kerkhoff O.C.	313
Moederdroomen	86
Schatting (De) van de koningen der aarde, door J.R. van der Lans	171
Sinter Klaas, door Hilda Ram	243
Slavenhandel (De)	70
Vrucht en Bloesem, door J.R. van der Lans	255
Zang en gebed, door Lodewijk Mercelis	375

Geschiedenis van den dag.

	BLADZ.
Friedrichskron (Het slot)	366
Geldrop (De ingestorte toren van)	155
Illinois (De spoorwegramp in)	65
Kroonprins (De Duitsche) op de villa Zirio te San Remo	209
Leo XIII (Het 50jarig jubelfeest der priesterwijding van Z.H.	105
Leo XIII (De gouden mis van Z.H)	217
Leo XIII (De tiende verjaardag der kroning van Z.H.)	242
Leo XIII (Eene ontvangst bij Z.H. Paus)	382
Leo XIII (Het gouden priesterfeest van)	170

Nog eens twee Keizers	402
Oostende (In de haven van)	49
Schotten (De schipbreuk der W.A.)	154
Zug (De ramp te)	18

Geschiedenis.

	BLADZ.
Almanak (De)	131
Asschepoetster (De ware geschiedenis van)	302
Breydel en de Coninck	1
Caesar (De dood van)	250
Elisabeth (De kroning der H.)	130
Gulden Sporenslag (De)	2
Hofer's (Andreas) afscheid	185
Judith vertoont het hoofd van Holophernus	266
Kanzler (Generaal) en het pauselijke leger	238
Karel I voor zijne rechters	338
Klappei (Hoe eene) in de middeleeuwen gestraft werd	90
Longobarden (De)	42
Maximiliaan (Keizer) en Albrecht Dürer	17
Rome (De pest te)	114
Scholieren (Zingende) in de Middeleeuwen	410
Slachtoffers (De) der Wetenschap	4, 11, 19, 27, 35, 46, 52, 75, 82, 90, 98, 107
Steekspel op de marktplaats in Munchen	371

Land- en volkenkunde.

	BLADZ.
Alkmaar (De waag te)	97
Amsterdam (De vischmarkt te)	258
Blankenberghe (Vischmijning te)	17
Brugge	10
Bruidstoet (Een) in de middeleeuwen	3

Carpineto, de geboorteplaats van Z.H. Leo XIII	178
Delft	290
Europa's bloemenparadijs	91
Frans Martinus' reis naar Vlissingen en Middelburg	57
Florida (De vogelwereld in de moerassen van)	314
Hofer (Het huis van Andreas)	402
Hoe men in Afrika regen maakt	110
Hollandsche landschappen	337, 346
Indianen (Gevangen bij de)	306
Java (De tempel van Boeroe-Boedor op)	402
Landbouw (Een en ander uit geschiedenis van den)	46, [5]4
Leo XIII (De bakermat van)	169
Londensche (De) markt	148
Noordsch landschap (Een)	306
Parijsch woonhuis (Een) in doorsnede	306
Prairie (Een brievenbus in de)	290
Samoa-eilanden (De)	202
San-Francisco (De Chineezenwijk te)	1[3]8
School (Een zeventiende-eeuwsche)	153
Stamboel (Uit de schoolwereld te)	34
Stiermarken (Het Salzaldal in)	391
Tirol (Het ‘Fingerhakeln’ in)	390
Valkenburger groeven (De).	379, 3[8]7, 394
Venetië (Het einde der republiek van)	394
Zutfen (Het graafschap)	26

Godsdienst.

	BLADZ.
Alleluja	277
Bernardinns (De H.)	274
Munchen (De processie op H. Sacramentsdag te)	338

Odilia (De Legende van de H.)	66
O.L. Vrouw ter sneeuw	9
Stephanus (De marteldood van den H.)	162

Natuurkunde.

	BLADZ.
Californië (De Mammouth-boomen van)	219
Christusroos (De)	331
Gelaatkunde en hare grondslagen	373, 382
Hersenaandoeningen	318
Lichaamskracht (Menschelijke)	219
Mars (De planeet)	394
Onderwerp (Een slaperig). Wanneer, hoe lang, hoe dikwijls, hoe en waar men moet slapen	323
Onweder	6
Schoonheid (Menschelijke)	3, 11, 19, 27
Slaapwandelaars	318
Temperamenten (De vier)	195
Wat is de hemel	347

Natuurlijke historie.

	BLADZ.
Amsterdam (De diergaarde van)	41, 50, 59, 67
Gorilla (De)	372
Koekoek (De)	342
Koningstijgers in hun leger	34
Nachtegaal (De)	314
Rat (Iets over de)	56
Spinnen (Een praatje over)	98

Kunst, Nijverheid en Uitvindingen.

	BLADZ.
Boekdrukkunst (De)	287, 290, 298, 307
Brussel (De aanstaande wereldtentoonstelling te)	98
Chicago (De kabeltram van)	226

David Teniers	59
Hamburg (De nieuwe Elbebrug te)	238
Kunst in het klooster (De)	314
Monstervlot (Het Amerikaansche)	218
Niagara (De) in dienst der nijverheid	249
Schuttersmaaltijd (De)	146
Vaticaansche tentoonstelling (De)	331
Vaticaansche tentoonstelling Reliekkast van de H. Marianna van Quito	339

Verscheidenheden.

	BLADZ.
Adel verplicht	130
Afgekust	243
Aanschijn (Het Heilig)	274
Ah! eene rups	202
Alle beginsel is moeilijk	366
Angelus (De)	114
Beeld (Een dichterlijk)	323
‘Bijt hij?’ - ‘Hij bijt’	50
Boerendokter (De)	219
Buiten (Op den)	331
Dobbelaars	11
Doodangst (In)	366
Drama (Een nachtelijk)	186
Drinkend vee	89
Eendekens!’ (‘Die lieve)	355
Fazantenjacht (Op de)	89
Genie (Een miskend)	185
Gezin (Een moederloos)	242
Groenmarkt (De Amsterdamsche)	265
Grootvader en grootmoeder	8
Hazenjagers	201
‘Ik zal u visschers van menschen maken’	138
Jaïrus (Opwekking der dochter van)	106

Kaartziener (De)	90
Kalverweide (In de)	355
Kerkdienst (Na den)	345
Klanten (Verdachte)	371
Kruidkundige (De) in de Alpenhut	82
Kunstproeve (Eerste)	138
Lentegezicht	298
Liedje (Een) uit den ouden tijd	265
Lijkschouwing (Gerechtelijke)	178
Meisje (Een Noord-Hollandsch)	193
Morgengebed (Het)	238
Moskee (In de)	393
Nar (De)	209
Schelde (Aan de boorden der)	323
‘Schoon weer te wachten’	251
Schwarzwald (De boekenleurder in het	257
Stok (De) van Peter Headstrong	194
Strijd om den broode	387
Takke-tikke-tak	297
Tusschen twee gauwdieven	346
Twee staatslieden	282
Vader en dochter	218
Veestal (Op den)	186
Venetië (Op den Sint Marcustoren te)	382
Verkeerbord (Het)	226
Visschersschuit (De aankomst van de)	391
Vrienden (Goede)	169
Vrouwenwagen derde klas	306
Weggekaapt	194
Wildstroopers (De)	43
Winternacht	210
Zusterken (Een) en een broertje	146
Wetenswaardigheden	51, 62, 96, 102, 135, 207, 214, 270, 294, 399, 302, 411

Wijsgeerige opmerkingen en gedachten 119, 135, 142, 198, 255, 259, 295, 311, 319, 326, 411

Alphabetische lijst der gravures.

	BLADZ.
Aanbidding der wijzen (De)	172
Aanschijn (Het heilig)	276
Adel verplicht	132
Afgekust	24[1]
Ah! een rups	205
Alberdingh Thijm (P. Paul)	145
Alkmaar (De waag te)	97
Alle beginsel is moeilijk	365
Andreas Hofers afscheid	188
Andreas Hofer (Het huis van)	404
Angelus (De)	120
Amsterdam (De Diergaarde van):	
Ingang	41
Plantenhuis	41
Hertenkamp	48
Lamapark	48
Apenkooi	48
Museum van opgezette beesten	52
De olifant	53
De vijver der watervogels	56
Museum van land- en volkenkunde	64
Het hok der giraffen	64
Het aquarium	72
De boekerij	72
Amsterdamsche (De) Groenmarkt	265
Amsterdamsche (De) Vischmarkt	260-261
Angusta-Victoria (Keizerin) van Duitschland	405
Beeld (Een dichterlijk)	328
Berlijn (Het koninklijk paleis te)	288

Bernardinus (De H.) in de eenzaamheid	280
Bernardinus (Verschijning van den H.)	280
Bijt hij?	52
Bismarck (Prins von)	283
Blankenberghe (Eene vischmijning te)	20
Boerendokter (De)	217
Bojaar (Een Russisch)	84
Boncourt (De burg)	309
Bosco (Dom)	256
Brievenbus (De) in de prairie	272
Brugge (Het standbeeld van Breydel en de Coninck te)	1
Brugge. Reliekkas der H. Ursula. - Stadhuis. - Oostendsche poort. - Eene straat. - Eene hoofdstraat	12
Bruidstoet (Een) in de middeleeuwen	4-5
Brussel (Wereldtentoonstelling te) in 1888	100-101
Buurman, is dit uw kat?	184
Caesar (De dood van)	253
Californië (De mammouth-boomen in)	264
Cecchi (De sterrenkundige Filippo)	160
Chicago (De kabeltram van)	232
Christus geneest de zieken	80
Christusroos (De)	336
Daems (De eerw. Heer Kanunnik Fr. S.)	321
Delft	293
Diamantendief (Jacht op een)	360
Dijck (Van) schildert de kinderen van Koning Karel I van Engeland	225
Dobbelaars	13
Doodgevroren	2{[5]2
Doodsangst (In)	368
Dorpsfilosofen (Twee)	129

Dou (Gerard)	137
Drama (Een nachtelijk)	189
Drinkend vee	90
Droogenbroeck (J.A. van)	233
Eendekens (Die lieve)	356
Fazantenjacht (Op de)	92
Florida (De vogelwereld in de moerassen van)	316
Franciscus (De H.) aan den voet des kruises	273
Frederik de Groote bij Rossbach	289
Frederik (Keizer) van Duitschland	281
Frederik (Keizer) van Duitschland in zijne laatste levensdagen	401
Friedrichskron (Het slot) De schelpenzaal	364
Friedrichskron (Het slot) De hoofdgevel	364
Gailliard (Eduard)	84
Ganzentroep (Een)	111
Gebed (In)	163
Geldrop (De ingestorte toren van)	157
Genie (Het miskende)	185
Gevangen bij de Indianen	308
Gezin (Een moederloos)	244
Grootvader en grootmoeder	8
Halt! niet te veel	144
Hamburg (de nieuwe Elbebrug te)	240
Hanengevecht (Een)	33
Hazenjacht (Een vreemdsoortige)	201
's-Hertogenbosch (Kruiswegstatie van H.v.d. Geld te)	112
Hiel (Emmanuel)	409
Hij bijt	53
Hollandsche Landschappen:	
Wormerveer	337

Langs de Zaan	348
De Zaan nabij Zaandam	352
Het dorpje Twisk	352
Hongarië (De kroning der H. Elisabeth van)	133
‘Ik zal u visschers van menschen maken’	140, 141
Illinois (De spoorwegramp te)	65
Jacobs (Victor)	329
Java (De tempel van Boeroe-Boedor op	405
Joost van den Vondel:	
De aankomst der familie van den Vondel in de Nederlanden	121
Vondels geboortehuis	123
Vondel en zijne dochter	124
Gedenkblad op het derde eeuwfeest zijner geboorte	125
Woonhuis van Vondel op den N.Z. achterburgwal	126
Vondel in zijn studeervertrek	128
De bank van leening te Amsterdam	128
Kaartziener (De)	93
Kalverwei (In de)	357
Kanzler (Wapenschouwing der Pauselijke Zouaven door Generaal)	237
Karel I (Koning) voor zijn rechters	340
Keizer van Duitschland (De toekomstige)	408
Kerkdienst (Na den)	345
Kerstlandschap (Een)	165
Kiezerswereld (Uit de)	272
Kindertuin (In een Duitschen)	40
Klanten (Verdachte)	376
Klappei (Hoe eene) in de middeleeuwen gestraft werd	96
Kleermaker (De oude)	177

Klooster (De kunst in het)	317
Koningstijgers in hun leger	393
Konstantinopel	393
Kroonprins (De Duitsche) op de villa Zerio bij San Remo	213
Kruidkundige (De) in de Alpenhut	85
Krupp (Alfred). - Zijn geboortehuis. - Zijne fabrieken	32
Landschap (Een Vlaamsch)	61
Landschap (Een noordsch)	309
Leo XIII (Z.H. Paus)	17[3]
Leo XIII (Het geboortehuis van Z.H.)	176
Leo XIII (Carpineto, de geboorteplaats van Z.H)	181
Leo XIII (De gouden mis van Z.H.)	220
Leo XIII (De tiende verjaardag der kroning van Z.H)	245
Leo XIII (Eene ontvangst bij Z.H.)	381
Lentegezicht	300
Liedje (Een) uit den ouden tijd	268
Lief en leed van een stadstuin	304
Lijkschouwing (Gerechtelijke)	180
Longobarden (De): koning Alboin dwingt zijne gemalin uit den schedel haars vaders te drinken	44
Maagd (De) van Orleans:	
Geboortehuis van Jeanne d'Arc en kerk te Domremy	353
Verschijning van den Aartsengel Michael aan Jeanne d'Arc	355
Jeanne d'Arc in wapenrusting	361
Jeanne d'Arc haar ‘stemmen’ raadplegende	363
Jeanne d'Arc met haar banier in de hand, bij de kroning van Karel VII	369

Jeanne d'Arc als krijgsgevangene voor den hertog van Borgondië gebracht	377
Jeanne d'Arc, martelares	385
Margotti (Don Giacomo)	160
Maximiliaan (Keizer) en Albrecht Dürer	17
Medaillon (Bronzen)	105
Meisje (Een Noord-Hollandsch)	193
Moltke (Generaal veldmaarschalk von)	287
Monstervlot (Het Amerikaansche)	224
Morgengebed	236
Moskee (In de)	396
Munchen (De processie op H. Sacramentsdag te)	341
Munchen (Steekspel op de marktplaats te)	372-373
Nachtegaal (De)	320
Nachtwacht (De)	76-77
Najaarslandschap	116
Nar (De)	209
Niagara (De) in dienst der nijverheid	249
Nood Gods	107
Odilia (Legende der H.)	69
O.L. Vrouw ter sneeuw in de Zwitsersche Alpen (De viering van)	9
Ostende (In de haven van)	49
Op den buiten	333
Op het ijs	196
Opwekking der dochter van Jaïrus	107-108
Paaschmorgen	277
Palizzy (Bernard)	68
Patriciër (De droom van den Romeinschen)	16

Patriciër (De) en zijn echtgenoote voor den Paus	16
Rampolla (Kardinaal)	25
Rechten (Beschreven)	4{[1]3
Regenboog (De)	60
Rembrandts portret	73
Rembrandts portret	80
Rochus (De H.)	28
Roeping gemist (Zijne)	208
Rome (De Pest te)	117
Roos (De mystieke)	313
Sadi Carnot (president der Fransche republiek)	162
Samoa-eilanden (Bewoners der)	206
Schaduwbeelden	104
Schelde (Aan de boorden der)	324, 325
Schipbreuk (De) der W.A. Scholten	156
Scholier (Een zingende) in de middeleeuwen	412
School (De)	153
Schoon weer te wachten	256
Schuttersmaaltijd (De)	148, 149
Schwarzwald. (De boekenleurder in het)	258
Seghers (Z.D.H. de aartsbisschop)	136
Speckbacher. - Eene episode uit den Tiroolschen bevrijdingsoorlog	21
Spin (De)	104
Staalmeesters (De)	88
Stamboel (Voor het eerst naar school te)	37
Stephanus (De marteldood van den H.)	168
Stephanus (De begrafenis van den H.)	168
Stiermarken (Het Salzadal in)	392
Stok (De) van Peter Headstrong	197
Strijd om den broode	400
Studiekop (Vrouwelijke)	75

Tijl Uilenspiegel	152
Tikke-tikke-tak	297
Tirol (Het ‘Fingerhakeln’ in)	589
Toespraak (De laatste)	161
Tooneelspel in drie bedrijven (Een)	212
Tusschen twee gauwdieven	349
Valkenburger groeven (De):	
Ingang der groeve	380
Beeldwerken in de groeve	380
De Vijver	388
De gelagzaal ‘Buitenzorg’	400
Vaticaansche Tentoonstelling:	
Judith vertoont het hoofd van Holophernus	267
De H. Grata met het hoofd van den onthalsden martelaar Alexander	332
Reliekkast der H. Marianna van Quito	344
Vader en dochter	221
Veestal (In den)	192
Venetië (Op den Sint-Marcustoren te)	384
Venetië (Het einde der republiek van)	397
Verkeerbord (Het)	229
Verongelukt	292
Visschersschuit (De aankomst van de)	392
Visschersweduwe (De)	228
Vlissingen (Naar) en Middelburg:	
Een landschap in Zeeland	57
Een der nieuwe stoombooten van de maatschappij Zeeland	60
Salon van de stoombooten der maatschappij Zeeland	61
Vrienden (Goede)	169
Vrouwenwagen derde kiasse	305

Weggekaapt	200
Wildstroopers (De)	45
Wilhelm (Keizer) van Duitschland in zijne laatste levensdagen	284
Wilhelm (Kroonprins) van Duitschland en zijn zoontje	285
Wilhelm II (Keizer) van Duitschland	404
Winternacht	216
Woonhuis (Een Parijsch) in doorsnede,	312
Zusterken en een broerken (Een)	148, 149
Zutphen (Het graafschap)	29
Zug (De ramp te)	24